KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

HAMÂMÎZÂDE İHSÂN BEY'İN HAMSİNÂME'Sİ
(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurşen ÖZBAKIR

NİSAN - 2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

HAMÂMÎZÂDE İHSÂN BEY'İN HAMSİNÂME'Sİ
(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurşen ÖZBAKIR

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Savaşkan Cem BAHADIR

NİSAN - 2023

TRABZON

ONAY

Nurşen ÖZBAKIR tarafından hazırlanan "Hamâmîzâde İhsân Bey'in Hamsinâme'si (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)" adlı bu çalışma 04/05/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı'nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		**Karar**		**İmza**
Unvanı - Adı ve Soyadı	**Görevi**	**Kabul**	**Ret**	
Doç. Dr. Savaşkan Cem BAHADIR	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Hamza KOÇ	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Seda UYSAL BOZASLAN	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Nurşen ÖZBAKIR
04/04/2023

ÖN SÖZ

Divan şiirinin gücünü kaybettiği bir dönemde divan edebiyatı geleneğini canlı bir şekilde yaşatan Hamâmîzâde İhsân Bey, bu geleneğin son temsilcilerinden sayılır. Latin alfabesinin kabulünden önce eski harflerle basılmış son divanın sahibi olan İhsân Bey'in *Divân*'ı üzerine çalışmalar yapılmıştır. İhsân Bey'in *Divân*'ı kadar meşhur bir başka eseri *Hamsinâme*'dir. Çalışmanın konusunu oluşturan *Hamsinâme*'de, Trabzon şehrinin tarihine, kültürüne, folkloruna ışık tutan çok sayıda metnin yanında hamsi üzerine yazılmış mizahî yazılar ve manzumeler de yer almaktadır.

1928 yılında Sebat Matbaasından çıkan bu eserin yeni harflerle sadeleştirilmiş neşrini yazarın oğlu Orhan HAMAMİ, 1972 yılında yapmıştır. 2007 yılında ise Burhan SAYILIR ve Murat BABUÇOĞLU tarafından eser tekrar sadeleştirilerek yayımlanmıştır. Daha önce yapılmış olan neşirlerdeki ciddi hatalar, eserin bilimsel neşrini ortaya koyma gerekliliğini doğurmuştur. Çalışmada öncelikle, *Hamsinâme*'nin transkripsiyonlu metni ortaya koyulup kelimeler, kelime grupları, atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, argo kelimeler, dualar, hadis ve ayetler tespit edilerek bağlama uygun anlamlandırılmıştır. Neticede, eserin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünü hazırlayarak söz varlığını ortaya koymak çalışmanın konusunu oluşturur.

Açılımı "Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük" olan TEBDİZ projesi kapsamında hazırlanan çalışmaların amacı, eserin bağlamlı dizini oluşturulurken yazarın/şairin üslubu, anlam dünyası, söz varlığı hakkında bilgi sahibi olmaktır. *Hamsinâme* adlı eserin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü oluşturulurken Hamâmîzâde'nin üslubu, tercih ettiği kelimeler, kelimelere yüklediği anlamların çeşitliliği ve kelimeleri kullanma sıklığı tespit edilerek tarihsel sözlük çalışmalarına küçük bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışma, üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde Hamâmîzâde İhsân Bey'in hayatı, edebî kişiliği, eserleri hakkında bilgi verilmiştir, ardından *Hamsinâme*'nin muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır. İkinci bölümde eserin transkripsiyonlu metni ortaya koyulmuştur. Üçüncü bölümde ise *Hamsinâme*'nin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasına destek veren, lisans eğitimimden itibaren bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren kıymetli danışmanım Doç. Dr. Savaşkan Cem BAHADIR'a teşekkürlerimi sunarım.

Nisan, 2023 Nurşen ÖZBAKIR

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ IV
İÇİNDEKİLER V
ÖZET VIII
ABSTRACT IX
TABLOLAR LİSTESİ X
GÖRSELLER LİSTESİ XI
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ XII
KISALTMALAR LİSTESİ XIII

GİRİŞ **1-7**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HAMÂMÎZÂDE İHSÂN BEY VE HAMSİNÂME'Sİ **8-27**
1.1. Hayatı 8
1.2. Edebî Kişiliği 10
1.3. Eserleri 12
1.4. Hamsinâme'nin Muhteva Yönünden İncelenmesi 14
1.4.1 Dil ve Üslup Özellikleri 14
1.4.2. Edatlar ve Bağlaçlar 15
1.4.2.1. Edatlar 15
1.4.2.2. Bağlaçlar 16
1.4.3. Ünlemler 16
1.4.4. İkilemeler 17
1.4.5. Atasözleri ve Deyimler 18
1.4.5.1. Atasözleri 18
1.4.5.2. Deyimler 18
1.4.6. Kalıp İfadeler 20
1.4.7. Alimler ve Şairler 20
1.4.8. Peygamberler ve Dinî Şahıslar 24
1.4.8.1. Peygamberler 24
1.4.8.2. Dinî Şahıslar 25

1.4.9. Mitolojik Şahıslar 25
1.4.10. Ayetler ve Dualar 26
1.4.10.1. Ayetler 26
1.4.10.2. Dualar 26
1.4.11. Musikî Unsurları 27

İKİNCİ BÖLÜM

2. METİN 28-154
2.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem 28
2.2. Transkripsiyonlu Metin 29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HAMÂMÎZÂDE İHSÂN BEY'İN HAMSİNÂME'Sİ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK) 155-1901
A, Ā 156
B 253
C 471
Ç 492
D 529
E 634
F 681
G, Ġ 703
H, Ḥ, Ḫ 767
I 943
İ, Ī 948
K, Ḳ 1042
L 1182
M 1198
N 1305
O 1344
Ö 1397
P 1405
R 1431
S, S, Ṣ 1444
Ş 1553

T, Ṭ 1583
U, Ū 1680
Ü 1697
V 1713
Y 1793
Z, Ẕ, Ż, Ẓ 1876

SONUÇ ve ÖNERİLER 1902
KAYNAKÇA 1905
ÖZ GEÇMİŞ 1910

ÖZET

Klasik Türk edebiyatının son dönem şairlerinden Hamâmîzâde İhsân Bey, Türk edebiyatına çok sayıda eser kazandırmıştır. Ancak İhsân Bey ve eserleri üzerine az sayıda çalışma yapılmıştır. İhsân Bey'in, kendi ifadesiyle, "mizahî ve ciddî" eseri, *Hamsinâme* üzerine kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır.

Çalışmanın konusu, Hamâmîzâde Mehmed İhsân Bey'in *Hamsinâme* adlı eserinin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanması üzerinedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hamâmîzâde İhsan Bey'in hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve *Hamsinâme*'nin muhtevasından bahsedilmiştir. İkinci bölümde *Hamsinâme*'nin transkripsiyonlu metni sunulmuştur. Üçüncü bölümde ise çalışmanın asıl maksadı olan *Hamsinâme*'nin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Çalışma, TEBDİZ projesi kapsamında ele alınmıştır. Transkripsiyonlu metni hazırlanan eser Gentium Plus fontunda TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Kelimeler; kalıp ifadeler, atasözleri, deyimler, dua, ayet, hadis, argo ifadeleri olarak işaretlenmiştir. Bilgisayar ortamında her bir kelime ayrı ayrı anlamlandırılmıştır. Ardından kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Çalışmanın amacı, son yıllarda artan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları doğrultusunda metindeki kelimelerin bağlamdaki anlamını tespit etmektir. Bu tespitlerle birlikte sözcüklerin çeşitli kullanımlarına erişmek söz konusudur. Bunun yanında yazarın kelime seçimindeki tercihine, yazarın kelimelere yüklediği anlamlara ve kelimeleri kullanma sıklığına bu alanda yapılan çalışmalarla erişilebilmektedir. Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarıyla birlikte tarihsel sözlük çalışmalarına da katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hamâmîzâde İhsân, *Hamsinâme*, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

Hamâmîzade İhsan Bey, one of the late poets of classical Turkish literature, has brought many works to Turkish literature. However, limited number of studies have been done on İhsân Bey and his works. There has not been a comprehensive study on *Hamsinâme*, which is the "humorous and serious" work of İhsân Bey, in his own words.

The subject of the study is the preparation of the contextual index and functional glossary of Hamâmîzâde Mehmed İhsân Bey's work named *Hamsinâme*. The study consists of three parts. In the first part, the life, literary personality and works of Hamâmîzâde İhsân Bey and the content of *Hamsinâme* is mentioned. In the second part, the transcripted text of *Hamsinâme* is presented. In the third part, the contextual index and functional glossary of *Hamsinâme,* which is the main purpose of the study, is given.

The study was handled within the scope of the TEBDİZ project. The work, whose transcription text was prepared, was uploaded to the TEBDİZ system in Gentium Plus font. Words are marked as pattern phrases, proverbs, idioms, prayer, verse, hadith, slang phrases. In the computer environment, each word is interpreted separately. Then the words are sorted alphabetically.

The aim of the study is to determine the contextual meaning of the words in the text in line with the increasing contextual index and functional glossary studies in recent years. With these determinations, it is possible to reach various uses of words. In addition, the author's preference in word selection, the meanings attributes to the words by the author and the frequency of using the words can be accessed through studies in this field. It is aimed to contribute to historical dictionary studies together with contextual index and functional glossary studies.

Keywords: Hamâmîzâde İhsân, *Hamsinâme*, Contextual Index, Functional Glossary, TEBDİZ.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Geçen Beş Sene İçinde Ṭrabzon Şehri Sāḥillerinden Avlanan Ḩamsi ile Dīger Balıḳlar Yekūnunuñ Miḳdār ve Ḳıymetleri	63
2	Bu Seneler Ẓarfında Çıḳan Ḩamsi ile Dīger Balıḳlardan Alınan Rüsūmuñ Miḳdārı	64

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel Nr.	Görsel Adı	Sayfa Nr.
1	Ḫamsi Iġrıbı, Aġıñ İp ve Ḫalaṭları ve Ḫamsi Balığı	53
2	Hamsi Naḳli	68
3	Moloz Sāḥili, Ḳayıḳların Ḳızaġa Çekilmesi, Garbdan Görünüş	82
4	Ṭrabzon Şehri: "Güzelḥiṣār"da "Fener" ve "Ḳandīlḳaya" Sāḥili Şarḳdan Görünüş	111
5	Ṭrabzon Şehri: "Ṭuzluçeşme" Ḳıyıları	117
6	Ṭrabzon Şehri: "Kemerḳaya" ve "Mumḫāneönü" Ḳıyıları Şarḳdan Görünüş	117

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا,آ	: a, ā
ا,أ	: a, e
ء	: ʾ
ب	: b
پ	: p
ت	: t
ث	: s̲
ج	: c
چ	: ç
ح	: ḥ
خ	: ḫ
د	: d
ذ	: ẕ
ر	: r
ز	: z
ژ	: j
س	: s
ش	: ş
ص	: ṣ
ض	: ḍ, ż
ط	: ṭ
ظ	: ẓ
ع	: ʿ
غ	: ġ
ف	: f
ق	: ḳ
ك	: k, ñ
ل	: l
م	: m
ن	: n
و	: v, o, ö, u, ū, ü
ه	: h, a, e
ى:	: y, ı, i, ī, ā

KISALTMALAR LİSTESİ

AKM : Atatürk Kültür Merkezi
C. : Cilt
Çev. : Çeviren
DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed. : Editör
G. : Gazel
Haz. : Hazırlayan
K. : Kaside
KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
S. : Sayı
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV: : Türkiye Diyanet Vakfı
TEBDİZ : Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük
TTK : Türk Tarih Kurumu
vd. : Ve diğerleri

GİRİŞ

Bağlam kelimesi, Türkçede bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim veya birimler bütünü anlamına gelmektedir (Aydın, 2007: 86). İngilizcede bu kelimeyi karşılayan anlam "concordance"dir. Concordance, uygunluk, ahenk, uyum, uyuşma; bir kitaptaki bütün kelimelerin metindeki yerini gösteren dizin anlamına gelmektedir (Redhouse, 1975: 196).

Doğan AKSAN (1999: 75), bağlam konusunda John LYONS, Frank Robert PALMER, Thomas R. HOFMANN gibi dilbilimcilerin görüşlerini destekleyerek bağlamı, bir göstergenin içinde bulunduğu öteki göstergelerle oluşturduğu ve anlamını aydınlatan bir bütün olarak açıklar. Dilbiliminin eski dönemlerinde sözcükler, içine anlamların konulduğu boş kutular olarak düşünülmüş, SAUSSURE'ün gösterge kuramı ve daha sonraki çalışmalarda dizge anlayışının genelleşmesiyle sözcüklerin dil içindeki yeri ve bağlam kavramı önem kazanmıştır.

Mehmet AYDIN (2007: 84-85)'a göre dil bilimiyle uğraşanlar, anlambilimi genel olarak, anlamın incelenmesi, kelimelerin anlamının incelenmesi, kelimelerin, cümlelerin ve sözcelerin anlamının incelenmesi şeklinde üçe ayırmışlardır. Söz konusu anlam ifadesi her zaman vardır. Başka bir açıdan bakıldığında kelimelerin anlamları yoktur, kullanımları vardır. Kelimelerin anlamı bağlamdaki diğer kelimelerle kurduğu ilişkilere bağlıdır. Bir kelimenin olduğu gibi, bir cümlenin, bir metnin veya bir eserin de bağlamından söz edilebilir. Bir cümlenin de kesin olarak anlaşılabilmesi için metindeki cümleler arasındaki ilişkiden yola çıkılır.

Berke VARDAR (2002: 32), Türkçede bağlamlı dizin kelimesini İngilizce ve Fransızcadaki "concordance" kelimesinin, Almancadaki "konkordanz" kelimesinin karşılığı olarak ifade eder. Bağlamlı dizin, VARDAR'ın *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* adlı kitabında sözlükbilgisinde, "bağlamıyla birlikte ele alınan kelimelerin oluşturduğu abecesel dizge" olarak tanımlanır. Vardar, bu tür sözlükleri, öğelerin işlevlerini belirleme olanağı verdiğinden araştırmacılara büyük katkı sağlayan araçlar olarak nitelendirir.

Batı'da ilk olarak kutsal kitapların bağlamsal dizinleri üzerine çalışılmış, edebi metin olarak William SHAKESPEARE'den, Marcel Proust'a değin büyük şairlerin ve yazarların eserlerinin bağlamsal dizini oluşturulmuştur. Böyle bir böyle bir uğraşın amacı, okuyucuya kelimelerin bağlamda kazandığı anlamı vermektir. Klasik Türk edebiyatı metinleri de tıpkı SHAKESPEARE'in metinleri gibi ilk bakışta kolayca anlaşılabilecek metinler değildir. Dolayısıyla klasik Türk edebiyatı

metinleri için de "anlama" sorunu söz konusudur denilebilir. Bu sorun bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarını arttırmıştır. Doğu edebiyatlarında bağlamlı dizini oluşturulmuş çalışma ise yalnızca Hafız Divanı üzerinedir (Öztürk, 2007: VII; Şenödeyici, 2011: 2).

Klasik Türk edebiyatı metinlerinde anlam-bağlam ilişkisinin önemine vurgu yapan Mine MENGİ (2000: 31), şiirin bütününden çok mısra ya da beyitte kullanılan kelimelerin tek başlarına değil, birbirleriyle ilişkileri içinde, yaptıkları çağrışımlar, ifade ettikleri anlamlar, üstlendikleri işlevler açısından değerlendirilmeleri gerektiğini düşünür. Kelimeler, mısra ya da beyit içinde yer aldıkları genel bağlamda anlam kazanır.

Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük, kelimelerin bağlamda geçen anlamlarının tespit edilmesiyle oluşturulan ve alfabetik sıraya göre düzenlenen çalışmalardır. Bağlamlı dizin çalışmalarıyla birlikte yazar veya şairin seçtiği kelimeler sözlük anlamının ötesinde yani bağlamda kazandığı anlamla birlikte ele alınmaktadır. Bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğü oluşturulmuş bir metinde kelimelerin nerede ve hangi anlamda kullanıldığının tespit edilmesi diğer araştırmacılar için metnin anlaşılmasını kolaylaştıracak ve daha sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü oluşturulmuş metinler yalnızca içinde bir kelimenin anlamına bakmak için karıştırılan sözlük hüviyetinde değildir. Onlar, birbiriyle her zaman ilişki içinde olan dilimizin ve edebiyatımızın "anlam" çerçevesinde şekillendirilmiş eserleridir. Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarında amaç, kelimelerin bağlamda geçen anlamlarını tespit edip belirli bir düzene göre işlevsel sözlüğünü oluşturmaktır. Furkan ÖZTÜRK (2007: XII) işlevsel sözlüğün, bir sözcüğün farklı bağlamlarda kazandığı anlam değerleri ve çağrışım olanaklarını belirlemede önemli olduğunu ve tarihsel sözlükler için de önemli bir tanık hazinesi olduğunu dile getirir.

Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü (TEBDİZ) projesi 2015 yılında Gazi Üniversitesinin bünyesinde geliştirilmiştir. Bu projenin önderliğini Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK yürütmektedir. Projenin amacı, tarihe kaynaklık etmiş yazılı metinlerdeki kelimelerin bağlamda kazandığı anlamı belirlemektir. Duygu ve düşüncelerin aktarıldığı metinler olan edebi metinlerin anlaşılması ve anlamlandırılması için kelimenin sözlükteki birinci anlamı yeterli değildir. Bir kelimenin hangi anlamlarda kullanılabileceği ve ona yüklenen anlamlar proje kapsamında oluşturulup ilgili kişilere sunulmaktadır. TEBDİZ'e yüklenen kelimeler daha sonra araştırma yapacak olan kişilere yol göstermesi açısından da önem teşkil etmektedir.

TEBDİZ projesi kapsamında çalışma yapabilmek için izlenmesi gereken bir sıra vardır. Araştırmacı ilk olarak üzerinde çalışacağı metni tespit etmeli ve metnin "Gentium Plus" fontunda transkripsiyonlu metnini hazırlamalıdır. Ardından metin TEBDİZ sistemine yüklenmelidir. Bu aşamadan sonra kelimelerin bağlamdaki anlamı tespit edilmeye çalışılır. Projenin amacı, kelimelerin

bağlamdaki anlamının tespit edilmesi yanında Türk dilinin geçirdiği evreleri ve folklorik unsurları tespit etmek açısından da önemlidir (Özer, 2018: 219).

Çalışmanın önemli katkılarından biri de şairlerin üsluplarına, kelime seçimindeki tercihlerine ve hangi kelimeleri ne sıklıkla kullandıklarına çalışma sonunda erişilebilmesidir. Bu çalışma sonucunda şairin diğer şairlerle karşılaştırılması üzerine istatistiki verilere de ulaşılabilmektedir. Çalışma, başta üslup çalışmaları olmak üzere tarihsel sözlük çalışmalarına da katkı sağlamaktadır.

Türkiye'de, klasik Türk edebiyatı metinlerinin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünü oluşturma çabası ilk olarak Günay KARAAĞAÇ'ın danışmanlığında yürütülen tezlerde görülmektedir. Vasfi Divanı Gramer İndeksi (1991), Sarıca Kemal Divançesi Gramer İndeksi (1992), Helaki Divanı Gramer İndeksi (1992) bu çalışmalardan bazılarıdır. Bu çalışmalar her ne kadar klasik Türk edebiyatı metinlerini esas alsa da dil alanına yoğunlaşan çalışmalardır (Tebdiz Hakkında (t.y.), http://www.tebdiz.com/index.php?sayfa=hakkimizda).

Son dönemlerde hazırlanan ve daha çok kelimelerin bağlamdaki anlamını tespit etmeye çalışan tez Furkan ÖZTÜRK'e aittir. Prof. Dr. Cem DİLÇİN'in emekliye ayrılması üzerine Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK danışmanlığında yürütülen bu doktora tezi Bâkî Divânı'nın bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünü oluşturmaktadır. Bunu, Özer ŞENÖDEYİCİ'nin Nâ'ilî Divanı üzerine hazırladığı doktora tezi takip eder (Özer, 2018: 219).

Çalışmanın konusunu oluşturan *Hamsinâme*, 20. yüzyıl yazarlarından ve son dönem divan şairlerinden Hamâmizâde İhsân Bey'e aittir. Eser, 1928 yılında Sebat Matbaasından çıkmıştır. Eski harflerle basılmış olan eser, 150 sayfadan oluşmaktadır. Eser, sonuna eklenen mündericat bölümü ile yazarın ve oğlunun şahsi kütüphanesindeki eserlerin kuruş üzerinden fiyatlarının listesiyle birlikte 158 sayfayı bulmaktadır.

Gelenekten beslenen bir edebiyatın artık canlılığını yitirmeye başladığı bir dönemde eserlerini veren İhsân Bey, eski ve yeni tarzı eserlerine yansıtmıştır. Onun her iki tarzda da başarılı olduğunu Hakkı Süha GEZGİN (1997: 138) şu sözlerle ifade eder: "Yeni tarzda pek âlâ yazabilirdi. Fakat dedim ya, o gövdesiyle zamanımızda, muhayyelesi, hissi, zevkiyle Nedim'lerin, Muhteşem'lerin, Hafız'ların çağında yaşar."

İhsân Bey, mizahî yönüyle de adından söz ettiren bir şairdir. *Hamsinâme* adlı eserinde bu mizahî yönüne sıkça başvurmuştur. Bu eser, şairin memleketi olan Trabzon'un simgesi haline gelen hamsiye dair neredeyse her bilgiyi içinde barındırır. Eserde, hamsinin anatomisinden başlanarak hamsi kelimesinin Arapça, Farsça ve Türkçedeki kökenine, belli başlı eserlere nasıl konu olduğuna, hamsinin avcılıktaki işlevine kadar değinilir. Bunlarla birlikte hamsinin alışverişinin ve nakliyatının nasıl yapıldığı, ziraattaki konumu, iktisadiyat ve ihsaiyatına dair bilgilere yer verilir. Hamsinin

gıdada, sağlıkta ve mutfaktaki faydaları da esere konu olmuştur. Hamâmizâde bunların yanında hamsinin tahnit usullerine, musikî ve raksiyattaki hallerine de eserinde yer vermiştir.

Eser birçok başlıktan oluşmaktadır. Eser, Mukaddime, Teşrîhiyyât ve Hayâtiyyâtda Hamsi, Lisâniyyâtda Hamsi, Kitâbiyyâtda Hamsi, Saydiyyâtda Hamsi, Beyʿiyyât ve Nakliyyâtda Hamsi, Ziraʿiyyâtda Hamsi, İktisâdiyyât ve İhsâʿiyyâtda Hamsi, Gıdâʾiyyât, Sıhhiyyât, Ekliyyât ve Devâʾiyyâtda Hamsi, Tabhiyyât ve Taʿamiyyâtda Hamsi, Tahnît-i Hayvânatda Hamsi, Mûsîkiyyât ve Raksiyyâtda Hamsi başlıklarından oluşur. Bu başlıklardan sonra İhsân Bey, Edebiyyât ve Mizâhiyyatda Hamsi faslına geçer.

"Edebiyyât ve Mizâhiyyatda Hamsi" başlığı, hamsi üzerine yazılmış iki kaside, bir destan, bir müseddes, iki gazel, bir zeyl, iki muhammes, dört nazire, dörtlüklerle kurulmuş Hamsi başlıklı bir şiirden ve toplamda 14 manzumeden oluşmaktadır. Bu şiirler, İhsân Bey de dahil olmak üzere Hâfız Zühdî, Bayburdlu Zihnî, Zîver Efendi, İzzet Paşa gibi şairlere aittir. *Hamsinâme*'de ele alınan konularda divan şiirinin genel çizgisiyle yazılan şiirler dikkat çekicidir. Hamsi manzum kısımlarda adeta sevgili gibi kutsanmış ve ona övgüler yağdırılmıştır. Bazen ona sitemler edilmiş bazen de kokusunun, renginin, tadının güzelliğinden dem vurulmuştur.

İhsân Bey, bu başlıkların ardından "Lâhika" başlığına yer vermiş, burada hamsi ile ilgili sohbetler yapmıştır. Ardından "Bibliyografya" ve "Biyografya" başlıklarına geçmiştir. İhsân Bey, "Bibliyografya" başlığı altında eseri yazarken yararlandığı kaynaklar hakkında bilgiler verirken, "Biyografya" faslında ise eserin mensur ve manzum kısmında yazıları ve şiirleri olan kişiler hakkında bilgi vermiştir. İhsân Bey, eserinin sonuna bir de lügatçe eklemiştir.

Eserin mensur ve manzum kısımlarının anlamlandırılması yapılmıştır ancak "Bibliyografya" ve "Biyografya" bölümlerinde anlamlandırma yoluna gidilmemiştir. Bu başlık altındaki bilgilere eserin transkripsiyonlu metninde yer verilmiştir. Metnin anlamlandırma aşamasında *Hamsinâme*'nin sonunda yer alan lügatçeden de yararlanılmıştır.

Bu çalışmada, *Hamsinâme* adlı eserin seçilme sebebi eserin bilimsel neşrinin daha önce yapılmamış olmasıdır. 1972 ve 2007 yıllarında iki kez sadeleştirilerek yayımlanan eserin ilk sadeleştirilmiş neşri yazarın oğlu Orhan HAMAMİ tarafından, ikinci neşir ise Burhan SAYILIR ve Murat BABUÇOĞLU tarafından yapılmıştır. Çalışmada, eserin eski harflerle basımı esas alınarak transkribe edilmiştir. Eser üzerine daha önce kapsamlı bir çalışma yapılmamış olması ve tanıklı sözlüklere küçük bir katkı sağlama gayesi bu çalışmanın yapılmasına vesile olmuştur.

Bazı başlıklar altında anlaşılması güç ifadeler yer almakla birlikte eser genel itibarıyla sade bir dille kaleme alınmıştır. Çalışmanın anlamlandırma aşamasında yararlanılan kaynaklar, karışıklığa sebebiyet vermemek adına, metin içinde gösterilmemiştir. Kaynakçada yararlanılan tüm kaynaklar

eksiksiz olarak belirtilmiştir. *Hamsinâme*'de yerel söyleyişler de önemli bir yer teşkil etmektedir. Bazı kelimelerin anlamlandırılmasında kaynakların yetersiz kaldığı durumda kelimenin bağlamdaki durumundan hareketle şahsi yorumlar yapılmıştır. İki anlama gelen mecaz anlamlı ve yan anlamlı kelimeler || işaretiyle birbirinden ayrılmıştır.

Bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Hamâmîzâde İhsân Bey'in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir ardından *Hamsinâme*'nin muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır. İkinci bölümde eserin transkripsiyonlu metni oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde ise *Hamsinâme*'nin söz varlığını ortaya koymak adına bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Hamsinâme'de mensur kısımlar ve hece vezniyle yazılan manzum kısımlar TEBDİZ sistemine yüklenirken her bir sayfaya "Diğer 1, Diğer 2…" şeklinde ad verilmiştir. *Hamsinâme*'de anlamlandırılan örnek kullanımlardan birkaçı aşağıda gösterilmiştir. Kelime, metin içinde koyu (bold) olarak işaretlenmiştir. "Açık" kelimesi üç farklı anlamıyla metinde yer almıştır:

1. **açıḳda:**-*da*

Diğer 20

Satır: **10**

Denizin karadan uzak yeri.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil **açıḳda** bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **açıḳ:**

Diğer 29

Satır: **8**

Örtüsüz, üzerini kapatma.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü **açıḳ**

3. **açıḳ:**

Diğer 62

Satır: **20**

Açılmış, kapalı olmayan.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı **açıḳ** ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

Metinde yer alan deyim, atasözü ve kalıp ifadeden birer örnek şöyledir:

aġzı ḳulaḳlarına vardı:-*dı*

Diğer 8

Satır: **4**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok sevinmek.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında **aġzı ḳulaḳlarına vardı** meṣeli ḍarb

balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir:

Gazel 1

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **Atasözü**

Karşılık beklemeden iyilik yap anlamında kullanılan "iyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir" atasözünün kısaltılmış şekli.

Bu meṣeldir kim **balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir**
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

ʿ**aḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ:**-*y, -a, -sıñ*

Diğer 113

Satır: **18**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Akla yakın gelmeyen, olmayacak bir teklif ileri sürenlere alay yoluyla söylenir.

Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿ**aḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ** Ya o ne cevāb etdi kim

Fakir kelimesi iki anlamıyla birden metinde yer alır. Örnek:

1. **faḳīriñ:**-*iñ*

Diğer 33

Satır: **14**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir **faḳīriñ** ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

2. **faḳīr:**

Diğer 10

Satır: **3**

Alçakgönüllülük göstererek "ben" manasına gelir.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i **faḳīr**
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṯbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

Göz kırpmak deyimi yöresel ağız özellikleri yansıtılarak ve iki anlamlı olarak verilmiştir:

göz ḳırḳıyorlar:*-ı, -yor, -lar*

Diğer 26

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Göz kırpmak. II Titrek titrek yanmak, yanıp sönüyormuş gibi görünmek.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize **göz ḳırḳıyorlar**.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HAMÂMÎZÂDE İHSÂN BEY VE *HAMSİNÂME*'Sİ

1.1. Hayatı

Hamâmîzâde Mehmed İhsân, 4 Şubat 1885'te Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Babası Hâfız Ahmed Efendi, annesi Rize eşrafından Çelebizâde Salih Ağa'nın kızı Nâfia Hanım'dır. Küçük yaşta babasını kaybeden İhsân Bey, ilk eğitimini komşuları Hâfız Hoca Seher Hanım'dan alıp Kur'an-ı Kerîm'i hatmetmiştir. Birincilikle bitirdiği Islahhâne Merkez İbtidâîsinin ardından rüşdiyeyi de aynı dereceyle tamamlamıştır. İhsân Bey, 1903 yılında da Trabzon İdâdîsinden mezun olmuştur (Uzun, 1997: 435).

İhsân Bey, henüz on yaşlarındayken Trabzon'daki Papaz Kalust Şinasi Efendi'den ve Askerî Rüştiye Fransızca öğretmeni Sabih Bey'den Fransızca dersleri almaktaydı. Trabzon'da sürgünde bulunan bilgin ve şair Erzurumlu Ali Şevket Hoca'dan da Farsça dersleri almış ve mesnevî okumuştur. Çocuk yaşta araştırma ve inceleme merakı olan Mehmed İhsân, eski kitaplarla birlikte yenilerini de alıyor, İstanbul'da yayımlanan gazete ve dergilerin çoğunu takip ediyordu. İhsân Bey, bu yayınları Trabzon'daki gençlere ulaştıran Hamdi Efendi'ye olan borcunu ilerleyen yıllarda Hamdi Efendi ve yayınları hakkında kitapçık çıkararak ödemeye çalışmıştır (İsen ve Canım, 2019: 2-3).

İhsân Bey, babasının ölümünden sonra ailenin sorumluluğunu üstlenecek kimse olmadığından emlak ve arazinin idaresiyle uğraşmak zorunda kaldı. O, emlak işleriyle meşgul olduğundan yüksek öğrenim göremedi. İhsân Bey, bir yandan ailenin geçimini sağlamak için çabalarken diğer yandan da hevesli olduğu şiir, tarih, terâcim-i ahvâl, edebiyat ve kitabiyat ile meşgul olmaktaydı (İnal, 1969: 705).

İhsân Bey, İstanbul'a gitmeden önce Trabzon'da asaleten ve vekaleten çeşitli görevlerde bulunmuştur. Trabzon İdâdî ve Sultânîsinde edebiyat ve kitabet, Trabzon Askerî Rüştiyesi ve Dâr'ül-muallimîninde İslâm ve Osmanlı tarihi muallimliklerinde bulundu. Resmî Trabzon Gazetesi muharrirliğinde de görev yapan İhsân Bey, ihtiyacı olmadığı için bu görevlerin çoğundan maaş talep etmemiştir (Hamâmîzâde, 1928: 124-125).

Mehmed İhsân, 1913 yılında İstanbul'a gitmiştir ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine memleketine geri dönememiştir. Rusların Trabzon'u işgalinden sonra arsa ve arazilerinden faydalanamadığı için İstanbul Yüksek Ticaret Okulunda Türkçe ve kitabet öğretmenliğine geçmiştir (Işık, 2006: 1675). İhsân Bey (1928: 125) *Hamsinâme*'sinin sonunda, harp sırasında yerine getirdiği görevleri şu sözlerle anlatmıştır:

> Umumî Harp'te Trabzon'un istilası sırasında İstanbul'da bulunduğum zaman 1332 senesi Eylül'ünün dokuzunda İstanbul Ticaret Mekteb-i Alisinin Serbest Ameli ve Ticarethane Memurları şubelerinde, 1332 senesi açılan Ameli İnas Ticaret Dersleri Şubesinde, 337'de Darü'l-fünûn konferans salonunda tedrisat yapan gayr-ı fa'al memurların ticaret dersleri kursunda ve 339 senesi Ticaret Mekteb-i Alisinin kısm-ı evvel yani yüksek kısmında hep Türkçe: lisan, muhaberat-ı ticariyye usuli ve neşriyyat dersleri muallimliklerini ifa ettim; Darü'ş-şafakada, Hususi Menba'ül-irfân İdadisinde, İstiklal Lisesinde ve Bakırköyü'nde Bezazyan Mektebinde Türkçe ve edebiyyat muallimliğim de vardır. 1340 senesi Şubat'ının on sekizinde mezûnen Trabzon'da bulunduğum sırada yeniden tesis edilecek olan Trabzon Yüksek Ticaret Mektebi[nin] aynı dersler muallimliğiyle müdiriyyetine tayin olundum ve bu mektebin maarif vekaletine devrinde vazifemde ifa edildim; halen bu vazife ile meşgul bulunuyorum.

Trabzonlu tüccarlar tarafından oldukça hayırlı görülen bu görev İhsân Bey'e verilmişti. İhsân Bey, bu harap binanın tekrar onarımı için gerekli olan parayı, sonradan almak üzere, cebinden karşılamıştır. Okul için ciddi çalışmalarda bulunan İhsân Bey, bir süre sonra emlak işlerini ihmal etmeye başlamıştı. Kendisine ağır gelen müdürlük görevinden istifa ederek İstanbul'a geri dönen İhsân Bey, Galata Lisesinde Türkçe muallimliği yaptı. İhsân Bey, bu görevin de kendisine ağır geldiğini düşünerek Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinin lise kısmında edebiyat ve muhaberat öğretmenliği yapmaya başladı. Son günlerine kadar aynı lisede öğretmenlik yapan İhsân Bey, 11 Mayıs 1948 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonrası vefat etti. Mehmed İhsân, İstanbul'da Edirnekapı Mezarlığı'na defnedilmiştir (İsen ve Canım, 2019: 4-5).

İhsân Bey'in ölümü üzerine Yenikapı Mevlevîhânesi son şeyhi olan Abdülbâki Dede Efendi'nin oğlu Rüsuhi Baykara şu manzumeyi söylenmiştir (Yüksel, 2000: 394):

Ehl-i dildi zarîf şairdi
Vasfa sığmaz kemâli İhsân'ın
Dehre insan gelir gider ammâ
Bir Hamâmîsi gelmez ihvânın

Nâgehânî göçünce dünyâdan
Câm-ı aşkı kırıldı devrânın
Geldi dört rind söyledi târih
Nüktesi gitti, bezm-i rindânın

Lebîb adlı şairin, İhsân Bey'in ölümü üzerine söylediği manzume ise şudur (Yüksel, 2000: 394).

Cefâ-pîşe cihânın zulm ü cevi haddini aştı
Husûsâ zümre-i ashâb-ı irfân mahva mahkûmdur

Müebbed kaldı nâm-i pâki İhsân Bey ufûl etti
Sehâsı, şefkati çünki bütün akrâna maʿlumdur

Oku bi Fâtihâ zâir teemmül eyle ukbâyı
Cihânda yüz yaşasan en sonun bu hâk-i maʿdûmdur

İhsân Bey, hayatı boyunca yaptığı resmî görevlerin yanında Tarih-i Osmânî Encümeni, Trabzon Türk Ocağı, Donanma Cemiyeti, Trabzon Meclis-i Ma'ârifi ve Halk Bilgisi Derneği gibi cemiyetlerde de çeşitli görevler almıştır (İsen ve Canım, 2019: 6).

İbn'ül-Emin Mahmud Kemal (1969: 706), *Son Asır Türk Şairleri* kitabında Hamâmîzâde İhsân'ın dış görünüşü hakkında şunları söyler: "Âbı hayat içenler gibi Hammamî oğlu da, galiba âbı şebab içmiş ki otuz sene evvel ne şeklü renkte görüldise hâlâ o şeklü renkte görünmektedir. Fıtraten şair olan bu zat de daima manzuru olan şebabdan istifaza ediyor. Ne kendi şebabtan ayrılıyor, ne de şebab kendinden."

İhsân Bey'in genç görünümünden Hakkı Süha GEZGİN de söz eder. GEZGİN, (1997:137) İhsân Bey için, yirmi beş senede yirmi beş günlük olsun ihtiyarlamamıştır, der. Gergin, solgun, donuk bir teni ve yeşille sarı arasında bir renkte azıcık yuvalarından oynamış gözlere sahiptir. Bakışları, zeki uyanık, alnı dar, saçları genç alabros, burnu uzun ve kemersiz, üst dudağı çıkıntılı ve gölge kadar ince, bıyıkları ise douglas bıyık olarak tasvir edilir. İhsân Bey'in saf tavırları ve gafilâne edaları ise keskin zekasının kamuflajı olduğu söylenir.

1.2. Edebî Kişiliği

İhsân Bey, küçük yaşta babasını kaybetmiş ve ailenin sorumluluğunu üstlenmiş bir kimse olmasına rağmen hayata daima olumlu açıdan bakmayı bilmiştir. Onun bu "olumlu" kişiliğinin yansıması olan nüktedanlığı ve mizah severliği hakkında birçok yazı yazılmıştır. *Lâf Olsun Diye* adlı eserinin girişinde, Ali Nihat TARLAN (1949: III) onun nüktedan kişiliğinin sebebini şu sözlerle açıklar: "Nükte için lâzımgelen hayat şartlarına sahipti. Yaşamak için ağır külfetler altına girmemişti. Karnından ziyade zevkini doyurmak için çalışırdı." İhsân Bey, babasının emlak işlerini devraldığından ötürü maddi anlamda sıkıntı çekmemesi onun nüktedan yönünü daha da açığa çıkarmıştır.

Hamâmîzâde'nin edebî kişiliğinin temelini oluşturan mizahî tavrını Hakkı Süha GEZGİN (1997: 139) ise şöyle ifade eder: "Hamamîzade'nin mizaha meyli var, derler. Nükteli ve pek zarif konuşuşu, onda bu istidadın ne olgun mertebede bulunduğunu gösterir. Fakat şurası da muhakkak ki Hamamizade, en temiz mizahın da ziynetidir."

Hamâmîzâde'nin kişiliğini oluşturan en önemli taraflardan biri onun nükteci yönüdür. Nükteleri ilk bakışta gösterişsiz ve iddiasızdır ancak derine inildiğinde güzel esprileri olduğu görülür (İsen ve Canım, 2019: 10). İhsân Bey'in, keskin ve kıvrak bir zekanın ürünü olan, nüktelerini topladığı *Laf Olsun Diye* ve *Hamsinâme* adlı eserleri onun mizahî yönünü en iyi yansıtan eserleridir.

İhsân Bey'in mizahî yönü, eski harflerle basılan *Divan*'ındaki "Mizahî Manzumeler" başlığı altındaki manzûmelerde ve "Şâdinâme" adlı mizahî bölümde de karşımıza çıkmaktadır:

Kıs kıs gülerim müdhike-i âleme lâ-kayd
Zevk-âver olur tarz-ı mizâh üzere safîrim (Mizahî Manzûmeleri G.1/5)

Dîvân'daki mizahî manzumeler başlığı altında yer alan beyitte şair, alemin gülünecek şeylerine kayıtsızca kıs kıs güldüğünü, bundan dolayı kendi ince ve tiz sesinin zevk veren mizah tarzında olduğunu dile getirir.

Mizah denince akla Hamâmîzâde'nin *Hamsinâme*'si gelir. Çalışmanın kaynağını oluşturan bu eserde mizah, usta bir şekilde işlenmiştir. Hamâmîzâde'nin mizah anlayışı kimseyi incitme amacı gütmeyen, latif ve seviyeli mizah anlayışıdır. Bununla birlikte onun mizahî ifadelerinde argo ve küfre rastlanmamaktadır. İhsân Bey'in en dikkate değer mizah manzumesi hem *Hamsinâme*'de hem de *Dîvân*'ında yer alan "Hamsi Kasidesi"dir (Çalka, 2017: 203).

Klasik Türk edebiyatı geleneği içinde bazı büyük şairlerin etrafında edebî halkalar teşekkül etmiştir. Bu edebî halkanın en kabarığı ve kalıcı olanı Nedim etrafında teşekkül edendir. Birçok şair "Nedimâne" denilen tarzla geleneği devam ettirmiştir (İsen ve Canım, 2019: 20). İhsân Bey de şiirlerinde Nedîm üslubunun izlerini taşır. Nedim'in şiirlerinde İstanbul halkının konuştuğu Türkçe kelime ve tabirlere sık sık rastlanır. O, bu kelime ve tabirleri kullanırken dilin hususiyetlerinden faydalanarak türlü espriler yapar (Mazıoğlu, 1957: 117). Bir "İstanbul beyefendisi" olarak görülen İhsân Bey de seçtiği kelimelerle dili en güzel şekilde kullanmaya çalışır.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal (1969: 706) şairliğini övdüğü İhsân Bey'i en hassas nükteşinaslardan görür. O, duyduğunu anlar, anladığını duyurur, bir müddet görünür ancak uzun müddet kayıplara karışır dediği İhsân Bey'i her manasıyla şair kabul eder.

Hamâmîzâde, şiirlerinde daha çok eski tarzı tercih etmiş ve klasik Türk edebiyatı geleneğini devam ettirmeye çalışmıştır. Hakkı Süha GEZGİN (1997: 138), Hamâmîzâde'nin yeni tarzda da pekâlâ yazabileceğini, ancak "muhayyelesi, hissi, zevkiyle Nedim'lerin, Muhteşem'lerin, Hafız'ların çağında yaşar" dediği İhsân Bey'in, "san'atının tahtını gülen goncalardan, ağlamış çimenlerden, dertli bülbüllerden örülü bir diyara" kurduğunu söyler.

İhsân Bey'in, eski tarzda edebiyatımıza kazandırdığı eserlerinin yanı sıra devrin ilmî usulleriyle yazdığı çalışmaları da vardır. *Trabzon Şairleri, Trabzon Matbaa ve Kütüphaneleri, Trabzon ve Rize Lehçeleri, Trabzon Manileri, Figanî, Türk Rübaiyatı*, Hayyam'dan rübai vezniyle yaptığı tercümler ve meşhur *Hamsinâme* adlı eseri devrin ilmî usulleriyle yazılmıştır. İhsân Bey, her iki ifade biçimini de güzel bir şekilde kullanan nadir şairlerdendir (Gezgin, 1997: 138-139).

1.3. Eserleri

Hamâmîzâde'nin dil, tarih, edebiyat, kültür, bibliyografi, halk bilimi, monografi türlerine ait alanlarda on üçü basılmış, otuzu bastırılmamış toplam kırk üç eseri vardır. Bunlarla birlikte İhsân Bey'in yarım kalmış on dört çalışması daha vardır. Toplamda elli yediye ulaşan eserlerinin hiçbiri sipariş üzere kaleme alınmış değildir. İhsân Bey, eserlerinde ve yazılarının çoğunda kendini adeta memleketi olan Trabzon'a vakfetmiştir (İsen ve Canım, 2019: 14-18; Yüksel, 1993: 398-399).

Hamâmîzâde'nin basılmış eserleri:

1. Kâtip (1327)
2. Yolculukta (1331)
3. Türk Edebiyatı Numuneleri (Hıfzı Tevfik Gönensoy ve Hasan Âli Yücel ile, 1926)
4. Tüccar Kâtibi (1923)
5. Hamsinâme (1928)
6. Divân-ı İhsân (1928)
7. Bilmeceler (1930)
8. Baba Salim (1930)
9. Ticarî Muhâberât (Hamdi Varol ile, 1942)
10. Ticarî Neşriyat (Hamdi Varol ile)
11. Trabzon'da İlk Kitapçı Kitâbî Hamdi Efendi ve Yayınları (1947)
12. Lâf Olsun Diye (1949)
13. Rübâiyyât-ı Ömer Hayyâm (Rübai vezniyle tercüme, 1966)

Hamâmîzâde'nin kitap halinde hazırlanmış ancak basılamamış eserleri şunlardır:

1. Husûsî Mektuplar
2. Hamâmîzâde Ailesinin Tarihçesi, Mezarları ve Hal Tercümeleri
3. Hayât ve Hâtıralar

4. Resmî Mektuplar
5. Manzumeler (Şairin ikinci divanı)
6. Gölgeler
7. Trabzon
8. Trabzon Şâirleri (Bir kısmı Özdilek gazetesinde yayınlanmıştır.)
9. Trabzon Basını, Matbaa ve Kütüphaneleri
10. Trabzon Ağzı
11. Trabzon'da Halk Masalları
12. Rize Ağzı
13. Trabzon Manileri
14. Trabzon Şehrinde Osmanlı Kitabeleri
15. Fâtih Camii Hazîresi Kitabeleri (Cemalettin Server Revnakoğlu ile)
16. Divançe-i Yârân
17. Türk Rubâîleri
18. Gülistan Tercemesi
19. Vatan ve Cumhuriyet Kasidelerinin Tahmisi
20. Edatlar
21. Şâir Figânî Hayatı ve Şiirleri
22. Şâir Yaşar Şâdî Hayatı ve Şiirleri
23. Osmanlı Türkçesinin Kaideleri
24. Türkçe Gramer, Yazı Yazma ve Ticârî Okuma
25. Mufassal Ticârî Muhâberât
26. Divan-ı Nedim ve Divan-ı İhsân'dan Taramalar (C. Revnakoğlu ile)
27. Divan-ı İhsân'ın Nesre Çevrilmesi
28. Biyografya, Bibliyografya ve Antoloji
29. İstanbul ve Çevresinde Bazı Câmi ve Tekke Hazirelerindeki Mezar Kitabeleri
30. Hatıralar

Hamâmîzâde'nin tamamlanmamış eserleri ise şunlardır:

1. Tuhfe-i Aşk
2. Na't-ı Şerifler
3. Tezkire-i İhsân
4. Müntehebât
5. İstanbul Mevlevîhâneleri (C. Server Revnakoğlu ile)
6. Trabzon Erbâb-ı Ma'rifet ve San'atı
7. Trabzon'da İctimâiyyât, Merasîm ve Âdetler
8. Trabzon'da Çocuk Oyunları
9. Trabzon'da Ölüler ve Mezarlar
10. Trabzon'da Denizcilik

11. Trabzon Şehri ve Köyleri
12. Trabzon'da Şimendifer Mes'elesi
13. Trabzon Valileri
14. Teşkilattan Beri Trabzon

İhsân Bey'in bunlardan başka şiir ve makale halinde mensur yazıları da vardır. Bunlar, Resmî Trabzon, Feyz, İkbal, Kehkeşan, Envâr-ı Vicdân, Fecr, Târık, Zafer, Yeşil Yurt, Necm-i Âti, Çalıkuşu, Özdilek, Karadeniz ve Akın gibi Trabzon yayın organlarında; Musavver Terakkî, İrtifâ, Musavver Fenn ü Edeb, Musavver Malûmat, Yarın, Cerîde-i Sofiyye, Edebiyât-ı Umûmiyye, Tarih ve Edebiyat, Peyâm-ı Sabah ilâvesi, Akbaba, Papağan, Ayna, Zümrüd-i Anka, Ses, Çınaraltı, Yapı, Vakit, Ticâret Öğretimi gibi İstanbul'da çıkan gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. İhsân Bey, bu yazılarında Çekiç, M. İhsân, Serçe, Senuhî, Şimşek, Trabzon'dan M.İ., Üç Yıldız gibi takma adları kullanmıştır (İsen ve Canım, 2019: 18).

1.4. *Hamsinâme*'nin Muhteva Yönünden İncelenmesi

1.4.1 Dil ve Üslup Özellikleri

Hamsinâme, üretken aynı zamanda zeki, zarif ve mizahî tavrıyla bilinen Hamâmîzâde İhsân Bey'in meşhur eseridir. Eser, mizahî unsurların çokluğuyla birlikte bilimsel, folklorik ve edebî bilgilerle kaleme alınmıştır. Yazarın, mukaddime başlığı altındaki ifadesine göre *Hamsinâme*, "ciddî mizâhî, mizâhî ciddî" bir eserdir.

Ali Nihat TARLAN (1949: III), İhsân Bey'in mizahî yazılarını topladığı *Laf Olsun Diye* adlı eserin girişinde, nükte meraklısı insanı ip üzerinde oynayan bir cambaza benzetir. İhsân Bey de mizahlarıyla ip üzerinde oynayan cambaz gibidir. Çünkü ip üzerinde oynamak da tıpkı mizah yapmak gibi dikkat ve itina ister. İhsân Bey'in nükteleri aynı zamanda gösterişsiz ve davasızdır, ancak derine indikçe bu nüktelerin mahir bir görüş ve kavrayış mahsulü olduğu aşikârdır.

Şiirlerinde geleneksel üsluptan beslenen Hamâmîzâde İhsân Bey, Nedîmâne tarzın bir temsilcisi olarak düşünülür. Nedîm'in sadeleşmek ve mahallileşmek suretiyle halk zevkine doğru yaklaşma meyli, dünya sıkıntılarından uzak, neşeli, coşkulu dünya görüşü, İhsân Bey'in şiirlerinde de yer bulur (İsen ve Canım, 2019: 21; Mazıoğlu, 1957: 8).

Nedîmâne tarzı sürdüren şairin bir diğer özelliği de tıpkı Nedîm gibi devrin olaylarını esere yansıtmasıdır. Yine mahallileşme akımının bir özelliği olarak sıradan olay gibi görünen şeyler de İhsân Bey için *Hamsinâme*'de işlenen konulardan biri olmuştur. Süslü nesirde başarılı olduğu bilinen İhsân Bey, sade nesir olarak sayılabilecek *Hamsinâme*'de de aynı başarıyı yakalamıştır. Eserin,

"Lisâniyyâtta Hamsi" ve "Kitabiyyatta Hamsi" başlığı altında anlaşılması zor, Arapça ve Farsça kelimelere ve tamlamalara yer verildiyse de eser genel itibarıyla sade bir üslupla ve kolay anlaşılır bir dille yazılmıştır.

Mensur ve manzum karışık metinlerin yer aldığı *Hamsinâme*'nin manzum kısmında, çeşitli şairlerden derlenen hamsi konulu şiirlere yer verilir. Bu şiirler halk şairlerinden ve divan şairlerinden derlenmiştir. Manzum kısmın şüphesiz en dikkat çekici manzumesi ise "Hamsi Kasidesi"dir. İhsân Bey'e ait olan kaside, diğer manzumelerin aksine ağır üslupla kaleme alınmıştır. Ancak, klasik Türk edebiyatı geleneği içerisinde değerlendirildiğinde *Hamsinâme*'nin manzum kısmı da mensur bölümler gibi anlaşılır bir üslupla kaleme alınmıştır.

1.4.2. Edatlar ve Bağlaçlar

1.4.2.1. Edatlar

Edat, Arapça bir kelime olup "alet" ve "vasıta" anlamına gelmektedir. Edatlar, tek başına anlamı olmayan ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan sözlerdir. Bu sözler, eklendikleri kelimelerle cümledeki diğer kelimeler arasında çeşitli anlam ilişkileri kurar. Edatlar, dilin mantıkî kuruluşunu teşkil eden cümle yapısının "harcı" olarak tanımlanır ve cümle içinde geçici anlam ilişkileri kurar (Hacıeminoğlu, 1992: V; Korkmaz, 2009: 1052).

Hamâmîzâde İhsân Bey, *Hamsinâme*'de "için, gibi, ile, işte, kadar, göre" gibi Türkçede sıkça kullanılan edatlara yer vermiştir:

"Evvelce altun renkli güneş, şimdi degirmi ḳızıl, ṣoñra baḳır bir külçe **gibi** deñizde ḳaybolmaḳ üzere…" (Hamâmîzâde, 1928: 24).

Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḥsin açalım
Her dānesi **için** bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek (Hamâmîzâde, 1928: 78).

Hamsinâme'de Türkçe edatların yanında "āsā, veş, vārī, ger" gibi Farsça edatlara da yer verilmiştir:

Vişne-**āşā** gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb (Hamâmîzâde, 1928: 83)

Mihriyā ḫamsileriñ billūr-**veş** çeşmānı var (Hamâmîzâde, 1928: 92)

1.4.2.2. Bağlaçlar

Zeynep KORKMAZ (2009: 1091), kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklendikleri işlevler ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer ögelerini bağlaç olarak tanımlar. VARDAR (2007: 31)'a göre bağlaçlar, biçim açısından yalın, türemiş, bileşik ve öbekleşmiş olarak dörde ayrılır.

Hamsinâme'de "ve, da/de, veyā, çünkü, ama, fakat, ancak, hele, ki, yāhūt, bile, hatta, yani, veyāhūt, dahi, hem, hem … hem …, meğer" bağlaçlarına yer verilmiştir. İhsân Bey, Türkçe bağlaçların yanında Farsça u/ü/vü, zīrā bağlaçlarını da kullanmıştır:

Göstermedi mevsiminde **zīrā**
Dīdārını dil-rübā-yı ḫamsi (Hamâmîzâde, 1928: 69).

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir **de** mışır ekerler (Hamâmîzâde, 1928: 102).

"Ḳaç yıldır İstanbul **ve** Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāhī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden baḥs̱ederken ḫamsiden; onu yād ederken benden **ve** baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl Nihād Beg'den söz açarlar; ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız, **yāḫūd** bu mübārek maḫlūḳla ikiz **veyā** üçüz olaraḳ doġmuşuz." (Hamâmîzâde, 1928: 3).

1.4.3. Ünlemler

Ünlem, söz içinde konuşanın duygusal tepkisini dile getiren acıma, beğenme, sevinç, korku, hayret, özlem gibi çeşitli duygularını kısa bir biçimde anlatmaya, karşı tarafa seslenmeye, çağırmaya, tabiattaki sesleri taklit yollu kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür. Ünlemler tek başına tümce oluşturabilirler, ünlem oluşturan tümcelere ünlem tümcesi denir (Korkmaz, 2009: 1140; Vardar, 2007: 206).

Coşkunlukla, duygulanmanın etkisiyle birden ağızdan çıkan kelimeler de ünlem değeri kazanır ayrıca ünlemler bir isim ile bir araya gelerek ünlem grubu da oluşturabilirler. Ünlemler genelde Türkçe kelimelerden oluşur ancak sonradan Türkçeye girmiş kelimeler de ünlem olarak kullanılır. İkilemeler iki kelimeden oluşan ünlemlere bir örnektir (Vural ve Böler, 2015: 260-261).

Hamsinâme'de en çok kullanılan ünlem ifadesi "ey"dir. Bu ünlem çeşitli duygularla karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki mısrada "ey" ünlemi seslenme anlamı vermektedir:

Gördüñüz mü **ey** Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var (Hamâmîzâde, 1928: 9)

Hamsinâme'de geçen bir diğer ünlem "eyvah"tır:

Bi'l-cümle naḳli Şādī silmiş süpürmüş **eyvāh**
Bir parça ḫamsi yoḳ mu yā hū Ḫalīl Nihād'a (Hamâmîzâde, 1928:106)

"A!" ünlemi de *Hamsinâme*'de sıkça kullanılan bir ünlemdir:

Sen ne ẓannetdiñ **a** zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var (Hamâmîzâde, 1928: 32)

Hamsinâme'de ikilemeyle kurulan ünlem ifadelerine de yer verilmiştir:

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var (Hamâmîzâde, 1928: 32)

Hamâmîzâde İhsân Bey *Hamsinâme*'de, kızgınlık, isteklendirmek, üzüntü vb. anlamlara gelecek şekilde "haydi, ha, ah, aha, yahu, hey, bre bre, be" gibi çeşitli ünlemlere de yer verir.

1.4.4. İkilemeler

İkileme, anlatım gücünü arttırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynı sözcüğün tekrar edilmesidir. Anlamları birbirine yakın veya karşıt olan ya da sesleri birbirine benzeyen iki sözcüğün yan yana kullanılması olarak da tanımlanabilen ikilemeler, atasözlerinin, deyimlerin, hafızalarda yer etmesine yardımcı olan özelliklerden biridir (Hatiboğlu, 1981: 9-12). VARDAR (2007: 119)'a göre ikileme, "anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanma" olarak ifade edilir.

Hamsinâme'de ikilemeler, anlamları karşıt sözcüklerden kurulan ikileme, bir sözcüğü anlamlı ikileme, anlamı pekiştiren ikileme, sayılarla kurulan ikileme, iki sözcüğü de anlamlı ikileme, ünlemlerle kurulan ikileme, yabancı sözcüklerden ikileme, anlamları yakın sözcüklerden kurulan ikileme, anlamı güçlendirme bakımından ikileme, yapım ekleriyle kurulan ikileme, yansımalardan oluşan ikileme şeklindedir:

Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler
Çoḳ açlar doyurur şudan mübārek (Hamâmîzâde, 1928: 79)

"Ḫamsi, cumʿa, cumʿa ertesi, pāzār, pāzār ertesi, şalı, çarşanba ve perşenbe günleri **geceli gündüzlü** yenildigi zamānlar fāʾidelidir; bunlardan ġayrī vaḳitlerde zinhār yenmemelidir." (Hamâmîzâde, 1928: 98).

1.4.5. Atasözleri ve Deyimler

1.4.5.1. Atasözleri

Atasözleri, bir toplumun bilgeliğini, deneyimlerini, dünya görüşünü ve anlatım gücünü yansıtan ve yüzyıllarca yaşayabilen sözler olarak tanımlanır. Atasözleri, hiçbir değişikliğe uğramadan kuşaktan kuşağa aktarılabildiği gibi değişikliğe de uğrayabilir veyahut unutulabilir (Aksan, 2004: 33).

Hamsinâme incelendiğinde yalnızca tek bir atasözüne yer verildiği görülür. "Balık bilmez ise ḫāliḳ bilir" ifadesi, karşılık beklemeden iyilik yap anlamında kullanılan "iyilik et denize at, balık bilemezse Halik bilir" atasözünün kısaltılmış şeklidir.

Bu meşeldir kim **balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir**
Bir ḳuru ḫamsi; kimiñ bir kimseye iḥsānı var (Hamâmîzâde, 1928: 82)

1.4.5.2. Deyimler

Deyim, en az iki söz varlığından oluşan ve gerçek anlamları dışında mecazî anlam ile pekiştirilmiş bulunan kalıplaşmış söz öbeği ya da deyiş olarak tanımlanır (Parlatır, 2008: 1). Deyimler, bir dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir. Deyimler, kimi zaman yüzyıllarca bir değişikliğe uğramazken kimi zaman da sözcüklerinde yenilenmeler olur (Aksan, 2004: 31).

Hamsinâme'de çok sayıda deyime yer verilmiştir. Gerçek anlamını da içinde barındıran "gündüz külahlı, gece silahlı" ifadesi kinayeli bir biçimde kullanılmıştır:

Kendisi ḳurur, çevrilince de ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprağa ḳarışır, ancaḳ ḳuşlar, ṭavuḳlar —ḥattā ḳöylerde— çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için "**gündüz külāhlı, gece silāḥlı**" beklenilmek lāzımdır (Hamâmîzâde, 1928: 37).

Çok heyecanlı olmak, heyecanı her hâlinden, her hareketinden belli olmak anlamına gelen "kabına sığmamak" deyimine yer verilmiştir:

Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki mezrūʿ tarlalar arasından geçerken (C) Beg neşʾesinden **ḳabına sığamıyordu** (Hamâmîzâde, 1928: 114).

Çok sevinmek anlamına gelen "bayram etmek/yapmak" deyimine birçok kez yer verilmiştir:

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi
Yüzüñü görünce **bayram ederim**
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi (Hamâmîzâde, 1928: 94-95)

Aldanmamak için çok uyanık bulunmak anlamına gelen deyim şu şekilde kullanılmıştır:

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken,
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken,
Görülmemek için de **gözümüzü dört açdıḳ**,
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ (Hamâmîzâde, 1928: 101)

Hamâmîzâde İhsân, öğrenim görmüş, kültürlü anlamına gelen "mürekkep yalamak" deyimini memleketinin ağız özellikleriyle yansıtmıştır:

Ammā oḳumamişsun citāb, cörmemişsun taḥṣīl, **yalamamişsun mürrecceb** (Hamâmîzâde, 1928: 114-115).

İyi nitelikleri dolayısıyla çok ilgi görmek, çok beğenilmek anlamına gelen deyim, kelimelerin yeri değiştirilerek kullanılmıştır:

Ḳūt-ı cāndır miʿdeye, zīnet-resāndır ellere
Cāy-ı pāk-i iḫtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi **gezer elden ele** her kişvere
Peyrev oldum ben de "ʿİzzet" ʿiṣr-i pāk-i "Zīver"e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir ṣenāsı ḫamsiniñ (Hamâmîzâde, 1928: 88)

1.4.6. Kalıp İfadeler

Bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan gelenekselleşmiş sözlere denir. Türkçe, kalıp sözler açısından zenginlik gösteren bir dildir. Kalıp ifadeler tıpkı atasözleri ve deyimler gibi bir toplumun kültürüne ışık tutan, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve göreneklerini yansıtan sözlerdir (Aksan, 2004: 34, 190).

Hamsinâme'de geçen kalıp ifadelerden bazıları şunlardır:

"Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki **şükürler olsun** bir kenz-i lāyiġını meşābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız iḳtiżā eder" (Hamâmîzâde, 1928: 17).

"ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī 1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde: 'Bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ **ölüsü dirisine binip** ḥapsi balığı çıḳmış deyü ser ü pā bürehne giderler' dedigi yuḳarıda geçmişdir" (Hamâmîzâde, 1928: 32).

ʿĀdet budur **āḫirde gelir bezme ekâbir** (Hamâmîzâde, 1928: 98)

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi buni (Eyfel) adında bir gavur yapdu. Hay **Allāh versun lāyuġuni**, ʿustune bir sāʿat bile ḳoymamiş, boyle ḳule olur mu? (Hamâmîzâde, 1928: 111).

1.4.7. Alimler ve Şairler

Hamâmîzade İhsân Bey, *Hamsinâme*'nin sonunda yazılarından ve manzumelerinden yararlandığı kişilerin kısa biyografilerine yer vermiştir. *Hamsinâme*'nin transkripsiyonlu metni de çalışmaya dahil edildiğinden bu kişilerin biyografilerine burada tekrar değinilmeyecektir. Biyografisine yer verilmeyip adı geçen şahıslar ise şunlardır:

Halil Nihâd Bey: Halil Nihâd BOZTEPE, Trabzon'da deniz ticareti yapan Hasan Efendi'nin oğludur. Halil Nihâd, 1880'de Trabzon'da doğmuştur. Çeşitli memurluklarda bulunan Halil Nihâd, meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayımlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla tanınmaya başlar. Şiirleri, mizah ve hiciv yolludur. Devrin ileri gelenleri, edipler, şairler, gazeteciler, siyasî simalar onun hicvine uğramıştır. Halil Nihâd, Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış ve dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle "Ağaç Kasidesi" adlı eserinde

tehzil etmiştir. Ayrıca Nedîm Divan'ını yirmi yedi yazma nüshayı karşılaştırarak baskıya hazırlamıştır (Uzun, 1992: 322-323; Yüksel, 2000: 421-422). İhsân Bey'in yakın arkadaşı olan Halil Nihâd'ın adı *Hamsinâme*'nin birçok yerinde zikredilir:

Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum **Nihād** oġlan yine aldi yürüdi. Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir ḳomiser müdüri oldi (Hamâmîzâde, 1928: 105).

Karekin Deveciyan Efendi: Kaynaklarda doğum tarihi hakkında kesin bir bilgiye yer verilmeyen Karekin DEVECİYAN'ın, 1867 veya 1868 yılında Harput'ta doğduğu söylenir. İlköğrenimini kentteki Fransız okulunda aldıktan sonra eğitimine İstanbul'daki Lusavoriçyan Katolik Okulunda devam eder. DEVECİYAN, 1891 yılında Düyunu Umumiye İdaresinde memuriyete başlar, daha sonra farklı illerde çeşitli görevlerde bulunur. 1910'da İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürlüğüne, 1917'de Balık İşleri Başmüfettişliğine, 1922'de Balıkçılık Başkontrolörlüğüne atanır. DEVECİYAN, 1915'te İstanbul'da yayımladığı *Balık ve Balıkçılık* adlı Fransızca eseriyle alanında bir ilki gerçekleştirir (Üyepazarcı, 2019: 1). Hamâmîzâde, *Hamsinâme*'de zaman zaman bu eseri kaynak gösterir:

Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i "Ṭrabzon"da ***Balıḳ ve Balıḳçılıḳ*** ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

Saso: Hicrî 1290 tarihlerinden sonra Trabzon'da huzzakıyla şöhret alan Avusturyalı doktorun adıdır (Hamâmîzâde, 1928: 144).

İşte "**Saso**" işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var (Hamâmîzâde, 1928: 82)

Hüseyin Baykara: Cesur bir savaşçı olan Hüseyin Baykara, otuz yedi yıl boyunca Horasan ve civarında parlak bir saltanat sürmüş ve bu süre zarfında sanata ve sanatçılara büyük önem vermiştir. Baykara, pek çok ilim adamını himayesi altına almış, Herat'ı bir kültür ve sanat merkezi haline getirmiştir. Hüseyin Baykara, Hüseynî mahlasıyla Çağatayca ve Farsça şiirler yazmıştır. Hüseyin Baykara'nın bu şiirleri devrin önemli şairlerinin beğenisini kazanmıştır. Sultan, genellikle öğleye kadar devlet işleriyle meşgul olup öğleden sonra sarayındaki kültür, sanat ve edebiyat adamlarıyla sohbetler düzenlerdi. "Hüseyin Baykara Divanı" veya "Hüseyin Baykara Meclisi" adıyla meşhur olan bu eğlence ve şiir sohbetleri pek çok Türk sarayında sanat, edebiyat ve şiirin himaye edilmesine örnek teşkil etmiştir (Algar ve Alparslan, 1998: 530-538). Baykara, *Hamsinâme*'de meşhur sohbetleriyle anılmıştır:

Baḳ ṣoḥbetim oldu neşʾe-pīrā

Bir ṣoḥbet-i **Bayḳara**-yı ḫamsi (Hamâmîzâde, 1928: 76)

Sokrat: Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur. Sokrat, sürekli değiştiği için varlık konusunda doğru ve geçerli bilgi edinmenin imkânsız olduğunu savunan sofistleri şiddetle eleştirmekle birlikte onlar gibi tabiat ilimlerinde bir kesinlik bulunmadığını iddia eden filozoftur (Kaya, 2009: 352-353). *Hamsinâme*'de Sokrat, bilgeliğiyle ele alınır.

Bokrat: Asıl adıyla Hipokrat, efsanevî bir sülaleye veya tabipler nesline mensup olduğu düşünülür. İlk tıp öğrenimini babasından almıştır. Modern tıbbın babası sayılan Hipokrat, o güne kadar uygulanan dinî, sihrî tedavi metotlarına karşı akla ve tecrübeye yer veren bir tıp anlayışı ortaya koymuştur (Kahya, 1998: 119-120). *Hamsinâme*'de, Hipokrat tıbbın babası olmasıyla ilişkilendirilir.

Aristo / Restatalis: Bir hekim ailesinden gelen Aristo, Trakya'daki Stageira'da doğmuştur. Aristo, Atina'da Eflatun Akademisine girmiştir. Yirmi yıl süren tahsili sırasında önceleri Eflatun'un en seçkin talebesiyken, sonraları onu eleştiren rakibi olur (Kaya, 1991: 375). *Hamsinâme*'de, Aristo filozof kimliği yanında tıp bilgisi özelliğiyle de anılmıştır.

Yazmamış evṣāfını ḥaḳḳıyla her bir nükte-dān
Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler **Soḳraṭ** ü **Boḳraṭ** ü **Arisṭo**lar falān
Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mā-cerāsı ḫamsiniñ (Hamâmîzâde, 1928: 84)

Hayyâm: Ömer Hayyâm, İbn Sînâ ekolüne mensup bir âlim-filozoftur. Cebir, geometri, astronomi, fizik ve tıpla ilgilenmiş, müzikle uğraşmıştır. Ömer Hayyâm, adını ölümsüzleştiren rubailer yazmıştır (Unat, 2007: 66). Hayyâm, *Hamsinâme*'de de bu rubailerinden ötürü zikredilmiştir:

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr "**Ḫayyām**"ıñ bir "rubāʿīsinde; şarābıñ rūḥ-perver olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim (Hamâmîzâde, 1928: 98).

Halil Hâlid Bey: Son devir ilim ve fikir adamlarındandır. Uzun yıllar İngiliz gazetelerinde yazılar yazmıştır (Uzun, 1997: 313). "Balıkçılık ve Balıklarımızın Düşmanları" adlı makalesi sebebiyle *Hamsinâme*'de adı zikredilmiştir:

Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ "Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ Düşmānları" maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını elbette oḳumuşsuñuzdur (Hamâmîzâde, 1928: 103).

Yusuf Ziyâ: Yusuf Ziya Ortaç, mühendis Süleyman Sami Bey'in oğludur. 1895 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk yazısı "Kehkeşan" mecmuasında çıkmıştır. "Türk Yurdu" dergisinde hece vezniyle şiirler yazmıştır. Orhan Seyfi ile çıkardığı Akbaba, mizah gazetelerinin en ünlülerindendir (İnal, 1970: 2037). Halil Nihad'ın Paris'ten Yusuf Ziya'ya yazdığı mektup *Hamsinâme*'ye konu olur:

Bāḳī ṣaġ olasun, **Żiyācuġum** (Hamâmîzâde, 1928: 111).

Yaşar Şâdî: İsmail Yaşar Şadi, 1888'de doğmuştur. Fatih İbtidaî ve Rüşdî mekteplerinde okuduktan sonra Mercan İbtidaî mektebine girmiştir. Daha sonra Hukuk Mektebine kaydolmuştur, ancak çalıştığı şirket Hukuk Mektebine devam etmesine müsaade etmediği için okulu bırakmak durumunda kalmıştır. Çeşitli devlet görevlerinde bulunan Şadi, 1923'te vefat etmiştir. Hamâmîzâde, arkadaşı Yaşar Şadi'nin ölümü üzerine şu tarihi düşmüştür:

Şâdî vü Nihad ile Fuad olmuş idik
Mânend-i dübeyt bir safâhânede dayf
Bir mısrâımız düşdü bu gün ah İhsân
Nâşâd kodı gitdi bizi Şâdî hayf (İnal, 1970: 1719- 1720)

Hamsinâme'de, Hamâmîzâde, Halil Nihâd ve Köprülüzâde Fuad ile birlikte şiir atışmasında olan Şâdî şu beyti söyler:

Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār
Bir başḳa neṣʾe verdiñ "**Şādī**"-i sīne-şāde (Hamâmîzâde, 1928: 106)

Köprülüzade Fuad: Fuad Köprülü, edebiyat tarihçisi, şair, siyaset ve devlet adamıdır. Köprülü, ününü yaptığı Türkoloji çalışmalarıyla kazanmıştır. O, daha önce hakkında bilgi sahibi olunamayan şair ve yazarları bilim ve edebiyat dünyasına tanıtmıştır. Köprülü'nün Türk edebiyatı tarihi, Türk medeniyeti ve Türk kültür tarihi, edebî eleştiri, dil ve din, Türk sanatı ve müziği, Türk siyasi tarihi konularındaki yazıları günümüz edebiyatı için de önemli kaynaklardır. Ancak Köprülü'nün şairliği diğer alanlardaki çalışmalarına göre pek başarılı bulunmamıştır (Işık, 2006: 2270-2273). *Hamsinâme*'de bahsi geçen şiir atışmasında Fuad Köprülü'nün söylediği beyit şöyledir:

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫānı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş "**Fuʾād**"a (Hamâmîzâde, 1928: 106)

Hamsinâme'de adları geçen başka şahsiyetler de vardır: Gazeteci Yunus Nadi, Zümrüd ü Anka dergisinin yazarlarından Aldülbaki Fevzi, hukukçu ve siyaset adamı Lütfi Fikri Bey, Lütfi Fikri Bey'in hapishane arkadaşı Ali Osman KAHYA, Fatin Hoca olarak adlandırılan Mehmet Fatin GÖKMEN, Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey, Bestekar Rauf Yekta Bey, 19. yüzyıl divan şairlerinden

Hasan Şefik, Hafız İbrahim Edhem Efendi, mizah yazarı ve gazeteci Ercümend Ekrem TALU, şair, yazar, gazeteci Süleyman NAZİF, takma adlarıyla eserde belirtildiği gibi Kumru, S. Hilmi ve C. Bey.

1.4.8. Peygamberler ve Dinî Şahıslar

Hamâmizâde, *Hamsinâme*'de az sayıda dinî şahsiyete yer vermiştir.

1.4.8.1. Peygamberler

Eski Türk edebiyatının kaynakları arasında yer alan tarihî/dinî olaylar ve şahsiyetler bu edebiyatın oluşumunda önemli bir yer teşkil eder (Mengi, 2004: 14). Peygamberler ve onların mucizeleri de bu edebiyatta işlenen konulardandır. *Hamsîname*'de adı zikredilen iki peygamber vardır:

Hz. Yûnus: Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen bir peygamberdir. Allah tarafından Ninova halkını doğru yola iletmek için gönderilen Yûnus Peygamber bu ilahî emre uymamıştır. Yafa'dan Tarşiş'e giderken fırtına çıkmış ve fırtınaya onun sebep olduğu düşünülmüştür. Yûnus peygamber bu vesile ile denize atılmış ve bir balık tarafından yutulmuştur. Üç gün üç gece balığın karnında kalan Yûnus peygamber bu süre zarfında Allah'tan af dilemiştir. Yûnus peygamberin duaları Allah tarafından kabul edilmiş ve balık onu karaya bırakmıştır. Klasik edebiyatta Yûnus peygamber bu balık ile birlikte anılır. *Hamsinâme*'de de Yunus peygamberin adı bu balık ile birlikte zikredilmiştir (Harman, 2013:597-599).

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir; dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi balıḳ; ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi, bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış..! "ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt" böyle yazıyor!, "**Yūnus**" peyġamberi yutan meşhūr balıġıñ ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde "ġarāʾibü'l-mükevvenāt"ıñ aḳvā-yı rivāyātındandır (Hamâmîzâde, 1928: 99-100).

Hz. İsa: Mesîh adı Kur'ân-ı Kerîm'de on bir yerde geçip Hz. Îsâ'nın lâkabıdır (Waardenburg, 2004: 306). *Hamsinâme*'de, Hamâmîzâde'nin elini havaya kaldırışı, Hz. Îsâ'nın elini havaya kaldırıp konuşmasına bir telmihtir:

Ḫamāmī-zāde; ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden ṣoñra bu zavāllılarıñ "ḥāl-i pür-melāline" cāndan acımış ve saġ elini "**Mesīḫ**-vārī" ḳaldıraraḳ: — Yoooḳ demiş.. Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız deñizlere dönmeñize rāżı olamam (Hamâmîzâde, 1928: 101).

1.4.8.2. Dinî Şahıslar

Hamsinâme'de Kârûn, Hızır, Lokmân gibi dini şahsiyetlerin adı zikredilmiştir:

Kârûn: Bir rivayete göre Firavun'un nâzırı, bir rivayete göre ise Hz. Musâ'nın kavminden hatta akrabalarındandır. Kârûn, önceleri fakir bir kişiyken kimya ilmini öğrenerek zenginleşmiştir. O kadar zengindir ki hazinelerinin yalnızca anahtarlarını kırk iki kişi taşımaktadır. Kârûn, çok zengin ancak cimri ve zâlim bir kişi olarak anılır. Zekât vermeyen, servetiyle kibirlenen bir şahsiyet olan Kârûn, Hz. Musa'nın duasıyla birlikte servetiyle yere geçmiştir. Kârûn, edebiyatta zenginlik ve cimrilik sembolü olarak kullanılır (Pala, 2004: 258). *Hamsinâme*'de Kârûn, zenginliğiyle birlikte ele alınır:

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ "**Ḳārūn**"dan aʿlā s̱ervet ü sāmānı var (Hamâmîzâde, 1928: 82)

Hızır: Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Musa'ya rehberlik eden, kendisine Allah tarafından hikmet öğretilen kişi olarak anılır (Kur'an, Kehf Suresi, Ayet: 60-82). Kaynaklarda, Hızır'ın geçtiği ya da namaz kıldığı yerleri yeşillendirdiği rivayet edilir. Hızır'ın, arkadaşı İlyas'la birlikte İskender-i Zülkarneyn maiyetinde hayat suyunu bulduğuna inanılır (Öztoprak vd., 2019: 591). Edebiyatta çeşitli motiflerle birlikte kullanılan Hızır, *Hamsinâme*'de ab-ı hayat ve ölümsüzlük motifleriyle birlikte anılmıştır. *Hamsinâme*'de, Hızır ve Lokman arasında münasebet kurulmuştur.

Lokman: Lokman, Kur'ân-ı Kerîm'de adı zikredilen ve kendisine hikmet verildiğinden ötürü Lokmânü'l-hakîm/Lokman Hekim olarak anılan şahsiyettir. Lokman, bütün bitkilerin özünü ve dertlere şifa olacak formülleri bildiği için hekimliğin atası olarak anılır. Lokman, çok uzun ömür sürdüğü için Hızır'la birlikte anılır (Harman, 2003: 206-208; Öztoprak vd., 2019: 599). *Hamsinâme*'de yer alan bu mısra Bayburdlu Zihnî'ye aittir. Mısrada, hamsinin tedavi edici özelliği ve ömrü uzattığı ifade edilmektedir:

Verir **Loḳmān** ile **Ḫıżrıñ** ḥayātından e**s̱**er ḫamsi (Hamâmîzâde, 1928: 81)

1.4.9. Mitolojik Şahıslar

Cemşîd: Pişdâdiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı olan Cem, İran mitolojisine göre yedi yüz yıl yahut bin yıl yaşamıştır. Çok akıllı bir hükümdar olan Cem'in döneminde büyük ilerlemeler olmuştur ve bu ilerlemelerin gururuna kapılan Cem, tanrılık iddiasında bulunmuştur. Şarabı ve kadehi onun bulduğuna inanılır. İslâm edebiyatlarında zevk ve eğlence sembolü olarak anılır ve kâinatta olup biten her şeyi gören "câm"ı efsaneleşmiştir. Cemşîd, iktidar, ululuk ve birçok yönden

edebiyata konu olmuştur. "Hamsi Kasidesi"nde Cemşîd, İskender ile birlikte anılmıştır (Albayrak, 1993: 279-280; Pala, 2004: 86-87).

İskender: M.Ö. 356'da doğan Makedonya Kralı Filip'in oğludur. Zeki, akıllı, kudret ve kuvvet sahibi olarak anılır. Aristo, Sokrates gibi bilge kişiler tarafından yetiştirilmiştir. Yirmi yaşında hükümdar olan İskender, birçok yeri fethetmiştir. Klasik edebiyatta İskender; zafer, fetih, adalet, yüksek karakterli insan olarak görülmektedir. Ayrıca âb-ı hayatı araması, Yecüc ve Me'cüc'e set yapması, orduları yenmek için icat ettiği aynası, adaleti, kahramanlığı ile birlikte edebiyatımıza konu olmuştur (Öztoprak vd., 2019: 595).

Şādān görünür revān-ı **Cemşīd**
İskender olur gedā-yı ḫamsi (Hamâmîzâde, 1928: 75)

1.4.10. Ayetler ve Dualar

1.4.10.1. Ayetler

Hamsinâme'de, Kur'ân'daki Nahl Sûresi'nde (Kur'an, Nahl Sûresi, Ayet: 14) ve Fâtır Sûresi'nde (Kur'an, Fâtır Sûresi, Ayet: 12) geçen "Lahmen tariyyen" ifadesine yer vermiştir. Lahmen tariyyen, taze et anlamına gelmektedir. Aşağıdaki örnekte geçen "lahmen tariyyen" ifadesi balık karşılığındadır:

Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr
Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde "mā-i ṭahūr"
Şānına "**laḥmen tariyyen…**" eyledi ḥakdan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ (Hamâmîzâde, 1928: 84)

1.4.10.2. Dualar

Hamsinâme'de, "Allah'ım yıldızlar, ay ve gezegenler hürmetine bizim için balıkları ve keşkeği çoğalt" anlamına gelen dua şudur:

Allahümme kessirlenā'l-esmāke ve veffirlenā'l-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk! (Hamâmîzâde, 1928: 109).

1.4.11. Musikî Unsurları

Şiir ve musiki, aralarında yakın ilişki bulunan birbirine yakın iki ayrı sanat dalıdır. Her iki sanat dalı da insanın duygu, düşünce, hayal dünyasına yönelir ve insan ruhunda estetik zevk oluşturur (Erdemir, 1999: XXII). *Hamsinâme*'de çok sayıda musikî unsura rastlanmıştır. Bu durum, Hamâmîzâde'nin musikiye olan ilgisinin bir yansımasıdır:

Ḥāl-i seferīde deñizlerde, melāʿib-i raḳṣiyye yollu envāʿ-ı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn; numūne-nümā-yı **çarlistondur** (Hamâmîzâde: 1928: 64-66).

Ḫamsi, **aġır aḳṣaḳ** gibi sākin ve ʿ**āṭıl havā**lardan, **bayātī** gibi pes-zinde **nevā**lardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫ̲si hep ḫurūşān **naġamāt** ile yek-āvāze ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de "**curcunayāt mūsīḳīyyede**" iḫrāz-ı **maḳam** eder ve dāʾimā onu te̲zkār eden ʿ**ilm-i edvār**; netīce-i **āheng**de hep böyle şevḳ-ā-şevḳ **parça**larla pīrāye-dār olur (Hamâmîzâde: 1928: 66).

Hamsinâme'de, ud, kanun, keman, zurna, tabl gibi çeşitli müzik aletlerinin isimlerine de sıkça yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. METİN

2.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

1. Metin yazılırken Gentium Plus yazı fontu kullanılmıştır.
2. Matbu bir eser olan Hamsinâme'nin sonuna, basım aşamasındaki yanlışlar ve doğrusunun gösterildiği bir liste eklenmiştir. Metin neşri yapılırken bu yanlışlar doğrudan alınmayıp düzeltme yoluna gidilmiştir.
3. İkinci maddede zikredilen tabloda doğrusu verilmeyip yanlış olduğunu tespit ettiğimiz Arapça ve Farsça kelimeler ve basımdan kaynaklı olduğunu düşündüğümüz yanlışlar düzeltilmiştir.
4. Anlam veya vezin gereği metne yapılan zaruri eklemeler köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir.
5. Baz, ayn ve nev gibi Arapça kelimeler günümüz Türkçesindeki kullanıma uygun olarak düzeltilmiş, bazı, aynı ve nevi haline dönüştürülmüştür.
6. Zarf fiil ekleri -Up haliyle korunmuştur.
7. Noktalama işaretleri aslına bağlı kalınarak metne dahil edilmiştir ancak ikilemeler arasına koyulan virgül gibi noktalama işaretlerinden kaynaklanan hatalar düzeltilmiştir.
8. Eserde, "Ponçartiron", "Deyli Telġraf" gibi bazı yabancı kelimeler okunduğu gibi yazılmıştır. Transkripsiyonlu metinde bu kelimelerin yazı dilinde karşılığı parantez içinde verilmiştir.
9. Başlıklar büyük harflerle yazılmıştır.
10. Dilimize Arapçadan giren ve etmek fiiliyle birleşik kelime oluşturan ifadeler günümüz Türkçesindeki kullanıma uygun olarak birleşik yazılmıştır.
11. Vezin, metin başında çizgi ve noktalarla gösterilmiştir.
12. *Hamsinâme*'de dipnot ile gösterilen kısımlar yine dipnotta belirtilmiştir.

2.2. Transkripsiyonlu Metin

MUḲADDİME

Ḫamsi ḳonferansı — ikizler — üçüzler — yalı uşaġı — ṣarġana balıġı — Necm-i ʿĀtī'de muṣāḥabe — yılan balıġı — ġarīb teṣādüf — ciddī "mizāḥī — mizāḥī" ciddī — Ḫamsi-nāme ve müntericātı — meʾḫaẕlarımız, muṣāḥabe mevżūʿumuz — çerez — ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek — miʿde imtilāsı —

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ —baña nisbetle— bir māżīsi var... Ḳaç yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden baḥs̱ederken ḫamsiden; onu yād ederken benden ve baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl Nihād Beg'den söz açarlar; ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız, yāḫūd bu mübārek maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer "yalı uşaġı" oluşumuzdan olacaḳ... Bu ḫamsiyi "sarġana balıġı" ḳadar uzatdılar; o cihetle lāzım geldi ki bu baḥs̱e yabancı ḳalmayayım.

"Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü"nüñ 1926 yıl dönümünde —gösterilen ārzū üzerine— ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da tafṣīli —ẓannederim— ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp "yılan balıġı" şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim:

"Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine, bir zamānlar ḥelvānıñ ṣoḥbetleri yapılırdı, ḫamsi yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ ṣoḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden baḥs̱olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın, insānlara olmasa bile tarlalara ġıdā versin."

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẕla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı, ġarīb tesādüf.. Şimdi de öyle çıḳıyor.

Baʿżılarınıñ "ḫamsi"niñ baḥs̱e degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru degildir; her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ ṭābīʿī s̱ervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥs̱edilebilir; baḥs̱imiz ciddī "mizāḥī yāḫūd mizāḥī" ciddī olmakla

berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır. Bu cihetle mevżūʿumuz —şu muḳaddimeden ṣoñra— aṣlen aşaġıki faṣılları almaḳdadır:

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda, lisāniyyāt ve kitābiyyātda, ṣaydiyyātda, beyʿiyyāt ve naḳliyyātda, zirāʿiyyātda, iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda, ġıdāʾiyyāt, ṣıḥḥiyyāt ve devāʾiyyatda, ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda, taḥnīṭ-i ḥayvānātda, —ḥattā mūsiḳiyyāt ve raḳṣiyyātda, edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi...; lāḥiḳa: bir mülāḳāt ve beyānāt, bāʿżı maṭbuʿāt mündericātı...; ʿilāve: kitābiyyāt, terācim ve lüġatçe.

Añlaşılıyor ki —burada söylemege vaḳit olmasa bile— mesʾele olduḳça tedḳīḳ edilmişdir; bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya "Ḫamsi-nāme" adlı şu kitāb çıḳıyor. Meʾḫaẕlarımız, ʿilāvedeki "kitābiyyāt"da gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt ve ehlinden yapılan taḥḳīkātdir.

Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza; ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir; bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek ḳabīlinden ṣayılır.

Şu muḳaddime, ḫamsi iştihāsını açacaḳ —çerez nevʿinden— bir şeyʾdir, Necm-i ʿĀtī'de ḫamsiyi naẓarı ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek, yaʿnī —ʿādet üzere— üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek, faḳaṭ —ẓannediyorum— ikinci ʿameliyye mühmil ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

19: Kānūn-ı s̱ānī-1928: Perşenbe: Ṭrabzon

TEŞRĪḤİYYĀT VE ḪAYĀTİYYĀTDA ḪAMSİ

Balıḳ yumurṭaları — erkek balıġıñ südü — yavrunuñ ṭorbası — ḫamsiniñ fāṣılası — Azaḳ Deñizi, ḥali — ḫamsiniñ yumurṭası — zamānı — Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı — ḳaraya vurması — balıġıñ kīsesi — ḳurṣaġı — teneffüsü — ġalsame "ḳulaḳ" — yaşaması —ṣudaki havā — ḫamsiniñ ḳanı

— beş ḥissi — vücūdu, rengi, boyu — Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti — ḫamsiniñ ṭış aʿżāsı: gözleri, aġzı, burun delikleri, ḳulaḳları, dişleri, yelesi, yan, alt, maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları— ḳılçıḳları ve pulları— ḳuş ve būḳalemūn — hissi ve ẕekāsı — iç aʿżāsı: ḳalb, beyin, ḳaraciger, kan ve kisi, baġırsaḳ, miʿde, böbrek, yumurṭalıḳ, bel kemigi — ḫamsiniñ nevʿileri: iri ḫamsi: çatalḳuyruḳ, orta ḫamsi: ṭombul, ince ḫamsi, her biriniñ ebʿādı — platiḳa — çaça — ḫamsiniñ ḫastalıġı — ölümü — Hāmişān: Ḫamsiye ʿā'id bir noṭ.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ, bunları gezdigi ṣularda ṭaşlar, nebātlar üzerine bıraḳır, bunda havānın, ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini döker, ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde, baʿżen bir ayda açılır, südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini buradan alırlar.

Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde "merḫu'l-mesbaḥ" fırḳasınıñ "baṭnī" ḳısmına, bunuñ da "rengiyye" faṣilesine mensūbdur. "Ḳırım" sāḥillerinde, eñ çoḳ (Azaḳ Deñizi)nde bulunur, oralarda yumurṭlar, bu zamān taḳrīben mayıs ve ḥazīrāna rāst gelir, yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar, çiroz şeklini alır, iri bir başla ʿacīb bir maḫlūḳa döner, ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski ḥāline gelir, yavrular teşrīn-i sānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere enginlere açılır (Ḳaradeñiz)e çıḳar.[1] Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz, kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde sürülerle gezer, pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden —bī-hūş bir ḥālde— ḳaraya düşdügü görülür, bu sene (19 Nīsān 1928 Cumʿa) Ṭrabzon şehriniñ "Çömlekçi"

[1] Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden evvel başlar, şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan avcıları ḫamsiyi, başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden "pastarya" dedikleri şekilde ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur. Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen "evliyā-yı umūr"dan bir ẕāta — "Sürmene"de bulunduġu ṣırada — ḫamsiniñ ince çıḳdıġından baḥs ile şikāyet edilmiş gūyā Ruslar "Azaḳ Deñizi"ne, Kerç Boġazı"na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıkıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuṣ!. Bu söz yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru, ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf noḳṭası, o "ẕāt-ı ʿālī"niñ "Anḳara'ya ʿavdetinde, bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ etmiş olmasıdır..!..

mevḳiʿi sāḥilinden belki (Of) ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi... İşte böyle zamānlar için:

Ḫamsi vurdu ḳaraya
Oḳḳası beş paraya

derler. Yaʿnī:

“Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya”

denilir.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır, buña “ḳurṣaḳ” derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu ḳurṣaġı büzer, ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar, balıḳ nevʿi arasında ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen “ġalṣame”siyle teneffüs eder, bunuñ için de ses çıḳaramaz, teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır; bu ṣu, ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür, bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā, ġalṣame içinde olan, ḳalbden gelen “evʿiye”ye, ḳana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ bu sāyede yaşar, çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur, ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması onda havā bulunmadıġındandır.

Ḫamsiniñ —cānı ṣıcaḳ, ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur:
“Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var”

O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az “müvellidü’l-ḥumūża” teneffüs eder ve yine pek az “ḳarbon” çıḳarır; bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur, şāmme ḳuvveti —kendi güzel ḳoḳusunu alamayacaḳ ḳadar— żaʿīf; ẕāʾiḳası —leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ ḳadar— eksikdir, faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir, bu ṣūretle ṣuyuñ eñ ince ṣalıntılarını duyar.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır, yanaḳlarıyla iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır:

“Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn”

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir: “Evliyā Çelebi”niñ Seyāḥat-nāme’sinde “bir ḳarışdan ziyāde” demesi mübālaġalıdır, yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḥtimāliyledir...!

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür; vücūduyla mütenāsiben büyümedigi añlaşılır, bu ḥāl, derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir; aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir; açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar uzar, o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında “aġzı ḳulaḳlarına vardı” meṯeli ḍarb edilebilir; bilinmez ki bu ḥālde faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu gösterir? Burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır; ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür; bu ancaḳ gözleriniñ ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

Müṯelleṯī bir şekil alan “yele”sinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur; “yan ḳanadları” ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir; bunlarda da on beş ḳadar ḳılçıḳ olur, “alt yāḫūd ḳarın ḳanadları” yan ḳanadlarından daha küçükdür, vücūdunuñ hemān ortasında, baş ṭarafına daha yaḳın yerde, ḳarnınıñ tam altındadır; bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur; (maḳʿad ḳanadı) on yedi ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur (ḳuyruḳ ḳanadı) ise ince uzun ve çataldır. Uzun, ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir..!

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir, bunlar çoḳ ince ve parlaḳdır, bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır;

"Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būseʾ-i 'uşşāḳdan dāmānı var"

Güneşe ḳarşı mücellā, ḫafīf, yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir, bu cihetle ḫamsiye bir nevʿi (būḳalemūn) denilse revādır!

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır; balıḳçılar derler ki "büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır; bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır, hücūm edemez olur, bu ṣırada kendisi de firār eder, faḳaṭ bıraḳdığı bu pulları ṣoñra ṭoplar, yutar".

İç aʿżāsı: Beyin, ḳalb, ḳaraciger, ḳanad kisi, bağırṣaḳ, miʿde, böbrek, yumurṭalıḳ, bel kemigi, vesāʾiredir: Ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için ḥaḳḳında:

"Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb
Böbreġi, bumbārı, şaḥmı, ḳuyruġu, dendānı var"

denilmişdir.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿī vardır: Biri iri ḫamsidir; buña "çatalḳuyruḳ" da denilebilir: Şāʿiriñ:

"Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḫteşem ʿunvānı var"

beytinde adı geçer, boyu 10-santimetre ḳadar olur; öbürü "ṭombul ḫamsi"dir ki uzunluġu 6-8'dir, üçüncüsü "ince ḫamsi"dir; bunuñ da boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿiden olursa

olsun ilkbahar ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da "platiḳa" derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.

Ḫamsiniñ küçügüne "çaça" ismi verilmesi doġru degildir; çaça renk ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz, acı, vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faźla sürmez; üzerinde bir ṭaḳım ṭufeyliyyāt türer, yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil, ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan ḳalmasıyladır.

LİSĀNİYYĀTDA ḪAMSİ

Kelime-i ḫamsi — iḫtilāf-ı ʿulemā — elsine-i selāsede ḫamsi — Türkçede ḥapsi — tebādül-i ḥurūf — maʿnā-yı ḫapsi — ʿArabcada ḫamsi — maʿnāsı — bir bend-i manẓūm — Fārisīde ḫamsi — iki tevcīh-i vecīh — tensīb-i faḳīr —

Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır: Bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī āṣār-ı keşīde-i silk beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṣīre ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan "īcāz-ı ḥaẕif" nevʿindendir; yaʿnī kelime-i ḳalīle ile —lafẓen maḥẕūf— meʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.

Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf; ḳışriyyatda itlāf-ı lāf edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīye iḳtirān edememişdir. Müttefeḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ; ġayri lisānlardaki aḥvālini geri bıraḳıp elsine-i selāse ki —Türkī, ʿArabī ve Fārisīdir— anlarda olan işṭiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā etmek żarūretindeyiz. "Ve minallāhi't-tevfīḳ"

Mesʾele şöyledir ki: Kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḥticāc edilmeklige keṣretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā lehcesinde “ḥapsi” deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur, cemīʿ lisānlarda siyyemā ḳadīm ü cedīd “Türkī” lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-behāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmisi vardır. İşte bundan ötürü “Fülk-i Meşḥūn fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn” ʿunvānlu eṣer muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġat ü beyān-ı ṣiḳatde fi’l-aṣıl “ḥapsi”dir. Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā yoḫ=yok, baḫ=baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi ecilden “ḫap”; ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī “ḳap” emridir. Hecā-yı ṣāniye ise yine Türkiyyü’l-aṣl olan “ışşı” kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ, şıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü’l-aṣlı “ḳap ışşı”dır ki; şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten “şıcaḳ şıcaḳ ḳap” yaʿnī eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur va’l-lāhu aʿlem bi’ṣ-ṣavāb.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab’ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi’l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan ḳanūn-i evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i ṣānīniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün “ḳara ḳış”ı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür. Mevżūʿ-ı baḥṣimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle’l-ekṣer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr olmaġla “ḫamsi” kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥṣimizde görülecegi üzere ṣāḥib-i “Menāẓırü’l-ʿAvālim” bu tevcīhi, vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim şu bend daḫi onu mübīndir:

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī siḳāt
Yazdan eylermiş kışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yokdur şitāsı ḫamsiniñ”

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ "Tuhfe-i Miyāh-ı Der-Baḥr-i Siyāh" ʿunvānlu teʾlīf-i vecīzü'l-beyān bu baḫiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur; biri şu ki: Ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup, Türkçede "büklüm" ve "ḳıvrım" maʿnāsına gelen "ḫam" ile otuz ʿadedini gösteren "sī" kelimelerinden mürekkeb yaʿnī "otuz ḳıvrım" meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurre-i ṭarrār ve zülf-i sīmin ṭār meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır; tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle hecā-yı evvelā olan "ḫam" lafẓı esāsen żamm-ı hā ile "ḫum" yaʿnī Fārisīde "şarāb küpü, büyük küp" demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla ṭaġlıṭen fetḥ üzere "ḫam" deyu oḳunagelmişdir; "sī" kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden ḫülāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā ve girān-bahā mażmūnundadır.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿnī'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ gibi baḫṣ-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. (Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh)

KİTĀBİYYĀTDA ḪAMSİ

Ḫamsiden bāḥiṣ eṣerler — Menāẓırü'l-ʿAvālim: Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ — Seyāḥat-nāme: Evliyā Çelebi — Cihān-nümā: Kātib Çelebi — Ṭrabzon Sāl-nāmesi — Büyük Ansiḳlopedi — Larus — Balıḳ ve Balıḳçılıḳ: Ḳaraḳin Efendi —

Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir; ḫalḳ-ı sevāḥil, bu ʿaṭā-yi ilāhiyle mübāhīdir; herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur, zīrā o dīdār-ı niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur; bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur; mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābiyyedir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı añа taḫdīṣ-i niʿmet ḫiṭābıdır. Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫṣe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur:

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayeziddir; "Menāẓırü'l-ʿAvālim" ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eṣer-i müfīddir. 1005 sāl-i hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥṣetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥiṣinde o eṣere gitmekdedir. Meşhūr Kātib Çelebi "Cihān-nümā"sında fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr eder. Vilāyet "sāl-nāme"leri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i "Ṭrabzon"da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ ʿunvānlı eṣerde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḫteviyyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

"Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ", "Menāẓırü'l-ʿAvālim"inde: Ṭrabzon'uñ aḥvālinden baḥṣetdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında:

"Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḥalḳ Ṭrabzon ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balıġı çıḳmış deyü ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger "māhī-keş" dedikleri meşrūb ile hażımola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip eḳle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż[ʿ] etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı kerīhe ḥissolunur"[2] diye ḳaydeder.

"Evliyā Çelebi; Seyāḥat-nāmesi"nde yine Ṭrabzon baḥṣinde şu maʿlūmātı verir:

[2] "Menāẓırü'l-ʿAvālim: Ayāṣofyā Kütüpḫānesi 3466"

Balıḳlarıñ memdūḥları — levrek balığı, kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan ziyāde ḳırmızı başlı balığı, kaloz balığı, uşḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balığıdır... Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu içün ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler

”طراشی بادا صامور خوردنسن دن زون چغاته اسی موختروں موختروں ای
ثامون اله مخمت اومات ای پامون اله اپشاریه قلوب کی أخ قرون لغته ای“

diye baġırırlar bir güne mürver aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca:

”ویر خاپسی ماقراما بر جوغومله آخچا“

diye nāzük ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balığıñ ṣuyu aḳaraḳ giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp: “Bre balığıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna bir pilavcuḳ ṣalṣana” diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler:

Ṭrabuzan yerumuz
Aḫça dutmaz elumuz
Ḫapsi baluḳ olmasa
Nice olurtu ḫālumuz

Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavaṣṣı —bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden ādemiñ kuvve-i bāhiyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ başını ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını pişirirler: Kebābı, çorbāsı, yaḫnīsi, böregi, baḳlavası olur ammā pilaki derler bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balığını pāk ayırtlayıp onar onar ḳamışa dizerler maydonos, kerefis, soġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını

üzerine dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet edecek māʾide-i mübāreke olur [3]".

Meşhūr "Kātib Çelebi", "Cihān-nümā" ismiyle maʿrūf eserinde "Menāẓırü'l-ʿAvālim"iñ beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.[4]

"Ṭrabzon Sāl-nāmesi"niñ bir nüsḫası; balıḳlardan baḥsederken ḫamsi ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir:

"Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd, hele ḳalḳan, ḫamsi gibileri bu deñiziñ ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a maḫṣūṣdur; tekir, mercān, palamuṭ, mezgit gibiler ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır ṭurna, mersin vesāʿire nādiren ṣayd olunur; yunus balıġı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣārdalyanıñ biraz küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişi güzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ sāḥile düşer kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar; altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.

[3] (Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālisine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ Seyāhat-nāme'sinden cild 2, ṣ 92, 93).

[4] (Cihān-nümā: İstanbul ṭabʿı 1145: ṣ 431).

Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir; gerek şehir ve gerek köylüler bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vaż' etmege mecbūrdur; hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müterekḳibe maḳāmındadır; zīrā altı ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerāstesiyle mübādeleye rāżı olur. Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire munḳaṭıʿ oluverir, o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar, bir müddet yüklerle ṭaşınır, böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.

Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥse eṭibbā meʾzūndur; ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor iyod ve biraz azot bulunur, mevādd-ı fosforiye herḥālde vücūda nāfiʿdir: kemikleriñ teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.

Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i lāyıġını mesābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız iḳtiżā eder; dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya, İngiliz, Fransız ṣardalyalarınıñ bu balıḳdan ne farḳı vardır; biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir, maṭlūb olan büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe edilemez.[5]

Fransızca büyük ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki saṭırları iḥtivā eder:

"Ḫamsi (Anchois) "rengiyye" faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ kuvvetli ve ince baġalarla (ḫarşefelerle) müzeyyen, ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı gümüşīdir; başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir. Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ (ḳulaġınıñ) yarıġı çoḳ genişdir. Ḳıṣa olan arḳa

[5] "Ṭrabzon Sāl-nāmesi, 17'nci defʿa: Sene 1314-1316 Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası: Ḥayvanāt baḥsi"

ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ derecededir; vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır: Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardığı ṣırada av maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar, av ağını ṭaşıyan bu nevʿi ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandığı anda ağla orayı ṣarar, derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur; ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden yaġ içinde "ḳonserve"ler yapılır.[6]

"Larus"a baḳılınca şu maʿlūmatıñ muḳayyed olduġu görülür:

"Ḫamsi: (Anchois) (Enġraulis Engraulis) cinsine mensūb küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar, yaġ içinde ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır, ḫamsi yaġı; ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde yemek maṣalarını tezyīn eder, ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline getirilir, ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

Ḫamsi "rengiyye" ṣınıfındandır, otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine yayılmışdır; faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur; meselā:

(Engraulis Spimifer) nevʿi "gūyān"da; (Mitehelli Miçelli) nevʿi, "Ponçartiron (Pontchartrain)" Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün deñizlerde mevcūddur.

Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar. Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır; miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya, iştihāyı tezyīd etmeye yarar; ḳaynatılmış yumurṭa ile "marine" yapılaraḳ ḳullanılır; "Romen"ler ṣalamura ḥāline getirilmiş ve

[6] "Büyük Ansiḳlopedi: Cild 2, ṣ 988"

ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar; buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek (ġarum garume) dedikleri bir nevʿi yemek yaparlar.[7]

Ḫamsi ḥaḳḳında "Balıḳ ve Balıḳçılıḳ" isimli eserin müstefīd olduġum mündericātını da — taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ satırlardan ṣarf-ı naẓarla— aşaġıya alaraḳ bu baḥṣi bitiriyorum:

"Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

Mart ve nīsān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen ıġrıb ile ve ekserisi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.

Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.

Ḳaradeñiz'le Boġazda, İzmit ve Mudanya Körfezlerinde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde żābīṭa-yı ṣaydiyye niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yı naḳdi alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde olur ise olsun sayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb ve yāḫūd manyaṭına ḫamsi ḳornası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen ḳorna[8] istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de kesretle

[7] "Larus: Cild 1, ṣ 288"

[8] Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balıġı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya "ḳorna" yāḫūd "ḫamsi ḳornası" derler.

bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları mi̱sillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir. Maʿmāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için "roġ" tesmiye olunan bir nevʿi yemleme istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.

Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde ve "rissolle" nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ, birisinde aġlar ve üçünde āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib limandan ḥareket ve sāḥilden bir ve yāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar; ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān ḥareket ve me̱ẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini müteʿāḳib, āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳlarıñ baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır; ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ olması şarṭdır.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesinde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ ḳilosu iki ġuruşdan[9] yüz paraya fürūḫt

[9] Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

edilir ise de kesretli zamānlarda fiʾāt yigirmi paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẕla ṣatılır.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra ṭuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezzet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿi ṭuzlu balıḳ vardır ki "ançüyez" tesmiye olunur. Ançüyez ḫamsi balıġından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir: Temmūz ve aġustos māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd kuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur, üç māh ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balıġı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde ançüyez balıġı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.

Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balıġından kesretli ṣayd olunduġu senelerde tütün tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur.[10]

ṢAYDİYYĀTDA ḪAMSİ

Ḫamsi ne zamān çıḳar — ḫamsiniñ nişāneleri — marṭılar, ḳarabaṭaḳlar, palamuṭlar — yunus balıḳları, sis, yaḳamoz — ava çıḳıyoruz — Ḳayıḳlar: ālet ḳayıġı, yedek ḳayıġı — şelekler — eṭrāfiñ ḥāli: deñizler, ḳaralar, — Ṭrabzon şehri ve sāḥilleri — ṭabīʿatiñ manẓaraları — ḫamsiniñ abluḳası — ḫamsi aġı — aġıñ çekilmesi — meşale, fanya — yedi meşale şāʿirleri — eskiden naṣıl avlanırdıḳ — ḫamsi gecesi — aġda, ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı, faẕlası — av dönüşü — ḳayıḳlarıñ çekilmesi — ṣabāḥ — ḫamsiniñ mezādı

[10] "Balıḳ ve Balıḳçılıḳ: ṣ: 43. Deveciyan Ḳaraḳin Efendi"

Ṭrabzon'da "kestane ḳarası fırṭınası" ile "palamuṭ" ve "ṣarġana" balıḳları çıḳmaya başlar, bunları ve "ḳāsım"ı müteʿāḳib, baʿżen daha ṣoñra ḫamsi balığı gözükür, faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

Ḫamsiniñ mevcūdiyetini bildiren nişāneler vardır: Ṭrabzon'da "zinos" denilen sevimli "marṭı ḳuşları" ve "ḳarabaṭaḳ"lar... Bunları gündüzün deñizde, ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz, ṣoñra deñiz üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet dāʾireleri içine alırlar, z̲aten ḫamsi, dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder. Denilebilir ki:

"ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var"

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir yandan da "palamuṭ"lar ve "yunus balıḳları" hücūm ederler, bundan da ḫamsi mevcūdiyeti añlaşılabilir; ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler; zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza maʿrūż... Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz:

"Seniñ cismiñdeki envār, deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi"

Fosforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ biteviye olur... İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz:

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi... Faẓla rūzgār, dalġa ve fırṭına yoḳ. Ne de olsa avlanacaġız.. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ. Şimdi dört ḳayıḳ varız. Z̲aten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından farḳsız; yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri "ālāt ḳayığı"mızdır; bunda "ḫamsi aġı" yāḫūd "ḫamsi ıġrıbı" ve

“boş” denilen “ḫamsi kepçesi” var. Mevcūdu —īcābına göre— altı ve sekiz kişi ḳadar.. Öbürüne “yedek ḳayıġı” yāḫūd “maʿiyyet ḳayıġı” diyoruz, dīger yardımcı ḳayıḳlara da “şelek” deniliyor. Bunları —dolduḳça— sāḥile göndererecegiz her ḳayıḳda dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere... Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz:

ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler, —ḫafīf, baʿzen sert— şulara doḳanıyor, şanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor. Biz ilerliyoruz; ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar, birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde... Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ... Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan şandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.. Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar, gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde.. Deñizdeki gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor, aḳşamıñ bayıltıcı ḥāli muḥīṭe yayılı.. Rūḥ; ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ ḥüzn-i mesāyi içmek istiyor...

Evvelce altun renkli güneş, şimdi degirmi ḳızıl, şoñra baḳır bir külçe gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere... Bıraḳdıġı ser ü zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.. Ḳızaran, yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ; buluṭlarıñ soñsuz güzellikler içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve latīf bir memzūce ḥālinde... Hep māverāʾī sırlar fışıldayan yalılar, bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri, “Degirmendere, Çömlekçi, İskele, Güzelḥiṣār, Ḳandīlḳaya, Ṭuzluçeşme” sāḥilleri; Kemerḳaya, Mumḫāne, Moloz, Eskiṭabya, Ṭışḳalʿe, Faros, İncīrlik” ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn.. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati...

Sāḥillerde, yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde, gümüşlü ılıḳ ḳumsalda, —renkleri añlatılamayan— çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün alevi yanıyor, uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor, bir altun tāc gibi örülen bu ışsız yerlerde, —enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi— ḫafīf dalġalarıñ ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var... Bu besteler; rūhī güzellikleri ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına, ḳaralarıñ yeşil yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

Ṭatlı bir māʾile; şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru uzamış, şarḳ şimāli, “Degirmendere”niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī “Boztepe” şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında... Buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.. Māʾileler, baʿzen ḫafīf vādīler ve inişli, yoḳuşlu yerler... Hele “Ṣovuḳṣu” ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle, çamlıḳlarla ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ... Şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle resim aldıran, öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor, hepsi bir anfiteatr vaż‘iyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır: Ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya...

Sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde manẓarayı çerçiveleyen, oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ; eṭrāfıñ, vādīlerle māʾileleriñ, tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri... Yalıda Fener’iñ ve Ḳandīlḳaya’nıñ; esrār dolu vaż‘iyyeti, muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan bir görünüşü var, naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor; māżīniñ derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor.. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara, şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir “Venedik” manẓarası vermiş.

Şehriñ “Yoroz” Burnu’ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen ve gitdikçe yükselen māʾileler, baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar, iç içe görünen dāġlar, ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mahābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek meşhūdu oluyorlar.... Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları; yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar. Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar, patiḳalar, ḳızıl ṭoprakḷı renkleriyle manẓūr... Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler içinde uzaḳlarda beyāż, ḳrem, parlaḳ ḳoyu māvī, daha açıḳ, yeşilimsi, —yalılarda, yaḳın yerlerde— daha yeşil renkler yapmış, dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor.. Pek ḫafīf cereyānlarla geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz..

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor, şurada burada, Ḳandīlḳaya altında, ḳumsalda deñize girenler; cürʾetle enginlere doġru yüzenler, ḳayalara çıḳanlar, dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde, banḳlarda elbise giyenler var... Ötede beride öbek öbek

ṭoplanmış insānlar, şurada ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli, burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar... Bir yandan beyāż ve güzel martı ḳuşları; ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo yapıyorlar, yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi... Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var.. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar: Ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara..

Biz gidiyoruz... Ġarb-ı ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken, aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları, daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren ḳara ufuḳlarını ḳaplamış, alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor, gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar —çoḳ uzaḳlardan— belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar..

Şevḳ-i ṣayd ile —mest-i ḥuẓūẓ— gidiyoruz.. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek bir ḳavs-i żiyā: hilāl-i semā parlamayacaḳ.. Bu ḥāl bizce de maṭlūb.. Çünkü meh-tāb olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler belirmeye başlıyor; ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur, göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki elʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder. İşte ḫamsi "yaḳamoz" yapıyor. Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca ṣuralarda bulunacaḳ.. Ötede beride küme ḥālinde de manẓūr.. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım sāʿat geçdi, işte ḳaynaġına geldik, şimdi onu ṣarmaḳ lāzım...

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz, yanımıza geliyor. Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu oña verdik, ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için aġı deñize dökdük, çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına dönüyoruz...

Aġ deñize dökdügümüz s̲ābit vażʿiyyetde.. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz, bunu ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu "aġ" ve "ḫamsi kepçesi" yalı ḳahve-ḫānelerinden birinde bulunur, aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş ḳuvvetli bir ḫalaṭ var.. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her üç ḳulaçda bir dāne... Bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor, yanlarında her ḳulaçda üç

dört; ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında ḳarışda bir manṭar var.. Bunlar da aġıñ üst ucunu baṭırmadan deñizde ṭutuyor ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor; aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden... Ortasınıñ ṣıḳı; yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması; ḳurtulmaḳ isteyen ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için..; aġ aġır olmamaḳ, ṭoplanır ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için...

İşte yedek ḳayıġımıza ḫalaṭ dök emrini verdik, o; aşaġıya yalıya doġru ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi, biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz.. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor, biz de üstüne doġru gidiyoruz aġ, küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına doġru geliyor.. İçimizde ġarīb bir sevinç var.. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb dolu.. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz... Ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ arasına ṭoplandı, ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş...

Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākiye baḳıñ, gözümüzüñ öñünde ḳoṣḳoca bir kütle-i sīmīn var.. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma... Aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp getirdi; buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn şuʿāʿī parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ve zerdin maḫlūṭ nūr-ā-nūr bir memzūce-i renk ve āhınıñ ḳarşısındayız.. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan genç ve süḫan-senc yedi meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ ne parlaḳ bir menbaʿı....

Bu ışıġı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden ḫamsiyi ışıġımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ, onuñ için de:

"Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var"

denilmişdi, o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden malımız olan "ṣaçma"mızla ava çıḳardıḳ, ṣaçma bügünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan "meşale", uzunca bir aġacıñ

başına —yuḳarıdan aşaġıya— geçirilmiş demir bir ḳafesdi, içinde çırā yaḳardıḳ, bir yandan ṣaçmayı deñize atar, bir yandan meşaleyi āteşler üzerine ṭutardıḳ, o da başḳa ʿālem olurdu; bir nevʿi bıldırcın avı gibi...

“Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir
Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır”

 Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar, onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon’da “fanya” dedigimiz ışıḳ, şimdi aġacına ʿamūd vażīʿetde ġazla yanar, tenekeden maʿmūl, büyük fitilli, şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan ʿaynı uṣūlde avlananlar da var.. Ancaḳ bu, şubaṭdan ṣoñra oluyor, çünkü; şubaṭda havālar biraz ısınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne çıḳıyor.

Baḥsimizi bıraḳdıġımız yere dönelim: İki ḳayıḳ arasında —yuḳarıda yazdıġımız vażʿiyyete gelen ḫamsiyi, şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine alıyor, yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya başlıyoruz.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz; artan aġlardan, onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şey[2]... İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli aġaçlardan iki ṣapı var, derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar... Bunu iki kişi idāre ederek, ıġrıb aġından aldıġı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde “eke” denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde birikir, ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri altında ḳalır, bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ olaraḳ naḳledilir, eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500 oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir; şu ḥālde dolan aġımız —vaṣaṭī olaraḳ— 37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır, faḳaṭ, bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz, balıḳ pek çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ

içinde iken ölür, böyle olunca da aġı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır, çünkü; ṭutulan ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder, mevcūdları doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle —teṣādüf edilen— ḳayıḳlara naḳletdi[ri]riz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile çaġırır, kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa —vāsıṭa tedārigi de mümkün olunca— ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ, dönüyoruz. Arḳadaşlar sürūr içinde... “Dışarı rūzgārları” sertçe esiyor, bizden evvel gelen “ḫamsi ḳayıḳları” da muʿtād söylentilerle ḳıyılara çekilmiş, anlaşılmaz bir hāy u hūy içinde “donam”la çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş... Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız “felenk” vermekle, sāʾir ṣūretle yardım etmişler, baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı:

“Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳufa, dilde hūy u hāy biñ derbānı var”

Bizi de böyle “Mūmḫāneöñü” sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ, şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla örtüyoruz; bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve “Ṣayd-ı Resmī”niñ meʾmūru burada... Madra-bāzlar, manavlar “alıcılar” da ḥāżır... Şimdi ḫamsi ḳayıḳları mezād olunuyor, bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı ayrı yapılıyor; bir ḳayıḳda —büyük ve küçüklügüne göre— biñ iki biñ, ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını, ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini taḫmīn ederek pey sürerler, kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde ḳalır, lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde, ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna, bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir, yāḫūd ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere kendine ayırır, öbür yarısını ava çıḳanlara —her biriniñ liyāḳatı derecesinde— pay eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

Görsel 1: Ḫamsi Iġrıbı, Aġıñ İp ve Ḫalaṭları ve Ḫamsi Balıġı

1 — Ḫamsi ıġrıbı = büyük aġ, ıġrıb ḫalaṭı, ıġrıbıñ matis edilmesi = taʿmīri, fanya = ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

2 — Aġ, aġıñ ip ve ḫalaṭları, manṭarları, yeñi ṭoḳunan aġ parçaları, boş = ḫamsi kepçesi

3 — Ḫamsi balıġı

BEYʿİYYĀT VE NAḲLİYYĀTDA ḪAMSİ

Ḫamsiniñ ẓuhūru — borularla tebşīr ve iʿlānı — kitāblarıñ, şāʿirleriñ ifādeleri — iştirā miḳyāsı — alanlar ve alamayanlar — ḫamsiyle gelen ucuzluḳ — ḫamsiniñ ṣatılışı — gübrelik ḫamsi miḳyāsı — naḳil ve naḳil vasıṭaları — marabanıñ şerrī — zavāllı ḫamsi — tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri — açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti —

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu —müjdelercesine— birbirine ḫaber verirler, bu ḫaber ḳöylere ḳadar gider sepetini, ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir, ḳayıḳlarıñ eṭrāfını alır:

“Başına cemᶜ eyleyip çekmiş ḥesāba ᶜālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var”

Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar, borularla her ṭarafa müjdeler iᶜlān ederlerdi. ᶜĀlim ve müᵓellif Ṭrabzonlu “Meḥmedü’l-ᶜĀşıḳ” hicrī 1005 tārīḫinde yazdığı “Menāẓırü’l-ᶜAvālim” adlı maᶜrūf eserinde: “Bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iᶜlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyü ser ü pā bürehne giderler” dedigi yuḳarıda geçmişdir. “Evliyā Çelebi; “Seyāḥat-nāme”sinde “bir güne mürver aġacından borular var” diye ḳaydeder, şāᶜir de şu beyti inşād ediyor:

“Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iᶜlānı var”

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ, onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa iᶜtibār edilen —baṭman ile ṣatın alırlar;

“Almayan olursa çeker āh u vāh
Büyük bayram eder alan mübārek”

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz, ḳabıñız eliñizde ṣatışıñ, ṣatış yeriniñ hūy u hāyına uyacaḳsıñız; baᶜżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur. Alacaġıñız tāzelik yaᶜnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır, ṭuzlamaḳ ṣalamura yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.. Zengīn, faḳīr herkes bu ḳıymetli ḫamsiden niᶜmetlenmek ārzūsunda, onuñ ġayretindedir.

“Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vażᶜ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez”

demişlerdir.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi, o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlığınıñ hemān yarısını elde etmiş şayabilirsiñiz, faḳaṭ bu işde teʾeḫḫürüñüz varsa çoḳ ġāfil ve ṭāliʿsizmişsiñiz, büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz, onuñ içindir ki:

"Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var"

denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder, onuñ çıḳdığı günler, hele odun, kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar, çünkü, köylüler ḫamsi almaḳ için bu şeyleri —ucuz, behālı— ṣatar para yaparlar.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini, birḳaçını müzāyededen almış olan manav; her ḳayığıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur, bunlar; günlükleri iki veyā daha ziyāde olan ʿameledir, biri ḫamsiyi eliyle, teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur; öbürü, herkesiñ ḳabına, çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir "ṭara" çıḳarır, ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar, faẓla ve eksigini çıḳarır, ʿilāve eder, baʿżen parayı da alır, bu adam manavıñ müşterigi yāḫūd ecīri olabilir; üçüncüsü ekseriyā manavıñ kendisidir, ḳayıḳda ḳıç üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını —peşīn olaraḳ— alır, orada taḫta ḳuṭuya atar, baʿżen bu manav, yalñız ṣatışa neẓāret eder.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir, onu ḳayıḳ ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler; daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa —ṭartıda ḳolay ve külfetsiz olmaḳ için— bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu, on dört, on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli verilir; yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar, oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha az ḫamsi vermiş olmaḳ için — içine doġru ezerler, bu cihete diḳḳat etmelidir.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayığıñ oraya yanaşdırılmasından naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil, sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır; ancaḳ bu ṣūret, tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından bu naḳliñ; Ṭrabzon'da "varel" denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir. Götürülecek yer müsāʿid

olunca naḳil, arabalarla da olabilir, yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır, ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.

Tarla ṣaḥibiniñ, ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi; "maraba"sınıñ şerrinden muḥāfaẓa etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme "ḳavurma" diyebilir.! Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda, tarlalarda marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır; bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır:

Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine biraz petrol döker, bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur, yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de temizlenmesi pek güç olur.

Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi; ṣu denilen yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı, esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı, şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

ZİRAʿİYYĀTDA ḪAMSİ

Gübre yerine ḫamsi — tarlaya ṭaşınması ve yıġılması — ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi — ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ — ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması —Ṭrabzon Sāl-nāmesi — ḫamsi "ḳom"ları — ḫamsiniñ daġa çıḳması —serpilecek ḫamsi miḳdārı —ẕü erbaʿatü't-meʿāş— ḫorṭūm, ṭayfun ḥādiṯesi — ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra — tarlada vażʿiyyet — sebze tarlalarında ḫamsi —başḳa gübreler, aḫır gübresi, kīmyevī gübreler — ḳullanıldıḳları yerler, miḳdār ve fiʾātları — ḫamsi ile muḳāyeseleri —

Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında — gübre yerine— ḳullanılan ḫamsi; bir tarlaya şu şekilde yıġılır: At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır, ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır, bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi "ḳumul"ları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü —bunuñ yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı, daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.

Bir dönüm: 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir, ancaḳ bu, ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir, sert ve yumuşaḳ ṭopraḳlar için, —Ṭrabzon'da "ġirizya" denilen— girizme yapılıp yapılmayacaġına göre degişir ṭopraġıñ ḳara, ḳızıl ve beyāż olmasınıñ; ḳumlu, killi ve kireçli bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir, çünkü; inḥilāl edince, tarlaya serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur, dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez, hem ḫamsiniñ dostu yāḫūd düşmanı çoḳ olur, insāndan başḳa ḳurd, ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ avıyla meşġūldür, bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar, būstānlara tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır, çoḳ insānlarıñ da bu cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi..!

Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir:

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker, tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar, bu; ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir; eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse, buralardan aldıġı ḫamsiyi "ḳarnal" denilen sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir! Ḳarnal muḥteviyātı bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder, her yıġını böylece dolaşıp tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi[11] tütün zirāʿatinden baḥs̱ederken "tütün tarlalarına dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır" diyor.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen —birḳaç ḳoldan— iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde; tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli, mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna diḳḳat etmelidir.

[11] "Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası: Hicrī 1320. ṣ: 177"

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur, o ḳadar ki dışarıdan gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder; ḥattā bu ḥāli bilen bir hemşehrimiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṯe ile ḳarşılaşmış: Ṭrabzon'uñ tütün dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir "yamaç"ıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ "ḫorṭūm" denilen "ṭayfun" ḥādiṯe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz olan balıḳ bi-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.!

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle —ṭabīʿatıñ eliyle— serpişdirilen ḫamsi: İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ; tarlaya —"ṣubaṣar" degilse,— çoḳ ḫamsi urmamalıdır, çünkü; ḳuvvet faźla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür, yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar, faḳaṭ "ṣulaḳ" tarlalara bire iki ḳat ḫamsi urulsa da olur, zīrā; ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

Ṭopraġa yayılan ḫamsi —"taḥallül" etmek için— beş on gün ḳadar ḥāli üzere bıraḳılmalıdır; bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur, çevrilince de ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır, ancaḳ ḳuşlar, ṭavuḳlar —ḥattā ḳöylerde— çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için "gündüz külāhlı, gece silāḥlı" beklenilmek lāzımdır.

Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda yaşamaḳdadır...! Ẕaten o, ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur: Biliyoruz ki ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde, ṣularda; bir ḳısmı yalñız ḳaralarda yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile "ẕü'l-meʿāşin" demişler, ḥālbuki ḫamsiye "zü ṣelaṣetü't-meʿāş" —ḫāyır öyle de degil,— "zü erbaʿatü't-meʿāş" gibi bir ıṣṭılāḥ verilse lāyıḳdır, çünkü; ḫamsi ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını bıraḳaraḳ —tarlalarda yaşadıḳdan başḳa:

"Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ"

beyti meʾālince —ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile— işte işitdigimiz ṭayfun ḥādiṯesiyle biraz zamān da göklerde uçaraḳ yaşar..!

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib —havānıñ müsāʿid zamānında— tarla, "bel" denilen āletle açılınca ḫamsi ṭoprağıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır, tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde "volar ḳazması" denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek ve büyük ṭop parça ṭoprakları ḳırılır, ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi volar ḳazmalarıyla görürler, bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla; yüzü yanmaḳ için birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır; ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla ile "evlek"ler açılır, bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün fidanı dikilir.

Ḫamsi, tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā baġçelerine de dökülmekdedir; ve her nevʿi maḥṣūle fāʾideli, patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli ise de mışır, buġday ve arpa ekilecek ṭoprakḷar için pek ucuz olduġu żamāna teṣādüf etmezse idāre etmez, ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene sürmez Ṭrabzon'da "toz" denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir. Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler o ḳadar iyi içimli degildir, bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur, hele bir seneye şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri 15-20 ġuruş bedelindedir; inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır ve götürü pāzār ṣatılır, ḫamsi balıġıyla "toz" denilen kīmyevī gübre sāḥil tarlalarında taʿammüm etmişdir, dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır. Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar ṣatılan ḫamsi; bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

İḲTİṢĀDİYYĀT VE İḤṢĀʾİYYĀTDA ḪAMSİ

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e — aṣıl ḫamsi yataġı — ḫamsi avcıları — ḫamsiniñ seyri — velūdiyyeti — deñizleriñ balıḳlarla dolması — ḫamsiniñ ikinci vaṭanı — voli — avıñ miḳdārı — av ve aġ tertībātı — ṣalot ḳayıḳları — balıḳ iʿmālāt-ḫānesi — ṣovuḳ havā depoları — ṭoplama istasyonları — ançüyez — bizim ḫamsi — ḫamsiniñ muḥāfaẓası, fennen iḥżārı —ṣatış teşkīlātı — maḫrecleri — sevḳi — ḥükūmetiñ muʿāveneti — Ṭrabzonlularıñ teşebbüs ve ġayretleri — iḥṣāʾī cedveller — Her cinsden bir oḳḳa ḫamsi ḳaç dāne? — senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı — bir milyar küsūr — Ṭrabzon'uñ nüfūsu — her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor — beş senede, bir senede, bir günde — iḥṣāʾī meʾḫaẓlar — Ḫoca'nıñ fıḳrası: ḫamsileri ṣayabilirsiñiz —

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır; bu mübārek ḥayvān Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde birçoḳ deñizleri dolaşır, birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder, yüz biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine, şimālden, Azaḳ Deñizi'nden, Rusya ḳıyılarından geldiġini yazdıġımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı, memleketi Norveç'iñ cenūb ṣularından "Ternöv" ḳıyılarına ḳadar uzanan "banḳ"lardır.

Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar; Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi bundan fażladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı sānī aylarında büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar, Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doġru gider, nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır, bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine göre "süd"ünü yaʿnī toḫumlarını atar, deñizlere milyarlarca balıḳ "sürfe"leri dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.

Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır; faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.

Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā "planḳton", ṣoñra "sürfe" ve balıḳ ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.

Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣışları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince, dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet iʿtibārıyla rinġa balığı birinci; ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan sardalya ikinci; morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış!!

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki; Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī "banḳ" yoḳdur. Ḥayvān; bu ṣulara ḳadar gelir, oradan büyük bir voli çevirerek şimāle doġru geçer; balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān... Bu da ekşeriyetle ḳış ortalarında olur.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş! Dīger sevāḥil ile İstanbul'da ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder, muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu mikdār pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç şervet bıraḳan bu müştehā ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etmek żarūreti vardır. Meşelā şimāl deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel ve mücehhez "şalot" balıḳ ḳayıḳları, daha doġrusu gemileri vardır; bunlar ṣoñ zamānlarda Cezāʾir, İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl edilmişdir; biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi? Balığı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir. Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebzūlen ṭutulduġu yerlerde "balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri" teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için "ṣovuḳ havā depoları" ile mücehhez "ṭoplama istasyonları" vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş,

balığı; nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken senede biñlerce kilo İtalya, ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz.! Hem de o ḳadar behālı yiyoruz ki.!

Evet —"ḳonserve" ḥālinde— süslü cicili ḳuṭularda, ufacıḳ fıçılarda, kibār baḳḳāllarda ṣatılan "ançüyez" bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir; yalñız adını alafranġaya çevirip, fi'ātını yükseltmişlerdir...

Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır; vāḳı'ā eñ basīṭ ve eñ ucuz muḥāfaẓa uṣūlü budur, ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır. Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa etmesine baḳılmaz, oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur; bu uṣūl balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli, fennī bir ṣūretde iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır, ya'nī "ṣatış teşkīlātı" ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir, biraz da ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān, ṣoñra Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir; öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda mübāya'ātda bulunurlar.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca; maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca 'acabā ṣarf ve istihlākı; bu işlere lāzım olan sermāye ve 'ameli ḳurtaracaḳ dereceyi bulur mu? Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ ṣarf olunur, ṣoñra bu mes'ele de ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı naẓar-ı diḳḳate almalıdır; balıḳ güzel işlenir, uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider. Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever, faḳaṭ; bulamadıġı için yiyemez, şu ḥālde balıġın memleket dāḫiline sevḳi mes'elesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt miḳdārı şimdikinden çoḳ faẓla olur.

Demek ki ḫamsi mesʾelesi; teşkīlāt, sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir. Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için —iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden— Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣeten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir;

"İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez"

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da şiʿrler, ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun Ṭrabzon ṣofralarında, ḥürmetle selāmlanan "içli ṭāva" ḥālinde veyā İstanbul'da cılız ṣalaṭa şeklinde degil, faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın! Bu netīceye; mesʾele-i ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle erişilir ki: Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān borçlarıdır.[12]

Tablo 1: Geçen Beş Sene İçinde Ṭrabzon Şehri Sāḥillerinden Avlanan Ḫamsi ile Dīger Balıḳlar Yekūnunuñ Miḳdār ve Ḳıymetleri

Senesi	Ḫamsi Ḳıyyesi	Dīger Balıḳlarıñ Ḳıyyesi	Ḳıyye-i Yekūni	Ḫamsiniñ Ḳıymeti Lira	Dīger Balıḳlarıñ Ḳıymeti Lira	Balıḳ Yekūnunuñ Ḳıymeti Lira
1339	319770	98728	418498	23128	7140	30268
1340	1658675	181985	1840660	3014	45584	76398
1341	349402	142022	491424	36516	8984	45500
1926	1349970	10884	1360854	77318	3225	80544

[12] Bu iḳtiṣādī baḥiside Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

Tablo 1: (Devamı)

Senesi	Ḫamsi Ḳıyyesi	Dīger Balıḳlarıñ Ḳıyyesi	Ḳıyye-i Yekūni	Ḫamsiniñ Ḳıymeti Lira	Dīger Balıḳlarıñ Ḳıymeti Lira	Balıḳ Yekūnunuñ Ḳıymeti Lira
1927	1528045	12342	1540387	67931	3500	71431
	5205862	445961	5651823	[207907]	68433	304141

Tablo 2: Bu Seneler Ẓarfında Çıḳan Ḫamsi ile Dīger Balıḳlardan Alınan Rüsūmuñ Miḳdārı

Senesi	Ḫamsiden Alınan Rüsūm Lira	Dīger Balıḳlardan Alınan Rüsūm Lira	Balıḳ Yekūnunuñ Rüsūmu Lira
1339 %20'den	4866	1189	6055
1340 %20 ve 21'den	14197	1558	15775
1341 %20'den	7341	2314	9655
1926 %12'den	9278	472	9750
1927 %12'den	8367	203	8571
	44049	5736	49806

Ḫamsiniñ incesi ḫāric, irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ üzere bir oḳḳası 160 dānedir, orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı 350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir, bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca —başı ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca— hemān yarı yarıya iner.

(1) Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1,041,172 oḳḳa ḫamsi düşüyor demekdir; yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5,205,860 oḳḳa ḫamsi; ortası çoḳ, irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen nevʿinden farż edilse mecmuʿu 1,041,172,000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11,095'i ḳadın ve 13,539'u erkek olmaḳ üzere 24,634'ü bulmaḳdadır; buña şehre merbūṭ köyleriñ 5,797'si ḳadın ve 5,031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10,828 nüfūsu ʿilāve edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35,461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.[13]

[13] "Türkiye Nüfūsu": İstatistiḳ Müdīriyyet-i ʿUmūmiyyesi. Ṭabʿ 1928 ṣ: 33

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1,041,172,000 ʿaded ḫamsiden yine bu beş senede beher nüfūsu başına 146,8 oḳḳa ṭutan 29,360 ʿaded ve bir senede yine her nüfūsa 29,305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet ediyor; bunuñ günlük miḳdārına da 31,6 dirhem gelen 15,8 ʿaded ḫamsi düşüyor.

Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı ṣaydiyye meʾmūrluġundan çıḳartdığım resmī ḳayıdlara, nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim:

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler; bulunduġu yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş "işte burası —demiş inanmazsañız ölçüñ, baḳıñ" ben de diyorum: "Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler..!"

ĠIDĀʾİYYĀT, ṢIḤḤİYYĀT, EKLİYYĀT VE DEVĀʾİYYĀTDA ḪAMSİ

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar — ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi — kimlere tavṣiye edilir — gübrelik ḫamsi — ḫamsi naṣıl yenilir — bir bend — ḫamsi ve ṣu — Ṣāʿirler ne diyorlar? — māhī-keş — ḫamsiyle tefeʾül — çocuḳlara ṭaraḳ — kīseye bereket — görünür görünmez şeyṭān şerri — iʿtiyād-ı faḳīr — ḫamsiniñ devāʾī ḫāṣṣaları — Evliyā Çelebi ne diyor? — Ḫamsi ṣuyu: Eñ müʾessir ʿilāc — ḫamsiniñ mizāḥī mediḥleri, beytler

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay, ġıdāsı azdır, daha çoḳ pulsuz, yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan ḫamsi balıġı faẓla yaġlı olmadıġı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına yardım eder, zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere muvāfıḳ gelir:

"Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi ḥaḳḳdan ẓuhūr
Var nedir farḳ eylesen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ"

Ṣoñra bir nevʿi foṣforlu yaġı vardır; bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına, vücūduñ ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve maḳvı, münebbih, "münebbih bāh" vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keş̲āfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası içiñ münḥaṣıran kāfī bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ:

"Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var"

mışraʿına aldanmamalıdır, ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara, —damarlarıñ ḳatılaşması, ḳalb rāḥatsızlıḳları gibi aḥvālde— ḫastalara, iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir, ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır:

"Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ"

Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi; dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da yeñi bir nevʿi, bir tenevvüʿ teşkīl eder; bu tenevvüʿ ṣıḥḥati yerinde olanlar içiñ çoḳ lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾi ḳuvveti ziyādeleşmiş olur ṣoñra da:

"Çār-pā içiñ ġıdādır, tarlaya afḳun olur"

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız "çār-pā"lar degil; ṭavuḳlar, ḳuşlar gibi decācī ḥayvānlar, "dū-pa"lar da istifāde ederler; bāġçelerde, süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle "niʿmet-i ḫamsi"den onlar da maḥrūm ḳalmazlar.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir; ancaḳ eklinde riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır; aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden —mizāḥī şekilde— bize bir numūne vermekdedir:

"Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut
Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut
Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var"

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir; o ḳadar ki ḥaḳḳında:

"Uyḳuya varanlar dere görürler
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek"

"Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var"

gibi beytler sāniḥ olmuşdur, bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve teşvīḳine ḳapılmadan:

"Her eviñ olsa da on beş saḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek"

meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır, ancaḳ: Ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu içirmedigi tecrübe edilmişdir; ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi. Meşelā "Görele" ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına "nardenk" denilen şerbetden içilirdi; eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba "māhī-keş" diyorlar.

“Fażla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var”

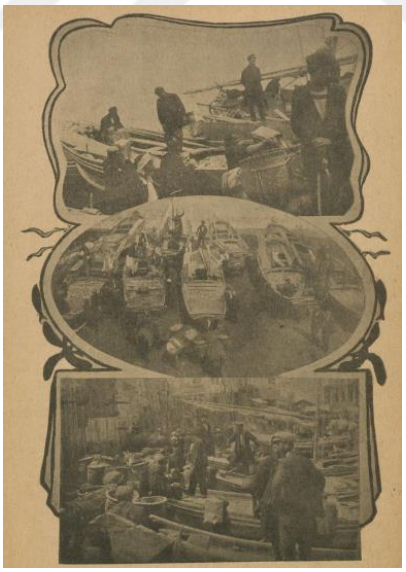
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler:

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur, yeñi doġmuş çocuḳlarıñ —ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

İlk çıḳdıġı zamān bir dānesi —kedi başı şeklindeki— para kīsesine atılırsa berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiṣ olduġunu söylerler.

Yine bir ʿadedini —ne ṣūretle olursa olsun— üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

Görsel 2: Hamsi Nakli

1- Ḫamsiniñ köylere naḳli

2- Gübrelik ḫamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

3- Ḫamsi ḳayıḳlarda iken, ḳuş baḳışı görünüş

“Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir”

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile —çatalḳuyruḳ cinsinden— bir ʿadedini bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir olduġunu gördümse de; görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım..!

Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş! “Tedāvī-i bi’l-māʾ”, “Tedāvī-i bi’l-mūsīḳī” olur da “tedāvī-i bi’l-ḫamsi” olmaz mı? Evliyā Çelebi’niñ; “Seyāḥat-nāmesi”nde “aġrı ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur, bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını ṭütsü etseler ḳaçar” demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek, meselā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde etmek için onu, —baʿżen— yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur:

“Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez”

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu —ʿaynı istifāde endīşesiyle— “yal” dedikleri ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her ḥayvān yemez.

Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḥāvī bir “taḫmīs”den:

“Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū
Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte “Saso” işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var”

bendiyle:

“Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zaman
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur”

“Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ”

“Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye
Süd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre”

“Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını”

“Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek”

“Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa”

beytlerine ve

“Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından e<u>s</u>er ḫamsi”

“Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var”

mıṣrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir..!

“ṬABḪİYYĀT” VE “ṬAʿĀMİYYĀT”DA ḪAMSİ

Ḫamsiniñ ayıḳlanması — ḳılçıġınıñ çıḳarılması — ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri — isimleri —

muz gibi — bir fıḳra — ḫamsiniñ içli ṭāvası — ḳayġanası — ḳızartması — ḫaşlaması — ızḳarası — pilāvı — çıtlaması — piyāzı — kebābı — ḫamsiḳuşu — ṣalamurası — pidesi — pişirme ṣūretleri — ḫamsi ṣuyu.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmiyyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ, ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir, buña Ṭrabzon'da "ayıḳlama" derler; ḫamsi; ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla ṭutulur, ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır, şehādet parmaġıyla içi ayıḳlanır, bu; her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī şırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ baş parmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla ţutaraḳ çıḳarmaḳla olur; ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.

Ḫamsi yemekleri —ṣayılırken— nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde iḫtilāf edilmişdir:

§ On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar

§ On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb

§ Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası, içli ṭāvası, kiremitdesi, ızḳarası, ḳayġanası vesāʾire... Nevʿilerini; —inṣāflılar— on dörde, kimi on doḳuza, baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar; ṣoñra mizāḥ yolunda, vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb, dānelerinden fındıḳ kebāb, ṣuyundan sirke, şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar, bundan başḳa da ṭās kebābı, ḳuşbaşı, ṭās ḳapaması, fıstıḳ ve üzümle dürlüsü, çorbāsı, dolması, köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek, fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava, yaşşı ḳadāʾif, yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı; ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḥattā ṣuyundan ḳahve yapıldıġını yazarlar.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm, ḫāṭrıma şu tevcīh geldi, demek ki bu mübārek maḫlūḳ hem

de “muz” gibi bir şeyᵓ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaᶜāmını veriyor; iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.

Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon’da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini aşaġıda gösteriyorum; bu ciheti meskūt geçmeye ṭoġrusu cesāret edemedim, çünkü rivāyet ederler ki:

Ḫocanıñ biri vaᶜẓ meclisinde —ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış: Baḳlava, güllāc, muḥallebī, ṣüdlaç... Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ, sebebini Vāᶜiẓ Efendi’den ṣormuşlar; menfī cevāb alınca da:

“Seniñ olsun o çennet, neyleruḳ biz oni, gitmezuḳ o çennete” diye söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler..!

İçli ṭāva — Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır, bir sāᶜat ḳadar durduḳdan ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye göre pilāvı pişirilir; ṭabḫı ᶜādī pilāv gibidir, yalñız içine soġan doġrar “kişmiş” denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar, tereyaġında ḳızartdıḳları fıstıḳ, bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.

Bundan ṣoñra Ṭrabzon’da “ḳıyılı” denilen bir tepsi; tereyaġı ile yaġlanır, evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi —bir ḳat ḥālinde— bu tepsiye güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür; bunuñ üstü de ikinci bir ḳat ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

Demek ki tepsiniñ altı, üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ᶜibāretdir. Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır, pilāvı da iç pilāv renk ve leẕẕetini alır.

“İçli ṭāva” ḫamsiniñ eñ maᶜrūf, eñ nefīs ve maḳbūl yemegi, ḫamsiden yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile baş yemek olaraḳ ṣofraya konulur ve

“Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla, üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek”

bendiyle:

“Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava, güllāc da olsa anları cān istemez”

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.

Ḫamsi ḳayġanası — (yumurṭalı, pazılı)

Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi”

Beş altı, —īcābına göre— on, on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı, içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli.. Birḳaç ṭutam buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı maydanoz ḳonmasa da olur, ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı —altı pişince— ṭāvanıñ ḳapaġını çevirip üstünü de pişirmeli...

Ḳayġa[na]nıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır:

“Birisi de sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırṭına
Üst gelir ziyāde atan mübārek”

Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır, temiz ṣu ile ova ova yıḳanır ve ṣıḳılır, yine temiz bir ḳaba ḳonulur, bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ pazınıñ içine didiklenir, üstüne bir iki ṭutam buġday unu, biraz maydanoz ve nane serpilir ve bolca soġan doġranır. Bunlarıñ içine de —miḳdārına göre beş, yedi, on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır, ṣoñra içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek —nār gibi— ḳızarınca ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.

Ḫamsi ḳızartması — Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi —ẕevḳiñize göre— buġday yāḫūd mısır ununa bulayıñ; maḫṣūṣen yapdırılmış olan "ḫamsi ṭāvası"nda ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ, ḳor āteşde biraz ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ, ḳapaġı ṭāvanıñ yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı çeviriñ, ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsun, faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına ḳoyuñ; işte ḳızartması...

"İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış
Ḳadāʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek"

Ḫamsi ḫaşlaması — (pilakisi) Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır, çünkü, tāze ḫamsi ḫaşlanınca daġılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden ʿādī ṣuya ḳoyarlar, çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır; o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir. Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da (pilaki) dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar, ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir. Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur. Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır. Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker, ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz, pilaki bu ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.

“Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek”

Ḫamsi ızḳarası — “Közde kebāb”. Ḫamsiyi —yaġlı zamānında— ayıḳlar, yıḳayıp ṭuzlar, manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz, bir māşa ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler, onu küle gömerek —kebāb-ı kestane gibi— ocaḳ başında pişirir, yerler:

“Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müşṭāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez”

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne —ṭavuḳ ḳanadıyla— biraz zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefīs olur:

“Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez[ler] yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ ṣular içerler
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek”

Ḫamsi pilāvı — Pazıyı ince doġrayıñ, geniş bir yerde güzelce ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ; buña biraz —ayıḳlanmış— pirinç ʿilāve ediñ, pirinç yerine bulġur da olsa olur:

“Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī”

Üç dört baş ṣoġan, beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye atıñ; ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu —yetecek miḳdār— ḫamsiyi bu tencereniñ içine didikleyip pazı, soġan, maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ... Biraz pişdikden ṣoñra, bir

ṭāvada nefīs tereyaġını eriderek içine dāġlayacaḳsıñız, işte size ḫamsi pilāvı... Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ...

"Kim kanıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez"

Ḫamsi çıtlaması — Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi; Ṭrabzon'da "ḳulaḳlı" denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir, içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur, iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır, bu ṣūretle ḫamsi güzelce ḳızarmış olur, üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre, ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ buġuda pişirilir; bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.

Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ
Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden

Ḫamsi piyāzı — Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar —bir iki sāʿat ḥāli üzere bıraḳırsıñız, ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer, içine biraz maydanoz, tāze veyā ḳuru soġan, nane vesāʾire doġrar, ḳarabiber ḳoyarsıñız, bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi döşersiñiz, bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf āteşde pişirir yersiñiz, tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.

Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı
Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı

Ḫamsi kebābı — (kiremitde) ayıḳlanmış, ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir; yāḫūd evde ṣaç ayaġı üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur; ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır. Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür, īcābında üstünde

ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.

“On ikinci kiremitde kebabı
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı
Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekser olur nihān mübārek”

Ḫamsiḳuşu — Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde —birḳaç sāʿat ḳadar— sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı, —īcābına göre— bu ṣuyu, dört, beş defʿa degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın; ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını çıḳarmalı, el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

Ayrıca bir ṭabaġa, maydanoz, nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber ʿilāve etmeli, birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı, avucuñ içine yetecek ḳadar ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu “piyāz”dan birazını üstüne dökmeli ve avucu ṣıḳaraḳ —ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa beñzetdigi gibi— ḫamsiyi başsız, ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli, ṣoñra da bu ḳuşu; lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı; ṭāvada yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.:

“Ḫamsiḳuşu”nuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler, çünkü; “Ḫamsi Destānı”nıñ:

“Yedincisi ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı
Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek”

parçasıyla bir manẓūmeniñ:

“Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez”

beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi, gezinti ve yol azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır, ḳılçıḳsız, ḥāżır lop ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır; böyle yerde güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz:

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsiḳuşuyla pay-ı ḫamsi

Ḫamsi ṣalamurası — (ṭuzlaması) Täze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı bir baṭman —yaʿnī altı oḳḳa— ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ —eskiden küpe şimdi— ġaz tenekesine baṣdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḥta, bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli üzere bıraḳmalı... Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde bulunması —ḳuruyup paṣlanmaması için— lāzımdır.

Ṣalamura taḫṣīṣen täze ḫıyār zamānı, yazın yenilir; şu ḥālde —ḳışın ṭuzlandıġına göre— altı ayda nefāsetini alır; eyice ṭuzlanan bir ṣalamura iki sene, belki daha çoḳ dayanır. Bu, Ṭrabzon’da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında:

“Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref”

demişlerdir. “Pastarya” dedikleri uṣūl; maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır. Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür, münāsib ḥacimde bir teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi, bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine bu araya —güzel ḳoḳu vermek için— tefni yapraġı bıraḳılır, üstüne aġırca bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür; taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle —bu cismiñ üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar— muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla alınır, bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.

“Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını”

Ḫamsi pidesi — Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi, ṭuzu çıḳmaḳ için aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir, ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan ṣoñra mışır ununda yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi ḳarışdırır, el ile yoġururlar, bu ḫamīri furun küregi üstüne pide şeklinde yayar, pişmek üzere furuna verirler.

“Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef”

Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekṣeriyyetle yazın “furun lazutu” yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır, başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır. Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir, buña pazı, tāze ṣoġan ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince “lamesli pide” nāmını alır ki ḫamsiniñ sebzeli pidesi demekdir.

“Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez”

Ḫamsi ṣuyu — Ḫamsi ṣuyunuñ “ġıdāʾiyyāt, ṣıḥḥiyyāt, ekliyyāt ve devāʾiyyāt” baḥṣinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġularaḳ ḫamīr ḥāline getirilir, bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır; ḳoḳusu sinmekle ḫamsili pide leẕẕetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿi çorbā gibi yenildigini de rivāyet ederler.

“Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ”

“Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var”

“Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını”

gibi beytler hep ḫamsi ṣuyunuñ s̱enāsına dā’irdir.

TAḪNĪṬ-İ ḤAYVĀNĀTDA ḪAMSİ

İki taḥnīṭ uṣūlü: — rāṭib ṭarzda — teşrīḥ ṣūretiyle — uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda teşrīḥ şekilleri — teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler — telleme ʿameliyyesi — yapma iskelet — doldurma ʿameliyyesi— ṭutdurma ve ḳoruma — boyama ve ṣaḳlama — mışır mūmiyāları —

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı daha muvāfıḳdır; yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlar da bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir. Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ için de yā ṣāf ispirto; yāḫūd “ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ” ile “ḳlor-ı amonyaḳ” maḥlūlları ḳullanılıyor.

Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde, uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre; pek iri cinsiniñ teşrīḥinde ḳarnı üzerinden, iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ olunmaya başlanır; arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları, kemikleri ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur; ṣoñra başınıñ ʿaḍeleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına “ṣābūn arseniḳi” sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir; ancaḳ derisi pek ince pullu olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.

Bu iş bitdikden ṣoñra “telleme ʿameliyyesi”ne başlanır; bunuñ için de uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek —bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere— başından dışarıya çıḳarılır; ikinci tel, ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳā’ime teşkīl edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir; öbür ucu da

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele; ḥayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında bağlanır, böylece balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

Teller bu şūretle ḳonulduḳdan ṣoñra “doldurma”ya başlanılır ki bu da balıġıñ içine keten, pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel; bir taḫta üzerine çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri “zeyt-i ṭayyār-ı terementi” ile birḳaç defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra; iki ḳanadı ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt edilir, balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir, dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır; bu uṣūl üzere ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen “ġalṣame”leri de ḳuruyabilir; baʿżen bu ḳulaḳlar —evvelce çıḳartılmış olaraḳ— ispirtoda iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur; yalñız —ne şūretle olursa olsun— aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.

Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi balıġı bu şūretle taḫnīṭ edilebilir.[14] Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.!

MŪSĪḲİYYĀT VE RAḲṢİYYĀTDA ḪAMSİ

Balıḳlarıñ sesi — ḫamsi-i ḫamūş — ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü — bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi — ṣularda çarliston — ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora — mūsīḳīde curcuna —

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde —derler ki— enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur; dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi;

[14] (ʿİlm-i Taḫnīṭ ve Tehyietü’l Ḥayvānāt: İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOsmāniyye: 1309:, ṣ 81, Faṣl-ı Sālis Tehyie-i Esmāk)dan telḫīṣ.

mebẕūl olduġu zamānlarda —perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi— şitābān çıḳdığı sāḥillerde mest-i bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur:

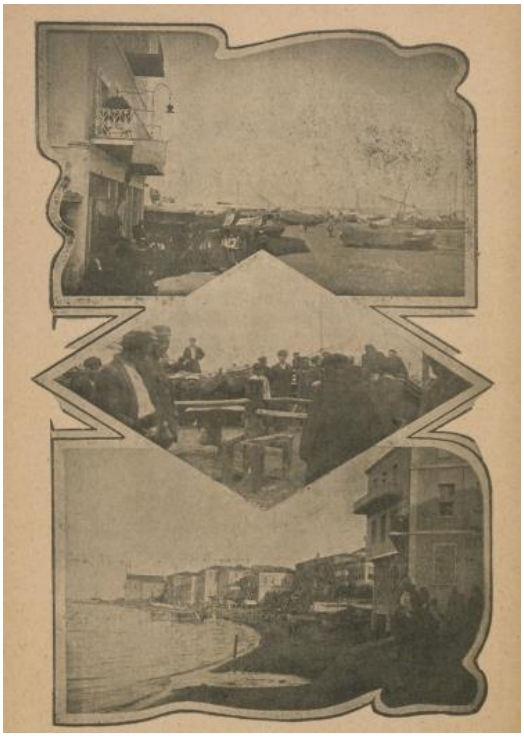
"Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnī iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var"

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir, ancaḳ; büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥs-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār beyāndır, çünkü; ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı, miʿdelerdeki "baʿs baʿde'l-mevt—"niñ ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki:

"Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu, ḳānūnu, kemānı, bestesi, ebyātı var"

ṣoñra bi'z-zāt medḫal-dār olamadığı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat; onu ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde, melāʿib-i

Görsel 3: Moloz Sāḥili, Ḳayıḳların Ḳızaġa Çekilmesi, Garbdan Görünüş

1 — Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili

2 — Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ “donam” ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

3 — Ṭrabzon şehri: Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi Mümḫāneöñü. Ġarbdan görünüşü

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gün-ā-gün; numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında; baʿde’l-ṣayd, ḥattā vaḳt-i ḥażarīde ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskiyyü’l-ḫitāmdır.

Ḫamsi, aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan, bayātī gibi pes-zinde nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫṣi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de “curcunayāt mūsīḳīyyede” iḥrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i edvār; netīce-i āhengde hep böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur:

“Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya
Baḳdım ḫamsi ḳalmamış
Başladım aġlamaya”

EDEBİYYĀT VE MİZĀḤİYYĀTDA ḪAMSİ

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı — ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi — tezek-nāmeler — paşdırma destānları — hece ve ʿarūż vezinleri — sāz şāʿirleri — ḳalem şuʿarāsı — bir köylü ḳadın — irticālen ḫamsi ḳoşması — ḫamsi manẓūmeleri — yazan şāʿirler — bir tārīḫçe — yeñi şāʿirleriñ manẓūmeleri — ḫamsi fıḳrası — ḫamsi destānı —müseddes — Ḫamsi Ġazeli —ẕeyli — muḫammesler — bir ġazel — naẓīreler — ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme — bir ḳoşma

Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden ziyādedir; Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında, çöneklerde, baʿżen İstanbul

şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.

Denilebilir ki şarḳ edebiyyātınıñ, ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ —muḫtelif şāʿirler ṭarafından— terennüm edilen baʿżı sābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi içiñ ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı edebiyyātıñ "gül ü bülbül"ü, "şemʿ ü pervānesi" hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż eder; o ḳadar ki Şāʿir "Zīver Efendi"niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.

Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar; meselā "Erżurum" ve civārı şāʿirleriniñ "tezeknāme"leri vardır ve yine "Ḳayṣeri" şehrinde böyle eserler, edebiyyāt ṣaḥnesini; "paṣdırma destānları" ʿunvānıyla taʿṭīr etmişdir...!

Ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı; —"hece vezni" ile "türkü" ve "mānī" nevʿinden ḫalḳıñ "sāz şāʿirleri"niñ; birazı —"ʿarūż vezni" üzere— "ḳalem şuʿarāsı"nıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da "parmaḳ ḥesābı" ile yazdıġı vardır.

Birinci şekilde; meselā ḫamsi almaḳ içiñ "Of"da ḳayıḳlarıñ yanına gelen ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur; şu parçalar ondandır:

"Ḫamsiler ḳurbān size
Evuñuz var deñize
Yaḳarlar çırālari
Düşerler peşuñuze
Atarlar size aġı
Çekerler sizi yüze
Doldururlar ḳayıġa
Ṣatarlar ṣoñra bize
Keseruḳ başuñuzi

Sereruḳ sizi köze
Yeduḳçe ġanī ġanī
Duʿā ederuḳ size..”

“Ḫamsi Destānı”; Ṭrabzon şāʿirlerinden eski “Ḥāfıẓ Zühdī” Efendi ṭarafından taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır, ḫamsiniñ aḥvālinden, ondan yapılan yemekleriñ envāʿından baḥs̱eder. “Zīver Efendi”niñ manẓūmesi, vefātını müteʿāḳib 1301 senesinde “Vilāyet Maṭbaʿası”nda ayrıca başılmışdır; naẓīreleri, ẕeyli, taḫmīsi olduġu gibi bu yold[a] tanẓīm edilen “murabbaʿāt” ve “muḫammesāt” da vardır; yine şāʿirlerden “Bayburdlu Ẕihnī”, “Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī”, “Ordulu Ṭıflī” Efendilerle “Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa” ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler: Muḫtelif tārīḫlerde, muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.

Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil; onlara peyrevlik yoluñda ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz; şu “Ḫamsi-nāme” münāsebetiyle bir “ḳaṣīde”m, muʿallim “Aḥmed Ṣārım, Eyyūbī Esʿad ʿÖmer, Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı; ḥattā “Baba Sālim” Efendi’niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir; hepsi maḥfūẓum olan bunlardan bir ḳısmını —aşaġıya— naḳlediyorum:

Ḫamsi Ḳaṣīdesi
(mef’ūlü mefā’ilün fa’ūlün)

Bir ṣubḥ-ı ṣafā-nümā-yı ḫamsi
Eylerdi göñül recā-yı ḫamsi

Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

Göstermedi mevsiminde zīrā
Dīdārını dil-rübā-yı ḫamsi

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

ʿĀşıḳları ḳaldılar tiril hep
Mevcūdu edip hebā-yı ḫamsi

Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben
Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḫamsi

Üftāde-i cān-fedā-yı esmāk
Dil-dāde-i meh-liḳā-yı ḫamsi

Kālāsını hep giyerken eller
Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

Niʿmet-çeş-i ḫān-ı lüṭfu aġyār
Ben sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi

Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḫamsi

Bir vech ile bulmamış ifāḳat
Bīmār-ı der-i şifā-yı ḫamsi

Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

Ālā-yı ḥayātı verseler de
Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

Envāʿı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān
Aġyāre de çıtlama-yı ḫamsi

Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

Cennetde de çünkü mā ḥażarmış
Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḫamsi

Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi

Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

Bir hātif-i ġaybdan işitdim
Bir müjde-i cān-behā-yı ḫamsi

ʿAyniyle vuḳūʿa geldi ẓāhir
Fikrimdeki ḫūliyā-yı ḫamsi

Teʾyīdine ben şitāb edince
Taṣdīḳ ile ketḫüdā-yı ḫamsi

“Çıkmış -dedi- ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi”

Tenvīr-i ʿuyūn-ı ʿālem etmiş
Baḳ şāhid-i dil-güşā-yı ḫamsi

Açmış yine gül-sitān-ı deryā
Biñ dürlü şükūfe hāy-ı ḫamsi

Yelken kürek eylemekde ʿavdet
Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

Daġlardan alır cevāb-ı müjde
Ötdükçe şu zurna-yı ḫamsi

Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş
Sāḥildeki hūy u hāy-i ḫamsi

Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḫamsi

Āfāḳ-ı "ṭarab-füzūn"da çınlar
Āvāze-i vāy vāy-ı ḫamsi

Aġnām-ı ṣafāyı daʿvet eyler
Çāk çāk öterek derā-yi ḫamsi

Yā Rab ne nevā, nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā, livā-yı ḫamsi

Her köylü livā livā ḳumandan
Ardınca alay alay-ı ḫamsi

Alayını şöyle et temāşā
Aç dīde-i rūşenā-yı ḫamsi

Seyriyle dolar şu cevf-i miʿde
Lāzım degil iştirā-yı ḫamsi

Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā:
Hā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

ʿUmmānları yer yer etdi işrāḳ
Bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḫamsi

Sīmīn-beden üzre pul pul olmuş
Her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḫamsi

Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi
Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

Āvāze-i iştihārı şāyiʿ
Çıḳmazsa ne var ṣadā-yı ḫamsi

Reşk-āver-i aġniyā-yı devrān
Ḳārūn-ı zamān gedā-yı ḫamsi

Biñ niʿmete eylemiş teḳābül
Bir loḳma-i mūʿtenā-yı ḫamsi

Ellerde sepet sepet ṭaşırlar
Gūyā ki cihān lālā-yı ḫamsi

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsikuşuyla pay-ı ḫamsi

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostura-yı ḫamsi

Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḫamsi

Envāʿı lüḥūma ḳarşu ṭurmuş
Meydān oḳumuş ṣalā-yı ḫamsi

Olduḳça ʿalev-feşān nümāyān
Nār-ı şikem iştihā-yı ḫamsi

Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māşa-yı ḫamsi

Üstünde tüter duḫān-ı ʿanber
Pür-rāyiḥa ısḳara-yı ḫamsi

Bir būy-ı laṭīfi var ki olmuş
Misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḫamsi

Baṭmanla tenāvül etse doymaz
Doymaz yine nā-şitā-yı ḫamsi

Bir hafta ṭaʿāma yer bıraḳmaz
Olduḳça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

Pek çoḳ götürür ṣu ġāfil olma
Küplerdeki tuzlama-yı ḫamsi

Baġlansa Şaṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḫamsi

Usḳumru, tekir, kefal, lüfer, ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya, gümüş, çaça-yı ḫamsi

Envāʿı ṭaʿāmı ḫalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḫamsi

Biñ dürlü yapar olursa evde
Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḫamsi

Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

Bir şānlı veġā, veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā, ġazā-yı ḫamsi

Gāzīsi şehīdi başḳa başḳa
Aḳdıḳça aḳar demā-yı ḫamsi

Ġarḳ etdi nevāl-i bī-kerāne
Deryāları abluḳa-yı ḫamsi

Pek çoḳ bulunur nevāl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

Bir kulbeye iftiḳār eden ferd
Sāḥilde yapar sarāy-ı ḫamsi

Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

Devletle murād alır Ṭrabzon
Ḳonmuş başa bir hümā-yı ḫamsi

ʿĀlimleri ḫamsi-ḫār olurlar
Şāʿirleri āşinā-yı ḫamsi

Eylerse Ḫüdā'ya minnet eyler
Zevraḳçede nāḫudā-yı ḫamsi

Esmāk-i biḫār cūşa gelmiş
Etmiş yine iḳtidā-yı ḫamsi

Ḳaʿrında yüzer, yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḫamsi

Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḳara-yı ḫamsi

Atdıḳça atınca ṭatlılardan
Olmuş yine manḳafa-yı ḫamsi

Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḫamsi

Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaḳsam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

Ḫaşlar seni āteş-i beyānım
Mānende-i ḥaşlama-yı ḫamsi

Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḥaddim mi benim alay-ı ḫamsi

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden
Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḫamsi

Şādān görünür revān-ı Cemşīd
İskender olur gedā-yı ḫamsi

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et
Ṭarḥ-ı ġazel et berāy-ı ḫamsi

Gönlümde var ibtilā-yı ḫamsi
Beynimde eser hevā-yı ḫamsi

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

Kāşāne-i sīne bezm-i sevdā
Ḫum-ḫāne-i miʿde cāy-ı ḫamsi

Māʾü'l-ḥayevān imiş muḥaḳḳaḳ
İksīr-i devā-yı mā-yı ḫamsi

Taʿṭīr-i meşāmm eder dem-ā-dem
Nāzende eser ṣabā-yı ḫamsi

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

Bir başḳa ġıdā, ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-ṣafā, ṣafā-yı ḫamsi

Her defʿada incilā-feşāndır
Cān çeşmine tūtiyā-yı ḫamsi

Cān naḳdi yoluñda rāyegāndır
Ey dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi

Tābende liḳā, liḳā-yı cānān
Raḳṣında edā, edā-yı ḫamsi

Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

Enginleri eyliyor işāret
Fikrimdeki reh-nümā-yı ḫamsi

Baḳ ṣoḥbetim oldu neşʾe-pīrā
Bir ṣoḥbet-i Bayḳara-yı ḫamsi

Etmez mi yā ehl-i ẕevḳi tenşīṭ
Manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi

Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

Dürr-dāne-i naẓm-ı āb-dārım
Hem cevher-i kīmyā-yı ḫamsi

Āvāze-i kūs-ı nevbetimle
Olmuş yine pür-feżā-yı ḫamsi

Teʾyīdine geldi ḳaʿr-ı yemmden
Āvāze-i hay hay-ı ḫamsi

Bir böyle ḳaṣīde-i revānı
Ezberlesin aṣdiḳā-yı ḫamsi

Ehl-i şikem oldu mest-i lez̲z̲et
Cāmımdan içince lāy-i ḫamsi

Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle
Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi

Teshīl-i ṭırāş-ı naẓmedince
Her defʿa ṣābūnlama-yı ḫamsi

Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḫamsi

Kāfī görünü[r] bu rütbe taṭvīl
Mānende-i sarġana-yı ḫamsi

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir şaḳa-yı ḫamsi

Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i s̲enā-yı ḫamsi

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
"İḥsān"a hemān duʿā-yı ḫamsi

Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḫamsi

Her sofra-i niʿmet ü maḥabbet
Dolsun ṭaşsun ġıdā-yı ḫamsi

Peydā-yı dem-i nefāset etsin
Küplerde ṣalamura-yı ḫamsi

Başdan başa gübre-zāre dönsün
Tarla-yı tütün-nümā-yı ḫamsi

Cemʿiyyet-i niʿmetiñ Ḫüdāsı
Göstermesin iḫtifā-yı ḫamsi

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā, beḳā-yı ḫamsi

Ṭrabzon: 5 Nīsān 1928 – Ḥamāmī-zāde İḥsān

Ḫamsi Destānı
(Hece Vezni 6+5)

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek
On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān
Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh
Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp
Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çaġırışırlar hemān hemān mübārek

Hele ġavġāsınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz
Piş[me]digi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḥṣ̲in açalım
Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

Pirinçle yapılır “içli ṭāva”sı
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

İkincisi “sāde yaġda ḳızarmış”
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış
Ḳadaʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

Üçüncüsü “papas yaḫnīsi” derler
Leẕẕetine herkes parmaġın yerler
Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

Dördüncüsü “ṣalamura” adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādludur
Ṣūretine baḳan pek de ṭatludur
Ḫastasına olur dermān mübārek

Beşincisi “ṣoġan ile yaparlar”
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar
Lazut ekmegiyle nāre atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

Altıncısı “bulġur ile pilāvı”
ʿAcem pilāvına olur müsāvī
Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

Yedinciniñ “ḫamsiḳuşu”dur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı
Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

Sekizinci “ṣuda ḫaşlama” anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı
Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

Ṭoḳuzuncu “közde kebāb” ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ ṣular içerler
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

Onuncusu “pilakide ḳızarma”
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

On birinci “lazut pide”ye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler
Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

On ikinci “kiremitde kebābı”
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı
Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekṣer olur pinhān mübārek

On üçüncü “yumurṭalı ṭāva”sı
Yiyen olur ḫānesiniñ aġası
Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

On dördüncü “sebze ile ḳayġana”

Çekişir anuñçün gelin ḳaynana

Ḳoparır evlerde büyük furṭuna

Üst gelir ziyāde atan mübārek

İşte tamām oldu ḫamsi ṭaʿāmı

Yiyenler beglere vermez selāmı

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

Köylerde birisi ḫasta olursa

Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

Eger o ḫastaya ecel gelirse

Yeryüzünden olur pinhān mübārek

“Zühdī” bu sözleri yazmazdım ammā

“Ebe-zāde” baña eyledi īmā

Yine esrārını eyledim ifşā

Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

“Ḥāfıẓ Zühdī”

Müseddes

(mefā’īlün/mefā’īlün/mefā’ilün/mefā’īlün)

Ḫamsi-i raʿnā şānındadır:[15]”

Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe mā’ildir

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temṯīl-i evā’ildir

[15] 1291 senesinde istinsāḫ edilen manẓūm Sergüẕeşt-nāme’sinden.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümāṯildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eṯer ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭodan ḫaber ḫamsi
Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

Bayburdlu Ẕihnī

Ḫamsi Ġazeli
(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

İşte "Saso" işte eczā-ḫāne işte çār-sū

Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

Bu meṯeldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi; kimiñ bir kimseye iḥsānı var

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ "Ḳārūn"dan aʿlā ṯervet ü sāmānı var

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

Zīver Efendi

Ẕeyl
(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

"Zīver"iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl
Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl
Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var

Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb
Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb

Vişne-āṣā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb
Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap
Kiremitde, ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣṣāb
Böbregi, bumbārı, şaḥmı, ḳuyruġu, dendānı var

Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı
Ṭās ḳapaması, pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı
Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek
Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek
Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var

Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā
Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā
Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda... ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır, revānī, loḳmadır şīrīn meẕāḳ
Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var

İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir
Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir
Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb, münbasiṭ bir ḫānı var

Lā-edrī

Muḫammes
(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ
Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ
Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ

Yazmamış evṣāfını ḥaḳḳıyla her bir nükte-dān
Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān
Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mā-cerāsı ḫamsiniñ

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār:
“Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār

Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var
Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ”

Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr
Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muḥtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde “mā-i ṭahūr”
Şānına “laḥmen tariyyen...” eyledi Ḥaḳḳ’dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan
Hind ü Çin’e, Mosḳofa, Tatar’a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẓīm-ḫān
Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ

Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur
Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur
Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz
Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz
Gerçi İstanbul’da da var mübtelāsı ḫamsiniñ

Yılda bir kerre çıḳar cevlān-ger-i meydān olur
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

Çıḳdığı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳā'ili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili
İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı
Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ

On toḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥisāb
Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb
Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası, pilakisi ʿayn-ı şifā
Miʿde için ḫaşlaması, yaḫnīsi verir cilā
Hastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār
Sāde yaġında ḳızartması ḫuṣūṣen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref
Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef

Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef
Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ

Ḳayġana yapsañ olur yaġında lezzet rūşenā
Unla ḳarışdır börek, bal ḳoy olur ḥelvā daha...
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava
Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

Āb-ı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd-baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye
Kıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya
Dehr ṭurduḳça ola yā Rabb beḳāsı ḫamsiniñ

Lā-edrī

Muḫammes
(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Başḳa bir lezzet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ
Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i lüġāt
Dediler "ḫamsin"e maḳrūndur nice ʿālī s̱iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda-z̲āt

Bir rebīʿi meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti
Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u leẕẕeti
Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ

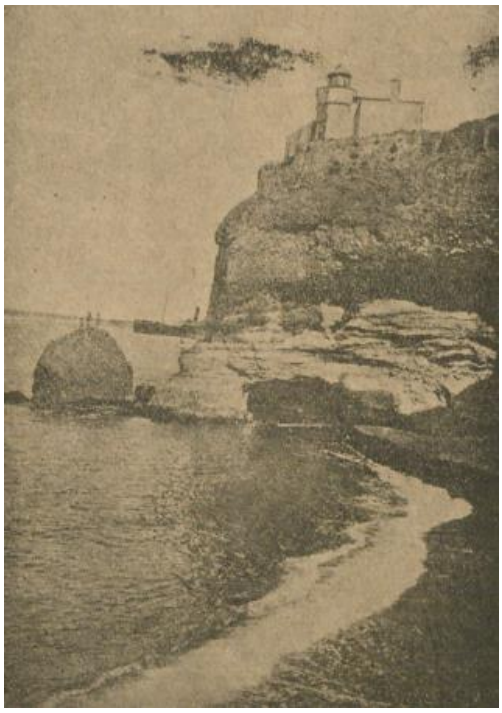
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek
Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek
Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġār ile kibār
Ṣavm-ı şādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār
Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
"Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var"
Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ

Ḳūt-ı cāndır miʿdeye, zīnet-resāndır ellere
Cāy-ı pāk-i iḥtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere
Peyrev oldum ben de "ʿİzzet" ʿiṣr-i pāk-i "Zīver"e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir ṣenāsı ḫamsiniñ

ʿİzzet Paşa

Görsel 4: Ṭrabzon Şehri: "Güzelḥiṣār"da "Fener" ve "Ḳandīlḳaya" Sāḥili Şarḳdan Görünüş

Ġazel

(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Ḫamsiyi ẓannetme İstanbullu ez-cān istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rücḥān istemez

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaẓʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

Ḥamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

Ḳılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı

ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

Ḥāżır olsa evvelā “içli ṭāva” bir sofrada
Baḳlava güllāc da olsa anları cān istemez

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi “ḳuş” yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād ü elvān istemez

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā “pide”
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl, āb-ı ḥayvān istemez

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

Ḫāce Ḥüsnī Efendi

Naẓīre
(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Ḫamsiniñ hem çorbāsı, hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balığı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlığa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

“Menn ü selvā” ḳavm-i İsrāʾīl’e baḫşetmişse de
Ḥażret-i Ḥaḳḳ’ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var, dīvānı var

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda... Ḫalḳıñ ʿaḳlı var, iẕʿānı var

Hem-zebān olsa n'ola "Ṭıflī daḫi "Zīver" ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

Ṭıflī Efendi

Naẓīre

(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

Bir nigāh-ı ilṭifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḥayrānı var

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına
Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek namına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

Vaḳf-ı güş et dem-be-dem eyler derūnī iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀşıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāḳ-ı bī-pāyānı var

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

Aḥmed Ṣārım Beg

Naẓīre

(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

Ay dedim seyreyleyince ḫarmen ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa, dilde huy u hay biñ der-bānı var

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

Medḥini “Zīver”le “Ṭıflī” āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

Ben de bir “içli ṭāva” ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır “Esʿad” ṣanma kim pāyānı var

Esʿad ʿÖmer Beg

Naẓīre
(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūs̱ānı var

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḫamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ ā...

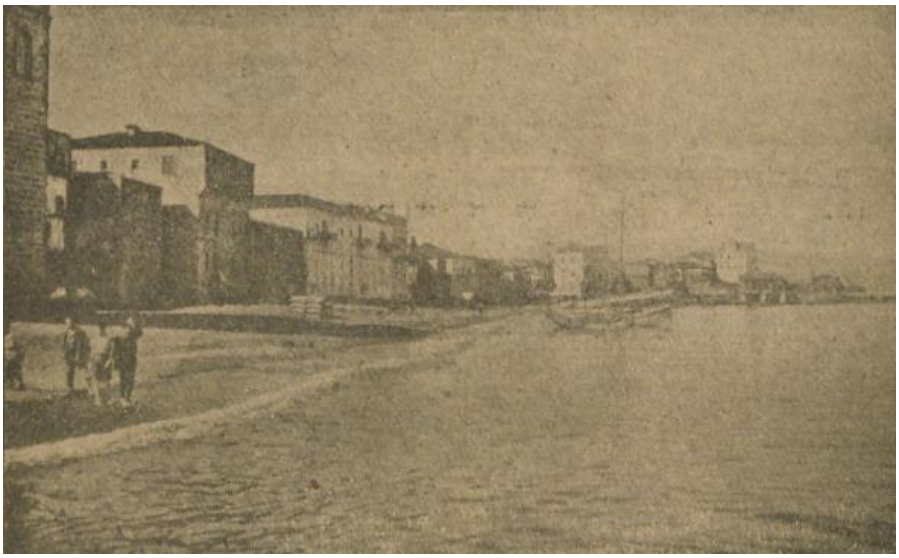
“Mihriyā” ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

Süleymān Māhir Beg

Görsel 5: Ṭrabzon Şehri: “Ṭuzluçeşme” Ḳıyıları

Görsel 6: Ṭrabzon Şehri: “Kemerḳaya” ve “Mumḫāneönü” Ḳıyıları Şarḳdan Görünüş

Der-vaṣf-ı Ḫamsi

(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını
Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müsteṯnāsını

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī, ġıdāʾī, iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibārıñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

“Ṣıdḳıyā” ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrāsını

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā, seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

Cānsızoġlu: Muṣṭafā Ṣıdkı Beg

Ḫamsi
(Hece Vezni 6+5)

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi
Yüzüñü görünce bayram ederim
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi

Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem
Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḫamsi

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim
Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda

Pişince başlarsıñ āh u feryāda
ʿAşḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḫamsi

"Sālim" ḫamsi yerim ben seve seve
Ḳamyonet yüklerim yetmezse deve
Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

Baba Sālim

LĀḤİḲA

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı[16]

Ḫamsi çıḳdığı günler Ṭrabzon'uñ zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder; ṣabāḥleyin soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ "Ḫamsi... İri ḫamsi..." seslerini duyarsıñız çārşıda, pāzārda, "ḳarnal" ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf edersiñiz; hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır, sepet sepet, teneke teneke, ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā kendiñizi büyük bir "borsa" maḥallinde ṣanırsıñız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda, ızḳaralarda ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi, ḫāricī ekmegi bekleyen, dolaşan ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.

Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için, memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ yapdığı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz:

[16] "Yeñiyol ġazetesi": 20 Mart 1928 nüsḫası: Ṭrabzon

— Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır, ḫamsi niçin iri çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek?

— Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden ṣoñra, şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar, deñiz ṣuları derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu içün ḫamsileriñ derin ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir; şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi dehriñ germ u serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır; z̄āten cüs̱se ve cesāmetlerinden de bu ḥāl istidlād edilebilir; maʿmāfīh bu cins de —bir derece maḥdūddur.

Ḫamsi mevsimi —çoḳ defʿa— kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır, anıñ içün şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi meʾmūl degildir.

"ʿĀdet budur āḫirde gelir bezme ekābir"

dememişler midir..!

— Ḫamsiyi nerede, ne zamān yemelidir; ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir?

— Bu suʾāliñiz biraz ġarīb, biraz da zāʾiddir; bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz zamān, bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz. Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr "Ḫayyām"ıñ bir "rubāʿīsinde; şarābıñ rūḥ-perver olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim:

"Ḫamsi, cumʿa, cumʿa ertesi, pāzār, pāzār ertesi, ṣalı, çarşanba ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir; bunlardan ġayrī vaḳitlerde zinhār yenmemelidir."

— Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir?

— Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz, ancaḳ beyāż etler meyānında fāʾideli bir

meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Faźla yaġlı olmadığından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir ġıdā-yı ḥayātdır.

— Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve —köylerde dāḫil olduġu ḥālde— ne ḳadarı yenilip, ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā?

— Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden ṭutulmalıdır; hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere ḳara oḳḳa ile degil, kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan istiṭlāʿam "Ḫamsi-nāme"niñ baḥs-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki istihlāki —gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ— iki ve üçde bir derecesindedir.

— Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim?

— Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor, başḳa şāriḥ ve muḫammesler on doḳuza, kimi ḳırḳa, ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar; ḥattā ḳuyruġundan ve ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İfṭārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

— "Darvin" insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor, ẕāt-ı ʿālīñiz de ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz?

— Bu baḥis de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız eṭrāflı

maʿlūmāt almış olurduñuz, mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḥāʾizdir desem mübālaġa etmiş sayılmam.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir; dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi balıḳ; ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi, bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış..! "ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt" böyle yazıyor!, "Yūnus" peyġamberi yutan meşhūr balıġıñ ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde "ġarāʾibü'l-mükevvenāt"ıñ aḳvā-yı rivāyātındandır.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim, işi burada kesmeli, ötesi için "Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb" deyip geçmelidir.

Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde... [17]

Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler; Ḥamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden (dişileriñ seçki ḥaḳḳı yoḳdur) müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur:

— Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden çekdiklerimizi; yeryüzünde bizlere eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız "ḳālūbelā"dan beri uṣlu, ḳanāʿat-kār, kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde. Nerede rāstlarlarsa hamān üstümüze çullanır, başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz: Durup dururken acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi "māʾ-i helāk"e serer. Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ, nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek "ḫamsivi" faʿāliyyetlerden geri durmayacaḳsınız....

[17] Yeñiyol ġazetesinden

Ḥamāmī-zāde; ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden ṣoñra bu zavāllılarıñ "ḥāl-i pür-melāline" cāndan acımış ve saġ elini "Mesīḥ-vārī" ḳaldıraraḳ:

— Yoooḳ demiş.. Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız deñizlere dönmeñize rāżı olamam...

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş, maḥżā onları tehlikeli deñizlerden ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü taʿarrużdan maṣūn ṣaydığı miʿdesine indirivermiş...dir

Ḳumru

Ḫamsileriñ Minneti

—Ḫocam Ḥamāmī-zāde'ye İtḥāf—

Ṣoñ hafta gelen "Yeñiyol"da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẓīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḥavādiṯ de —müsāʿadeñizle— ben vereyim:

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām Beg'iñ verdigi emir üzerine —ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla— küçük ḫamsi ṭutulması menʿ edildi; bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları manẓūm teşekkür-nāmeyi —cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla— Ḥükūmet Ḳonaġı öñüne, yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim:

Bizim merḥametlü, ḥamiyyetlü efendimiz!.
Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken,
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken,

Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ,
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ,

Faḳaṭ yalı uşağı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç...
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden
Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

Bir dirhem zeytūn yaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler
Ḳuru mıṣır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

ʿAmucamız kefal beg, usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor —deseñ ā— abegimiz?
Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mıṣır ekerler

Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı
Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

Müstensiḫi: S. Hilmī

Ḫamsiye Dāʾir:

"Vaḳit"iñ 31 Mart 1928 nüsḫası, yuḳarıki ser-levḥaya "Şāʿir Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiṣ ciddīdir" ʿilāvesiyle: "Ṭrabzon'da çıḳan "Yeñiyol" refīḳimizde Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük, ṭanınmış bir şāʿiriñ — iḳtiṣād doḳtoru gibi bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi; yazıyı ʿaynen iḳtibāsa ḳarār verdik" dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor; ertesi günkü 1 Nīsān nüsḫasınıñ "gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne —bu baḥiṣ ile ʿalāḳa-dār olaraḳ— şu fıḳraları yazıyor:

Puvason Davril! (Poisson D'avril!)

"Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek uṣūlüne devām etmekdense, martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki "puvason davril" uçurmaya birḳaç senedir, germī verdik.

Ġazeteler birbirini, ḳāriʾler ġazeteleri, ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar, geçen sene bizim ġazetede böyle bir hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe, bir mezār, bir de mūmiyā çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan "Deyli Telġraf (Daily Telegraph)"ı bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene, bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir ḫaber ṣavurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

Yalandan, dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥsi lāzımsa, biz bunu dünden yapmış olduḳ: Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ "Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ Düşmānları" maḳālesini Ḥamāmī-zāde Şāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını elbette oḳumuşsuñuzdur."

Ḫamsiye Dā'ir...

"Allāh selāmet versin, şimdi Ṭrabzon'da bulunan Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg dostumuz (Yeñiyol) ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.

Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için maṭbaʿada bizi aramış, faḳaṭ bulamamışdır.

Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā:

"Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya"
"Başladı oynamaya"

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi, sāniyen: Eski şuʿarānıñ kāmilen "ḫamse" ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i işṭiḳāḳ bulunması şāʿiriñ bu mesʾele ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur. Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere beyān ederiz."

Żiyāfet

Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu; ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech ātī idi:

Ḫamsi çorbāsı, ḫamsi ṭāvası, ḫamsi furunu, ḫamsi ısḳarası, ḫamsi pilakisi, ḫamsi dolması, ḫamsi yaḫnīsi, ḫamsi pilāvı, ḫamsi ṣalaṭası, ḫamsi ṭatlısı, fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması....

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir:

Uşaḳlar:

Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi. Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri. Öyle degil ha... Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb "Sihām-ı İlhām"dır. Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

(Āyīne numero 8: 1337-1921)

Ḳaradeñiz Ḳanṭosu

— Ḫalīl Nihād Şīvesiyle —

Geminiñ bandırası ḫāliş yerli gezīdur
Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan
Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan

Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine
Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna

Dalġalaruñ içine dalġuç gibi dalaruḳ
Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ
Bu baluḳ başḳa baluḳ, bu baluḳ başḳa baluḳ
(Āyīne numero 17: 1337-1922 —Yūsuf Żiyā—

Ṣandūḳ Burnunda Bir Müşāʿareden Dört Beyt:

Aldı Ḥamāmī-zāde:

Sākī meded meded ṣun "İḥsān"-ı zāre bāde
Yansın miṣ̲āl-i külḫ̲an her dem Ḥamāmī-zāde

Aldı Ḫ̲alīl Nihād:

Bi'l-cümle naḳli "Şādī" silmiş süpürmüş eyvāh
Bir parça ḫ̲amsi yoḳ mu yā hū "Ḫ̲alīl Nihād"a

Aldı Köprülü-zāde:

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫ̲ānı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫ̲alṭ eylemiş "Fuʾād"a

Aldı Yaşar Şādī:

Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫ̲sār
Bir başḳa neşʾe verdiñ "Şādī"-i sīne-şāde

(Zümrüd-i ʿAnḳā: Numero 27: 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī)

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

Meşhūr şāʿir Ḫ̲alīl Nihād Beg ile ʿAmuca-zādesi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg, bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde ḳaleme almış olduġu iḫ̲tisāsātından bir parçayı dercediyoruz:

Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün doġrusiydi amma, bir

cün evvelki dehşetli lodosuñ ḥükmü bāḳiydi... O sebebden dedum, bizim İḥsān'a çi, yalañuz Latin yelçeni açalum, filoḳ ile bucurumi ḳoyalum bir yanda dursun, ne olur, ne olmaz denuzler vermesun bize bir ziyānluḳ.. İḥsān dedi, baña çi; ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan olsun! Açalum her ʿuçuni de.. Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize.. Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti cüneş, kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henūz çıḳaydi. Yaḳduḳ çiḳaralari, ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi çalmaya, var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife, o da ḳalḳdi oynamaya.. İḥsān hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi:

Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu
Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma
Günāhı yazdım boynuma

Ne baḳarsuñ bacadan
Gözleruñ alacadan
Senden küçügi gitdi
Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan

derçen efendum, uzun lāfuñ ḳıṣasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına.. Orada rūzcerle berāber bir denuz çıḳdi efendum çi, ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi. Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna!..

Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu, musallaṭ oldi cemunuñ başuna.. Domuz oġli domuzi, ṣançi bizimlan bir ḥesābi, çitābi var imiş cibi, ḳaldırup ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye.. Cānum çikildi; ḳalḳdum, aldum palṭayi, yaradana ṣığınup naṣıl çaldum ise ḳuyruġunuñ dibune, ḳuyruḳ ḳaldi bu yana, covde duşdi denuze.. İḥsān dedi baña çi, ṭā-ḫū, naṣıl ḳıydıñ o cāna. Dedum oña çi naṣıl ḳıymam, biz oña ḳıymasayduḳ, o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum, uzun lāfuñ ḳıṣasi, ṣordi İḥsān baña çi, habu ḳıluç olsun, dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler, ne içerler? Dedum, ne bulsalar yerler, dedi yengeci pavuryayi da yerler mi? Dedum yerler yā; dedi, yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi? Dedum ışıramaz; dedi neden? Dedum,

bunlar çignemeden yutarlar; dedi habu büyük baluḳlarıñ pādişāhu çimdur? Dedum, Yūnusdur; dedi hanci Yūnus, bizum Rūşen Ḫāce'niñ dāmādi mi, yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi? Dedum yooḳ cānum yunus baluġu yoḳ mi, işte odur, dedi, onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler? Dedum zamān-ı evā'ilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur, ol sebebden Yunus ḳoydiler adini.. Tekrār ṣordi baña çi, ḫamsiye çim ḳoymişdur ad? Dedum elbet indi biri, denuzuñ dibine, ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad!.

Derçen efendum; uzun sözuñ ḳıṣasi, ha pöyle ṣoyleşerek celduk İneboli'ya.. Orada mayna etduk yelçenleri, vurduḳ başdan ḳaraya!..

(Aḳbaba ṣayı: 98, 1339) Müstensiḫi: Ḳanber

ʿAlī ʿOs̱mān Kahya'nıñ Żiyāfeti

Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOs̱mān Kahya, dün Ġalaṭa'da ʿArab Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lüṭfī Fikrī Beg'le Ḥāfıẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir żiyāfet vermişdir.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki manẓūme oḳunmuşdur:

Şu ḳızarmuş ḫamsiler
Keder alır, ġamm siler
Bizum Ḥamāmī-zāde
Ṭrabzon'da dam siler

Kahyamuz Laz uşaġu
Cānfesdendur ḳuşaġu
Lüṭfī Beg'i bir öpse
Ṣaḳalundan aşaġu

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış, baʿdehu yemek maṣasına bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOs̱mān Kahya süte parmaḳlarını batırıp yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir (Aḳbaba ṣayı: 129: 1340).

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim

Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda, balıḳ-ḫānede, mez̲baḥada merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş, ḳurbānlar kesilmişdir. Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan muḥarririmiz añlatıyor:

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi. Allahümme kes̱sirlenā'l-esmāke ve veffirlenā'l-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk!

Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve "Ey ahālī dedi, görüyor musuñuz, şu altımdaki küḥeylānı? Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem" bunuñ üzerine ḥāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki ince sāz ṭarafından:

Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. (Aḳbaba ṣayı 131: 1340)

Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

Ha benum içi cözum Żiyācuġum!

Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum:

"ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur?" O da dedu baña: "Ṭatli ṣu paluġu!" Ben da dedum: "Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi? Ha o da dedu: "Yenur. Midenun cilāsudur!" Ben da dedum oña: "ʿUlan uşaḳ! Ahan ḳalsun boynun altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu.."

Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi: "Dayi der musun baña, bu derenun aduni?"

Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu: "Sen derler bunuñ aduna" Ben da kızdum, niçin baña māhtāba alayi. Dedum: "Ḳoca dere sen olur mi?" baña culdi. Göriyursun yā, buranun uşaḳlaru boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir ṭāne ḳalaycu! Nerede benum Ḥamāmī-zāde, neredesun, nerede Çöprülü-zāde, nerede o Ercümend midur nedur, tuḥaf söyler bir uşaḳ? Bütun millet tüterler cözlerumde ha:

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Begle çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi buni (Eyfel) adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni, ʿustune bir sāʿat bile ḳoymamiş, boyle ḳule olur mu? Ḥaçan döndi başcaġuzum, ẓannetdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum da celdu ʿāḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmīzāde'yu. Üstād Süleymān Nazīf nerededur? Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun, bütun uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun, Żiyācuġum

Pariz'den 2 ẕi'l-ḥicce: 1341

(Aḳbaba ṣayı: 370-1341)

Ḫalīl Nihād

Güfte-i Ḫalīl Nihād

Ḥaçan gelduḳ Pariz'e
Ḥasret olduḳ tenize
Ha ḳalḳalum uşaḳlar
Gidelum yerumuze

Geçen, tedum Ḥasan'a
İstanbul'a gitsaña:
Hem da geçerken uġra,
Selām götur İḥsān'a

Ṣor, ne yapayir orada;
Mektūb yazsun arada,
Bizi ṣorsa, söyle çi,
Ḫamsi ṭutduḳ ḳarada!

(Aḳbaba ṣayı: 298-1347) Ḳarġa

Ṭrabzon'da İlk Balo

Ṭrabzon muḫābir-i maḫṣūṣumuzdan:

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo, bütun Trabizonlilar bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu. Bizum Hemmāmī-zāde, haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.

Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da, ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi. Cormeliydu İḥsān'u! Aldi baġlamasinu da, haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu da, ġıy.. ġıy.. diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi habu türküyi:

Hey uşaḳlar, uşaḳlar,
Çözülüyor ḳuşaḳlar
Yanımdan uzaḳlaşsun
Sīnesi yumuşaḳlar

Hey bu ne ḳalabaluḳ?
Baḳındum aluḳ aluḳ!
Apansızun cānlandu
Ḳırḳ yılluḳ ḫamsi paluḳ

Başladum ben de dansa,
Alışdum reveransa
Ḥamāmī'niñ işleri
Bağlıdur artuḳ şansa!

(Aḳbaba ṣayı: 338: 1926)

Tāze Ḫamsi Balığı

Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg, geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi balığı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon ṣordu:

— Vay begzādem, balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz?

— Ha oyle yapayrım.. Ne ṣanduñ ki...

— Yā, bu ne ḳıyaḳ işdir, hīç balıḳ lāfdan añlar?

— Hem añlar, hem de soyler.. İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu!

— E, şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki..

— Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri, dedum.. Siz ki, cemīʿ cümle denuzleri bilursuñuz.. Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil, üçüncü güni degil, ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni, büyük babamuñ oġlunuñ ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi? Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi.. Oni görduñ mi? Dedum!

— Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ! Yā o ne cevāb etdi kim?

— Ha o da baña dedi ki: Ey Ḥamāmī-zāde, ben denuzden çıḳali bir ay oliyir.. Ṣorduġuñ adam, ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ.. Ol sebebden göremedum oni... Ḳuṣūra ḳalmayasuñ!..

(Aḳbaba ṣayı: 373: 1926)

Ḫamsi Gübresi

Dostum Rizeli (C) Beg, Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçidir. Faḳaṭ ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçiligi, deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki mezrūʿ tarlalar arasından geçerken (C) Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu. Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi. Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz, birlikde tarlalar arasında yürüdük. (C) Beg benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥ̲se girmege tenezzül etmeyordu. Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.

(C) Beg — Ha ḳolay celsun.. Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ şimdi de yatarṣun baḳarsun

ceyfuña.. Habu būstāna ne eçduñ, ḳabaḳ mu, paṭlıcan mu, çereviz mu, soġan mu, ṣarmuṣaḳ mu, encinar mu?

Bāġçe-vān — Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı ḥasebiyle...

(C) Beg — Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi... Bilurum ben da zirāʿat nedur?.. Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden. Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun?.. Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa?

Bāġçe-vān — Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa, ḳartalıñ pıraṣası... Bre bre süd aḳıyor nabööyle...

(C) Beg — Ha ṣorayırım pıraṣanıñ cinsuni.. Sen diyerṣun ḳamışlu pıraṣa saz midur, sazluḳ yerde mi büyür?.. Ammā oḳumamişsun citāb, cörmemişsun taḥṣīl, yalamamişsun mürrecceb... Ha cöriy misun bu miṣurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy... Bile idun fennī uṣūl, yapar idun fennī cübre... Üç metro, dört metroo...

Bāġçe-vān — Mıṣırları vermez efenḍim haniyaçi, boy bir, içi, üç arşun... Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh...

(C) Beg — Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha?.. Toḫum naṣul eçilur, naṣul ṣaḳlanur, naṣul ḳurutulur, biley miṣun?.. Ṭopraḳ naṣul bellenur, naṣul ḳabartılur, naṣul temizlenur, naṣul ayıḳlanur? Bunlarıñ hepisinu yazar citāblar... Ha dururṣun ḳarşımda miṣurlar içi, dört metre boy vermez derṣun... Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum saña... Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi miṣun, cübreyi naṣul yaparṣun ha?

Bāġçe-vān — Öçi cübre efenḍim, yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı ḥasebiyle şerbet olur billācis...

(C) Beg — Ha çörduñ mi cehāletunu, burası būstān midur, tarla midur, bāġça midur, yoḳsam

mı, dücun evi mudur, misāfir avlisi midur, neresidür ha: Ben ṣorayirum saña cübre, sen derṣun baġa şerbet... Saña şerbet ṣoran oldi mi çu? Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun, cübre olur ḫamsi ilan..

Bāġçe-vān — Bre, bre, bre vallāhi efenḍim, ic duymamişim ḫamsi cübre... Bu bir un midur feḳat?

(C) Beg — Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun baluḳ olduġunu..

Bāġçe-vān — Balıḳ olmaz cübra be mori.. Ḳoḳutdurursa bize otları

(C) Beg — Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaṣun... Ḫamsiler çıḳar Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan.. Ha biley mişun olur ḫamsinun ṭāvasu, olur ḫamsinun isḳarasu, olur ḫamsinun pilāvu, olur ḫamsinun yaḫnīsu, olur ḫamsinun ḳapamasu, olur ḫamsinun dolmasu, olur ḫamsinun piyāzu, olur ṣalaṭasu, olur ḫamsinun cepābu, olur ḫamsinin türlisu, olur ḫamsinun çorbāsu, olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu, olur ḫamsinun ṭatlisu, çoftesu, olur ḫamsinun turşusu, olur ḫamsinun reçelu, olur ḫamsinun ḥelvāsu añladıñ mı ha, neden olmasun ḫamsinun cubrasu?!...

İspati Bacaġı (Aḳbaba Ṣayı: 500 1927)

ʿİLĀVE — 1

"Ḫamsi-nāme"ye meʾḫaẕ olan ve baʿżen mündericātından alınan kitāblarla mecmūʿalarıñ hece ḥarfleri şırasıyla bibliyoġrafileri: — Aḳbaba — Āyīne — Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si — Balıḳ ve Balıḳçılıḳ — Cihān-nümā — Büyük Ansiḳlopedi — Türkiye Nüfūsu — Zümrüd-i ʿAnḳā — Ṭrabzon Sāl-nāmesi — ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt — Larus — Menāẓırü'l-ʿAvālim —

Aḳbaba — Eñ muvaffaḳ mizāḥ ġazetesidir. Pāzār ertesi ve perşenbe günleri çıḳar. İlk nüsḫası 7 Kānūn-ı evvel 1338 tārīḫinde neşredilmişdir. Şimdi 600'üncü ṣayısını ve altıncı senesini idrāk etmiş oluyor. Ṣāḥib ve müdīri Orḫan Seyfī ve Yūsuf Żiyā Beglerdir. Dört ve baʿżen sekiz ṣaḥīfe olaraḳ intişār eden Aḳbaba, muḫtelif ṣanʿatkārlarıñ, ressāmlarıñ mizāḥī resimlerini; birçoḳ

muḥarrir ve şāʿirleriñ isimli ve müsteʿār imżālı manẓūm ve menṯūr eṯerlerini dercetmekdedir. Memleketiñ eñ mütekāmil ve ṣanʿatkār mizāḥī mecmūʿasıdır.

Āyīne — Müstaḳill mizāḥ mecmūʿası. İlk numerosu 18 Aġustos 1337–1926'da çıḳdı; haftanıñ perşenbe ve baʿżen çarşanba günlerinde bir defʿa neşrolunurdu nüsḫası yüz pāra - ve müteʿaddid mizāḥī resimleri ḥāvī olaraḳ — dört ṣaḥīfedir. Yetmiş üç nüsḫa intişār etmişdir.

Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si — On büyük cild üzerine tertīb edilmişdir; bir ḳısmı evvelce Üsküdar'da Selīmiye Dergāhı bāġçesindeki Pertev Paşa Kütüb-ḫānesinde, dīger ṭaḳımı mülġā Bāb-ı ʿĀlī ḳarşısında Kāʾin Beşīr Kütüb-ḫānesindedir. Birinci cild; İstanbul'u, ʿumūmī aḥvālini, tārīḫī vaḳʿaları, bināları, terācimī eṣnāf teşkīlātını vesāʾireyi alır. İkinci cild Bursa ve ḥavālisiyle aḥvālini, Ṭrabzon, Abaza, Gürcistān ile sāʾir mevāddan, üçüncü; Üsküdar'dan Şam'a ḳadar olan memleketlerle baʿżı Rūm İli memleketlerinden ve Edirne'den, dördüncü; İstanbul'dan Varna'ya ḳadar uzayan memālik ile Īrān sefāretinden ve ʿIrāḳ-ı ʿArab ḥaḳḳında maʿlūmātdan beşinci Kürdistān ve Toḳat'dan ṣoñra Rūm İli'niñ sāʾir ḳısımlarından altıncı; Macaristān ve Almanya aḥvālinden baḥṯeder.

Yedinci cild; Avusturya, Ḳırım, Daġıstān, Çerkesistān, Ḳıpçaḳ, Ardahan aḥvālini, sekizinci Ḳırım mā-baʿdı ile Girid, Selanik ve Rūm İli'niñ mütebāḳī aḳsāmını, ṭoḳuzuncu İstanbul'dan Mekke ve Medīne'ye ḳadar güẕer-gāhdaki maḥalleri onuncu cild; kāmilen Mışır ve tevābiʿi aḥvālini bildirir. Eski coġrāfya ve ḫalḳiyyāt ve ḥarṣiyyāt noḳṭasından mühimm bir eṯerdir.

Altı cildi 1314 tārīḫinde İstanbul İḳdām Maṭbaʿasından yedinci cildi 1928'de Devlet Maṭbaʿasında başılmışdır.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ — Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi merkez müdīri Deveciyan Ḳarakin Efendi ṭarafından teʾlīf edilmiş mühimm ve müfīd bir eṯerdir. Müʾellifiniñ beş senelik meşkūr ve mütemādī saʿyiyle birçoḳ meḫaẕlardan yapılan tedḳīḳāt maḥṣūlü olaraḳ meydāna gelmişdir. Büyük ḥacimde 440 ṣaḥīfeyi bundan māʿadā 60 ṣaḥīfelik Fransızca-Türkçe lüġāt ve ıṣṭılāḥāt-ı ṣaydiyyeyi iḥtivā ediyor. İçinde balıḳlarla ṣuda yaşayan bi'l-ʿumūm ḥayvānāt ve nebātāta ve ṣayda maḫṣūṣ

bi'l-ʿumūm vesāʾiṭ ve ālāta ʿāʾid olmaḳ üzere esās iʿtibāriyle 240 ʿaded resim vardır. Müdericātı bir muḳaddimeden ṣoñra dört ḳısım ile bir lāḥiḳayı alır. İlk üç ḳısım cemʿan 16 faṣla ve bunlar da 185 bāba ayrılmışdır. Birinci ḳısım ṭuzlu, ikincisi ṭatlı ṣuda yaşayan balıḳlarıñ ve üçüncü ḳısım balıḳ envāʿından olan ḥayvānlarla nebātāt ve mevāddıñ ayrı ayrı resimlerini alır, ḥayātından, ṭarz-ı ṣaydından ve ticāret noḳṭasından bi'l-cümle aḥvālinden baḥs̲eder. Dördüncü ḳısım on faṣla ve 73 bāba münḳasimdir. Bunlar da yine resimleriyle nevʿan muḫtelif aġlar ve bi'l-ʿumūm muḫtelif ālāt ve edavāt-ı ṣaydiyye z̲ikr ve taʿrīf edilmekdedir. Lāḥiḳa gibi olan ḳısmında ise Dalyan ve Voli maḥallerine, ṣayd-ı merākibine, mücāzāta, taʿlīmāt ve teʿāmülāta dāʾir ḫaylī maʿlūmāt ve żābıṭa-i ṣaydiyyeye, balıḳ-ḫāne vesāʾireye müteʿalliḳ niẓāmāt mevcūddur. 1331 tārīḫinde mülġā Düyūn-ı ʿUmūmiyye-i ʿOs̲māniyye Vāridāt-ı Maḫṣūṣa İdāre-i Merkeziyyesi Maṭbaʿasında başılmışdır. 250 ġuruşa İstanbul'da Āgāh — Ṣabri Kitāb-ḫānesinde ṣatılmaḳdadır.

Büyük Ansiḳlopedi La Grande Encyclopedie — Mevcūd ʿilim nāmına her şeyden baḥs̲eder, on üç meşhūr z̲ātıñ idāresi altında bir ʿulemā heyʾeti ṭarafından yazılmışdır. Her biri biñ iki yüz ve daha çoḳ ṣaḥīfeli 31 cild ki hepsi (37405) ṣaḥīfe ediyor. 60,000 küsūr sütūn üzerine 4380000 saṭırdan ʿibāret olan bu Büyük Ansiḳlopedi Paris'de Renn Soḳāġı'nda 61 numeroda anonim şirketi ṭarafından E. Arrau ve Şürekāsı Maṭbaʿasında başılmışdır.

Anchois ḫamsi kelimesi (cild 2, ṣ: 988)de otuz saṭırla icmāl edilmişdir.

Türkiye Nüfūsu — İstatistiḳ Müdīriyyet-i ʿUmūmiyyesi'niñ 28 Teşrīn-i evvel 1927 tārīḫindeki ʿumūmī nüfūsu taḥrīrini — vilāyet, ḳażā, şehir ve köy iʿtibāriyle gösteren otuz üç ṣaḥīfelik bir risāledir. 1928 senesi Türk Ocaḳları Merkez Heyʾeti Maṭbaʿasında başılmışdır.

Cihān-nümā — Tārīḫ-i teʾlīfi: "Mirʾāt-ı dünyā ve mā-fī-hā oldu bu Cihān-nümā" mıṣrāʿınıñ delālet etdigi 1058'dir. Fennī bir ṭarzda Türkçe yazılan coġrāfya kitāblarımızıñ eski ve ḳıymetlilerinden yegāne bir e s̲erdir. 647 büyük ṣahīfeyi muḥtevī olan ve Latinceye tercüme edilen bu kitāb, bā-ḫuṣūṣ muḳaddimesindeki coġrāfya-yı tārīḫī ve felsefī ḳısımlarını tetebbuʿ eden z̲evāta her zamān meʾḫaz̲ olabilir ḳıymetli bir e s̲erdir ki bu da 1145 tārīḫinde İbrāhīm Müteferriḳa

himmetiyle ṭabʿ olunmuşdur. (Kātib Çelebi — Burusalı Meḥmed Ṭāhir Beg: Dersaʿādet 1331'den ḫülāṣa).

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye — Eve müteʿalliḳ işleriñ rehberidir. Hece ḥarfleri ṣırasıyla yazılan her māddede tafṣīlāt verir. Mündericātı: Eviñ idāresi, ev ṭabābeti, ev eczācılıġı, ṭabāḫat, dikiş, ev eşyāsınıñ temizlenmesi ve muḥāfaẓası tuvalet, evde taṭbīḳi ḳābil olan fenniyyāt vesāʾir ev işleridir. Birçoḳ meʾḫaẕalara mürācaʿatla yazılmış olan rehberiñ aṣlen muḥarriri maʿrūf riyāżiyyecilerden Meḥmed ʿİzzet Beg'dir. 3190, 20, 26 senelerinde "ḥ" ḥarfine ḳadar üç cildi neşrolunmuşdur, tamāmlanmayan bu miḳdārı cemʿan 1484 ṣaḥīfeye bāliġ olur (Balıḳ cild 2 ṣaḥīfe 148).

Zümrüd-i ʿAnḳā — Pāzār ertesi ve perşenbe günleri çıḳardı. Hāşim Sāmī Beg ve müteʿaddid ẕevāt müdīr-i mesʾūllügünde bulundular. Nüsḫası dört ṣaḥīfedir ve müteʿaddid ressāmlarıñ eserlerini hāvīdir, ḥaḳīḳī ve çoġu müsteʿār imżālar altında manẓūm ve mensūr mizāḥī yazılar başmışdır. İntişār etmiş nüsḫaları 225 ḳadardır.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi — Ṭrabzon'uñ on yedinci defʿa neşrolunan sāl-nāmesidir. 1314 – 1316 tārīḫinde ḳalın ve nefīs bir kāġıdla 344 ṣaḥīfe olaraḳ Vilāyet Maṭbaasında başıldı. Ṭabīʿī, ʿümrānī, tārīḫī ḳısımlarla resmī ve ḫuṣūṣī devāʾiri, müteʿaddid cedāvil ve iḥṣāʾī maʿlūmātı Ṭrabzon'uñ renkli ḫarīṭasını muḥtevīdir. ʿİlmī bir ṭarzda tertīb ve taṣnīf edilmişdir. Ḥacmen dīgerlerinden küçükse de müfīd maʿlūmātı olduġundan ṣoñraki nüsḫalara meʾḫaẕ olmuşdur.

Ṭrabzon sāl-nāmeleriniñ üçüncü devr-i tekāmülü bu nüsḫa ile başlar. Her faṣlı geçen sāl-nāmeleriñ maʿlūmātını almadan muḥarririniñ efkār ve müṭālaʿātını iḫtivā eder. ʿÜmrānī ḳısma ʿāʾid mesāʾil yeñiden yazıldıġı gibi tārīḫi faṣılda geçen dört nüsḫadan biri Ṭrabzon tārīḫiniñ hemān ʿaynen menḳūl olan maʿlūmātı yerine bu defʿa baʿżı istidlālāt ile olduḳça müfīd ve ceyyid müṭālaʿāt yürüdülmüş ve tenvīʿ edilen baḥislerde gösterilen iḫtiyāclarla lāzım gelen teşvīḳler yapılıp ḫalḳıñ ʿirfānına ḫidmet edilmişdir, muḥarriri Ṭrabzon maʿārif müdīri Zīver Beg'dir.

ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt — Mā-beyn eczācılarından tehyietü'l-ḥayvānāt meʾmūru Artin Ormanyan Efendi ṭarafından Fransız müʾelliflerden Ḳapus ve Brehm'iñ eserinden

tercüme ve ḳısmen ʿilāve ile vücūda getirilmişdir. Küçük ḳıṭada 168 ṣaḥīfe ve ṣoñunda 40 varaḳada esāsen 97 ālāt ve ḥayvānāt eşkālini iḫtivā eder.

1309 tārīḫinde İstanbul'da Maṭbaʿa-i ʿOs̱mānīyye'de nefīs bir kāġıd üzerine başılmışdır. Muḫtelif ḥayvānātdan her biriniñ müteʿaddid ḳısım ve baḥis̱ ve faṣıllarda taḳsīm ve taʿrīfiyle bulunduḳları maḥalleri avlanma ve tehyie uṣūlleri envāʿını gösterir.

[Tehyie-i Esmāk baḥs̱ ṣ: 81-85]

Larus (Larousse) — Ḳlod Oje'niñ (Claude Augé) neẕāreti altında bir heyʾet maʿrifetiyle ikmāl edilmişdir. Ẕeyilleri başḳa olaraḳ esāsen yedi cilddir. Paris'de Mond Parnas Soḳāġı'nda 17 numeroda Larus Kütüb-ḫānesi ṭarafından resimli olaraḳ başdırılmışdır. Aşlı yedi cild faẕladır 7096 ṣaḥīfe işġāl ediyor. (Anchois ḫamsi) kelimesi, birinci cildiñ cemʿan 796 ṣaḥīfesinde otuz üç saṭırla ifāde edilmekdedir.

Menāẓırü'l-ʿAvālim — Yuḳarıda tercümesi geçen Ṭrabzonlu "Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ"ıñ büyük ve degerli bir es̱eridir; seyr ü seyāḥati ṣırasında maʿlūmāt ve meşhūdātını żiyāʿdan viḳāye için żabt u taḥrīr etmek iʿtiyādında olduġundan bu kitābıñ büyük bir ḳısmı kendisiniñ gezgileriyle görgülerine ʿāʾiddir. Menāẓırü'l-ʿAvālim muḥdes̱āt ü maḫlūḳāt ve ʿavālim ü kāʾinātdan baḥs̱eder. Müʾellifiñ meşhūdātıyla bilād ü emkineniñ eski zamānda müstaʿmel isimlerini iḫtivā eyler. Meʾḫaẕ etdigi başlıca es̱erleri müʾellifleriyle ẕikretmek ṣūretiyle teʾlīf uṣūlünü daha o zamāndan taṭbīḳ ve baʿżen tercüme ve iltiḳāṭdan müstefīd olduġunu taṣrīḥ etmişdir. Müʾellif-i Dımışḳ Şam'da iken:

Ḫāmeden ṣādır oldu tārīḫi
Seyr-i pehn ʿavālim oldu tamam

beytiniñ gösterdigi 1006 senesi ramażānınıñ altısında es̱erini ikmāl etdi.

Menāẓırü'l-ʿAvālim esāsen bir fātiḥa, iki bāb ve bir ḫātime üzerine müretteb olup ḫatm-i merām ve tārīḫ-i itmām ile nihāyetlenmekdedir ki taḳsīmāt şu yoldadır:

Fātiḥa: Ādābı cāmiʿ bir muḳaddime ile vācibāt baḥs̲ini teşkīl eder. Birinci bāb: ʿUlvī ve baʿżen süflī ʿavālimden bāḥiş olaraḳ on iki manẓaraya ayrılmışdır. İkinci bāb: ʿAvālim-i süfliyye ve mükevvenāt-ı maḥsūseye dāʾir olup on sekiz manẓaradır.

Bu baḥislerden her biri de — ferʿ iʿtibāriyle — baʿżı evṣāf ve fevāʾide taḳsīmen beyān edilmişdir. Ḫātime: Ḫatmü'z-zamānı yaʿnī müddet-i dünyānıñ inḳıżāsını ve ʿömr ü mā-fī-hānıñ intihāsını ẕikreder. Ḫaṭm-i merām kitābıñ sebeb-i tefāṣīlini, bir teşekkürü ve manẓūm itmām tārīḫini mutażammındır. Menāẓırü'l-ʿAvālim; ḫuṣūṣen coġrāfya tārīḫi noḳṭa-i naẓarından muʿtenā ve ṭabʿ edilmege aḥrā ās̲ārdandır. Müʾellifiñ taʿlīḳ ḫaṭṭıyla muḥarrer eṭrāfı baʿżen ḥāşiyeli ve muṣaḥḥaḥ bir nüsḫası müsvedde ḥālinde —fıstıḳī kāġıd üzerinde ṣaḥīfesi 21 saṭırlı iki büyük cild olaraḳ İstanbul'da Ġalaṭa'da Ḳuleḳapu Mevlevī-ḫānesi'ndeki Ḥālet Efendi Kütüb-ḫānesiniñ 616 ʿadedinde, mübeyyiż bir nüsḫası Yerebatan'da Esʿad Efendi Kütüb-ḫānesiniñ 1421 ʿadedinde; dīger bir nüsḫası Nūr-i ʿOs̲māniyye Kütüb-ḫānesinde; başḳa bir ḳıṭʿası 991 ʿadediyle Ḥamīdiyye Kütüb-ḫānesinde mevcūddur. Bunlardan ġayri kütüb-ḫānelerde bulunmaḳ iḥtimāli de vardır.

Bizim meʾḫaẕımız olan nüsḫa eñ nefīs olaraḳ (Ayaṣofya Cāmiʿi içindeki birinci Sulṭān Maḥmūd Kütüb-ḫānesi)niñ tārīḫ ḳısmında ve 3466 ṣayısındadır. Ṣaḥīfesi 31 saṭırdan tekmīli 512 büyük varaḳ olup taʿlīḳ ḫaṭṭ ile yazılmış ve bir cildde ṭoplanmışdır. Baḥiş başları sürḫ, cedveller müẕehhebdir. Cildi ḳırmızı deri ve yaldızlı, üstü yeşil ipekli ve fersūde bezlidir.

Üzerindeki vaḳfiyye: "Ḥaremeyn evḳāfı müfettişi Şeyḫ-zāde Aḥmed Efendi" ṭarafından muḥarrer olup kütüb-ḫāneniñ mührüyle maḫtūm ve altına Maḥmūd-ı evvel ṭuġrası menḳūşdur.

ʿİLĀVE — 2

Ḫamsi-nāme'niñ metninde; kitāblarından münāsebetle yazıları ve edebī ḳısmında manẓūmeleri geçenleriñ — hece ḥarfleri ṣırasıyla — ḳışaca tercüme-i ḥālleri — İḥsān "Ḥamāmī-zāde" — Aḥmed Ṣārım Beg — Esʿad ʿÖmer Eyyūbī — Evliyā Çelebi — Baba Sālim — Bayburdlu Ẕihnī — Ḥāfıẓ Zühdī Efendi — Ḥāce Ḥüsnī Efendi — Zīver Efendi — Süleymān Māhir Beg — Ṭıflī Efendi — ʿİzzet Paşa — Kātib Çelebi — Meḥmed bin ʿÖmer bin Bayezidü'l-ʿĀşıḳ — Muṣṭafā Sıdḳı Beg —

İḥsān (Ḥamāmī-zāde) Babam Ṭrabzon eşrāfından ve eṣḥāb-ı emlākdan Ḥamāmī-zāde Ḥāfıẓ Aḥmed Efendi'dir. 1300 senesi Kānūn-ı s̱ānī'niñ yigirmi üçünde Ṭrabzon'da Amasya Maḥallesi'ndeki ḫānemizde dünyāya geldim. Maḥalleniñ ṣıbyān mektebinde oḳuduḳdan ṣoñra 308'de "Iṣlāḥ-ḫāne" Merkez İbtidāʾīsine girip 312'de birincilikle şehādet-nāme aldım. 1313'de Ṭrabzon İʿdādīsine duḫūl ile üç sene ṣoñra rüşdiyye ḳısmından ʿaynı derecede meʾẕūn oldum ve 318'de iʿdādī ḳısmından çıḳdım. ʿĀʾilemden kimse olmamaḳ ciheti ileriye doġru ʿālī taḥṣīli ikmāl etmeme māniʿ oldu; o tārīḫden beri tevārüsen mutaṣarrıf olduġum emlāk ve arāżīniñ idāresiyle iştiġāl etdim ve ṣūret-i maḫṣūṣada şiʿr ü edebiyyāt ve tārīḫ u kitābiyyāt ile meşġūl olmaya başladım.

1323, 24, 26 ve 28 senelerinde aṣāleten vekāleten Ṭrabzon İʿdādī ve Sulṭānīsinde edebiyyāt ve kitābet ve Ṭrabzon Rüşdiyye-i ʿAskeriyyesiyle Dārü'l-muʿallimīninde tārīḫ-i İslām ve ʿOs̱mānī muʿallimliklerinde müdīrriyet vekāletinde ve 1329 senesi Teşrīn-i s̱ānī'sinden 330 senesi Ḥazīrān'ına ḳadar Resmī Ṭrabzon Ġazetesi muḥarrirliginde bulundum. Ancaḳ iḥtiyācda olmamaḳ cihetiyle bu vaẓīfeleriñ çoġunu —maʿāşlarını almayaraḳ— bir ḫidmet-i faḫriyye ve müfteḫire ṣūretinde ḳabūl etdim.

ʿUmūmī Ḥarb'de Ṭrabzon'uñ istīlāsı ṣırasında İstanbul'da bulunduġum zamān 1332 senesi Eylül'ünüñ ṭoḳuzunda İstanbul Ticāret Mekteb-i ʿĀlīsiniñ Serbest ʿAmeli ve Ticāret-ḫāne Meʾmūrları Şuʿbelerinde, 1332 senesi açılan ʿAmelī İnās̱ Ticāret Dersleri Şuʿbesinde, 337'de Dārü'l-fünūnuñ ḳonferans ṣalonunda tedrīsāt yapan ġayr-ı faʿʿāl meʾmūrlarıñ ticāret dersleri ḳursunda ve 339 senesi Ticāret Mekteb-i ʿĀlīsiniñ ḳısm-ı evvel yaʿnī yüksek ḳısmında hep "Türkçe: lisān, muḫāberāt-ı ticāriyye uṣūlī ve neşriyyāt dersleri muʿallimliklerini" īfā etdim; Dārü'ş-şafaḳada, Ḫuṣūṣī Menbaʿü'l-ʿirfān İʿdādīsinde, İstiḳlāl Lisesinde ve Baḳırköyü'nde Bezazyan Mektebinde Türkçe ve edebiyyāt muʿallimligim de vardır. 1340 senesi Şubaṭ'ınıñ on sekizinde meʾẕūnen Ṭrabzon'da bulunduġum ṣırada yeñiden teʾsīs edilecek olan Ṭrabzon Yüksek Ticāret Mektebiñ[in] ʿaynı dersler muʿallimligiyle müdīrriyyetine taʿyīn olundum ve bu mektebiñ maʿārif vekāletine devrinde vaẓīfemde īfā edildim; ḥālen bu vaẓīfe ile meşġūl bulunuyorum.

Resmī meʾmūriyyet ḫāricinde şerefī mūcib ve faḫrī olmaḳ üzere 1323'den 1330 senesine ḳadar "Ṭrabzon Meclis-i Maʿārifi Aʿżā ve Muʿtemedligi", Muḥibb-i Fenn ve Maʿrifet Gençler Kulübü

Riyāseti", "Donanma Cemʿiyyeti Ṭrabzon Heyʾet-i Merkeziyyesi Riyāset-i Sāniyyesi", "Tārīḫ-i ʿOsmānī Encümeni", "Müdāfaʿa-i Milliye Heyʾet-i İrşādiyesi", "İstiḳrāż-ı Dāḫilī Encümeni" ve "Hilāl-i Aḥmer Şuʿbe-i Merkeziyyesi" aʿżālıḳları gibi ḫidmetlerde bulundum.

1336'dan 1341 tārīḫine ḳadar "Ṭrabzon Maʿārif-i İnşāʾāt Ḳomisyonu" "Dārü'l-eytām Ḳomisyonu Heyʾet-i Faʿʿālesi" aʿżālıḳları, "Maḥfil-i Mūsīḳī Riyāseti" ve 1927 senesinden beri de "Ṭrabzon Muʿallimler Birligi Riyāseti", "Ṭrabzon Türk Ocaġı Riyāseti" gibi faḫrī ḫidmet ve vaẓīfeler īfā etdim.

Bu meʾmūriyyet ve ḫidmetlerden infikākim nādiren aṣiliñ vürūdu, ekseriyyā ḫitām-ı vaẓīfe baʿżen maʿẕeret ve meşġūliyyetler dolayısıyla istiġnā ve istiʿfā ṣūretiyle vuḳūʿ buldu. 1310 senesinden beri taḥrīr ve teʾlīf etdigim eserler şunlardır:

Yolculuḳda, Mecmūʿa-i Edevāt, Dīvān-ı İḥsān, Ṭrabzon Şāʿirleri, Kātib, Ṭrabzon Maṭbūʿātı, Maṭbaʿa ve Kütüb-ḫāneleri, Ḥamāmī-zāde ʿĀʾilesiniñ Tārīḫçesi, Manẓūmāt, Ẓılāl-i Āmāl, Türk Diliniñ Ṣarf ve Naḥvi, Mektūblarım, Fātiḥ Cāmiʿi Ḥaẓīresinde Medfūnlar, Tüccār Kātibi, Ṭrabzon Şehrinde Kitābeler, Ṭrabzon Lehçesi, Maḥfūẓāt ve Türkçe Rubāʿīler, Türk Edebiyyātı Numūneleri, (müşterektir), Vaṭan ve Cumhūriyyet Ḳaṣīdeleriniñ Taḫmīsi, Ḫamsi-nāme, Rubāʿīyyāt-ı Ḫayyām'dan Rubāʿī Vezniyle Tercümeler, Şundan Bundan... Ṭrabzon Maṣalları, bunlardan yalñız Yolculuḳda ve Kātib 327'de Ṭrabzon'da Tüccār Kātibi 339'da İstanbul'da Dārü'l-fünūn Maṭbaʿasında ve Türk Edebiyyātı Numūneleri, 1926 senesi keẕalik İstanbul'da Devlet Maṭbaʿasında ṭabʿ olunmuşdur:

1317 senesinden beri İstanbul maṭbūʿātınıñ çoġunda ve Ṭrabzon'da münteşir ġazete ve mecmūʿalarıñ hepsinde mevżūʿan muḫtelif mensūr maḳālelerim şiʿr ve manẓūmelerim vardır.

Aḥmed Ṣārım Beg Ṭrabzon'un mütefekkir ve müdebbir evlādındandır. Gözünü dünyāya açtığı zamān hicretden 1302 bahār geçmişdi. Babası maḥallī eşrāfdan Şeh-bender-zāde Şükrü Efendi'dir. 310 senesi Rize İbtidāʾīsini bitirip rüşdiyyesine girdi. Ṣoñra Ṭrabzon ʿAskerī Rüşdiyyesini 315'de; iʿdādīyi 320 tārīḫlerinde ikmāl etdi; 325'de bir sene ḳadar Vaḳf-ı Kebir

Rüşdiyyesi muʿallim-i evvelliginde bulundu. Ṣoñra istiʿfā ile İstanbul'a giderek Mekteb-i Ḥuḳūḳa ḳaydolunmuşsa da ḫastalıġı ve Balḳan Ḥarbi'niñ ẓuhūru dolayısıyla devām edemedi. Ancaḳ 329 imtiḥānına girip terfīʿ etmişdi.

335 senesi Ṭrabzon Dārü'l-muʿallimīni Türkçe muʿallimligine vekīl ve ʿaynı senede aṣil oldu. Ḥālen bu vaẓīfe ile meşġūldür. Ṣarım Beg'de ḫayāl ve ḥissiyyātdan ziyāde manṭıḳ ve fikriyyāt ḥükmeder. Ṭabīʿaten maḥviyyetlidir. Ḥayātını ibtidādan beri ʿāʾile buḥrānları içinde geçirdigi için ḥaḳīḳī bir pīşvādan maḥrūm idi. Zemīn ve zamān oña müsāʿid olmadı; iʿdādī ṣıralarında iken edebiyyāt ile meşġūl olmaya başlamışsa da yazdıḳlarını neşretmedi, ancaḳ onlar da muvaffaḳ olmuşdu ve iştiġāli mektebde bulunduġu zamāna inḥiṣār etdi, bundan dolayı da şāʿirlikle şöhret almadı. Bugün elinde; o zamānki yazılarından mürekkeb küçük bir mecmūʿa vardır.

Esʿad ʿÖmer Eyyūbī — 311 senesi Maçḳa'nıñ Olasa ḳaryesinde dünyāya geldi. Babası Eyyūb-zāde ʿÖmer Efendi'dir. Maçḳa İbtidāʾīsinden ṣoñra 323 tārīḫlerinde Ṭrabzon İʿdādīsine girmişdi. Beş sene ḳadar oḳuyaraḳ meʾmūriyyet ḥayātına başladı. 329'da Maçḳa Bidāyet Maḥkemesi muḳayyidi ṣoñra żabıṭ kātibi olmuşdu. Cihān Ḥarbi seferberliginde Erżurum'a ḳadar gitdi; meʾẕūnen Ṭrabzon'a gelince belediyye ve reji kitābetlerinde bulundu. Ṭrabzon muhāceretinde biraz evvel onu İstanbul İḫtiyāṭ Żabıṭ Mektebine sevḳ etdiler. Ḫastalanaraḳ Ṭrabzon'a dönünce mektūbcu ḳalemi ser-mübeyyiżliginde birḳaç ay da Zeytūnluk Mektebi muʿallimliginde bulundu. 336'da Muhācirīn İdāresi sevḳ kātibi ṣoñra meʾmūru olmuşdu. Ḥālen Bakü'de muḥarrir ve muʿallimlikle meşġūliyyeti söylenmekdedir. Esʿad ʿÖmer, Ṭrabzon'uñ genç şāʿirleri arasında fikrindeki serbestī ve ḥürriyyet-perestiyle temāyüz etmişse de ciddī bir rehbere teṣādüf edemedi. Kendisi hissī ve ḫayālīdir. Baʿżı yazılarında ibhām ziyādedir.

Onlar da cezālet ve cesāretle vaṭan maḥabbetine müstenid ḥamāset vardır. Onuñ için de millīdir, edebiyyāt ṣanʿatında milliyete miḥrāḳdır. Ṭrabzon'uñ muḫtelif ġazetelerine maḳāleler, mensūreler yazmışdır. Muhāceret Türküleri, Sefil isimli ḥikāyesi, Dönüş adlı seyāḥat-nāmesi, Ṭrabzon feṭḥine dāʾir piyesi.... Bunlarıñ kimisini yırtmış, kimini ġāʾibetmiş. Ancaḳ hece ve ʿarūż vezinli baʿżılarını bir mecmūʿada ṭoplamışdı.

Evliyā Çelebi — (Meḥmed Ẓıllī bin Dervīş) Hicretiñ on birinci ʿaṣrı ortalarında yaşamış olan maʿrūf seyyāḥımızdır. 1020 tārīḫinde İstanbul'da doġup büyümüş, baʿżı resmī vaẓīfe ve ufaḳ tefek maʿiyyet meʾmūrluḳlarında bulunmuşdur. 1040'da İstanbul Aḥvāli'ni yazdı, Azaḳ Seferi'nde bulundu. Baʿżı vüzerāniñ imāmet ve müʾezzinligi ḫidmetine girmişdi; Anaṭolu, Şam, ʿIraḳ ve Mışır cihetlerine seyāḥat etdi, meʾmüriyyetle Īrān'a gönderilmişdi. Rūm İli cihetine de seyāḥat verdi. Ṣoñra Viyana'ya gönderilen sefāret heyʾeti refāḳatinde orada, Almanya, Felemenk, Danimarḳa, İsveç, Lehistān ve Rusya'da seyr ü seyāḥat etdi; Ḳırım ṭarīḳiyle İstanbul'a dönünce o zamānki Türkiye'yi kāmilen gezmiş Īrān ve Avrupa'nıñ büyük bir ḳısmını dolaşmışdı. Gezdigi yerleri pek güzel ve ṭoġru olaraḳ taʿrīf ve taṣvīr eder. Ancaḳ vuḳūʿātıñ naḳlinde biraz mübālaġa-kārdır. Rūm ve Latin lisānlarına vāḳıf olduġundan bu mübālaġa ve baʿżı ḫurāfāt kendisine müṭālaʿa ve meʾḫaẕ etdigi Rūm ve Efrenc eserlerinden intiḳāl etmişdir. Münāsebetli temsīllerle rivāyātı, maḥkūkātı, aḥvāl ve ʿādāt ḫalḳı ictimāʿiyyātı żabṭ u tesbīt ḫuṣūṣunda büyük ḫidmeti vardır. Vefātı tārīḫi taʿyīn edilemiyor. Ancaḳ İstanbul'da Begoġlu'nda Şiş-ḫāne Ḳaraḳolunuñ Ḳāsımpaşa cihetinde Meyyit-zāde Ḳabristānı'nda ʿāʾilesine mensūb olduġunu ẕikretdigi ṣofada medfūn olduġu maẓnūndur. (ʿOsmānlı Müʾellifleri: Ṭāhir Beg Cild 3 ṣaḥīfe 15)

Baba Sālim — Ḫalḳ şāʿirlerindendir. Baba ve baʿżen ʿĀşıḳ isimleriyle anılır. Babasına Vāʿiẓoġlu Yüzbaşı ʿAbdü'r-rezzāḳ Efendi derlerdi. 1304 tārīḫinde Ṭrabzon'uñ Debbāġ-ḫāne Maḥallesi'nde doġdu. Taḥṣīli dayısı ʿOsmān Efendi'den birḳaç ay yazı meşḳi almaḳdan ʿibāretdir. Maṭbūʿ şeyleri dürüstçe oḳuyabilir. Yazısı muḳaṭṭaʿ ḥurūfa yaḳın ve kendiniñ de güçlükle oḳuyabilecegi şekildedir. Esāsen yazıyı sökmesini ḳlasiḳ kitāblara, ḥikāyelere ve baʿżı beytlere medyūndur. Daha küçük yaşında iken ḳāfiyeli söz söylemek merāḳında idi.

ʿĀşıḳ Ġarīb, Kerem, Derdli, Emraḥ dīvānlarını oḳumuşdur, dīvān, semāʿī ve ḳoşma vādīlerinde manẓūmeleriyle tekellüm ve tekerlemeleri vardır. ʿArużuñ bir iki ḳolay vezniyle yazabilir faḳaṭ muvaffaḳ olunmuş yazıları hece vezniyledir. Küçük bir mecmūʿa olacaḳ ḳadar manẓūmeleri vardır. Hezār-fenn Baba Sālim; sāz çalmaḳda da māhirdir. On beş yaşından beri Ṭrabzon şehriniñ muḫtelif semtlerinde ve muhāceretle bulunduġu yerlerde dükkānlar açaraḳ ʿaṭṭārlıḳ, ṭatlıcılıḳ, ḳadāʾifçilik, çörekçilik, ekmekçilik, mūmculuḳ, ḥattā fişenkçilik gibi ṣanʿatlarla meşġūl olmuşdur. Ciddī ve ekseriyyā mizāḥī manẓūmeleri Ṭrabzon'da münteşir "Yeñiyol" ġazetesiyle çıḳıyor, kendisi şimdi

Ṭrabzon'da Zanos Köprüsü yanındaki dükkānında ʿaṭṭārlıḳ, şekercilik ve ḳurabiyecilik yapmaḳla meşġūldür.

Bayburdlu Ẕihnī — (ʿOs̱mān Efendi) Bayburd'da doġmuşdu. Medresede oḳudu. Bir aralıḳ ticāretle meşġūl oldu 1232'de İstanbul'a gelerek baʿżı vüzerānıñ ḫidmet-i kitābetinde bulundu. 54'de Ḥicāz'a, baʿdehū ʿAkka'ya, daha ṣoñra Mıṣır'a gitdi. Dört sene ṣoñra İstanbul'a ʿavdetle ḳażā ḳāʾim-maḳāmlıḳlarında istiḫdām olundu. 1276'da Bayburd'a giderken Ṭrabzon – Maçḳa civārında "Olasa" ḳaryesinde altmış üç yaşında vefāt ederek oraya defnedildi.

Dīvān-ı Eşʿār'ı 1293'de İstanbul'da başıldı "Ser-güẕeşt-nāme-i Ẕihnī" nāmındaki eṣer-i manẓūmu ġayr-i maṭbūʿdur. Tercüme-i ḥālini bu eserde tafṣīl ve birçoḳ ādemi hicv ü teẕlīl etmişdir. Bir de Bayburd Eşrāf-zādelerinden ʿAbdullāh Beg'iñ ser-güẕeştini Ḥikāye-i Ġarībe (1261) nāmıyla neṣren yazmışdır ki risāleniñ ismi taḥrīrine tārīḫdir. Bu da ṭabʿ edilmemişdir ve nüsḫası enderdir. Parmaḳ ḥesābıyla söyledigi eşʿār Dīvān'ına dercedilmemişdir. Eñ güzel sözleri onlardır. Tercüme-i ḥāl-i mufaṣṣalını İbnü'l-Emīn Maḥmūd Kemāl Beg yazmışdır: (ʿOsmānlı Müʾellifleri — Burusalu Meḥmed Ṭāhir Beg İstanbul Maṭbaʿa-i ʿĀmire 1333; Cild 2 ṣ 179) genç ve liyāḳatli muʿallimlerden Żiyāeddīn Faḫrī Beg "Erżurum Şāʿirleri" isimli eserinde tercüme-i ḥālini dercetmiş ve mufaṣṣalını ayrı bir risāle ḥālinde baṣdırmışdır.

Ḥāfıẓ Zühdī Efendi — (Meḥmed) Ṭrabzon'uñ ʿālim ve şāʿirlerindendir. Hicrī 1226'da Ṭrabzon'da doġdu. Ḥıfẓını ve taḥṣīlini Müftī Medresesi müderrisi olan babası "Ḥācı İsmāʿīl" Efendi'den ikmāl ederek "icāzet-nāme" aldı bir aralıḳ ticāretle meşġūl olmuşdu 1264 tārīḫinde "Ṭrabzon Nüfūs Ḳalemi Muḳayyidi" oldu istiʿfādan ṣoñra iḫlāṣ-kārı olduġu Vālī Muḫliṣ Paşa'nıñ ḥimāyesiyle "Dīvān-ı Temyīz-i Vilāyet Aʿżālıġı"na taʿyīn edildi; bir yandan da Ḥācı Yaḥyā-zādeler Emlākınıñ umūruna baḳıyordu.

Maḳām-āşinā, tilāveti serīʿ, ḥıfẓı ḳavī ve Ṭrabzonca Ḳur'ān'ıñ ser-defteri idi. Mūsīḳīyi vaḳtiyle Ṭrabzon'da iḳāmete meʾmūr olan meşhūr Dede Efendi'den taʿlīm etmişdi. 1269 tārīḫine ḳadar Ṭrabzon'da "Ḫatuniye Cāmiʿi"nde yigirmi sene mütemādiyen ḫaṭīm ile "terāvīḥ namāzı" ḳıldırdı. Vecd-engīz ṣadāsını diñleyenler rūḥānī bir ẕevḳ içinde ġaşyolurlardı.

“Zühdī Ḥāfıẓ sūy-i meʾvā-yı güzīne açdı bāl”

mıṣraʿınıñ gösterdigi 1292 tārīḫinde irtiḥāl ederek “Ṭrabzon”uñ “Ḳavaḳ Meydānı” cāddesinde “Küçük ʿİmāret Ḳabristānı” ortasında babasınıñ yanında defnedildi. Mecmūʿa-i Eşʿār’ı 1279’da “Ṭrabzon Ḥükūmet Ḳonaġı” yanġınında muḥteriḳ oldu. Ṣoñradan müretteb küçük bir mecmūʿasını gördüm. Şiʿrleri ḳısmen mutaṣavvıfāne olmaḳla berāber “hece vezni”nde yazılmış manẓūmeleri Ṭrabzon meḳābirinde birçoḳ tārīḫleri vardır. Kendisi, menhiyyātdan müctenib ve ẕevḳ u şevḳe münceẕibdi (“Ṭrabzon Şāʿirleri: Ḥamāmī-zāde İḥsān”dan ḫülāṣa).

Ḫāce Ḥüsnī Efendi — (Çizmeci-zāde Ḥüseyin): Ṣoñ zamānda yetişen efāżıldandır. 1256’da Ṭrabzon’uñ Debbāġ-ḫāne Maḥallesi’nde tevellüd etdi. Pederi tüccārdan Ḥācı İsmāʿīl Efendi’yle İstanbul’a gelmişdi. Vālide Rüşdiyyesinde yaʿnī Dārü’l-maʿārifde oḳuyaraḳ 1273’de birincilikle neşʾet etdi. Şeh-zāde Cāmiʿi’nde evvelā Ḫāce Aḥmed Efendi’niñ ṣoñra Rizeli Seyyid ʿOs̱mān ʿAzmī Efendi’niñ derslerine ibtidār ve ḫācesiniñ vefātı üzerine Bodrumī ʿÖmer Lüṭfī Efendi’de ikmāl ederek 1294’de icāzet-nāme aldı, 95’de Süleymāniye Cāmiʿi’nde ems̱ileden ders başlataraḳ 1310 senesi ṭalebesine icāzet-nāme verdi. 84’den 1324 senesine ḳadar ḳırḳ iki yıl Fetvā-ḫānede, Meşīḫat Mektūbī Ḳalemi Kitābetinde, Mekteb-i Sulṭānī, Dārü’l-muʿallimīn, Mekteb-i Mülkiyye, Mercān İʿdādīsi vesāʾir mekteblerde Fārisī muʿallimliklerinde bulundu. Çoḳ defʿa ḫuṣūṣī ve faḫrī olaraḳ Bayezid, Şeh-zāde ve Fātiḥ Cāmiʿlerinde ders oḳutmuşdu. Ṣoñ zamānlarda yalñız Buhārī tedrīs ederdi. Baḥis̱ burada “Kitābü’l-Ḥacc”a gelince evvelā Medīne’ye, oradan Mekke’ye gitdi ve İstanbul’a döndükden ṣoñra da Ḳudüs ve Şam gibi maḳāmātı ziyāret etdi. Ḥāli ʿacīb ve ġarīb idi. On sene ḳadar dimāġı rāḥatsızlıḳ geçirmişdi. ʿÖmrünü taʿlīm ve tedrīse, vāḳıf olduġu ḫuṭūṭ-i mütenevviʿa ile kitāb istinsāḫ etmege ḥaṣretdi. Bu cihetle teʾlīfe vaḳit bulamadı. Yalñız “Ḥüsn-i Es̱er” ʿunvānlı aḫlāḳiyyātdan bāḥis̱ bir mes̱nevīsi maṭbūʿdur. Ḳaṣīde-i Tevḥīd Şerḥi, Ġalaṭāt isimli es̱eri, Bāġ-bān nāmıyla Gülistān Şerḥi Muḳaddemesi başılmamışdır. Şiʿrleriniñ bir ḳısmı baʿżı mecmūʿalarda müteferriḳ bir ḥāldedir. Şiddet-i ḥāfıẓa ile maʿrūf ʿArabī ve Fārisī’de ġavāmıża vāḳıf mütebaḥḥir bir fāżıl idi. 324’de teḳāʿüdü icrā edildi. Vefātı 1327 tārīḫine müṣādif; ḳabri Eyyüb üzerlerinde — “Ḫāce Efendi” — Ḫatuniyye Dergāhı’ndadır.

Zīver Efendi — (Meḥmed) Ṭrabzonca maʿrūf şāʿirlerdendir. İştihārı baʿżı hicviyyeleri ve "Ḫamsi Manẓūmesi" gibi eserleriyledir. Nesir ve inşāsı da ḳavī idi. 1237 tārīḫinde Ḳafḳasya'da dünyāya geldi. Ṭrabzon'a geldikden ṣoñra Vālī Ḫazīne-dār-zāde ʿOsmān Paşa'nıñ ketḫüdāsı Şāʿir Ḥüseyin Revnaḳ Efendi kendisini maʿnevī evlād edinerek büyük müderris Ḳara ʿAbālı Süleymān Efendi vāsıṭasıyla taʿlīm ve tedrīsine iʿtinā etdi. Daha küçük yaşda iken şiʿre merāḳlı idi. Meʾmūriyyete sülūkü ʿOsmān Paşa'nıñ vālīligi zamānındadır. 1269'da evvelā Baṭum Taḥrīrāt Umūruna, ṣoñra Livane ve Gümüşḫāne Ḳāʾim-maḳāmlıḳlarına taʿyīn olundu. 75'de Ṭrabzon Taḥḳīḳāt Kātib-i Evveli ṣoñra Meclis-i Vilāyet Başkātibi oldu. Ḳonya ve Ṭrabzon vālīleri ʿOsmān ve Emīn Muḫliṣ Paşalarıñ ketḫüdālıḳlarında bulundu. Muḫliṣ Paşa 82'de Erżurum'a taḥvīl edince Zīver Efendi'yi Bitlis Müdīrligine taʿyīn etdirdi. Ṣoñra Ardahan ve Batum'da taḥrīrāt müdīri, nihāyet Ṭrabzon Meclis-i İdāresi Başkātibi olmuşdu. 92 tārīḫinde bu vaẓīfeden infiṣāl etdi. Sāniye rütbesini ḥāʾiz idi. İrtiḥāli 1290 senesi Ḥazīrān'ınıñ on beşine müṣādifdir. Ḳabri Ḫatuniye Cāmiʿi'ne giden cāddeniñ ṣaġında ve cāmiʿ ḥavlusunuñ ṭış ḳapusu civārındadır. Kitābesinde bir ḳıṭʿası maḥkūkdur. Vaḳtiniñ şāʿirleriyle münāẓara ve müşāʿaresi ve baʿżı mürettebe muṭāyebe ve mülāṭafası vardır. Müretteb Dīvān'ı münşeʾātı olduġu mervī ise de ḳadir-nā-şināslar elinde ġāʾibolup gitmişdir. Manẓūmesiniñ ṣāḥibi iken kendisiniñ ḫamsi balıġından yapılan yemekleri sevip yemedigi rivāyet olunur (Ṭrabzon Şāʿirleri — Ḥamāmī-zāde İḥsān"dan ḫülāṣa).

Süleymān Māhir Beg — Edebiyyāta meyl ve heves besleyen ve ʿarūż veznini seven Süleymān Māhir'iñ ilk evvel Ṭrabzon'da münteşir "Ḳayġu" ve "İgne" risālelerinde güzel manẓūmeleri görüldü. Ondan ṣoñra uzun fāṣıla ile yazmadı. Kendisi esbaḳ Ṭrabzon müftīsi Aḥmed Māhir Efendi'niñ oġludur 1314'de Ṭrabzon'da dünyāya geldi. Ḫatuniye İbtidāʾīsinden, ṣoñra Zanos Rüşdiyyesinden şehādet-nāme almışdı. Bir sene ḳadar sulṭāniyye devām etti zamānını ḫuṣūṣī müṭālaʿāta ḥaṣrediyordu babasından ʿarūż ve Ṭaraḳçı-zāde Ḫāce Zühdī Efendi'den Gülistān oḳudu. Ḥarb-i ʿUmūmī muhāceretinde ʿāʾilece bulunduḳları Ordu, Ṣamsun ve Merzifon'da ibtidāʾī muʿallimligi, aʿşār kātibligi, zirāʿat meʾmūriyyeti gibi ḫidmetlerde bulunmuş, Ṭrabzon'a ʿavdetde bir maġaza açmışdı. Ṣoñra Ṭrabzon'da ʿasker oldu. 338 ve 39'da "Ḫalḳ" ve "Güzel Ṭrabzon" ġazeteleriniñ taḥrīr heyʾetinde bulunuyordu. Baʿdehū Müdāfaʿa-i Ḥuḳūḳ Heyʾeti ve andan devren Ḫalḳ Fırḳası kitābetine 341'de ʿilāveten Merkez Ḳażā Heyʾeti aʿżālıġına taʿyīn edildi. Şimdi Ḫalḳ

Fırḳası ve Ṭayyāre Cemʿiyyeti İdāre Heyʾetleri Aʿżālıḳlarıyla meẕkūr cemʿiyyetiñ başkitābetinde ve Ṭrabzon'uñ Liman Şirketi Meclis-i İdāre Riyāsetinde bulunuyor.

Ṭıflī Efendi — (Ḥasan) Şāʿir ve fāżıl bir ẕātdır. Ḥāmiyyetli, ḫoş-gū ve meclis-ārā idi. Her vādīde güzel şiʿrleri vardır. 1262 tārīḫinde Ordu'nuñ Büben ḳaryesinde tevellüd etdi. İbtidāʾ-i taḥṣīlini müteʿāḳib Ṭrabzon Mektūbī Ḳalemi müsevvidliginde, Mecidözü, Gümüşḥacıköy ve Tirebolu ḳażāları māl müdīrliklerinde bulundu. 1293 ʿOsmānlı-Rus Ḥarbi'ne göñüllü olaraḳ iştirāk etmişdi. Meşhūd olan ġayret ve şecāʿatine mükāfāten nişāne ve ʿasākir-i muʿāvine ḳolaġalığı rütbesine nāʾil oldu. Müteʿāḳiben Ordu Bidāyet Maḥkemesi başkitābetinde muḳāvelāt muḥarrirliginde ve ṣoñradan taḥrīrāt kitābetinde bulundu. Bir aralıḳ belediyye riyāsetini iḥrāz etdi. 1316 senesi mülkiyyeden rütbe-i sālişesi ʿilmiyyeye bi't-taḥvīl ʿuhdesine terfīʿan Edirne Pāye-i Mücerredi tevcīh olunaraḳ Ordu ḳażāsı müftīligine taʿyīn edilmişdi. 1323 senesi Kānūn-ı evvel'iniñ on birinci Cumʿa gecesi fücʾeten irtiḥāl etdi.

Doġduġu Büben köyünde kendi kīsesinden on sekiz odayı ve bir kütüb-ḫāneyi ḥāvī bir medrese yapdırmışdır. Ṭrabzon şāʿirleriyle müştereken ve naẓīreten birçoḳ eşʿārı vardır. Eşkāl-i naẓmıñ envāʿını muḥtevī olan müretteb ve dolġun Dīvān'ı başılmamışdır. Bunda ḫuṣūṣā hece vezninde ʿāşıḳāne ve ġāyet ḥamiyyet-perverāne eserleri mevcūddur. 93 Ḥarbi üzerine ʿasākir-i muʿāvineyi teşvīḳ yollu ḥamāsiyyāt vādīsinde çoḳ rengīn manẓūmeler inşād etmişdir. Bu yolda yazanlarıñ yegānelerindendir. Vefātı żāyiʿātdan ṣayılır. (17 Ḳānūn-ı evvel 1323 tārīḫli "Ṭrabzon Ġazetesi)nden.

ʿİzzet Paşa — (Ḳayṣerili Meḥmed ʿİzzet Paşa) Fużalā-yı ʿaskeriyyeden mütefennin bir ẕāt olup 1258 tārīḫinde Ḳayṣeri köylerinden "Ṭavlusun" köyünde ʿulemādan Āteş-zāde Meḥmed Efendi oġlu İsmāʿīl Efendi ṣulbünden dünyāya geldi. Yaşı taḥṣīl çaġına geldigi zamān dedesi Meḥmed Efendi'den Ḳur'ān-ı Kerīm taʿlīm ve ḥıfẓetdi. 1273 senesinde babasıyla İstanbul'a gelip ḳaydolunduġu Bayezid Rüşdiyyesinde taḥṣīlini bitirdikden ṣoñra İʿdādī-yi ʿAskeriyyeye ve baʿdehū Mekteb-i Ḥarbiyyeye geçerek 1284 tārīḫinde erkān-ı ḥarb yüzbaşılıġıyla neşʾet edip Erżurum İstiḥkāmātı İnşāʾāt Ḳomisyonuna taʿyīn olundu. Bu veẓāʾifle yedi sene iştiġāl ederek Diyabakır, Ḳarṣ, Ardahan, Baṭum yollarınıñ keşfinde ve Erżurum Ṭrabzon yolu inşāʾātında bulundu. 1293

senesi Ḳaradaġ, müteʿāḳiben Yanya ciheti ve 1301'de Alaşoyna'da taḥşīd olunan ordunuñ birinci fırḳası Erkān-ı Ḥarbiyyesi Riyāsetinde īfā-yı veẓāʾif eyledi. 1309'da mīr-livālıġa terfīʿ edilerek Ḥarbiyye Neẓāreti İnşāʾāt Dāʾiresine meʾmūr edildi. Bu dāʾirede īfā-yı ḫidmet etmekde iken ʿārıża-i vücūdiyyesi dolayısıyla 1325 tārīḫinde teḳāʿüde sevḳ olundu ve 1330'da irtiḥāl ederek Ḳaraca Aḥmed'de ʿāʾilesine maḫṣūṣ ḳabristāna defnedildi.

Aṣār-ı ġayr maṭbūʿ olup ber-vech-i ātīdir:

Ḳāmūs-ı Fārisī; Yigirmi senelik tetebbuʿāt-ı fāżılāne ṣemeresi olmaḳ üzere meydāna gelmiş olan bu eṣer müteʿaddid ferhenklere mürācaʿat edilmek şarṭıyla Burhān-ı Ḳāṭıʿ'ıñ tevsīʿinden ʿibāretdir.

Mühimm, vücūh-ı ʿadīde ile mūcib-i istifāde ve şāyān ṭabʿdır. Ġonca-i Būstān ʿunvānıyla Saʿdī'niñ Būstān'ını, Cāmī'niñ Yūsuf u Züleyḫāsı'nı, Bahāeddin-i Āmilī'niñ Nān u Ḥelvā ve Nān u Peynīri'ni naẓmen, edebiyyāt-ı ʿArabiyyeye müteʿalliḳ baʿżı āṣārı neṣren tercüme etmişdir. (ʿOṣmānlı Müʾellifleri cild 4: ṣ: 342)den telḫīṣ.

Kātib Çelebi — (Muṣṭafā bin ʿAbd'ullāh – Ḥacı Ḫalīfe) Mensūb olduġu milletiñ iftiḫār edecegi bir Türk ʿālimidir. Hicrī 1004 tārīḫinde İstanbul'da tevellüd etdi; pederi ʿaskerīden olduġundan evvelce ʿaynı silke meyletdi. 1032'de Anaṭolu Muḥāsebesi Ḳalemine şāgird olmuşdu. 33'de Tercan 35'de Baġdad Seferleri'nde baş muḳābelede şāgird idi. 36 ve 37 tārīḫlerinde Erżurum muḥāṣarasında bulunup 1038'de İstanbul'a geldi ve Ḳāḍī-zāde'niñ dersine devām etti. 39'da Hamedan ve Baġdad Seferleri'ni müteʿāḳib yine derse mülāzemet etmişdi. 1043'de ʿasker Ḥaleb ḳışlasına gitdigi zamān Ḥaleb'den Ḥicāz'a ʿāzim oldu ve ʿavdetle Diyarbekir'de ʿaskere iltiḥāḳ eyledi. 45'de Revan Seferi'nde de bulunmuşdu. Bu ṣūretle ġazā ve ḥaccda on yıl ḳadar ʿömür geçirdi. Baḳiyye-i ḥayātını ve tevārüṣ etdigi mebāliġi kitāb tedārik ü müṭālaʿasına ve kāmilen ʿilme ṣarf etmişdi. Bundan ṣoñra ʿulemādan Aʿrec Muṣṭafā Efendi'niñ dersine müdāvim oldu. 1049'da Dersiʿāmm Kürd ʿAbd'ullāh ve 50'de "Keçi Meḥmed" Efendileriñ derslerine devām etti ʿaḳlī ve naḳlī ʿulūmu ikmāl ile tedrīse de başladı ve on yıl müddetle tārīḫden, coġrāfyadan, riyāżiyyātdan, muḥāżarātdan ḥattā ṭıbdan ve envāʿ-ı ulūmdan birçoḳ āṣār müṭālaʿa, teʾlīf ve tercümeye muvaffaḳ

oldu “1058” raḳībleriniñ ġayretine raġmen Vezīr-i Aʿẓam Ḳoca Meḥmed Paşa ḥimāyesiyle ikinci ḫalīfelik ruʿūsu aldı. İrtiḥāli 1067 tārīḫinde vuḳūʿ bulmuşdur. İstanbul’da Vefā’da Unḳapanı’na gidecek cāddeniñ şolunda binā-gerdesi olup ḥālen yanmış olan mektebi kenārında münferid ḳabirde medfūndur. Cihān-nümā ve Keşfü’ẕ-ẓunūn’dan başḳa on sekiz parça āṯārı vardır.

Meḥmed bin ʿÖmer bin Bayezidü’l-ʿĀşıḳ — Ṭrabzon için iftiḫāra medār olacaḳ ʿOṯmānlı seyyāḥlarıyla coġrāfya-şināsları arasında ihmāl edilemeyecek faẓīletli bir sīmādır. Küçükden beri ʿālemi tedḳīḳ eden, nāfiẕ bir naẓarla gören bu ẕāt ʿilim ve fenn şuʿbeleriniñ çoġunda geniş maʿlūmāta ṣāḥibdir. Ḫuṣūṣen bulunduġu yerlerde ve baʿżen iḫtiyār etdigi seferlerdeki mażbūṭāt ve temṯīlātı —memleketimizi ṭanıtmaḳ ḫuṣūṣunda— onu emṯālinden tefrīḳ ve aʿlā edecek mümtāz bir ḫāṣṣadır.

Bu büyük hemşehrimiz āṯārıyla milletiñ evlād ve ensāline māżī ve ḥāli bildiren, onlarıñ istiḳbāl adımlarını teṯbīt ve taḳviye eden müfīd ve maḥdūd ʿilim ricālinden ṣayılır.

Meḥmed ʿĀşıḳ Efendi; hicrī onuncu ʿaṣır ortalarında Ṭrabzon’uñ Tekirçayır Maḥallesi’nde cāmiʿ civārındaki evlerinde dünyāya geldi. Babası ʿulemā ve ṣāliḥādan Muʿallim ʿÖmer Efendi’dir ki 1006 tārīḫlerinde yigirmi beş seneden beri bu ḫānede sākin ve ʿimāret maḥallesinde Gülbahār Sulṭān ḫayrātı tetimmātdan olan Dārü’t-taʿlīmde Ḳur’ān oḳutmaḳla meşġūldü. Vālidesi Ṭrabzon’uñ Cāmiʿ-i Kebīr Maḥallesi’nden olduġu için Meḥmed ʿĀşıḳ Efendi çocuḳluḳ ḥayātını bu maḥallede yaşadı. İbtidāʾī maʿlūmātı babasından gördükden ṣoñra Ṭrabzon medreselerinde oḳumuşdu. Yigirmi yaşından ṣoñra taḥṣīlini ikmāl için memleketini terk etdi. İstanbul’da sāʾir ʿilim merkezlerinde oḳuyaraḳ mülāzemet ruʾūsu aldı, baʿżı ḫidmetlerde tavẓīf edildi ve ḳażā silkine girdi. Ẕāten tārīḫ ve coġrāfya tetebbuʿ eder; seyāḥati pek severdi. Ḳāḍılıḳla Anaṭolu’yu, Rūm İli’yi, ʿArabistān’ı dolaşaraḳ hem de tedḳīḳātda bulundu, baʿżı muḥārebelere iştirāk ederek ecnebī memleketlerine seyāḥat verdi. Bir Aralıḳ 978’de deñizden Ṭrabzon’a geldigini yazıyor, ʿömrü hep seyr ü sefer ḥālinde geçdi. Meşhūdātını żabṭ ve ḳaydetmek iʿtiyādında olduġundan bundan “Menāẓırü’l-ʿAvālim” isimli mühimm eṯeri vücūda geldi. Ḫayātına dāʾir elimizde faẓla maʿlūmāt yoḳdur. On birinci ʿaṣrıñ birinci nıṣfında vuḳūʿ bulan vefātı bile taʿyīnen maʿlūm degil. Ḫattā eski tercüme-i meʾḫaẕlarından hīçbiri nāmını vermiyor. Yalñız Kātib Çelebi Keşfü’ẕ-ẓunūn’unda

Menāẓırü'l-ʿAvālim dolayısıyla ismini ẕikrediyor. Menāẓır'ıñ "medāin ü büldān ve meḥāsin-i maʿmūre-i cihān" ʿunvānıyla dört yüz ṣaḥîfe devām eden faṣlı ser-ā-pā oḳunup tedḳîḳ edilirse ḥayātını tenvîr edecek müṭālaʿāta teṣādüf olunur.

Neẕir ifādesi zamānınıñ inşāsına naẓaran vāżıḥ ve mefṣūl olaraḳ bedîʿī ṣanʿatlardan āzāde ve selîs ü sādedir. Eski teẕkire ve mecmūʿalarda görülmemişse de Menāẓırü'l-ʿAvālim muḳaddimesindeki cülūsiyyesiyle birḳaç tārîḫī ḳıṭʿasından ve içindeki perākende beytlerinden mutavassıṭ derecede şiʿr yazdığı añlaşılıyor.

Muṣṭafā Ṣıdḳı Beg — Oflu Cānsızoğullarından Aḥmed Efendi'niñ oğludur. 1311 tārîḫinde Of ḳażāsınıñ Ḳondu ḳaryesinde doğdu. Evvelā köyünüñ medresesinde müderris Ḳadaḫorlu Müslim Efendi'den derse başlamışdı. Fārisīyi de bu ḫāceden ve ḳısmen Muṣullu ʿAbdu'l-ġanī Efendi'den gördü, aṣıl ʿArabī taḥṣîlini Ḳondu, Paçan ve Mavrand köylerindeki medreselerde yaparaḳ maʿrūf taʿbīr üzere "tekmīl-i nüsaḫ" etdi.

1330 Cihān Ḥarbi'nde seferberlige iştirāk etmişdi. ʿAskerī ḥayātını Erżurum'da geçirdi, ṣoñra Of'uñ meşhūr müdāfaʿasında bi'l-fiʿl bulundu, İstiḳlāl Mücādelesi ṣıralarında Of ve Sürmene Aḫẕ-i ʿAsker Şuʿbelerinde ḫidmet ediyordu.

927 ve 928 seneleri Of'u temṣîl etmek üzere Ṭrabzon Vilāyet Meclis-i ʿUmūmīsine aʿżā intiḫāb edildi. Şiʿre ibtidā ʿĀṣıḳ ʿÖmer, ʿĀṣıḳ Ġarîb Dīvānlarıyla, Kerem Ḳoşmalarıyla başlamışdı; ṣoñradan Tuḥfe-i Vehbī'yi ezberledi. Ayrıca ʿarūż oḳumuş olmaḳla berāber bu ezberleyiş manẓūm yazmaḳ ḳābiliyyetini arttırdı. İlk defʿa irṣen eline geçen Yaḥyā Dīvānı'nı müṭālaʿa etmişdi. Fużūlī ve Nefʿī gibi meşhūr şāʿirleri oḳumayı da ihmāl etmedi. Hele ʿAcem'den Ḥāfıẓ'ıñ ḥāfıẓı oldu. İlk yazılarını Ṭrabzon'da çıḳan Fecir'le neşretmişdi. El-ān da İḳbāl, Yeñiyol, Necm-i Ātī risāleleriyle cidd ü mizāḥ yolunda başılmış manẓūmeleri vardır ve yazdıḳlarını henūz isim vermedigi bir mecmūʿada ṭoplamışdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HAMÂMÎZÂDE İHSÂN BEY'İN HAMSİNÂME'Sİ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

A, Ā[18]

a:

1. **aña:**-*ñ, -a*

Diğer 1

Mısra: **35**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

2. **aña:**-*ñ, -a*

Diğer 1

Mısra: **36**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

3. **anı:**-*n, -ı*

Diğer 1

Mısra: **53**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

4. **anıñ:**-*nıñ*

Diğer 10

Satır: **4**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i fakīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt
sevdāsında ve anıñ māder-zād

5. **anıñ:**-*nıñ*

Diğer 10

Satır: **13**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i ṣelāṣe ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

6. **anlarda:**-*n, -lar, -da*

Diğer 10

Satır: **14**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i ṣelāṣe ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

7. **aña:**-*ñ, -a*

Diğer 11

Satır: **20**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Mevżūʿ-i baḥṣimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekṣer
bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuṣdur. Kitābiyyāt-ı baḥṣimizde görülecegi

8. **aña:**-*ñ, -a*

Diğer 13

Satır: **8**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña
taḫdīṣ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

9. **aña:**-*ñ, -a*

Diğer 14

Satır: **6**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balıġı tesmiye ederler
ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

[18] Kelimelerin anlamlandırılması sırasında kaynakçada belirtilen kaynaklardan yararlanılmıştır.

10. **anları:**-*n, -lar, -ı*

Diğer 54

Satır: **16**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

11. **anıñ:**-*nıñ*

Diğer 98

Satır: **5**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

12. **anları:**-*n, -lar, -ı*

Gazel 2

Mısra: **12**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

13. **andaḳi:**-*n, -da, -ḳi*

Muhammes 2

Mısra: **31**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

14. **anı:**-*n, -ı*

Müseddes 1

Mısra: **12**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz. "O" zamirinin eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzındaki kullanımı.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

15. **a:**

Diğer 32

Satır: **19**

İtiraz, sitem, ikaz ve tembih bildiren ifadelerde söze kuvvet vermek için hitap kelimesinin başına getirilir.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

16. **a:**

Gazel 1

Mısra: **3**

İtiraz, sitem, ikaz ve tembih bildiren ifadelerde söze kuvvet vermek için hitap kelimesinin başına getirilir.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

17. **a:**

Gazel 6

Mısra: **13**

Duyguların anlatımına güç kazandıran söz.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

18. **a:**

Diğer 102

Satır: **14**

"Ey" anlamında seslenme edatı.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

<u>āb:</u>

1. **āb:**-*ı*

Diğer 51

Satır: **6**

Hamsi suyu.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

2. **ābı:**-*ı*

Muhammes 2

Mısra: **71**

Hamsi suyu.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

<u>ʿabā-yı ḫamsi:</u>

1. **ʿabā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Hamsinin çok değerli olmayan kumaşı.

Kālāsını hep giyerken eller
Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

ʿAbdü'l-bākī Fevzī:

1. **ʿAbdü'l-bākī Fevzī:**

Diğer 106

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Zümrüd-i Anka dergisinin yazarlarındandır.

Bir başḳa neṣʾe verdiñ Ṣādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

abeg:

1. **abegimiz:**-*imiz*

Diğer 102

Satır: **14**

Ağabey.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

āb-ı bekā:

1. **āb-ı beḳā:**

Kaside 1

Mısra: **184**

Kelime Tipi: -

Ebediyet suyu, abıhayat.

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden
Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḫamsi

2. **āb-ı beḳā:**

Kaside 2

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Ebediyet suyu, abıhayat.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

āb-ı hamsiyi:

1. **āb-ı ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Kaside 2

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Tuzlanmış hamsinin suyu.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

āb-ı ḥayāta:

1. **āb-ı ḥayāta:**-*a*

Diğer 15

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Efsaneye göre yalnız Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebedi hayat suyu, bengi su. II Cana can katan, ferahlık veren.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki
ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta
beñzer zeytūn yaġını üzerine

āb-ı ḥayvān:

1. **āb-ı ḥayvān:**

Diğer 50

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Efsaneye göre yalnız Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebedi hayat suyu, bengi su.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

2. **āb-ı ḥayvān:**

Gazel 2

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Efsaneye göre yalnız Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebedi hayat suyu, bengi su.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

āb-ı revān:

1. **āb-ı revān:**

Diğer 1

Mısra: **68**

Kelime Tipi: -

Akarsu. II Çok fazla su.

Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

abluka:

1. **abluḳası:**-*sı*

Diğer 22

Satır: **4**

Balık avı için ağlarla balıkların etrafını kuşatma durumu.
ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi ağı ağıñ

abluḳa-yı ḫamsi:

1. **abluḳa-yı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **148**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi kuşatması. II Hamsi bolluğu, bereketi.

Ġarḳ etdi nevâl-i bī-kerāne
Deryāları abluḳa-yı ḫamsi

abuş-ḳafā-yı ḫamsi:

1. **abuş-ḳafā-yı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **170**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi kafalı sersem.

Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

ʿacabā:

1. ʿ**acabā:**
   Diğer 43
   Satır: **6**
   Merak bildiren soru zarfı.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

2. ʿ**acabā:**
   Diğer 98
   Satır: **25**
   Merak bildiren soru zarfı.

dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā

ʿacāʾibü'l-mahlūḳāt:

1. ʿ**acāʾibü'l-maḫlūḳāt:**
   Diğer 99
   Satır: **25**
   Yazıldığı devrin coğrafya ve kozmografya telakkisine göre hazırlanmış, ansiklopedik bilgiler ihtiva eden, İslamî edebiyatların ortak eserlerinden biri.

ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt böyle yazıyor Yūnus peyġamberi yutan meşhūr balıġıñ

aʿcām:

1. a**ʿcām:**
   Muhammes 2
   Mısra: **22**
   Acemler, Acem halkı.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

ʿaceb:

1. ʿ**aceb:**
   Müseddes 1
   Mısra: **7**
   Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

2. ʿ**aceb:**
   Diğer 48
   Satır: **4**
   Şaşılacak derecede.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

3. ʿ**aceb:**
   Gazel 1
   Mısra: **16**
   Şaşılacak derecede.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

4. ʿ**aceb:**
   Müseddes 1
   Mısra: **11**
   Şaşılacak derecede.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

ʿAcem pilāvına:

1. ʿ**Acem pilāvına:**-*n*, -*a*
   Diğer 1
   Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

İçine safran ve zencefil eklenerek yapılan, İran usulü bir pilav türü.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

2. ʿ**Acem pilāvına:**-*n, -a*

Diğer 57

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

İçine safran ve zencefil eklenerek yapılan, İran usulü bir pilav türü.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

acı:

1. **acı:**

Diğer 9

Satır: **16**

Acılık hali.

boyu 3-5 şantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

2. **acı:**

Diğer 9

Satır: **19**

Acılık hali.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaşşıdır.

3. **acıyıp:**-*y, -ıp*

Diğer 15

Satır: **4**

Boşuna gitmiş sayarak üzülmek, esef etmek.

ver diye nāzik şırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ şuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları şuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ şuyun aḳıdırsıñ şuyuna

4. **acımış:**-*mış*

Diğer 101

Satır: **1**

Başkasının uğradığı ve uğrayacağı kötü bir duruma üzülmek.

bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve şaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

acık:

1. **acıḳmış:**-*mış*

Diğer 100

Satır: **18**

Açlık duymak, yemek yeme ihtiyacı hissetmek.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

acıklı:

1. **acıḳlı:**

Diğer 100

Satır: **19**

Hazin, dokunaklı, merhamet ve acıma duygusu uyandıran, acındırıcı.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

ʿ**acīb:**

1. ʿ**acīb:**

Diğer 5

Satır: **22**

Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

ʿ**āciz:**

1. ʿ**āciz:**

Diğer 51

Satır: **2**

Yeteneksiz, beceriksiz.

bendiyle
Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

2. ʿ**āciz:**

Muhammes 2

Mısra: **7**

Yeteneksiz, beceriksiz.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

ʿacz:

1. **ʿacz:**

Diğer 12

Satır: **15**

Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük.

gibi baḫṣ-i ġāmıżda artıḳ derece-i ṣaḳḳ-ı ṣefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

aç:

1. **açacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 4

Satır: **20**

Faaliyetini arttırmak, fazlalaştırmak.

ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iṣtihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

2. **açılır:**-*ıl, -ır*

Diğer 5

Satır: **15**

Yarmak.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

3. **açılır:**-*ıl, -ır*

Diğer 6

Satır: **3**

Kıyıdan uzaklaşmak, açık denize doğru gitmek.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

4. **açılır:**-*ıl, -ır*

Diğer 6

Satır: **16**

Genişlemek, bollaşmak.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

5. **açar:**-*ar*

Diğer 7

Satır: **1**

Genişlemek, bollaşmak.

ḳurşaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

6. **açılamayan:**-*ıl, -a, -ma, -y, -an*

Diğer 26

Satır: **5**

Örtülü, kapalı durumdan çıkarılmak, açık hale getirilmek. II Daha açık giyinir olmak, giyiminde daha önce örtündüğü kadar örtünmemek.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

7. **aç:**

Kaside 1

Mısra: **80**

Bir şeyi kapalı durumdan çıkarmak.

Alayını şöyle et temāşā
Aç dīde-i rūşenā-yı ḫamsi

açalum:

1. **açalum:**

Diğer 107

Satır: **1**

Açalım, kapalı bir şeyi açık hale getirelim.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

2. **açalum:**

Diğer 107

Satır: **4**

Açalım, kapalı bir şeyi açık hale getirelim.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣası

açduḳ:

1. **açduḳ:**

Diğer 107

Satır: **5**

Açtık, kapalı bir şeyi açık hale getirdik.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızı paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

açık:

1. **açıḳda:**-*da*

Diğer 20

Satır: **10**

Denizin karadan uzak yeri.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **açıḳ:**

Diğer 29

Satır: **8**

Örtüsüz, üzerini kapatma.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḥamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḥamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

3. **açıḳ:**

Diğer 62

Satır: **20**

Açılmış, kapalı olmayan.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

4. **açıḳ:**

Diğer 63

Satır: **11**

Açılmış, kapalı olmayan.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

açık şarı:

1. **açıḳ şarı:**

Diğer 38

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Sarının bir veya birkaç ton açığı.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

açık yeşilimsi:

1. **açıḳ yeşilimsi:**

Diğer 25

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yeşile çalan rengin bir veya birkaç ton açığı.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

açıkda bırakmayıp:

1. **açıḳda bırakmayıp:**-*ma, -y, -ıp*

Diğer 36

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Üzerini bir şeyle örtmek, kapatmak.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bırakmayıp üzerini ṭoprakla örtmek lāzımdır diyor.

açıkdan nakil:

1. **açıḳdan naḳil:**

Diğer 32

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Akışkan ya da dökülebilen bir şeyi kapalı, örtülü, bağlı hale getirmeden taşıma işi.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri

zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

açıḳdan naḳli:

1. **açıḳdan naḳli:**

Diğer 34

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Akışkan ya da dökülebilen bir şeyi kapalı, örtülü, bağlı hale getirmeden taşıma işi.

temizlenmesi pek güç olur.

Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi ṣu denilen

açıklıġ:

1. **açıḳlıġı:**-*ı*

Diğer 8

Satır: **3**

İki şey arasındaki aralık.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar

uzar o ḳadar geniş ki ḫaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meseli ḍarb

açıl:

1. **açılırken:**-*ır, -ken*

Diğer 16

Satır: **13**

Kıyıdan uzaklaşmak, açık denize doğru gitmek.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara

dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

2. **açılıyoruz:**-*ı, -yor, -uz*

Diğer 23

Satır: **15**

Bir deniz taşıtıyla birlikte kıyıdan uzaklaşmak.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere

Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz

ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

3. **açılınca:**-*ınca*

Diğer 38

Satır: **2**

Bellenmek, bel denilen aletle toprak altüst edilmek.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla

bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

4. **açılır:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **9**

Delinmek, kazılmak, oyulmak suretiyle meydana getirilmek.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün

fidanı dikilir.

açuk:

1. **açuḳlarına:**-*lar, -ı, -n, -a*

Diğer 107

Satır: **19**

Açık. Denizin kıyıdan uzakça olan yeri.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz

çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

ad:

1. **adı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **49**

İsim.

Yedinciniñ ḫamsiḳuşudur adı

Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

2. **adını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 42

Satır: **17**

İsim.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir

Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

3. **adına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 48

Satır: **13**

İsim.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

4. **adı:**-*ı*

Diğer 59

Satır: **13**

İsim.

Yedincisi ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

5. **adında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 111

Satır: **4**

İsim.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

ad koydi:

1. **ad ḳoydi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **13**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimse veya nesneye isim koymak, bir adla adlandırmak.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.
Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

ad koymişdur:

1. **ad ḳoymişdur:**-*miş, -dur*

Diğer 108

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimse veya nesneye isim koymak, bir adla adlandırmak.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

ādāb:

1. **ādāb:**

Diğer 47

Satır: **16**

Davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usullere, ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması esaslar, adet, yol yordam, yol erkan, yol sıra.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı:

1. **ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Yemek ve sofra adabı. Sofrada yemek yerken uyulması gereken kurallar.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

ʿadale:

1. ʿ**aḍaleleri:**-*ler, -i*

Diğer 62

Satır: **15**

Kemikleri ve eklemleri birbirine bağlayan, kasılabilir lifleriyle vücudun hareketini sağlamada yardımcı olan organ, kas.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

adam:

1. **adam:**

Diğer 32

Satır: **10**

İnsan. II Bir konuda görevlendirilmiş insan.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

2. **adam:**

Diğer 33

Satır: **24**

İnsan. II Amele.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

3. **adam:**

Diğer 36

Satır: **20**

İnsan.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret eder ḫattā bu ḫāli bilen bir

4. **adam:**

Diğer 113

Satır: **20**

İnsan. II Erkek.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

ādam sen de!:

1. **ādam sen de!:**

Diğer 107

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Bir işin önemsenmediğini anlatmak için söylenen bir söz.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

ʿādāt:

1. ʿ**ādātı:**-*ı*

Diğer 48

Satır: **17**

Adetler.

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

ʿadd:

1. ʿ**addiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 12

Satır: **7**

Sayılma, kabul edilme.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde ṣarāb

ʿaddolunamaz:

1. ʿ**addolunamaz:**-*a, -maz*

Diğer 64

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Kabul edilmek, sayılmak.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

ʿaddolunur:

1. ʿ**addolunur:**-*ur*

Diğer 13

Satır: **6**

Kelime Tipi: **-**

Kabul edilmek, sayılmak.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

2. ʿ**addolunur:**-*ur*

Diğer 46

Satır: **22**

Kelime Tipi: **-**

Kabul edilmek, sayılmak.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ haẓmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

ʿaded:

1. ʿ**adedi:**-*i*

Diğer 12

Satır: **7**

Sayı.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle

hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

2. ʿ**adedini:**-*i, -n, -i*
Diğer 12
Satır: **4**
Sayı.
ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

3. ʿ**adedi:**-*i*
Diğer 40
Satır: **19**
Sayı.
biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan fażladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır.
Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

4. ʿ**adedi:**-*i*
Diğer 45
Satır: **1**
Sayı.
ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

5. ʿ**aded:**
Diğer 45
Satır: **8**
Tane.
oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

6. ʿ**aded:**
Diğer 45
Satır: **13**
Tane.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

7. ʿ**aded:**
Diğer 45
Satır: **14**
Tane.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

8. ʿ**aded:**
Diğer 45
Satır: **15**
Tane.
senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi iṣābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

9. ʿ**aded:**
Diğer 45
Satır: **16**
Tane.
senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi iṣābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

10. ʿ**adedini:**-*i, -n, -i*
Diğer 48
Satır: **23**
Tane.
Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

11. ʿ**adedini:**-*i, -n, -i*
Diğer 50
Satır: **3**
Tane.
Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾess̱ir

ādem:

1. **ādemiñ:**-*iñ*

Diğer 1

Mısra: **30**

İnsan, kişi.

İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

2. **ādem:**

Diğer 15

Satır: **14**

İnsan, kişi.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ başını

3. **ādemiñ:**-*iñ*

Diğer 15

Satır: **12**

İnsan, kişi.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-haẓmdır ṭaʿāmında

4. **ādemiñ:**-*iñ*

Diğer 56

Satır: **2**

İnsan, kişi.

İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

5. **ādeme:**-*e*

Gazel 3

Mısra: **21**

İnsan, kişi.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

6. **ādem:**

Kaside 1

Mısra: **115**

İnsan, kişi.

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḫamsi

7. **ādem:**

Kaside 1

Mısra: **199**

İnsan, kişi.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

8. **ādemiñ:**-*iñ*

Kaside 2

Mısra: **15**

İnsan, kişi.

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

ʿademle karışan:

1. ʿ**ademle ḳarışan:**-*an*

Diğer 25

Satır: **4**

Kelime Tipi: **-**

Yoklukla bütünleşmek, hiçlikle karışmak.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

ʿādet:

1. ʿ**ādet:**

Diğer 48

Satır: **12**

Herkes tarafından uyulan hal, alışılmış şey, usul, görenek.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

2. ʿ**ādetler:**-*ler*

Diğer 50

Satır: **12**

Herkes tarafından uyulan hal, alışılmış şey, usul, görenek.

meṣelā ḫastalanan inekleriñ ağızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

ʿādet budur āhirde gelir bezme ekābir:

1. **ʿādet budur āḫirde gelir bezme ekābir:**

Diğer 98

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"Meclise en son büyükler gelir, bu adettir." ifadesi Nevî tarafından da bir beyitte söylenmiştir.

meʾmūl degildir.

ʿĀdet budur āḫirde gelir bezme ekābir

ʿādet üzere:

1. **ʿādet üzere:**

Diğer 4

Satır: **22**

Kelime Tipi: **-**

Gelenek ve usul haline geldiği ve alışıldığı üzere, her zaman yapıldığı gibi.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī

ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

ʿādetā:

1. **ʿādetā:**

Diğer 16

Satır: **10**

Bayağı, basbayağı, sanki, neredeyse.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf

ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḫamsi ʿādetā ṣārdalyanıñ biraz

2. **ʿādetā:**

Diğer 27

Satır: **20**

Hemen hemen, sanki.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası

şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ

arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

3. **ʿādetā:**

Diğer 97

Satır: **2**

Sanki, güya.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı

Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

4. **ʿādetā:**

Diğer 97

Satır: **7**

Sanki, güya.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā

kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

adı geçer:

1. **adı geçer:**-*er*

Diğer 9

Satır: **13**

Kelime Tipi: **Deyim**

Anılmak, söz konusu olmak, ismi geçmek.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul

ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

ʿādī:

1. **ʿādī:**

Diğer 18

Satır: **1**

Her zaman görülebilen, fevkaladeliği olmayan, sıradan, alelade.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur

ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre ṣāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

2. **ʿādī:**

Diğer 53

Satır: **21**

Bilinenden farklı bir özelliği olmayan, aynı.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar

kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

3. **ʿādī:**

Diğer 61

Satır: **14**

Fevkaladeliği olmayan, basit.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline

getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

4. **ʿādī:**

Diğer 67

Satır: **9**

Sıradan, her zaman olan.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

ʿādī şuya:

1. **ʿādī şuya:**-*y*, -*a*

Diğer 56

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

İçine herhangi bir şey katılmayan su, çeşme suyu.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḥamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

ʿadīde:

1. **ʿadīdeyi:**-*y*, -*i*

Diğer 10

Satır: **9**

Çok, birçok.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẓūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

2. **ʿadīdeden:**-*den*

Diğer 12

Satır: **13**

Çok, birçok.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmīzāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

adini:

1. **adini:**

Diğer 108

Satır: **9**

Adını.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

2. **adini:**

Diğer 108

Satır: **11**

Adını.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

adlı:

1. **adlıdır:**-*dır*

Diğer 1

Mısra: **37**

Adını taşıyan, isimli.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

2. **adlı:**

Diğer 4

Satır: **13**

Adını taşıyan, isimli.

edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

3. **adlı:**

Diğer 32

Satır: **12**

Adını taşıyan, isimli.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdıġı Menāẕırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

aduna:

1. **aduna:**

Diğer 110

Satır: **19**

Adına, ismine.

Ḫaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna
Ben da kizdum

niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

aduni:

1. **aduni:**

Diğer 110

Satır: **18**

Adını, ismini.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

āfāk:

1. **āfāḳa:**-*a*

Muhammes 2

Mısra: **16**

Ufuklar. II Her taraf, etraf.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

āfāḳ-gīr:

1. **āfāḳ-gīr:**

Gazel 4

Mısra: **18**

Ufukları tutmuş, her tarafa yayılmış.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

āfāḳ-ı ṭarab-füzūnda:

1. **āfāḳ-ı ṭarab-füzūnda:**-*da*

Kaside 1

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

Ferah arttıran, iç açıcı ufuklar. II Trabzon şehrinin ufukları.

Āfāḳ-ı Ṭarab-füzūn'da çınlar
Āvāze-i vāy vāy-ı ḫamsi

ʿāfiyetle yiyiñ:

1. **ʿāfiyetle yiyiñ:**

Diğer 57

Satır: **18**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Bir şey yiyip içene "yediğin yarasın" anlamında söylenen hayır dileme sözü.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsınız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

afḳun:

1. **afḳun:**

Diğer 47

Satır: **10**

Gübre, fışkı.

ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

2. **afḳun:**

Muhammes 2

Mısra: **28**

Gübre, fışkı.

Ṣūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

aġ:

1. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 28

Satır: **24**

Hamsi kepçesindeki file.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż'iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

2. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 6

Satır: **26**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

3. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 6

Satır: **28**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf

noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

4. **ağları:**-*lar*, -*ı*

Diğer 6

Satır: **22**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de ağları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

5. **ağlarını:**-*lar*, -*ı*, -*n*, -*ı*

Diğer 16

Satır: **17**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

6. **ağa:**-*a*

Diğer 18

Satır: **7**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

7. **ağını:**-*ı*, -*n*, -*ı*

Diğer 18

Satır: **4**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

8. **ağla:**-*la*

Diğer 18

Satır: **6**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

9. **aġ:**

Diğer 19

Satır: **11**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

10. **ağlara:**-*lar*, -*a*

Diğer 19

Satır: **16**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde żābīṭa-yı ṣaydiyye

11. **ağlarıyla:**-*lar*, -*ı*, -*y*, -*la*

Diğer 19

Satır: **9**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

12. **aġ:**

Diğer 20

Satır: **8**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

13. **aġ:**

Diğer 20

Satır: **15**

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

14. **aġ:**
Diğer 20
Satır: **18**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

15. **aġa:**-*a*
Diğer 20
Satır: **17**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

16. **aġlar:**-*lar*
Diğer 20
Satır: **8**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

17. **aġları:**-*lar*, -*ı*
Diğer 20
Satır: **18**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

18. **aġlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*
Diğer 20
Satır: **21**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

19. **aġlardan:**-*lar*, -*dan*
Diğer 29
Satır: **1**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

20. **aġları:**-*lar*, -*ı*
Diğer 102
Satır: **4**
İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

21. **aġda:**-*da*
Diğer 22
Satır: **6**
Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.
çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naṣıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

22. **aġıñ:**-*ıñ*
Diğer 22
Satır: **4**
Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.
ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

23. **aġ:**

Diğer 26

Satır: **25**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

Aġ deñize dökdügümüz s̄ābit vaż‘iyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

24. **aġı:**-*ı*

Diğer 26

Satır: **21**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

25. **aġı:**-*ı*

Diğer 26

Satır: **23**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

aġı deñize dökdük çevirdigimiz dā’ireyi tamāmlayaraḳ ma‘iyyet ḳayıġımızıñ yanına
dönüyoruz

26. **aġ:**

Diğer 27

Satır: **2**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon’da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

27. **aġ:**

Diğer 27

Satır: **10**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

28. **aġ:**

Diğer 27

Satır: **16**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

29. **aġ:**

Diğer 27

Satır: **18**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

30. **ağımız:**-*ımız*

Diğer 27

Satır: **8**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor ağımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

31. **ağımızı:**-*ımız, -ı*

Diğer 27

Satır: **1**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon’da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

32. **ağımızıñ:**-*ımız, -ıñ*

Diğer 27

Satır: **17**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb

dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

33. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **3**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

34. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **5**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

35. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **7**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

36. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **10**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

37. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **14**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

38. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **19**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

39. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **24**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āṣūb bir ḳaynaşma
aġıñ ża ʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve s̱emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

40. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 28

Satır: **10**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

41. **aġı:**-*ı*

Diğer 29

Satır: **15**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ölür böyle olunca da aġı taẓyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

42. **ağı:**-*ı*

Diğer 29

Satır: **23**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte ağı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürür içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

43. **ağımız:**-*ımız*

Diğer 29

Satır: **12**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ḳadar ḥamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500
oḳḳa ḥamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

44. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 29

Satır: **14**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

37500 oḳḳa ḥamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ığrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḥamsi belki daha aġıñ içinde iken

45. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 29

Satır: **16**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

ölür böyle olunca da aġı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḥamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

46. **ağı:**-*ı*

Diğer 68

Satır: **14**

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı.

Düşerler peşuñuze
Atarlar size aġı

47. **aġ:**

Diğer 31

Satır: **3**

Iğrıp ağı.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḥamsi kepçesi
Ḥamsi balığı

48. **aġıñ:**-*ıñ*

Diğer 31

Satır: **3**

Iğrıp ağı.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḥamsi kepçesi
Ḥamsi balığı

aġ germişler:

1. **aġ germişler:**-*miş, -ler*

Diğer 6

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Balık avlamak için denize ağ bırakmak.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

aġ ipiniñ:

1. **aġ ipiniñ:**-*niñ*

Diğer 27

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ağı denizden çekmeye yarayan halat.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

aġ kayığı:

1. **aġ ḳayığı:**

Diğer 20

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Balık ağlarını taşıyan kayık.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balığıñ tecemmuʿ etdigini

derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

aġ kayıġına:

1. **aġ ḳayıġına:**-*n, -a*

Diğer 20

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Balık ağlarını taşıyan kayık.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

aġ parçaları:

1. **aġ parçaları:**

Diğer 31

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Büyük ağa ekleme yapmak veya başka bir amaçla kullanmak üzere örülen küçük ağlar.

Aġ ağıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḫamsi kepçesi

Ḫamsi balığı

aġ şāḥibine:

1. **aġ şāḥibine:**-*i, -n, -e*

Diğer 30

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Hamsi avlamak için pamuk ipliğinden hazırlanmış ığrıp ağı üzerinde mülkiyeti olan.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

aġ tertībātıyla:

1. **aġ tertībātıyla:**-*y, -la*

Diğer 42

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Ağ düzeneği.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel

ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

aġabeg:

1. **aġabegmiz:**-*miz*

Diğer 102

Satır: **13**

Büyük erkek kardeş. II Aynı familyadan olup boyutları daha büyük olan.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz

Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

aġac:

1. **aġacıñ:**-*ıñ*

Diğer 28

Satır: **11**

Ağaçtan yapılmış sopa.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde

çırā yaḳardıḳ bir yandan şaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

2. **aġacına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 28

Satır: **18**

Ağaçtan yapılmış sopa.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da

fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

3. **aġaçlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 29

Satır: **3**

Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.

aġaçlardan iki şapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi

idāre ederek ıġrıb ağından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen şularla

aġır:

1. **aġır:**

Diğer 27

Satır: **4**

Tartıda çok çeken, hafif karşıtı.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş

ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden ağır olan bu ḳurşun parçalar her

2. **ağır:**

Diğer 27

Satır: **10**

Tartıda çok çeken, hafîf karşıtı.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ ağıñ ortasında çarpındığı için. Aġ ağır olmamaḳ ṭoplanır

ağır akṣak:

1. **ağır aḳṣaḳ:**

Diğer 66

Satır: **6**

Kelime Tipi: **-**

Türk musikisinde, aksak usulünün kullanılan en ağır mertebesidir. II Yavaş, sakin müzik.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi ağır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

ağırca:

1. **ağırca:**

Diğer 60

Satır: **15**

Oldukça ağır.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne ağırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrîben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

ağırla:

1. **ağırlamaḳ:**-*maḳ*

Diğer 1

Mısra: **64**

İkramda bulunmak.

Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Ağırlamaḳ ister mihmān mübārek

2. **ağırlamaḳ:**-*maḳ*

Diğer 56

Satır: **19**

İkramda bulunmak.

Ağırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

ağız:

1. **aġzı:**-*ı*

Diğer 5

Satır: **5**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **aġzıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 7

Satır: **3**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

3. **aġzı:**-*ı*

Diğer 8

Satır: **3**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḫaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

4. **aġızları:**-*lar, -ı*

Diğer 20

Satır: **3**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan

yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

5. **ağızlarına:**-*ları, -n, -a*

Diğer 50

Satır: **11**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

meşelā ḫastalanan inekleriñ ağızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar

ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

6. **ağzı:**-*ı*

Diğer 62

Satır: **20**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek

bir ucu ağzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

7. **ağzı:**-*ı*

Diğer 63

Satır: **11**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

edilir balıġıñ ağzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḫayvān ḳuruyuncaya

ḳadar ağzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

8. **ağzına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 63

Satır: **12**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

edilir balıġıñ ağzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḫayvān ḳuruyuncaya

ḳadar ağzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

9. **ağzındaki:**-*ı, -n, -da, -ki*

Diğer 63

Satır: **18**

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.

Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile ağzındaki taḫta çivi

ağlamaya başladım:

1. **ağlamaya başladım:**-*dı, -m*

Diğer 66

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Gözyaşı dökmek.

Baḳdım ḫamsi ḳalmamış

Başladım aġlamaya

aġnām-ı ṣafāyı:

1. **aġnām-ı ṣafāyı:**-*y, -ı*

Kaside 1

Mısra: **71**

Kelime Tipi: -

Safa süren koyunlar.

Aġnām-ı ṣafāyı daʿvet eyler

Çāk çāk öterek derāy-ı ḫamsi

aġniyā:

1. **aġniyāsı:**-*sı*

Müseddes 1

Mısra: **1**

Zenginler.

Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

aġrı:

1. **aġrısa:**-*sa*

Diğer 50

Satır: **21**

Vücudun bir yeri ağrılı durumda olmak.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile olʿużvu yu

Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

aġrı hastalığına:

1. **aġrı ḫastalığına:**-*n, -a*

Diğer 15

Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Vücudun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen sürekli acı ve ızdırap, sızı.
balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalıġına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

2. **aġrı ḫastalıġına:**-*n, -a*
Diğer 50
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Vücudun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen sürekli acı ve ızdırap, sızı.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

aġustos:
1. **aġustos:**
Diğer 21
Satır: **12**
Yılın sekizinci ayı.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balıġından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

aġyār:
1. **aġyār:**
Kaside 1
Mısra: **17**
Gayrılar, başkaları.
Niʿmet-çeş-i ḫān-ı lüṭfu aġyār
Ben sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi

2. **aġyāre:**-*e*
Kaside 1
Mısra: **36**
Gayrılar, başkaları.
Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān
Aġyāre de çıtlama-yı ḫamsi

aġzı ḳulaḳlarına vardı:

1. **aġzı ḳulaḳlarına vardı:**-*dı*
Diğer 8
Satır: **4**
Kelime Tipi: **Deyim**
Çok sevinmek.
aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meşeli ḍarb

aġzini:
1. **aġzini:**
Diğer 108
Satır: **5**
Ağzını.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

āh:
1. **āh:**
Kaside 1
Mısra: **23**
Acı, ümitsizlik, yeis duygularını ifade eder.
Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

2. **āh:**
Gazel 4
Mısra: **17**
Özlem, yanıp yakılma duygularını ifade eder.
Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

3. **āh:**
Kaside 2
Mısra: **23**
Beğenme, sevgi duygularını ifade eder.
Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

āh u feryāda başlarsıñ:
1. **āh u feryāda başlarsıñ:**-*r, -sıñ*
Diğer 2
Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Ağlamak, inlemek, feryat etmek.

Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda
Pişince başlarsıñ āh u feryāda

āh u vāh çeker:

1. **āh u vāh çeker:**-*er*

Diğer 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Sızlanmak, feryat etmek.

Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh

2. **āh u vāh çeker:**-*er*

Diğer 33

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Sızlanmak, feryat etmek.

Almayan olursa çeker āh u vāh
Büyük bayram eder alan mübārek

aha:

1. **aha:**

Diğer 105

Satır: **2**

İşte.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

ahālī:

1. **ahālīye:**-*y, -e*

Diğer 16

Satır: **19**

Bir yerde toplanmış olan kalabalık, halk.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

2. **ahālī:**

Diğer 109

Satır: **21**

Bir yerde toplanmış olan kalabalık, halk.

bir ḳılıç balığınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz şu altımdaki küḫeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

ahan:

1. **ahan:**

Diğer 110

Satır: **8**

Aha, işte anlamına gelen pekiştirme sözü.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

2. **ahan:**

Diğer 112

Satır: **6**

Aha, işte anlamına gelen pekiştirme sözü.

haçan ʿaşḳa celdu da naşil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

3. **ahan:**

Diğer 110

Satır: **14**

Kızgınlık bildiren ünlem.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

ahça dutmaz elumuz:

1. **aḫça dutmaz elumuz:**

Diğer 15

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Eline para geçmemek.

Aḫça dutmaz elumuz
Ḫapsi baluḳ olmasa

ahçacuġ:

1. **aḫçacuġumla:**-*um, -la*

Diğer 15

Satır: **2**

Para. II Değeri az olan para.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye baġırırlar bir gūne mürver

aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

āheng:

1. **āhenginden:**-*i, -n, -den*

Diğer 24

Satır: **4**

Uyum.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḥālinde hep māverāʾī

2. **āheng:**

Diğer 28

Satır: **2**

Renklerin uyumu, uygunluğu, düzeni.

ṣuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü
zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ
edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

3. **āhengde:**-*de*

Diğer 66

Satır: **9**

Musiki toplantısı. II Bir müzik eseri.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i
edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

āhenk-dār ḥayātı:

1. **āhenk-dār ḥayātı:**-*ı*

Diğer 48

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Bir şey yenildikten sonra sindirilinceye kadar geçen süreçte midede oluşan rahatsızlık.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde
āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ
yuḳarıki taṣvīr ve

ahır gübresi:

1. **aḫır gübresi:**

Diğer 35

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ahırda beslenen hayvanların dışkılarından elde edilen doğal gübre.

vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve
fīʾātları

2. **aḫır gübresi:**

Diğer 38

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ahırda beslenen hayvanların dışkılarından elde edilen doğal gübre.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprаḳlar için pek
ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır
gübresi gibi üç sene

ahır gübresiniñ:

1. **aḫır gübresiniñ:**-*niñ*

Diğer 38

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Ahırda beslenen hayvanların dışkılarından elde edilen doğal gübre.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen
iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde
ḳullanılır

ahkām:

1. **aḫkāmınca:**-*ınca*

Diğer 19

Satır: **17**

Hükümler, kanunlar, emirler, buyruklar.

niẓām-nāmesi aḫkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya
ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek
Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

2. **aḫkāmınca:**-*ınca*

Diğer 19

Satır: **17**

Hükümler, kanunlar, emirler, buyruklar.

Niẓām-nāmesi aḫkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya
ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

Aḥmed Ṣārım Beg:

1. **Aḥmed Ṣārım Beg:**

Diğer 152

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Babası mahalle eşrafından Şehbenderzade Şükrü Efendi'dir. Vakfıkebir Rüştiyesi "muallim-i evvel"inde bulunmuştur. İstifa edip hukuk mektebine kaydolmuşsa da hastalığı ve Balkan Harbi'nden dolayı okula devam edememiştir. Trabzon Dar'ül-muallimliğine Türkçe öğretmeni olarak atanmıştır. Sarım Bey'de hayal ve hissiyattan daha çok mantık ve fikriyat hükmetmiştir.

Aḥmed Ṣārım Beg

Esʿad ʿÖmer Eyyūbī

2. **Aḥmed Ṣārım Beg:**

Gazel 4

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Babası mahalle eşrafından Şehbenderzade Şükrü Efendi'dir. Vakfıkebir Rüştiyesi "muallim-i evvel"inde bulunmuştur. İstifa edip hukuk mektebine kaydolmuşsa da hastalığı ve Balkan Harbi'nden dolayı okula devam edememiştir. Trabzon Dar'ül-muallimliğine Türkçe öğretmeni olarak atanmıştır. Sarım Bey'de hayal ve hissiyattan daha çok mantık ve fikriyat hükmetmiştir.

Aḥmed Ṣārım Beg

aḥrā:

1. **aḥrā:**

Diğer 12

Satır: **11**

Çok layık, çok uygun.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā maẓmūnundadır.

aḥvāl:

1. **aḥvālini:**-*i, -n, -i*

Diğer 10

Satır: **13**

Durumlar, haller, vaziyetler.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i selāse ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

2. **aḥvālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 13

Satır: **13**

Hadiseler, olup bitenler, vakalar.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir.
1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

3. **aḥvālinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 14

Satır: **3**

Hadiseler, olup bitenler, vakalar.

Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden
baḥsetdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

4. **aḥvālde:**-*de*

Diğer 47

Satır: **2**

Haller. II Hastalıklar.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

5. **aḥvālinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 68

Satır: **23**

Özellikler, nitelikler.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

ʿāʾid:

1. **ʿāʾid:**

Diğer 33

Satır: **11**

Bir şeye mahsus, ona ayrılmış tahsis edilmiş.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

2. **ʿāʾid:**

Diğer 5

Satır: **10**

Konusunda, hakkında, dair, değgin.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalığı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

3. **ʿāʾid:**

Diğer 68

Satır: **3**

Konusunda, hakkında, dair, değgin.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

4. **ʿāʾid:**

Diğer 98

Satır: **14**

Konusunda, hakkında, dair, değgin.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

ʿāʾide:

1. **ʿāʾidesinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 10

Satır: **6**

İlgili, ilişkili.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āsār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

ak:

1. **aḳdığına:**-*dıġ, -ı, -n, -a*

Diğer 15

Satır: **4**

Bir kap veya bir yer, içindeki veya üstündeki sıvıyı sızdırmak.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

2. **aḳıdırsıñ:**-*ıd, -ır, -sıñ*

Diğer 15

Satır: **4**

Bir kap veya bir yer, içindeki veya üstündeki sıvıyı sızdırmak.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

3. **aḳmaġa:**-*maġ, -a*

Diğer 19

Satır: **5**

Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

4. **aḳar:**-*ar*

Diğer 25

Satır: **19**

Sıvı maddeler bir yerden başka bir yere gitmek.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

5. **aḳıyor:**-*ı, -yor*

Diğer 25

Satır: **20**

Sıvı maddeler bir yerden başka bir yere gitmek.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

6. **aḳdı:**-*dı*

Muhammes 1

Mısra: **2**

Süzülmek, dökülmek.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

7. **aḳar:**-*ar*

Diğer 40

Satır: **21**

Balıklar için hareket etmek.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü't-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

8. **aḳan:**-*an*
Diğer 43
Satır: **19**
Balıklar için hareket etmek.
teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

9. **aḳar:**-*ar*
Diğer 97
Satır: **19**
Balıklar için hareket etmek.
ṣoñra ṣimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

10. **aḳıyor:**-*ı, -yor*
Diğer 114
Satır: **21**
Sıvı bir madde bir yerden çıkmak.
Bre bre süd aḳıyor naböyle
C Beg Ha ṣorayırım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

akarak giderken:

1. **aḳaraḳ giderken:**-*er, -ken*
Diğer 15
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Bitip tükenmek, geçip gitmek, yok olmak.
ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

aḳa-yı ḫamsi:

1. **aḳa-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **154**
Kelime Tipi: -
Hamsilerin büyük abisi.
Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

Aḳbaba:

1. **Aḳbaba:**
Diğer 108
Satır: **16**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

2. **Aḳbaba:**
Diğer 109
Satır: **12**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

3. **Aḳbaba:**
Diğer 110
Satır: **5**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
ṣarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba ṣayı 131 1340
Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

4. **Aḳbaba:**
Diğer 111
Satır: **11**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif

ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
Aḳbaba ṣayı 370 1341
Ḫalīl Nihād

5. **Aḳbaba:**
Diğer 111
Satır: **26**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
Ḫamsi ṭutduḳ ḳarada
Aḳbaba ṣayı 298 1347 Ḳarġa

6. **Aḳbaba:**
Diğer 112
Satır: **22**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
Bağlıdur artuḳ şansa
Aḳbaba ṣayı 338 1926

7. **Aḳbaba:**
Diğer 113
Satır: **22**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
Ol sebebden göremedum oni Ḳuṣūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba ṣayı 373 1926

8. **Aḳbaba:**
Diğer 116
Satır: **6**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

9. **Aḳbaba:**
Diğer 152
Satır: **10**
Mizah dergisidir. Sahibi ve müdürü Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya Beylerdir. Haftanın pazartesi ve perşembe günlerinde yayımlanırdı. Muhtelif ressamların mizahi resimlerini içerirdi. Yazarların ve şairlerin manzum ve mensur yazılarına yer verirdi.
Ḫamsi Gübresi
ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

<u>akciger:</u>
1. **aḳcigeri:**-*i*
Diğer 7
Satır: **2**
Göğüs kafesinin büyük bir bölümünü içten kaplayan, kanı temizleyen, sağlı sollu iki parçadan oluşan solunum organı.
ḳurşaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

2. **akcigerleri:**-*ler, -i*
Diğer 64
Satır: **3**
Göğüs kafesinin büyük bir bölümünü içten kaplayan, kanı temizleyen, sağlı sollu iki parçadan oluşan solunum organı.
Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

<u>akçe:</u>
1. **aḳçe:**
Diğer 16
Satır: **24**
Para, nakit para.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

Aḳdeñiz:

1. **Aḳdeñiz'de:**-*de*

Diğer 18

Satır: **1**

Kuzeyde Avrupa, güneyde Afrika ve doğuda Asya ile çevrilmiş büyük iç deniz.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur

ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

2. **Aḳdeñiz'de:**-*de*

Diğer 18

Satır: **11**

Kuzeyde Avrupa, güneyde Afrika ve doğuda Asya ile çevrilmiş büyük iç deniz.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde

ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

3. **Aḳdeñiz'de:**-*de*

Diğer 19

Satır: **23**

Kuzeyde Avrupa, güneyde Afrika ve doğuda Asya ile çevrilmiş büyük iç deniz.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları

Larus Cild 1 ṣ 288

4. **Aḳdeñiz'e:**-*e*

Diğer 40

Satır: **22**

Kuzeyde Avrupa, güneyde Afrika ve doğuda Asya ile çevrilmiş büyük iç deniz.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden

ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doġru gider

aḳdıḳça aḳar:

1. **aḳdıḳça aḳar:**-*ar*

Kaside 1

Mısra: **146**

Kelime Tipi: **-**

Sıvı bir madde bulunduğu yerden sürekli dışarı çıkmak.

Gāzīsi şehīdi başḳa başḳa

Aḳdıḳça aḳar demā-yı ḫamsi

ʿaḳıllarına gelirse:

1. ʿ**aḳıllarına gelirse:**-*ir, -se*

Diğer 103

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Zihninde bir fikir doğmak.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için

ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

aḳın:

1. **aḳın:**

Diğer 40

Satır: **21**

Bir şeyin kalabalık ve yoğun bir halde gelişi veya gidişi.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden

ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doġru gider

ʿaḳībinde:

1. ʿ**aḳībinde:**

Diğer 38

Satır: **4**

Ardından, hemen arkasından.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bırakılır

tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

ʿāḳil:

1. ʿ**āḳili:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **42**

Akıllı kimse.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili

Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

ʿaḳl:

1. ʿ**aḳlı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **22**

Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

2. ʿ**aḳlima:**-*im, -a*

Diğer 111

Satır: **7**

Hatır.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḫamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

ʿakla gelmez:

1. ʿ**aḳla gelmez:**-*mez*

Gazel 3

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Hatırlamak.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

ʿaklıñ ilen biñ yaşayasıñ:

1. ʿ**aḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ:**-*y, -a, -sıñ*

Diğer 113

Satır: **18**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Akla yakın gelmeyen, olmayacak bir teklif ileri sürenlere alay yoluyla söylenir.

Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

aḳreb görünür:

1. **aḳreb görünür:**-*ür*

Kaside 1

Mısra: **131**

Kelime Tipi: -

Nitelikleri bakımından yakın olmak.

Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya gümüş çaça-yı ḫamsi

akrabā:

1. **aḳrabā:**

Gazel 3

Mısra: **5**

Aralarında kan bağı bulunan kimseler.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

aḳrabā-yı ḫamsi olmuşsa:

1. **aḳrabā-yı ḫamsi olmuşsa:**-*muş, -sa*

Kaside 1

Mısra: **130**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığı ile aynı familyadan olmak.

Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

ʿaks:

1. ʿ**aks-i:**--*i*

Diğer 22

Satır: **17**

Akseden, yansıyan, bir yere çarpıp geri dönen ışık.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

2. ʿ**aks-i:**--*i*

Gazel 6

Mısra: **1**

Akseden, yansıyan, bir yere çarpıp geri dönen ışık.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

ʿakseder:

1. ʿ**akseder:**-*er*

Gazel 2

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Parlamak, parlaklığı etrafa saçılmak.

Kılçığından ayrılırken her gece parlaḳlığı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

ʿaksetdikçe:

1. ʿ**aksetdikçe:**-*dikçe*

Diğer 28

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Işık için bir cisme çarpıp geri dönmek, ışık yansımak.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr

bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

aḳsām:

1. **aḳsāmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 17

Satır: **23**

Kısımlar, bölümler.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları şırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

aḳşām:

1. **aḳşamdan:**-*dan*

Diğer 18

Satır: **3**

Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı şırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

2. **aḳşamdan:**-*dan*

Diğer 20

Satır: **9**

Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.

āteş ısḳaraları olduġu ḫālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir ve yāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

3. **aḳşamıñ:**-*ıñ*

Diğer 23

Satır: **23**

Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḫāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

4. **aḳşamıñ:**-*ıñ*

Diğer 24

Satır: **8**

Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

5. **aḳşamıñ:**-*ıñ*

Diğer 26

Satır: **8**

Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde şaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

6. **aḳşama:**-*a*

Diğer 97

Satır: **6**

Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

akşamdan:

1. **aḳşamdan:**

Diğer 60

Satır: **23**

Akşamdan, bir önceki akşam için kullanılır.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır ununda yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

ʿaksi ḫālde:

1. ʿ**aksi ḫālde:**

Diğer 41

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yoksa, eğer öyle değilse, öyle olmazsa.

ḫālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından

ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

ʿaksine:

1. ʿ**aksine:**

Diğer 7

Satır: **12**

Tersine, tam tersi.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

aḳve'l-beyān:

1. **aḳve'l-beyān:**

Diğer 12

Satır: **14**

En doğru yorum, en uygun beyan.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

akvā-yı rivāyātındandır:

1. **aḳvā-yı rivāyātındandır:**-*ı, -n, -dan, -dır*

Diğer 100

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Rivayet edilenlerin en güçlü olanı.

ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde Ġarāʾibü'l-mükevvenātıñ aḳvā-yı rivāyātındandır.

al:

1. **almaḳdadır:**-*maḳ, -da, -dır*

Diğer 4

Satır: **6**

İçermek, yer almak.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

2. **alırlar.:**-*ır, -lar*

Diğer 5

Mısra: **17**

Sağlamak, temin etmek.

buradan alırlar.
Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

3. **alsun:**-*sun*

Diğer 9

Satır: **6**

Sağlamak, temin etmek.

ḥaḳḳında
Ḫamsiden alsun saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

4. **alsın:**-*sın*

Muhammes 1

Mısra: **14**

Sağlamak, temin etmek.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

5. **almaḳ:**-*maḳ*

Diğer 7

Satır: **3**

İçeri girmesini sağlamak.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

6. **alındıḳdan:**-*ın, -dıḳ, -dan*

Diğer 20

Satır: **18**

İçeri girmesini sağlamak.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḫāmil

7. **al:**

Diğer 8

Satır: **21**

Kanın rengi, kızıl, kırmızı renkte olan.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

8. **alıp:**-*ıp*

Diğer 16

Satır: **7**

Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.
ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

9. **alaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 19
Satır: **4**
Aktarmak, iktibas etmek.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin
müstefīd olduġum müdericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ satırlardan ṣarf-ı naẓarla
aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

10. **alırdıḳ:**-*ır, -dı, -ḳ*
Diğer 28
Satır: **17**
Yüklemek.
onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı
doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde
ġazla yanar tenekeden

11. **alıyor:**-*ı, -yor*
Diğer 28
Satır: **25**
Bir şeyi bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.
alıyor yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya
başlıyoruz.

12. **aldığı:**-*dıġ, -ı*
Diğer 29
Satır: **4**
Bir şeyi bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.
aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar
bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayığına
boşaltınca dökülen ṣularla

13. **alabilecegine:**-*a, -bil, -eceg, -i, -n, -e*
Diğer 29
Satır: **11**
İçine sığdırmak, istiap etmek.
ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ
2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız
vaṣaṭī olaraḳ

14. **alabilen:**-*a, -bil, -en*
Diğer 29
Satır: **1**
İçine sığdırmak, istiap etmek.
Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu
kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir
şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

15. **alıyor:**-*ı, -yor*
Diğer 29
Satır: **12**
İçine sığdırmak, istiap etmek.
ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ
2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız
vaṣaṭī olaraḳ

16. **alabiliriz:**-*a, -bil, -ir, -iz*
Diğer 29
Satır: **20**
Yüklemek.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe
müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra
ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

17. **aldıḳ:**-*dı, -ḳ*
Diğer 29
Satır: **23**
Birlikte götürmek.
Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ
dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel
gelen

18. **alan:**-*an*
Diğer 1
Mısra: **20**
Satın almak.
Pişmedigi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

19. **almayan:**-*ma, -y, -an*

Diğer 1

Mısra: **10**

Satın almak.

Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh

20. **alamayanlar:**-*a, -ma, -y, -an, -lar*

Diğer 32

Satır: **2**

Satın almak.

Ḫamsiniñ ẕuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ
şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ
ḫamsiniñ ṣatılışı

21. **alanlar:**-*an, -lar*

Diğer 32

Satır: **2**

Satın almak.

Ḫamsiniñ ẕuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ
şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ
ḫamsiniñ ṣatılışı

22. **alacaġıñız:**-*acaġ, -ıñız*

Diğer 33

Satır: **5**

Satın almak.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç
oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

23. **alan:**-*an*

Diğer 33

Satır: **2**

Satın almak.

Almayan olursa çeker āh u vāh
Büyük bayram eder alan mübārek

24. **almaḳ:**-*maḳ*

Diğer 33

Satır: **3**

Satın almak.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde
ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında
nevbet beklediğiñiz olur.

25. **almaḳ:**-*maḳ*

Diğer 33

Satır: **18**

Satın almak.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar
çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

26. **almalısıñız.:**-*malı, -sıñız*

Diğer 33

Satır: **6**

Satın almak.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç
oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

27. **almayan:**-*ma, -y, -an*

Diğer 33

Satır: **1**

Satın almak.

Almayan olursa çeker āh u vāh
Büyük bayram eder alan mübārek

28. **almış:**-*mış*

Diğer 33

Satır: **19**

Satın almak.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen
almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar
günlükleri iki

29. **alacaḳlarsa:**-*acaḳ, -lar, -sa*

Diğer 34

Satır: **4**

Satın almak.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ
istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla
alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

30. **alanlarıñ:**-*an, -lar, -ıñ*

Diğer 34

Satır: **9**

Satın almak.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

31. **almaḳ:**-*maḳ*

Diğer 34

Satır: **3**

Satın almak.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

32. **almaḳ:**-*maḳ*

Diğer 68

Satır: **7**

Satın almak.

Birinci şekilde meselā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

33. **alır:**-*ır*

Diğer 33

Satır: **24**

Satılan bir şeye karşılık parasını müşteriden almak.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

34. **aldığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 36

Satır: **7**

Tutup yerinden ayırarak elinde bulundurmak.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldığı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

35. **alıp:**-*ıp*

Diğer 36

Satır: **6**

Tutup yerinden ayırarak elinde bulundurmak.

Rencber ḳollarını şıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ şıḳı serpildigine göredir

36. **al:**

Diğer 47

Satır: **20**

İçmek.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

37. **al:**

Diğer 47

Satır: **20**

Ağzına almak, yemek..

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

38. **almaḳ:**-*maḳ*

Diğer 48

Satır: **12**

İçmek.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

39. **aldıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 55

Satır: **21**

Sıvı şeyler için sızdırmak.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
şoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek şofrasına

40. **al:**

Gazel 3

Mısra: **9**

Tutmak.

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

41. **al:**

Kaside 1

Mısra: **138**

Tutmak.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

42. **alıp:**-*ıp*

Diğer 1

Mısra: **14**

Bir şeyi kullanmak veya gerekeni yapmak üzere yanında bulundurmak.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

43. **alıp:**-*ıp*

Diğer 103

Satır: **7**

Ödünç almak.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

44. **aldı:**-*dı*

Diğer 106

Satır: **2**

Sözü devralmak, söze başlamak.

Ṣandūḳburnu'nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt
Aldı Ḥamāmī-zāde

45. **aldı:**-*dı*

Diğer 106

Satır: **5**

Sözü devralmak, söze başlamak.

Aldı Ḫalīl Nihād
Bi'l-cümle naḳli Ṣādī silmiş süpürmüş eyvāh

46. **aldı:**-*dı*

Diğer 106

Satır: **8**

Sözü devralmak, söze başlamak.

Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

47. **aldı:**-*dı*

Diğer 106

Satır: **11**

Sözü devralmak, söze başlamak.

Aldı Yaşar Ṣādī
Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār

48. **aldum:**-*du, -m*

Diğer 107

Satır: **25**

Bir şeyi elle tutarak bulunduğu yerden kaldırmak.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

49. **aldi:**-*di*

Diğer 112

Satır: **7**

Bir şeyi elle tutarak bulunduğu yerden kaldırmak.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

50. **aldım:**-*dı, -m*

Diğer 107

Satır: **12**

Koynuna almak, sarılmak.

Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma

51. **alır:**-*ır*

Diğer 109

Satır: **2**

Gidermek, yok etmek.

Şu ḳızarmuş ḫamsiler
Keder alır ġamm siler

52. **aldı:**-*dı*

Diğer 113

Satır: **4**

Ağzına almak, yemek.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

ʿalā:

1. **ʿalā:**

Gazel 2

Mısra: **19**

Çok nefis, enfes.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

2. **ʿalā:**

Gazel 6

Mısra: **8**

Daha iyi, daha mükemmel. II Daha çok.

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūs̱ānı var

aʿlā:

1. **aʿlā:**

Diğer 57

Satır: **22**

Çok nefis, enfes.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

2. **aʿlā:**

Diğer 61

Satır: **9**

Çok nefis, enfes.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

3. **aʿlā:**

Diğer 33

Satır: **15**

Daha iyi, daha mükemmel. II Daha çok.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā s̱ervet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdıġı günler hele

4. **aʿlā:**

Gazel 1

Mısra: **14**

Daha iyi, daha mükemmel. II Daha çok.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā s̱ervet ü sāmānı var

ālāʾ:

1. **ālāʾ:**

Kaside 1

Mısra: **181**

Nimetler.

Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḫaddim mi benim alay-ı ḫamsi

alaca:

1. **alacayı:***-y, -ı*

Diğer 26

Satır: **9**

Alaca karanlık. Güneş battıktan hemen sonraki aydınlık, yarı karanlık.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

2. **alacadan:***-dan*

Diğer 107

Satır: **15**

Birkaç rengin karışımından oluşan renk, ala.

Gözleruñ alacadan
Senden küçügi gitdi

alafranġa:

1. **alafranġaya:***-y, -a*

Diğer 42

Satır: **17**

Frenk tarzında, Avrupa usulünde.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

2. **alafranġa:**

Diğer 112

Satır: **4**

Frenk tarzında, Avrupa usulünde.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḫoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

ʿalāʾim:

1. ʿ**alāʾimi:**-*i*

Diğer 50

Satır: **10**

Alametler, izler. II Belirtiler.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḫayvānlara ṣuyunu içirmek

ʿalāka gösterir:

1. ʿ**alāḳa gösterir:**-*ir*

Diğer 114

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

İlgilenmek, ilgi göstermek.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine fażla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

ʿalāḳa-dār:

1. ʿ**alāḳa-dār:**

Diğer 64

Satır: **12**

Alakalı, ilgili.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

2. ʿ**alāḳa-dār:**

Diğer 103

Satır: **4**

Alakalı, ilgili.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiṣ ile ʿalāḳa-dār

ʿalāka-dār eden:

1. ʿ**alāḳa-dār eden:**-*en*

Diğer 101

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

İlgilendirmek, ilgisini, dikkatini çekmek.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḫavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

ʿalāmet:

1. ʿ**alāmetleri:**-*ler, -i*

Diğer 22

Satır: **21**

Belirti, işaret, iz, emare.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

ālāt kayıġımızdır:

1. **ālāt ḳayıġımızdır:**-*mız, -dır*

Diğer 23

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında kullanılan aletlerin taşındığı kayık.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

alay:

1. **alaylarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 16

Satır: **17**

Hayvan topluluğu.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḫāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

2. **alayını:**-*ı, -n, -ı*

Kaside 1

Mısra: **79**

Bütünü, tamamı.

Alayını şöyle et temāşā
Aç dīde-i rūşenā-yı ḫamsi

3. **alaydan:**-*dan*

Diğer 105

Satır: **13**

Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç,

kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapma.
Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

alay alay:

1. **alay alay:**
    Kaside 1
    Mısra: **75**
    Kelime Tipi: -
    Yığın yığın.

Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḫamsi

alay alay-ı hamsi:

1. **alay alay-ı ḫamsi:**
    Kaside 1
    Mısra: **78**
    Kelime Tipi: -
    Yığın yığın hamsi.

Her köylü livā livā ḳumandan
Ardınca alay alay-ı ḫamsi

alay olur:

1. **alay olur:**-*ur*
    Kaside 1
    Mısra: **181**
    Kelime Tipi: -
    Alay konusu olmak, küçümsenmek.

Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḥaddim mi benim alay-ı ḫamsi

alaycu:

1. **alaycu.:**
    Diğer 110
    Satır: **21**
    Alaycı, müstehzi.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

ālā-yı cināne:

1. **ālā-yı cināne:**-*e*
    Kaside 1
    Mısra: **115**
    Kelime Tipi: -
    Cennetin nimetleri, cennetteki en lezzetli yiyecekler.

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḫamsi

alay-ı ḫamsi:

1. **alay-ı ḫamsi:**
    Kaside 1
    Mısra: **182**
    Kelime Tipi: -
    Hamsiyle alay etmek, küçümsemek, maytaba almak.

Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḥaddim mi benim alay-ı ḫamsi

ālā-yı ḥayātı:

1. **ālā-yı ḥayātı:**-*ı*
    Kaside 1
    Mısra: **25**
    Kelime Tipi: -
    Dünyanın nimetleri, dünyadaki en lezzetli yiyecekler.

Ālā-yı ḥayātı verseler de
Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

ālāʾ-yı ʿuḳbāyı:

1. **ālāʾ-yı ʿuḳbāyı:**-*y, -ı*
    Diğer 47
    Satır: **19**
    Kelime Tipi: -
    Cennetin nimetleri, cennetteki yiyecekler.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

albümin:

1. **albümin:**
    Diğer 46
    Satır: **17**
    Bitkilerin, hayvanların doku ve sıvılarında bulunan, birleşimi karbon, oksijen, azot, hidrojen ve kükürt olan, suda eriyen, beyaza yakın renkte, yapışkan özellikte bir protein.

albümin ve celatin ile şuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

aldan:

1. **aldanmamalıdır:**-*ma, -malı, -dır*

Diğer 46

Satır: **21**

Kapılmak, kanmak.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

2. **aldanmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 103

Satır: **9**

Bir hileye, bir yalana kanmak.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

aldat:

1. **aldatmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 103

Satır: **11**

Gerçek dışı haberlerle bile bile kandırmak.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

2. **aldatmamaḳ:**-*ma, -maḳ*

Diğer 103

Satır: **16**

Gerçek dışı haberlerle bile bile kandırmak.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

3. **aldatmanıñ:**-*ma, -nıñ*

Diğer 103

Satır: **17**

Gerçek dışı haberlerle bile bile kandırmak.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥsi lazımsa

aldi:

1. **aldi:**

Diğer 107

Satır: **7**

Aldı, eline aldı.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

aldi yürüdi:

1. **aldi yürüdi:**

Diğer 105

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Alıp yürümek deyiminin Trabzon ağzında kullanılan şekli.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

ʿāle'l-ekser:

1. ʿ**āle'l-ekser:**

Diğer 11

Satır: **19**

Ekseriyetle, çok defa, genellikle.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

ʿale'l-ʿumūm:

1. ʿ**ale'l-ʿumūm:**

Diğer 16

Satır: **20**

Umumiyet üzere, genel olarak, genellikle.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

2. ʿ**ale'l-ʿumūm:**

Diğer 17

Satır: **4**

Umumiyet üzere, genel olarak, genellikle.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥse eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

3. ʿ**ale'l-ʿumūm:**

Diğer 18

Satır: **2**

Umumiyet üzere, genel olarak, genellikle.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi
ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı
ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

ʿālem:

1. ʿ**ālem:**

Diğer 28

Satır: **13**

Hal, halet, ortam.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı
gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

2. ʿ**ālemi:**-*i*

Diğer 32

Satır: **8**

Herkes, insanlar.

eṭrāfını alır
Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi

3. ʿ**ālemi:**-*i*

Gazel 1

Mısra: **7**

Herkes, insanlar.

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

4. ʿ**ālemlere:**-*ler, -e*

Kaside 1

Mısra: **172**

Herkes, insanlar.

Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḳara-yı ḫamsi

5. ʿ**ālemde:**-*de*

Gazel 6

Mısra: **7**

Yeryüzü, dünya.

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūsānı var

ʿālem-nümā:

1. ʿ**ālem-nümā:**

Gazel 3

Mısra: **20**

Cihanı gösteren.

Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

ālet:

1. **āleti:**-*i*

Diğer 8

Satır: **24**

Bir el işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar
derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa
āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

2. **ālet-i:**--*i*

Diğer 16

Satır: **13**

Uzuv.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri
pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma
tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

3. **ālet:**

Diğer 19

Satır: **10**

Hamsi saçması.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd
edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet
ekseriyā Lazlar ṭarafından

4. **āletle:**-*le*

Diğer 19

Satır: **11**

Hamsi avında kullanılan araç.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan
gümüş ve çamuḳa balıḳları

5. **āletle:**-*le*

Diğer 38

Satır: **2**

Toprağı açmaya yarayan şey, bel.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ
müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben
yigirmi ṣantimetre ḳadar

6. **āletle:**-*le*

Diğer 38

Satır: **5**

Toprak parçalarını dağıtmaya yarayan volar kazması.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları
yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprāḳları ḳırılır ṣapanla
sürülmeyen yerlerde bu işi

7. **āletle:**-*le*

Muhammes 1

Mısra: **22**

Kılçığı çıkartmaya yarayan şey.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

ālet ḳayığı:

1. **ālet ḳayığı:**

Diğer 22

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında kullanılan aletlerin taşındığı kayık.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar
ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet
ḳayığı yedek

2. **ālet ḳayığımızdan:**-*mız, -dan*

Diğer 28

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında kullanılan aletlerin taşındığı kayık.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında
yuḳarıda yazdığımız
vaż'iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan
daldırılan kepçe ile aġıñ içine

3. **ālet ḳayığına:**-*n, -a*

Diğer 29

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında kullanılan aletlerin taşındığı kayık.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe
müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayığından ṣoñra
ālet ḳayığına da ḫamsi alabiliriz

ālet ṣāḥibi:

1. **ālet ṣāḥibi:**

Diğer 30

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Hamsi avında kullanılan araç üzerinde mülkiyeti olan.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve
ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da
ḥāżır Şimdi ḫamsi

2. **ālet ṣāḥibi:**

Diğer 30

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Hamsi avında kullanılan araç üzerinde mülkiyeti olan.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava
gelmeyen ālet ṣāḥibi

alev:

1. **alevi:**-*i*

Diğer 24

Satır: **12**

Güneş ışınları.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ
biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler
seçiliyor bir altun tāc gibi

ʿalev-feşān:

1. ʿ**alev-feşān:**

Kaside 1

Mısra: **107**

Alev saçan.

Oldukça ʿalev-feşān nümāyān
Nār-ı şikem iştihā-yı ḫamsi

ʿālī:

1. ʿ**ālī:**

Diğer 11

Satır: **24**

Yüce.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī şiḳāt

2. ʿ**ālī:**

Muhammes 3

Mısra: **7**

Yüce.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī şiḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

ʿAlī ʿOsmān Kahya:

1. ʿ**Alī ʿOsmān Kahya:**

Diğer 108

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Lütfü Fikri Bey'in hapishane arkadaşı.

ʿAlī ʿOsmān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOsmān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

2. ʿ**Alī ʿOsmān Kahya'nıñ:**-*nıñ*

Diğer 108

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Lütfü Fikri Bey'in hapishane arkadaşı.

ʿAlī ʿOsmān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOsmān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

3. ʿ**Alī ʿOsmān Kahya'nıñ:**-*nıñ*

Diğer 152

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Lütfü Fikri Bey'in hapishane arkadaşı.

ʿAlī ʿOsmān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim

ʿAlī Rıżā Beg:

1. ʿ**Alī Rıżā Beg:**

Diğer 109

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Balıkhane nazırı.

Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

alıcı:

1. **alıcılar:**-*lar*

Diğer 30

Satır: **10**

Bir şeyi satın almaya istekli ve talip olan kimse, müşteri.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḫamsi

alım şatım yapılan:

1. **alım şatım yapılan:**-*ıl, -an*

Diğer 97

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Alışveriş yapmak.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

alın:

1. **alınır.:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **20**

Satın alınmak, para karşılığı temin edilmek.

ṣāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

2. **alınan:**-*an*
Diğer 44
Satır: **14**
Tahsil edilmek.
Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

3. **alınan:**-*an*
Diğer 44
Satır: **17**
Tahsil edilmek.
Ḫamsiden alınan rüsūm lira
Dīger balıḳlardan alınan rüsūm lira

4. **alınan:**-*an*
Diğer 44
Satır: **18**
Tahsil edilmek.
Ḫamsiden alınan rüsūm lira
Dīger balıḳlardan alınan rüsūm lira

5. **alınmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 4
Satır: **22**
İçilmek.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

6. **alınan:**-*an*
Diğer 47
Satır: **6**
Bir şey yenilmek.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

7. **alınınca:**-*ınca*
Diğer 47
Satır: **23**
Bir şey yenilmek.
faḳaṭ naşıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

8. **alınıp:**-*ıp*
Diğer 56
Satır: **15**
Konulmak, yerleştirilmek.
ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

9. **alınır:**-*ır*
Diğer 60
Satır: **18**
Çıkarılmak.
üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

10. **alınaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 63
Satır: **10**
Koyulmak.
defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle tesbīt

alış:

1. **alışdum:**-*du*, -*m*
Diğer 112
Satır: **19**
Bir şeyi tekrarlaya tekrarlaya kolayca yapabilir duruma gelmek, öğrenmek.
Alışdum reveransa
Ḫamāmī'niñ işleri

alışveriş:

1. **alışverişe:**-*e*
Diğer 40
Satır: **14**
Alım satım, ticaret.
birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

ʿālim:

1. **ʿālim:**
Diğer 32

Satır: **11**

İlim sahibi olan kimse, bilici, bilen.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

2. ʿ**ālimleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 41

Satır: **13**

Balıklarla ilgili ilim sahibi olan.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḫāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

3. ʿ**ālimleri:**-*ler, -i*

Kaside 1

Mısra: **157**

Bir şey hakkında ilim sahibi olan kimse, bilen.

ʿĀlimleri ḫamsi-ḫār olurlar
Şāʿirleri āşinā-yı ḫamsi

ʿaliyye:

1. ʿ**aliyye:**

Diğer 113

Satır: **16**

Özel isim.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

alkışla:

1. **alḳışladı:**-*dı*

Diğer 110

Satır: **1**

Bir kimseyi, bir fikir veya hareketi beğendiğini göstermek için el çırpmak.

bunuñ üzerine ḫāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

alkışlan:

1. **alḳışlanmış:**-*mış*

Diğer 109

Satır: **9**

Başkaları tarafından el çırpılarak taktir edilmek.

İşbu manẓūme ḫāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

Allah:

1. **Allah:**

Diğer 1

Mısra: **11**

Kainatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

Allāh Allāh:

1. **Allāh Allāh:**

Diğer 32

Satır: **9**

Kelime Tipi: **-**

Şaşma anlatan bir ünlem.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḥṣûṣ adam çıḳarırlar
borularla her ṭarafa

2. **Allāh Allāh:**

Gazel 1

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Şaşma anlatan bir ünlem.

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

Allāh için:

1. **Allāh için:**

Gazel 5

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Doğrusu, gerçekten.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad şanma kim pāyānı var

Allāh lāyuġuni versun:

1. **Allāh lāyuġuni versun:**

Diğer 111

Satır: **4**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sevilen bir kimsenin değişik ve yadırganabilecek

bir davranışı karşısında kullanılan tatlı bir sitem ve alay sözü.
Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir
ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

Allāh selāmet versin:

1. **Allāh selāmet versin:**
Diğer 104
Satır: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Uzaktaki tanıdıklar anılırken kullanılan bir söz.
Ḫamsiye Dāʾir
Allāh selāmet versin şimdi Ṭrabzon'da bulunan
Ḫamāmī-zāde İḥsān

Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb:

1. **Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb:**
Diğer 100
Satır: **4**
Kelime Tipi: **-**
Doğrusunu en iyi Allah bilir.
Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk:

1. **Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk:**
Diğer 109
Satır: **19**
Kelime Tipi: **Dua İfadesi**
Allah'ım yıldızlar, ay ve gezegenler hürmetine bizim için balıkları ve keşkeği çoğalt.
Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

alt:

1. **altında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 8
Satır: **10**
Bir şeyin aşağısında bulunan boşluk veya yer.
Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

2. **altındadır:**-*ı, -n, -da, -dır*
Diğer 8
Satır: **13**
Bir şeyin aşağısında bulunan boşluk veya yer.
tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

3. **altında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 25
Satır: **22**
Bir şeyin aşağısında bulunan boşluk veya yer.
Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

4. **alt:**
Diğer 5
Satır: **6**
Bir şeyin yere bakan yanı.
aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

5. **altında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 5
Satır: **16**
Bir şeyin yere bakan yanı.
açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

6. **altı:**-*ı*
Diğer 7

Satır: **21**

Bir şeyin yere bakan yanı.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

7. **alt:**

Diğer 8

Satır: **11**

Bir şeyin yere bakan yanı.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

8. **altı:**-*ı*

Diğer 17

Satır: **19**

Bir şeyin yere bakan yanı.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

9. **altından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 17

Satır: **21**

Bir şeyin yere bakan yanı.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

10. **altından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 23

Satır: **1**

Denizin içi, yüzeyi dışında kalan kısım.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

11. **altına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 52

Satır: **11**

Bir nesnenin tabanı.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

12. **altı:**-*ı*

Diğer 54

Satır: **3**

Bir nesnenin tabanı.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

13. **altı:**-*ı*

Diğer 54

Satır: **25**

Yemeğin ısıya yakın olan tarafı.

yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

14. **alt:**

Diğer 55

Satır: **21**

Yemeğin ısıya yakın olan tarafı.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

15. **altı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **17**

Yemeğin ısıya yakın olan tarafı.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

16. **altunda:**-*u, -n, -da*

Diğer 108

Satır: **3**

Denizin dibi.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

17. **altımdaki:**-*ım, -da, -ki*

Diğer 109

Satır: **22**

Üzerine oturulan şey.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḥalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

alt çeñesiniñ:

1. **alt çeñesiniñ:**-*si, -niñ*

Diğer 8

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

İnsan ve hayvanlarda yiyecekleri çiğnemeye yarayan, oynayabilen çene.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

alt ṭarafını:

1. **alt ṭarafını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 27

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Alt uç. Hamsi ağının denize batan kısmı.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

alt ucunda:

1. **alt ucunda:**-*u, -n, -da*

Diğer 27

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsi ağının denize batan kısmı.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

altı:

1. **altı:**

Diğer 16

Satır: **18**

Beşten sonra gelen sayının adı.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

2. **altı:**

Diğer 16

Satır: **23**

Beşten sonra gelen sayının adı.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

3. **altı:**

Diğer 21

Satır: **9**

Beşten sonra gelen sayının adı.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

4. **altı:**

Diğer 23

Satır: **12**

Beşten sonra gelen sayının adı.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

5. **altı:**

Diğer 32

Satır: **21**

Beşten sonra gelen sayının adı.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

6. **altı:**

Diğer 60

Satır: **2**

Beşten sonra gelen sayının adı.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

7. **altı:**
Diğer 60
Satır: **8**
Beşten sonra gelen sayının adı.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

8. **altı:**
Diğer 60
Satır: **19**
Beşten sonra gelen sayının adı.
sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

9. **altı:**
Diğer 102
Satır: **20**
Beşten sonra gelen sayının adı.
Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

alti:

1. **alti:**
Diğer 105
Satır: **16**
Altı, dibi.
Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına

2. **alti:**
Diğer 105
Satır: **20**
Altı, dibi.
Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

altına döner:

1. **altına döner:**-*er*
Diğer 38
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Toprağın üstündeki bir şey altına çevrilmek.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

altıncı:

1. **altıncısı:**-*sı*
Diğer 1
Mısra: **45**
Altı sayısının sıra sıfatı.
Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

2. **altıncısı:**-*sı*
Diğer 57
Satır: **11**
Altı sayısının sıra sıfatı.
Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

altında:

1. **altında:**
Diğer 23
Satır: **18**
-e maruz bulunma, etkisinde olma.
ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

altında ḳalır:

1. **altında ḳalır:**-*ır*
Diğer 29
Satır: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bir şeyin altında bulunmak. II Ezilmek.
altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

altun:

1. **altun:**

Diğer 16

Satır: **8**

Altından yapılmış para.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

2. **altun:**

Diğer 24

Satır: **1**

Altın. II Altın renginde olan.

Evvelce altun renkli Güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra
baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı ser ü zerrīn
ḳıyılara ḳadar uzamış.

altun tāc gibi örülen:

1. **altun tāc gibi örülen:**-*en*

Diğer 24

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin etrafının altın sarısı rengiyle kaplanması. II Güneşin ışınlarıyla kaplanmak.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı
hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġaların
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī
güzellikleri

aluk aluk:

1. **aluḳ aluḳ:**

Diğer 112

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Alık alık. Etrafında olup bitenleri kavrayamayan şaşkın bir tavırla, bön bön, sersem sersem.

Baḳındum aluḳ aluḳ
Apansızun cānlandu

altüst edilerek:

1. **altüst edilerek:**-*il, -erek*

Diğer 55

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Yemeğin pişmesi için önce bir yüzü sonra öbür yüzünü çevirmek.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp
ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi
ḳızarınca

aʿmā:

1. **aʿmā:**

Muhammes 1

Mısra: **37**

Kör.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

amān:

1. **amān:**

Diğer 1

Mısra: **12**

Hayret, şaşkınlık bildirir.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

ʿamel:

1. ʿ**ameli:**-*i*

Diğer 43

Satır: **6**

Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣüretde
ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve
ʿameli ḳurtaracaḳ

ʿamele:

1. ʿ**ameledir:**-*dir*

Diğer 33

Satır: **21**

Gündelikle çalışan işçi.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle
teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir
ṭara çıḳarır

2. ʿ**amelesi:**-*si*

Diğer 36

Satır: **16**

Gündelikle çalışan işçi.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ
kendisiyle berāber baʿżen birḳaç

ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ şıḳılığıyla seyrekliginde

ʿamelen:

1. ʿ**amelen:**

Diğer 4

Satır: **21**

Bir şey yaparak, fiilen.

ḫamsiyi naẕarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

ʿameliyyāt:

1. ʿ**ameliyyātı:**-*ı*

Diğer 20

Satır: **20**

İşler, faaliyetler.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlığıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

ʿameliyye:

1. ʿ**ameliyye:**

Diğer 4

Satır: **23**

İş, fiil.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẕannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. ʿ**ameliyyesini:**-*si*, -*n*, -*i*

Diğer 36

Satır: **15**

İş, fiil.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ şıḳılığıyla seyrekliginde

3. ʿ**ameliyyeyi:**-*y*, -*i*

Diğer 36

Satır: **9**

İş, fiil.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

4. ʿ**ameliyyeye:**-*y*, -*e*

Diğer 52

Satır: **13**

İş, fiil.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri şayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

ammā:

1. **ammā:**

Diğer 14

Satır: **21**

Bir hükmü kuvvetlendirir, pekiştirir.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

2. **ammā:**

Diğer 15

Satır: **16**

Bir hükmü kuvvetlendirir, pekiştirir.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

3. **ammā:**

Diğer 114

Satır: **23**

Bir hükmü kuvvetlendirir, pekiştirir.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamişsun citāb

4. **ammā:**

Muhammes 1

Mısra: **22**

Uyarmak için kullanılır.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

5. **ammā:**

Muhammes 3

Mısra: **15**

Aşırılık ifade eder.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

6. **amma:**

Diğer 105

Satır: **3**

Bir hüküm cümlesinden önce "fakat, lakin, ancak, yalnız" anlamında kullanılır veya bu hükmü hazırlık mahiyetinde olan ilk cümleye bağlar.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar ṣanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

7. **amma:**

Diğer 105

Satır: **4**

Bir hüküm cümlesinden önce "fakat, lakin, ancak, yalnız" anlamında kullanılır veya bu hükmü hazırlık mahiyetinde olan ilk cümleye bağlar.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar ṣanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

8. **amma:**

Diğer 106

Satır: **21**

Amma velakin, bununla birlikte.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

9. **ammā:**

Diğer 1

Mısra: **51**

Ancak, fakat, lakin.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

10. **ammā:**

Diğer 1

Mısra: **89**

Ancak, fakat, lakin.

Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

11. **ammā:**

Diğer 59

Satır: **15**

Ancak, fakat, lakin.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

12. **ammā:**

Diğer 115

Satır: **10**

Ancak, fakat, lakin.

hepisinu yazar citāblar Ha dururşun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā ṣormazşun naṣul boy verur. Ha añlatayum

13. **ammā:**

Gazel 6

Mısra: **10**

Ancak, fakat, lakin.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

14. **ammā:**

Muhammes 1

Mısra: **7**

Ancak, fakat, lakin.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Viṣne-āṣā gözlerinden pek nefīs olur ḫoṣ-āb

15. **ammā:**

Muhammes 2

Mısra: **15**

Ancak, fakat, lakin.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

ʿamuca:

1. ʿ**amucamız:**-*mız*

Diğer 102

Satır: **13**

Amca. II Aynı familyadan olan.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

ʿamuca-zāde:

1. ʿ**amuca-zādesi:**-*si*

Diğer 106

Satır: **16**

Amcazade, amcanın oğlu.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

ʿamūd:

1. ʿ**amūd:**

Diğer 28

Satır: **18**

Dik, dik durumda.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı
doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde
ġazla yanar tenekeden

ʿamūden:

1. ʿ**amūden:**

Diğer 63

Satır: **10**

Dik bir şekilde.

def'a yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de
sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına
alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

ʿamūdī:

1. ʿ**amūdī:**

Diğer 23

Satır: **23**

Dikine, dik.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde
kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

an:

1. **anda:**-*da*

Diğer 18

Satır: **6**

İnsana kısa gelen zaman bölümü.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb
eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya
mümkün mertebe çoḳ

2. **an:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

3. **an:**

Diğer 24

Satır: **3**

Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḥālinde hep māverāʾī

4. **anda:**-*da*

Gazel 2

Mısra: **8**

Vakit, zaman.

Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

5. **ānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **2**

Güzellik, alım. II Lezzet.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

ʿanʿanāt:

1. ʿ**anʿanāt:**

Diğer 47

Satır: **16**

Nesilden nesile geçerek gelen adetler, örfler, gelenekler.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde
yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend
bu tavṣiyelerden

ʿanʿane:

1. **ʿanʿaneler:**-*ler*

Diğer 43

Satır: **24**

Ağızdan ağıza nakledilerek gelen rivayet.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

ancak:

1. **ancaḳ:**

Diğer 6

Satır: **3**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

2. **ancaḳ:**

Diğer 6

Satır: **18**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekşeriyetle Türklerden ʿibāret olan

3. **ancaḳ:**

Diğer 8

Satır: **7**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳıṣa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiżāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

4. **ancaḳ:**

Diğer 12

Satır: **14**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

5. **ancaḳ:**

Diğer 28

Satır: **20**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

6. **ancaḳ:**

Diğer 34

Satır: **10**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

7. **ancaḳ:**

Diğer 35

Satır: **12**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

8. **ancaḳ:**

Diğer 35

Satır: **15**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

9. **ancaḳ:**

Diğer 36

Satır: **16**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

10. **ancaḳ:**

Diğer 36

Satır: **24**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

11. **ancaḳ:**

Diğer 37

Satır: **11**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

12. **ancaḳ:**

Diğer 42

Satır: **19**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

13. **ancaḳ:**

Diğer 46

Satır: **21**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ haẓmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

14. **ancaḳ:**

Diğer 47

Satır: **15**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

15. **ancaḳ:**

Diğer 48

Satır: **10**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

16. **ancaḳ:**

Diğer 50

Satır: **18**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

17. **ancaḳ:**

Diğer 52

Satır: **13**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

18. **ancaḳ:**

Diğer 60

Satır: **18**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

19. **ancaḳ:**

Diğer 62

Satır: **4**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

20. **ancaḳ:**

Diğer 62

Satır: **16**

Lakin, ama, fakat, yalnız.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi

sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

21. **ancaḳ:**
Diğer 64
Satır: **11**
Lakin, ama, fakat, yalnız.
denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḫṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

22. **ancaḳ:**
Diğer 98
Satır: **19**
Lakin, ama, fakat, yalnız.
Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

23. **ancaḳ:**
Diğer 6
Satır: **25**
Yalnızca.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

24. **ancaḳ:**
Diğer 37
Satır: **5**
Yalnızca.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü kuvvet faẓla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

25. **ancaḳ:**
Diğer 43
Satır: **21**
Yalnızca.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

26. **ancaḳ:**
Diğer 56
Satır: **13**
Yalnızca.
Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

27. **ancaḳ:**
Gazel 2
Mısra: **5**
Yalnızca.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

28. **ancaḳ:**
Kaside 1
Mısra: **131**
Yalnızca.
Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya gümüş çaça-yı ḫamsi

29. **ancaḳ:**
Diğer 21
Satır: **9**
En erken.
Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar.
Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

30. **ancaḳ:**
Diğer 21
Satır: **17**
Olsa olsa, en çok.
ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keṣretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

31. **ancaḳ:**
Diğer 38
Satır: **20**
Olsa olsa, en çok.
şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri

ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

32. **ancaḳ:**

Diğer 59

Satır: **6**

Nihayet, en sonunda.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

33. **ancaḳ:**

Kaside 2

Mısra: **17**

Bundan böyle.

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

anchois:

1. **anchois:**

Diğer 17

Satır: **18**

Hamsi balığının Fransızcadaki karşılığı.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḥtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

2. **anchois:**

Diğer 18

Satır: **10**

Hamsi balığının Fransızcadaki karşılığı.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

ançüyez:

1. **ançüyez:**

Diğer 21

Satır: **11**

Ançüez. Semiz hamsilerin başları ve bağırsakları çıkarılıp temizlendikten sonra fıçılarda bir kat tuz bir kat hamsi istif edilerek ve üzerine taş koymak suretiyle üç ay sonra hazır hale gelen bir tür yemek.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

2. **ançüyez:**

Diğer 21

Satır: **11**

Ançüez. Semiz hamsilerin başları ve bağırsakları çıkarılıp temizlendikten sonra fıçılarda bir kat tuz bir kat hamsi istif edilerek ve üzerine taş koymak suretiyle üç ay sonra hazır hale gelen bir tür yemek.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

3. **ançüyez:**

Diğer 21

Satır: **16**

Ançüez. Semiz hamsilerin başları ve bağırsakları çıkarılıp temizlendikten sonra fıçılarda bir kat tuz bir kat hamsi istif edilerek ve üzerine taş koymak suretiyle üç ay sonra hazır hale gelen bir tür yemek.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

4. **ançüyez:**

Diğer 40

Satır: **4**

Ançüez. Semiz hamsilerin başları ve bağırsakları çıkarılıp temizlendikten sonra fıçılarda bir kat tuz bir kat hamsi istif edilerek ve üzerine taş koymak suretiyle üç ay sonra hazır hale gelen bir tür yemek.

av ve aġ tertībātı ṣalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ muḥāfaẓası fennen

5. **ançüyez:**

Diğer 42

Satır: **16**

Ançüez. Semiz hamsilerin başları ve bağırsakları çıkarılıp temizlendikten sonra fıçılarda bir kat tuz bir kat hamsi istif edilerek ve üzerine taş koymak suretiyle üç ay sonra hazır hale gelen bir tür yemek.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

ançüyez balığı:

1. **ançüyez balığı:**

Diğer 21

Satır: **17**

Kelime Tipi: **-**

Ançüez haline getirilmiş hamsi balığı.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

anda:

1. **anda:**

Gazel 6

Mısra: **3**

Orada.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

anfiteatr:

1. **anfiteatr:**

Diğer 24

Satır: **23**

Amfiteatr. Dinleyicilerin oturduğu, sıraları arkaya doğru basamaklı olarak yükselen salon, amfi. II Amfiteatr biçiminde sıralanmış olan.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

aʿni'l-müsemmā:

1. **aʿni'l-müsemmā:**

Diğer 12

Satır: **13**

Yani malum, maruf.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

anıñçün:

1. **anıñçün:**

Diğer 1

Mısra: **78**

Onun için, ona sahip olmak amacıyla.

On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

2. **anıñçün:**

Diğer 55

Satır: **3**

Onun için, ona sahip olmak amacıyla.

Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırṭına

3. **anıñçün:**

Muhammes 2

Mısra: **27**

Bu sebepten dolayı, bu nedenle.

Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

Ankara:

1. **Anḳara'ya:***-y, -a*

Diğer 6

Satır: **28**

Türkiye Cumhuriyeti'nin başşehri ve bu şehrin merkez olduğu il.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

añla:

1. **añlaşılmış:***-ş, -ıl, -mış*

Diğer 19

Satır: **19**

Belli olmak, ortaya çıkmak.

ḫamsi bulunduġu ʿinde'l-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun sayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb ve yāḫūd manyaṭına

2. **añladıḳ.:***-dı, -ḳ*

Diğer 23

Satır: **6**

Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

3. **añlıyoruz:**-*yor, -uz*

Diğer 23

Satır: **2**

Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

4. **añlamış.:**-*mış*

Diğer 37

Satır: **1**

Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.

ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

5. **añlar:**-*r*

Diğer 113

Satır: **9**

Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

6. **añla:**

Diğer 1

Mısra: **2**

Öğrenmek, bilmek.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

7. **anladıḳları:**-*dıḳ, -ları*

Diğer 36

Satır: **3**

Bir şeyin gerçeğini, aslını duygu ve düşünce yoluyla idrak etmek, künhüne varmak.

cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

8. **añlamışlardır:**-*mış, -lar, -dır*

Diğer 36

Satır: **2**

Bir şeyin gerçeğini, aslını duygu ve düşünce yoluyla idrak etmek, künhüne varmak.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

9. **añladım:**-*dı, -m*

Diğer 50

Satır: **5**

Bir şeyin gerçeğini, aslını duygu ve düşünce yoluyla idrak etmek, künhüne varmak.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

10. **añladıñ:**-*dı, -ñ*

Diğer 116

Satır: **5**

Bir şeyin gerçeğini, aslını duygu ve düşünce yoluyla idrak etmek, künhüne varmak.

añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

<u>añlaşıl:</u>

1. **añlaşılıyor:**-*ı, -yor*

Diğer 4

Satır: **12**

Belli olmak, ortaya çıkmak.

baʿżı maṭbuʿāt müntericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **añlaşılabilir:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 22

Satır: **21**

Belli olmak, ortaya çıkmak.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

3. **añlaşılırsa:**-*ır, -sa*

Diğer 29

Satır: **21**

Belli olmak, ortaya çıkmak.

ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca şayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

4. **añlaşılır:**-*ır*

Diğer 8

Satır: **2**

Ne olduğu bilinmek, kavranılmak.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

5. **añlaşılmamışdır:**-*ma, -mış, -dır*

Diğer 41

Satır: **4**

Ne olduğu bilinmek, kavranılmak.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḥamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

anlaşılmaz:

1. **anlaşılmaz:**

Diğer 29

Satır: **25**

Anlaşılması güç olan, bir anlam verilemeyen, karışık, muğlak, tuhaf.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara çekilmiş anlaşılmaz bir

añlaşılmış olduġundan:

1. **añlaşılmış olduġundan:**-*duġ, -u, -n, -dan*

Diğer 19

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Ne olduğu bilinmek, kavranılmak.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun şayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

añlat:

1. **añlatılamayan:**-*ıl, -a, -ma, -y, -an*

Diğer 24

Satır: **11**

Bilgi vermek, izah etmek.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

2. **añlatmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 97

Satır: **13**

Bir konu üzerinde açıklama yapmak, açıklamada bulunmak.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

3. **añlatayum:**-*a, -y, -um*

Diğer 115

Satır: **10**

Bir konu üzerinde açıklama yapmak, açıklamada bulunmak.

hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā şormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

4. **añlatıyor:**-*ı, -yor*

Diğer 109

Satır: **16**

Nakletmek.

merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir. Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

anne:

1. **annesinuñ:**-*si, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **14**

Çocuk doğurmuş olan kadın, ana.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

apansızun:

1. **apansızun:**

Diğer 112

Satır: **16**

Apansızın, birdenbire.

Baḳındum aluḳ aluḳ
Apansızun cānlandu

ara:

1. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 4

Satır: **18**

İç.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

2. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 7

Satır: **1**

İç.

ḳurşaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

3. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 59

Satır: **22**

İç.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḫāżırlop
ḫālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

4. **aralarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*

Diğer 100

Satır: **7**

İç.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından Ṣāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

5. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 114

Satır: **9**

İç.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥṣe girmege tenezzül etmeyordu.

6. **arasından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 114

Satır: **6**

İç.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

7. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Kaside 1

Mısra: **103**

İç.

Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḫamsi

8. **arasından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 7

Satır: **4**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

9. **arasına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 27

Satır: **16**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

10. **arasına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 27

Satır: **20**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

11. **arasından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 27

Satır: **18**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

12. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 28

Satır: **23**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż ʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

13. **ara:**

Diğer 38

Satır: **9**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

14. **arasından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 62

Satır: **12**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

15. **arasındaki:**-*sı, -n, -da, -ki*

Diğer 114

Satır: **5**

İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

16. **arayalım.:**-*y, -alım*

Diğer 26

Satır: **19**

Bir şeyi bulmaya çalışmak, taharri etmek.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḫareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

17. **araya:**-*y, -a*

Diğer 60

Satır: **15**

Orta, iç.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

18. **arasına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 63

Satır: **10**

İki şey arasında bulunan, arada olan.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

19. **arayan:**-*y, -an*

Diğer 64

Satır: **7**

Arzulamak, hasretini çekmek.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdığı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

20. **aralarındaki:**-*lar, -ı, -n, -da, -ki*

Diğer 99

Satır: **8**

İki şeyin birbiriyle olan kıyası.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış
ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde
olmaḳla berāber aralarındaki

21. **aradıḳ:**-*dı, -k*

Diğer 100

Satır: **19**

Düşünmek.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-
perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini
ḫamsileri ḳorumaḳ için

22. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 47

Satır: **6**

Orta, beyn, mabeyn.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan
ṭaʿāma ḳarşı da

23. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 104

Satır: **4**

Orta, beyn, mabeyn.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları
ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet
bulunduġunu şormaḳ için

24. **arasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 104

Satır: **10**

Orta, beyn, mabeyn.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

25. **aramış:**-*mış*

Diğer 104

Satır: **5**

Arayıp sormak.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

ʿArab:

1. ʿ**Arab'ıñ:**-*'ıñ*

Diğer 11

Satır: **15**

Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ
fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden
yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

Aʿrāb:

1. **Aʿrāb:**

Muhammes 2

Mısra: **22**

Arap halkı.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

ʿArab Cāmiʿi'ndeki:

1. ʿ**Arab Cāmiʿi'ndeki:**-*n, -de, -ki*

Diğer 108

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

İstanbul'da Galata'da kiliseden çevrilme en büyük cami.

Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lüṭfī Fikrī Beg'le Ḥāfıẓ
İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir
ziyāfet vermişdir.

araba:

1. **araba:**

Diğer 34

Satır: **14**

Motorla işleyen tekerlekli kara taşıtı, otomobil.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da
olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ
fıçı ḳullanılsa bile araba

2. **arabalarla:**-*lar, -la*

Diğer 34

Satır: **13**

Motorla işleyen tekerlekli kara taşıtı, otomobil.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

ʿArabca:

1. ʿ**Arabcada:**-*da*

Diğer 10

Satır: **2**

Arapça.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̲elās̲ede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. ʿ**Arabca:**

Diğer 37

Satır: **17**

Arapça.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
z̲ü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye z̲ü'l- s̲elas̲eti't-maʿāş ḫāyır öyle de

ʿArabī:

1. ʿ**Arabī:**

Diğer 10

Satır: **14**

Arapça.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i s̲elāş̲e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

arada:

1. **arada:**

Diğer 111

Satır: **23**

Ara sıra, bazen.

Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

ārām:

1. **ārām:**

Diğer 14

Satır: **14**

Rahat, huzur, sükun.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

ardınca:

1. **ardınca:**

Diğer 47

Satır: **20**

Arkası sıra, peşinden.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

2. **ardınca:**

Kaside 1

Mısra: **78**

Arkası sıra, peşinden.

Her köylü livā livā ḳumandan
Ardınca alay alay-ı ḫamsi

Arisṭo:

1. **Arisṭolar:**-*lar*

Muhammes 2

Mısra: **8**

Eksi Yunan hekimlerinin en büyüklerindendir. Milattan 384 sene evvel Makedonya'nın Stagira şehrinde doğdu. Yirmi sene kadar Eflatun'dan ders gördü. Vefatı Halkis şehrindedir.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

2. **Arisṭo'dan:**-*dan*

Müseddes 1

Mısra: **10**

Eksi Yunan hekimlerinin en büyüklerindendir. Milattan 384 sene evvel Makedonya'nın Stagira şehrinde doğdu. Yirmi sene kadar Eflatun'dan ders gördü. Vefatı Halkis şehrindedir.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından e s̲er ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

arka:

1. **arḳasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 23

Satır: **21**

Bir yerin ön kabul edilen kısmına göre geride bulunan tarafı, bir eksene göre geride kalan yer.
Deñizde ḫafîf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir e<u>s</u>er-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḫālinde. Deñizdeki

2. **arḳadan:**-*dan*
Diğer 26
Satır: **22**
Bir yerin ön kabul edilen kısmına göre geride bulunan tarafı, bir eksene göre geride kalan yer.
Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

3. **arḳasında:**-*sı, -n, -da*
Diğer 25
Satır: **13**
Yakın olmayan yer.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

4. **arḳasındayız:**-*sı, -n, -da, -y, -ız*
Diğer 27
Satır: **13**
Peş, art.
ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

5. **arḳanıñ:**-*nıñ*
Diğer 62
Satır: **13**
Sırt.
olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

6. **arḳası:**-*sı*
Diğer 62
Satır: **13**
Sırt.
olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

7. **arḳasından:**-*sı, -n, -dan*
Diğer 62
Satır: **19**
Sırt.
uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

8. **arḳasından:**-*sı, -n, -dan*
Diğer 63
Satır: **3**
Sırt.
evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḫayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

<u>arḳa ḳanadları:</u>
1. **arḳa ḳanadları:**-*ı*
Diğer 17
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Hamsinin sırtında bulunan yüzgeçler.
genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

<u>arḳadaş:</u>
1. **arḳadaşım:**-*ım*
Diğer 3
Satır: **7**
Aralarında yakınlık, dostluk ve sevgi bulunan kimselerden her biri.
baḥ<u>s</u>ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **arḳadaşlar:**-*lar*

Diğer 59

Satır: **22**

Aralarında yakınlık, dostluk ve sevgi bulunan kimselerden her biri.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü şayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

3. **arḳadaşız:**-*ız*

Diğer 23

Satır: **15**

Bir yerde veya işte birlikte bulunup belli bir süre beraber olanlardan her biri, şerik.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
şulara doḳanıyor

4. **arḳadaşlar:**-*lar*

Diğer 29

Satır: **23**

Bir yerde veya işte birlikte bulunup belli bir süre beraber olanlardan her biri, şerik.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürür içinde Dışarı rüzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

5. **arḳadaşımız:**-*ımız*

Diğer 30

Satır: **2**

Bir yerde veya işte birlikte bulunup belli bir süre beraber olanlardan her biri, şerik.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir şūretle yardım etmişler

6. **arḳadaşlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 103

Satır: **15**

Bir yerde veya işte birlikte bulunup belli bir süre beraber olanlardan her biri, şerik.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ işṭirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

7. **arḳadaşı:**-*ı*

Diğer 108

Satır: **18**

Bir yerde veya işte birlikte bulunup belli bir süre beraber olanlardan her biri, şerik.

ʿAlī ʿOs̱mān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOs̱mān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

8. **arḳadaşları:**-*lar, -ı*

Diğer 25

Satır: **14**

Bina, yapı.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

armaġan:

1. **armaġan:**

Muhammes 3

Mısra: **28**

Hediye.

Cāy-ı pāk-i iḥtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

armaġan gider:

1. **armaġan gider:**-*er*

Muhammes 2

Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

Değerli bir şey başka ülkelere ihraç edilmek.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẓīm-ḫān

arpa:

1. **arpa:**

Diğer 38

Satır: **13**

Buğdaygillerden bir bitki.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu

zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

arşın:

1. **arşın:**

Diğer 35

Satır: **14**

Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

arşun:

1. **arşun:**

Diğer 115

Satır: **5**

Arşın.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha
Toḫum naṣul

art:

1. **artar.:**-*ar*

Diğer 21

Satır: **10**

Çoğalmak.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezẕet ve rāyiḥası artar.
Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

2. **artan:**-*an*

Diğer 29

Satır: **1**

Yeterince kullanıldıktan sonra fazla gelip geriye kalmak.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

3. **artarsa:**-*ar, -sa*

Diğer 29

Satır: **18**

Geriye kalmak.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

4. **artar.:**-*ar*

Diğer 42

Satır: **7**

Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezayüt etmek.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

5. **artar:**-*ar*

Diğer 2

Mısra: **1**

Şiddetlenmek, fazlalaşmak.

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi

6. **artarsa:**-*ar, -sa*

Diğer 2

Mısra: **11**

Şiddetlenmek, fazlalaşmak.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

artıḳ:

1. **artıḳ:**

Diğer 12

Satır: **15**

Bir şeyin yeter olduğunu, daha fazla yapılmaması, daha ileri gidilmemesi gerektiğini belirtir.

gibi baḫs-i ġāmżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

2. **artıḳ:**

Kaside 1

Mısra: **243**

Bir şeyin yeter olduğunu, daha fazla yapılmaması, daha ileri gidilmemesi gerektiğini belirtir.

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir şaḳa-yı ḫamsi

3. **artıḳ:**

Kaside 1

Mısra: **244**

Bir şeyin yeter olduğunu, daha fazla yapılmaması, daha ileri gidilmemesi gerektiğini belirtir.

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir şaḳa-yı ḫamsi

4. **artıḳ:**

Diğer 26

Satır: **9**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

5. **artıḳ:**

Diğer 27

Satır: **8**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

6. **artıḳ:**

Diğer 46

Satır: **13**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ
neşv ü nemāsına vücūduñ

7. **artıḳ:**

Diğer 61

Satır: **10**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

8. **artıḳ:**

Diğer 101

Satır: **3**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

Yoooḳ demiş. Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

9. **artıḳ:**

Gazel 2

Mısra: **20**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

10. **artıḳ:**

Muhammes 2

Mısra: **20**

Şimdi, bundan böyle, bundan sonra.

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

11. **artıḳ:**

Diğer 29

Satır: **23**

Bir durumdan bir duruma geçişi, bir durumun, bir işin son bulup yenisinin başlayışını anlatmak için cümle başında kullanılır.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte ağı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

12. **artıḳ:**

Diğer 51

Satır: **9**

Bir durumdan bir duruma geçişi, bir durumun, bir işin son bulup yenisinin başlayışını anlatmak için cümle başında kullanılır.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

13. **artıḳ:**

Kaside 2

Mısra: **8**

Bir durumdan bir duruma geçişi, bir durumun, bir işin son bulup yenisinin başlayışını anlatmak için cümle başında kullanılır.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

14. **artıḳ:**

Gazel 2

Mısra: **26**

Bir şeyin daha ileri gidilmemesi gerektiğini belirtir.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

arttır:

1. **arttıran:**-*an*

Diğer 46

Satır: **22**

Çoğaltmak, fazlalaştırmak.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ haẕmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

artuk:

1. **artuḳ:**

Diğer 112

Satır: **21**

Artık, bundan böyle.

Bağlıdur artuḳ şansa
Aḳbaba ṣayı 338 1926

ʿarūse:

1. ʿ**arūsedir:**-*dir*

Kaside 1

Mısra: **153**

Gelin. II Gelin gibi güzel ve değerli olan şey.

Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

ʿarūż vezinleri:

1. ʿ**arūż vezinleri:**

Diğer 67

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Hecelerin uzunluk ve kısalık, kapalılık veya açıklık değerlerine göre türlü ses kalıplarından oluşan divan edebiyatı nazım ölçüsü, aruz ölçüsü.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

ʿarūż vezni:

1. ʿ**arūż vezni:**

Diğer 68

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hecelerin uzunluk ve kısalık, kapalılık veya açıklık değerlerine göre türlü ses kalıplarından oluşan divan edebiyatı nazım ölçüsü, aruz ölçüsü.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

arż:

1. **arżıñ:**-*ıñ*

Diğer 18

Satır: **15**

Yeryüzü, dünya.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

ʿarż:

1. ʿ**arż:**

Diğer 13

Satır: **18**

Saygı ile anlatma, ifade etme, bildirme.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

2. ʿ**arżı:**-*ı*

Diğer 20

Satır: **7**

Genişlik.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

ʿarż eder:

1. ʿ**arż eder:**-*er*

Diğer 67

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Göstermek.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḥamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

ʿarż etmeye:

1. ʿ**arż etmeye:**-*me, -y, -e*

Diğer 100

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Saygı ile bildirmek.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḥamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

ʿarż ettikçe:

1. ʿ**arż ettikçe:**-*tikçe*

Gazel 4

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Anlatmak, sunmak.

Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀşıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

ārzū:

1. **ārzū:**

Diğer 3

Satır: **13**

İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.

ārzū üzerine ḥamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḥamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balıġı

2. **ārzūsunda:**-*su, -n, -da*

Diğer 33

Satır: **7**

İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.

ḥamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir. Sīm-ten ḥamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

ārzū etmezmiş:

1. **ārzū etmezmiş:**-*mez, -miş*

Diğer 20

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Olmasını istemek, temenni etmek.

dolayı ṣardalya meyānında ḥamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḥamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

ārzūya göre:

1. **ārzūya göre:**

Diğer 58

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

İsteğe göre.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḥamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

ʿaṣā:

1. ʿ**aṣāsını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 45

Satır: **22**

Uzun sopa, değnek, baston.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

āsār:

1. **āsār:**

Diğer 10

Satır: **6**

Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḥaylī
āsār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

āsāyiş-i niʿmet verir:

1. **āsāyiş-i niʿmet verir:**-*ir*

Muhammes 1

Mısra: **39**

Kelime Tipi: -

Nimetten dolayı huzur vermek.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

aṣdiḳā-yı ḥamsi:

1. **aṣdiḳā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **232**

Kelime Tipi: -

Hamsinin samimi, gerçek dostları. II Hamsi sevenler.

Bir böyle ḳaṣīde-i revānı
Ezberlesin aṣdiḳā-yı ḥamsi

ʿasel-nūş:

1. **ʿasel-nūş:**

Kaside 1

Mısra: **171**

Bal yiyen.

Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḳara-yı ḥamsi

aṣḥāb:

1. **aṣḥāb-ı:**--*ı*

Diğer 17

Satır: **6**

Sahipler.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

aṣḥāb-ı keyf ü iştihā:

1. **aṣḥāb-ı keyf ü iştihā:**

Gazel 5

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Keyfine düşkün ve iştah sahibi kimseler.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḥamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

aṣḥāb-ı merākıñ:

1. **aṣḥāb-ı merāḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 104

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Merak sahipleri, merak eden kimseler.

ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur.
Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

aṣıl:

1. **aṣıl:**

Diğer 26

Satır: **18**

Bilhassa, özellikle, en çok.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

2. **aṣıl:**

Diğer 28

Satır: **5**

Aslında, esasında.

Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

3. **aṣıl:**

Diğer 63

Satır: **16**

Bir şeyin ilk şekli, orijinal durumu.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

aṣıl hamsi yataġı:

1. **aṣıl ḫamsi yataġı:**

Diğer 40

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının en çok bulunduğu yer, Norveç Denizi.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

ʿasīrü'l-hażm:

1. **ʿasīrü'l-hażm:**

Diğer 14

Satır: **11**

Sindirimi zor, zahmetli, müşkül sindirime sahip olan.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

aş:

1. **aşı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **18**

Yemek.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

aşağı:

1. **aşaġıki:**-*ki*

Diğer 4

Satır: **5**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

2. **aşaġıki:**-*ki*

Diğer 17

Satır: **17**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

3. **aşaġıya:**-*y*, -*a*

Diğer 19

Satır: **4**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli e̱seriñ müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥi̱s satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥ̱si bitiriyorum

4. **aşaġıdaki:**-*da*, -*ki*

Diğer 47

Satır: **16**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

5. **aşaġıda:**-*da*

Diğer 53

Satır: **11**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye
ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

6. **aşaġıya:**-*y*, -*a*

Diğer 69

Satır: **10**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

7. **aşaġıya:**-*y*, -*a*

Diğer 97

Satır: **15**

Yazı ve söz için daha sonra gelen kısım, devam.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

8. **aşaġı:**

Diğer 19

Satır: **5**

Aşaġıya, alta, alt tarafa doğru.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra
Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

9. **aşaġıya:**-*y*, -*a*

Diğer 27

Satır: **12**

Denizden kıyıya doğru.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya yalıya doġru

10. **aşaġıya:**-*y*, -*a*

Diğer 28

Satır: **11**

Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

aşaġı aḳmaġa:

1. **aşaġı aḳmaġa:**-*maġ, -a*

Diğer 19

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Balıklar için güneye doğru hareket etmek.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra
Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

aşaġu:

1. **aşaġu:**

Diğer 109

Satır: **8**

Aşağıya, alta, alt tarafa doğru.

Lüṭfī Beg'i bir öpse
Ṣaḳalundan aşaġu

aşçı:

1. **aşçılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 97

Satır: **9**

Yemek pişirip satan kimse.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki
ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır
ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

aş-hāne-i dilde:

1. **aş-ḫāne-i dilde:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

Gönlün yemek pişen mutfağı.

Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

aşı boya:

1. **aşı boya:**

Diğer 20

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Sarı veya kırmızı boya toprağı.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

ʿāşık:

1. ʿ**āşıḳ-ı:**--*ı*

Gazel 4

Mısra: **16**

Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun.

Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀşıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

2. ʿ**āşıḳıñ:**-*ıñ*

Gazel 4

Mısra: **1**

Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

3. ʿ**āşıḳ-ı:**--*ı*

Gazel 6

Mısra: **13**

Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

4. ʿ**āşıḳları:**-*lar, -ı*

Kaside 1

Mısra: **9**

Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun.

ʿĀşıḳları ḳaldılar tiril hep
Mevcūdu edip hebā-yı ḫamsi

ʿāşık-ı āvāreyi:

1. ʿ**āşıḳ-ı āvāreyi:**-*y, -i*

Gazel 5

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Perişan aşık.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

ʿāşıḳ-ı zār:

1. **ʿāşıḳ-ı zār:**

Diğer 59

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

İnleyen aşık.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine
pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

2. **ʿāşıḳ-ı zār:**

Kaside 1

Mısra: **99**

Kelime Tipi: -

İnleyen aşık.

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsi kuşuyla pay-ı ḫamsi

āşikār:

1. **āşikārdır:**-*dır*

Diğer 11

Satır: **1**

Açık, apaçık, belli, meydanda.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte
bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

2. **āşikār:**

Muhammes 2

Mısra: **11**

Açıkça, açık bir şekilde.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

āşinā:

1. **āşināsıyız:**-*sı, -y, -ız*

Diğer 3

Satır: **8**

Yakın, yakın gelen, munis, dost.

baḥşederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **āşināsı:**-*sı*

Diğer 37

Satır: **23**

Tanıdık, bildik. II Benzerlik.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

3. **āşināsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **60**

Tanıdık, bildik. II Benzerlik.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

āşinā-yı ḥāli:

1. **āşinā-yı ḥāli:**-*i*

Diğer 64

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Halden anlayan.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

2. **āşinā-yı ḥāli:**-*i*

Gazel 4

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Halden anlayan.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

āşinā-yı ḫamsi:

1. **āşinā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **158**

Kelime Tipi: -

Hamsinin dostu.

ʿĀlimleri ḫamsi-ḫār olurlar
Şāʿirleri āşinā-yı ḫamsi

ʿaşḳ:

1. ʿ**aşḳıñla:**-*ı, -ñ, -la*

Diğer 2

Mısra: **15**

Şiddetli istek, tutku.

ʿAşḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḫamsi

ʿaşḳa celdu:

1. **ʿaşḳa celdu:**-*du*

Diğer 112

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Aşka gelmek anlamına gelen deyim. Şevk ve heyecana kapılmak, coşmak.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.

Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

aṣl:

1. **aṣlı:**-*ı*

Diğer 53

Satır: **9**

Neden, sebep.

iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.

Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

aṣlā:

1. **aṣlā:**

Gazel 3

Mısra: **16**

Sakın, zinhar.

Farḳı balıḳlar ile beyne's-semāʾ ve's-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

aslen:

1. **aṣlen:**

Diğer 4

Satır: **5**

Aslında, esasında.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

aṣlü'l-aṣl:

1. **aṣlü'l-aṣlı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **9**

Esas, asıl, doğru.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

āsumān-peyvest eder:

1. **āsumān-peyvest eder:**-*er*

Gazel 5

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Göklere ulaştırmak. II Övgülere boğmak, çok övmek.

Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

aşur:

1. **aşururdi:**-*ur*, -*di*

Diğer 107

Satır: **24**

Aşırmak. Yüksek veya geçilmesi güç bir yerin üstünden diğer yanına geçirmek.

oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

at:

1. **atıp:**-*ıp*

Diğer 19

Satır: **7**

Balığın yumurtasını denize dökmesi.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

2. **atmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 20

Satır: **25**

Balığın yumurtasını denize dökmesi.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḥi ṣayd ediliyormuş.

3. **atılan:**-*ıl, -an*

Diğer 20

Satır: **3**

Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

4. **atılamayan:**-*ıl, -a, -ma, -y, -an*

Diğer 26

Satır: **5**

Kullanılması gelenek haline gelmiş bir şeyi kullanmaktan vazgeçmek.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

5. **atıp:**-*ıp*

Diğer 16

Satır: **17**

Sermek, yaymak, döşemek.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

6. **atar:**-*ar*

Diğer 28

Satır: **12**

Sermek, yaymak, döşemek.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

7. **atar:**-*ar*

Diğer 34

Satır: **2**

O yer.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḥta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

8. **atar:**-*ar*

Diğer 36

Satır: **6**

Saçmak, serpmek.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

9. **atar:**-*ar*

Diğer 41

Satır: **2**

Dökmek, akıtmak.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

10. **atan:**-*an*

Diğer 1

Mısra: **80**

Ağız kavgası sırasında laf atmak. II Bir şeyi yemek suretiyle ağzına atmak.

Ḳoparır evlerde büyük fırṭına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

11. **atan:**-*an*

Diğer 55

Satır: **5**

Ağız kavgası sırasında laf atmak. II Bir şeyi yemek suretiyle ağzına atmak.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

12. **atıñ:**-*ıñ*

Diğer 57

Satır: **14**

Koymak.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

13. **ataraḳ:**-*araḳ*

Diğer 59

Satır: **9**

Koymak.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefîs
zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

14. **atarlar:**-*ar, -lar*

Diğer 68

Satır: **14**

Aġ atmak.

Düşerler peşuñuze
Atarlar size aġı

15. **at:**

Kaside 1

Mısra: **109**

Mideye atmak, yemek.

Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māṣa-yı ḫamsi

16. **atdı:**-*dı*

Kaside 1

Mısra: **142**

Ok atmak. II Göndermek.

Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

at yükü:

1. **at yükü:**

Diğer 35

Satır: **9**

Kelime Tipi: **-**

Atlarla birlikte taşınan yük.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile
naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek
öylece bıraḳılır

ʿaṭā:

1. ʿ**aṭā-yi:**--*yi*

Diğer 13

Satır: **4**

İhsan, bağış, lütuf.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil
bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

2. ʿ**aṭā-yi:**--*yi*

Diğer 13

Satır: **4**

İhsan, bağış, lütuf.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil
bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

ʿaṭā-yı hamsi:

1. ʿ**aṭā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **150**

Kelime Tipi: **-**

Hamsi ihsanı, bağışı.

Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

atdıḳça atınca:

1. **atdıḳça atınca:**

Kaside 1

Mısra: **173**

Kelime Tipi: **-**

Bir şeyi ara vermeksizin ağzına atmak, yemek.

Atdıḳça atınca ṭatlılardan
Olmuş yine manḳafa-yı ḫamsi

āteş:

1. **āteşde:**-*de*

Diğer 15

Satır: **21**

Isıtmak, pişirmek için kullanılan yer veya araç.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden
ṣoñra yerler ki ḫaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

2. **āteşiñ:**-*iñ*

Diğer 54

Satır: **4**

Isıtmak, pişirmek için kullanılan yer veya araç.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan
ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve
tepsi serin bir āteşiñ

3. **āteş:**

Diğer 56

Satır: **11**

Isıtmak, pişirmek için kullanılan yer veya araç.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.

Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

4. **āteşde:**-*de*

Diğer 58

Satır: **11**

Isıtmak, pişirmek için kullanılan yer veya araç.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.

Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

5. **āteş:**

Diğer 18

Satır: **4**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av

maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

6. **āteşi:**-*i*

Diğer 18

Satır: **5**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı

anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

7. **āteşle:**-*le*

Diğer 18

Satır: **3**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av

maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

8. **āteşler:**-*ler*

Diğer 18

Satır: **6**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı

anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

9. **āteşi:**-*i*

Diğer 20

Satır: **12**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla

tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

10. **āteşiñ:**-*iñ*

Diğer 20

Satır: **16**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini

müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

11. **āteşlerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 20

Satır: **12**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla

tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

12. **āteşler:**-*ler*

Diğer 28

Satır: **12**

Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde

çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

āteş ıskaraları:

1. **āteş ısḳaraları:**

Diğer 20

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında ateşlerin yakıldığı yer.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

āteş kayıġında:

1. **āteş ḳayıġında:**-*n, -da*

Diğer 20

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında balığın ışığa doğru gelmesi için içinde ateş yakılan kayık.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

āteş kayıġınıñ:

1. **āteş ḳayıġınıñ:**-*nıñ*

Diğer 20

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında balığın ışığa doğru gelmesi için içinde ateş yakılan kayıklar.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

2. **āteş ḳayıġınıñ:**-*nıñ*

Diğer 20

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında balığın ışığa doğru gelmesi için içinde ateş yakılan kayık.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

āteş kayıkları:

1. **āteş ḳayıḳları:**

Diğer 20

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında balığın ışığa doğru gelmesi için içinde ateş yakılan kayıklar.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

āteş kayıklarından:

1. **āteş ḳayıḳlarından:**-*n, -dan*

Diğer 20

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Balık avı sırasında balığın ışığa doğru gelmesi için içinde ateş yakılan kayıklar.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

āteş közü:

1. **āteş közü:**

Diğer 58

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Ateşin içindeki küçük kor parçası.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

āteş-i beyānım:

1. **āteş-i beyānım:**-*ım*

Kaside 1

Mısra: **179**

Kelime Tipi: -

Sözleri ateş gibi etkili, tesirli.

Ḫaşlar seni āteş-i beyānım
Mānende-i ḥaşlama-yı ḫamsi

āteşiñ közlerinden:

1. **āteşiñ közlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 57

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Ateşin içindeki küçük kor parçası.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

<u>ʿāṭıl:</u>

1. **ʿāṭıl:**

Diğer 11

Satır: **11**

Tembel, miskin, uyuşuk, hareketsiz.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

2. **ʿāṭıl:**

Diğer 66

Satır: **6**

Hareketsiz müzik.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

<u>atıl:</u>

1. **atılaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 18

Satır: **7**

Bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

2. **atılması:**-*ma, -sı*

Diğer 36

Satır: **4**

Saçılmak, serpilmek.

cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

3. **atılmalıdır.:**-*malı, -dır*

Diğer 37

Satır: **4**

Saçılmak, serpilmek.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

4. **atıldığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 38

Satır: **11**

Saçılmak, serpilmek.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

5. **atılmış:**-*mış*

Diğer 99

Satır: **6**

Saçılmak, serpilmek.

ḫātırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

6. **atılmış:**-*mış*

Diğer 47

Satır: **13**

Konmak, bırakılmak.

buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

7. **atılırsa:**-*ır, -sa*

Diğer 48

Satır: **21**

Konmak, bırakılmak.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

<u>ātī:</u>

1. **ātīdeki:**-*de, -ki*

Diğer 104

Satır: **22**

Alt, alt taraf, aşağı.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

2. **ātīdeki:**-*de, -ki*

Diğer 108

Satır: **22**

Alt, alt taraf, aşağı.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḥamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

av:

1. **av:**

Diğer 18

Satır: **4**

Denizde balıkları tutma işi.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḥamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

2. **av:**

Diğer 22

Satır: **7**

Denizde balıkları tutma işi.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḥamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırṭınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

3. **avı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **47**

Hamsi avı.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

4. **avına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 23

Satır: **6**

Hamsi avı.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḥamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḥamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

5. **ava:**-*a*

Diğer 30

Satır: **6**

Hamsi avı.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḥāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

6. **avıñ:**-*ıñ*

Diğer 40

Satır: **2**

Hamsi avı.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḥamsi yatağı ḥamsi avcıları ḥamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḥamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

7. **avıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 36

Satır: **1**

Hamsi avı, hamsi tutma işi. II Tuzağa düşürme.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

av maḥalline:

1. **av maḥalline:**-*n, -e*

Diğer 18

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Denizde balıkların tutulduğu yer, mevki.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḥamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

av ve aġ tertībātı:

1. **av ve aġ tertībātı:**

Diğer 40

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsi avının ve bu av sırasında kullanılan ağın düzeneği, hazırlıkları.

av ve aġ tertībātı ṣalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḥamsi ḥamsiniñ muḥāfaẓası fennen

ava çıkanlara:

1. **ava çıḳanlara:**-*an, -lar, -a*

Diğer 30

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Avlanmak için gitmek. II Hamsi avına gitmek.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

ava çıḳardıḳ:

1. **ava çıḳardıḳ:**-*ar, -dı, -ḳ*

Diğer 28

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Avlanmak için gitmek. II Hamsi avına gitmek.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

ava çıḳıyoruz:

1. **ava çıḳıyoruz:**-*ı, -yor, -uz*

Diğer 22

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Avlanmak için gitmek. II Hamsi avına gitmek.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayıġı yedek

ʿavām:

1. ʿ**avāmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 14

Satır: **7**

Halkın alt tabakası.

ʿavāmını ḫapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

āvāze-i hay hay-ı hamsi:

1. **āvāze-i hay hay-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **230**

Kelime Tipi: -

Hamsinin hay hay sesi.

Teʾyīdine geldi ḳaʿr-ı yemmden
Āvāze-i hay hay-ı ḫamsi

āvāze-i iştihārı:

1. **āvāze-i iştihārı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **91**

Kelime Tipi: -

İştah açıcılığının namı.

Āvāze-i iştihārı şāyiʿ
Çıḳmazsa ne var ṣadā-yı ḫamsi

āvāze-i kūs-ı nevbetimle:

1. **āvāze-i kūs-ı nevbetimle:**-*im, -le*

Kaside 1

Mısra: **227**

Kelime Tipi: -

Günün belirli zamanlarında belirli yerlerde, saray ve konaklarda, seferlerde çalınan askeri mızıka davulunun sesi.

Āvāze-i kūs-ı nevbetimle
Olmuş yine pür-feżā-yı ḫamsi

āvāze-i vāy vāy-ı ḫamsi:

1. **āvāze-i vāy vāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **70**

Kelime Tipi: -

Hamsinin vay vay şeklindeki narası.

Āfāḳ-ı Ṭarab-füzūn'da çınlar
Āvāze-i vāy vāy-ı ḫamsi

avcı:

1. **avcıları:**-*lar, -ı*

Diğer 6

Satır: **19**

Hamsi avını kendine iş edinen kimse, balıkçı.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

2. **avcılarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 40

Satır: **19**

Hamsi avını kendine iş edinen kimse, balıkçı.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

3. **avcılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 102

Satır: **6**

Hamsi avını kendine iş edinen kimse, balıkçı.

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

avcılıġ:

1. **avcılıġı:**-*ı*

Diğer 18

Satır: **2**

Avcının yaptığı iş.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḥlūḳdur. Avcılığı ẕikre ṣāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

ʿ**avdet:**

1. ʿ**avdetinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 6

Satır: **28**

Dönüş, geri gelme.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

ʿ**avdet ederlerken:**

1. ʿ**avdet ederlerken:**-*er, -ler, -ken*

Diğer 106

Satır: **18**

Kelime Tipi: **-**

Evvelce bulunduğu yere geri dönmek.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

ʿ**avdet etmege:**

1. ʿ**avdet etmege:**-*meg, -e*

Diğer 19

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

Evvelce bulunduğu yere geri dönmek.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

ʿ**avdet eylemekde:**

1. ʿ**avdet eylemekde:**-*mek, -de*

Kaside 1

Mısra: **59**

Kelime Tipi: **-**

Evvelce bulunduğu yere geri dönmek.

Yelken kürek eylemekde ʿavdet
Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

avlan:

1. **avlanıp:**-*ıp*

Diğer 1

Mısra: **5**

Yakalanmak, tutulmak.

Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān

2. **avlanır.:**-*ır*

Diğer 18

Satır: **3**

Yakalanmak, tutulmak.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardığı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

3. **avlanırlar.:**-*ır, -lar*

Diğer 18

Satır: **20**

Yakalanmak, tutulmak.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

4. **avlanmaḳdadır:**-*maḳ, -da, -dır*

Diğer 34

Satır: **19**

Yakalanmak, tutulmak.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

5. **avlanamadığı:**-*a, -ma, -dıġ, -ı*

Diğer 41

Satır: **21**

Yakalanmak, tutulmak.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

6. **avlanan:**-*an*

Diğer 44

Satır: **5**

Yakalanmak, tutulmak.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

7. **avlanan:**-*an*

Diğer 45

Satır: **5**

Yakalanmak, tutulmak.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

8. **avlanan:**-*an*

Diğer 101

Satır: **15**

Yakalanmak, tutulmak.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

9. **avlanan:**-*an*

Diğer 22

Satır: **14**

Ava çıkmak, balık tutmak.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

10. **avlanırdık:**-*ır, -dıḳ*

Diğer 22

Satır: **6**

Ava çıkmak, balık tutmak.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

11. **avlanacaġız.:**-*acaġ, -ız*

Diğer 23

Satır: **8**

Ava çıkmak, balık tutmak.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faźla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

12. **avlananlar:**-*an, -lar*

Diğer 28

Satır: **20**

Ava çıkmak, balık tutmak.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

13. **avlanmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 40

Satır: **18**

Ava çıkmak, balık tutmak.

şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

14. **avlanma:**-*ma*

Diğer 42

Satır: **2**

Ava çıkmak, balık tutmak.

ve cömerd ḫayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim şularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

avlanma vaḳti:

1. **avlanma vaḳti:**

Diğer 6

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı dönemi.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

Avrupa:

1. **Avrupa'nıñ:**-*nıñ*

Diğer 39

Satır: **3**

Avrupa malı.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

Avrupalı:

1. **Avrupalılar:**-*lar*

Diğer 17

Satır: **9**

Avrupa'da yaşayan, Avrupa halkından olan kimse.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

avuc:

1. **avucuyla:**-*u*, -*y*, -*la*

Diğer 36

Satır: **6**

Elin iç kısmı.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

avucu ṣıkarak:

1. **avucu ṣıḳaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 59

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Elin içindeki bir şeye şekil vermek için avucu sıkıca kapatmak.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

avucuñ içine:

1. **avucuñ içine:**-*n*, -*e*

Diğer 59

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Elin parmak dipleri ile bilek arasındaki iç bölümü.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

avuç avuç:

1. **avuç avuç:**

Diğer 41

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Bolca, bol miktarda.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müştehā

ay:

1. **ay:**

Diğer 3

Satır: **17**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

2. **ayda:**-*da*

Diğer 5

Satır: **14**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḫarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

3. **ay:**

Diğer 38

Satır: **3**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır

tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

4. **ay:**

Diğer 60

Satır: **16**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

5. **ay:**

Diğer 60

Satır: **19**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

6. **ayda:**-*da*

Diğer 60

Satır: **8**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın

ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

7. **ay:**

Diğer 102

Satır: **20**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ

Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

8. **ayıñ:**-*ıñ*

Diğer 103

Satır: **8**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek

uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

9. **ay:**

Diğer 106

Satır: **17**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den

bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

10. **ay:**

Diğer 113

Satır: **19**

Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay

oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

11. **aylarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 40

Satır: **20**

Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi

bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

12. **ayıñ:**-*ıñ*

Diğer 106

Satır: **20**

Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz

Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

13. **ay:**

Gazel 5

Mısra: **3**

Şaşırma, sevinç anlatan bir söz.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

ayak:

1. **ayaḳlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 59

Satır: **6**

Bacak.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu şıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

ayaksız:

1. **ayaḳsız:**

Diğer 59

Satır: **7**

Bacaksız, bacağı olmayan.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

ʿayān etdik:

1. ʿ**ayān etdik:**-*di, -k*

Diğer 14

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Açıklamak, ortaya koymak, aşikar etmek.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

ʿayān olur:

1. ʿ**ayān olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Açıkça meydana çıkmak, bilinir olmak.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

Ayāṣofyā Kütüphānesi:

1. **Ayāṣofyā Kütüpḫānesi:**

Diğer 14

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Ayasofya Camisi içinde Sultan I. Mahmud tarafından kurulmuş, zengin koleksiyona sahip kütüphane.

Menāẓırü'l-ʿAvālim Ayāṣofyā Kütüpḫānesi 3466

aydınlat:

1. **aydınlatan:**-*an*

Diğer 28

Satır: **2**

Bir konu hakkında fikir vermek, yol göstermek.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

ay-ı ḫamsi doġmaz:

1. **ay-ı ḫamsi doġmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının aya benzeyen yüzü ortaya çıkmak, hamsi mevsimi başlamak.

Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

ayıkla:

1. **ayıḳlayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 60

Satır: **1**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

2. **ayıḳlama:**-*ma*

Diğer 52

Satır: **7**

Balığın başını koparıp içini temizlemek.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla

ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

3. **ayıḳlar:**-*r*

Diğer 56

Satır: **20**

Balığın başını koparıp içini temizlemek.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

4. **ayıḳla:**

Muhammes 1

Mısra: **22**

Çıkarmak.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

ayıklan:

1. **ayıḳlanınca:**-*ınca*

Diğer 45

Satır: **2**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

2. **ayıḳlanır:**-*ır*

Diğer 52

Satır: **9**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

3. **ayıḳlanması:**-*ma, -sı*

Diğer 52

Satır: **1**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

4. **ayıḳlanan:**-*an*

Diğer 53

Satır: **19**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

5. **ayıḳlanmış:**-*mış*

Diğer 56

Satır: **8**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

6. **ayıḳlanmış:**-*mış*

Diğer 58

Satır: **14**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

7. **ayıḳlanıp:**-*ıp*

Diğer 60

Satır: **12**

Balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

8. **ayıḳlanmış:**-*mış*

Diğer 53

Satır: **22**

Bir şeyin işe yaramayan kötü ve zararlı kısımları atılmak.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

9. **ayıḳlanmış:**-*mış*

Diğer 57

Satır: **9**

Bir şeyin işe yaramayan kötü ve zararlı kısımları atılmak.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

10. **ayıḳlanur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **8**

Bir şeyin işe yaramayan kötü ve zararlı kısımları atılmak.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun.. Ṭopraḳ naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

ayıḳlanmış ḥamsiniñ:

1. **ayıḳlanmış ḥamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 52

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Başı koparılmış, içi temizlenmiş hamsi balığı.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḥamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḥamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

ayır:

1. **ayırır:**-*ır*

Diğer 30

Satır: **20**

Bir şeyi, bir şey için kullanmayı belirlemek, tahsis etmek.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

2. **ayırmışdır.:**-*mış, -dır*

Diğer 67

Satır: **9**

Yer vermek, konu edinmek.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

ayırtla:

1. **ayırtlayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 15

Satır: **17**

Ayıklamak, temizlemek.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

ayırtlan:

1. **ayırtlanıp:**-*ıp*

Diğer 52

Satır: **6**

Ayıklamak, balığın yenilmeyen kısımlarını temizlemek.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

āyīn:

1. **āyīndir:**-*dir*

Diğer 28

Satır: **14**

Adet, ritüel.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

Āyīne:

1. **Āyīne:**

Diğer 105

Satır: **7**

Müstakil mizah dergisidir. İlk sayısı 18 Ağustos 1926'da çıkmıştır. Haftanın perşembe ve bazen çarşamba günlerinde bir defa yayımlanırdı. Toplamda yetmiş üç nüsha yayımlanmıştır.

Āyīne numero 8 1337 1921
Ḳaradeñiz Ḳanṭosu

2. **Āyīne:**

Diğer 105

Satır: **22**

Müstakil mizah dergisidir. İlk sayısı 18 Ağustos 1926'da çıkmıştır. Haftanın perşembe ve bazen

çarşamba günlerinde bir defa yayımlanırdı. Toplamda yetmiş üç nüsha yayımlanmıştır.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

3. **Āyīne:**
Diğer 152
Satır: **10**
Müstakil mizah dergisidir. İlk sayısı 18 Ağustos 1926'da çıkmıştır. Haftanın perşembe ve bazen çarşamba günlerinde bir defa yayımlanırdı. Toplamda yetmiş üç nüsha yayımlanmıştır.
Ḫamsi Gübresi
ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

ʿaynen:
1. ʿ**aynen:**
Diğer 103
Satır: **2**
Olduğu gibi, hiçbir değişiklik olmadan, aynıyla.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir ṣāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

ʿaynı:
1. ʿ**aynı:**
Diğer 13
Satır: **14**
Değişmeyen, hep o, yine o.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

2. ʿ**aynı:**
Diğer 13
Satır: **16**
Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.
Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

3. ʿ**aynı:**
Diğer 20
Satır: **20**
Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.
olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

4. ʿ**aynı:**
Diğer 22
Satır: **21**
Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.
mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

5. ʿ**aynı:**
Diğer 28
Satır: **20**
Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.
maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

6. ʿ**aynı:**
Diğer 42
Satır: **6**
Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.
ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

7. ʿ**aynı:**
Diğer 43
Mısra: **17**
Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.
muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl

ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

8. ʿ**aynı:**

Diğer 50

Satır: **17**

Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

9. ʿ**aynı:**

Diğer 52

Satır: **8**

Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

10. ʿ**aynı:**

Diğer 67

Satır: **12**

Daha önce sözü geçen.

terennüm edilen baʿżı s̲ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Me̲selā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

ʿayn-ı şifā:

1. ʿ**ayn-ı şifā:**

Muhammes 2

Mısra: **52**

Kelime Tipi: -

Hastalıktan kurtulmanın tek yolu olma, ta kendisi olma.

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

ʿaynı şifā olmuş:

1. ʿ**aynı şifā olmuş:**-*muş*

Muhammes 3

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Hastalıktan kurtulmanın tek yolu olmak, ta kendisi olmak.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

ʿayn-ı şifā olmuş:

1. ʿ**ayn-ı şifā olmuş:**-*muş*

Diğer 47

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hastalıktan kurtulmanın tek yolu olmak, ta kendisi olmak.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

ʿayn-ı şifādır:

1. ʿ**ayn-ı şifādır:**-*dır*

Müseddes 1

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Hastalıktan kurtulmanın tek yolu, ta kendisi.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümā̲sildir

ʿaynı zamānda:

1. ʿ**aynı zamānda:**

Diğer 43

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Bunun yanında, bununla birlikte.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve s̲ervet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

ʿayniyle:

1. ʿ**ayniyle:**

Kaside 1

Mısra: **49**

Aynı şekilde, aynen.

ʿAyniyle vuḳūʿa geldi ẓāhir
Fikrimdeki ḫūliyā-yı ḫamsi

ʿaynü'l-laffāz:

1. ʿ**aynü'l-laffāẓ:**

Diğer 15

Satır: **24**

Aynı sözlerle tekrar etme.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
eserinde Menāẕırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẕ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

ayran:

1. **ayran:**

Diğer 57

Satır: **20**

Yoğurdun sulandırılması ile elde edilen içecek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

2. **ayran:**

Gazel 2

Satır: **14**

Yoğurdun sulandırılması ile elde edilen içecek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

ayrı ayrı:

1. **ayrı ayrı:**

Diğer 30

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Her biri ayrı olarak.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

2. **ayrı ayrı:**

Diğer 62

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Başka başka, değişik.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaşşı olduḳlarına göre ayrı ayrı

ayrıca:

1. **ayrıca:**

Diğer 59

Satır: **3**

Bunun yanında.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

2. **ayrıca:**

Diğer 69

Satır: **1**

Ayrı ve özel olarak, ayrı bir önem verilerek.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẕīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

ayrıl:

1. **ayrılırken:***-ır, -ken*

Gazel 2

Mısra: **9**

Ayırma işine konu olmak.

Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

ayru ayru:

1. **ayru ayru:**

Diğer 111

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı, her biri ayrı olarak.

uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun
Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

ʿayş u ʿişret:

1. **ʿayş u ʿişret:**

Diğer 106

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Yeme içme, içki içme.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

az:

1. **az:**

Diğer 35

Satır: **13**

Kısa.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

2. **az:**

Diğer 21

Satır: **2**

Belirli bir ölçünün altında, az miktarda.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

3. **az:**

Diğer 36

Satır: **17**

Belirli bir ölçünün altında, az miktarda.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

4. **az:**

Diğer 44

Satır: **20**

Belirli bir ölçünün altında, az miktarda.

Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

5. **az:**

Diğer 45

Satır: **7**

Belirli bir ölçünün altında, az miktarda.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

6. **az:**

Muhammes 2

Mısra: **33**

Belirli bir ölçünün altında, az miktarda.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

7. **azdır:**-*dır*

Diğer 46

Satır: **7**

Az olan şey.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı fażla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

8. **az:**

Diğer 7

Satır: **12**

Nicelik bakımından eksik.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

9. **az:**

Diğer 7

Satır: **13**

Nicelik bakımından eksik.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

10. **az:**

Diğer 17

Satır: **18**

Nicelik bakımından eksik.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḥtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

11. **az:**

Diğer 34

Satır: **4**

Nicelik bakımından eksik.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

12. **az:**

Diğer 34

Satır: **8**

Nicelik bakımından eksik.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

13. **az:**

Diğer 46

Satır: **17**

Nicelik bakımından eksik.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

14. **az:**

Diğer 98

Satır: **6**

Nicelik bakımından eksik.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

15. **azdır:**-*dır*

Diğer 102

Satır: **20**

Süre için kısa.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

az çok:

1. **az çoḳ:**

Diğer 4

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Bir parça.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥs̱e degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

2. **az çoḳ:**

Diğer 67

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir parça, biraz.

yazma bilmeyenleriñ bile maḫfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

az olur:

1. **az olur:**-*ur*

Diğer 34

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Ucuz olmak, pahalı olmamak.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

aʿżā:

1. **aʿżāsı:**-*sı*

Diğer 5

Satır: **5**

Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **aʿżāsı:**-*sı*

Diğer 5

Satır: **7**

Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

3. **aʿżāsından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 8

Satır: **1**

Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

4. **aʿżāsı:**-*sı*

Diğer 9

Satır: **3**

Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.

İç aʿżāsı Beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir Ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

āzāde:

1. **āzāde:**

Diğer 12

Satır: **13**

Hür, serbest bırakılmış. II Düşüncelerini özgürce dile getiren.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

2. **āzāde:**

Diğer 47

Satır: **15**

Hür, serbest. II -den dışında.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

Azak Deñizi:

1. **Azaḳ Deñizi:**

Diğer 5

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ile Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

2. **Azaḳ Deñizi:**

Diğer 6

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ve Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

Azak Deñizi'nde:

1. **Azaḳ Deñizi'nde:**-*n, -de*

Diğer 16

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ve Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

2. **Azaḳ Deñizi'nde:**-*n, -de*

Diğer 5

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ile Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

Azaḳ Deñizi'nden:

1. **Azaḳ Deñizi'nden:**-*n, -den*

Diğer 40

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ile Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiġini yazdıġımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

2. **Azaḳ Deñizi'nden:**-*n, -den*

Diğer 97

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ile Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

Azak Deñizi'ne:

1. **Azaḳ Deñizi'ne:**-*n, -e*

Diğer 6

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan Rusya ve Ukrayna arasındaki bir iç denizdir.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

aʿẓamī:

1. **aʿẓamī:**

Diğer 39

Satır: **3**

En çok, en fazla.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

2. **aʿẓamī:**

Diğer 43

Satır: **16**

En çok, en fazla.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

ʿazimli:

1. **ʿazimli:**

Diğer 23

Satır: **16**

Gayret gösteren, azimkar.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

azot:

1. **azot:**

Diğer 17

Satır: **5**

Balık etinde bulunan azot minerali.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ teşekkülüyle taġaddīsine ḥidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā muẓirr olduġu aṣḥāb-ı

B

bāb:

1. **bābda:**-*da*

Diğer 10

Satır: **5**

Husus, mesele, konu.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āsār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

2. **bābda:**-*da*

Diğer 17

Satır: **8**

Husus, mesele, konu.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

Baba Sālim:

1. **Baba Sālim:**

Diğer 2

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Halk şairlerindendir. Baba ve bazen aşık isimleriyle anılır. Tahsili dayısı Osman Efendi'den birkaç ay yazı meşki almaktan ibarettir. Matbu şeyleri doğru okuyabilir. Yazısı mukatta hurufa yakındır. Aruzun kolay vezinleriyle şiir yazabilir ancak muvaffak olunmuş yazıları hece vezniyledir. Baba Salim saz çalmakla da mahirdir.

Baba Sālim

2. **Baba Sālim:**

Diğer 152

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Halk şairlerindendir. Baba ve bazen aşık isimleriyle anılır. Tahsili dayısı Osman Efendi'den birkaç ay yazı meşki almaktan ibarettir. Matbu şeyleri doğru okuyabilir. Yazısı mukatta hurufa yakındır. Aruzun kolay vezinleriyle şiir yazabilir ancak muvaffak

olunmuş yazıları hece vezniyledir. Baba Salim saz çalmakla da mahirdir.
Evliyā Çelebi, Baba Sālim
Bayburdlu Ẕihnī Efendi

Baba Sālim Efendi'niñ:

1. **Baba Sālim Efendi'niñ:**-*niñ*
Diğer 69
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Halk şairlerindendir. Baba ve bazen aşık isimleriyle anılır. Tahsili dayısı Osman Efendi'den birkaç ay yazı meşki almaktan ibarettir. Matbu şeyleri doğru okuyabilir. Yazısı mukatta hurufa yakındır. Aruzun kolay vezinleriyle şiir yazabilir ancak muvaffak olunmuş yazıları hece vezniyledir. Baba Salim saz çalmakla da mahirdir.
ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu
ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

baba-yı ḥamsi:

1. **baba-yı ḥamsi:**
Kaside 1
Mısra: **128**
Kelime Tipi: -
Hamsinin babası.
Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḥamsi

baca:

1. **bacadan:**-*dan*
Diğer 107
Satır: **14**
Çatı penceresi.
Günāhı yazdım boynuma
Ne baḳarsuñ bacadan

bāde:

1. **bāde:**
Diğer 106
Satır: **3**
Şarap, içki, mey. II Kadeh.
Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

baʿdehū:

1. **baʿdehū:**
Diğer 16
Satır: **12**
Ondan sonra, daha sonra.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene
imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit
geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

2. **baʿdehū:**
Diğer 20
Satır: **18**
Ondan sonra, daha sonra.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden
balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan
ṣoñra aġları ḥāmil

3. **baʿdehu:**
Diğer 109
Satır: **9**
Ondan sonra, daha sonra.
İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış
baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

4. **baʿdehū:**
Diğer 109
Satır: **20**
Ondan sonra, daha sonra.
Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde
ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

baʿde'l-ṣayd:

1. **baʿde'l-ṣayd:**
Diğer 66
Satır: **2**
Balık avından sonra.
rakṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile
gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

bādem:

1. **bādem:**

Muhammes 1

Mısra: **28**

Badem ağacının yaş veya kuru yenilen yemişi.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

baġ:

1. **baġlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 28

Satır: **16**

Ağ ipi. Ağı yukarı çekmeye yarayan ip.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca baġlarını çekip ṭoplar

baġa:

1. **baġalarla:**-*lar, -la*

Diğer 17

Satır: **19**

Balık pulu.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḫarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

2. **baġa:**

Diğer 115

Satır: **16**

Bana.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

bāġça:

1. **bāġça:**

Diğer 115

Satır: **15**

Bahçe.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

bāġçe:

1. **bāġçelerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 38

Satır: **11**

Sebze bahçeleri.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

2. **bāġçelerde:**-*ler, -de*

Diğer 47

Satır: **12**

Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

bāġçe-vān:

1. **bāġçe-vān:**

Diğer 114

Satır: **11**

Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

2. **bāġçe-vān:**

Diğer 114

Satır: **15**

Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḥasebiyle

3. **bāġçe-vān:**

Diğer 114

Satır: **20**

Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa

Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

4. **bāġçe-vān:**
Diğer 115
Satır: **4**
Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.
fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

5. **bāġçe-vān:**
Diğer 115
Satır: **12**
Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.
saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

6. **bāġçe-vān:**
Diğer 115
Satır: **18**
Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.
oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan
Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

7. **bāġçe-vān:**
Diğer 115
Satır: **22**
Mesleği bahçeye bakmak, çiçek, meyve veya sebze yetiştirmek olan kimse, bağban.
baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

bağır:

1. **bağırırlar:**-*ır, -lar*
Diğer 15
Satır: **1**
Yüksek tonda ses çıkarmak, haykırmak.
ḳulup ipṣarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

bağırsağ:

1. **bağırşağında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 9
Satır: **22**
Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.
Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣağında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. **bağırşağı:**-*ı*
Diğer 45
Satır: **3**
Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.
ḳoparılıp bağırṣağı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

bağırsaḳ:

1. **bağırsaḳ:**
Diğer 5
Satır: **7**
Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.
ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **bağırşaḳ:**
Diğer 9
Satır: **3**
Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.
İç aʿżāsı Beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırṣaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir Ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

3. **bağırşaḳları:**-*ları*
Diğer 20
Satır: **22**

Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

4. **bağırṣaḳları:**-*ları*
Diğer 21
Satır: **13**
Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.
māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḥamsileriñ başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

bağlama:

1. **bağlamasinu:**-*si*, -*n*, -*u*
Diğer 112
Satır: **7**
Bir mızrapla tellere vurulmak suretiyle çalınan, üç çift telli, armut biçiminde, uzun saplı, şişkin karınlı, orta boyda, tambura ve kopuz gibi bir saz.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

bağlan:

1. **bağlanır:**-*ır*
Diğer 63
Satır: **3**
Uçları birbiri arasından geçirilmek suretiyle düğümlenmek.
evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hizāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

2. **bağlansa:**-*sa*
Kaside 1
Mısra: **123**
Birleşmek, bir araya gelmek.
Bağlansa Ṣaṭṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

bağlı:

1. **bağlı:**
Diğer 99
Satır: **12**
Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren.
Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

bağteten:

1. **bağteten:**
Diğer 20
Satır: **16**
Birdenbire, apansızın.
ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḫāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ bağteten söndürülmesinden

bah:

1. **baḫ:**
Diğer 11
Satır: **6**
Bak.
Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü'ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

bahār:

1. **bahārla:**-*la*
Diğer 1
Mısra: **26**
Tarçın.
Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı

2. **bahār:**
Diğer 53
Satır: **23**
Tarçın.
ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

3. **bahārla:**-*la*

Diğer 54

Satır: **11**

Tarçın.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

4. **bahāra:**-*a*

Kaside 1

Mısra: **199**

Bahar mevsimi.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

bāhir:

1. **bāhir:**

Diğer 11

Satır: **25**

Açık, apaçık, besbelli.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **bāhir:**

Muhammes 3

Mısra: **8**

Açık, apaçık, besbelli.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī ṣiḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

baḥis:

1. **baḥisleriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 4

Satır: **13**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

2. **baḥislerde:**-*ler*, -*de*

Diğer 40

Satır: **15**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya ḳıyılarından geldiġini yazdığımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

3. **bāḥis:**

Diğer 13

Satır: **1**

Bir şeyden bahseden, bir meseleye dair bilgi ve açıklamaları ihtiva eden, o meseleyle ilgili.

Ḫamsiden bāḥis eserler Menāẕırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

4. **bāḥis:**

Diğer 13

Satır: **11**

Bir şeyden bahseden, bir meseleye dair bilgi ve açıklamaları ihtiva eden, o meseleyle ilgili.

Evvel bāḥis ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir Menāẕırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḫaḳḳā ki bir eser-i müfīddir. 1005 sāl-i

5. **bāḥis:**

Diğer 19

Satır: **4**

Bir şeyden bahseden, bir meseleye dair bilgi ve açıklamaları ihtiva eden, o meseleyle ilgili.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da taʿrīf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẕarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

6. **baḥisleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 52

Satır: **5**

Bir şey ile ilgili yapılan açıklamaların her biri.

Ḫamsiniñ yazılan baḥisleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

7. **baḥisde:**-*de*

Diğer 12

Satır: **2**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥişde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

8. **baḥişde:**-*de*
Diğer 45
Satır: **19**
Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.
nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥişde ḫoca merḥūmuñ
bir fiḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

9. **baḥiş:**
Diğer 99
Satır: **19**
Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.
Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası şalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

10. **baḥiş:**
Diğer 102
Satır: **28**
Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.
Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya Ṣāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

11. **baḥiş:**
Diğer 103
Satır: **4**
Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.
ḳarār verdik dedikden şoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

bāhiyye:
1. **bāhiyyesi:**-*si*
Diğer 15
Satır: **12**
Cinsel arzu.
mücellāca ve sīmīncedir nefʾi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

baḥr:
1. **baḥr:**
Diğer 16
Satır: **15**
Deniz.
başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı şāniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraşşıd bulunan

2. **baḥrde:**-*de*
Muhammes 2
Mısra: **18**
Deniz.
Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaşşdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

3. **baḥrden:**-*den*
Diğer 43
Satır: **22**
Karadeniz.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

4. **baḥrden:**-*den*
Gazel 2
Mısra: **6**
Karadeniz.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

5. **baḥrine:**-*i*, -*n*, -*e*
Muhammes 1
Mısra: **2**
Bir şeyin bol olduğu yer.
Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

baḥr u beri:

1. **baḥr u beri:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Deniz ve kara. II Yer ve gök.

Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

baḥr u berr:

1. **baḥr u berr:**

Muhammes 3

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Deniz ve kara. II Yer ve gök.

Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de:

1. **Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de:**-*de*

Diğer 18

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Atlas Okyanusu.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı
ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ:

1. **baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ:**-*ıñ*

Gazel 5

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Siyah dalgalarıyla coşmuş olan deniz, Karadeniz.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

baḥs:

1. **baḥsimizde:**-*i, -miz, -de*

Diğer 11

Satır: **20**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser
bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur.
Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

2. **baḥsinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 14

Satır: **18**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḥsinde şu maʿlūmātı verir

3. **baḥsi:**-*i*

Diğer 17

Satır: **26**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi 17'nci defʿa sene 1314-1316
Ṭrabzon Vilāyeti
Maṭbaʿası Ḥayvanāt baḥsi

4. **baḥsi:**-*i*

Diğer 19

Satır: **4**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ
müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẓarla
aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

5. **baḥsinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 61

Satır: **12**

Bir kitapta belli bir konu hakkındaki bilginin toplu halde bulunduğu bölüm, fasıl.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt
ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi.
Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

6. **baḥsi:**-*i*

Diğer 66

Satır: **7**

Söylenilen şeyin niteliği.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān
naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de
curcunayāt mūsīḳīyyede

7. **baḥ̲se:**-*e*

Diğer 3

Satır: **11**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḥ̲se yabancı ḳalmayayım.

Ṭrabzon’da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

8. **baḥ̲simiz:**-*i, -miz*

Diğer 4

Satır: **3**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

ṭābīʿī ̲servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥ̲sedilebilir baḥ̲simiz

ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

9. **baḥ̲s-i:**--*i*

Diğer 12

Satır: **15**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

gibi baḫ̲s-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz

u noḳṣān olmaḳlığı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü’l-allāh

10. **baḥ̲se:**-*e*

Diğer 17

Satır: **4**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.

Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥ̲se eṭibbā meʾẕūndur ʿale’l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

11. **baḥ̲si:**-*i*

Diğer 19

Satır: **4**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin müstefīd olduġum mündericātını da

taʿrīf-i eşkālinden bāḥ̲is̲ saṭırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥ̲si bitiriyorum

12. **baḥ̲simizi:**-*imiz, -i*

Diğer 28

Satır: **23**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Baḥ̲simizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdıġımız

vażʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

13. **baḫ̲s-i:**-*i*

Diğer 64

Satır: **12**

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ

büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿadd olunamaz. Bu baḫ̲s-i nefīsde bi’l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

14. **baḥ̲si:**-*i*

Diğer 103

Satır: **18**

Bir şeyden bahseden, bir meseleye dair bilgi ve açıklamaları ihtiva eden, o meseleyle ilgili.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir

şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥ̲si lazımsa

baḥseder:

1. **baḥ̲seder:**-*er*

Diğer 68

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ

envāʿından baḫ̲seder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

bahsederken:

1. **baḫ<u>ş</u>ederken:**-*er, -ken*

Diğer 3

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bir konu veya kişi hakkında konuşmak, söz söylemek.

baḫ<u>ş</u>ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **baḫ<u>ş</u>ederken:**-*er, -ken*

Diğer 16

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan
baḫ<u>ş</u>ederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

3. **baḫ<u>ş</u>ederken:**-*er, -ken*

Diğer 36

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḫ<u>ş</u>ederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için
bunları kireçle ḳarışdırıp

<u>bahsedilebilir:</u>

1. **baḫ<u>ş</u>edilebilir:**-*il, -e, -bil, -ir*

Diğer 4

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

ṭābīʿī <u>s</u>ervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḫ<u>ş</u>edilebilir baḫ<u>ş</u>imiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ
ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

<u>bahsetdigi:</u>

1. **baḫ<u>ş</u>etdigi:**-*dig, -i*

Diğer 14

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden
baḫ<u>ş</u>etdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

<u>bahsetmek:</u>

1. **baḫ<u>ş</u>etmek:**-*mek*

Diğer 99

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḫ<u>ş</u>etmek biraz taḥammülsüzdür.

<u>bahsetmekdedir:</u>

1. **baḫ<u>ş</u>etmekdedir:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 13

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḫ<u>ş</u>etmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥi<u>s</u>inde o e<u>s</u>ere gitmekdedir. Meşhūr

<u>bahşetmese:</u>

1. **baḫşetmese:**-*me, -se*

Gazel 3

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Vermek, bağışlamak.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var i<u>z</u>ʿānı var

<u>bahşetmişse:</u>

1. **baḫşetmişse:**-*miş, -se*

Gazel 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Vermek, bağışlamak. II Allah tarafından gökten yağdırılmak.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de
Ḥażret-i Ḫaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

<u>bahs ile:</u>

1. **baḫ<u>s</u> ile:**

Diğer 6

Satır: **24**
Kelime Tipi: -
Bahsederek, sözünü ederek.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

baḥsolunacaġı:
1. **baḥsolunacaġı:**-*acaġ, -ı*
Diğer 3
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Hakkında konuşulmak, mevzubahis edilmek.
yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyᵓ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

baḥse degeri olmayacaġını:
1. **baḥse degeri olmayacaġını:** -*y, -acaġ, -ı, -n, -ı*
Diğer 4
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Bir konu hakkında konuşmayı lüzum görmemek, konunun uzun uzun konuşulacak kadar değeri olmamak.
Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

baḥse girmege:
1. **baḥse girmege:**-*meg, -e*
Diğer 114
Satır: **10**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bir konu üzerinde iddialaşmak.
Neşᵓesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

baḥse mevżūʿdur:
1. **baḥse mevżūʿdur:**-*dur*
Diğer 13
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Üzerinde durulmuş, söz konusu olunmuş.
Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥse mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

baḥs-i maḥṣūṣunda:
1. **baḥs-i maḫṣūṣunda:**-*u, -n, -da*
Diğer 99
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Hususi olarak bahsedilen.
ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḫṣāᵓī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḥs-i maḥṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

baḥs(in) açalım:
1. **baḥs(in) açalım:**-*alım*
Diğer 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **Deyim**
Belli bir konuda konuşmaya başlamak.
Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḥsin açalım

baḫt-ı siyāhımızı:
1. **baḫt-ı siyāhımızı:**-*ımız, -ı*
Diğer 102
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Devamlı ızdırap ve güçlükler içinde olan, talihsiz.
Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

bā-ḫuṣūṣ:
1. **bā-ḫuṣūṣ:**
Gazel 4
Mısra: **13**
Özellikle, bilhassa.
Yoḳ naẕīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāṣā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

2. **bā-ḫuṣūṣ:**
Muhammes 2
Mısra: **22**
Özellikle, bilhassa.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

<u>bāʿis olduġunu:</u>

1. **bāʿi<u>s</u> olduġunu:**-*dıġ, -u, -n, -u*

Diğer 48

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿi<u>s</u> olduġunu söylerler.

<u>bak:</u>

1. **baḳ:**

Diğer 11

Satır: **13**

Başka bir şeyle ilgilenmeyip elindeki veya önündeki işle uğraşır olmak.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur
va'l-lāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

2. **baḳ:**

Diğer 11

Satır: **6**

Bak kelimesi.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü'<u>z</u>-<u>z</u>ikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince me<u>s</u>elā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

3. **baḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 45

Satır: **23**

Araştırmak, kontrol etmek.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

4. **baḳ:**

Diğer 54

Satır: **20**

İşte.

Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

5. **baḳ:**

Kaside 1

Mısra: **126**

İşte.

Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

6. **baḳ:**

Kaside 1

Mısra: **171**

İşte.

Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḳara-yı ḫamsi

7. **baḳ:**

Kaside 1

Mısra: **209**

İşte.

Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

8. **baḳ:**

Kaside 1

Mısra: **213**

İşte.

Baḳ ṣoḥbetim oldu neṣʾe-pīrā
Bir ṣoḥbet-i Bayḳara-yı ḫamsi

9. **baḳdım:**-*dı, -m*

Diğer 66

Satır: **13**

Gözleri bir şey üzerine çevirmek, görmek.

Baḳdım ḫamsi ḳalmamış
Başladım aġlamaya

10. **baḳ:**

Kaside 1

Mısra: **56**

Dikkati çekmek için kullanılır.

Tenvīr-i ʿuyūn-ı ʿālem etmiş
Baḳ şāhid-i dil-güşā-yı ḫamsi

11. **baḳmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **115**

Önem vermek, aldırış etmek.

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḫamsi

12. **baḳan:**-*an*
Diğer 1
Mısra: **39**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

13. **baḳdu:**-*du*
Diğer 110
Satır: **19**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
Ḫaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

14. **baḳdum:**-*du, -m*
Diğer 110
Satır: **17**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

15. **baḳ:**
Gazel 3
Mısra: **3**
Dikkat çekme sözü.
Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

16. **baḳ:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Dikkat çekme sözü.
Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

17. **baḳsañ:**-*sa, -ñ*
Gazel 6
Mısra: **13**
Anlamak.
ʿĀṣıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

18. **baḳdılar:**-*dı, -lar*
Diğer 102
Satır: **4**
Yoklamak, incelemek.
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

19. **baḳdum:**-*du, -m*
Diğer 110
Satır: **10**
İncelemek.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

20. **baḳ:**
Diğer 110
Satır: **4**
Halini görmek, vaziyetini gözlemlemek.
Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ verdi:

1. **bā-ḳavl-i verdi:**-*di*
Kaside 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Doğru sözü söylemek.
Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

bāḳi:

1. **bāḳiydi:**-*y, -di*
Diğer 106
Satır: **21**
Varlığını koruyan, devam eden.
doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ ḥükmü bāḳiydi O

bāḳī ṣaġ olasun:

1. **bāḳī ṣaġ olasun:**
Diğer 111
Satır: **9**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"Sağlığın devamlı olsun" anlamında mektupların sonunda kullanılan klişeleşmiş söz.
uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun
Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

bakıl:

1. **baḳılınca:**-*ınca*
Diğer 18
Satır: **9**
Görülüp incelenmek, tetkik edilmek.
Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

2. **baḳılmaz:**-*maz*
Diğer 42
Satır: **21**
Önem verilmek.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

bakımsız:

1. **baḳımsız:**
Diğer 25
Satır: **8**
Kendi haline bırakılmış, bakılmamış, ilgi ve ihtimam gösterilmemiş.
çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sūrları ḳalan şato enḳāẓı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

bakıñ:

1. **baḳıñ:**
Diğer 27
Satır: **22**
Dikkati çekmek için kullanılır.
ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

2. **baḳıñ:**
Diğer 58
Satır: **4**
Dikkati çekmek için kullanılır.
buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

3. **baḳındum:**-*du, -m*
Diğer 112
Satır: **15**
Etrafına bakmak, göz gezdirmek.
Baḳındum aluḳ aluḳ
Apansızun cānlandu

bakır bir külçe gibi:

1. **baḳır bir külçe gibi:**
Diğer 24
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Bakır külçe rengine benzeyen, kızıla yakın kahverengiye benzeyen.
Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

bakır şahana:

1. **baḳır ṣaḥana:**-*a*
Diğer 57
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Trabzon'da kulaklı adı verilen iki yanı kulplu tencere.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

baklava:

1. **baḳlavası:**-*sı*
Diğer 15
Satır: **16**
Hamsi etinin un ve fındıkla karıştırılıp yapıldığı bir tür baklava.
ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

2. **baḳlava:**

Diğer 53

Satır: **4**

Hamsi etinin un ve fındıkla karıştırılıp yapıldığı bir tür baklava.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı

dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

3. **baḳlava:**

Muhammes 2

Mısra: **68**

Hamsi etinin un ve fındıkla karıştırılıp yapıldığı bir tür baklava.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

4. **baḳlava:**

Diğer 53

Satır: **14**

Çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı türü.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken

yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

5. **baḳlava:**

Diğer 54

Satır: **16**

Çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı türü.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada

Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

6. **baḳlava:**

Gazel 2

Mısra: **12**

Çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı türü.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada

Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

baklava aç:

1. **baḳlava aç:**

Muhammes 1

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı hazırlamak.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava

Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

baḳlava açmaz:

1. **baḳlava açmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı hazırlamak.

Bilmem ki neden bu yerde açmaz

Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

baḳlava-yı ḫamsi:

1. **baḳlava-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

Hamsi etinin un ve fındıkla karıştırılıp yapıldığı bir tür baklava.

Cennetde de çünkü mā- ḫażarmış

Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḫamsi

bal:

1. **bal:**

Muhammes 2

Mısra: **67**

Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḫamsi:

1. **bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **86**

Kelime Tipi: -

Hamsinin parlak yüzgeçleri.

ʿUmmānları yer yer etdi işrāḳ
Bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḥamsi

bālā-ter:

1. **bālā-terini:**-*i, -n, -i*

Kaside 2

Mısra: **19**

Daha yüksek.

Mevḳiʿ-i bālā-terini ḥamsiniñ münker değil
Çoḳ kibāriñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

balıġ:

1. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 5

Satır: **2**

Hamsi balığı.

Balıḳ yumurṭaları erkek balığıñ südü yavrunuñ ṭorbası
ḥamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḥamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e
çıḳma zamānı ḳaraya vurması balığıñ

2. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 15

Satır: **3**

Hamsi balığı.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler
balığıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balığıñ
ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

3. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 15

Satır: **4**

Hamsi balığı.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler
balığıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balığıñ
ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

4. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 17

Satır: **1**

Hamsi balığı.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra
bu balığıñ leẕẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını
gübrelemege yarar

5. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 20

Satır: **13**

Hamsi balığı.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında
miḳdār-ı kāfī balığıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayığına işāret etmesi
üzerine aġ ḳayığı hemān

6. **balıġı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **11**

Hamsi balığı.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir.
Ṣoñra iş balığı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḥamsi memleketi iken

7. **balıġı:**-*ı*

Diğer 16

Satır: **7**

Yunus balığı.

ḥalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

8. **balıġuñ:**-*uñ*

Diğer 108

Satır: **10**

Yunus balığı.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi
yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli
gemici uṣaġu bu balıġuñ

9. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 42

Satır: **22**

Tuzlama balık.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẕla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

10. **balıġı:**-*ı*

Diğer 43

Satır: **11**

Yenilmek üzere hazırlanmış balık.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever faḳaṭ bulamadıġı için yiyemez şu ḥālde
balıġın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḫallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

11. **balıġın:**-*ın*

Diğer 43

Satır: **12**

Yenilmek üzere hazırlanmış balık.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever faḳaṭ bulamadıġı için yiyemez şu ḥālde
balıġın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḫallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

12. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 5

Satır: **1**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḫali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

13. **balıġı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **7**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

14. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **4**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḫayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

15. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **6**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

16. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **7**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḫayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

17. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **11**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḫayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

18. **balıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 99

Satır: **24**

Eski bir inanışa göre dünyayı üzerinde taşıyan balık.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

baliğ:

1. **baliġa:**-*a*

Diğer 45

Satır: **2**

Toplam, yekun.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

bāliġ olan:

1. **bāliġ olan:**-*an*

Diğer 45

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

baliġ olmakdadır:

1. **baliġ olmaḳdadır:**-*maḳ, -da, -dır*

Diğer 12

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

bāliġ olsa:

1. **bāliġ olsa:**-*sa*

Diğer 99

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

bāliġ olur:

1. **bāliġ olur:**-*ur*

Diğer 45

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

2. **bāliġ olur:**-*ur*

Muhammes 3

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

balık:

1. **balıḳ:**

Diğer 14

Satır: **22**

Hamsi balığı.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

2. **balıḳ:**

Diğer 15

Satır: **10**

Hamsi balığı.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

3. **balıḳdan:**-*dan*

Diğer 17

Satır: **12**

Hamsi balığı.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

4. **balıḳ:**

Diğer 19

Satır: **9**

Hamsi balığı.

ıġrıb ile ve ekserisi manyaṭ ve tarlaḳos ağlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli

olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet
ekṣeriyā Lazlar ṭarafından

5. **balıḳlar:**-*lar*
Diğer 20
Satır: **17**
Hamsi balığı.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden
balıḳlar tevaḫḫuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan
ṣoñra aġları ḫāmil

6. **balıḳlar:**-*lar*
Diğer 20
Satır: **22**
Hamsi balığı.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile
götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları
çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

7. **balıḳlar:**-*lar*
Diğer 20
Satır: **25**
Hamsi balığı.
Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb
etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

8. **balıḳları:**-*lar, -ı*
Diğer 20
Satır: **15**
Hamsi balığı.
ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan
balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından
āteşiñ baġteten söndürülmesinden

9. **balıḳların:**-*lar, -ın*
Diğer 20
Satır: **22**
Hamsi balığı.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile
götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları
çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

10. **balıḳlarla:**-*lar, -la*
Diğer 20
Satır: **21**
Hamsi balığı.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile
götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları
çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

11. **balıḳ:**
Diğer 21
Satır: **6**
Hamsi balığı.
Bizde ḫamsi balığı ṣardalya miṣillü ṭuzlanır. Balıḳlar
büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle
istif edilir. Ufaḳ

12. **balıḳ:**
Diğer 21
Satır: **8**
Hamsi balığı.
ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl
bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ
şarṭıyla ṭuzlanır.

13. **balıḳ:**
Diğer 21
Satır: **15**
Hamsi balığı.
ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur
üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti
tezāyüd etdigi ḥālde

14. **balıḳlar:**-*lar*
Diğer 21
Satır: **2**
Hamsi balığı.
Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo
miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada
olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

15. **balıḳlar:**-*lar*
Diğer 21

Satır: **5**

Hamsi balığı.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣüretiyle istif edilir. Ufaḳ

16. **balıḳlar:**-*lar*

Diğer 21

Satır: **7**

Hamsi balığı.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

17. **balıḳ:**

Diğer 29

Satır: **13**

Hamsi balığı.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

18. **balıḳ:**

Diğer 41

Satır: **6**

Hamsi balığı.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

19. **balıḳ:**

Diğer 41

Satır: **18**

Hamsi balığı.

yoḳdur. Ḫayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

20. **balıḳlar:**-*lar*

Diğer 57

Satır: **2**

Hamsi balığı.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

21. **balıḳlar:**-*lar*

Diğer 58

Satır: **19**

Hamsi balığı.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

22. **balıḳ:**

Diğer 113

Satır: **8**

Hamsi balığı.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

23. **balıḳlar:**-*lar*

Diğer 113

Satır: **6**

Hamsi balığı.

ṣordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

24. **balıḳlarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 19

Satır: **8**

Hamsi ve çaça balığı.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

25. **balıḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 19

Satır: **12**

Gümüş ve çamuka balığı.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

26. **balıḳlar:**-*lar*

Diğer 41

Satır: **13**

Gezici balık.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

27. **balıḳ:**

Diğer 43

Satır: **7**

İhraç edilen balık.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾele de ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

28. **balıḳlara:**-*lar, -a*

Diğer 43

Satır: **2**

İhraç edilen balık.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

29. **balıḳ:**

Diğer 43

Satır: **7**

İhraç edilecek balık.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

30. **balıḳ:**

Diğer 43

Satır: **9**

Ticareti yapılmak üzere hazırlanan balık.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

31. **balıḳ:**

Diğer 1

Mısra: **12**

Hamsi dışındaki diğer balıklar.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

32. **balıḳlar:**-*lar*

Gazel 3

Mısra: **15**

Hamsi dışındaki diğer balıklar.

Farḳı balıḳlar ile beyne's-semāʾ ve's-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

33. **balıḳ:**

Diğer 99

Satır: **24**

Eski bir inanışa göre dünyayı üzerinde taşıyan balık.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

34. **balıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 100

Satır: **3**

Dünyayı üzerinde taşıdığına inanılan balık ile Yunus peygamberi yutan balık.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

35. **balıḳlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 113

Satır: **3**

Hamsiden yapılmış yemek.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

36. **balıḳ:**

Diğer 5

Satır: **9**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda

ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

37. **balıḳ:**

Diğer 5

Satır: **11**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

38. **balıḳ:**

Diğer 5

Satır: **13**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾs̱īrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

39. **balıḳ:**

Diğer 7

Satır: **1**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

40. **balıḳ:**

Diğer 7

Satır: **6**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

iki yanında olan ḳulaḳ ṣaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̱īr eder ve esāsen bir balıḳ

41. **balıḳ:**

Diğer 7

Satır: **7**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

42. **balıḳlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*

Diğer 7

Satır: **8**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

43. **balıḳlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*

Diğer 8

Satır: **24**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

44. **balıḳdır:**-*dır*

Diğer 9

Satır: **19**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

45. **balıḳlardır:**-*lar*, -*dır*

Diğer 14

Satır: **20**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Balıḳlarıñ memdūḫları levrek balıġı kefal balıġı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balıġı kaloz balıġı uṣḳurmu balıġı daha biñ dürlü balıḳlardır

46. **balıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 14

Satır: **19**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

47. **balıḳ:**

Diğer 15

Satır: **13**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḫarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ başını

48. **balıḳ:**

Diğer 16

Satır: **20**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḫarīṣ

49. **balıḳlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 16

Satır: **1**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥsederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

50. **balıḳdır.:**-*dır*

Diğer 18

Satır: **11**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

51. **balıḳ:**

Diğer 21

Satır: **11**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

52. **balıḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 41

Satır: **11**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balığı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

53. **balıḳ:**

Diğer 42

Satır: **20**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

54. **balıḳ:**

Diğer 46

Satır: **22**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ haẓmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

55. **balıḳlar:**-*lar*

Diğer 46

Satır: **1**

Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḥamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḥamsi ḥamsi naṣıl yenilir bir bend ḥamsi ve ṣu ṣāʿirler

56. **balıḳlardan:**-*lar, -dan*
Diğer 46
Satır: **7**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı fażla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

57. **balıḳlarda:**-*lar, -da*
Diğer 62
Satır: **6**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḥamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

58. **balıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 62
Satır: **10**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

59. **balıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 64
Satır: **1**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
Balıḳlarıñ sesi ḥamsi-i ḥamūş ḥamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḥamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

60. **balıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 64
Satır: **3**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

61. **balıḳlara:**-*lar, -a*
Diğer 100
Satır: **21**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḥamsivi faʿāliyyetlerden geri
durmayacaḳsınız.

62. **balıḳ:**
Diğer 103
Satır: **18**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥsi lazımsa

63. **balıḳ:**
Diğer 115
Satır: **22**
Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

balıḳ avıyla:
1. **balıḳ avıyla:**-*y, -la*
Diğer 23
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Denizde balıkları tutma işi.
Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

balıḳ bilmez ise hālik bilir:

1. **balıḳ bilmez ise ḫālıḳ bilir:**

Gazel 1

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **Atasözü**

Karşılık beklemeden iyilik yap anlamında kullanılan "iyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir" atasözünün kısaltılmış şekli.

Bu meṣeldir kim balıḳ bilmez ise ḫālıḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

balık etlerinde:

1. **balıḳ etlerinde:**-*n, -de*

Diğer 17

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Omurgalılardan, suda yaşayan hayvanların yumuşak ve açık renkli eti.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥṣe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

balık ʿilmī mütehaṣṣışları:

1. **balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣışları:**

Diğer 41

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Balık ilmiyle uğraşan uzmanlar.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣışları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

balık iʿmālāt-hāneleri:

1. **balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri:**

Diğer 42

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Ham maddeleri işleyerek piyasaya çıkacak duruma getiren iş yerleri.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi içiñ ṣovuḳ havā depoları

balık iʿmālāt-hānesi:

1. **balıḳ iʿmālāt-ḫānesi:**

Diğer 40

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Ham maddeleri işleyerek piyasaya çıkacak duruma getiren iş yeri.

av ve aġ tertībātı şalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi
ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ muḫāfaẓası fennen

balık işāretini:

1. **balıḳ işāretini:**-*n, -i*

Diğer 20

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Balığın ava doğru yaklaştığını gösteren birtakım hareketler.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

balık sürfeleri:

1. **balıḳ sürfeleri:**

Diğer 41

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Balık yumurtasının planktondan sonraki evresi.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır
bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere
milyarlarca balıḳ sürfeleri

balık ṭuzlamanıñ:

1. **balıḳ ṭuzlamanıñ:**-*nıñ*

Diğer 42

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Tuzlanarak hazırlanan balık.

muḫāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḫāfaẓa

balık uçurup:

1. **balıḳ uçurup:**-*up*

Diğer 103

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Nisan bir şakası yapmak.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ z̧evḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥs̱i lazımsa

Balık ve Balıḳçılık:

1. **Balıḳ ve Balıḳçılıḳ:**

Diğer 13

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürü Karekin Deveciyan tarafından 1915 yılında yayınlanan eserdir. Bu eser, balık ve balıkçılık konusundaki en kapsamlı eserlerden biridir.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

2. **Balıḳ ve Balıḳçılıḳ:**

Diğer 13

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürü Karekin Deveciyan tarafından 1915 yılında yayınlanan eserdir. Bu eser, balık ve balıkçılık konusundaki en kapsamlı eserlerden biridir.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

3. **Balıḳ ve Balıḳçılıḳ:**

Diğer 19

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürü Karekin Deveciyan tarafından 1915 yılında yayınlanan eserdir. Bu eser, balık ve balıkçılık konusundaki en kapsamlı eserlerden biridir.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da taʿrīf-i eşkālinden bāḥis̱ saṭırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥs̱i bitiriyorum

4. **Balıḳ ve Balıḳçılıḳ:**

Diğer 21

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürü Karekin Deveciyan tarafından 1915 yılında yayınlanan eserdir. Bu eser, balık ve balıkçılık konusundaki en kapsamlı eserlerden biridir.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ ṣ 43. Deveciyan Ḳarekin Efendi

5. **Balıḳ ve Balıḳçılıḳ:**

Diğer 152

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürü Karekin Deveciyan tarafından 1915 yılında yayınlanan eserdir. Bu eser, balık ve balıkçılık konusundaki en kapsamlı eserlerden biridir.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
Büyük Ansiḳlopedi Türkiye Nüfūsu Cihān-nümā

balıḳ yekūnunuñ:

1. **balıḳ yekūnunuñ:**-*nuñ*

Diğer 44

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Trabzon sahillerinde avlanan hamsi ve diğer balıkların toplamı.

Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler z̧arfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

2. **balıḳ yekūnunuñ:**-*nuñ*

Diğer 44

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Trabzon sahillerinde avlanan hamsi ve diğer balıkların toplamı.

Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

balıḳ yumurṭaları:

1. **balıḳ yumurṭaları:**

Diğer 5

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Balıkların genellikle sığ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

balıḳçı:

1. **balıḳçılar:**-*lar*

Diğer 8

Satır: **23**

Balık tutan veya satan kimse.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḥisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

2. **balıḳçılar:**-*lar*

Diğer 16

Satır: **17**

Balık tutan veya satan kimse.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

3. **balıḳçı:**

Diğer 20

Satır: **5**

Balık tutan veya satan kimse.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

4. **balıḳçılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 34

Satır: **18**

Balık tutan veya satan kimse.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

5. **balıḳçılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 41

Satır: **1**

Balık tutan veya satan kimse.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

6. **balıḳçıları:**-*lar, -ı*

Diğer 42

Satır: **5**

Balık tutan veya satan kimse.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

7. **balıḳçılar:**-*lar*

Diğer 109

Satır: **17**

Balık tutan veya satan kimse.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

balıḳçılıḳ:

1. **balıḳçılıḳla:**-*la*

Diğer 104

Satır: **4**

Balıkçının yaptığı iş.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

2. **balıḳçılıḳ:**

Diğer 110

Satır: **3**

Balık tutma, balık avlama ve satma işi.

Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ Düşmānları:

1. **Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ Düşmānları:**
Diğer 103
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Halil Halid Bey'in makalesi.
biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ
Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān
Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

balık-hāne:

1. **balıḳ-ḫāne:**
Diğer 109
Satır: **20**
İstanbul Balıkhanesi. Balık ve Balıkçılık adlı eserin sahibi Karekin Deveciyan'ın bir süre müdürlük yaptığı yer.
Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

2. **balıḳ-ḫānede:**-*de*
Diğer 109
Satır: **14**
İstanbul Balıkhanesi. Balık ve Balıkçılık adlı eserin sahibi Karekin Deveciyan'ın bir süre müdürlük yaptığı yer.
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

3. **balıḳ-ḫānede:**-*de*
Diğer 109
Satır: **15**
İstanbul Balıkhanesi. Balık ve Balıkçılık adlı eserin sahibi Karekin Deveciyan'ın bir süre müdürlük yaptığı yer.
merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir.
Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

4. **balıḳ-ḫānedeki:**-*de, -ki*
Diğer 109
Satır: **13**
İstanbul Balıkhanesi. Balık ve Balıkçılık adlı eserin sahibi Karekin Deveciyan'ın bir süre müdürlük yaptığı yer.
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

5. **balıḳ-ḫānedeki:**-*de, -ki*
Diğer 152
Satır: **4**
İstanbul Balıkhanesi. Balık ve Balıkçılık adlı eserin sahibi Karekin Deveciyan'ın bir süre müdürlük yaptığı yer.
ʿAlī ʿOs̱mān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim

balıklar:

1. **balıḳları:**-*ı*
Diğer 22
Satır: **8**
Palamut ve zargana balığı.
faẕlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

2. **balıḳlarla:**-*la*
Diğer 40
Satır: **2**
Gezici balıklar.
Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

balo:

1. **balo:**
Diğer 112
Satır: **1**
Bir kişi veya kutlanacak bir olay şerefine veya sadece eğlenmek için düzenlenen danslı ve resmî giyimli gece toplantısı.
Ṭrabzon'da İlk Balo
Ṭrabzon muḫābir-i maḫṣūṣumuzdan

2. **balo:**-*da*
Diğer 152
Satır: **7**

Bir kişi veya kutlanacak bir olay şerefine veya sadece eğlenmek için düzenlenen danslı ve resmî giyimli gece toplantısı.
Ṭrabzon'da İlk Balo
Tāze Ḫamsi Balığı

<u>baluġ:</u>

1. **baluġu:**-*u*
Diğer 110
Satır: **13**
Balık.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

2. **baluġudur:**-*u, -dur*
Diğer 110
Satır: **12**
Balık.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

<u>baluk:</u>

1. **baluḳ:**
Diğer 105
Satır: **21**
Hamsi balığı.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

2. **baluḳ:**
Diğer 105
Satır: **21**
Hamsi balığı.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

3. **baluḳ:**
Diğer 105
Satır: **21**
Hamsi balığı.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

4. **baluḳ:**
Diğer 105
Satır: **21**
Hamsi balığı.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

5. **baluḳlar:**-*lar*
Diğer 108
Satır: **3**
Balık.
baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

6. **baluḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 108
Satır: **6**
Balık.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

7. **baluḳ:**
Diğer 110
Satır: **11**
Balık.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

8. **baluḳ:**
Diğer 110
Satır: **12**
Balık.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

9. **baluḳ:**
Diğer 110
Satır: **15**
Balık.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

10. **baluḳ:**
Diğer 115
Satır: **21**
Balık.
baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

11. **baluḳlaruna:**-*lar, -u, -n, -a*
Diğer 115
Satır: **23**
Balık.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun
Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur
ḫamsinun ṭāvasu olur

baña:

1. **baña:**
Diğer 1
Mısra: **90**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

2. **baña:**
Diğer 3
Satır: **5**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

3. **baña:**
Diğer 107
Satır: **3**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

4. **baña:**
Diğer 107
Satır: **26**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

5. **baña:**
Diğer 108
Satır: **3**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

6. **baña:**
Diğer 108
Satır: **12**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
ʿuzerine binup Urusya'yi feṯḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

7. **baña:**
Diğer 110
Satır: **12**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

8. **baña:**
Diğer 110
Satır: **18**

Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

9. **baña:**
Diğer 110
Satır: **20**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

10. **baña:**
Diğer 110
Satır: **20**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

11. **baña:**
Diğer 113
Satır: **19**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

12. **baña:**
Kaside 1
Mısra: **42**
Ben zamirinin yönelme hal ekini alarak kalıplaşmış hali.
Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

bandıra:
1. **bandırası:**-*sı*
Diğer 105
Satır: **10**
Bir geminin hangi devlete ait olduğunu gösteren bayrak.
Ḫalīl Nihād Şīvesiyle
Geminiñ bandırası ḫāliṣ yerli gezīdur

banıl:
1. **banılaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 61
Satır: **15**
Katı bir şey yumuşak, sulu veya toz halindeki bir maddeye batırılıp çıkarılmak.
ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

banḳ:
1. **banḳlarda:**-*lar, -da*
Diğer 25
Satır: **23**
Çoğunlukla parklarda ve bahçelerde oturulacak sıra.
doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

2. **banḳlardır.:**-*lar, -dır*
Diğer 40
Satır: **17**
Denizlerde taş ve mercan kayalarından oluşmuş tehlikeli sığlıklar.
şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

3. **banḳ:**
Diğer 41
Satır: **16**
Denizlerde taş ve mercan kayalarından oluşmuş tehlikeli sığlıklar.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

banyo yapıyorlar:

1. **banyo yapıyorlar:**-*ı, -yor, -lar*

Diğer 26

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Denize girmek.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi

Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

bāşıra kuvveti:

1. **bāşıra ḳuvveti:**

Diğer 7

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Görme gücü, görme özelliği.

Ḫamsiniñ bāşıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu

alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

basīt:

1. **basīṭdir:**-*dir*

Diğer 21

Satır: **12**

Kolay.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez

ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

2. **basīṭ:**

Diğer 42

Satır: **18**

Kolay.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir

Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

başkı:

1. **başḳı:**

Diğer 60

Satır: **4**

Altına konan maddeyi basıp ezen veya sıkan alet.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.

Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

başḳın yaparaḳ:

1. **başḳın yaparaḳ:**-*araḳ*

Diğer 100

Satır: **18**

Kelime Tipi: **Deyim**

Düşmana ansızın saldırmak.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken

acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

basṭ u tahrīr:

1. **basṭ u taḥrīr:**

Diğer 10

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Uzun uzadıya yazma, yazarak ortaya koyma.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā

etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

basṭ u tasṭīr eder:

1. **basṭ u tasṭīr eder:**-*er*

Diğer 13

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Yazmak, eserde yer vermek.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr

eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ:

1. **baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ:**-*i, -niñ*

Diğer 64

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Ölümden sonra dirilme. II Tamamen yok olmuş gibi görünen bir şeyin yeniden canlanması, hayatiyet kazanması.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ

ince sāzı mesābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

baş:

1. **başla:**-*la*

Diğer 5

Satır: **22**

İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ ża'īflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

2. **başınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 7

Satır: **4**

İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü şuyu
muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu şu ġalşameniñ şaçaḳları
arasından geçerek başınıñ

3. **baş:**

Diğer 8

Satır: **12**

İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan
ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha
yaḳın yerde ḳarnınıñ

4. **başınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 17

Satır: **20**

İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen şırtı
yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ
çıḳıntılı

5. **başına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 28

Satır: **11**

İki uçtan her biri, taraf.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş
demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan şaçmayı deñize atar bir yandan
meşaleyi āteşler üzerine

6. **başında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 30

Satır: **9**

Bir şeyin veya bir yerin etrafı, çevresi, yakını, yanı.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve
ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da
ḥāżır Şimdi ḫamsi

7. **baş:**

Diğer 1

Mısra: **62**

Hamsi kafası.

Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma

8. **başını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 6

Satır: **19**

Hamsi kafası.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini
temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü
oralarıñ ṭoprakları

9. **başını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 15

Satır: **14**

Hamsi kafası.

balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḥarāret
vermez aġrı ḫastalıġına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa
ḫapsi balıġınıñ başını

10. **baş:**

Diğer 20

Satır: **22**

Hamsi kafası.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

11. **başları:**-*ları*

Diğer 21

Satır: **13**

Hamsi kafası.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya miṣillü bir ḳat

12. **başı:**-*ı*

Diğer 45

Satır: **2**

Hamsi kafası.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

13. **başlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 47

Satır: **13**

Hamsi kafası.

buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

14. **başını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 50

Satır: **9**

Hamsi kafası.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

15. **başı:**-*ı*

Diğer 52

Satır: **8**

Hamsi kafası.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

16. **baş:**

Diğer 56

Satır: **17**

Hamsi kafası.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma

17. **başına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 62

Satır: **14**

Hamsi kafası.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

18. **başından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 62

Satır: **20**

Hamsi kafası.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

19. **başınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 62

Satır: **14**

Hamsi kafası.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

20. **başımızdan:**-*ımız, -dan*

Diğer 100

Satır: **16**

Hamsi kafası.

olduġu ḫālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

21. **başı:**-*ı*

Muhammes 2

Mısra: **64**

Hamsi kafası.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

22. **başından:**-*ı, -n, -dan*

Muhammes 2

Mısra: **68**

Hamsi kafası.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

23. **başlarını:**-*ları, -n, -ı*

Diğer 48

Satır: **20**

Kafa, ser. II Saç.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ içiñ başlarını ṭararlar.

24. **baş:**

Diğer 52

Satır: **12**

Başparmak.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

25. **baş:**

Diğer 57

Satır: **13**

Tane.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

26. **başında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 1

Mısra: **50**

Bir şeyin yakını veya çevresi.

Yedinciniñ ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

27. **başında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 59

Satır: **14**

Bir şeyin yakını veya çevresi.

Yedincisi ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

28. **başuna:**-*u, -n, -a*

Diğer 107

Satır: **22**

Bir şeyin yakını veya çevresi.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

29. **başı:**-*ı*

Diğer 109

Satır: **14**

Başlangıç.

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

<u>baş parmağını:</u>

1. **baş parmağını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 52

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

El ve ayakta bulunan en kalın parmak, badem parmak.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ baş parmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

<u>baş ṭarafı:</u>

1. **baş ṭarafı:**-*ı*

Diğer 52

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Balığın kafasına yakın olan yer, sırt.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ

çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

<u>başa bir hümā-yı ḫamsi ḳonmuş:</u>

1. **başa bir hümā-yı ḫamsi ḳonmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **156**

Kelime Tipi: -

Başına hamsikuşu konmak, büyük bir hamsi nimeti ele geçirmek.

Devletle murād alır Ṭrabzon
Ḳonmuş başa bir hümā-yı ḫamsi

<u>başa çıḳmaḳ:</u>

1. **başa çıḳmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 36

Satır: **1**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeye gücü yetmek.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu
añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

<u>başcaġuzum döndi:</u>

1. **başcaġuzum döndi:**

Diğer 111

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Başım döndü, baş dönmesi hissettim.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan
döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum
Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

<u>başdan:</u>

1. **başdan:**

Diğer 108

Satır: **15**

Baştan, yeniden.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ
başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

<u>başdan başa:</u>

1. **başdan başa:**

Diğer 16

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Başından sonuna kadar, bir uçtan bir uca.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı ṯāniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

2. **başdan başa:**

Diğer 41

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Başından sonuna kadar, bir uçtan bir uca.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene
içindeki toḫumlarını ve bunlardan

3. **başdan başa:**

Kaside 1

Mısra: **255**

Kelime Tipi: -

Başından sonuna kadar, bir uçtan bir uca.

Başdan başa gübre-zāre dönsün
Tarla-yı tütün-nümā-yı ḫamsi

<u>başdır:</u>

1. **başdırmalı.:**-*malı*

Diğer 60

Satır: **3**

Küpte veya gaz tenekesinde hamsiler üzerine bir ağırlık koyarak hamsi tuzlaması yapmak.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı
meṯelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

<u>başık:</u>

1. **başıḳçadır.:**-*ça, -dır*

Diğer 17

Satır: **20**

Basılmış veya basılmış gibi olan, yassı veya yassılaştırılmış.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen şırtı
yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ
çıḳıntılı

basıl:

1. **başılmışdır:**-*mış, -dır*

Diğer 69

Satır: **1**

Tabedilmek, tabolunmak.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi

olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

başına:

1. **başına:**

Diğer 45

Satır: **14**

İsimlerden sonra ve miktar bildiren kelimelerden önce paylaştırma ifade eder.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden

yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

başına cemʿ eylemiş:

1. **başına cemʿ eylemiş:**-*miş*

Gazel 3

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Başına toplamak, birçok kimsenin etrafında birikmesine sebep olmak, etrafına insan toplamak.

Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını

Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

başına cemʿ eyleyip:

1. **başına cemʿ eyleyip:**-*y, -ip*

Diğer 32

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Başına toplamak, birçok kimsenin etrafında birikmesine sebep olmak, etrafına insan toplamak.

eṭrāfını alır

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi

2. **başına cemʿ eyleyip:**-*y, -ip*

Gazel 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Başına toplamak, birçok kimsenin etrafında birikmesine sebep olmak, etrafına insan toplamak.

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

başına cemʿ olur:

1. **başına cemʿ olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Başına toplanmak, birçok kimse etrafında birikmek.

Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh

Almayan olursa çeker āh u vāh

başına geçer:

1. **başına geçer:**-*er*

Diğer 36

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir işi yapmaya başlamak.

Rencber ḳollarını şıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına

geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

başḳa:

1. **başḳa:**

Diğer 7

Satır: **12**

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḫayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

2. **başḳa:**

Diğer 9

Satır: **19**

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḫaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı

vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

3. **başḳa:**

Diğer 23

Satır: **9**

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

4. **başḳa:**

Diğer 35

Satır: **5**

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fīʾātları

5. **başḳa:**

Diğer 110

Satır: **15**

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

6. **başḳa:**

Gazel 2

Mısra: **8**

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

7. **başḳa:**

Diğer 23

Satır: **1**

Ayrıca, üstelik, bir yana.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

8. **başḳa:**

Diğer 23

Satır: **20**

-den gayrı.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

9. **başḳa:**

Diğer 35

Satır: **22**

-den gayrı.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

10. **başḳa:**

Diğer 37

Satır: **21**

-den gayrı.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

11. **başḳa:**

Diğer 42

Satır: **16**

-den gayrı.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

12. **başḳa:**

Diğer 51

Satır: **16**

-den gayrı.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

13. **başḳa:**

Diğer 53

Satır: **2**

-den gayrı.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

14. **başḳa:**

Diğer 61

Satır: **12**

-den gayrı.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt

baḥs̱inde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

15. **başḳa:**

Gazel 3

Mısra: **8**

-den gayrı.

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

16. **başḳasını:***-sı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **6**

-den gayrı.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

17. **başḳa:**

Diğer 28

Satır: **13**

Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

18. **başḳa:**

Muhammes 2

Mısra: **3**

Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Başḳa bir lez̲zet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

19. **başḳa:**

Muhammes 2

Mısra: **13**

Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

20. **başḳa:**

Muhammes 2

Mısra: **25**

Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḥi maḥzūn olur

21. **başḳa:**

Muhammes 3

Mısra: **1**

Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Başḳa bir lez̲zet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir z̲ikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

22. **başḳadır:***-dır*

Muhammes 3

Mısra: **15**

Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

23. **başḳa:**

Diğer 33

Satır: **9**

-den başka.

Vaż̲ʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez demişlerdir.

24. **başḳa:**

Gazel 2

Mısra: **4**

-den başka.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaz̲ʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

25. **başḳa:**

Diğer 26

Satır: **6**

Daha önce sözü geçmiş olandan farklı.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḫattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

26. **başḳa:**

Diğer 58

Satır: **1**

Daha önce sözü geçmiş olandan farklı.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḫalḳa ḫalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

27. **başḳa:**

Diğer 67

Satır: **6**

Daha önce sözü geçmiş olandan farklı.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında
manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa
cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

28. **başḳa:**

Diğer 99

Satır: **13**

Daha önce sözü geçmiş olandan farklı.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde
ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā
ḳuyruġundan ve

29. **başḳa:**

Diğer 60

Satır: **10**

Bir üstünlüğü bakımından diğerlerinden farklı olan, daha üstün.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan
ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

30. **başḳa:**

Diğer 106

Satır: **13**

Bir üstünlüğü bakımından diğerlerinden farklı olan, daha üstün.

Bir başḳa neşʾe verdiñ Ṣādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

31. **başḳa:**

Kaside 1

Mısra: **201**

Bir üstünlüğü bakımından diğerlerinden farklı olan, daha üstün.

Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-ṣafā ṣafā-yı ḫamsi

32. **başḳa:**

Muhammes 2

Mısra: **62**

Bir üstünlüğü bakımından diğerlerinden farklı olan, daha üstün.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

33. **başḳa:**

Diğer 61

Satır: **5**

Farklı, diğer.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa
vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir
buña pazı tāze ṣoġan

34. **başḳa:**

Gazel 2

Mısra: **2**

Farklı, diğer.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rüchān istemez

35. **başḳa:**

Muhammes 1

Mısra: **24**

Farklı, diğer.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

36. **başḳa:**

Muhammes 2

Mısra: **44**

Farklı, diğer.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

37. **başḳa:**

Diğer 105

Satır: **21**

Nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan.

Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

38. **başḳa:**

Diğer 105

Satır: **21**

Nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

başḳa balıḳlar:

1. **başḳa balıḳlar:**-*lar*
   Diğer 6
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi dışındaki balıklar.

Başḳa balıḳlar gibi ḥamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

2. **başḳa balıḳlar:**
   Diğer 62
   Satır: **4**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi dışındaki balıklar.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

başḳa başḳa:

1. **başḳa başḳa:**
   Kaside 1
   Mısra: **145**
   Kelime Tipi: -
   Değişik, farklı.

Gāzīsi şehīdi başḳa başḳa
Aḳdıḳça aḳar demā-yı ḥamsi

başḳaca:

1. **başḳaca:**
   Diğer 61
   Satır: **10**
   Ayrıca, başka.

Mışrunuyla çünkü ḥamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

2. **başḳaca:**
   Gazel 2
   Mısra: **20**
   Ayrıca, başka.

Mışrunuyla çünkü ḥamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

3. **başḳaca:**
   Muhammes 1
   Mısra: **9**
   Ayrıca, başka.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

başla:

1. **başlamasını:**-*ma, -sı, -n, -ı*
   Diğer 20
   Satır: **9**
   Belirmek, görünmek.

āteş ışḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir ve yāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **başlıyor:**-*yor*
   Diğer 26
   Satır: **16**
   Belirmek, görünmek.

olursa ḥamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

3. **başlar:**-*r*
   Diğer 22
   Satır: **9**
   Ortaya çıkmak, başlangıç noktası oluşturmak.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḥamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

4. **başlar:**-*r*
   Diğer 6
   Satır: **18**
   Bir işe girişmek, harekete geçmek.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

5. **başlar.:**-*r*

Diğer 19

Satır: **8**

Bir işe girişmek, harekete geçmek.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḥamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

6. **başlıyoruz.:**-*yor*, -*uz*

Diğer 28

Satır: **25**

Bir işe girişmek, harekete geçmek.

alıyor yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya başlıyoruz.

7. **başladi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **7**

Bir işe girişmek, harekete geçmek.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

8. **başlanmış:**-*n*, -*mış*

Diğer 108

Satır: **21**

Bir işe girişmek, harekete geçmek.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḥamsi
ṭāvası geldigi vaḳit ṣāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

9. **başladum:**-*du*, -*m*

Diğer 112

Satır: **18**

Bir işe girişmek, harekete geçmek.

Ḳırḳ yılluḳ ḥamsi paluḳ
Başladum ben de dansa

10. **başladı.:**-*dı*

Diğer 113

Satır: **4**

Bir işe girişmek, harekete geçmek.

balığı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

başladı oynamaya:

1. **başladı oynamaya:***ma*, -*y*, -*a*

Diğer 66

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Pişmek için ateşe oturtulan bir yiyecek kızgın yağda hareket etmek.

Ḥamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

başlan:

1. **başlanır:**-*ır*

Diğer 62

Satır: **13**

Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

2. **başlanır:**-*ır*

Diğer 62

Satır: **18**

Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

3. **başlanılır:**-*ıl*, -*ır*

Diğer 63

Satır: **5**

Başlanmak işi yapılmak.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

başlıca:

1. **başlıca:**

Diğer 9

Satır: **9**

En önemli, başta gelen.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır Biri iri ḫamsidir buña çatal(ḳuyruḳ)
ḳuyruḳ da denilebilir şāʿiriñ

2. **başlıcalarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*
Diğer 53
Satır: **10**
En önemli, başta gelen.
iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

3. **başlıca:**
Diğer 97
Satır: **12**
En önemli, başta gelen.
ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

başparmaġ:
1. **başparmağını:**-*ı, -n, -ı*
Diğer 52
Satır: **11**
El ve ayakta bulunan en kalın parmak, badem parmak.
ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmağını ḳılçığınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçığı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

başsız:
1. **başsız:**
Diğer 59
Satır: **7**
Başı olmayan.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

başuñuzi:
1. **başuñuzi:**
Diğer 68
Satır: **18**
Başınızı.
Ṣatarlar ṣoñra bize
Keseruḳ başuñuzi

başyemek:
1. **başyemek:**
Diğer 54
Satır: **8**
Geleneksel Türk mutfağında çorbadan sonra gelen en önemli yemek, ana yemek.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

bat:
1. **batan:**-*an*
Diğer 27
Satır: **3**
Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek.
birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

batar çıḳar:
1. **batar çıḳar:**
Diğer 22
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Kuşun balık avlamak için denizin içine gömülüp daha sonra çıkması.
ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

batır:
1. **batırmadan:**-*madan*
Diğer 27
Satır: **5**
Hasara uğratıp daha derine batmasına sebep olmak.
üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

2. **batırır:**-*ır*

Diğer 29

Satır: **15**

Hasara uğratıp daha derine batmasına sebep olmak.

ölür böyle olunca da ağı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla ağıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

3. **batırmadan:**-*madan*

Diğer 27

Satır: **7**

Suyun yüzeyindeki bir şeyi hasara uğratıp suya gömülmesine, batmasına sebep olmak, gark etmek.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da ağıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor ağımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

4. **batırıp:**-*ıp*

Diğer 109

Satır: **10**

Bir sıvının içine daldırmak.

İşbu manẓūme ḫāẕirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOs̱mān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

batman:

1. **batman:**

Diğer 2

Mısra: **10**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir batman pişirip yerdim

2. **batman:**

Diğer 16

Satır: **19**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

batman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

3. **batman:**

Diğer 32

Satır: **22**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen batman ile ṣatın alırlar

4. **batman:**

Diğer 35

Satır: **10**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 batman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

5. **batman:**

Diğer 35

Satır: **14**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 batman ḫamsi urulabilir

6. **batmanı:**-*ı*

Diğer 39

Satır: **2**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḫayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve batmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruṣa ḳadar

7. **batmanı:**-*ı*

Diğer 39

Satır: **5**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

sebzeciler için batmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

8. **batman:**

Diğer 60

Satır: **2**

7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

9. **baṭman:**
Diğer 60
Satır: **20**
7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.
sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

10. **baṭman:**
Kaside 2
Mısra: **13**
7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

11. **baṭmanla:**-*la*
Kaside 1
Mısra: **117**
7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi batman ile, batman üzerinden.
Baṭmanla tenāvül etse doymaz
Doymaz yine nā-şitā-yı ḫamsi

baṭman ḥesābıyla:
1. **baṭman ḥesābıyla:**-*y*, -*la*
Diğer 33
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi batman ile, batman üzerinden.
Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

2. **baṭman ḥesābıyla:**-*y*, -*la*
Diğer 34
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi batman ile, batman üzerinden.
Ḫamsiyi ekşeriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

baṭnī:
1. **baṭnī:**
Diğer 5
Satır: **18**
Karınla ilgili.
buradan alırlar.
Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

bayātī:
1. **bayātī:**
Diğer 66
Satır: **6**
Klasik Türk müziğinde uşşak dörtlüsüne buselik beşlisi katılmasıyla yapılmış eski bir makam.
ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳşaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

bayatla:
1. **bayatlayınca:**-*y*, -*ınca*
Diğer 7
Satır: **20**
Bayat duruma gelmek, tazeliğini yitirmek.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣtüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

Bayburdlu Zihnī:
1. **Bayburdlu Ẕihnī:**
Diğer 69
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Asıl adı Osman'dır. Medresede okuyup bir ara ticaretle uğraşmıştır. Divan-ı Eşar'ı İstanbul'da basılmıştır. Sergüzeştname-i Zühdi adındaki manzum eseri ise basılmamıştır.
Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

2. **Bayburdlu Ẕihnī:**

Müseddes 1

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Asıl adı Osman'dır. Medresede okuyup bir ara ticaretle uğraşmıştır. Divan-ı Eşar'ı İstanbul'da basılmıştır. Sergüzeştname-i Zühdi adındaki manzum eseri ise basılmamıştır.

Bayburdlu Ẕihnī

1291 senesinde istinsāḫ edilen manẓūm Sergüẕeşt-

nāme'sinden.

Bayburdlu Zihnī Efendi:

1. **Bayburdlu Ẕihnī Efendi:**

Diğer 152

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Asıl adı Osman'dır. Medresede okuyup bir ara ticaretle uğraşmıştır. Divan-ı Eşar'ı İstanbul'da basılmıştır. Sergüzeştname-i Zühdi adındaki manzum eseri ise basılmamıştır.

Evliyā Çelebi, Baba Sālim

Bayburdlu Ẕihnī Efendi

bayıltıcı:

1. **bayıltıcı:**

Diğer 23

Satır: **23**

Baygınlık veren, bayıltacak gibi tesir eden.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde

kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı

ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen

mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

bayram eder:

1. **bayram eder:**-*er*

Diğer 97

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bayram havası oluşmak. II Çok sevinmek.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı

Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā

bayram eder ṣabāḥleyin

bayram ederim:

1. **bayram ederim:**-*er, -im*

Diğer 2

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok sevinmek.

Yüzüñü görünce bayram ederim

Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi

bayram yapsak:

1. **bayram yapsaḳ:**-*sa, -ḳ*

Diğer 102

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Çok sevinmek. II Herhangi bir etkiye maruz kalmamak.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ

Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

bāzār:

1. **bāzāra:**-*a*

Diğer 16

Satır: **18**

Çarşı, alışveriş yeri.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını

muḥāṣara ederler ve ṣafra

ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra

yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

2. **bāzārını:**-*ı, -n, -ı*

Gazel 5

Mısra: **3**

Hamsi satışının yapıldığı yer.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını

Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

bāzār ḳayıḳlarından:

1. **bāzār ḳayıḳlarından:**-*n, -dan*

Diğer 23

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Eşya taşıyan büyük kayık.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız.

Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından

farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş

vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

baʿżen:

1. **baʿżen:**

Diğer 3

Satır: **7**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

baḥs̱ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen ṣāʿir arḳadaşım Ḫalīl

Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **baʿżen:**

Diğer 5

Satır: **14**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini

döker ṣudaki ḫarāretiñ teʾs̱īrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

3. **bāʿżen:**

Diğer 6

Satır: **5**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir

ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

4. **baʿżen:**

Diğer 9

Satır: **16**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar

ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

5. **baʿżen:**

Diğer 13

Satır: **9**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥs̱e mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

6. **baʿżen:**

Diğer 16

Satır: **14**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara

dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

7. **baʿżen:**

Diğer 19

Satır: **8**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

Mart ve nīsān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e

ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

8. **baʿżen:**

Diğer 22

Satır: **9**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi

balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

9. **baʿżen:**

Diğer 22

Satır: **19**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir

yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

10. **baʿżen:**

Diğer 23

Satır: **16**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz

ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

11. **baʿżen:**

Diğer 24

Satır: **20**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

12. **baʿżen:**
Diğer 24
Mısra: **25**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

13. **baʿżen:**
Diğer 25
Satır: **11**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir süsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

14. **baʿżen:**
Diğer 25
Satır: **13**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

15. **baʿżen:**
Diğer 25
Satır: **21**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

16. **baʿżen:**
Diğer 30
Satır: **3**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

17. **baʿżen:**
Diğer 33
Satır: **4**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur.

18. **baʿżen:**
Diğer 33
Satır: **24**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

19. **baʿżen:**
Diğer 34
Satır: **2**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

20. **baʿżen:**
Diğer 36
Satır: **15**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

21. **baʿżen:**
Diğer 36
Satır: **19**
Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.
Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret eder ḫattā bu ḫāli bilen bir

22. **baʿżen:**
Diğer 37

Satır: **3**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

23. **baʿżen:**

Diğer 47

Satır: **12**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

24. **baʿżen:**

Diğer 50

Satır: **14**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

25. **baʿżen:**

Diğer 52

Satır: **14**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

26. **baʿżen:**

Diğer 63

Satır: **14**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

27. **baʿżen:**

Diğer 67

Satır: **8**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teşādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

28. **baʿżen:**

Diğer 68

Satır: **5**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

ḳalem ṣuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdıġı
vardır.

29. **baʿżen:**

Diğer 97

Satır: **6**

Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

baʿżı:

1. **baʿżı:**

Diğer 4

Satır: **11**

Birtakım, bir kısım.

baʿżı maṭbuʿāt müntericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **baʿżı:**

Diğer 13

Satır: **7**

Birtakım, bir kısım.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīs-i niʿmet ḫiṭābıdır.

3. **baʿżı:**

Diğer 33

Satır: **17**

Birtakım, bir kısım.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

4. **baʿżı:**

Diğer 34

Satır: **19**

Birtakım, bir kısım.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

5. **baʿżı:**

Diğer 48

Satır: **18**

Birtakım, bir kısım.

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

6. **baʿżı:**

Diğer 50

Satır: **6**

Birtakım, bir kısım.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi’l-māʾ tedāvī-i bi’l-mūsīḳī

7. **baʿżı:**

Diğer 50

Satır: **9**

Birtakım, bir kısım.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

8. **baʿżı:**

Diğer 64

Satır: **3**

Birtakım, bir kısım.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

9. **baʿżı:**

Diğer 67

Satır: **11**

Birtakım, bir kısım.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Mes̱elā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

10. **baʿżı:**

Diğer 67

Satır: **14**

Birtakım, bir kısım.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon’uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi’niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

11. **baʿżı:**

Diğer 98

Satır: **20**

Birtakım, bir kısım.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

12. **baʿżılarınıñ:**-*ları, -nıñ*

Diğer 4

Satır: **1**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥs̱e degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

13. **baʿżıları:**-*ları*

Diğer 15

Satır: **4**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

14. **baʿżı:**

Diğer 34

Satır: **7**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

15. **baʿżılar:**-*lar*

Diğer 56

Satır: **24**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

16. **baʿżı:**

Diğer 59

Satır: **18**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

17. **baʿżı:**

Gazel 2

Mısra: **17**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

18. **baʿżılar:**-*lar*

Gazel 2

Mısra: **15**

Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müşt̠āḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

19. **baʿżı:**

Diğer 20

Satır: **1**

Bazen.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

baʿżısı:

1. **baʿżısı:**

Diğer 52

Satır: **21**

Birtakımı, kimisi.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḫ

bazlama-yı ḫamsi:

1. **bazlama-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **34**

Kelime Tipi: -

Hamsiden yapılmış olan bazlama yemeği.

Envāʿı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

be:

1. **be:**

Diğer 115

Satır: **22**

Bre, ey, behey, yahu gibi bir ünlem.

baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

bedʾ edip:

1. **bedʾ edip:**-*ip*

Diğer 11

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Başlamak.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̠ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

2. **bedʾ edip:**-*ip*

Diğer 19

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Başlamak.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aṣaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

bedel:

1. **bedelle:**-*le*

Diğer 29

Satır: **18**

Bir ücret karşılığında.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḥamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

2. **bedelini:**-*i, -n, -i*

Diğer 30

Satır: **17**

Değer, fiyat.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḥamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

3. **bedelindedir:**-*i, -n, -de, -dir*

Diğer 38

Satır: **22**

Değer, fiyat.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

4. **bedeline:**-*i, -n, -e*

Diğer 39

Satır: **6**

Ücret.

sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḥamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

bedeli verilir:

1. **bedeli verilir:**-*ir*

Diğer 34

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Değeri, fiyatı belirlenmek.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḥamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

bedīʿī:

1. **bedīʿī:**

Diğer 24

Satır: **22**

Güzel şeylerle ilgili, estetik.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekşeriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

2. **bedīʿī:**

Diğer 25

Satır: **1**

Güzel şeylerle ilgili, estetik.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

bedīʿī işlerde:

1. **bedīʿī işlerde:**-*de*

Diğer 64

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Güzel sanatlar. II Musiki.

ṣoñra bi'ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

bedīʿī ṣanʿatlarda:

1. **bedīʿī ṣanʿatlarda:**-*da*

Diğer 64

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Güzel sanatlar. II Musiki.

Balıḳlarıñ sesi ḥamsi-i ḫamūş ḥamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḥamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

beg:

1. **beg:**

Diğer 102

Satır: **13**

Bey, efendi.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

beglere selāmı vermez:

1. **beglere selāmı vermez:**

Diğer 1

Mısra: **82**

Kelime Tipi: -

Bir kimsenin kendini üstün gördüğünden dolayı saygıdeğer kişileri dahi görmezden gelmesi durumu.

İşte tamām oldu ḫamsi ṭaʿāmı
Yiyenler beglere vermez selāmı

begzāde:

1. **begzādem:**-*m*

Diğer 113

Satır: **6**

Soylu, asil kimse, asilzade.

ṣordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

be-Ḥamāmī-zāde:

1. **be-Ḥamāmī-zāde:**

Diğer 12

Satır: **13**

Hamamizade'ye göre, yazarın kendisine göre anlamına gelir.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

behāsı artar:

1. **behāsı artar:**-*ar*

Muhammes 2

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Lezzeti artmak.

Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında leẕẕet rūşenā

beher:

1. **beheri:**-*i*

Diğer 17

Satır: **10**

Her bir.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de
Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya
ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

2. **beher:**

Diğer 45

Satır: **14**

Her bir.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu
1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa
ṭutan 29360 ʿaded ve bir

behīn:

1. **behīni:**-*i*

Diğer 13

Satır: **12**

Çok iyi, çok beğenilen.

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī
Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir
eṣer-i müfīddir. 1005 sāl-i

bekāsı ola:

1. **beḳāsı ola:**-*a*

Muhammes 2

Mısra: **75**

Kelime Tipi: -

Bir zamana kadar devam etmek, sürmek.

Dehr ṭurduḳça ola yā Rabb beḳāsı ḫamsiniñ
Lā-edrī

bekā-yı ḫamsi:

1. **beḳā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **260**

Kelime Tipi: -

Hamsinin devamlılığı.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

bekçi:

1. **bekçi:**

Diğer 30

Satır: **8**

Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

bekle:

1. **bekleyen:**-*y, -en*

Diğer 97

Satır: **10**

Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manḳalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

beklen:

1. **beklenilmek:**-*il, -mek*

Diğer 37

Satır: **13**

Gözlenmek, kollanmak.

gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

bel:

1. **bel:**

Diğer 38

Mısra: **2**

Toprak kazmak ve açmak için ağaç bir sapa geçirilmiş iki çatal demirden ibaret bir alet.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭoprağıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

bel kemigi:

1. **bel kemigi:**

Diğer 5

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bazı hayvanlarda kuyruğun ucuna kadar devam eden birbirine eklenmiş kemik dizisi, omurga, amudufikari.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **bel kemigi:**

Diğer 9

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bazı hayvanlarda kuyruğun ucuna kadar devam eden birbirine eklenmiş kemik dizisi, omurga, amudufikari.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırṣaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

3. **bel kemigi:**

Diğer 62

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bazı hayvanlarda kuyruğun ucuna kadar devam eden birbirine eklenmiş kemik dizisi, omurga, amudufikari.

olunmaya başlanır arḳası hizāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

4. **bel kemigini:**-*n, -i*

Diğer 48

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bazı hayvanlarda kuyruğun ucuna kadar devam eden birbirine eklenmiş kemik dizisi, omurga, amudufikari.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

belde:

1. **belde:**

Gazel 2

Mısra: **2**

Şehir.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rüçḥān istemez

belediyece:

1. **belediyece:**

Diğer 34

Satır: **24**

Belediye tarafından.

temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi şu denilen

belīġ:

1. **belīġ:**

Diğer 109

Satır: **18**

Etkili, güzel ve yerinde söylenmiş.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

belir:

1. **beliren:**-*en*

Diğer 23

Satır: **18**

Bir şeyin varlığı iyice görünmek, açık durum almak, şekillenmek, tebarüz etmek.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

2. **belirmeye:**-*me*, -*y*, -*e*

Diğer 26

Satır: **16**

Bir şeyin varlığı iyice görünmek, açık durum almak, şekillenmek, tebarüz etmek.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışığımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

belirsizce:

1. **belirsizce:**

Diğer 26

Satır: **12**

Açıkça görünmeyen, belli ve bariz olmayan, müphem bir biçimde.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

belki:

1. **belki:**

Diğer 29

Satır: **10**

Olabilir, olabilir ki, muhtemelen.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

2. **belki:**

Diğer 41

Satır: **8**

Olabilir, olabilir ki, muhtemelen.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

3. **belki:**

Diğer 46

Satır: **18**

Olabilir, olabilir ki, muhtemelen.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

4. **belki:**

Gazel 4

Satır: **10**

Olabilir, olabilir ki, muhtemelen.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

5. **belki:**

Diğer 29

Satır: **14**

Muhtemel olarak.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

6. **belki:**

Diğer 6

Satır: **7**

Hatta, bile.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

7. **belki:**

Diğer 60

Satır: **9**

Hatta, bile.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

8. **belki:**

Diğer 27

Satır: **21**

Olsa olsa, ancak.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

9. **belki:**

Gazel 2

Mısra: **2**

Olsa olsa, ancak.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rüchān istemez

bellen:

1. **bellenur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **8**

Toprak için belle kazılmak, işlenmek.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley miṣun.. Ṭoprak naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

ben:

1. **ben:**

Diğer 2

Mısra: **17**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Sālim ḫamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

2. **benim:**-*im*

Diğer 2

Mısra: **4**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Yüzüñü görünce bayram ederim
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi

3. **benden:**-*den*

Diğer 3

Satır: **6**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māʾīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

4. **benden:**-*den*

Diğer 3

Satır: **7**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

baḥs̲ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

5. **ben:**

Diğer 45

Satır: **23**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḫṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

6. **ben:**

Diğer 101

Satır: **3**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Yoooḳ demiş. Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

7. **ben:**

Diğer 101

Satır: **14**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḫavādiṯ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

8. **ben:**

Diğer 105

Satır: **13**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

9. **ben:**

Diğer 109

Satır: **22**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḫeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

10. **ben:**

Diğer 110

Satır: **12**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş.
Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu
paluġu Ben da

11. **ben:**

Diğer 110

Satır: **14**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur
Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun
boynun

12. **ben:**

Diğer 110

Satır: **19**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ḫaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna
Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur
mi baña culdi.

13. **ben:**

Diğer 112

Satır: **18**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ḳırḳ yılluḳ ḫamsi paluḳ
Başladum ben de dansa

14. **ben:**

Diğer 113

Satır: **19**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden
çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra
düşmüş olacaḳ

15. **ben:**

Diğer 113

Satır: **20**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden
çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra
düşmüş olacaḳ

16. **ben:**

Diğer 114

Satır: **18**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru
hep cörenecden.

17. **benim:**-*im*

Diğer 114

Satır: **10**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar
arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve
fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

18. **ben:**

Diğer 115

Satır: **6**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh

C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha

Toḫum naṣul

19. **ben:**

Diğer 115

Satır: **16**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha

Ben ṣorayirum saña cübre sen derşun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

20. **ben:**

Gazel 5

Satır: **13**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için

Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

21. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **11**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben

Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḫamsi

22. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **18**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Niʿmet-çeş-i ḫān-ı lüṭfu aġyār

Ben sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi

23. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **26**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ālā-yı ḥayātı verseler de

Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

24. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **35**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān

Aġyāre de çıtlama-yı ḫamsi

25. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **45**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ben böylece söyleñip ṭururken

Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

26. **ben:**

Kaside 1

Mısra: **51**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Teʾyīdine ben şitāb edince

Taṣdīḳ ile ketḫüdā-yı ḫamsi

27. **beni:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **210**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim

Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

28. **benim:**-*im*

Kaside 1

Mısra: **16**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Kālāsını hep giyerken eller

Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

29. **benim:**-*im*

Kaside 1

Mısra: **182**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Ālāʾ ile hīç alay olur mu

Ḫaddim mi benim alay-ı ḫamsi

30. **ben:**

Kaside 2

Mısra: **2**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını

Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müsteşnāsını

31. **ben:**

Kaside 2

Mısra: **4**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

32. **beni:**-*i*

Kaside 2

Mısra: **3**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

33. **ben:**

Muhammes 2

Mısra: **41**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

34. **ben:**

Muhammes 3

Mısra: **29**

Teklik birinci kişiyi karşılayan söz.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿiş̲r-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir s̲enāsı ḫamsiniñ

ben nerdeyim o nerde:

1. **ben nerdeyim o nerde:**

Kaside 1

Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

Karşılaştırılan iki şeyin arasında çok nitelik farklı bulunduğunu anlatır.

Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

bence:

1. **bence:**

Muhammes 2

Mısra: **15**

Bana göre, benim düşüncemce.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

bend:

1. **bend-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **2**

Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̲elā̲s̲ede ḫamsi
Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **bend:**

Diğer 11

Satır: **22**

Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

3. **bend:**

Diğer 46

Satır: **2**

Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

Haẕmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

4. **bend:**

Diğer 47

Satır: **16**

Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

5. **bendiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 51

Satır: **1**

Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

bendiyle
Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

6. **bendiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 54

Satır: **14**

Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

İşte budur her bir zamān mübārek
bendiyle

benum:

1. **benum:**

Diğer 110

Satır: **7**

Benim.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

2. **benum:**

Diğer 110

Satır: **22**

Benim.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

3. **benum:**

Diğer 111

Satır: **8**

Benim.

da celduʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf neredeдur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

beñze:

1. **beñzer.:**-*r*

Diğer 6

Satır: **18**

İki kimse veya şey arasında birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak.

Rusya'da avlanma vaḳti şularıñ şovuduġu şıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

2. **beñzerse:**-*r, -se*

Diğer 9

Satır: **19**

Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḫaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

3. **beñzer:**-*r*

Diğer 15

Satır: **20**

Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

4. **beñziyorlar:**-*yor, -lar*

Diğer 26

Satır: **6**

Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḫattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

5. **beñzeyen:**-*y, -en*

Diğer 64

Satır: **5**

Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebzūl olduġu zamānlarda

beñzer:

1. **beñzer:**

Diğer 56

Mısra: **22**

İşini görecek, yerini tutacak.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa

ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

beñzet:

1. **beñzetdigi:**-*dig, -i*

Diğer 59

Mısra: **7**

Benzer duruma getirmek.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

berāber:

1. **berāber:**

Diğer 4

Satır: **4**

-dığı halde, -sine rağmen.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

2. **berāber:**

Diğer 36

Satır: **15**

Birlikte.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılığıyla seyrekliginde

3. **berāber:**

Diğer 45

Satır: **19**

Birlikte.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥisde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

4. **berāber:**

Diğer 99

Satır: **8**

Birlikte.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon

şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

5. **berāber:**

Diğer 107

Satır: **19**

Aynı zamanda, birlikte.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

berāy-ı ḫamsi:

1. **berāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **188**

Kelime Tipi: -

Hamsi için, hamsi maksadıyla.

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et
Ṭarḥ-ı ġazel et berāy-ı ḫamsi

ber-devām:

1. **ber-devām:**

Diğer 15

Satır: **11**

Devamlı, daimi, sürekli.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-haẓmdır ṭaʿāmında

bereket:

1. **berekete:**-*e*

Diğer 48

Satır: **22**

Bolluk, gürlük, feyiz.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

bereketle:

1. **bereketle:**

Diğer 99

Satır: **1**

Bollukla, çokça.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden

ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

bereketli:

1. **bereketli:**

Diğer 44

Satır: **1**

Bereketi olan, hayrı görülen, az iken çok yerine geçen.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

beri:

1. **beri:**

Diğer 25

Satır: **10**

-den bu yana.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

berī olur:

1. **berī olur:***-ur*

Diğer 14

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Uzaklaşmak, terk etmek.

ġayri ḥurde māhīniñ faẓalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

beri yanda:

1. **beri yanda:**

Diğer 53

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir yanda, bir tarafta.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

berk urur:

1. **berḳ urur:***-ur*

Muhammes 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Şimşek çakmak, şimşek çakar gibi parıldamak.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

ber-muʿtād:

1. **ber-muʿtād:**

Diğer 113

Satır: **2**

Her zamanki gibi.

Tāze Ḫamsi Balıġı
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

ber-siyāḳ:

1. **ber-siyāḳ:**

Muhammes 1

Mısra: **32**

Bilinen şekli ile, şekli üzerine.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

ber-ṭaraf etdikden:

1. **ber-ṭaraf etdikden:***-dik, -den*

Diğer 17

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Gidermek.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ leẕẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

ber-vech-i ātī:

1. **ber-vech-i ātī:**

Diğer 104

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Aşağıda olduğu gibi, aşağıda görüleceği üzere.

ātī idi
Ḫamsi çorbāsı ḫamsi ṭāvası ḫamsi furunu ḫamsi ısḳarası

ber-vech-i zīr:

1. **ber-vech-i zīr:**

Diğer 14

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Aşağıda olduğu gibi.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

besmeleyle:

1. **besmeleyle:**

Muhammes 2

Mısra: **1**

Besmele çekerek.

Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

besmel-keş ol:

1. **besmel-keş ol:**

Diğer 47

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Besmele çeken olmak, besmele çekmek. II Şükretmek.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

beste:

1. **besteler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **14**

Bir makam ve usul içinde düzenlenmiş nağmeler bütünü ve böylece meydana getirilen müzik eseri.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı
hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġaların
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

2. **bestesi:**-*si*

Diğer 64

Satır: **16**

Bir makam ve usul içinde düzenlenmiş nağmeler bütünü ve böylece meydana getirilen müzik eseri.

Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

3. **bestesi:**-*si*

Kaside 1

Mısra: **167**

Bir makam ve usul içinde düzenlenmiş nağmeler bütünü ve böylece meydana getirilen müzik eseri.

Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḫamsi

beste-leb olmuş:

1. **beste-leb olmuş:**-*muş*

Diğer 64

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Dudağı kapalı olmak, tutuk olmak. II Suskun olmak.

Vaḳf-ı güş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

2. **beste-leb olmuş:**-*muş*

Gazel 4

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Dudağı kapalı olmak, tutuk olmak. II Suskun olmak.

Vaḳf-ı güş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

beş:

1. **beş:**

Diğer 17

Satır: **11**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

2. **beş:**

Diğer 40

Satır: **9**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

3. **beş:**

Diğer 44

Satır: **5**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḥamsi ile dīger balıḳlar
yekūnununñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

4. **beş:**

Diğer 45

Satır: **4**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

5. **beş:**

Diğer 45

Satır: **6**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

avlanan ḥamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḥamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

6. **beş:**

Diğer 45

Satır: **13**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḥamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

7. **beş:**

Diğer 45

Satır: **14**

Dörtten sonra gelen sayının adı.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḥamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

beş altı:

1. **beş altı:**

Diğer 54

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Beş ya da altı.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḥamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

beş hissi:

1. **beş ḥissi:**-*si*

Diğer 5

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Beş duyu. Dokunma, görme, işitme, koklama, tat alma duyuları.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḥamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḥamsiniñ ṭış

beş on:

1. **beş on:**

Diğer 57

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Beş ila on arası.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḥamsiyi

beş on gün:

1. **beş on gün:**

Diğer 37

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Az bir zaman, birkaç gün.

Ṭopraġa yayılan ḥamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

beş paraya:

1. **beş paraya:**-*y*, -*a*

Diğer 6

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Çok az para.

Ḥamsi vurdu ḳaraya
Oḳḳası beş paraya

2. **beş paraya:**-*y, -a*

Diğer 6

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Çok az para.

derler. Yaʿnī

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

3. **beş paraya:**-*y, -a*

Muhammes 2

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

Çok az para.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

beş yedi on:

1. **beş yedi on:**

Diğer 55

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Beş ila yedi ya da yedi ila on arası.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına

göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

beşinci:

1. **beşincisi:**-*si*

Diğer 1

Mısra: **41**

Beş sayısının sıra sıfatı.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar

Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

2. **beşinci:**

Diğer 113

Satır: **13**

Beş sayısının sıra sıfatı.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ

ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

betiyle bereketiyle ẕuhūr eder:

1. **betiyle bereketiyle ẕuhūr eder:**-*er*

Diğer 33

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Beraberinde bolluk getirmek, ortaya çıkmasıyla birlikte var olan şeyleri çoğalttığına inanmak.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẕuhūr eder onuñ çıḳdıġı günler hele

beyʿ ü şirā:

1. **beyʿ ü şirā:**

Gazel 2

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Alım satım, alışveriş.

Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere

Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

2. **beyʿ ü şirāsı:**-*sı*

Diğer 14

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Alım satım, alışveriş.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında

ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

beyān:

1. **beyān-ı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **4**

Açıklama, anlatma, söyleme.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eṣer-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı ṣiḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

2. **beyānıña:**-*ı, -ñ, -a*

Diğer 11

Satır: **3**

Açıklama, anlatma, söyleme.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eṣer-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı ṣiḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

3. **beyāndır:**-*dır*

Diğer 64

Satır: **13**

Açıkça ortada olma durumu, apaçık.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meṣābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

4. **beyānıdır.:**-*ı, -dır*

Diğer 68

Satır: **5**

Açıklama, ifade.

ḳalem şuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da
parmaḳ ḥesābı ile yazdığı
vardır.

beyān ederiz:

1. **beyān ederiz:**-*er*, -*iz*

Diğer 104

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Bildirmek, anlatmak, söylemek.

ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur.
Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

beyān etdik:

1. **beyān etdik:**-*di*, -*k*

Diğer 14

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bildirmek, anlatmak, söylemek.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr
beyān etdik. Bu māhī-i raʿnāniñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

beyān oldu:

1. **beyān oldu:**-*du*

Diğer 1

Mısra: **92**

Kelime Tipi: -

Açıklanmak, anlatılmak.

Yine esrārını eyledim ifşā
Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

beyānāt:

1. **beyānāt:**

Diğer 4

Satır: **10**

Yetkili bir kimsenin belli bir konuda yayın yoluyla yaptığı açıklama, resmi olarak verilen izahat, demeç.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḫnīṭ-i
ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa
bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **beyānātı:**-*ı*

Diğer 97

Satır: **1**

Yetkili bir kimsenin belli bir konuda yayın yoluyla yaptığı açıklama, resmi olarak verilen izahat, demeç.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḫamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḫamsi çıḳdığı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā
bayram eder ṣabāḥleyin

3. **beyānātdan:**-*dan*

Diğer 10

Satır: **15**

Açıklamalar.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-
ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

4. **beyānātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 15

Satır: **24**

Açıklamalar.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

beyānātda bulunmasına:

1. **beyānātda bulunmasına:**-*ma*, -*sı, -n*, -*a*

Diğer 104

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Belli bir konu üzerinde herkese açıklama yapmak, demeç vermek.

ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur.
Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

beyānātda bulunmuş:

1. **beyānātda bulunmuş:**-*muş*

Diğer 104

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Belli bir konu üzerinde herkese açıklama yapmak, demeç vermek.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.

Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için

beyānātda bulunuyor:

1. **beyānātda bulunuyor:**-*u, -yor*

Diğer 102

Satır: **28**

Kelime Tipi: -

Belli bir konu üzerinde herkese açıklama yapmak, demeç vermek.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya

Şāʿir

Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

beyāż:

1. **beyāż:**

Diğer 25

Satır: **17**

Ak renginde olan.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi

yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

2. **beyāż:**

Diğer 26

Satır: **1**

Ak renginde olan.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel

martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli şuda banyo

3. **beyāż:**

Diğer 35

Satır: **17**

Açık renkli toprak, verimsiz toprak.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli

bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

beyāż et:

1. **beyāż et:**

Diğer 47

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Tavuk, balık vb. etlere verilen genel ad.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları

gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

2. **beyāż et:**

Diğer 98

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Tavuk, balık vb. etlere verilen genel ad.

kendilerine beyāż et tavşiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Faźla yaġlı

olmadıġından haźmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

beyāż etler:

1. **beyāż etler:**-*ler*

Diğer 98

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Tavuk, balık vb. etlere verilen genel ad.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler

meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿźı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

beycir:

1. **beycir:**

Diğer 115

Satır: **12**

Beygir.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi miṣun cübreyi naṣul yaparṣun ha

Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

beyhūde:

1. **beyhūde:**

Gazel 6

Mısra: **9**

Boş, faydasız. II Hakimiyet kuramayan.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

beyin:

1. **beyin:**

Diğer 5

Satır: **7**

Kafatasının içinde beyin zarları ile örtülü, iki yarım küre biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, dimağ.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **beyin:**

Diğer 9

Satır: **3**

Kafatasının içinde beyin zarları ile örtülü, iki yarım küre biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, dimağ.

İç aʿżāsı Beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir Ḥāṣılı her şeyʾi olduğu için

3. **bey(i)nimde:**-*im*, -*de*

Kaside 1

Mısra: **190**

Akıl, düşünce.

Göñlümde var ibtilā-yı ḫamsi
Beynimde eser hevā-yı ḫamsi

beyʿiyyāt:

1. **beyʿiyyāt:**

Diğer 4

Satır: **7**

Satış ilmi.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

beyʿiyyāt ve naḳliyyātda ḫamsi:

1. **beyʿiyyāt ve naḳliyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

"Satış İlmi ve Taşıma İşlerinde Hamsi".

Hamsiname eserinin beşinci başlığı.

Ṣaydiyyātda Ḫamsi
Beyʿiyyāt ve Naḳliyyātda Ḫamsi

beyn:

1. **beyninde:**-*i*, -*n*, -*de*

Diğer 10

Satır: **20**

Ara.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

beyne’l-laḥm ve’n-nebāt:

1. **beyne’l-laḥm ve’n-nebāt:**

Diğer 98

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Et ve sebze arasında.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne’l-laḥm ve’n-nebāt bir

beyne’l-ulemā:

1. **beyne’l-ulemā:**

Diğer 10

Satır: **10**

Alimler arasında.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne’l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

beyne’s-semāʾ ve’s-semeki:

1. **beyne’s-semāʾ ve’s-semeki:**

Gazel 3

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Gökyüzü ve balık arasında.

Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

beyt:

1. **beytinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 9

Satır: **13**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8’dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

2. **beyti:**-*i*

Diğer 32

Satır: **17**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

bir gūne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

3. **beyti:**-*i*

Diğer 37

Satır: **24**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

4. **beytler:**-*ler*

Diğer 46

Satır: **6**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ
müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

5. **beytler:**-*ler*

Diğer 48

Satır: **5**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde
āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ
yuḳarıki taṣvīr ve

6. **beyti:**-*i*

Diğer 50

Satır: **17**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

7. **beytlerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 51

Satır: **14**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

8. **beytiniñ:**-*i, -niñ*

Diğer 54

Satır: **17**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

9. **beytinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 59

Satır: **20**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

10. **beytler:**-*ler*

Diğer 61

Satır: **23**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

gibi beytler hep ḫamsi ṣuyunuñ ṣenāsına dāʾirdir.

11. **beytler:**-*ler*

Diğer 67

Satır: **14**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

hep birer tims̲āl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

12. **beytiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 104

Satır: **9**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̲āniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
şāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

13. **beyt:**

Diğer 106

Satır: **1**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

Ṣandūḳburnu'nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt
Aldı Ḥamāmī-zāde

14. **beyti:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **245**

Aynı vezinle yazılmış ve anlam yönünden birbirine bağlı iki mısradan oluşan nazım birimidir.

Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i s̲enā-yı ḫamsi

beyża:

1. **beyżada:**-*da*

Diğer 14

Satır: **16**

Yumurta.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı
tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi
beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

bez:

1. **bezidur:**-*i, -dur*

Diğer 105

Satır: **11**

Herhangi bir cins pamuklu dokuma.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

beze:

1. **bezedigi:**-*dig, -i*

Diğer 24

Satır: **18**

Süslemek.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb
şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini
bezedigi tārīḫī Boztepe

bezm:

1. **bezmine:**-*i, -n, -e*

Muhammes 1

Mısra: **4**

Meclis. II Bulunulan konum.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça z̲eyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

bezm-i sevdā:

1. **bezm-i sevdā:**

Kaside 1

Mısra: **193**

Kelime Tipi: -

Sevda meclisi.

Kāşāne-i sīne bezm-i sevdā
Ḫum-ḫāne-i miʿde cāy-ı ḫamsi

bıldırcın:

1. **bıldırcınıdır:**-*ı, -dır*

Diğer 28

Satır: **15**

Tavukgillerden, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok sonbaharda eti için avlanan, etinden ve yumurtasından yararlanılan göçebe kuş.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi şaçmayı doldurunca bağlarını
çekip ṭoplar

bıldırcın avı gibi:

1. **bıldırcın avı gibi:**

Diğer 28

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Işığa maruz kalan bıldırcının kolayca avlanmasının hamsi avıyla benzerliğini anlatır.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi

Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

bıraḳ:

1. **bıraḳır:**-*ır*

Diğer 5

Satır: **10**

Koymak.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda

ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **bıraḳmalı:**-*malı*

Diğer 58

Satır: **25**

Koymak.

sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

3. **bıraḳdıḳlarını:**-*dıḳ, -ları, -n, -ı*

Diğer 101

Satır: **19**

Koymak.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim

Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

4. **bıraḳır:**-*ır*

Diğer 8

Satır: **18**

Hasıl etmek, meydana getirmek.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince

ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

5. **bıraḳdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 34

Satır: **25**

Hasıl etmek, meydana getirmek.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için

ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

6. **bıraḳır:**-*ır*

Diğer 5

Satır: **12**

Dökmek.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda

ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

7. **bıraḳır:**-*ır*

Diğer 8

Satır: **24**

Dökmek.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki

büyük balıḳlarıñ taʿarużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

8. **bıraḳdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 9

Satır: **1**

Dökmek.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdığı bu pulları ṣoñra

ṭoplar yutar.

9. **bıraḳdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 24

Satır: **2**

Aksettirmek, yansıtmak.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe

gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

10. **bıraḳdığımız:**-*dıġ, -ımız*

Diğer 28

Satır: **23**

Kesmek, sona erdirmek, devam ettirmemek.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż‘iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

11. **bıraḳdıḳdan:**-*dıḳ, -dan*
Diğer 30
Satır: **8**
Bir yere bekçi yerleştirmek.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

12. **bıraḳan:**-*an*
Diğer 41
Satır: **25**
Bağışlamak.
pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müşteh̄a

13. **bıraḳıñ:**-*ıñ*
Diğer 55
Satır: **20**
Koymak, yerleştirmek.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

14. **bıraḳıñ:**-*ıñ*
Diğer 57
Satır: **9**
Koymak, yerleştirmek.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ‘ilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

15. **bıraḳıñ:**-*ıñ*
Diğer 57
Satır: **16**
Koymak, yerleştirmek.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

16. **bıraḳmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 35
Satır: **19**
Durumda kalmasına sebep olmak.
Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

17. **bıraḳırsıñız:**-*ır, -sıñız*
Diğer 58
Satır: **7**
Durumda kalmasına sebep olmak.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesā’ire doġrar ḳarabiber

18. **bıraḳmalı:**-*malı*
Diğer 60
Satır: **5**
Durumda kalmasına sebep olmak.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

19. **bıraḳmalı.:**-*malı*
Diğer 59
Satır: **2**
Koymak. II Atmak.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

bıraḳıl:

1. **bıraḳılmamışdır.:**-*ma, -mış, -dır*
Diğer 4
Satır: **4**
Unutulmak, terk edilmek.
ṭābī‘ī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḫī yāḫūd mizāḫī ciddī olmakla berāber işiñ ‘ilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

2. **bıraḳılır:**-*ır*
Diğer 35

Satır: **10**

Koyulmak.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

3. **bıraḳılmalıdır:**-*malı, -dır*

Diğer 37

Satır: **10**

Durumda kalınmasına sebep olmak.

Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

4. **bıraḳılır:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **3**

Durumda kalınmasına sebep olmak.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

5. **bıraḳılır:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **8**

Durumda kalınmasına sebep olmak.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

6. **bıraḳılır.:**-*ır*

Diğer 60

Satır: **18**

Durumda kalınmasına sebep olmak.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

7. **bıraḳılır.:**-*ır*

Diğer 56

Satır: **13**

Geriye kalmasına sebep olunmak.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

8. **bıraḳılır:**-*ır*

Diğer 57

Satır: **24**

Koyulmak, yerleştirilmek.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

9. **bıraḳılırsa:**-*ır, -sa*

Diğer 58

Satır: **19**

Koyulmak, yerleştirilmek.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

10. **bıraḳılır:**-*ır*

Diğer 60

Satır: **15**

Koyulmak, yerleştirilmek.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

11. **bıraḳılır:**-*ır*

Diğer 63

Satır: **13**

Hale gelmesine sebep olunmak.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

bi:

1. **bi:**

Diğer 110

Satır: **10**

Bir.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur

bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

biber:

1. **biberle:**-*le*

Diğer 57

Satır: **13**

Karabiber.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

2. **biberle:**-*le*

Diğer 57

Satır: **15**

Karabiber.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

bī-çāre:

1. **bī-çāre:**

Diğer 16

Satır: **15**

Çaresiz, aciz, zavallı.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

2. **bī-çāreye:**-*y*, -*e*

Diğer 51

Satır: **6**

Çaresiz, aciz, zavallı.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

3. **bī-çāreye:**-*y*, -*e*

Kaside 1

Mısra: **20**

Çaresiz, aciz, zavallı.

Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḫamsi

4. **bī-çāreye:**-*y*, -*e*

Muhammes 2

Mısra: **71**

Çaresiz, aciz, zavallı.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

bīgāne:

1. **bīgāneye:**-*y*, -*e*

Kaside 1

Mısra: **19**

Yabancı, başkası, ağyar.

Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḫamsi

bīgāne-i mūsīḳī:

1. **bīgāne-i mūsīḳī:**

Diğer 64

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Müziğe yabancı olma durumu.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥs̱-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

bi-ḥaḳḳın:

1. **bi-ḥaḳḳın:**

Diğer 17

Satır: **4**

Hakkıyla, tam manasıyla.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥs̱e eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

biḥār:

1. **biḥār:**

Kaside 1

Mısra: **161**

Denizler.

Esmāk-i biḥār cūşa gelmiş
Etmiş yine iḳtidā-yı ḫamsi

bihter:

1. **bihteri:**-*i*

Diğer 13

Satır: **19**

En iyi, daha iyi, pek iyi.

u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

bī-hūd olarak:

1. **bī-ḫūd olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 16

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Kendinden geçmiş olmak.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

bī-hūş:

1. **bī-hūş:**

Diğer 6

Satır: **5**

İradesiyle hareket etmeyen, kendinden geçmiş, sersem.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen
kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928
Cumʿa Ṭrabzon

2. **bī-hūş:**

Diğer 64

Satır: **8**

İradesiyle hareket etmeyen, kendinden geçmiş, sersem.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdıġı
sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

bil:

1. **bilmeli:**-*meli*

Diğer 36

Satır: **17**

Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az
veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

2. **bilmeyen:**-*me, -y, -en*

Gazel 1

Mısra: **19**

Tanımak.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

3. **bilir:**-*ir*

Kaside 2

Mısra: **4**

Önceden beri duymuş olmak.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

4. **bilseydi:**-*se, -y, -di*

Kaside 2

Mısra: **11**

Keşfetmek.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

5. **bilmez:**-*mez*

Müseddes 1

Mısra: **12**

Farkında olmak.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

6. **bilirsiñiz:**-*ir, -siñiz*

Diğer 97

Satır: **18**

Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

7. **bilseler:**-*se, -ler*

Diğer 102

Satır: **7**

Bir işi becermek.

Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

8. **bilen:**-*en*

Diğer 102

Satır: **18**

Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak. II Umursamak.

Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

9. **bilen:**-*en*
Diğer 36
Satır: **20**
Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.
Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḥamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

10. **biliyoruz:**-*i, -yor, -uz*
Diğer 37
Satır: **15**
Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.
yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

11. **bilursuñuz:**-*ur, -suñuz*
Diğer 113
Satır: **12**
Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.
Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

12. **bildigi:**-*dig, -i*
Diğer 114
Satır: **10**
Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.
Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

13. **bilmezşun:**-*mez, -şun*
Diğer 115
Satır: **20**
Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.
Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḥamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḥamsinun

bi'l-cümle:

1. **bi'l-cümle:**
Diğer 106
Satır: **6**
Bütün, hep.
Aldı Ḫalīl Nihād
Bi'l-cümle naḳli Ṣādī silmiş süpürmüş eyvāh

bildir:

1. **bildiren:**-*en*
Diğer 22
Satır: **11**
Herhangi bir konuda bilgi vermek.
Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

bile:

1. **bile:**
Diğer 3
Satır: **20**
Da, de, dahi.
yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

2. **bile:**
Diğer 4
Satır: **12**
Da, de, dahi.
baʿżı maṭbuʿāt müdericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

3. **bile:**
Diğer 16
Satır: **24**
Da, de, dahi.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı içiñ bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile
bir yük kömür ve kerestesiyle

4. **bile:**

Diğer 34

Satır: **14**

Da, de, dahi.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da
olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ
fıçı ḳullanılsa bile araba

5. **bile:**

Diğer 36

Satır: **21**

Da, de, dahi.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile
ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken
öteden beri mezrūʿ olmayan bir

6. **bile:**

Diğer 37

Satır: **2**

Da, de, dahi.

ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek
oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

7. **bile:**

Diğer 37

Satır: **24**

Da, de, dahi.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

8. **bile:**

Diğer 41

Satır: **21**

Da, de, dahi.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ
bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre
Ṭrabzon şehri sāḥili

9. **bile:**

Diğer 67

Satır: **9**

Da, de, dahi.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña
ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ
edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

10. **bile:**

Diğer 67

Satır: **15**

Da, de, dahi.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḥṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir
ʿumūmiyyet göze çarpar

11. **bile:**

Diğer 99

Satır: **15**

Da, de, dahi.

ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın
olduġu şu şırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

12. **bile:**

Diğer 111

Satır: **5**

Da, de, dahi.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan
döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum
Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

13. **bile:**

Gazel 3

Mısra: **11**

Da, de, dahi.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

14. **bile:**

Diğer 102

Satır: **20**

Ayrıca.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

15. **bile:**
Diğer 103
Satır: **15**
Hatta, üstelik, hem de.
bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ işṭirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

bile idun:
1. **bile idun:**
Diğer 115
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Bileydin, bilseydin.
cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

bilemeyirum:
1. **bilemeyirum:**
Diğer 115
Satır: **6**
Bilemiyorum, bilmiyorum.
arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha Toḫum naṣul

bilesun:
1. **bilesun:**
Diğer 110
Satır: **9**
Bil ki.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

biley mişun:
1. **biley mişun:**
Diğer 114
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
"Biliyor musun, malumatın var mı?" anlamına gelen ifade.
Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraşası

2. **biley mişun:**
Diğer 115
Satır: **24**
Kelime Tipi: -
"Biliyor musun, malumatın var mı?" anlamına gelen kalıp ifade.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley mişun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

3. **biley mişun:**
Diğer 115
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Biliyor musun.
eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..
Ṭoprak naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

bileyi mişun:
1. **bileyi mişun:**
Diğer 115
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Biliyor musun?.
saña Ḳabāḥatiñ neredeḍur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparşun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

bileyirşun:
1. **bileyirşun:**
Diğer 114
Satır: **18**
Biliyorsun.
C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

bileyurşun:

1. **bileyurşun:**

Diğer 115

Satır: **6**

Biliyorsun.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha
Toḫum naṣul

bi'l-ḥikmet-i teʿālā:

1. **bi'l-ḥikmet-i teʿālā:**

Diğer 37

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Allah'ın hikmeti ile, Allah'ın insan aklının ulaşamayacağı taktiri ile.

ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

bi’l-ḫuṣūṣ:

1. **bi’l-ḫuṣūṣ:**

Diğer 12

Satır: **1**

Hususi olarak, mahsus, özellikle.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi’l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü’l beyān bu baḥiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

bilin:

1. **bilinmez:**-*mez*

Diğer 8

Satır: **5**

Anlaşılmak, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

2. **bilindigi:**-*dig, -i*

Diğer 30

Satır: **21**

Hakkında bilgi sahibi olunmak, öğrenilmiş bulunmak. II Kabul edilmek.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
şıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

3. **bilinmez:**-*mez*

Muhammes 2

Mısra: **10**

Anlaşılmak, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek. II Çözülmek.

Olmamışlardır medīḥa-güluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

billācis:

1. **billācis:**

Diğer 115

Satır: **13**

Bilakis, tam aksine.

ḫasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

billūr-veş:

1. **billūr-veş:**

Gazel 6

Mısra: **14**

Billur gibi, çok parlak.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

bilmem:

1. **bilmem:**

Kaside 1

Mısra: **175**

Sebebi kesin olarak bilinmeyen veya anlatılamayan durumlar karşısında söylenir.

Bir laḫẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḫamsi

bilmem ki:

1. **bilmem ki:**

Kaside 1

Mısra: **37**

Kelime Tipi: -

Sebebi kesin olarak bilinmeyen veya anlatılamayan durumlar karşısında söylenir.

Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

bilmeyirler:

1. **bilmeyirler:**

Diğer 110

Satır: **10**

Bilmiyorlar, bir şey hakkında bilgileri olmamak.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur

bilmeyirler. Ḥamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

2. **bilmeyirler.:**

Diğer 110

Satır: **10**

Bilmiyorlar, bir şey hakkında bilgileri olmamak.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur

bilmeyirler. Ḥamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

bilurum:

1. **bilurum:**

Diğer 114

Satır: **18**

Bilirim, bir şey hakkında bilgisi olma.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi

Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden.

bi’l-vāsıṭa:

1. **bi’l-vāsıṭa:**

Diğer 64

Satır: **12**

Enstrüman ile.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ

büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḫṣ-i nefīsde bi’l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

bīmār:

1. **bīmāre:**-*e*

Diğer 51

Satır: **8**

Hasta.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

2. **bīmāre:**-*e*

Kaside 2

Mısra: **7**

Hasta.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

bīmār-ı der-i şifā-yı ḥamsi:

1. **bīmār-ı der-i şifā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Hamsinin şifa kapısının hastası, hamsi yemekle şifa bulacak olan hasta.

Bir vech ile bulmamış ifāḳat

Bīmār-ı der-i şifā-yı ḥamsi

biñ:

1. **biñ:**

Diğer 14

Satır: **20**

Pek çok, çok sayıda.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan

ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

2. **biñ:**

Diğer 30

Satır: **5**

Pek çok, çok sayıda.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var

Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

3. **biñ:**

Diğer 48

Satır: **3**

Pek çok, çok sayıda.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına

Ṭuzlu ḥamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

4. **biñ:**

Gazel 1

Mısra: **1**

Pek çok, çok sayıda.

N’ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

5. **biñ:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Pek çok, çok sayıda.
Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

6. **biñ:**
Gazel 1
Mısra: **15**
Pek çok, çok sayıda.
Bī-tekellüf biñ ḳofa şu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

7. **biñ:**
Gazel 3
Mısra: **12**
Pek çok, çok sayıda.
Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

8. **biñ:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Pek çok, çok sayıda.
Bir nigāh-ı ilṭifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

9. **biñ:**
Gazel 4
Mısra: **10**
Pek çok, çok sayıda.
Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

10. **biñ:**
Gazel 5
Mısra: **6**
Pek çok, çok sayıda.
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

11. **biñ:**
Kaside 1
Mısra: **58**
Pek çok, çok sayıda.
Açmış yine gül-sitān-ı deryā
Biñ dürlü şükūfe hāy-ı ḫamsi

12. **biñ:**
Kaside 1
Mısra: **76**
Pek çok, çok sayıda.
Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḫamsi

13. **biñ:**
Kaside 1
Mısra: **95**
Pek çok, çok sayıda.
Biñ niʿmete eylemiş teḳābül
Bir loḳma-i mūʿtenā-yı ḫamsi

14. **biñ:**
Kaside 1
Mısra: **135**
Pek çok, çok sayıda.
Biñ dürlü yapar olursa evde
Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

15. **biñ:**
Kaside 1
Mısra: **178**
Pek çok, çok sayıda.
Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

16. **biñ:**
Muhammes 2
Mısra: **14**
Pek çok, çok sayıda.
Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

17. **biñ:**
Muhammes 2
Mısra: **51**
Pek çok, çok sayıda.
Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

18. **biñden:**-*den*

Muhammes 2

Mısra: **29**

Pek çok, çok sayıda.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

19. **biñ:**

Kaside 1

Mısra: **199**

Bütün, tüm.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

20. **biñlere:**-*ler, -e*

Muhammes 3

Mısra: **16**

Bin sayı sıfatı. II Pek çok, çok sayıda.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

21. **bindi:**-*di*

Diğer 109

Satır: **21**

Bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

biñ iki biñ:

1. **biñ iki biñ:**

Diğer 30

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Bin ila iki bin arası.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

binā:

1. **binālar:**-*lar*

Diğer 24

Satır: **19**

Yapı.

şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

2. **bināları:**-*lar, -ı*

Diğer 24

Satır: **22**

Yapı.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekşeriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

3. **binālarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 24

Satır: **25**

Yapı.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

4. **binālara:**-*lar, -a*

Diğer 25

Satır: **15**

Yapı.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprāḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rüzgārıñ verdigi serinikler

5. **bināları:**-*lar, -ı*

Diğer 25

Satır: **14**

Yapı.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

6. **bināsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **1**

Vücut.

Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

biñbir:

1. **biñbir:**

Diğer 24

Satır: **15**

Pek çok, çok sayıda.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili
çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler
terennüm ediyor.

bine bine:

1. **bine bine:**

Diğer 105

Satır: **14**

Kelime Tipi: **-**

Bir yere gitmek için bir taşıtta yer alma anlamında kullanılan ikileme.

Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

biñlerce:

1. **biñlerce:**

Diğer 42

Satır: **13**

Pek çok sayıda.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḥamsisi
yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

2. **biñlercemizi:**-*miz, -i*

Diğer 100

Satır: **18**

Pek çok sayıda.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn
degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi
māʾ-i helāke serer.

3. **biñlerce:**

Kaside 1

Mısra: **41**

Pek çok sayıda.

Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḥamsi

4. **biñlerce:**

Kaside 1

Mısra: **245**

Pek çok sayıda.

Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i ṣenā-yı ḥamsi

binup:

1. **binup:**

Diğer 108

Satır: **11**

Binip, çıkıp.

ʿuzerine binup Urusya'yi feṯḥe çıḳmuşdur ol sebebden
yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum
elbet indi biri

bī-pāyān:

1. **bī-pāyānı:**-*ı*

Diğer 48

Satır: **4**

Sonsuz. II Birçok.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḥamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

2. **bī-pāyānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **16**

Sonsuz. II Birçok.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḥamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

3. **bī-pāyānı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **2**

Sonsuz. II Birçok.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

4. **bī-pāyānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **16**

Sonsuz. II Birçok.

Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀṣıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

5. **bī-pāyāndır:**-*dır*

Gazel 5

Mısra: **14**

Sonsuz. II Birçok.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad şanma kim pāyānı var

bir:

1. **birer:**-*er*

Diğer 3

Satır: **9**

Başlı başına, bir.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **bir:**

Diğer 4

Satır: **3**

Sıfat veya zarf olarak başına geldiği kelimenin anlamına göre söyleyişe kuvvet katar.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

3. **bir:**

Diğer 1

Mısra: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

4. **bir:**

Diğer 1

Mısra: **42**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

5. **bir:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

6. **bir:**

Diğer 2

Mısra: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

7. **bir:**

Diğer 3

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

8. **bir:**

Diğer 3

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balıġı

9. **bir:**

Diğer 4

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

10. **bir:**

Diğer 4

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

11. **bir:**

Diğer 4

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

12. **bir:**
Diğer 4
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḳabīlinden şayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

13. **bir:**
Diğer 4
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

14. **bir:**
Diğer 4
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

15. **bir:**
Diğer 5
Satır: **21**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

16. **bir:**
Diğer 5
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

17. **bir:**
Diğer 6
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

18. **bir:**
Diğer 6
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu şırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs̱ ile şikāyet edilmiş

19. **bir:**
Diğer 6
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu şırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs̱ ile şikāyet edilmiş

20. **bir:**
Diğer 7
Satır: **6**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̱īr eder ve esāsen bir balıḳ

21. **bir:**
Diğer 7
Satır: **7**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

22. **bir:**
Diğer 7
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣtüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

23. **bir:**

Diğer 8

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür
vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara
delālet etse gerekdir

24. **bir:**

Diğer 8

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla ṣāṭır ve şeṭāret-
baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır
ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

25. **bir:**

Diğer 8

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar
yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz
altında gibidir bunlarda da

26. **bir:**

Diğer 8

Satır: **15**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan
bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek
yeridir

27. **bir:**

Diğer 8

Satır: **18**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir
bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

28. **bir:**

Diğer 8

Satır: **22**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān
gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

29. **bir:**

Diğer 8

Satır: **23**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar
derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa
āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

30. **bir:**

Diğer 8

Satır: **24**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar
derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa
āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

31. **bir:**

Diğer 9

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

32. **bir:**

Diğer 9

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir
balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

33. **bir:**

Diğer 9

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

34. **bir:**

Diğer 9

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

35. **bir:**

Diğer 10

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

36. **bir:**

Diğer 10

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

37. **bir:**

Diğer 11

Satır: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

38. **bir:**

Diğer 11

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

39. **bir:**

Diğer 11

Satır: **27**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

40. **bir:**

Diğer 12

Satır: **3**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

41. **bir:**

Diğer 12

Satır: **7**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḥa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

42. **bir:**

Diğer 12

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḫulāṣatü’l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

43. **bir:**

Diğer 13

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

44. **bir:**

Diğer 13

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña
taḫdīş-i niʿmet ḫiṭābıdır.

45. **bir:**

Diğer 13

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫşe
mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat
daḫi merfūʿdur

46. **bir:**

Diğer 13

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Evvel bāḥiş ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī
Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir
eşer-i müfīddir. 1005 sāl-i

47. **bir:**

Diğer 14

Satır: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr
beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

48. **bir:**

Diğer 14

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd
olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balığı tesmiye ederler
ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

49. **bir:**

Diğer 14

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ
mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip
ḥapsi balığı çıḳmış deyu

50. **bir:**

Diğer 14

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir şaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

51. **bir:**

Diğer 15

Satır: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala
pamun diye baġırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

52. **bir:**

Diğer 15

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da
söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

53. **bir:**

Diğer 15

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḥarāret
vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa
ḫapsi balıġınıñ başını

54. **bir:**

Diğer 15

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi
balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı
ḫurde ḳıyıp darçın

55. **bir:**

Diğer 16

Satır: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsẖası balıḳlardan
baḥs̲ederken ẖamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

56. **bir:**

Diğer 16

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri
pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma
tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

57. **bir:**

Diğer 16

Satır: **23**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-
müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile
bir yük kömür ve kerestesiyle

58. **bir:**

Diğer 17

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda s̲ervet-i memleketçe edilecek temennī şudur
ki şükürler olsun bir kenz-i

59. **bir:**

Diğer 17

Satır: **10**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

lā-yefnā mes̲ābesinde bulunan ẖamsiden bizim de
Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya
ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

60. **bir:**

Diğer 17

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz
Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ
degildir maṭlūb olan

61. **bir:**

Diğer 18

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ʿĀdī ẖamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi
ẖāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebz̲ūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı
z̲ikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

62. **bir:**

Diğer 18

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece
ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ẖamsiyi celbetmek içiin parlaḳ bir
āteş yaḳarlar av aġını

63. **bir:**

Diğer 18

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i
Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ẖamsi yaġı
ẖamsi ṣalaṭası ṣūretinde

64. **bir:**

Diğer 18

Satır: **23**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ẖamsiden çoḳ ẖoş
bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

65. **bir:**

Diğer 19

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek
ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

66. **bir:**

Diğer 19

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

67. **bir:**

Diğer 19

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezlerinde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

68. **bir:**

Diğer 19

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

69. **bir:**

Diğer 19

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

70. **bir:**

Diğer 20

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruḫ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

71. **bir:**

Diğer 20

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

72. **bir:**

Diğer 20

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

73. **bir:**

Diğer 21

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balıġından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

74. **bir:**

Diğer 22

Satır: **15**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

75. **bir:**

Diğer 23

Satır: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḫālinde. Deñizdeki

76. **bir:**

Diğer 23

Satır: **22**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.

Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

77. **bir:**
Diğer 23
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

78. **bir:**
Diğer 24
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

79. **bir:**
Diğer 24
Satır: **9**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

80. **bir:**
Diğer 24
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

81. **bir:**
Diğer 24
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

82. **bir:**
Diğer 24
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

83. **bir:**
Diğer 25
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

84. **bir:**
Diğer 25
Satır: **12**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

85. **bir:**
Diğer 25
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

86. **bir:**
Diğer 26
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

87. **bir:**
Diğer 26

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

88. **bir:**

Diğer 27

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

89. **bir:**

Diğer 27

Satır: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

90. **bir:**

Diğer 27

Satır: **23**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

91. **bir:**

Diğer 27

Satır: **24**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

92. **bir:**

Diğer 28

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

93. **bir:**

Diğer 28

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

94. **bir:**

Diğer 28

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

95. **bir:**

Diğer 28

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

96. **bir:**

Diğer 28

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

97. **bir:**

Diğer 28

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

98. **bir:**

Diğer 28

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

99. **bir:**

Diğer 29

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

100. **bir:**

Diğer 29

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

101. **bir:**

Diğer 29

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

102. **bir:**

Diğer 29

Satır: **18**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

103. **bir:**

Diğer 29

Satır: **25**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara çekilmiş anlaşılmaz bir

104. **bir:**

Diğer 30

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

105. **bir:**

Diğer 32

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

106. **bir:**

Diğer 32

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

bir gūne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

107. **bir:**

Diğer 33

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Vażʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez demişlerdir.

108. **bir:**

Diğer 33

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

109. **bir:**

Diğer 33

Satır: **22**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle
teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir
ṭara çıḳarır

110. **bir:**

Diğer 34

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ve külfetsiz olmaḳ içün bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur.
Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne
ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

111. **bir:**

Diğer 34

Satır: **25**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā
bir ḳoḳu da neşretdigi içün
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete
riʿāyet edilmiyor.

112. **bir:**

Diğer 35

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile
naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek
öylece bıraḳılır

113. **bir:**

Diğer 35

Satır: **10**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile
naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek
öylece bıraḳılır

114. **bir:**

Diğer 36

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̲ederken
tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için
bunları kireçle ḳarışdırıp

115. **bir:**

Diğer 36

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya
ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

116. **bir:**

Diğer 36

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş
olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret
eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

117. **bir:**

Diğer 36

Satır: **20**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş
olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret
eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

118. **bir:**

Diğer 36

Satır: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādi̲se ile
ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken
öteden beri mezrūʿ olmayan bir

119. **bir:**

Diğer 36

Satır: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṯe ile
ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken
öteden beri mezrūʿ olmayan bir

120. **bir:**
Diğer 36
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṯe ile
ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken
öteden beri mezrūʿ olmayan bir

121. **bir:**
Diğer 36
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu
görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen
ṭayfun

122. **bir:**
Diğer 37
Satır: **14**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi şoñ bir ḥayāt ve
mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

123. **bir:**
Diğer 37
Satır: **15**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir
maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir
ḳısmı yalñız ḳaralarda

124. **bir:**
Diğer 37
Satır: **16**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir
maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir
ḳısmı yalñız ḳaralarda

125. **bir:**
Diğer 37
Satır: **16**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir
maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir
ḳısmı yalñız ḳaralarda

126. **bir:**
Diğer 37
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle
mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye ẕü'l- ṣelaṣeti't-
maʿāş ḫāyır öyle de

127. **bir:**
Diğer 37
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
degil ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş gibi bir ıṣṭılāḥ verilse
lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḫaylī müddet
miʿdelerde ve ġıdāsını

128. **bir:**
Diğer 40
Satır: **11**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir
mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç şularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine
ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

129. **bir:**
Diğer 41
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ
sebebi iyice añlaşılmamışdır

130. **bir:**

Diğer 41

Satır: **6**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.

Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

131. **bir:**

Diğer 41

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet

iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

132. **bir:**

Diğer 41

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle

doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

133. **bir:**

Diğer 42

Satır: **7**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu

ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

134. **bir:**

Diğer 42

Satır: **16**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda

kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

135. **bir:**

Diğer 42

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.

Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

136. **bir:**

Diğer 42

Satır: **20**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.

Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

137. **bir:**

Diğer 42

Satır: **23**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde

iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

138. **bir:**

Diğer 43

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca

ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

139. **bir:**

Diğer 43

Satır: **18**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl

ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

140. **bir:**

Diğer 43

Satır: **20**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

terakḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

141. **bir:**
Diğer 43
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
ṣiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

142. **bir:**
Diğer 43
Satır: **25**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Göñül ister ki ʿaynı zamānda müṣaʿṣaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

143. **bir:**
Diğer 44
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

144. **bir:**
Diğer 44
Satır: **2**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

145. **bir:**
Diğer 45
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥisde ḫoca merḥūmuñ
bir fiḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

146. **bir:**
Diğer 46
Satır: **7**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı fażla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

147. **bir:**
Diğer 46
Satır: **10**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḫamsi balığı fażla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

148. **bir:**
Diğer 46
Satır: **14**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

149. **bir:**
Diğer 46
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bir ġıdā ṣayılamaz ṣāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

150. **bir:**
Diğer 47
Satır: **6**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

151. **bir:**
Diğer 47

Satır: **7**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

152. **bir:**

Diğer 47

Satır: **7**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

153. **bir:**

Diğer 47

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

154. **bir:**

Diğer 48

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu
żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden
ʿādet hükmünde idi.

155. **bir:**

Diğer 48

Satır: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve
adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir
meşrūba māhī-keş

156. **bir:**

Diğer 50

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe
yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i
bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

157. **bir:**

Diğer 50

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan
ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

158. **bir:**

Diğer 50

Satır: **20**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḥayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

159. **bir:**

Diğer 51

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

160. **bir:**

Diğer 52

Satır: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar
ṣoñra mizāḥ

161. **bir:**

Diğer 53

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse
onuñ ṭaʿāmını veriyor

162. **bir:**

Diğer 53

Satır: **15**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

163. **bir:**
Diğer 53
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

164. **bir:**
Diğer 53
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

165. **bir:**
Diğer 54
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

166. **bir:**
Diğer 54
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

167. **bir:**
Diğer 54
Satır: **15**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

168. **bir:**
Diğer 54
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

169. **bir:**
Diğer 54
Satır: **21**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

170. **bir:**
Diğer 54
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

171. **bir:**
Diğer 54
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

172. **bir:**
Diğer 54
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

173. **bir:**
Diğer 55
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır Birisi de sebze ile ḳayġana

174. **bir:**
Diğer 55
Satır: **7**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

175. **bir:**
Diğer 55
Satır: **18**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

176. **bir:**
Diğer 56
Satır: **21**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

177. **bir:**
Diğer 57
Satır: **2**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

178. **bir:**
Diğer 57
Satır: **8**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

179. **bir:**
Diğer 57
Satır: **9**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

180. **bir:**
Diğer 57
Satır: **16**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdırараḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

181. **bir:**
Diğer 57
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

182. **bir:**
Diğer 57
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

183. **bir:**
Diğer 57
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon’da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

184. **bir:**
Diğer 58
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ

üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

185. **bir:**
Diğer 58
Satır: **7**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

186. **bir:**
Diğer 58
Satır: **9**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

187. **bir:**
Diğer 58
Satır: **13**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

188. **bir:**
Diğer 58
Satır: **15**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣaç ayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

189. **bir:**
Diğer 58
Satır: **18**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

190. **bir:**
Diğer 58
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Çünkü ekṣer olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

191. **bir:**
Diğer 59
Satır: **2**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

192. **bir:**
Diğer 59
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

193. **bir:**
Diğer 59
Satır: **7**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

194. **bir:**
Diğer 59
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

195. **bir:**
Diğer 59
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

196. **bir:**
Diğer 59
Satır: **2**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

197. **bir:**
Diğer 59
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

198. **bir:**
Diğer 59
Satır: **7**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

199. **bir:**
Diğer 59
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

200. **bir:**
Diğer 59
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

201. **bir:**
Diğer 59
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

202. **bir:**
Diğer 59
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

203. **bir:**
Diğer 60
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meṣelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

204. **bir:**
Diğer 60
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meṣelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

205. **bir:**
Diğer 60
Satır: **4**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meṣelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

206. **bir:**
Diğer 60

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandıġına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

207. **bir:**

Diğer 60

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

208. **bir:**

Diğer 60

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

209. **bir:**

Diğer 60

Satır: **16**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

210. **bir:**

Diğer 60

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

211. **bir:**

Diğer 60

Satır: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

212. **bir:**

Diğer 60

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

213. **bir:**

Diğer 61

Satır: **6**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

214. **bir:**

Diğer 61

Satır: **15**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḫamsili pide leẕẕetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

215. **bir:**

Diğer 62

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlar da bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

216. **bir:**

Diğer 62

Satır: **20**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

217. **bir:**

Diğer 63

Satır: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

218. **bir:**

Diğer 63

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

219. **bir:**

Diğer 63

Satır: **7**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

220. **bir:**

Diğer 63

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teşbīt

221. **bir:**

Diğer 63

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

222. **bir:**

Diğer 63

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

223. **bir:**

Diğer 63

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

224. **bir:**

Diğer 64

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

225. **bir:**

Diğer 64

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḫşimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

226. **bir:**

Diğer 64

Satır: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdıġı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

227. **bir:**

Diğer 66

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

228. **bir:**
Diğer 67
Satır: **2**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ṣāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece veʿarūż vezinleri sāz ṣāʿirleri ḳalem ṣuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

229. **bir:**
Diğer 67
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan ṣāʿirler bir tārīḫçe yeñi ṣāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

230. **bir:**
Diğer 67
Satır: **9**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
cidd ü mizāḥ lisānı veʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Ṣarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif ṣāʿirler ṭarafından

231. **bir:**
Diğer 67
Satır: **13**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
hep birer timṯāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Ṣāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

232. **bir:**
Diğer 67
Satır: **16**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

233. **bir:**
Diğer 68
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz ṣāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

234. **bir:**
Diğer 68
Satır: **8**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Birinci şekilde meṣelā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

235. **bir:**
Diğer 69
Satır: **10**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḫattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

236. **bir:**
Diğer 97
Satır: **8**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

237. **bir:**
Diğer 97
Satır: **14**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli ṣāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

238. **bir:**

Diğer 98

Satır: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

239. **bir:**

Diğer 98

Satır: **20**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

240. **bir:**

Diğer 98

Satır: **22**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

241. **bir:**

Diğer 99

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

242. **bir:**

Diğer 99

Satır: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine baġlı bir meʾseledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

243. **bir:**

Diğer 99

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir meʾseledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

244. **bir:**

Diğer 99

Satır: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz meʾsele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḥāʾizdir desem
mübālaġa etmiş şayılmam.

245. **bir:**

Diğer 99

Satır: **23**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

246. **bir:**

Diğer 100

Satır: **6**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḳaradeñiz'deki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

247. **bir:**

Diğer 100

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

248. **bir:**

Diğer 100

Satır: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir

nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki
sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

249. **bir:**
Diğer 100
Satır: **18**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn
degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi
māʾ-i helāke serer.

250. **bir:**
Diğer 100
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḥamāmī-zāde ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd
içinde diñledikden ṣoñra

251. **bir:**
Diğer 101
Satır: **18**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve
mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla
ḥükūmet ḳonaġı

252. **bir:**
Diğer 101
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir
ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

253. **bir:**
Diğer 102
Satır: **24**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

254. **bir:**
Diğer 103
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir ṣāʿiriñ
iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

255. **bir:**
Diğer 103
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir ṣāʿiriñ
iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

256. **bir:**
Diğer 103
Satır: **12**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri
aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene
bizim ġazetede böyle bir

257. **bir:**
Diğer 103
Satır: **15**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ
iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

258. **bir:**
Diğer 103
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir
balıḳ baḫsi lazımsa

259. **bir:**
Diğer 103
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ ẕevḳli bir

şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥṣi lazımsa

260. **bir:**
Diğer 103
Satır: **18**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥṣi lazımsa

261. **bir:**
Diğer 105
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

262. **bir:**
Diğer 106
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ṣandūḳburnu'nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt
Aldı Ḥamāmī-zāde

263. **bir:**
Diğer 106
Satır: **13**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir başḳa neşʾe verdiñ Şādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

264. **bir:**
Diğer 106
Satır: **18**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

265. **bir:**
Diğer 106
Satır: **20**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

266. **bir:**
Diğer 107
Satır: **3**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi şudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi

267. **bir:**
Diğer 107
Satır: **6**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

268. **bir:**
Diğer 107
Satır: **8**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

269. **bir:**
Diğer 107
Satır: **22**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

270. **bir:**
Diğer 107
Satır: **23**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

271. **bir:**
Diğer 108
Satır: **10**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

272. **bir:**
Diğer 108
Satır: **19**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lütfî Fikrī Beg'le Ḥāfiẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir
żiyāfet vermişdir.

273. **bir:**
Diğer 108
Satır: **21**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Żiyāfete evvelā Lütfî Fikrī Beg'in bir nutḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

274. **bir:**
Diğer 109
Satır: **11**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba şayı 129 1340

275. **bir:**
Diğer 109
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

276. **bir:**
Diğer 109
Satır: **21**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

277. **bir:**
Diğer 110
Satır: **9**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

278. **bir:**
Diğer 110
Satır: **16**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

279. **bir:**
Diğer 110
Satır: **17**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

280. **bir:**
Diğer 111
Satır: **1**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

281. **bir:**
Diğer 111

Satır: **3**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

282. **bir:**

Diğer 111

Satır: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

283. **bir:**

Diğer 113

Satır: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Tāze Ḫamsi Balıġı
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

284. **bir:**

Diğer 114

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

285. **bir:**

Diğer 114

Satır: **10**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

286. **bir:**

Diğer 114

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

287. **bir:**

Diğer 114

Satır: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

288. **bir:**

Diğer 114

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efendim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

289. **bir:**

Diğer 115

Satır: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

arṣun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha Toḫum naṣul

290. **bir:**

Diğer 115

Satır: **19**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu batṣun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

291. **bir:**

Gazel 1

Mısra: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu meṣeldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

292. **bir:**

Gazel 1

Mısra: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var

293. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaẕʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

294. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **8**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

295. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **11**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

296. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

297. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **14**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

298. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **18**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

299. **bir:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

300. **bir:**

Gazel 4

Mısra: **2**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

301. **bir:**

Gazel 4

Mısra: **3**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

302. **bir:**

Gazel 4

Mısra: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḫānı var

303. **bir:**

Gazel 5

Mısra: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

304. **bir:**

Gazel 5

Mısra: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

305. **bir:**

Gazel 6

Mısra: **3**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

306. **bir:**

Gazel 6

Mısra: **4**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

307. **bir:**

Gazel 6

Mısra: **5**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

308. **bir:**

Gazel 6

Mısra: **10**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Öyle pek beyhūde şanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

309. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir ṣubḥ-ı ṣafā-nümā-yı ḫamsi
Eylerdi göñül recā-yı ḫamsi

310. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **21**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir vech ile bulmamış ifāḳat
Bīmār-ı der-i şifā-yı ḫamsi

311. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **30**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

312. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **31**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

313. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **38**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

314. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **46**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

315. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **47**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir hātif-i ġaybdan işitdim
Bir müjde-i cān-behā-yı ḫamsi

316. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **48**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir hātif-i ġaybdan işitdim
Bir müjde-i cān-behā-yı ḫamsi

317. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **110**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māṣa-yı ḫamsi

318. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **113**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir būy-ı laṭīfi var ki olmuş
Misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi

319. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **141**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

320. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **143**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

321. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **144**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

322. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **151**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir kulbeye iftiḳār eden ferd
Sāḥilde yapar sarāy-ı ḫamsi

323. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **153**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

324. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **167**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḫamsi

325. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **200**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

326. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **201**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-ṣafā ṣafā-yı ḫamsi

327. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **202**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-ṣafā ṣafā-yı ḫamsi

328. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **214**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Baḳ ṣoḥbetim oldu neşʾe-pīrā
Bir ṣoḥbet-i Bayḳara-yı ḫamsi

329. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **218**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Ṣāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

330. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **220**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

331. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **221**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.
Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

332. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **224**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

333. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **231**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir böyle ḳaṣīde-i revānı
Ezberlesin aṣdiḳā-yı ḫamsi

334. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **236**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle
Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi

335. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **247**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
İḥsāna hemān duʿā-yı ḫamsi

336. **bir:**

Kaside 2

Mısra: **7**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

337. **bir:**

Kaside 2

Mısra: **15**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

338. **bir:**

Muhammes 1

Mısra: **3**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

339. **bir:**

Muhammes 1

Mısra: **17**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

340. **bir:**

Muhammes 1

Mısra: **22**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

341. **bir:**

Muhammes 1

Mısra: **27**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

342. **bir:**

Muhammes 1

Mısra: **40**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

343. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **3**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

344. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **10**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

345. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **12**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

346. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **13**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẕāhir biñ çeşid esmāk var

347. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **24**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẕīm-ḫān

348. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **61**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

349. **bir:**

Muhammes 3

Mısra: **1**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

350. **bir:**

Muhammes 3

Mısra: **10**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur ṣitāsı ḫamsiniñ

351. **bir:**

Diğer 5

Mısra: **8**

Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

352. **bir:**

Diğer 5

Satır: **12**

Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭaların üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḫarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

353. **bir:**

Diğer 5

Satır: **19**

Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.

ḫazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

354. **bir:**

Diğer 5

Satır: **20**

Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.

ḫazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

355. **bir:**

Diğer 5

Satır: **22**

Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.

ḫazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

356. **bir:**

Diğer 14

Satır: **19**

Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.
Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uşḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

357. **bir:**
Diğer 16
Satır: **11**
Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

358. **bir:**
Diğer 19
Satır: **17**
Bir sayısı, tek. İsmin sayısını bildiren sıfat olarak kullanılır.
niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

359. **bir:**
Diğer 5
Satır: **21**
Aynı, benzer.
ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balığı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başlaʿacīb

360. **bir:**
Diğer 6
Satır: **5**
Aynı, benzer.
sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

361. **bir:**
Diğer 24
Satır: **12**
Aynı, benzer.
renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

362. **bir:**
Diğer 24
Satır: **23**
Aynı, benzer.
resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

363. **bir:**
Diğer 25
Satır: **8**
Aynı, benzer.
çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

364. **bir:**
Diğer 27
Satır: **23**
Aynı, benzer.
gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve s̱emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

365. **bir:**
Diğer 47
Satır: **15**
Aynı, benzer.
Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

366. **bir:**
Diğer 2
Mısra: **1**
Bir sayı sıfatı.

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi

367. **bir:**
Diğer 2
Mısra: **7**
Bir sayı sıfatı.
Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḫamsi

368. **bir:**
Diğer 2
Mısra: **10**
Bir sayı sıfatı.
Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

369. **bir:**
Diğer 4
Satır: **10**
Bir sayı sıfatı.
ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

370. **bir:**
Diğer 5
Satır: **10**
Bir sayı sıfatı.
ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

371. **bir:**
Diğer 5
Satır: **14**
Bir sayı sıfatı.
vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

372. **bir:**
Diğer 6
Satır: **15**
Bir sayı sıfatı.
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

373. **bir:**
Diğer 6
Satır: **25**
Bir sayı sıfatı.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

374. **bir:**
Diğer 7
Satır: **24**
Bir sayı sıfatı.
Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamāniñ ḫamsisi

375. **bir:**
Diğer 10
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̱elās̱ede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

376. **bir:**
Diğer 15
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

377. **bir:**
Diğer 15
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver

aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

378. **bir:**
Diğer 15
Satır: **10**
Bir sayı sıfatı.
Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

379. **bir:**
Diğer 15
Satır: **21**
Bir sayı sıfatı.
dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

380. **bir:**
Diğer 16
Satır: **11**
Bir sayı sıfatı.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

381. **bir:**
Diğer 16
Satır: **24**
Bir sayı sıfatı.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

382. **bir:**
Diğer 19
Satır: **17**
Bir sayı sıfatı.
Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

383. **bir:**
Diğer 20
Satır: **10**
Bir sayı sıfatı.
āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

384. **bir:**
Diğer 21
Satır: **17**
Bir sayı sıfatı.
ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

385. **bir:**
Diğer 24
Satır: **17**
Bir sayı sıfatı.
Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

386. **bir:**
Diğer 25
Satır: **25**
Bir sayı sıfatı.
ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

387. **bir:**
Diğer 25
Satır: **25**
Bir sayı sıfatı.
ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

388. **bir:**
Diğer 27
Satır: **5**
Bir sayı sıfatı.
üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında

her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

389. **bir:**
Diğer 29
Satır: **8**
Bir sayı sıfatı.
altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrîben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

390. **bir:**
Diğer 29
Satır: **13**
Bir sayı sıfatı.
37500 oḳḳa ḫamsi istîʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

391. **bir:**
Diğer 38
Satır: **3**
Bir sayı sıfatı.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳîbinde

392. **bir:**
Diğer 38
Satır: **15**
Bir sayı sıfatı.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

393. **bir:**
Diğer 38
Satır: **18**
Bir sayı sıfatı.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

394. **bir:**
Diğer 38
Satır: **19**
Bir sayı sıfatı.
şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

395. **bir:**
Diğer 38
Satır: **21**
Bir sayı sıfatı.
gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrîben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

396. **bir:**
Diğer 40
Satır: **6**
Bir sayı sıfatı.
iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüs̱ ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

397. **bir:**
Diğer 40
Satır: **9**
Bir sayı sıfatı.
beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

398. **bir:**
Diğer 40
Satır: **9**
Bir sayı sıfatı.
beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

399. **bir:**
Diğer 41
Satır: **10**
Bir sayı sıfatı.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

400. **bir:**
Diğer 41
Satır: **23**
Bir sayı sıfatı.
bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

401. **biriniñ:**-*i, -niñ*
Diğer 41
Satır: **21**
Bir sayı sıfatı.
Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

402. **bir:**
Diğer 44
Satır: **21**
Bir sayı sıfatı.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

403. **bir:**
Diğer 45
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḫteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

404. **bir:**
Diğer 45
Satır: **14**
Bir sayı sıfatı.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

405. **bir:**
Diğer 46
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve şu şāʿirler

406. **bir:**
Diğer 47
Satır: **20**
Bir sayı sıfatı.
Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

407. **bir:**
Diğer 47
Satır: **20**
Bir sayı sıfatı.
Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

408. **bir:**
Diğer 48
Satır: **21**
Bir sayı sıfatı.
İlk çıḳdıġı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

409. **bir:**
Diğer 48
Satır: **23**
Bir sayı sıfatı.
Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

410. **bir:**
Diğer 50
Satır: **3**
Bir sayı sıfatı.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

411. **bir:**
Diğer 52
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

412. **bir:**
Diğer 53
Satır: **19**
Bir sayı sıfatı.
İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

413. **bir:**
Diğer 54
Satır: **19**
Bir sayı sıfatı.
Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

414. **bir:**
Diğer 59
Satır: **25**
Bir sayı sıfatı.
Bir ḫamsiḳuşuyla pay-ı ḫamsi

415. **bir:**
Diğer 60
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

416. **bir:**
Diğer 60
Satır: **16**
Bir sayı sıfatı.
bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

417. **bir:**
Diğer 67
Satır: **5**
Bir sayı sıfatı.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

418. **bir:**
Diğer 67
Satır: **5**
Bir sayı sıfatı.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

419. **bir:**
Diğer 69
Satır: **7**
Bir sayı sıfatı.
ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

420. **bir:**
Diğer 99
Satır: **8**
Bir sayı sıfatı.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış şayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

421. **bir:**
Diğer 101
Satır: **13**
Bir sayı sıfatı.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir
ḥavādiṯ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

422. **bir:**
Diğer 102
Satır: **9**
Bir sayı sıfatı.
Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

423. **bir:**
Diğer 103
Satır: **1**
Bir sayı sıfatı.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ
iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

424. **bir:**
Diğer 103
Satır: **13**
Bir sayı sıfatı.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir
kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi
olan Deyli Telġrafʾı

425. **bir:**
Diğer 103
Satır: **13**
Bir sayı sıfatı.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir
kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi
olan Deyli Telġrafʾı

426. **bir:**
Diğer 103
Satır: **13**
Bir sayı sıfatı.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir
kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi
olan Deyli Telġrafʾı

427. **biri.:**-*i*
Diğer 103
Satır: **7**
Bir sayı sıfatı.
Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp
da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ
ilk gününde ḳuru ḳuruya

428. **birinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 103
Satır: **7**
Bir sayı sıfatı.
Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp
da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ
ilk gününde ḳuru ḳuruya

429. **bir:**
Diğer 104
Satır: **16**
Bir sayı sıfatı.
verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya
yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve
yemek listesi ber-vech-i

430. **bir:**
Diğer 106
Satır: **17**
Bir sayı sıfatı.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye
gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz
üzerinde kaleme almış olduġu

431. **bir:**
Diğer 106
Satır: **21**
Bir sayı sıfatı.
doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

432. **bir:**
Diğer 109
Satır: **10**
Bir sayı sıfatı.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış
baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOs̱mān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

433. **bir:**
Diğer 111
Satır: **5**
Bir sayı sıfatı.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan
döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum
Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

434. **bir:**
Diğer 113
Satır: **3**
Bir sayı sıfatı.
balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ
getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege
başladı. Ermeni ġarṣon

435. **bir:**
Diğer 113
Satır: **19**
Bir sayı sıfatı.
Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden
çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra
düşmüş olacaḳ

436. **bir:**
Diğer 115
Satır: **2**
Bir sayı sıfatı.
cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy
misun bu
miṣurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī
uṣūl yapar idun

437. **bir:**
Diğer 115
Satır: **4**
Bir sayı sıfatı.
fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir
içi üç

438. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **7**
Bir sayı sıfatı.
Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

439. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **100**
Bir sayı sıfatı.
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsi kuşuyla pay-ı ḫamsi

440. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **119**
Bir sayı sıfatı.
Bir hafta ṭaʿāma yer bıraḳmaz
Olduḳça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

441. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **137**
Bir sayı sıfatı.
Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

442. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **138**
Bir sayı sıfatı.
Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

443. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **175**
Bir sayı sıfatı.
Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḫamsi

444. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **219**

Bir sayı sıfatı.

Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

445. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **26**

Bir sayı sıfatı.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

446. **bir:**

Muhammes 2

Mısra: **36**

Bir sayı sıfatı.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

447. **bir:**

Diğer 15

Satır: **19**

Tek.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki
ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta
beñzer zeytūn yaġını üzerine

448. **bir:**

Diğer 15

Satır: **20**

Tek.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki
ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta
beñzer zeytūn yaġını üzerine

449. **bir:**

Diğer 21

Satır: **6**

Tek.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

450. **bir:**

Diğer 21

Satır: **6**

Tek.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

451. **bir:**

Diğer 21

Satır: **8**

Tek.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

452. **bir:**

Diğer 21

Satır: **8**

Tek.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

453. **bir:**

Diğer 21

Satır: **14**

Tek.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

454. **bir:**

Diğer 21

Satır: **15**

Tek.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balıġı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

455. **bir:**
Diğer 26
Satır: **21**
Tek.
Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

456. **bir:**
Diğer 27
Satır: **4**
Tek.
birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan
bu ḳurşun parçalar her

457. **bir:**
Diğer 30
Satır: **8**
Tek.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda
ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize
ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

458. **bir:**
Diğer 35
Satır: **14**
Tek.
yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı
olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40
baṭman ḫamsi urulabilir

459. **bir:**
Diğer 38
Satır: **19**
Tek.
şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir
buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz
olan aḫır

460. **bir:**
Diğer 47
Satır: **21**
Tek.
Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

461. **bir:**
Diğer 53
Satır: **25**
Tek.
yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde
bu tepsiye

462. **bir:**
Diğer 54
Satır: **1**
Tek.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de
ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

463. **bir:**
Diğer 54
Satır: **1**
Tek.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de
ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

464. **bir:**
Diğer 60
Satır: **14**
Tek.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür
münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif
edilir ve yine

465. **bir:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Tek.
Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

466. **bir:**
Gazel 1

Mısra: **17**

Tek.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

467. **bir:**

Gazel 3

Mısra: **11**

Tek.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

468. **bir:**

Gazel 4

Mısra: **10**

Tek.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

469. **bir:**

Kaside 1

Mısra: **96**

Tek.

Biñ niʿmete eylemiş teḳābül
Bir loḳma-i müʿtenā-yı ḫamsi

470. **bir:**

Diğer 27

Satır: **13**

Aynı.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

471. **bir:**

Diğer 32

Satır: **9**

Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḥṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

472. **bir:**

Gazel 1

Mısra: **8**

Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer.

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

473. **bir:**

Diğer 35

Satır: **21**

Eş, aynı.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

474. **bir:**

Diğer 50

Satır: **23**

Ancak, yalnız, sadece.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

475. **bir:**

Diğer 51

Satır: **16**

Ancak, yalnız, sadece.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

476. **bir:**

Gazel 3

Mısra: **8**

Ancak, yalnız, sadece.

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

477. **bir:**

Diğer 109

Satır: **7**

Bir kez.

Lüṭfī Beg'i bir öpse
Ṣaḳalundan aşaġu

478. **bir:**

Gazel 6

Mısra: **13**

Bir kez.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

479. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **176**
Bir kez.
Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḫamsi

480. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **125**
Hadi.
Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

481. **bir:**
Diğer 1
Mısra: **23**
Tek yudum.
Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

482. **bir:**
Gazel 3
Mısra: **19**
Tüm.
Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

483. **bir:**
Muhammes 2
Mısra: **69**
Bir tür, bir çeşit.
Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

484. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **4**
Yalnızca, sadece.
Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

485. **bir:**
Muhammes 3
Mısra: **11**
Yalnızca, sadece.
Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

486. **bir:**
Diğer 107
Satır: **19**
Sıfat veya zarf olarak başına geldiği kelimenin anlamına göre söyleyişe kuvvet katar.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

bir başka:
1. **bir başḳa:**
Muhammes 2
Mısra: **30**
Kelime Tipi: -
Benzersiz, eşsiz.
Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḥi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

bir daha:
1. **bir daha:**
Diğer 101
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Asla.
Yoook demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inşāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

bir de:
1. **bir de:**
Diğer 34
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Bir kere de. ilave olarak.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

2. **bir de:**
Diğer 102

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Umulanın veya beklenilenin dışında bir durumu anlatan cümlelerin başına gelir.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

3. **bir de:**

Gazel 6

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Üstüne üstlük, olanlara ilave olarak.

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūs̱ānı var

bir derece:

1. **bir derece:**

Diğer 98

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bir noktaya veya bir sınıra kadar.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten
cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

bir ḫaylī:

1. **bir ḫaylī:**

Diğer 10

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Epey, çok, hayli, oldukça.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-
yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṣār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-
i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

bir iki:

1. **bir iki:**

Diğer 3

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Bir ila iki arası.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
bahs̱olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

2. **bir iki:**

Diğer 17

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bir ila iki arası.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bununñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın bahs̱e eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

3. **bir iki:**

Diğer 22

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir ila iki arası.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar
görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar
elbette daha ilerilerini rüʾyet

4. **bir iki:**

Diğer 55

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bir ya da iki.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār
ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu
biraz

5. **bir iki:**

Diğer 57

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bir ya da iki.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi
Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir
iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

6. **bir iki:**

Diğer 58

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Bir ya da iki.

Yedikçe neş'elenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sā'at ḥāli

bir iki yüz:

1. **bir iki yüz:**

Diğer 29

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir ila iki yüz arası.

Her def'ada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan ağlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şey' İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

bir karış:

1. **bir ḳarış:**

Gazel 6

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Çok az, az da olsa bile.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca 'ummānı var

bir kere:

1. **bir kere:**

Diğer 43

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Aslında.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mes'elede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

bir kimse:

1. **bir kimse:**

Diğer 1

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Hiç kimse.

Pişmedigi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

bir miḳdār:

1. **bir miḳdār:**

Diğer 19

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Biraz, az sayıda.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

2. **bir miḳdār:**

Diğer 54

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Biraz, az sayıda.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli
Birḳaç ṭutam

3. **bir miḳdār:**

Diğer 55

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Biraz, az sayıda.

yıḳanır ve şıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

4. **bir miḳdār:**

Diğer 55

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Biraz, az sayıda.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

5. **bir miḳdār:**

Diğer 56

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Biraz, az sayıda.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

6. **bir miḳdār:**

Diğer 60

Satır: **24**
Kelime Tipi: -
Biraz, bir parça.
aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa
degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır ununḍan yapılan münāsib bir miḳdār
ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

bir miḳdārını:

1. **bir miḳdārını:**-*ı, -n, -ı*
Diğer 10
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Biraz, bir kısım.
işṭiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-
ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

bir milyar:

1. **bir milyar:**
Diğer 40
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Bir milyar sayı sıfatı.
ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı
bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

bir müddet:

1. **bir müddet:**
Diğer 5
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Bir süre.
açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz.
Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ
vardır. Yavrular yiyeceklerini

2. **bir müddet:**
Diğer 17
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Bir süre.
bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bununñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥṣe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

3. **bir müddet:**
Diğer 60
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Bir süre.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar
ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

4. **bir müddet:**
Diğer 102
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Bir süre.
Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

bir parça:

1. **bir parça:**
Diğer 106
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Biraz, azıcık, çok az.
Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

2. **bir parçayı:**-*y, -ı*
Diğer 106
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Bir kısım, biraz.
iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ.
Havāmız bir cün

bir şeyler söylemege:

1. **bir şeyler söylemege:**-*me, -g, -e*
Diğer 113
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Konuşmak.
balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ
getirdigi balıḳlardan bir

loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarşon

bir ṭāne:

1. **bir ṭāne:**

Diğer 110

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bir adet.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

2. **bir tāne:**

Diğer 112

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Eşsiz, yegâne.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

bir ṭarafdan:

1. **bir ṭarafdan:**

Diğer 56

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir yandan, hem ... hem.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

2. **bir ṭarafdan:**

Gazel 2

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Bir yandan, hem ... hem.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

bir vaḳit:

1. **bir vaḳit:**

Diğer 114

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Eskiden, vaktiyle.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḥasebiyle

bir vaḳitler:

1. **bir vaḳitler:**

Diğer 34

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir zamanlar, geçmişte, vaktiyle.

temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi şu denilen

bir yanda:

1. **bir yanda:**

Diğer 107

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Bir tarafta, bir yerde.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

bir yandan:

1. **bir yandan:**

Diğer 22

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir taraftan, aynı zamanda.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

2. **bir yandan:**

Diğer 26

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir taraftan, aynı zamanda.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

3. **bir yandan:**

Diğer 28

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Bir taraftan, hem ... hem.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

4. **bir yandan:**

Diğer 112

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bir taraftan, hem ... hem.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi ha

bir zamān:

1. **bir zamān:**

Diğer 58

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Bir süre, biraz.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

2. **bir zamān:**

Diğer 102

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Bir süre, biraz.

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

3. **bir zamān:**

Kaside 2

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Eskiden, vaktiyle. II Belli bir süre.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

bir zamānlar:

1. **bir zamānlar:**-*lar*

Diğer 3

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir vakitler. II Önceden.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

birāder:

1. **birāder:**

Diğer 1

Mısra: **1**

Yahu, arkadaş gibi hitap sözü.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

biraz:

1. **biraz:**

Diğer 8

Satır: **10**

Bir parça, azıcık.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

2. **biraz:**

Diğer 9

Satır: **20**

Bir parça, azıcık.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

3. **biraz:**

Diğer 15

Satır: **24**

Bir parça, azıcık.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

4. **biraz:**

Diğer 16

Satır: **10**

Bir parça, azıcık.

Bunlardan daha mühimmi ḥamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḥamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣārdalyanıñ biraz

5. **biraz:**

Diğer 16

Satır: **10**

Bir parça, azıcık.

Bunlardan daha mühimmi ḥamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḥamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

6. **biraz:**

Diğer 17

Satır: **12**

Bir parça, azıcık.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

7. **biraz:**

Diğer 17

Satır: **20**

Bir parça, azıcık.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

8. **biraz:**

Diğer 24

Satır: **11**

Bir parça, azıcık.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

9. **biraz:**

Diğer 26

Satır: **18**

Bir parça, azıcık.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder. İşte ḥamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḥamsi ṭopluca ṣuralarda bulunacaḳ. Ötede

10. **biraz:**

Diğer 27

Satır: **18**

Bir parça, azıcık.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

11. **biraz:**

Diğer 28

Satır: **21**

Bir parça, azıcık.

ṣubaṭda havālar biraz ışınınca ḥamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

12. **biraz:**

Diğer 35

Satır: **11**

Bir parça, azıcık.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḥamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

13. **biraz:**

Diğer 45

Satır: **22**

Bir parça, azıcık.

Merḥūmdan dünyāniñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

14. **biraz:**

Diğer 46

Satır: **16**

Bir parça, azıcık.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça

keş̲āfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḥamsi ziyādece

15. **birazını:**-ı, -n, -ı
Diğer 59
Satır: **5**
Bir parça, azıcık.
ḥamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

16. **biraz:**
Diğer 98
Satır: **11**
Bir parça, azıcık.
Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

17. **biraz:**
Diğer 98
Satır: **11**
Bir parça, azıcık.
Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

18. **biraz:**
Diğer 99
Satır: **16**
Bir parça, azıcık.
ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥs̲etmek biraz taḥammülsüzdür.

19. **biraz:**
Diğer 99
Satır: **18**
Bir parça, azıcık.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor z̲āt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

20. **biraz:**
Diğer 101
Satır: **21**
Bir parça, azıcık.
Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

21. **biraz:**
Diğer 16
Satır: **10**
Anlatılan şeylerin bir kısmı.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

22. **biraz:**
Diğer 16
Satır: **10**
Anlatılan şeylerin bir kısmı.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

23. **biraz:**
Diğer 17
Satır: **5**
Az miktarda.
iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

24. **biraz:**
Diğer 34
Satır: **21**
Az miktarda.
biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

25. **biraz:**
Diğer 42
Satır: **26**
Az miktarda.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḥamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

26. **biraz:**
Diğer 54
Satır: **4**
Az miktarda.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḥamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

27. **biraz:**
Diğer 54
Satır: **23**
Az miktarda.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

28. **biraz:**
Diğer 55
Satır: **8**
Az miktarda.
yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḥamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

29. **biraz:**
Diğer 57
Satır: **1**
Az miktarda.
Ḥamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

30. **biraz:**
Diğer 57
Satır: **13**
Az miktarda.
Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḥamsiyi

31. **biraz:**
Diğer 58
Satır: **2**
Az miktarda.
Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḥamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

32. **biraz:**
Diğer 58
Satır: **7**
Az miktarda.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

33. **biraz:**
Diğer 26
Satır: **19**
Bir süre.
beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

34. **biraz:**
Diğer 55
Satır: **16**
Bir süre.
buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḥamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

35. **biraz:**
Diğer 57
Satır: **16**
Bir süre.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

36. **biraz:**

Diğer 101

Satır: **22**

Bir süre.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

37. **biraz:**

Diğer 57

Satır: **9**

Bir miktar.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

38. **birazı:**-*ı*

Diğer 68

Satır: **4**

Bazı, bazısı.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

39. **biraz:**

Kaside 2

Mısra: **2**

Az da olsa.

Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını
Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müsteşnāsını

biraz şoñra:

1. **biraz şoñra:**

Diğer 56

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Kısa bir sürenin ardından.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar şu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz şoñra şuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

biraz zamān:

1. **biraz zamān:**

Diğer 37

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Kısa bir süre.

ḥādiṣesiyle biraz zamān da göklerde uçaraḳ yaşar

birbiri:

1. **birbirin:**-*n*

Diğer 1

Mısra: **62**

İki veya daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma

2. **birbirine:**-*n*, -*e*

Diğer 32

Satır: **5**

İki veya daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

Ḫamsiniñ çıḳdıġını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

3. **birbirin:**-*n*

Diğer 56

Satır: **17**

İki veya daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma
Rāst gelince şaḳın öteye varma

4. **birbirini:**-*n*, -*i*

Diğer 103

Satır: **11**

İki veya daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

birçoḳ:

1. **birçoḳ:**

Diğer 40

Satır: **13**

Oldukça çok, bir hayli.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

2. **birçoḳ:**

Diğer 40

Satır: **13**

Oldukça çok, bir hayli.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

birçokları:

1. **birçoḳları:**

Diğer 104

Satır: **4**

Çok sayıda olan kimse veya şey.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için

birdenbire:

1. **birdenbire:**

Diğer 17

Satır: **1**

Beklenmedik bir sırada, ani olarak, ansızın.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden şoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

birdur:

1. **birdur:**

Diğer 105

Satır: **16**

Aynıdır, benzerdir.

Panpuru yürüturuḳ inse şuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına

bire iki kat:

1. **bire iki ḳat:**

Diğer 37

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bir katın üzerine bir kat daha.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ şulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu şu ḳandırır.

birer:

1. **birer:**

Diğer 5

Satır: **16**

Her birine bir.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

2. **birer:**

Diğer 108

Satır: **13**

Her birine bir.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad. Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle şoyleşerek celduk

3. **birer:**

Diğer 23

Satır: **18**

Başlı başına, bir.

şanki her şeyᵓ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

4. **birer:**

Diğer 67

Satır: **13**

Başlı başına, bir.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

5. **birer:**

Diğer 106

Satır: **15**

Başlı başına, bir.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

6. **birer:**
Diğer 152
Satır: **2**
Başlı başına, bir.
Ḳaradeñiz Ḳanṭosu
Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

biri:

1. **biri:**
Diğer 9
Satır: **9**
Bir tanesi.
Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

2. **biri:**
Diğer 12
Satır: **2**
Bir tanesi.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuṣdur biri şu ki

3. **biri:**
Diğer 18
Satır: **5**
Bir tanesi.
ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

4. **birisinde:**-*si, -n, -de*
Diğer 20
Satır: **8**
Bir tanesi.
ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

5. **birisiniñ:**-*si, -niñ*
Diğer 20
Satır: **13**
Bir tanesi.
hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

6. **biri:**
Diğer 23
Satır: **10**
Bir tanesi.
Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

7. **birinde:**-*n, -de*
Diğer 27
Satır: **3**
Bir tanesi.
birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

8. **birine:**-*n, -e*
Diğer 28
Satır: **25**
Bir tanesi.
alıyor yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya başlıyoruz.

9. **biri:**
Diğer 33
Satır: **21**
Bir tanesi.
veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

10. **birini:**-*n, -i*
Diğer 33
Satır: **19**
Bir tanesi.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḥidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

11. **biriniñ:**-*niñ*
Diğer 34
Satır: **5**
Bir tanesi.
ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

12. **birinde:**-*n, -de*
Diğer 36
Satır: **22**
Bir tanesi.
hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

13. **biri:**
Diğer 43
Satır: **3**
Bir tanesi.
ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

14. **biri:**
Diğer 53
Satır: **13**
Bir tanesi.
Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

15. **biri:**
Diğer 62
Satır: **19**
Bir tanesi.
uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

16. **biridir:**-*dir*
Diğer 64
Satır: **11**
Bir tanesi.
denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḫṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

17. **birimiziñ:**-*miz, -iñ*
Diğer 102
Satır: **5**
Bir tanesi.
El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

18. **biriniñ:**-*niñ*
Diğer 114
Satır: **7**
Bir tanesi.
Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

19. **biri:**
Kaside 1
Mısra: **150**
Bir tanesi.
Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

20. **birisi:**-*si*
Diğer 1
Mısra: **85**
Bir kimse, herhangi bir şahıs.
Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

21. **biri:**
Diğer 108
Satır: **12**
Bilinmeyen bir kimse.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

birik:

1. **birikir:**-*ir*

Diğer 29

Satır: **6**

Toplanmak, bir araya gelmek, yığılmak.

ḥamsiniñ ṣuyu ḳayığıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḥamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

birinci:

1. **birinci:**

Diğer 4

Satır: **23**

Bir sayısının sıra sıfatı.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. **birinci:**

Diğer 68

Satır: **7**

Bir sayısının sıra sıfatı.

Birinci şekilde meselā ḥamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

3. **birinci:**

Diğer 41

Satır: **12**

Herhangi bir hususta en başta, en ileride olan.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balığı birinci ḥamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

4. **birinci:**

Diğer 113

Satır: **12**

İlk.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

birinci derecede:

1. **birinci derecede:**

Diğer 43

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

İlk sırada.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

birisi:

1. **birisi:**

Diğer 51

Satır: **12**

Bir kimse, herhangi bir şahıs.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḥasta olursa

2. **birisi:**

Diğer 55

Satır: **2**

Bir diğeri.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

birḳaç:

1. **birḳaç:**

Diğer 3

Satır: **18**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḥamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḥalḳıñ

2. **birḳaç:**

Diğer 6

Satır: **23**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdıġından baḥs ile şikāyet edilmiş

3. **birḳaç:**

Diğer 22

Satır: **19**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

4. **birḳaç:**

Diğer 25

Satır: **21**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

5. **birḳaç:**

Diğer 26

Satır: **10**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

6. **birḳaç:**

Diğer 29

Satır: **2**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

7. **birḳaç:**

Diğer 30

Satır: **2**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

8. **birḳaç:**

Diğer 33

Satır: **5**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

9. **birḳaç:**

Diğer 38

Satır: **8**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

10. **birḳaç:**

Diğer 41

Satır: **8**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

11. **birḳaç:**

Diğer 41

Satır: **24**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

12. **birḳaç:**

Diğer 54

Satır: **22**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḥamsi didiklemeli
Birḳaç ṭutam

13. **birḳaç:**

Diğer 56

Satır: **7**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḥamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o
ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

14. **birḳaç:**

Diğer 56

Satır: **10**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Bu ḥāldeki ḥamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

15. **birḳaç:**

Diğer 58

Satır: **24**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Çünkü ekṣer olur nihān mübārek
Ḥamsiḳuşu Ṭuzlu ḥamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

16. **birḳaç:**

Diğer 60

Satır: **13**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḥamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḥamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

17. **birḳaç:**

Diğer 60

Satır: **23**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır ununḍan yapılan münāsib bir miḳdār ḥamīre lüzūmu ḳadar ḥamsi

18. **birḳaç:**

Diğer 62

Satır: **4**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

19. **birḳaç:**

Diğer 63

Satır: **8**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

20. **birḳaç:**

Diğer 103

Satır: **10**

Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

birkaç koldan:

1. **birḳaç ḳoldan:**-*dan*

Diğer 36

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Az sayıdaki kişiyle birlikte aynı anda.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılığıyla seyrekliginde

birkaçı:

1. **birḳaçını:**-*n, -ı*

Diğer 33

Satır: **19**

Birkaç tanesi, az bir kısmı.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

birle:

1. **birle:**

Diğer 10

Satır: **15**

İle, birlikte, beraber.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

2. **birle:**

Diğer 12

Satır: **15**

İle, birlikte, beraber.

gibi baḫṣ-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlığı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

birleş:

1. **birleşince:**-*ince*

Diğer 47

Satır: **8**

Bir arada tüketilmek.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

birlikde:

1. **birlikde:**

Diğer 20

Satır: **1**

Beraber, bir arada.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

2. **birlikde:**

Diğer 48

Satır: **10**

Beraber, bir arada.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

3. **birlikde:**

Diğer 45

Satır: **12**

Beraber.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

4. **birlikde:**

Diğer 114

Satır: **9**

Beraber.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḫṣe girmege tenezzül etmeyordu.

5. **birlikde:**

Diğer 59

Satır: **4**

Hepsini, tamamını.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

birṭakım:

1. **birṭaḳım:**

Diğer 9

Satır: **21**

Bazı.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

bit:

1. **bitiriyorum:**-*ir, -i, -yor, -um*

Diğer 19

Satır: **4**

Sona ermek.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ saṭırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

2. **bitmişdir.:**-*miş, -dir*

Diğer 29

Satır: **23**

Sona ermek.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürür içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

3. **bitdikden:**-*dik, -den*

Diğer 62

Satır: **18**

Sona ermek.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

4. **bitmez:**-*mez*

Kaside 1

Mısra: **245**

Sona ermek.

Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i senā-yı ḫamsi

5. **bitince:**-*ince*

Diğer 36

Satır: **9**

Tükenmek, kalmamak.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

6. **bitinceye:**-*ince, -y, -e*

Diğer 60

Satır: **17**

Tükenmek, kalmamak.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

7. **bitince:**-*ince*

Diğer 61

Satır: **13**

Tükenmek, kalmamak.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġuraraḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

bī-tekellüf:

1. **bī-tekellüf:**

Diğer 48

Satır: **3**

Doğal olarak, normal olarak.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

2. **bī-tekellüf:**

Gazel 1

Mısra: **15**

Doğal olarak, normal olarak.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

biteviye olur:

1. **biteviye olur:**-*ur*

Diğer 23

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Tek parça halinde, yekpare olmak.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

bitişik:

1. **bitişik:**

Diğer 26

Satır: **8**

Birbirine dokunacak kadar yaklaşmış veya yapışmış olan, merbut.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
akṣamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

bi’t-taḥnīṭ:

1. **bi’t-taḥnīṭ:**

Diğer 50

Satır: **4**

Bir naaşı muhafaza için fenni usul üzere ecza ile doldurarak, hayvan cesedini kurutarak.

Faḳīr bu ṣoñ ḥāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

biz:

1. **biz:**

Diğer 10

Satır: **13**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i selāse ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

2. **biz:**

Diğer 14

Satır: **1**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

3. **biz:**

Diğer 100

Satır: **13**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḥamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

4. **bizlere:**-*ler, -e*

Diğer 100

Satır: **12**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

5. **biz:**

Diğer 104

Satır: **15**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

6. **biz:**

Diğer 108

Satır: **1**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

7. **bizi:**-*i*

Diğer 111

Satır: **24**

Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.

Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

8. **biz:**

Diğer 3

Satır: **8**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

baḥşederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

9. **biz:**

Diğer 22

Satır: **21**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon
şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler
zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

10. **bize:**-*e*

Diğer 22

Satır: **22**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon
şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler
zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

11. **biz:**

Diğer 23

Satır: **2**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

12. **biz:**

Diğer 23

Satır: **18**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle
eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i
ibhām altında beliren güzel

13. **bizi:**-*i*

Diğer 23

Satır: **17**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle
eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i
ibhām altında beliren güzel

14. **bizim:**-*im*

Diğer 23

Satır: **1**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

15. **bizim:**-*im*

Diğer 23

Satır: **20**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda
feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli
seslerimiz bozuyor.

16. **biz:**

Diğer 26

Satır: **7**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü
gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle
bitişik gibi gösteren

17. **biz:**

Diğer 26

Satır: **22**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayığımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

18. **bize:**-*e*

Diğer 26

Satır: **12**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ
uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

19. **bizi:**-*i*

Diğer 26

Satır: **17**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca
şuralarda bulunacaḳ. Ötede

20. **biz:**

Diğer 27

Satır: **13**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz
bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi.
Aġıñ alt

21. **biz:**

Diğer 27

Satır: **15**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi
çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki
ḳayıġıñ arasına

22. **biz:**

Diğer 27

Satır: **25**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı
meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

23. **bizden:**-*den*

Diğer 29

Satır: **24**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ
dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel
gelen

24. **bize:**-*e*

Diğer 29

Satır: **10**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa
bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç
biñ oḳḳa

25. **bizi:**-*i*

Diğer 30

Satır: **6**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava
gelmeyen ālet ṣāḥibi

26. **bize:**-*e*

Diğer 47

Satır: **17**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

mizāḫī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

27. **biz:**

Diğer 53

Satır: **17**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o
çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

28. **bize:**-*e*

Diğer 68

Satır: **17**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Ṣatarlar ṣoñra bize
Keseruḳ başuñuzi

29. **biz:**

Diğer 101

Satır: **21**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

30. **bizim:**-*im*

Diğer 101

Satır: **20**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

31. **bizi:**-*i*

Diğer 102

Satır: **8**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

32. **bizlerden:**-*ler, -den*

Diğer 102

Satır: **5**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

33. **bizlerden:**-*ler, -den*

Diğer 102

Satır: **9**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

34. **bizlere:**-*ler, -e*

Diğer 102

Satır: **20**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

35. **biz:**

Diğer 103

Satır: **15**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

36. **biz:**

Diğer 103

Satır: **19**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

37. **bizi:**-*i*

Diğer 104

Satır: **5**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

38. **bizim:**-*im*

Diğer 104

Satır: **6**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

39. **bize:**-*e*

Diğer 107

Satır: **3**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

40. **bizim:**-*im*

Diğer 107

Satır: **21**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

41. **bize:**-*e*

Diğer 108

Satır: **2**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

42. **bize:**-*e*

Diğer 115

Satır: **22**

Çokluk birinci kişiyi karşılayan söz.

baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa
bize otları

43. **bizde:**-*de*

Diğer 21

Satır: **5**

Türkler.

Bizde ḥamsi balığı ṣardalya mi<u>s</u>illü ṭuzlanır. Balıḳlar
büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle
istif edilir. Ufaḳ

44. **biz:**

Diğer 42

Satır: **6**

Türkler.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları
ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı
ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

45. **bizde:**-*de*

Diğer 42

Satır: **18**

Türkler.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḥamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve
eñ ucuz

46. **bize:**-*e*

Gazel 3

Mısra: **14**

Trabzon halkı.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫṣetmişse de
Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ bize ḥamsi gibi iḥsānı var

47. **bizden:**-*den*

Gazel 6

Mısra: **8**

Bir devlet yönetiminde yaşayan insanlar.

Ḳābil olmuş ḥamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿū<u>s</u>ānı var

48. **bizden:**-*den*

Gazel 6

Mısra: **12**

Bir devlet yönetiminde yaşayan insanlar.

Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḥamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

<u>bizce:</u>

1. **bizce:**

Diğer 26

Satır: **14**

Bize göre, bizim düşüncemizce.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i
mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce
de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

<u>bizim:</u>

1. **bizim:**

Diğer 40

Satır: **4**

Bizim olan, bizimle ilgili olan.

av ve aġ tertībātı ṣalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi
ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḥamsi ḥamsiniñ
muḥāfaẓası fennen

2. **bizim:**

Diğer 42

Satır: **2**

Bizim olan, bizimle ilgili olan.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz
īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti
vardır. Me<u>s</u>elā ṣimāl

3. **bizim:**

Diğer 42

Satır: **16**

Bizim olan, bizimle ilgili olan.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ
fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḥamsimizden
başḳa bir şey degildir yalñız

4. **bizim:**

Diğer 97

Satır: **19**

Bizim olan, bizimle ilgili olan.

ṣoñra ṣimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

5. **bizim:**

Diğer 103

Satır: **12**

Bizim olan, bizimle ilgili olan.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

6. **bizim:**

Diğer 17

Satır: **9**

Türkler.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

7. **bizim:**

Diğer 41

Satır: **1**

Türkler.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

8. **bizim:**

Diğer 42

Satır: **1**

Türkler.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meṣelā şimāl

9. **bizim:**

Diğer 107

Satır: **1**

Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

bizim aġa:

1. **bizim aġa:**

Gazel 3

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Şehirde geniş toprakları olan, varlıklı kimse.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

bizim ḫalḳımız:

1. **bizim ḫalḳımız:**

Diğer 43

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Türk halkı, insanlarımız.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balıġın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

bizimki:

1. **bizimkine:***-n, -e*

Diğer 6

Satır: **18**

Bizim olan, bizimle ilgili olan.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

bizimlan:

1. **bizimlan:**

Diğer 107

Satır: **23**

Bizle, bizimle.

oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

bizum:

1. **bizum:**

Diğer 105

Satır: **2**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

Uşaḳlar

Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oğlan yine aldi yürüdi.

2. **bizum:**

Diğer 108

Satır: **7**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ

dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

3. **bizum:**

Diğer 109

Satır: **3**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

Bizum Ḥamāmī-zāde

Ṭrabzon'da dam siler

4. **bizum:**

Diğer 110

Satır: **8**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum

Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

5. **bizum:**

Diğer 111

Satır: **3**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi

buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

6. **bizum:**

Diğer 111

Satır: **6**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)

etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

7. **bizum:**

Diğer 112

Satır: **4**

Bizim. Yakın çevremizde olan bir kimseden söz ederken kullanılan bir söz.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar

bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu. Bizum Hemmāmī-zāde

bi'z-zāt:

1. **bi'ẕ-ẕāt:**

Diğer 64

Satır: **17**

Doğrudan doğruya. II Kendisi, kendi.

ṣoñra bi'ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu

ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

bocurum:

1. **bocurumi:**-*i*

Diğer 107

Satır: **2**

Randa. Gemilerin mizana direğinin gerisindeki yelken.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile

bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

Boġaz:

1. **Boġaz'da:**-*da*

Diğer 19

Satır: **14**

İstanbul Boğazı.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

Bokrat:

1. **Boḳraṭ:**

Muhammes 2

Mısra: **8**

Eski Yunanistan'ın meşhur hekimlerinden, tıbbın mucidi, doktorların piri gibidir. Tedavide garip maharet ve isabeti nakledilir. Milattan 460 sene evvel İstanköy'de doğarak yüz sene kadar yaşamıştır.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

bol:

1. **bol:**

Diğer 57

Satır: **25**

Bolca, çokça.

ḳızarmış olur üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

bolca:

1. **bolca:**

Diğer 35

Satır: **8**

Oldukça, çok, çokça.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

2. **bolca:**

Diğer 55

Satır: **9**

Alabildiği kadar çok miktarda.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır.
Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

borç para:

1. **borç para:**

Diğer 103

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Geri verilmek üzere alınan para.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

borsa maḥallinde:

1. **borsa maḥallinde:**-*n*, -*de*

Diğer 97

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Devletin izni ve kontrolüyle belli hukuk kurallarına göre, sarraf ve tüccarlar tarafından kaydı yaptırılan para ve her çeşit menkul değerlerle standart ürünlerin fiyatlarının serbestçe teşekkülüne, alınıp satılmasına imkan veren yer.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız
ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

boru:

1. **boruları:**-*lar*, -*ı*

Diğer 15

Satır: **2**

Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefîr.

ḳulup ipṣarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

2. **borular:**-*lar*

Diğer 32

Satır: **17**

Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefîr.

bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder
şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

3. **borularla:**-*lar*, -*la*

Diğer 32

Satır: **1**

Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefîr.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā

miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

4. **borularla:**-*lar, -la*
Diğer 32
Satır: **10**
Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefir.
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar
borularla her ṭarafa

5. **borularla:**-*lar, -la*
Diğer 32
Satır: **20**
Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefir.
Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

6. **borularla:**-*lar, -la*
Gazel 1
Mısra: **4**
Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefir.
Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

7. **borularla:**-*lar, -la*
Muhammes 3
Mısra: **24**
Nefesle çalınan perdesiz, silindir biçiminde uzun çalgı, burgu, nefir.
Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

8. **boru:**
Diğer 29
Satır: **19**
Av sırasında kayıktakilerin diğer kayıklarla iletişime geçtikleri bir tür çalgı, nefir.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

<u>boş:</u>

1. **boş:**
Diğer 23
Satır: **11**
Hamsi kepçesi.
ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

2. **boş:**
Diğer 31
Satır: **3**
Hamsi kepçesi.
Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balıġı

3. **boş:**
Diğer 29
Satır: **19**
İçinde veya üzerinde yaradığı işe ait bir faaliyette bulunulmayan, kullanılmayan, münhal.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

4. **boş:**
Kaside 1
Mısra: **169**
Bir değer taşımayan, kof.
Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

<u>boş ṭurur:</u>

1. **boş ṭurur:**-*ur*
Diğer 102
Satır: **1**
Kelime Tipi: **Deyim**
İşsiz kalmak, çalışmamak.
Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

<u>boş vaḳitlerde:</u>

1. **boş vaḳitlerde:**-*ler, -de*
Diğer 23
Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Balık avıyla meşgul olan kayıkların av süresi dışında kalan zamanı.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

boş zamānlarda:

1. **boş zamānlarda:**-*lar, -da*

Diğer 27

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İçinde yaradığı işe ait bir faaliyette bulunulmayan vakit.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

boşalt:

1. **boşaltmaya:**-*ma, -y, -a*

Diğer 28

Satır: **25**

Dökmek, boca etmek.

alıyor yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya başlıyoruz.

2. **boşaltınca:**-*ınca*

Diğer 29

Satır: **4**

Dökmek, boca etmek.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

3. **boşaltmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 29

Satır: **9**

Dökmek, boca etmek.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

boşaltıl:

1. **boşaltılır:**-*ır*

Diğer 35

Satır: **11**

Dökülmek, bırakılmak.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

boy:

1. **boyu:**-*u*

Diğer 5

Satır: **4**

Uzunluk.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **boyu:**-*u*

Diğer 7

Satır: **23**

Uzunluk.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

3. **boyu:**-*u*

Diğer 9

Satır: **13**

Uzunluk.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

4. **boyu:**-*u*

Diğer 9

Satır: **15**

Uzunluk.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

5. **boyu:**-*u*

Diğer 26

Satır: **25**

Uzunluk.

Aġ deñize dökdügümüz s̱ābit vaż‘iyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

6. **boyu:**-*u*

Kaside 1

Mısra: **101**

Uzunluk.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

7. **boyu:**-*u*

Diğer 26

Mısra: **1**

Boyunca, boyu veya uzunluğu kadar.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli şuda banyo

boyle:

1. **boyle:**

Diğer 110

Satır: **21**

Böyle.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

2. **boyle:**

Diğer 111

Satır: **5**

Böyle.

bir sā‘at bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz’un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz’da. Tenuz dedum

boy atmış:

1. **boy atmış:**-*mış*

Diğer 115

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Boyu uzamak, boylanmak.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

boy vermez:

1. **boy vermez:**-*mez*

Diğer 115

Satır: **4**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bitkiler için uzamak, büyümek.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

2. **boy vermez:**-*mez*

Diğer 115

Satır: **10**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bitkiler için uzamak, büyümek.

hepisinu yazar citāblar Ha dururşun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā ṣormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

boy verur:

1. **boy verur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **10**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bitkiler için uzamak, büyümek.

hepisinu yazar citāblar Ha dururşun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā ṣormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

boyama:

1. **boyama:**

Diğer 62

Satır: **3**

Mumyalama sırasında ispirtoda bekletilen balığın galsamelerinin renklerini kaybetmesinden ötürü onları boyatma işi.

‘ameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

boyat:

1. **boyatmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 63

Satır: **17**

Boyamak, boya sürerek renk vermek.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

boyun:

1. **boynuña:**-*u, -ñ, -a*

Gazel 3

Mısra: **9**

Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

boynun altunda ḳalsun:

1. **boynun altunda ḳalsun:**

Diğer 110

Satır: **15**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Duyulan büyük öfke sebebiyle söylenen beddua sözü.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum tışaru celdum bir

boz:

1. **bozuyor.:**-*u, -yor*

Diğer 23

Satır: **20**

Durumunu veya şeklini değiştirmek, başka bir şekle sokmak.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

Boztepe:

1. **Boztepe:**

Diğer 24

Satır: **18**

Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

bozul:

1. **bozulmamasına:**-*ma, -ma, -sı, -n, -a*

Diğer 62

Satır: **17**

Düzgünlüğü kaybolmak.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

böbreg:

1. **böbreġi:**-*i*

Diğer 9

Satır: **7**

Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri.

Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

2. **böbregi:**-*i*

Muhammes 1

Satır: **15**

Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

böbrek:

1. **böbrek:**

Diğer 5

Satır: **8**

Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **böbrek:**

Diğer 9

Satır: **4**

Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

böreg:

1. **böregi:**-*i*

Diğer 15

Satır: **16**

Hamsinin unla karıştırılıp pişirilmesiyle hazırlanan yemek.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

börek:

1. **börek:**

Diğer 53

Satır: **4**

Hamsinin unla karıştırılıp pişirilmesiyle hazırlanan yemek.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḥamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **börek:**

Muhammes 1

Mısra: **23**

Hamsinin unla karıştırılıp pişirilmesiyle hazırlanan yemek.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

3. **börek:**

Muhammes 2

Mısra: **67**

Hamsinin unla karıştırılıp pişirilmesiyle hazırlanan yemek.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

böyle:

1. **böyle:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

2. **böyle:**

Diğer 11

Satır: **9**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

3. **böyle:**

Diğer 23

Satır: **8**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẖla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

4. **böyle:**

Diğer 29

Satır: **15**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

5. **böyle:**

Diğer 30

Satır: **6**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

6. **böyle:**

Diğer 34

Satır: **10**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Ḥamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayığıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

7. **böyle:**

Diğer 41

Satır: **4**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḥamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

8. **böyle:**

Diğer 46

Satır: **9**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

ḫamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḥamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve ża'īf mi'delere

9. **böyle:**

Diğer 48

Satır: **14**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

10. **böyle:**

Diğer 59

Satır: **22**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

11. **böyle:**

Diğer 60

Satır: **5**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paşlanmaması için lāzımdır.

12. **böyle:**

Diğer 63

Satır: **20**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balığı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

13. **böyle:**

Diğer 66

Satır: **10**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dā'imā onu teẕkār eden 'ilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

14. **böyle:**

Diğer 67

Satır: **8**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şā'irleriniñ şi'r mecmū'alarında çöneklerde
ba'żen İstanbul şā'irleriniñ eserlerinde böyle parçalara teşādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

15. **böyle:**

Diğer 67

Satır: **16**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir 'umūmiyyet göze çarpar

16. **böyle:**

Diğer 68

Satır: **1**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

şehrinde böyle eserler edebiyyāt ṣaḥnesini paşdırma destānları 'unvānıyla ta'ṣīr
etmişdir

17. **böyle:**

Diğer 99

Satır: **25**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt böyle yazıyor Yūnus peyġamberi yutan meşhūr balıġıñ

18. **böyle:**

Diğer 100

Satır: **14**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uşlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

19. **böyle:**

Diğer 103

Satır: **12**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

20. **böyle:**

Diğer 103

Satır: **15**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

21. **böyle:**

Gazel 4

Mısra: **10**

Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

22. **böyle:**

Diğer 6

Satır: **8**

Bunun gibi, buna benzer.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

23. **böyle:**

Diğer 12

Satır: **11**

Bunun gibi, buna benzer.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḫrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

24. **böyle:**

Diğer 37

Satır: **3**

Bunun gibi, buna benzer.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

25. **böyle:**

Diğer 48

Satır: **17**

Bunun gibi, buna benzer.

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

26. **böyle:**

Diğer 99

Satır: **15**

Bunun gibi, buna benzer.

ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İfṭārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

27. **böyle:**

Diğer 28

Satır: **6**

Bu yolda, bu biçimde, hakeza.

Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

28. **böyle:**

Kaside 1

Mısra: **231**

Bu derece.

Bir böyle ḳaṣīde-i revānı
Ezberlesin aṣdiḳā-yı ḫamsi

29. **böyle:**

Diğer 1

Mısra: **47**

Böylesine.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

30. **böyle:**

Diğer 102

Satır: **14**

Bu şekilde, bu tarzda.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

böylece:

1. **böylece:**

Diğer 17

Satır: **3**

En sonunda, böylelikle.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḫaḳḳın baḫşe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale’l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

2. **böylece:**

Diğer 28

Satır: **17**

Bu şekilde, böyle.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı
doldururduḳ. Ṭrabzon’da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde
ġazla yanar tenekeden

3. **böylece:**

Diğer 36

Satır: **9**

Bu şekilde, böyle.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her
yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

4. **böylece:**

Diğer 54

Satır: **5**

Bu şekilde, böyle.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı
da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

5. **böylece:**

Diğer 63

Satır: **3**

Bu şekilde, böyle.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḫayvānıñ
ḳuyruġu hizāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

6. **böylece:**

Kaside 1

Mısra: **45**

Bu şekilde, böyle.

Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

böyleleri:

1. **böyleleri:**

Diğer 62

Satır: **7**

Bunlar gibi olanı, bunlara benzeyeni.

Böyleleri mecbūren rāṭıb ṭarzda yaʿnī ispirtoda
muḫāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı ṣānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı
amonyaḳ

bre:

1. **bre:**

Diğer 15

Satır: **4**

Şaşkınlık, hiddet, heyecan gibi hal ve duyguları ifade eder.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler
balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdıġına acıyıp Bre balıġıñ
ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

bre bre:

1. **bre bre:**

Diğer 114

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Ey, hey, be.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayirım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

bre bre bre:

1. **bre bre bre:**

Diğer 115

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Ey, hey, be.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan
Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

bu:

1. **budur:**-*dur*

Diğer 1

Mısra: **28**

İşaret zamiri.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

2. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 1

Mısra: **27**

İşaret zamiri.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

3. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 3

Satır: **13**

İşaret zamiri.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balığı

4. **bu:**

Diğer 4

Satır: **17**

İşaret zamiri.

ve nā-ṣenīde bir ṣeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāṣnī degişdirmek

5. **bunda:**-*n, -da*

Diğer 5

Satır: **12**

İşaret zamiri.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

6. **bunları:**-*n, -lar, -ı*

Diğer 5

Satır: **11**

İşaret zamiri.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

7. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 5

Satır: **19**

İşaret zamiri.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

8. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 6

Satır: **15**

İşaret zamiri.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

9. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 6

Satır: **22**

İşaret zamiri.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

10. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 6

Satır: **25**

İşaret zamiri.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

11. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 7

Satır: **3**

İşaret zamiri.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ
iki yanında olan ḳulaḳ ṣaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā

12. **bu:**

Diğer 8

Satır: **7**

İşaret zamiri.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳıṣa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

13. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 8

Satır: **17**

İşaret zamiri.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

14. **bunlarda:**-*n, -lar, -da*

Diğer 8

Satır: **10**

İşaret zamiri.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

15. **bunlarda:**-*n, -lar, -da*

Diğer 8

Satır: **13**

İşaret zamiri.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

16. **bunlarıñ:**-*n, -lar, -ıñ*

Diğer 8

Satır: **25**

İşaret zamiri.

bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlıġı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

17. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 9

Satır: **9**

İşaret zamiri.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır Biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

18. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 9

Satır: **16**

İşaret zamiri.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

19. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 9

Satır: **14**

İşaret zamiri.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

20. **bunda:**-*n, -da*

Diğer 11

Satır: **5**

İşaret zamiri.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḥanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

21. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 11
Satır: **2**
İşaret zamiri.
olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

22. **bunuñ:**-*nuñ*
Diğer 12
Satır: **14**
İşaret zamiri.
Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

23. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 13
Satır: **9**
İşaret zamiri.
Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫṣe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

24. **bundadır:**-*n, -da, -dır*
Diğer 14
Satır: **12**
İşaret zamiri.
ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü’l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

25. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 14
Satır: **14**
İşaret zamiri.
lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

26. **bunlardan:**-*n, -lar, -dan*
Diğer 14
Satır: **1**
İşaret zamiri.
Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḫteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

27. **bunlarıñ:**-*n, -lar, -ıñ*
Diğer 14
Satır: **21**
İşaret zamiri.
ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

28. **bunu:**-*n, -u*
Diğer 14
Satır: **8**
İşaret zamiri.
ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

29. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 15
Satır: **11**
İşaret zamiri.
mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa’l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü’l-hażmdır ṭaʿāmında

30. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 15
Satır: **20**
İşaret zamiri.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon’uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

31. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 15

Satır: **15**

İşaret zamiri.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur
ammā pilaki derler

32. **bunlardan:**-*n, -lar, -dan*

Diğer 16

Satır: **9**

İşaret zamiri.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ
ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi
ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

33. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 17

Satır: **13**

İşaret zamiri.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i
muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu
ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

34. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 17

Satır: **4**

İşaret zamiri.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾz̲ūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

35. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 19

Satır: **1**

İşaret zamiri.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek
ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

36. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 19

Satır: **23**

İşaret zamiri.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de kes̲retle bulunup
o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

37. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 22

Satır: **20**

İşaret zamiri.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha
yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler
bundan da ḫamsi

38. **bunları:**-*n, -lar, -ı*

Diğer 22

Satır: **9**

İşaret zamiri.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen
daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̲ānīden nīsāna
ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

39. **bunları:**-*n, -lar, -ı*

Diğer 22

Satır: **12**

İşaret zamiri.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır
Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün
deñizde

40. **bunda:**-*n, -da*

Diğer 23

Satır: **11**

İşaret zamiri.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı
ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı
ve sekiz kişi

41. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 23

Satır: **9**

İşaret zamiri.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

42. **bunları:**-*n, -lar, -ı*
Diğer 23
Satır: **14**
İşaret zamiri.
ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile gönderecegiz her ḳayıḳda

43. **bunlar:**-*n, -lar*
Diğer 26
Satır: **6**
İşaret zamiri.
yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

44. **buña:**-*ñ, -a*
Diğer 27
Satır: **25**
İşaret zamiri.
getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

45. **bunlar:**-*n, -lar*
Diğer 27
Satır: **5**
İşaret zamiri.
üç ḳulaçda bir dāne bunlar ağıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

46. **bunlar:**-*n, -lar*
Diğer 27
Satır: **7**
İşaret zamiri.
ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da ağıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor ağımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

47. **bunu:**-*n, -u*
Diğer 27
Satır: **1**
İşaret zamiri.
ölçülen ağımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

48. **bu:**
Diğer 28
Satır: **20**
İşaret zamiri.
maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

49. **bunu:**-*n, -u*
Diğer 29
Satır: **3**
İşaret zamiri.
aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb ağından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

50. **bunu:**-*n, -u*
Diğer 29
Satır: **9**
İşaret zamiri.
olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb ağımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

51. **bunu:**-*n, -u*
Diğer 29
Satır: **18**
İşaret zamiri.
Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teşādüf edilen ḳayıḳlara

52. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 29

Satır: **14**

İşaret zamiri.

37500 oḳḳa ḫamsi istiʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

53. **bu:**

Diğer 30

Satır: **11**

İşaret zamiri.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

54. **bu:**

Diğer 30

Satır: **19**

İşaret zamiri.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

55. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 30

Satır: **21**

İşaret zamiri.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

56. **bunlara:**-*n, -lar, -a*

Diğer 30

Satır: **3**

İşaret zamiri.

baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

57. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 30

Satır: **15**

İşaret zamiri.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

58. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 32

Satır: **13**

İşaret zamiri.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

59. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 33

Satır: **20**

İşaret zamiri.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

60. **bu:**

Diğer 35

Satır: **15**

İşaret zamiri.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

61. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 35

Satır: **21**

İşaret zamiri.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

62. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 35

Satır: **11**

İşaret zamiri.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi

ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

63. **bunuñ:**-*nuñ*
Diğer 35
Satır: **12**
İşaret zamiri.
ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḥamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

64. **bu:**
Diğer 36
Satır: **6**
İşaret zamiri.
Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḥamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḥamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

65. **buña:**-*ñ, -a*
Diğer 36
Satır: **23**
İşaret zamiri.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḥamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

66. **bunları:**-*n, -lar, -ı*
Diğer 36
Satır: **12**
İşaret zamiri.
Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̱ederken tütün tarlalarına
dökülen ḥamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

67. **bunlarla:**-*n, -lar, -la*
Diğer 36
Satır: **1**
İşaret zamiri.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

68. **bunlara:**-*n, -lar, -a*
Diğer 38
Satır: **9**
İşaret zamiri.
ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

69. **bunlarıñ:**-*n, -lar, -ıñ*
Diğer 38
Satır: **18**
İşaret zamiri.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

70. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 40
Satır: **20**
İşaret zamiri.
biñ ḳadarı ḥamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

71. **bu:**
Diğer 41
Satır: **19**
İşaret zamiri.
deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da eḳs̱eriyetle ḳış
ortalarında olur.

72. **bunlardan:**-*n, -lar, -dan*
Diğer 41
Satır: **10**
İşaret zamiri.
başa ḥamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḥaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

73. **bu:**
Diğer 42

Satır: **7**

İşaret zamiri.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

74. **bu:**

Diğer 42

Satır: **25**

İşaret zamiri.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

75. **budur:**-*dur*

Diğer 42

Satır: **19**

İşaret zamiri.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

76. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 42

Satır: **4**

İşaret zamiri.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez ṣalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

77. **bu:**

Diğer 44

Satır: **3**

İşaret zamiri.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

78. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 45

Satır: **10**

İşaret zamiri.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

79. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 45

Satır: **16**

İşaret zamiri.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

80. **bu:**

Diğer 46

Satır: **14**

İşaret zamiri.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

81. **bu:**

Diğer 50

Satır: **23**

İşaret zamiri.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

82. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 50

Satır: **17**

İşaret zamiri.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḫayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

83. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 50

Satır: **18**

İşaret zamiri.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḫayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

84. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 50

Satır: **4**

İşaret zamiri.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

85. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 51

Satır: **8**

İşaret zamiri.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

86. **bu:**

Diğer 52

Satır: **9**

İşaret zamiri.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

87. **bu:**

Diğer 52

Satır: **10**

İşaret zamiri.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

88. **bu:**

Diğer 52

Satır: **9**

İşaret zamiri.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

89. **bu:**

Diğer 52

Satır: **10**

İşaret zamiri.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

90. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 52

Satır: **7**

İşaret zamiri.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

91. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 52

Satır: **18**

İşaret zamiri.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

92. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 53

Satır: **2**

İşaret zamiri.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

93. **bundan:**-*n, -dan*

Diğer 53

Satır: **9**

İşaret zamiri.

iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

94. **budur:**-*dur*

Diğer 54

Satır: **13**

İşaret zamiri.

İşte budur her bir zamān mübārek
bendiyle

95. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 54

Satır: **12**

İşaret zamiri.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

96. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 54

Satır: **1**

İşaret zamiri.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

97. **bunlarıñ:**-*n, -lar, -ıñ*

Diğer 55

Satır: **9**

İşaret zamiri.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

98. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 55

Satır: **6**

İşaret zamiri.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

99. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 55

Satır: **21**

İşaret zamiri.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

100. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 57

Satır: **9**

İşaret zamiri.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

101. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 58

Satır: **3**

İşaret zamiri.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

102. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 58

Satır: **10**

İşaret zamiri.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

103. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 58

Satır: **19**

İşaret zamiri.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

104. **bu:**

Diğer 60

Satır: **9**

İşaret zamiri.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon’da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

105. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 60

Satır: **4**

İşaret zamiri.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

106. **buña:**-*ñ, -a*

Diğer 61

Satır: **6**

İşaret zamiri.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa
vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir
buña pazı tāze ṣoġan

107. **bundan:**-*n, -dan*
Diğer 61
Satır: **14**
İşaret zamiri.
bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla
yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır
ḳoḳusu sinmekle

108. **bunlardan:**-*n, -lar, -dan*
Diğer 61
Satır: **12**
İşaret zamiri.
Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyununñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt
ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥs̱inde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi.
Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

109. **bunuñ:**-*nuñ*
Diğer 62
Satır: **7**
İşaret zamiri.
Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda
muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı
amonyaḳ

110. **bu:**
Diğer 63
Satır: **5**
İşaret zamiri.
Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya
başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

111. **bunları:**-*n, -lar, -ı*
Diğer 63
Satır: **17**
İşaret zamiri.
bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile
aġzındaki taḫta çivi

112. **bunlardan:**-*n, -lar, -dan*
Diğer 69
Satır: **9**
İşaret zamiri.
ḫattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu
ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

113. **bunlardan:**-*n, -lar, -dan*
Diğer 98
Satır: **16**
İşaret zamiri.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı
çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar
fāʾidelidir bunlardan ġayrī

114. **bunda:**-*n, -da*
Diğer 99
Satır: **12**
İşaret zamiri.
Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat
ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine baġlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda
ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

115. **bunuñ:**-*nuñ*
Diğer 99
Satır: **6**
İşaret zamiri.
ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan
ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine
tarlalara atılmış

116. **bunları:**-*n, -lar, -ı*
Diğer 100
Satır: **9**
İşaret zamiri.
yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir.
Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki
sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

117. **bunları:**-*n, -lar, -ı*
Diğer 100

Satır: **9**

İşaret zamiri.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir.
Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki
sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

118. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 101

Satır: **17**

İşaret zamiri.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve
mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla
ḥükūmet ḳonaġı

119. **bunlardır:**-*n, -lar, -dır*

Diğer 102

Satır: **8**

İşaret zamiri.

Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

120. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 103

Satır: **19**

İşaret zamiri.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ
Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Şāʿir İḥsān
Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

121. **bunlara:**-*n, -lar, -a*

Diğer 105

Satır: **5**

İşaret zamiri.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb
Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

122. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 108

Satır: **6**

İşaret zamiri.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz
mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha
bu büyük baluḳlarıñ

123. **bunlaruñ:**-*n, -lar, -uñ*

Diğer 108

Satır: **5**

İşaret zamiri.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz
mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha
bu büyük baluḳlarıñ

124. **bunlaruñ:**-*n, -lar, -uñ*

Diğer 108

Satır: **13**

İşaret zamiri.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.
Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle şoyleşerek
celduk

125. **bunu:**-*n, -u*

Diğer 109

Satır: **22**

İşaret zamiri.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

126. **bunuñ:**-*nuñ*

Diğer 110

Satır: **19**

İşaret zamiri.

Ḥaçan baḳdu şūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna
Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur
mi baña culdi.

127. **bu:**

Diğer 112

Satır: **14**

İşaret zamiri.

Sīnesi yumuşaḳlar
Hey bu ne ḳalabaluḳ

128. **bu:**

Diğer 113

Satır: **8**

İşaret zamiri.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

129. **bunlar:**-*n, -lar*

Diğer 114

Satır: **19**

İşaret zamiri.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

130. **bunlaru:**-*n, -lar, -u*

Diğer 114

Satır: **18**

İşaret zamiri.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden.

131. **bu:**

Diğer 115

Satır: **19**

İşaret zamiri.

Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu batṣun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

132. **bunlarıñ:**-*n, -lar, -ıñ*

Diğer 115

Satır: **8**

İşaret zamiri.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..
Ṭopraḳ naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

133. **bu:**

Kaside 1

Mısra: **32**

İşaret zamiri.

Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

134. **bu:**

Kaside 1

Mısra: **43**

İşaret zamiri.

Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi

135. **bundan:**-*n, -dan*

Kaside 2

Mısra: **7**

İşaret zamiri.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

136. **bu:**

Muhammes 1

Mısra: **12**

İşaret zamiri.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

137. **bu:**

Muhammes 1

Mısra: **30**

İşaret zamiri.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

138. **bundan:**-*n, -dan*

Muhammes 1

Mısra: **23**

İşaret zamiri.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

139. **bunlarıñ:**-*n, -lar, -ıñ*

Muhammes 1

Mısra: **25**

İşaret zamiri.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

140. **bunuñ:**-*nuñ*

Muhammes 1

Mısra: **7**

İşaret zamiri.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āṣā gözlerinden pek nefîs olur ḫoş-āb

141. **bunuñ:**-*nuñ*
Muhammes 1
Mısra: **17**
İşaret zamiri.
Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

142. **bu:**
Muhammes 2
Mısra: **44**
İşaret zamiri.
İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

143. **bunda:**-*n, -da*
Muhammes 2
Mısra: **41**
İşaret zamiri.
Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭîf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

144. **bunu:**-*n, -u*
Muhammes 2
Mısra: **33**
İşaret zamiri.
Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

145. **bu:**
Muhammes 3
Mısra: **12**
İşaret zamiri.
Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lütfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

146. **buña:**-*ñ, -a*
Muhammes 3
Mısra: **13**
İşaret zamiri.
Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u leẕẕeti

147. **bundan:**-*n, -dan*
Muhammes 3
Mısra: **18**
İşaret zamiri.
Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

148. **bu:**
Diğer 1
Mısra: **1**
İşaret sıfatı.
Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

149. **bu:**
Diğer 1
Mısra: **89**
İşaret sıfatı.
Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

150. **bu:**
Diğer 3
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

151. **bu:**
Diğer 3
Satır: **8**
İşaret sıfatı.
baḥs̲ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

152. **bu:**
Diğer 3
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olarak doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

153. **bu:**
Diğer 3
Satır: **11**
İşaret sıfatı.
uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḥṣe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

154. **bu:**
Diğer 3
Satır: **21**
İşaret sıfatı.
Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

155. **bu:**
Diğer 4
Satır: **3**
İşaret sıfatı.
ṭābīʿī ṣervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥṣedilebilir baḥṣimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

156. **bu:**
Diğer 4
Satır: **13**
İşaret sıfatı.
edilmişdir bu baḥiṣleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eṣerlerle bir ḳısım meşhūdāt

157. **bu:**
Diğer 4
Satır: **23**
İşaret sıfatı.
yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

158. **bu:**
Diğer 5
Satır: **13**
İşaret sıfatı.
vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾṣīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

159. **bu:**
Diğer 5
Satır: **20**
İşaret sıfatı.
bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

160. **bu:**
Diğer 6
Satır: **6**
İşaret sıfatı.
sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

161. **bu:**
Diğer 6
Satır: **12**
İşaret sıfatı.
derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

162. **bu:**
Diğer 6
Satır: **16**
İşaret sıfatı.
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

163. **bu:**
Diğer 6
Satır: **26**
İşaret sıfatı.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ

inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

164. **bu:**
Diğer 6
Satır: **28**
İşaret sıfatı.
yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

165. **bu:**
Diğer 7
Satır: **3**
İşaret sıfatı.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

166. **bu:**
Diğer 7
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

167. **bu:**
Diğer 7
Satır: **8**
İşaret sıfatı.
bu sāyede yaṣar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur z̲āten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaṣayamaması

168. **bu:**
Diğer 7
Satır: **20**
İşaret sıfatı.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

169. **bu:**
Diğer 8
Satır: **2**
İşaret sıfatı.
Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūz̲-ı naẓara delālet etse gerekdir

170. **bu:**
Diğer 8
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

171. **bu:**
Diğer 8
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

172. **bu:**
Diğer 9
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

173. **bu:**
Diğer 9
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

174. **bu:**

Diğer 10

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṯār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṯīre

175. **bu:**

Diğer 11

Satır: **19**

İşaret sıfatı.

Mevżūʿ-i baḥṯimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekṯer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥṯimizde görülecegi

176. **bu:**

Diğer 11

Satır: **21**

İşaret sıfatı.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

177. **bu:**

Diğer 12

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥṯde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

178. **bu:**

Diğer 12

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmīzāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

179. **bu:**

Diğer 13

Satır: **4**

İşaret sıfatı.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

180. **bu:**

Diğer 13

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīṯ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

181. **bu:**

Diğer 13

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīṯ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

182. **bu:**

Diğer 14

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḫteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

183. **bu:**

Diğer 14

Satır: **8**

İşaret sıfatı.

ʿavāmını ḫapsi balığıyla istihzā ederler ḫaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

184. **bu:**

Diğer 14

Satır: **10**

İşaret sıfatı.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur

ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

185. **bu:**
Diğer 14
Satır: **11**
İşaret sıfatı.
ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

186. **bu:**
Diğer 14
Satır: **13**
İşaret sıfatı.
lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

187. **bu:**
Diğer 14
Satır: **13**
İşaret sıfatı.
lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

188. **bu:**
Diğer 14
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balığıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

189. **bu:**
Diğer 15
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

190. **bu:**
Diğer 15
Satır: **17**
İşaret sıfatı.
bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balığını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

191. **bu:**
Diğer 16
Satır: **3**
İşaret sıfatı.
Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

192. **bu:**
Diğer 16
Satır: **6**
İşaret sıfatı.
maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʿire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keş̱īr ṣaydı da bu sevāḫil

193. **bu:**
Diğer 16
Satır: **7**
İşaret sıfatı.
ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

194. **bu:**
Diğer 16
Satır: **11**
İşaret sıfatı.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

195. **bu:**
Diğer 16

Satır: **3**

İşaret sıfatı.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan
ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı
ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

196. **bu:**

Diğer 16

Satır: **6**

İşaret sıfatı.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı
keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

197. **bu:**

Diğer 16

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yağını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

198. **bu:**

Diğer 16

Satır: **11**

İşaret sıfatı.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene
imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit
geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

199. **bu:**

Diğer 16

Satır: **15**

İşaret sıfatı.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı sāniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

200. **bu:**

Diğer 16

Satır: **21**

İşaret sıfatı.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir
gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura
ḥālinde küplere vażʿ etmege

201. **bu:**

Diğer 16

Satır: **24**

İşaret sıfatı.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-
müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile
bir yük kömür ve kerestesiyle

202. **bu:**

Diğer 17

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

Ḫāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra
bu balıġıñ lezzeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını
gübrelemege yarar

203. **bu:**

Diğer 17

Satır: **8**

İşaret sıfatı.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur
ki şükürler olsun bir kenz-i

204. **bu:**

Diğer 17

Satır: **12**

İşaret sıfatı.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz
Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ
degildir maṭlūb olan

205. **bu:**

Diğer 18

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb
eder ve ḫamsileriñ ṭoplandığı

anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

206. **bu:**
Diğer 19
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum müntericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ saṭırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

207. **bu:**
Diğer 19
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
ıġrıb ile ve ekserisi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

208. **bu:**
Diğer 19
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde żābīṭa-yı ṣaydiyye

209. **bu:**
Diğer 19
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum müntericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ saṭırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

210. **bu:**
Diğer 19
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

211. **bu:**
Diğer 19
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

212. **bu:**
Diğer 23
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

213. **bu:**
Diğer 23
Satır: **20**
İşaret sıfatı.
çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

214. **bu:**
Diğer 23
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

215. **bu:**
Diğer 23
Satır: **23**
İşaret sıfatı.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor akşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḫīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

216. **bu:**

Diğer 24

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

217. **bu:**

Diğer 24

Satır: **8**

İşaret sıfatı.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu akşamıñ ve güzel

218. **bu:**

Diğer 24

Satır: **9**

İşaret sıfatı.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

219. **bu:**

Diğer 24

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafîf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

220. **bu:**

Diğer 24

Satır: **14**

İşaret sıfatı.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafîf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

221. **bu:**

Diğer 25

Satır: **15**

İşaret sıfatı.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprakḷı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

222. **bu:**

Diğer 26

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

223. **bu:**

Diğer 26

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

224. **bu:**

Diğer 26

Satır: **14**

İşaret sıfatı.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

225. **bu:**

Diğer 27

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon’da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

226. **bu:**

Diğer 27

Satır: **4**

İşaret sıfatı.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

227. **bu:**
Diğer 27
Satır: **21**
İşaret sıfatı.
ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

228. **bu:**
Diğer 27
Satır: **24**
İşaret sıfatı.
gözümüzüñ öñünde ḳoşkoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

229. **bu:**
Diğer 28
Satır: **3**
İşaret sıfatı.
genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

230. **bu:**
Diğer 28
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

231. **bu:**
Diğer 29
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

232. **bu:**
Diğer 30
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

233. **bu:**
Diğer 32
Satır: **6**
İşaret sıfatı.
Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

234. **bu:**
Diğer 32
Satır: **12**
İşaret sıfatı.
müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

235. **bu:**
Diğer 32
Satır: **14**
İşaret sıfatı.
māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

236. **bu:**
Diğer 33
Satır: **6**
İşaret sıfatı.
Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

237. **bu:**

Diğer 33

Satır: **12**

İşaret sıfatı.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş şayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

238. **bu:**

Diğer 33

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

239. **bu:**

Diğer 33

Satır: **24**

İşaret sıfatı.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar fażla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

240. **bu:**

Diğer 34

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

241. **bu:**

Diğer 34

Satır: **8**

İşaret sıfatı.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

242. **bu:**

Diğer 34

Satır: **10**

İşaret sıfatı.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

243. **bu:**

Diğer 34

Satır: **12**

İşaret sıfatı.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

244. **bu:**

Diğer 34

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

245. **bu:**

Diğer 34

Satır: **15**

İşaret sıfatı.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

246. **bu:**

Diğer 34

Satır: **21**

İşaret sıfatı.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

247. **bu:**

Diğer 34

Satır: **22**

İşaret sıfatı.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

248. **bu:**
Diğer 34
Satır: **26**
İşaret sıfatı.
yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

249. **bu:**
Diğer 35
Satır: **18**
İşaret sıfatı.
göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

250. **bu:**
Diğer 35
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

251. **bu:**
Diğer 36
Satır: **2**
İşaret sıfatı.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

252. **bu:**
Diğer 36
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

253. **bu:**
Diğer 36
Satır: **13**
İşaret sıfatı.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

254. **bu:**
Diğer 36
Satır: **16**
İşaret sıfatı.
Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

255. **bu:**
Diğer 36
Satır: **20**
İşaret sıfatı.
Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

256. **bu:**
Diğer 36
Satır: **24**
İşaret sıfatı.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

257. **bu:**
Diğer 37
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

258. **bu:**
Diğer 37

Satır: **4**

İşaret sıfatı.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

259. **bu:**

Diğer 37

Satır: **8**

İşaret sıfatı.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

260. **bu:**

Diğer 38

Satır: **3**

İşaret sıfatı.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

261. **bu:**

Diğer 38

Satır: **6**

İşaret sıfatı.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

262. **bu:**

Diğer 39

Satır: **3**

İşaret sıfatı.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ fażlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

263. **bu:**

Diğer 40

Satır: **11**

İşaret sıfatı.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

264. **bu:**

Diğer 41

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

265. **bu:**

Diğer 41

Satır: **9**

İşaret sıfatı.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

266. **bu:**

Diğer 41

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

267. **bu:**

Diğer 41

Satır: **17**

İşaret sıfatı.

yoḳdur. Ḫayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

268. **bu:**

Diğer 41

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

yoḳdur. Ḫayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle

doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

269. **bu:**
Diğer 41
Satır: **24**
İşaret sıfatı.
bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

270. **bu:**
Diğer 41
Satır: **25**
İşaret sıfatı.
pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç şervet bıraḳan bu müştehā

271. **bu:**
Diğer 42
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

272. **bu:**
Diğer 42
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

273. **bu:**
Diğer 42
Satır: **21**
İşaret sıfatı.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da fażla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

274. **bu:**
Diğer 43
Satır: **6**
İşaret sıfatı.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

275. **bu:**
Diğer 43
Satır: **8**
İşaret sıfatı.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

276. **bu:**
Diğer 43
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
Memleketiñ mühimm şervet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

277. **bu:**
Diğer 43
Satır: **19**
İşaret sıfatı.
teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

278. **bu:**
Diğer 43
Satır: **20**
İşaret sıfatı.
teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

279. **bu:**
Diğer 44
Satır: **1**
İşaret sıfatı.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüşlere girişmekle

280. **bu:**
Diğer 44
Satır: **14**
İşaret sıfatı.
Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

281. **bu:**
Diğer 44
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

282. **bu:**
Diğer 45
Satır: **6**
İşaret sıfatı.
avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

283. **bu:**
Diğer 45
Satır: **13**
İşaret sıfatı.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

284. **bu:**
Diğer 45
Satır: **14**
İşaret sıfatı.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

285. **bu:**
Diğer 45
Satır: **19**
İşaret sıfatı.
nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

286. **bu:**
Diğer 45
Satır: **23**
İşaret sıfatı.
demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

287. **bu:**
Diğer 46
Satır: **16**
İşaret sıfatı.
ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keṣāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

288. **bu:**
Diğer 46
Satır: **17**
İşaret sıfatı.
albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

289. **bu:**
Diğer 46
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿadd olunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

290. **bu:**

Diğer 47

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

291. **bu:**

Diğer 47

Satır: **16**

İşaret sıfatı.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde
yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend
bu tavṣiyelerden

292. **bu:**

Diğer 47

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

293. **bu:**

Diğer 48

Satır: **11**

İşaret sıfatı.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu
żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden
ʿādet hükmünde idi.

294. **bu:**

Diğer 50

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir

295. **bu:**

Diğer 50

Satır: **3**

İşaret sıfatı.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ
cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ
görünmez cins için müʾessir

296. **bu:**

Diğer 50

Satır: **12**

İşaret sıfatı.

meselā ḫastalanan inekleriñ ağızlarına dökmek ṣūretiyle
vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

297. **bu:**

Diğer 50

Satır: **17**

İşaret sıfatı.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde
endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ
ḳoḳusundan dolayı bunu her

298. **bu:**

Diğer 52

Satır: **12**

İşaret sıfatı.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına
ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve
şehādet parmaḳlarıyla

299. **bu:**

Diğer 52

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu
ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve
baʿżen pişirme ṣūretlerinde

300. **bu:**

Diğer 53

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse
onuñ ṭaʿāmını veriyor

301. **bu:**
Diğer 53
Satır: **7**
İşaret sıfatı.
Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

302. **bu:**
Diğer 53
Satır: **11**
İşaret sıfatı.
aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye
ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

303. **bu:**
Diğer 53
Satır: **20**
İşaret sıfatı.
İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḫāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

304. **bu:**
Diğer 53
Satır: **25**
İşaret sıfatı.
yaġlanır evvelce ḫāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

305. **bu:**
Diğer 54
Satır: **24**
İşaret sıfatı.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

306. **bu:**
Diğer 55
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

307. **bu:**
Diğer 56
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

308. **bu:**
Diğer 56
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon’da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

309. **bu:**
Diğer 56
Satır: **14**
İşaret sıfatı.
Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

310. **bu:**
Diğer 56
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

311. **bu:**
Diğer 56
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon’da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar

ṭaʿmına çeşni vermek içün üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

312. **bu:**
Diğer 56
Satır: **14**
İşaret sıfatı.
Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

313. **bu:**
Diğer 57
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

314. **bu:**
Diğer 58
Satır: **25**
İşaret sıfatı.
sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

315. **bu:**
Diğer 59
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuṣa

316. **bu:**
Diğer 59
Satır: **8**
İşaret sıfatı.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuṣu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

317. **bu:**
Diğer 59
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuṣa

318. **bu:**
Diğer 59
Satır: **8**
İşaret sıfatı.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuṣu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

319. **bu:**
Diğer 59
Satır: **23**
İşaret sıfatı.
güle oynaya bu ḳuṣdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāṣıḳ-ı zār

320. **bu:**
Diğer 60
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
bu araya güzel ḳoḳu vermek içün tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

321. **bu:**
Diğer 60
Satır: **16**
İşaret sıfatı.
bu araya güzel ḳoḳu vermek içün tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

322. **bu:**
Diğer 60

Satır: **23**

İşaret sıfatı.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

323. **bu:**

Diğer 61

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

324. **bu:**

Diğer 62

Satır: **6**

İşaret sıfatı.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

325. **bu:**

Diğer 62

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

326. **bu:**

Diğer 63

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

327. **bu:**

Diğer 63

Satır: **14**

İşaret sıfatı.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

328. **bu:**

Diğer 63

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

329. **bu:**

Diğer 64

Satır: **12**

İşaret sıfatı.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi’l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

330. **bu:**

Diğer 66

Satır: **4**

İşaret sıfatı.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

331. **bu:**

Diğer 68

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

ḳalem ṣuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdıġı
vardır.

332. **bu:**

Diğer 69

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẕīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

333. **bu:**
Diğer 69
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu
ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

334. **bu:**
Diğer 97
Satır: **16**
İşaret sıfatı.
yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi
niçin iri

335. **bu:**
Diğer 98
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten
cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece
maḥdūddur.

336. **bu:**
Diğer 98
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten
cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece
maḥdūddur.

337. **bu:**
Diğer 98
Satır: **11**
İşaret sıfatı.
Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı
mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu
vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

338. **bu:**
Diğer 98
Satır: **11**
İşaret sıfatı.
Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı
mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu
vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

339. **bu:**
Diğer 98
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu
mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı
mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

340. **bu:**
Diğer 98
Satır: **24**
İşaret sıfatı.
ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve
köylerde

341. **bu:**
Diğer 99
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için
miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir
maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

342. **bu:**
Diğer 99
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan
ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine
tarlalara atılmış

343. **bu:**
Diğer 99
Satır: **19**
İşaret sıfatı.

Bu baḥiṯ de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

344. **bu:**
Diğer 99
Satır: **24**
İşaret sıfatı.
Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

345. **bu:**
Diğer 100
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

346. **bu:**
Diğer 100
Satır: **19**
İşaret sıfatı.
Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

347. **bu:**
Diğer 101
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

348. **bu:**
Diğer 101
Satır: **22**
İşaret sıfatı.
Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

349. **bu:**
Diğer 102
Satır: **21**
İşaret sıfatı.
Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

350. **bu:**
Diğer 103
Satır: **2**
İşaret sıfatı.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

351. **bu:**
Diğer 103
Satır: **2**
İşaret sıfatı.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

352. **bu:**
Diğer 103
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiṯ ile ʿalāḳa-dār

353. **bu:**
Diğer 103
Satır: **14**
İşaret sıfatı.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʾı

354. **bu:**
Diğer 103
Satır: **15**
İşaret sıfatı.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

355. **bu:**
Diğer 104
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̱āniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

356. **bu:**
Diğer 105
Satır: **21**
İşaret sıfatı.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

357. **bu:**
Diğer 105
Satır: **21**
İşaret sıfatı.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

358. **bu:**
Diğer 107
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

359. **bu:**
Diğer 107
Satır: **18**
İşaret sıfatı.
Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ
ʿuzere içi sāʿat

360. **bu:**
Diğer 108
Satır: **10**
İşaret sıfatı.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi
yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli
gemici uşaġu bu balıġuñ

361. **bu:**
Diğer 110
Satır: **3**
İşaret sıfatı.
Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

362. **bu:**
Diğer 110
Satır: **8**
İşaret sıfatı.
Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha
bizum Trabizon

363. **bu:**
Diğer 110
Satır: **12**
İşaret sıfatı.
ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş.
Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu
paluġu Ben da

364. **bu:**
Diğer 110
Satır: **18**
İşaret sıfatı.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir.
Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

365. **bu:**
Diğer 111
Satır: **3**
İşaret sıfatı.
Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir
ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun
lāyuġuni ʿustune

366. **bu:**
Diğer 114
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda
bir vaḳit fiḳdānı
ḥasebiyle

367. **bu:**
Diğer 115
Satır: **1**
İşaret sıfatı.
cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy
misun bu
miṣurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī
uṣūl yapar idun

368. **bu:**
Gazel 1
Mısra: **11**
İşaret sıfatı.
Bu meşeldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

369. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **12**
İşaret sıfatı.
Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben
Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḫamsi

370. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **24**
İşaret sıfatı.
Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

371. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **27**
İşaret sıfatı.
Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

372. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **37**
İşaret sıfatı.
Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

373. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **63**
İşaret sıfatı.
Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

374. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **74**
İşaret sıfatı.
Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

375. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **217**
İşaret sıfatı.
Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

376. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **235**
İşaret sıfatı.
Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle
Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi

377. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **241**
İşaret sıfatı.
Kāfî görünür bu rütbe taṭvīl
Mānende-i sarġana-yı ḫamsi

378. **bu:**
Muhammes 1
Mısra: **27**
İşaret sıfatı.
Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

379. **bu:**
Muhammes 2
Mısra: **11**
İşaret sıfatı.
Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

380. **bu:**
Muhammes 2
Mısra: **43**
İşaret sıfatı.
İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

381. **bu:**
Muhammes 2
Mısra: **73**
İşaret sıfatı.
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

382. **bu:**
Muhammes 3
Mısra: **11**
İşaret sıfatı.
Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lütfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

383. **bu:**
Müseddes 1
Mısra: **2**
İşaret sıfatı.
Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

384. **bu:**
Müseddes 1
Mısra: **7**
İşaret sıfatı.
Bu şehriñ neʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

385. **bu:**
Müseddes 1
Mısra: **11**
İşaret sıfatı.
Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

bu arada:
1. **bu arada:**
Diğer 53
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Bahsedilen şeyler içinde.
Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım
Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den şormuşlar menfī cevāb alınca da

bu cihetle:
1. **bu cihetle:**
Diğer 4
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Bu sebeple, bu vesile ile.
Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden şoñra aṣlen aşaġıki
faşılları almaḳdadır

2. **bu cihetle:**
Diğer 6
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Bu sebeple, bu vesile ile.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır
bu cihetle deñiziñ yüzünde

3. **bu cihetle:**
Diğer 8
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Bu sebeple, bu vesile ile.
Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

4. **bu cihetle:**
Diğer 48
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Bu sebeple, bu vesile ile.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde
āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ
yuḳarıki taşvīr ve

bu defʿa:

1. **bu defʿa:**
    Diğer 106
    Satır: **17**
    Kelime Tipi: -
    Bu kez, bu sefer.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye
gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz
üzerinde kaleme almış olduġu

bu meyānda:

1. **bu meyānda:**
    Diğer 11
    Satır: **1**
    Kelime Tipi: -
    Bu arada.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte
bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

bu sāyede:

1. **bu sāyede:**
    Diğer 7
    Satır: **7**
    Kelime Tipi: -
    Bu yolla, bu sebepten.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20
nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur z̲āten balıḳlarıñ
ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

2. **bu sāyede:**
    Diğer 41
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Bu yolla, bu sebepten.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan
niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra
sürfe ve balıḳ

3. **bu sāyede:**
    Diğer 42
    Satır: **6**
    Kelime Tipi: -
    Bu yolla, bu sebepten.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları
ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı
ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

bu şıra:

1. **bu şıra:**
    Diğer 107
    Satır: **22**
    Kelime Tipi: -
    İşaret edilen, belirtilen zaman içinde, o sıra.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon
ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ
başuna Domuz

bu şūretle:

1. **bu şūretle:**
    Diğer 7
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Bu şekilde.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle
çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̲īr
eder ve esāsen bir balıḳ

2. **bu şūretle:**
    Diğer 7
    Satır: **17**
    Kelime Tipi: -
    Bu sebeple, böylelikle.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu
ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

3. **bu şūretle:**
    Diğer 20
    Satır: **20**
    Kelime Tipi: -
    Bu şekilde.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlığıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

4. **bu ṣūretle:**
Diğer 35
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Bu şekilde.
ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

5. **bu ṣūretle:**
Diğer 37
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Böylece, böylelikle.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḫāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

6. **bu ṣūretle:**
Diğer 38
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Bu şekilde.
volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḫāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḫāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

7. **bu ṣūretle:**
Diğer 55
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Bu şekilde.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

8. **bu ṣūretle:**
Diğer 57
Satır: **24**
Kelime Tipi: -
Bu şekilde.
ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

9. **bu ṣūretle:**
Diğer 63
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Bu şekilde.
Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

10. **bu ṣūretle:**
Diğer 63
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Bu şekilde.
çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

bu yana:

1. **bu yana:**
Diğer 107
Satır: **26**
Kelime Tipi: -
Konuşan kişiye yakın olan tarafa.
ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

bu yüzden:

1. **bu yüzden:**
Kaside 1
Mısra: **131**
Kelime Tipi: -
Bu sebeple, bunun için, bundan dolayı.
Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya gümüş çaça-yı ḫamsi

buçuk:

1. **buçuḳ:**

Diğer 38

Satır: **3**

Yarım.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır

tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

2. **buçuḳ:**

Diğer 38

Satır: **19**

Yarım.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri

ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

3. **buçuḳ:**

Diğer 60

Satır: **16**

Yarım.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

buġday:

1. **buġday:**

Diğer 38

Satır: **13**

Buğdaygillerin örnek bitkisi.

ise de mısır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu

zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

2. **buġday:**

Diğer 55

Satır: **15**

Buğday unu.

buġday yāḫūd mısır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında

ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

3. **buġday:**

Diğer 59

Satır: **2**

Buğday unu.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını

çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mısır ununuñ içine bıraḳmalı.

buġday unu:

1. **buġday unu:**

Diğer 54

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Yabancı maddelerinden temizlenmiş ve tavlanmış buğdayların tekniğine uygun olarak öğütülmesiyle elde edilen bir ürün.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı

maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

2. **buġday unu:**

Diğer 55

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yabancı maddelerinden temizlenmiş ve tavlanmış buğdayların tekniğine uygun olarak öğütülmesiyle elde edilen bir ürün.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ

pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

buġu yapacak:

1. **buġu yapacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 56

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Buğuda pişmek.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş

üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

buġuda pişirilir:

1. **buġuda pişirilir:**-*il, -ir*

Diğer 58

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Buğulama yapılmak.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḥamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.

Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

buġulan:

1. **buġulanıp:**-*ıp*

Diğer 58

Satır: **3**

Buğuda pişirilmek.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḥamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.

Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

bugün:

1. **bugün:**

Diğer 103

Satır: **7**

İçinde bulunulan gün.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek

uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

2. **bugünkü:**-*kü*

Diğer 21

Satır: **20**

İçinde bulunulan zaman.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur.

Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

3. **bugün:**

Diğer 28

Satır: **19**

İçinde bulunulan zaman.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan

ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

4. **bugünkü:**-*kü*

Diğer 28

Satır: **10**

İçinde bulunulan zaman.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava

çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

5. **bugünkü:**

Diğer 9

Satır: **11**

Bugüne has, bugüne mahsus, şimdiki.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḥamsiyi

Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

būḳalemūn:

1. **būḳalemūn:**

Diğer 5

Satır: **6**

Güneşin aksiyle renk renk görünen bir cins hayvan.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi

yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları

ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **būḳalemūn:**

Diğer 8

Satır: **22**

Güneşin aksiyle renk renk görünen bir cins hayvan.

Güneşe ḳarşı mücellā ḥafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir

bu cihetle ḥamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

bul:

1. **bulunur:**-*un, -ur*

Diğer 5

Satır: **18**

Var olmak, mevcut olmak.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ

Azaḳ Deñizinde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **bulunsa:**-*un, -sa*

Diğer 17

Satır: **14**

Uygun görüp seçmek.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

3. **bulurum:**-*ur, -um*

Diğer 12

Satır: **14**

Olarak görmek, olduğunu kabul etmek.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

4. **bulunca:**-*unca*

Diğer 23

Satır: **8**

Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırtına yoḳ.
Ne de olsa avlanacağız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

5. **bulur:**-*ur*

Diğer 43

Satır: **7**

Erişmek, ulaşmak, varmak.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

6. **bulmaḳdadır:**-*maḳ, -da, -dır*

Diğer 45

Satır: **10**

Erişmek, ulaşmak, varmak.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

7. **bulur.:**-*ur*

Diğer 45

Satır: **1**

Erişmek, ulaşmak, varmak.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḫteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

8. **bulsa:**-*sa*

Kaside 1

Mısra: **245**

Erişmek, ulaşmak, varmak.

Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i ṣenā-yı ḫamsi

9. **bulamadığı:**-*a, -ma, -dıġ, -ı*

Diğer 43

Satır: **11**

Elde etmek, tedarik etmek, temin etmek.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḫālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

10. **bulursa:**-*ur, -sa*

Diğer 1

Mısra: **86**

Sağlamak, tedarik etmek, temin etmek.

Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

11. **bulursa:**-*ur, -sa*

Diğer 51

Satır: **13**

Sağlamak, tedarik etmek, temin etmek.

Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

12. **bulduğuñuz:**-*duġ, -uñuz*

Diğer 98

Satır: **11**

Sağlamak, tedarik etmek, temin etmek.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

13. **bulmadım:**-*ma, -dı, -m*

Kaside 2

Mısra: **6**

Yerine başka bir şeyi koymak.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

14. **bulduġuñuz:**-*duġ, -uñuz*

Diğer 98

Satır: **12**

Denk gelmek, görmek.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḥlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

15. **bulamamışdır.:**-*a, -ma, -mış, -dır*

Diğer 104

Satır: **5**

Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

16. **bulsalar:**-*sa, -lar*

Diğer 108

Satır: **4**

Ele geçirmek, elde etmek.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

17. **buldu.:**-*du*

Diğer 114

Satır: **11**

Rastgele bir kimse ile karşılaşmak.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

bula:

1. **bulayıñ:**-*y, -ıñ*

Diğer 55

Satır: **15**

Bir şeyi üstü kaplanacak şekilde bir şeye batırmak, üstünü o şeyle kaplamak, belemek.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

2. **bulamalı:**-*malı*

Diğer 59

Satır: **8**

Bir şeyi üstü kaplanacak şekilde bir şeye batırmak, üstünü o şeyle kaplamak, belemek.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

bulaş:

1. **bulaşdular:**-*du, -lar*

Diğer 112

Satır: **4**

Buluşmak, bir araya gelmek.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

Bulġaristān:

1. **Bulġaristān:**

Diğer 43

Satır: **1**

Doğu Avrupa'da ülke.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

bulġur:

1. **bulġur:**

Diğer 1

Mısra: **45**

Kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğday.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

2. **bulġur:**

Diğer 57

Satır: **10**

Kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğday.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış

pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

3. **bulġur:**

Diğer 57

Satır: **11**

Kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğday.

Altıncısı bulġur ile pilāvı

ʿAcem pilāvına olur müsāvī

4. **bulġura:**-*a*

Muhammes 2

Mısra: **48**

Kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğday.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb

Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

bulun:

1. **bulundurmaḳ:**-*dur, -maḳ*

Diğer 6

Satır: **29**

Var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ

etmiş olmasıdır.

2. **bulunur:**-*ur*

Diğer 5

Satır: **20**

Var olmak, mevcut olmak.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ

Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

3. **bulunan:**-*an*

Diğer 7

Satır: **7**

Var olmak, mevcut olmak.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu

yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

4. **bulunmadığındandır.:**-*ma, -dıġ, -ı, -n, -dan, -dır*

Diğer 7

Satır: **9**

Var olmak, mevcut olmak.

onda havā bulunmadığındandır.

Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

5. **bulunur:**-*ur*

Diğer 8

Satır: **9**

Var olmak, mevcut olmak.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur

yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

6. **bulunur:**-*ur*

Diğer 8

Satır: **13**

Var olmak, mevcut olmak.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi

ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

7. **bulunmasa:**-*ma, -sa*

Diğer 16

Satır: **24**

Var olmak, mevcut olmak.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı

ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

8. **bulunur:**-*ur*

Diğer 17

Satır: **5**

Var olmak, mevcut olmak.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ

teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

9. **bulunduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 19

Satır: **19**

Var olmak, mevcut olmak.

ḥamsi bulunduġu ʿinde’t-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḥamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyatına

10. **bulunacaḳ.:**-*acaḳ*

Diğer 26

Satır: **18**

Var olmak, mevcut olmak.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḥamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḥamsi ṭopluca ṣuralarda bulunacaḳ. Ötede

11. **bulunur.:**-*ur*

Diğer 41

Satır: **7**

Var olmak, mevcut olmak.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

12. **bulunur:**-*ur*

Kaside 1

Mısra: **149**

Var olmak, mevcut olmak.

Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḥamsi

13. **bulunur.:**-*ur*

Diğer 17

Satır: **24**

Belirlenmek, tespit edilmek.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

14. **bulunuyor.:**-*u, -yor*

Diğer 27

Satır: **20**

Herhangi bir durumda olmak.

ḥamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası ṣimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḥamsiniñ

15. **bulunmasınıñ:**-*ma, -sı, -nıñ*

Diğer 35

Satır: **18**

Herhangi bir durumda olmak.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

16. **bulunanlara:**-*an, -lar, -a*

Diğer 47

Satır: **1**

Herhangi bir durumda olmak.

Ḥamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḥastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

17. **bulunanlara:**-*an, -lar, -a*

Diğer 98

Satır: **20**

Herhangi bir durumda olmak.

Ḥamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḥastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

18. **bulunduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*

Diğer 104

Satır: **4**

Herhangi bir durumda olmak.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḥamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

19. **bulunması:**-*ma, -sı*

Diğer 104

Satır: **10**

Herhangi bir durumda olmak.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̱āniyen Eski
ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

20. **bulunması:**-*ma, -sı*
Diğer 60
Satır: **6**
Yer almak, mevcut olmak.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar
ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

21. **bulunsa:**-*sa*
Kaside 1
Mısra: **31**
Yer almak, mevcut olmak.
Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

22. **bulunaydıñız:**-*a, -y, -dı, -ñız*
Diğer 99
Satır: **20**
Katılmak, yer almak.
Bu baḥi̱s de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı
bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye
verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

23. **bulunduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 6
Satır: **24**
Bir yerde olmak.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a
gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince
çıḳdıġından baḥs ile şikāyet edilmiş

24. **bulunduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 7
Satır: **14**
Bir yerde olmak.
eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için
vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

25. **bulunduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 18
Satır: **2**
Bir yerde olmak.
ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi
ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılıġı
ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

26. **bulunur:**-*ur*
Diğer 18
Satır: **16**
Bir yerde olmak.
Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ
bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur
meṣelā

27. **bulunan:**-*an*
Diğer 19
Satır: **22**
Bir yerde olmak.
ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi
mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında
bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

28. **bulunup:**-*up*
Diğer 19
Satır: **23**
Bir yerde olmak.
bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keṣretle bulunup
o ḫavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

29. **bulunan:**-*an*
Diğer 20
Satır: **10**
Bir yerde olmak.
āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ
başlamasını müteʿāḳib
limandan ḫareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda
bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

30. **bulunan:**-*an*
Diğer 20

Satır: **15**

Bir yerde olmak.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayığınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini

müteʿāḳib āteş ḳayığında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

31. **bulunan:**-*an*

Diğer 20

Satır: **16**

Bir yerde olmak.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayığınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini

müteʿāḳib āteş ḳayığında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

32. **bulunur:**-*ur*

Diğer 27

Satır: **3**

Bir yerde olmak.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş

ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

33. **bulunan:**-*an*

Diğer 28

Satır: **10**

Bir yerde olmak.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava

çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

34. **bulunan:**-*an*

Diğer 41

Satır: **7**

Bir yerde olmak.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından

ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

35. **bulunduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 45

Satır: **21**

Bir yerde olmak.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu

yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

36. **bulunan:**-*an*

Diğer 104

Satır: **2**

Bir yerde olmak.

Ḫamsiye Dāʾir

Allāh selāmet versin şimdi Ṭrabzon'da bulunan Ḥamāmī-zāde İḥsān

37. **bulunduḳ.:**-*du, -ḳ*

Diğer 104

Satır: **15**

Bir yerde olmak.

verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda

ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

bulundur:

1. **bulundurur:**-*ur*

Diğer 33

Satır: **20**

Hazır veya var olmasını sağlamak, hazır etmek.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her

ḳayığıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

bulut:

1. **buluṭlar:**-*lar*

Diğer 23

Satır: **22**

Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.

Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

2. **buluṭlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 24

Satır: **3**

Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

3. **buluṭları:**-*lar*, -*ı*

Diğer 26

Satır: **8**

Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde şaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

bumbār:

1. **bumbārı:**-*ı*

Diğer 9

Satır: **7**

Kasaplık hayvanların kalın bağırsağı.

Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

2. **bumbārı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **15**

Kasaplık hayvanların kalın bağırsağı.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

bundan:

1. **bundan:**

Diğer 106

Satır: **17**

Şimdiden, bu zamandan.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

bundan şoñra:

1. **bundan şoñra:**

Diğer 53

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Ardından.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan şoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

2. **bundan şoñra:**

Diğer 60

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Hemen ardından.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan şoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

3. **bundan şoñra:**

Diğer 63

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Ardından.

Bundan şoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

buni:

1. **buni:**

Diğer 111

Satır: **4**

Bunu.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

bunuñ için:

1. **bunuñ için:**

Diğer 4

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. **bunuñ için:**

Diğer 6

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

3. **bunuñ için:**

Diğer 7

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu
muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

4. **bunuñ için:**

Diğer 7

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için
vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

5. **bunuñ için:**

Diğer 29

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

6. **bunuñ için:**

Diğer 32

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

7. **bunuñ için:**

Diğer 34

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

8. **bunuñ için:**

Diğer 60

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

9. **bunuñ için:**

Diğer 62

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

10. **bunuñ için:**

Diğer 64

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı miʿdelerdeki baʿṣ-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meṣābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

11. **bunuñ için:**

Diğer 66

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān
naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de
curcunayāt mūsīḳīyyede

12. **bunuñ için:**

Diğer 98

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bu sebeple, bundan ötürü.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde
şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

bunuñ üzerine:

1. **bunuñ üzerine:**

Diğer 110

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bundan dolayı.

bunuñ üzerine ḥāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf
Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

bura:

1. **burada:**-*da*

Diğer 4

Satır: **12**

Dikkat çekilmek istenen bir hususu belirtir.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve
lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile
mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **burada:**-*da*

Diğer 4

Satır: **17**

Dikkat çekilmek istenen bir hususu belirtir.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar
burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında
çāşnī degişdirmek

3. **buralardan:**-*lar, -dan*

Diğer 1

Mısra: **21**

Bu konu.

Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḥsin açalım

4. **burada:**-*da*

Diğer 43

Satır: **16**

Bu konu.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu
ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

5. **burada:**-*da*

Diğer 100

Satır: **3**

Konuşmanın bu yeri.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini şormamañızı ricā
ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi’ṣ-ṣavāb deyip
geçmelidir.

6. **buradan:**-*dan*

Diğer 5

Satır: **17**

Bu yer.

buradan alırlar.
Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu’l-mesbaḥ
fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

7. **buralarda:**-*lar, -da*

Diğer 19

Satır: **19**

Bu yer.

ḫamsi bulunduġu ʿinde’t-tecrübe añlaşılmış olduġundan
buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb
veyāḫūd manyaṭına

8. **buralarda:**-*lar, -da*

Diğer 24

Satır: **19**

Bu yer.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafîf vādîler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

9. **burada:**-*da*
Diğer 25
Satır: **22**
Bu yer.
Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

10. **burada:**-*da*
Diğer 25
Satır: **25**
Bu yer.
ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı şuda bir şandal ve sāḥil

11. **burada:**-*da*
Diğer 30
Satır: **10**
Bu yer.
Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḫamsi

12. **buralardan:**-*lar, -dan*
Diğer 36
Satır: **7**
Bu yer.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

13. **buraya:**-*y, -a*
Diğer 38
Satır: **8**
Bu yer.
volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bırakılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

14. **burada:**-*da*
Diğer 40
Satır: **18**
Bu yer.
ṣularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir.
Ora ḫalḳından otuz

15. **buralarda:**-*lar, -da*
Diğer 41
Satır: **16**
Bu yer.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

16. **burası:**-*sı*
Diğer 45
Satır: **22**
Bu yer.
Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḫareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

17. **burada:**-*da*
Diğer 56
Satır: **12**
Bu yer.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

18. **buranun:**-*nun*
Diğer 110
Satır: **21**
Bu yer.
Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḫamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

19. **burada:**-*da*
Diğer 112

Satır: **3**

Bu yer.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

20. **burası:**-*sı*

Diğer 115

Satır: **14**

Bu yer.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

burhān istemez:

1. **burhān istemez:**-*mez*

Diğer 33

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin doğruluğundan emin olmak için kanıt, delil istemek.

Vażʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez demişlerdir.

2. **burhān istemez:**-*mez*

Gazel 2

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin doğruluğundan emin olmak için kanıt, delil istemek.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu şırma çevreye
Vaẓʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

burun:

1. **burnu:**-*u*

Diğer 17

Satır: **20**

Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

burun delikleri:

1. **burun delikleri:**

Diğer 5

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Burnun iki boşluğu.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

burun deliklerinde:

1. **burun deliklerinde:**-*n, -de*

Diğer 8

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Burnun iki boşluğu.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

būse:

1. **būse-i:**-*i*

Diğer 8

Satır: **20**

Öpme, öpücük, öpüş.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ‘uşşāḳdan dāmānı var

2. **būse-i:**-*i*

Gazel 5

Mısra: **8**

Öpme, öpücük, öpüş.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

3. **būseñle:**-*ñ, -le*

Diğer 106

Satır: **12**

Öpme, öpüş. II Bir şeyi içme durumu.

Aldı Yaşar Ṣādī
Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār

būstān:

1. **būstānlara:**-*lar, -a*

Diğer 36

Satır: **1**

Sebze bahçesi, bağ.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu
añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

2. **būstāna:**-*a*

Diğer 114

Satır: **13**

Sebze bahçesi, bağ.

şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

3. **būstān:**

Diğer 115

Satır: **14**

Sebze bahçesi, bağ.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

būstān ḳuyusunuñ:

1. **būstān ḳuyusunuñ:**-*nuñ*

Diğer 114

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Sebze bahçesini sulamak için inşa edilmiş kuyu.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

būy-i ʿanber:

1. **būy-i ʿanber:**

Gazel 4

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Amber kokusu. II Güzel koku.

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

būy-ı laṭīfi:

1. **būy-ı laṭīfi:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **113**

Kelime Tipi: -

Hoş, güzel koku.

Bir būy-ı laṭīfi var ki olmuş
Misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi

büber:

1. **büber:**

Muhammes 1

Mısra: **21**

Biber.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

bühtān:

1. **bühtān:**

Gazel 2

Mısra: **26**

İftira, yalan söz.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

büklüm:

1. **büklüm:**

Diğer 12

Satır: **3**

Kıvrılmış, bükülmüş bir şeyin meydana getirdiği halka, kıvrım.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

bükül:

1. **bükülerek:**-*erek*

Diğer 63

Satır: **2**

Kıvrılmak.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek şūretde bükülerek ḳarnından dışarıya şalıverilir öbür ucu da

bürūdet:

1. **bürūdetiñ:**-*iñ*

Kaside 1

Mısra: **177**

Bir şeyin insanın üzerinde bıraktığı soğuk etki, manevi soğukluk.
Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḥamsi

büryān:

1. **büryānı:**-*ı*
Diğer 46
Satır: **20**
Kebap.
bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

2. **büryānı:**-*ı*
Muhammes 1
Mısra: **10**
Kebap.
Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

3. **büryān:**
Kaside 1
Mısra: **35**
Kebap. II Kavrulma, yanma.
Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān
Aġyāre de çıtlama-yı ḥamsi

büryān olurken:

1. **büryān olurken:**-*ur, -ken*
Diğer 66
Satır: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kebap olmak, kavrulmak.
ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk
raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

büsbütün:

1. **büsbütün:**
Diğer 64
Satır: **12**
Tamamen, tam anlamıyla.
denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

bütün:

1. **bütün:**
Diğer 16
Satır: **22**
Eksiksiz, tam.
olduġundan bu ṭaraflarca ḥamsiye raġbet pek ziyādedir
gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vaż ʿ etmege

2. **bütün:**
Diğer 18
Satır: **15**
Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.
Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meṣelā

3. **bütün:**
Diğer 18
Satır: **18**
Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

4. **bütün:**
Diğer 97
Satır: **12**
Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.
ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

5. **bütün:**
Diğer 100
Satır: **6**
Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.
Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḳaradeñiz'deki bütün ḫamsiler Ḫamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

6. **bütün:**
Diğer 100

Satır: **6**

Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.

Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ
ḳonferansını derin bir minnet

7. **bütün:**

Diğer 100

Satır: **15**

Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan
bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır
başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

8. **bütün:**

Diğer 103

Satır: **15**

Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ
iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

9. **bütün:**

Diğer 107

Satır: **5**

Bahsedilen şeylerin tamamı.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz
çıḳaydi. Yaḳduḳ

10. **bütün:**

Gazel 2

Mısra: **7**

Bahsedilen şeylerin tamamı.

Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

11. **bütün:**

Diğer 111

Satır: **1**

Bütün.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun
millet tüterler
cözlerumde ha

12. **bütun:**

Diğer 111

Satır: **8**

Bütün.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene
özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededer Ha benum ṭarafumdan çoḳ
selām diyesun bütun

13. **bütun:**

Diğer 112

Satır: **3**

Bütün.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun
Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

büyü:

1. **büyüdügü:**-*düg, -ü*

Diğer 5

Satır: **23**

Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.

bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü
müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

2. **büyürse:**-*r, -se*

Diğer 6

Satır: **1**

Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir
ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için
ḫamsi yemlenmek üzere

3. **büyümedigi:**-*me, -dig, -i*

Diğer 8

Satır: **2**

Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür
vücūduyla mütenāsiben

büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

4. **büyüyelim:**-*y, -elim*

Diğer 101

Satır: **21**

Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

5. **büyümeden:**-*meden*

Diğer 37

Satır: **7**

Bitki için mahsul vermek.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḥamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

6. **büyür:**-*r*

Diğer 114

Satır: **23**

Gelişmek, olgunlaşmak.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamışsun citāb

büyük:

1. **büyükdür:**-*dür*

Diğer 8

Satır: **1**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha iri olan.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

2. **büyük:**

Diğer 21

Satır: **2**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha iri olan.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḥamsi ve çaça ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḥamsiniñ kilosu

3. **büyük:**

Diğer 21

Satır: **5**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha iri olan.

Bizde ḥamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

4. **büyük:**

Diğer 21

Satır: **13**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha iri olan.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḥamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

5. **büyük:**

Diğer 38

Satır: **6**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha iri olan.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

6. **büyük:**

Diğer 7

Satır: **25**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha uzun olan.

büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḥtimāliyledir

7. **büyük:**

Diğer 16

Satır: **11**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha uzun olan.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ

Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

8. **büyük:**

Diğer 28

Satır: **19**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha uzun olan.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

9. **büyük:**

Diğer 20

Satır: **3**

Geniş.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

10. **büyük:**

Diğer 1

Mısra: **42**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

11. **büyük:**

Diğer 12

Satır: **9**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

12. **büyük:**

Diğer 12

Satır: **11**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

13. **büyük:**

Diğer 30

Satır: **12**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

14. **büyük:**

Diğer 34

Satır: **12**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

15. **büyük:**

Diğer 58

Satır: **14**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

16. **büyük:**

Diğer 106

Satır: **18**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

17. **büyük:**

Diğer 108

Satır: **6**

Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, makro.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

18. **büyük:**

Diğer 8

Satır: **24**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha uzun ve iri olan.
Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

19. **büyük:**
Diğer 20
Satır: **3**
Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha geniş olan.
istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

20. **büyük:**
Diğer 40
Satır: **21**
Miktarı fazla olan, sayıca çok olan.
büyük akın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü't-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

21. **büyük:**
Diğer 41
Satır: **17**
Miktarı fazla olan, sayıca çok olan.
yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doğru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keṯīf kitleler ḥālinde

22. **büyük:**
Diğer 33
Satır: **13**
Mühim, önemli.
ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

23. **büyük:**
Diğer 42
Satır: **8**
Mühim, önemli.
ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

24. **büyük:**
Diğer 100
Satır: **9**
Mühim, önemli.
yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

25. **büyük:**
Diğer 1
Mısra: **79**
Çok, ortalamayı aşan.
Ḳoparır evlerde büyük fırtına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

26. **büyük:**
Diğer 55
Satır: **4**
Çok, ortalamayı aşan.
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırtına

27. **büyük:**
Diğer 97
Satır: **8**
Önemli.
ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

28. **büyük:**
Diğer 102
Satır: **23**
Önemli.
Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

büyük aġ:
1. **büyük aġ:**
Diğer 31

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi ığrıbı. Hamsi avına özel hazırlanmış ığrıp ağı.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri

fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

Büyük Ansiḳlopedi:

1. **Büyük Ansiḳlopedi:**

Diğer 13

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

La Grande Encyclopedie. On üç kişinin idaresi altında yazılan ve 31 ciltten oluşan Fransızca ansiklopedi.

Ḫamsiden bāḥiṣ eserler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

2. **Büyük Ansiḳlopedi:**

Diğer 17

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

La Grande Encyclopedie. On üç kişinin idaresi altında yazılan ve 31 ciltten oluşan Fransızca ansiklopedi.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki saṭırları iḥtivā eder

Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

3. **Büyük Ansiḳlopedi:**

Diğer 18

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

La Grande Encyclopedie. On üç kişinin idaresi altında yazılan ve 31 ciltten oluşan Fransızca ansiklopedi.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar

Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

4. **Büyük Ansiḳlopedi:**

Diğer 152

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

La Grande Encyclopedie. On üç kişinin idaresi altında yazılan ve 31 ciltten oluşan Fransızca ansiklopedi.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ

Büyük Ansiḳlopedi Türkiye Nüfūsu Cihān-nümā

büyük babamuñ:

1. **büyük babamuñ:**-*m, -uñ*

Diğer 113

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Annenin veya babanın babası, dede.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ

ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

büyük bayram eder:

1. **büyük bayram eder:**-*er*

Diğer 1

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Çok sevinmek.

Pişmedigi evde bir kimse gülmez

Büyük bayram eder alan mübārek

2. **büyük bayram eder:**-*er*

Diğer 33

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Çok sevinmek.

Almayan olursa çeker āh u vāh

Büyük bayram eder alan mübārek

büyüklüg:

1. **büyüklügü:**-*ü*

Diğer 17

Satır: **12**

Büyük olma durumu, ölçüleri bakımından benzerlerinden büyük olma, genişlik, irilik, cesamet.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ

bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

2. **büyüklügünden:**-*ü, -n, -den*

Diğer 17

Satır: **13**

Büyük olma durumu, ölçüleri bakımından benzerlerinden büyük olma, genişlik, irilik, cesamet.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

büyūt:

1. **büyūtda:**-*da*

Diğer 14

Satır: **14**

Evler, haneler.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

büz:

1. **büzülür:**-*ül, -ür*

Diğer 6

Satır: **16**

Daralmak, küçülmek.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

2. **büzer:**-*er*

Diğer 7

Satır: **1**

Daralmak, küçülmek.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

C

C beg:

1. **C beg:**

Diğer 114

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.

Ḫamsi Gübresi
Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

2. **C beg:**

Diğer 114

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

3. **C beg:**

Diğer 114

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḫse girmege tenezzül etmeyordu.

4. **C beg:**

Diğer 114

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

5. **C beg:**

Diğer 114

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden.

6. **C beg:**

Diğer 114

Satır: **22**
Kelime Tipi: -
İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.
Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayirım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

7. **C beg:**
Diğer 115
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.
arṣun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha Toḫum naṣul

8. **C beg:**
Diğer 115
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.
ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

9. **C beg:**
Diğer 115
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.
Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḥamsi ḳılçıḳu batṣun.. Daha bilmezṣun ḥamsinun

10. **C beg:**
Diğer 115
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
İsmi açıkça söylenmeyen kişi adı.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaṣun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḥamsinun ṭāvasu olur

caba:
1. **caba:**
Kaside 1
Mısra: **220**
Parasız, bedava verilen şey.
Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḥamsi

cā-be-cā:
1. **cā-be-cā:**
Muhammes 2
Mısra: **17**
Yer yer.
Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

cāʾize verse:
1. **cāʾize verse:**-*se*
Kaside 1
Mısra: **218**
Kelime Tipi: -
Büyük bir kimse kendisi için yazılmış olan bir methiyeye karşılık sanatkara eşya veya para vermek.
Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḥamsi

cālis-i evreng:
1. **cālis-i evreng:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Tahta oturan kimse. II Bir yerde en önde gelen.
Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

cām:
1. **cāmımdan:**-*ım, -dan*
Kaside 1
Mısra: **234**
Kadeh. II Tuzlu hamsi suyu.
Ehl-i şikem oldu mest-i leẕẕet
Cāmımdan içince lāy-i ḥamsi

cān:
1. **cānı:**-*ı*
Diğer 1
Mısra: **55**
İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

2. **cānı:**-*ı*
Diğer 7
Satır: **11**
İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

3. **cānı:**-*ı*
Gazel 1
Mısra: **2**
İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.
N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

4. **cānı:**-*ı*
Gazel 3
Mısra: **4**
İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.
Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

5. **cān:**
Diğer 1
Mısra: **44**
Sevimli, şirin.
Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

6. **cāna:**-*a*
Diğer 108
Satır: **1**
Canlı, hayvan.
ṭā-ḫū naşıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naşıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi şordi İḥsān

cān behā bulmaz:
1. **cān behā bulmaz:**-*maz*
Diğer 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Değerli olmak. II Canın değeri olmak.
Hele ġavġasınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz

cān çeşmine:
1. **cān çeşmine:**-*n*, -*e*
Kaside 1
Mısra: **204**
Kelime Tipi: -
Can gözü, kalp gözü.
Her defʿada incilā-feşāndır
Cān çeşmine tūtiyā-yı ḫamsi

cān istemez:
1. **cān istemez:**-*mez*
Diğer 54
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Bir şeyi canı çekmek, istek duymak.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

2. **cān istemez:**-*mez*
Gazel 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Bir şeyi canı çekmek, istek duymak.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

cān naḳdi:
1. **cān naḳdi:**
Kaside 1
Mısra: **205**
Kelime Tipi: -
En değerli şey olan can sermayesi, can varlığı.
Cān naḳdi yoluñda rāyegāndır
Ey dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi

cān vermedikçe:
1. **cān vermedikçe:**-*me*, -*dikçe*
Gazel 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Deyim**
Ölmek.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

cānān:

1. **cānānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **1**

Gönül verilen, sevgili.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

cāndan:

1. **cāndan:**

Diğer 101

Satır: **1**

Büyük bir samimiyetle, yürekten.

bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

cānfes:

1. **cānfesdendur:**-*den, -dur*

Diğer 109

Satır: **6**

Parlak, ince, iki renkli gibi görünen ipekli kumaştan yapılmış olan.

Kahyamuz Laz uşaġu
Cānfesdendur ḳuşaġu

cānı ṣıcaḳ:

1. **cānı ṣıcaḳ:**

Diğer 7

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Hoşa gitme özelliği olan, cana yakın, hoşa giden.

onda havā bulunmadığındandır.
Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

cānlan:

1. **cānlandu:**-*du*

Diğer 112

Satır: **16**

Hareketlilik kazanmak, hareketlenmek.

Baḳındum aluḳ aluḳ
Apansızun cānlandu

cānlar ġıdāsı:

1. **cānlar ġıdāsı:**

Diğer 1

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

2. **cānlar ġıdāsı:**

Diğer 54

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

cānlı:

1. **cānlı:**

Kaside 1

Mısra: **144**

Hareketli, cevval.

Bir ṣānlı veġā veġā-yı cūṣān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

2. **cānlılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 100

Satır: **15**

İnsan ve hayvan.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır
başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

cānlı cānlı:

1. **cānlı cānlı:**

Kaside 1

Mısra: **191**

Kelime Tipi: -

Çok taze, daha ölmemiş.

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

cānlı ḳalır:

1. **cānlı ḳalır:**-*ır*

Diğer 29

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yaşamaya devam etmek, canı olmak, diri olmak.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

cān-rübāsı:

1. **cān-rübāsı:**

Muhammes 3

Mısra: **15**

Gönlü kendine çeken. II Yemekten zevk alınan yiyecek.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

Cānsızoġlu Muṣṭafā Ṣıdkı Beg:

1. **Cānsızoġlu Muṣṭafā Ṣıdkı Beg:**

Kaside 2

Mısra: **25**

Kelime Tipi: -

Oflu Cansızoğulları'ndan Ahmed Efendi'nin oğludur. Şiirle tanışması Aşık Ömer, Aşık Garip Divanlarıyla olmuştur. Tuhfe-i Vehbi'yi ezberlemiştir. Miras yoluyla eline geçen Yahya Divanı'nı incelemiştir. Fuzuli ve Nefi gibi meşhur şairleri okumayı da ihmal etmemiştir. İlk yazılarını Trabzon'da çıkan Fecir'le neşretmiştir.. Çeşitli dergilerde yer almış ciddi ve mizahi yazıları vardır.

Cānsızoġlu Muṣṭafā Ṣıdkı Beg

cānum çikildi:

1. **cānum çikildi:**

Diğer 107

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

"Canım sıkıldı" anlamına gelen söz. Bezginlik, bıkkınlık duyma.

oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

cāy-ı ḫamsi:

1. **cāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **194**

Kelime Tipi: -

Hamsi mekanı, hamsinin bulunduğu yer.

Kāşāne-i sīne bezm-i sevdā
Ḫum-ḫāne-i miʿde cāy-ı ḫamsi

cāy-ı pāk-i iḫtirām:

1. **cāy-ı pāk-i iḫtirām:**

Muhammes 3

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Saygı gösterilen temiz, güzel yer.

Cāy-ı pāk-i iḫtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

Cebelü't-Tārık Boġazı'ndan:

1. **Cebelü't-Ṭārık Boġazı'ndan:***-n, -dan*

Diğer 40

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

İspanya'nın güneyinde aynı adı taşıyan dağın eteğinde kurulmuş kasaba ve Avrupa ile Afrika'yı birbirinden ayıran boğaz.

büyük aḳın ḫālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü't-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doġru gider

cebīn olan:

1. **cebīn olan:***-an*

Diğer 20

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Korkak olmak, ürkek olmak.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

ceddü'l-ecdād:

1. **ceddü'l-ecdādıdır.:***-ı, -dır*

Diğer 99

Satır: **24**

Ata, dede. II Aynı soy, cins.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

cedīd:

1. **cedīd:**

Diğer 10

Satır: **20**

Yeni.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **cedīd:**

Diğer 13

Satır: **7**

Yeni.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīs̲-i niʿmet ḥiṭābıdır.

cedvel:

1. **cedveller:**-*ler*

Diğer 40

Satır: **6**

Çizelge, liste.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüs̲ ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

2. **cedvel:**

Diğer 44

Satır: **6**

Çizelge, liste.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḥamsi ile dīger balıḳlar
yekūnununñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

3. **cedvel:**

Diğer 44

Satır: **15**

Çizelge, liste.

Cedvel 2
Senesi

4. **cedvelde:**-*de*

Diğer 45

Satır: **6**

Çizelge, liste.

avlanan ḥamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḥamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

5. **cedvelimize:**-*imiz, -e*

Diğer 45

Satır: **4**

Çizelge, liste.

ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner. 1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

cehālet:

1. **cehāletimi:**-*im, -i*

Diğer 114

Satır: **10**

Bilgisizlik.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥs̲e girmege tenezzül etmeyordu.

2. **cehāletunu:**-*u, -n, -u*

Diğer 115

Satır: **14**

Cehalet, cahillik.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

cel:

1. **celdu:**-*du*

Diğer 107

Satır: **22**

Gelmek.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

2. **celup:**-*up*

Diğer 107

Satır: **20**

Gelmek.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

3. **celduk:**-*du, -k*
Diğer 108
Satır: **14**
Gelmek.
denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad. Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

4. **celduḳ:**-*du, -k*
Diğer 110
Satır: **8**
Gelmek.
Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

5. **celdum:**-*du, -m*
Diğer 110
Satır: **16**
Gelmek.
altunda. Ḥamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

6. **celdu:**-*du*
Diğer 111
Satır: **7**
Gelmek.
da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

celatin:

1. **celatin:**
Diğer 46
Satır: **17**
Hayvanların kemik, kıkırdak vb. dokularından veya bitkisel yosunlardan elde edilen saydam, renksiz, kokusuz bir madde.
albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

celbedilir:

1. **celbedilir:**-*il, -ir*
Diğer 21
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Kendine doğru çekmek.
Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

celbetmek:

1. **celbetmek:**-*mek*
Diğer 18
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Kendine doğru çekmek.
āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ akşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

celduk:

1. **celduk:**
Diğer 107
Satır: **19**
Geldik.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

cemʿ:

1. **cemʿi:**-*i*
Diğer 42
Satır: **10**
Toplanma.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

cemādāt:

1. **cemādāt:**

Muhammes 1

Mısra: **20**

Cansız varlıklar.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

Cemāl Kapdan:

1. **Cemāl Kapdan:**

Diğer 113

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Özel isim.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

cemel:

1. **cemeldir:**-*dir*

Gazel 1

Mısra: **19**

Deve.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

cemīʿ:

1. **cemīʿ:**

Diğer 10

Satır: **19**

Cümle, hep, bütün.

lehcesinde ḫapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

cemīʿ cümle:

1. **cemīʿ cümle:**

Diğer 113

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bütün.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḫażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

cemʿiyyet:

1. **cemʿiyyet-i:**-*i*

Diğer 22

Satır: **17**

Topluluk.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

2. **cemʿiyyet-i:**-*i*

Gazel 6

Mısra: **1**

Topluluk.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

3. **cemʿiyyete:**-*e*

Muhammes 1

Mısra: **39**

Topluluk.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

cemʿiyyet-i niʿmetiñ:

1. **cemʿiyyet-i niʿmetiñ:**-*iñ*

Kaside 1

Mısra: **257**

Kelime Tipi: -

Nimet topluluğu, rızıkların tümü.

Cemʿiyyet-i niʿmetiñ Ḫüdāsı
Göstermesin iḫtifā-yı ḫamsi

cemm-i ġafīr:

1. **cemm-i ġafīr:**

Diğer 109

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Büyük insan kalabalığı.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳışa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

cemu:

1. **cemunuñ:**-*nuñ*

Diğer 107

Satır: **22**

Gemi.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

ceng ü cidāl etdikleri:

1. **ceng ü cidāl etdikleri:**-*dik, -leri*

Diğer 14

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Kavga etmek, mücadele etmek.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balığıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

cennet:

1. **cennet:**

Diğer 53

Satır: **13**

Dini inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapmış kimselerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

2. **cennetde:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **39**

Dini inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapmış kimselerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak.

Cennetde de çünkü mā- ḥażarmış
Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḫamsi

cenūb:

1. **cenūba:**-*a*

Diğer 40

Satır: **21**

Güney.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden

şoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doġru gider

cep defterine:

1. **cep defterine:**-*n, -e*

Diğer 6

Satır: **29**

Kelime Tipi: -

Cepte taşınan not defteri.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

cerāʾid:

1. **cerāʾid-i:**-*i*

Diğer 13

Satır: **17**

Gazeteler.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

cereyān:

1. **cereyānlara:**-*lar, -a*

Diğer 16

Satır: **13**

Bir yönden bir yöne doğru akma, akış.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

2. **cereyānı:**-*ı*

Diğer 63

Satır: **12**

Bir yönden bir yöne doğru akma, akış. II Hava cereyanı.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

3. **cereyānlara:**-*lar, -a*

Diğer 16

Satır: **13**

Bir yönden bir yöne doğru akma, akış. II Su cereyanı.
yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri
pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma
tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

4. **cereyānlarla:**-*lar, -la*
Diğer 25
Satır: **19**
Bir yönden bir yöne doğru akma, akış. II Su cereyanı.
ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek
ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere akıyor ṣanıyorsuñuz.

cesāmet:
1. **cesāmetlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*
Diğer 98
Satır: **3**
Büyüklük, irilik.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten
cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece
maḥdūddur.

cesāret edemedim:
1. **cesāret edemedim:**-*e, -me, -di, -m*
Diğer 53
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Gönlü razı olmamak, istememek.
aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye
ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

ceşduk:
1. **ceşduk:**
Diğer 107
Satır: **7**
Geçtik.
çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi
kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi
oynamaya İḥsān

cesūr:
1. **cesūr:**
Diğer 101
Satır: **18**
Yürekli, korkusuz.
ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve
mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḫāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla
ḥükūmet ḳonaġı

cevāb alınca:
1. **cevāb alınca:**-*ınca*
Diğer 53
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca, söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla karşılık verilmek.
Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım
Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

cevāb etdi:
1. **cevāb etdi:**-*di*
Diğer 113
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Cevap vermek.
Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

cevāb-ı müjde alır:
1. **cevāb-ı müjde alır:**-*ır*
Kaside 1
Mısra: **61**
Kelime Tipi: -
Sevindirici haberi alan kimse bu haber karşılığında bir cevap vermek.
Dağlardan alır cevāb-ı müjde
Ötdükçe şu zurna-yı ḫamsi

cevelān:
1. **cevelāndan:**-*dan*
Diğer 9
Satır: **23**
Dolaşma, gidip gelme, deveran.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

cevf-i miʿde dolar:

1. **cevf-i miʿde dolar:**-*ar*

Kaside 1

Mısra: **81**

Kelime Tipi: -

Mide boşluğu dolmak, karnı doymak.

Seyriyle dolar şu cevf-i miʿde
Lāzım degil iştirā-yı ḫamsi

cevher-i kīmyā-yı ḫamsi:

1. **cevher-i kīmyā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **226**

Kelime Tipi: -

Hamsi iksirinin özü.

Dürr-dāne-i naẓm-ı āb-dārım
Hem cevher-i kīmyā-yı ḫamsi

cevlān-ger-i meydān olur:

1. **cevlān-ger-i meydān olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Meydanda dolaşmak. II Herkes tarafından tüketilmek.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

cevr:

1. **cevr:**

Kaside 1

Mısra: **27**

Eza, eziyet, cefa.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

cevvāl:

1. **cevvāl:**

Diğer 43

Satır: **17**

Boş durmayan, dinamik, iş canlısı.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

ceyfuña baḳarsun:

1. **ceyfuña baḳarsun:**-*ar, -sun*

Diğer 114

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Keyfine bakmak deyiminin Doğu Karadeniz ağzındaki söylenişi.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu şarmuşaḳ mu encinar mu

ceyyid:

1. **ceyyiddir:**-*dir*

Diğer 47

Satır: **5**

İyi, hoş, taze.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

2. **ceyyiddir:**-*dir*

Muhammes 3

Mısra: **5**

İyi, hoş, taze.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

Cezāʾir:

1. **Cezāʾir:**

Diğer 42

Satır: **5**

Cezayir. Kuzey Afrika'da bir ülke.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

cezā-yi naḳdī alınır:

1. **cezā-yi naḳdī alınır:**-*ın, -ır*

Diğer 19

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Para cezası almak.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

cezb eder:

1. **cezb eder:**-*er*
   Gazel 4
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kendine çekmek, etkilemek, bağlamak.
Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil cezb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḥayrānı var

cezerum:

1. **cezerum:**
   Diğer 111
   Satır: **6**
   Gezerim.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

cibi:

1. **cibi:**
   Diğer 107
   Satır: **6**
   Gibi.
açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

2. **cibi:**
   Diğer 107
   Satır: **20**
   Gibi.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

3. **cibi:**
   Diğer 107
   Satır: **23**
   Gibi.
oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

4. **cibi:**
   Diğer 110
   Satır: **9**
   Gibi.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

cidd:

1. **cidd:**
   Diğer 67
   Satır: **9**
   Alay ve latife kabilinden olmayıp ciddi olma, ciddilik.
cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

ciddī:

1. **ciddī:**
   Diğer 3
   Satır: **2**
   Fikri veya öğretici bir değer taşıyan, belli bir amacı bulunan.
Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı şarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **ciddī:**
   Diğer 3
   Satır: **2**
   Fikri veya öğretici bir değer taşıyan, belli bir amacı bulunan.
Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı şarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

3. **ciddī:**

Diğer 4

Satır: **4**

Fikri veya öğretici bir değer taşıyan, belli bir amacı bulunan.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

4. **ciddī:**

Diğer 4

Satır: **4**

Fikri veya öğretici bir değer taşıyan, belli bir amacı bulunan.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

5. **ciddīdir:**-*dir*

Diğer 102

Satır: **28**

Önemli, üzerinde durulması gereken.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya Şāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

ciddiyetle:

1. **ciddiyetle:**

Diğer 44

Satır: **2**

Önemle, ciddi bir şekilde üzerinde durarak.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

cihān:

1. **cihān:**

Diğer 1

Mısra: **36**

Bütün insanlar, dünyada yaşayan herkes.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

2. **cihān:**

Diğer 60

Satır: **21**

Bütün insanlar, dünyada yaşayan herkes.

Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

3. **cihān:**

Kaside 1

Mısra: **98**

Bütün insanlar, dünyada yaşayan herkes.

Ellerde sepet sepet ṭaşırlar
Gūyā ki cihān lālā-yı ḫamsi

4. **cihān:**

Kaside 2

Mısra: **14**

Bütün insanlar, dünyada yaşayan herkes.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

Cihān-nümā:

1. **Cihān-nümā:**

Diğer 13

Satır: **2**

Katip Çelebi'nin coğrafyaya dair meşhur eseri.

Ḫamsiden bāḥiş eserler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

2. **Cihān-nümā'sında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 13

Satır: **15**

Katip Çelebi'nin coğrafyaya dair meşhur eseri.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

3. **Cihān-nümā:**

Diğer 15

Satır: **23**

Katip Çelebi'nin coğrafyaya dair meşhur eseri.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtişār ile derceder.

4. **Cihān-nümā:**
Diğer 15
Satır: **27**
Katip Çelebi'nin coğrafyaya dair meşhur eseri.
Cihān-nümā İstanbul ṭabʿı 1145 ṣ 431.

5. **Cihān-nümā:**
Diğer 152
Satır: **12**
Katip Çelebi'nin coğrafyaya dair meşhur eseri.
Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
Büyük Ansiḳlopedi Türkiye Nüfūsu Cihān-nümā

cihet:
1. **cihete:**-*e*
Diğer 34
Satır: **8**
Husus.
verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası
taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu
cihete diḳḳat etmelidir.

2. **ciheti:**-*i*
Diğer 53
Satır: **11**
Husus.
aṣaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye
ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

3. **cihetden:**-*den*
Diğer 62
Satır: **12**
Taraf.
şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri
cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır
ve iki cihetden teşrīḥ

4. **cihetlerdeki:**-*ler, -de, -ki*
Diğer 67
Satır: **6**
Konu, husus.
muḥammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında
manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa
cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

cilā:
1. **cilāsı:**-*sı*
Muhammes 2
Mısra: **2**
Parlaklık, parlama.
Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

cilā verir:
1. **cilā verir:**-*ir*
Muhammes 2
Mısra: **53**
Kelime Tipi: -
Sindirimi kolaylaştırmak.
Miʿde için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

cild:
1. **cild:**
Diğer 15
Satır: **26**
Bir eserin, birbirinin devamı olarak birkaç kitap halinde basılan kısımlarından her biri.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat
eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

2. **cild:**
Diğer 18
Satır: **24**
Bir eserin, birbirinin devamı olarak birkaç kitap halinde basılan kısımlarından her biri.
ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş
bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

3. **cild:**
Diğer 19
Satır: **24**

Bir eserin, birbirinin devamı olarak birkaç kitap halinde basılan kısımlarından her biri.
bunlar Felemenk şularıyla Aḳdeñiz'de kes̲retle bulunup o ḥavālīde şardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

cılız şalaṭa:
1. **cılız şalaṭa:**
Diğer 43
Satır: **27**
Kelime Tipi: **-**
Az malzeme kullanılarak yapılan salata.
cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

cilve:
1. **cilvede:**-*de*
Kaside 1
Mısra: **164**
Nazlanma, kırıtma.
Ḳaʿrında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

cilve vü nāzı:
1. **cilve vü nāzı:**-*ı*
Diğer 58
Satır: **12**
Kelime Tipi: **-**
İşveli ve nazlı.
āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

cilve-sāz olup:
1. **cilve-sāz olup:**-*up*
Diğer 10
Satır: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cilveli, cilve yapan gibi olduğu düşünülmek, hoşa giden olmak.
ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

cim:
1. **cime:**-*e*
Diğer 114
Satır: **17**
Kim, hangi kimse.
C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden.

cins:
1. **cinsinden:**-*i, -n, -den*
Diğer 45
Satır: **7**
Tür, çeşit.
oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

2. **cins:**
Diğer 98
Satır: **4**
Tür, çeşit.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüs̲se ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

3. **cinsi:**-*i*
Diğer 98
Satır: **2**
Tür, çeşit.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

4. **cinsi:**-*i*
Diğer 18
Satır: **18**
Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

5. **cinsine:**-*i, -n, -e*

Diğer 18

Satır: **10**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür

Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

6. **cinsden:**-*den*

Diğer 36

Satır: **3**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi

Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

7. **cinsden:**-*den*

Diğer 40

Satır: **6**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti

Ṭrabzonluları ñ teşebbüş ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller

Her cinsden bir oḳḳa

8. **cinsden:**-*den*

Diğer 46

Satır: **8**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ haẓmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz

yaġı faẓla ve ḳatı olanlar miʿdelerde haẓımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

9. **cinsinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 50

Satır: **3**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini

bi't-taḫnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

10. **cinslerinde:**-*leri, -n, -de*

Diğer 64

Satır: **3**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde

derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

11. **cinsuni:**-*u, -n, -i*

Diğer 114

Satır: **22**

Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle

C Beg Ha ṣorayırım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

12. **cins-i:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **33**

Çeşit.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az

Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

cinsen:

1. **cinsen:**

Diğer 6

Satır: **1**

Cins bakımından.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i sānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince

ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

cisim:

1. **cisimlere:**-*ler, -e*

Diğer 28

Satır: **1**

Boşlukta bir yer kaplayan varlık, madde, nesne.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr

bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

2. **cisim:**

Diğer 60

Satır: **16**

Boşlukta bir yer kaplayan varlık, madde, nesne.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

cism:

1. **cism-i:**-*i*

Diğer 12

Satır: **5**

Vücut.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside

ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār

meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

2. **cismiñdeki:**-*i, -ñ, -de, -ki*

Diğer 23

Satır: **3**

Vücut.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ

Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

3. **cisminde:**-*i, -n, -de*

Gazel 3

Mısra: **18**

Vücut.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī

Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

4. **cismiñdeki:**-*i, -ñ, -de, -ki*

Kaside 1

Mısra: **124**

Vücut.

Baġlansa Ṣaṭṭ ü Furāt ḳanmaz

Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

5. **cism-i:**-*i*

Muhammes 1

Mısra: **38**

Vücut.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir

Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

6. **cism-i:**--*i*

Muhammes 2

Mısra: **69**

Vücut.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā

Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

7. **cismiñ:**-*iñ*

Diğer 60

Satır: **16**

Boşlukta bir yer kaplayan varlık, madde, nesne.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

8. **cismi:**-*i*

Diğer 1

Mısra: **70**

Beden, vücut. II Kimse, kişi.

On ikinci kiremitde kebābı

Yiyenleriñ cismi çalar rübābı

9. **cismi:**-*i*

Diğer 58

Satır: **21**

Beden, vücut. II Kimse, kişi.

Yiyenleriñ cismi çalar rübābı

Küpleri doldurur olan ḥesābı

cism-i pākin:

1. **cism-i pākin:**-*in*

Gazel 4

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Parlak vücutlu.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ

Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

citāb:

1. **citāb:**

Diğer 114

Satır: **19**

Kitap.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

2. **citāb:**

Diğer 114

Satır: **23**

Kitap.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamiṣsun citāb

3. **citāblar:**-*lar*

Diğer 115

Satır: **9**

Kitap.

hepisinu yazar citāblar Ha dururṣun ḳarşımda miṣurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

civānım:

1. **civānım:**

Diğer 2

Mısra: **16**

İltifat ve sevgi ifade eden teklifsiz bir hitap sözü.

ʿAṣḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḫamsi

civār:

1. **civārına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 25

Satır: **8**

Yakın yer, çevre, yöre, etraf.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

2. **civārı:**-*ı*

Diğer 67

Satır: **17**

Yakın yer, çevre, yöre, etraf.

meṣelā Erżurum ve civārı ṣāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

3. **civār:**

Diğer 114

Satır: **8**

Yakın.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

coġrāfiyyūn:

1. **coġrāfiyyūndan:**-*dan*

Diğer 13

Satır: **11**

Coğrafyacılar.

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḫaḳḳā ki bir eṣer-i müfīddir. 1005 sāl-i

coṣ:

1. **coşan:**-*an*

Diğer 27

Satır: **22**

Hareketi hızlanmak, şiddetlenmek.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

covde:

1. **covde:**

Diğer 107

Satır: **26**

Gövde.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣığınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

cömerd:

1. **cömerd:**

Diğer 42

Satır: **1**

Kendine ait şeyleri kolaylıkla verebilen, vermekten kaçınmayan. II Faydası olan, fayda sağlayan.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

cör:

1. **cörmeliydu:**-*meli, -y, -du*
Diğer 112
Satır: **7**
Görmek.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi baġlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi ha

2. **cöriy:**-*iy*
Diğer 115
Satır: **1**
Görmek.
cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
miṣurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

cörenec:

1. **cörenecden.:**-*den*
Diğer 114
Satır: **18**
Görenek, alışılmış adet ve usul.
C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

cöz:

1. **cözum:**-*um*
Diğer 110
Satır: **7**
Göz.
Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

cözlerumde tüterler:

1. **cözlerumde tüterler:**-*er, -ler*
Diğer 111
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Trabzon ve Rize ağzında özlemek anlamında kullanılan deyim.
o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

cūd:

1. **cūd:**
Muhammes 3
Mısra: **3**
Cömertlik, bağış.
Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

cul:

1. **culdi.:**-*di.*
Diğer 110
Satır: **20**
Gülmek.
Ḥaçan baḳdu şūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

cumʿa:

1. **cumʿa:**
Diğer 6
Satır: **6**
Perşembe ile cumartesi arasındaki gün.
sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḫālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

2. **cumʿa:**
Diğer 98
Satır: **15**
Perşembe ile cumartesi arasındaki gün.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

cumʿa ertesi:

1. **cumʿa ertesi:**
Diğer 98

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Cuma ile pazar arasındaki gün.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

Cumhūriyyet Ḥükūmetiniñ:

1. **Cumhūriyyet Ḥükūmetiniñ:**-*niñ*

Diğer 43

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Türkiye Cumhuriyeti devleti.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

curcuna:

1. **curcuna:**

Diğer 64

Satır: **2**

Alaturka müzikte hızlı bir usul.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

curcunayāt mūsīḳīyyede:

1. **curcunayāt mūsīḳīyyede:**-*de*

Diğer 66

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Alaturka müzikte hızlı bir usul.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

curcuna-yı hamsi:

1. **curcuna-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **166**

Kelime Tipi: -

Hamsinin curcuna usulüne benzeyen sesi.

Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

cūş etdi:

1. **cūş etdi:**-*di*

Muhammes 1

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Coşmak, duyguları güçlü bir tepki ile dışarı vurmak.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

cūş eyledi:

1. **cūş eyledi:**-*di*

Kaside 1

Mısra: **223**

Kelime Tipi: -

Coşmak, duyguları güçlü bir tepki ile dışarı vurmak.

Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

cūşa gelmiş:

1. **cūşa gelmiş:**-*miş*

Kaside 1

Mısra: **161**

Kelime Tipi: -

Coşmak, kendinden geçecek duruma gelmek.

Esmāk-i biḥār cūşa gelmiş
Etmiş yine iḳtidā-yı ḫamsi

cübra:

1. **cübra:**

Diğer 115

Satır: **22**

Gübre.

baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

2. **cübrasıyla:**-*sı, -y, -la*

Diğer 115

Satır: **12**

Gübre.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparşun ha

Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

cübre:

1. **cübre:**

Diğer 115

Satır: **3**

Gübre, kemre.

fennī cübre Üç metro dört metroo

Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

2. **cübre:**

Diğer 115

Satır: **12**

Gübre, kemre.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha

Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

3. **cübre:**

Diğer 115

Satır: **16**

Gübre, kemre.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha

Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

4. **cübre:**

Diğer 115

Satır: **17**

Gübre, kemre.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan

Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

5. **cübreyi:***-y, -i*

Diğer 115

Satır: **11**

Gübre, kemre.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha

Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

cümbüş:

1. **cümbüşlerle:***-ler, -le*

Muhammes 2

Mısra: **17**

Şevk, neşe ve coşkunluk dolu hareket, kaynaşma. II Hamsinin denizdeki çırpınışları.

Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr

Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

cümle:

1. **cümle:**

Diğer 51

Satır: **16**

Bütün, hep, tüm.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eṣer ḫamsi

Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

2. **cümle:**

Gazel 3

Mısra: **8**

Bütün, hep, tüm.

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur

Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

3. **cümlesinden:***-si, -n, -den*

Muhammes 3

Mısra: **17**

Bütün, hep, tüm.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek

Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

cümle ʿālem:

1. **cümle ʿālem:**

Gazel 4

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Herkes, bütün insanlar.

Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına

Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

cün:

1. **cün:**

Diğer 106

Satır: **21**

Gün.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

cün doġrusiydi:

1. **cün doġrusiydi:**-*y, -di*

Diğer 106

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Gün doğusu, güneşin doğduğu yönden esen rüzgar.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

cüneş:

1. **cüneş:**

Diğer 107

Satır: **6**

Güneş.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz
çıḳaydi. Yaḳduḳ

cürʾet:

1. **cürʾetle:**-*le*

Diğer 25

Satır: **22**

Yüreklilik, ataklık, cesaret.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan
seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize
girenler cürʾetle enginlere

cüsse:

1. **cüsse:**

Diğer 98

Satır: **3**

Gövde, vücut.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten
cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece
maḥdūddur.

cüst ü çālāk:

1. **cüst ü çālāk:**

Diğer 66

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Sürekli hareket halinde olan.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk
raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

cüst-cū eylemek:

1. **cüst-cū eylemek:**-*le, -mek*

Diğer 50

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Araştırmak.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile olʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

cüzʾī:

1. **cüzʾī:**

Diğer 19

Satır: **8**

Pek az, az miktarda, az.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp
mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī
bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

Ç

çabala:

1. **çabalayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 29

Satır: **16**

Sabit durmayıp sürekli hareket halinde olmak.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd
batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını
ḳolaylaşdırır.

çābuk:

1. **çābuḳ:**

Diğer 58

Satır: **19**

Olması gerekenden daha az ve kısa zamanda.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

<u>çābuk çābuk:</u>

1. **çābuḳ çābuḳ:**

Diğer 27

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Acele olarak, hemen.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

<u>çaça:</u>

1. **çaça:**

Diğer 5

Satır: **9**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

2. **çaça:**

Diğer 9

Satır: **18**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir çaça renk

3. **çaça:**

Diğer 9

Satır: **18**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir çaça renk

4. **çaça:**

Diğer 19

Satır: **13**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezlerinde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

5. **çaça:**

Diğer 19

Satır: **8**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

Mart ve nīşān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

6. **çaça:**

Diğer 19

Satır: **13**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

7. **çaça:**

Diğer 21

Satır: **1**

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

<u>çaça balığı:</u>

1. **çaça balığı:**

Diğer 21

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsi ile aynı boyda ve aynı renkte olan, genellikle hamsi ile karıştırılan eti acı ve lezzetsiz bir balık.
iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de kes̲retli zamānlarda fī'āt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

<u>çaça-yı ḫamsi:</u>

1. **çaça-yı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **132**
   Kelime Tipi: **-**
   Hamsinin çaçası.

Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya gümüş çaça-yı ḫamsi

<u>çaġır:</u>

1. **çaġırır:**-*ır*
   Diğer 29
   Satır: **20**
   Herhangi bir araçla bir kimseye gelmesinin istendiğini bildirmek.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsā'id ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

2. **çaġıriydi:**-*i, -y, -di*
   Diğer 112
   Satır: **8**
   Nağme ile söylemek.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi baġlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi ha

<u>çaġırış:</u>

1. **çaġırışırlar:**-*ır, -lar*
   Diğer 1
   Mısra: **16**
   Hep bir ağızdan bağırmak, haykırmak.

Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çaġırışırlar hemān hemān mübārek

<u>çaġrış:</u>

1. **çaġrışır:**-*ır*
   Gazel 5
   Mısra: **7**
   Hep birden bağırarak yaygara etmek.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i 'uşşāḳdan dāmānı var

<u>çāk çāk öterek:</u>

1. **çāk çāk öterek:**-*erek*
   Kaside 1
   Mısra: **72**
   Kelime Tipi: **-**
   İnce ve tiz bir ses çıkarmak.

Aġnām-ı ṣafāyı da'vet eyler
Çāk çāk öterek derāy-ı ḫamsi

<u>çaḳal:</u>

1. **çaḳallarla:**-*lar, -la*
   Diğer 37
   Satır: **12**
   Etoburlardan, sürü halinde yaşayan, kurttan küçük bir yaban hayvanı.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprāġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḫattā köylerde
çaḳallarla sā'ir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

<u>çaḳıl:</u>

1. **çaḳıllarla:**-*lar, -la*
   Diğer 24
   Satır: **11**
   Çakıl taşı.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

<u>çaḳıl ṭaşları:</u>

1. **çaḳıl ṭaşları:**
   Diğer 25
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: **-**
   Deniz kıyılarında veya derelerde suyun aşındırması ile sivrilikleri kaybolmuş, toparlak veya badem biçiminde ufak bir taş türü, çakıl.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda

elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

<u>çaḳıllı:</u>

1. **çaḳıllı:**

Diğer 25

Satır: **7**

Çakıl taşlı olan.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara

şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

<u>çal:</u>

1. **çalmalı:**-*malı*

Diğer 54

Satır: **22**

Karıştırmak.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

2. **çaldıḳça:**-*dıḳça*

Kaside 1

Mısra: **64**

Vurarak ses çıkartmak.

Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest

Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

3. **çalardi:**-*ar, -di*

Diğer 107

Satır: **9**

Bir müzik aletinin ses çıkarmasını sağlamak.

hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi

Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

4. **çalmaya:**-*ma, -y, -a*

Diğer 107

Satır: **8**

Bir müzik aletinin ses çıkarmasını sağlamak.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi

çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

5. **çaldum:**-*dum*

Diğer 107

Satır: **25**

Vurmak, darbe indirmek.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ

dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

<u>çālākī:</u>

1. **çālākīye:**-*y, -e*

Diğer 27

Satır: **22**

Çabukluk, hareketlilik.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş

Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

<u>çalın:</u>

1. **çalınaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 110

Satır: **5**

Bir musiki eseri icra edilmek.

şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba şayı 131 1340

Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

<u>çalış:</u>

1. **çalişduñ:**-*du, -ñ*

Diğer 114

Satır: **12**

Çalışmak, iş yapmak.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.

C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

<u>çamlıḳ:</u>

1. **çamlıḳlarla:**-*lar, -la*

Diğer 24

Satır: **21**

Çam ağaçları çok olan yer.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla

ḳaplı ve eṭrāf ek<u>ş</u>eriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

<u>çamuḳa:</u>

1. **çamuḳa:**

Diğer 19

Satır: **12**

Gümüş balığına benzer, ondan daha küçük, eti daha lezzetsiz, yavan bir balık çeşidi. Atherina hepsetus.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.

Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

çamurlu:

1. **çamurlu:**

Diğer 34

Satır: **15**

İçinde çamur bulunan.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.

Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḥamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

çapala:

1. **çapaladuñ:**-*du, -ñ*

Diğer 114

Satır: **12**

Çabalamak, güç bir işi yapmak, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için çalışıp uğraşmak, gayret sarf etmek, didinmek.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.

C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

çārdāḳ:

1. **çārdāḳda:**-*da*

Diğer 114

Satır: **11**

Dört direk üstüne çalı çırpıdan yapılmış kulübe, alacık.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.

C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

çāre:

1. **çāreler:**-*ler*

Diğer 100

Satır: **19**

Çıkar yol, çözüm yolu.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḥamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār

verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḥamsileri ḳorumaḳ için

çāresiz:

1. **çāresiz:**

Diğer 114

Satır: **9**

İster istemez, mecburen.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg

benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

çarḫ:

1. **çarḫ:**

Diğer 30

Satır: **1**

Çark. Bir makinanın, işleyen bir şeyin dönen ve genellikle çalışmayı sağlayan tekerlek biçimindeki parçası, ırgat, bocurgat.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş

Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

çarliston:

1. **çarliston:**

Diğer 64

Satır: **2**

1925 yılından sonra Avrupa'da moda olan bir dans çeşidi.

Balıḳlarıñ sesi ḥamsi-i ḥamūş ḥamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḥamsi

ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

2. **çarlistondur.:**-*dur*

Diğer 66

Satır: **2**

1925 yılından sonra Avrupa'da moda olan bir dans çeşidi.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn

numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

3. **çarliston:**
Kaside 1
Mısra: **165**
1925 yılından sonra Avrupa'da moda olan bir dans çeşidi.
Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

çarp:
1. **çarpmasıyla:**-*ma, -sı, -y, -la*
Diğer 25
Satır: **7**
Hızla dokundurmak, şiddetle vurmak.
çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sūrları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

çār-pā:
1. **çār-pā:**
Diğer 47
Satır: **10**
Dört ayaklı hayvanlar.
ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

2. **çār-pālar:**-*lar*
Diğer 47
Satır: **11**
Dört ayaklı hayvanlar.
denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

3. **çār-pā:**
Muhammes 2
Mısra: **28**
Dört ayaklı hayvanlar.
Ṣūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

çarpın:
1. **çarpındığı:**-*dıġ, -ı*
Diğer 27
Satır: **10**
Çırpınmak.
Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ ağır olmamaḳ ṭoplanır

çārşaf:
1. **çārşaflarıyla:**-*lar, -ı, -y, -la*
Diğer 26
Satır: **6**
Kadınların kullandığı ve baştan örtülen, pelerinli, etekli sokak giysisi.
yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

çarşanba:
1. **çarşanba:**
Diğer 98
Satır: **15**
Salı ile perşembe arasındaki gün.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

çārşıda pāzārda:
1. **çārşıda pāzārda:**
Diğer 97
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Alışveriş edilen her yer.
soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsınız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf

çār-sū:
1. **çār-sū:**
Diğer 50
Satır: **24**
Çarşı. Çeşitli dükkanların bulunduğu, üstü açık veya kapalı alışveriş yeri.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

2. **çār-sū:**

Gazel 1

Mısra: **9**

Çarşı. Çeşitli dükkanların bulunduğu, üstü açık veya kapalı alışveriş yeri.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

çār-yek liraya:

1. **çār-yek liraya:***-y, -a*

Diğer 19

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Çeyrek lira. Bir liranın dörtte biri.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

çāşnī degişdirmek:

1. **çāşnī degişdirmek:***-mek*

Diğer 4

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Farklılık getirmek.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

çatal:

1. **çataldır.:***-dır*

Diğer 8

Satır: **15**

İki kola ayrılmış çatal şeklinde kuyruk.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naşıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

2. **çatal:**

Diğer 47

Satır: **15**

Yemek yerken kullanılan iki, üç veya dört uzun dişli çoğunlukla metal araç.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

çatalḳuyruḳ:

1. **çatalḳuyruḳ:**

Diğer 5

Satır: **8**

İri hamsi türünün diğer adı.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **çatalḳuyruḳ:**

Diğer 9

Satır: **9**

İri hamsi türünün diğer adı.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

3. **çatalḳuyruḳ:**

Diğer 9

Satır: **12**

İri hamsi türünün diğer adı.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

4. **çatalḳuyruḳ:**

Diğer 48

Satır: **19**

İri hamsi türünün diğer adı.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

5. **çatalḳuyruḳ:**

Diğer 50

Satır: **3**

İri hamsi türünün diğer adı.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini

bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

çehre:

1. **çehrelerdir.:**-*ler, -dir*

Diğer 23

Satır: **19**

Yüz. II Görünüş.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feṣafeṣ-i mevcātdan
başḳa reṣḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neṣʾeli seslerimiz bozuyor.

çek:

1. **çekiyor:**-*i, -yor*

Diğer 27

Satır: **15**

Bir yerden bir şeyi yukarı doğru almak.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

2. **çekmek:**-*mek*

Diğer 27

Satır: **14**

Bir yerden bir şeyi yukarı doğru almak.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

3. **çekip:**-*ip*

Diğer 28

Satır: **16**

Bir yerden bir şeyi yukarı doğru almak.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca baġlarını çekip ṭoplar

4. **çekmek:**-*mek*

Diğer 28

Satır: **6**

Kendine yaklaştırmak, celbetmek.

Bu ışıġı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışıġımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

5. **çekdiler.:**-*di, -ler*

Diğer 30

Satır: **6**

Kayığı felenk yardımıyla sahile getirmek.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

6. **çekerler:**-*er, -ler*

Diğer 30

Satır: **4**

Kayığı felenk yardımıyla sahile getirmek.

baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

7. **çekerler:**-*er, -ler*

Gazel 5

Mısra: **5**

Kayığı felenk yardımıyla sahile getirmek.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

8. **çekerek:**-*erek*

Diğer 33

Satır: **22**

Tartmak, ağırlığını ölçmek.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

9. **çekmiş:**-*miş*

Kaside 1

Mısra: **210**

Bir şeyi kendine doğru çekmek.

Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

10. **çek:**

Muhammes 1

Mısra: **22**

Bir şeyi bir yerden ayırmak.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

11. **çekdiklerimizi:**-*dik, -ler, -imiz, -i*

Diğer 100

Satır: **12**

-e katlanmak, -e tahammül etmek.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden
çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

çekil:

1. **çekilmiş:**-*miş*

Diğer 25

Satır: **25**

Taşıt için bir yere bırakılmak.

ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda
bir ṣandal ve sāḥil

2. **çekilmeden:**-*meden*

Diğer 1

Mısra: **13**

Kayık için sahile getirilmek.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

3. **çekilmesi:**-*me, -si*

Diğer 22

Satır: **7**

Kayık için sahile getirilmek.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ
mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve
ṣarġana balıḳları

4. **çekilmiş:**-*miş*

Diğer 29

Satır: **25**

Kayık için sahile getirilmek.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara
çekilmiş anlaşılmaz bir

5. **çekildigi:**-*dig, -i*

Diğer 65

Satır: **3**

Kayık için sahile getirilmek.

Ṭrabzon şehri ḫamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi
Mümḫāneöñü. Ġarbdan görünüşü

6. **çekilmesi:**-*me, -si*

Diğer 22

Satır: **5**

Ağ için çekilmek.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden
naṣıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

7. **çekilen:**-*en*

Diğer 23

Satır: **16**

Kürek için yürütülmek.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

8. **çekilmesi:**-*me, -si*

Diğer 98

Satır: **2**

Kendini bir yana çekmek.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

9. **çekilecegini:**-*eceg, -i, -n, -i*

Diğer 104

Satır: **14**

Ziyafet çekilmek, yemek vererek ağırlamak.

Żiyāfet
Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi
ṭarafından çekilecegini ḫaber

çekiş:

1. **çekişir:**-*ir*

Diğer 1

Mısra: **78**

Ağız kavgası etmek. II Üstün gelmek için karşılıklı çabalamak.

On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

2. **çekişir:**-*ir*

Diğer 55

Satır: **3**

Ağız kavgası etmek. II Üstün gelmek için karşılıklı çabalamak.
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırtına

çenār:

1. **çenārına.:**-*ı, -n, -a*
Diğer 110
Satır: **17**
Kenar, kıyı.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir.
Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

çendumuzi:

1. **çendumuzi:**
Diğer 107
Satır: **5**
Kendimizi.
açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

çeñe:

1. **çeñesinde:**-*si, -n, -de*
Diğer 8
Satır: **8**
Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kıkırdak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde bandıran iki parçaya verilen ad.
ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳıṣa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

çennet:

1. **çennet:**
Diğer 53
Satır: **17**
Cennet.
Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

2. **çennete:**-*e*
Diğer 53
Satır: **17**
Cennet.
Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

çerçivele:

1. **çerçiveleyen:**-*y, -en*
Diğer 25
Satır: **1**
Etrafını çerçeve gibi sarmak, her tarafını kaplamak.
manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren ṣeyʾ
eṭrāfiñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

çereviz:

1. **çereviz:**
Diğer 114
Satır: **14**
Kereviz.
şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

çerez:

1. **çerez:**
Diğer 3
Satır: **3**
İştah arttıran, daha fazlası için heveslendiren şey.
Ḫamsi-nāme ve mündericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

2. **çerez:**
Diğer 4
Satır: **20**
İştah arttıran, daha fazlası için heveslendiren şey.
ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

3. **çerez:**

Diğer 18

Satır: **21**

Yemekten sayılmayan, yemek arasında yenen öteberi.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẕmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

<u>çeşid:</u>

1. **çeşid:**

Muhammes 2

Mısra: **14**

Türlü.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

<u>çeşm:</u>

1. **çeşme:**-*e*

Diğer 61

Satır: **21**

Göz.

Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

2. **çeşme:**-*e*

Kaside 2

Mısra: **9**

Göz.

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

<u>çeşmān:</u>

1. **çeşmānı:**-*ı*

Diğer 7

Satır: **11**

Gözler.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

2. **çeşmānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **2**

Gözler.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

3. **çeşmānı:**-*ı*

Gazel 5

Mısra: **10**

Gözler.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

4. **çeşmānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **14**

Gözler.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

<u>çeşni vermek:</u>

1. **çeşni vermek:**-*mek*

Diğer 56

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Lezzet vermek.

Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

<u>çevir:</u>

1. **çevirdigimiz:**-*dig*, -*imiz*

Diğer 26

Satır: **23**

Bir yerin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak. II Avın etrafını ağla çevirmek.

aġı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına
dönüyoruz

2. **çevirilip:**-*il*, -*ip*

Diğer 34

Satır: **6**

Bir ölçüyü başka bir ölçüye tahvil etmek, değiştirmek.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

3. **çevirip:**-*ip*

Diğer 42

Satır: **17**

Bir şeyi başka bir şeyle değiştirmek.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḥamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

4. **çevirip:**-*ip*

Diğer 54

Satır: **26**

Bir şeyin altta kalan görünmeyen tarafını üste gelecek şekilde döndürmek.

yumurṭalı ḥamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

5. **çeviriñ:**-*iñ*

Diğer 55

Satır: **17**

Bir şeyin altta kalan görünmeyen tarafını üste gelecek şekilde döndürmek.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

6. **çeviriñ:**-*iñ*

Diğer 55

Satır: **19**

Bir şeyin altta kalan görünmeyen tarafını üste gelecek şekilde döndürmek.

çeviriñ ḥamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḥamsi

çevire çevire:

1. **çevire çevire:**

Diğer 56

Satır: **22**

Kelime Tipi: **-**

Altüst ederek.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

çevril:

1. **çevrilince:**-*ince*

Diğer 37

Satır: **10**

Altta kalan görünmeyen tarafı üste gelecek şekilde döndürülmek.

Ṭoprağa yayılan ḥamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

2. **çevrilir:**-*ir*

Diğer 62

Satır: **16**

İçte kalan tarafı dışa gelecek şekilde döndürülmek.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

çığır açan:

1. **çığır açan:**-*an*

Diğer 37

Satır: **15**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yeni bir tarz başlatmak.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çığır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

çık:

1. **çıḳarıp:**-*ar, -ıp*

Diğer 3

Satır: **14**

Vasfını kaybettirmek.

ārzū üzerine ḥamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḥamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balığı

2. **çıḳan:**-*an*

Diğer 5

Satır: **15**

Bulunduğu yerden dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek. II Yumurtadan çıkmak.
açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

3. **çıḳma:**-*ma*
Diğer 5
Satır: **2**
Deniz aşırı bir yere ulaşmak.
Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

4. **çıḳar.:**-*ar*
Diğer 6
Satır: **3**
Deniz aşırı bir yere ulaşmak.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

5. **çıḳıyor.:**-*ı, -yor*
Diğer 6
Satır: **26**
Deniz aşırı bir yere ulaşmak.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

6. **çıḳmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 7
Satır: **1**
Bir şeyin yukarısına doğru hareket etmek.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

7. **çıḳan:**-*an*
Diğer 22
Satır: **19**
Bir şeyin yukarısına doğru hareket etmek.
Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

8. **çıḳıyor.:**-*ı, -yor*
Diğer 28
Satır: **22**
Bir şeyin yukarısına doğru hareket etmek.
ṣubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

9. **çıḳınca:**-*ınca*
Diğer 9
Satır: **16**
Bulunduğu yerden dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek. II Hamsinin denizden çıkması.
boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

10. **çıḳan:**-*an*
Diğer 7
Satır: **5**
İçeriden dışarıya varmak.
iki yanında olan ḳulaḳ ṣaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

11. **çıḳarır:**-*ar, -ır*
Diğer 7
Satır: **13**
İçeriden dışarıya varmak.
eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

12. **çıḳarmaḳladır:**-*ar, -maḳ, -la, -dır*
Diğer 7
Satır: **4**
İçeriden dışarıya varmak.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ

yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu şu ġalşameniñ şaçaḳları arasından geçerek başınıñ

13. **çıḳar:**-*ar*

Diğer 22

Satır: **1**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar

yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

14. **çıḳar.:**-*ar*

Diğer 22

Satır: **10**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha şoñra ḫamsi

balığı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

15. **çıḳmaya:**-*ma*, -*y*, -*a*

Diğer 22

Satır: **9**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha şoñra ḫamsi

balığı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

16. **çıḳdığını:**-*dıġ*, -*ı*, -*n*, -*ı*

Diğer 32

Satır: **5**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler

bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan koşar gelir ḳayıḳlarıñ

17. **çıḳdığı:**-*dıġ*, -*ı*

Diğer 33

Satır: **16**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdığı günler hele

18. **çıḳdığı:**-*dıġ*, -*ı*

Diğer 97

Satır: **2**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı

Ḫamsi çıḳdığı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

19. **çıḳar:**-*ar*

Muhammes 2

Mısra: **36**

Görünmek, ortaya çıkmak, varlığından haberdar olunmak.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ

Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

20. **çıḳıp:**-*ıp*

Diğer 3

Satır: **18**

Avlanmak.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden

baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

21. **çıḳıyor.:**-*ı*, -*yor*

Diğer 3

Satır: **22**

Avlanmak.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb

tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

22. **çıḳmışdı:**-*mış*, -*dı*

Diğer 3

Satır: **21**

Avlanmak.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb

tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

23. **çıḳsın:**-*sın*

Diğer 3

Satır: **19**

Avlanmak.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

24. **çıḳdığından:**-*dıġ, -ı, -n, -dan*

Diğer 6

Satır: **24**

Avlanmak.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

25. **çıḳınca:**-*ınca*

Diğer 9

Satır: **16**

Avlanmak.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

26. **çıḳmış:**-*mış*

Diğer 14

Satır: **10**

Avlanmak.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balıġı çıḳmış deyu

27. **çıḳan:**-*an*

Diğer 21

Satır: **13**

Avlanmak.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya miṣillü bir ḳat

28. **çıḳdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 21

Satır: **2**

Avlanmak.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

29. **çıḳan:**-*an*

Diğer 29

Satır: **8**

Avlanmak.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

30. **çıḳdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 35

Satır: **8**

Avlanmak.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdığı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

31. **çıḳan:**-*an*

Diğer 40

Satır: **7**

Avlanmak.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

32. **çıḳan:**-*an*

Diğer 44

Satır: **14**

Avlanmak.

Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẕarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

33. **çıḳan:**-*an*

Diğer 45

Satır: **13**

Avlanmak.

Şu ḫālde beş sene ẕarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden

yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

34. **çıḳdıġı:**-*dıġ, -ı*
Diğer 48
Satır: **21**
Avlanmak.
İlk çıḳdıġı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiṣ olduġunu söylerler.

35. **çıḳıyor:**-*ı, -yor*
Diğer 97
Satır: **17**
Avlanmak.
çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

36. **çıḳanlar:**-*an, -lar*
Diğer 98
Satır: **2**
Avlanmak.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

37. **çıḳmaḳda:**-*maḳ, -da*
Diğer 98
Satır: **6**
Avlanmak.
Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

38. **çıḳmış:**-*mış*
Diğer 98
Satır: **24**
Avlanmak.
ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

39. **çıḳan:**-*an*
Diğer 99
Satır: **5**
Avlanmak.
ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

40. **çıḳdıġı:**-*dıġ, -ı*
Diğer 99
Satır: **1**
Avlanmak.
Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

41. **çıkmış:**-*mış*
Kaside 1
Mısra: **53**
Avlanmak.
Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

42. **çıḳmasa:**-*ma, -sa*
Muhammes 2
Mısra: **26**
Avlanmak.
Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

43. **çıḳıyoruz:**-*ı, -yor, -uz*
Diğer 23
Satır: **6**
Ava gitmek.
Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

44. **çıḳmış:**-*mış*
Diğer 32
Satır: **15**
Satışa hazır hale gelmek.
işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

45. **çıḳanlar:**-*an, -lar*

Diğer 25

Satır: **23**

Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

46. **çıḳması:**-*ma, -sı*

Diğer 35

Satır: **3**

Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek.

ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādis̲esi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

47. **çıḳmaḳda:**-*maḳ, -da*

Diğer 37

Satır: **2**

Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek.

ḥādis̲e-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

48. **çıḳmaḳda:**-*maḳ, -da*

Diğer 37

Satır: **2**

Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek.

ḥādis̲e-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

49. **çıḳabilir:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 45

Satır: **2**

Ulaşmak, erişmek, varmak.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

50. **çıḳan:**-*an*

Diğer 60

Satır: **17**

-e doğru gelmek.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

51. **çıḳdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 64

Satır: **7**

Denizden karaya getirilmek.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdığı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

52. **çıḳmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **42**

Düşmek, isabet etmek.

Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

53. **çıḳan:**-*an*

Diğer 102

Satır: **29**

Yayımlanmak.

ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

54. **çıḳan:**-*an*

Diğer 106

Satır: **20**

Ay için geçmek.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

55. **çıḳdi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **20**

Oluşmak, olmak.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

56. **çıḳdum:**-*du, -m*

Diğer 110

Satır: **16**

Bir yeri terk etmek.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

57. **çıḳduḳ:**-*du, -ḳ*

Diğer 111

Satır: **3**

Yüksek bir yere varmak için yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek.

Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

58. **çıḳali:**-*ali*

Diğer 113

Satır: **19**

Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

59. **çıḳduḳdan:**-*du, -ḳ, -dan*

Diğer 113

Satır: **20**

Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

60. **çıḳar:**-*ar*

Diğer 115

Satır: **23**

Denizden balık tutulmak.

C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaṣun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

çıkar:

1. **çıḳarırlar:**-*ır, -lar*

Diğer 18

Satır: **23**

Yapmak, üretmek.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

2. **çıḳardığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 23

Satır: **5**

Ortaya çıkarmak, meydana getirmek, oluşturmak.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

3. **çıḳarırlar:**-*ır, -lar*

Diğer 32

Satır: **10**

Yollamak, göndermek.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥṣer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

4. **çıḳarır:**-*ır*

Diğer 33

Satır: **24**

Bir şeyin içinden bir miktarını ayırmak.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

5. **çıḳarıp:**-*ıp*

Diğer 48

Satır: **19**

Bir şeyi bulunduğu yerden koparmak.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

6. **çıḳarmaḳla:**-*maḳ, -la*

Diğer 52

Satır: **13**

Bir şeyi bulunduğu yerden koparmak.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.

Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

7. **çıḳararaḳ:**-*araḳ*
Diğer 58
Satır: **7**
Bir şeyi bulunduğu yerden koparmak.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

8. **çıḳarmalı:**-*malı*
Diğer 59
Satır: **2**
Bir şeyi bulunduğu yerden koparmak.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mıṣır ununuñ içine bıraḳmalı.

9. **çıḳarıyorlar:**-*ı, -yor, -lar*
Diğer 52
Satır: **21**
Bir şeyin sayısını arttırmak.
baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḥ

10. **çıḳarıyorlar:**-*ı, -yor, -lar*
Diğer 99
Satır: **14**
Bir şeyin sayısını arttırmak.
envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa ṣārih ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

11. **çıḳarıñ:**-*ıñ*
Diğer 55
Satır: **22**
Bir şeyin bir yerden çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.
istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın fażla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

12. **çıḳarmış:**-*mış*
Diğer 103
Satır: **14**
Bulmak, kazıdan çıkarmak.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafı

çıḳarıl:

1. **çıḳarılır.:**-*ır*
Diğer 43
Satır: **1**
Gönderilmek, sevk edilmek.
ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara fażla gümrük

2. **çıḳarıldıḳdan:**-*dıḳ, -dan*
Diğer 20
Satır: **22**
Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

3. **çıḳarılınca:**-*ınca*
Diğer 45
Satır: **3**
Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.
ḳoparılıp baġırṣaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

4. **çıḳarılması:**-*ma, -sı*
Diğer 52
Satır: **1**
Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.
Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

5. **çıḳarılması:**-*ma, -sı*
Diğer 52

Satır: **10**

Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

6. **çıḳarılıp:**-*ıp*

Diğer 53

Satır: **20**

Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

7. **çıḳarılaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 55

Satır: **7**

Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

8. **çıḳarılmış:**-*mış*

Diğer 57

Satır: **14**

Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

9. **çıḳarıldıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 60

Satır: **23**

Bir şey bulunduğu yerden koparılmak.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

10. **çıḳarılıp:**-*ıp*

Diğer 20

Satır: **18**

Bulunduğu yerden dışarı çıkması sağlanmak.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

11. **çıḳarılır:**-*ır*

Diğer 62

Satır: **20**

Bir uçtan sokulan bir şey diğer uçtan görünmek.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

12. **çıḳarılmış:**-*mış*

Diğer 63

Satır: **7**

Dışarıya doğru uzatılmak.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

13. **çıḳarılır:**-*ır*

Diğer 63

Satır: **19**

Bir şey çekilerek yerinden ayrılmak.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

<u>çıkart:</u>

1. **çıḳartdıġım:**-*dıġ, -ım*

Diğer 45

Satır: **18**

Aynını bir kağıt üzerine veya başka bir yere geçirtmek.

düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

<u>çıkartıl:</u>

1. **çıḳartılmış:**-*mış*

Diğer 63

Satır: **14**

Bir şey yerinden kopartılmak.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

çıḳaydi:

1. **çıḳaydi.:**
   Diğer 107
   Satır: **6**
   Çıkıyordu, görünüyordu.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızı paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

çıkdıġı ānı:

1. **çıḳdıġı ānı:**-*ı*
   Muhammes 2
   Mısra: **39**
   Kelime Tipi: -
   Çıktığı gibi, çıkar çıkmaz.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

çıḳıntılı:

1. **çıḳıntılı:**
   Diğer 17
   Satır: **20**
   Çıkıntısı olan.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

2. **çıḳıntılı:**
   Diğer 25
   Satır: **6**
   Çıkıntısı olan.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

çıḳıp gitmişler:

1. **çıḳıp gitmişler:**-*miş, -ler*
   Diğer 53
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Bir yerden ayrılmak, yürüyerek uzaklaşmak.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

çıldır:

1. **çıldırır:**-*ır*
   Diğer 37
   Satır: **22**
   Bir halin, bir duygunun şiddetinden dolayı kendinden geçecek duruma gelmek.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

2. **çıldırır:**-*ır*
   Muhammes 2
   Mısra: **59**
   Bir halin, bir duygunun şiddetinden dolayı kendinden geçecek duruma gelmek.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

çınla:

1. **çınlar:**-*r*
   Kaside 1
   Mısra: **69**
   Bir yer kuvvetli ve tiz bir sesle dolmak.

Āfāḳ-ı Ṭarab-füzūn'da çınlar
Āvāze-i vāy vāy-ı ḫamsi

çırā:

1. **çırā:**
   Diğer 28
   Satır: **12**
   Çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanan kısmından alınıp ateş tutuşturmakta kullanılan ufak odun parçası.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

2. **çırālari:**-*lar, -i*
   Diğer 68
   Satır: **12**
   Çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanan

kısmından alınıp ateş tutuşturmakta kullanılan ufak odun parçası.
Evuñuz var deñize
Yaḳarlar çırālari

<u>çırpın:</u>

1. **çırpınaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 23

Satır: **24**

Çok istenilen bir şeyi gerçekleştirebilmek için aşırı derecede çaba harcamak.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde
kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

<u>çıtır pıtır ḳonuşur:</u>

1. **çıtır pıtır ḳonuşur:**-*ur*

Diğer 58

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bir şeyden hoşa giden ses çıkmak.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

<u>çıtlama:</u>

1. **çıtlaması:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **3**

Temizlenip tuzlanan hamsinin kulaklı denilen geniş bir bakır sahana dizilmesi ve içine bir iki kaşık tereyağı ilave edilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu
ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

2. **çıtlama:**

Diğer 58

Satır: **3**

Temizlenip tuzlanan hamsinin kulaklı denilen geniş bir bakır sahana dizilmesi ve içine bir iki kaşık tereyağı ilave edilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

3. **çıtlamanıñ:**-*nıñ*

Diğer 58

Satır: **1**

Temizlenip tuzlanan hamsinin kulaklı denilen geniş bir bakır sahana dizilmesi ve içine bir iki kaşık tereyağı ilave edilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

<u>çıtlama-yı ḫamsi:</u>

1. **çıtlama-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Hamsi çıtlaması. Temizlenip tuzlanan hamsinin kulaklı denilen geniş bir bakır sahana dizilmesi ve içine bir iki kaşık tereyağı ilave edilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān
Aġyāre de çıtlama-yı ḫamsi

<u>çıtlama-yı ḫamsiden:</u>

1. **çıtlama-yı ḫamsiden:**-*den*

Diğer 58

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Hamsi çıtlaması. Temizlenip tuzlanan hamsinin kulaklı denilen geniş bir bakır sahana dizilmesi ve içine bir iki kaşık tereyağı ilave edilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

<u>çıyan:</u>

1. **çıyan:**

Diğer 15

Satır: **14**

Eklem bacaklıların çok ayaklılar takımından, genellikle ışıktan kaçtığı için toprağın içinde veya taşlar arasında yaşayan, sarımtırak renkte zehirli böcek.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḫarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā

olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ başını

2. **çıyan:**

Diğer 50

Satır: **8**

Eklem bacaklıların çok ayaklılar takımından, genellikle ışıktan kaçtığı için toprağın içinde veya taşlar arasında yaşayan, sarımtırak renkte zehirli böcek.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

<u>çi:</u>

1. **çi:**

Diğer 107

Satır: **1**

Ki bağlacı.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

2. **çi:**

Diğer 107

Satır: **3**

Ki bağlacı.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

3. **çi:**

Diğer 107

Satır: **20**

Ki bağlacı.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

4. **çi:**

Diğer 107

Satır: **26**

Ki bağlacı.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣığınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

5. **çi:**

Diğer 108

Satır: **1**

Ki bağlacı.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

6. **çi:**

Diğer 108

Satır: **3**

Ki bağlacı.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

7. **çi:**

Diğer 108

Satır: **9**

Ki bağlacı.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uṣaġu bu balığuñ

8. **çi:**

Diğer 108

Satır: **12**

Ki bağlacı.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

9. **çi:**

Diğer 110

Satır: **17**

Ki bağlacı.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir.
Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

10. **çi:**
Diğer 111
Satır: **3**
Ki bağlacı.
Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

11. **çi:**
Diğer 111
Satır: **6**
Ki bağlacı.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

12. **çi:**
Diğer 111
Satır: **24**
Ki bağlacı.
Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

13. **çi:**
Diğer 115
Satır: **4**
Ki bağlacı.
fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mıṣırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

<u>çigne:</u>
1. **çignemeden:**-*meden*
Diğer 108
Satır: **6**
Ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

<u>çikara:</u>
1. **çiḳaralari:**-*lar, -i*
Diğer 107
Satır: **7**
Sigara.
çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

<u>çim:</u>
1. **çim:**
Diğer 108
Satır: **12**
Kim.
ʿuzerine binup Urusya'yi feṭḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

<u>çimdur:</u>
1. **çimdur:**
Diğer 108
Satır: **7**
Kimdir.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḥāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

<u>Çin:</u>
1. **Çin'e:**-*e*
Muhammes 2
Mısra: **23**
Asya'nın doğusunda yer alan ülke.
Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẓīm-ḫān

<u>çiroz:</u>
1. **çiroz:**
Diğer 5
Satır: **22**
Yumurtasını atarak zayıflamış uskumru balığı. II Çok zayıf.
ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını

dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

çirozluḳ olmuş:

1. **çirozluḳ olmuş:**-*muş*

Diğer 9

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Aşırı zayıflık halinde bulunmak.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

çivilen:

1. **çivilenerek:**-*erek*

Diğer 63

Satır: **8**

Çivi ile tutturulmak.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī:

1. **Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī:**

Diğer 69

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu olan şair tüccar olan babası İsmail Efendi'yle İstanbul'a gitmiştir. Darü'l-maarifte okuyarak birincilikle mezun olmuştur. Çeşitli mekteplerde Farsça öğretmeni olarak görev yapmıştır. Hüsn-i Eser unvanlı mesnevisi basılmıştır ancak Galatat, Gülistan Şerhi Mukaddemesi basılmamıştır.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

çocuk:

1. **çocuḳlar:**-*lar*

Diğer 1

Mısra: **15**

Küçük yaştaki erkek veya kız.

Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çaġırışırlar hemān hemān mübārek

2. **çocuḳlar:**-*lar*

Diğer 20

Satır: **22**

Küçük yaştaki erkek veya kız.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

3. **çocuḳlarına:**-*lar, -ı, -n, -a*

Diğer 24

Satır: **15**

Küçük yaştaki erkek veya kız.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

4. **çocuḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 26

Satır: **4**

Küçük yaştaki erkek veya kız.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

5. **çocuḳlara:**-*lar, -a*

Diğer 46

Satır: **3**

Küçük yaştaki erkek veya kız.

ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

6. **çocuḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 48

Satır: **20**

Bebek.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

cofte:

1. **çoftesu:**-*su*

Diğer 116

Satır: **3**

Köfte, hamsi köftesi.

çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

<u>çoġal:</u>

1. **çoġalınca:**-*ınca*

Diğer 43

Satır: **5**

Fazlalaşmak, artmak, ziyadeleşmek.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

<u>çok:</u>

1. **çoḳ:**

Diğer 1

Mısra: **38**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

2. **çoḳ:**

Diğer 5

Satır: **19**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

3. **çoḳ:**

Diğer 7

Satır: **14**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

4. **çoḳ:**

Diğer 8

Satır: **1**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

5. **çoḳ:**

Diğer 8

Satır: **3**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḫaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

6. **çoḳ:**

Diğer 8

Satır: **7**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

7. **çoḳ:**

Diğer 8

Satır: **15**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḫayret etsek yeridir

8. **çoḳ:**

Diğer 8

Satır: **23**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḥisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki

büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

9. **çoḳ:**

Diğer 8

Satır: **23**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

10. **çoḳ:**

Diğer 11

Satır: **23**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī şiḳāt

11. **çoḳ:**

Diğer 17

Satır: **20**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen şırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

12. **çoḳ:**

Diğer 17

Satır: **21**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

13. **çoḳ:**

Diğer 17

Satır: **22**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

14. **çoḳ:**

Diğer 18

Satır: **6**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

15. **çoḳ:**

Diğer 18

Satır: **23**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

16. **çoḳdur:**-*dur*

Diğer 18

Satır: **1**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılıġı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

17. **çoḳ:**

Diğer 25

Satır: **5**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

18. **çoḳ:**

Diğer 26

Mısra: **11**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

19. **çoḳ:**
Diğer 27
Satır: **6**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan
gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

20. **çoḳ:**
Diğer 27
Satır: **15**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

21. **çoḳ:**
Diğer 33
Satır: **12**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

22. **çoḳ:**
Diğer 35
Satır: **8**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

23. **çoḳ:**
Diğer 35
Satır: **22**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

24. **çoḳ:**
Diğer 43
Satır: **7**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

25. **çoḳ:**
Diğer 43
Satır: **13**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

26. **çoḳ:**
Diğer 44
Satır: **20**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

27. **çoḳ:**
Diğer 44
Satır: **21**
Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

28. **çoḳ:**

Diğer 45

Satır: **7**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

29. **çoḳ:**

Diğer 47

Satır: **7**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḫālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

30. **çoḳ:**

Diğer 48

Satır: **6**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḫālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

31. **çoḳ:**

Diğer 51

Satır: **17**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

mıṣrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

32. **çoḳdur.:**-*dur*

Diğer 99

Satır: **11**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine baġlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

33. **çoḳ:**

Diğer 100

Satır: **13**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

34. **çoḳ:**

Muhammes 3

Mısra: **6**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

35. **çoḳ:**

Muhammes 3

Mısra: **23**

Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

36. **çoḳ:**

Diğer 30

Satır: **14**

Çok para.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

37. **çoḳ:**

Diğer 1

Mısra: **68**

Aşırı bir biçimde.

Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

38. **çoḳ:**

Diğer 2

Mısra: **11**

Aşırı bir biçimde.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

39. **çoḳ:**
Diğer 5
Satır: **12**
Aşırı bir biçimde.
Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

40. **çoḳ:**
Diğer 5
Satır: **22**
Aşırı bir biçimde.
ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

41. **çoḳ:**
Diğer 6
Satır: **18**
Aşırı bir biçimde.
Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

42. **çoḳ:**
Diğer 8
Satır: **17**
Aşırı bir biçimde.
Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

43. **çoḳ:**
Diğer 25
Satır: **8**
Aşırı bir biçimde.
çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

44. **çoḳ:**
Diğer 35
Satır: **18**
Aşırı bir biçimde.
göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

45. **çoḳ:**
Diğer 37
Satır: **6**
Aşırı bir biçimde.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü kuvvet fażla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

46. **çoḳ:**
Diğer 37
Satır: **6**
Aşırı bir biçimde.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet fażla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

47. **çoḳ:**
Diğer 47
Satır: **23**
Aşırı bir biçimde.
faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu fażla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

48. **çoḳ:**
Diğer 56
Satır: **7**
Aşırı bir biçimde.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

49. **çoḳ:**
Kaside 1
Mısra: **60**
Aşırı bir biçimde.

Yelken kürek eylemekde ʿavdet
Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

50. **çoḳ:**
Diğer 48
Satır: **17**
Çok sayıda, fazla.
Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

51. **çoḳ:**
Diğer 36
Satır: **2**
Çoğu, çok kimse.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu
añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

52. **çoḳ:**
Diğer 51
Satır: **3**
Çoğu, çok kimse.
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

53. **çoḳ:**
Diğer 51
Satır: **3**
Çoğu, çok kimse.
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

54. **çoḳ:**
Muhammes 2
Mısra: **37**
Çoğu, çok kimse.
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

55. **çoḳ:**
Muhammes 2
Mısra: **37**
Çoğu, çok kimse.
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

56. **çoḳ:**
Diğer 60
Satır: **9**
Uzun zaman.
iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan
ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

57. **çoḳ:**
Diğer 62
Satır: **17**
Bir hayli, oldukça.
olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek
lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır
bunuñ için de

58. **çoḳ:**
Gazel 3
Mısra: **24**
Birçok, hayli.
Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

59. **çoḳ:**
Diğer 1
Mısra: **9**
Fazla sayıda.
Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh

60. **çoḳ:**
Kaside 2
Mısra: **20**
Fazla sayıda.
Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibārıñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

61. **çoḳ:**
Muhammes 1
Mısra: **5**
Fazla sayıda.
Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

62. **çoḳ:**
Muhammes 1

Mısra: **39**

Fazla sayıda.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

63. **çoḳ:**

Muhammes 2

Mısra: **42**

Fazla sayıda.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

64. **çoḳ:**

Diğer 98

Satır: **6**

Uzun süre.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

65. **çoḳ:**

Diğer 100

Satır: **20**

Fazlaca.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet z̄āt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

66. **çoḳ:**

Diğer 111

Satır: **8**

Önüne geldiği ifadenin anlamını nitelik bakımından güçlendirir.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḫamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

<u>çoḳ açlar:</u>

1. **çoḳ açlar:**-*lar*

Diğer 1

Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Çok yemek yeme isteği ve ihtiyacı duyan.

Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

2. **çoḳ açlar:**-*lar*

Diğer 57

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Çok yemek yeme isteği ve ihtiyacı duyan.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

<u>çoḳ defʿa:</u>

1. **çoḳ defʿa:**

Diğer 22

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Çoğu kez, genellikle.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

2. **çoḳ defʿa:**

Diğer 34

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Çoğu kez, genellikle.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

3. **çoḳ defʿa:**

Diğer 52

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Çoğu zaman, çoğunlukla.

Ḫamsiniñ yazılan baḥis̱leri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḥiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

4. **çoḳ defʿa:**

Diğer 59

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Çoğu zaman, çoğunlukla.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

5. **çoḳ defʿa:**

Diğer 98

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Çoğu kez, genellikle.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

<u>çokları:</u>

1. **çoḳları:**

Diğer 50

Satır: **15**

İnsanların birçoğu.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

2. **çoḳları:**

Gazel 2

Mısra: **21**

İnsanların birçoğu.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

<u>çokluġ:</u>

1. **çoḳluġu:**-*u*

Diğer 8

Satır: **25**

Çok olma durumu, fazlalık, bolluk, kesret.

bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

2. **çoḳluġuna:**-*u*, -*n*, -*a*

Diğer 41

Satır: **24**

Çok olma durumu, fazlalık, bolluk, kesret.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

3. **çoḳluġuna:**-*u*, -*n*, -*a*

Diğer 36

Satır: **17**

Belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade.

tarlanıñ iḫtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

<u>çorbā:</u>

1. **çorbāsı:**-*sı*

Diğer 15

Satır: **16**

Hamsi ile yapılan çorba.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

2. **çorbāsı:**-*sı*

Diğer 53

Satır: **3**

Hamsi ile yapılan çorba.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

3. **çorbāya:**-*y*, -*a*

Gazel 2

Mısra: **23**

Hamsi ile yapılan çorba.

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

4. **çorbāsı:**-*sı*

Gazel 3

Mısra: **1**

Hamsi ile yapılan çorba.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

5. **çorbā:**

Kaside 1

Mısra: **30**

Hamsi ile yapılan çorba.

Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

6. **çorbāsı:**-*sı*
Muhammes 1
Mısra: **18**
Hamsi ile yapılan çorba.
Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

7. **çorbāsın:**-*sı, -n*
Muhammes 2
Mısra: **51**
Hamsi ile yapılan çorba.
Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

8. **çorbā:**
Diğer 61
Satır: **15**
Sebze, tahıl, et vb. ile hazırlanan sıcak, sulu içecek.
ḫamsili pide leẕẕetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

<u>çömel:</u>
1. **çömeldu:**-*du*
Diğer 112
Satır: **7**
Dizleri büküp baldırları uyluklara dayamak ve kalçaları yere değdirmeden vücudun yükünü ayaklar üzerine yüklemek suretiyle oturur gibi durmak, yere çökmek.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

<u>Çömlekçi:</u>
1. **Çömlekçi:**
Diğer 6
Satır: **7**
Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.
şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz

ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

2. **Çömlekçi:**
Diğer 24
Satır: **6**
Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.
sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

<u>cönek:</u>
1. **çöneklerde:**-*ler, -de*
Diğer 67
Satır: **7**
Cönk.
ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

<u>Çöprülü-zāde:</u>
1. **Çöprülü-zāde:**
Diğer 110
Satır: **22**
Köprülüzade Fuat.
Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

çör:
1. **çörduñ:**-*du, -ñ*
Diğer 115
Satır: **14**
Görmek.
ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

<u>çözül:</u>

1. **çözülüyor:**-*ü, -yor*
Diğer 112
Satır: **11**
Sarılı, bağlı halden çıkarılmak.

Çözülüyor ḳuşaḳlar
Yanımdan uzaḳlaşsun

çu:

1. **çu:**

Diğer 115

Satır: **17**

Ki bağlacı.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan
Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim
ḫamsi cübre

çuḳur:

1. **çuḳurda:**-*da*

Diğer 36

Satır: **13**

Belli bir maksatla kazılmış veya oyulmuş yer.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya
ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

çuvāl:

1. **çuvālı:**-*ı*

Diğer 38

Satır: **19**

Pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torbanın alabileceği miktarda olan.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir
buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz
olan aḫır

çün:

1. **çün:**

Diğer 6

Satır: **13**

Amacıyla, maksadıyla.

Ḫalḳa zaḥmet vermemek çün kendi çıḳar ḳaraya
denilir.

çünkü:

1. **çünkü:**

Diğer 1

Mısra: **72**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekṣer olur pinhān mübarek

2. **çünkü:**

Diğer 6

Satır: **20**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini
temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü
oralarıñ ṭopraḳları

3. **çünkü:**

Diğer 7

Satır: **7**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20
nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur z̤āten balıḳlarıñ
ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

4. **çünkü:**

Diğer 12

Satır: **5**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside
ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden
mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

5. **çünkü:**

Diğer 26

Satır: **14**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i
mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce
de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

6. **çünkü:**

Diğer 28

Satır: **20**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün
müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan
ṣoñra oluyor çünkü

7. **çünkü:**

Diğer 29

Satır: **15**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

ölür böyle olunca da aġı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

8. **çünkü:**

Diğer 33

Satır: **17**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

9. **çünkü:**

Diğer 35

Satır: **19**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

10. **çünkü:**

Diğer 37

Satır: **6**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

11. **çünkü:**

Diğer 37

Satır: **19**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

12. **çünkü:**

Diğer 47

Satır: **5**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

13. **çünkü:**

Diğer 52

Satır: **18**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

14. **çünkü:**

Diğer 53

Satır: **12**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

aṣaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

15. **çünkü:**

Diğer 56

Satır: **6**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

16. **çünkü:**

Diğer 58

Satır: **23**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Çünkü ekṣer olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

17. **çünkü:**

Diğer 59

Satır: **11**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

18. **çünkü:**

Diğer 64

Satır: **13**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

19. **çünkü:**

Kaside 1

Mısra: **29**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

20. **çünkü:**

Kaside 1

Mısra: **39**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Cennetde de çünkü mā- ḥażarmış
Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḫamsi

21. **çünkü:**

Kaside 2

Mısra: **20**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibāriñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

22. **çünkü:**

Muhammes 2

Mısra: **25**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

23. **çünkü:**

Muhammes 2

Mısra: **32**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

24. **çünkü:**

Muhammes 3

Mısra: **5**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

25. **çünkü:**

Muhammes 3

Mısra: **18**

Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

26. **çünkü:**

Diğer 61

Satır: **9**

-dığı için.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

27. **çünkü:**

Gazel 2

Mısra: **19**

-dığı için.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

<u>çüpeşte:</u>

1. **çüpeşteye:***-y, -e*

Diğer 107

Satır: **7**

Küpeşte. Gemide güverte hizasında ıskarmoz bağlarına tutturulan dikmelerin dış yüzlerine kaplanan kaplamaların oluşturduğu siper, borda kaplamalarının en üstü, güverteden yukarı kalan bölüm, korkuluk.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

<u>cürü:</u>

1. **çürüyüp:***-y, -üp*

Diğer 37

Satır: **11**

Çeşitli dış sebeplerin veya mikropların etkisiyle kimyevi değişikliğe uğrayıp bozulmak, dağılmak.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprağa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḫattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

çürüt:

1. **çürütmek:**-*mek*

Diğer 36

Satır: **13**

Çürümesine, bozulup dağılmasına sebep olmak.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya
ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

D

da:

1. **da:**

Diğer 3

Satır: **13**

Kendinden önceki ögeyi belirli kılan bağlaç.

ārzū üzerine ḥamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet
yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḥamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balığı

2. **da:**

Diğer 5

Satır: **19**

Daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öğe ile sonraki arasında "-den başka" anlamıyla ilişki kuran bir söz.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım
sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān
taḳrīben mayıs ve

3. **da:**

Diğer 22

Satır: **20**

Daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öğe ile sonraki arasında "-den başka" anlamıyla ilişki kuran bir söz.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha
yüzlerine çıḳan ḥamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler
bundan da ḥamsi

4. **da:**

Diğer 3

Satır: **14**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ārzū üzerine ḥamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet
yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḥamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balığı

5. **da:**

Diğer 4

Satır: **4**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḥlūḳdan
evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ
ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

6. **da:**

Diğer 4

Satır: **17**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar
burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında
çāşnī degişdirmek

7. **da:**

Diğer 8

Satır: **3**

Dahi anlamındaki bağlaç.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ
sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı
meseli ḍarb

8. **da:**

Diğer 9

Satır: **10**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḥamsidir buña
çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

9. **da:**

Diğer 15

Satır: **5**

Dahi anlamındaki bağlaç.

bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

10. **da:**
Diğer 16
Satır: **6**
Dahi anlamındaki bağlaç.
maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı
keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

11. **da:**
Diğer 18
Satır: **14**
Dahi anlamındaki bağlaç.
yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda
ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

12. **da:**
Diğer 19
Satır: **1**
Dahi anlamındaki bağlaç.
buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek
ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

13. **da:**
Diğer 19
Satır: **3**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eşeriñ
müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiş satırlardan ṣarf-ı naẓarla
aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

14. **da:**
Diğer 23
Satır: **2**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

15. **da:**
Diğer 29
Satır: **20**
Dahi anlamındaki bağlaç.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe
müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra
ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

16. **da:**
Diğer 29
Satır: **25**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara
çekilmiş anlaşılmaz bir

17. **da:**
Diğer 30
Satır: **10**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve
ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da
ḥāżır Şimdi ḫamsi

18. **da:**
Diğer 33
Satır: **24**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki
ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu
adam manavıñ müşterigi

19. **da:**
Diğer 34
Satır: **13**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da
olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ
fıçı ḳullanılsa bile araba

20. **da:**
Diğer 34
Satır: **25**
Dahi anlamındaki bağlaç.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

21. **da:**
Diğer 35
Satır: **18**
Dahi anlamındaki bağlaç.
göre degişir ṭoprağıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

22. **da:**
Diğer 37
Satır: **7**
Dahi anlamındaki bağlaç.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

23. **da:**
Diğer 37
Satır: **7**
Dahi anlamındaki bağlaç.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

24. **da:**
Diğer 37
Satır: **23**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

25. **da:**
Diğer 37
Satır: **25**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ḥādiṣesiyle biraz zamān da göklerde uçaraḳ yaşar

26. **da:**
Diğer 41
Satır: **23**
Dahi anlamındaki bağlaç.
bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhācириniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

27. **da:**
Diğer 42
Satır: **5**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

28. **da:**
Diğer 42
Satır: **25**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

29. **da:**
Diğer 43
Satır: **25**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul’da

30. **da:**
Diğer 46
Satır: **14**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

31. **da:**
Diğer 50
Satır: **6**
Dahi anlamındaki bağlaç.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi’l-māʾ tedāvī-i bi’l-mūsīḳī

32. **da:**
Diğer 57
Satır: **10**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

33. **da:**
Diğer 58
Satır: **3**
Dahi anlamındaki bağlaç.
buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

34. **da:**
Diğer 58
Satır: **10**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafîf

35. **da:**
Diğer 58
Satır: **19**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

36. **da:**
Diğer 60
Satır: **4**
Dahi anlamındaki bağlaç.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḫāli

37. **da:**
Diğer 61
Satır: **5**
Dahi anlamındaki bağlaç.
yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

38. **da:**
Diğer 61
Satır: **14**
Dahi anlamındaki bağlaç.
bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

39. **da:**
Diğer 100
Satır: **3**
Dahi anlamındaki bağlaç.
Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi’ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

40. **da:**
Diğer 103
Satır: **4**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

41. **da:**
Diğer 110
Satır: **10**
Dahi anlamındaki bağlaç.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

42. **da:**
Diğer 114

Satır: **18**

Dahi anlamındaki bağlaç.

C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru
hep cörenecden.

43. **da:**

Muhammes 2

Mısra: **50**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

44. **da:**

Muhammes 2

Mısra: **60**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ

45. **da:**

Diğer 7

Satır: **12**

Aynı şekilde.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek
az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

46. **da:**

Diğer 8

Satır: **10**

Aynı şekilde.

Müs̲elles̲ī bir ṣekil alan yelesinde on beş ḳadar
yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz
altında gibidir bunlarda da

47. **da:**

Diğer 43

Satır: **16**

Aynı şekilde.

Memleketiñ mühimm s̲ervet menbaʿlarından olan bu
ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüs̲lere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

48. **da:**

Diğer 47

Satır: **12**

Aynı şekilde.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar
ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde
süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

49. **da:**

Diğer 47

Satır: **13**

Aynı şekilde.

buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını
yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

50. **da:**

Diğer 52

Satır: **10**

Aynı şekilde.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra
ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış
ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

51. **da:**

Diğer 55

Satır: **21**

Aynı şekilde.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

52. **da:**

Diğer 55

Satır: **21**

Aynı şekilde.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

53. **da:**

Diğer 67

Satır: **13**

Aynı şekilde.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon’uñ ḫamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi’niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

54. **da:**

Diğer 69

Satır: **9**

Aynı şekilde.

ḥattā Baba Sālim Efendi’niñ tekellümātı da bu
ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

55. **da:**

Diğer 9

Satır: **14**

İse.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü
ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8’dir üçüncüsü ince ḫamsidir
bunuñ da

56. **da:**

Diğer 23

Satır: **14**

İse.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı
diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile
göndereceġiz her ḳayıḳda

57. **da:**

Diğer 26

Satır: **6**

İse.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā
açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar
ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

58. **da:**

Diğer 27

Satır: **7**

İse.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu
baṭırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve
ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

59. **da:**

Diğer 29

Satır: **15**

İse.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd
batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını
ḳolaylaşdırır.

60. **da:**

Diğer 34

Satır: **17**

İse.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da
küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı
ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

61. **da:**

Diğer 42

Satır: **26**

İse.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine
sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde
yenir biraz da

62. **da:**

Diğer 45

Satır: **16**

İse.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872
ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen
158 ʿaded ḫamsi

63. **da:**

Diğer 47

Satır: **9**

İse.

ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

64. **da:**

Diğer 53

Satır: **16**

İse.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

65. **da:**

Diğer 54

Satır: **5**

İse.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lez̲z̲etini alır.

66. **da:**

Diğer 59

Satır: **7**

İse.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

67. **da:**

Diğer 63

Satır: **2**

İse.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

68. **da:**

Diğer 63

Satır: **5**

İse.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

69. **da:**

Diğer 98

Satır: **2**

İse.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

70. **da:**

Diğer 107

Satır: **8**

İse.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

71. **da:**

Diğer 110

Satır: **12**

İse.

ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

72. **da:**

Diğer 110

Satır: **13**

İse.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

73. **da:**

Diğer 110

Satır: **14**

İse.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

74. **da:**

Diğer 112

Satır: **8**

İse.

Cormeliydu İḥsān’u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu

da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

75. **da:**

Diğer 113

Satır: **19**

İse.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

76. **da:**

Diğer 8

Satır: **16**

-erek, -ip ekli zarf fiillerden sonra kullanılırsa temel fiilin oluş biçimini, önermenin nasıl oluştuğunu anlatan bir söz.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naşıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

77. **da:**

Diğer 2

Mısra: **10**

Bile.

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

78. **da:**

Diğer 22

Satır: **20**

Bile.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḥamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḥamsi

79. **da:**

Diğer 23

Satır: **8**

Bile.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

80. **da:**

Diğer 26

Satır: **16**

Bile.

olursa ḥamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḥaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

81. **da:**

Diğer 27

Satır: **19**

Bile.

ḥamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan ağıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḥamsiniñ

82. **da:**

Diğer 28

Satır: **5**

Bile.

Bu ışığı deñizde aşıl ḥamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḥamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

83. **da:**

Diğer 28

Satır: **20**

Bile.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

84. **da:**

Diğer 30

Satır: **3**

Bile.

baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḥamsiyi çekerler sāḥile

85. **da:**

Diğer 36

Satır: **2**

Bile.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

86. **da:**

Diğer 37

Satır: **8**

Bile.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

87. **da:**

Diğer 39

Satır: **3**

Bile.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

88. **da:**

Diğer 48

Satır: **8**

Bile.

teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

89. **da:**

Diğer 54

Satır: **16**

Bile.

Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

90. **da:**

Diğer 54

Satır: **24**

Bile.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

91. **da:**

Diğer 68

Satır: **5**

Bile.

ḳalem ṣuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdığı
vardır.

92. **da:**

Diğer 69

Satır: **2**

Bile.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

93. **da:**

Diğer 102

Satır: **10**

Bile.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

94. **da:**

Diğer 105

Satır: **13**

Bile.

Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

95. **da:**

Diğer 108

Satır: **4**

Bile.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

96. **da:**

Diğer 110

Satır: **10**

Bile.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur

bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

97. **da:**
Gazel 2
Mısra: **12**
Bile.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

98. **da:**
Kaside 1
Mısra: **239**
Bile.
Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḫamsi

99. **da:**
Muhammes 2
Mısra: **35**
Bile.
Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

100. **da:**
Muhammes 2
Mısra: **44**
Bile.
İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

101. **da:**
Muhammes 2
Mısra: **65**
Bile.
Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında leẕẕet rūşenā

102. **da:**
Diğer 29
Satır: **14**
Hatta.
37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

103. **da:**
Kaside 1
Mısra: **130**
Hatta.
Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

104. **da:**
Diğer 28
Satır: **13**
Esasen.
ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

105. **da:**
Diğer 36
Satır: **1**
Esasen.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

106. **da:**
Diğer 41
Satır: **19**
Esasen.
deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekṣeriyetle ḳış
ortalarında olur.

107. **da:**
Diğer 42
Satır: **19**
Esasen.
muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣüretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

108. **da:**
Diğer 44
Satır: **3**
Esasen.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

109. **da:**
Diğer 46
Satır: **16**
Esasen.
ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḫamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

110. **da:**
Diğer 47
Satır: **6**
Esasen.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

111. **da:**
Diğer 50
Satır: **5**
Esasen.
olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

112. **da:**
Diğer 53
Satır: **9**
Esasen.
iḫtilāfiñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

113. **da:**
Diğer 63
Satır: **20**
Esasen.
çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu şūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

114. **da:**
Diğer 98
Satır: **11**
Esasen.
Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

115. **da:**
Diğer 110
Satır: **19**
Esasen.
Ḫaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

116. **da:**
Kaside 1
Mısra: **32**
Esasen.
Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

117. **da:**
Diğer 42
Satır: **21**
Pek.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

118. **da:**
Diğer 50
Satır: **7**
Ancak.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

119. **da:**
Diğer 53
Satır: **2**
Ek olarak.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

120. **da:**
Diğer 98
Satır: **22**
Üstelik.
kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu
mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı
mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

121. **da:**
Kaside 1
Mısra: **64**
Üstelik.
Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

122. **da:**
Diğer 57
Satır: **19**
Böylece.
Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

123. **da:**
Gazel 2
Mısra: **13**
Böylece.
Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

124. **da:**
Diğer 29
Satır: **19**
Ayrıca.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe
müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra
ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

125. **da:**
Diğer 111
Satır: **9**
Ayrıca.
uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun
Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

126. **da:**
Muhammes 1
Mısra: **25**
Ayrıca.
Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

127. **da:**
Muhammes 1
Mısra: **31**
Ayrıca.
Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

128. **da:**
Diğer 35
Satır: **21**
Artık.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde
edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep
bu zavāllı maḫlūḳuñ

129. **da:**
Diğer 105
Satır: **17**
Artık.
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

130. **da:**
Diğer 111
Satır: **7**
İşte o zaman.
da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene
özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf neredeдur Ha benum ṭarafumdan çoḳ
selām diyesun bütun

131. **da.:**
Diğer 111

Satır: **7**

Trabzon ve Rize ağzında cümle sonuna gelerek anlamı kuvvetlendirir.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

132. **da:**

Diğer 112

Satır: **5**

Bunun üzerine.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

133. **da:**

Diğer 112

Satır: **6**

Böylece.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

134. **da:**

Diğer 47

Satır: **21**

Ve.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

135. **da:**

Diğer 112

Satır: **7**

Ve.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

136. **da:**

Diğer 112

Satır: **8**

Ve.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

137. **da:**

Gazel 1

Mısra: **17**

Ve.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

138. **da:**

Diğer 103

Satır: **7**

Fakat.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

139. **da:**

Diğer 115

Satır: **6**

Fakat.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha Toḫum naṣul

dağ:

1. **dağlar:**-*lar*

Diğer 25

Satır: **11**

Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hakim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

2. **dağ:**

Diğer 26

Satır: **8**

Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hakim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

3. **daġa:**-*a*
Diğer 37
Satır: **2**
Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hakim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.
ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

4. **daġa:**-*a*
Diğer 35
Satır: **3**
Çevresindeki araziye göre yüksekte yer alan, tarla amaçlı kullanılan toprak parçası.
ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādiṣesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

5. **daġlardan:**-*lar, -dan*
Kaside 1
Mısra: **61**
Yüksek yerlere kurulmuş olan köy.
Daġlardan alır cevāb-ı müjde
Ötdükçe şu zurna-yı ḫamsi

daġıl:
1. **daġılıyoruz.:**-*ı, -yor, -uz*
Diğer 30
Satır: **8**
Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

2. **dağılır.:**-*ır*
Diğer 56
Satır: **6**
Bütünlüğünü kaybedip parçalara ayrılmak, bütün durumundan çıkmak.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü täze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

daġla:
1. **daġlayacaḳsıñız:**-*y, -acaḳ, -sıñız*
Diğer 57
Satır: **17**
Yemeğin üzerine kızgın yağı dökmek.
nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

daha:
1. **daha:**
Diğer 8
Satır: **11**
Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.
on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

2. **daha:**
Diğer 8
Satır: **12**
Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.
on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

3. **daha:**
Diğer 16
Satır: **9**
Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

4. **daha:**
Diğer 17

Satır: **14**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

5. **daha:**

Diğer 17

Satır: **15**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

6. **daha:**

Diğer 17

Satır: **21**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

7. **daha:**

Diğer 22

Satır: **9**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

8. **daha:**

Diğer 22

Satır: **14**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

9. **daha:**

Diğer 22

Satır: **19**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

10. **daha:**

Diğer 25

Satır: **17**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

11. **daha:**

Diğer 25

Satır: **18**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

12. **daha:**

Diğer 27

Satır: **9**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındıġı için. Aġ ağır olmamaḳ ṭoplanır

13. **daha:**

Diğer 27

Satır: **15**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de

üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

14. **daha:**

Diğer 33

Satır: **21**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḥamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḥūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

15. **daha:**

Diğer 34

Satır: **4**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

Ḥamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

16. **daha:**

Diğer 34

Satır: **7**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḥamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

17. **daha:**

Diğer 35

Satır: **13**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḥamsi urulabilir

18. **daha:**

Diğer 36

Satır: **12**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥsederken tütün tarlalarına
dökülen ḥamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

19. **daha:**

Diğer 42

Satır: **8**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

20. **daha:**

Diğer 46

Satır: **17**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

21. **daha:**

Diğer 46

Satır: **21**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

mıṣrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

22. **daha:**

Diğer 51

Satır: **8**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

Sūd baḫṣ-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

23. **daha:**

Diğer 57

Satır: **3**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefîs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

24. **daha:**

Diğer 58

Satır: **11**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

25. **daha:**

Diğer 58

Satır: **19**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

26. **daha:**

Diğer 60

Satır: **9**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

27. **daha:**

Diğer 62

Satır: **6**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

28. **daha:**

Diğer 98

Satır: **2**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

29. **daha:**

Diğer 98

Satır: **10**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

30. **daha:**

Kaside 2

Mısra: **7**

Başına geldiği sıfata bir karşılaştırmaya dayanarak fazlalık ve üstünlük anlamı katar.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

31. **daha:**

Diğer 13

Satır: **18**

Bunun dışında.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

32. **daha:**

Diğer 14

Satır: **20**

Bunun dışında.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balıġı kefal balıġı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balıġı kaloz balıġı uşḳurmu balıġı daha biñ dürlü balıḳlardır

33. **daha:**

Diğer 26

Satır: **18**

Var olana, elde bulunana ek olarak.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aşıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

34. **daha:**

Diğer 26

Satır: **19**

Var olana, elde bulunana ek olarak.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḫareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

35. **daha:**

Diğer 29

Satır: **14**

Henüz.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

36. **daha:**

Diğer 102

Satır: **2**

Henüz.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

37. **daha:**

Diğer 102

Satır: **2**

Henüz.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

38. **daha:**

Diğer 29

Satır: **21**

Hala.

ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

39. **daha:**

Diğer 115

Satır: **20**

Hala.

Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

40. **daha:**

Diğer 33

Satır: **17**

İlave olarak, başka.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

41. **daha:**

Diğer 107

Satır: **8**

İlave olarak, başka.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

42. **daha:**

Diğer 69

Satır: **4**

Ayrıca.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayşeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

43. **daha:**

Muhammes 2

Mısra: **67**

Dahası, bunlara ilave olarak.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

44. **daha:**

Diğer 103

Satır: **9**

Daha fazla.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

daha çok:

1. **daha çoḳ:**

Diğer 24

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Ekseri, umumiyetle.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

2. **daha çoḳ:**

Diğer 46

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Ekseri, umumiyetle.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

daha doġrusu:

1. **daha doġrusu:**

Diğer 42

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Doğrusunu söylemek gerekirse.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

daha ziyāde:

1. **daha ziyāde:**

Diğer 40

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Ekseri, umumiyetle.

şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

2. **daha ziyāde:**

Diğer 42

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Ekseri, umumiyetle.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

dahi:

1. **daḫi:**

Diğer 1

Mısra: **55**

Da, de.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

2. **daḫi:**

Diğer 11

Satır: **22**

Da, de.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

3. **daḫi:**

Diğer 14

Satır: **23**

Da, de.

ḫamsi balıġı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı

4. **daḫi:**

Gazel 3

Mısra: **23**

Da, de.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

5. **daḫi:**

Diğer 13

Satır: **10**

Daha.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫşe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

6. **daḫi:**

Diğer 14

Satır: **13**

Bile.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

7. **daḫi:**

Diğer 14

Satır: **16**

Bile.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

8. **daḫi:**

Diğer 19

Satır: **10**

Bile.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos ağlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

9. **daḫi:**

Diğer 20

Satır: **26**

Bile.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

10. **daḫi:**

Diğer 21

Satır: **19**

Bile.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur. Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

11. **daḫi:**

Diğer 61

Satır: **3**

Bile.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekseriyetle yazın furun lazutu

12. **daḫi:**

Kaside 1

Mısra: **178**

Bile.

Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

13. **daḫi:**

Muhammes 2

Mısra: **26**

Bile.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

14. **daḫi:**

Muhammes 2

Mısra: **63**

Bile.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

15. **daḫi:**

Muhammes 2

Mısra: **29**

Daha, bile.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

dāḫil:

1. **dāḫil:**

Diğer 16

Satır: **4**

Sahil kesiminde olmayan yerler.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

2. **dāḫillerde:**-*ler, -de*

Diğer 24

Satır: **25**

Sahil kesiminde olmayan yerler.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken
binālariñ verdigi zīnetden ziyāde

3. **dāḫil:**
Diğer 98
Satır: **25**
İçinde, içinde bulunan.
dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı
ṭuzlanmışdır ʿacabā

dāhil köylerde:

1. **dāḫil köylerde:**-*ler, -de*
Diğer 39
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Sahile yakın olmayan köy, iç tarafta bulunan köy.
tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde
ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fiʾātı inip çıḳan ve baṭmanı
ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

dāhil ola:

1. **dāḫil ola:**-*a*
Muhammes 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
İçinde olmak, ...ile birlikte bulunmak.
Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

dāhilī:

1. **dāḫilī:**
Diğer 43
Satır: **8**
Bir devletin kendi bünyesiyle ilgili.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḫżār
olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden
ziyāde dāḫilī istihlākı

dāhilī aḳsāmını:

1. **dāḫilī aḳsāmını:**-*ı, -n, -ı*
Diğer 47
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
İç organlar.
buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını
yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

dahl:

1. **daḫli:**-*i*
Diğer 5
Satır: **12**
Tesir, etki.
Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi
ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve
ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **daḫli:**-*i*
Diğer 35
Satır: **18**
Tesir, etki.
göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ
ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

dāʾim:

1. **dāʾim:**
Muhammes 2
Mısra: **2**
Her zaman, sürekli olarak, daima.
Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

dāʾimā:

1. **dāʾimā:**
Diğer 29
Satır: **16**
Devamlı olarak, sürekli olarak.
ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd
batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını
ḳolaylaşdırır.

2. **dāʾimā:**
Diğer 66
Satır: **8**
Devamlı olarak, sürekli olarak.
nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫṣi hep ḫurūşān
naġamāt ile yek-āvāze

ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de
curcunayāt mūsīḳīyyede

3. **dāʾimā:**
Diğer 66
Satır: **9**
Devamlı olarak, sürekli olarak.
iḥrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i
edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

dāʾimī:
1. **dāʾimī:**
Diğer 47
Satır: **6**
Sürekli, devamlı.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan
ṭaʿāma ḳarşı da

dāʾir:
1. **dāʾir:**
Diğer 3
Satır: **13**
İlgili, alakalı, hakkında.
ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet
yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balıġı

2. **dāʾir:**
Diğer 17
Satır: **17**
İlgili, alakalı, hakkında.
Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki
satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu
az yapışıḳ

3. **dāʾirdir.:**-*dir*
Diğer 52
Satır: **6**
İlgili, alakalı, hakkında.
Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ
defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ
ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

4. **dāʾirdir.:**-*dir*
Diğer 61
Satır: **23**
İlgili, alakalı, hakkında.
gibi beytler hep ḫamsi ṣuyunuñ ṣenāsına dāʾirdir.

5. **dāʾir:**
Diğer 97
Satır: **13**
İlgili, alakalı, hakkında.
ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve
ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-
zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

6. **dāʾir:**
Diğer 99
Satır: **18**
İlgili, alakalı, hakkında.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā
ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir
misiñiz

7. **dāʾir:**
Diğer 102
Satır: **26**
İlgili, alakalı, hakkında.
Müstensiḫi S. Hilmī
Ḫamsiye Dāʾir

8. **dāʾir:**
Diğer 103
Satır: **1**
İlgili, alakalı, hakkında.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ
iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

9. **dāʾir:**
Diğer 104
Satır: **1**
İlgili, alakalı, hakkında.

Ḫamsiye Dāʾir
Allāh selāmet versin şimdi Ṭrabzon'da bulunan
Ḫamāmī-zāde İḥsān

10. **dāʾir:**
Diğer 151
Satır: **25**
İlgili, alakalı, hakkında.
Ḫamsiye Dāʾir
Puvason Davril

11. **dāʾir:**
Diğer 151
Satır: **27**
İlgili, alakalı, hakkında.
Ḫamsiye Dāʾir Żiyāfet

dāʾir olan:
1. **dāʾir olan:**-*an*
Diğer 3
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
İlgili, alakalı, hakkında olmak.
Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī
mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

dāʾire:
1. **dāʾireyi:**-*y, -i*
Diğer 26
Satır: **23**
Çember biçimindeki şekil.
aġı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ
maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına
dönüyoruz

daḳīḳ-i ḥāṣṣdır:
1. **daḳīḳ-i ḫāṣṣdır:**-*dır*
Muhammes 2
Mısra: **69**
Kelime Tipi: -
Saf un, tam buğday unu.
Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

dal:
1. **dalıp:**-*ıp*
Diğer 1
Mısra: **13**
Suyun içine hızla girmek, girivermek.
Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

dalaruḳ:
1. **dalaruḳ:**
Diğer 105
Satır: **18**
Suyun içine dalarız.
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

daldır:
1. **daldırılan:**-*ıl, -an*
Diğer 28
Satır: **24**
Sokmak, batırmak.
Baḥsimizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdıġımız
vaż'iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

2. **daldır:**
Muhammes 2
Mısra: **48**
Atmak, suya koymak.
Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

dalġa:
1. **dalġalara:**-*lar, -a*
Diğer 6
Satır: **4**
Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

2. **dalġalara:**-*lar, -a*
Diğer 16
Satır: **14**

Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket.
yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

3. **dalġa:**
Diğer 23
Satır: **7**
Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket.
Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırtına yoḳ.
Ne de olsa avlanacağız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

4. **dalġalarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 24
Satır: **13**
Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket.
örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

5. **dalġalarun:**-*lar, -un*
Diğer 105
Satır: **18**
Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket.
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

dalġacıḳ:
1. **dalġacıḳlar:**-*lar*
Diğer 25
Satır: **18**
Küçük dalga.
içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

dalġuç:
1. **dalġuç:**
Diğer 105
Satır: **18**
Dalgıç, balık adam.
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

dalyan:
1. **dalyanlarda:**-*lar, -da*
Diğer 19
Satır: **8**
Denizlerin, sahile yakın olan dalgaların hücumuna ve akıntıya karşı korunmuş yerlerinde, göl ve nehirlerin ağızlarında balık yakalamak için suyun içinde hazırlanan düzenek.
Mart ve nīşān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

dam:
1. **dam:**
Diğer 109
Satır: **4**
Bir binanın dış etkilerden korunması için yapılan en üstündeki örtü kısmı, çatı. II Ağ, balık ağı.
Bizum Ḥamāmī-zāde
Ṭrabzon'da dam siler

dāmād:
1. **dāmādi:**-*i*
Diğer 108
Satır: **8**
Bir kızın ailesinden olan büyüklere göre kızın kocası, güveyi.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

dāmād olacak:
1. **dāmād olacaḳ:**-*acaḳ*
Kaside 1

Mısra: **154**

Kelime Tipi: -

Damat gibi gösterişli olmak.

Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

dāmān:

1. **dāmānı:**-*ı*

Diğer 8

Satır: **20**

Etek. II Hamsinin pullardan oluşmuş vücudu.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ʻuşşāḳdan dāmānı var

2. **dāmānı:**-*ı*

Gazel 5

Mısra: **8**

Etek. II Hamsinin pullardan oluşmuş vücudu.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

damar:

1. **damarlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 47

Satır: **1**

Canlı varlıkların vücudunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

damla:

1. **damladıġı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 34

Satır: **25**

Damla halinde düşmek, damla damla akmak.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

dāne:

1. **dānesi:**-*si*

Diğer 17

Satır: **10**

Adet, miktar, tane.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

2. **dāne:**

Diğer 27

Satır: **5**

Adet, miktar, tane.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

3. **dāne:**

Diğer 34

Satır: **6**

Adet, miktar, tane.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

4. **dāne:**

Diğer 40

Satır: **7**

Adet, miktar, tane.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

5. **dānedir:**-*dir*

Diğer 44

Satır: **21**

Adet, miktar, tane.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

6. **dāne:**

Diğer 45

Satır: **7**

Adet, miktar, tane.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen

nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

7. **dānesi:**-*si*

Diğer 48

Satır: **21**

Adet, miktar, tane.

İlk çıḳdıġı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

8. **dānelerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 53

Satır: **1**

Her bir, tane.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb şuyundan
sirke şarāb ve et şuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

9. **dāne-i:** -*i*

Diğer 64

Satır: **4**

Balık ağı.

Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ
baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḫālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur
dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

10. **dānedur:**-*dur*

Diğer 114

Satır: **19**

Çeşit, türlü.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

dāne dāne:

1. **dāne dāne:**

Diğer 35

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Teker teker.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḫālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḫālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

dāne-i çeşmānını:

1. **dāne-i çeşmānını:**-*ı, -n, -ı*

Muhammes 1

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Göz bebeği.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

dans:

1. **dansa:**-*a*

Diğer 112

Satır: **18**

Horon.

Ḳırḳ yılluḳ ḫamsi paluḳ
Başladum ben de dansa

dar:

1. **dar:**

Diğer 25

Satır: **15**

Genişliği az veya yetersiz olan, ensiz.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprāḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

daraca:

1. **daracasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 114

Satır: **7**

Taraça, teras.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

dārāt:

1. **dārātı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **20**

Heybet, azamet.

Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

darb:

1. **ḍarb:**

Diğer 20

Satır: **17**

Vurma, vuruş.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

darb edilebilir:

1. **ḍarb edilebilir:**-*e, -bil, -ir*

Diğer 8

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Bir durumu ispat edecek nitelikte olmak.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

darbuḳa-yı ḥamsi:

1. **darbuḳa-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **64**

Kelime Tipi: -

Hamsi darbukası. Hamsinin çıktığını müjdeleyen insanların kaplarına veya teneke kutulara vurması.

Zil zurna eder bu ḥalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḥamsi

darçın:

1. **darçın:**

Diğer 15

Satır: **18**

Tarçın. Tarçın ağacının baharat gibi kullanılan kabuğu.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḥapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḥurde ḳıyıp darçın

Darvin:

1. **Darvin:**

Diğer 99

Satır: **17**

Charles Robert Darwin. İngiltere'nin ünlü tabiiye bilginidir. Öğrenimini Cambridge Üniversitesinde tamamlamıştır. Darwinizm teorisinin sahibidir. 1882'de ölmüştür.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḥamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

dāsitān:

1. **dāsitānı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **1**

Manzum hikaye.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḥamsi olan mübārek

daʿvā:

1. **daʿvāsını:**-*sı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **16**

Anlaşmazlık, mücadele.

Ḥamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

daʿvet eyler:

1. **daʿvet eyler:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **71**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çağırmak.

Aġnām-ı ṣafāyı daʿvet eyler
Çāk çāk öterek derāy-ı ḥamsi

dayan:

1. **dayanacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 43

Satır: **9**

Kaldırabilecek güçte olmak, kaldırmak, çekmek.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

2. **dayanır.:**-*ır*

Diğer 60

Satır: **9**

Yiyecek için uzun süre yemeye uygun olmak.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

dayi:

1. **dayi:**

Diğer 110

Satır: **17**

Dayı. Yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

2. **dayisinuñ:***-si, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **15**

Bir kimsenin annesinin erkek kardeşi.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

de:

1. **de:**

Diğer 3

Satır: **17**

İse.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḫṣolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

2. **de:**

Diğer 9

Satır: **1**

İse.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

3. **de:**

Diğer 29

Satır: **3**

İse.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldıġı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

4. **de:**

Diğer 32

Satır: **17**

İse.

bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder
şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

5. **de:**

Diğer 37

Satır: **3**

İse.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

6. **de:**

Diğer 37

Satır: **14**

İse.

gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

7. **de:**

Diğer 54

Satır: **4**

İse.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

8. **de:**

Diğer 55

Satır: **1**

İse.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

9. **de:**

Diğer 55

Satır: **2**

İse.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

10. **de:**

Diğer 56

Satır: **11**

İse.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

11. **de:**

Diğer 62

Satır: **8**

İse.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

12. **de:**

Diğer 62

Satır: **18**

İse.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

13. **de:**

Diğer 101

Satır: **23**

İse.

Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

14. **de:**

Diğer 114

Satır: **13**

İse.

şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

15. **de:**

Kaside 1

Mısra: **36**

İse.

Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān
Aġyāre de çıtlama-yı ḫamsi

16. **de:**

Diğer 3

Satır: **19**

Dahi anlamındaki bağlaç.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebz̲ūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

17. **de:**

Diğer 3

Satır: **22**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

18. **de:**

Diğer 4

Satır: **16**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ve ehlinden yapılan taḫḳīkātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

19. **de:**

Diğer 6

Satır: **15**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

20. **de:**

Diğer 6

Satır: **18**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Rusya’da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

21. **de:**

Diğer 7

Satır: **2**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

22. **de:**

Diğer 8

Satır: **5**

Dahi anlamındaki bağlaç.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

23. **de:**

Diğer 9

Satır: **23**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

24. **de:**

Diğer 21

Satır: **3**

Dahi anlamındaki bağlaç.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keṣretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

25. **de:**

Diğer 26

Satır: **14**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

26. **de:**

Diğer 26

Satır: **19**

Dahi anlamındaki bağlaç.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

27. **de:**

Diğer 27

Satır: **15**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

28. **de:**

Diğer 27

Satır: **25**

Dahi anlamındaki bağlaç.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

29. **de:**

Diğer 29

Satır: **21**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

30. **de:**

Diğer 30

Satır: **1**

Dahi anlamındaki bağlaç.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

31. **de:**

Diğer 36

Satır: **16**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılığıyla seyrekliginde

32. **de:**

Diğer 38

Satır: **11**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

33. **de:**

Diğer 43

Satır: **5**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

34. **de:**

Diğer 47

Satır: **22**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

35. **de:**

Diğer 58

Satır: **18**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

36. **de:**

Diğer 61

Satır: **6**

Dahi anlamındaki bağlaç.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.

Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

37. **de:**

Diğer 61

Satır: **16**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

38. **de:**

Diğer 62

Satır: **4**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

39. **de:**

Diğer 63

Satır: **14**

Dahi anlamındaki bağlaç.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

40. **de:**

Diğer 64

Satır: **11**

Dahi anlamındaki bağlaç.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi’l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

41. **de:**

Diğer 98

Satır: **12**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

42. **de:**

Diğer 101

Satır: **5**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

43. **de:**

Diğer 101

Satır: **13**

Dahi anlamındaki bağlaç.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḫavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

44. **de:**

Diğer 103

Satır: **13**

Dahi anlamındaki bağlaç.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʾı

45. **de:**

Diğer 104

Satır: **15**

Dahi anlamındaki bağlaç.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

46. **de:**

Diğer 107

Satır: **4**

Dahi anlamındaki bağlaç.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣası

47. **de:**

Gazel 1

Mısra: **18**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Bir eliñle ḳuyruġun muḫkemce ṭut da ṣoñra yut Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

48. **de:**

Kaside 1

Mısra: **39**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Cennetde de çünkü mā- ḫażarmış
Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḫamsi

49. **de:**

Kaside 1

Mısra: **137**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

50. **de:**

Muhammes 2

Mısra: **41**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

51. **de:**

Muhammes 3

Mısra: **29**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿiṣr-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir ṣenāsı ḫamsiniñ

52. **de:**

Diğer 4

Satır: **24**

Bazı edat, bağlaç ve zarflardan sonra gelerek anlamı güçlendiren bir söz.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

53. **de:**

Diğer 6

Satır: **21**

Bazı edat, bağlaç ve zarflardan sonra gelerek anlamı güçlendiren bir söz.
geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

54. **de:**
Diğer 7
Satır: **3**
Bazı edat, bağlaç ve zarflardan sonra gelerek anlamı güçlendiren bir söz.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

55. **de:**
Diğer 28
Satır: **6**
Bazı edat, bağlaç ve zarflardan sonra gelerek anlamı güçlendiren bir söz.
Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

56. **derler:**-*r, -ler*
Diğer 1
Mısra: **33**
Ad vermek.
Üçüncüsü papas yaḫnīsi derler
Leẕẕetine herkes parmaġın yerler

57. **denilen:**-*n, -il, -en*
Diğer 5
Satır: **11**
Ad vermek.
vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḫarāretiñ teʾs̱īrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

58. **dedikleri:**-*dik, -leri*
Diğer 6
Satır: **19**
Ad vermek.
avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

59. **derler.:**-*r, -ler*
Diğer 6
Satır: **16**
Ad vermek.
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

60. **denilebilen:**-*n, -il, -e, -bil, -en*
Diğer 7
Satır: **2**
Ad vermek.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de akcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

61. **denilebilir:**-*n, -il, -e, -bil, -ir*
Diğer 9
Satır: **10**
Ad vermek.
Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır Biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir ṣāʿiriñ

62. **denir:**-*n, -ir*
Diğer 9
Satır: **12**
Ad vermek.
Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

63. **derler:**-*r, -ler*
Diğer 9
Satır: **17**
Ad vermek.
derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir çaça renk

64. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*

Diğer 14

Satır: **12**

Ad vermek.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

65. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 14

Satır: **23**

Ad vermek.

ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı

66. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 15

Satır: **16**

Ad vermek.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

67. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*

Diğer 19

Satır: **2**

Ad vermek.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

68. **derler.:**-*r, -ler*

Diğer 19

Satır: **26**

Ad vermek.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

69. **diyoruz:**-*yor, -uz*

Diğer 23

Satır: **13**

Ad vermek.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayığı yāḫūd maʿiyyet ḳayığı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndererecegiz her ḳayıḳda

70. **dedigimiz:**-*dig, -imiz*

Diğer 28

Satır: **18**

Ad vermek.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi ağacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

71. **diyorlar.:**-*yor, -lar*

Diğer 48

Satır: **15**

Ad vermek.

diyorlar.
Fażla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

72. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 52

Satır: **7**

Ad vermek.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

73. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*

Diğer 56

Satır: **9**

Ad vermek.

Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

74. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*

Diğer 60

Satır: **11**

Ad vermek.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

75. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 110

Satır: **19**

Ad vermek.

Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

76. **der:**-*r*

Gazel 1

Mısra: **19**

Ad vermek.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

77. **de:**

Diğer 6

Satır: **1**

Bile anlamındaki bağlaç.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

78. **de:**

Diğer 7

Satır: **1**

Daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öge ile sonraki arasında "-den başka" anlamıyla ilişki kuran bir söz.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

79. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 1

Mısra: **55**

Söylemek, söz söylemek.

Derler ki ḳanı var hem daḥi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

80. **demişdim:**-*miş, -di, -m*

Diğer 3

Satır: **15**

Söylemek, söz söylemek.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

81. **demesi:**-*me, -si*

Diğer 7

Satır: **24**

Söylemek, söz söylemek.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

82. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 8

Satır: **23**

Söylemek, söz söylemek.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

83. **derler:**-*r, -ler*

Diğer 64

Satır: **4**

Söylemek, söz söylemek.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

84. **dememişler:**-*me, -miş, -ler*

Diğer 98

Satır: **9**

Söylemek, söz söylemek.

dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

85. **desem:**-*se, -m*

Diğer 99

Satır: **21**

Söylemek, söz söylemek.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḥāʾizdir desem
mübālaġa etmiş şayılmam.

86. **deyip:**-*y*, -*ip*

Diğer 100

Satır: **4**

Söylemek, söz söylemek.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi’ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

87. **demiş.:**-*miş*

Diğer 101

Satır: **3**

Söylemek, söz söylemek.

Yoooḳ demiş. Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

88. **deseñ:**-*se*, -*ñ*

Diğer 102

Satır: **14**

Söylemek, söz söylemek.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

89. **dedikden:**-*dik*, -*den*

Diğer 103

Satır: **3**

Söylemek, söz söylemek.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsẖasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

90. **dedi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **3**

Söylemek, söz söylemek.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz’uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

91. **dedi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **26**

Söylemek, söz söylemek.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣığınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

92. **dedi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **4**

Söylemek, söz söylemek.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

93. **dedi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **5**

Söylemek, söz söylemek.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

94. **dedi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **6**

Söylemek, söz söylemek.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

95. **dedi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **7**

Söylemek, söz söylemek.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce’niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

96. **dedi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **9**

Söylemek, söz söylemek.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler

Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

97. **der:**-*r*

Diğer 110

Satır: **18**

Söylemek, söz söylemek.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

98. **diyen:**-*y*, -*en*

Kaside 2

Mısra: **15**

Söylemek, söz söylemek.

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

99. **der:**-*r*

Muhammes 2

Mısra: **12**

Söylemek, söz söylemek.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

100. **de:**

Diğer 9

Satır: **19**

Bile.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaşşıdır.

101. **de:**

Diğer 37

Satır: **18**

Bile.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye ẕü'l- ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

102. **de:**

Diğer 38

Satır: **13**

Bile.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

103. **de:**

Diğer 39

Satır: **4**

Bile.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

104. **de:**

Diğer 50

Satır: **5**

Bile.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

105. **de:**

Diğer 66

Satır: **3**

Bile.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

106. **de:**

Diğer 113

Satır: **13**

Bile.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

107. **de:**

Gazel 3

Mısra: **13**

Bile.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de Ḫażret-i Ḫaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

108. **de:**
Kaside 1
Mısra: **25**
Bile.
Ālā-yı ḥayātı verseler de
Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

109. **de:**
Kaside 1
Mısra: **245**
Bile.
Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i s̲enā-yı ḫamsi

110. **derler.:**-*r, -ler*
Diğer 6
Satır: **11**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

111. **denilmişdir.:**-*n, -il, -miş, -dir*
Diğer 9
Satır: **8**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

112. **dediler:**-*di, -ler*
Diğer 11
Satır: **24**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt

113. **diyorum:**-*yor, -um*
Diğer 45
Satır: **23**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

114. **dediler:**-*di, -ler*
Muhammes 3
Mısra: **7**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

115. **de:**
Diğer 3
Satır: **9**
Aynı şekilde.
maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

116. **de:**
Diğer 4
Satır: **22**
Aynı şekilde.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

117. **de:**
Diğer 7
Satır: **2**
Aynı şekilde.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

118. **de:**
Diğer 17
Satır: **9**
Aynı şekilde.
lā-yefnā me s̲ābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

119. **de:**
Diğer 23
Satır: **1**
Aynı şekilde.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẕarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

120. **de:**
Diğer 27
Satır: **13**
Aynı şekilde.
ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz
bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi.
Aġıñ alt

121. **de:**
Diğer 30
Satır: **6**
Aynı şekilde.
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava
gelmeyen ālet ṣāḥibi

122. **de:**
Diğer 42
Satır: **1**
Aynı şekilde.
ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz
īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti
vardır. Meṣelā şimāl

123. **de:**
Diğer 42
Satır: **6**
Aynı şekilde.
ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları
ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı
ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

124. **de:**
Diğer 45
Satır: **23**
Aynı şekilde.
demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu
iḫṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

125. **de:**
Diğer 54
Satır: **1**
Aynı şekilde.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de
ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

126. **de:**
Diğer 54
Satır: **26**
Aynı şekilde.
yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı
pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

127. **de:**
Diğer 63
Satır: **9**
Aynı şekilde.
defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de
sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına
alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

128. **de:**
Diğer 69
Satır: **7**
Aynı şekilde.
ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẕūmātı

129. **de:**
Diğer 99
Satır: **17**
Aynı şekilde.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā
ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir
misiñiz

130. **de:**
Diğer 112
Satır: **18**
Aynı şekilde.

Ḳırḳ yılluḳ ḫamsi paluḳ
Başladum ben de dansa

131. **de:**
Gazel 2
Mısra: **24**
Aynı şekilde.
Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

132. **de:**
Gazel 5
Mısra: **13**
Aynı şekilde.
Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad şanma kim pāyānı var

133. **demek:**-*mek*
Diğer 12
Satır: **9**
Anlamına gelmek.
küpü büyük küp demek olduġu ḫālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṯḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi z̲āten otuzu gösterdiginden

134. **dedigi:**-*dig, -i*
Diğer 32
Satır: **16**
Anlatmak, ifade etmek.
işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balıġı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

135. **denilir.:**-*n, -il, -ir*
Diğer 6
Satır: **14**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
Ḫalḳa zaḥmet vermemek çün kendi çıḳar ḳaraya denilir.

136. **denilmişdir.:**-*n, -il, -miş, -dir*
Diğer 9
Satır: **8**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

137. **denilebilir:**-*n, -il, -e, -bil, -ir*
Diğer 22
Satır: **16**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
dāʾireleri içine alırlar z̲āten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

138. **denilmişdi:**-*n, -il, -miş, -di*
Diğer 28
Satır: **9**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

139. **demişlerdir.:**-*miş, -ler, -dir*
Diğer 33
Satır: **10**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
Vaż ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez demişlerdir.

140. **denilmişdir.:**-*n, -il, -miş, -dir*
Diğer 33
Satır: **16**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā s̲ervet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdıġı günler hele

141. **derken:**-*r, -ken*
Diğer 34
Satır: **17**
Sanmak, zannetmek, diye düşünmek.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.

Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

142. **diyebilir.:**-*y, -e, -bil, -ir*
Diğer 34
Satır: **17**
İstemek.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

143. **diyor.:**-*yor*
Diğer 36
Satır: **14**
Rivayet etmek, nakletmek.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

144. **diyor:**-*yor*
Diğer 46
Satır: **5**
Rivayet etmek, nakletmek.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

145. **diyorlar:**-*yor, -lar*
Diğer 46
Satır: **3**
Rivayet etmek, nakletmek.
ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

146. **demesinden:**-*me, -si, -n, -den*
Diğer 50
Satır: **9**
Rivayet etmek, nakletmek.
başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḫayvānlara ṣuyunu içirmek

147. **de:**
Diğer 37
Satır: **10**
Artık.
Ṭoprağa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

148. **de:**
Diğer 37
Satır: **10**
Artık.
Ṭoprağa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

149. **de:**
Diğer 67
Satır: **12**
Artık.
terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Mes̱elā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

150. **de:**
Diğer 40
Satır: **14**
Pek.
birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

151. **demişler:**-*miş, -ler*
Diğer 37
Satır: **18**
Diye adlandırmak, diye vasıflandırmak.
yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕ̄ü'l-maʿāşeyn demişler ḫālbuki ḫamsiye zü'l-s̱elaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

152. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Diğer 50

Satır: **17**

Diye adlandırmak, diye vasıflandırmak.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

153. **demekdir.:**-*mek, -dir*

Diğer 61

Satır: **8**

Diye adlandırmak, diye vasıflandırmak.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḫamsiniñ
sebzeli pidesi demekdir.

154. **de:**

Diğer 54

Satır: **1**

Aynısı gibi.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

155. **de:**

Diğer 55

Satır: **9**

Ek olarak.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

156. **demişlerdir.:**-*miş, -ler, -dir*

Diğer 60

Satır: **11**

Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek. II Mısra söylemek.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

157. **de:**

Kaside 1

Mısra: **240**

Pek.

Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḫamsi

158. **de:**

Diğer 1

Mısra: **39**

Fazla.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

159. **demezsem:**-*mez, -se, -m*

Diğer 2

Mısra: **5**

Bir şeyin adını zikretmek.

Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem

160. **dense:**-*n, -se*

Gazel 1

Mısra: **5**

Saymak, kabul etmek.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

161. **dense:**-*n, -se*

Gazel 4

Mısra: **13**

Saymak, kabul etmek.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāṣā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

162. **dedim:**-*di, -m*

Gazel 5

Mısra: **3**

Herhangi bir ses çıkarmak.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

163. **de:**

Diğer 17

Satır: **15**

Esasen.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

164. **de:**
Diğer 34
Satır: **15**
Esasen.
çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

165. **de:**
Diğer 34
Satır: **22**
Esasen.
biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭoprak ḳarışdırır ki bu ḥālde de

166. **de:**
Diğer 38
Satır: **18**
Esasen.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

167. **de:**
Diğer 43
Satır: **20**
Esasen.
teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

168. **de:**
Diğer 56
Satır: **14**
Esasen.
Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

169. **de:**
Diğer 64
Satır: **12**
Esasen.
denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥs-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

170. **de:**
Diğer 66
Satır: **8**
Esasen.
nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

171. **de:**
Diğer 98
Satır: **3**
Esasen.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

172. **de:**
Diğer 98
Satır: **4**
Esasen.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

173. **de:**
Diğer 99
Satır: **19**
Esasen.
Bu baḥis de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

174. **de:**
Diğer 113
Satır: **13**
Esasen.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni
büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd
hemşīresinuñ yengesinuñ

175. **de:**
Muhammes 1
Mısra: **7**
Esasen.
Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

176. **de:**
Diğer 101
Satır: **21**
Ayrıca.
Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

177. **demez:**-*mez*
Diğer 1
Mısra: **58**
Umursamak.
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler

178. **demezler:**-*mez, -ler*
Diğer 57
Satır: **5**
Umursamak.
Küllü müllü demezler yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler

179. **demez:**-*mez*
Diğer 102
Satır: **2**
Umursamak.
Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

180. **demez:**-*mez*
Diğer 102
Satır: **2**
Umursamak.
Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

181. **demişse:**-*miş, -se*
Diğer 106
Satır: **10**
...diye düşünmek, zannetmek.
Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

182. **dedukleri:**-*duk, -leri*
Diğer 108
Satır: **8**
...diye adlandırmak.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus
bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum
yooḳ cānum yunus

183. **dedi:**-*di*
Diğer 109
Satır: **21**
Ağızdan bir ses veya söz çıkarmak, telaffuz etmek.
bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

184. **dedi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **53**
Ağızdan bir ses veya söz çıkarmak, telaffuz etmek.
Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

185. **dedi:**-*di*
Diğer 113
Satır: **19**
Cevap vermek, söylemek.
Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden
çıḳali bir ay
oliyir Şorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan şoñra
düşmüş olacaḳ

<u>decācī ḥayvānlar:</u>
1. **decācī ḥayvānlar:**-*lar*
Diğer 47
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Tavuk, horoz ve piliç cinsinden olan.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

dedi:

1. **dedi:**
Diğer 108
Satır: **6**
Söylemek, söz söylemek.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

dedu:

1. **dedu:**
Diğer 110
Satır: **12**
Dedi.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

2. **dedu:**
Diğer 110
Satır: **13**
Dedi.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

3. **dedu:**
Diğer 110
Satır: **19**
Dedi.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

4. **deduler:**-*ler*
Diğer 111
Satır: **3**
Dedi.
Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

dedum:

1. **dedum:**
Diğer 107
Satır: **1**
Dedim.
sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

2. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **1**
Dedim.
ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

3. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **4**
Dedim.
baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

4. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **5**
Dedim.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

5. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **5**
Dedim.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

6. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **6**
Dedim.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

7. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **7**
Dedim.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

8. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **8**
Dedim.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

9. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **10**
Dedim.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

10. **dedum:**
Diğer 108
Satır: **12**
Dedim.
ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

11. **dedum:**
Diğer 110
Satır: **13**
Dedim.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

12. **dedum:**
Diğer 110
Satır: **14**
Dedim.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

13. **dedum:**
Diğer 110
Satır: **17**
Dedim.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

14. **dedum:**
Diğer 110
Satır: **20**
Dedim.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

15. **dedum:**
Diğer 111
Satır: **6**
Dedim.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

16. **dedum:**

Diğer 113

Satır: **11**

Dedim.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

17. **dedum:**

Diğer 113

Satır: **17**

Dedim.

Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

<u>defʿa:</u>

1. **defʿada:**-*da*

Diğer 29

Satır: **1**

Defa, sefer.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

2. **defʿa:**

Diğer 17

Satır: **25**

Kez, kere.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi 17'nci defʿa sene 1314-1316
Ṭrabzon Vilāyeti
Maṭbaʿası Ḥayvanāt baḥ<u>s</u>i

3. **defʿa:**

Diğer 56

Satır: **7**

Kez, kere.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

4. **defʿa:**

Diğer 58

Satır: **25**

Kez, kere.

sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

5. **defʿa:**

Diğer 60

Satır: **23**

Kez, kere.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçığı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

6. **defʿa:**

Diğer 63

Satır: **9**

Kez, kere.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle te<u>s</u>bīt

<u>defne dallarıyla:</u>

1. **defne dallarıyla:**-*y, -la*

Diğer 109

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Defnegillerden, yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağacın dalları.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

<u>degil:</u>

1. **degildir:**-*dir*

Diğer 4

Satır: **2**

Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥ<u>s</u>e degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

2. **degildir.:**-*dir*

Diğer 7

Satır: **14**

Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için
vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

3. **degildir:**-*dir*
Diğer 9
Satır: **18**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

4. **degildir:**-*dir*
Diğer 17
Satır: **12**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz
Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ
degildir maṭlūb olan

5. **degildir:**-*dir*
Diğer 35
Satır: **19**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir
çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ
her ṭarafına düşmez

6. **degil.:**
Diğer 36
Satır: **1**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu
añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

7. **degilse:**-*se*
Diğer 37
Satır: **6**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz.
Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet fażla
olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

8. **degildir:**-*dir*
Diğer 42
Satır: **16**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ
fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden
başḳa bir şey degildir yalñız

9. **degil:**
Diğer 43
Satır: **27**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr
herkesiñ ṣofrasında

10. **degildir:**-*dir*
Diğer 43
Satır: **20**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ
sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde
istifāde etmeleri de revā degildir

11. **degildir.:**-*dir*
Diğer 46
Satır: **9**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
ḫamsi balıġı fażla yaġlı olmadıġı için böyle degildir.
Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā
ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

12. **degildir.:**-*dir*
Diğer 98
Satır: **7**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
meʾmūl degildir.
ʿĀdet budur āḫirde gelir bezme ekābir

13. **degiliz:**-*iz*
Diğer 100
Satır: **17**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

14. **degiliz.:**-*iz*
Diğer 103
Satır: **18**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḫşi lazımsa

15. **degildir.:**-*dir*.
Diğer 114
Satır: **3**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

16. **degil:**
Kaside 1
Mısra: **140**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḥamsi

17. **değil:**
Kaside 2
Mısra: **19**
Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
Mevḳiʿ-i bālā-terini ḥamsiniñ münker değil
Çoḳ kibāriñ çünkü zīnet-yāb eder şofrasını

18. **degil:**
Diğer 9
Satır: **23**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
ḥamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

19. **degil:**
Diğer 37
Satır: **19**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḥamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḥaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

20. **degildir:**-*dir*
Diğer 38
Satır: **18**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de şoluḳ olur hele bir seneye

21. **degil:**
Diğer 69
Satır: **6**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḥamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḥamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

22. **degil:**
Diğer 99
Satır: **3**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḥamsi-nāme'niñ baḫş-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

23. **degil:**
Diğer 105
Satır: **5**

Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

24. **degil:**
Diğer 113
Satır: **12**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

25. **degil:**
Diğer 113
Satır: **13**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

26. **degil:**
Diğer 113
Satır: **13**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

27. **degil:**
Gazel 4
Mısra: **10**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

28. **degil:**
Kaside 2
Mısra: **4**
Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.
Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

29. **degil:**
Diğer 47
Satır: **11**
Birincisi tabii, ikincisi umulmadık bir durumu gösteren, tümleçleri ayrı, fakat fiilleri aynı olan, iki cümle arasında ilk cümleden sonra veya ilk cümlenin başında kullanılır ve bu cümlenin fiilinin tekrarlanmasını sağlar.
denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

30. **degil:**
Diğer 114
Satır: **15**
Hayır.
Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḥasebiyle

degin:

1. **degin:**
Diğer 11
Satır: **17**
Dek.
evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

Degirmendere:

1. **Degirmendere:**
Diğer 24
Satır: **5**
Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

2. **Degirmendere'niñ:**-*niñ*
Diğer 24
Satır: **18**
Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.
Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

degirmi:

1. **degirmi:**
Diğer 24
Satır: **1**
Yuvarlak.
Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

degiş:

1. **degişir:**-*ir*
Diğer 35
Satır: **17**
Olduğundan başka ve farklı bir duruma girmek, başka şekle dönüşmek.
göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

degişdir:

1. **degişdirmeli:**-*meli*
Diğer 59
Satır: **1**
Arınması için suya koyulan bir şeyi daha iyi arınması için bir süre sonra yeni bir suya koymak.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mısır ununuñ içine bıraḳmalı.

degişme:

1. **degişmem:**-*m*
Diğer 109
Satır: **22**
Ondan daha değerli saymak.
bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

dehhāş:

1. **dehhāş:**
Diğer 41
Satır: **11**
Aşırı derecede çok, korku verecek kadar fazla.
ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla ringa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

dehr:

1. **dehriñ:**-*iñ*
Diğer 98
Satır: **3**
Deniz. II Dünya.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır z̄āten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḫāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

dehr ṭurduḳça:

1. **dehr ṭurduḳça:**
Muhammes 2
Mısra: **75**
Kelime Tipi: -
Kıyamet gününe kadar, yaşam devam ettiği sürece.
Dehr ṭurduḳça ola yā Rabb beḳāsı ḫamsiniñ
Lā-edrī

dehşetli:

1. **dehşetli:**
Diğer 106
Satır: **21**
Çok şiddetli.
doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ ḥükmü bāḳiydi O

delāʾil:

1. **delāʾil-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **7**

Deliller.

ve delāʾil-i vefîresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

delālet etse:

1. **delālet etse:**-*se*

Diğer 8

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin şöyle veya böyle olduğuna delil ve alamet olmak, şöyle veya böyle olduğunu göstermek.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

delik:

1. **deliklerden:**-*ler, -den*

Diğer 29

Satır: **5**

Bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayığıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

dellāl:

1. **dellālları:**-*lar, -ı*

Diğer 14

Satır: **23**

Bir malın satışının yapılacağını veya herhangi bir şeyi halka bildirmek için çarşı pazar gibi kalabalık yerlerde yüksek sesle bağırmakla görevli kimse.

ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı

dem:

1. **dem:**

Diğer 56

Satır: **25**

An, vakit.

Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

2. **dem:**

Gazel 2

Mısra: **16**

An, vakit.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

3. **dem:**

Kaside 1

Mısra: **116**

An, vakit.

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḫamsi

4. **dem:**

Diğer 106

Satır: **4**

Zaman, an. II İçki.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

dem-ā-dem:

1. **dem-ā-dem:**

Kaside 1

Mısra: **197**

Daima, her vakit.

Taʿṭīr-i meşāmm eder dem-ā-dem
Nāzende eser ṣabā-yı ḫamsi

demā-yı ḫamsi:

1. **demā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **146**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kanı.

Gāzīsi şehīdi başḳa başḳa
Aḳdıḳça aḳar demā-yı ḫamsi

dem-be-dem:

1. **dem-be-dem:**

Diğer 64

Satır: **9**

Daima, her vakit.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

2. **dem-be-dem:**
Gazel 4
Mısra: **11**
Daima, her vakit.
Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

demek:

1. **demekdir.:**-*dir*
Diğer 9
Satır: **17**
Bir dilde karşılığı olmak.
derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

2. **demekdir:**-*dir*
Diğer 29
Satır: **12**
Bir şey anlamına gelmek.
ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ
2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız
vaṣaṭī olaraḳ

3. **demekdir:**-*dir*
Diğer 43
Satır: **3**
Bir şey anlamına gelmek.
ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri
olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

4. **demekdir:**-*dir*
Diğer 45
Satır: **6**
Bir şey anlamına gelmek.
avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī
olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu
olan 5205860

demek ki:

1. **demek ki:**
Diğer 34
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Demek, şu halde, öyleyse.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da
küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı
ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

2. **demek ki:**
Diğer 43
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Demek, şu halde, öyleyse.
şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs
muʿādelesidir.

3. **demek ki:**
Diğer 53
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Demek, şu halde, öyleyse.
Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse
onuñ ṭaʿāmını veriyor

4. **demek ki:**
Diğer 54
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Demek, şu halde, öyleyse.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan
ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve
tepsi serin bir āteşiñ

demek olur:

1. **demek olur:**-*ur*
Diğer 11
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Anlamına geliyor olmak.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur
va'l-lāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

demek oluyor ki:

1. **demek oluyor ki:**
Diğer 37
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Öyle ise, şu halde, yani.
ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

2. **demek oluyor ki:**
Diğer 37
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Öyle ise, şu halde, yani.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve
mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

deminde:

1. **deminde:**
Kaside 1
Mısra: **67**
Zamanında.
Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḫamsi

demir:

1. **demir:**
Diğer 28
Satır: **11**
Demirden yapılmış.
uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

demir kebāb şişine:

1. **demir kebāb şişine:**-*n, -e*
Diğer 57
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Demirden yapılan ve kebap pişirirken kullanılan ince uzun çubuk.
Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

demir telden:

1. **demir telden:**-*den*
Diğer 62
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Demir elementinden yapılmış olan tel, inşaat teli.
uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

demirle:

1. **demirledik.:**-*di, -k*
Diğer 27
Satır: **13**
Demir atmak. Gemi bir yerde durmak için demirini denize salmak.
ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

dendān:

1. **dendānı:**-*ı*
Diğer 9
Satır: **7**
Diş.
Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

2. **dendānı:**-*ı*
Muhammes 1
Mısra: **15**
Diş.
Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

denil:

1. **denilebilir:**-*e, -bil, -ir*
Diğer 4

Satır: **17**

Diye adlandırılmak, diye vasıflandırılmak.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

2. **denilse:**-*se*

Diğer 8

Satır: **22**

Sayılmak, kabul edilmek.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

3. **denilse:**-*se*

Kaside 1

Mısra: **127**

Sayılmak, kabul edilmek.

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḫamsi

4. **denilen:**-*en*

Diğer 22

Satır: **11**

Ad verilmek.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon’da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

5. **denilmişdir.:**-*miş, -dir*

Diğer 47

Satır: **11**

Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.

II Mısra söylemek.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

6. **denilen:**-*en*

Diğer 5

Satır: **13**

Adı verilmek.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

7. **denilebilen:**-*e, -bil, -en*

Diğer 7

Satır: **2**

Adı verilmek.

ḳurşaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalşamesiyle teneffüs eder

8. **denilebilir:**-*e, -bil, -ir*

Diğer 9

Satır: **10**

Adı verilmek.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

9. **denilen:**-*en*

Diğer 23

Satır: **12**

Adı verilmek.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

10. **deniliyor.:**-*i, -yor*

Diğer 23

Satır: **14**

Adı verilmek.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları doldukça sāḥile göndereceğiz her ḳayıḳda

11. **denilen:**-*en*

Diğer 29

Satır: **5**

Adı verilmek.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

12. **denilen:**-*en*
Diğer 34
Satır: **12**
Adı verilmek.
ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen
ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ
fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

13. **denilen:**-*en*
Diğer 34
Satır: **24**
Adı verilmek.
temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli
belediyece menʿ edilmişdi ṣu denilen

14. **denilen:**-*en*
Diğer 35
Satır: **16**
Adı verilmek.
ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir
sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme
yapılıp yapılmayacaġına

15. **denilen:**-*en*
Diğer 36
Satır: **7**
Adı verilmek.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı
ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya
serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

16. **denilen:**-*en*
Diğer 36
Satır: **24**
Adı verilmek.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu
görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen
ṭayfun

17. **denilen:**-*en*
Diğer 38
Satır: **2**
Adı verilmek.
Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ
müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben
yigirmi ṣantimetre ḳadar

18. **denilen:**-*en*
Diğer 38
Satır: **5**
Adı verilmek.
volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları
yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla
sürülmeyen yerlerde bu işi

19. **denilen:**-*en*
Diğer 38
Satır: **15**
Adı verilmek.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi
yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ
ṣarı renkde ve içimleriniñ

20. **denilen:**-*en*
Diğer 38
Satır: **23**
Adı verilmek.
ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balıġıyla toz denilen
kīmyevī gübre sāḥil

21. **denilen:**-*en*
Diğer 44
Satır: **20**
Adı verilmek.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta
ḳısmı az olmaḳ

22. **denilen:**-*en*
Diğer 48
Satır: **14**
Adı verilmek.
Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve
adına nardenk

denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

23. **denilen:**-*en*
Diğer 53
Satır: **22**
Adı verilmek.
göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

24. **denilen:**-*en*
Diğer 53
Satır: **24**
Adı verilmek.
ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

25. **denilen:**-*en*
Diğer 57
Satır: **22**
Adı verilmek.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

26. **denilen:**-*en*
Diğer 63
Satır: **13**
Adı verilmek.
ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

27. **denildigine:**-*dig*, -*i*, -*n*, -*e*
Diğer 64
Satır: **11**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḫs-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

28. **denilmişdir:**-*miş*, -*dir*
Diğer 64
Satır: **14**
Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
II Beyit söylemek.
beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḫayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

29. **denilebilir:**-*e*, -*bil*, -*ir*
Diğer 41
Satır: **15**
Söylenmek, söylenilmek.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

30. **denilebilir:**-*e*, -*bil*, -*ir*
Diğer 67
Satır: **10**
Söylenmek, söylenilmek.
cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

deñiz:

1. **deñiziñ:**-*iñ*
Diğer 6
Satır: **4**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

2. **deñiziñ:**-*iñ*
Diğer 6
Satır: **16**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

3. **deñize:**-*e*

Diğer 8

Satır: **24**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

4. **deñizlerde:**-*ler, -de*

Diğer 18

Satır: **19**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

5. **deñizlerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 18

Satır: **15**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

6. **deñiziñ:**-*iñ*

Diğer 22

Satır: **22**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

7. **deñizler:**-*ler*

Diğer 22

Satır: **3**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfıñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

8. **deñizleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 22

Satır: **19**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

9. **deñizde:**-*de*

Diğer 23

Satır: **21**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

10. **deñizdeki:**-*de, -ki*

Diğer 23

Satır: **22**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

11. **deñiziñ:**-*iñ*

Diğer 23

Satır: **2**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

12. **deñizde:**-*de*

Diğer 24

Satır: **2**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

13. **deñize:**-*e*

Diğer 27

Satır: **3**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

14. **deñize:**-*e*

Diğer 28

Satır: **12**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

15. **deñiziñ:**-*iñ*

Diğer 28

Satır: **21**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

16. **deñizlerde:**-*ler, -de*

Diğer 34

Satır: **18**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.

Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

17. **deñizlerde:**-*ler, -de*

Diğer 37

Satır: **16**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

18. **deñizlerde:**-*ler, -de*

Diğer 37

Satır: **20**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

19. **deñizleri:**-*ler, -i*

Diğer 40

Satır: **13**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

20. **deñizleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 40

Satır: **2**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

21. **deñiz:**

Diğer 41

Satır: **14**

Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

22. **deñizde:**-*de*
Diğer 41
Satır: **19**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekṣeriyetle ḳış
ortalarında olur.

23. **deñiziñ:**-*iñ*
Diğer 41
Satır: **7**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

24. **deñizlere:**-*ler, -e*
Diğer 41
Satır: **2**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
nihāyet Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere
milyarlarca balıḳ sürfeleri

25. **deñizlerde:**-*ler, -de*
Diğer 64
Satır: **18**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
ṣoñra bi'ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

26. **deñize:**-*e*
Diğer 68
Satır: **11**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
Evuñuz var deñize
Yaḳarlar çırālari

27. **deñizdeki:**-*de, -ki*
Diğer 100
Satır: **21**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḫamsivi faʿāliyyetlerden geri
durmayacaḳsıñız.

28. **deñizlerde:**-*ler, -de*
Diğer 100
Satır: **12**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden
çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

29. **deñizleriñ:**-*ler, -iñ*
Diğer 100
Satır: **15**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarsa hamān üstümüze çullanır
başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

30. **deñiz:**
Diğer 101
Satır: **24**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

31. **deñizlerden:**-*ler, -den*
Diğer 101
Satır: **5**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

32. **deñizlere:**-*ler, -e*
Diğer 101
Satır: **4**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
Yoooḳ demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

33. **deñizlerde:**-*ler, -de*
Diğer 102
Satır: **17**
Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

34. **deñiziñ:**-*iñ*
Diğer 16
Satır: **3**
Karadeniz.
Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

35. **deñiz:**
Diğer 22
Satır: **13**
Karadeniz.
ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

36. **deñizde:**-*de*
Diğer 22
Satır: **12**
Karadeniz.
Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

37. **deñiz:**
Diğer 25
Satır: **16**
Karadeniz.
Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭopraḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳṣayan rūzgārıñ verdigi serinikler

38. **deñizde:**-*de*
Diğer 28
Satır: **5**
Karadeniz.
Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

39. **deñiz:**
Diğer 106
Satır: **18**
Karadeniz.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

40. **denize:**-*e*
Diğer 107
Satır: **5**
Karadeniz.
açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

41. **deñizleriñ:**-*ler, -iñ*
Diğer 24
Satır: **16**
Deniz suyu.
ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

42. **deñiziñ:**-*iñ*

Diğer 25

Satır: **6**

Deniz suyu.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren
ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı
ḳayalara girip

43. **deñizde:**-*de*

Diğer 102

Satır: **10**

Deniz suyu.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

44. **deñizde:**-*de*

Diğer 27

Satır: **7**

Denizin yüzeyi.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu
batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve
ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

deñiz işlerinde:

1. **deñiz işlerinde:**-*n, -de*

Diğer 43

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Denizcilik konusu, deniz ilmi.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger
ṭarafdan ʿaynı teşebbüşlerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz
işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

deñiz şuları:

1. **deñiz şuları:**

Diğer 97

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bileşiminde değişik tuzlar ve gazlar bulunan su.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru
aḳar deñiz şuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

deñizcilig:

1. **deñizciligi:**-*i*

Diğer 114

Satır: **3**

Balıkçılık.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli
degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir.
Geçen gün

deñize çıḳardık:

1. **deñize çıḳardıḳ:**-*ar, -dı, -ḳ*

Diğer 23

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

Av için kıyıdan ayrılmak.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẓla rūzgār dalġa ve
fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece
yarısı da deñize çıḳardıḳ.

deñize çıḳılacaḳ:

1. **deñize çıḳılacaḳ:**-*ıl, -acaḳ*

Diğer 23

Satır: **7**

Kelime Tipi: **Deyim**

Av için kıyıdan ayrılmak.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẓla rūzgār dalġa ve
fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece
yarısı da deñize çıḳardıḳ.

deñize dökdügümüz:

1. **deñize dökdügümüz:**-*düg, -ümüz*

Diğer 26

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Ağı denize bırakmak, atmak.

Aġ deñize dökdügümüz sābit vażʿiyyetde. Eñi yigirmi
beş ve boyu yüz ḳulaçla

deñize dökdük:

1. **deñize dökdük:**-*dü, -k*

Diğer 26

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Ağı denize bırakmak, atmak.

ağı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına
dönüyoruz

deñize girenler:

1. **deñize girenler:**-*en, -ler*

Diğer 25

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Deniz banyosu yapmak.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

deñlü:

1. **deñlü:**

Diğer 14

Satır: **7**

Kadar.

ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḥamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

denuz:

1. **denuzden:**-*den*

Diğer 107

Satır: **6**

Deniz.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızı paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

2. **denuze:**-*e*

Diğer 107

Satır: **26**

Deniz.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

3. **denuzler:**-*ler*

Diğer 107

Satır: **2**

Deniz.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

4. **deñuzuñ:**-*uñ*

Diğer 107

Satır: **21**

Deniz.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

5. **denuzuñ:**-*uñ*

Diğer 108

Satır: **3**

Deniz.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

6. **denuzuñ:**-*uñ*

Diğer 108

Satır: **13**

Deniz.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad. Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

7. **denuzden:**-*den*

Diğer 113

Satır: **19**

Deniz.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

8. **denuzden:**-*den*

Diğer 113

Satır: **20**

Deniz.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

9. **denuze:**-*e*

Diğer 113

Satır: **16**

Deniz.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

10. **denuzleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 113

Satır: **12**

Deniz.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

11. **denuz:**

Diğer 107

Satır: **19**

Denizin rüzgar etkisiyle kabarma, dalgalanma durumu, dalga.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

denuzluk:

1. **denuzlukleruñ:**-*ler*, -*uñ*

Diğer 107

Satır: **24**

Denizlikler. Kayıklarda bordayı aşan dalgaların içeriye girmesine engel olan eğik tahta.

oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

deñuzuñ:

1. **deñuzuñ:**

Diğer 105

Satır: **16**

Denizin.

Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşağına

derāy-ı hamsi:

1. **derāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **72**

Kelime Tipi: -

Hamsi çanı, hamsinin çıkardığı sesler.

Aġnām-ı ṣafāyı daʿvet eyler
Çāk çāk öterek derāy-ı ḫamsi

der-bān:

1. **der-bānı:**-*ı*

Gazel 5

Mısra: **6**

Kapıcı, bekçi. II Yol gözleyen, aşık.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

derbān:

1. **derbānı:**-*ı*

Diğer 30

Satır: **5**

Kapıcı, bekçi. II Yol gözleyen, aşık.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

2. **derbānı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **5**

Kapıcı. II Kayıktaki hamsiyi gece bekleyen kişi, bekçi.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

der-be-der:

1. **der-be-der:**

Müseddes 1

Mısra: **11**

Kapı kapı dolaşan, her eve giren.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

derceder:

1. **derceder:**-*er*
    Diğer 15
    Satır: **24**
    Kelime Tipi: -
    Yazmak.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtişār ile derceder.

dercediyoruz:

1. **dercediyoruz:**-*i, -yor, -uz*
    Diğer 97
    Satır: **15**
    Kelime Tipi: -
    Yazmak.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi
niçin iri

2. **dercediyoruz:**-*i, -yor, -uz*
    Diğer 106
    Satır: **19**
    Kelime Tipi: -
    Yazmak.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ.
Havāmız bir cün

derc u tezbīr eder:

1. **derc u tezbīr eder:**-*er*
    Diğer 13
    Satır: **17**
    Kelime Tipi: -
    Bir araya toplamak ve yazmak.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i
Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde
yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

derçen:

1. **derçen:**
    Diğer 107
    Satır: **4**
    Derken.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun
sözuñ ḳıṣasi

2. **derçen:**
    Diğer 107
    Satır: **18**
    Derken.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi bu minvāl-i sābıḳ
ʿuzere içi sāʿat

3. **derçen:**
    Diğer 108
    Satır: **2**
    Derken.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam
biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi
ṣordi İḥsān

4. **derçen:**
    Diğer 108
    Satır: **14**
    Derken.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.
Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi ha pöyle ṣoyleşerek
celduk

derd:

1. **derd:**
    Diğer 51
    Satır: **5**
    Hastalık.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

2. **derd:**
    Diğer 61
    Satır: **18**
    Hastalık.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

3. **derd:**

Muhammes 2

Mısra: **55**

Hastalık.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

4. **derdim:**-*im*

Diğer 2

Mısra: **11**

İnsana ıstırap veren her türlü hal, sıkıntı, üzüntü.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

5. **derdime:**-*im, -e*

Diğer 2

Mısra: **12**

İnsana ıstırap veren her türlü hal, sıkıntı, üzüntü.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

(derde) dermān olur:

1. **(derde) dermān olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **40**

Kelime Tipi: **Deyim**

Şifa olmak, çare olmak.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

derd-i ser:

1. **derd-i ser:**

Müseddes 1

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Baş ağrısı.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

dere:

1. **dere:**

Diğer 25

Satır: **20**

Genellikle kışın akan küçük akarsu.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor şanıyorsuñuz.

2. **derenun:**-*nun*

Diğer 110

Satır: **17**

Genellikle kışın akan küçük akarsu.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

3. **derenun:**-*nun*

Diğer 110

Satır: **18**

Genellikle kışın akan küçük akarsu.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

4. **dere:**

Diğer 110

Satır: **20**

Sen Nehri.

Ḫaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

dere görürler:

1. **dere görürler:**-*ür, -ler*

Diğer 1

Mısra: **67**

Kelime Tipi: **-**

Susama isteğinden dolayı rüyada su birikintisi görmek.

Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

2. **dere görürler:**-*ür, -ler*

Diğer 48

Satır: **1**

Kelime Tipi: **-**

Susama isteğinden dolayı rüyada su birikintisi görmek.

Uyḳuya varanlar dere görürler
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

derebeglik:

1. **derebeglik:**

Diğer 25

Satır: **5**

Toprak köleliğine dayanan düzen, feodalite.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren
ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı
ḳayalara girip

derece:

1. **derecededir:**-*de, -dir*

Diğer 17

Satır: **24**

Biçim, şekil.

genişdir. Ḳıṣa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun
aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda
bulunur.

2. **derecesinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 30

Satır: **20**

Ölçü, miktar, kerte, radde.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ
maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ
liyāḳatı derecesinde pay

3. **dereceyi:**-*y, -i*

Diğer 43

Satır: **7**

Seviye.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār
olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden
ziyāde dāḫilī istihlākı

4. **derece:**

Diğer 43

Satır: **7**

Kadar, denli.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār
olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden
ziyāde dāḫilī istihlākı

5. **derecesindedir.:**-*si, -n, -de, -dir*

Diğer 99

Satır: **9**

Kadar, denli.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir
derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

derece-i şaḳḳ-ı şefeden:

1. **derece-i şaḳḳ-ı şefeden:**-*den*

Diğer 12

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Dudağını açıp konuşma, konuşma.

gibi baḥs-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise
keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfiḳ görürüm. Lā-āʿlem-i
ġaybü'l-allāh

derḥāl:

1. **derḥāl:**

Diğer 18

Satır: **6**

O anda, hemen, hiç vakit geçirmeksizin, çabucak.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb
eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya
mümkün mertebe çoḳ

deri:

1. **derisi:**-*si*

Diğer 62

Satır: **16**

Balık vücudunu kaplayan pulla kaplı ten.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur
ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek
ince pullu

derin:

1. **derin:**

Diğer 8

Satır: **2**

Ayrıntılı, üstünkörü olmayan, etraflı.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür
vücūduyla mütenāsiben

büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara
delālet etse gerekdir

2. **derin:**
Diğer 23
Satır: **20**
Kolay kolay bozulmayan ve giderilemeyen, yoğun.
çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda
feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli
seslerimiz bozuyor.

3. **derin:**
Diğer 25
Satır: **20**
Kendi ölçülerine göre yüzeyi ile dibi arasındaki mesafesi fazla olan.
ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek
ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere akıyor şanıyorsuñuz.

4. **derin:**
Diğer 98
Satır: **1**
Dip.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

5. **derinde:**-*de*
Diğer 98
Satır: **1**
Dip.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

6. **derin:**
Diğer 100
Satır: **6**
Yoğun. II İçten gelen.
Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ
ḳonferansını derin bir minnet

7. **derin:**
Diğer 100
Satır: **23**
Yoğun. II İçten gelen.
Ḫamāmī-zāde ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd
içinde diñledikden ṣoñra

derinlig:
1. **derinligi:**-*i*
Diğer 29
Satır: **3**
Bir şeyin dip tarafının yüzeye, ağza olan uzaklığı.
aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar
bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayığına
boşaltınca dökülen ṣularla

derinlik:
1. **derinlikler:**-*ler*
Diğer 26
Satır: **11**
Bulunulan yere göre uzakta olan yer.
gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ
uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

derken:
1. **derken:**
Diğer 101
Satır: **21**
... diye düşünürken.
Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

dermān:
1. **dermānı:**-*ı*
Diğer 51
Satır: **16**
Çare, hal yolu.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

2. **dermānı:**-*ı*
Gazel 3
Mısra: **8**
Çare, hal yolu.

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

dermān etmeniñ:

1. **dermān etmeniñ:**-*me, -niñ*
   Diğer 61
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   Çare bulmak.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

2. **dermān etmeniñ:**-*me, -niñ*
   Gazel 3
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: -
   Çare bulmak.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

dermān olur:

1. **dermān olur:**-*ur*
   Diğer 51
   Satır: **3**
   Kelime Tipi: -
   Şifa olmak, çare olmak.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

2. **dermān olur:**-*ur*
   Muhammes 2
   Mısra: **37**
   Kelime Tipi: -
   Şifa olmak, çare olmak.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

dermānım olursuñ:

1. **dermānım olursuñ:**-*ur, -suñ*
   Diğer 2
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: -
   Bir derde çare olmak.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

Dersaʿādet Balık-hānesi'nde:

1. **Dersaʿādet Balık-hānesi'nde:**-*n, -de*
   Diğer 21
   Satır: **1**
   Kelime Tipi: -
   İstanbul Balıkhanesi. Balık ve Balıkçılık adlı eserin sahibi Karekin Deveciyan'ın bir süre müdürlük yaptığı yer.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

derşun:

1. **derşun:**
   Diğer 115
   Satır: **10**
   Dersin, diyorsun.

hepisinu yazar citāblar Ha dururṣun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

2. **derşun:**
   Diğer 115
   Satır: **16**
   Dersin, diyorsun.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

derūn:

1. **derūnundaki:**-*u, -n, -da, -ki*
   Diğer 20
   Satır: **14**
   İç, içeri.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

2. **derūnunda:**-*u, -n, -da*
   Diğer 21
   Satır: **14**
   İç, içeri.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ
başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc

edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda
ṣardalya misillü bir ḳat

3. **derūnu:**-*u*
Diğer 64
Satır: **9**
Gönül, iç.
Vaḳf-ı güş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

4. **derūnu:**-*u*
Gazel 4
Mısra: **11**
Gönül, iç.
Vaḳf-ı güş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

der-vaṣf-ı ḫamsi:

1. **der-vaṣf-ı ḫamsi:**
Diğer 151
Satır: **21**
Kelime Tipi: **-**
Cansızoğlu Mustafa Sıdkı Bey'in hamsinin vasıflarını anlattığı şiiri.
Der-vaṣf-ı Ḫamsi, Ḫamsi Ḳoşması
Lāḥiḳa: Ḫamsi Ḥaḳḳında Beyānāt

dervīş:

1. **dervīş:**
Muhammes 3
Mısra: **22**
Alçak gönüllü, fakir kimse.
Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġar ile kibār
Ṣavm-ı ṣādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

deryā:

1. **deryāya:**-*y, -a*
Diğer 1
Mısra: **13**
Deniz.
Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

2. **deryāda:**-*da*
Diğer 2
Mısra: **13**
Deniz.
Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda
Pişince başlarsıñ āh u feryāda

3. **deryāda:**-*da*
Diğer 22
Satır: **18**
Deniz.
ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

4. **deryāyı:**-*y, -ı*
Diğer 23
Satır: **3**
Deniz.
Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

5. **deryāda:**-*da*
Gazel 6
Mısra: **2**
Deniz.
ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

6. **deryālara:**-*lar, -a*
Kaside 1
Mısra: **142**
Deniz.
Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

7. **deryāları:**-*lar, -ı*
Kaside 1
Mısra: **148**
Deniz.
Ġarḳ etdi nevâl-i bī-kerāne
Deryāları abluḳa-yı ḫamsi

8. **deryā:**
Muhammes 2
Mısra: **26**
Deniz.
Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

9. **deryālarda:**-*lar, -da*
Muhammes 2

Mısra: **14**

Deniz.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

10. **deryāyı:**-*y, -ı*

Muhammes 2

Mısra: **17**

Denizin yüzeyi.

Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

<u>deryā-dil:</u>

1. **deryā-diliñ:**-*iñ*

Gazel 3

Mısra: **24**

Gönlü geniş, her şeyi hoş görüp hoş karşılayan, anlayışlı.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḥi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

<u>deryāya ġark eyler:</u>

1. **deryāya ġarḳ eyler:**-*r*

Diğer 48

Satır: **16**

Kelime Tipi: **-**

Bir şey yenildikten sonra susamanın etkisiyle çok su içmek.

diyorlar.
Fażla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

<u>dest:</u>

1. **destiñe:**-*i, -ñ, -e*

Kaside 1

Mısra: **54**

Avuç.

Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

2. **destiñi:**-*i, -ñ, -i*

Kaside 1

Mısra: **110**

Parmak.

Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māşa-yı ḫamsi

3. **deste:**-*e*

Gazel 3

Mısra: **9**

El.

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

4. **destiñe:**-*i, -ñ, -e*

Kaside 1

Mısra: **138**

El.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

<u>deste edilip:</u>

1. **deste edilip:**-*il, -ip*

Diğer 21

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

Elde tutulabilecek şekilde bir araya getirmek.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

<u>devā:</u>

1. **devāsı:**-*sı*

Diğer 51

Satır: **5**

Derman, şifa.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir şanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

2. **devāsı:**-*sı*

Diğer 61

Satır: **18**

Derman, şifa.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

3. **devā:**

Kaside 2

Mısra: **7**

Derman, şifa.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

4. **devāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **55**

Derman, şifa.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

5. **devā-yı:**-*yı*

Müseddes 1

Mısra: **8**

Derman, şifa.

Bu şehriñ neʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

6. **devā-yı:**-*yı*

Müseddes 1

Mısra: **10**

Çare.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

devāʾī:

1. **devāʾī:**

Diğer 46

Satır: **4**

İlaç, derman, şifa.

ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

2. **devāʾī:**

Diğer 50

Satır: **6**

İlaç, derman, şifa.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

devāʾiyyat:

1. **devāʾiyyatda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **9**

Tedavi ilmi.

ve devāʾiyyatda ṭabḥiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **devāʾiyyātdaki:**-*da, -ki*

Diğer 51

Satır: **17**

Tedavi ilmi.

mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

3. **devāʾiyyāt:**

Diğer 61

Satır: **11**

Tedavi ilmi.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

devām edecegi:

1. **devām edecegi:**-*eceg, -i*

Diğer 98

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Sürüp gitmek, sürmek, kesilmemek.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

devām edeceginden:

1. **devām edeceginden:**-*eceg, -i, -n, -den*

Diğer 48

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Sürüp gitmek, sürmek, kesilmemek.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

devām edecek:

1. **devām edecek:**-*ecek*

Diğer 97

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Sürüp gitmek, sürmek, kesilmemek.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḥamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

devām eder:

1. **devām eder:**-*er*
   Diğer 19
   Satır: **6**
   Kelime Tipi: -
   Sürüp gitmek, sürmek, kesilmemek.

Ḥamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra
Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

devām ederek:

1. **devām ederek:**-*erek*
   Diğer 28
   Satır: **17**
   Kelime Tipi: -
   Bir işi sürdürmek, yürütmek, kesmemek.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

devām ederse:

1. **devām ederse:**-*er, -se*
   Diğer 102
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Sürüp gitmek, sürmek, kesilmemek.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḥamsiden milyarlarca var minnet

devām et:

1. **devām et:**
   Kaside 1
   Mısra: **187**
   Kelime Tipi: -
   Sürdürmek, yürütmek.

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et
Ṭarḥ-ı ġazel et berāy-ı ḥamsi

devām etmekdense:

1. **devām etmekdense:**-*mek, -den, -se*
   Diğer 103
   Satır: **8**
   Kelime Tipi: -
   Sürüp gitmek, sürmek, kesilmemek.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

deve:

1. **deve:**
   Diğer 2
   Mısra: **18**
   Yük taşımakta kullanılan hayvan.

Sālim ḥamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

Deveciyan Ḳarekin Efendi:

1. **Deveciyan Ḳarekin Efendi:**
   Diğer 21
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Balıkçılıkla ilgili çeşitli görevlerde bulunan yazar, Türkiye'de Balık ve Balıkçılık eseriyle tanınmıştır.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ ṣ 43. Deveciyan Ḳarekin Efendi

devlet-i hamsiyi:

1. **devlet-i ḥamsiyi:**-*y, -i*
   Gazel 6
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi Devleti. II Hamsinin büyüklüğü.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḥamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

devletle:

1. **devletle:**
   Kaside 1
   Mısra: **155**
   Mutlulukla, güle güle.

Devletle murād alır Ṭrabzon
Ḳonmuş başa bir hümā-yı ḥamsi

devletlü:

1. **devletlü:**
   Gazel 6
   Mısra: **4**
   Mevki ve rütbe sahiplerine, büyük kimselere hitap sözü olarak kullanılır. II Nimet ve mutluluğa ermiş.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

devr-i yevmī:

1. **devr-i yevmī:**

Diğer 11

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Gün dönümü. Gecelerin kısalmaya başladığı 21 Aralık günü.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

Deyli Telġraf'ı:

1. **Deyli Telġraf 'ı:**-*ı*

Diğer 103

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

The Daily Telegraph. Birleşik Krallık'ta yayımlanan günlük gazete.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġraf'ı

deyu:

1. **deyu:**

Diğer 10

Satır: **19**

Diye.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **deyu:**

Diğer 12

Satır: **10**

Diye.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

3. **deyu:**

Diğer 14

Satır: **10**

Diye.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balıġı çıḳmış deyu

4. **deyu:**

Diğer 32

Satır: **15**

Diye.

işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balıġı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

5. **deyu:**

Gazel 5

Mısra: **7**

Diye.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuṣṣāḳdan dāmānı var

6. **deyu:**

Kaside 2

Mısra: **18**

Diye.

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

dılʿ:

1. **ḍılʿında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 19

Satır: **25**

Bir şekli sınırlayan çizgilerden her biri, kenar.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balıġı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

dırahṣān:

1. **dıraḫṣān:**

Kaside 1

Mısra: **75**

Parıltı, ışıltı.

Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḫamsi

dışarı:

1. **dışarıda:**-*da*

Diğer 25

Satır: **23**

Bulunulan sınırlı veya kapalı bir yere göre dışta kalan yer. II Deniz kıyısı.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

2. **dışarıda:**-*da*

Diğer 29

Satır: **19**

Bulunulan sınırlı veya kapalı bir yere göre dışta kalan yer. II Deniz kıyısı.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından şoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

3. **dışarıya:**-*y*, -*a*

Diğer 62

Satır: **16**

Dış tarafa, dışa.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

4. **dışarıya:**-*y*, -*a*

Diğer 62

Satır: **20**

Dış tarafa, dışa.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

5. **dışarıdan:**-*dan*

Diğer 63

Satır: **12**

Dış tarafa, dışa.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḫayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

6. **dışarıya:**-*y*, -*a*

Diğer 63

Satır: **2**

Dış tarafa, dışa.

tel ḳarnı ḥizāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

dışarı rüzgārları:

1. **dışarı rüzgārları:**

Diğer 29

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Doğudan esen rüzgarlar.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rüzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

dışarıdan gelen:

1. **dışarıdan gelen:**-*en*

Diğer 36

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

O yerden olmayan, yakın veya uzak bir yerden gelen kimse.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

dib:

1. **dibine:**-*i*, -*n*, -*e*

Diğer 6

Satır: **16**

Denizin dibi.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

2. **dibinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 100

Satır: **15**

Denizin dibi.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.

Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

3. **dibine:**-*i, -n, -e*

Diğer 105

Satır: **15**

Denizin dibi.

Panpuru yürüturuḳ inse şuyuñ dibine

Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına

4. **dibine:**-*i, -n, -e*

Diğer 108

Satır: **13**

Denizin dibi.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.

Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle şoyleşerek celduk

5. **dibine:**-*i, -n, -e*

Diğer 101

Satır: **24**

Denizin dibi.

Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ

Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

dibune:

1. **dibune:**

Diğer 107

Satır: **26**

Dibine. Bir şeyin bulunduğu yere bitişen yerin hemen yanı başına.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a şıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ

dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

dicer:

1. **dicer:**

Diğer 108

Satır: **3**

Diğer.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler

ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

dīdār:

1. **dīdār-ı:**-*ı*

Diğer 13

Satır: **5**

Yüz, çehre.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı

niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

2. **dīdār-ı:**-*ı*

Diğer 13

Satır: **5**

Yüz, çehre.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı

niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

3. **dīdārınıñ:**-*ı, -nıñ*

Gazel 4

Mısra: **16**

Yüz, güzel yüz.

Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini

ʿĀşıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

4. **dīdārı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **13**

Yüz, güzel yüz.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a

Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

dīdārını göstermedi:

1. **dīdārını göstermedi:**-*me, -di*

Kaside 1

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Yüzünü göstermek. II Ortaya çıkmak.

Göstermedi mevsiminde zīrā

Dīdārını dil-rübā-yı ḫamsi

dīde:

1. **dīdedir:**-*dir*

Diğer 51

Satır: **7**

Göz.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

2. **dīdedir:**-*dir*

Muhammes 2

Mısra: **72**

Göz.

Ābı şerbetdir şanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

dīde-i nevvārınıñ:

1. **dīde-i nevvārınıñ:**-*ı, -nıñ*

Gazel 4

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Parlak, parıldayan gözler.

Bir nigāh-ı ilṭifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḥayrānı var

dīde-i rūşenā-yı ḫamsi:

1. **dīde-i rūşenā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **80**

Kelime Tipi: -

Hamsinin parlak gözü.

Alayını şöyle et temāşā
Aç dīde-i rūşenā-yı ḫamsi

dīde-rūşen:

1. **dīde-rūşen:**

Kaside 1

Mısra: **53**

Gözün aydın.

Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

didikle:

1. **didiklemeli:**-*meli*

Diğer 54

Satır: **22**

Didik didik etmek, parçalamak.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

2. **didikleyip:**-*y, -ip*

Diğer 57

Satır: **15**

Didik didik etmek, parçalamak.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

didiklen:

1. **didiklenir:**-*ir*

Diğer 55

Satır: **8**

Didik didik edilmek, parçalanmak.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

dīger:

1. **dīgere:**-*e*

Diğer 12

Satır: **7**

Başka, öteki, öbür.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre
yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

2. **dīger:**

Diğer 20

Satır: **19**

Başka, öteki, öbür.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

3. **dīger:**

Diğer 23

Satır: **13**

Başka, öteki, öbür.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndererecegiz her ḳayıḳda

4. **dīger:**

Diğer 38

Satır: **17**

Başka, öteki, öbür.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

5. **dīger:**

Diğer 41

Satır: **23**

Başka, öteki, öbür.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

6. **dīger:**

Diğer 59

Satır: **19**

Başka, öteki, öbür.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

7. **dīger:**

Diğer 99

Satır: **7**

Başka, öteki, öbür.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

8. **dīger:**

Gazel 2

Mısra: **18**

Başka, öteki, öbür.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

dīger balıklar:

1. **dīger balıḳlar:**

Diğer 7

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hamsi dışındaki balıklar.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

2. **dīger balıḳlar:**

Diğer 44

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Trabzon sahillerinde hamsi dışında avlanan başka balıklar.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

dīger balıklardan:

1. **dīger balıḳlardan:**-*dan*

Diğer 44

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Trabzon sahillerinde hamsi dışında avlanan başka balıklar.

Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

2. **dīger balıḳlardan:**-*dan*

Diğer 44

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Trabzon sahillerinde hamsi dışında avlanan başka balıklar.

Ḫamsiden alınan rüsūm lira
Dīger balıḳlardan alınan rüsūm lira

dīger balıklarıñ:

1. **dīger balıḳlarıñ:**-*ıñ*

Diğer 44

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Trabzon sahillerinde hamsi dışında avlanan başka balıklar.
Dīger balıḳlarıñ ḳıyyesi
Ḳıyye-i yekūni

2. **dīger balıḳlarıñ:**-*ıñ*
Diğer 44
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Trabzon sahillerinde hamsi dışında avlanan başka balıklar.
Ḫamsiniñ ḳıymeti lira
Dīger balıḳlarıñ ḳıymeti lira

dīger ṭarafdan:

1. **dīger ṭarafdan:**
Diğer 43
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Öte yandan, başka bir yönden.
muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

dik:

1. **dikme:**-*me*
Diğer 38
Satır: **4**
Bitki, yetişmesi için toprağa yerleştirilmek.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

2. **dikmiş:**-*miş*
Diğer 45
Satır: **22**
Bir şeyi dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek.
Merḥūmdan dünyāniñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḫareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

dikenli:

1. **dikenli:**
Diğer 18
Satır: **18**
Hamsinin bir türü.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

dikil:

1. **dikilmeyen:**-*me, -y, -en*
Diğer 36
Satır: **22**
Yetiştirmek için toprağa yerleştirilmek.
hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

2. **dikilir.:**-*ir*
Diğer 38
Satır: **10**
Yetiştirmek için toprağa yerleştirilmek.
ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

diḳḳat etmek:

1. **diḳḳat etmek:**-*mek*
Diğer 62
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Dikkatlice davranmak, yaptığı işi dikkatle yapmak.
olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

diḳḳat etmelidir:

1. **diḳḳat etmelidir:**-*meli, -dir*
Diğer 34
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Uyanık davranmak.
verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

2. **diḳḳat etmelidir:**-*meli, -dir*

Diğer 36

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Düşüncelerini bir nokta üzerinde toplamak, bir şeyin üzerinde itina ile durmak.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

dil:

1. **dil:**

Gazel 4

Mısra: **3**

Aşığın gönlü.

Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

2. **dilde:**-*de*

Diğer 30

Satır: **5**

Söz, lakırdı.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

3. **dilde:**-*de*

Gazel 5

Mısra: **6**

Söz, lakırdı.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

dil-ārām:

1. **dil-ārām:**

Diğer 22

Satır: **15**

Gönle rahatlık veren, gönlü dinlendiren, gönül okşayan.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

2. **dil-ārāmıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 66

Satır: **5**

Gönle rahatlık veren, gönlü dinlendiren, gönül okşayan.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi:

1. **dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **206**

Kelime Tipi: -

Hamsinin cana hayat veren, iç açan güzeli.

Cān naḳdi yoluñda rāyegāndır
Ey dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi

dil-dāde-i meh-liḳā-yı ḫamsi:

1. **dil-dāde-i meh-liḳā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Hamsinin ay gibi olan yüzüne aşık olma.

Üftāde-i cān-fedā-yı esmāk
Dil-dāde-i meh-liḳā-yı ḫamsi

dilek:

1. **dilek:**

Diğer 101

Satır: **12**

İstek, talep.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

dil-rübā:

1. **dil-rübā:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Aşık olunan, gönül kapan.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

dil-rübā-yı hamsi:

1. **dil-rübā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Herkesin çok sevdiği hamsi balığı.

Göstermedi mevsiminde zīrā
Dīdārını dil-rübā-yı ḫamsi

dil-sīr eyler:

1. **dil-sīr eyler:**-*r*

Muhammes 2

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Gönlü gözü tok etmek.

Başḳa bir lezzet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

dilunden çaḳmalu:

1. **dilunden çaḳmalu:**-*malu*

Diğer 113

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Dilinden anlamak, bir canlının çıkardığı seslerden veya onun davranışlarından ne anlatmak istediğini anlamak. II Söz konusu bir şeyin özelliğini bilmek.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

dimāġ:

1. **dimāġıñ:**-*ıñ*

Diğer 46

Satır: **9**

Beyin.

ḫamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve ża'īf mi'delere

diñle:

1. **diñle:**

Diğer 1

Mısra: **1**

Söylenen sözü dikkate alıp ona göre davranmak, kabul etmek, uymak.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

2. **diñle:**

Diğer 1

Mısra: **83**

Söylenen sözü dikkate alıp ona göre davranmak, kabul etmek, uymak.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

3. **diñle:**

Diğer 51

Satır: **10**

Söylenen sözü dikkate alıp ona göre davranmak, kabul etmek, uymak.

Artıḳ i'lān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

4. **diñledikden:**-*dik, -den*

Diğer 100

Satır: **23**

İşitmek için kulak vermek.

Ḥamāmī-zāde ḫamsileriñ ma'rūżātını derin bir vecd içinde diñledikden ṣoñra

diñlen:

1. **diñlenmek:**-*mek*

Diğer 114

Satır: **8**

Yorgunluk gidermek, gücünü yeniden toplamak için soluklanmak.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

2. **diñlenen:**-*en*

Diğer 114

Satır: **11**

Gücünü yeniden toplamak için çalışmaya ara verip durmak.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

direk:

1. **direkleri:**-*ler, -i*

Diğer 105

Satır: **12**

Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek.
Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

dirhem:

1. **dirhemden:**-*den*

Diğer 27

Satır: **4**

Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.
birinde bulunur ağıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden ağır olan bu ḳurşun parçalar her

2. **dirhem:**

Diğer 45

Satır: **16**

Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.
senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

3. **dirhem:**

Diğer 102

Satır: **9**

Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.
Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

dirlig:

1. **dirligidir:**-*i*, -*dir*

Diğer 50

Satır: **1**

Geçim ve yaşama için gerekli şey.
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir

2. **dirligidir:**-*i*, -*dir*

Müseddes 1

Mısra: **2**

Geçim ve yaşama için gerekli şey.
Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

diş:

1. **dişi:**-*i*

Diğer 1

Mısra: **30**

Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.
İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

2. **dişleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 5

Satır: **5**

Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.
aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

3. **dişleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 8

Satır: **8**

Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.
ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

4. **dişi:**-*i*

Diğer 56

Satır: **2**

Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.
İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

dişi:

1. **dişi:**

Diğer 5

Satır: **11**

Erkeği tarafından döllenecek biçimde oluşmuş hayvan veya bitki.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **dişileriñ:**-*ler, -iñ*
Diğer 100
Satır: **8**
Erkeği tarafından döllenecek biçimde oluşmuş hamsi.
ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

dīvān:

1. **dīvānı:**-*ı*
Gazel 3
Satır: **20**
Büyük meclis, yüksek meclis.
Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

2. **dīvānı:**-*ı*
Gazel 3
Satır: **24**
Herhangi bir konu üzerinde yazılmış eser.
Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

3. **dīvānı:**-*ı*
Gazel 5
Satır: **12**
Herhangi bir konu üzerinde yazılmış eser.
Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi olursuñ:

1. **dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi olursuñ:**-*ur, -suñ*
Kaside 1
Mısra: **44**
Kelime Tipi: -
Hamsinin zıvanadan çıkmış deli divanesi olmak.
Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi

diyār:

1. **diyār:**
Muhammes 3
Mısra: **23**
Sahil.
Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

diye:

1. **diye:**
Diğer 14
Satır: **17**
Diyerek, deyip.
kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḫsinde şu maʿlūmātı verir

2. **diye:**
Diğer 15
Satır: **1**
Diyerek, deyip.
ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

3. **diye:**
Diğer 15
Satır: **3**
Diyerek, deyip.
ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdıġına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

4. **diye:**
Diğer 15
Satır: **5**
Diyerek, deyip.
bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

5. **diye:**
Diğer 32
Satır: **17**
Diyerek, deyip.

bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder
şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

6. **diye:**
Diğer 53
Satır: **17**
Diyerek, deyip.
Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

7. **diye:**
Diğer 101
Satır: **24**
Diyerek, deyip.
Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

8. **diye:**
Diğer 110
Satır: **11**
Adında, isminde.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli şu paluġu Ben da

9. **diye:**
Diğer 112
Satır: **8**
Bir ses çıkarmak.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi baġlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi ha

diyeceksuñuz:
1. **diyeceksuñuz:**
Diğer 105
Satır: **3**
Diyeceksiniz.
Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

diyerşun:
1. **diyerşun:**
Diğer 114
Satır: **22**
Diyorsun.
Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha şorayirım pıraşanıñ cinsuni Sen diyerşun ḳamışlu

diz:
1. **dizer:**-*er*
Diğer 58
Satır: **7**
Koymak.
üzere bıraḳırsıñız şoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

2. **dizeriz:**-*er, -iz*
Diğer 56
Satır: **21**
Belirli bir düzene göre sıralamak.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

3. **dizerek:**-*erek*
Diğer 59
Satır: **5**
Belirli bir düzene göre sıralamak.
ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu şıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

diz çöküp:
1. **diz çöküp:**-*üp*
Diğer 47
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Dizlerini yere koyup ayaklarını altına alarak oturmak.
Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum şu al hem al ardınca bir loḳma lazut

dizil:

1. **dizilir:**-*ir*

Diğer 54

Satır: **1**

Belirli bir düzene göre sıralanmak.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

2. **dizilir:**-*ir*

Diğer 57

Satır: **22**

Belirli bir düzene göre sıralanmak.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir bakır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

3. **dizilen:**-*en*

Diğer 58

Satır: **1**

Belirli bir düzene göre sıralanmak.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḫana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

dizili:

1. **dizili:**

Diğer 26

Satır: **4**

Dizilmiş olan, sıralanmış.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

doġ:

1. **doġmuşuz.:**-*muş, -uz*

Diğer 3

Satır: **9**

Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyaya gelmek, tevellüt etmek. II Aynı kaderi paylaşmak, birlikte anılmak.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balığı ḳadar

2. **doġmuş:**-*muş*

Diğer 48

Satır: **20**

Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyaya gelmek, tevellüt etmek.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

doġra:

1. **doġranmış:**-*n, -mış*

Diğer 19

Satır: **1**

Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

2. **doġrar:**-*r*

Diğer 53

Satır: **21**

Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

3. **doġrayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 54

Satır: **23**

Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

4. **doġranır:**-*n, -ır*

Diğer 55

Satır: **6**

Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.
Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

5. **doġrayıñ:**-*y, -ıñ*
Diğer 57
Satır: **8**
Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

6. **doġrar:**-*r*
Diğer 58
Satır: **8**
Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

7. **doġrayıp:**-*y, -ıp*
Diğer 59
Satır: **3**
Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

doġran:

1. **doġranır.:**-*ır*
Diğer 55
Satır: **9**
Keserek parçalanmak veya elle küçük parçalara ayrılmak.
maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

2. **doġranır:**-*ır*
Diğer 58
Satır: **2**
Keserek parçalanmak veya elle küçük parçalara ayrılmak.
Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

3. **doġranırsa:**-*ır, -sa*
Muhammes 1
Mısra: **16**
Keserek parçalanmak veya elle küçük parçalara ayrılmak.
Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

doġru:

1. **doġru:**
Diğer 4
Satır: **1**
Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek.
Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

2. **doġru:**
Diğer 6
Satır: **27**
Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek.
yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

3. **doġru:**
Diğer 16
Satır: **10**
Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf

ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

4. **doġru:**

Diğer 9

Satır: **18**

Akla, mantığa, gerçeğe veya kurala uygun.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḥamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir çaça renk

5. **doġru:**

Diğer 18

Satır: **20**

Yaklaşırken, az kalmışken, yakın.

deñizlerde mevcūddur.
Ḥamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

6. **doġru:**

Diğer 22

Satır: **15**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḥamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

7. **doġru:**

Diğer 24

Satır: **17**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

8. **doġru:**

Diğer 25

Satır: **19**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḥafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

9. **doġru:**

Diğer 25

Satır: **23**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

10. **doġru:**

Diğer 27

Satır: **12**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ḥalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya yalıya doġru

11. **doġru:**

Diğer 27

Satır: **17**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

12. **doġru:**

Diğer 34

Satır: **8**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḥamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

13. **doġru:**

Diğer 40

Satır: **21**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
şoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doġru gider

14. **doġru:**

Diğer 40

Satır: **22**

-e yönelmiş olarak, -e karşı.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü't-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

15. **doġru:**
Diğer 41
Satır: **18**
-e yönelmiş olarak, -e karşı.
yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

16. **doġru:**
Diğer 97
Satır: **19**
-e yönelmiş olarak, -e karşı.
ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

17. **doġru:**
Diğer 114
Satır: **5**
-e yönelmiş olarak, -e karşı.
Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

18. **doġru:**
Diğer 52
Satır: **11**
Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen.
ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

19. **doġru:**
Diğer 98
Satır: **1**
Yakın, yakınlarında.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

doḳan:
1. **doḳanıyor:***-ı, -yor*
Diğer 23
Satır: **16**
Dokunmak.
dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

dokulu olan:
1. **doḳulu olan:***-an*
Diğer 27
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Örgülü olmak.
doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

doḳulu olması:
1. **doḳulu olması:***-ma, -sı*
Diğer 27
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Örgülü olmak.
Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

dol:
1. **dolduḳça:***-dukça*
Diğer 23
Satır: **14**
Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.
ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndereceğiz her ḳayıḳda

2. **dolan:**-*an*

Diğer 29

Satır: **12**

Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500

oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan ağımız vasaṭī olaraḳ

3. **dolar:**-*ar*

Diğer 29

Satır: **17**

Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları

doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

4. **dolduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 29

Satır: **14**

Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

37500 oḳḳa ḫamsi istiʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb ağı tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

5. **dolmaz:**-*maz*

Diğer 29

Satır: **13**

Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

37500 oḳḳa ḫamsi istiʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb ağı tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

6. **dolmuşsa:**-*muş, -sa*

Diğer 29

Satır: **9**

Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb ağımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için

bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

7. **dolmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **60**

Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

Yelken kürek eylemekde ʿavdet

Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

8. **doluyor:**-*u, -yor*

Diğer 25

Satır: **4**

Kaplamak, sarmak.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan

bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

9. **dolması:**-*ma, -sı*

Diğer 40

Satır: **2**

Bir yerde bir şeyden fazla olmak.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri

velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

10. **dolar.:**-*ar*

Diğer 41

Satır: **9**

Bir yerde bir şeyden fazla olmak.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.

Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

dolab:

1. **dolablara:**-*lar, -a*

Diğer 102

Satır: **12**

Buzdolabı.

Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar

Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

dolaş:

1. **dolaşıp:**-*ıp*

Diğer 36

Satır: **9**

Belirli bir amaçla gezinmek.

bitince yığına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yığını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

2. **dolaşır:**-*ır*

Diğer 40

Satır: **13**

Gezici balıklar için denizde bir yerden başka bir yere gitmek.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

3. **dolaşır:**-*ır*

Diğer 41

Satır: **1**

Gezici balıklar için denizde bir yerden başka bir yere gitmek.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

4. **dolaşan:**-*an*

Diğer 97

Satır: **10**

Gezmek, gezinmek.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

dolaşdır:

1. **dolaşdıran:**-*an*

Diğer 26

Satır: **1**

Göstermek maksadıyla gezdirmek.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

dolayı:

1. **dolayı:**

Diğer 20

Satır: **5**

Ötürü.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

2. **dolayı:**

Diğer 50

Satır: **18**

Ötürü.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

dolayısıyla:

1. **dolayısıyla:**

Diğer 47

Satır: **2**

Nedeniyle.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

doldur:

1. **doldurulmaya:**-*ul, -ma, -y, -a*

Diğer 12

Satır: **11**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

2. **doldurup:**-*up*

Diğer 16

Satır: **18**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra

ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

3. **doldurunca:**-*unca*

Diğer 28

Satır: **16**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

4. **doldururduḳ.:**-*ur*, -*duḳ*

Diğer 28

Satır: **17**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

5. **doldurduḳdan:**-*duḳ*, -*dan*

Diğer 29

Satır: **18**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

6. **doldurur:**-*ur*

Diğer 33

Satır: **21**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

7. **doldurulan:**-*ul*, -*an*

Diğer 34

Satır: **20**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

8. **doldurur:**-*ur*

Diğer 36

Satır: **8**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

9. **doldururlar:**-*ur*, -*lar*

Diğer 68

Satır: **16**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

Çekerler sizi yüze
Doldururlar ḳayıġa

10. **doldur:**

Kaside 1

Mısra: **137**

Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

11. **doldurur:**-*ur*

Diğer 102

Satır: **15**

Belli bir yere boşaltılmak.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

doldurma:

1. **doldurmaya:**-*y*, -*a*

Diğer 63

Satır: **5**

Mumyalanacak olan balığın iç organları çıkarıldıktan sonra içine keten, pamuk vs. doldurma işi.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

doldurma ʿameliyyesi:

1. **doldurma ʿameliyyesi:**

Diğer 62

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Mumyalanacak olan balığın iç organları çıkarıldıktan sonra içine keten, pamuk vs. doldurma işi.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama

mışır mūmiyāları

Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

doldurt:

1. **doldurtmuşdur:**-*muş, -dur*

Diğer 68

Satır: **9**

Doldurmak işini başkasına yaptırmak.

sepetini parasız ḥamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır

Ḥamsiler ḳurbān size

dolġun:

1. **dolġun:**

Diğer 4

Satır: **17**

Nitelikleri bakımından zengin, çok anlam taşıyan, doyurucu.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde

verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

dolma:

1. **dolması:**-*sı*

Diğer 53

Satır: **4**

Hamsi dolması.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı

dolması köftesi ve etinden yapılan ḥamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **dolma:**

Muhammes 1

Mısra: **23**

Hamsi dolması.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek

Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

dolsun ṭaşsın:

1. **dolsun ṭaşsın:**

Kaside 1

Mısra: **252**

Kelime Tipi: **-**

Gereğinden çok olsun.

Her sofra-i niʿmet ü maḥabbet

Dolsun ṭaşsın ġıdā-yı ḥamsi

dolu:

1. **dolu:**

Diğer 6

Satır: **15**

İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür.

Başḳa balıḳlar gibi ḥamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña

ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

2. **dolu:**

Diğer 29

Satır: **11**

İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür.

ḳadar ḥamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500

oḳḳa ḥamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

3. **dolu:**

Diğer 24

Satır: **8**

Bir duygunun etkisiyle yüklü, ... ile kaplı, ... ile kaplanmış.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik

ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

4. **dolu:**

Diğer 25

Satır: **2**

Bir duygunun etkisiyle yüklü, ... ile kaplı, ... ile kaplanmış.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

5. **dolu:**

Diğer 29

Satır: **7**

Bir yerde bahsedilen şeyin çok bulunduğunu, çok olduğunu anlatır, çok, pek çok.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

dolusu:

1. **dolusu:**

Diğer 34

Satır: **5**

-i dolduracak miktarda.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur.
Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

dombala-yı hamsi:

1. **dombala-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **42**

Kelime Tipi: -

Hamsi tombalası.

Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

domuz oġli domuzi:

1. **domuz oġli domuzi:**

Diğer 107

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Çok inatçı, aksi hayvan.

oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

donam:

1. **donamla:**-*la*

Diğer 30

Satır: **1**

Kayıkları sahile çekmek için çevrilen ve ırgat denilen çark ile bunun halatları, vesair edevatları.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

2. **donam:**

Diğer 65

Satır: **2**

Kayıkları sahile çekmek için çevrilen ve ırgat denilen çark ile bunun halatları, vesair edevatları.

Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili
Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

donat:

1. **donatmışlardı.:**-*mış, -lar, -dı*

Diğer 109

Satır: **17**

Güzel ve göz alıcı şeylerle süslemek, gösterişli duruma sokmak.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

dost:

1. **dostu:**-*u*

Diğer 35

Satır: **21**

Bir şeye aşırı ilgi duyan, koruyan kimse.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

2. **dostumuz:**-*umuz*

Diğer 104

Satır: **3**

Saygı ve yakınlık belirten hitap sözü.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

dostum:

1. **dostum:**

Diğer 114

Satır: **2**

Saygı ve yakınlık belirten hitap sözü.

Ḫamsi Gübresi

Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

doy:

1. **doymaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **117**

Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hale gelmek.

Baṭmanla tenāvül etse doymaz

Doymaz yine nā-şitā-yı ḫamsi

2. **doymaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **118**

Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hale gelmek.

Baṭmanla tenāvül etse doymaz

Doymaz yine nā-şitā-yı ḫamsi

doyum olmaz:

1. **doyum olmaz:**-*maz*

Diğer 97

Satır: **11**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyi çok fazla beğenmek.

ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.

Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

doyur:

1. **doyurur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **60**

Yedirip açlığını gidermek, tok hale getirmek.

Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

2. **doyurur:**-*ur*

Diğer 57

Satır: **7**

Yedirip açlığını gidermek, tok hale getirmek.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

dök:

1. **döker:**-*er*

Diğer 5

Satır: **14**

Akıtmak.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini

döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

2. **dökdügü:**-*düg, -ü*

Diğer 5

Satır: **22**

Yumurtlamak.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.

Ḫamsi balıġı yumurṭasını

dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

3. **dökerler:**-*er, -ler*

Diğer 15

Satır: **21**

Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet

edecek māʾide-i mübāreke olur.

4. **döker:**-*er*

Diğer 34

Satır: **21**

Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur

yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

5. **dökmek:**-*mek*

Diğer 50

Satır: **11**

Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.
meşelā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

6. **dökerek:**-*erek*
Diğer 58
Satır: **9**
Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

7. **dökerek:**-*erek*
Diğer 58
Satır: **10**
Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

8. **dökerek:**-*erek*
Diğer 41
Satır: **3**
Bırakmak.
dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

9. **döküp:**-*üp*
Diğer 53
Satır: **23**
Koymak, eklemek.
ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

10. **dökmeli:**-*meli*
Diğer 54
Satır: **25**
Sulu hamuru kızgın yağ veya tepsinin içine akıtarak pişirmek.
yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

11. **dökdüler:**-*dü, -ler*
Muhammes 1
Mısra: **32**
Sulu hamuru kızgın yağ veya tepsinin içine akıtarak pişirmek.
Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

12. **döküñ:**-*üñ*
Diğer 55
Satır: **20**
Boşaltmak.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

13. **dökmeli:**-*meli*
Diğer 59
Satır: **5**
Koymak.
ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

14. **dökmüş:**-*müş*
Kaside 1
Mısra: **67**
Yığmak.
Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḫamsi

15. **dökerler:**-*er, -ler*
Diğer 1
Mısra: **35**
Katmak.
Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

16. **dökerler:**-*er, -ler*

Diğer 102

Satır: **15**

Saçmak, serpmek, etrafa yaymak.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

dökül:

1. **dökülen:**-*en*

Diğer 29

Satır: **4**

Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldıġı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

2. **dökülerek:**-*erek*

Diğer 38

Satır: **9**

Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

3. **döküldügü:**-*düg, -ü*

Diğer 34

Satır: **22**

Belli bir yere boşaltılmak.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

4. **dökülerek:**-*erek*

Diğer 35

Satır: **10**

Belli bir yere boşaltılmak.

ḫamsi bir tarlaya ṣu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

5. **dökülür.:**-*ür*

Diğer 35

Satır: **13**

Belli bir yere boşaltılmak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

6. **dökülen:**-*en*

Diğer 36

Satır: **12**

Belli bir yere boşaltılmak.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥsederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

7. **dökülür.:**-*ür*

Diğer 17

Satır: **3**

Saçılmak, serpilmek, etrafa yayılmak.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥse eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

8. **dökülmekdedir:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 38

Satır: **12**

Saçılmak, serpilmek, etrafa yayılmak.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

9. **dökülür:**-*ür*

Müseddes 1

Mısra: **6**

Saçılmak, serpilmek, etrafa yayılmak.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

10. **dökülür:**-*ür*

Diğer 7

Satır: **5**

Akmak.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā

ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̲īr eder ve esāsen bir balıḳ

11. **dökülür:**-*ür*
Diğer 54
Satır: **1**
Boşaltılmak.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

12. **dökülür:**-*ür*
Diğer 54
Satır: **4**
Boşaltılmak.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

13. **dökülür:**-*ür*
Diğer 58
Satır: **17**
Boşaltılmak.
Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

14. **dökülüp:**-*üp*
Diğer 55
Satır: **11**
Sulu hamur kızgın yağ veya tepsinin içine akıtılarak pişirilmek.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

15. **dökülerek:**-*erek*
Diğer 56
Satır: **11**
Doldurulmak.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

dön:

1. **döner:**-*er*
Diğer 5
Satır: **23**
Başka bir şey halini almak, dönüşmek, inkılap etmek.
bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

2. **dönüşü:**-*üş, -ü*
Diğer 22
Satır: **7**
Geri gelmek, geri gitmek.
faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırṭınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

3. **dönüyoruz:**-*ü, -yor, -uz*
Diğer 26
Satır: **24**
Geri gelmek, geri gitmek.
aġı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına
dönüyoruz

4. **dönüyoruz.:**-*ü, -yor, -uz*
Diğer 29
Satır: **23**
Geri gelmek, geri gitmek.
Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

5. **dönmeñize:**-*me, -ñiz, -e*
Diğer 101
Satır: **4**
Geri gelmek, geri gitmek.
Yoooḳ demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inṣāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

6. **dönelim:**-*elim*
Diğer 28

Satır: **23**

Bırakılan bir konuya tekrar başlamak.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż‘iyyete gelen ḥamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

7. **döner.:**-*er*

Diğer 41

Satır: **3**

Bir yeri dolaşıp öbür tarafına geçmek.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḥamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

8. **dönsün:**-*sün*

Kaside 1

Mısra: **255**

Bir şeyle kaplanmak.

Başdan başa gübre-zāre dönsün
Tarla-yı tütün-nümā-yı ḥamsi

9. **döndi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **21**

Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ‘uzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

dönüm:

1. **dönüm:**

Diğer 35

Satır: **14**

1000 metrekarelik bir alan ölçüsünde.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabba‘ında olan yere 20-40 baṭman ḥamsi urulabilir

2. **dönüm:**

Diğer 38

Satır: **19**

1000 metrekarelik bir alan ölçüsünde.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı ya‘nī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḥamsiden ucuz olan aḫır

dörder:

1. **dörder:**

Diğer 23

Satır: **15**

Dört sayısının üleştirme sayı sıfatı.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
‘Azimli ḳollarla çekilen kürekler ḥafīf ba‘żen sert ṣulara doḳanıyor

dördüncü:

1. **dördüncüsü:**-*sü*

Diğer 1

Mısra: **37**

Dört sayısının sıra sıfatı.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

2. **dördüncü:**

Diğer 113

Satır: **13**

Dört sayısının sıra sıfatı.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

dört:

1. **dört:**

Diğer 20

Satır: **8**

Üçten sonra gelen sayının adı.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ‘arżı ḥā’iz ḥamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ isti‘māl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

2. **dört:**

Diğer 23

Satır: **9**

Üçten sonra gelen sayının adı.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından

farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

3. **dört:**
Diğer 106
Satır: **1**
Üçten sonra gelen sayının adı.
Ṣandūḳburnu'nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt
Aldı Ḥamāmī-zāde

4. **dört:**
Diğer 115
Satır: **3**
Üçten sonra gelen sayının adı.
fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

5. **dört:**
Diğer 115
Satır: **9**
Üçten sonra gelen sayının adı.
hepisinu yazar citāblar Ha dururṣun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

dört beş:

1. **dört beş:**
Diğer 17
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Dört ya da beş.
lā-yefnā meş̲ābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

2. **dört beş:**
Diğer 58
Satır: **25**
Kelime Tipi: -
Dört ya da beş.
sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

dört yanında:

1. **dört yanında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 33
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Her taraf, her köşe, her yan.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsınız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur.

döşe:

1. **döşeyip:**-*y, -ip*
Diğer 15
Satır: **20**
Bir şeyi bir yere sermek, yaymak.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

2. **döşemek:**-*mek*
Diğer 56
Satır: **10**
Bir şeyi bir yere sermek, yaymak.
Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprāḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

3. **döşersiñiz:**-*r, -siñiz*
Diğer 58
Satır: **10**
Bir şeyi bir yere sermek, yaymak.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

duʿā:

1. **duʿāyı:**-*y, -ı*
Diğer 109
Satır: **11**
Süt kardeşi olma maksadıyla hazırlanmış ibare.
yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

2. **duʿā:**

Diğer 109

Satır: **18**

Bir maksatla hazırlanmış ibare.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

duʿā ederuk:

1. **duʿā ederuḳ:**

Diğer 68

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

İyi dileklerde bulunuruz, minnet duyarız.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

duʿā-yı ḫamsi:

1. **duʿā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **248**

Kelime Tipi: -

Hamsiye ulaşma maksadıyla Allah'a yakarış, niyaz.

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
İḥsāna hemān duʿā-yı ḫamsi

duba-yı ḫamsi:

1. **duba-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Hamsi dubası.

Yelken kürek eylemekde ʿavdet
Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir:

1. **dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir:**-*me, -miş, -dir*

Diğer 64

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Mahrumiyete uğramak.

ṣoñra biʾẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

duhān-ı ʿanber:

1. **duḫān-ı ʿanber:**

Kaside 1

Mısra: **111**

Kelime Tipi: -

Amber dumanı, amber kokusu.

Üstünde tüter duḫān-ı ʿanber
Pür-rāyiḥa ısḳara-yı ḫamsi

dumanım āsumāna çıḳar:

1. **dumanım āsumāna çıḳar:**-*ar*

Diğer 2

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Üzüntüden dolayı çekilen ahlar göklere kadar uzamak, çok olmak.

Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḫamsi

dur:

1. **durduḳdan:**-*duḳ, -dan*

Diğer 53

Satır: **19**

Beklemek.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

2. **dursun:**-*sun*

Diğer 107

Satır: **2**

Şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

3. **durursun:**-*ur, -ṣun*

Diğer 115

Satır: **9**

Bir yerde olmak, bir yerde bulunmak.

hepisinu yazar citāblar Ha dururṣun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

durġun:

1. **durġun:**
Diğer 23
Satır: **22**
Sakin, rüzgarsız.
Deñizde ḫafîf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

durup dururken:

1. **durup dururken:**
Diğer 100
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Ansızın.
miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

duy:

1. **duyanlar:**-*an, -lar*
Diğer 32
Satır: **5**
Öğrenmek, haber almak, işitmiş olmak.
Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

2. **duyan:**-*an*
Diğer 102
Satır: **17**
İşitmek. II Haber almak, öğrenmek.
Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

3. **duydum:**-*du, -m*
Kaside 1
Mısra: **46**
İşitmek. II Haber almak, öğrenmek.
Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

4. **duydum:**-*du, -m*
Muhammes 2
Mısra: **11**
Hissetmek.
Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

5. **duyar.:**-*ar*
Diğer 7
Satır: **18**
İşitmek, ses almak.
ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

6. **duyarsıñız:**-*ar, -sıñız*
Diğer 97
Satır: **4**
İşitmek, ses almak.
soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf

7. **duymamişim:**-*ma, -miş, -im*
Diğer 115
Satır: **18**
İşitmiş olmak, haberdar olmak.
oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

duyul:

1. **duyulur:**-*ur*
Diğer 64
Satır: **4**
İşitilmek.
Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

duş:

1. **duşdi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **26**

Düşmek. yukarıdan aşağıya inmek. II Fırlamak.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

dücun evi:

1. **dücun evi:**

Diğer 115

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Düğün evi, içinde düğün yapılan ev.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

dün:

1. **dün:**

Diğer 104

Satır: **15**

Bugünden bir önceki gün.

verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

2. **dün:**

Diğer 108

Satır: **18**

Bugünden bir önceki gün.

ʿAlī ʿOs̲mān Kahya'nıñ Ziyāfeti
Lütfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOs̲mān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

dünden:

1. **dünden:**

Diğer 103

Satır: **19**

Daha önceden.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

dünyā:

1. **dünyāda:**-*da*

Diğer 41

Satır: **14**

İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

2. **dünyānıñ:**-*nıñ*

Diğer 45

Satır: **21**

İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

3. **dünyāsını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 60

Satır: **21**

Hayat.

Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

4. **dünyāsını:**-*sı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **14**

Yaraşmak, layık olmak.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

dünyā ve āḫiret:

1. **dünyā ve āḫiret:**

Diğer 109

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Her iki dünyada da, dünyada da ahirette de, her zaman.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

dünyā yıḳılsa:

1. **dünyā yıḳılsa:**

Diğer 105

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Ne olursa olsun, hangi felaket gelirse gelsin anlamında kullanılan söz.

Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ:

1. **dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ:**-*üñ*

Diğer 99

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Eski bir inanışa göre öküz dünyayı boynuzları üzerinde tutarmış sözü.

Ḥamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḥamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḥamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

dü-pa:

1. **dü-palar:**-*lar*

Diğer 47

Satır: **12**

İki ayaklı hayvan.

denilmişdir. Ḥamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

dürlü:

1. **dürlü:**

Diğer 14

Satır: **20**

Çeşit, cins.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balıġı kefal balıġı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balıġı kaloz balıġı uṣḳurmu balıġı daha biñ dürlü balıḳlardır

2. **dürlü:**

Kaside 1

Mısra: **58**

Çeşit, cins.

Açmış yine gül-sitān-ı deryā
Biñ dürlü şükūfe hāy-ı ḥamsi

3. **dürlü:**

Diğer 1

Mısra: **3**

Türlü, çeşit.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

4. **dürlü:**

Diğer 15

Satır: **15**

Türlü, çeşit.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

5. **dürlü:**

Diğer 52

Satır: **9**

Türlü, çeşit.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḥamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḥamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

6. **dürlü:**

Diğer 52

Satır: **16**

Türlü, çeşit.

iḫtilāf edilmişdir
On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar

7. **dürlü:**

Diğer 52

Satır: **17**

Türlü, çeşit.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

8. **dürlü:**

Diğer 52

Satır: **18**

Türlü, çeşit.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

9. **dürlü:**
Diğer 101
Satır: **6**
Türlü, çeşit.
Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları
tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup
ḳızartdırmış ve her dürlü

10. **dürlü:**
Kaside 1
Mısra: **135**
Türlü, çeşit.
Biñ dürlü yapar olursa evde
Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

11. **dürlü:**
Muhammes 1
Mısra: **6**
Türlü, çeşit.
Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

12. **dürlü:**
Muhammes 2
Mısra: **46**
Türlü, çeşit.
Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

13. **dürlü:**
Muhammes 3
Mısra: **18**
Türlü, çeşit.
Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

14. **dürlüsü:**-*sü*
Diğer 53
Satır: **3**
Hamsi ve çeşitli sebzelerle pişirilen yemek.
kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü
çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek
fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

15. **dürlüsü:**-*sü*
Gazel 2
Mısra: **25**
Hamsi ve çeşitli sebzelerle pişirilen yemek.
Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

16. **dürlü:**
Muhammes 1
Mısra: **18**
Hamsi ve çeşitli sebzelerle pişirilen yemek.
Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

dürlü dürlü:

1. **dürlü dürlü:**
Kaside 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
Çeşit çeşit.
Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḫamsi

2. **dürlü dürlü:**
Muhammes 1
Mısra: **25**
Kelime Tipi: -
Çeşit çeşit.
Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

dürr:

1. **dürre:**-*e*
Muhammes 2
Mısra: **43**
İnci tanesi. II Hamsi balığı.
İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

dürr ü mercān:

1. **dürr ü mercān:**
Diğer 43
Satır: **22**

Kelime Tipi: -

İnci ve mercan gibi kıymetli taşlar.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

2. **dürr ü mercān:**

Gazel 2

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

İnci ve mercan gibi kıymetli taşlar.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

dürr-dāne-i naẓm-ı āb-dārım:

1. **dürr-dāne-i naẓm-ı āb-dārım:**-*ım*

Kaside 1

Mısra: **225**

Kelime Tipi: -

Zarif, nükteli şiirin inci tanesi.

Dürr-dāne-i naẓm-ı āb-dārım
Hem cevher-i kīmyā-yı ḫamsi

düş:

1. **düşerek:**-*erek*

Diğer 34

Satır: **14**

Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek, sukut etmek.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

2. **düşmez:**-*mez*

Diğer 35

Satır: **20**

Dağıtılmak, saçılmak.

Ḫamsiyi tarlada yığın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

3. **düşüyor:**-*ü, -yor*

Diğer 40

Satır: **8**

Payına isabet etmek.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

4. **düşüyor:**-*ü, -yor*

Diğer 45

Satır: **6**

Payına isabet etmek.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

5. **düşüyor.:**-*ü, -yor*

Diğer 45

Satır: **17**

Payına isabet etmek.

düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

6. **düşen:**-*en*

Diğer 64

Satır: **5**

Bir yerde bulunmaya mecbur olmak.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḫsimiz olan ḫamsi mebẓūl olduġu zamānlarda

7. **düşmüş:**-*müş*

Diğer 113

Satır: **20**

Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

8. **düşup:**-*up*

Diğer 113

Satır: **16**

Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik

eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

düşman:

1. **düşmanıñ:**-*ıñ*

Diğer 8

Satır: **25**

Birine karşı iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adu. II Büyük balık.

bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

2. **düşmanı:**-*ı*

Diğer 35

Satır: **22**

Zarar veren, tuzak kuran.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

düstūr:

1. **düstūr:**

Diğer 50

Satır: **23**

Ana kural, temel kaide.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

düşün:

1. **düşündüm:**-*dü, -m*

Diğer 53

Satır: **7**

Bir şey üzerinde bir sonuca varmak amacıyla durmak, bir şeyi fikren incelemek, teemmül etmek.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

düşünül:

1. **düşünülmeli:**-*meli*

Diğer 42

Satır: **23**

Üzerinde durulmak.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

düşür:

1. **düşürmeyerek:**-*me, -y, -erek*

Diğer 42

Satır: **8**

Değerini, kıymetini azaltmak, eksiltmek.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balığı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

düz kapağıyla:

1. **düz ḳapağıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 55

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Tavanın üstünü örtmeye ve içindeki yemeğin pişmesi için önce bir yüzünü sonra öbür yüzünü çevirmeye yarayan düz nesne.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

E

e:

1. **e:**

Diğer 113

Satır: **10**

Soru vurgusuyla şaşma ve merak anlatan bir söz.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

ebʿād:

1. **ebʿādı:**-*ı*

Diğer 5

Satır: **9**

Boy, uzunluk.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalığı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

ebed:

1. **ebedi:**-*i*
Diğer 23
Satır: **24**
Sonu olmayan gelecek zaman.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

Ebe-zāde:

1. **Ebe-zāde:**
Diğer 1
Mısra: **90**
Özel isim.
Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

ebyāt:

1. **ebyātı:**-*ı*
Diğer 15
Satır: **5**
İkişer mısradan ibaret manzum sözler, beyitler.
bir pilavcuḳ şalşana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

2. **ebyātı:**-*ı*
Diğer 64
Satır: **16**
İkişer mısradan ibaret manzum sözler, beyitler.
Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

ebyāż:

1. **ebyāż:**
Diğer 23
Satır: **22**
Beyaz.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eşer-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

ecdād:

1. **ecdādına:**-*ı, -n, -a*
Diğer 99
Satır: **18**
Atalar, dedeler, cetler.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

ecel:

1. **ecelden:**-*den*
Diğer 51
Satır: **16**
Ölüm.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eşer ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

2. **ecelden:**-*den*
Gazel 3
Mısra: **8**
Ölüm.
Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

ecel gelirse:

1. **ecel gelirse:**-*ir, -se*
Diğer 1
Mısra: **87**
Kelime Tipi: -
Takdir edilmiş olan ölüm zamanı gelip çatmak.
Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

ecil:

1. **ecilden:**-*den*
Diğer 11
Satır: **7**
Sebep.
ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
şāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

2. **eçilur:**-*ur*
Diğer 115
Satır: **7**
Tohum için ekilmek.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley miṣun..
Ṭopraḳ naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul
ayıḳlanur Bunlarıñ

ecip bicmeyi:

1. **ecip bicmeyi:**-*me, -y, -i*
   Diğer 114
   Satır: **17**
   Kelime Tipi: **-**
   Ekip biçmek, tarım yapmak.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru
hep cörenecden.

ecīr:

1. **ecīri:**-*i*
   Diğer 33
   Satır: **25**
   Ücret karşılığı çalışan kimse.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekṣeriyā manavıñ
kendisidir ḳayıḳda ḳıç

ecnebī:

1. **ecnebī:**
   Diğer 43
   Satır: **8**
   Yabancı.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār
olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden
ziyāde dāḫilī istihlākı

ecnebiyye:

1. **ecnebiyyeden:**-*den*
   Diğer 21
   Satır: **10**
   Yabancı.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ
yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezzet ve rāyiḥası artar.
Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

eczācılıḳ:

1. **eczācılıḳ:**
   Diğer 51
   Satır: **9**
   Konusu ilaçların hazırlanması olan ilim dalı.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

2. **eczācılıḳ:**
   Kaside 2
   Mısra: **8**
   Konusu ilaçların hazırlanması olan ilim dalı.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

eczā-hāne:

1. **eczā-ḫāne:**
   Diğer 50
   Satır: **24**
   İlaçların hazırlandığı veya hazır ilaçların satıldığı yer.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

2. **eczā-ḫāne:**
   Gazel 1
   Mısra: **9**
   İlaçların hazırlandığı veya hazır ilaçların satıldığı yer.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

eç:

1. **eçduñ:**-*du, -ñ*
   Diğer 114
   Satır: **13**
   Rize ağzında ekmek, dikmek.

şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne
eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ
mu encinar mu

ed:

1. **eder:**-*er*
   Diğer 41
   Satır: **24**
   Eşit değer kazanmak.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger
sevāḥil ile İstanbul da

ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ
çoḳluġuna göre bu miḳdār

2. **ederler:**-*er, -ler*
Diğer 1
Mısra: **57**
Yapmak. II Pişirmek.
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler

3. **eder:**-*er*
Diğer 50
Satır: **16**
Yapmak. II Pişirmek.
Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

4. **ederler:**-*er, -ler*
Diğer 57
Satır: **4**
Yapmak. II Pişirmek.
geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefîs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

5. **eder:**-*er*
Gazel 2
Mısra: **22**
Yapmak. II Pişirmek.
Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

6. **eden:**-*en*
Diğer 113
Satır: **16**
Bir işi yapmak.
ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ
dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze
düşup ġāʾibolmişdi..

edā:

1. **edā:**
Kaside 1
Mısra: **208**
Naz, işve.
Tābende liḳā liḳā-yı cānān
Raḳṣında edā edā-yı ḫamsi

2. **edāsı:**-*sı*
Muhammes 2
Mısra: **25**
Arzu duyulan, talep edilen şey.
Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

edālarla dönüp:

1. **edālarla dönüp:**-*üp*
Diğer 58
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Nazlı nazlı hareket etmek.
āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

edā-yı ḥamsi:

1. **edā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **208**
Kelime Tipi: -
Naz, işve.
Tābende liḳā liḳā-yı cānān
Raḳṣında edā edā-yı ḫamsi

edā-yı raḳṣı:

1. **edā-yı raḳṣı:**-*ı*
Kaside 1
Mısra: **165**
Kelime Tipi: -
Hareketlerinin tarzı.
Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

edebiyyāt:

1. **edebiyyāt:**
Diğer 4
Satır: **10**
Bir konunun dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatından bahseden ilim. II Şiir.
ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa
bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **edebiyyāt:**

Diğer 67

Satır: **6**

Bir konunun dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatından bahseden ilim. II Şiir.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma

Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başka cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

3. **edebiyyātıñ:**-*ıñ*

Diğer 67

Satır: **12**

Klasik edebiyat.

terennüm edilen baʿżı sābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için

ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

4. **edebiyyāta:**-*a*

Diğer 104

Satır: **9**

Duygu, düşünce ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatı, yazın.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski şuʿarānıñ kāmilen ḫamse

ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

5. **edebiyyāt:**

Diğer 68

Satır: **1**

Bir konunun dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatından bahseden ilim.

şehrinde böyle eserler edebiyyāt ṣaḥnesini paṣdırma destānları ʿunvānıyla taʿṭīr

etmişdir

6. **edebiyyātından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 106

Satır: **15**

Bir konunun dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatından bahseden ilim.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg

7. **edebiyyātından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 152

Satır: **2**

Bir konunun dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatından bahseden ilim.

Ḳaradeñiz Ḳanṭosu

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

edebiyyāt ufuḳlarını:

1. **edebiyyāt ufuḳlarını:**-*n, -ı*

Diğer 28

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Edebiyat görüşleri, edebi düşünceler, şiire bakış açısı.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr

bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

edebiyyāt ve mizāḥiyyātda hamsi:

1. **edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

"Edebiyat ve Mizah Sanatında Hamsi".

Hamsiname eserinin on ikinci başlığı.

Edebiyyāt ve Mizāḥiyyātda Ḫamsi

Ḫamsi Ḳaṣīdesi

edebiyye:

1. **edebiyyede:**-*de*

Diğer 10

Satır: **8**

Edebiyat.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz

üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

edīb:

1. **edībi:**-*i*

Diğer 97

Satır: **14**

Edebi yazılar yazan kimse, edebi nesir yazarı.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmīzāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

edil:

1. **edilen:**-*en*

Diğer 109

Satır: **11**

Dua edilmek.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

efendi:

1. **efendimize:**-*miz, -e*

Diğer 100

Satır: **13**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

2. **efendimiz:**-*miz*

Diğer 101

Satır: **20**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

3. **efendi:**

Gazel 3

Mısra: **3**

Hoca, fetva veren.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

4. **efendi:**

Diğer 109

Satır: **11**

Erkek isimlerinden sonra bey yerine kullanılan unvan sözü.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

efendim:

1. **efendim:**

Diğer 58

Satır: **13**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

2. **efendim:**

Diğer 99

Satır: **10**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

3. **efenḍim:**

Diğer 114

Satır: **20**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

4. **efenḍim:**

Diğer 115

Satır: **4**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

5. **efenḍim:**

Diğer 115

Satır: **12**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

6. **efenḍim:**

Diğer 115

Satır: **18**

Saygı, nezaket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

7. **efendim:**

Gazel 4

Mısra: **19**

Karşı çıkma, paylama cümlesini pekiştirmek için söylenen bir söz.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

efendimiz ḫażretleri:

1. **efendimiz ḫażretleri:**

Diğer 113

Satır: **11**

Kelime Tipi: **-**

Saygı duyulan kişi veya şeylerden bahsedilirken kullanılan ifade.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḫażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḫazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

efendum:

1. **efendum:**

Diğer 107

Satır: **4**

Efendim.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣṣasi

2. **efendum:**

Diğer 107

Satır: **18**

Efendim.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣṣasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

3. **efendum:**

Diğer 107

Satır: **20**

Efendim.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

4. **efendum:**

Diğer 108

Satır: **2**

Efendim.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣṣasi ṣordi İḥsān

5. **efendum:**

Diğer 108

Satır: **14**

Efendim.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad. Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣṣasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

efkār-ı ʿumūmiyyesini:

1. **efkār-ı ʿumūmiyyesini:***-n, -i*

Diğer 100

Satır: **20**

Kelime Tipi: **-**

Bir memleket halkının bir mesele üzerindeki görüşü, kanaat ve düşüncesi, halkoyu, kamuoyu.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

efsāne-āmīz:

1. **efsāne-āmīz:**

Diğer 67

Satır: **11**

Efsaneyle karışık, hayal ürünüyle karışık hikaye.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Mes̱elā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

efsānevī:

1. **efsānevī:**

Diğer 24

Satır: **5**

Efsanelere geçebilecek nitelikte olan.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri
Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme
sāḥilleri

efzūn olur:

1. **efzūn olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

eger:

1. **eger:**

Diğer 1

Mısra: **86**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

2. **eger:**

Diğer 29

Satır: **9**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa
bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

3. **eger:**

Diğer 36

Satır: **7**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldığı
ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mısır eker gibi eliyle tarlaya
serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

4. **eger:**

Diğer 51

Satır: **13**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

5. **eger:**

Diğer 102

Satır: **21**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

6. **eger:**

Diğer 103

Satır: **18**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ zevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḫsi lazımsa

7. **eger:**

Gazel 4

Mısra: **17**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḫānı var

8. **eger:**

Kaside 2

Mısra: **11**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

9. **eger:**

Muhammes 2

Mısra: **26**

Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

10. **eger:**

Diğer 1

Mısra: **87**

Yalnızca, tek sebeple.

Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

egil:

1. **egilip:**-*ip*

Diğer 113

Satır: **4**

-e doğru yanaşmak, vücudunun belden yukarısını aşağıya doğru eğmek.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat şoñra ġarşonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarşon

egle:

1. **egleyecek:**-*y*, -*ecek*

Diğer 27

Satır: **6**

Bir ağırlığı taşıma gücüne sahip olmak.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar ağıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

egleniyir:

1. **egleniyir.:**

Diğer 110

Satır: **17**

Eğleniyor, duruyor, bekliyor.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir şaḳalli egleniyir.
Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

ehālī:

1. **ehālīniñ:**-*niñ*

Muhammes 3

Mısra: **12**

Ahali, halk.

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

ehemmiyetsiz:

1. **ehemmiyetsiz:**

Diğer 27

Satır: **19**

Üzerinde durulmaya değmeyen, önemsiz.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz şıḳışan ağıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

ehemmiyyet:

1. **ehemmiyyetsizdir.:**-*siz*, -*dir*

Diğer 41

Satır: **25**

Küçük, az.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müştehā

2. **ehemmiyyetiyle:**-*i*, -*y*, -*le*

Diğer 44

Satır: **2**

Maddi ve manevi bakımdan üzerinde durulacak hal ve değerde olma durumu, mühim oluş, önem.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

3. **ehemmiyyetini:**-*i*, -*n*, -*i*

Diğer 97

Satır: **13**

Maddi ve manevi bakımdan üzerinde durulacak hal ve değerde olma durumu, mühim oluş, önem.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḫamāmīzāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

4. **ehemmiyyeti:**-*i*

Diğer 13

Satır: **9**

Mühim oluş, önem.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫṣe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

5. **ehemmiyyetden:**-*den*

Diğer 67

Satır: **6**

Mühim oluş, önem.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma

Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

ehemmiyyetli:

1. **ehemmiyyetli:**

Diğer 40

Satır: **11**

Üzerinde durulacak durumda ve değerde olan, önemli, mühim.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān

Norveç şularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

2. **ehemmiyyetli:**

Diğer 67

Satır: **9**

Üzerinde durulacak durumda ve değerde olan, önemli, mühim.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī şoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.

Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

ehl:

1. **ehlinden:**-*i*, -*n*, -*den*

Diğer 4

Satır: **15**

Bir işin ustası, o işte becerikli, maharetli, ehliyetli, muktedir, yeterli kimse.

ve ehlinden yapılan taḫḳīkātdir.

Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

ehl-i ḳurā:

1. **ehl-i ḳurā:**

Diğer 10

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Köyden olan, köy halkı.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen

inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige kesretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

2. **ehl-i ḳurā:**

Diğer 11

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Köyden olan, köy halkı.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

ehl-i lisānıñ:

1. **ehl-i lisānıñ:**-*ıñ*

Diğer 12

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Dil bilimciler, dilciler.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden

tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

ehl-i luġāt:

1. **ehl-i luġāt:**

Diğer 11

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Lügatçilikten anlayan, lügatçi.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī siḳāt

2. **ehl-i luġāt:**

Muhammes 3

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Lügatçilikten anlayan, lügatçi.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

ehl-i şikem:

1. **ehl-i şikem:**

Kaside 1

Mısra: **233**

Kelime Tipi: -

Boğazına düşkün, boğazından başka bir şey düşünmeyen.

Ehl-i şikem oldu mest-i lezzet
Cāmımdan içince lāy-i ḫamsi

ehl-i şikemiñ:

1. **ehl-i şikemiñ:**-*iñ*

Kaside 1

Mısra: **249**

Kelime Tipi: -

Boğazına düşkün, boğazından başka bir şey düşünmeyen.

Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḫamsi

ehl-i zevk:

1. **ehl-i ẕevḳ:**

Gazel 4

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Eğlenceden zevk alan, eğlenmeyi seven kimse.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

ehl-i zevk u keyfe:

1. **ehl-i ẕevḳ u keyfe:**-*e*

Muhammes 3

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Keyfine ve eğlencesine düşkün olan kimse.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿiṣr-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir ṣenāsı ḫamsiniñ

ehl-i zevḳi:

1. **ehl-i ẕevḳi:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **215**

Kelime Tipi: -

Zevke düşkün kimseler, eğlenmeyi sevenler.

Etmez mi ya ehl-i ẕevḳi tenşīṭ
Manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi

ek:

1. **ekerler:**-*er, -ler*

Diğer 102

Satır: **16**

Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

2. **ekmek:**-*mek*

Diğer 114

Satır: **15**

Toprağa tohum atmak veya fide dikmek.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḫasebiyle

eke:

1. **eke:**

Diğer 29

Satır: **5**

Kayığın içindeki suyun kıç üstünde birikmesini sağlayan delik.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayığıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

ekil:

1. **ekilecek:**-*ecek*

Diğer 38

Satır: **13**

Toprağa tohum atılmak veya fide dikilmek.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

ekl:

1. **ekle:**-*e*

Diğer 14

Satır: **16**

Yeme.

ġayri ḫurde māhīniñ faẓalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

2. **ekline:**-*i, -n, -e*

Diğer 16

Satır: **20**

Yeme.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.

Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale’l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

3. **eklinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 47

Satır: **15**

Yeme.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde

riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

4. **ekl:**

Diğer 50

Satır: **16**

Yeme.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir

Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

5. **ekl:**

Gazel 2

Mısra: **22**

Yeme.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir

Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

ekleden:

1. **ekleden:**-*en*

Diğer 14

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip

ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı ṣitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

2. **ekleden:**-*en*

Diğer 61

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide

Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

3. **ekleden:**-*en*

Gazel 2

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide

Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

ekleder:

1. **ekleder:**-*er*

Diğer 56

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

2. **ekleder:**-*er*

Gazel 2

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

Ḫamsiniñ müşṭāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

ekletmeñe:

1. **ekletmeñe:**-*me, -ñ, -e*

Diğer 11

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur

va’l-lāhu aʿlem bi’ṣ-ṣavāb.

ekletmeniñ:

1. **ekletmeniñ:**-*me, -niñ*

Diğer 47

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut

Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

2. **ekletmeniñ:**-*me, -niñ*

Gazel 1

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

ekletmiş:

1. **ekletmiş:**-*miş*

Diğer 58

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze
ḫamsi büyük

ekletse:

1. **ekletse:**-*se*

Diğer 57

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

ekletseñ:

1. **ekletseñ:**-*se, -ñ*

Diğer 48

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

diyorlar.
Fażla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

eklettigi:

1. **eklettigi:**-*tig, -i*

Kaside 1

Mısra: **116**

Kelime Tipi: -

Bir şey yemek.

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḫamsi

ekliyyāt:

1. **ekliyyāt:**

Diğer 61

Satır: **11**

Yemek hazırlama ilmi.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi.
Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

ekmeg:

1. **ekmege:**-*e*

Diğer 50

Satır: **14**

Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

ekmek:

1. **ekmek:**

Diğer 50

Satır: **16**

Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

2. **ekmek:**

Gazel 2

Mısra: **22**

Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

ekrān:

1. **eḳrānı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **16**

Akran, niteliği bakımından başka bir şeye benzeyen.

Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

ekser:

1. **ekser:**

Diğer 1

Mısra: **72**

Genellikle, umumiyetle.

Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekser olur pinhān mübarek

2. **ekser:**

Diğer 58

Satır: **23**

Genellikle, umumiyetle.

Çünkü ekser olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

ekserī:

1. **ekserīsi:**-*si*

Diğer 19

Satır: **9**

Çoğu zaman, genellikle, çoğunlukla.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet
ekseriyā Lazlar ṭarafından

ekseriyā:

1. **ekseriyā:**

Diğer 19

Satır: **10**

Çok defa olarak, çoğunlukla, çok zaman.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet
ekseriyā Lazlar ṭarafından

2. **ekseriyā:**

Diğer 34

Satır: **3**

Çok defa olarak, çoğunlukla, çok zaman.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

3. **ekseriyā:**

Diğer 33

Satır: **25**

Genellikle, umumiyetle.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekseriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳış

ekseriyetle:

1. **ekseriyetle:**

Diğer 6

Satır: **18**

Çoğunlukla.

Rusya’da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda
yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

2. **ekseriyetle:**

Diğer 24

Satır: **22**

Çoğunlukla.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

3. **ekseriyetle:**

Diğer 41

Satır: **19**

Çoğunlukla.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekseriyetle ḳış
ortalarında olur.

4. **ekseriyetle:**

Diğer 61

Satır: **4**

Çoğunlukla.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekseriyetle yazın furun lazutu

eksig:

1. **eksigini:**-*i*, -*n*, -*i*

Diğer 33

Satır: **24**

Olması gerekenden az olan.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

eksik:

1. **eksikdir:**-*dir*

Diğer 7

Satır: **17**

Kusur, özür, eksiklik, noksan.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

eksik olamayız:

1. **eksik olamayız:**-*a, -ma, -y, -ız*

Diğer 23

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Sayısı az olmak.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

el:

1. **ellerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 1

Mısra: **14**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

2. **elde:**-*de*

Diğer 8

Satır: **18**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

3. **el:**

Diğer 21

Satır: **7**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

4. **elde:**-*de*

Diğer 30

Satır: **5**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

5. **eliyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 33

Satır: **21**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

6. **eliyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 36

Satır: **8**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldığı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

7. **eliñle:**-*i, -ñ, -le*

Diğer 47

Satır: **21**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Bir eliñle ḳuyruġun muḫkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

8. **el:**

Diğer 59

Satır: **2**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mıṣır ununuñ içine bıraḳmalı.

9. **el:**

Diğer 61

Satır: **1**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

10. **ellerinde:**-*ler, -i, -n, -de*

Diğer 97

Satır: **10**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mıṣır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

11. **elinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 109

Satır: **20**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

12. **eliñle:**-*i, -ñ, -le*

Gazel 1

Mısra: **17**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

13. **elde:**-*de*

Gazel 5

Mısra: **6**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

14. **ellerde:**-*ler, -de*

Kaside 1

Mısra: **97**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Ellerde sepet sepet ṭaşırlar
Gūyā ki cihān lālā-yı ḫamsi

15. **eliñizde:**-*iñiz, -de*

Diğer 33

Satır: **3**

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. II Yan, beraber.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsınız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

16. **eliñ:**-*iñ*

Diğer 52

Satır: **12**

Sol el.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

17. **eller:**-*ler*

Kaside 1

Mısra: **15**

Divan şiirinde "ağyar" anlamında kullanılan kelime.

Kālāsını hep giyerken eller
Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

18. **ellere:**-*ler, -e*

Muhammes 3

Mısra: **26**

Avuç.

Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

19. **elinden:***-i, -n, -den*

Diğer 102

Satır: **6**

Bazı söyleyişlerde teşmil yoluyla işi yapanın veya o işin yapılmasına tesir eden kimsenin yerini tutar.

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

el ḳanṭārıyla:

1. **el ḳanṭārıyla:***-y, -la*

Diğer 33

Satır: **23**

Kelime Tipi: **-**

Küçük yükleri tartmakta kullanılan, tek elle kaldırılabilen ve yaylı olan kantar.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar fażla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

el tutmazken:

1. **el ṭutmazken:***-maz, -ken*

Diğer 102

Satır: **5**

Kelime Tipi: **-**

Dokunmak. II Yakalamak, tutmak.

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

elbet:

1. **elbet:**

Diğer 108

Satır: **12**

Elbette, muhakkak.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

elbette:

1. **elbette:**

Diğer 22

Satır: **14**

Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

2. **elbette:**

Diğer 33

Satır: **6**

Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

3. **elbette:**

Diğer 103

Satır: **21**

Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.

elbette oḳumuşsuñuzdur.

4. **elbette:**

Kaside 2

Mısra: **3**

Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

elbise:

1. **elbise:**

Diğer 25

Satır: **24**

Çamaşır üstüne giyilen dış giyeceği, giysi, libas, esvap.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

el-cevāb:

1. **el-cevāb:**

Kaside 2

Mısra: **18**

Karşılık olarak, cevap olarak.

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

elde edilemez:

1. **elde edilemez:**-*il, -e, -mez*

Diğer 35

Satır: **21**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sağlamak, sahip olmak.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

elde etmiş:

1. **elde etmiş:**-*miş*

Diğer 33

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sağlamak, sahip olmak.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

elden ele gezer:

1. **elden ele gezer:**-*er*

Muhammes 3

Mısra: **28**

Kelime Tipi: **-**

İyi nitelikleri dolayısıyla çok ilgi görmek, çok beğenilmek.

Cāy-ı pāk-i iḫtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

el-ḥakk:

1. **el-ḥaḳḳ:**

Gazel 1

Mısra: **5**

Gerçekten, doğrusu.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

2. **el-ḥaḳḳ:**

Muhammes 2

Mısra: **18**

Gerçekten, doğrusu.

Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

elḫān:

1. **elḫānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **18**

Nağmeler, ezgiler. II Şiirler.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḫānı var

elli:

1. **elli:**

Diğer 11

Satır: **18**

Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

2. **elli:**

Diğer 27

Satır: **4**

Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

3. **elli:**

Diğer 27

Satır: **13**

Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

elmāsiyye:

1. **elmāsiyyedir:**-*dir*

Muhammes 2

Mısra: **70**

Elmas tozu. II Meyve suyundan yapılan bir çeşit pelte.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

elsine:

1. **elsine-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **1**

Diller.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi
Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **elsine-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **14**

Diller.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i selāse ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

elṭāf:

1. **elṭāf-ı:**-*ı*

Diğer 48

Satır: **4**

Lütuflar. II Faydalar.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

2. **elṭāf-ı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **16**

Lütuflar. II Faydalar.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

elvān:

1. **elvān:**

Diğer 8

Satır: **21**

Renkler.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

2. **elvānı:**-*ı*

Diğer 22

Satır: **17**

Renkler.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

3. **elvānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **14**

Renkler.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

4. **elvānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **1**

Renkler.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

5. **elvān:**

Diğer 59

Satır: **19**

Türlü yemekler.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

6. **elvān:**

Gazel 2

Mısra: **18**

Türlü yemekler.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

emel:

1. **emeliyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 101

Satır: **6**

İstek, arzu.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

emīn:

1. **emīn:**

Diğer 100

Satır: **17**

Güvenli, güvende olma.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

emīn olacaḳlarını:

1. **emīn olacaḳlarını:**-*acaḳ, -ları, -n, -ı*

Diğer 48

Satır: **24**

Kelime Tipi: **Deyim**

Emniyet içinde olmak, güvende olmak. II Felaketlerden korunmak.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

emīn oluñ:

1. **emīn oluñ:**-*uñ*

Diğer 102

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

İnanmak, güvenmek.

Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

emir verdigi:

1. **emir verdigi:**-*dig, -i*

Diğer 101

Satır: **16**

Kelime Tipi: **-**

Buyurmak, buyruk vermek.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḥamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḥamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḥamsi

emr:

1. **emridir.:**-*i, -dir*

Diğer 11

Satır: **7**

Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

ecilden ḥap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

2. **emr-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **1**

İş, şey, husus, olay, hadise.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḫūn

emret:

1. **emretmişsiñ:**-*miş, -siñ*

Diğer 102

Satır: **19**

Buyurmak, emir vermek.

Emretmişsiñ işitdik ḥamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

emr-i ḥāżırı:

1. **emr-i ḥāżırı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **7**

Kelime Tipi: **-**

İkinci şahsa verilen emir, emir kipi.

ecilden ḥap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

emsāl:

1. **ems̱āli:**-*i*

Diğer 19

Satır: **16**

Benzer, benzer olanlar.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve ems̱āli aġlara ḥamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

emvāc:

1. **emvāc-ı:** -*ı*

Diğer 16

Satır: **15**

Dalgalar.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

eñ:

1. **eñ:**

Diğer 5

Satır: **19**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım
sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān
taḳrīben mayıs ve

2. **eñ:**

Diğer 7

Satır: **17**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu
ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

3. **eñ:**

Diğer 16

Satır: **4**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan
ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı
ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

4. **eñ:**

Diğer 16

Satır: **12**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene
imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit
geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

5. **eñ:**

Diğer 24

Satır: **9**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati
sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ
ḳumsalda

6. **eñ:**

Diğer 25

Satır: **12**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest
şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek
şāhidi ve eñ yüksek

7. **eñ:**

Diğer 25

Satır: **12**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest
şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek
şāhidi ve eñ yüksek

8. **eñ:**

Diğer 27

Satır: **6**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan
gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek
olan ortasında

9. **eñ:**

Diğer 35

Satır: **8**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdığı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre
yerine ḳullanılan

10. **eñ:**

Diğer 39

Satır: **4**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

11. **eñ:**

Diğer 41

Satır: **19**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekseriyetle ḳış
ortalarında olur.

12. **eñ:**

Diğer 42

Satır: **18**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

13. **eñ:**

Diğer 42

Satır: **18**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

14. **eñ:**

Diğer 46

Satır: **5**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

15. **eñ:**

Diğer 54

Mısra: **7**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

16. **eñ:**

Diğer 54

Satır: **7**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

17. **eñ:**

Diğer 100

Satır: **13**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

18. **eñ:**

Diğer 102

Satır: **23**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

19. **eñ:**

Diğer 103

Satır: **14**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʻı

20. **eñ:**

Gazel 1

Mısra: **6**

Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ ża'īfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

21. **eñi:**-*i*

Diğer 26

Satır: **25**

Bir yüzeyde boy sayılan iki kenar arasındaki uzaklık, genişlik.

Aġ deñize dökdügümüz sābit vaż'iyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

eñ az:

1. **eñ az:**

Diğer 52

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin en düşük sayısı.

On ṭoḳuz dürlü ṭa'āmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

2. **eñ az:**

Muhammes 3

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin en düşük sayısı.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

eñ birinci:

1. **eñ birinci:**

Diğer 43

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

En önde gelen.

mu'āvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan 'aynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

eñ evvel:

1. **eñ evvel:**

Diğer 54

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

İlk önce, en başta.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ ma'rūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

encām-ı kār:

1. **encām-ı kār:**

Muhammes 2

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

İşin sonunda, neticede.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuṣūṣen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

encinar:

1. **encinar:**

Diğer 114

Satır: **14**

Enginar.

şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

endām:

1. **endāmı:**-*ı*

Muhammes 2

Mısra: **42**

Beden, vücut.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳā'ili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ 'āḳili

2. **endāmınıñ:**-*ı, -nıñ*

Muhammes 2

Mısra: **34**

Beden, vücut.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

endīşe:

1. **endīşesiyle:**-*si, -y, -le*

Diğer 50

Satır: **17**

Düşünce.

beyti buña işāretdir. Yine bu şuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

engin:

1. **enginlere:**-*ler, -e*

Diğer 6

Satır: **3**

Açık deniz.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

2. **engine:**-*e*

Diğer 16

Satır: **13**

Açık deniz.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

3. **enginleri:**-*ler, -i*

Kaside 1

Mısra: **211**

Açık deniz.

Enginleri eyliyor işāret
Fikrimdeki reh-nümā-yı ḥamsi

4. **enginlere:**-*ler, -e*

Diğer 25

Satır: **22**

Denizin karadan açıklara doğru ufuk hattına kadar uzanan kısmı.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

5. **enginlerden:**-*ler, -den*

Diğer 24

Satır: **13**

Denizin karadan açıklara doğru ufuk hattına kadar uzanan kısmı. II Çok uzak.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḥafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

enġraulis:

1. **enġraulis:**

Diğer 18

Satır: **10**

Hamsi balığının mensup olduğu topluluk, cins.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḥamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

2. **engraulis:**

Diğer 18

Satır: **10**

Hamsi balığının mensup olduğu topluluk, cins.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḥamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

engraulis spimifer:

1. **engraulis spimifer:**

Diğer 18

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Hamsinin bir türü.

Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

enīn:

1. **enīn:**

Diğer 64

Satır: **4**

İnleme, inilti.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

enḳāż:

1. **enḳāżı:**-*ı*

Diğer 25

Satır: **8**

Yıkıntı, döküntü, çöküntü.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

envāʿ:

1. **envāʿından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 68

Satır: **24**

Çeşitler, türler.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

2. **envāʿı:**-*ı*

Diğer 99

Satır: **19**

Çeşitler, türler.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası şalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

3. **envāʿını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 99

Satır: **13**

Çeşitler, türler.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḫteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

4. **envāʿı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **33**

Çeşit çeşit, türlü türlü.

Envāʿı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

envāʿı:

1. **envāʿı:**

Diğer 10

Satır: **20**

Çeşitli, türlü.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **envāʿı:**

Diğer 66

Satır: **1**

Çeşitli, türlü.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

envāʿı lüḫūma:

1. **envāʿı lüḫūma:**-*a*

Kaside 1

Mısra: **105**

Kelime Tipi: -

Çeşitli etler.

Envāʿı lüḫūma ḳarşı ṭurmuş
Meydān oḳumuş ṣalā-yı ḫamsi

envāʿı ṭaʿāmı:

1. **envāʿı ṭaʿāmı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **133**

Kelime Tipi: -

Çeşitli yemekler.

Envāʿı ṭaʿāmı ḫalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḫamsi

envār:

1. **envār:**

Diğer 23

Satır: **3**

Parlaklık. II Balık pulunun ortaya çıkardığı parlaklık.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

erbāb-ı meraḳ:

1. **erbāb-ı meraḳ:**

Muhammes 1

Mısra: **31**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi öğrenme arzusunda olan kimseler.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaşşı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

erbāb-ı merāḳa:

1. **erbāb-ı merāḳa:**-*a*

Muhammes 1

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi öğrenme arzusunda olan kimseler.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

erbāb-ı ṭabīʿat:

1. **erbāb-ı ṭabīʿat:**

Diğer 59

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Kırlarda gezintiye çıkan kimseler.

parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

2. **erbāb-ı ṭabīʿat:**

Gazel 2

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Kırlarda gezintiye çıkan kimseler.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

erbāb-ı yesār:

1. **erbāb-ı yesār:**

Muhammes 3

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Varlık sahipleri.

Maḳdeminden pür-sürūr olur şıġar ile kibār
Şavm-ı şādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

erbaʿīn:

1. **erbaʿīnden:**-*den*

Diğer 11

Satır: **16**

Aralığın 22'sinden başlayıp ocağın 31'ine kadar kırk gün süren ve kışın en soğuk zamanı sayılan kara kış devresi.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

Ercümend:

1. **Ercümend:**

Diğer 111

Satır: **1**

Ercüment Ekrem Talu.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

Erdek Körfezi'nde:

1. **Erdek Körfezi'nde:**-*n, -de*

Diğer 19

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Marmara Denizi'nin güney batısında bulunan, Balıkesir iline bağlı körfez.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

erid:

1. **eriderek:**-*erek*

Diğer 57

Satır: **17**

Erimiş duruma getirmek.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

eridil:

1. **eridilip:**-*ip*

Diğer 54

Satır: **4**

Erimiş duruma getirilmek.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

erişil:

1. **erişilir:**-*ir*

Diğer 44

Satır: **3**

Belli bir merhaleye ulaşılmak, ihraz edilmek.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

erkān:

1. **erkānı:**-*ı*

Diğer 47

Satır: **22**

Adet, yol yöntem, usul, adap.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

2. **erkānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **18**

Adet, yol yöntem, usul, adap.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

3. **erkānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **12**

Bir topluluğun başlıca kimseleri, devletin üstleri.

Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḫamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

4. **erkānınıñ:**-*ı, -nıñ*

Gazel 6

Mısra: **3**

Bir topluluğun başlıca kimseleri, devletin üstleri.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

erkek:

1. **erkek:**

Diğer 5

Satır: **1**

İnsan, hayvan ve bitkilerin dişiyi dölleyecek cinsten olanı.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

2. **erkek:**

Diğer 5

Satır: **13**

İnsan, hayvan ve bitkilerin dişiyi dölleyecek cinsten olanı.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḫarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

3. **erkek:**

Diğer 45

Satır: **9**

Kadın nüfusun dışındaki kişiler, erkek nüfus.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

4. **erkek:**

Diğer 45

Satır: **11**

Kadın nüfusun dışındaki kişiler, erkek nüfus.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

erkek ḫamsilerden:

1. **erkek ḫamsilerden:**-*ler*, -*den*

Diğer 100

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Hamsinin dişiyi dölleyecek cinsten olanı.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

erken:

1. **erkenden:**-*den*

Diğer 30

Satır: **9**

Erken olarak, çok erken.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ

meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḥamsi

2. **erken:**
Diğer 101
Satır: **22**
Vaktinden önce, alışılan zamandan önce.
Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

Ermeni:
1. **Ermeni:**
Diğer 113
Satır: **4**
Ermeni halkından olan kimse.
balığı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat şoñra ġarşonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarşon

ertesi:
1. **ertesi:**
Diğer 3
Satır: **21**
Bir günün, haftanın, ayın, mevsimin, yılın ardından gelen, ferdası.
Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẕla miḳdārda ḥamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

ertesi günkü:
1. **ertesi günkü:**-*kü*
Diğer 103
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Bir günün ardından gelen.
ḳarār verdik dedikden şoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

Erżurum:
1. **Erżurum:**
Diğer 67
Satır: **17**
Erzurum şehri.
meşelā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

es:
1. **esiyor:**-*i, -yor*
Diğer 29
Satır: **24**
Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgar olmak.
Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte ağı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

2. **eser:**-*er*
Kaside 1
Mısra: **190**
Bir şey sürekli düşünceyi meşgul etmek.
Gönlümde var ibtilā-yı ḥamsi
Beynimde eser hevā-yı ḥamsi

Esʿad:
1. **Esʿad:**
Gazel 5
Mısra: **14**
Esad Ömer Bey'in mahlası.
Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad şanma kim pāyānı var

Esʿad ʿÖmer Beg:
1. **Esʿad ʿÖmer Beg:**
Gazel 5
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Trabzon Maçka'da dünyaya gelmiştir. Babası Eyyübzade Ömer Efendi'dir. Çeşitli görevlerde bulunmuştur ancak ciddi bir rehbere tesadüf edememiştir. Şiirlerinde milli konulara önem vermiştir. Trabzon'un çeşitli gazetelerine makaleler ve mensur yazılar yazmıştır. Kimi eserini yırtmış kimini ise kaybetmiştir. Bazılarını ise bir mecmuada toplamıştır.
Esʿad ʿÖmer Beg

Esʿad ʿÖmer Eyyūbī:
1. **Esʿad ʿÖmer Eyyūbī:**
Diğer 152
Satır: **18**
Kelime Tipi: -

Trabzon Maçka'da dünyaya gelmiştir. Babası Eyyübzade Ömer Efendi'dir. Çeşitli görevlerde bulunmuştur ancak ciddi bir rehbere tesadüf edememiştir. Şiirlerinde milli konulara önem vermiştir. Trabzon'un çeşitli gazetelerine makaleler ve mensur yazılar yazmıştır. Kimi eserini yırtmış kimini ise kaybetmiştir. Bazılarını ise bir mecmuada toplamıştır.
Aḥmed Ṣārım Beg
Esʿad ʿÖmer Eyyūbī

esās:

1. **esāsdır.:**-*dır*
   Diğer 52
   Satır: **9**
   En başta gelen, hepsi için geçerli olan şey.
içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

esās iʿtibāriyle:

1. **esās iʿtibāriyle:**
   Diğer 98
   Satır: **19**
   Kelime Tipi: -
   Doğrusu istenirse, aslında, gerçekte.
Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

esāsen:

1. **esāsen:**
   Diğer 34
   Satır: **25**
   Gerçeğe bakılırsa, doğrusu istenirse, aslında.
yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

2. **esāsen:**
   Diğer 7
   Satır: **6**
   Aslında.
iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

3. **esāsen:**
   Diğer 12
   Satır: **8**
   Aslında.
ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

esāṭīrī:

1. **esāṭīrī:**
   Diğer 24
   Satır: **8**
   Efsanevi.
Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

eser:

1. **eserlerle:**-*ler, -le*
   Diğer 4
   Satır: **14**
   Yayın, kitap, yapıt.
edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

2. **eser-i:**-*i*
   Diğer 11
   Satır: **3**
   Yayın, kitap, yapıt.
fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

3. **eser-i:** -*i*
   Diğer 13
   Satır: **12**
   Yayın, kitap, yapıt.
Evvel bāḥis ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir

Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eser-i müfīddir. 1005 sāl-i

4. **eserde:**-*de*
Diğer 13
Satır: **18**
Yayın, kitap, yapıt.
eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

5. **esere:**-*e*
Diğer 13
Satır: **14**
Yayın, kitap, yapıt.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

6. **eserler:**-*ler*
Diğer 13
Satır: **1**
Yayın, kitap, yapıt.
Ḫamsiden bāḥiṣ eserler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

7. **eserinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 15
Satır: **23**
Yayın, kitap, yapıt.
Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

8. **eseriñ:**-*iñ*
Diğer 19
Satır: **3**
Yayın, kitap, yapıt.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

9. **eserinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 32
Satır: **12**
Yayın, kitap, yapıt.
müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

10. **eserlerinde:**-*leri, -n, -de*
Diğer 67
Satır: **8**
Yayın, kitap, yapıt.
ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teşādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

11. **eser-i:** -*i*
Diğer 23
Satır: **21**
İz, nişan, işaret.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan şandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

12. **eserler:**-*ler*
Diğer 68
Satır: **1**
Manzum ürün.
şehrinde böyle eserler edebiyyāt ṣaḥnesini paşdırma destānları ʿunvānıyla taʿṭīr
etmişdir

eser verir:
1. **eser verir:**-*ir*
Diğer 51
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
İz taşımak.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

2. **eser verir:**-*ir*
Müseddes 1
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

İz taşımak.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḥamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḥamsi

esirge:

1. **esirgerler:**-*r, -ler*

Diğer 102

Satır: **9**

Katmamak, eklememek.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

eşk:

1. **eşkim:**-*im*

Muhammes 1

Mısra: **2**

Gözyaşı.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

eşkāl:

1. **eşkāli:**-*i*

Diğer 15

Satır: **10**

Dıştan görünüş.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

2. **eşkāl:**

Diğer 16

Satır: **10**

Dıştan görünüş.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḫamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

3. **eşkālinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 19

Satır: **4**

Dıştan görünüş.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiş satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

eski:

1. **eski:**

Diğer 3

Satır: **16**

Bir zamanlar var olup şimdi mevcut olmayan.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

2. **eski:**

Diğer 5

Satır: **23**

Bir zamanlar var olup şimdi mevcut olmayan.

bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

3. **eskidikçe:**-*dik, -çe*

Diğer 21

Satır: **16**

Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

4. **eskiyse:**-*y, -se*

Diğer 21

Satır: **10**

Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezzet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

5. **eski:**

Diğer 69

Satır: **6**

Şimdikinden önce olan, önceki, sabık.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

6. **eski:**

Gazel 3

Mısra: **3**

Çoktan beri var olan.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

7. **eski:**

Diğer 68

Satır: **22**

Şimdikinden önce olan, önceki, sabık.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

8. **eski:**

Diğer 104

Satır: **9**

Şimdikinden önce olan, önceki, sabık.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̱āniyen Eski şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

eskiden:

1. **eskiden:**

Diğer 22

Satır: **5**

Geçmişte, evvelce, vaktiyle.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naṣıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

2. **eskiden:**

Diğer 28

Satır: **5**

Geçmişte, evvelce, vaktiyle.

Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

3. **eskiden:**

Diğer 32

Satır: **10**

Geçmişte, evvelce, vaktiyle.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḥṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

4. **eskiden:**

Diğer 48

Satır: **12**

Geçmişte, evvelce, vaktiyle.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

5. **eskiden:**

Diğer 60

Satır: **3**

Geçmişte, evvelce, vaktiyle.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḥta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

eskiler:

1. **eskiler:**

Diğer 48

Satır: **14**

Geçmişte yaşamış olan güngörmüş, tecrübeli kimseler, kudema. II Belli bir konu hakkında bilgisi olan yazarlar.

Meselā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

eskilik:

1. **eskilik:**

Diğer 25

Satır: **3**

Eski olma durumu, eski olan şeyin hali.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

eskiṭabya:

1. **eskiṭabya:**

Diğer 24

Satır: **7**

Trabzon şehrinin Aşağı Hisar'daki Moloz kapısı.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu akşamıñ ve güzel

eslāf:

1. **eslāf-i:**-*i*

Kaside 2

Mısra: **16**

Bizden öncekiler, eskiler.

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

esmāk:

1. **esmākıñ:**-*ıñ*

Diğer 28

Satır: **15**

Balıklar.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

2. **esmāk:**

Kaside 1

Mısra: **103**

Balıklar.

Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḫamsi

3. **esmāk-i:** -*i*

Kaside 1

Mısra: **161**

Balıklar.

Esmāk-i biḥār cūşa gelmiş
Etmiş yine iḳtidā-yı ḫamsi

4. **esmāk:**

Muhammes 2

Mısra: **14**

Balıklar.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

esrār:

1. **esrār:**

Diğer 25

Mısra: **2**

Gizler, sırlar.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

2. **esrārını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 1

Mısra: **91**

Herkesçe bilinmeyen şeyler.

Yine esrārını eyledim ifşā
Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

esrārlı:

1. **esrārlı:**

Diğer 24

Satır: **13**

Gizli yönleri bulunan, ne olduğu anlaşılamayan, akıl erdirilemeyen, esrarengiz.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḫafīf dalġaların
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

eşref olan maḥlūḳ:

1. **eşref olan maḫlūḳ:**

Muhammes 3

Mısra: **17**

Kelime Tipi: **-**

Balıklar arasında en yücesi olmak.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

et:

1. **etdigi:**-*dig, -i*

Diğer 16

Satır: **9**

Anlatmak.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

2. **eti:**-*i*

Diğer 9

Satır: **16**

Hamsinin yumuşak ve açık renkli eti.

boyu 3-5 şantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

3. **etleri:**-*ler, -i*

Diğer 18

Satır: **13**

Hamsinin yumuşak ve açık renkli eti.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

4. **eti:**-*i*

Diğer 9

Satır: **19**

Çaçanın yumuşak ve açık renkli eti.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

5. **etiñ:**-*iñ*

Diğer 43

Satır: **23**

Kırmızı et.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

6. **et:**

Diğer 46

Satır: **18**

Kırmızı et.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

7. **etden:**-*den*

Diğer 46

Satır: **21**

Kırmızı et.

mıṣrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

8. **et:**

Diğer 98

Satır: **19**

Kırmızı et.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

9. **etden:**-*den*

Diğer 98

Satır: **18**

Kırmızı et.

vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

10. **et:**

Diğer 47

Satır: **6**

Kasaplık hayvanlardan sağlanan kaslardan oluşmuş besin maddesi.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

11. **etinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 53

Satır: **4**

Hamsi balığının eti.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

12. **etin:**-*in*

Muhammes 1

Mısra: **21**

Hamsi balığının eti.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

13. **etin:**-*in*

Muhammes 1

Mısra: **26**

Hamsi balığının eti.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

14. **etiñ:**-*iñ*

Muhammes 3

Mısra: **14**

Yiyecek olarak tüketilen kırmızı veya beyaz et.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u lezẕeti

et şuyu:

1. **et şuyu:**

Diğer 53

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İçinde et kaynatılmış su.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb şuyundan
sirke şarāb ve et şuyu gibi yemeklere şalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

et suyudur:

1. **et şuyudur:**-*dur*

Muhammes 1

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

İçinde et kaynatılmış su.

Etdiler terbiye şuyun yapdılar sirke şerāb
Et şuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

eṭibbā:

1. **eṭibbā:**

Diğer 17

Satır: **4**

Hekimler, doktorlar, tıp ilmini bilenler.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

2. **eṭibbā-yı:**-*y, -ı*

Diğer 51

Satır: **2**

Hekimler, doktorlar, tıp ilmini bilenler.

bendiyle
Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

3. **eṭibbā-yı:** -*yı*

Muhammes 2

Mısra: **7**

Hekimler, doktorlar, tıp ilmini bilenler.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

eṭiʿme-i nefīsesinden:

1. **eṭiʿme-i nefīsesinden:**-*si, -n, -den*

Diğer 11

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Çok güzel yemekler.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe
geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup
şovumasına meydān

eṭrāf:

1. **eṭrāfında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 20

Satır: **13**

Çevre.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında
miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi
üzerine aġ ḳayıġı hemān

2. **eṭrāfında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 20

Satır: **15**

Çevre.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan
balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından
āteşiñ baġteten söndürülmesinden

3. **eṭrāfıñ:**-*ıñ*

Diğer 22

Satır: **3**

Çevre.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

4. **eṭrāfa:**-*a*
Diğer 23
Satır: **17**
Çevre.
ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

5. **eṭrāfda:**-*da*
Diğer 23
Satır: **19**
Çevre.
çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feṣafeṣ-i mevcātdan
başḳa reṣḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neṣʾeli seslerimiz bozuyor.

6. **eṭrāfıñ:**-*ıñ*
Diğer 25
Satır: **1**
Çevre.
manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

7. **eṭrāfı:**-*ı*
Diğer 26
Satır: **19**
Çevre.
beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

8. **eṭrāfda:**-*da*
Diğer 29
Satır: **21**
Çevre.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

9. **eṭrāfında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 97
Satır: **7**
Çevre.
ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

10. **eṭrāf:**
Diğer 24
Satır: **22**
Bir yerin, yörenin çevresi, toprakları.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

11. **eṭrāfındaki:**-*ı, -n, -da, -ki*
Diğer 63
Satır: **18**
Bir şeyin çevresini saran nesne.
bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

eṭrāfını alan:
1. **eṭrāfını alan:**-*an*
Diğer 32
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Çevresinde toplanmak, çevresini sarmak, kuşatmak.
Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

eṭrāfını alır:
1. **eṭrāfını alır:**-*ır*
Diğer 32
Satır: **7**
Kelime Tipi: -

Çevresinde toplanmak, çevresini sarmak, kuşatmak.
eṭrāfını alır
Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi

<u>eṭrāflı:</u>

1. **eṭrāflı:**
Diğer 99
Satır: **21**
Ayrıntılı, tüm yönleriyle.
eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi
bir māhiyyeti ḫāʾizdir desem
mübālaġa etmiş sayılmam.

<u>ev:</u>

1. **evde:**-*de*
Diğer 1
Mısra: **19**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
Pişmedigi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

2. **eviñ:**-*iñ*
Diğer 1
Mısra: **75**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

3. **evlerde:**-*ler, -de*
Diğer 1
Mısra: **79**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
Ḳoparır evlerde büyük fırtına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

4. **evde:**-*de*
Diğer 15
Satır: **14**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḫarāret
vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa
ḫapsi balıġınıñ başını

5. **evlerimize:**-*ler, -imiz, -e*
Diğer 30
Satır: **8**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda
ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan şoñra evlerimize
ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

6. **eviñ:**-*iñ*
Diğer 48
Satır: **8**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

7. **evde:**-*de*
Diğer 50
Satır: **8**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan
ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

8. **evlerde:**-*ler, -de*
Diğer 55
Satır: **4**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırtına

9. **evde:**-*de*
Diğer 58
Satır: **15**
Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde
ṣacayaġı

üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

10. **evinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 113

Satır: **15**

Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik

eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

11. **evde:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **135**

Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.

Biñ dürlü yapar olursa evde

Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

12. **evde:**-*de*

Muhammes 1

Mısra: **35**

Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.

Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var

İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek lezzet verir

evāʾil:

1. **evāʾildir:**-*dir*

Diğer 50

Satır: **1**

İlk zamanlar, başlangıç dönemleri.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir

2. **evāʾildir:**-*dir*

Müseddes 1

Mısra: **2**

İlk zamanlar, başlangıç dönemleri.

Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı zevḳe māʾildir

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

evet:

1. **evet:**

Diğer 42

Satır: **15**

Bir söze cevap teşkil etmediği halde "doğru, tabii, tabiatıyla" anlamında ifadeye kuvvet katmak için kullanılır.

Evet ḳonserve ḫālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda

kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

evʿiye:

1. **evʿiyeye:**-*y, -e*

Diğer 7

Satır: **6**

Damarlar.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā

ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

evlek:

1. **evlekler:**-*ler*

Diğer 38

Satır: **9**

Bahçelerde sebze vb. dikmek için ayrılan parçalardan her biri.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün

fidanı dikilir.

evleviyyetle:

1. **evleviyyetle:**

Diğer 4

Satır: **3**

Haydi haydi.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz

ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

Evliyā Çelebi:

1. **Evliyā Çelebi:**

Diğer 13

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.

Ḫamsiden bāḥiṣ eṣerler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

2. **Evliyā Çelebi:**
Diğer 13
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥṣetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥiṣinde o eṣere gitmekdedir. Meşhūr

3. **Evliyā Çelebi:**
Diğer 14
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḥṣinde şu maʿlūmātı verir

4. **Evliyā Çelebi:**
Diğer 32
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

5. **Evliyā Çelebi:**
Diğer 46
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ
müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḫī mediḥleri beytler

6. **Evliyā Çelebi:**
Diğer 152
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
Ḫamsi Gübresi
ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

7. **Evliyā Çelebi:**
Diğer 152
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
Evliyā Çelebi, Baba Sālim
Bayburdlu Ẕihnī Efendi

Evliyā Çelebi'niñ:
1. **Evliyā Çelebi'niñ:**-*niñ*
Diğer 5
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
kīsesi ḳurṣağı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **Evliyā Çelebi'niñ:**-*niñ*
Diğer 15
Satır: **25**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḫavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

3. **Evliyā Çelebi'niñ:**-*niñ*
Diğer 16
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

4. **Evliyā Çelebi'niñ:**-*niñ*
Diğer 50
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

Evliyā Çelebi'niñ:
1. **Evliyā Çelebi'niñ:**-*niñ*
Diğer 7
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Büyük Türk seyyahı, on ciltten oluşan Seyahatname adlı eserin sahibi.
Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

evliyā-yı umūrdan:
1. **evliyā-yı umūrdan:**-*dan*
Diğer 6
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
İş başında bulunan kimseler.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdıġından baḥs ile şikāyet edilmiş

evṣāf:
1. **evṣāfı:**-*ı*
Diğer 13
Satır: **16**
Nitelikler, vasıflar.
Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

2. **evṣāf:**
Diğer 16
Satır: **9**
Nitelikler, vasıflar.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣārdalyanıñ biraz

3. **evṣāfınıñ:**-*ı, -nıñ*
Diğer 53
Satır: **13**
Nitelikler, vasıflar.
Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi şüdlaç

4. **evṣāfını:**-*ı, -n, -ı*
Muhammes 2
Mısra: **6**
Nitelikler, vasıflar.
Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

5. **evṣāfını:**-*ı, -n, -ı*
Muhammes 3
Mısra: **19**
Nitelikler, vasıflar.
Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

evuñuz:
1. **evuñuz:**
Diğer 68
Satır: **11**
Eviniz.
Evuñuz var deñize
Yaḳarlar çırālari

evvel:
1. **evvel:**
Diğer 3
Satır: **17**

Zaman bildiren kelimelerden ve zaman zarflarından sonra kullanıldığında şimdiki vakitle bahsedilen olayın oluşu arasında ne kadar vakit geçmiş olduğunu gösterir.
yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥs̲olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

2. **evvel:**

Diğer 6

Satır: **23**

Zaman bildiren kelimelerden ve zaman zarflarından sonra kullanıldığında şimdiki vakitle bahsedilen olayın oluşu arasında ne kadar vakit geçmiş olduğunu gösterir.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a
gelen evliyā-yı umūrdan bir z̲ata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince
çıḳdığından baḥs̲ ile şikāyet edilmiş

3. **evvel:**

Diğer 106

Satır: **17**

Zaman bildiren kelimelerden ve zaman zarflarından sonra kullanıldığında şimdiki vakitle bahsedilen olayın oluşu arasında ne kadar vakit geçmiş olduğunu gösterir.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye
gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz
üzerinde kaleme almış olduġu

4. **evvel:**

Diğer 6

Satır: **18**

Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer, zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.
Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda
yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ
ekş̲eriyetle Türklerden ʿibāret olan

5. **evvel:**

Diğer 29

Satır: **24**

Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer, zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.
Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ
dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel
gelen

6. **evvel:**

Diğer 42

Satır: **23**

Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer, zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.
Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası
düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

7. **evvel:**

Diğer 13

Satır: **11**

İlk, ilk gelen, birinci.
Evvel bāḥiş̲ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī
Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḫaḳḳā ki bir
eş̲er-i müfīddir. 1005 sāl-i

8. **evvelden:**-*den*

Diğer 30

Satır: **21**

Başlangıçta, evvela, ilk önce.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña
iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

evvelā:

1. **evvelā:**

Diğer 11

Satır: **5**

İlk, birinci.
Bunda hecā-yı evvelā olan ḫap lafẓında marrü'z̲-z̲ikr
tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meş̲elā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḫarf-i ḫanıñ
ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **evvelā:**

Diğer 12

Satır: **8**

İlk, birinci.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

3. **evvelā:**

Diğer 15

Satır: **17**

İlk önce, ilk olarak.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

4. **evvelā:**

Diğer 41

Satır: **6**

İlk önce, ilk olarak.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḫayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

5. **evvelā:**

Diğer 42

Satır: **1**

İlk önce, ilk olarak.

ve cömerd ḫayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

6. **evvelā:**

Diğer 42

Satır: **10**

İlk önce, ilk olarak.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi içiñ ṣovuḳ havā depoları

7. **evvelā:**

Diğer 104

Satır: **6**

İlk önce, ilk olarak.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

8. **evvelā:**

Diğer 108

Satır: **21**

İlk önce, ilk olarak.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit ṣāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

9. **evvelā:**

Diğer 109

Satır: **17**

İlk önce, ilk olarak.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

10. **evvelā:**

Diğer 54

Satır: **15**

Öncelikli olarak.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

11. **evvelā:**

Gazel 2

Mısra: **11**

Öncelikli olarak.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

evvelce:

1. **evvelce:**

Diğer 24

Satır: **1**

Önce, daha evvel.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

2. **evvelce:**

Diğer 55

Satır: **20**

Biraz önce.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

3. **evvelce:**

Diğer 53

Satır: **25**

Daha önceden.

yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde
bu tepsiye

4. **evvelce:**

Diğer 63

Satır: **3**

Daha önceden.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ
ḳuyruġu hizāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

5. **evvelce:**

Diğer 63

Satır: **14**

Daha önceden.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere
ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış
olaraḳ ispirtoda

evvelki:

1. **evvelki:**

Diğer 106

Satır: **21**

Bir önceki.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

2. **evvelki:**

Diğer 109

Satır: **14**

Önceki.

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan
rüsūmātda Balıḳ-ḫānede mezbaḥada

evżāʿ:

1. **evżāʿ-ı:**--*ı*

Diğer 66

Satır: **1**

Haller, vaziyetler.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile
gösterdigi evżāʿ-ı gün-ā-gün
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-
ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

ey:

1. **ey:**

Diğer 1

Mısra: **1**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

2. **ey:**

Diğer 9

Satır: **11**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

3. **ey:**

Diğer 106

Satır: **9**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

4. **ey:**

Diğer 106

Satır: **12**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Aldı Yaşar Ṣādī
Büseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār

5. **ey:**

Diğer 109

Satır: **21**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

6. **ey:**

Diğer 113

Satır: **11**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

7. **ey:**

Diğer 113

Satır: **19**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

8. **ey:**

Gazel 3

Mısra: **10**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

9. **ey:**

Kaside 1

Mısra: **43**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi

10. **ey:**

Kaside 1

Mısra: **170**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

11. **ey:**

Kaside 1

Mısra: **187**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et
Ṭarḫ-ı ġazel et berāy-ı ḫamsi

12. **ey:**

Kaside 1

Mısra: **206**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Cān naḳdi yoluñda rāyegāndır
Ey dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi

13. **ey:**

Kaside 1

Mısra: **222**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

14. **ey:**

Kaside 2

Mısra: **23**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

15. **ey:**

Kaside 2

Mısra: **23**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

16. **ey:**

Müseddes 1

Mısra: **12**

Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

<u>ey muḫterūn muḫterūn esi çıfata zun den ḫurdesin şamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı:</u>

1. **ey muḫterūn muḫterūn esi çıfata zun den ḫurdesin şamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı:**

Diğer 14

Satır: **24**

Kelime Tipi: **-**

Tezgahtar nidası veya satıcı satıcı tekerlemesi.

ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin şamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı

<u>Eyfel:</u>

1. **Eyfel:**

Diğer 111

Satır: **4**

Eiffel (Eyfel) Kulesi'ni tasarlayan Alexandre Gustave Eiffel.

Bu şabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

<u>eyi:</u>

1. **eyi:**

Diğer 23

Satır: **7**

İyi.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẓla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

2. **eyi:**

Muhammes 1

Mısra: **22**

İyi.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

3. **eyi:**

Diğer 58

Satır: **16**

Olması gerektiği gibi, tam ve doğru bir şekilde.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

<u>eyice:</u>

1. **eyice:**

Diğer 58

Satır: **16**

İyice, tamamen.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

2. **eyice:**

Diğer 58

Satır: **18**

İyice, tamamen.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

3. **eyice:**

Diğer 60

Satır: **8**

Doğru bir şekilde.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandıġına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

eyle:

1. **eyler:**-*r*

Diğer 59

Satır: **19**

Yapmak.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

2. **eyler:**-*r*

Gazel 2

Mısra: **18**

Yapmak.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

3. **eylerse:**-*r, -se*

Kaside 1

Mısra: **159**

Minnet eylemek.

Eylerse Ḫüdā'ya minnet eyler
Zevraḳçede nāḫudā-yı ḫamsi

4. **eylemişdir:**-*miş, -dir*

Muhammes 2

Mısra: **24**

Ağırlamak.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẓīm-ḫān

5. **eylesin:**-*sin*

Diğer 102

Satır: **24**

Etmek, yapmak.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

eylül:

1. **eylül:**

Diğer 19

Satır: **12**

Yılın dokuzuncu ayı.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

eyvāh:

1. **eyvāh:**

Diğer 106

Satır: **6**

Üzüntü ifade eder.

Aldı Ḫalīl Nihād
Bi'l-cümle naḳli Ṣādī silmiş süpürmüş eyvāh

eyvān:

1. **eyvānı:**-*ı*

Diğer 22

Satır: **18**

Köşk, kasır. II Konum, yer.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

2. **eyvānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **2**

Köşk, kasır. II Konum, yer.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

3. **eyvān:**

Gazel 6

Mısra: **3**

Konum, yer. II Divanhane, büyük salon.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

eyyām:

1. **eyyām:**

Diğer 11

Satır: **19**

Günler.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur.
Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

2. **eyyām-ı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **5**

Günler.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

3. **eyyām-ı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **8**

Günler.

ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfūn-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

4. **eyyām-ı:**--*ı*

Diğer 14

Satır: **13**

Günler.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

5. **eyyām-ı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **16**

Günler.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż' etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

6. **eyyāma:**-*a*

Diğer 16

Satır: **14**

Günler.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

Eyyūbī Esʿad ʿÖmer:

1. **Eyyūbī Esʿad ʿÖmer:**

Diğer 69

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Trabzon Maçka'da dünyaya gelmiştir. Babası Eyyübzade Ömer Efendi'dir. Çeşitli görevlerde bulunmuştur ancak ciddi bir rehbere tesadüf edememiştir. Şiirlerinde milli konulara önem vermiştir. Trabzon'un çeşitli gazetelerine makaleler ve mensur yazılar yazmıştır. Kimi eserini yırtmış kimini ise kaybetmiştir. Bazılarını ise bir mecmuada toplamıştır.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

ez:

1. **ezilir:**-*il, -ir*

Diğer 8

Satır: **17**

Ufalamak, parçalamak.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bırakır

2. **ezilmiş:**-*il, -miş*

Diğer 18

Satır: **23**

Ufalamak, parçalamak.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

3. **ezerler:**-*er, -ler*

Diğer 34

Satır: **8**

Baskı uygulama sonucu bir şeyi çıkıntılı hale getirmek.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

4. **ez:**

Muhammes 1

Mısra: **26**

Üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırmak, biçimini değiştirmek.
Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

5. **ezsek:**-*se, -k*
Muhammes 1
Mısra: **28**
Üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırmak, biçimini değiştirmek.
Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

ezā-yı ḫamsi:
1. **eẕā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Hamsi cefası.
Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḫamsi

ezberle:
1. **ezberlesin:**-*sin*
Kaside 1
Mısra: **232**
Bir şeyi bir yazıya bakmadan, bir kimsenin yardımı olmadan aynen tekrarlayacak şekilde zihne yerleştirmek, hıfzetmek.
Bir böyle ḳaṣīde-i revānı
Ezberlesin aṣdiḳā-yı ḫamsi

ez-cān:
1. **ez-cān:**
Gazel 2
Mısra: **1**
Candan, gönülden.
Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rüchān istemez

ez-cümle:
1. **ez-cümle:**
Diğer 97
Satır: **13**
Özellikle, bilhassa, hassaten.
ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmīzāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

ezel:
1. **ezel:**
Diğer 23
Satır: **24**
Ruhlar aleminin başlangıcı.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor akşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

ezelī:
1. **ezelī:**
Diğer 3
Satır: **8**
Ezelden beri devam ediyormuş gibi eski olan, çok eski.
baḥsederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

ezvāk:
1. **eẕvāk-ı:**-*ı*
Gazel 4
Mısra: **16**
Zevkler. II Güzeli seçme yetenekleri.
Faṣl-ı maḥṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀşıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

F

faʿāliyyet:
1. **faʿāliyyet:**
Diğer 43
Satır: **25**
Herhangi bir hususta yapılan çalışma, etkinlik. II Balık avcılığı.
Gönül ister ki ʿaynı zamānda müṣaʿṣaʿ bir faʿāliyyet ve ṣervet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

2. **faʿāliyyetlerden:**-*ler, -den*

Diğer 100

Satır: **21**

Herhangi bir hususta yapılan çalışma, etkinlik.

deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek
ḥamsivi faʿāliyyetlerden geri
durmayacaḳsınız.

fabriḳa-yı ḥamsi:

1. **fabriḳa-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **68**

Kelime Tipi: **-**

Hamsi fabrikası.

Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḥamsi

fāʾide:

1. **fāʾide:**

Diğer 35

Satır: **21**

İşe yarama, yarar.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde
edilemez hem ḥamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep
bu zavāllı maḫlūḳuñ

2. **fāʾidesi:**-*si*

Diğer 46

Satır: **1**

Yarar, olumlu sonuç, nefi.

Haẕmı ḳolay ve güç balıḳlar ḥamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi
kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḥamsi ḥamsi naṣıl yenilir bir bend ḥamsi ve şu
şāʿirler

fāʾideli:

1. **fāʾideli:**

Diğer 4

Satır: **18**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar
burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında
çāşnī degişdirmek

2. **fāʾideli:**

Diğer 38

Satır: **12**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

Ḥamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā
bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve
ṣoġan gibilerinde idāreli

3. **fāʾideli:**

Diğer 46

Satır: **18**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble
muġaddī maddeleri daha ḥafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ
muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

4. **fāʾideli:**

Diğer 47

Satır: **3**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḥastalara
ḥaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḥastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḥamsiniñ

5. **fāʾideli:**

Diğer 98

Satır: **12**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı
mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu
vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

6. **fāʾideli:**

Diğer 98

Satır: **18**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḥamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

7. **fāʾideli:**

Diğer 98

Satır: **20**

Faydası olan, işe yarayan, yararlı.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

8. **fāʾideli:**
Diğer 98
Satır: **21**
Faydası olan, işe yarayan, yararlı.
kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

9. **fāʾidelidir:**-*dir*
Diğer 98
Satır: **10**
Faydası olan, işe yarayan, yararlı.
dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

10. **fāʾidelidir:**-*dir*
Diğer 98
Satır: **16**
Faydası olan, işe yarayan, yararlı.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

fakaṭ:

1. **faḳaṭ:**
Diğer 4
Satır: **23**
Ancak, ama, lakin.
yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. **faḳaṭ:**
Diğer 7
Satır: **17**
Ancak, ama, lakin.
ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

3. **faḳaṭ:**
Diğer 9
Satır: **1**
Ancak, ama, lakin.
olur bu ṣırada kendisi de fırār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

4. **faḳaṭ:**
Diğer 15
Satır: **24**
Ancak, ama, lakin.
Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

5. **faḳaṭ:**
Diğer 18
Satır: **16**
Ancak, ama, lakin.
Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

6. **faḳaṭ:**
Diğer 19
Satır: **21**
Ancak, ama, lakin.
ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

7. **faḳaṭ:**
Diğer 22
Satır: **10**
Ancak, ama, lakin.
çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

8. **faḳaṭ:**

Diğer 23

Satır: **5**

Ancak, ama, lakin.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

9. **faḳaṭ:**

Diğer 33

Satır: **12**

Ancak, ama, lakin.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḫāżırlığınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

10. **faḳaṭ:**

Diğer 37

Satır: **7**

Ancak, ama, lakin.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

11. **faḳaṭ:**

Diğer 41

Satır: **5**

Ancak, ama, lakin.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

12. **faḳaṭ:**

Diğer 43

Satır: **11**

Ancak, ama, lakin.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

13. **faḳaṭ:**

Diğer 47

Satır: **23**

Ancak, ama, lakin.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

14. **faḳaṭ:**

Diğer 103

Satır: **15**

Ancak, ama, lakin.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

15. **faḳaṭ:**

Diğer 104

Satır: **5**

Ancak, ama, lakin.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

16. **faḳaṭ:**

Diğer 114

Satır: **2**

Ancak, ama, lakin.

Ḫamsi Gübresi
Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

17. **faḳaṭ:**

Diğer 6

Satır: **27**

Buna rağmen, yine de.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

18. **faḳaṭ:**

Diğer 102

Satır: **1**

Buna rağmen, yine de.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

19. **faḳaṭ:**

Diğer 29

Satır: **13**

Şu var ki, lakin.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

20. **faḳaṭ:**

Diğer 42

Satır: **7**

Hüküm cümlelerinden önce "ama, lakin, ancak, şu var ki, bununla beraber" anlamında kullanılır.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

21. **faḳaṭ:**

Diğer 43

Satır: **27**

Dahası, buna ek olarak.

cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

fakīr:

1. **faḳīr:**

Diğer 10

Satır: **3**

Alçakgönüllülük göstererek "ben" manasına gelir.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

2. **faḳīr-i:**-*i*

Diğer 12

Satır: **13**

Alçakgönüllülük göstererek "ben" manasına gelir.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

3. **faḳīr:**

Diğer 50

Satır: **3**

Alçakgönüllülük göstererek "ben" manasına gelir.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

4. **faḳīr:**

Diğer 17

Satır: **1**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

Ḫāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ leẕẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

5. **faḳīr:**

Diğer 33

Satır: **6**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

6. **faḳīriñ:**-*iñ*

Diğer 33

Satır: **14**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

7. **faḳīr:**

Diğer 43

Satır: **27**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

8. **faḳīre:**-*e*

Diğer 51

Satır: **3**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

9. **faḳīri:**-*i*

Diğer 97

Satır: **2**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı

Ḫamsi çıḳdığı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

10. **faḳīriñ:**-*iñ*

Gazel 1

Mısra: **13**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ş̲ervet ü sāmānı var

11. **faḳīre:**-*e*

Muhammes 2

Mısra: **37**

Zengin olmayan, yoksul, fukara.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur

Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

falān:

1. **falān:**

Muhammes 2

Mısra: **8**

Ve benzer kişiler, gibileri.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

fanya:

1. **fanya:**

Diğer 22

Satır: **5**

Eski av geleneğinde, mehtapsız gecelerde, tekne kenarından denize tutulan fitilli ve camsız gaz lambası. Likmen.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl

avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

2. **fanya:**

Diğer 28

Satır: **18**

Eski av geleneğinde, mehtapsız gecelerde, tekne kenarından denize tutulan fitilli ve camsız gaz lambası. Likmen.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vaż'iyyetde ġazla yanar tenekeden

3. **fanya:**

Diğer 31

Satır: **2**

Eski av geleneğinde, mehtapsız gecelerde, tekne kenarından denize tutulan fitilli ve camsız gaz lambası. Likmen.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri

fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

Fārisī:

1. **Fārisīde:**-*de*

Diğer 10

Satır: **2**

Farsça.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̲elās̲ede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf

maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **Fārisīdir:**-*dir*

Diğer 10

Satır: **14**

Farsça.

tafṣīle müteḫammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini

geri bıraḳıp elsine-i s̲elās̲e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

3. **Fārisīde:**-*de*

Diğer 12

Satır: **8**

Farsça.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle

hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

Fārisīyye:

1. **Fārisīyye:**

Diğer 12

Satır: **3**

İran dili, Farsça, Acemce.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

farḳ:

1. **farḳı:**-*ı*

Diğer 17

Satır: **12**

İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

2. **farḳla:**-*la*

Diğer 67

Satır: **16**

İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḥṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

3. **farḳı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **15**

Farklılık, başkalık.

Farḳı balıḳlar ile beyne's-semāʾ ve's-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

fark edilen:

1. **farḳ edilen:**-*il, -en*

Diğer 26

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Görmek, seçmek.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

fark eyle:

1. **farḳ eyle:**

Diğer 46

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Anlamak, sezmek, farkına varmak.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

2. **farḳ eyle:**

Muhammes 2

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Anlamak, sezmek, farkına varmak.

Ṣānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

farklı olmaz:

1. **farḳlı olmaz:**-*maz*

Diğer 37

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ayırt edilmesine sebep olan bir başkalığı bulunmak, farkı olmak.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz.
Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

farḳsız:

1. **farḳsız:**

Diğer 23

Satır: **10**

Farkı olmayan.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

Faros:

1. **Faros:**

Diğer 24

Satır: **7**

Faroz mahallesi. Trabzon şehrinin en eski mahallelerinden biri.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

farż edilse:

1. **farż edilse:**-*se*

Diğer 45

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Sayılmak, öyle kabul edilmek.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

farż etmemelidir:

1. **farż etmemelidir:**-*me, -meli, -dir*

Diğer 41

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Bir hükme varmak için dayanak olarak kabul etmek üzere varsaymak, öyle imiş gibi kabul etmek, öyle saymak.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣışları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

farż olunan:

1. **farż olunan:**-*an*

Diğer 41

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Varsayılmak.

ḫuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla riṅġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

farż olunsa:

1. **farż olunsa:**-*sa*

Diğer 29

Satır: **14**

Kelime Tipi: **Deyim**

Varsayılmak.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

farżiyye:

1. **farżiyyelerince:**-*leri, -nce*

Diğer 41

Satır: **13**

Bir iddiayı aydınlatmak için söylenen ve hükmü kati olmayan, farz ve taktire bağlı bulunan mesele, varsayım.

sardalya ikinci morina balıġı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḫāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

faṣıl:

1. **faṣılları:**-*lar, -ı*

Diğer 4

Satır: **6**

Bir kitabın ana bölümlerinden her biri.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

fāṣıla:

1. **fāṣılalarla:**-*lar, -la*

Diğer 20

Satır: **11**

İki şeyi birbirinden ayıran açıklık, boşluk, ara, aralık.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

2. **fāṣıla:**

Diğer 38

Mısra: **8**

İki şeyi birbirinden ayıran açıklık, boşluk, ara, aralık.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḫāli üzere bırakılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

fāṣılalı:

1. **fāṣılalı:**

Diğer 24

Satır: **19**

Aralı, aralıklı.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Mā'ileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

2. **fāṣılalı:**

Diğer 35

Satır: **13**

Aralı, aralıklı.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

fāṣılalı olmaḳ:

1. **fāṣılalı olmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 35

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Aralı, aralıklı olmak.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

fāṣile:

1. **fāṣilesi:**-*si*

Diğer 5

Satır: **1**

Takım, aile, sınıf.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḫali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

2. **faṣilesine:**-*si, -n, -e*

Diğer 5

Satır: **19**

Takım, aile, sınıf.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

3. **faṣilesindendir. :**-*si, -n, -den, -dir*

Diğer 17

Satır: **18**

Takım, aile, sınıf.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

faṣl:

1. **faṣl-ı:**-*ı*

Diğer 63

Satır: **23**

Bölüm.

Faṣl-ı Sāliṣ Tehyie-i Esmāk'dan telḫīṣ.

faṣl-ı bahāra:

1. **faṣl-ı bahāra:**-*a*

Diğer 11

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **faṣl-ı bahāra:**-*a*

Muhammes 3

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

faṣl-ı maḫṣūṣunda:

1. **faṣl-ı maḫṣūṣunda:**-*u, -n, -da*

Gazel 4

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin kendi mevsimi.

Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀṣıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

fātiḥa:

1. **fātiḥa:**

Diğer 152

Satır: **15**

Menazırü'l-Avalim'de bir bölüm.

Fātiḥa
ʿİlāve 2 Terācim Ḫamāmī-zāde İḥsān

Faṭīn Hāce:

1. **Faṭīn Ḫāce:**

Diğer 109

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Fatin Hoca, Mehmet Fatin Gökmen.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

fażalāt:

1. **fażalātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 14

Satır: **15**

Artıklar, arta kalan pislikler.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vażʿ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

fażla:

1. **fażla:**

Diğer 9

Satır: **21**

Daha çok, aşkın.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden fażla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırṣağında ḳurdlar peydā olur ve oña ḥastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. **fażla:**

Diğer 21

Satır: **4**

Daha çok, aşkın.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

3. **fażla:**

Diğer 3

Satır: **21**

Çok. II Bol.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü fażla miḳdārda ḥamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

4. **fażla:**

Diğer 8

Satır: **5**

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

5. **fażlası:**-*sı*

Diğer 22

Satır: **7**

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

fażlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḥamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırṭınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

6. **fażla:**

Diğer 46

Satır: **9**

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

ḥamsi balığı fażla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

7. **fażla:**

Diğer 48

Satır: **16**

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

diyorlar.
Fażla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

8. **fażla:**

Diğer 98

Satır: **21**

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadığından haẓmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

9. **fażla:**

Diğer 114

Satır: **4**

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

10. **fażla:**

Diğer 23

Satır: **7**

Şiddetli, aşırı.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẓla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

11. **fażla:**

Diğer 33

Satır: **23**

Olması gerekenden çok olan.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

12. **fażlaya:**-*y*, -*a*

Diğer 39

Satır: **4**

Pahalı.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

13. **fażladır.:**-*dır*

Diğer 40

Satır: **20**

Sayıca çok.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẓladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

14. **fażla:**

Diğer 42

Satır: **21**

Her zamankinden veya gerekenden çok, ziyade.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

15. **fażla:**

Diğer 47

Satır: **23**

Her zamankinden veya gerekenden çok, ziyade.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

fażla gümrük koyduġundan:

1. **fażla gümrük ḳoyduġundan:**-*duġ*, -*u*, -*n*, -*dan*

Diğer 43

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Gümrükten alınan vergiyi arttırmak.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

fażla olunca:

1. **fażla olunca:**-*unca*

Diğer 37

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Gereğinden, alışılmıştan çok olmak.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

fażla olur:

1. **fażla olur:**-*ur*

Diğer 43

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Gereğinden, alışılmıştan çok olmak.

şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

fażla yaġı:

1. **fażla yaġı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Kızartmadan geriye kalmış olan artık yağ.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın fażla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

fedā-yı ḫamsi etmez:

1. **fedā-yı ḫamsi etmez:**-*mez*

Kaside 1

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Hamsiyi başka bir şey uğruna vermek, feda etmek.

Ālā-yı ḥayātı verseler de
Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

feḳat:

1. **feḳat:**

Diğer 114

Satır: **15**

Fakat.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḫasebiyle

2. **feḳat:**

Diğer 115

Satır: **19**

Fakat.

Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

Felemenk:

1. **Felemenk:**

Diğer 19

Satır: **23**

Hollanda, Belçika ve Kuzeydoğu Fransa'ya eskiden verilen isim.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup
o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

felenk vermekle:

1. **felenk vermekle:**-*mek, -le*

Diğer 30

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Kayıkları kolaylıkla sahile çekmek için, yağlanan ağacı kayığın altına koymak.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sā'ir ṣūretle yardım etmişler

fenā:

1. **fenā:**

Diğer 34

Satır: **25**

Hoşa gitmeyecek durumda olan, kötü.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnū'iyyete ri'āyet edilmiyor.

fener:

1. **fenerden:**-*den*

Diğer 26

Satır: **10**

Gemilere yol gösteren ışık kulesi.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

2. **feneriñ:**-*iñ*

Diğer 25

Satır: **2**

Yoroz Burnun'da yer alan fener. Gemilere yol gösteren ışık kulesi.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedī'ī ḳıymet veren şey' eṭrāfıñ vādīlerle mā'ileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vaż'iyyeti

3. **fener:**

Diğer 88

Satır: **1**

Yoroz Burnun'da yer alan fener. Gemilere yol gösteren ışık kulesi.

Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya sāḥili şarḳdan görünüş.

fenn:

1. **fenn:**

Diğer 42

Satır: **19**

Hüner, marifet, sanat.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

fennen iḥżārı:

1. **fennen iḥżārı:**-*ı*

Diğer 40

Satır: **5**

Kelime Tipi: **-**

Fen yoluyla, fenne uygun şekilde hazırlaması.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonluların teşebbüs ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

fennī:

1. **fennī:**

Diğer 42

Satır: **23**

Fenne, tekniğe uygun.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

2. **fennī:**

Diğer 44

Satır: **2**

Fenne, tekniğe uygun.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

3. **fennī:**

Diğer 114

Satır: **10**

Fenne, tekniğe uygun.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

4. **fennī:**

Diğer 115

Satır: **2**

Fenne, tekniğe uygun.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

5. **fennī:**

Diğer 115

Satır: **3**

Fenne, tekniğe uygun.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

fer:

1. **fer:**

Müseddes 1

Mısra: **8**

Güç, kuvvet.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

ferd:

1. **ferd:**

Kaside 1

Mısra: **151**

İnsan.

Bir kulbeye iftiḳār eden ferd
Sāḥilde yapar sarāy-ı ḫamsi

fermān-ber:

1. **fermān-ber:**

Muhammes 3

Mısra: **20**

Ferman götüren, haber götüren.

Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

fersah:

1. **fersaḫ:**

Diğer 14

Satır: **9**

Yaklaşık 5 kilometrelik bir uzaklık ölçüsü.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur

ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

2. **fersaḫ:**

Diğer 32

Satır: **14**

Yaklaşık 5 kilometrelik bir uzaklık ölçüsü.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr

nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

feryād u āhımızı:

1. **feryād u āhımızı:**-*ımız, -ı*

Diğer 102

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Ağlama, inleme, feryat etme.

Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı

Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

feşafeş:

1. **feşafeş-i:**-*i*

Diğer 23

Satır: **19**

Dalgalanan, hareket eden şeylerin çıkardığı ses, hışırtı.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan

başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

feth:

1. **feṯḥ:**

Diğer 12

Satır: **9**

Bir harfi üstün ile okuma.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṯḥ üzere

ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

fethe çıkmuşdur:

1. **feṯḥe çıḳmuşdur:**-*muş, -dur*

Diğer 108

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Ele geçirmek için harekete geçmek.

ʿuzerine binup Urusya'yi feṯḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini

Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

fetvā:

1. **fetvālar:**-*lar*

Gazel 3

Mısra: **3**

İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dini hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder

Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

2. **fetvāsını:**-*sı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **18**

İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dini hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge.

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız

El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

fevḳa'l-ḥadd:

1. **fevḳa'l-ḥadd:**

Diğer 15

Satır: **12**

Hadden aşkın, haddinden fazla, pek çok.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden

ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder

ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

feyiżli:

1. **feyiżli:**

Diğer 43

Satır: **24**

Feyiz veren, olgunlaştıran.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

feyż:

1. **feyż-i:**--*i*

Kaside 2

Mısra: **11**

Ruha huzur verici mübarek ve uğurlu tesir.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

feyż-āver:

1. **feyż-āver-i:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **259**

Bolluk bereket getiren.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

feyż-dār:

1. **feyż-dār:**

Diğer 43

Satır: **18**

Önemli ölçüde fayda sağlayan.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

feyż-i ṭabīʿat:

1. **feyż-i ṭabīʿat:**

Diğer 64

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Tabii olan bereket, bolluk.

ṣoñra bi'ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

fezā-yı ḫamsi:

1. **fezā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **184**

Kelime Tipi: -

Tuzlu hamsinin geri kalan suyu.

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden
Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḫamsi

fıçı:

1. **fıçı:**

Diğer 34

Satır: **14**

Varil, gaz yağı fıçısı.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

2. **fıçılarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 34

Satır: **20**

Varil, gaz yağı fıçısı.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

3. **fıçı:**

Diğer 35

Satır: **9**

Gaz yağı fıçısının aldığı ölçüde.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

4. **fıçılarda:**-*lar, -da*

Diğer 42

Satır: **15**

Fıçı biçimindeki küçük küp.

Evet ḳonserve ḫālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

5. **fıçılara:**-*lar, -a*

Diğer 43

Satır: **10**

Fıçı biçimindeki küçük küp.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ şūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

fıḳarāt:

1. **fıḳarāt-ı:**-*-ı*

Diğer 13

Mısra: **15**

Bir yazının müstakil bölümleri.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

fıḳdān:

1. **fıḳdānı:**-*ı*

Diğer 114

Satır: **15**

Yokluk, eksiklik.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḥasebiyle

2. **fıḳdānı:**-*ı*

Diğer 115

Satır: **12**

Yokluk, eksiklik.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

fıḳra:

1. **fıḳrası:**-*sı*

Diğer 40

Satır: **10**

Bir düşünceyi, bir olayı en kısa ve etkili yoldan anlatan özlü, nükteli, mizah ve hiciv unsurları taşıyan küçük hikaye, kıssa.

beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

2. **fıḳrasını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 45

Satır: **20**

Bir düşünceyi, bir olayı en kısa ve etkili yoldan anlatan özlü, nükteli, mizah ve hiciv unsurları taşıyan küçük hikaye, kıssa.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

3. **fıḳra:**

Diğer 52

Satır: **2**

Bir düşünceyi, bir olayı en kısa ve etkili yoldan anlatan özlü, nükteli, mizah ve hiciv unsurları taşıyan küçük hikaye, kıssa.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

4. **fıḳraları:**-*lar, -ı*

Diğer 103

Satır: **5**

Köşe yazısı.

olaraḳ şu fıḳraları yazıyor
Puvason Davril

fındık:

1. **fındıḳla:**-*la*

Diğer 53

Satır: **4**

Kayıngillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **fındıḳ:**

Diğer 104

Satır: **20**

Kayıngillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü.

ḫamsi pilakisi ḫamsi dolması ḫamsi yaḫnīsi ḫamsi pilāvı ḫamsi ṣalaṭası
ḫamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

3. **fındıḳla:**-*la*

Muhammes 1

Mısra: **27**

Kayıngillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

fındık kebāb:

1. **fındıḳ kebāb:**

Diğer 53

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Boyutu küçük olan ve hamsiden yapılan kebap.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

2. **fındıḳ kebāb:**

Muhammes 1

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Boyutu küçük olan ve hamsiden yapılan kebap.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

fırka:

1. **fırḳasınıñ:**-*sı, -nıñ*

Diğer 5

Satır: **18**

Topluluk, grup.

buradan alırlar.
Ḫamsi balığı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ
fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

fırtına:

1. **fırtına:**

Diğer 23

Satır: **7**

Şiddetle esen ve şiddet derecesine göre karada ve denizde etrafı birbirine katan sert rüzgar.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẖla rūzgār dalġa ve fırtına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

fırtına koparır:

1. **fırtına ḳoparır:**-*ır*

Diğer 1

Satır: **79**

Kelime Tipi: -

Tartışma, kavga ve gürültü çıkarmak.

Ḳoparır evlerde büyük fırtına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

2. **fırtına ḳoparır:**-*ır*

Diğer 55

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Tartışma, kavga ve gürültü çıkarmak.

Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırtına

fışılda:

1. **fışıldayan:**-*y, -an*

Diğer 24

Satır: **5**

Gizlice duyurmak, sezdirmek, işaret etmek.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri
Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

fıstık:

1. **fıstıḳ:**

Diğer 53

Satır: **3**

Çam fıstığı.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek
fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **fıstıḳ:**

Diğer 53

Satır: **23**

Çam fıstığı.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

3. **fıstıḳ:**

Muhammes 1

Mısra: **18**

Çam fıstığı.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

4. **fıstıḳ:**

Muhammes 1

Mısra: **28**

Çam fıstığı.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

<u>fıṭraten:</u>

1. **fıṭraten:**

Diğer 20

Satır: **4**

Yaradılıştan.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

<u>fiʾāt:</u>

1. **fiʾāt:**

Diğer 21

Satır: **3**

Alışverişte bir şeyin para olarak değeri, eder, bedel, paha.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fiʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

2. **fiʾātları:**-*lar*, -*ı*

Diğer 35

Satır: **6**

Alışverişte bir şeyin para olarak değeri, eder, bedel, paha.

vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fiʾātları

3. **fiʾātda:**-*da*

Diğer 39

Satır: **3**

Alışverişte bir şeyin para olarak değeri, eder, bedel, paha.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fiʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

4. **fiʾātı:**-*ı*

Diğer 39

Satır: **2**

Alışverişte bir şeyin para olarak değeri, eder, bedel, paha.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḫayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fiʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

5. **fiʾātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 42

Satır: **17**

Alışverişte bir şeyin para olarak değeri, eder, bedel, paha.

adını alafranġaya çevirip fiʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

<u>fikir:</u>

1. **fikirlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 44

Satır: **22**

Bir kimsenin herhangi bir hususta kendine göre vardığı hüküm, görüş, kanaat.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

<u>fikr:</u>

1. **fikrimdeki:**-*im, -de, -ki*

Kaside 1

Mısra: **50**

Düşünce, zihinde tasarlanan şey.

ʿAyniyle vuḳūʿa geldi ẕāhir
Fikrimdeki ḫūliyā-yı ḫamsi

2. **fikrimdeki:**-*im, -de, -ki*

Kaside 1

Mısra: **212**

Düşünce, zihinde tasarlanan şey.

Enginleri eyliyor işāret
Fikrimdeki reh-nümā-yı ḫamsi

fi'l-aṣl:

1. **fi'l-aṣl:**

Diğer 11

Satır: **4**

Aslında.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı şiḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

2. **fi'l-aṣl:**

Diğer 11

Satır: **15**

Aslında.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

fi'l-cümle:

1. **fi'l-cümle:**

Diğer 13

Satır: **17**

Bir hayli.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

filok:

1. **filoḳ:**

Diğer 107

Satır: **1**

Flok. Geminin cıvadrasına çekilen üçgen yelken.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

firār:

1. **firārine:**-*i, -n, -e*

Diğer 20

Satır: **4**

Kaçma, kaçış.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

firār eder:

1. **firār eder:**-*er*

Diğer 9

Satır: **1**

Kelime Tipi: **Deyim**

Kaçmak.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

Firenk-i Ḳayrevan:

1. **Firenk-i Ḳayrevan:**

Muhammes 2

Mısra: **22**

Kelime Tipi: **-**

İfrıkiye'nin 7. ve 11. yüzyıllar arasındaki başşehri.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

fitilli:

1. **fitilli:**

Diğer 28

Satır: **19**

Lambada, kandilde veya mumda yağın, çakmakta benzinin yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde bükülmüş veya dokunmuş pamuktan yapılan genellikle yağ çekici madde.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan

ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

2. **fitilli:**

Diğer 31

Satır: **2**

Fitili olan.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

fosfor:

1. **fosfor:**

Diğer 17

Satır: **4**

Balık etinde bulunan fosfor minerali.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḫaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

foşforī:

1. **foşforī:**

Diğer 23

Satır: **5**

Fosforlu, ışıklı, parlak.

Foşforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

fosforiye:

1. **fosforiye:**

Diğer 17

Satır: **5**

Fosforlu.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

foşforlu:

1. **foşforlu:**

Diğer 46

Mısra: **14**

Birleşiminde fosfor olan.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foşforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

Fransa:

1. **Fransa'nıñ:**-*nıñ*

Diğer 18

Satır: **1**

Batı Avrupa'da ülke.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

2. **Fransa:**

Diğer 40

Satır: **19**

Batı Avrupa'da ülke.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

Fransız:

1. **Fransız:**

Diğer 17

Satır: **11**

Fransa'ya ait olan.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

Fransızca:

1. **Fransızca:**

Diğer 17

Satır: **17**

Hint-Avrupa dillerinden, Fransa ve Fransız uygarlığını benimsemiş ülkelerde kullanılan dil.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

Fuʾād:

1. **Fuʾād'a:**-*a*

Diğer 106

Satır: **10**

Fuat Köprülü.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

fuçi:

1. **fuçilerde:***-ler, -de*

Diğer 20

Satır: **23**

Fıçı. Uzunluğuna kesilmiş, ensiz tahtaların çemberlerle tutturulması suretiyle yapılmış, altı üstü aynı genişlikte, karın kısmı şişkin büyük kap.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

2. **fuçilerde:***-ler, -de*

Diğer 21

Satır: **6**

Fıçı. Uzunluğuna kesilmiş, ensiz tahtaların çemberlerle tutturulması suretiyle yapılmış, altı üstü aynı genişlikte, karın kısmı şişkin büyük kap.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

3. **fuçilerde:***-ler, -de*

Diğer 21

Satır: **7**

Fıçı. Uzunluğuna kesilmiş, ensiz tahtaların çemberlerle tutturulması suretiyle yapılmış, altı üstü aynı genişlikte, karın kısmı şişkin büyük kap.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

4. **fuçilerde:***-ler, -de*

Diğer 21

Satır: **14**

Fıçı. Uzunluğuna kesilmiş, ensiz tahtaların çemberlerle tutturulması suretiyle yapılmış, altı üstü aynı genişlikte, karın kısmı şişkin büyük kap.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

fuḳarā:

1. **fuḳarā:**

Diğer 16

Satır: **23**

Fakirler, yoksullar.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

funduk:

1. **funduḳ:**

Diğer 110

Satır: **9**

Fındık.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

Furāt:

1. **Furāt:**

Kaside 1

Mısra: **123**

Fırat Nehri.

Baġlansa Ṣatṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

furun küregi:

1. **furun küregi:**

Diğer 61

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamuru fırına vermeye yarayan ve yayvan bir bölümü, buna bağlı uzun bir sapı bulunan araç.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

furun lazutu:

1. **furun lazutu:**

Diğer 61

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Mısırı un haline getirmeden önce fırında kızartma.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekşeriyetle yazın furun lazutu

furun yakıldığı:

1. **furun yaḳıldığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 61

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Fırın mısırı yapmak için fırında ateş yakılmak.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

furuna verilir:

1. **furuna verilir:**-*il, -ir-ir*

Diğer 58

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Yemek pişmek için fırına koymak.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayağı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

furuna verilmiş:

1. **furuna verilmiş:**-*miş*

Diğer 58

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Yemek pişmek için fırına koyulmak.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

furuna verirler:

1. **furuna verirler:**-*ir, -ler*

Diğer 61

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Yemeği pişmesi için fırına koymak.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

furunlu evlerinde:

1. **furunlu evlerinde:**-*ler, -i, -n, -de*

Diğer 61

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Her evin kendine ait yemek pişirmek için yaptırılmış fırını.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

fülfül-i siyāh:

1. **fülfül-i siyāh:**

Diğer 15

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Karabiber.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

fülk-i eflāke:

1. **fülk-i eflāke:**-*e*

Diğer 28

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Göklerin gemisi. II Dünya.

Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

fülk-i meşḥūn fī aḥvāl-i esmāk-i ṭarab-efzūn:

1. **fülk-i meşḥūn fī aḥvāl-i esmāk-i ṭarab-efzūn:**

Diğer 11

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Dolu kayıklarda Trabzon balıklarının halleri.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eşer-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

fürūht ederler:

1. **fürūḫt ederler:**-*er, -ler*

Diğer 16

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Satmak.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.

Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

fürūḫt edilir:

1. **fürūḫt edilir:**-*il, -ir*

Diğer 21

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Satmak.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi

paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

G, Ġ

ġāfil:

1. **ġāfil:**

Diğer 11

Satır: **11**

Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz kimse.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil

ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

2. **ġāfil:**

Diğer 33

Satır: **12**

İhmal eden, ilerisini düşünmeyen, tembel.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ

hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

3. **ġāfil:**

Kaside 1

Mısra: **170**

Gafil içinde olan, habersiz bulunan.

Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ

Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

ġāfil olma:

1. **ġāfil olma:**-*ma*

Kaside 1

Mısra: **121**

Kelime Tipi: -

Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak.

Pek çoḳ götürür ṣu ġāfil olma

Küplerdeki tuzlama-yı ḫamsi

ġaġa:

1. **ġaġasıyla:**-*sı, -y, -la*

Diğer 59

Satır: **6**

Kuşlarda diş ve dudak vazifesi gören ve ağzın uç kısmını oluşturan boynuz yapısında katı, çıkıntılı organ.

ḫamsi dizerek ḫāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli

ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

ġāʾibedecekleri:

1. **ġāʾibedecekleri:**-*ecek, -leri*

Diğer 63

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Sahip olduğu bir şeyi yitirmek, o şey artık onda bulunmamak.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur

yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

ġāʾibolmişdi:

1. **ġāʾibolmişdi:**-*miş, -di*

Diğer 113

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Kaybolmak, ortadan kalkıp ne olduğu bilinmez olmak.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik

eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

ġalaṭ:

1. **ġalaṭ:**

Diğer 6

Satır: **27**

Yanılma, aldanma, hata.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

Ġalaṭa:

1. **Ġalaṭa'da:**-*da*

Diğer 108

Satır: **18**

İstanbul'da tarihi bir semt.

ʿAlī ʿOs̲mān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOs̲mān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

ġalā-yı esʿār:

1. **ġalā-yı esʿār:**

Kaside 1

Mısra: **139**

Kelime Tipi: -

Fiyat pahalılığı.

Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḫamsi

ġalā-yı ḫamsi:

1. **ġalā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **140**

Kelime Tipi: -

Hamsinin pahalılığı.

Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḫamsi

Ġālib Bahtiyār Beg'iñ:

1. **Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ:**-*iñ*

Diğer 44

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Türk siyasetçi Galip Bahtiyar Göker.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

ġālibā:

1. **ġālibā:**

Muhammes 2

Mısra: **11**

Zannediyorum ki.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

ġalsame:

1. **ġalsame:**

Diğer 5

Satır: **3**

Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **ġalṣame:**

Diğer 7

Satır: **6**

Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̲īr eder ve esāsen bir balıḳ

3. **ġalṣameniñ:**-*niñ*

Diğer 7

Satır: **4**

Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

4. **ġalṣamesiyle:**-*si, -y, -le*

Diğer 7

Satır: **2**

Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

5. **ġalṣamesiniñ:**-*si*, -*niñ*
Diğer 17
Satır: **22**
Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.
ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

6. **ġalṣameleri:**-*ler*, -*i*
Diğer 63
Satır: **13**
Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.
ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

7. **ġalṣamelerinden:**-*ler*, -*i*, -*n*, -*den*
Diğer 100
Satır: **1**
Balıkların kulak makamında olan baş yarıklarında tarak gibi kırmızı dişli uzuv, gırtlak ağzı, hançere.
ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde
Ġarāʾibü'l-mükevvenātıñ aḳvā-yı
rivāyātındandır.

ġāmıż:
1. **ġāmıżda:**-*da*
Diğer 12
Satır: **15**
Anlaşılması güç olan, karışık, kapalı.
gibi baḫṣ-i ġāmıżda artıḳ derece-i ṣaḳḳ-ı ṣefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

ġamm:
1. **ġamm:**
Diğer 109
Satır: **2**
Kaygı, keder, iç darlığı.
Şu ḳızarmuş ḫamsiler
Keder alır ġamm siler

ġamze-i cellādına:
1. **ġamze-i cellādına:**-*ı*, -*n*, -*a*
Gazel 4
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Can alıcı yan bakış.
Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına
Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

ġanī:
1. **ġanī:**
Diğer 17
Satır: **1**
Zengin, varlıklı.
Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ leẕẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

2. **ġanī:**
Diğer 43
Satır: **27**
Zengin, varlıklı.
cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

ġanī ġanī:
1. **ġanī ġanī:**
Diğer 68
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Bol bol, fazlasıyla.
Sereruḳ sizi köze
Yeduḳçe ġanī ġanī

ġarābet:
1. **ġarābet:**
Diğer 14
Satır: **12**
Gariplik, tuhaflık, acayiplik.
ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger

māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

Ġarāʾibü'l-mükevvenāt:

1. **Ġarāʾibü'l-mükevvenātüñ:**-*ıñ*

Diğer 100

Satır: **1**

Yazıldığı devrin coğrafya ve kozmografya telakkisine göre hazırlanmış, ansiklopedik bilgiler ihtiva eden, İslami edebiyatların ortak eserlerinden biri.

ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde Ġarāʾibü'l-mükevvenātüñ aḳvā-yı rivāyātındandır.

ġarb:

1. **ġarbdan:**-*dan*

Diğer 22

Satır: **22**

Batı.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

2. **ġarb:**

Diğer 24

Satır: **17**

Batı.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

3. **ġarb:**

Diğer 25

Satır: **10**

Batı.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

4. **ġarb:**

Diğer 26

Satır: **7**

Batı.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde şaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

5. **ġarba:**-*a*

Diğer 41

Satır: **3**

Batı.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

6. **ġarbdan:**-*dan*

Diğer 65

Satır: **3**

Batı.

Ṭrabzon şehri ḫamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi Mūmḫāneöñü. Ġarbdan görünüşü

7. **ġarba:**-*a*

Gazel 4

Mısra: **20**

Batı.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

ġarbiyye:

1. **ġarbiyye:**

Diğer 19

Satır: **22**

Garba ait olan, batı tarafında bulunan.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye şularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

ġarīb:

1. **ġarīb:**

Diğer 3

Satır: **2**

Şaşırtıcı, tuhaf, acayip.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı şarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teşādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **ġarīb:**

Diğer 3

Satır: **21**

Şaşırtıcı, tuhaf, acayip.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẕla miḳdārda
ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

3. **ġarīb:**

Diğer 27

Satır: **17**

Şaşırtıcı, tuhaf, acayip.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ
ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan
yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

4. **ġarīb:**

Diğer 36

Satır: **21**

Şaşırtıcı, tuhaf, acayip.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile
ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken
öteden beri mezrūʿ olmayan bir

5. **ġarīb:**

Diğer 98

Satır: **11**

Şaşırtıcı, tuhaf, acayip.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı
mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu
vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

6. **ġarīb:**

Diğer 24

Satır: **4**

Kolay anlaşılamayan, gizli tarafları bulunan, anlaşılmaz, sırlı.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḥālinde hep māverāʾī

ġark etdi:

1. **ġarḳ etdi:**-*di*

Kaside 1

Mısra: **147**

Kelime Tipi: -

-e boğmak, birine bir şeyi bol bol vermek.

Ġarḳ etdi nevâl-i bī-kerāne
Deryāları abluḳa-yı ḫamsi

ġarḳ-ı nūr eyler:

1. **ġarḳ-ı nūr eyler:**-*r*

Muhammes 2

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Nura boğmak, parıltı oluşturmak. II Yakamoz meydana gelmek.

Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

ġarra:

1. **ġarrasını:**-*sı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **22**

Şaşaalı, gösterişli, dikkat çekici.

Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

ġarşon:

1. **ġarşon:**

Diğer 113

Satır: **4**

Lokanta, pastane ve kahvehanelerde müşterilere hizmet eden, yiyecek içecek götüren kimse.

balığı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ
getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege
başladı. Ermeni ġarṣon

2. **ġarşonuñ:**-*uñ*

Diğer 113

Satır: **3**

Lokanta, pastane ve kahvehanelerde müşterilere hizmet eden, yiyecek içecek götüren kimse.

balığı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ
getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege
başladı. Ermeni ġarṣon

ġarum:

1. **ġarum:**

Diğer 19

Satır: **1**

Salamura haline getirilmiş ve ezilmiş hamsiden elde edilen salçaya sirke ve maydanoz katılarak hazırlanmış iştah arttırıcı yiyecek.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

garume:

1. **garume:**

Diğer 19

Satır: **1**

Garum. Salamura haline getirilmiş ve ezilmiş hamsiden elde edilen salçaya sirke ve maydanoz katılarak hazırlanmış iştah arttırıcı yiyecek.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

ġavġa:

1. **ġavġasınıñ:**-*sı, -nıñ*

Diğer 1

Mısra: **17**

Bir şey uğruna yapılan mücadele.

Hele ġavġasınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz

gavur:

1. **gavur:**

Diğer 111

Satır: **4**

Müslüman halk dilinde Müslüman olmayan kimse.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

gavur uşaġunun:

1. **gavur uşaġunun:**-*nun*

Diğer 110

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Müslüman olmayan kimse.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

ġāye:

1. **ġāyesine:**-*si, -n, -e*

Diğer 19

Satır: **12**

Son, nihayet.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

2. **ġāyesine:**-*si, -n, -e*

Diğer 20

Satır: **6**

Son, nihayet.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

3. **ġāyesine:**-*si, -n, -e*

Diğer 20

Satır: **6**

Son, nihayet.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

ġāyet:

1. **ġāyet:**

Diğer 6

Satır: **25**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

2. **ġāyet:**

Diğer 14

Satır: **19**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan

ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

3. **ġāyet:**

Diğer 15

Satır: **12**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-haẕmdır ṭaʿāmında

4. **ġāyet:**

Diğer 22

Satır: **18**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

5. **ġāyet:**

Diğer 41

Satır: **18**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

6. **ġāyet:**

Gazel 6

Mısra: **2**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

7. **ġāyet:**

Muhammes 1

Mısra: **40**

Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

8. **ġāyet:**

Diğer 20

Satır: **23**

Pek, çok, son derece.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

ġayret:

1. **ġayretindedir.:**-*i, -n, -de, -dir*

Diğer 33

Satır: **7**

Bir şey için çalışma, didinme, çaba harcama.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

2. **ġayretleri:**-*leri*

Diğer 40

Satır: **6**

Bir şey için çalışma, didinme, çaba harcama.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ
muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüş ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

ġayri:

1. **ġayri:**

Diğer 10

Satır: **13**

Başka.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i selāse ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

2. **ġayri:**

Diğer 14

Satır: **15**

Başka.

ġayri ḫurde māhīniñ faẓalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż' etdigi beyẓada daḫi ol rāyiḥa-yı

3. **ġayri:**

Diğer 57

Satır: **20**

Başka.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

4. **ġayri:**

Gazel 2

Mısra: **14**

Başka.

Kim ḳatıp da ḥamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

5. **ġayrī:**

Diğer 98

Satır: **16**

-den başka.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

ġayr-i fennī:

1. **ġayr-i fennī:**

Diğer 42

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Fenne, tekniğe uygun olmayan.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

ġayr-müteraḳḳıbe:

1. **ġayr-müteraḳḳıbe:**

Diğer 16

Satır: **23**

Umulmayan, beklenmeyen.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

ġaz:

1. **ġazla:**-*la*

Diğer 28

Satır: **18**

Gaz yağı. Gaz lambasını bir fitil yardımıyla yakan yağ.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

ġaz kokusu:

1. **ġaz ḳoḳusu:**

Diğer 34

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Gaz yağının kendine özgü kokusu.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḥamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

ġaz tenekesi:

1. **ġaz tenekesi:**

Diğer 34

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

İçine gaz yağı koyulan teneke.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

ġaz tenekesine:

1. **ġaz tenekesine:**-*n, -e*

Diğer 60

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İçine gaz yağı koyulan teneke.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

ġazā:

1. **ġazā:**

Kaside 1

Mısra: **144**

Savaş, cenk. II Bir şeye sahip olmak için başkalarıyla yapılan mücadele.

Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

ġazā-yı ḫamsi:

1. **ġazā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **144**

Kelime Tipi: -

Hamsi uğruna yapılan savaş, mücadele.

Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḥamsi

ġāze-i ibhām:

1. **ġāze-i ibhām:**

Diğer 23

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Kapatıcı, gizleyici allık, düzgün. II Batmak üzere olan güneşin ışınları.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

ġazel:

1. **ġazel:**

Diğer 67

Satır: **5**

Hamsi konusunda yazılmış Hoca Hüsnü Efendi'ye ait gazel.

muḥammesler bir ġazel naẓīreler ḥamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḥamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başka cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

2. **ġazel:**

Diğer 151

Satır: **19**

Hamsi konusunda yazılmış Hoca Hüsnü Efendi'ye ait gazel.

Ġazel
Naẓīre

ġazete:

1. **ġazeteleriyle:**-*ler, -i, -y, -le*

Diğer 3

Satır: **6**

Okuyucularına çeşitli konularda haber ve bilgi vermek için genellikle günlük olarak çıkarılan yayın organı.

Ḥamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **ġazeteler:**-*ler*

Diğer 103

Satır: **11**

Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

3. **ġazeteler:**-*ler*

Diğer 103

Satır: **11**

Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

4. **ġazeteleri:**-*ler, -i*

Diğer 103

Satır: **11**

Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

5. **ġazetesi:**-*si*

Diğer 103

Satır: **14**

Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʻı

6. **ġazetede:**-*de*

Diğer 103

Satır: **12**

Gazetede çalışan kimseler.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

ġāzī:

1. **ġāzīsi:**-*si*

Kaside 1

Mısra: **145**

Bir mücadelede yaralanan canlı.

Gāzīsi şehīdi başḳa başḳa
Aḳdıḳça aḳar demā-yı ḥamsi

ġāzīler ḥelvāsı:

1. **gāzīler ḥelvāsı:**

Diğer 53

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

İçine hamsi katılan ve undan yapılan bir helva türü.

yaşşı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçığından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

2. **ġāzīler ḥelvāsı:**

Muhammes 1

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

İçine hamsi katılan ve undan yapılan bir helva türü.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḥāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

ġazino:

1. **ġazinolardan:**-*lar, -dan*

Diğer 114

Satır: **7**

Ailece gidilebilen, müzikli veya içkili de olabilen salon.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

ġażrūf:

1. **ġażrūfları:**-*lar, -ı*

Diğer 62

Satır: **13**

Kıkırdak kemiği.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

geç:

1. **geçebilerek:**-*e, -bil, -erek*

Diğer 6

Satır: **26**

Bir yandan girip diğer yandan çıkmak.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

2. **geçerek:**-*erek*

Diğer 7

Satır: **4**

Bir yandan girip diğer yandan çıkmak.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

3. **geçerek:**-*erek*

Diğer 29

Satır: **5**

Bir yandan girip diğer yandan çıkmak.

ḥamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḥamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

4. **geçip:**-*ip*

Diğer 7

Satır: **20**

Zamanı aşmak, geride bırakmak.

Ḥamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

5. **geçilip:**-*il, -ip*

Diğer 10

Satır: **11**

Üstünde durmayıp atlamak.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i
ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir
kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

6. **geçen:**-*en*

Diğer 16

Satır: **7**

Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yağını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

7. **geçen:**-*en*

Diğer 22

Satır: **10**

Belirli bir zaman sürmek.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen
daha ṣoñra ḫamsi
balığı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna
ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

8. **geçdigi:**-*dig, -i*

Diğer 25

Satır **21**

Yol almak suretiyle aşıp geride bırakmak, boydan boya katetmek.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan
seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize
girenler cürʾetle enginlere

9. **geçelim:**-*elim*

Diğer 1

Mısra: **21**

Bir safhadan başka bir safhaya girmek, yeni bir safhaya başlamak.

Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḫs̱in açalım

10. **geçen:**-*en*

Diğer 26

Satır: **9**

Bir safhadan başka bir safhaya girmek, yeni bir safhaya başlamak.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde
şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç
ḳırmızı ışıḳ parlıyor

11. **geçdi:**-*di*

Diğer 26

Satır: **20**

Zamanı aşmak, geride bırakmak.

beride küme ḫālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı
arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynağına geldik şimdi onu ṣarmaḳ
lāzım

12. **geçmiş:**-*miş*

Diğer 27

Satır: **3**

Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak.

birinde bulunur ağıñ deñize batan alt ucunda parçalara
geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden ağır olan
bu ḳurşun parçalar her

13. **geçemiyor:**-*e, -mi, -yor*

Diğer 27

Satır: **8**

Bir engeli aşıp ötesine varmak.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da ağıñ üst ucunu
batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor ağımız ḳatlı ve
ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

14. **geçmişdir.:**-*miş, -dir*

Diğer 32

Satır: **16**

Yazılmak, yazarak değinilmek.

işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu
ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi
Seyāḥat-nāme'sinde

15. **geçer:**-*er*

Diğer 41

Satır: **18**

Bir yerden başka bir yere gitmek.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet ke̲sīf kitleler ḥālinde

16. **geçerken:**-*er, -ken*

Diğer 111

Satır: **20**

Bir yerden başka bir yere gitmek.

İstanbul'a gitsaña
Hem da geçerken uġra

17. **geçdigi:**-*dig, -i*

Diğer 41

Satır: **25**

Dolaşmak.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç ṣervet bıraḳan bu müştehā

18. **geçen:**-*en*

Diğer 44

Satır: **5**

Zaman için geçmiş olmak.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

19. **geçmedigini:**-*me, -dig, -i, -n, -i*

Diğer 53

Satır: **15**

Adı geçmek, bahsetmek.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

20. **geçmişdi.:**-*miş, -di*

Diğer 61

Satır: **12**

Yer almak, bir yerde bahsedilmek.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḫ̲sinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

21. **geçmiş:**-*miş*

Kaside 1

Mısra: **101**

Aşıp ilerisine gitmek.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

22. **geçdiler:**-*di, -ler*

Muhammes 2

Mısra: **8**

Bir konu hakkında konuşmamak. II Ölmek.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

23. **geçmelidir.:**-*meli, -dir*

Diğer 100

Satır: **4**

Konuşmaya devam etmemek.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

24. **geçerken:**-*er, -ken*

Diğer 114

Satır: **6**

Bir yerin yakınından veya içinden gitmek.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

gece:

1. **gece:**

Diğer 4

Satır: **23**

Eğlence, anma vb. amaçlarla geceleyin düzenlenen toplantı.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. **gece:**

Diğer 28

Satır: **7**

Geceleyin.

Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

3. **gece:**

Diğer 2

Mısra: **20**

Bu zaman içinde, geceleyin.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

4. **gece:**

Gazel 2

Mısra: **9**

Akşam.

Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

5. **gece:**

Diğer 18

Satır: **3**

Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarıncaya kadar geçen süre, tün, şeb.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı sırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

6. **gece:**

Diğer 26

Satır: **13**

Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarıncaya kadar geçen süre, tün, şeb.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

7. **gece:**

Diğer 104

Satır: **15**

Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarıncaya kadar geçen süre, tün, şeb.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

gece eve düşürdüm:

1. **gece eve düşürdüm:***-dü, -m*

Diğer 2

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Denk getirip ucuz veya kolay ele geçirmek.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

gece yarısı:

1. **gece yarısı:**

Diğer 23

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Gecenin ilerlemiş saatleri.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

geceden:

1. **geceden:**

Diğer 56

Satır: **6**

Akşamdan, bir önceki akşam için kullanılır.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

geceli gündüzlü:

1. **geceli gündüzlü:**

Diğer 98

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Hem gece hem gündüz, sürekli, aralıksız, durmaksızın.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

geçen:

1. **geçen:**

Diğer 103

Satır: **12**

Bir önceki.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

2. **geçen:**

Diğer 110

Satır: **10**

Birkaç gün önce.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

3. **geçen:**

Diğer 111

Satır: **18**

Birkaç gün önce.

Gidelum yerumuze
Geçen tedum Ḥasan'a

geçen gün:

1. **geçen gün:**

Diğer 112

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Birkaç gün önce.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu. Bizum Hemmāmī-zāde

2. **geçen gün:**

Diğer 114

Satır: **4**

Kelime Tipi: **-**

Birkaç gün önce.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

geçenlerde:

1. **geçenlerde:**

Diğer 99

Satır: **19**

Yakın bir geçmişte, yakında, geçende.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

2. **geçenlerde:**

Diğer 113

Satır: **2**

Yakın bir geçmişte, yakında, geçende.

Tāze Ḫamsi Balıġı
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

geçeydi:

1. **geçeydi:**

Diğer 107

Satır: **20**

Geçiyordu, bir yerin hizasını aşıp o yeri geride bırakıyordu.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

geçir:

1. **geçirilmiş:**-*il, -miş*

Diğer 28

Satır: **11**

Yerleştirmek, koymak, takmak, sokmak.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

geçiril:

1. **geçirilip:**-*ip*

Diğer 57

Satır: **3**

Batırılmak.

geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefīs olur Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

2. **geçirilerek:**-*erek*

Diğer 62

Satır: **19**

Bir nesne bir şeyin bir tarafından sokulup diğer tarafından çıkarılmak.
uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

3. **geçirilmiş:**-*miş*
Diğer 63
Satır: **3**
Bir nesne bir şeyin bir tarafından sokulup diğer tarafından çıkarılmak.
evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

4. **geçirilir:**-*ir*
Diğer 63
Satır: **12**
Yerleştirilmek, konulmak.
edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

geçmiş:
1. **geçmiş:**
Diğer 25
Satır: **4**
Zaman bakımından geride kalmış.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

gedā:
1. **gedāsı:**-*sı*
Muhammes 3
Mısra: **20**
Elçi.
Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

2. **gedāsı:**-*sı*
Müseddes 1
Mısra: **1**
Yoksul, fakir.
Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

gedā-yı hamsi:
1. **gedā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **94**
Kelime Tipi: -
Hamsi yoksunu.
Reşk-āver-i aġniyā-yı devrān
Ḳārūn-ı zamān gedā-yı ḫamsi

2. **gedā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **186**
Kelime Tipi: -
Hamsi yoksunu.
Ṣādān görünür revān-ı Cemşīd
İskender olur gedā-yı ḫamsi

gel:
1. **gelen:**-*en*
Diğer 7
Satır: **6**
Çıkıp akmak.
iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

2. **gelsin:**-*sin*
Diğer 9
Satır: **6**
Bir maksatla bir yere uğramak, ziyaret etmek.
ḫaḳḳında
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

3. **gelen:**-*en*
Diğer 68
Satır: **7**
Bir maksatla bir yere uğramak, ziyaret etmek.
Birinci şekilde meselā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

4. **gelsin:**-*sin*

Muhammes 1

Mısra: **14**

Bir maksatla bir yere uğramak, ziyaret etmek.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

5. **gelir.:**-*ir*

Diğer 9

Satır: **22**

Ortaya çıkmak, doğmak.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

6. **geldikde:**-*dik, -de*

Diğer 11

Satır: **11**

Yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

7. **gelir.:**-*ir*

Diğer 8

Satır: **8**

Ulaşmak, varmak.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳıṣa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

8. **gelen:**-*en*

Diğer 13

Satır: **14**

Ulaşmak, varmak.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o eşere gitmekdedir. Meşhūr

9. **gelince:**-*ince*

Diğer 63

Satır: **1**

Ulaşmak, varmak.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

10. **gelduḳ:**-*du, -ḳ*

Diğer 111

Satır: **14**

Ulaşmak, varmak.

Güfte-i Ḫalīl Nihād
Ḥaçan gelduḳ Pariz'e

11. **gelen:**-*en*

Diğer 24

Satır: **13**

Duyulmak.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

12. **gelmesi:**-*me, -si*

Diğer 27

Satır: **21**

-e gelmek, -e uğramak.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

13. **gelen:**-*en*

Diğer 28

Satır: **24**

-e gelmek, -e uğramak.

Baḥsimizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdıġımız
vaż'iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile ağıñ içine

14. **gelmeyen:**-*me, -y, -en*

Diğer 30

Satır: **6**

Birileriyle birlikte gitmek.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

15. **gelen:**-*en*

Diğer 32

Satır: **2**

Ortaya çıkmak, baş göstermek, zuhur etmek.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ
şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ
ḫamsiniñ ṣatılışı

16. **gelen:**-*en*

Diğer 34

Satır: **6**

Çekmek, ağırlığında olmak.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur.
Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne
ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

17. **gelen:**-*en*

Diğer 38

Satır: **21**

Çekmek, ağırlığında olmak.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen
iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde
ḳullanılır

18. **gelen:**-*en*

Diğer 45

Satır: **7**

Çekmek, ağırlığında olmak.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi
200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded
ḫamsiye bāliġ olur.

19. **gelen:**-*en*

Diğer 45

Satır: **16**

Çekmek, ağırlığında olmak.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872
ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen
158 ʿaded ḫamsi

20. **geliyor.:**-*i, -yor*

Diğer 27

Satır: **17**

Girmek.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ
ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan
yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

21. **gelen:**-*en*

Diğer 29

Satır: **24**

Bulunduğu yerden ayrılıp geri dönmek, avdet etmek.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ
dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel
gelen

22. **gelen:**-*en*

Diğer 6

Satır: **23**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a
gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince
çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

23. **geldik:**-*dik*

Diğer 26

Satır: **20**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı
arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ
lāzım

24. **geliyor.:**-*i, -yor*

Diğer 26

Satır: **21**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḥamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

25. **gelince:**-*ince*

Diğer 28

Satır: **5**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

Bu ışıġı deñizde aṣıl ḥamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḥamsiyi ışıġımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

26. **geldiğini:**-*diġ, -i, -n, -i*

Diğer 40

Satır: **16**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

Yuḳarıki baḥiṣlerde Ṭrabzon sāḥillerine ṣimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiğini yazdığımız ḥamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

27. **gelir:**-*ir*

Diğer 41

Satır: **17**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek ṣimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keṣīf kitleler ḥālinde

28. **geldik.:**-*di, -k*

Diğer 100

Satır: **13**

Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḥamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

29. **gelen:**-*en*

Diğer 41

Satır: **21**

Yaklaşmak.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḥamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

30. **geliyor.:**-*i, -yor*

Diğer 41

Satır: **13**

Yer almak, bulunmak.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

31. **geliyor.:**-*i, -yor*

Diğer 43

Satır: **2**

Yer almak, bulunmak.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

32. **gel:**

Diğer 1

Mısra: **83**

"Kabul et" anlamında kullanılır.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

33. **gel:**

Diğer 51

Satır: **10**

"Kabul et" anlamında kullanılır.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

34. **gelir.:**-*ir*

Diğer 42

Satır: **12**

Sırası gelmek.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir.
Ṣoñra iş balığı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

35. **gelir.:**-*ir*
Diğer 52
Satır: **10**
Sırası gelmek.
içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra
ḫamsi ḳılçığınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış
ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

36. **gelsin:**-*sin*
Diğer 55
Satır: **19**
Yerleşmek, düzgün bir şekilde durmak.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bırakıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

37. **geldi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **229**
Ses duyulmak.
Teʾyīdine geldi ḳaʿr-ı yemmden
Āvāze-i hay hay-ı ḫamsi

38. **gelen:**-*en*
Diğer 101
Satır: **11**
Gazete için yayımlanmak.
Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi
ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt
heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

39. **gelen:**-*en*
Diğer 104
Satır: **21**
Bir davete katılmak.
Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

40. **geldigi:**-*dig, -i*
Diğer 108
Satır: **22**
Sofraya konulmak.
Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla
başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg
ṭarafından irticālen ātīdeki

41. **gelen:**
Diğer 103
Satır: **8**
Gelecek.
Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp
da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ
ilk gününde ḳuru ḳuruya

gelin:
1. **gelin:**
Diğer 1
Mısra: **78**
Aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın.
On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

2. **gelin:**
Diğer 55
Satır: **3**
Aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın.
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırṭına

gelince:
1. **gelince:**
Diğer 19
Satır: **22**
Yeni bir konuya girilirken veya yeni bir şeyden bahsedilirken cümle başına getirilir.
ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi
mevcūd olmadığı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında
bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

2. **gelince:**
Diğer 41
Satır: **15**

Yeni bir konuya girilirken veya yeni bir şeyden bahsedilirken cümle başına getirilir.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

gelişigüzel:

1. **gelişigüzel:**
Diğer 16
Satır: **14**
Rastgele.
yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

2. **gelişigüzel:**
Diğer 103
Satır: **4**
Rastgele.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

gemi:

1. **gemileri:**-*ler*, -*i*
Diğer 42
Satır: **4**
Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.
deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

2. **geminiñ:**-*niñ*
Diğer 105
Satır: **10**
Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.
Ḫalīl Nihād Şīvesiyle
Geminiñ bandırası ḫāliṣ yerli gezīdur

3. **geminiñ:**-*niñ*
Diğer 105
Satır: **12**
Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.
Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

gemici:

1. **gemici:**
Diğer 108
Satır: **10**
Gemide çalışan veya gemi işleten kimse.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

genç:

1. **genç:**
Diğer 28
Satır: **3**
Yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmişi olan.
genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

2. **genç:**
Diğer 104
Satır: **14**
Yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmişi olan.
Żiyāfet
Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber

genç kızlar:

1. **genç ḳızlar:**-*lar*
Diğer 26
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Yaşı ilerlememiş olan kadın.
yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḫattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başka ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

gene:

1. **gene:**
Diğer 111
Satır: **7**
Yine.

da celdu ʿaḳlima Marmara’nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde’yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

geniş:

1. **geniş:**
Diğer 6
Satır: **21**
Alanı büyük olan, makro.
geniş ve münbitdir. Ḥamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḥamsiler bundan ḳurtulur.

2. **geniş:**
Diğer 25
Satır: **20**
Alanı büyük olan, makro.
ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḥafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere akıyor ṣanıyorsuñuz.

3. **geniş:**
Diğer 57
Satır: **8**
Alanı büyük olan, makro.
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḥamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

4. **geñiş:**
Diğer 6
Satır: **25**
Eni çok olan, enli, vasi.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz’e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

5. **geniş:**
Diğer 8
Satır: **4**
Eni çok olan, enli, vasi.
aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

6. **geniş:**
Diğer 8
Satır: **6**
Eni çok olan, enli, vasi.
edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

7. **genişdir:**-*dir*
Diğer 8
Satır: **3**
Eni çok olan, enli, vasi.
aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

8. **geniş:**
Diğer 9
Satır: **20**
Eni çok olan, enli, vasi.
ve ḳıṭʿaca ḥamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

9. **genişçe:**-*çe*
Diğer 17
Satır: **22**
Eni çok olan, enli, vasi.
ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

10. **genişdir.:**-*dir*
Diğer 17
Satır: **23**
Eni çok olan, enli, vasi.
genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

11. **geniş:**
Diğer 57

Satır: **22**

Genişliği fazla olan.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

12. **geniş:**

Muhammes 1

Mısra: **30**

Alanı büyük olan. II Çok.

Ġāzīler ḫelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

ger:

1. **ger:**

Diğer 33

Satır: **14**

Eğer edatının nazımda kullanılan şekli.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

2. **ger:**

Gazel 1

Mısra: **13**

Eğer edatının nazımda kullanılan şekli.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var

3. **ger:**

Gazel 3

Mısra: **21**

Eğer edatının nazımda kullanılan şekli.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

4. **ger:**

Kaside 1

Mısra: **139**

Eğer edatının nazımda kullanılan şekli.

Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḫamsi

gerçi:

1. **gerçi:**

Diğer 1

Mısra: **51**

Aslında.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

2. **gerçi:**

Diğer 59

Satır: **15**

Aslında.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

3. **gerçi:**

Muhammes 2

Mısra: **14**

Aslında.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

4. **gerçi:**

Muhammes 2

Mısra: **35**

Aslında.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

5. **gerçi:**

Muhammes 3

Mısra: **14**

Aslında.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u lezẕeti

gerden:

1. **gerdeni:**-*i*

Diğer 50

Satır: **2**

Vücut. II Et.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir

2. **gerdeni:**-*i*

Müseddes 1

Mısra: **5**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

gerek:

1. **gerekdir.:**-*dir*

Diğer 4

Satır: **24**

Yerinde.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ içün de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. **gerekdir:**-*dir*

Diğer 8

Satır: **2**

Şart cümlelerinde üstün ihtimali bildirir, herhalde.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

gerek ... gerek:

1. **gerek ... gerek:**

Diğer 16

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Kelimeleri, kelime öbeklerini, görevdeş ögeleri birleştirme, eşitlik, istenileni seçme vb. anlamlar katarak bağlayan kelime.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

gergin:

1. **gergin:**

Diğer 27

Satır: **5**

Gerilmiş durumda olan.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

geri:

1. **geri:**

Diğer 45

Satır: **22**

Arkaya doğru.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

geri bırakıp:

1. **geri bırakıp:**-*ıp*

Diğer 10

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Yer vermemek, söz etmemek, değinmemek.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bırakıp elsine-i selāse ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

geri çevirmemiş:

1. **geri çevirmemiş:**-*me*, -*miş*

Diğer 101

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Geldiği yere göndermek.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

geri durmayacaḳsıñız:

1. **geri durmayacaḳsıñız:**-*ma*, -*y*, -*acaḳ*, -*sıñız*

Diğer 100

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bir iş yapmaktan kaçınmak.

deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḫamsivi faʿāliyyetlerden geri
durmayacaḳsıñız.

geri koyup:

1. **geri ḳoyup:**-*up*

Diğer 11

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Sonraya bırakmak.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil

ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

geri(de) ḳalıp:

1. **geri(de) ḳalıp:**-*ıp*

Diğer 1

Mısra: **15**

Kelime Tipi: **Deyim**

Arkada kalmak.

Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çaġırışırlar hemān hemān mübārek

germ ü serdine:

1. **germ ü serdine:**-*i, -n, -e*

Diğer 98

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Sıcak ve soğuk. II İyilik ve kötülük, acılık ve tatlılık gibi hayatın her çeşit tecellisi.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır z̄āten
cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

germ-ā-germ:

1. **germ-ā-germ:**

Diğer 15

Satır: **21**

Çok sıcak.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

germī verdik:

1. **germī verdik:**-*di, -k*

Diğer 103

Satır: **10**

Kelime Tipi: **-**

Hızlandırmak.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

getir:

1. **getiren:**-*en*

Diğer 25

Satır: **15**

Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprаḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

2. **getirdi:**-*di*

Diğer 27

Satır: **25**

Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

3. **getirdigi:**-*dig, -i*

Diğer 113

Satır: **3**

Sunmak.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

getiril:

1. **getirilerek:**-*erek*

Diğer 109

Satır: **10**

Bulunulan yere gelmesi sağlanmak.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

gez:

1. **gezerken:**-*er, -ken*

Diğer 36

Satır: **22**

Bir yere gitmek, dolaşmak.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādise ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

2. **gezersiñ:**-*er, -siñ*

Diğer 2

Mısra: **13**

Balık denizin içinde dolaşmak.

Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda
Pişince başlarsıñ āh u feryāda

3. **gezdigi:**-*dig, -i*

Diğer 5

Satır: **11**

Balık denizin içinde dolaşmak.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

4. **gezer:**-*er*

Diğer 6

Satır: **5**

Balık denizin içinde dolaşmak.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

5. **gezdikden:**-*dik, -den*

Diğer 40

Satır: **21**

Balık denizin içinde dolaşmak.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

6. **gezecekdi.:**-*ecek, -di*

Diğer 114

Satır: **8**

Belli bir amacı olmadan hoş vakit geçirmek, oyalanmak veya hava almak için bir yere gitmek, dolaşmak.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

gezdir:

1. **gezdirip:**-*ip*

Diğer 26

Satır: **1**

Bir kimseyi, bir yeri görüp bakması, incelemesi için dolaştırmak.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

gezī:

1. **gezīdur:**-*dur*

Diğer 105

Satır: **10**

Pamuk ve ipek karışımı sert ve hareli makbul bir kumaştan yapılmış olan.

Ḫalīl Nihād Şīvesiyle
Geminiñ bandırası ḫāliş yerli gezīdur

gezici balıḳlar:

1. **gezici balıḳlar:**

Diğer 40

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Sürüler halinde bir denizden başka denize sürekli olarak hareket eden balıklar.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan fażladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

gezici balıḳlarıñ:

1. **gezici balıḳlarıñ:**-*ıñ*

Diğer 41

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Sürüler halinde bir denizden başka denize sürekli olarak hareket eden balıklar.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

gezinti:

1. **gezintilerde:**-*ler, -de*

Diğer 59

Satır: **22**

Eğlenmek, oyalanmak, hoş vakit geçirmek veya hava almak maksadıyla uzak olmayan bir yere yapılan gezme.

azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

2. **gezinti:**

Diğer 114

Satır: **5**

Eğlenmek, oyalanmak, hoş vakit geçirmek veya hava almak maksadıyla uzak olmayan bir yere yapılan gezme.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

gezinti ve yol azığı:

1. **gezinti ve yol azığı:**

Diğer 59

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Belirli bir maksatla uzak olmayan veya uzak bir yere yapılan gezmede yenilen yiyecek.

azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

gezip oynayan:

1. **gezip oynayan:**-*y*, -*an*

Diğer 26

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Oyun oynamak amacıyla dolaşmak.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

ġıbṭa-bahşā:

1. **ġıbṭa-baḫşā-yı:**--*yı*

Diğer 60

Satır: **21**

Gıpta veren.

Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

2. **ġıbṭa-baḫşā-yı:**--*yı*

Kaside 2

Mısra: **14**

Gıpta veren.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi şāḥibi
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

ġıdā:

1. **ġıdā:**

Diğer 3

Satır: **20**

Hayat kaynağı, kuvvet ve güç veren şey, besleyici unsur. II Fayda.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

2. **ġıdāsı:**-*sı*

Diğer 46

Satır: **1**

Hamsi balığının besin olarak kullanımı.

Haẓmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu şāʿirler

3. **ġıdāsı:**-*sı*

Diğer 46

Satır: **7**

Balıkların besin olarak kullanımı.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ haẓmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde haẓımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

4. **ġıdā:**

Diğer 46

Satır: **10**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

5. **ġıdā:**

Diğer 46

Satır: **19**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

bir ġıdā şayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

6. **ġıdā:**

Diğer 47

Satır: **6**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

7. **ġıdādır:**-*dır*

Diğer 47

Satır: **10**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

şoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

8. **ġıdā:**

Diğer 51

Satır: **8**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

9. **ġıdā:**

Kaside 1

Mısra: **201**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-şafā şafā-yı ḫamsi

10. **ġıdāsı:**-*sı*

Kaside 1

Mısra: **249**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḫamsi

11. **ġıdādır:**-*dır*

Muhammes 2

Mısra: **28**

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

12. **ġıdāsı:**-*sı*

Diğer 47

Satır: **5**

Et.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

13. **ġıdāsı:**-*sı*

Muhammes 3

Mısra: **5**

Et.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

14. **ġıdāsı:**-*sı*

Diğer 46

Satır: **13**

Bir besinin sağladığı fayda.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Şoñra bir nevʿ foşforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

15. **ġıdāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **20**

Bir besinin sağladığı fayda.

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

ġıdāʾī:

1. **ġıdāʾī:**

Kaside 2

Mısra: **5**

Gıda ile ilgili.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

ġıdāʾī ḳuvveti:

1. **ġıdāʾī ḳuvveti:**-*i*
   Diğer 47
   Satır: **8**
   Kelime Tipi: -
   Besin gücü, besin özelliği.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

ġıdāʾiyyāt:

1. **ġıdāʾiyyāt:**
   Diğer 4
   Satır: **8**
   Beslenme ilmi.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda
ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda
ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

2. **ġıdāʾiyyāt:**
   Diğer 61
   Satır: **11**
   Beslenme ilmi.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt
ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥşinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi.
Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt ḥamsi:

1. **ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt ḫamsi:**
   Diğer 151
   Satır: **9**
   Kelime Tipi: -
   "Beslenme, Sağlık, Yemek Hazırlama ve Tedavi İlminde Hamsi". Hamsiname eserinin sekizinci başlığı.

Ġıdāʾiyyāt Ṣıḥḥiyyāt Ekliyyāt ve Devāʾiyyāt Ḫamsi
Ṭabḫiyyāt ve Ṭaʿāmiyyātda Ḫamsi

ġıdālı:

1. **ġıdālı:**
   Diğer 44
   Satır: **1**
   İçinde besleyici maddesi çok olan, besin değeri fazla olan, besleyici.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde
parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle
tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

ġıdāsını bıraḳarak:

1. **ġıdāsını bıraḳaraḳ:**-*araḳ*
   Diğer 37
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Gübre amaçlı kullanılmak.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

ġıdā-yı ḥamsi:

1. **ġıdā-yı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **120**
   Kelime Tipi: -
   Hamsinin yemeği.

Bir hafta ṭaʿāma yer bıraḳmaz
Oldukça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

2. **ġıdā-yı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **252**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi yiyeceği.

Her sofra-i niʿmet ü maḥabbet
Dolsun ṭaşsın ġıdā-yı ḫamsi

ġıdā-yı ḥayātdır:

1. **ġıdā-yı ḫayātdır:**-*dır*
   Diğer 98
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: -
   Hayat kaynağı, besleyici gıda.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve
köylerde

ġıdā-yı rūḥdur:

1. **ġıdā-yı rūḥdur:**-*dur*
   Gazel 3
   Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Ruhun gıdası, vücudu canlı kılan yiyecek.

Kem naẓarla baḳma ḥamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

ġıdā-yı yektā:

1. **ġıdā-yı yektā:**

Kaside 1

Mısra: **201**

Kelime Tipi: -

Eşsiz, benzersiz yiyecek.

Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-ṣafā ṣafā-yı ḥamsi

ġıy ġıy:

1. **ġıy ġıy:**

Diğer 112

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bağlamadan çıkan ses.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi baġlamasinu da haçan ḥalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi ha

gibi:

1. **gibi:**

Diğer 5

Satır: **21**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

2. **gibi:**

Diğer 6

Satır: **8**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḥamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

3. **gibi:**

Diğer 6

Satır: **15**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

Başḳa balıḳlar gibi ḥamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

4. **gibi:**

Diğer 7

Satır: **11**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

5. **gibi:**

Diğer 7

Satır: **12**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

6. **gibi:**

Diğer 7

Satır: **21**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

7. **gibi:**

Diğer 9

Satır: **22**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

8. **gibi:**

Diğer 17

Satır: **9**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

lā-yefnā meş̱ābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

9. **gibi:**

Diğer 24

Satır: **13**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafîf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

10. **gibi:**

Diğer 24

Satır: **19**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafîf vādîler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

11. **gibi:**

Diğer 25

Satır: **5**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥîfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

12. **gibi:**

Diğer 38

Satır: **14**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

13. **gibi:**

Diğer 38

Satır: **15**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

14. **gibi:**

Diğer 43

Satır: **21**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

15. **gibi:**

Diğer 53

Satır: **2**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

16. **gibidir:**-*dir*

Diğer 53

Satır: **21**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

17. **gibi:**

Diğer 56

Satır: **23**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

18. **gibi:**

Diğer 59

Satır: **7**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

19. **gibi:**

Diğer 62

Satır: **4**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

20. **gibi:**

Diğer 62

Satır: **6**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

21. **gibi:**

Diğer 66

Satır: **6**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

22. **gibi:**

Diğer 112

Satır: **5**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

23. **gibi:**

Gazel 1

Mısra: **2**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

24. **gibi:**

Gazel 2

Mısra: **5**

Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

25. **gibi:**

Diğer 8

Satır: **18**

İmişçesine, benzer biçimde.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

26. **gibi:**

Diğer 8

Satır: **24**

İmişçesine, benzer biçimde.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

27. **gibi:**

Diğer 24

Satır: **23**

İmişçesine, benzer biçimde.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

28. **gibi:**

Diğer 25

Satır: **19**

İmişçesine, benzer biçimde.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

29. **gibi:**

Diğer 26

Satır: **3**

İmişçesine, benzer biçimde.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

30. **gibi:**

Diğer 26

Satır: **8**

İmişçesine, benzer biçimde.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken

aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

31. **gibi:**

Diğer 64

Satır: **7**

İmişçesine, benzer biçimde.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdığı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

32. **gibi:**

Diğer 103

Satır: **1**

İmişçesine, benzer biçimde.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

33. **gibi:**

Diğer 105

Satır: **18**

İmişçesine, benzer biçimde.

Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

34. **gibi:**

Muhammes 3

Mısra: **28**

İmişçesine, benzer biçimde.

Cāy-ı pāk-i iḫtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

35. **gibi:**

Diğer 8

Satır: **21**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

36. **gibi:**

Diğer 12

Satır: **15**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

gibi baḫs-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlığı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

37. **gibiler:**-*ler*

Diğer 16

Satır: **5**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

38. **gibileri:**-*ler, -i*

Diğer 16

Satır: **3**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı
ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

39. **gibi:**

Diğer 33

Satır: **17**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

40. **gibilerinde:**-*ler, -i, -n, -de*

Diğer 38

Satır: **12**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

41. **gibi:**

Diğer 47

Satır: **2**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

42. **gibi:**

Diğer 47

Satır: **11**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

43. **gibi:**

Diğer 47

Satır: **15**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

44. **gibi:**

Diğer 48

Satır: **5**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

45. **gibi:**

Diğer 61

Satır: **23**

Cümledeki hükmün adı geçen şeyin benzerlerini de içine aldığını göstermek için kullanılır. Ve benzerleri.

gibi beytler hep ḫamsi ṣuyunuñ senāsına dāʾirdir.

46. **gibi:**

Diğer 37

Satır: **19**

Gibilerden, biçiminde, tarzında.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

47. **gibi:**

Diğer 59

Satır: **20**

Üzere.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

48. **gibi:**

Diğer 59

Satır: **20**

Üzere.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

49. **gibi:**

Diğer 60

Satır: **19**

Kadar.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

50. **gibi:**

Diğer 61

Satır: **16**

Niyetine, yerine.

ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

51. **gibi:**

Diğer 66

Satır: **6**

Tarzında, biçiminde.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī
gibi pes-zinde

52. **gibi:**

Diğer 36

Satır: **3**

Aynı şekilde, nasıl idiyse öyle.

cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

53. **gibi:**

Diğer 67

Satır: **13**

Aynı şekilde, nasıl idiyse öyle.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Ṣāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

54. **gibi:**

Diğer 69

Satır: **2**

-den başka, ilave olarak.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır
naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve
muḫammesāt da vardır yine ṣāʿirlerden

55. **gibidir:**-*dir*

Diğer 8

Satır: **10**

Sanki.

Müs̱elles̱ī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar
yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz
altında gibidir bunlarda da

56. **gibi:**

Kaside 1

Mısra: **46**

Sanki.

Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

57. **gibi:**

Gazel 2

Mısra: **24**

Nasıl idiyse.

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

58. **gibi:**

Gazel 3

Mısra: **18**

Görünümünde.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

59. **gibi:**

Gazel 3

Mısra: **14**

Adında.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de
Ḫażret-i Ḫaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

60. **gibi:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Adında.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

gid:

1. **giderler:**-*er, -ler*

Diğer 14

Satır: **11**

Bir yere doğru yönelmek.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

2. **gider:**-*er*

Diğer 20

Satır: **20**

Bir yere doğru yönelmek.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir
āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ
ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

3. **giderler:**-*er, -ler*

Diğer 32

Satır: **16**

Bir yere doğru yönelmek.

işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

4. **giden:**-*en*

Diğer 22

Satır: **19**

Yüzerek hareket etmek.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḥamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḥamsi

5. **gidiyor.:**-*i, -yor*

Diğer 25

Satır: **19**

Yüzerek hareket etmek.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḥafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

6. **gider:**-*er*

Diğer 40

Satır: **22**

Yüzerek hareket etmek.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

7. **gidiyoruz:**-*i, -yor, -uz*

Diğer 26

Satır: **7**

Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

8. **gidiyoruz.:**-*i, -yor, -uz*

Diğer 26

Satır: **13**

Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

9. **gider:**-*er*

Diğer 32

Satır: **6**

Haber, bir yerden başka bir yere varmak, ulaşmak.

Ḫamsiniñ çıḳdıġını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

10. **giderken:**-*er, -ken*

Diğer 34

Satır: **14**

Taşınmak, nakledilmek.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

11. **gider.:**-*er*

Diğer 43

Satır: **10**

Gönderilmek, götürülmek, sevk edilmek.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

12. **gidelum:**-*elum*

Diğer 111

Satır: **17**

Geri dönmek, avdet etmek.

Gidelum yerumuze
Geçen tedum Ḫasan'a

gider:

1. **giderecek:**-*ecek*

Diğer 26

Satır: **13**

Ortadan kaldırmak, yok etmek, izale etmek.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḫuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

gir:

1. **giremeyecegi:**-*e, -me, -y, -eceg, -i*

Diğer 34

Satır: **15**

Engelleri aşıp bir yere varmak.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi
marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

2. **girdikden:**-*dik, -den*

Diğer 97

Satır: **18**

Bir yerin sınırlarında bulunmak. II Çıkmak.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

3. **girmesi:**-*me, -si*

Diğer 104

Satır: **9**

İçinde yer almak, dahil olmak.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski
ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

4. **girmiş:**-*miş*

Diğer 113

Satır: **2**

Dışarıdan içeriye geçmek, içeriye varmak.

Tāze Ḫamsi Balıġı
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya
girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

girān-bahā:

1. **girān-bahā:**

Diğer 12

Satır: **12**

Çok değerli, pek kıymetli.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya
sezā ve aḫrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

girip çıkması:

1. **girip çıḳması:**-*ma, -sı*

Diğer 25

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bir yere sık sık gelmek.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla
işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız
bir Venedik

giriş:

1. **girişmekle:**-*mek, -le*

Diğer 44

Satır: **2**

Bir şeyi yapmaya başlamak, koyulmak, başlamak üzere hazırlık yapmak, teşebbüs etmek.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde
parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle
tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

ġirizya:

1. **ġirizya:**

Diğer 35

Satır: **16**

Girizme. Trabzon'da tarlaları uzun demirli kazmalarla derinden kazma ameliyesi.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir
sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme
yapılıp yapılmayacağına

git:

1. **gitmekdedir.:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 13

Satır: **14**

Başvurmak.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḫsetmekdedir.
1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı
mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

2. **gitdi:**-*di*

Diğer 27

Satır: **13**

Bir yere doğru yönelmek.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

3. **gitmişlerdi.:**-*miş, -ler, -di*

Diğer 106

Satır: **17**

Devamlı veya geçici bir süre kalmak üzere bulunduğu yerden ayrılmak.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

4. **gitdi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **16**

Kocaya gitmek, evlenmek.

Gözleruñ alacadan
Senden küçügi gitdi

gitdikçe:

1. **gitdikçe:**

Diğer 25

Satır: **11**

Git gide, giderek.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest ṣāḥiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuṣduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek ṣāhidi ve eñ yüksek

gitmezuk:

1. **gitmezuḳ:**

Diğer 53

Satır: **17**

Gitmeyiz, gitmek istemeyiz.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

gitmiş olur:

1. **gitmiş olur:**-*ur*

Diğer 35

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Dağıtılmak, dökülmek.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

gitsaña:

1. **gitsaña:**

Diğer 111

Satır: **19**

Gitsene.

İstanbul'a gitsaña
Hem da geçerken uġra

giy:

1. **giyenler:**-*en, -ler*

Diğer 25

Satır: **24**

Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

2. **giyerken:**-*er, -ken*

Kaside 1

Mısra: **15**

Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

Kālāsını hep giyerken eller
Şırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

ġonca-ruhsār:

1. **ġonca-ruḫsār:**

Diğer 106

Satır: **12**

Goncaya benzeyen sevgilinin yüzü.

Aldı Yaşar Ṣādī
Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār

gögsünde saklarken:

1. **gögsünde ṣaḳlarken:**-*r, -ken*

Diğer 26

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin üzerinde belirmeye devam etmek.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

gök:

1. **gökde:**-*de*

Diğer 23

Satır: **22**

Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

2. **gökde:**-*de*

Diğer 26

Satır: **11**

Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

3. **göklerdeki:**-*ler, -de, -ki*

Diğer 26

Satır: **16**

Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

4. **göklerle:**-*ler, -le*

Diğer 26

Satır: **8**

Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

5. **gökdeki:**-*de, -ki*

Diğer 37

Satır: **23**

Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

6. **gökdeki:**-*de, -ki*

Muhammes 2

Mısra: **60**

Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

7. **gökde:**-*de*

Gazel 3

Mısra: **16**

Gökyüzü.

Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

göklerde uçaraḳ:

1. **göklerde uçaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 37

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Havada yol almak, havada gitmek.

ḥādiṣesiyle biraz zamān da göklerde uçaraḳ yaşar

gölge:

1. **gölgesiyle:**-*si, -y, -le*

Diğer 23

Satır: **23**

Işıġın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, saye.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḫīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

gönder:

1. **gönderecegiz:**-*eceg, -iz*

Diğer 23

Satır: **14**

Bir araçla ulaştırmak, yollamak.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile gönderecegiz her ḳayıḳda

2. **göndermişlerdir.:**-*miş, -ler, -dir*

Diğer 100

Satır: **9**

Gitmesini sağlamak, bir görevle yollamak.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

3. **gönderdikleri:**-*dik, -leri*

Diğer 101

Satır: **12**

Gitmesini sağlamak, bir görevle yollamak.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

gönlümde var:

1. **gönlümde var:**

Kaside 1

Mısra: **189**

Kelime Tipi: **-**

Bir duyguya sahip olmak anlamında kullanılan kalıp ifade.

Göñlümde var ibtilā-yı ḫamsi
Beynimde eser hevā-yı ḫamsi

göñül:

1. **göñül:**

Kaside 1

Mısra: **2**

Bir kişi, bir şeye karşı istek duyma.

Bir ṣubḥ-ı ṣafā-nümā-yı ḫamsi
Eylerdi göñül recā-yı ḫamsi

2. **göñül:**

Kaside 1

Mısra: **43**

İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.

Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi

3. **göñüllerde:**-*ler, -de*

Muhammes 2

Mısra: **2**

İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.

Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

göñül ister ki:

1. **göñül ister ki:**

Diğer 43

Satır: **25**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Olmadı ama olmasını isterdim anlamında kullanılan ifade.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḫālinde veyā İstanbul'da

gör:

1. **görülecegi:**-*ül, -eceg, -i*

Diğer 11

Satır: **20**

Anlamak, idrak etmek.

Mevżūʿ-i baḫsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḫsimizde görülecegi

2. **görmekdedir.:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 11

Satır: **21**

Olarak kabul etmek, şöyle veya böyle değerlendirmek.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

3. **görünce:**-*ünce*

Diğer 36

Satır: **23**

Fark etmek.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

4. **görürler:**-*ür, -ler*

Diğer 38

Satır: **7**

Yapmak, ifa etmek.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bırakılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

5. **görür.:**-*ür*

Diğer 46

Satır: **15**

Yapmak, ifa etmek.

ḳuvvetlenmesine ḥidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

6. **gördümse:**-*dü, -m, -se*

Diğer 50

Satır: **5**

Şahit olmak, müşahede etmek.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

7. **gören:**-*en*

Diğer 53

Satır: **15**

Duymak, işitmek.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmediğini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

8. **gördükçe:**-*dükçe*

Kaside 1

Mısra: **27**

Kendisine yapılmak, maruz kalmak, duçar olmak.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

9. **gördük:**-*dü, -k*

Diğer 103

Satır: **1**

Okumak.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

10. **görenleriñ:**-*en, -ler, -iñ*

Diğer 1

Mısra: **6**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān

11. **görülür:**-*ül, -ür*

Diğer 6

Satır: **6**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

12. **görülür:**-*ül, -ür*

Diğer 8

Satır: **7**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

13. **gördüñüz:**-*dü, -ñüz*

Diğer 9

Satır: **11**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

14. **görülür:**-*ül, -ür*

Diğer 18

Satır: **9**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

15. **görmesi:**-*me, -si*

Diğer 20

Satır: **12**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

16. **görmüş:**-*müş*

Diğer 20

Satır: **19**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

17. **görüp:**-*üp*

Diğer 20

Satır: **14**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

18. **göremezsek:**-*e, -mez, -se, -k*

Diğer 22

Satır: **21**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

19. **gören:**-*en*

Diğer 22

Satır: **22**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

20. **görürüz:**-*ür, -üz*

Diğer 22

Satır: **13**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

21. **göremeyiz.:**-*e, -me, -y, -iz*

Diğer 26

Satır: **15**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

22. **gören:**-*en*

Diğer 101

Satır: **15**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

23. **görüyor:**-*ü, -yor*

Diğer 109

Satır: **21**

Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

24. **görmeliydu.:**-*meli, -y, -du*

Diğer 112

Satır: **4**

Seyredilecek bir şeye gidip bakmak, seyretmek, temaşa etmek.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

25. **gördügü:**-*düg, -ü*

Diğer 36

Satır: **20**

Karşılaşmak, rastlaşmak.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş
olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret
eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

26. **gördüñ:**-*du, -ñ*

Diğer 113

Satır: **17**

Karşılaşmak, rastlaşmak.

Oni gördüñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

27. **göremedum:**-*e, -me, -du, -m*

Diğer 113

Satır: **21**

Karşılaşmak, rastlaşmak.

Ol sebebden göremedum oni Ḳuṣūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba ṣayı 373 1926

28. **görüldügü:**-*ül, -düg, -ü*

Diğer 6

Satır: **8**

Gözlenmek, müşahede edilmek, şahit olunmak.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına
ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar
için

29. **görüyoruz:**-*ü, -yor, -uz*

Diğer 69

Satır: **7**

Gözlenmek, müşahede edilmek, şahit olunmak.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

30. **gördüġümüz:**-*düġ, -ümüz*

Kaside 1

Mısra: **8**

Gözlenmek, müşahede edilmek, şahit olunmak.

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

31. **gördüm:**-*dü, -m*

Kaside 1

Mısra: **65**

Gözlenmek, müşahede edilmek, şahit olunmak.

Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş
Sāḥildeki hūy u hāy-i ḫamsi

göre:

1. **göre:**

Diğer 5

Satır: **14**

Uygun şekilde, uygun olarak.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ
üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on
günde baʿżen bir ayda

2. **göre:**

Diğer 35

Satır: **13**

Uygun şekilde, uygun olarak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı
olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40
baṭman ḫamsi urulabilir

3. **göre:**

Diğer 35

Satır: **17**

Uygun şekilde, uygun olarak.

göre degişir ṭoprağıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

4. **göredir:**-*dir*

Diğer 35

Satır: **15**

Uygun şekilde, uygun olarak.

ancaḳ bu ṭoprağıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

5. **göredir:**-*dir*

Diğer 36

Satır: **6**

Uygun şekilde, uygun olarak.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

6. **göre:**

Diğer 39

Satır: **2**

Uygun şekilde, uygun olarak.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

7. **göre:**

Diğer 53

Satır: **21**

Uygun şekilde, uygun olarak.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

8. **göre:**

Diğer 55

Satır: **14**

Uygun şekilde, uygun olarak.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

9. **göre:**

Diğer 62

Satır: **10**

Uygun şekilde, uygun olarak.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

10. **göre:**

Diğer 29

Satır: **11**

Hesaba katılırsa, bakılırsa.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

11. **göre:**

Diğer 30

Satır: **12**

Hesaba katılırsa, bakılırsa.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

12. **göre:**

Diğer 60

Satır: **8**

Hesaba katılırsa, bakılırsa.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandıġına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

13. **göre:**

Diğer 12

Satır: **7**

Göz önünde tutulursa, bakılırsa.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

14. **göre:**

Diğer 41

Satır: **2**

Göz önünde tutulursa, bakılırsa.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

15. **göre:**

Diğer 41

Satır: **22**

Göz önünde tutulursa, bakılırsa.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadıġı muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

16. **göre:**

Diğer 41

Satır: **24**

Göz önünde tutulursa, bakılırsa.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

17. **göre:**

Diğer 45

Satır: **5**

Göz önünde tutulursa, bakılırsa.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

18. **göre:**

Diğer 62

Satır: **11**

Göz önünde tutulursa, bakılırsa.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

19. **göre:**

Diğer 58

Satır: **1**

Bakılırsa.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

20. **göre:**

Diğer 64

Satır: **11**

Bakılırsa.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

Görele Każāsı:

1. **Görele Ḳażāsı:**

Diğer 48

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Görele ilçesi.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

göriyursun:

1. **göriyursun:**

Diğer 110

Satır: **21**

Görüyorsun.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

görül:

1. **görülmüş:**-*müş*

Diğer 30

Satır: **1**

Gereken iş yapılmış olmak.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş

Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

2. **görülmemek:**-*me, -mek*

Diğer 101

Satır: **23**

Görünmek, görülür duruma gelmek, gözükmek.

Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

görün:

1. **görünen:**-*en*

Diğer 24

Satır: **21**

Görülür halde olmak, görülebilecek durum veya nitelikte olmak.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

2. **görünen:**-*en*

Diğer 25

Satır: **10**

Görülür halde olmak, görülebilecek durum veya nitelikte olmak.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

3. **görünen:**-*en*

Diğer 25

Satır: **11**

Görülür halde olmak, görülebilecek durum veya nitelikte olmak.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

4. **görünen:**-*en*

Diğer 27

Satır: **24**

Olduğu hissini vermek, etkisi bırakmak, izlenim uyandırmak.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

5. **görünür.:**-*ür*

Diğer 29

Satır: **7**

Olduğu hissini vermek, etkisi bırakmak, izlenim uyandırmak.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḥamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḥamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

6. **görünmezseñ:**-*mez, -se, -ñ*

Diğer 2

Mısra: **1**

Kendini göstermek, ortaya çıkmak.

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḥamsi

7. **görünmesi:**-*me, -si*

Diğer 3

Satır: **18**

Kendini göstermek, ortaya çıkmak.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḥamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḥalḳıñ

8. **görünmez:**-*mez*

Kaside 1

Mısra: **7**

Kendini göstermek, ortaya çıkmak.

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḥamsi

görünmez cins:

1. **görünmez cins:**

Diğer 50

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Gözle görünmeyen, felakete sebebiyet veren şey veya kimse.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

görünür görünmez şeyṭān şerri:

1. **görünür görünmez şeyṭān şerri:**

Diğer 46

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Gözle görünür veya görünmez felaketler.

ne diyorlar māhī-keş ḥamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḥamsiniñ devāʾī

görünür görünmez şeyṭān şerrinden:

1. **görünür görünmez şeyṭān şerrinden:**-*n, -den*

Diğer 48

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Gözle görünür veya görünmez felaketler.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

görünür şeyṭānlara:

1. **görünür şeyṭānlara:**-*lar, -a*

Diğer 50

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Gözle görülebilen, felakete sebebiyet veren şey veya kimse. II Kötü insan.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḥamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

görünüş:

1. **görünüşü:**-*ü*

Diğer 25

Satır: **4**

Bulunulan bir yerden görülebilen alan, görünüm, manzara.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

2. **görünüş:**

Diğer 49

Satır: **3**

Bulunulan bir yerden görülebilen alan, görünüm, manzara.

Ḥamsi ḳayıḳlarda iken ḳuş bakışı görünüş

3. **görünüşü:**-*ü*

Diğer 65

Satır: **3**

Bulunulan bir yerden görülebilen alan, görünüm, manzara.

Ṭrabzon şehri ḥamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi Mümḥāneönü. Ġarbdan görünüşü

4. **görünüş.:**

Diğer 88

Satır: **2**

Bulunulan bir yerden görülebilen alan, görünüm, manzara.

Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya sāḥili şarḳdan görünüş.

5. **görünüş:**

Diğer 93

Satır: **2**

Bulunulan bir yerden görülebilen alan, görünüm, manzara.

Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḥāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

görünüşlü:

1. **görünüşlü:**

Diğer 25

Satır: **14**

Herhangi bir biçimde görünüşü olan.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

görür görmez:

1. **görür görmez:**

Diğer 19

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir varlığın gözle hissedildiği ilk an.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

<u>göster:</u>

1. **gösterir:**-*ir*

Diğer 8

Satır **6**

Belirtmek, anlatmak.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

2. **gösterdiginden:**-*dig, -i, -n, -den*

Diğer 12

Satır: **10**

Belirtmek, anlatmak.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

3. **gösteren:**-*en*

Diğer 12

Satır: **4**

Belirtmek, anlatmak.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

4. **gösterir:**-*ir*

Diğer 8

Satır: **21**

Görünmek, benzemek.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

5. **gösteren:**-*en*

Diğer 26

Satır: **8**

Tesiri bırakmak, intibaını vermek.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

6. **göstermesini:**-*me, -si, -n, -i*

Diğer 45

Satır: **21**

İşaret etmek.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḫareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

7. **gösterdigi:**-*dig, -i*

Diğer 50

Satır: **10**

Olarak bildirmek, zannını uyandıracak tarzda davranmak.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḫayvānlara ṣuyunu içirmek

8. **gösteriyorum:**-*i, -yor, -um*

Diğer 53

Satır: **11**

Bir şeyi yazıyla anlatmak.

aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

9. **gösterdigi:**-*dig, -i*

Diğer 59

Satır: **20**

Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

10. **gösterdigi:**-*dig, -i*

Diğer 66

Satır: **1**

Göz önüne sermek.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn

numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

11. **göstermesin:**-*me, -sin*
Kaside 1
Mısra: **258**
Yaşatmak, yaşamasına yol açmak.
Cemʿiyyet-i niʿmetiñ Ḫüdāsı
Göstermesin iḫtifā-yı ḥamsi

gösteril:

1. **gösterilen:**-*en*
Diğer 3
Satır: **12**
Ortaya konmak.
uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḥṣe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

2. **gösterilen:**-*en*
Diğer 46
Satır: **22**
Ortaya konmak.
mıṣrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur z̄āten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

3. **gösterilmişdir:**-*miş, -dir*
Diğer 51
Satır: **17**
Ortaya konmak.
mıṣrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

4. **gösterilen:**-*en*
Diğer 4
Satır: **14**
Kitabın içinde bir şeye yer verilmek, işaret edilmek.
edilmişdir bu baḥiṣleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eṣerlerle bir ḳısım meşhūdāt

götür:

1. **götürülmesini:**-*ül, -me, -si, -n, -i*
Diğer 20
Satır: **21**
Taşımak, ulaştırmak.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

2. **götürülecek:**-*ül, -ecek*
Diğer 34
Satır: **13**
Taşımak, ulaştırmak.
Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḥamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

götürü pāzār:

1. **götürü pāzār:**
Diğer 38
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Bir işin bütününe fiyat biçilerek yapılan anlaşma.
ve götürü pāzār ṣatılır ḥamsi balıġıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

göz:

1. **gözleri:**-*ler, -i*
Diğer 5
Satır: **5**
Görme organı.
aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **gözleri:**-*ler, -i*
Diğer 8
Satır: **1**
Görme organı.
Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūz̄-ı naẓara delālet etse gerekdir

3. **gözleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 8

Satır: **7**

Görme organı.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

4. **gözü:**-*ü*

Diğer 23

Satır: **4**

Görme organı.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

5. **gözleri:**-*ler, -i*

Diğer 43

Satır: **21**

Görme organı.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

6. **gözlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 53

Satır: **1**

Görme organı.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

7. **gözleri:**-*ler, -i*

Gazel 2

Mısra: **5**

Görme organı.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

8. **göze:**-*e*

Muhammes 1

Mısra: **37**

Görme organı.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

9. **gözlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Muhammes 1

Mısra: **8**

Görme organı.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āṣā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

10. **gözü:**-*ü*

Muhammes 2

Mısra: **64**

Görme organı.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

11. **gözlüdür.:**-*lü, -dür*

Diğer 6

Satır: **22**

Delik, boşluk.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

12. **gözleri:**-*ler, -i*

Diğer 19

Satır: **25**

İçinden bir şey geçebilen yarık, delik.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

göz dermānı:

1. **göz dermānı:**

Diğer 50

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Göz tedavisi için gerekli olan ilaç.

Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

2. **göz dermānı:**

Gazel 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Göz tedavisi için gerekli olan ilaç.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

göz kırkıyorlar:

1. **göz ḳırḳıyorlar:**-*ı, -yor, -lar*

Diğer 26

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Göz kırpmak. II Titrek titrek yanmak, yanıp sönüyormuş gibi görünmek.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

göz ṭabībi:

1. **göz ṭabībi:**

Diğer 50

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Göz doktoru.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

2. **göz ṭabībi:**

Diğer 61

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Göz doktoru.

Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

3. **göz ṭabībi:**

Kaside 2

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Göz doktoru.

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

göze çarpar:

1. **göze çarpar:**-*ar*

Diğer 67

Satır: **16**

Kelime Tipi: **Deyim**

Dikkati üzerine çekmek.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẕudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

gözet:

1. **gözet:**

Diğer 47

Satır: **18**

Göz önünde tutmak, dikkat etmek, önem vermek.

mizāḫī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

gözleriñiziñ öñünde cānlanırcasına:

1. **gözleriñiziñ öñünde cānlanırcasına:**

Diğer 25

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Zihninde, hayalinde canlanmak.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

gözleruñ:

1. **gözleruñ:**

Diğer 107

Satır: **15**

Gözlerin.

Gözleruñ alacadan
Senden küçügi gitdi

gözü bizde:

1. **gözü bizde:**

Diğer 100

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

"Bizi elde etmeyi aklına koymuş, ele geçirmek ister." anlamına gelen söz.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır
başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

gözü ḳamaşır:

1. **gözü ḳamaşır:**-*ır*

Diğer 8

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Gözüne giren bir ışık veya parlaklık sebebiyle kısa

bir zaman için başka bir şey göremeyecek şekilde görüşü bulanmak.
bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

gözü pek olanlarıdır:

1. **gözü pek olanlarıdır:**-*an, -ları, -dır*
Diğer 98
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Soğuğa dirençli olmak. II Cesur, korkusuz olmak.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır z̄āten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

gözük:

1. **gözükür:**-*ür*
Diğer 22
Satır: **10**
Görünmek.
çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḥamsi
balığı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̄ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

2. **gözüken:**-*en*
Diğer 24
Satır: **25**
Görünmek.
sāḥillerde ve baʿżen dāḥillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

gözümüzü dört açdık:

1. **gözümüzü dört açdıḳ:**-*dı, -ḳ*
Diğer 101
Satır: **23**
Kelime Tipi: **Deyim**
Aldanmamak için çok uyanık bulunmak.
Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

gözümüzüñ öñünde:

1. **gözümüzüñ öñünde:**
Diğer 27
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Herkesin görebileceği yerde.
gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve s̱emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

gözüne duman kaçdı:

1. **gözüne duman ḳaçdı:**-*dı*
Diğer 110
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Hüzünlenmek.
Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

gözüne şoḳsun:

1. **gözüne şoḳsun:**-*sun*
Diğer 61
Satır: **22**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bir kimsenin görmediği veya bulamadığı bir şeyi, ona sert bir tavırla göstermek. II Bir ilacı kendi gözüne sürmek.
Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

2. **gözüne şoḳsun:**-*sun*
Kaside 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bir kimsenin görmediği veya bulamadığı bir şeyi, ona sert bir tavırla göstermek. II Bir ilacı kendi gözüne sürmek.
Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

ġrup:

1. **ġrup:**
Diğer 24
Satır: **22**
Aralarında herhangi bir yönden benzerlik veya ilgi bulunan şey veya kimselerin meydana getirdiği topluluk, küme, öbek, takım.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

ġulām-ı engūr-i:

1. **ġulām-ı engūr-i:**-*i*

Diğer 106

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Üzüm delikanlısı, genci. II Şarap.

Aldı Yaşar Şādī

Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār

gūn-ā-gūn:

1. **gūn-ā-gūn:**

Diğer 66

Satır: **1**

Türlü türlü, çeşit çeşit.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn

numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

güne:

1. **güne:**

Diğer 11

Satır: **12**

Tür, nevi, çeşit, tarz.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil

ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

2. **güne:**

Diğer 15

Mısra: **1**

Tür, nevi, çeşit, tarz.

ḳulup ipṣarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye baġırırlar bir güne mürver

aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca

Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

3. **güne:**

Diğer 32

Satır: **17**

Tür, nevi, çeşit, tarz.

bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder şāʿir de şu beyti

inṣād ediyor

ġurūb etmek:

1. **ġurūb etmek:**-*mek*

Diğer 23

Mısra: **15**

Kelime Tipi: **Deyim**

Ufukta görünmez olmak, batmak.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere

Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz

ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

ġuruş:

1. **ġuruṣa:**-*a*

Diğer 17

Satır: **11**

Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.

yüz paradan beş ġuruṣa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ

bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

2. **ġuruş:**

Diğer 21

Satır: **20**

Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur. Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

3. **ġuruş:**

Diğer 30

Satır: **11**

Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı

ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

4. **ġuruşda:**-*da*

Diğer 30

Satır: **16**

Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

5. **ġuruş:**
Diğer 38
Satır: **22**
Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.
gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

6. **ġuruşa:**-*a*
Diğer 39
Satır: **2**
Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.
tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

7. **ġuruşdan:**-*dan*
Diğer 39
Satır: **5**
Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.
sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

gūşuñda ṭut:
1. **gūşuñda ṭut:**
Diğer 47
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Söylenen söze önem vermek, unutmamak.
mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

gūyā:
1. **gūyā:**
Diğer 6
Mısra: **25**
Sözde, sanki.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

2. **gūyā:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Adeta, zannedersin ki.
Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

3. **gūyā:**
Kaside 1
Mısra: **141**
Adeta, zannedersin ki.
Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

4. **gūyā:**
Muhammes 1
Mısra: **35**
Adeta, zannedersin ki.
Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir

gūyā ki:
1. **gūyā ki:**
Kaside 1
Mısra: **98**
Kelime Tipi: -
Sanki.
Ellerde sepet sepet ṭaşırlar
Gūyā ki cihān lālā-yı ḫamsi

2. **gūyā ki:**
Muhammes 3
Mısra: **20**
Kelime Tipi: -
Sanki, sanırsın ki.
Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

Guyan:

1. **Guyan'da:**-*da*

Diğer 18

Satır: **17**

Guyana. Atlas Okyanusu'na kıyısı olan ülke.

Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

gūyiyā:

1. **gūyiyā:**

Muhammes 2

Mısra: **69**

Güya, sanki.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

gübre:

1. **gübre:**

Diğer 21

Satır: **19**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre. II Gübrelik hamsi.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur.
Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

2. **gübre:**

Diğer 34

Satır: **3**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre. II Gübrelik hamsi.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

3. **gübre:**

Diğer 34

Satır: **17**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre. II Gübrelik hamsi.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

4. **gübre:**

Diğer 99

Satır: **6**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre. II Gübrelik hamsi.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

5. **gübre:**

Diğer 35

Satır: **1**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

6. **gübre:**

Diğer 35

Satır: **8**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

7. **gübreler:**-*ler*

Diğer 35

Satır: **5**

Verimini arttırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre.

vaż'iyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fi'ātları

gübrele:

1. **gübrelemege:**-*meg, -e*

Diğer 17

Satır: **2**

Verimini arttırmak, beslemek için toprağa gübre karıştırmak, gübre dökmek.
Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

2. **gübrelenen:**-*n*, -*en*
Diğer 38
Satır: **16**
Verimini arttırmak, beslemek için toprağa gübre karıştırmak, gübre dökmek.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

3. **gübreler:**-*r*
Diğer 38
Satır: **20**
Verimini arttırmak, beslemek için toprağa gübre karıştırmak, gübre dökmek.
şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

gübrelik:

1. **gübrelik:**
Diğer 6
Satır: **21**
Gübre amaçlı kullanılan. II Gübrelik hamsi.
geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
ağları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

2. **gübrelik:**
Diğer 99
Satır: **9**
Gübre amaçlı kullanılan. II Gübrelik hamsi.
istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

gübrelik hamsi:

1. **gübrelik ḫamsi:**
Diğer 32
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Gübre amaçlı kullanılan hamsi.
gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

2. **gübrelik ḫamsi:**
Diğer 46
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Gübre amaçlı kullanılan hamsi.
Haẓmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu şāʿirler

gübrelik hamsiniñ:

1. **gübrelik ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 39
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Gübre amaçlı kullanılan hamsi.
sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

2. **gübrelik ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 49
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Gübre amaçlı kullanılan hamsi.
Ḫamsiniñ köylere naḳli
Gübrelik ḫamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

gübrelik hamsiyi:

1. **gübrelik ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 34
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Gübre amaçlı kullanılan hamsi.
çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.

Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi
marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

gübre-zār:

1. **gübre-zāre:**-*e*

Kaside 1

Mısra: **255**

Gübre yeri, gübrelenmiş olan tarla.

Başdan başa gübre-zāre dönsün
Tarla-yı tütün-nümā-yı ḫamsi

güç:

1. **güç:**

Diğer 46

Satır: **1**

Sindirimi güç, zor olan.

Haẓmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi
kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu
şāʿirler

güç belā:

1. **güç belā:**

Diğer 101

Satır: **19**

Kelime Tipi: **-**

Zorlukla, güçlük çekerek.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir
ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḫamiyyetlü efendimiz

güç olur:

1. **güç olur:**-*ur*

Diğer 34

Satır: **23**

Kelime Tipi: **-**

Güçlükle, zorla olmak.

temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli
belediyece menʿ edilmişdi ṣu denilen

güçleş:

1. **güçleşir.:**-*ir*

Diğer 62

Satır: **6**

Güç duruma gelmek, zorlaşmak.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ
ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu
ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

güçlük çekilmemek:

1. **güçlük çekilmemek:**-*il, -me, -mek*

Diğer 27

Satır: **11**

Kelime Tipi: **Deyim**

Zorlukla karşılaşmak.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya
yalıya doġru

gücümüze gitmezdi:

1. **gücümüze gitmezdi:**-*mez, -di*

Diğer 102

Satır: **7**

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönlü kırılmak, onuruna dokunmak.

Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

güfte:

1. **güfte-i:**-*i*

Diğer 111

Satır: **13**

Musiki eserlerinin söz kısmı.

Güfte-i Ḫalīl Nihād
Ḫaçan gelduḳ Pariz'e

2. **güfte-i:**-*i*

Diğer 152

Satır: **6**

Musiki eserlerinin söz kısmı.

Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb
Güfte-i Ḫalīl Nihād

gül:

1. **gülmez:**-*mez*

Diğer 1

Mısra: **19**

Mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.

Pişmedigi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

gül gibi:

1. **gül gibi:**

Diğer 66

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Çok iyi, çok güzel.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫşi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

gül ü bülbülü:

1. **gül ü bülbülü:**-*ü*

Diğer 67

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Klasik edebiyatta gül ve bülbül ile ilgili hikayeler.

terennüm edilen baʿżı şābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meşelā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

güle oynaya:

1. **güle oynaya:**

Diğer 59

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Neşe içinde, neşeyle.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

güler yüzle ḳarşılandıḳ:

1. **güler yüzle ḳarşılandıḳ:**-*n, -dı, -ḳ*

Diğer 30

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Samimi, içten davranmak, yakınlık göstermek.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

güllaç:

1. **güllaç:**

Diğer 53

Satır: **14**

Nişastadan yapılan, çok ince kuru yufkadan hazırlanan tatlı.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi şüdlaç

2. **güllaç:**

Diğer 54

Satır: **16**

Nişastadan yapılan, çok ince kuru yufkadan hazırlanan tatlı.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

3. **güllaç:**

Gazel 2

Mısra: **12**

Nişastadan yapılan, çok ince kuru yufkadan hazırlanan tatlı.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

gül-sitān-ı deryā şükūfe açmış:

1. **gül-sitān-ı deryā şükūfe açmış:**-*mış*

Kaside 1

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Denizin gül bahçesi çiçek açmak. II Hamsi mevsimi başlamak.

Açmış yine gül-sitān-ı deryā
Biñ dürlü şükūfe hāy-ı ḫamsi

gümüş:

1. **gümüş:**

Diğer 7

Satır: **21**

Gümüş rengi.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

2. **gümüş:**

Diğer 8

Satır: **18**

Gümüş rengi.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

3. **gümüş:**

Diğer 19

Satır: **12**

15-16 santim boyunda, ince, beyaza yakın gümüş renginde, eti çok makbul kemikli balık. Aterina.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

4. **gümüş:**

Kaside 1

Mısra: **132**

15-16 santim boyunda, ince, beyaza yakın gümüş renginde, eti çok makbul kemikli balık. Aterina.

Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya gümüş çaça-yı ḫamsi

gümüş akındısından:

1. **gümüş aḳındısından:**-*n, -dan*

Diğer 43

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Deniz içinde kalabalık halde hareket eden gümüş rengindeki hamsiler.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

Gümüş-hāne elması:

1. **gümüş-ḫāne elması:**

Diğer 104

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Gümüşhane'de yetişen bir çeşit elma.

ḫamsi pilakisi ḫamsi dolması ḫamsi yaḫnīsi ḫamsi pilāvı ḫamsi ṣalaṭası
ḫamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

gümüşī:

1. **gümüşīdir:**-*dir*

Diğer 17

Satır: **20**

Beyazımsı parlak gri renk, gümüş rengi.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

gümüşlü:

1. **gümüşlü:**

Diğer 24

Satır: **10**

Gümüş parlaklığında olan, gümüş rengini andıran.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

gün:

1. **gün:**

Diğer 3

Satır: **18**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

2. **günü:**-*ü*

Diğer 3

Satır: **21**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

3. **günde:**-*de*

Diğer 5

Satır: **14**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭaların üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

4. **gün:**

Diğer 11

Satır: **17**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

5. **gündür.:**-*dür*

Diğer 11

Satır: **18**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

6. **gün:**

Diğer 15

Satır: **11**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

7. **gün:**

Diğer 19

Satır: **5**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

8. **gün:**

Diğer 38

Satır: **4**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

altına döner ve ṭoprāḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

9. **gün:**

Diğer 38

Satır: **8**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

10. **günde:**-*de*

Diğer 40

Satır: **9**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

11. **gün:**

Diğer 60

Satır: **13**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

12. **gün:**

Diğer 62

Satır: **4**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

13. **gününde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 103

Satır: **8**

Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

14. **gün:**
Diğer 109
Satır: **14**
Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

15. **güni:**-*i*
Diğer 113
Satır: **12**
Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.
Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

16. **güni:**-*i*
Diğer 113
Satır: **12**
Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.
Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

17. **güni:**-*i*
Diğer 113
Satır: **13**
Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.
degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

18. **güni:**-*i*
Diğer 113
Satır: **13**
Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret yirmi dört saatlik zaman parçası.
degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

19. **günler:**-*ler*
Diğer 33
Satır: **16**
Zaman, sıra.
Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdıġı günler hele

20. **günler:**-*ler*
Diğer 97
Satır: **2**
Zaman, sıra.
Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

21. **gün:**
Diğer 1
Mısra: **8**
Zaman, vakit.
Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

22. **gün:**
Diğer 36
Satır: **21**
Zaman, vakit.
hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

23. **günleri:**-*ler, -i*
Diğer 98
Satır: **16**
Haftanın her bir günü.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar faʾidelidir bunlardan ġayrī

günāhı boynuma yazdım:

1. **günāhı boynuma yazdım:**

Diğer 107

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Gelebilecek bütün sonuçları kabul ettim, sorumluluk bana ait anlamına gelen söz.

Günāhı yazdım boynuma
Ne baḳarsuñ bacadan

günde:

1. **günde:**

Gazel 1

Mısra: **1**

Her gün, her vakit.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

2. **günde:**

Muhammes 1

Mısra: **39**

Her gün, her vakit.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

gündüz:

1. **gündüzün:**-*ün*

Diğer 22

Satır: **12**

Gündüz vaktinde.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır
Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

2. **gündüzden:**-*den*

Diğer 26

Satır: **15**

Gündüz vaktinde.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve şulardaki

gündüz külāhlı gece silāḥlı:

1. **gündüz külāhlı gece silāḥlı:**

Diğer 37

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Kimseye sezdirmeden.

gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

güneş:

1. **güneşe:**-*e*

Diğer 8

Satır: **21**

Güneş ışınlarının ve ısısının etkilediği ortam.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

2. **güneş:**

Diğer 23

Satır: **15**

Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
şulara doḳanıyor

3. **güneş:**

Diğer 24

Satır: **1**

Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn
ḳıyılara ḳadar uzamış.

4. **güneşiñ:**-*iñ*

Diğer 24

Satır: **11**

Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḫareketler
seçiliyor bir altun tāc gibi

5. **güneşiñ:**-*iñ*

Diğer 26

Satır: **7**

Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
akṣamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

günlük:

1. **günlükleri:**-*ler, -i*

Diğer 33

Satır: **20**

Gün hesabıyla verilen para, gündelik, yevmiye.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

2. **günlük:**

Diğer 45

Satır: **16**

Belli bir gün içinde olan, o günle ilgili, o güne ait.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

güpegündüz:

1. **güpegündüz:**

Diğer 6

Satır: **7**

Gündüz vakti, her yer iyice aydınlık iken.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

gür:

1. **gür:**

Diğer 48

Satır: **20**

Bol ve güçlü olarak çıkan veya fışkıran.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

2. **gürler:**-*le, -r*

Diğer 1

Mısra: **66**

Guruldamak.

On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

gürültü yapacak:

1. **gürültü yapacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 18

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Düzensiz ve rahatsız edici sesler çıkarmak.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

gürültülü:

1. **gürültülü:**

Diğer 97

Satır: **7**

Gürültüsü olan. II Kalabalık.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız **güzel:**

1. **güzel:**

Diğer 7

Satır: **15**

Çekici, cazip, hoş.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

2. **güzel:**

Diğer 24

Satır: **9**

Sakin, hoş.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

3. **güzel:**

Diğer 23

Satır: **18**

Göze hoş gelen, hayranlık uyandıran.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.

Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

4. **güzel:**

Diğer 24

Satır: **8**

Göze hoş gelen, hayranlık uyandıran.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik

ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu akşamıñ ve güzel

5. **güzel:**

Diğer 24

Satır: **9**

Göze hoş gelen, hayranlık uyandıran.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

6. **güzel:**

Diğer 26

Satır: **1**

Göze hoş gelen, hayranlık uyandıran.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel

martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

7. **güzel:**

Diğer 28

Satır: **14**

İnsanda hoşa giden bir etki ve estetik duygu uyandıran şeyin niteliği.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi

Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

8. **güzel:**

Diğer 43

Satır: **9**

Güzelce, gerektiği gibi, adamakıllı.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde

muḫāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

9. **güzel:**

Diğer 57

Satır: **3**

Daha iyi.

geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefīs olur Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

10. **güzel:**

Diğer 60

Satır: **15**

Hoş.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

11. **güzeldir:**-*dir*

Muhammes 1

Mısra: **16**

Lezzetli.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var

Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

12. **güzel:**

Muhammes 2

Mısra: **38**

Beklenene uygun düşen.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur

Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

güzelce:

1. **güzelce:**

Diğer 54

Satır: **1**

Gerektiği gibi, iyice.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat

ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

2. **güzelce:**

Diğer 55

Satır: **10**

Gerektiği gibi, iyice.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

3. **güzelce:**

Diğer 57

Satır: **8**

Gerektiği gibi, iyice.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḥamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

4. **güzelce:**

Diğer 57

Satır: **24**

Gerektiği gibi, iyice.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḥamsi güzelce

5. **güzelce:**

Diğer 59

Mısra: **9**

Gerektiği gibi, iyice.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

6. **güzelce:**

Diğer 59

Satır: **9**

Gerektiği gibi, iyice.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

Güzelḥiṣār:

1. **Güzelḥiṣār:**

Diğer 24

Satır: **6**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

2. **Güzelḥiṣār'da:**-*da*

Diğer 88

Satır: **1**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya sāḥili şarḳdan görünüş.

güzellik:

1. **güzellikler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **3**

Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

2. **güzellikler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **21**

Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

3. **güzellikleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 24

Satır: **14**

Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḥafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

4. **güzellikleri:**-*leri*

Diğer 25

Satır: **2**

Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün.
manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

güzīn:

1. **güzīn:**
    Kaside 2
    Mısra: **16**
    Seçkin, seçilmiş.
Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

H, Ḥ, Ḫ

hā:

1. **ḫanıñ:**-*nıñ*
    Diğer 11
    Satır: **6**
    Arap alfabesinin yedinci, Türklerin İslamiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılabına kadar 9-10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin dokuzuncu harfi ve bu harfin adı.
Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü'z̲-z̲ikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince me̲selā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **ḫa:**
    Diğer 12
    Satır: **8**
    Arap alfabesinin yedinci, Türklerin İslamiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılabına kadar 9-10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin dokuzuncu harfi ve bu harfin adı.
ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

3. **ḫāda:**-*da*
    Kaside 1
    Mısra: **83**
    Arap alfabesinin yedinci, Türklerin İslamiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılabına kadar 9-10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin dokuzuncu harfi ve bu harfin adı.
Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā
Ḫā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

4. **ha:**
    Diğer 105
    Satır: **5**
    Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.
Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

5. **ha:**
    Diğer 110
    Satır: **7**
    Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.
Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

6. **ha:**
    Diğer 111
    Satır: **2**
    Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.
o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

7. **ha:**
    Diğer 113
    Satır: **13**
    Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.
degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

8. **ha:**
    Diğer 113
    Satır: **13**
    Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.
degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ

ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

9. **ha:**

Diğer 113

Satır: **14**

Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

10. **ha:**

Diğer 114

Satır: **12**

Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

11. **ha:**

Muhammes 1

Mısra: **29**

Dikkati çekmek için kullanılan bir söz.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

12. **ha:**

Diğer 110

Satır: **8**

Aşağı yukarı, neredeyse anlamına gelir.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

13. **ha:**

Diğer 110

Satır: **13**

Hayret ifade eder.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

14. **ha:**

Diğer 111

Satır: **6**

Anlamı güçlendirmek için kullanılan ifade.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

15. **ha:**

Diğer 111

Satır: **8**

Anlamı güçlendirmek için kullanılan ifade.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

16. **ha:**

Diğer 111

Satır: **16**

Hadi.

Hasret olduḳ tenize
Ha ḳalḳalum uşaḳlar

17. **ha:**

Diğer 113

Satır: **7**

Evet.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

18. **ha:**

Diğer 113

Satır: **19**

Bir şeyin o anda akla geldiğini veya o anda anlaşıldığını göstermek için kullanılır.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

19. **ha:**

Diğer 114

Satır: **17**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

20. **ha:**

Diğer 114

Satır: **18**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

21. **ha:**

Diğer 114

Satır: **22**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha şorayirım pıraşanıñ cinsuni Sen diyerşun ḳamışlu

22. **ha:**

Diğer 115

Satır: **6**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha Toḫum naşul

23. **ha:**

Diğer 115

Satır: **6**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha Toḫum naşul

24. **ha:**

Diğer 115

Satır: **9**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

hepisinu yazar citāblar Ha dururşun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā şormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

25. **ha:**

Diğer 115

Satır: **14**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

26. **ha:**

Diğer 115

Satır: **17**

Kızgınlık ifade eden bir kelime.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efeṇdim ic duymamişim ḫamsi cübre

27. **ha:**

Diğer 115

Satır: **1**

İşte.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

28. **ha:**

Diğer 115

Satır: **10**

İşte.

hepisinu yazar citāblar Ha dururşun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā şormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

29. **ha:**

Diğer 115

Satır: **11**

Soru bildirir.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naşul yaparşun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efeṇdim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

30. **ha:**

Diğer 115

Satır: **15**

Soru bildirir.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben şorayirum saña cübre sen derşun baġa şerbet Saña şerbet şoran

31. **ha:**

Diğer 115

Satır: **24**

Soru bildirir.

C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley mişun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

32. **ha:**

Diğer 116

Satır: **5**

Soru bildirir.

añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

<u>ha bööyle:</u>

1. **ha bööyle:**

Diğer 107

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

İşte böyle, tam olarak bu şekilde.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

<u>ha bu:</u>

1. **ha bu:**

Diğer 108

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İşte bu.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

2. **ha bu:**

Diğer 108

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

İşte bu.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

3. **ha bu:**

Diğer 112

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

İşte bu.

bu türküyi
Hey uşaḳlar uşaḳlar

4. **ha bu:**

Diğer 114

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

İşte bu.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

<u>ha pöyle:</u>

1. **ha pöyle:**

Diğer 108

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ha böyle, işte bu şekilde.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.
Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

<u>ha pu:</u>

1. **ha pu:**

Diğer 106

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Ha bu, işte bu.

iḥtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

2. **ha pu:**

Diğer 113

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Ha bu, işte bu.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

ha puni:

1. **ha puni:**
   Diğer 105
   Satır: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Ha bunu, işte bunu.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar ṣanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

haber:

1. **ḫaber:**
   Diğer 32
   Satır: **6**
   Hamsinin çıktığının müjdesi.

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

2. **ḫaber:**
   Diğer 103
   Satır: **16**
   Yayın organıyla verilen bilgi.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳārīʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

3. **ḫabere:**-*e*
   Diğer 103
   Satır: **14**
   Yayın organıyla verilen bilgi.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʾı

4. **ḫaber:**
   Müseddes 1
   Mısra: **10**
   Bir şeyle aynı özellikleri taşımak.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

haber alan:

1. **ḫaber alan:**-*an*
   Diğer 101
   Satır: **17**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Öğrenmek, bilgi edinmek.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

haber aldım:

1. **ḫaber aldım:**-*dı, -m*
   Diğer 101
   Satır: **19**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Öğrenmek, bilgi edinmek.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

haber verdigimiz:

1. **ḫaber verdigimiz:**-*dig*, -*imiz*
   Diğer 104
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Bildirmek, haber ulaştırmak.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

haber verilen:

1. **ḫaber verilen:**-*il*, -*en*
   Diğer 26
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Bir durumun, bir olayın belirtisi olmak.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

haber verirler:

1. **ḫaber verirler:**-*ir, -ler*

Diğer 22

Satır: **22**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bildirmek, haber ulaştırmak.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

2. **ḫaber verirler:**-*ir, -ler*

Diğer 32

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bildirmek, haber ulaştırmak. II Müjde vermek.

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

haber-dār olamayacaḳ:

1. **ḫaber-dār olamayacaḳ:**-*a, -ma, -y, -acaḳ*

Diğer 7

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Haberi olmak, bilmek, öğrenmek.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur ṣāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar ża ʿīf ẕā ʾiḳası leẕīẕ nev ʿiniñ ṭa ʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

haberuñuz olsun:

1. **ḫaberuñuz olsun:**-*sun*

Diğer 105

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Haberiniz olsun.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

habis-ḫāne:

1. **ḫabis-ḫāne:**

Diğer 108

Satır: **18**

Hapis cezasına çarptırılanların cezaları süresince kapatıldıkları yer, cezaevi.

ʿAlī ʿOs̱mān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOs̱mān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

habuni:

1. **habuni:**

Diğer 105

Satır: **4**

Ha bunu, işte bunu.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

haçan:

1. **haçan:**

Diğer 105

Satır: **2**

Üstüne üstlük.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

2. **ḫaçan:**

Diğer 110

Satır: **8**

İşte.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

3. **ḫaçan:**

Diğer 111

Satır: **14**

İşte.

Güfte-i Ḫalīl Nihād
Ḫaçan gelduḳ Pariz'e

4. **ḫaçan:**

Diğer 111

Satır: **5**

Ne zaman ki.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḫaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

5. **ḥaçan:**

Diğer 110

Satır: **19**

İşte o vakit.

Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

6. **haçan:**

Diğer 112

Satır: **5**

İşte o vakit.

haçan ʿaṣḳa celdu da naṣil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḥamsi paluġu gibi.
Hele uṣaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

7. **haçan:**

Diğer 112

Satır: **7**

İşte o vakit.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

8. **ḥaçan:**

Diğer 110

Satır: **11**

Gördüm ki.

ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

9. **haçan:**

Diğer 112

Satır: **3**

Gördüm ki.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

<u>Hāce Hüsnī Efendi:</u>

1. **Ḫāce Ḥüsnī Efendi:**

Diğer 152

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu olan şair tüccar olan babası İsmail Efendi'yle İstanbul'a gitmiştir. Darü'l-maarifte okuyarak birincilikle mezun olmuştur. Çeşitli mekteplerde Farsça öğretmeni olarak görev yapmıştır. Hüsn-i Eser unvanlı mesnevisi basılmıştır ancak Galatat, Gülistan Şerhi Mukaddemesi basılmamıştır.

Ḫāfıẓ Zühdī Efendi
Ḫāce Ḥüsnī Efendi Zīver Efendi

2. **Ḫāce Ḥüsnī Efendi:**

Gazel 2

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu olan şair tüccar olan babası İsmail Efendi'yle İstanbul'a gitmiştir. Darü'l-maarifte okuyarak birincilikle mezun olmuştur. Çeşitli mekteplerde Farsça öğretmeni olarak görev yapmıştır. Hüsn-i Eser unvanlı mesnevisi basılmıştır ancak Galatat, Gülistan Şerhi Mukaddemesi basılmamıştır.

Ḫāce Ḥüsnī Efendi

<u>ḥācet:</u>

1. **ḥācet:**

Diğer 50

Satır: **22**

Herhangi bir şey için gerekli olma, lüzum.

Hangi ʿuẓvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿuẓvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

<u>hacim:</u>

1. **ḥacimde:**-*de*

Diğer 58

Satır: **18**

Ölçü.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḥamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

2. **ḥacimde:**-*de*

Diğer 60

Satır: **13**

Ölçü.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḥamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḥamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

ḥacle-i ṣayd:

1. **ḥacle-i ṣayd:**
    Diğer 26
    Satır: **17**
    Kelime Tipi: -
    Avlanmanın gerdek odası. II Avın yapılacağı yer.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḥamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aşıl ḥamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

ḥaddim mi:

1. **ḥaddim mi:**
    Kaside 1
    Mısra: **182**
    Kelime Tipi: -
    "Böyle bir şeye cesaret edebilir miyim, bana yakışır mı?" anlamında tevazu sözü.

Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḥaddim mi benim alay-ı ḥamsi

ḥādise:

1. **ḥādiṣesi:**-*si*
    Diğer 35
    Satır: **4**
    Hava olayı.

ḳomları ḥamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḥamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādiṣesi ḥamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

2. **ḥādiṣesiyle:**-*si, -y, -le*
    Diğer 37
    Satır: **25**
    Hava olayı.

ḥādiṣesiyle biraz zamān da göklerde uçaraḳ yaşar

3. **ḥādiṣe:**
    Diğer 36
    Satır: **21**
    Olay, vaka.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

ḥādise-i ṭabīʿiyyesinden:

1. **ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden:**-*si, -n, -den*
    Diğer 37
    Satır: **1**
    Kelime Tipi: -
    Tabiat olayı.

ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

ḫafīf:

1. **ḫafīf:**
    Diğer 8
    Satır: **21**
    Belli, tabii veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktarı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

2. **ḫafīf:**
    Diğer 23
    Satır: **16**
    Belli, tabii veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktarı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

3. **ḫafīf:**
    Diğer 23
    Satır: **21**
    Belli, tabii veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktarı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eṣer-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

4. **ḫafīf:**

Diğer 24

Satır: **13**

Belli, tabii veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktarı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

5. **ḫafīf:**

Diğer 25

Satır: **18**

Belli, tabii veya kabul edilmiş bir ölçüye göre yoğunluğu, miktarı, şiddeti, etkisi az olan, az miktarda, biraz.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

6. **ḫafīf:**

Diğer 24

Satır: **20**

Derinliği çok olmayan.

şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāşılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

7. **ḫafīf:**

Diğer 25

Satır: **19**

Gücü az olan, belli belirsiz.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere akıyor şanıyorsuñuz.

8. **ḫafīf:**

Diğer 46

Satır: **17**

Etki gücü az olan.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

9. **ḫafīf:**

Diğer 58

Satır: **10**

Ateş için etkisi az olan, kısık.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

<u>ḥāfız:</u>

1. **ḥāfıẓ:**

Diğer 68

Satır: **22**

Kuran-ı Kerimi bütünüyle ezberlemiş olan ve ezberden okuyabilen kimse.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

<u>Hāfız İbrāhim Edhem Efendi'niñ:</u>

1. **Ḥāfıẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ:***-niñ*

Diğer 108

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Özel isim.

Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lüṭfī Fikrī Beg'le Ḥāfıẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir
ziyāfet vermişdir.

<u>Hāfız Zühdī:</u>

1. **Ḥāfıẓ Zühdī:**

Diğer 1

Mısra: **93**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un alim ve şairlerindendir. Babası Hacı İsmail Efendi'den icazetname almıştır. Trabzon'da nüfus kalemi mukayyidi olduktan sonra Divan-ı Temyiz-i Vilayet azalığına tayin edilmiştir. Kuran'ın ser-defteri idi. Trabzon'da yirmi sene hatim ile teravi kıldırmıştır.

Ḥāfıẓ Zühdī

<u>Hāfız Zühdī Efendi:</u>

1. **Ḥāfıẓ Zühdī Efendi:**

Diğer 152

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un alim ve şairlerindendir. Babası Hacı İsmail Efendi'den icazetname almıştır. Trabzon'da nüfus kalemi mukayyidi olduktan sonra Divan-ı Temyiz-i Vilayet azalığına tayin edilmiştir. Kuran'ın ser-defteri idi. Trabzon'da yirmi sene hatim ile teravi kıldırmıştır.

Ḥāfıẓ Zühdī Efendi

Ḥāce Ḥüsnī Efendi Zīver Efendi

hafta:

1. **hafta:**

Diğer 63

Satır: **15**

Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini
ġāʾibedecekleri için

2. **hafta:**

Diğer 101

Satır: **11**

Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẓīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

3. **hafta:**

Kaside 1

Mısra: **119**

Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.

Bir hafta ṭaʿāma yer bıraḳmaz
Olduḳça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

haftalarca:

1. **haftalarca:**

Diğer 102

Satır: **4**

Uzun süre.

Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

hāʾiz:

1. **ḫāʾiz:**

Diğer 20

Satır: **7**

Niteliği taşıyan, sahip.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

2. **ḫāʾizdir:**-*dir*

Diğer 99

Satır: **21**

Niteliği taşıyan, sahip.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḥāʾizdir desem
mübālaġa etmiş şayılmam.

hāk:

1. **ḫāki:**-*i*

Gazel 6

Mısra: **10**

Toprak. II Yer.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

hakāyıḳ-küster:

1. **ḫaḳāyıḳ-küsterde:**-*de*

Diğer 13

Satır: **18**

Gerçekleri yayan, hakikatlere yer veren.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

haḳīḳatde:

1. **ḫaḳīḳatde:**

Diğer 9

Satır: **19**

Aslına bakılırsa, gerçekte, aslında.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḫaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

2. **ḥaḳīḳatde:**

Diğer 52

Satır: **19**

Aslına bakılırsa, gerçekte, aslında.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası

ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

ḥakk:

1. **ḥaḳḳı:**-*ı*

Diğer 40

Satır: **18**

Hukukun veya geleneğin bir kimseye tanıdığı şey, hisse, pay.

şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

ḥakkā:

1. **ḥaḳḳā:**

Diğer 13

Satır: **12**

Gerçekten, doğrusu, elhak.

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eṣer-i müfīddir. 1005 sāl-i

2. **ḥaḳḳā:**

Diğer 14

Satır: **7**

Gerçekten, doğrusu, elhak.

ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā

eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

3. **ḥaḳḳā:**

Diğer 15

Satır: **21**

Gerçekten, doğrusu, elhak.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet

edecek māʾide-i mübāreke olur.

Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr eyledi:

1. **Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr eyledi:**-*di*

Diğer 46

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Allah tarafından emredilmek, uygun görünmek.

muvāfıḳ gelir

Ṣānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr

2. **Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr eyledi:**-*di*

Muhammes 2

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Allah tarafından emredilmek, uygun görünmek.

Ṣānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

ḥaḳḳında:

1. **ḥaḳḳında:**

Diğer 8

Satır: **4**

Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar

uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

2. **ḥaḳḳında:**

Diğer 9

Satır: **5**

Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.

ḥaḳḳında

Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

3. **ḥaḳḳında:**

Diğer 14

Satır: **4**

Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.

Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden

baḥṣetdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

4. **ḥaḳḳında:**

Diğer 14

Satır: **21**

Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında

ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

5. **ḥaḳḳında:**
Diğer 16
Satır: **2**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥs̲ederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

6. **ḥaḳḳında:**
Diğer 16
Satır: **9**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḫamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

7. **ḥaḳḳında:**
Diğer 19
Satır: **3**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli e̲seriñ müstefīd olduġum müdericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥi̲s satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥs̲i bitiriyorum

8. **ḥaḳḳında:**
Diğer 47
Satır: **24**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

9. **ḥaḳḳında:**
Diğer 60
Satır: **9**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

10. **ḥaḳḳında:**
Diğer 69
Satır: **6**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski ṣāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

11. **ḥaḳḳında:**
Diğer 97
Satır: **1**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḫamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

12. **ḥaḳḳındaki:**-*ki*
Diğer 100
Satır: **1**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde
Ġarāʾibü'l-mükevvenātıñ aḳvā-yı
rivāyātındandır.

13. **ḥaḳḳındaki:**-*ki*
Diğer 103
Satır: **20**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḫamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

14. **ḥaḳḳında:**
Diğer 104
Satır: **3**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.
Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla ṣāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

15. **ḥaḳḳında:**
Diğer 104
Satır: **11**
Üzerine, için, hususunda, dair, müteallik.

ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur.
Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

hakkıyla:

1. **haḳḳıyla:**

Muhammes 2

Mısra: **6**

Tam anlamıyla, tam olarak, gerektiği gibi.

Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

hāl:

1. **ḥālde:**-*de*

Diğer 4

Satır: **16**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

ve ehlinden yapılan taḥḳīkātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

2. **ḥali:**-*i*

Diğer 5

Satır: **2**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

3. **ḥālde:**-*de*

Diğer 6

Satır: **6**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

4. **ḥāl:**

Diğer 8

Satır: **2**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

5. **ḥāl:**

Diğer 8

Satır: **5**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

6. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 16

Satır: **22**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

7. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 18

Satır: **12**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

8. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 18

Satır: **20**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

9. **ḥālde:**-*de*

Diğer 20

Satır: **9**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

10. **ḥāli:**-*i*

Diğer 22

Satır: **3**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

11. **ḥāli:**-*i*

Diğer 23

Satır: **24**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

12. **ḥālinde.:**-*i, -n, -de*

Diğer 23

Satır: **22**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eşer-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

13. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 24

Satır: **4**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

14. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 24

Satır: **22**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekşeriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

15. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 25

Satır: **19**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

16. **ḥāl:**

Diğer 26

Satır: **14**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḫuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

17. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 26

Satır: **19**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

18. **ḥāle:**-*e*

Diğer 27

Satır: **21**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

19. **ḥālde:**-*de*

Diğer 28

Satır: **21**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

20. **ḥālde:**-*de*

Diğer 29

Satır: **12**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

21. **ḥālde:**-*de*

Diğer 29

Satır: **20**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

22. **ḥālde:**-*de*

Diğer 34

Satır: **13**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

23. **ḥālde:**-*de*

Diğer 34

Satır: **21**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

24. **ḥālde:**-*de*

Diğer 34

Satır: **22**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

25. **ḫālinde:**-*i*, -*n*, -*de*

Diğer 35

Satır: **19**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

26. **ḫālinde:**-*i*, -*n*, -*de*

Diğer 35

Satır: **20**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

27. **ḥālde:**-*de*

Diğer 36

Satır: **13**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

28. **ḥāli:**-*i*

Diğer 36

Satır: **20**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

29. **ḥāliñ:**-*iñ*
Diğer 36
Satır: **24**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

30. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 36
Satır: **23**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

31. **ḥālde:**-*de*
Diğer 37
Satır: **20**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

32. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 37
Satır: **24**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

33. **ḥālde:**-*de*
Diğer 38
Satır: **3**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

34. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 40
Satır: **21**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

35. **ḥālde:**-*de*
Diğer 41
Satır: **25**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müşṭehā

36. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 41
Satır: **7**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

37. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 41
Satır: **18**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

38. **ḥālde:**-*de*
Diğer 42

Satır: **23**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

39. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 42

Satır: **15**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭulârda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

40. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 43

Satır: **26**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Göñül ister kiʿaynı zamānda müṣaʿṣaʿ bir faʿāliyyet ve ṣervet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

41. **ḥālde:**-*de*

Diğer 47

Satır: **15**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

42. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 47

Satır: **1**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

43. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 47

Satır: **3**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

44. **ḥālde:**-*de*

Diğer 48

Satır: **6**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

45. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 53

Satır: **25**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

46. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 54

Satır: **2**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

47. **ḥālde:**-*de*

Diğer 56

Satır: **15**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

48. **ḥāldeki:**-*de, -ki*

Diğer 56

Satır: **9**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

49. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 64
Satır: **4**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

50. **ḥāl:**
Diğer 98
Satır: **4**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

51. **ḥālde:**-*de*
Diğer 98
Satır: **25**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā

52. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 98
Satır: **20**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

53. **ḥālimize:**-*imiz, -e*
Diğer 100
Satır: **19**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

54. **ḥālinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 59
Satır: **22**
Şekil, görünüm.
azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü şayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

ḥāl ü īcābına:
1. **ḥāl ü īcābına:**-*ı, -n, -a*
Diğer 35
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin içinde bulunduğu durum ve gereklilikleri.
ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

ḥālā:
1. **ḥālā:**
Diğer 26
Satır: **7**
Şimdi bile, halen.
Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde şaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

halāṣ-kār:
1. **ḫalāṣ-kārı:**-*ı*
Diğer 102
Satır: **23**
Kurtarıcı.
Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

ẖalaṯ:

1. **ẖalaṯ:**

Diğer 27

Satır: **4**

Pamuk, kenevir, Hindistan cevizi gibi bitkisel liflerin veya çelik tellerin sarılmasıyla oluşan kolların bir arada bükülmesiyle elde edilen kalın ip.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ẖalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

2. **ẖalaṭlarla:**-*lar, -la*

Diğer 30

Satır: **1**

Pamuk, kenevir, Hindistan cevizi gibi bitkisel liflerin veya çelik tellerin sarılmasıyla oluşan kolların bir arada bükülmesiyle elde edilen kalın ip.

hay u huy içinde donamla çarẖ ve ẖalaṭlarla bu ẖidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

3. **ẖalaṭları:**-*lar, -ı*

Diğer 31

Satır: **3**

Iğrıp ağının kullanımında yararlanılan kalın ip.

Aġ aġıñ ip ve ẖalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ẖamsi kepçesi
Ḫamsi balıġı

halaṭ dök emrini verdik:

1. **ẖalaṭ dök emrini verdik:**-*di, -k*

Diğer 27

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Ağın bir ucu diğer ucuna yetişmediğinde aradaki boşluğu kapatmak için yedek kayığını harekete geçirmek.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ẖalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya yalıya doġru

hālbuki:

1. **ẖālbuki:**

Diğer 37

Satır: **18**

Oysa, oysaki.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ẖālbuki ẖamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ẖāyır öyle de

2. **ẖālbuki:**

Diğer 42

Satır: **20**

Oysa, oysaki.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

hālde:

1. **ẖālde:**

Diğer 12

Satır: **9**

Rağmen.

küpü büyük küp demek olduġu ẖālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen fetḥ üzere
ẖam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

2. **ẖālde:**

Diğer 21

Satır: **16**

Rağmen.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ẖamsi balıġı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ẖālde

3. **ẖālde:**

Diğer 100

Satır: **15**

Rağmen.

olduġu ẖālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

hāl-i pür-melāline:

1. **ẖāl-i pür-melāline:**-*i, -n, -e*

Diğer 101

Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Çok sıkıntılı, çok hüzünlü hal.
bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

ḥāl-i seferīde:

1. **ḥāl-i seferīde:**-*de*
Diğer 64
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Balığın denizde dolaşması.
ṣoñra bi’ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

ḥāli üzere:

1. **ḥāli üzere:**
Diğer 37
Satır: **10**
Kelime Tipi: **Deyim**
Olduğu gibi.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

2. **ḥāli üzere:**
Diğer 38
Satır: **8**
Kelime Tipi: **Deyim**
Olduğu gibi.
volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

3. **ḥāli üzere:**
Diğer 58
Satır: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
Olduğu gibi.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

4. **ḥāli üzere:**
Diğer 60
Satır: **5**
Kelime Tipi: **Deyim**
Olduğu gibi.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

7. **ḥāli üzere:**
Diğer 60
Satır: **18**
Kelime Tipi: **Deyim**
Olduğu gibi.
üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

Halīç şirketi’niñ 16 numerosuna:

1. **Ḫalīç şirketi’niñ 16 numerosuna:**-*n, -a*
Diğer 109
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
1910 yılında kurulan Haliç Şirketi'nin 16 numaralı vapuru.
bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz ṣu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi’niñ 16 numerosuna degişmem

Halīl Hālid Beg’iñ:

1. **Ḫalīl Ḫālid Beg’iñ:**-*iñ*
Diğer 103
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Son devir ilim ve fikir adamlarından.
biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg’iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg’iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

Halīl Nihād:

1. **Ḫalīl Nihād:**

Diğer 105

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Ḫalīl Nihād Şīvesiyle

Geminiñ bandırası ḫāliş yerli gezīdur

2. **Ḫalīl Nihād:**

Diğer 106

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Aldı Ḫalīl Nihād

Bi’l-cümle naḳli Ṣādī silmiş süpürmüş eyvāh

3. **Ḫalīl Nihād:**

Diğer 111

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Aḳbaba ṣayı 370 1341

Ḫalīl Nihād

4. **Ḫalīl Nihād:**

Diğer 111

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Güfte-i Ḫalīl Nihād

Ḫaçan gelduḳ Pariz’e

5. **Ḫalīl Nihād:**

Diğer 152

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Ḫalīl Nihād Beg’den Mektūb

Güfte-i Ḫalīl Nihād

Ḫalīl Nihād Beg:

1. **Ḫalīl Nihād Beg:**

Diğer 106

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi

Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

2. **Ḫalīl Nihād Beg:**

Diğer 108

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi

ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

Ḫalīl Nihād Beg'den:

1. **Ḫalīl Nihād Beg'den:**-*den*

Diğer 3

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

baḫşederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl

Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **Ḫalīl Nihād Beg'den:**-*den*

Diğer 110

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

ṣarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba ṣayı 131 1340

Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

3. **Ḫalīl Nihād Beg'den:**-*den*

Diğer 152

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya

başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.
Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb
Güfte-i Ḫalīl Nihād

Halīl Nihād'a:

1. **Ḫalīl Nihād'a:**-*a*
   Diğer 106
   Satır: **7**
   Kelime Tipi: -
   Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.
Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

ḥāline gelir:

1. **ḥāline gelir:**-*ir*
   Diğer 6
   Satır: **1**
   Kelime Tipi: -
   Gibi olmak.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

ḥāline getirilir:

1. **ḥāline getirilir:**-*ir*
   Diğer 18
   Satır: **14**
   Kelime Tipi: -
   Gibi olunmak.
yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

2. **ḥāline getirilir:**-*ir*
   Diğer 61
   Satır: **14**
   Kelime Tipi: -
   Şekline getirilmek.
bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

ḥāline getirilmiş:

1. **ḥāline getirilmiş:**-*miş*
   Diğer 18
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: -
   Gibi olunmak.
ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

ḥāline getirmeli:

1. **ḥāline getirmeli:**-*meli*
   Diğer 59
   Satır: **7**
   Kelime Tipi: -
   Şeklini vermek.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

ḫāliş:

1. **ḫāliş:**
   Diğer 105
   Satır: **10**
   Gerçek, sahte olmayan.
Ḫalīl Nihād Şīvesiyle
Geminiñ bandırası ḫāliş yerli gezīdur

halk:

1. **ḫalḳına:**-*ı, -n, -a*
   Diğer 16

Satır: **7**

Belli bir bölgede yaşayan kimseler.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

2. **ḫalḳ:**

Diğer 30

Satır: **3**

Aynı yerde bulunan kimseler.

baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

3. **ḫalḳından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 40

Satır: **18**

Bir milleti meydana getiren insan topluluğu.

ṣularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır.
Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir.
Ora ḫalḳından otuz

4. **ḫalḳ:**

Diğer 41

Satır: **5**

Bir milleti meydana getiren insan topluluğu.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan
niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra
sürfe ve balıḳ

5. **ḫalḳ:**

Diğer 53

Satır: **15**

Hocanın yaptığı vaazı dinleyen insan kalabalığı.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım
Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

6. **ḫalḳı:**-*ı*

Diğer 53

Satır: **13**

Hocanın yaptığı vaazı dinleyen insan kalabalığı.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ
yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç
muḥallebi ṣüdlaç

7. **ḫalḳımızıñ:**-*ımız, -ıñ*

Diğer 67

Satır: **8**

Trabzon ve çevresinde yaşayan insanlar.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr
mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara
teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

8. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 67

Satır: **1**

Şair kesiminden olmayan insanlar.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi
tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece veʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir
köylü ḳadın irticālen

9. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 68

Satır: **4**

Saz şairleri.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve
mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni
üzere

10. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 3

Satır: **18**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

11. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 6

Satır: **20**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini
temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü
oralarıñ ṭoprāḳları

12. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 13

Satır: **8**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña
taḫdīs-i niʿmet ḥiṭābıdır.

13. **ḫalḳa:**-*a*

Diğer 14

Satır: **8**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

ʿavāmını ḥapsi balığıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā
olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfūn-i
ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

14. **ḫalḳ:**

Diğer 32

Satır: **21**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile
yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

15. **ḫalḳa:**-*a*

Diğer 32

Satır: **13**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

māhīniñ ṣayyādları süfūn-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde
ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
bu nefīriñ ṣadāsını

16. **ḫalḳı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **63**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

17. **ḫalḳı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **141**

İnsanlar. II Hamsi sevenler.

Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

18. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Diğer 97

Satır: **11**

Trabzon halkı.

ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ
başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

19. **ḫalḳıñ:**-*ıñ*

Gazel 3

Mısra: **22**

Trabzon halkı.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

20. **ḫalḳ:**

Diğer 30

Satır: **4**

İnsanlar.

baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

21. **ḫalḳ:**

Gazel 5

Mısra: **5**

İnsanlar.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

22. **ḫalḳa:**-*a*

Diğer 6

Satır: **13**

İnsanlar. II Hamsi avlayanlar.

Ḫalḳa zaḥmet vermemek çün kendi çıḳar ḳaraya
denilir.

23. **ḫalḳa:**-*a*

Muhammes 2

Mısra: **74**

İnsanlar. II Hamsi avlayanlar.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

halk eden:

1. **ḫalḳ eden:**-*en*
Diğer 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Yaratmak, yoktan var etmek.
Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

Halk Fırḳası Şalonunda:
1. **Ḫalḳ Fırḳası Şalonunda:**-*n, -da*
Diğer 99
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Trabzon Halk Fırkası binasının konferans salonu.
Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası şalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

halḳ olunmuşdur:
1. **ḫalḳ olunmuşdur:**-*muş, -dur*
Muhammes 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yaratılmak.
Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

halḳa:
1. **ḫalḳanun:**-*nun*
Diğer 112
Satır: **7**
Çember biçimindeki insan dizisi.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi baġlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çaġıriydi ha

halḳa halḳa:
1. **ḫalḳa ḫalḳa:**
Diğer 58
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Çember biçiminde.
Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre şaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḫalḳa ḫalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle şusuz olaraḳ

halḳa oldiler:
1. **ḫalḳa oldiler:**-*di, -ler*
Diğer 112
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Çember biçiminde dizilmek.
haçan ʿaşḳa celdu da naşil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

halḳ-ı cihān:
1. **ḫalḳ-ı cihān:**
Muhammes 2
Mısra: **21**
Kelime Tipi: -
Bütün insanlar.
Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

halḳ-ı sevāḥil:
1. **ḫalḳ-ı sevāḥil:**
Diğer 13
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Denize yakın yerlerde yaşayan insanlar, sahil kesiminden olan halk, şehirli insanlar.
Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

halḳ-ı Trabzon:
1. **ḫalḳ-ı Ṭrabzon:**
Diğer 43
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Trabzon halkı, Trabzon'da yaşayan kimseler.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

2. **ḫalḳ-ı Ṭrabzon:**
Gazel 2
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Trabzon halkı, Trabzon'da yaşayan kimseler.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

ḥall:

1. **ḥall-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **11**

Bir işin zor ve karanlık taraflarını çözme, çözümleme.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir ḥall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.

Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

ḥallolursa:

1. **ḥallolursa:**-*ur, -sa*

Diğer 43

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Yola girmek, olumlu bir sonuca bağlanmak, çözümlenmek.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

ḥall ü faṣletmişdir:

1. **ḥall ü faṣletmişdir:**-*miş, -dir*

Kaside 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Bir meseleyi müspet bir neticeye bağlamak.

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

ḥalṭ:

1. **ḫalṭı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **83**

Karışım.

Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā
Ḫā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

2. **ḫalṭında:**-*ı, -n, -da*

Gazel 2

Mısra: **23**

Bir şeyi başka bir şeyle karıştırma.

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

ḫalṭ edermiş:

1. **ḫalṭ edermiş:**-*er, -miş*

Kaside 1

Mısra: **133**

Kelime Tipi: -

Karıştırmak.

Envāʿ-ı ṭaʿāmı ḫalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḫamsi

ḫalṭ edip:

1. **ḫalṭ edip:**-*ip*

Diğer 50

Satır: **16**

Kelime Tipi: **Deyim**

Karıştırmak.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

2. **ḫalṭ edip:**-*ip*

Gazel 2

Mısra: **22**

Kelime Tipi: **Deyim**

Karıştırmak.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

ḫalṭ eylemiş:

1. **ḫalṭ eylemiş:**-*miş*

Diğer 106

Satır: **10**

Kelime Tipi: **Deyim**

Münasebetsiz bir şey söylemek.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

ḫam:

1. **ḫam:**

Diğer 12

Satır: **4**

Büklüm, kıvrım.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen

ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

2. **ḫam:**
Diğer 12
Satır: **8**
Hamsi kelimesinin ilk hecesi.
ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

3. **ḫam:**
Diğer 12
Satır: **10**
Hamsi kelimesinin ilk hecesi.
küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

ḫamāʾil:

1. **ḫamāʾildir:**-*dir*
Diğer 50
Satır: **2**
Tılsım.
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir

2. **ḫamāʾildir:**-*dir*
Müseddes 1
Mısra: **5**
Tılsım.
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

Ḥamāmī:

1. **Ḥamāmī'niñ:**-*niñ*
Diğer 112
Satır: **20**
Hamamizade İhsan Bey.
Alışdum reveransa
Ḥamāmī'niñ işleri

Ḥamāmī-zāde:

1. **Ḥamāmī-zāde'niñ:**-*niñ*
Diğer 97
Satır: **1**
Hamamizade İhsan Bey.
Ḥamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḥamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

2. **Ḥamāmī-zāde:**
Diğer 100
Satır: **23**
Hamamizade İhsan Bey.
Ḥamāmī-zāde ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden soñra

3. **Ḥamāmī-zāde'niñ:**-*niñ*
Diğer 100
Satır: **6**
Hamamizade İhsan Bey.
Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

4. **Ḥamāmī-zāde'niñ:**-*niñ*
Diğer 101
Satır: **11**
Hamamizade İhsan Bey.
Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

5. **Ḥamāmī-zāde'ye:**-*y, -e*
Diğer 101
Satır: **10**
Hamamizade İhsan Bey.
Ḫamsileriñ Minneti
Ḫocam Ḥamāmī-zāde'ye İtḥāf

6. **Ḥamāmī-zāde:**
Diğer 102
Satır: **29**
Hamamizade İhsan Bey.
ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde
Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

7. **Ḥamāmī-zāde:**
Diğer 106

Satır: **2**

Hamamizade İhsan Bey.

Ṣandūḳburnu'nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt
Aldı Ḥamāmī-zāde

8. **Ḥamāmī-zāde:**

Diğer 106

Satır: **4**

Hamamizade İhsan Bey.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

9. **Ḥamāmī-zāde:**

Diğer 109

Satır: **3**

Hamamizade İhsan Bey.

Bizum Ḥamāmī-zāde
Ṭrabzon'da dam siler

10. **Ḥamāmī-zāde:**

Diğer 110

Satır: **22**

Hamamizade İhsan Bey.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

11. **Ḥamāmī-zāde'yu.:***-y, -u*

Diğer 111

Satır: **7**

Hamamizade İhsan Bey.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

12. **Ḥamāmī-zāde:**

Diğer 113

Satır: **19**

Hamamizade İhsan Bey.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

Hamāmī-zāde İhsān:

1. **Ḥamāmī-zāde İḥsān:**

Diğer 152

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

Fātiḥa
ʿİlāve 2 Terācim Ḥamāmī-zāde İḥsān

Hamāmī-zāde İhsān Beg:

1. **Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg:**

Diğer 104

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

2. **Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg:**

Diğer 106

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

3. **Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg:**

Diğer 113

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

Tāze Ḫamsi Balığı
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

Hamāmī-zāde İhsān Beg Efendi:

1. **Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi:**

Diğer 104

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

Hamāmī-zāde İhsān Beg'le:

1. **Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le:**-*le*

Diğer 97

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

Hamāmī-zāde Şāʿir İhsān Beg'iñ:

1. **Ḥamāmī-zāde Şāʿir İḥsān Beg'iñ:**-*iñ*

Diğer 103

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Şāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

hamān:

1. **hamān:**

Diğer 100

Satır: **16**

Hemen, çabucak.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

hāme:

1. **ḫāme-i:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **187**

Kalem. II Şiir yazmak için gerekli olan ilham, esin.

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et
Ṭarḥ-ı ġazel et berāy-ı ḫamsi

hāme-rān olduḳları:

1. **ḫāme-rān olduḳları:**-*duḳ, -lar, -ı*

Diğer 12

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

ḫāme-rān olmamışlardır:

1. **ḫāme-rān olmamışlardır:**-*ma, -mış, -lar, -dır*

Muhammes 2

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

ḫāmil olan:

1. **ḫāmil olan:**-*an*

Diğer 20

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Taşımak, üzerinde bulundurmak.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider veʿaynıʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlığıñ
ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

hamīr:

1. **ḫamīrla:**-*la*

Diğer 53

Satır: **4**

Hamur. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **ḫamīre:**-*e*

Diğer 60

Satır: **24**

Hamur. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mıṣır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

3. **ḫamīr:**

Diğer 61

Satır: **13**

Hamur. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

4. **ḫamīrden:**-*den*

Muhammes 1

Mısra: **27**

Hamur. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

5. **ḫamīri:**-*i*

Muhammes 1

Mısra: **31**

Hamur. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

6. **ḫamīri:**-*i*

Diğer 61

Satır: **1**

Hamsi pidesi hamuru.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

hāmişān:

1. **hāmişān:**

Diğer 5

Satır: **10**

Bir kitabın, sahifenin kenarındaki açık yer, buradaki yazı, haşiye, kitap kenarlarına ilave edilen yazı.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalığı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

hamiyyetlü:

1. **ḫamiyyetlü:**

Diğer 101

Satır: **20**

Hamiyeti olan, hamiyet sahibi, hamiyetperver.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

ḥamlolunabilir:

1. **ḥamlolunabilir:***-a, -bil, -ir*

Diğer 46

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir sebebe bağlanıp ondan ileri geldiği kabul edilmek, -e yorulmak.

ḳuvvetlenmesine ḥidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḥalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

ḥammāl:

1. **ḥammāllarla:***-lar, -la*

Diğer 34

Satır: **10**

Ücretle yük taşıyan kimse.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

ḥammāl yükü:

1. **ḥammāl yükü:**

Diğer 35

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hamalın bir ücret karşılığı taşıdığı şey.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḥamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

ḥamse:

1. **ḫamse:**

Diğer 104

Satır: **10**

Beş ayrı mesneviden meydana gelen eser.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

ḥamse ṣāḥibi:

1. **ḫamse ṣāḥibi:**

Diğer 104

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Beş ayrı mesnevi meydana getiren kimse.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

ḥamsi:

1. **ḫamsi:**

Diğer 1

Mısra: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

2. **ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Yüzüñü görünce bayram ederim
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi

3. **ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḫamsi

4. **ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **12**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

5. **ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ʿAşḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḫamsi

6. **ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

7. **ḫamsisiñ:**-*siñ*

Diğer 2

Mısra: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda
Pişince başlarsıñ āh u feryāda

8. **ḫamsi:**

Diğer 3

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ
ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

9. **ḫamsi:**

Diğer 3

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda
ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

10. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 3

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

baḥs̲ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen ṣāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

11. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 3

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥs̲olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

12. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 3

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

baḫşederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar şanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

13. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 3

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī
mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

14. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 3

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet
yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balığı

15. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 3

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi-nāme ve mündericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe
mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

16. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 3

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir
ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana
balığı ḳadar

17. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 3

Satır: **14**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet
yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balığı

18. **ḫamsi:**

Diğer 4

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ve devāʾiyyatda ṭabḥiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i
ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa
bir mülāḳāt ve beyānāt

19. **ḫamsi:**

Diğer 4

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

20. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 4
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Baʿzılarınıñ ḫamsiniñ baḫ̲se degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

21. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 4
Satır: **21**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

22. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 5
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki

23. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 5
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

24. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 5
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

25. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 5
Satır: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

26. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 5
Satır: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık

ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

27. **ḫamsiye:**-*nin*

Diğer 5

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

28. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 5

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

29. **ḫamsi:**

Diğer 6

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

30. **ḫamsi:**

Diğer 6

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

31. **ḫamsi:**

Diğer 6

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi vurdu ḳaraya
Okḳası beş paraya

32. **ḫamsiler:**-*ler*

Diğer 6

Satır: **22**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

33. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 6

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

34. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 6

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

35. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 6

Satır: **24**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

36. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 6

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

37. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 7

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

38. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 7

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
onda havā bulunmadıġındandır.
Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

39. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 7

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur ṣāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası lezīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

40. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 7

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

41. **ḫamsisi:**-*si*

Diğer 7

Satır: **24**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık

ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

42. **ḫamsi:**

Diğer 8

Satır: **23**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

43. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 8

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

44. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 8

Satır: **22**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

45. **ḫamsi:**

Diğer 9

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

46. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 9

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḥaḳḳında
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

47. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 9

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

48. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 9

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir çaça renk

49. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 9

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

50. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 9

Satır: **23**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

51. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 9

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḫaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaşşıdır.

52. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 9

Satır: **11**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḫteşem ʿunvānı var

53. **ḫamsi:**

Diğer 10

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̱elās̱ede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

54. **ḫamsi:**

Diğer 10

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̱elās̱ede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

55. **ḫamsi:**

Diğer 10

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

56. **ḫamsi:**

Diğer 10

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ve delāʾil-i vefîresi mevcūddur ve her biriniñ tefsîr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şîve-i îcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafşîlātı meẕkūr olan îcāz-ı ḥaẕif

57. **ḫamsi:**

Diğer 10

Satır: **12**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i
ḳaṭʿîyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı îfādemiz

56. **ḫamsi:**

Diğer 10

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şîvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige keşretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

57. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 10

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu işbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

58. **ḫamsi:**

Diğer 11

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eşer-i muʿteberiñ beyānıña naẕar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı şiḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

59. **ḫamsi:**

Diğer 11

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Mevżūʿ-i baḥşimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekşer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥşimizde görülecegi

60. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 11

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ıṣṣıdır ki şekl-i îcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

61. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 11

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿînden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

62. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 11

Satır: **27**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

63. **ḫamsi:**

Diğer 12

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen

ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

64. **ḫamside:**-*de*

Diğer 12

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḳıvrım meʾālini müfîddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār

meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

65. **ḫamsi:**

Diğer 13

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi

Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

66. **ḫamsi:**

Diğer 13

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fiḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr

eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

67. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 13

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiden bāḥiṣ eṣerler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

68. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 13

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥṣetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a

gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥiṣinde o eṣere gitmekdedir. Meşhūr

69. **ḫamsi:**

Diğer 14

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden
baḥs̱etdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

70. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 15

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eṣkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

71. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥs̱ederken ḫamsi
ḥaḳḳında ṣu tafṣīlātı verir

72. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

73. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣārdalyanıñ biraz

74. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣārdalyanıñ biraz

75. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥs̱ederken ḫamsi
ḥaḳḳında ṣu tafṣīlātı verir

76. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ

ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

77. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

78. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

79. **ḫamsi:**

Diğer 16

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
balıḳçılar zaḫmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

80. **ḫamsidir.:**-*dir*

Diğer 16

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

81. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 16

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

82. **ḫamsi:**

Diğer 17

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

83. **ḫamsi:**

Diğer 17

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satıṛları iḫtivā eder
Ḥamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

84. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 17

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
lā-yefnā meş̲ābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

85. **ḫamsilerimizi:**-*ler*, -*i*, -*miz*, -*i*

Diğer 17

Satır: **14**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

86. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 17

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

87. **ḫamsi:**

Diğer 18

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde meb̲ẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

87. **ḫamsi:**

Diğer 18

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde meb̲ẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

88. **ḫamsi:**

Diğer 18

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

89. **ḫamsi:**

Diğer 18

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meş̲elā

90. **ḫamsi:**

Diğer 18

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẕmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

91. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 18

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

92. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 18

Satır: **23**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

93. **ḫamsiler:**-*ler*

Diğer 18

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

94. **ḫamsiler:**-*ler*

Diğer 18

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

95. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 18

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

96. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 18

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

97. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 18

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

98. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin müstefîd olduġum mündericātını da taʿrîf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

99. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurtalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

100. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde olur ise olsun sayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb ve yāḫūd manyaṭına

101. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin müstefîd olduġum mündericātını da taʿrîf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

102. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurtalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

103. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

104. **ḫamsi:**

Diğer 19

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

105. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 19

Satır: **14**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

106. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 19

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

107. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 20

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

108. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 20

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

109. **ḫamsi:**

Diğer 21

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

110. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 21

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

111. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 21

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

112. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 21

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

113. **ḫamsi:**
Diğer 22
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayıġı yedek

114. **ḫamsi:**
Diğer 22
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

115. **ḫamsi:**
Diğer 22
Satır: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

116. **ḫamsi:**
Diğer 22
Satır: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

117. **ḫamsi:**
Diğer 22
Satır: **22**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

118. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 22
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayıġı yedek

119. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 22
Satır: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

120. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 22
Satır: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

121. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 22
Satır: **11**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

122. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 22
Satır: **18**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

123. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 22
Satır: **19**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

124. **ḫamsi:**
Diğer 23
Satır: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

125. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 23
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Foṣforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

126. **ḫamsi:**
Diğer 26
Satır: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışığımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

127. **ḫamsi:**
Diğer 26

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca
şuralarda bulunacaḳ. Ötede

128. **ḫamsi:**

Diğer 26

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca
şuralarda bulunacaḳ. Ötede

129. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 26

Satır: **22**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayığımızdaki ağı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

130. **ḫamsi:**

Diğer 27

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu
batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve
ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

131. **ḫamsiler:**-*ler*

Diğer 27

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış
bulunuyor. Ḫamsiniñ

132. **ḫamsilerde:**-*ler*, -*de*

Diğer 27

Satır: **22**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u
çālākīye baḳıñ

133. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 27

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması
ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındıġı için. Aġ ağır
olmamaḳ ṭoplanır

134. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 27

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık

ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan ağıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış
bulunuyor. Ḫamsiniñ

135. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 27
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
üç ḳulaçda bir dāne bunlar ağıñ ucunu batırmadan
gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek
olan ortasında

136. **ḫamsi:**
Diğer 28
Satır: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

137. **ḫamsi:**
Diğer 28
Satır: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

138. **ḫamsi:**
Diğer 28
Satır: **16**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

139. **ḫamsi:**
Diğer 28
Satır: **21**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ṣubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ
ḥālde deñiziñ yüzüne
çıkıyor.

140. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 28
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu ışığı deñizde aşıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ
onuñ için de

141. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 28
Satır: **24**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Baḫsimizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında
yuḳarıda yazdıġımız
vażʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan
daldırılan kepçe ile ağıñ içine

142. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan ağlardan

onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

143. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde

birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

144. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrîben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

145. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **11**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500

oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

146. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **12**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500

oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

147. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

148. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **14**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

149. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ölür böyle olunca da ağı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla ağıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

150. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

151. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çağırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

152. **ḫamsi:**

Diğer 29

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

153. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 29

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

154. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 29

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb ağından aldıġı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

155. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 30

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

156. **ḫamsi:**

Diğer 32

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

157. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 32
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābларıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

158. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 32
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābларıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

159. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 32
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

160. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 32
Satır: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

161. **ḫamsiyle:**-*y*, -*le*
Diğer 32
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābларıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

162. **ḫamsi:**
Diğer 33
Satır: **3**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsınız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur.

163. **ḫamsi:**
Diğer 33
Satır: **16**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā s̲ervet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdığı günler hele

164. **ḫamsi:**

Diğer 33

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi

almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

165. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 33

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

166. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 33

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

167. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 33

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur

öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

168. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 33

Satır: **23**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla

ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

169. **ḫamsi:**

Diğer 34

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḫīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha

az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

170. **ḫamsi:**

Diğer 34

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.

Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

171. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 34

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiyi ekṣeriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

172. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 34
Satır: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

172. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 35
Satır: **21**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

173. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **14**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

174. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **19**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
degil ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

175. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **14**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

176. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **19**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

177. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 37
Satır: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

178. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 37

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ışṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye ẕü'l- ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

179. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 37

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ışṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

180. **ḫamsi:**

Diğer 39

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

181. **ḫamsi:**

Diğer 39

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

182. **ḫamsi:**

Diğer 40

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

183. **ḫamsi:**

Diğer 40

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

184. **ḫamsi:**

Diğer 40

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı ṣānī aylarında

185. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 40

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında

avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḥaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

186. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 40
Satır: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı
bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

187. **ḫamsi:**
Diğer 41
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

188. **ḫamsi:**
Diğer 41
Satır: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣışları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

189. **ḫamsi:**
Diğer 41
Satır: **12**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla riñġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

190. **ḫamsi:**
Diğer 41
Satır: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

191. **ḫamsiden:**-*den*
Diğer 41
Satır: **21**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

192. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 41
Satır: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

193. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 41

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾs̱īrine gelince denilebilir ki

Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

194. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 41

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾs̱īrine gelince denilebilir ki

Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

195. **ḫamsi:**

Diğer 42

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir

Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

196. **ḫamsi:**

Diğer 42

Satır: **26**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır

yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

197. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 42

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri

teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

198. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 42

Satır: **23**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde

iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

199. **ḫamsi:**

Diğer 43

Satır: **23**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da

ṣiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

200. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 43

Satır: **21**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

201. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 43
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

202. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 43
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

203. **ḫamsi:**
Diğer 44
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

204. **ḫamsi:**
Diğer 44
Satır: **8**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Senesi
Ḫamsi ḳıyyesi

205. **ḫamsi:**
Diğer 44
Satır: **14**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

206. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 44
Satır: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

207. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 44
Satır: **3**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

208. **ḫamsi:**
Diğer 45

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

209. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

210. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

211. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

212. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

213. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi iṣābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

214. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi iṣābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

215. **ḫamsi:**

Diğer 45

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında

avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

216. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 45

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

217. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 45

Satır: **24**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

218. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 45

Satır: **8**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

219. **ḫamsi:**

Diğer 46

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

220. **ḫamsi:**

Diğer 46

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

221. **ḫamsi:**

Diğer 46

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

222. **ḫamsi:**

Diğer 46

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça

keş̲āfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḫamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

223. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 46
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Haẕmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

224. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 46
Satır: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

225. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 46
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ
müʾes̲sir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

226. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 46
Satır: **13**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

227. **ḫamsiyle:**-*y*, -*le*
Diğer 46
Satır: **3**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

228. **ḫamsi:**
Diğer 47
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

229. **ḫamsi:**
Diğer 47
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

230. **ḫamsi:**
Diğer 47
Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

231. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 47

Satır: **11**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

232. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 47

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

233. **ḫamsiyle:**-*y*, -*le*

Diğer 48

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

234. **ḫamsi:**

Diğer 49

Satır: **3**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi ḳayıḳlarda iken ḳuş bakışı görünüş

235. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 49

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ köylere naḳli
Gübrelik ḫamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

236. **ḫamsi:**

Diğer 50

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir

237. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 50

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

238. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 50

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

239. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 50

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḫī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

240. **ḫamsi:**

Diğer 51

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

241. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 51

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

242. **ḫamsi:**

Diğer 52

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

243. **ḫamsi:**

Diğer 52

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

244. **ḫamsi:**

Diğer 52

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

245. **ḫamsi:**

Diğer 52

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ def῾a onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭa῾āmiyātına dā᾽irdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

246. **ḫamsi:**
Diğer 52
Satır: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ῾aynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

247. **ḫamsi:**
Diğer 52
Satır: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı ya῾nī

248. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 52
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nev῾ileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

249. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 52
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nev῾ileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

250. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 52
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ def῾a onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭa῾āmiyātına dā᾽irdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

251. **ḫamsi:**
Diğer 53
Satır: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vā῾iẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

252. **ḫamsi:**
Diğer 53
Satır: **19**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sā῾at ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

253. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 54

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefîs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden

yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

254. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 54

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefîs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden

yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

255. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 55

Satır: **7**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ

pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

256. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 56

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

257. **ḫamsi:**

Diğer 57

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz

zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

258. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 60

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir

teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

259. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 60

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı

bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

260. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 61

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

261. **ḫamsi:**

Diğer 62

Satır: **4**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

262. **ḫamsi:**

Diğer 62

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

263. **ḫamsi:**

Diğer 62

Satır: **11**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

264. **ḫamsi:**

Diğer 64

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

265. **ḫamsi:**

Diğer 64

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

266. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 64

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

267. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 64

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

268. **ḫamsi:**
Diğer 66
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

269. **ḫamsi:**
Diğer 67
Satır: **12**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
terennüm edilen baʿżı şābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meşelā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

270. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 67
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

271. **ḫamsiler:**-*ler*
Diğer 68
Satır: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

272. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 68
Satır: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

273. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 68
Satır: **3**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsiye ʿā'id yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

274. **ḫamsi:**
Diğer 69
Satır: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

275. **ḫamsi:**

Diğer 97

Satır: **2**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı

Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

276. **ḫamsi:**

Diğer 97

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

yapdıġı mülāḳātı aṣaġıya dercediyoruz

Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

277. **ḫamsi:**

Diğer 97

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek

Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

278. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 97

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

279. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 97

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

280. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*

Diğer 97

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

yapdıġı mülāḳātı aṣaġıya dercediyoruz

Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

281. **ḫamsi:**

Diğer 98

Satır: **19**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler

meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

282. **ḫamsi:**

Diğer 98

Satır: **24**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık

ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḥamsi çıḳmış ve köylerde

283. **ḥamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*
Diğer 98
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḥamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḥamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

284. **ḥamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*
Diğer 98
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḥamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḥamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

285. **ḥamsi:**
Diğer 99
Satır: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu sene ḥamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḥamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

286. **ḥamsi:**
Diğer 99
Satır: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḥamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

287. **ḥamsi:**
Diğer 99
Satır: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḥamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḥamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḥamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

288. **ḥamsi:**
Diğer 99
Satır: **24**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḥamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḥamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḥamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

289. **ḥamsiden:**-*den*
Diğer 99
Satır: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

290. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 99

Satır: **11**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

291. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 99

Satır: **1**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

292. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 99

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

293. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 99

Satır: **24**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balığıñ ḳaracigerinden çıḳmış

294. **ḫamsi:**

Diğer 100

Satır: **10**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi şorunca ḫamsi heyʾetiniñ

295. **ḫamsi:**

Diğer 100

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

296. **ḫamsiler:**-*ler*

Diğer 100

Satır: **6**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḳaradeñiz'deki bütün ḫamsiler Ḫamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

297. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 100

Satır: **20**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

298. **ḫamsi:**

Diğer 101

Satır: **13**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḥavādiṯ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

299. **ḫamsi:**

Diğer 101

Satır: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

300. **ḫamsi:**

Diğer 101

Satır: **18**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḫāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

301. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 101

Satır: **5**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

302. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 101

Satır: **9**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsileriñ Minneti
Ḫocam Ḥamāmī-zāde'ye İtḥāf

303. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 101

Satır: **15**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

304. **ḫamsileriniñ:**-*ler*, -*i*, -*niñ*

Diğer 101

Satır: **17**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında

avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve
mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla
ḥükūmet ḳonaġı

305. **ḫamsiden:**-*den*
Diğer 102
Satır: **22**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

306. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*
Diğer 102
Satır: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

307. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 102
Satır: **26**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Müstensiḫi S. Hilmī
Ḫamsiye Dāʾir

308. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 102
Satır: **29**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde
Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

309. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 102
Satır: **19**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

310. **ḫamsi:**
Diğer 104
Satır: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̲āniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

311. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 104
Satır: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̲āniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

312. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 104
Satır: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında

avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiye Dāʾir
Allāh selāmet versin şimdi Ṭrabzon'da bulunan Ḫamāmī-zāde İḥsān

313. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 105
Satır: **17**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

314. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 108
Satır: **12**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿuzerine binup Urusya'yi feṯḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

315. **ḫamsi:**
Diğer 110
Satır: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

316. **ḫamsi:**
Diğer 110
Satır: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

317. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 110
Satır: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

318. **ḫamsi:**
Diğer 111
Satır: **25**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi ṭutduḳ ḳarada
Aḳbaba ṣayı 298 1347 Ḳarġa

319. **ḫamsi:**
Diğer 115
Satır: **17**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efeṇdim ic duymamişim ḫamsi cübre

320. **ḫamsiler:**-*ler*
Diğer 115
Satır: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

321. **ḫamsinun:**-*nun*
Diğer 115
Satır: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu batṣun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

322. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*
Diğer 151
Satır: **24**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḫamsileriñ Minneti

323. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 151
Satır: **25**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiye Dāʾir
Puvason Davril

324. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Diğer 151
Satır: **27**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiye Dāʾir Żiyāfet

325. **ḫamsi:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

326. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 1
Mısra: **8**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

327. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 1
Mısra: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

328. **ḫamsi:**
Gazel 2
Mısra: **26**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

329. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*
Gazel 2
Mısra: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

330. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Gazel 2
Mısra: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rücḥān istemez

331. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Gazel 2
Mısra: **3**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaẓʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

332. **ḫamsi:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

333. **ḫamsi:**
Gazel 3
Mısra: **14**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de
Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

334. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 3
Mısra: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

335. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 3
Mısra: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

336. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 3
Mısra: **12**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

337. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 3
Mısra: **16**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

338. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 3
Mısra: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

339. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 3
Mısra: **24**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Hem-zebān olsa n’ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

340. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Gazel 3
Mısra: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

341. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Gazel 3
Mısra: **17**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

342. **ḫamsi:**
Gazel 4
Mısra: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿĀṣıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

343. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 5
Mısra: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

344. **ḫamsiler:**-*ler*
Gazel 6
Mısra: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūṯānı var

345. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*
Gazel 6
Mısra: **14**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

346. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Gazel 6
Mısra: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

347. **ḫamsi:**
Kaside 2
Mısra: **18**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

348. **ḫamsi:**
Kaside 2
Mısra: **23**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

349. **ḫamsiden:**-*den*
Kaside 2
Mısra: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

350. **ḫamsiden:**-*den*
Kaside 2
Mısra: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḫall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

351. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Kaside 2
Mısra: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını
Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müsteşnāsını

352. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Kaside 2
Mısra: **19**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibārıñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

353. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Kaside 2
Mısra: **21**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

354. **ḫamsiden:**-*den*
Muhammes 1
Mısra: **14**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

355. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 1
Mısra: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

356. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 1
Mısra: **35**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve şuyundan ṭabʿa pek lezẕet verir

357. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 1
Mısra: **40**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

358. **ḫamside:**-*de*
Muhammes 2
Mısra: **13**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

359. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **1**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

360. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

361. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

362. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

363. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **12**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

364. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **15**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

365. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

366. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **25**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

367. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **45**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

368. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **50**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

369. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **55**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

370. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **60**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

371. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **70**

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

372. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **75**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Dehr ṭurdukça ola yā Rabb beḳāsı ḫamsiniñ
Lā-edrī

373. **ḫamsidir:**-*dir*
Muhammes 3
Mısra: **17**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

374. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 3
Mısra: **3**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

375. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 3
Mısra: **5**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

376. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 3
Mısra: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

377. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 3
Mısra: **20**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

378. **ḫamsi:**
Müseddes 1
Mısra: **2**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

379. **ḫamsi:**
Müseddes 1
Mısra: **7**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bu şehriñ neʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

380. **ḫamsi:**
Müseddes 1
Mısra: **9**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

381. **ḫamsi:**
Müseddes 1
Mısra: **10**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

382. **ḫamsi:**
Müseddes 1
Mısra: **11**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

383. **ḫamsiye:**-*y*, -*e*
Müseddes 1
Mısra: **6**
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

384. **ḫamsi:**
Diğer 30
Satır: **13**
Satışa çıkarılan hamsi balığı.
ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi
miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ
üstüñde

385. **ḫamsi:**
Diğer 30
Satır: **13**
Satışa çıkarılan hamsi balığı.
ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi
miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ
üstüñde

386. **ḫamsi:**
Diğer 30
Satır: **16**
Satışa çıkarılan hamsi balığı.
ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi
kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi
yüzde on iki

387. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 30
Satır: **7**
Satışa çıkarılan hamsi balığı.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda
ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize
ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

388. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 30
Satır: **22**
Satışa çıkarılan hamsi balığı.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña
iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

389. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 30

Satır: **18**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

390. **ḫamsi:**

Diğer 34

Satır: **20**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

391. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 34

Satır: **1**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḥta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

392. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 34

Satır: **24**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi ṣu denilen

393. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 38

Satır: **20**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

ṣāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

394. **ḫamsiden:**-*den*

Diğer 44

Satır: **17**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

Ḫamsiden alınan rüsūm lira
Dīger balıḳlardan alınan rüsūm lira

395. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 44

Satır: **11**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

Ḫamsiniñ ḳıymeti lira
Dīger balıḳlarıñ ḳıymeti lira

396. **ḫamsi:**

Diğer 68

Satır: **7**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

397. **ḫamsi:**

Diğer 68

Satır: **9**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

398. **ḫamsi:**

Gazel 1

Mısra: **6**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

399. **ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **53**

Satışa çıkarılan hamsi balığı.

Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

400. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 34

Satır: **13**

Gübrelik hamsi.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

401. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **1**
Gübrelik hamsi.
Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yığılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

402. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **1**
Gübrelik hamsi.
Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yığılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

403. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **3**
Gübrelik hamsi.
ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi
miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādi̲sesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

404. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **4**
Gübrelik hamsi.
ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi
miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādi̲sesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

405. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **5**
Gübrelik hamsi.
vaż'iyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fīʾātları

406. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **7**
Gübrelik hamsi.
ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

407. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **9**
Gübrelik hamsi.
ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

408. **ḫamsi:**
Diğer 35
Satır: **14**
Gübrelik hamsi.
yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

409. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 35
Satır: **2**
Gübrelik hamsi.
Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yığılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

410. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 35
Satır: **3**
Gübrelik hamsi.
ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi
miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādi̲sesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

411. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 35
Satır: **19**
Gübrelik hamsi.
Ḫamsiyi tarlada yığın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya

serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

412. **ḫamsi:**
Diğer 36
Satır: **23**
Gübrelik hamsi.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

413. **ḫamsiden:***-den*
Diğer 36
Satır: **12**
Gübrelik hamsi.
Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥsederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

414. **ḫamsiniñ:***-niñ*
Diğer 36
Satır: **4**
Gübrelik hamsi.
cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

415. **ḫamsiniñ:***-niñ*
Diğer 36
Satır: **6**
Gübrelik hamsi.
Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

416. **ḫamsiniñ:***-niñ*
Diğer 36
Satır: **17**
Gübrelik hamsi.
tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

417. **ḫamsiyi:***-y, -i*
Diğer 36
Satır: **7**
Gübrelik hamsi.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

418. **ḫamsiyi:***-y, -i*
Diğer 36
Satır: **15**
Gübrelik hamsi.
Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

419. **ḫamsiyle:***-y, -le*
Diğer 36
Satır: **19**
Gübrelik hamsi.
Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

420. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **3**
Gübrelik hamsi.
İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

421. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **6**
Gübrelik hamsi.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü kuvvet faźla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

422. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **8**
Gübrelik hamsi.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

423. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **9**
Gübrelik hamsi.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

424. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **3**
Gübrelik hamsi.
İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

425. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **6**
Gübrelik hamsi.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet fażla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

426. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **8**
Gübrelik hamsi.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

427. **ḫamsi:**
Diğer 37
Satır: **9**
Gübrelik hamsi.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

428. **ḫamsi:**
Diğer 38
Satır: **2**
Gübrelik hamsi.
Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

429. **ḫamsi:**
Diğer 38
Satır: **11**
Gübrelik hamsi.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

430. **ḫamsi:**
Diğer 38
Satır: **16**
Gübrelik hamsi.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

431. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 38
Satır: **1**
Gübrelik hamsi.
Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

432. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 48
Satır: **11**
Hamsiden yapılan yemek.
içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

433. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **3**
Hamsiden yapılan yemek.
Başḳa bir lez̲z̲et verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

434. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **4**
Hamsiden yapılan yemek.
Başḳa bir lez̲z̲et verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

435. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **35**
Hamsiden yapılan yemek.
Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

436. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 2
Mısra: **65**
Hamsiden yapılan yemek.
Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında lez̲z̲et rūşenā

437. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 3
Mısra: **15**
Hamsiden yapılan yemek.
Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

438. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Muhammes 3
Mısra: **30**
Hamsiden yapılan yemek.
Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿis̲r-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i z̲evḳ u keyfe vācibdir s̲enāsı ḫamsiniñ

439. **ḫamsi:**
Diğer 55
Satır: **19**
Hamsi kızartması.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

440. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 55
Satır: **22**
Hamsi kızartması.
istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẕla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

441. **ḫamsi:**
Diğer 66
Satır: **13**
Hamsi kızartması.
Baḳdım ḫamsi ḳalmamış
Başladım aġlamaya

442. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 56
Satır: **8**
Tuzlu hamsi.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa
degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o
z̲āten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

443. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 56
Satır: **8**
Tuzlu hamsi.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa
degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o
z̲āten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

444. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*
Diğer 59
Satır: **18**
Tuzlu hamsi.
parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

445. **ḫamsiyi:**-*y, -i*

Gazel 2

Mısra: **17**

Tuzlu hamsi.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

446. **ḫamsi:**

Diğer 56

Satır: **14**

Haşlanmış hamsi balığı.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar şu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz şoñra şuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

447. **ḫamsi:**

Diğer 57

Satır: **24**

Hamsi çıtlaması.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp şuyunu çekdikden
şoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu şūretle ḫamsi güzelce

448. **ḫamsi:**

Diğer 53

Satır: **25**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

449. **ḫamsiye:**-*y, -e*

Diğer 53

Satır: **20**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
şoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

450. **ḫamsi:**

Diğer 54

Satır: **2**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

451. **ḫamsi:**

Diğer 54

Satır: **3**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

452. **ḫamsi:**

Diğer 54

Satır: **2**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

453. **ḫamsi:**

Diğer 54

Satır: **3**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

454. **ḫamsi:**

Diğer 54

Satır: **22**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

455. **ḫamsi:**

Diğer 58

Satır: **3**

Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.
buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

456. **ḫamsi:**
Diğer 58
Satır: **3**
Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.
buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

457. **ḫamsileri:**-*ler, -i*
Diğer 58
Satır: **18**
Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.
Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

458. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 58
Satır: **9**
Yemek yapmak için başı kopartılıp içi temizlenmiş ve kılçığı çıkarılmış hamsi balığı.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

459. **ḫamsi:**
Diğer 58
Satır: **16**
Hamsi kebabı.
bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

460. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 59
Satır: **7**
Hamsikuşu.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

461. **ḫamsi:**
Diğer 56
Satır: **12**
Suda bekletilip tuzundan arındırılmış hamsi balığı.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

462. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 56
Satır: **9**
Suda bekletilip tuzundan arındırılmış hamsi balığı.
Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

463. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 56
Satır: **11**
Suda bekletilip tuzundan arındırılmış hamsi balığı.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

464. **ḫamsi:**
Diğer 59
Satır: **5**
Suda bekletilip tuzundan arındırılmış hamsi balığı.
ḫamsi dizerek ḫāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḥocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

465. **ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 59
Satır: **1**
Suda bekletilip tuzundan arındırılmış hamsi balığı.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

466. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 60
Satır: **3**
Hamsi salamurası.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

467. **ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 60
Satır: **5**
Hamsi salamurası.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

468. **ḫamsi:**
Diğer 60
Satır: **14**
Pastarya yapmak için kanı süzülmüş hamsi balığı.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

469. **ḫamsi:**
Diğer 60
Satır: **18**
Pastarya yapmak için kanı süzülmüş hamsi balığı.
üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılığını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

470. **ḫamsi:**
Diğer 67
Satır: **1**
Hamsi konusu.
Ṣāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

471. **ḫamsi:**
Diğer 97
Satır: **1**
Hamsi konusu.
Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḫamsi çıḳdığı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

472. **ḫamsi:**
Diğer 2
Mısra: **6**
Hamsi yemeği.
Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem

473. **ḫamsi:**
Diğer 2
Mısra: **17**
Hamsi yemeği.
Sālim ḫamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

474. **ḫamsi:**
Diğer 98
Satır: **15**
Hamsi yemeği.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

475. **ḫamsi:**
Diğer 98
Satır: **18**
Hamsi yemeği.
vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

476. **ḫamsi:**
Diğer 106
Satır: **7**
Hamsi yemeği.
Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

477. **ḫamsi:**
Müseddes 1
Mısra: **8**
Hamsi yemeği.
Bu şehriñ neʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

478. **ḫamsiye:***-y, -e*
Müseddes 1
Mısra: **1**
Hamsi yemeği.
Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

479. **ḫamsiyi:***-y, -i*
Diğer 47
Satır: **22**
Yemek için pişirilmiş hamsi balığı.
Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

480. **ḫamsiyi:***-y, -i*
Diğer 98
Satır: **10**
Yemek için pişirilmiş hamsi balığı.
dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

481. **ḫamsiyi:***-y, -i*
Gazel 1
Mısra: **18**
Yemek için pişirilmiş hamsi balığı.
Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

482. **ḫamsisi:***-si*
Diğer 33
Satır: **14**
Tuzlama yapılmış hamsi.
ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

483. **ḫamsi:**
Diğer 40
Satır: **4**
Tuzlama yapılmış hamsi.
av ve aġ tertībātı ṣalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ muḥāfaẓası fennen

484. **ḫamsimizden:***-miz, -den*
Diğer 42
Satır: **16**
Tuzlama yapılmış hamsi.
Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

485. **ḫamsi:**
Diğer 50
Satır: **15**
Tuzlama yapılmış hamsi.
Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

486. **ḫamsi:**
Diğer 60
Satır: **22**
Tuzlama yapılmış hamsi.
Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

487. **ḫamsi:**
Diğer 60
Satır: **24**
Tuzlama yapılmış hamsi.
aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır ununda yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

488. **ḫamsiden:***-den*
Diğer 61
Satır: **9**
Tuzlama yapılmış hamsi.
Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

489. **ḫamsisi:**-*si*

Gazel 1

Mısra: **13**

Tuzlama yapılmış hamsi.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var

490. **ḫamsi:**

Gazel 2

Mısra: **21**

Tuzlama yapılmış hamsi.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

491. **ḫamsiden:**-*den*

Gazel 2

Mısra: **19**

Tuzlama yapılmış hamsi.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

492. **ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **5**

Hamsi kelimesi.

Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem

493. **ḫamsi:**

Gazel 5

Mısra: **7**

Hamsi kelimesi.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

494. **ḫamsiniñ:**-*niñ*

Muhammes 3

Mısra: **2**

Hamsi kelimesi.

Başḳa bir lezzet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

495. **ḫamsi:**

Diğer 97

Satır: **4**

Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf

496. **ḫamsi:**

Diğer 97

Satır: **6**

Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

497. **ḫamsiyi:**-*y*, -*i*

Gazel 5

Satır: **5**

Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

498. **ḫamsiler:**-*ler*

Diğer 100

Satır: **6**

Hamamizade İhsan Bey'in konferansına katılan hamsiler.

Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḫamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

499. **ḫamsileriñ:**-*ler*, -*iñ*

Diğer 100

Satır: **23**

Hamamizade İhsan Bey'in konferansına katılan hamsiler.

Ḫamāmī-zāde ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden ṣoñra

500. **ḫamsileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 101

Satır: **5**

Hamamizade İhsan Bey'in konferansına katılan hamsiler.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

501. **ḫamsileriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 101

Satır: **12**

Hamamizade İhsan Bey'in konferansına katılan hamsiler.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

502. **ḫamsi:**

Diğer 66

Satır: **11**

Hamsi kızartması yapmak için hazır hale getirilmiş hamsi balığı.

Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

503. **ḫamsi:**

Diğer 104

Satır: **7**

Hamsi kızartması yapmak için hazır hale getirilmiş hamsi balığı.

Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

hamsi aġı:

1. **ḫamsi aġı:**

Diğer 22

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı için özel olarak hazırlanmış ağ.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatiñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

2. **ḫamsi aġı:**

Diğer 23

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı için özel olarak hazırlanmış ağ.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

hamsi avcıları:

1. **ḫamsi avcıları:**

Diğer 40

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi avlayanlar, balıkçılar.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

hamsi avında:

1. **ḫamsi avında:**-*n, -da*

Diğer 31

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Hamsi tutmak amacıyla gerekli aletlerle birlikte denize çıkma uygulaması.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

hamsi avıyla:

1. **ḫamsi avıyla:**-*y, -la*

Diğer 40

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Hamsi tutmak amacıyla gerekli aletlerle birlikte denize çıkma uygulaması.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

hamsi balığı:

1. **ḫamsi balığı:**

Diğer 5

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

buradan alırlar.
Ḫamsi balığı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

2. **ḫamsi balığı:**

Diğer 5

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balığı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ ża'īflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

3. **ḫamsi balığı:**

Diğer 14

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı

4. **ḫamsi balığı:**

Diğer 19

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

5. **ḫamsi balığı:**

Diğer 20

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balığı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

6. **ḫamsi balığı:**

Diğer 21

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya mi̱sillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

7. **ḫamsi balığı:**

Diğer 22

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balığı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

8. **ḫamsi balığı:**

Diğer 31

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında

yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balığı

9. **ḫamsi balığı:**
Diğer 46
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ḫamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir.
Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve ża'īf mi'delere

10. **ḫamsi balığı:**
Diğer 113
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Hamsiden yapılmış yemek.
balığı ışmarlamışdı. Yarım sā'at ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

hamsi balığından:
1. **ḫamsi balığından:**-*n, -dan*
Diğer 21
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nev' ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından i'māl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

2. **ḫamsi balığından:**-*n, -dan*
Diğer 21
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

hamsi balığınıñ:
1. **ḫamsi balığınıñ:**-*nıñ*
Diğer 40
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
Ḫamsi balığınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳi'i vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

hamsi balığıyla:
1. **ḫamsi balığıyla:**-*y, -la*
Diğer 38
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Gübrelik hamsi.
ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balığıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

hamsi balıkları:
1. **ḫamsi balıkları:**
Diğer 19
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra
Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bed' edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

2. **ḫamsi balıḳları:**

Diğer 20

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḫḫuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

3. **ḫamsi balıḳları:**

Diğer 21

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

4. **ḫamsi balıḳları:**

Diğer 63

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Mumyalanmış hamsi balıkları.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balığı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

5. **ḫamsi balıḳları:**

Diğer 103

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

6. **ḫamsi balıḳları:**

Diğer 104

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla ṣāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

<u>ḫamsi balıḳlarına:</u>

1. **ḫamsi balıḳlarına:**-*n, -a*

Diğer 19

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

<u>ḫamsi balıḳlarınıñ:</u>

1. **ḫamsi balıḳlarınıñ:**-*nıñ*

Diğer 20

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Karadeniz, Akdeniz ve Batı Avrupa kıyılarında yaşayan, ülkemizde daha çok Karadeniz kıyılarında avlanan, 10-16 santim boyunda, gövdesi yandan basık

ve uzun, ağzı büyük, eti çok lezzetli, 2-3 yıl yaşayabilen omurgalı küçük balık. Engranlis encrassicholus.
dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

<u>ḫamsi çıtlaması:</u>

1. **ḫamsi çıtlaması:**

Diğer 57

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Temizlenip tuzlanan hamsinin kulaklı denilen geniş bir bakır sahana dizilmesi ve içine bir iki kaşık tereyağı ilave edilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

<u>ḫamsi çorbāsı:</u>

1. **ḫamsi çorbāsı:**

Diğer 104

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Hamsi ile yapılan çorba.

ātī idi
Ḫamsi çorbāsı ḫamsi ṭāvası ḫamsi furunu ḫamsi ısḳarası

<u>ḫamsi cübre:</u>

1. **ḫamsi cübre:**

Diğer 115

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Hamsi gübresi, hamsi ile yapılan gübre.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

<u>Hamsi Destānı:</u>

1. **Ḫamsi Destānı:**

Diğer 67

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu şair Hafız Zühdü Efendi'nin yaklaşık olarak hicri 1260 yılında yazmış olduğu destan. Bu destan hamsinin özelliklerinden ve ondan yapılan yemeklerden bahseder.

Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

2. **Ḫamsi Destānı:**

Diğer 68

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu şair Hafız Zühdü Efendi'nin yaklaşık olarak hicri 1260 yılında yazmış olduğu destan. Bu destan hamsinin özelliklerinden ve ondan yapılan yemeklerden bahseder.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

3. **Ḫamsi Destānı:**

Diğer 99

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu şair Hafız Zühdü Efendi'nin yaklaşık olarak hicri 1260 yılında yazmış olduğu destan. Bu destan hamsinin özelliklerinden ve ondan yapılan yemeklerden bahseder.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

4. **Ḫamsi Destānı:**

Diğer 151

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Hafız Zühdi'nin hece vezniyle kaleme aldığı hamsi hakkındaki şiiri.

Ḫamsi Destānı
Ḫamsi Ġazeli

<u>Hamsi Destānı 'nıñ:</u>

1. **Ḫamsi Destānı 'nıñ:**-*nıñ*

Diğer 59

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu şair Hafız Zühdü Efendi'nin yaklaşık

olarak hicri 1260 yılında yazmış olduğu destan. Bu destan hamsinin özelliklerinden ve ondan yapılan yemeklerden bahseder.
Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

ḥamsi dolması:

1. **ḥamsi dolması:**
   Diğer 104
   Satır: **19**
   Kelime Tipi: -
   Hamsiden yapılan dolma.

ḥamsi pilakisi ḥamsi dolması ḥamsi yaḥnīsi ḥamsi pilāvı ḥamsi ṣalaṭası
ḥamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

ḥamsi dolu ḳayıklardan:

1. **ḥamsi dolu ḳayıḳlardan:**-*dan*
   Diğer 33
   Satır: **19**
   Kelime Tipi: -
   Satışa hazır, sahilde bekleyen içi hamsiyle dolu kayıklar.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

ḥamsi fıḳrası:

1. **ḥamsi fıḳrası:**
   Diğer 67
   Satır: **4**
   Kelime Tipi: -
   Hamsiden bahseden fıkralar.

Ḫamsi Ḳoşması ḥamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḥamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

ḥamsi furunu:

1. **ḥamsi furunu:**
   Diğer 104
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Fırına verilmiş hamsi yemeği.

ātī idi
Ḫamsi çorbāsı ḥamsi ṭāvası ḥamsi furunu ḥamsi ısḳarası

Hamsi Ġazeli:

1. **Ḫamsi Ġazeli:**
   Diğer 67
   Satır: **4**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi konusunda yazılmış Ziver Efendi'ye ait olan gazel.

Ḫamsi Ḳoşması ḥamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḥamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

2. **Ḫamsi Ġazeli:**
   Diğer 151
   Satır: **16**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi konusunda yazılmış Ziver Efendi'ye ait olan gazel.

Ḫamsi Destānı
Ḫamsi Ġazeli

ḥamsi gecesi:

1. **ḥamsi gecesi:**
   Diğer 22
   Satır: **6**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi avının gerçekleştiği gece.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naṣıl
avlanırdıḳ ḥamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḥamsi miḳdārı

ḥamsi gözünde:

1. **ḥamsi gözünde:**-*n, -de*
   Diğer 20
   Satır: **7**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi avlamak için kullanılan, delikleri yedi milimetre genişliğindeki bir tür ağ.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḥamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

hamsi gübresi:

1. **ḫamsi gübresi:**

Diğer 114

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Gübre amaçlı kullanılan hamsi.

Ḫamsi Gübresi

Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

2. **ḫamsi gübresi:**

Diğer 152

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Gübre amaçlı kullanılan hamsi.

Ḫamsi Gübresi

ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

hamsi ḥaḳḳında beyānāt:

1. **ḫamsi ḥaḳḳında beyānāt:**

Diğer 151

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Hamamizade İhsan Bey'in hamsi hakkında yaptığı açıklamaları içeren başlık.

Der-vaṣf-ı Ḫamsi, Ḫamsi Ḳoşması

Lāḥiḳa: Ḫamsi Ḥaḳḳında Beyānāt

hamsi haşlaması:

1. **ḫamsi ḫaşlaması:**

Diğer 56

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ayıklanmış ve tuzlanmış hamsinin bir gece suda bekletilmesinin ardından pilaki denilen toprak tencerede haşlanması ile hazırlanan yemek.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır

çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

hamsi heyʾetiniñ:

1. **ḫamsi heyʾetiniñ:**-*niñ*

Diğer 100

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Hamsi topluluğu, Hamamizade İhsan Bey'in konferansına katılan hamsiler.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir

nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

hamsi ıġrıbı:

1. **ḫamsi ıġrıbı:**

Diğer 23

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Hamsi avına özel hazırlanmış ığrıp ağı.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş

denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

2. **ḫamsi ıġrıbı:**

Diğer 31

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi avına özel hazırlanmış ığrıp ağı.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri

fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

hamsi iri hamsi:

1. **ḫamsi iri ḫamsi:**

Diğer 97

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Satıcıların hamsiyi satmak için bağırarak söyledikleri kalıp söz.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini

duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf

hamsi ʿırḳını:

1. **ḫamsi ʿırḳını:**-*n, -ı*

Diğer 101

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Hamsi için canlı türünde aynı karakteri taşıyan canlıların oluşturduğu alt bölüm.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

<u>ḫamsi ısḳarası:</u>

1. **ḫamsi ısḳarası:**
   Diğer 104
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Ayıklanıp tuzlanan hamsinin mangalda kor ateş üstündeki ızgaraya dizilerek pişirilmesi ile hazırlanan yemek.

ātī idi
Ḫamsi çorbāsı ḫamsi ṭāvası ḫamsi furunu ḫamsi ısḳarası

<u>ḫamsi istifiniñ:</u>

1. **ḫamsi istifiniñ:**-*niñ*
   Diğer 55
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi kızartması yapmak için yan yana düzenli bir şekilde dizilmiş hamsiler.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẕla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

<u>ḫamsi ızḳarası:</u>

1. **ḫamsi ızḳarası:**
   Diğer 56
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   Ayıklanıp tuzlanan hamsinin mangalda kor ateş üstündeki ızgaraya dizilerek pişirilmesi ile hazırlanan yemek.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

<u>Hamsi Ḳaṣīdesi:</u>

1. **Ḫamsi Ḳaṣīdesi:**
   Diğer 151
   Satır: **14**
   Kelime Tipi: -
   Hamamizade İhsan Bey'in hamsiye övgüler yağdırdığı kasidesi.

Edebiyyāt ve Mizāḥiyyātda Ḫamsi
Ḫamsi Ḳaṣīdesi

<u>ḫamsi ḳayġanası:</u>

1. **ḫamsi ḳayġanası:**
   Diğer 54
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

<u>ḫamsi ḳayıḳları:</u>

1. **ḫamsi ḳayıḳları:**
   Diğer 29
   Satır: **25**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara çekilmiş anlaşılmaz bir

2. **ḫamsi ḳayıḳları:**
   Diğer 30
   Satır: **11**
   Kelime Tipi: -
   Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayıklar.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

<u>ḫamsi ḳayıḳlarınıñ:</u>

1. **ḫamsi ḳayıḳlarınıñ:**-*nıñ*
   Diğer 32
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayıklar.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

2. **ḫamsi ḳayıḳlarınıñ:**-*nıñ*
   Diğer 65

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

3. **ḫamsi ḳayıḳlarınıñ:**-*nıñ*

Diğer 65

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

Ṭrabzon şehri ḫamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi Mūmḫāneöñü. Ġarbdan görünüşü

4. **ḫamsi ḳayıḳlarınıñ:**-*nıñ*

Diğer 97

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā

kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

hamsi kebābı:

1. **ḫamsi kebābı:**

Diğer 58

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Tuzlanmış taze hamsinin kiremit üzerine dizilerek fırına verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı

Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

hamsi kepçesi:

1. **ḫamsi kepçesi:**

Diğer 23

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Ağın içinden hamsileri alıp kayığa yüklemeye yarayan fileli küçük ağ, boş, roşi.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş

denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

2. **ḫamsi kepçesi:**

Diğer 27

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Ağın içinden hamsileri alıp kayığa yüklemeye yarayan fileli küçük ağ, boş, roşi.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu

ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

3. **ḫamsi kepçesi:**

Diğer 31

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Ağın içinden hamsileri alıp kayığa yüklemeye yarayan fileli küçük ağ, boş, roşi.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḫamsi kepçesi

Ḫamsi balıġı

hamsi ḳızartması:

1. **ḫamsi ḳızartması:**

Diğer 55

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Temizlenmiş hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak tavaya dizilmesi ve yağda kızartılması ile hazırlanan yemek.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.

Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

hamsi ḳoḳusuna:

1. **ḫamsi ḳoḳusuna:**-*n*, -*a*

Diğer 34

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kendine özgü kokusu.

biraz petrol döker bu ḫālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur

yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḫālde de

ḥamsi ḳomları:

1. **ḥamsi ḳomları:**

Diğer 35

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsi yığınları, gübre olarak kullanılmak üzere hamsilerin tarlaya yığılması.

ḳomları ḥamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḥamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḥorṭūm ṭayfun ḥādis̲esi ḥamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

ḥamsi ḳonferansı:

1. **ḥamsi ḳonferansı:**

Diğer 3

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamamizade İhsan Bey'in hamsi hakkında yaptığı çeşitli sohbetler.

Ḥamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

ḥamsi ḳoşması:

1. **ḥamsi ḳoşması:**

Diğer 67

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Baba Salim'e ait olan Hamsi başlıklı koşma.

Ḥamsi Ḳoşması ḥamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḥamsi fıḳrası Ḥamsi Destānı Müseddes Ḥamsi Ġazeli z̲eyli

2. **ḥamsi ḳoşması:**

Diğer 151

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Baba Salim'e ait olan Hamsi başlıklı koşma.

Der-vaṣf-ı Ḥamsi, Ḥamsi Ḳoşması
Lāḥiḳa: Ḥamsi Ḥaḳḳında Beyānāt

ḥamsi ḳumulları:

1. **ḥamsi ḳumulları:**

Diğer 35

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hamsi yığınları, komlar.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḥamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

ḥamsi ḳurnası:

1. **ḥamsi ḳurnası:**

Diğer 19

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Iğrıp ve manyat ağları ile hamsi avlamak için cebe ilave edilen yedi milimetre delikli ağ.

ḥamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾz̲ūndur. Faḳaṭ ḥamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḥamsi balıḳlarına gelince

2. **ḥamsi ḳurnası:**

Diğer 19

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Iğrıp ve manyat ağları ile hamsi avlamak için cebe ilave edilen yedi milimetre delikli ağ.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḥamsi balıġı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḥamsi ḳurnası derler.

ḥamsi maḥalline:

1. **ḥamsi maḥalline:**-*n, -e*

Diğer 28

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Denizde hamsinin en kalabalık olduğu yer, mevki.

Bu ışığı deñizde aṣıl ḥamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḥamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

ḥamsi manẓūmātı:

1. **ḥamsi manẓūmātı:**

Diğer 67

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Hamsi konusunda yazılmış manzumeler.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḥamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

ḥamsi manẓūmeleri:

1. **ḥamsi manẓūmeleri:**
    Diğer 67
    Satır: **3**
    Kelime Tipi: -
    Hamsi konusunun işlendiği şiirler.

Ḥamsi Ḳoşması ḥamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir
tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḥamsi fıḳrası Ḥamsi Destānı Müseddes
Ḥamsi Ġazeli ẕeyli

2. **ḥamsi manẓūmeleri:**
    Diğer 69
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Hamsi konusunun işlendiği şiirler.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḥamsi manẓūmeleri
yazmışlardır.
Ḥamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil
onlara peyrevlik yoluñda

ḥamsi maṭbūʿātınıñ:

1. **ḥamsi maṭbūʿātınıñ:**-*nıñ*
    Gazel 6
    Mısra: **12**
    Kelime Tipi: -
    Hamsi konusunda yazılmış ya da basılmış her şey.

Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḥamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

ḥamsi memleketi:

1. **ḥamsi memleketi:**
    Diğer 42
    Satır: **12**
    Kelime Tipi: -
    Hamsiden önemli ölçüde faydalanan ülke, Türkiye.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir.
Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḥamsi memleketi iken

hamsi mesʾelesi:

1. **ḥamsi mesʾelesi:**
    Diğer 43
    Satır: **14**
    Kelime Tipi: -
    Ticaret ürünü olan hamsinin yurt içi ve yurt dışına gönderilmesi işi.

şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḥamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs
muʿādelesidir.

hamsi mevsimi:

1. **ḥamsi mevsimi:**
    Diğer 98
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Hamsinin yoğun olarak ortaya çıktığı zaman.

Ḥamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsān
nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḥamsiniñ çoḳ
devām edecegi

hamsi paluġu:

1. **ḥamsi paluġu:**
    Diğer 112
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Hamsi balığı.

haçan ʿaşḳa celdu da naşil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan
ḳaçmiş ḥamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḥalḳa oldiler
yoḳ mi.

hamsi paluḳ:

1. **ḥamsi paluḳ:**
    Diğer 112
    Satır: **17**
    Kelime Tipi: -
    Hamsi balığı.

Ḳırḳ yılluḳ ḥamsi paluḳ
Başladum ben de dansa

hamsi pāzārı:

1. **ḥamsi pāzārı:**
    Gazel 2
    Mısra: **7**
    Kelime Tipi: -
    Sahilde hamsi satışı yapılan yer.

Ḥamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

hamsi pidesi:

1. **ḥamsi pidesi:**

Diğer 60

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Mısır unundan hazırlanan hamura tuzlanmış ve kılçığı çıkarılmış hamsi ilave edilerek fırına verilen bir tür yemek.

Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḥamsi pidesi Ṭuzlu ḥamsiden yapılır. Ḥamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

2. **ḥamsi pidesi:**

Diğer 61

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Mısır unundan hazırlanan hamura tuzlanmış ve kılçığı çıkarılmış hamsi ilave edilerek fırına verilen bir tür yemek.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḥamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekseriyetle yazın furun lazutu

hamsi pilakisi:

1. **ḥamsi pilakisi:**

Diğer 104

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da pilaki adı verilen toprak tencerede yapılan hamsi haşlaması.

ḥamsi pilakisi ḥamsi dolması ḥamsi yaḫnīsi ḥamsi pilāvı ḥamsi ṣalaṭası
ḥamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

hamsi pilāvı:

1. **ḥamsi pilāvı:**

Diğer 57

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḥamsi pilāvı Pazıyı ince doğrayıñ geniş bir yerde güzelce

2. **ḥamsi pilāvı:**

Diğer 57

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsınız işte size ḥamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

3. **ḥamsi pilāvı:**

Diğer 104

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

ḥamsi pilakisi ḥamsi dolması ḥamsi yaḫnīsi ḥamsi pilāvı ḥamsi ṣalaṭası
ḥamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

hamsi piyāzı:

1. **ḥamsi piyāzı:**

Diğer 58

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Maydanoz, taze veya kuru soğan, nane vs. doğranıp bir süre ovulduktan sonra tepsiye dizilerek ve üzerine temizlenip tuzlanan ve kılçığı çıkarılmış hamsi eklenerek hazırlanmış ateşte veya fırında pişirilmiş bir tür yemek.

Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḥamsiden
Ḥamsi piyāzı Tāze ḥamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

2. **ḥamsi piyāzı:**

Diğer 58

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Maydanoz, taze veya kuru soğan, nane vs. doğranıp bir süre ovulduktan sonra tepsiye dizilerek ve üzerine temizlenip tuzlanan ve kılçığı çıkarılmış hamsi

eklenerek hazırlanmış ateşte veya fırında pişirilmiş bir tür yemek.
Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

ḫamsi ṣalamurası:

1. **ḫamsi ṣalamurası:**
Diğer 60
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdırarak

ḫamsi ṣalaṭası:

1. **ḫamsi ṣalaṭası:**
Diğer 18
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Hamsi yağı kullanılarak yapılan salata.
küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı
ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

2. **ḫamsi ṣalaṭası:**
Diğer 104
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Hamsi yağı kullanılarak yapılan salata.
ḫamsi pilakisi ḫamsi dolması ḫamsi yaḫnīsi ḫamsi pilāvı ḫamsi ṣalaṭası
ḫamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

ḫamsi ṣuyu:

1. **ḫamsi ṣuyu:**
Diğer 46
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Tuzlanmış hamsinin suyu.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḫī mediḥleri beytler

2. **ḫamsi ṣuyu:**
Diğer 52
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Küpte tuzlanmış hamsinin suyu.
ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

3. **ḫamsi ṣuyu:**
Diğer 61
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Tuzlanmış hamsinin suyu.
Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

4. **ḫamsi ṣuyu:**
Diğer 61
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Tuzlanmış hamsinin suyu.
Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi.
Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

5. **ḫamsi ṣuyu:**
Kaside 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Tuzlanmış hamsinin suyu.
Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

ḫamsi ṣuyundaki:

1. **ḫamsi ṣuyundaki:***-n, -da, -ki*
Diğer 50
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.
Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde

etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

ḥamsi ṣuyundan:

1. **ḥamsi ṣuyundan:**-*n, -dan*
   Diğer 50
   Satır: **25**
   Kelime Tipi: -
   Tuzlanmış hamsinin suyu.

Ḥamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

2. **ḥamsi ṣuyundan:**-*n, -dan*
   Diğer 61
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   Tuzlanmış hamsinin suyu.

Ḥastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḥamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

3. **ḥamsi ṣuyundan:**-*n, -dan*
   Gazel 1
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: -
   Tuzlanmış hamsinin suyu.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḥamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

4. **ḥamsi ṣuyundan:**-*n, -dan*
   Gazel 3
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: -
   Tuzlanmış hamsinin suyu.

Ḥastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḥamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

ḥamsi ṣuyunuñ:

1. **ḥamsi ṣuyunuñ:**-*nuñ*
   Diğer 61
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: -
   Tuzlanmış hamsinin suyu.

gibi beytler hep ḥamsi ṣuyunuñ senāsına dāʾirdir.

2. **ḥamsi ṣuyunuñ:**-*nuñ*
   Diğer 61
   Satır: **11**
   Kelime Tipi: -
   Tuzlanmış hamsinin suyu.

Ḥamsi ṣuyu Ḥamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḥāṣṣaları geçmişdi.
Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḥamsi

ḥamsi ṭaʿāmı:

1. **ḥamsi ṭaʿāmı:**
   Diğer 1
   Mısra: **81**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

İşte tamām oldu ḥamsi ṭaʿāmı
Yiyenler beglere vermez selāmı

ḥamsi ṭatlısı:

1. **ḥamsi ṭatlısı:**
   Diğer 104
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi suyundan yapılan tatlı.

ḥamsi pilakisi ḥamsi dolması ḥamsi yaḥnīsi ḥamsi pilāvı ḥamsi ṣalaṭası
ḥamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

ḥamsi ṭāvası:

1. **ḥamsi ṭāvası:**
   Diğer 104
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Temizlenmiş bir miktar hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak sade yağ ya da zeytin yağında kızartılmasıyla hazırlanan yemek.

ātī idi
Ḥamsi çorbāsı ḥamsi ṭāvası ḥamsi furunu ḥamsi ısḳarası

2. **ḥamsi ṭāvası:**
   Diğer 108
   Satır: **22**
   Kelime Tipi: -
   Temizlenmiş bir miktar hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak sade yağ ya da zeytin yağında kızartılmasıyla hazırlanan yemek.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḥamsi

ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

hamsi ṭāvasında:

1. **ḫamsi ṭāvasında:**-*n, -da*

Diğer 55

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Hamsi kızartması yapmak için özel olarak üretilmiş tava.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

hamsi ṭobrası:

1. **ḫamsi ṭobrası:**

Diğer 19

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Hamsi torbası. Hamsi avlamak için cebe eklenen yedi milimetre delikli ağ, buna hamsi kurnası da denir.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

hamsi ve ḥakkında manẓūme:

1. **ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme:**

Diğer 67

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Cansızoğlu Mustafa Sıdkı Bey'e ait olan Der-Vasfi-ı Hamsi başlıklı manzume.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

hamsi yaġı:

1. **ḫamsi yaġı:**

Diğer 18

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından çıkarılmış olan yağ.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

2. **ḫamsi yaġı:**

Diğer 60

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından çıkarılmış olan yağ.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

hamsi yaḫnīsi:

1. **ḫamsi yaḫnīsi:**

Diğer 104

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Papaz yahnisi. Soğan, sarımsak, yoğurt veya sirke katılarak yapılan bir hamsi yemeği.

ḫamsi pilakisi ḫamsi dolması ḫamsi yaḫnīsi ḫamsi pilāvı ḫamsi ṣalaṭası
ḫamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

hamsi yaḳamozu:

1. **ḫamsi yaḳamozu:**

Diğer 23

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Hamsilerin hareketleriyle oluşan parıltı.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

hamsi yemekleri:

1. **ḫamsi yemekleri:**

Diğer 52

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından hazırlanan yemekler.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

hamsi yemeklerinden:

1. **ḫamsi yemeklerinden:**-*n, -den*

Diğer 53

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından hazırlanan yemekler.

iḫtilāfiñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan
başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

ḫamsi yemekleriniñ:

1. **ḫamsi yemekleriniñ:**-*niñ*

Diğer 52

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından hazırlanan yemekler.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi
yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası
ḳızartması ḫaşlaması

ḫamsi yıġınlarınıñ:

1. **ḫamsi yıġınlarınıñ:**-*nıñ*

Diğer 36

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Yığılmış gübrelik hamsilerden meydana gelen tepecik, küme.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki
ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu
ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

ḫamsici:

1. **ḫamsicileri:**-*ler, -i*

Diğer 101

Satır: **13**

Hamsi seven.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir
ḥavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

ḫamsiden pilāv:

1. **ḫamsiden pilāv:**

Diğer 57

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

2. **ḫamsiden pilāv:**

Gazel 2

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

ḫamsi-hār olurlar:

1. **ḫamsi-ḫār olurlar:**-*ur, -lar*

Kaside 1

Mısra: **157**

Kelime Tipi: -

Hamsi yiyen olmak.

ʿĀlimleri ḫamsi-ḫār olurlar
Şāʿirleri āşınā-yı ḫamsi

ḫamsi-i cān-perveri:

1. **ḫamsi-i cān-perveri:**-*i*

Diğer 32

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Ruh besleyen, iç açan, gönül açan hamsi. II Denizden çıkmasıyla birlikte mutluluk getiren, insanları sevindiren hamsi.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

2. **ḫamsi-i cān-perveri:**-*i*

Gazel 1

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Ruh besleyen, iç açan, gönül açan hamsi. II Denizden çıkmasıyla birlikte mutluluk getiren, insanları sevindiren hamsi.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

3. **ḫamsi-i cān-perveri:**-*i*

Gazel 4

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Ruh besleyen, iç açan, gönül açan hamsi. II Denizden çıkmasıyla birlikte mutluluk getiren, insanları sevindiren hamsi.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

hamsi-i hamūş:

1. **ḫamsi-i ḫamūş:**

Diğer 64

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Akciğerleri olmadığı için ses çıkaramayan hamsi balığı.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde
terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde
curcuna

hamsiḳuşu:

1. **ḫamsiḳuşuyla:**-*y, -la*

Kaside 1

Mısra: **100**

Kelime Tipi: -

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsi kuşuyla pay-ı ḫamsi

2. **ḫamsiḳuşu:**

Diğer 37

Satır: **24**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

3. **ḫamsiḳuşunu:**-*n, -u*

Diğer 37

Satır: **22**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

4. **ḫamsiḳuşu:**

Diğer 52

Satır: **3**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu
ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

5. **ḫamsiḳuşu:**

Diğer 58

Satır: **24**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Çünkü ekşer olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat
ḳadar

6. **ḫamsiḳuşu:**

Diğer 59

Satır: **20**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır
yemegi gezinti ve yol

7. **ḫamsiḳuşudur:**-*dur*

Diğer 59

Satır: **13**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Yedincisi ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

8. **ḫamsiḳuşunuñ:**-*nuñ*

Diğer 59

Satır: **11**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler
çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

9. **ḫamsiḳuşuyla:**-*y, -la*

Diğer 59

Satır: **25**

Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.
Bir ḫamsiḳuşuyla pay-ı ḫamsi

10. **ḫamsiḳuşunu:**-*n, -u*
Muhammes 2
Mısra: **59**
Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

hamsikuşudur:
1. **ḫamsiḳuşudur:**-*dur*
Diğer 1
Mısra: **49**
Kelime Tipi: -
Kılçığı çıkarılmış tuzlu hamsinin una bulanıp kuş gövdesi şekli verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.
Yedinciniñ ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

hamsikuşunu:
1. **ḫamsiḳuşunu:**
Diğer 37
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
H.
bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

hamsilemiş olur:
1. **ḫamsilemiş olur:**-*ur*
Diğer 36
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Gübre amaçlı kullanılan hamsiyle gübrelemek.
bitince yığına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yığını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

Hamsiler ve Ḥamāmī-zāde:
1. **Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde:**
Diğer 100
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Hamamizade İhsan Bey'in konferansına katılan hamsilerin ondan taleplerinin anlatıldığı başlık.
Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḫamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

2. **Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde:**
Diğer 151
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Hamsiname'de bir başlık.
Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḫamsileriñ Minneti

hamsili pide:
1. **ḫamsili pide:**
Diğer 61
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Mısır unundan hazırlanan hamura tuzlanmış ve kılçığı çıkarılmış hamsi ilave edilerek fırına verilen bir tür yemek.
ḫamsili pide lezẕetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

2. **ḫamsili pide:**
Diğer 102
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Mısır unundan hazırlanan hamura tuzlanmış ve kılçığı çıkarılmış hamsi ilave edilerek fırına verilen bir tür yemek.
Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

hamsin:
1. **ḫamsin:**
Diğer 11
Satır: **15**
Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.
ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

2. **ḫamsin:**

Diğer 11

Satır: **16**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

3. **ḫamsine:**-*e*

Diğer 11

Satır: **24**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt

4. **ḫamsin:**

Diğer 14

Satır: **5**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

5. **ḫamsin:**

Diğer 14

Satır: **6**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

6. **ḫamsinde:**-*de*

Diğer 14

Satır: **8**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

ʿavāmını ḫapsi balıġıyla istihzā ederler ḫaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

7. **ḫamsinde:**-*de*

Diğer 14

Satır: **22**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḫaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

8. **ḫamsine:**-*e*

Muhammes 3

Mısra: **7**

Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen kırk günlük kara kıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresi.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

<u>Hamsi-nāme:</u>

1. **Ḫamsi-nāme:**

Diğer 3

Satır: **3**

İhsan Bey'in 1928'de basılan kitabının adı.

Ḫamsi-nāme ve mündericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

2. **Ḫamsi-nāme:**

Diğer 4

Satır: **13**

İhsan Bey'in 1928'de basılan kitabının adı.

edilmişdir bu baḥi<u>s</u>leriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen e<u>s</u>erlerle bir ḳısım meşhūdāt

3. **Ḫamsi-nāme:**

Diğer 69

Satır: **7**

İhsan Bey'in 1928'de basılan kitabının adı.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

4. **Ḫamsi-nāme'niñ:**-*niñ*

Diğer 99

Satır: **4**

İhsan Bey'in 1928'de basılan kitabının adı.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta
müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫş-i maḥṣūṣunda
meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

hamsiniñ aṣıl yataġı:

1. **ḫamsiniñ aṣıl yataġı:**

Diğer 40

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının en çok bulunduğu yer, Norveç Denizi.

Yuḳarıki baḥişlerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ
Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiġini yazdıġımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı
memleketi Norveç'iñ cenūb

hamsiniñ bābında:

1. **ḫamsiniñ bābında:**-*n, -da*

Muhammes 1

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kapısı. II Sahil.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

hamsiniñ duʿāsı:

1. **ḫamsiniñ duʿāsı:**

Muhammes 2

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Hamsiye ulaşma maksadıyla Allah'a yakarış, niyaz.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

hamsiniñ ikinci vaṭanı:

1. **ḫamsiniñ ikinci vaṭanı:**-*ı*

Diğer 40

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının çokça bulunduğu yer, Karadeniz.

Norveç şularından Ḳaradeñiz'e aşıl ḫamsi yataġı ḫamsi
avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ
ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

hamsiniñ ḳoḳusuna:

1. **ḫamsiniñ ḳoḳusuna:**-*n, -a*

Diğer 97

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Pişmiş hamsinin kendine has kokusu.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki
ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır
ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

hamsiniñ liḳāsı:

1. **ḫamsiniñ liḳāsı:**

Muhammes 3

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsiye kavuşma, hamsinin çıkışı.

Başḳa bir lezzet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

hamsiniñ muḫāfaẓası:

1. **ḫamsiniñ muḫāfaẓası:**

Diğer 40

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının tutulduktan sonra olduğu gibi kalmasını sağlama, lezzetini ve tazeliğini koruma.

av ve aġ tertībātı şalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi
ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ
muḫāfaẓası fennen

hamsiniñ müştāḳı:

1. **ḫamsiniñ müştāḳı:**

Diğer 56

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından yapılan yemekleri seven, bu yemeklere düşkün olan.

Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

2. **ḫamsiniñ müştāḳı:-***ı*

Gazel 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığından yapılan yemekleri seven, bu yemeklere düşkün olan.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

hamsiniñ sebzeli pidesi:

1. **ḫamsiniñ sebzeli pidesi:**

Diğer 61

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Lamesli pide. Mısır unu, sebze ve hamsiyle hazırlanan pide.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilâve edilince lamesli pide

nāmını alır ki ḫamsiniñ

sebzeli pidesi demekdir.

ḫamsiniñ seyri:

1. **ḫamsiniñ seyri:**

Diğer 40

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Gezici balık olan hamsinin deniz içinde dolaşıp farklı denizlere ulaşması.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi

avcıları ḫamsiniñ seyri

velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ

ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

hamsiniñ sövüşü:

1. **ḫamsiniñ sövüşü:**

Diğer 59

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Soğuk olarak yenen hamsi yemeği. II Hamsikuşu.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız

ḥāżırlop

ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar

arasında ḳapışılır böyle yerde

hamsiniñ sūr u ṣafāsı:

1. **ḫamsiniñ sūr u ṣafāsı:**

Muhammes 2

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının çıkışının şenliği ve eğlencesi.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur

Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

2. **ḫamsiniñ sūr ü ṣafāsı:**

Muhammes 3

Mısra: **25**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının çıkışının şenliği ve eğlencesi.

Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ

Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

hamsiniñ ṭāvası:

1. **ḫamsiniñ ṭāvası:**

Diğer 47

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Temizlenmiş bir miktar hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak sade yağ ya da zeytin yağında kızartılmasıyla hazırlanan yemek.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara

ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır

Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

2. **ḫamsiniñ ṭāvası:**

Muhammes 3

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Temizlenmiş bir miktar hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak sade yağ ya da zeytin yağında kızartılmasıyla hazırlanan yemek.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ

Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

hamsinin türlisu:

1. **ḫamsinin türlisu:**

Diğer 116

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Hamsi türlüsü. Hamsi ve çeşitli sebzelerle pişirilen yemek.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

ḥamsiniñ ṭuzlusundan:

1. **ḫamsiniñ ṭuzlusundan:***-n, -dan*
   Diğer 56
   Satır: **5**
   Kelime Tipi: -
   Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.
Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

ḥamsinun cepābu:

1. **ḫamsinun cepābu:**
   Diğer 116
   Satır: **2**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi kebabı. Tuzlanmış taze hamsinin kiremit üzerine dizilerek fırına verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

ḥamsinun çorbāsu:

1. **ḫamsinun çorbāsu:**
   Diğer 116
   Satır: **3**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi ile yapılan çorba.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

ḥamsinun cübrasu:

1. **ḫamsinun cübrasu:**
   Diğer 116
   Satır **5**
   Kelime Tipi: -
   Hamsiden yapılan gübre.
añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

ḫamsinun dolmasu:

1. **ḫamsinun dolmasu:**
   Diğer 116
   Satır: **1**
   Kelime Tipi: -
   Hamsiden yapılan dolma.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

ḫamsinun ḥelvāsu:

1. **ḫamsinun ḥelvāsu:**
   Diğer 116
   Satır: **4**
   Kelime Tipi: -
   Hamsiden yapılan helva.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

ḫamsinun iskarasu:

1. **ḫamsinun isḳarasu:**
   Diğer 115
   Satır: **25**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi ızgarası. Ayıklanıp tuzlanan hamsinin mangalda kor ateş üstündeki ızgaraya dizilerek pişirilmesi ile hazırlanan yemek.
ḫamsinun isḳarasu olur ḫamsinun pilāvu olur ḫamsinun yaḫnīsu olur

ḫamsinun ḳapamasu:

1. **ḫamsinun ḳapamasu:**
   Diğer 116
   Satır: **1**
   Kelime Tipi: -
   Hamsi kapaması. Hamsinin üzerine tas kapatılıp pilavla birlikte hazırlanan bir yemek türü.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur

ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

ḫamsinun muṣaḳḳāsu:

1. **ḫamsinun muṣaḳḳāsu:**

Diğer 116

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsinin musakkası. Ufak parçalar biçiminde doğranmış sebzelerin hamsi ve soğanla pişirilmesi ile yapılan bir yemek.

çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

ḫamsinun pilāvu:

1. **ḫamsinun pilāvu:**

Diğer 115

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Hamsi pilavı. Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

ḫamsinun isḳarasu olur ḫamsinun pilāvu olur ḫamsinun yaḫnīsu olur

ḫamsinun piyāzu:

1. **ḫamsinun piyāzu:**

Diğer 116

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi piyazı. Maydanoz, taze veya kuru soğan, nane vs. doğranıp bir süre ovulduktan sonra tepsiye dizilerek ve üzerine temizlenip tuzlanan ve kılçığı çıkarılmış hamsi eklenerek hazırlanmış ateşte veya fırında pişirilmiş bir tür yemek.

ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

ḫamsinun reçelu:

1. **ḫamsinun reçelu:**

Diğer 116

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsiden yapılan reçel.

çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

ḫamsinun ṭatlisu:

1. **ḫamsinun ṭatlisu:**

Diğer 116

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsi tatlısı. Hamsi suyundan yapılan tatlı.

çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

ḫamsinun ṭāvasu:

1. **ḫamsinun ṭāvasu:**

Diğer 115

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Hamsi tavası. Temizlenmiş bir miktar hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak sade yağ ya da zeytin yağında kızartılmasıyla hazırlanan yemek.

C Beg Hay Ḳaradenuz’uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz’dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

ḫamsinun turşusu:

1. **ḫamsinun turşusu:**

Diğer 116

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsiden yapılan turşu.

çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

ḫamsinun yaḫnīsu:

1. **ḫamsinun yaḫnīsu:**

Diğer 115

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Hamsi yahnisi. Kavrulmuş soğan ve salça ile pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği.
ḫamsinun isḳarasu olur ḫamsinun pilāvu olur ḫamsinun yaḫnīsu olur

ḫamsivi:

1. **ḫamsivi:**
Diğer 100
Satır: **21**
Hamsiyle ilgili olan.
deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḫamsivi faʿāliyyetlerden geri durmayacaḳsıñız.

ḫamur:

1. **ḫamur:**
Diğer 18
Satır: **13**
Çok pişip bulamaç durumuna gelen yiyecek.
yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

ḫān:

1. **ḫān-ı:**-*ı*
Diğer 106
Satır: **9**
Sofra, yemek sofrası.
Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

2. **ḫānı:**-*ı*
Muhammes 1
Mısra: **40**
Sofra, yemek sofrası.
Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

hanci:

1. **hanci:**
Diğer 108
Satır: **7**
Hangi.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus
bizum Rūşen Ḫāce'niñ dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

hāne:

1. **ḫānesinde:**-*si, -n, -de*
Diğer 108
Satır: **19**
Ev.
Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lüṭfī Fikrī Beg'le Ḥāfiẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir
żiyāfet vermişdir.

2. **ḫāneler:**-*ler*
Gazel 2
Mısra: **10**
Ev.
Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

ḫānesiniñ aġası olur:

1. **ḫānesiniñ aġası olur:**-*ur*
Diğer 1
Mısra: **74**
Kelime Tipi: -
Evde sözü geçen kimse olmak.
On üçüncü yumurṭalı ṭāvası
Yiyen olur ḫānesiniñ aġası

hangi:

1. **hangi:**
Diğer 9
Satır: **15**
Şart cümlelerinde özne veya tümleçlerin belirteni durumunda olduğunda bunların ifade ettiği anlamı genişleten sıfat gibi kullanılır, herhangi.
boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

2. **hangi:**
Diğer 50
Satır: **21**
Şart cümlelerinde özne veya tümleçlerin belirteni durumunda olduğunda bunların ifade ettiği anlamı genişleten sıfat gibi kullanılır, herhangi.
Hangi ʿużvuñ aġrısa şuyu ile olʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

3. **hangi:**

Diğer 66

Satır: **4**

Herhangi.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ

hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

hani diluña hamsi kılçıku batsun:

1. **hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun:**

Diğer 115

Satır: **20**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Dilini eşek arısı soksun anlamına gelen, Doğu Karadeniz ağzında kullanılan ilenme sözü.

Bu bir un midur feḳat

C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

hani ya:

1. **hani ya:**

Diğer 115

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hani.

fennī cübre Üç metro dört metroo

Bāġçe-vān Mıṣırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

hap:

1. **ḥap:**

Diğer 11

Satır: **5**

Hapsi kelimesinin ilk hecesini işaret eder.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’z-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā

yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **ḫap:**

Diğer 11

Satır: **7**

Hapsi kelimesinin ilk hecesini işaret eder.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı

sāniye ise yine Türkiyyü’l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ ṣekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

hapsi:

1. **ḥapsi:**

Diğer 10

Satır: **1**

Hamsi balığı.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf

maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **ḫapsi:**

Diğer 10

Satır: **2**

Hamsi balığı.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf

maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

3. **ḫapsi:**

Diğer 10

Satır: **19**

Hamsi balığı.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā

ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

4. **ḫapsidir.:**-*dir*

Diğer 11

Satır: **4**

Hamsi balığı.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı sıḳātde fi’l-aṣl ḫapsidir.

5. **ḫapsi:**

Diğer 15

Satır: **2**

Hamsi balığı.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver

aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

6. **ḫapsi:**
Diğer 15
Satır: **19**
Hamsi balığı.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

ḫapsi balığı:
1. **ḫapsi balığı:**
Diğer 14
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balığı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

2. **ḫapsi balığı:**
Diğer 14
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

3. **ḫapsi balığı:**
Diğer 32
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

ḫapsi balığıdır:
1. **ḫapsi balığıdır:**-*dır*
Diğer 14
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balığıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

ḫapsi balığını:
1. **ḫapsi balığını:**-*n, -ı*
Diğer 15
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balığını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

ḫapsi balığınıñ:
1. **ḫapsi balığınıñ:**-*nıñ*
Diğer 15
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḫarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ başını

2. **ḫapsi balığınıñ:**-*nıñ*
Diğer 50
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

ḫapsi balığıyla:
1. **ḫapsi balığıyla:**-*y, -la*
Diğer 14
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığı.
ʿavāmını ḫapsi balığıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā

eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

harāret:

1. **ḥarāretiñ:**-*iñ*

Diğer 5

Satır: **14**

Sıcaklık.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

harāret vermez:

1. **ḥarāret vermez:**-*mez*

Diğer 15

Satır: **13**

Kelime Tipi: **Deyim**

Susatmak.

balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalıġına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

hareket:

1. **ḥareket:**

Diğer 20

Satır: **10**

Yola çıkma.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **ḥareket:**

Diğer 20

Satır: **15**

Davranma.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

3. **hareketleriyle:**-*ler, -i, -y, -le*

Diğer 23

Satır: **17**

Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının kımıldanışı.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

4. **ḥareketler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **12**

Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinim, aksiyon.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

5. **ḥareketimizden:**-*imiz, -den*

Diğer 26

Satır: **19**

Yola çıkma.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

6. **ḥareketden:**-*den*

Diğer 45

Satır: **22**

Yürüme.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

hareket eder:

1. **ḥareket eder:**-*er*

Diğer 29

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yola gitmek, yola çıkmak.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teşādüf edilen ḳayıḳlara

hareket ederek:

1. **ḥareket ederek:**-*erek*

Diğer 18

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Yola gitmek, yola çıkmak.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı şırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

<u>hāreli:</u>

1. **ḫāreli:**

Diğer 26

Satır: **2**

Üzerinde hareler bulunan, dalga dalga çizgiler olan.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli şuda banyo

<u>harf:</u>

1. **ḥarf-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **6**

Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri, kod.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẕında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

<u>hāric:</u>

1. **ḫārice:**-*e*

Diğer 43

Satır: **1**

Bir ülkenin sınırları dışında kalan yabancı memleket.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān şoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān şoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẕla gümrük

2. **ḫāric:**

Diğer 44

Satır: **20**

-nin dışında, sayılmamak üzere.

Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

3. **ḫāric:**

Diğer 99

Satır: **9**

-nin dışında, sayılmamak üzere.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

<u>hāric müşterīlerden:</u>

1. **ḫāric müşterīlerden:**-*ler*, -*den*

Diğer 43

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

İthalatçı, dış alımcı.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān şoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān şoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẕla gümrük

<u>hāric şayılır:</u>

1. **ḫāric şayılır:**-*ır*

Diğer 60

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin sayılan şeyler dışında olduğu düşünülmek.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric şayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

<u>hāricī ekmegi:</u>

1. **ḫāricī ekmegi:**

Diğer 97

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Buğday ekmeği.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

<u>haricivve vekāletini:</u>

1. **ḫariciyye vekāletini:**-*n, -i*

Diğer 6

Satır: **28**

Kelime Tipi: -

Dışişleri Bakanlığı.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

ḥarīş olduġundan:

1. **ḥarīş olduġundan:**-*duġ, -u, -n, -dan*

Diğer 16

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Aşırı derecede istekli olmak, düşkün olmak.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

harka gelene:

1. **ḫarḳa gelene:**-*e, -n, -e*

Diğer 38

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bellenen toprak belli bir süre bekletilerek ekilebilir duruma gelmek.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

harman:

1. **ḫarman:**

Gazel 5

Mısra: **3**

Mevsiminde çıkan bir şeyin çokça bulunduğu yer.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

harşefe:

1. **ḫarşefelerle:**-*ler, -le*

Diğer 17

Satır: **19**

Balık pulu.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḫarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

Ḥasan:

1. **Ḥasan'a:**-*a*

Diğer 111

Satır: **18**

19. Yüzyıl divan şairlerinden Hasan Şefik.

Gidelum yerumuze
Geçen tedum Ḥasan'a

ḥasebiyle:

1. **ḥasebiyle:**

Diğer 114

Satır: **16**

Dolayısıyla, -den ötürü.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḥasebiyle

2. **ḥasebiyle:**

Diğer 115

Satır: **13**

Dolayısıyla, -den ötürü.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

ḥāṣıl olacak:

1. **ḥāṣıl olacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 37

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

ḥāṣılı:

1. **ḥāṣılı:**

Diğer 9

Satır: **4**

Sonuç olarak, sözün kısası, velhasıl, hülasa.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

2. **ḥāṣılı:**

Diğer 17

Satır: **1**

Sonuç olarak, sözün kısası, velhasıl, hülasa.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra
bu balıġıñ lezẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

3. **ḥāṣılı:**

Muhammes 2

Mısra: **44**

Sonuç olarak, velhasıl.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

haşla:

1. **ḫaşlayacaḳ:**-*y, -acaḳ*

Diğer 56

Satır: **11**

Suda kaynatarak pişirmek.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

2. **ḫaşlar:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **179**

Şiddetle azarlamak, paylamak.

Ḫaşlar seni āteş-i beyānım
Mānende-i ḥaşlama-yı ḫamsi

haşlama:

1. **ḫaşlama:**

Diğer 47

Satır: **3**

Ayıklanmış ve tuzlanmış hamsinin bir gece suda bekletilmesinin ardından pilaki denilen toprak tencerede haşlanması ile hazırlanan yemek.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

2. **ḫaşlaması:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **2**

Ayıklanmış ve tuzlanmış hamsinin bir gece suda bekletilmesinin ardından pilaki denilen toprak tencerede haşlanması ile hazırlanan yemek.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

3. **ḫaşlaması:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **53**

Ayıklanmış ve tuzlanmış hamsinin bir gece suda bekletilmesinin ardından pilaki denilen toprak tencerede haşlanması ile hazırlanan yemek.

Miʿde için ḫaşlaması yaḥnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

haşlama-yı hamsi:

1. **ḥaşlama-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **180**

Kelime Tipi: -

Hamsi haşlaması.

Ḫaşlar seni āteş-i beyānım
Mānende-i ḥaşlama-yı ḫamsi

haşlan:

1. **ḫaşlanınca:**-*ınca*

Diğer 56

Satır: **6**

Suda kaynatarak pişirilmek.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü täze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

2. **ḫaşlanıp:**-*ıp*

Diğer 56

Satır: **12**

Suda kaynatarak pişirilmek.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.

Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

haşrediyor:

1. **ḥaşrediyor:**-*i, -yor*

Diğer 99

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Ayırmak, ona tahsis etmek. II Hesaplamak.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaşrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

hasret olduḳ:

1. **hasret olduḳ:**-*du, -ḳ*

Diğer 111

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Hasret kalmak, özlemek.

Hasret olduḳ tenize
Ha ḳalḳalum uşaḳlar

hāṣṣ:

1. **ḫāṣṣ:**

Diğer 66

Satır: **4**

Bir şeye veya bir kimseye ait olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

2. **ḫāṣṣdır:**-*dır*

Muhammes 1

Mısra: **30**

Seçkin, güzide.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

3. **ḫāṣṣdır:**-*dır*

Muhammes 2

Mısra: **45**

Bir yere özgü olma durumu.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

hāṣṣa:

1. **ḫāṣṣalara:**-*lar, -a*

Diğer 46

Satır: **16**

Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẕīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keṣāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

2. **ḫāṣṣalardır.:**-*lar, -dır*

Diğer 46

Satır: **22**

Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ ḥażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

3. **ḫāṣṣaları:**-*lar, -ı*

Diğer 46

Satır: **5**

Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.

ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

4. **ḫāṣṣaları:**-*lar, -ı*

Diğer 50

Satır: **6**

Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi’l-māʾ tedāvī-i bi’l-mūsīḳī

5. **ḫāṣṣaya:**-*y, -a*

Diğer 50

Satır: **3**

Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

6. **ḫāṣṣasın:**-*sı, -n*
Diğer 51
Satır: **2**
Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.
bendiyle
Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

7. **ḫāṣṣaları:**-*lar, -ı*
Diğer 61
Satır: **12**
Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.
Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḫsinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

8. **ḫāṣṣa:**
Muhammes 2
Mısra: **13**
Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.
Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

9. **ḫāṣṣasın:**-*sı, -n*
Muhammes 2
Mısra: **7**
Bir şeye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal, keyfiyet.
Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Aristolar falān

hāṣṣa-i pāki:
1. **ḫāṣṣa-i pāki:**-*i*
Muhammes 2
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Mübarek özellikler.
Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

hāṣṣaten:
1. **ḫāṣṣaten:**
Diğer 18
Satır: **1**
Bilhassa, hususi olarak, özellikle.
ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

2. **ḫaṣṣaten:**
Diğer 43
Satır: **18**
Bilhassa, hususi olarak, özellikle.
muʿāvenet ve müẕāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

3. **ḫāṣṣaten:**
Diğer 97
Satır: **12**
Bilhassa, hususi olarak, özellikle.
ḫalḳıñ manẕarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

hasta:
1. **ḫastaya:**-*y, -a*
Diğer 1
Mısra: **87**
Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.
Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

2. **ḫastalara:**-*lar, -a*
Diğer 47
Satır: **2**
Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.
Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları

gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

3. **ḫastalara:**-*lar*, -*a*

Diğer 47

Satır: **3**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara
ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

4. **ḫastaya:**-*y*, -*a*

Diğer 47

Satır: **4**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara
ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

5. **ḫastaya:**-*y*, -*a*

Diğer 51

Satır: **3**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

6. **ḫastalar:**-*lar*

Gazel 3

Mısra: **5**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

7. **ḫastaya:**-*y*, -*a*

Muhammes 1

Mısra: **37**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

8. **ḫastaya:**-*y*, -*a*

Muhammes 2

Mısra: **37**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

9. **ḫastaya:**-*y*, -*a*

Muhammes 3

Mısra: **4**

Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

10. **ḫastasına:**-*sı*, -*n*, -*a*

Diğer 1

Mısra: **40**

Bir şeye aşırı derecede düşkün olan kimse.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

hasta olursa:

1. **ḫasta olursa:**-*ur*, -*sa*

Diğer 1

Mısra: **85**

Kelime Tipi: -

Hastalanmak.

Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

2. **ḫasta olursa:**-*ur*, -*sa*

Diğer 51

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hastalanmak.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

hastagān:

1. **ḫastagāne:**-*e*

Muhammes 2

Mısra: **52**

Hastalar.

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

<u>ḫastalan:</u>

1. **ḫastalanan:**-*an*

Diğer 50

Satır: **11**

Sağlığı bozulmak, hasta olmak.

meşelā ḫastalanan inekleriñ ağızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

2. **ḫastalanmaz:**-*maz*

Diğer 51

Satır: **4**

Sağlığı bozulmak, hasta olmak.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

3. **ḫastalanmaz:**-*maz*

Diğer 61

Satır: **17**

Sağlığı bozulmak, hasta olmak.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

4. **ḫastalanmaz:**-*maz*

Muhammes 2

Mısra: **54**

Sağlığı bozulmak, hasta olmak.

Miʿde için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

<u>hastalar cān vermedikçe aḳrabā telāş etmez:</u>

1. **ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā telāş etmez:**-*me, -dikçe-mez*

Diğer 61

Satır: **19**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ciddi bir durum söz konusu olmadan harekete geçilmediğini anlatan kalıp ifade.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

<u>hastalıġ:</u>

1. **ḫastalıġı:**-*ı*

Diğer 5

Satır: **9**

Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalığı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

<u>hastalık:</u>

1. **ḫastalıḳ:**

Diğer 9

Satır: **22**

Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. **ḫastalıḳlarda:**-*lar, -da*

Diğer 50

Satır: **9**

Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḫayvānlara ṣuyunu içirmek

3. **ḫastalıḳlarda:**-*lar, -da*

Diğer 98

Satır: **20**

Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

<u>haste:</u>

1. **ḫaste-i:**-*i*

Diğer 51

Satır: **6**

Hasta. Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla

fîzik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız.
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

hātif:

1. **hātif:**
    Muhammes 2
    Mısra: **11**
    Gaipten seslenir gibi haber veren melek.
Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

hātif-i ġaybdan:

1. **hātif-i ġaybdan:**-*dan*
    Kaside 1
    Mısra: **47**
    Kelime Tipi: -
    Görünmeyen seslenici.
Bir hātif-i ġaybdan işitdim
Bir müjde-i cān-behā-yı ḫamsi

hātıra:

1. **ḫāṭıraları:**-*lar, -ı*
    Diğer 25
    Satır: **3**
    İz, belirti, emare.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī
ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan
geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

hātıralı:

1. **ḫāṭıralı:**
    Diğer 24
    Satır: **15**
    Anıya sahip, zihinde yer etmiş şeylere sahip olan.
ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili
çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler
terennüm ediyor.

hātırda ḳalamaz:

1. **ḫāṭırda ḳalamaz:**-*a, -maz*
    Diğer 99
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Unutulmamak.
ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan
ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine
tarlalara atılmış

hāṭırlat:

1. **ḫāṭırlatmaḳ:**-*maḳ*
    Diğer 45
    Satır: **20**
    Hatırlamasını sağlamak.
nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla
berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fiḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

hāṭra gelenidir:

1. **ḫāṭra gelenidir:**-*en, -i, -dir*
    Diğer 54
    Satır: **8**
    Kelime Tipi: -
    Akla gelmek.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi
ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi
ile başyemek olaraḳ

hāṭ(rım)a geldi:

1. **ḫāṭ(rım)a geldi:**-*di*
    Diğer 53
    Satır: **7**
    Kelime Tipi: -
    Aklına gelmek, bir şey hatırlatmak.
Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse
onuñ ṭaʿāmını veriyor

hattā:

1. **ḫattā:**
    Diğer 4
    Satır: **9**
    Ayrıca, bundan başka.
ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḫnīṭ-i
ḥayvānātda ḫattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa
bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **ḥattā:**

Diğer 11

Satır: **4**

Ayrıca, bundan başka.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı ṣiḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

3. **ḥattā:**

Diğer 26

Satır: **5**

Üstelik.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

4. **ḥattā:**

Diğer 36

Satır: **20**

Üstelik.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

5. **ḥattā:**

Diğer 66

Satır: **2**

Üstelik.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

6. **ḥattā:**

Diğer 30

Satır: **13**

Üstelik, ayrıca.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

7. **ḥattā:**

Diğer 69

Satır: **9**

Üstelik, ayrıca.

ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

8. **ḥattā:**

Diğer 99

Satır: **14**

Üstelik, ayrıca.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa ṣārih ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

9. **ḥattā:**

Diğer 30

Satır: **13**

Hem de.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

10. **ḥattā:**

Diğer 37

Satır: **11**

Bundan başka.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

11. **ḥattā:**

Diğer 42

Satır: **13**

Bundan başka.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

12. **ḥattā:**

Diğer 53

Satır: **5**

Bundan başka.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçığından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

hatun-ı kodespana-yı hamsi:

1. **ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **136**

Kelime Tipi: -

Hamsinin tutumlu, eli sıkı ev kadını.

Biñ dürlü yapar olursa evde
Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

havā:

1. **havānın:**-*nın*

Diğer 5

Satır: **10**

Canlılar üzerindeki etkisine göre hava yuvarının durumu.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **havā:**

Diğer 5

Satır: **4**

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

3. **havā:**

Diğer 6

Satır: **15**

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

4. **havā:**

Diğer 7

Satır: **5**

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalşame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

5. **havā:**

Diğer 7

Satır: **7**

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur z̄āten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

6. **havā:**

Diğer 7

Satır: **9**

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

onda havā bulunmadığındandır.
Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

7. **havāyı:**-*yı*

Diğer 7

Satır: **8**

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur z̄āten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

8. **havānın:**-*nın*

Diğer 5

Satır: **12**

Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda

ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

9. **havā:**
Diğer 23
Satır: **7**
Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

10. **havāda:**-*da*
Diğer 23
Satır: **22**
Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḫālinde. Deñizdeki

11. **havāyı:**-*y, -ı*
Diğer 23
Satır: **8**
Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

12. **havālar:**-*lar*
Diğer 28
Satır: **21**
Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḫālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

13. **havānıñ:**-*nıñ*
Diğer 38
Satır: **1**
Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

14. **havāmız:**-*mız*
Diğer 106
Satır: **20**
Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
iḥtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ.
Havāmız bir cün

15. **havālardan:**-*lar, -dan*
Diğer 66
Satır: **6**
Musikide ve özellikle halk musikisinde bir parçanın nağmesi veya nağmelerin bütünü.
ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

havādis vereyim:

1. **ḥavādiṣ vereyim:**-*eyim*
Diğer 101
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Olup biten vakaları anlatmak, hadiselerden bahsetmek.
oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḥavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

havālī:

1. **ḥavālīsi:**-*si*
Diğer 10
Satır: **17**
Çevre, civar, yöre.
Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḥticāc edilmeklige kesretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

2. **ḥavālīsine:**-*si, -n, -e*
Diğer 15
Satır: **25**
Çevre, civar, yöre.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

3. **ḥavālīsinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 21

Satır: **18**

Çevre, civar, yöre.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir. Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

4. **ḥavālīsi:**-*si*

Diğer 67

Satır: **7**

Çevre, civar, yöre.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi ṣāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul ṣāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

5. **ḥavālīsi:**-*si*

Diğer 67

Satır: **11**

Çevre, civar, yöre.

terennüm edilen baʿżı sābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

6. **ḥavālīde:**-*de*

Diğer 19

Satır: **23**

Taraflar, yönler.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

havāsızlık:

1. **havāsızlıḳdan:**-*dan*

Diğer 9

Satır: **23**

Havasız kalma durumu, hava yetersizliği.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

havāss:

1. **ḫavāṣṣı:**-*ı*

Diğer 15

Satır: **10**

Nitelikler, keyfiyetler, hassalar.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḥavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

2. **ḫavāṣṣında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 17

Satır: **4**

Nitelikler, keyfiyetler, hassalar.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bununñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥse eṭibbā meʾzūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

ḫāvī:

1. **ḫāvīdir.:**-*dir*

Diğer 46

Satır: **17**

İçine alan, içinde bulunduran, içeren.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḫāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar faʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

2. **ḫāvī:**

Diğer 50

Satır: **20**

İçine alan, içinde bulunduran, içeren.

ḫayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḫāvī bir taḫmīsden

hay:

1. **hay:**

Diğer 111

Satır: **4**

Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirir.

Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

2. **hay:**

Diğer 113

Satır: **18**

Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirir.
Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

3. **hay:**
Diğer 115
Satır: **23**
Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirir.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley mişun olur
ḫamsinun ṭāvasu olur

hay u huy:
1. **hay u huy:**
Diğer 30
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen gürültü, parıltı.
hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

hayāl meyal:
1. **ḫayāl meyal:**
Diğer 24
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Belli belirsiz, açık seçik olmayan.
renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

hayāt:
1. **ḥayātı:**-*ı*
Diğer 25
Satır: **3**
Bahsedilen şeyle ilgili faaliyetlerin bütünü.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

2. **ḥayātı:**-*ı*
Diğer 25
Satır: **5**
Hayat biçimi, içinde yaşanılan şartların bütünü, yaşantı.
derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

3. **ḥayāt:**
Diğer 37
Satır: **14**
Çürüyüp yok olmadan önceki zaman.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

4. **ḥayātından:**-*ı, -n, -dan*
Diğer 51
Satır: **15**
Yaşayış, yaşama tarzı.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

5. **ḥayātından:**-*ı, -n, -dan*
Müseddes 1
Mısra: **9**
Yaşayış, yaşama tarzı.
Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

6. **ḥayāt-ı:**-*ı*
Diğer 64
Satır: **13**
Canlılık ve hareketlilik.
beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

7. **ḥayātımızdan:**-*ımız, -dan*
Diğer 100
Satır: **17**
Yaşam.
miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken

acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

ḥayātiyyāt:

1. **ḥayātiyyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **7**

Biyoloji.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

2. **ḥayātiyyātda:**-*da*

Diğer 37

Satır: **15**

Biyoloji.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

haydi:

1. **haydi:**

Diğer 26

Satır: **18**

İsteklendirmek, çabukluk belirtmek için kullanılan bir söz, hadi.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca ṣuralarda bulunacaḳ. Ötede

hā-yı hamsi:

1. **ḫā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **84**

Kelime Tipi: -

Hamsi kelimesinde bulunan "ha" harfi.

Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā
Ḫā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

hāy-ı hamsi:

1. **hāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Hamsinin sesi.

Açmış yine gül-sitān-ı deryā
Biñ dürlü şükūfe hāy-ı ḫamsi

hā-yı ḫum-ı bāde:

1. **ḫā-yı ḫum-ı bāde:**

Kaside 1

Mısra: **84**

Kelime Tipi: -

Şarap küpü anlamına gelen "hum" kelimesinde bulunan "ha" harfi.

Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā
Ḫā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

hāyır:

1. **ḫāyır:**

Diğer 37

Satır: **18**

Olumsuz cümlelerde anlamı pekiştiren bir söz.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-selaseti't-maʿāş ḫāyır öyle de

haylī:

1. **ḫaylī:**

Diğer 37

Satır: **20**

Epey, çokça.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ıṣṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

2. **ḫaylī:**

Gazel 2

Mısra: **23**

Epey, çokça.

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

hayrān:

1. **ḫayrānı:**-*ı*

Gazel 4

Satır: **4**

Bir kimse veya şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen.
Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil cezb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḥayrānı var

ḥayret eder:

1. **ḥayret eder:**-*er*
   Diğer 36
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   Şaşmak, şaşırmak, şaşakalmak.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḥamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

ḥayret etsek:

1. **ḥayret etsek:**-*se, -k*
   Diğer 8
   Satır: **16**
   Kelime Tipi: -
   Şaşmak, şaşırmak, şaşakalmak.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

ḥayvān:

1. **ḥayvāndır:**-*dır*
   Diğer 8
   Satır: **23**
   Balık.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

2. **ḥayvāndır.:**-*dır*
   Diğer 41
   Satır: **6**
   Balık.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

3. **ḥayvānlar:**-*lar*
   Diğer 35
   Satır: **2**
   Evcil olmayan, etçil hayvanlar.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḥamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

4. **ḥayvānlar:**-*lar*
   Diğer 36
   Satır: **1**
   Evcil olmayan, etçil hayvanlar.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

5. **ḥayvānlar:**-*lar*
   Diğer 37
   Satır: **12**
   Evcil olmayan, etçil hayvanlar.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprāġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

6. **ḥayvanlarıñ:**-*lar, -ıñ*
   Diğer 7
   Satır: **12**
   Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

7. **ḥayvānlarıñ:**-*lar, -ıñ*
   Diğer 37
   Satır: **16**
   Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

8. **ḥayvān:**

Diğer 50

Satır: **19**

Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.

ḥayvān yemez.

Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

9. **ḥayvānlara:**-*lar, -a*

Diğer 50

Satır: **10**

Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.

başını tütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da

köylerde baʿżı ḥastalıḳlarda

insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan

ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

10. **ḥayvān:**

Diğer 6

Satır: **16**

Hamsi balığı.

Başḳa balıḳlar gibi ḥamsiniñ de ḳarnı üstünde havā

dolu bir kīse vardır buña

ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine

inmek isteyince bu

11. **ḥayvān:**

Diğer 40

Satır: **11**

Hamsi balığı.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir

mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān

Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ köşelerine

ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

12. **ḥayvān:**

Diğer 41

Satır: **17**

Hamsi balığı.

yoḳdur. Ḫayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir

voli çevirerek şimāle

doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keṯīf

kitleler ḥālinde

13. **ḥayvānı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **1**

Hamsi balığı.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz

īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā

bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti

vardır. Meṣelā şimāl

14. **ḥayvānlara:**-*lar, -a*

Diğer 49

Satır: **2**

Yük taşıyan hayvanlar, nakil sepetli beygirler.

Ḫamsiniñ köylere naḳli

Gübrelik ḥamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara

yükledilmesi

15. **ḥayvānıñ:**-*ıñ*

Diğer 62

Satır: **19**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri

ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek

bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya

çıḳarılır ikinci

16. **ḥayvān:**

Diğer 63

Satır: **11**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için

ḥayvān ḳuruyuncaya

ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī

gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

17. **ḥayvān:**

Diğer 63

Satır: **15**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde

maḥalline ḳonulur

yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini

ġāʾibedecekleri içün

18. **ḥayvānıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **3**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hizāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

19. **ḥayvānıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **8**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḥta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

20. **ḥayvānıñ:**-*ıñ*

Diğer 63

Satır: **13**

Mumyalanmak üzere iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

ḥayvān yemeklerine:

1. **ḥayvān yemeklerine:**-*n, -e*

Diğer 50

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Hayvanlar için hazırlanan yiyecekler, yal.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

ḥayvānāt:

1. **ḥayvānāt:**

Diğer 5

Satır: **18**

Hayvanlar.

buradan alırlar.
Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

2. **ḥayvanāt:**

Diğer 17

Satır: **26**

Hayvanlar.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi 17'nci defʿa sene 1314-1316
Ṭrabzon Vilāyeti
Maṭbaʿası Ḥayvanāt baḥ̲si

4. **ḥayvānātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **9**

Hayvanlar. II Hamsi balığı.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

ḥayvānāt gübresi:

1. **ḥayvānāt gübresi:**

Diğer 39

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hayvanların dışkılarından elde edilen doğal gübre, ahır gübresi.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruṣa ḳadar

ḥayvānī:

1. **ḥayvānī:**

Diğer 38

Satır: **17**

Hayvanlara ait, hayvandan elde edilen.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

ḥayyām:

1. **ḫayyām'ıñ:**-*ıñ*

Diğer 98

Satır: **13**

Ömer Hayyam. İranlı alim, şair, filozof, hekim bir zat. Rubaileriyle tanınmış bir şairdir.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

hazāʾin:

1. **ḫazāʾin-i:**-*i*

Diğer 16

Satır: **4**

Hazineler.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan
ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı
ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

hażmola:

1. **hażmola:**-*a*

Diğer 14

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Midedeki yiyecekleri eritmek, sindirmek.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

hażımsızlık yapan:

1. **hażımsızlıḳ yapan:**-*an*

Diğer 46

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Sindirim bozukluğu yapmak, hazım işi tam olmamak.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha
çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan
ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

hazīn:

1. **ḫazīn:**

Diğer 64

Satır: **4**

Hüzün veren, acıklı.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ
baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḫālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur
dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

ḥāżır:

1. **ḫāżır:**

Diğer 30

Satır: **10**

Bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve
ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da
ḫāżır Şimdi ḫamsi

ḥāżır olsa:

1. **ḫāżır olsa:**-*sa*

Diğer 54

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Hazır durumda bulunmak.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

2. **ḫāżır olsa:**-*sa*

Gazel 2

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Hazır durumda bulunmak.

Ḫāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

ḫazīrān:

1. **ḫazīrāna:**-*a*

Diğer 5

Satır: **21**

Yılın altıncı ayı.

ḫazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

2. **ḫazīrānuñ:**-*uñ*

Diğer 113

Satır: **12**

Yılın altıncı ayı.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḫażretleri dedum Siz ki
cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḫazīrānuñ birinci güni degil
üçüncü güni

ḥāżırla:

1. **ḥāżırladıḳları:**-*dıḳ, -ları*

Diğer 101

Satır: **17**

Önceden düzenlemek.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

ḥāżırlan:

1. **ḥāżırlanan:**-*an*

Diğer 38

Satır: **7**

Yapılacak işe uygun ve hazır duruma getirilmek, hazır edilmek.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için birḳaç gün ḥāli üzere bırakılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

2. **ḥāżırlanınca:**-*ınca*

Diğer 43

Satır: **5**

Yapılacak işe uygun ve hazır duruma getirilmek, hazır edilmek.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

3. **ḥāżırlanır.:**-*ır*

Diğer 53

Satır: **20**

Yapılacak işe uygun ve hazır duruma getirilmek, hazır edilmek.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

4. **ḥāżırlanmış:**-*mış*

Diğer 53

Satır: **25**

Yapılacak işe uygun ve hazır duruma getirilmek, hazır edilmek.

yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

5. **ḥāżırlanmış:**-*mış*

Diğer 59

Satır: **5**

Bir şey yapılıp ortaya konmak, vücuda getirilmek.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuṣa

ḥāżırlıġ:

1. **ḥāżırlıġımıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 33

Satır: **11**

Gerekli olan, hazırlanan şeyler, tedarik.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

ḥāżırlop:

1. **ḥāżırlop:**

Diğer 59

Satır: **21**

Kabuğu ile suya konup sarısı ve beyazı katılaşacak derecede kaynatılmış yumurta.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

ḥāżirūn:

1. **ḥāżirūn:**

Diğer 109

Satır: **9**

Hazır olanlar, bir yerde bizzat bulunanlar.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına bir käse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

2. **ḥāżirūn:**

Diğer 110

Satır: **1**

Hazır olanlar, bir yerde bizzat bulunanlar.

bunuñ üzerine ḥāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

hażm:

1. **hażmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 18

Satır: **21**

Yenen şeylerin vücutta değişikliklere uğrayarak kana karışacak duruma gelmesi işi, sindirim.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden şayılır miʿdeniñ hażmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

2. **hażmı:**-*ı*

Diğer 46

Satır: **1**

Yenen şeylerin vücutta değişikliklere uğrayarak kana karışacak duruma gelmesi işi, sindirim.

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve şu şāʿirler

3. **hażmı:**-*ı*

Diğer 46

Satır: **7**

Yenen şeylerin vücutta değişikliklere uğrayarak kana karışacak duruma gelmesi işi, sindirim.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

4. **hażmı:**-*ı*

Diğer 46

Satır: **21**

Yenen şeylerin vücutta değişikliklere uğrayarak kana karışacak duruma gelmesi işi, sindirim.

mıṣrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

5. **hażmı:**-*ı*

Diğer 98

Satır: **22**

Yenen şeylerin vücutta değişikliklere uğrayarak kana karışacak duruma gelmesi işi, sindirim.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Faẓla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

Ḥażret-i Ḫaḳḳ'ıñ:

1. **Ḫażret-i Ḫaḳḳ'ıñ:**-*ıñ*

Gazel 3

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫṣetmişse de
Ḥażret-i Ḫaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

hebā-yı ḫamsi edip:

1. **hebā-yı ḫamsi edip:**-*ip*

Kaside 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Hamsiyi ziyan etmek, boşa harcamak.

ʿĀṣıḳları ḳaldılar tiril hep
Mevcūdu edip hebā-yı ḫamsi

hecā:

1. **hecā-yı:**-*yı*

Diğer 11

Satır: **5**

Hece, hep birden telaffuz olunan bir veya birkaç harf, bir hareketle ağızdan çıkan söz.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḫap lafẓında marrü'z-zikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **hecā-yı:**--*yı*

Diğer 11

Satır: **7**

Hece, hep birden telaffuz olunan bir veya birkaç harf, bir hareketle ağızdan çıkan söz.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
sāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

3. **hecā-yı:**-*yı*

Diğer 12

Satır: **8**

Hece, hep birden telaffuz olunan bir veya birkaç harf, bir hareketle ağızdan çıkan söz.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

hece:

1. **hece:**

Diğer 67

Satır: **2**

Hece ölçüsü.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

hece vezni:

1. **hece vezni:**

Diğer 68

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Belirli sayıdaki hece kümelerine dayanan şiir ölçüsü, parmak hesabı, hece ölçüsü.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

hedef olduḳdan:

1. **hedef olduḳdan:**-*duḳ*, -*dan*

Diğer 23

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Saldırıya konu olmak, maruz kalmak.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

hekīm:

1. **hekīm:**

Diğer 1

Mısra: **84**

Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

2. **ḥekīm:**

Diğer 51

Satır: **11**

Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

3. **ḥekīm-i:**-*i*

Diğer 98

Satır: **13**

Hekim, doktor.

Bunuñ içün ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde
şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

helāk:

1. **helāke:**-*e*

Diğer 64

Satır: **5**

Ölme, yok olma.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

hele:

1. **hele:**

Diğer 16

Satır: **3**

Bir kimse veya şey diğer kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtilmek istendiği zaman bunu ifade eden kelimenin başına veya sonuna getirilir, özellikle, bilhassa, bahusus, her şeyden önce.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

2. **hele:**

Diğer 1

Mısra: **17**

Özellikle.

Hele ġavġasınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz

3. **hele:**

Diğer 11

Satır: **1**

Özellikle.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

4. **hele:**

Diğer 16

Satır: **3**

Özellikle.

Ḳaradeñiz’de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul’a

5. **hele:**

Diğer 16

Satır: **23**

Özellikle.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

6. **hele:**

Diğer 21

Satır: **4**

Özellikle.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

7. **hele:**

Diğer 24

Satır: **20**

Özellikle.

şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.

Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

8. **hele:**

Diğer 33

Satır: **16**

Özellikle.

Şübhesiz Ḳārūn’dan aʿlā şervet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdığı günler hele

9. **hele:**

Diğer 38

Satır: **18**

Özellikle.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

10. **hele:**

Diğer 47

Satır: **23**

Özellikle.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

11. **hele:**

Diğer 97

Satır: **5**

Özellikle.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

12. **hele:**

Diğer 112

Satır: **4**

Özellikle.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu. Bizum Hemmāmī-zāde

13. **hele:**

Diğer 112

Satır: **6**

Özellikle.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.

Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

14. **hele:**

Diğer 66

Satır: **4**

Her şeyden önce, bilhassa.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ

hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir.

Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

15. **hele:**

Kaside 1

Mısra: **125**

Her şeyden önce, bilhassa.

Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış

Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

16. **hele:**

Diğer 1

Mısra: **21**

Artık.

Buralardan hele tezden geçelim

Nice pişdiginiñ baḫşin açalım

helvā:

1. **ḥelvādır:**-*dır*

Muhammes 1

Mısra: **34**

Gaziler helvası.

Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ

Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

2. **ḥelvā:**

Muhammes 2

Mısra: **67**

Gaziler helvası. İçine hamsi katılan ve undan yapılan bir helva türü.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha

Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

helvā ṣohbetleri:

1. **ḥelvā ṣoḥbetleri:**

Diğer 3

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Eskiden kış aylarının ilmi, edebi sohbetler ve musiki fasılları yapılan ve nefis helvalar yenen en güzel eğlencelerinden biri, sohbet-i helva.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim

Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvāniñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

helvānıñ ṣohbetleri:

1. **ḥelvānıñ ṣoḥbetleri:**

Diğer 3

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Eskiden kış aylarının ilmi, edebi sohbetler ve musiki fasılları yapılan ve nefis helvalar yenen en güzel eğlencelerinden biri, sohbet-i helva.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim

Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvāniñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

hem:

1. **hem:**

Diğer 1

Mısra: **55**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı

Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

2. **hem:**

Diğer 7

Satır: **11**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḫayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

3. **hem:**

Diğer 47

Satır: **20**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut

Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

4. **hem:**

Diğer 50

Satır: **2**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir

5. **hem:**

Gazel 1

Mısra: **2**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

6. **hem:**

Gazel 3

Mısra: **1**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

7. **hem:**

Gazel 3

Mısra: **1**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

8. **hem:**

Gazel 3

Mısra: **1**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

9. **hem:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

10. **hem:**

Kaside 2

Mısra: **5**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

11. **hem:**

Müseddes 1

Mısra: **5**

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

12. **hem:**

Kaside 1

Mısra: **150**

Ancak.

Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

13. **hem:**

Kaside 1

Mısra: **226**

Ayrıca, ilave olarak.

Dürr-dāne-i naẓm-ı āb-dārım
Hem cevher-i kīmyā-yı ḫamsi

14. **hem:**

Muhammes 1

Mısra: **18**

Ayrıca, üstelik.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

15. **hem:**

Müseddes 1

Mısra: **1**

Ayrıca, bir de.

Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

16. **hem:**

Diğer 35

Satır: **21**

Üstelik, şu da var ki, zaten.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

17. **hem:**

Diğer 99

Satır: **2**

Üstelik, şu da var ki, zaten.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

18. **hem:**

Gazel 5

Mısra: **12**

Üstelik, şu da var ki, zaten.

Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

hem da:

1. **hem da:**

Diğer 111

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Üstelik, bir de.

İstanbul'a gitsaña
Hem da geçerken uġra

hem de:

1. **hem de:**

Diğer 42

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Üstelik, bir de.

senede biñlerce kilo İtalya ḫattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

2. **hem de:**

Diğer 53

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Tam olarak, olsa olsa.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

hem ... hem de:

1. **hem ... hem de:**

Diğer 107

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Birden fazla şeyin birlikte yapıldığını gösterir.

hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

2. **hem ... hem de:**

Diğer 113

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Birden fazla şeyin birlikte yapıldığını gösterir.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

3. **hem ... hem de:**

Gazel 6

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu gösterir.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

hemān:

1. **hemān:**

Diğer 8

Satır: **12**

Aşağı yukarı, yaklaşık, takriben.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

2. **hemān:**

Diğer 16

Satır: **3**

Aşağı yukarı, yaklaşık, takriben.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

3. **hemān:**

Diğer 33

Satır: **12**

Aşağı yukarı, yaklaşık, takriben.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḫāžırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş şayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

4. **hemān:**

Diğer 45

Satır: **3**

Aşağı yukarı, yaklaşık, takriben.

ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

5. **hemān:**

Diğer 99

Satır: **19**

Aşağı yukarı, yaklaşık, takriben.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası şalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

6. **hemān:**

Diğer 10

Satır: **12**

Ancak, yalnız, sadece.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

7. **hemān:**

Diğer 1

Mısra: **66**

Derhal, çabucak.

On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

8. **hemān:**

Diğer 3

Satır: **21**

Derhal, çabucak.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

9. **hemān:**

Diğer 20

Satır: **14**

Derhal, çabucak.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

10. **hemān:**

Diğer 29

Satır: **17**

Derhal, çabucak.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teşādüf edilen ḳayıḳlara

11. **hemān:**

Diğer 57

Satır: **18**

Derhal, çabucak.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

12. **hemān:**

Diğer 113

Satır: **4**

Derhal, çabucak.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

13. **hemān:**

Diğer 61

Satır: **4**

Daha çok.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekseriyetle yazın furun lazutu

14. **hemān:**

Diğer 66

Satır: **4**

Sadece, yalnızca.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

15. **hemān:**

Kaside 1

Mısra: **3**

Sadece. II Yeter ki.

Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

16. **hemān:**

Kaside 1

Mısra: **248**

Artık.

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
İḥsāna hemān duʿā-yı ḫamsi

17. **hemān:**

Muhammes 2

Mısra: **29**

Aşağı yukarı, yaklaşık.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

18. **hemān:**

Muhammes 2

Mısra: **39**

Aşağı yukarı, yaklaşık. II Çabucak.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

hemān hemān:

1. **hemān hemān:**

Diğer 1

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Çabuk çabuk.

Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çaġırışırlar hemān hemān mübārek

Hemmāmī-zāde:

1. **Hemmāmī-zāde:**

Diğer 112

Satır: **4**

Hamamizade İhsan Bey.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu. Bizum Hemmāmī-zāde

hemşehrī:

1. **hemşehrīmiz:**-*miz*

Diğer 36

Satır: **21**

Aynı şehir ve memleketten olan kişilerden her biri.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

2. **hemşehrilerimiñ:**-*ler, -im, -iñ*

Diğer 43

Satır: **19**

Aynı şehir ve memleketten olan kişilerden her biri.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

hem-zebān:

1. **hem-zebān:**

Gazel 3

Mısra: **23**

Aynı şeyleri söyleyen, ağzı bir olan kimse.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

henüz:

1. **henüz:**

Diğer 26

Satır: **5**

Daha, hala.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

2. **henuz:**

Diğer 107

Satır: **6**

Henüz, daha şimdi, yeni.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz
çıḳaydi. Yaḳduḳ

hep:

1. **hep:**

Diğer 29

Satır: **7**

Büsbütün, tamamen, bütün olarak.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle
dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır
ve sāḥile üstü açıḳ

2. **hep:**

Diğer 53

Satır: **14**

Büsbütün, tamamen.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ
yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç
muḥallebi ṣüdlaç

3. **hep:**

Diğer 50

Satır: **12**

Tamamıyla, tam olarak.

meselā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle
vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

4. **hep:**

Diğer 61

Satır: **23**

Tamamıyla, tam olarak.

gibi beytler hep ḫamsi ṣuyunuñ senāsına dāʾirdir.

5. **hep:**

Diğer 114

Satır: **18**

Tamamıyla, tam olarak.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru
hep cörenecden.

6. **hep:**

Diğer 66

Satır: **5**

Her zaman, daima.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī
gibi pes-zinde

7. **hep:**-*i*

Diğer 66

Satır: **7**

Her zaman, daima.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān
naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de
curcunayāt mūsīḳīyyede

8. **hep:**

Diğer 66

Satır: **9**

Her zaman, daima.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i
edvār netīce-i āhengde hep
böyle ṣevḳ-ā-ṣevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

9. **hep:**

Diğer 67

Satır: **13**

Hepsi.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Ṣāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

10. **hep:**

Kaside 1

Mısra: **9**

Tam olarak.

ʿĀṣıḳları ḳaldılar tiril hep
Mevcūdu edip hebā-yı ḫamsi

11. **hep:**

Kaside 1

Mısra: **184**

Tam olarak.

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden
Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḫamsi

12. **hep:**
Diğer 23
Satır: **1**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan
başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

13. **hep:**
Diğer 24
Satır: **4**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḫālinde hep māverāʾī

14. **hep:**
Diğer 24
Satır: **8**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu
aḳşamıñ ve güzel

15. **hep:**
Diğer 35
Satır: **22**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde
edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep
bu zavāllı maḫlūḳuñ

16. **hep:**
Diğer 51
Satır: **17**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki
mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

17. **hep:**
Diğer 102
Satır: **14**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

18. **hep:**
Gazel 2
Mısra: **10**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

19. **hep:**
Kaside 1
Mısra: **15**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Kālāsını hep giyerken eller
Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

20. **hep:**
Kaside 1
Mısra: **20**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḫamsi

21. **hep:**
Kaside 1
Mısra: **104**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḫamsi

22. **hep:**
Muhammes 1
Mısra: **2**
Sürekli olarak, her zaman, daima.
Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

23. **hep:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Bütün, her bir.
Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

24. **hep:**

Diğer 101

Satır: **22**

Hep birlikte.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

hepden:

1. **hepden:**

Diğer 112

Satır: **6**

Hep birlikte.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

hepimiz:

1. **hepimiz:**

Diğer 8

Satır: **16**

Ben ve benimle beraber olanlar.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

hepisi:

1. **hepisine:**-*n, -e*

Diğer 108

Satır: **13**

Hepsi, tamamı.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.
Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

2. **hepisinu:**-*n, -u*

Diğer 115

Satır: **9**

Hepsi.

hepisinu yazar citāblar Ha dururṣun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

hepisu:

1. **hepisu:**

Diğer 115

Satır: **2**

Hepsi.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

hepsi:

1. **hepsinden:**-*n, -den*

Diğer 14

Satır: **21**

Bütünü, tamamı.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

2. **hepsi:**

Diğer 24

Satır: **23**

Bütünü, tamamı.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

3. **hepsi:**

Diğer 45

Satır: **1**

Bütünü, tamamı.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

4. **hepsi:**

Diğer 69

Satır: **9**

Bütünü, tamamı.

ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

5. **hepsi:**

Muhammes 1

Mısra: **7**

Bütünü, tamamı.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefîs olur ḫoş-āb

6. **hepsiniñ:**-*niñ*

Diğer 54

Satır: **4**

Tamamı.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyağı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

7. **hepsini:**-*n, -i*

Diğer 58

Satır: **9**

Tamamı.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyağı dökerek manġalda yāḫūd ḫafîf

8. **hepsinda:**-*n, -da*

Diğer 114

Satır: **15**

Her biri.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda bir vaḳit fıḳdānı
ḫasebiyle

hepsini birden:

1. **hepsini birden:**

Diğer 101

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Tamamını, bütününü.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

hepuñuz:

1. **hepuñuz:**

Diğer 105

Satır: **6**

Hepiniz, tüm herkes.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

her:

1. **her:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

2. **her:**

Diğer 4

Satır: **2**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḫşe degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

3. **her:**

Diğer 8

Satır: **8**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

4. **her:**

Diğer 9

Satır: **4**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi baġırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

5. **her:**

Diğer 10

Satır: **4**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṯbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

6. **her:**

Diğer 11

Satır: **12**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

7. **her:**

Diğer 16

Satır: **3**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

8. **her:**

Diğer 18

Satır: **1**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılıġı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

9. **her:**

Diğer 18

Satır: **16**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meṣelā

10. **her:**

Diğer 19

Satır: **18**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

11. **her:**

Diğer 19

Satır: **19**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ḫamsi bulunduġu ʿinde'l-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

12. **her:**

Diğer 23

Satır: **14**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndereceğiz her ḳayıḳda

13. **her:**

Diğer 23

Satır: **17**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

14. **her:**

Diğer 24

Satır: **3**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

15. **her:**

Diğer 27

Satır: **4**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

birinde bulunur ağıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden ağır olan bu ḳurşun parçalar her

16. **her:**

Diğer 27

Satır: **6**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar ağıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

17. **her:**

Diğer 27

Satır: **14**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi

aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

18. **her:**

Diğer 28

Satır: **10**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü ağıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

19. **her:**

Diğer 29

Satır: **1**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

20. **her:**

Diğer 29

Satır: **10**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb ağımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

21. **her:**

Diğer 30

Satır: **2**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

22. **her:**

Diğer 30

Satır: **7**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda
ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize
ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

23. **her:**

Diğer 30

Satır: **11**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine
her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre
biñ iki biñ

24. **her:**

Diğer 32

Satır: **10**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar
borularla her ṭarafa

25. **her:**

Diğer 33

Satır: **19**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

26. **her:**

Diğer 35

Satır: **20**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

27. **her:**

Diğer 35

Satır: **21**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

28. **her:**

Diğer 36

Satır: **6**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

29. **her:**

Diğer 36

Satır: **9**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

30. **her:**

Diğer 37

Satır: **17**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile

ẕü’l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü’l-ṣelaṣeti’t-maʿāş ḫāyır öyle de

31. **her:**

Diğer 38

Satır: **12**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

32. **her:**

Diğer 40

Satır: **6**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonluları teşebbüṣ ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

33. **her:**

Diğer 40

Satır: **8**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon’uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

34. **her:**

Diğer 40

Satır: **20**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya’daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı ṣānī aylarında

35. **her:**

Diğer 43

Satır: **10**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye’niñ her ṭarafına gider.

36. **her:**

Diğer 43

Satır: **27**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

37. **her:**

Diğer 45

Satır: **5**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

38. **her:**

Diğer 45

Satır: **15**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

39. **her:**

Diğer 48

Satır: **8**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker

hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

40. **her:**

Diğer 51

Satır: **5**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḥamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḥaste-i bī-çāreye

41. **her:**

Diğer 51

Satır: **7**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

42. **her:**

Diğer 52

Satır: **9**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḥamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḥamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

43. **her:**

Diğer 60

Satır: **10**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

44. **her:**

Diğer 61

Satır: **18**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
Ḥastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḥamsiniñ

45. **her:**

Diğer 62

Satır: **15**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

46. **her:**

Diğer 67

Satır: **16**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

47. **her:**

Diğer 101

Satır: **6**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
Ṣāhiden de ḥamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

48. **her:**

Diğer 106

Satır: **4**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣ̲āl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

49. **her:**

Diğer 107

Satır: **4**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun
sözuñ ḳıṣası

50. **her:**

Diğer 109

Satır: **11**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen
bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı
129 1340

51. **her:**

Gazel 2

Mısra: **9**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Kılçığından ayrılırken her gece parlaḳlığı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

52. **her:**

Kaside 1

Mısra: **77**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Her köylü livā livā ḳumandan
Ardınca alay alay-ı ḫamsi

53. **her:**

Kaside 1

Mısra: **134**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Envāʿ-ı ṭaʿāmı ḫalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḫamsi

54. **her:**

Kaside 1

Mısra: **164**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḳaʿrında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

55. **her:**

Kaside 1

Mısra: **166**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

56. **her:**

Kaside 1

Mısra: **224**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

57. **her:**

Kaside 1

Mısra: **250**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḫamsi

58. **her:**

Kaside 1

Mısra: **251**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Her sofra-i niʿmet ü maḥabbet
Dolsun ṭaşsın ġıdā-yı ḫamsi

59. **her:**

Muhammes 1

Mısra: **35**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek lezẕet verir

60. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **30**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

61. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **32**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

62. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **39**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

63. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **49**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

64. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **55**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

65. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **62**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

66. **her:**

Muhammes 2

Mısra: **72**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

67. **her:**

Muhammes 3

Mısra: **14**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u lezẕeti

68. **her:**

Muhammes 3

Mısra: **25**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

69. **her:**

Muhammes 3

Mısra: **28**

Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

Cāy-ı pāk-i iḥtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

70. **her:**

Diğer 50

Satır **18**

Önüne geldiği tekil kelime için cümlede verilen hüküm olumsuzsa, bu hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için değil ancak bazısı için geçerli olduğunu belirtir.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

71. **her:**

Diğer 52

Satır: **13**

Önüne geldiği tekil kelime için cümlede verilen hüküm olumsuzsa, bu hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için değil ancak bazısı için geçerli olduğunu belirtir.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

her bi yanu:

1. **her bi yanu:**-*u*

Diğer 112

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Her taraf, her yer.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

her bir:

1. **her bir:**

Diğer 1

Mısra: **75**

Kelime Tipi: -

Tek tek, ayrı ayrı.

Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

2. **her bir:**

Muhammes 1

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Sayılabilen şeylerin ayrı ayrı hepsi, beher.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

3. **her bir:**

Muhammes 2

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Hiçbir kimse.

Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

her bir zamān:

1. **her bir zamān:**

Diğer 1

Mısra: **28**

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

2. **her bir zamān:**

Diğer 54

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

İşte budur her bir zamān mübārek
bendiyle

her biri:

1. **her biri:**

Diğer 27

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı hepsi.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş

ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

2. **her biri:**

Diğer 38

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı hepsi.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

her birinden:

1. **her birinden:**-*n, -den*

Diğer 8

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı hepsi.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

her biriniñ:

1. **her biriniñ:**-*niñ*

Diğer 5

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı hepsi.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

2. **her biriniñ:**-*niñ*

Diğer 10

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı hepsi.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḫaẕif

3. **her biriniñ:**-*niñ*

Diğer 30

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı hepsi.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

her daḳīḳa:

1. **her daḳīḳa:**

Muhammes 1

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Her zaman, her an.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

her dānesi:

1. **her dānesi:**-*si*

Diğer 1

Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

her defʿa:

1. **her defʿa:**

Kaside 1

Mısra: **238**

Kelime Tipi: -

Sürekli, her daim.

Teshīl-i ṭırāş-ı naẓmedince
Her defʿa ṣābūnlama-yı ḫamsi

her defʿada:

1. **her defʿada:**-*da*

Kaside 1

Mısra: **203**

Kelime Tipi: -

Sürekli, her daim.

Her defʿada incilā-feşāndır
Cān çeşmine tūtiyā-yı ḫamsi

her dem:

1. **her dem:**

Gazel 4

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Her an, daima.

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

her ḥālde:

1. **her ḥālde:**

Diğer 17

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Kesinlikle.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

her ḳanġısı:

1. **her ḳanġısı:**-*sı*

Diğer 11

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Herhangi.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

her nerede:

1. **her nerede:**

Diğer 114

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Herhangi bir yerde.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine fażla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḥamsi:

1. **her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **88**

Kelime Tipi: -

Hamsinin parıltı dolu her noktası, parlak vücudu.

Sīmīn-beden üzre pul pul olmuş
Her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḥamsi

her şeyden evvel:

1. **her şeyden evvel:**

Diğer 97

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İlk olarak, diğerlerinden önce.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḥamsi İri ḥamsi seslerini
duyarsınız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḥamsi ṣatanlara teṣādüf

herkes:

1. **herkes:**

Diğer 1

Mısra: **14**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

2. **herkes:**

Diğer 1

Mısra: **34**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Üçüncüsü papas yaḫnīsi derler
Leẕẕetine herkes parmaġın yerler

3. **herkes:**

Diğer 13

Satır: **5**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

4. **herkes:**

Diğer 33

Satır: **6**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

5. **herkesiñ:**-*iñ*

Diğer 33

Satır: **22**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle
teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

6. **herkesiñ:**-*iñ*

Diğer 43

Satır: **27**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr
herkesiñ ṣofrasında

7. **herkes:**

Gazel 3

Mısra: **17**

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

8. **herkes:**

Kaside 2

Mısra: **4**

Cümle alem, bütün insanlar.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

9. **herkesi:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **4**

Cümle alem, bütün insanlar.

Başḳa bir lezzet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

ḥesāb edince:

1. **ḥesāb edince:**-*ince*

Diğer 41

Satır: **11**

Kelime Tipi: **Deyim**

Saymak, hesaplamak.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

ḥesāb eylemişlerdir:

1. **ḥesāb eylemişlerdir:**-*miş, -ler, -dir*

Diğer 52

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Saymak, hesaplamak.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

2. **ḥesāb eylemişlerdir:**-*miş, -ler, -dir*

Muhammes 2

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

Saymak, hesaplamak.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

ḥesāba çekmiş:

1. **ḥesāba çekmiş:**-*miş*

Diğer 32

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimsenin sorumlu olduğu bir husus hakkında açıklama yapmasını istemek.

eṭrāfını alır
Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi

2. **ḥesāba çekmiş:**-*miş*

Gazel 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimsenin sorumlu olduğu bir husus hakkında açıklama yapmasını istemek.

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

ḥesāba ḳonulursa:

1. **ḥesāba ḳonulursa:**-*ur, -sa*

Diğer 41

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Hesaba katılmak, göz önünde bulundurulmak.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ
çoḳluġuna göre bu miḳdār

ḥesābi çitābi var:

1. **ḥesābi çitābi var:**
Diğer 107
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Hesabı kitabı olmak, ortak bir mevzu üzerine hareket etmek.
oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

ḥesābı olan:
1. **ḥesābı olan:**-*an*
Diğer 1
Mısra: **71**
Kelime Tipi: -
Bir iş için önceden plan kuran, tasarlayan olmak.
Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekşer olur pinhān mübarek

2. **ḥesābı olan:**-*an*
Diğer 58
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Bir iş için önceden plan kuran, tasarlayan olmak.
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı
Küpleri doldurur olan ḥesābı

ḥesābı olmaz:
1. **ḥesābı olmaz:**-*maz*
Diğer 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Çok fazla olmak.
Hele ġavġasınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz

ḥesāblı:
1. **ḥesāblı:**
Diğer 39
Satır: **3**
Ödenen para bakımından elverişli, keseye uygun, ekonomik.
ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

ḥesāblıca:
1. **ḥesāblıca:**
Diğer 36
Satır: **7**
Ölçülü, temkinli.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldığı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

hevā-yı ḫamsi:
1. **hevā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **190**
Kelime Tipi: -
Hamsi isteği, arzusu.
Göñlümde var ibtilā-yı ḫamsi
Beynimde eser hevā-yı ḫamsi

hevese ḳapılaraḳ:
1. **hevese ḳapılaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 103
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Heveslenmek.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġraf'ı

hey:
1. **hey:**
Diğer 107
Satır: **10**
Sitem duygusunu anlatır.
hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

2. **hey:**
Diğer 112
Satır: **14**
Şaşkınlık duygusu anlatan cümlelerde kullanılan bir söz.
Sīnesi yumuşaḳlar
Hey bu ne ḳalabaluḳ

3. **hey:**

Diğer 112

Satır: **10**

Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır.

bu türküyi
Hey uşaḳlar uşaḳlar

heyecān:

1. **heyecān:**

Diğer 24

Satır: **8**

Coşku.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

heyecān veren:

1. **heyecān veren:**-*en*

Diğer 25

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Heyecan duymasına sebep olmak.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren
ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

heyʾet:

1. **heyʾet:**

Diğer 24

Satır: **23**

Kurul.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

2. **heyʾeti:**-*i*

Diğer 100

Satır: **9**

Bir işi yapmak veya yönetmekle görevlendirilmiş kimselerden meydana gelen topluluk, kurul.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

3. **heyʾetiniñ:**-*i, -niñ*

Diğer 100

Satır: **10**

Bir işi yapmak veya yönetmekle görevlendirilmiş kimselerden meydana gelen topluluk, kurul.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

hıçkırık:

1. **hıçḳırıḳlar:**-*lar*

Diğer 24

Satır: **13**

Çok ağlandığında çıkan ses. II Dalgaların sesi.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

ḥıfẓ:

1. **ḥıfẓı:**-*ı*

Diğer 62

Satır: **5**

Saklama, muhafaza etme.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

hırām eder:

1. **ḫırām eder:**-*er*

Diğer 22

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Salınarak hareket etmek. II Denizde kıvrılarak yüzmek.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

hırmān:

1. **ḫırmān:**

Kaside 1

Mısra: **27**

Nasipsizlik, mahrumiyet.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

ḥırpala:

1. **ḫırpalar.:**-*r*

Diğer 64

Satır: **6**

Bir şey bir kimseyi aşırı derecede üzmek.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

ḥıyār:

1. **ḫıyār:**

Diğer 1

Mısra: **54**

Salatalık.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

Ḥıżr:

1. **Ḫıżrıñ:**-*ıñ*

Diğer 51

Satır: **15**

Abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan zat.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

2. **Ḫıżrıñ:**-*ıñ*

Müseddes 1

Mısra: **9**

Abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan zat.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis’den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

hīç:

1. **hīç:**

Kaside 2

Mısra: **12**

Asla, hiçbir zaman.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

2. **hīçdir:**-*dir*

Muhammes 2

Mısra: **15**

Yok.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

3. **hīç:**

Muhammes 2

Mısra: **49**

Asla,.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

4. **hīç:**

Diğer 1

Mısra: **27**

Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, katiyen, asla.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

5. **hīç:**

Diğer 54

Satır: **12**

Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, katiyen, asla.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

6. **hīç:**

Diğer 102

Satır: **1**

Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, katiyen, asla.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

7. **hīç:**

Diğer 113

Satır: **8**

Soru cümlelerinde verilen hükmün kesinlikle söz konusu olamayacağını anlatır.
Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

8. **hīç:**
Kaside 1
Mısra: **181**
Soru cümlelerinde verilen hükmün kesinlikle söz konusu olamayacağını anlatır.
Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḥaddim mi benim alay-ı ḫamsi

9. **hīç:**
Diğer 114
Satır: **19**
Bir işin herhangi bir zamanda yapılıp yapılmadığını sormak için soru cümlelerinde kullanılır.
Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

hīçbir:
1. **hīçbir:**
Diğer 17
Satır: **15**
Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.
üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

2. **hīçbir:**
Diğer 20
Satır: **5**
Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.
dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

3. **hīçbir:**
Muhammes 2
Mısra: **64**
Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.
Lazut ununda pide daḥi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

hīçbiri:
1. **hīçbirimiz:**-*miz*
Diğer 100
Satır: **17**
Bir teki, biri bile.
miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḫayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

hicrān:
1. **hicrān:**
Kaside 1
Mısra: **209**
Ayrılık, ayrılık acısı.
Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

hicrānlı besteler:
1. **hicrānlı besteler:**-*ler*
Diğer 24
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
İnsana hüzün veren, kederli nameler bütünü. II Dalgaların insanlar üzerinde hüzün duygusu uyandıran sesi.
örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

hicrī:
1. **hicrī:**
Diğer 15
Satır: **25**
Hicri sene.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

2. **hicrī:**
Diğer 32

Satır: **11**

Hicri sene.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eşerinde Bu ḫurde

3. **hicrī:**

Diğer 36

Satır: **25**

Hicri sene.

Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası Hicrī 1320. ṣ 177

hidmet:

1. **ḫidmet:**

Diğer 30

Satır: **1**

Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev. II Av uygulaması.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

2. **ḫidmetinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 33

Satır: **20**

Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

hidmet eder:

1. **ḫidmet eder:**-*er*

Diğer 17

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyin olmasına yardım etmek.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḫālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

2. **ḫidmet eder:**-*er*

Diğer 46

Satır: **15**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyin olmasına yardım etmek.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

hidmetçilik:

1. **ḫidmetçilik:**

Diğer 113

Satır: **15**

Hizmetçilik, hizmetçinin yaptığı iş.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

hikāye-hān olmuşdur:

1. **ḫikāye-ḫān olmuşdur:**-*muş, -dur*

Diğer 12

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Bir olayı sözlü veya yazılı olarak anlatmak.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥişde iki vech üzere ḫikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

ḫikemī:

1. **ḫikemī:**

Diğer 38

Satır: **14**

Fiziki, organik.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḫikemī aḫır gübresi gibi üç sene

hilāl-i semā:

1. **hilāl-i semā:**

Diğer 26

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Göğün yeni ayı.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḫuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek

bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

hīle yoluna şapar:

1. **ḥīle yoluna şapar:**-*ar*

Diğer 34

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bir kimseyi aldatmaya çalışmak, kandırmak.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

Hind:

1. **Hind:**

Muhammes 2

Mısra: **23**

Güney Asya'da ülke.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẕīm-ḫān

his:

1. **hissi:**-*si*

Diğer 5

Satır: **6**

Açık bir delil olmadan bir şeyi sezme, sezgi, seziş.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

hisli:

1. **ḫisli:**

Diğer 8

Satır: **23**

Sezgi, sezme yeteneği olan.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

hissolunur:

1. **ḥissolunur:**-*ur*

Diğer 14

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Dış dünyaya ait etkileri beş duyu yoluyla idrak etmek.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḥsinde şu maʿlūmātı verir

hiṭāb:

1. **ḫiṭābıdır.:**-*ı, -dır*

Diğer 13

Satır: **8**

Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı añа taḥdīṣ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

hitām:

1. **ḫitāmına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 20

Satır: **20**

Son, nihayet, bitim.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlığıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

hitām verildi:

1. **ḫitām verildi:**-*il, -di*

Diğer 110

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sona ermek.

şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba şayı 131 1340
Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

hizā:

1. **ḫiẕāsına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 8

Satır: **8**

Doğru bir çizgi üzerinde bulunma durumu.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḫiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

2. **hiẕāsında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 63

Satır: **3**

Doğru bir çizgi üzerinde yan yana, karşı karşıya veya aynı seviyede bulunma durumu.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ
ḳuyruġu hiẕāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

hizāsına gelince:

1. **hiẕāsına gelince:**-*ince*

Diğer 62

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Doğru bir çizgi üzerinde yan yana, karşı karşıya veya aynı seviyede bulunmak.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ
ġaẕrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar
ṣoyulur ṣoñra başınıñ

hizāsına konulur:

1. **ḥiẕāsına ḳonulur:**-*ur*

Diğer 63

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Doğru bir çizgi üzerinde yan yana, karşı karşıya veya aynı seviyeye yerleştirilmek.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına
gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir
öbür ucu da

hoca:

1. **ḫocanıñ:**-*nıñ*

Diğer 40

Satır: **10**

Nasreddin Hoca.

beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

2. **ḫoca:**

Diğer 45

Satır: **19**

Nasreddin Hoca.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla
berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

3. **ḫocanıñ:**-*nıñ*

Diğer 59

Satır: **6**

Nasreddin Hoca.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını
üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi
leylegi ancaḳ ḳuṣa

4. **ḫocanıñ:**-*nıñ*

Diğer 53

Satır: **13**

Müslümanlıkta din görevlisi.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ
yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç
muḥallebi ṣüdlaç

5. **ḫocam:**-*m*

Diğer 101

Satır: **10**

Öğretmen, muallim. II Birine bir hususta öğreticilik yapan kimse, üstat.

Ḫamsileriñ Minneti
Ḫocam Ḥamāmī-zāde'ye İtḥāf

Hopa:

1. **Ḫopa:**

Diğer 101

Satır: **17**

Artvin iline bağlı bir ilçe.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve
mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla
ḥükūmet ḳonaġı

2. **Ḫopa'da:**-*da*

Diğer 101

Satır: **15**

Artvin iline bağlı bir ilçe.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince
olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām

Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

hoppala-yı hamsi:

1. **hoppala-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **164**

Kelime Tipi: -

Hamsinin hareketleri.

Ḳaʿında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

hora:

1. **ḫora:**

Diğer 64

Satır: **2**

El ele veya kol kola tutuşup dizilmek ve belli bir ahenge uyarak ayakları yere vurup zıplamak suretiyle toplu olarak oynanan bir halk oyunu. II Horon.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

horan:

1. **ḫoran:**

Diğer 112

Satır: **4**

Horon. Karadeniz'in doğu kısmında kemençe eşliğinde toplu olarak oynanan çok canlı, hareketli oyun.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḫoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

horṭūm:

1. **ḫorṭūm:**

Diğer 35

Satır: **4**

Hava veya suyun kendi etrafında hızla dönüp buluttan yeryüzüne uzanan sütun biçiminde oluşan, alanı dar bir fırtına türü.

ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādis̲esi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

2. **ḫorṭūm:**

Diğer 36

Satır: **24**

Hava veya suyun kendi etrafında hızla dönüp buluttan yeryüzüne uzanan sütun biçiminde oluşan, alanı dar bir fırtına türü.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

hoş:

1. **ḫoş:**

Diğer 18

Satır: **23**

Lezzetli.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

2. **ḫoş:**

Diğer 1

Mısra: **52**

Beğenilen, iyi.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

3. **ḫoş:**

Diğer 59

Satır: **16**

Beğenilen, iyi.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

4. **ḫoş:**

Kaside 1

Mısra: **200**

Beğenilen, iyi.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

hoş gelir:

1. **ḫoş gelir:**-*ir*

Muhammes 2

Mısra: **50**

Kelime Tipi: -

Birlikte yenildiğinde hoşa gitmek.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

hoş-āb:

1. **ḫoş-āb:**

Diğer 53

Satır: **1**

Hoşaf. Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

2. **ḫoş-āb:**

Diğer 57

Satır: **20**

Hoşaf. Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

3. **ḫoş-āb:**

Gazel 2

Mısra: **14**

Hoşaf. Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

4. **ḫoş-āb:**

Gazel 2

Mısra: **25**

Hoşaf. Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

5. **ḫoş-āb:**

Muhammes 1

Mısra: **8**

Hoşaf. Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

6. **ḫoş-āb:**

Muhammes 2

Mısra: **48**

Hamsiden yapılan hoşaf.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

hoş-āyende:

1. **ḫoş-āyende:**

Diğer 4

Satır: **16**

Hoşa giden, beğenilen.

ve ehlinden yapılan taḫḳīkātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

hoş-bū:

1. **ḫoş-bū:**

Diğer 57

Satır: **19**

Güzel kokulu.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

2. **ḫoş-bū:**

Gazel 2

Mısra: **13**

Güzel kokulu.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

hoşça:

1. **ḫoşça:**

Muhammes 1

Mısra: **3**

Hoş bir biçimde olan.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

hoş-gū-vār:

1. **ḫoş-gū-vār:**

Muhammes 2

Mısra: **57**

Hoşa giden, yemesi hoş.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuşūşen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

ḫoşlan:

1. **ḫoşlanmaz.:**-*maz*

Diğer 66

Satır: **7**

Zevkine veya arzusuna uygun bulup beğenmek, zevk almak.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫşi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

hoş-nevā:

1. **ḫoş-nevā:**

Kaside 1

Mısra: **187**

Güzel sesli. II Güzel şiirler yazan.

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et
Ṭarḥ-ı ġazel et berāy-ı ḫamsi

hoş(umuz)a gitdi:

1. **ḫoş(umuz)a gitdi:**-*di*

Diğer 103

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Beğenilmek, bir kişiden veya bir şeyden hoşlanmak.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

huddām:

1. **ḫuddāmı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **5**

Hizmetçiler, uşaklar. II Hamsiyi sahile çeken kimseler.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

hulāṣatü'l-maʿnā:

1. **ḫulāṣatü'l-maʿnā:**

Diğer 12

Satır: **11**

Öz mana, öz anlam.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḫrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

hüliyā-yı hamsi:

1. **ḫüliyā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **50**

Kelime Tipi: -

Hamsinin zihinde kurulan hayali.

ʿAyniyle vuḳūʿa geldi ẓāhir
Fikrimdeki ḫüliyā-yı ḫamsi

hum:

1. **ḫum:**

Diğer 12

Satır: **8**

Şarap küpü, büyük küp.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

hum-ḫāne-i miʿde:

1. **ḫum-ḫāne-i miʿde:**

Kaside 1

Mısra: **194**

Kelime Tipi: -

Midenin meyhanesi.

Kāşāne-i sīne bezm-i sevdā
Ḫum-ḫāne-i miʿde cāy-ı ḫamsi

hūr:

1. **hūr:**

Muhammes 2

Mısra: **16**

Güneş.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḫüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

hurāfe:

1. **ḫurāfeler:**-*ler*

Diğer 50

Satır: **12**

İslamiyet'ten önceki dinlerden kalan veya dinde olmadığı halde sonradan uydurulmuş, asılsız, gerçekle alakası bulunmayan batıl inanç, efsane.

meṣelā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

hurde:

1. **ḫurde:**

Diğer 15

Satır: **18**

Küçük parçalar halinde.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

hurde māhī:

1. **ḫurde māhī:**

Diğer 14

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

2. **ḫurde māhī:**

Diğer 14

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

3. **ḫurde māhī:**

Diğer 14

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

hurde māhīniñ:

1. **ḫurde māhīniñ:**-*niñ*

Diğer 14

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

2. **ḫurde māhīniñ:**-*niñ*

Diğer 14

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

ʿavāmını ḫapsi balıġıyla istihzā ederler ḫaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

3. **ḫurde māhīniñ:**-*niñ*

Diğer 14

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

ġayri ḫurde māhīniñ faẓalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż' etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

4. **ḫurde māhīniñ:**-*niñ*

Diğer 32

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Ufak, küçük balık. II Hamsi.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

hürşīd-ābād:

1. **ḫürşīd-ābādıñ:**-*ıñ*

Müseddes 1

Mısra: **6**

Güneş memleketi Trabzon'un eski bir adı.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

2. **ḫūrşīd-ābādıñ:**-*ıñ*

Müseddes 1

Mısra: **12**

Güneş memleketi Trabzon'un eski bir adı.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

<u>hurūf:</u>

1. **ḥurūf:**

Diğer 10

Satır: **1**

Harfler.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i <u>s</u>elā<u>s</u>ede ḫamsi
Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i
manẓūm Fārisīde

2. **ḥurūf:**

Diğer 11

Satır: **1**

Harfler.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte
bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

3. **ḥurūf:**

Diğer 11

Satır: **5**

Harfler.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’<u>z</u>-<u>z</u>ikr
tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince me<u>s</u>elā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ
ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

<u>hurūşān:</u>

1. **ḫurūşān:**

Diğer 66

Satır: **7**

Coşkulu, hareketli.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥ<u>s</u>i hep ḫurūşān
naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de
curcunayāt mūsīḳīyyede

<u>huşūle gelen:</u>

1. **ḥuşūle gelen:**-*en*

Diğer 41

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Çıkmak, hasıl olmak, vücuda gelmek.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye
varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın
aḳrabasından farż olunan

<u>huşūs:</u>

1. **ḫuşūşda:**-*da*

Diğer 35

Satır: **18**

Konu, iş.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ
ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

<u>huşūşen:</u>

1. **ḫuşūşen:**

Diğer 10

Satır: **17**

Hususi olarak, bilhassa, özellikle.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi
şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾe<u>ss</u>ir ve iḫticāc
edilmeklige ke<u>s</u>retle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

2. **ḫuşūşen:**

Muhammes 2

Mısra: **57**

Hususi olarak, bilhassa, özellikle.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuṣūṣen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

<u>huşūşī:</u>

1. **ḫuşūşī:**

Diğer 19

Satır: **10**

Umuma ait olmayan, özel.

ıġrıb ile ve ek<u>s</u>erīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd
edilir. Balıḳ ke<u>s</u>retli

olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekṣeriyā Lazlar ṭarafından

huy u hay:

1. **huy u hay:**
    Diğer 30
    Satır: **5**
    Kelime Tipi: -
    Hayhuy. Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen gürültü, parıltı.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

2. **huy u hay:**
    Gazel 5
    Mısra: **6**
    Kelime Tipi: -
    Hayhuy. Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen gürültü, parıltı.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

hūy u hāy-i ḫamsi:

1. **hūy u hāy-i ḫamsi:**
    Kaside 1
    Mısra: **66**
    Kelime Tipi: -
    Hamsinin hayhuyu, gürültü ve parıltısı.

Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş
Sāḥildeki hūy u hāy-i ḫamsi

hūy u hāyına:

1. **hūy u hāyına:**-*ı, -n, -a*
    Diğer 33
    Satır: **4**
    Kelime Tipi: -
    Adet, kural, usul.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

hücūm edemez:

1. **hücūm edemez:**-*e, -mez*
    Diğer 8
    Satır: **25**
    Kelime Tipi: -
    Saldırmak.

bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

hücūm eder:

1. **hücūm eder:**-*er*
    Diğer 20
    Satır: **13**
    Kelime Tipi: -
    Atılmak.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balığıñ tecemmuʿ etdigini derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

hücūm ederler:

1. **hücūm ederler:**-*er, -ler*
    Diğer 22
    Satır: **20**
    Kelime Tipi: -
    Saldırmak.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

Hüdā:

1. **Ḫüdā'ya:**-*ya*
    Kaside 1
    Mısra: **159**
    Allah, Tanrı.

Eylerse Ḫüdā'ya minnet eyler
Zevraḳçede nāḫudā-yı ḫamsi

2. **Ḫüdā:**
    Muhammes 3
    Mısra: **11**
    Allah, Tanrı.

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

3. **Ḫüdā'sı:**-*sı*
    Kaside 1
    Mısra: **257**
    Yaratıcı, Allah. II En üst dereceye ulaşmış.

Cemʿiyyet-i niʿmetiñ Ḫüdā'sı
Göstermesin iḫtifā-yı ḫamsi

hükm:

1. **hükmünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 48

Satır: **12**

Durumunda olma, gibi sayılma.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu
żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden
ʿādet hükmünde idi.

2. **ḥükmü:**-*ü*

Diğer 106

Satır: **21**

Tesir, kudret.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

hükmeder:

1. **ḥükmeder:**-*er*

Gazel 6

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Üzerinde hakimiyet kurmak, hükmü altına almak. II Her yere yayılmak.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

hükūmet:

1. **ḥükūmeti:**-*i*

Diğer 6

Satır: **29**

Devlet yönetimi.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüs̲de bulundurmaḳ
üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

hükūmet konaġı:

1. **ḥükūmet ḳonaġı:**

Diğer 101

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Hopa'daki hükumet görevlilerinin iş gördüğü yapı.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve
mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla
ḥükūmet ḳonaġı

hükūmetiñ muʿāveneti:

1. **ḥükūmetiñ muʿāveneti:**

Diğer 40

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Devletin yardımı, desteği.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ
muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüs̲ ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

hüner:

1. **hüner:**

Diğer 42

Satır: **7**

Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, maharet.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl
bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek
daha büyük hünerdir.

2. **hünerdir.:**-*dir*

Diğer 42

Satır: **8**

Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, maharet.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl
bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek
daha büyük hünerdir.

hürmetle selāmlanan:

1. **ḥürmetle selāmlanan:**-*an*

Diğer 43

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Saygıyla karşılanmak. II Beğenilen bir şeyin verdiği mutlulukla davranılmak.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve
s̲ervet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva
ḥālinde veyā İstanbul'da

hüsn:

1. **ḥüsnünüñ:**-*ü, -nüñ*

Gazel 4

Mısra: **13**

Güzellik.

Yoḳ naẕīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

<u>hüsn-i maṭlaʿı:</u>

1. **ḥüsn-i maṭlaʿı:**-*ı*

Muhammes 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Güneşin güzelliğinin doğması. II Hamsinin yakamoz oluşturması.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

<u>hüsrān:</u>

1. **ḫüsrān-ı:**--*ı*

Diğer 64

Satır: **18**

Umulanı elde edememekten ötürü çok üzülme, beklenene erişememekten doğan hüzün.

ṣoñra bi'<u>z</u>-<u>z</u>āt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

<u>hüzn-i mesāyi:</u>

1. **ḥüzn-i mesāyi:**-*y, -i*

Diğer 23

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Akşamın gamı, kederi. Akşamın sıkıntı veren hali.

ḥüzn-i mesāyi içmek istiyor

<u>huẕūr:</u>

1. **ḥuẕūrunda:**-*u, -n, -da*

Diğer 109

Satır: **17**

Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥuẕūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

I

<u>ıġrıb:</u>

1. **ıġrıb:**

Diğer 19

Satır: **9**

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

ıġrıb ile ve ek<u>s</u>erīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ ke<u>s</u>retli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ek<u>s</u>eriyā Lazlar ṭarafından

2. **ıġrıb:**

Diğer 19

Satır: **20**

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

ḫamsi bulunduġu ʿinde'<u>t</u>-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

3. **ıġrıblarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 19

Satır: **26**

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

4. **ıġrıblarla:**-*lar, -la*

Diğer 20

Satır: **26**

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḫile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

5. **ıġrıbıñ:**-*ıñ*

Diğer 31

Satır: **1**

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

ıġrıb aġı:

1. **ıġrıb aġı:**

Diğer 29

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

2. **ıġrıb aġı:**

Diğer 30

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

ıġrıb aġı ṣāḥibi:

1. **ıġrıb aġı ṣāḥibi:**

Diğer 30

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı üzerinde mülkiyeti olan.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

ıġrıb aġımız:

1. **ıġrıb aġımız:**-*mız*

Diğer 29

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

ıġrıb aġından:

1. **ıġrıb aġından:**-*n, -dan*

Diğer 29

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Dipten biraz yukarıda yüzen balıkları avlamak için kullanılan, kenarlarına ağırlık bağlanmış torbalı büyük balık ağı.

aġaçlardan iki şapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen şularla

ıġrıb ḫalaṭı:

1. **ıġrıb ḫalaṭı:**

Diğer 31

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Iğrıp ağının kullanımında yararlanılan kalın ip.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

ılık:

1. **ılıḳ:**

Diğer 24

Satır: **10**

Soğukla sıcak arası, ne soğuk ne sıcak.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

ırla:

1. **ırladığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 24

Satır: **14**

Şarkı söylemek. II Şarkı söyler gibi sesler çıkarmak.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafîf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

ısıcaḳ:

1. **ışıcaḳ:**

Diğer 11

Satır: **8**

Sıcak.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

ışın:

1. **ışınınca:**-*ınca*

Diğer 28

Satır: **21**

Sıcak duruma gelmek.

şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

2. **ışınmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **177**

Olumsuz durumdan kurtulmak.

Ṣūfî o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

ısır:

1. **ışıramaz:**-*a, -maz*

Diğer 108

Satır: **5**

Yengeç için sokmak.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

2. **ışırmaz:**-*maz*

Diğer 108

Satır: **5**

Yengeç için sokmak.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

ıskara:

1. **ısḳara:**

Muhammes 1

Mısra: **13**

Yan yana gelmiş maden çubuklardan ibaret, üstünde çeşitli yiyecek, özellikle et veya balık pişirilen pişirme aleti.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

ıskara-yı ḫamsi:

1. **ısḳara-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **112**

Kelime Tipi: -

Hamsi ızgarası.

Üstünde tüter duḫān-ı ʿanber
Pür-rāyiḥa ısḳara-yı ḫamsi

ıslāḥ etme:

1. **ışlāḫ etme:**-*me*

Diğer 42

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Düzeltmek.

ve cömerd ḫayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim şularda avlanma teşkīlātını ışlāḫ etme żarūreti vardır. Meṣelā şimāl

ışmarla:

1. **ışmarlamışdı.:**-*mış, -dı*

Diğer 113

Satır: **3**

Yemek siparişi vermek.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir

loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarşon

ışşı:

1. **ışşı:**

Diğer 11

Satır: **8**

Sıcak, hararet.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

2. **ışşıdır:**-*dır*

Diğer 11

Satır: **10**

Sıcak, hararet.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışşıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

ışsız:

1. **ışsız:**

Diğer 24

Satır: **13**

Çok sessiz.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

ıṣṭılāḥ:

1. **ışṭılāḥ:**

Diğer 37

Satır: **17**

Terim.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ışṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-s̱elaş̱eti't-maʿāş ḫāyır öyle de

ıṣṭılāḥ verilse:

1. **ışṭılāḥ verilse:**-*se*

Diğer 37

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Terim oluşturulmak.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

ışıġ:

1. **ışıġı:**-*ı*

Diğer 28

Satır: **5**

Meşale.

Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

2. **ışığımızı:**-*ımız, -ı*

Diğer 26

Satır: **16**

Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışığımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

3. **ışığımıza:**-*ımız, -a*

Diğer 28

Satır: **6**

Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç.

Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

4. **ışıġa:**-*a*

Diğer 28

Satır: **16**

Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi saçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

ışık:

1. **ışıḳ:**

Diğer 28

Satır: **18**

Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

2. **ışıḳlar:**-*lar*

Diğer 104

Satır: **16**

Aydınlık.

verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

<u>ışılda:</u>

1. **ışıldayan:**-*y*, -*an*

Diğer 26

Satır: **2**

Parıldamak, ışıl ışıl parlamak.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

<u>ıṭlāḳ etmekde:</u>

1. **ıṭlāḳ etmekde:**-*mek*, -*de*

Gazel 4

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Demek, ...diye anmak.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

<u>ızḳara:</u>

1. **ızḳarası:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **3**

Ayıklanıp tuzlanan hamsinin mangalda kor ateş üstündeki ızgaraya dizilerek pişirilmesi ile hazırlanan yemek.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

2. **ızḳarası:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **19**

Ayıklanıp tuzlanan hamsinin mangalda kor ateş üstündeki ızgaraya dizilerek pişirilmesi ile hazırlanan yemek.

mışrāʿlarıyla ḫaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

3. **ızḳaraya:**-*y*, -*a*

Diğer 56

Satır: **21**

Et, balık, köfte vb. yiyecekleri pişirmekte kullanılan araç, gril.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māṣa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

4. **ızḳara:**

Diğer 57

Satır: **2**

Et, balık, köfte vb. yiyecekleri pişirmekte kullanılan araç, gril.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

5. **ızḳaralarda:**-*lar*, -*da*

Diğer 97

Satır: **9**

Et, balık, köfte vb. yiyecekleri pişirmekte kullanılan araç, gril.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

6. **ızḳaraya:**-*y*, -*a*

Diğer 56

Satır: **22**

Et, balık, köfte vb. yiyecekleri pişirmekte kullanılan araç, gril.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

ızḳara yapılırken:

1. **ızḳara yapılırken:**-*ıl, -ır, -ken*
    Diğer 57
    Satır: **1**
    Kelime Tipi: -
    Izgarada hamsi pişirmek.
Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

İ, Ī

i:

1. **iken:**-*ken*
    Diğer 7
    Satır: **19**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
Ḫamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

2. **iken:**-*ken*
    Diğer 29
    Satır: **14**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

3. **iken:**-*ken*
    Diğer 36
    Satır: **13**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

4. **iken:**-*ken*
    Diğer 42
    Satır: **12**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḫżāra gelir. Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

5. **iken:**-*ken*
    Diğer 49
    Satır: **3**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
Ḫamsi ḳayıḳlarda iken ḳuş bakışı görünüş

6. **iken:**-*ken*
    Diğer 56
    Satır: **15**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir. Onuncusu pilakide ḳızarma

7. **iken:**-*ken*
    Diğer 61
    Satır: **21**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

8. **iken:**-*ken*
    Kaside 1
    Mısra: **11**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben
Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḫamsi

9. **iken:**-*ken*
    Kaside 1
    Mısra: **26**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.
Ālā-yı ḥayātı verseler de
Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

10. **iken:**-*ken*
    Kaside 2
    Mısra: **9**
    "i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

11. **ise:**-*se*
Diğer 6
Satır: **27**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̄āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

12. **ise:**-*se*
Diğer 8
Satır: **14**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

13. **ise:**-*se*
Diğer 11
Satır: **8**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̄aniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışṣı kelimesiniñ şekl-i muḥaffefidir ve ışıcaḳ

14. **ise:**-*se*
Diğer 12
Satır: **15**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
gibi baḫs-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

15. **ise:**-*se*
Diğer 17
Satır: **12**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

16. **ise:**-*se*
Diğer 19
Satır: **20**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun sayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb ve yāḫūd manyaṭına

17. **ise:**-*se*
Diğer 19
Satır: **10**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
ıġrıb ile ve eks̲erīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kes̲retli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet eks̲eriyā Lazlar ṭarafından

18. **ise:**-*se*
Diğer 21
Satır: **3**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de kes̲retli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

19. **ise:**-*se*
Diğer 21
Satır: **5**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya mis̲illü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

20. **ise:**-*se*
Diğer 29
Satır: **19**
"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḫālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

21. **ise:**-*se*

Diğer 33

Satır: **14**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

22. **ise:**-*se*

Diğer 37

Satır: **4**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi

İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

23. **ise:**-*se*

Diğer 38

Satır: **13**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu

zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır

gübresi gibi üç sene

24. **ise:**-*se*

Diğer 42

Satır: **7**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu

ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

25. **ise:**-*se*

Diğer 107

Satır: **25**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ

dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

26. **ise:**-*se*

Gazel 1

Mısra: **13**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var

27. **ise:**-*se*

Kaside 1

Mısra: **139**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār

Meşhūd degil ġalā-yı ḫamsi

28. **iseñ:**-*se, -ñ*

Muhammes 2

Mısra: **49**

"i-" ek fiilinin şart eki almış hali.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap

Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

29. **imiş.:**-*miş*

Diğer 37

Satır: **2**

"i-" ek fiilinin duyulan geçmiş zaman eki almış hali.

ḫādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz

olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

30. **imiş:**-*miş*

Diğer 41

Satır: **14**

"i-" ek fiilinin duyulan geçmiş zaman eki almış hali.

sardalya ikinci morina balıġı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar

kendi ḫāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

31. **imiş:**-*miş*

Diğer 50

Satır: **6**

"i-" ek fiilinin duyulan geçmiş zaman eki almış hali.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım

Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

32. **imiş:**-*miş*

Diğer 107

Satır: **23**

"i-" ek fiilinin duyulan geçmiş zaman eki almış hali.

oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

33. **imiş:**-*miş*

Kaside 1

Mısra: **195**

"i-" ek fiilinin duyulan geçmiş zaman eki almış hali.

Māʾü'l-ḥayevān imiş muḥaḳḳaḳ
İksīr-i devā-yı mā-yı ḫamsi

34. **idi.:**-*di*

Diğer 48

Satır: **12**

"i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman eki almış hali.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

35. **idi:**-*di*

Diğer 104

Satır: **17**

"i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman eki almış hali.

ātī idi
Ḫamsi çorbāsı ḫamsi ṭāvası ḫamsi furunu ḫamsi ısḳarası

36. **idi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **8**

"i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman eki almış hali.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

37. **idun:**-*du, -n*

Diğer 115

Satır: **2**

"i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman eki almış hali.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

38. **idi:**-*di*

Muhammes 2

Mısra: **11**

"i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman eki almış hali.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

39. **idi:**-*di*

Muhammes 2

Mısra: **12**

"i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman eki almış hali.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

<u>iʿāde-i selām ediyor:</u>

1. **iʿāde-i selām ediyor:**-*i, -yor*

Diğer 23

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Selam vermiş olan bir kimseye karşılık olarak selam vermek.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

<u>ʿibāret:</u>

1. ʿ**ibāretdir.:**-*dir*.

Diğer 54

Satır: **3**

Sadece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

ʿibāret olan:

1. ʿ**ibāret olan:**-*an*

Diğer 6

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

-den oluşmak, meydana gelmek.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

ibtidā:

1. **ibtidāsından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 19

Satır: **15**

Başlama.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

2. **ibtidāsından:**-*sı, -n, -dan*

Diğer 52

Satır: **11**

Bir şeyin başlangıcı.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

ibtilā-yı ḥamsi:

1. **ibtilā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **189**

Kelime Tipi: -

Hamsi düşkünlüğü, tutkunluğu.

Göñlümde var ibtilā-yı ḫamsi
Beynimde eser hevā-yı ḫamsi

iç:

1. **iç:**

Diğer 5

Satır: **7**

Görülmeyen, dışta bulunmayan.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **iç:**

Diğer 9

Satır: **3**

Görülmeyen, dışta bulunmayan.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırṣaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

3. **iç:**

Diğer 6

Satır: **26**

Bir şeyin dışa bakmayan tarafı, içeride kalan yüzü.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

4. **içlerinde:**-*leri, -n, -de*

Diğer 22

Satır: **19**

Derinlik.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

5. **içmek:**-*mek*

Diğer 23

Satır: **25**

İçine çekmek, emmek, massetmek. II Gidermek, yok etmek.

ḥüzn-i mesāyi içmek istiyor

6. **içimizde:**-*imiz, -de*

Diğer 27

Satır: **17**

İnsanın manevi varlığıyla ilgili.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

7. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 7

Satır: **6**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̱īr eder ve esāsen bir balıḳ

8. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 7

Satır: **7**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

9. **içindeki:**-*i, -n, -de, -ki*

Diğer 17

Satır: **13**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

10. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 18

Satır: **7**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

11. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 18

Satır: **8**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

12. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 18

Satır: **11**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

13. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 26

Satır: **11**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

14. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 27

Satır: **20**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası ṣimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

15. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 28

Satır: **11**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

16. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 28

Satır: **24**

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

Baḥs̱imizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdıġımız

vaż‘iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

17. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 29
Satır: **5**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
ḫamsiniñ ṣuyu ḳayığıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

18. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 29
Satır: **14**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
37500 oḳḳa ḫamsi istī‘ābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

19. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 41
Satır: **7**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ‘Aksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

20. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 62
Satır: **4**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
‘ameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

21. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 63
Satır: **4**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḫayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

22. **içine:**-*i, -n, -e*
Diğer 63
Satır: **6**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesā’ire ḳoymaḳladır.

23. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 97
Satır: **7**
Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.
ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ‘ādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

24. **içine:**-*i, -n, -e*
Diğer 15
Satır: **19**
Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon’uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

25. **içine:**-*i, -n, -e*
Diğer 34
Satır: **8**
Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.
verilir yalñız ba‘żı ṣatıcılar ḫīle yoluna ṣapar oḳḳası ta‘ayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

26. **içinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 56

Satır: **13**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

27. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 57

Satır: **9**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

28. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 57

Satır: **15**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

29. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 57

Satır: **22**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon’da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

30. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 58

Satır: **24**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

Çünkü ekṣer olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

31. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 58

Satır: **7**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

32. **içinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 61

Satır: **6**

Oyuk cisimlerin boşluğu veya boşluğa bakan cidarı.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

33. **içini:**-*i, -n, -i*

Diğer 6

Satır: **19**

İç organlar.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprāḳları

34. **içi:**-*i*

Diğer 52

Satır: **9**

İç organlar.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

35. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 55

Satır: **11**

Yemeğe ilave olarak.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

36. **içelim:**-*elim*

Diğer 1

Mısra: **23**

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Her dānesi için bir şu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

37. **içerler:**-*er, -ler*

Diğer 1

Mısra: **59**

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler
Çoḳ açlar doyurur şudan mübārek

38. **içerler:**-*er, -ler*

Diğer 57

Satır: **6**

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Küllü müllü demezler yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler

39. **içince:**-*ince*

Kaside 1

Mısra: **234**

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Ehl-i şikem oldu mest-i leẕẕet
Cāmımdan içince lāy-i ḫamsi

40. **içseler:**-*se, -ler*

Muhammes 1

Mısra: **36**

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Ḫamsiniñ her evde güyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve şuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir

41. **içen:**-*en*

Muhammes 2

Mısra: **51**

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze şafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

42. **içi:**-*i*

Diğer 62

Satır: **16**

İç organların yer aldığı bölüm.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına şābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

43. **içirir:**-*ir, -ir*

Diğer 1

Mısra: **68**

İçmesini sağlamak veya içmeye mecbur etmek.

Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

44. **içine:**-*i, -n, -e*

Diğer 105

Satır: **18**

Ara.

Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

45. **ic:**

Diğer 115

Satır: **18**

Hiç.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan
Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

iç içe:

1. **iç içe:**

Diğer 25

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Birbirinin içinde, karışık bir durumda, birbirine çok yakın.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir süsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

iç pilāv:

1. **iç pilāv:**

Diğer 54

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Tavla zarı büyüklüğünde doğranmış kuzu ciğeri, fıstık, pirinç, kuş üzümü, yağ ve baharat kullanılarak pişirilen bir pilav türü.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lez̲z̲etini alır.

īcāb:

1. **īcābını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 36

Satır: **17**

Gerek, lüzum.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

īcāb eder:

1. **īcāb eder:**-*er*

Diğer 42

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Gerekmek, lazım gelmek.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Me̲selā şimāl

īcāb ettigi:

1. **īcāb ettigi:**-*tig, -i*

Diğer 11

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Gerekmek, lazım gelmek.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’z̲-z̲ikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince me̲selā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

īcābına göre:

1. **īcābına göre:**

Diğer 23

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

İcabında, gerektiğinde, gerekirse.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

2. **īcābına göre:**

Diğer 54

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

İcabında, gerektiğinde, gerekirse.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli
Birḳaç ṭutam

3. **īcābına göre:**

Diğer 58

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

İcabında, gerektiğinde, gerekirse.

sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

īcābında:

1. **īcābında:**

Diğer 58

Satır: **17**

İstenilirse.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

īcāz:

1. **īcāz:**

Diğer 10

Satır: **7**

Az sözle çok mana anlatma.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı me̲ẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

2. **īcāzda:**-*da*

Diğer 11

Satır: **10**

Az sözle çok mana anlatma.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü’l-aṣlı ḳap
ıṣṣıdır ki ṣekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

īcāz-ı ḥaẕif:

1. **īcāz-ı ḥaẕif:**

Diğer 10

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Sözden kelime veya cümle çıkarma ile yapılan icaz.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

içeri:

1. **içeriye:**-*y*, -*e*

Diğer 107

Satır: **24**

İçte kalan yer, iç kısım, iç taraf.

oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

içerim ṭutuşur:

1. **içerim ṭutuşur:**-*ur*

Diğer 2

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

İçinde üzüntü hissetmek. II Gönlünde şiddetli bir arzu duymak.

Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem

içerlek köylerde:

1. **içerlek köylerde:**-*ler*, -*de*

Diğer 38

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Yanındakilerden daha geride, daha içeride bulunan köy.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

içi:

1. **içi:**

Diğer 107

Satır: **18**

İki.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

2. **içi:**

Diğer 110

Satır: **7**

İki.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

3. **içi:**

Diğer 115

Satır: **4**

İki.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

4. **içi:**

Diğer 115

Satır: **9**

İki.

hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā şormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

içide bir:

1. **içide bir:**

Diğer 107

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

İkide bir, sürekli.

oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

içil:

1. **içilirdi:**-*ir*, -*di*

Diğer 48

Satır: **14**

İçmek işi yapılmak.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

içim:

1. **içimleriniñ:**-*leri, -niñ*
    Diğer 38
    Satır: **16**
    Bir şey içilirken alınan tat, içilecek şeyin niteliği.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

içimli:

1. **içimli:**
    Diğer 38
    Satır: **18**
    İçilmesi şöyle veya böyle olan.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

için:

1. **için:**
    Diğer 16
    Satır: **23**
    Özgü, ayrılmış.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

2. **için:**
    Diğer 38
    Satır: **13**
    Özgü, ayrılmış.
ise de mısır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

3. **içindir.:**-*dir*
    Diğer 38
    Satır: **15**
    Özgü, ayrılmış.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

4. **için:**
    Diğer 41
    Satır: **19**
    Özgü, ayrılmış.
deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekseriyetle ḳış
ortalarında olur.

5. **için:**
    Diğer 47
    Satır: **10**
    Özgü, ayrılmış.
ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

6. **için:**
    Diğer 50
    Satır: **4**
    Özgü, ayrılmış.
Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḫnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

7. **için:**
    Diğer 51
    Satır: **5**
    Özgü, ayrılmış.
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

8. **için:**
    Diğer 61
    Satır: **18**
    Özgü, ayrılmış.
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

9. **için:**
    Muhammes 2

Mısra: **28**

Özgü, ayrılmış.

Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

10. **için:**

Muhammes 2

Mısra: **55**

Özgü, ayrılmış.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

11. **için:**

Diğer 28

Satır: **3**

-e göre.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

12. **için:**

Diğer 30

Satır: **11**

-e göre.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

13. **için:**

Diğer 39

Satır: **5**

-e göre.

sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

14. **için:**

Diğer 52

Satır: **9**

-e göre.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

15. **için:**

Diğer 67

Satır: **11**

-e göre.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

16. **için:**

Diğer 42

Satır: **6**

Uğruna, yoluna.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

17. **için:**

Diğer 6

Satır: **23**

Amacıyla, maksadıyla.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdıġından baḫs̱ ile şikāyet edilmiş

18. **için:**

Diğer 6

Satır: **28**

Amacıyla, maksadıyla.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

19. **için:**

Diğer 14

Satır: **9**

Amacıyla, maksadıyla.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balıġı çıḳmış deyu

20. **için:**

Diğer 18

Satır: **4**

Amacıyla, maksadıyla.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardığı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

21. **için:**

Diğer 20

Satır: **2**

Amacıyla, maksadıyla.

miṣillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

22. **için:**

Diğer 20

Satır: **6**

Amacıyla, maksadıyla.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

23. **için:**

Diğer 26

Satır: **22**

Amacıyla, maksadıyla.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

24. **için:**

Diğer 27

Satır: **11**

Amacıyla, maksadıyla.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya yalıya doġru

25. **için:**

Diğer 29

Satır: **9**

Amacıyla, maksadıyla.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

26. **için:**

Diğer 32

Satır: **13**

Amacıyla, maksadıyla.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

27. **için:**

Diğer 33

Satır: **6**

Amacıyla, maksadıyla.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

28. **için:**

Diğer 33

Satır: **18**

Amacıyla, maksadıyla.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

29. **içinse:**-*se*

Diğer 33

Satır: **5**

Amacıyla, maksadıyla.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

30. **için:**

Diğer 34

Satır: **5**

Amacıyla, maksadıyla.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on

dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne
ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

31. **için:**
Diğer 34
Satır: **8**
Amacıyla, maksadıyla.
verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası
taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu
cihete diḳḳat etmelidir.

32. **için:**
Diğer 36
Satır: **12**
Amacıyla, maksadıyla.
Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̲ederken
tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için
bunları kireçle ḳarışdırıp

33. **için:**
Diğer 37
Satır: **9**
Amacıyla, maksadıyla.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün
ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi
ḳurur çevrilince de

34. **için:**
Diğer 37
Satır: **12**
Amacıyla, maksadıyla.
ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar
ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması
için gündüz külāhlı

35. **için:**
Diğer 37
Satır: **9**
Amacıyla, maksadıyla.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün
ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi
ḳurur çevrilince de

36. **için:**
Diğer 37
Satır: **12**
Amacıyla, maksadıyla.
ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar
ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması
için gündüz külāhlı

37. **için:**
Diğer 38
Satır: **7**
Amacıyla, maksadıyla.
volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla
yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40
santimetre fāṣıla

38. **için:**
Diğer 42
Satır: **10**
Amacıyla, maksadıyla.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebz̲ūlen ṭutulduġu yerlerde
balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ
havā depoları

39. **için:**
Diğer 42
Satır: **24**
Amacıyla, maksadıyla.
Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası
düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

40. **için:**
Diğer 43
Satır: **15**
Amacıyla, maksadıyla.
Memleketiñ mühimm s̲ervet menbaʿlarından olan bu
ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüs̲lere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

41. **için:**
Diğer 46

Satır: **18**

Amacıyla, maksadıyla.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

42. **için:**

Diğer 48

Satır: **12**

Amacıyla, maksadıyla.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

43. **için:**

Diğer 48

Satır: **20**

Amacıyla, maksadıyla.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

44. **için:**

Diğer 50

Satır: **14**

Amacıyla, maksadıyla.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

45. **için:**

Diğer 55

Satır: **6**

Amacıyla, maksadıyla.

Üst gelir ziyāde atan mübārek

Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

46. **için:**

Diğer 56

Satır: **10**

Amacıyla, maksadıyla.

Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon’da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

47. **için:**

Diğer 56

Satır: **10**

Amacıyla, maksadıyla.

Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon’da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

48. **için:**

Diğer 58

Satır: **16**

Amacıyla, maksadıyla.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

49. **için:**

Diğer 58

Satır: **18**

Amacıyla, maksadıyla.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

50. **için:**

Diğer 60

Satır: **6**

Amacıyla, maksadıyla.

üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

51. **için:**

Diğer 60

Satır: **15**

Amacıyla, maksadıyla.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrîben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

52. **için:**
Diğer 60
Satır: **19**
Amacıyla, maksadıyla.
sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

53. **için:**
Diğer 60
Satır: **22**
Amacıyla, maksadıyla.
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

54. **için:**
Diğer 61
Satır: **5**
Amacıyla, maksadıyla.
yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

55. **için:**
Diğer 63
Satır: **11**
Amacıyla, maksadıyla.
edilir balığıñ aġzı ṭabîʿî vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

56. **için:**
Diğer 68
Satır: **7**
Amacıyla, maksadıyla.
Birinci şekilde meselā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

57. **için:**
Diğer 97
Satır: **13**
Amacıyla, maksadıyla.
ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edîbi Ḥamāmīzāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

58. **için:**
Diğer 100
Satır: **20**
Amacıyla, maksadıyla.
Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsiperverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

59. **için:**
Diğer 101
Satır: **23**
Amacıyla, maksadıyla.
Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

60. **için:**
Diğer 103
Satır: **11**
Amacıyla, maksadıyla.
Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

61. **için:**
Diğer 104
Satır: **4**
Amacıyla, maksadıyla.
Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

62. **için:**
Diğer 114
Satır: **9**
Amacıyla, maksadıyla.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥs̲e girmege tenezzül etmeyordu.

63. **için:**
Diğer 6
Satır: **2**
-den dolayı, -den ötürü.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̲ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

64. **için:**
Diğer 6
Satır: **12**
-den dolayı, -den ötürü.
derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

65. **için:**
Diğer 7
Satır: **3**
-den dolayı, -den ötürü.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ
iki yanında olan ḳulaḳ ṣaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā

66. **için:**
Diğer 9
Satır: **4**
-den dolayı, -den ötürü.
İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi baġırṣaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her ṣeyʾi olduġu için

67. **için:**
Diğer 14
Satır: **22**
-den dolayı, -den ötürü.
ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü ṣirāsı ḥaḳḳında ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

68. **için.:**
Diğer 27
Satır: **10**
-den dolayı, -den ötürü.
Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındıġı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

69. **için:**
Diğer 30
Satır: **21**
-den dolayı, -den ötürü.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

70. **için:**
Diğer 34
Satır: **15**
-den dolayı, -den ötürü.
çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

71. **için:**
Diğer 34
Satır: **25**
-den dolayı, -den ötürü.
yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

72. **için:**
Diğer 35
Satır: **13**
-den dolayı, -den ötürü.
yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

73. **için:**

Diğer 43

Satır: **11**

-den dolayı, -den ötürü.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ
bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa
şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

74. **için:**

Diğer 46

Satır: **9**

-den dolayı, -den ötürü.

ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir.
Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā
ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

75. **için:**

Diğer 62

Satır: **8**

-den dolayı, -den ötürü.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda
muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı
amonyaḳ

76. **için:**

Diğer 62

Satır: **17**

-den dolayı, -den ötürü.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek
lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır
bunuñ için de

77. **için:**

Diğer 63

Satır: **16**

-den dolayı, -den ötürü.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde
maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini
ġāʾibedecekleri için

78. **için:**

Diğer 64

Satır: **3**

-den dolayı, -den ötürü.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ
baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur
dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

79. **için:**

Diğer 98

Satır: **1**

-den dolayı, -den ötürü.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

80. **için:**

Diğer 98

Satır: **6**

-den dolayı, -den ötürü.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān
nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ
devām edecegi

81. **için:**

Diğer 114

Satır: **10**

-den dolayı, -den ötürü.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar
arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve
fennī bir baḥs̱e girmege tenezzül etmeyordu.

82. **için:**

Muhammes 2

Mısra: **73**

-den dolayı, -den ötürü.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

83. **için:**

Diğer 1

Mısra: **23**

Adına.

Her dānesi için bir şu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

84. **için:**

Gazel 1

Mısra: **6**

Uğruna.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ ża'īfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

85. **için:**

Diğer 6

Satır: **8**

-e özgü, -e has.

şehriniñ Çömlekçi mevḳi'i sāḥilinden belki Of ḳażāsına
ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar
için

86. **için:**

Diğer 35

Satır: **16**

-e özgü, -e has.

ancaḳ bu ṭopraġıñ isti'dādına ve ḫāl ü īcābına göredir
sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme
yapılıp yapılmayacaġına

87. **için:**

Diğer 47

Satır: **7**

-e özgü, -e has.

yeñi bir nev' bir tenevvü' teşkīl eder bu tenevvü'
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḫālde sā'ir yemeklerle birleşince ġıdā'ī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

88. **için:**

Diğer 56

Satır: **7**

-e özgü, -e has.

'ādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç def'a
degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o
z̲āten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

89. **için:**

Muhammes 2

Mısra: **53**

-e özgü, -e has.

Mi'de için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

90. **için:**

Diğer 98

Satır: **10**

Süre belirten bir söz.

dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha
ziyāde fā'idelidir

91. **için:**

Diğer 100

Satır: **4**

Hakkında.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşe'lerini ṣormamañızı ricā
ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu 'alem bi'ṣ-ṣavāb deyip
geçmelidir.

92. **için:**

Diğer 103

Satır: **18**

Hakkında.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ z̲evḳli bir
şey' olacaġına ḳāni' degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir
balıḳ baḥ̲si lazımsa

içinde:

1. **içinde:**

Diğer 23

Satır: **19**

Kendinden önce gelen kelimenin taşıdığı anlamın bütünüyle hakim olduğunu, bir yer veya kimseyi tamamen kapladığını anlatır.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda
feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḫayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neş'eli
seslerimiz bozuyor.

2. **içinde:**

Diğer 60

Satır: **5**

Kendinden önce gelen kelimenin taşıdığı anlamın

bütünüyle hakim olduğunu, bir yer veya kimseyi tamamen kapladığını anlatır.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

3. **içinde:**

Diğer 104

Satır: **16**

Kendinden önce gelen kelimenin taşıdığı anlamın bütünüyle hakim olduğunu, bir yer veya kimseyi tamamen kapladığını anlatır.
verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuṣdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

4. **içinde:**

Diğer 23

Satır: **24**

İle dolu bir biçimde.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳṣamıñ bayıltıcı
ḫāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

5. **içinde:**

Diğer 24

Satır: **21**

İle dolu bir biçimde.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḫālinde bedīʿī bir istifle

6. **içindeki:**-*ki*

Diğer 24

Satır: **4**

İle dolu bir biçimde.
Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḫālinde hep māverāʾī

7. **içinde:**

Diğer 25

Satır: **17**

İle dolu bir biçimde.
içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

8. **içinde:**

Diğer 26

Satır: **9**

İle dolu bir biçimde.
ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

9. **içinde:**

Diğer 29

Satır: **24**

İle dolu bir biçimde.
Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

10. **içinde:**

Diğer 30

Satır: **1**

İle dolu bir biçimde.
hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

11. **içindesiñiz:**-*siñiz*

Diğer 33

Satır: **13**

İle dolu bir biçimde.
ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

12. **içinde:**

Diğer 100

Satır: **23**

İle dolu bir biçimde.

Ḥamāmī-zāde ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden ṣoñra

13. **içinde:**
Diğer 11
Satır: **19**
Süresince, zarfında.
Mevżūʿ-i baḥ̲simiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekṣer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥ̲simizde görülecegi

14. **içinde:**
Diğer 22
Satır: **10**
Süresince, zarfında.
çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̲ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

15. **içinde:**
Diğer 25
Satır: **3**
Süresince, zarfında.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

16. **içinde:**
Diğer 29
Satır: **17**
Süresince, zarfında.
Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

17. **içinde:**
Diğer 41
Satır: **8**
Süresince, zarfında.
ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

18. **içindeki:**-*ki*
Diğer 41
Satır: **10**
Süresince, zarfında.
başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

19. **içinde:**
Diğer 44
Satır: **5**
Süresince, zarfında.
Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

20. **içinde:**
Diğer 45
Satır: **4**
Süresince, zarfında.
ḳoparılıp bağırṣaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner. 1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

21. **içinde:**
Diğer 54
Satır: **8**
Arasında.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

<u>içine:</u>
1. **içine:**
Diğer 53
Satır: **21**
Yemeğe ilave olarak.
göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

2. **içine:**
Diğer 54

Satır: **22**

Yemeğe ilave olarak.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

3. **içine:**

Diğer 55

Satır: **8**

Yemeğe ilave olarak.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

4. **içine:**

Diğer 55

Satır: **9**

Yemeğe ilave olarak.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

5. **içine:**

Diğer 57

Satır: **17**

Yemeğe ilave olarak.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

6. **içine:**

Diğer 59

Satır: **3**

Yemeğe ilave olarak.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

içine alırlar:

1. **içine alırlar:**-*ır, -lar*

Diğer 22

Satır: **15**

Kelime Tipi: **Deyim**

Kapsamak.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

içine bırakmalı:

1. **içine bıraḳmalı:**-*malı*

Diğer 59

Satır: **2**

Kelime Tipi: **-**

Bulamak, belemek.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḫanda buġday yāḫūd mıṣır ununuñ içine bıraḳmalı.

içir:

1. **içirir:**-*ir*

Diğer 47

Satır: **23**

İçmesini sağlamak veya içmeye mecbur etmek.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

2. **içirmedigi:**-*me, -dig, -i*

Diğer 48

Satır: **11**

İçmesini sağlamak veya içmeye mecbur etmek.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

3. **içirmek:**-*mek*

Diğer 50

Satır: **10**

İçmesini sağlamak veya içmeye mecbur etmek.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

içli ṭāva:

1. **içli ṭāva:**

Diğer 43

Satır: **26**

Kelime Tipi: **-**

Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva
ḥālinde veyā İstanbul'da

2. **içli ṭāva:**
Diğer 53
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

3. **içli ṭāva:**
Diğer 54
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

4. **içli ṭāva:**
Diğer 54
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

5. **içli ṭāva:**
Gazel 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

<u>içli ṭāva ekleyledim:</u>
1. **içli ṭāva ekleyledim:**-*di*, -*m*
Gazel 5
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Var olanlara ek olarak bir nazire de kendisi eklemek.
Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

<u>içli ṭāvası:</u>
1. **içli ṭāvası:**-*sı*
Diğer 1
Mısra: **25**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı

2. **içli ṭāvası:**-*sı*
Diğer 52
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

3. **içli ṭāvası:**-*sı*
Diğer 52
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası

ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

4. **içli ṭāvası:**-*sı*
Diğer 54
Satır: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
şofraya konulur ve
Pirinçle yapılır içli ṭāvası

5. **içli ṭāvası:**-*sı*
Muhammes 2
Mısra: **56**
Kelime Tipi: **-**
Tepsinin altına bir kat hamsi, ortasına pilav ve üstüne tekrar bir kat hamsi dizilerek hazırlanan bir tür hamsi yemeği.
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

icrā eder:
1. **icrā eder:**-*er*
Diğer 20
Satır: **20**
Kelime Tipi: **-**
Yapmak, uygulamak.
olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ
ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

icrā edilmiş:
1. **icrā edilmiş:**-*miş*
Diğer 109
Satır: **15**
Kelime Tipi: **-**
Yapılmak.
merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir.
Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

icrā-yı ṣayd edildikden:
1. **icrā-yı ṣayd edildikden:**-*il, -dik, -den*
Diğer 20
Satır: **21**
Kelime Tipi: **-**
Avlanmak. II Balık tutmak.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

içre:
1. **içre:**
Muhammes 1
Mısra: **20**
İçinde.
Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

2. **içre:**
Müseddes 1
Mısra: **11**
İçinde.
Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

içun:
1. **içun:**
Diğer 114
Satır: **19**
İçin, hakkında.
Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

idāre:
1. **idāresindeki:**-*si, -n, -de, -ki*
Diğer 110
Satır: **1**
Gerektiği gibi yürümesi için bir işin başında bulunup düzene sokma, şartlarını ayarlayıp çekip çevirme, döndürme, yönetme.
bunuñ üzerine ḫāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

idāre ederek:
1. **idāre ederek:**-*erek*
Diğer 29

Satır: **4**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yönetmek, çekip çevirmek.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldıġı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

idāre etmez:

1. **idāre etmez:**-*mez*

Diğer 38

Satır: **14**

Kelime Tipi: **Deyim**

Fazla harcama gerektirmemek.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

idāre etse:

1. **idāre etse:**-*se*

Diğer 39

Satır: **4**

Kelime Tipi: **Deyim**

Alışverişte kurtarmak, verilen fiyat kafi gelmek.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

idāreli:

1. **idāreli:**

Diğer 38

Satır: **12**

Fazla harcama gerektirmeyen, az sarfiyat yapan.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

iddiʿā:

1. **iddiʿāsındadır:**-*sı, -n, -da, -dır*

Diğer 10

Satır: **5**

Söylediğini ısrarla savunma.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṯār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṯīre

iddiʿā ediyor:

1. **iddiʿā ediyor:**-*i, -yor*

Diğer 99

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Bir fikri ileri sürmek.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

ifāde:

1. **ifādemizden:**-*miz, -den*

Diğer 6

Satır: **27**

Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

2. **īfādemiz:**-*miz*

Diğer 10

Satır: **12**

Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

3. **ifādeleri:**-*leri*

Diğer 32

Satır: **1**

Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābларıñ şāʿirleriñ ifādeleri işṭirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

ifāḳat bulmamış:

1. **ifāḳat bulmamış:**-*ma, -mış*

Kaside 1

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

İyileşmek, hastalıktan kurtulmak.

Bir vech ile bulmamış ifāḳat
Bīmār-ı der-i şifā-yı ḫamsi

<u>īfāsını eylemek:</u>

1. **īfāsını eylemek:**-*mek*

Kaside 2

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

Yerine getirmek, ödemek.

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

<u>iflās:</u>

1. **iflāsını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 51

Satır: **9**

Kendisinden bekleneni yapamayacak duruma gelmiş olma durumu, önemini ve geçerliliğini kaybetme.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

2. **iflāsını:**-*ı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **8**

Kendisinden bekleneni yapamayacak duruma gelmiş olma durumu, önemini ve geçerliliğini kaybetme.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

<u>ifşā eyledim:</u>

1. **ifşā eyledim:**-*di, -m*

Diğer 1

Mısra: **91**

Kelime Tipi: -

Açığa vurmak, açıklamak.

Yine esrārını eyledim ifşā
Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

<u>iftār:</u>

1. **ifṭārıñ:**-*ıñ*

Diğer 99

Satır: **15**

Güneşin batma zamanı olan orucun sona erme vakti.

ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İfṭārıñ yaḳın olduġu şu şırada böyle ince
noḳṭalardan baḥ<u>ş</u>etmek biraz taḥammülsüzdür.

<u>iftiḳār eden:</u>

1. **iftiḳār eden:**-*en*

Kaside 1

Mısra: **151**

Kelime Tipi: -

Bir şeye boyun eğmeye mecbur olmak.

Bir kulbeye iftiḳār eden ferd
Sāḥilde yapar sarāy-ı ḫamsi

<u>iḥāṭa etmesini:</u>

1. **iḥāṭa etmesini:**-*me, -si, -n, -i*

Diğer 20

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin etrafını çevirmek, çevrelemek, kuşatmak, sarmak.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

<u>ihmāl etmeyen:</u>

1. **ihmāl etmeyen:**-*me, -y, -en*

Diğer 4

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Ehemmiyet vermemek, mühimsememek, terk etmek.

ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

<u>ihrāc edildikden:</u>

1. **iḫrāc edildikden:**-*il, -dik, -den*

Diğer 21

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Dışarıya çıkarmak.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ
başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda
ṣardalya misillü bir ḳat

iḫrāz-ı maḳam eder:

1. **iḫrāz-ı maḳam eder:**-*er*
   Diğer 66
   Satır: **9**
   Kelime Tipi: -
   Makam kazanmak. Klasik Türk müziğinde bir makama sahip olmak.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i
edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

iḥṣāʾī:

1. **iḥṣāʾī:**
   Diğer 40
   Satır: **6**
   İstatistiğe dayanan.

iḫżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ
muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüs ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

2. **iḥṣāʾī:**
   Diğer 40
   Satır: **9**
   İstatistiğe dayanan.

beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

3. **iḥṣāʾī:**
   Diğer 41
   Satır: **22**
   İstatistiğe dayanan.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ
bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre
Ṭrabzon şehri sāḥili

4. **iḥṣāʾī:**
   Diğer 45
   Satır: **4**
   İstatistiğe dayanan.

ḳoparılıp bağırṣaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde
Ṭrabzon şehrinde

5. **iḥṣāʾī:**
   Diğer 45
   Satır: **23**
   İstatistiğe dayanan.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu
iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

6. **iḥṣāʾī:**
   Diğer 99
   Satır: **3**
   İstatistiğe dayanan.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta
müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫṣ-i maḫṣūṣunda
meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

iḥṣāʾiyyāt:

1. **iḥṣāʾiyyātda:**-*da*
   Diğer 4
   Satır: **8**
   İstatistik.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda
ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda
ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

2. **iḥṣāʾiyyātı:**-*ı*
   Diğer 45
   Satır: **18**
   İstatistik.

düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

3. **iḥṣāʾiyyātı:**-*ı*
   Diğer 45
   Satır: **19**
   İstatistik.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla
berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

İhsān:

1. **iḥsānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **12**

Cömertlik, lütuf.

Bu meseldir kim balıḳ bilmez ise ḫālıḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

2. **iḥsānı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **14**

Bağışlama, bağışta bulunma.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de
Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

3. **İḥsān-ı:**-*ı*

Diğer 106

Satır: **3**

Hamamizade İhsan Bey.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın misāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

4. **İḥsān:**

Diğer 107

Satır: **3**

Hamamizade İhsan Bey.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

5. **İḥsān:**

Diğer 107

Satır: **7**

Hamamizade İhsan Bey.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

6. **İḥsān:**

Diğer 107

Satır: **8**

Hamamizade İhsan Bey.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

7. **İḥsān:**

Diğer 107

Satır: **26**

Hamamizade İhsan Bey.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

8. **İḥsān'a:**-*a*

Diğer 107

Satır: **1**

Hamamizade İhsan Bey.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

9. **İḥsān:**

Diğer 108

Satır: **2**

Hamamizade İhsan Bey.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

10. **İḥsān'a:**-*a*

Diğer 111

Satır: **21**

Hamamizade İhsan Bey.

Selām götur İḥsān'a
Ṣor ne yapayir orda

11. **İḥsān'u:**-*u*

Diğer 112

Satır: **7**

Hamamizade İhsan Bey.

Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

12. **İḥsān'a:**-*a*

Kaside 1

Mısra: **248**

Hamamizade İhsan Bey.

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
İḥsāna hemān duʿā-yı ḫamsi

İḥsān Beg:

1. **İḥsān Beg:**

Kaside 2

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Hamamizade İhsan Bey.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

ihticāc edilmeklige:

1. **iḥticāc edilmeklige:**-*il, -mek, -lig, -e*

Diğer 10

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Delil göstermek.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḥticāc edilmeklige keşretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

ihtifā-yı hamsi:

1. **iḫtifā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **258**

Kelime Tipi: -

Hamsi yoksunluğu.

Cemʿiyyet-i niʿmetiñ Ḫüdāsı
Göstermesin iḫtifā-yı ḫamsi

ihtilāf:

1. **iḫtilāf:**

Diğer 10

Satır: **10**

Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

2. **iḫtilāf-ı:**-*ı*

Diğer 10

Satır: **1**

Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i şelāşede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

3. **iḫtilāf:**

Gazel 2

Mısra: **23**

Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

4. **iḫtilāf-ı:**-*ı*

Diğer 10

Satır: **1**

Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık. II Fikirlerdeki ayrılık, görüş ayrılığı.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i şelāşede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

5. **iḫtilāfıñ:**-*ıñ*

Diğer 53

Satır: **9**

İhtilafa düşme, bir konu üzerinde anlaşamama.

iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

ihtilāf edilmişdir:

1. **iḫtilāf edilmişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 52

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

İhtilafa düşülmek, bir konu üzerinde anlaşılamamak.

iḫtilāf edilmişdir
On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar

ihtilāf edip:

1. **iḫtilāf edip:**-*ip*

Diğer 11

Satır: **23**

Kelime Tipi: **-**

Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlıkta bulunmak.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī şiḳāt

2. **iḫtilāf edip:**-*ip*

Muhammes 3

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlıkta bulunmak.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

ihtilāflı:

1. **iḫtilāflı:**

Diğer 99

Satır: **19**

Uyuşmazlığa sebep olan, ihtilafa konu teşkil eden.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası şalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

iḫtimāl:

1. **iḫtimāliyledir:**-*i, -y, -le, -dir*

Diğer 7

Satır: **25**

Mümkün olma, imkan dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık.

büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḫtimāliyledir

2. **iḫtimāli:**-*i*

Diğer 34

Satır: **14**

Mümkün olma, imkan dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḫtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

ihtişār:

1. **iḫtişār:**

Diğer 15

Satır: **24**

Kısaltma, anlama zarar vermeden açıklama ve ayrıntıları çıkararak maksadı daha kısa ifade etme.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtişār ile derceder.

iḫtisāsāt:

1. **iḫtisāsātından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 106

Satır: **19**

İhtisaslar, duygular.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

iḫtivā eder:

1. **iḫtivā eder:**-*er*

Diğer 17

Satır: **17**

Kelime Tipi: **-**

İçine almak, içinde bulundurmak.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

iḫtivā etmiş:

1. **iḫtivā etmiş:**-*miş*

Diğer 45

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

İçine almak, içinde bulundurmak.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḫtivā etmiş olur.

ihtiyāc:

1. **ihtiyācları:**-*lar, -ı*

Diğer 6

Satır: **21**

Gereksinim.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

2. **iḫtiyācını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 17

Satır: **1**

Gereksinim.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

3. **iḫtiyāc:**

Diğer 23

Satır: **24**

Güçlü istek.

gölgesiyle bu ince köpüklü yoluʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

4. **iḫtiyāc:**

Diğer 36

Satır: **17**

Gereği duyulan şey.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

iḫtiyāc görülür:

1. **iḫtiyāc görülür:**-*ür*

Diğer 37

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Bir şeye ihtiyacı olduğu hissedilmek.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

ihtiyār:

1. **iḫtiyārlara:**-*lar, -a*

Diğer 47

Satır: **2**

Yaşlı, kocamış olan, pir kimse.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

2. **iḫtiyār:**

Muhammes 2

Mısra: **12**

Yaşlı şair.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

ihtiyār etmesiniñ:

1. **iḫtiyār etmesiniñ:**-*me, -si, -niñ*

Diğer 41

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Seçmek, tercih etmek.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

ihtiyār şehriñ:

1. **iḫtiyār şehriñ:**-*iñ*

Diğer 24

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Eski şehir, tarihi çok eskiye dayanan şehir.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

ihtizāz:

1. **ihtizāzlarla:**-*lar, -la*

Diğer 25

Satır: **19**

Hafif hafif titreme. II Sallanma.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

iḫżār:

1. **iḫżāra:**-*a*

Diğer 42

Satır: **12**

Hazır etme, hazırlama.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḫżāra gelir.
Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

2. **iḥżārı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **24**

Hazır etme, hazırlama.

Şu ḥālde ḥamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

<u>iḥżār olunursa:</u>

1. **iḥżār olunursa:**-*ur, -sa*

Diğer 43

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Hazır edilmek, hazırlanmak.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

<u>iḳāme ḳānūnu:</u>

1. **iḳāme ḳānūnu:**

Diğer 43

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi diğer bir şeyin yerine koyma, yerine kullanma kuralı.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

<u>iken:</u>

1. **iken:**

Diğer 56

Satır: **15**

"i-" ek fiilinin zarf fiil eki almış hali.

ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

<u>iki:</u>

1. **ikimiziñ:**-*miz, -iñ*

Diğer 3

Satır: **9**

İki kişi. İhsan Bey ve Halil Nihat Bey.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **iki:**

Diğer 8

Satır: **8**

Birden sonra gelen sayının adı.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

3. **iki:**

Diğer 9

Satır: **21**

Birden sonra gelen sayının adı.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden fażla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

4. **iki:**

Diğer 10

Satır: **3**

Birden sonra gelen sayının adı.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

5. **iki:**

Diğer 12

Satır: **2**

Birden sonra gelen sayının adı.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

6. **iki:**

Diğer 16

Satır: **11**

Birden sonra gelen sayının adı.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

7. **iki:**

Diğer 16

Satır: **24**

Birden sonra gelen sayının adı.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

8. **iki:**

Diğer 20

Satır: **10**

Birden sonra gelen sayının adı.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

9. **iki:**

Diğer 20

Satır: **11**

Birden sonra gelen sayının adı.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

10. **ikiden:**-*den*

Diğer 23

Satır: **9**

Birden sonra gelen sayının adı.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

11. **iki:**

Diğer 27

Satır: **14**

Birden sonra gelen sayının adı.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

12. **iki:**

Diğer 27

Satır: **16**

Birden sonra gelen sayının adı.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

13. **iki:**

Diğer 27

Satır: **19**

Birden sonra gelen sayının adı.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

14. **iki:**

Diğer 28

Satır: **23**

Birden sonra gelen sayının adı.

Baḥsimizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdıġımız
vaż̌ʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

15. **iki:**

Diğer 29

Satır: **3**

Birden sonra gelen sayının adı.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

16. **iki:**

Diğer 29

Satır: **3**

Birden sonra gelen sayının adı.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

17. **iki:**

Diğer 35

Satır: **9**

Birden sonra gelen sayının adı.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

18. **iki:**
Diğer 35
Satır: **10**
Birden sonra gelen sayının adı.
ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

19. **iki:**
Diğer 37
Satır: **4**
Birden sonra gelen sayının adı.
İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

20. **iki:**
Diğer 38
Satır: **21**
Birden sonra gelen sayının adı.
gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

21. **iki:**
Diğer 60
Satır: **9**
Birden sonra gelen sayının adı.
iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon’da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

22. **iki:**
Diğer 62
Satır: **1**
Birden sonra gelen sayının adı.
İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda

teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

23. **iki:**
Diğer 62
Satır: **12**
Birden sonra gelen sayının adı.
şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

24. **iki:**
Diğer 62
Satır: **19**
Birden sonra gelen sayının adı.
uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

25. **iki:**
Diğer 63
Satır: **10**
Birden sonra gelen sayının adı.
defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

26. **iki:**
Diğer 63
Satır: **15**
Birden sonra gelen sayının adı.
iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

27. **iki:**
Diğer 99
Satır: **6**
Birden sonra gelen sayının adı.
ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

28. **iki:**

Diğer 99

Satır: **9**

Birden sonra gelen sayının adı.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.

Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

29. **iki:**

Kaside 1

Mısra: **83**

Birden sonra gelen sayının adı.

Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā

Ḫā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

30. **ikimiz:**-*miz*

Diğer 27

Satır: **13**

İki şey.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi

aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

31. **iki:**

Diğer 33

Satır: **14**

Birden sonra gelen sayının adı. II Sayısı az olan.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

32. **iki:**

Gazel 1

Mısra: **13**

Birden sonra gelen sayının adı. II Sayısı az olan.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var

33. **iki:**

Diğer 33

Satır: **20**

İki kuruş.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her

ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

iki ġuruşdan:

1. **iki ġuruşdan:**-*dan*

Diğer 21

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

O zamanın yirmi beş kuruşu.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keṣretli zamānlarda fīʾāt yigirmi

paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balığı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

iki ḳanadı:

1. **iki ḳanadı:**-*ı*

Diğer 62

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının karın yüzgeçleri.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde

ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

2. **iki ḳanadı:**-*ı*

Diğer 63

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının karın yüzgeçleri.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı

ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

iki ḳısımda:

1. **iki ḳısımda:**-*da*

Diğer 37

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Kara ve deniz.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile

ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

iki üç:

1. **iki üç:**

Diğer 14

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

İki ila üç arası.

iʿlām için bir nefīr nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaẖ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

2. **iki üç:**

Diğer 32

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

İki ila üç arası.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ẖalḳa iʿlām için bir nefīr
nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaẖ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

3. **iki üç:**

Diğer 33

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

İki ila üç arası.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

iki yanı:

1. **iki yanı:**-*ı*

Diğer 7

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Vücudun sağı ve solu.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

iki yanında:

1. **iki yanında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 7

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Sağ ve sol.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

2. **iki yanında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 29

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Sağ ve sol.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

iki yanından:

1. **iki yanından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 24

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Doğu ve batı.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīẖī Boztepe

iki yüz biñ:

1. **iki yüz biñ:**

Diğer 21

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

İki yüz bin sayı sıfatı.

Dersaʿādet Balıḳ-ẖānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

ikiden üç biñ:

1. **ikiden üç biñ:**

Diğer 29

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

İki bin ila üç bin arası.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

ikinci:

1. **ikincisi:**-*si*

Diğer 1

Mısra: **29**

İki sayısının sıra sıfatı.

İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

2. **ikinci:**

Diğer 4

Satır **23**

İki sayısının sıra sıfatı.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ içiñ de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

3. **ikinci:**

Diğer 35

Satır: **11**

İki sayısının sıra sıfatı.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

4. **ikinci:**

Diğer 54

Satır: **1**

İki sayısının sıra sıfatı.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

5. **ikincisi:**-*si*

Diğer 56

Mısra: **1**

İki sayısının sıra sıfatı.

İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

6. **ikinci:**

Diğer 62

Satır: **20**

İki sayısının sıra sıfatı.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

7. **ikinci:**

Diğer 41

Satır: **13**

Herhangi bir hususta birinciden sonra gelen.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

ikinci vaṭanıdır:

1. **ikinci vaṭanıdır:**-*ı, -dır*

Diğer 41

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının çokça bulunduğu yer, Karadeniz.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

ikisi:

1. **ikisi:**

Diğer 109

Satır: **11**

İki kişi.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba şayı 129 1340

ikiz:

1. **ikiz:**

Diğer 3

Satır: **9**

İkisi bir arada doğan.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **ikizler:**-*ler*

Diğer 3

Satır: **1**

İkisi bir arada doğan. II İhsan Bey ve hamsi balığı.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

iḳlīm-i baḥre:

1. **iḳlīm-i baḥre:**-*e*

Gazel 6

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Tüm denizler.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

iksīr-i devā-yı mā-yı ḥamsi:

1. **iksīr-i devā-yı mā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **196**

Kelime Tipi: -

Hamsi suyunun şifa veren ilacı.

Māʾü'l-ḥayevān imiş muḥaḳḳaḳ
İksīr-i devā-yı mā-yı ḫamsi

iḳtibās:

1. **iḳtibāsa:**-*a*

Diğer 103

Satır: **2**

Bir söz veya fıkrayı aynen veya anlam olarak kendi söz veya yazısına aktarma.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

iktidā-yı ḥamsi etmiş:

1. **iḳtidā-yı ḫamsi etmiş:**-*miş*

Kaside 1

Mısra: **162**

Kelime Tipi: -

Hamsiyi örnek almak, örnek tutmak.

Esmāk-i biḥār cūşa gelmiş
Etmiş yine iḳtidā-yı ḫamsi

iktifā etmek:

1. **iktifā etmek:**-*mek*

Diğer 10

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Olduğu kadarını yeterli bulmak, yetinmek, kafi görmek.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

iḳtirān edememişdir:

1. **iḳtirān edememişdir:**-*e, -me, -miş, -dir*

Diğer 10

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Üzerine ittifak edilmek, anlaşılmış olmak.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

iḳtiṣād:

1. **iḳtiṣāddaki:**-*da, -ki*

Diğer 43

Satır: **23**

Bir ülke, toplum ve kuruluştaki mal ve hizmetlerin dağıtım ve tüketimine ait hususların bütünüyle uğraşan ilim kolu.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

iḳtiṣād doḳtoru:

1. **iḳtiṣād doḳtoru:**

Diğer 103

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

İktisat ilim dalında doktora yapmış kimseye verilen ilmi unvan ve bu unvanı almış kimse.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

iktiṣādī:

1. **iḳtiṣādī:**

Kaside 2

Mısra: **5**

İktisat ilmiyle ilgili.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

iḳtiṣādī baḥisde:

1. **iḳtiṣādī baḥisde:**-*de*

Diğer 44

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

İktisatla ilgili konu.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥisde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

iḳtiṣādī teşebbüslere:

1. **iḳtiṣādī teşebbüslere:**-*e*

Diğer 43

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Ekonomiye dayanan girişimler.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

iḳtiṣādiyyāt:

1. **iḳtiṣādiyyāt:**

Diğer 4

Satır: **8**

İktisat ilmi.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

2. **iḳtiṣādiyyātda:**-*da*

Diğer 40

Satır: **11**

İktisat ilmi, iktisat ilmiyle ilgili çeşitli şeyler.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

3. **iḳtiṣādiyyātı:**-*ı*

Diğer 41

Satır: **15**

İktisat ilmi, iktisat ilmiyle ilgili çeşitli şeyler.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ḫamsi:

1. **iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

"İktisat ve İstatistik İlminde Hamsi". Hamsiname eserinin yedinci başlığı.

Ziraʿiyyātda Ḫamsi
İḳtiṣādiyyāt ve İḥṣāʾiyyātda Ḫamsi

iḳtiżā eder:

1. **iḳtiżā eder:**-*er*

Diğer 17

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Gerekmek.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

iḳtiżā-yı ḫamsi eyler:

1. **iḳtiżā-yı ḫamsi eyler:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Hamsiyi gerekli kılmak.

Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

ilʿāb-ı tencīm:

1. **ilʿāb-ı tencīm:**

Diğer 26

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yıldızların oyunu. II Gece vakti yıldızların deniz üzerinde hareket ediyormuş gibi görünmesi, yakamoz.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.

Haydi biraz daha ilerleyelim. Aşıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

ʿilāc:

1. **ʿilāc:**

Diğer 46

Satır: **5**

Bir hastalığı, bir yarayı, iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek ya da dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em.

ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ
müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

īlād eden:

1. **īlād eden:**-*en*

Diğer 43

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Doğurtmak, meydana getirmek.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

ilāh:

1. **ilāhiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 13

Satır: **4**

Allah, Tanrı.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

ilāhī:

1. **ilāhīdir:**-*dir*

Diğer 13

Satır: **4**

Allah'tan gelen.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

iʿlām:

1. **iʿlām:**

Diğer 14

Satır: **9**

Bildirme, anlatma. II Bir haberi duyurma, insanlara yayma.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balıġı çıḳmış deyu

2. **iʿlām:**

Diğer 32

Satır: **13**

Bildirme, anlatma. II Bir haberi duyurma, insanlara yayma.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

iʿlām eder:

1. **iʿlām eder:**-*er*

Gazel 3

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Bildirmek, yol göstermek.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

iʿlān:

1. **iʿlāna:**-*a*

Diğer 13

Satır: **19**

Bir hususu bir yayın organı aracılığıyla herkese bildirme.

u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

2. **iʿlānı:**-*ı*

Diğer 32

Satır: **1**

Bir haberin müjdesini etrafa yayma.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābları ñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

3. **iʿlānı:**-*ı*

Diğer 32

Satır: **20**

Bir haberin müjdesini etrafa yayma.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

4. **iʿlānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **4**

Bir haberin müjdesini etrafa yayma.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

5. **iʿlānı:**-*ı*

Muhammes 3

Mısra: **24**

Bir haberin müjdesini etrafa yayma.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

ilan:

1. **ilan:**

Diğer 110

Satır: **9**

İle.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

2. **ilan:**

Diğer 115

Satır: **17**

İle.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan
Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

iʿlān ederlerdi:

1. **iʿlān ederlerdi:**-*er, -ler, -di*

Diğer 32

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir haberi yaymak, müjde vermek.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdıġı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

iʿlān edilmişlerdir:

1. **iʿlān edilmişlerdir:**-*miş, -ler, -dir*

Diğer 109

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

...olarak kabul edilmek.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

iʿlān etmeli:

1. **iʿlān etmeli:**-*meli*

Diğer 51

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Açıklamak.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

2. **iʿlān etmeli:**-*meli*

Kaside 2

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Açıklamak.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

iʿlān istemez:

1. **iʿlān istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

Bir kesinlik belirtmek.

Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

iʿlān olur:

1. **iʿlān olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **39**

Kelime Tipi: -

Duyurulmak, bildirilmek.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

ʿilāve:

1. ʿ**ilāvesiyle:**-*si, -y, -le*

Diğer 58

Satır: **2**

Eklenme, katılma.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

2. ʿ**ilāvesiyle:**-*si, -y, -le*

Diğer 102

Satır: **29**

Ek.

ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

3. ʿ**ilāve:**

Diğer 4

Satır: **11**

Bir kitaba sonradan yapılan ek.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

4. ʿ**ilāvedeki:**-*de, -ki*

Diğer 4

Satır: **14**

Bir kitaba sonradan yapılan ek.

edilmişdir bu baḥiş̲leriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaz̲larımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen e̲serlerle bir ḳısım meşhūdāt

5. ʿ**ilāve:**

Diğer 152

Satır: **10**

Bir kitaba sonradan yapılan ek.

Ḫamsi Gübresi
ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

6. ʿ**ilāve:**

Diğer 152

Satır: **16**

Bir kitaba sonradan yapılan ek.

Fātiḥa
ʿİlāve 2 Terācim Ḥamāmī-zāde İḥsān

ʿilāve eder:

1. ʿ**ilāve eder:**-*er*

Diğer 33

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin içine aynı şeyden bir miktar daha eklemek, katmak.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

ʿilāve ederek:

1. ʿ**ilāve ederek:**-*erek*

Diğer 19

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Katmak, eklemek.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

ʿilāve edilince:

1. ʿ**ilāve edilince:**-*ince*

Diğer 45

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Katılmak, eklenmek.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

2. ʿ**ilāve edilince:**-*ince*

Diğer 61

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Katılmak, eklenmek.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḫamsiniñ
sebzeli pidesi demekdir.

ʿilāve ediñ:

1. ʿ**ilāve ediñ:**-*iñ*

Diğer 57

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Katmak, eklemek.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

ʿilāve etmeli:

1. ʿ**ilāve etmeli:**-*meli*

Diğer 59

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Katmak, eklemek.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

ʿilāve olunaraḳ:

1. ʿ**ilāve olunaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 57

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Katılmak, eklenmek.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

ile:

1. **ile:**

Diğer 6

Satır: **29**

Bazı soyut adlara getirildiğinde "... olarak, ... bir biçimde" anlamında durum zarfları oluşturan bir söz.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüs̱de bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

2. **ile:**

Diğer 24

Satır: **8**

Bazı soyut adlara getirildiğinde "... olarak, ... bir biçimde" anlamında durum zarfları oluşturan bir söz.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳṣamıñ ve güzel

3. **ile:**

Diğer 12

Satır: **4**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

4. **ile:**

Diğer 12

Satır: **6**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

5. **ile:**

Diğer 16

Satır: **4**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

6. **ile:**

Diğer 17

Satır: **13**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

7. **ile:**

Diğer 44

Satır: **5**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

8. **ile:**

Diğer 44

Satır: **14**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

9. **ile:**

Diğer 47

Satır: **6**

Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

10. **ile:**

Diğer 1

Mısra: **38**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

11. **ile:**

Diğer 1

Mısra: **41**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

12. **ile:**

Diğer 1

Mısra: **45**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

13. **ile:**

Diğer 1

Mısra: **54**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

14. **ile:**

Diğer 1

Mısra: **77**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

15. **ile:**

Diğer 10

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne’l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

16. **ile:**

Diğer 12

Satır: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

17. **ile:**

Diğer 13

Satır: **16**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

18. **ile:**

Diğer 14

Satır: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balığı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

19. **ile:**

Diğer 14

Satır: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ʿavāmını ḥapsi balığıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

20. **ile:**

Diğer 14

Satır: **12**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

21. **ile:**

Diğer 14

Satır: **23**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraṣa ey lefte ḳarun aḫñı

22. **ile:**

Diğer 15

Satır: **19**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

23. **ile:**

Diğer 15

Satır: **24**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

24. **ile:**

Diğer 16

Satır: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

25. **ile:**

Diğer 16

Satır: **19**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale’l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

26. **ile:**

Diğer 17

Satır: **15**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

27. **ile:**

Diğer 18

Satır: **22**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

28. **ile:**

Diğer 19

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

29. **ile:**

Diğer 20

Satır: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

30. **ile:**

Diğer 20

Satır: **15**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḥareket ve mezkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

31. **ile:**

Diğer 20

Satır: **23**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

32. **ile:**

Diğer 21

Satır: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

33. **ile:**

Diğer 21

Satır: **20**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur. Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

34. **ile:**

Diğer 22

Satır: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

faẕlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

35. **ile:**

Diğer 22

Satır: **15**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

36. **ile:**

Diğer 22

Satır: **17**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

37. **ile:**

Diğer 26

Satır: **13**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

38. **ile:**

Diğer 28

Satır: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

39. **ile:**

Diğer 28

Satır: **24**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Baḫ̲simizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż'iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile ağıñ içine

40. **ile:**

Diğer 29

Satır: **19**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayığından ṣoñra ālet ḳayığına da ḫamsi alabiliriz

41. **ile:**

Diğer 32

Satır: **13**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

42. **ile:**

Diğer 32

Satır: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

43. **ile:**

Diğer 32

Satır: **22**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

44. **ile:**

Diğer 33

Satır: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

45. **ile:**

Diğer 35

Satır: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

46. **ile:**

Diğer 35

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

47. **ile:**

Diğer 36

Satır: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

48. **ile:**

Diğer 36

Satır: **23**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

49. **ile:**

Diğer 37

Satır: **17**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
z̲ü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye z̲ü'l- s̲elaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

50. **ile:**

Diğer 37

Satır: **17**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
z̲ü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-s̲elaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

51. **ile:**

Diğer 38

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile şu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

52. **ile:**

Diğer 38

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik,

beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile şu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

53. **ile:**

Diğer 38

Satır: **11**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

54. **ile:**

Diğer 38

Satır: **16**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

55. **ile:**

Diğer 39

Satır: **4**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

56. **ile:**

Diğer 41

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

57. **ile:**

Diğer 41

Satır: **23**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

58. **ile:**

Diğer 42

Satır: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

59. **ile:**

Diğer 42

Satır: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

60. **ile:**

Diğer 42

Satır: **11**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

61. **ile:**

Diğer 46

Satır: **17**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

62. **ile:**

Diğer 50

Satır: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

63. **ile:**

Diğer 50

Satır: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

64. **ile:**

Diğer 53

Satır: **24**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon’da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

65. **ile:**

Diğer 54

Satır: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

66. **ile:**

Diğer 54

Satır: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

67. **ile:**

Diğer 54

Satır: **17**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

68. **ile:**

Diğer 55

Satır: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır Birisi de sebze ile ḳayġana

69. **ile:**

Diğer 55

Satır: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

70. **ile:**

Diğer 55

Satır: **13**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

71. **ile:**

Diğer 56

Satır: **22**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

72. **ile:**

Diğer 57

Satır: **11**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

73. **ile:**

Diğer 59

Satır: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

74. **ile:**

Diğer 60

Satır: **12**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

75. **ile:**

Diğer 61

Satır: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

76. **ile:**

Diğer 63

Satır: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḫayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

77. **ile:**

Diğer 64

Satır: **4**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḫālinde bir ṣadā-yı ḫazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

78. **ile:**

Diğer 65

Satır: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili
Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

79. **ile:**

Diğer 66

Satır: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı şırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

80. **ile:**

Diğer 66

Satır: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫsi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

81. **ile:**

Diğer 68

Satır: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

82. **ile:**

Diğer 68

Satır: **5**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḳalem şuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdıġı
vardır.

83. **ile:**

Diğer 99

Satır: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫs-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

84. **ile:**

Diğer 99

Satır: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫs-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

85. **ile:**

Diğer 102

Satır: **29**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde Ḫamāmī-zāde ile ḫamsiye

86. **ile:**

Diğer 103

Satır: **4**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḫis ile ʿalāḳa-dār

87. **ile:**

Diğer 104

Satır: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

88. **ile:**

Diğer 106

Satır: **18**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ileʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

89. **ile:**

Gazel 3

Mısra: **15**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Farḳı balıḳlar ile beyne's-semāʾ ve's-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

90. **ile:**

Gazel 3

Mısra: **23**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

91. **ile:**

Gazel 6

Mısra: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

92. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **21**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Bir vech ile bulmamış ifāḳat
Bīmār-ı der-i şifā-yı ḫamsi

93. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **52**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Teʾyīdine ben şitāb edince
Taṣdīḳ ile keṯḫüdā-yı ḫamsi

94. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **181**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḫaddim mi benim alay-ı ḫamsi

95. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **209**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Hicrān ile baḳ şarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

96. **ile:**

Kaside 2

Mısra: **5**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

97. **ile:**

Muhammes 1

Mısra: **28**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

98. **ile:**

Muhammes 2

Mısra: **40**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

89. **ile:**

Muhammes 2

Mısra: **40**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

90. **ile:**

Muhammes 3

Mısra: **23**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

91. **ile:**

Diğer 51

Satır: **15**

Ve.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

92. **ile:**

Diğer 62

Satır: **8**

Ve.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı sānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

93. **ile:**

Diğer 63

Satır: **18**

Ve.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

94. **ile:**

Diğer 104

Satır: **10**

Ve.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması şāʿiriñ bu mesʿele

95. **ile:**

Diğer 106

Satır: **16**

Ve.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

96. **ile:**

Diğer 107

Satır: **1**

Ve.

sebebden dedum bizim İḥsān’a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

97. **ile:**

Diğer 114

Satır: **5**

Ve.

Maltepe’ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

98. **ile:**

Gazel 2

Mısra: **25**

Ve.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

99. **ile:**

Muhammes 1

Mısra: **21**

Ve.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

100. **ile:**

Muhammes 2

Mısra: **56**

Ve.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

101. **ile:**

Müseddes 1

Mısra: **9**

Ve.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

ilen:

1. **ilen:**

Diğer 113

Satır: **6**

İle.

şordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

ileri:

1. **ilerilerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 22

Satır: **14**

Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz şoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

2. **ileri:**

Diğer 45

Satır: **22**

Öne doğru.

Merḥūmdan dünyāniñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḫareketden şoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

3. **ileri:**

Diğer 52

Satır: **11**

Öne doğru.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

ileri geldigini:

1. **ileri geldigini:**-*dig, -i, -n, -i*

Diğer 37

Satır: **1**

Kelime Tipi: **Deyim**

Meydana gelmek, kaynaklanmak.

ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

ileri geliyor:

1. **ileri geliyor:**-*i, -yor*

Diğer 53

Satır: **9**

Kelime Tipi: **Deyim**

Meydana gelmek, kaynaklanmak.

iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

ilerle:

1. **ilerlemişdir.:**-*miş, -dir*

Diğer 17

Satır: **21**

İleriye doğru gitmek, ön tarafa doğru yol almak.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

2. **ilerliyoruz:**-*yor, -uz*

Diğer 23

Satır: **18**

Bulunduğu yerden daha ileriye gitmek, yol almak.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.

Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

3. **ilerleyelim.:**-*y, -elim*

Diğer 26

Satır: **18**

Bulunduğu yerden daha ileriye gitmek, yol almak.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

ilhām:

1. **ilhāmıñ:**-*ıñ*

Diğer 28

Satır: **3**

Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma, esin.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

ilk:

1. **ilk:**

Diğer 48

Satır: **21**

Birinci olarak, en başta.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

2. **ilk:**

Diğer 52

Satır: **7**

Sıra bakımından ötekilerden önce gelen.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

3. **ilk:**

Diğer 103

Satır: **8**

Zaman bakımından ötekilerden önce gelen.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

4. **ilk:**

Diğer 112

Satır: **1**

Zaman bakımından ötekilerden önce gelen.

Ṭrabzon'da İlk Balo
Ṭrabzon muḫābir-i maḫṣūṣumuzdan

5. **ilk:**

Diğer 152

Satır: **7**

Zaman bakımından ötekilerden önce gelen.

Ṭrabzon'da İlk Balo
Tāze Ḫamsi Balıġı

ilkbahar:

1. **ilkbahar:**

Diğer 9

Satır: **15**

Kuzey yarım kürede mart, nisan ve mayıs aylarını içine alan, 21 Mart-22 Haziran arası zaman aralığı, bahar, erken bahar, evvel bahar, ilkyaz.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

ʿillet:

1. ʿ**illete:**-*e*

Diğer 51

Satır: **16**

Hastalık.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

2. ʿ**illete:**-*e*

Gazel 3

Mısra: **8**

Hastalık.

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

ʿilmī:

1. ʿ**ilmī:**

Diğer 4

Satır: **4**

Bilimsel.

ṭābīʿī s̲ervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥs̲edilebilir baḥs̲imiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

2. ʿ**ilmī:**

Diğer 4

Satır: **16**

Bilimsel.

ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

3. ʿ**ilmīsi:**-*si*

Diğer 11

Satır: **2**

Bilimsel.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

ʿilm-i edvār:

1. ʿ**ilm-i edvār:**

Diğer 66

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Musiki bilgisi.

iḥrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

ʿilm-i taḥnīṭ ve tehyietü’l ḥayvānāt:

1. ʿ**ilm-i taḥnīṭ ve tehyietü’l ḥayvānāt:**

Diğer 63

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Kapus ve Brehm'in eserinin Fransızcadan Türkçeye tercümesidir. Bu eser Artin Ormanyan tarafından ilavelerle birlikte vücuda getirilmiştir.

mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü’l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOs̲māniyye 1309 ṣ 81

ʿilm-i taḥnīṭ ve tehyietü’l-ḥayvānāt:

1. ʿ**ilm-i taḥnīṭ ve tehyietü’l-ḥayvānāt:**

Diğer 152

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Kapus ve Brehm'in eserinin Fransızcadan Türkçeye tercümesidir. Bu eser Artin Ormanyan tarafından ilavelerle birlikte vücuda getirilmiştir.

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye Zümrüd-i ʿAnḳā Ṭrabzon Sāl-nāmesi
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü’l-Ḥayvānāt Larus Larousse Menāẓırü’l-ʿAvālim

ilticā:

1. **ilticāya:**-*y*, -*a*

Diğer 100

Satır: **19**

Sığınma, himayesine altına girmeyi isteme. II Yardım dileme.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

iltifāt-āmīz:

1. **iltifāt-āmīzi:**-*i*

Gazel 4

Mısra: **3**

Sevgilinin yaptığı bir şeyin aşığa iltifat taşıyan bir özellik olarak gelmesi.

Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

iltimāʿāt:

1. **iltimāʿāt:**

Diğer 66

Satır: **1**

Parıldamalar.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde’l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

īmā eyledi:

1. **īmā eyledi:**-*r*, -*di*

Diğer 1

Mısra: **90**

Kelime Tipi: -

Üstü kapalı olarak anlatmak, dokundurmak.

Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

<u>iʿmāl edilir:</u>

1. **iʿmāl edilir:**-*il, -ir-ir*

Diğer 21

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Yapmak.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

<u>īmānım ḫamsi:</u>

1. **īmānım ḫamsi:**

Diğer 2

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Kardeşim, arkadaşım hamsi.

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi

<u>imdāda yetiş:</u>

1. **imdāda yetiş:**

Diğer 2

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Tam zamanında yardımına gelmek.

ʿAşḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḫamsi

<u>imdādıma yetiş:</u>

1. **imdādıma yetiş:**

Diğer 2

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Tam zamanında yardımına gelmek.

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi

<u>imdi:</u>

1. **imdi:**

Diğer 11

Satır: **9**

Buna göre, şu halde, artık.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca
ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

<u>imḥā olunur:</u>

1. **imḥā olunur:**-*ur*

Diğer 41

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Ortadan kaldırılmak. II Asıl işlevi dışında faydalanılmak.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

<u>imkān:</u>

1. **imkānı:**-*ı*

Diğer 61

Satır: **20**

Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olanak.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

2. **imkānı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **6**

Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olanak.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

3. **imkānı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **25**

Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olanak.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

<u>imtidād eden:</u>

1. **imtidād eden:**-*en*

Diğer 11

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Uzamak, uzayıp gitmek.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

imtidād etmeyen:

1. **imtidād etmeyen:**-*me, -y, -en*

Diğer 16

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Uzamak, uzayıp gitmek.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

imtilā-yı ḥamsi:

1. **imtilā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **250**

Kelime Tipi: -

Hamsiyi tıka basa yemekten dolayı oluşan mide dolgunluğu, hazımsızlığı.

Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḥamsi

imtinān borçlarıdır:

1. **imtinān borçlarıdır:**-*dır*

Diğer 44

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Minnet borçları, yapılan iyiliklere karşılık teşekkür amaçlı iyiliklerde bulunma.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḥamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

in:

1. **inmek:**-*mek*

Diğer 6

Satır: **16**

Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Başḳa balıḳlar gibi ḥamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

2. **indigi:**-*dig, -i*

Diğer 6

Satır: **12**

Değeri düşmek.

derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

3. **indigi:**-*dig, -i*

Muhammes 2

Mısra: **73**

Değeri düşmek.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

4. **iner.:**-*er*

Diğer 45

Satır: **3**

Azalmak, düşmek.

ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

5. **inse:**-*se*

Diğer 105

Satır: **15**

Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşağına

6. **indi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **12**

Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

ʿuzerine binup Urusya'yi feṭḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

7. **inmişdik.:**-*miş, -di, -k*

Diğer 114

Satır: **7**

Bir taşıttan ayrılarak yere ayak basmak.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında

oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

inan:

1. **inanmazsañız:**-*maz, -sa, -ñız*

Diğer 45

Satır: **23**

Doğru olarak kabul etmek.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

inandır:

1. **inandırmışdı.:**-*mış, -dı*

Diğer 103

Satır: **15**

İnanmasını sağlamak.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

inbātī:

1. **inbātī:**

Diğer 34

Satır: **11**

Bitkinin büyümesini, bitmesini sağlamakla ilgili.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

ince:

1. **ince:**

Diğer 5

Satır: **21**

Taneleri ufak, iri karşıtı.

ḫazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başlaʿacīb

2. **ince:**

Diğer 5

Satır: **7**

Zayıf.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

3. **ince:**

Diğer 9

Satır: **14**

Zayıf.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

4. **ince:**

Diğer 7

Satır: **18**

Hafif, gücü az.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

5. **ince:**

Diğer 26

Satır: **2**

Hafif, gücü az.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

6. **ince:**

Diğer 6

Satır: **1**

Ufak, iri karşıtı.

ḫāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

7. **ince:**

Diğer 6

Satır: **22**

Ufak, iri karşıtı.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

8. **ince:**

Diğer 6

Satır: **24**

Ufak, iri karşıtı.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon’a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḥamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

9. **inceleri:**-*ler, -i*

Diğer 6

Satır: **26**

Ufak, iri karşıtı.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz’e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

10. **incesini:**-*si, -n, -i*

Diğer 6

Satır: **21**

Ufak, iri karşıtı.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

11. **incedir.:**-*dir*

Diğer 7

Satır: **19**

Ufak, iri karşıtı.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

12. **ince:**

Diğer 15

Satır: **10**

Ufak, iri karşıtı.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

13. **inceleri:**-*ler, -i*

Diğer 29

Satır: **6**

Ufak, iri karşıtı.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

14. **ince:**

Diğer 37

Satır: **4**

Ufak, iri karşıtı.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

15. **ince:**

Diğer 20

Satır: **23**

Taneleri ufak, iri karşıtı.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

16. **ince:**

Diğer 22

Satır: **14**

Hafif, gücü az.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

17. **ince:**

Diğer 23

Satır: **19**

Hafif, gücü az.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

18. **ince:**

Diğer 23

Satır: **23**

Dar.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı

ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

19. **ince:**

Diğer 42

Satır: **19**

Özenle ve küçük ayrıntılarına kadar emek verilerek, üzerinde durularak titizlikle yapılan.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

20. **incesi:**-*si*

Diğer 44

Satır: **20**

İnce cins hamsi.

Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

21. **ince:**

Diğer 45

Satır: **1**

İnce cins hamsi.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

22. **ince:**

Diğer 57

Satır: **8**

İncecik, küçük parçalar halinde.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

23. **ince:**

Muhammes 1

Mısra: **21**

İncecik, küçük parçalar halinde.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

24. **ince:**

Muhammes 1

Mısra: **27**

Kalınlığı az olan.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

25. **ince:**

Diğer 99

Satır: **15**

Ayrıntılı.

ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

26. **ince:**

Diğer 8

Satır: **6**

Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

27. **ince:**

Diğer 8

Satır: **14**

Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

28. **ince:**

Diğer 8

Satır: **17**

Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

29. **ince:**

Diğer 17

Satır: **19**

Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

30. **ince:**

Diğer 62

Satır: **16**

Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

31. **ince:**

Diğer 101

Satır: **15**

Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

ince ḥamsi:

1. **ince ḫamsi:**

Diğer 5

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

İnce cins hamsi.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

ince ḫamsidir:

1. **ince ḫamsidir:**-*dir*

Diğer 9

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

İnce cins hamsi.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

ince ince:

1. **ince ince:**

Diğer 55

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

İncecik, küçük parçalar halinde.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

ince sāz:

1. **ince sāz:**

Diğer 110

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Türk müziğinde keman, ney, tambur, kemençe, ut, kanun, daire vb. çalgılardan ve okuyuculardan oluşan, fasıl yapan topluluk.

bunuñ üzerine ḫāžirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

ince sāzı:

1. **ince sāzı:**-*ı*

Diğer 64

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Türk müziğinde keman, ney, tambur, kemençe, ut, kanun, daire vb. çalgılardan ve okuyuculardan oluşan, fasıl yapan topluluk.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿş-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

incilā:

1. **incilāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **45**

Parlaklık, parıltı.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

incilā-feşān:

1. **incilā-feşāndır:**-*dır*

Kaside 1

Mısra: **203**

Parlaklık saçan.

Her defʿada incilā-feşāndır
Cān çeşmine tūtiyā-yı ḫamsi

incīr yaprağı:

1. **incīr yaprağı:**

Diğer 56

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağacın yaprağı.

Bu ḥāldeki ḥamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek içün üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

incīrlik:

1. **incīrlik:**

Diğer 24

Satır: **7**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

ʿinde'ṭ-tecrübe:

1. ʿ**inde'ṭ-tecrübe:**

Diğer 19

Satır: **19**

Tecrübe sonunda.

ḥamsi bulunduġu ʿinde'ṭ-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḥamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

indir:

1. **indirir.:**-*ir*

Diğer 42

Satır: **22**

Azaltmak, düşürmek.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

indiriver:

1. **indirivermişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 101

Mısra: **7**

Çabucak veya kısa sürede indirmek.

taʿarrużdan maṣūn ṣaydığı miʿdesine indirivermişdir Ḳumru

İneboli:

1. **İneboli'ya:**-*y, -a*

Diğer 108

Satır: **15**

İnebolu. Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan Kastamonu'nun ilçesi.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

inek:

1. **inekleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 50

Satır: **11**

Dişi sığır.

meşelā ḥastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

inek gübresi:

1. **inek gübresi:**

Diğer 38

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Verimi arttırmak için tarla ve bahçelerde kullanılan inek dışkısı, afkun.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

İngiliz:

1. **İngiliz:**

Diğer 17

Satır: **11**

İngiltere'ye ait olan.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

İngiltere:

1. **İngiltere'niñ:**-*niñ*

Diğer 103

Satır: **14**

Avrupa'nın kuzeybatısında bir ada devleti.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā

çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġraf'ı

inḥilāl edince:

1. **inḥilāl edince:**-*ince*
   Diğer 35
   Satır: **19**
   Kelime Tipi: -
   Dağılmak.

Ḫamsiyi tarlada yığın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

iñilti:

1. **iñiltiye:**-*y, -e*
   Diğer 64
   Satır: **5**
   İnleme sesi.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

inip çıḳan:

1. **inip çıḳan:**
   Diğer 39
   Satır: **2**
   Kelime Tipi: -
   Fiyat için bir düşmek bir artmak.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

inişli yoḳuşlu:

1. **inişli yoḳuşlu:**
   Diğer 24
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   İnişli çıkışlı. Hem inişi hem çıkışı olan.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāşılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

inkār olunamaz:

1. **inkār olunamaz:**-*un, -a, -maz*
   Diğer 16
   Satır: **20**
   Kelime Tipi: -
   Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklamak, gizlemek, yadsımak.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

inḳılābāt-ı zamāndan:

1. **inḳılābāt-ı zamāndan:**-*dan*
   Diğer 10
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Zaman içinde meydana gelen değişmeler.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige kesretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

inkişāf:

1. **inkişāfına:**-*ı, -n, -a*
   Diğer 46
   Satır: **9**
   Gelişme.

ḫamsi balığı fażla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

iñle:

1. **iñler:**-*r*
   Kaside 1
   Mısra: **74**
   Acı ve üzüntü ifade eden kesik kesik sesler çıkarmak.

Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

inşād eder:

1. **inşād eder:**-*er*
   Diğer 64
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: -
   Yüksek sesle okumak. II Söylemek.

Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

inşād ediyor:

1. **inşād ediyor:**-*i, -yor*

Diğer 32

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Şiir yazmak, şiir söylemek.

bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

inşāflı:

1. **inşāflılar:**-*lar*

Diğer 52

Satır: **20**

Doğru söyleyen, bir şeyin hakkını vererek davranan kimseler.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inşāflılar on dörde kimi on doḳuza

inşāfsız:

1. **inşāfsız:**

Diğer 101

Satır: **3**

İnsafı olmayan.

Yoook demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inşāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

insān:

1. **insānlar:**-*lar*

Diğer 25

Satır: **24**

Birey, fert.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

2. **insāndan:**-*dan*

Diğer 35

Satır: **22**

Birey, fert.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḥamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

3. **insānlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 36

Satır: **2**

Birey, fert.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

4. **insānıñ:**-*ıñ*

Diğer 40

Satır: **14**

Birey, fert.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

5. **insānlara:**-*lar, -a*

Diğer 50

Satır: **10**

Birey, fert.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḥastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

6. **insān:**

Gazel 2

Mısra: **8**

Herkes.

Ḥamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

7. **insānlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 99

Satır: **17**

İnsanoğlu.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḥamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

insānlara:

1. **insānlara:**-*lar, -a*

Diğer 3

Mısra: **19**

Birey, fert. II Hamsi severler.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de
mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

intisāb:

1. **intisāb:**

Muhammes 1

Mısra: **7**

Bağlanma.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āṣā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

intişār etmiş:

1. **intişār etmiş:**-*miş*

Gazel 4

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Yayılmak, şöhret bulmak.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

ip:

1. **ip:**

Diğer 5

Mısra: **19**

İplik.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

2. **ip:**

Diğer 5

Mısra: **21**

İplik.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

3. **ipiñ:**-*iñ*

Diğer 26

Satır: **21**

Kalın ip, halat.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki ağı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

4. **ipi:**-*i*

Diğer 27

Satır: **15**

Ağ ipi. Ağı denizden çekmeye yarayan halat.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi
çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki
ḳayıġıñ arasına

5. **iple:**-*le*

Diğer 27

Satır: **18**

Ağ ipi. Ağı denizden çekmeye yarayan halat.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ
ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan
yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

6. **ip:**

Diğer 31

Satır: **3**

Ağı denizden çekmeye yarayan halat.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ
parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balıġı

ipek:

1. **ipek:**

Diğer 26

Satır: **3**

İpek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak telden yapılmış olan.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş
üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında
çocuḳları gezip oynayan

īrād eylemişdir:

1. **īrād eylemişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 104

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

İrān:

1. **İrān:**

Diğer 12

Satır: **1**

İranlı, İran ülkesinden olan.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥişde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

iri:

1. **iri:**

Diğer 5

Satır: **6**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **iri:**

Diğer 5

Satır: **22**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

3. **iri:**

Diğer 6

Satır: **22**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

4. **irileri:**-*ler, -i*

Diğer 6

Satır: **26**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

5. **iri:**

Diğer 9

Satır: **9**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır Biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

6. **iri:**

Diğer 37

Satır: **4**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca şıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

7. **iri:**

Diğer 38

Satır: **5**

Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprakları ḳırılır şapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

8. **irileri:**-*ler, -i*

Diğer 29

Satır: **6**

İri cins hamsi, çatalkuyruk.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

9. **irisi:**-*si*
Diğer 44
Satır: **20**
İri cins hamsi, çatalkuyruk.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

10. **irisinden:**-*si, -n, -den*
Diğer 44
Satır: **21**
İri cins hamsi, çatalkuyruk.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

11. **irisi:**-*si*
Diğer 45
Satır: **7**
İri cins hamsi, çatalkuyruk.
oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

12. **iri:**
Diğer 97
Satır: **16**
İri cins hamsi, çatalkuyruk.
yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

iri cins hamsidir:
1. **iri cins ḫamsidir:**-*dir*
Diğer 6
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Çatalkuyruk, iri hamsi.
avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭopraḳları

iri cinsiniñ:
1. **iri cinsiniñ:**-*i, -niñ*
Diğer 62
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Çatalkuyruk, iri hamsi.
şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

iri hamsi:
1. **iri ḫamsi:**
Diğer 5
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
İri cins hamsi, çatalkuyruk.
ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **iri ḫamsi:**
Diğer 60
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
İri cins hamsi, çatalkuyruk.
demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

iri ḫamsi balıġı:
1. **iri ḫamsi balıġı:**
Diğer 63
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Çatalkuyruk, iri hamsi.
çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

iri hamsidir:

1. **iri ḫamsidir:**-*dir*

Diğer 9

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

İri cins hamsi, çatalkuyruk.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

iri ḥamsilerle:

1. **iri ḫamsilerle:**-*ler, -le*

Diğer 29

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

İri cins hamsi, çatalkuyruk.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

iri ḥamsiniñ:

1. **iri ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 48

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

İri cins hamsi, çatalkuyruk.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

2. **iri ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 98

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

İri cins hamsi, çatalkuyruk.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

irili ufaḳlı:

1. **irili ufaḳlı:**

Diğer 100

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Büyük küçük karışık.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

irticālen:

1. **irticālen:**

Diğer 67

Satır: **2**

Hazırlanmaksızın, içe doğduğu gibi söylenen, doğaçlama.

Ṣāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece veʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

2. **irticālen:**

Diğer 68

Satır: **8**

Hazırlanmaksızın, içe doğduğu gibi söylenen, doğaçlama.

Birinci şekilde meselā ḫamsi almaḳ için Ofʿda ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

3. **irticālen:**

Diğer 104

Satır: **22**

Hazırlanmaksızın, içe doğduğu gibi söylenen, doğaçlama.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

4. **irticālen:**

Diğer 108

Satır: **22**

Hazırlanmaksızın, içe doğduğu gibi söylenen, doğaçlama.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

işābet ediyor:

1. **işābet ediyor:**-*i, -yor*

Diğer 45

Satır: **16**

Kelime Tipi: **-**

Hissesine düşmek.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet

ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

isbāt:

1. **isbāt:**

Diğer 10

Satır: **4**

Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr

Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu isbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

isim:

1. **ismi:**-*i*

Diğer 9

Satır: **18**

Ad.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.

Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir

çaça renk

2. **isimleri:**-*leri*

Diğer 52

Satır: **1**

Ad.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri

muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

3. **isimlerinde:**-*ler, -i, -n, -de*

Diğer 52

Satır: **14**

Ad.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.

Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

4. **isimleriyle:**-*leri, -y, -le*

Diğer 53

Satır: **10**

Ad.

iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.

Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

5. **isimlerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 69

Satır: **4**

Ad.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu

Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

6. **isminde:**-*i, -n, -de*

Diğer 108

Satır: **10**

Ad.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler

Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uṣaġu bu balıġuñ

isimli:

1. **isimli:**

Diğer 19

Satır: **3**

Adlı.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eṣeriñ müstefīd olduġum mündericātını da

taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥṣi bitiriyorum

iskele:

1. **iskele:**

Diğer 24

Satır: **6**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere

Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

iskelet:

1. **iskelet:**

Diğer 63

Satır: **4**

Yapma iskelet.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ
ḳuyruġu hizāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

İskender:

1. **İskender:**

Kaside 1

Mısra: **186**

Ordusu ile zulümat ülkesine giden ama veziri olan Hızır suyu bulup içtiği halde ona nasip olmayan İran kahramanı.

Şādān görünür revān-ı Cemşīd
İskender olur gedā-yı ḫamsi

2. **İskender:**

Kaside 2

Mısra: **11**

Ordusu ile zulümat ülkesine giden ama veziri olan Hızır suyu bulup içtiği halde ona nasip olmayan İran kahramanı.

Feyż-i āb-ı ḫamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

ism:

1. **ismiyle:***-i, -y, -le*

Diğer 15

Satır: **23**

Şöhret, nam.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtişār ile derceder.

2. **ismi:***-i*

Diğer 9

Satır: **18**

Ad.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

3. **isminiñ:***-i, -niñ*

Diğer 53

Satır: **15**

Ad.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım
Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den şormuşlar menfī cevāb alınca da

ism-i mürekkeb:

1. **ism-i mürekkeb:**

Diğer 12

Satır: **7**

Kelime Tipi: **-**

Birleşik isim.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre
yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum
yaʿnī Fārisīde şarāb

İspanya:

1. **İspanya:**

Diğer 42

Satır: **5**

Avrupa'nın güneybatısındaki İber yarımadasında yer alan ülke.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları
ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı
ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

ispati bacağı:

1. **ispati bacağı:**

Diğer 116

Satır: **6**

Kelime Tipi: **-**

Takma ad, müstear.

añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacağı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

ispirto:

1. **ispirto:**

Diğer 62

Satır: **4**

Etil alkol.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama
mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir.
Ancaḳ birḳaç gün

2. **ispirto:**

Diğer 62

Satır: **5**

Etil alkol.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

3. **ispirtoda:**-*da*

Diğer 62

Satır: **7**

Etil alkol.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

4. **ispirtoda:**-*da*

Diğer 63

Satır: **14**

Etil alkol.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

ispirtolu yaġlardan:

1. **ispirtolu yaġlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 63

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

İspirtonun içine koyulan uçucu yağ.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

ʿisr-i pāk-i:

1. ʿ**isr-i pāk-i:**-*i*

Muhammes 3

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

Mübarek ayak izi. II Bir kimsenin yolundan gitme, onu takip etme.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿisr-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i z̲evḳ u keyfe vācibdir s̲enāsı ḫamsiniñ

İstanbul:

1. **İstanbul:**

Diğer 3

Satır: **6**

İstanbul şehri.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **İstanbul:**

Diğer 15

Satır: **27**

İstanbul şehri.

Cihān-nümā İstanbul ṭabʿı 1145 ṣ 431.

3. **İstanbul'a:**-*a*

Diğer 16

Satır: **4**

İstanbul şehri.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

4. **İstanbul'uñ:**-*uñ*

Diğer 28

Satır: **2**

İstanbul şehri.

ṣuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

5. **İstanbul'da:**-*da*

Diğer 43

Satır: **26**

İstanbul şehri.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müṣaʿṣaʿ bir faʿāliyyet ve s̲ervet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

6. **İstanbul:**

Diğer 63

Satır: **22**

İstanbul şehri.

mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.

ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOs̱māniyye 1309 ṣ 81

7. **İstanbul:**

Diğer 67

Satır: **8**

İstanbul şehri.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde

baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ e̱serlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

8. **İstanbul'a:**-*'a*

Diğer 105

Satır: **2**

İstanbul şehri.

Uşaḳlar

Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

9. **İstanbul'a:**-*a*

Diğer 111

Satır: **19**

İstanbul şehri.

İstanbul'a gitsaña

Hem da geçerken uġra

10. **İstanbul'da:**-*da*

Muhammes 2

Mısra: **35**

İstanbul şehri.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ

Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

11. **İstanbul:**

Diğer 41

Satır: **23**

İstanbul şehri sahili.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da

ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

İstanbullu:

1. **İstanbullu:**

Diğer 33

Satır: **8**

İstanbul şehrinden olan kimse. II Zarif, nazik kimse.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

2. **İstanbullu:**

Gazel 2

Mısra: **1**

İstanbul şehrinden olan kimse. II Zarif, nazik kimse.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez

Belki başḳa belde maḥṣūlünde rücḥān istemez

3. **İstanbullu:**

Gazel 2

Mısra: **3**

İstanbul şehrinden olan kimse. II Zarif, nazik kimse.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

Vaẓʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

istatistik müdīriyyet-i ʿumūmiyyesi.:

1. **istatistiḳ müdīriyyet-i ʿumūmiyyesi.:**

Diğer 45

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

İstatistik Genel Müdürlüğü.

Türkiye Nüfūsu İstatistiḳ Müdīriyyet-i ʿUmūmiyyesi. Ṭabʿ 1928 ṣ 33

iste:

1. **ister.:**-*r*

Diğer 42

Satır: **26**

Gerekmek, gerekli olmak, lazım gelmek.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır

yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

2. **istemişler:**-*miş, -ler*

Diğer 45

Satır: **21**

Dilemek, talep etmek.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

3. **istemez:**-*mez*
Diğer 59
Satır: **19**
Bir şeyin hayalini kurmak.
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

4. **istemez:**-*mez*
Gazel 2
Mısra: **8**
Aramak, önem verip istemek.
Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü ṣirā ol anda insān istemez

5. **istemez:**-*mez*
Gazel 2
Mısra: **10**
İhtiyaç duymak.
Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı
ʿAks eder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

6. **ister:**-*r*
Diğer 1
Mısra: **64**
İstek duymak, arzulamak.
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

7. **istedigi:**-*dig*, -*i*
Diğer 6
Satır: **20**
İstek duymak, arzulamak.
avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

8. **isteyince:**-*y*, -*ince*
Diğer 6
Satır: **16**
İstek duymak, arzulamak.
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

9. **isteyince:**-*y*, -*ince*
Diğer 7
Satır: **1**
İstek duymak, arzulamak.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

10. **istiyor:**-*yor*
Diğer 23
Satır: **25**
İstek duymak, arzulamak.
ḫüzn-i mesāyi içmek istiyor

11. **isteyen:**-*y*, -*en*
Diğer 27
Satır: **9**
İstek duymak, arzulamak.
Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındıġı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

12. **isteyince:**-*y*, -*ince*
Diğer 28
Satır: **6**
İstek duymak, arzulamak.
Bu ışıġı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışıġımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

13. **istiyorsuñuz:**-*yor*, -*suñuz*
Diğer 33
Satır: **3**
İstek duymak, arzulamak.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde
ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsınız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur.

14. **istemez:**-*mez*

Diğer 43

Satır: **22**

İstek duymak, arzulamak.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

15. **ister:**-*r*

Diğer 43

Satır: **21**

İstek duymak, arzulamak.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

16. **istemez:**-*mez*

Diğer 50

Satır: **16**

İstek duymak, arzulamak.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

17. **ister:**-*r*

Diğer 56

Satır: **19**

İstek duymak, arzulamak.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

18. **istemez:**-*mez*

Diğer 57

Satır: **20**

İstek duymak, arzulamak.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

19. **istemez:**-*mez*

Diğer 59

Satır: **19**

İstek duymak, arzulamak.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

20. **istemez:**-*mez*

Diğer 61

Satır: **10**

İstek duymak, arzulamak.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

21. **istemeyordu.:**-*me*, -*yor*, -*du*

Diğer 114

Satır: **8**

İstek duymak, arzulamak.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

22. **istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **1**

İstek duymak, arzulamak.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rüçḥān istemez

23. **istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **6**

İstek duymak, arzulamak.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

24. **istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **14**

İstek duymak, arzulamak.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

25. **istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **18**

İstek duymak, arzulamak.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

26. **istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **20**

İstek duymak, arzulamak.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

27. **istemez:**-*mez*
Gazel 2
Mısra: **22**
İstek duymak, arzulamak.
Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

28. **ister:**-*r*
Gazel 2
Mısra: **5**
İstek duymak, arzulamak.
İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

29. **istemez:**-*mez*
Diğer 56
Satır: **25**
İstek duymak, arzulamak. II Bir şeyin hayalini kurmak.
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

30. **istemez:**-*mez*
Gazel 2
Mısra: **16**
İstek duymak, arzulamak. II Bir şeyin hayalini kurmak.
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

31. **istemez:**-*mez*
Gazel 2
Mısra: **26**
Bir şeyden hoşnut olmak.
Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

32. **ister:**-*r*
Muhammes 2
Mısra: **49**
Niyetlenmek.
Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurmaʿyap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

33. **ister:**-*r*
Muhammes 3
Mısra: **27**
İstek duymak, arzulamak. II Gerek olmak.
Cāy-ı pāk-i iḥtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

isten:

1. **istenilir:**-*il, -ir*
Diğer 34
Satır: **3**
Arzu edilmek, arzulanmak.
Ḫamsiyi ekṣeriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

2. **istenilen:**-*il, -en*
Diğer 35
Satır: **21**
Arzu edilmek, arzulanmak.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

3. **istenilen:**-*il, -en*
Diğer 36
Satır: **10**
Arzu edilmek, arzulanmak.
bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

4. **istenilirse:**-*il, -ir, -se*
Diğer 36
Satır: **7**
Arzu edilmek, arzulanmak.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

istīʿāb:

1. **istīʿābındadır:**-*ı, -n, -da, -dır*
Diğer 29

Satır: **13**

İçine alma, içine sığma, içine sığdırma.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

istiʿāb etmiş:

1. **istiʿāb etmiş:**-*miş*

Muhammes 3

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Kaplamak, yayılmak. II Herkes tarafından duyulmak.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

istidlāl edilebilir:

1. **istidlāl edilebilir:**-*e, -bil, -ir*

Diğer 98

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Delillere dayanarak bir hükme varılmak.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

istif:

1. **istifle:**-*le*

Diğer 24

Satır: **22**

Düzenli sıralanmış yığın.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

2. **istif:**

Diğer 54

Satır: **2**

Düzgün bir şekilde üst üste koyma, dizip yerleştirme.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

istif edilerek:

1. **istif edilerek:**-*il, -erek*

Diğer 58

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Düzgün bir şekilde dizip yerleştirmek.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

istif edilip:

1. **istif edilip:**-*il, -ip*

Diğer 21

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Düzgün bir şekilde üst üste koymak, dizip yerleştirmek.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balıġı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

istif edilir:

1. **istif edilir:**-*il, -ir*

Diğer 21

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Düzgün bir şekilde üst üste koymak, dizip yerleştirmek.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

2. **istif edilir:**-*il, -ir*

Diğer 60

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Düzgün bir şekilde üst üste koymak, dizip yerleştirmek.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

istif ediñ:

1. **istif ediñ:**-*iñ*

Diğer 55

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Düzgün bir şekilde dizip yerleştirmek.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

istifāde:

1. **istifādeye:**-*y*, -*e*

Diğer 17

Satır: **9**

Fayda sağlama, faydalanma, yararlanma.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

2. **istifāde:**

Diğer 50

Satır: **17**

Fayda sağlama, faydalanma, yararlanma.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

istifāde ederler:

1. **istifāde ederler:**-*er*, -*ler*

Diğer 47

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Fayda sağlamak, faydalanmak, yararlanmak.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen ṣuraya

istifāde etmek:

1. **istifāde etmek:**-*mek*

Diğer 36

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Fayda sağlamak, faydalanmak, yararlanmak.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥsederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

2. **istifāde etmek:**-*mek*

Diğer 50

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Fayda sağlamak, faydalanmak, yararlanmak.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

istifāde etmeleri:

1. **istifāde etmeleri:**-*me*, -*ler*, -*i*

Diğer 43

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Fayda sağlamak, faydalanmak, yararlanmak.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

istihlāk:

1. **istihlākı:**-*ı*

Diğer 43

Satır: **6**

Kullanmak suretiyle tüketme, sarf etme.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

2. **istihlākı:**-*ı*

Diğer 43

Satır: **8**

Kullanmak suretiyle tüketme, sarf etme.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

3. **istihlāki:**-*i*

Diğer 99

Satır: **9**

Kullanmak suretiyle tüketme, sarf etme.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.

Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

istihlāk etdirmek:

1. **istihlāk etdirmek:**-*mek*

Diğer 42

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Kullanmak suretiyle tükettirmek, sarf ettirmek.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu

ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

istihlāk merkezlerine:

1. **istihlāk merkezlerine:**-*n, -e*

Diğer 42

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Tüketim merkezleri, alışveriş mekanları.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır

yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

istihzā ederler:

1. **istihzā ederler:**-*er, -ler*

Diğer 14

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Biriyle ince ince alay etmek, eğlenmek, birini eğlenceye, maskaralığa almak.

ʿavāmını ḫapsi balıġıyla istihzā ederler ḫaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā

eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

istihzā olunacak:

1. **istihzā olunacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 14

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Alaya alınmak, biriyle eğlenilmek, maskaralığa alınmak.

ʿavāmını ḫapsi balıġıyla istihzā ederler ḫaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā

eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

istihżār:

1. **istiḥżārı:**-*ı*

Diğer 21

Satır: **12**

Hazırlama, hazır etme.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez

ḫamsi balıġından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek

istiʿmāl edemez:

1. **istiʿmāl edemez:**-*e, -mez*

Diğer 19

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Kullanmak.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen

ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

istiʿmāl edilir:

1. **istiʿmāl edilir:**-*il, -ir*

Diğer 19

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Kullanmak.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez. Ṣu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

2. **istiʿmāl edilir:**-*il, -ir*

Diğer 20

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Kullanmak.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḫāʾiz ḫamsi gözünde

ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

istiʿmāl edilmekde:

1. **istiʿmāl edilmekde:**-*il, -mek, -de*

Diğer 20

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Kullanmak.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan

yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḫḫuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

istiʿmāl olunur:

1. **istiʿmāl olunur:**-*un, -ur*

Diğer 21

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Kullanılmak.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur.

Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

istinād etdigi:

1. **istinād etdigi:**-*dig, -i*

Diğer 99

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Dayanmak.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi

balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

istinsāḫ edilen:

1. **istinsāḫ edilen:**-*en*

Müseddes 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Bir metnin, bir kitabın elle bir nüshası yazılmak.

Bayburdlu Ẕihnī

1291 senesinde istinsāḫ edilen manẓūm Sergüẕeşt-nāme'sinden.

istinsāḫ etdim:

1. **istinsāḫ etdim:**-*di, -m*

Diğer 101

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Kopya edip suretini çıkarmak.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim

Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

istiṭlāʿ:

1. **istiṭlāʿm:**-*m*

Diğer 99

Satır: **4**

Anlatmaya çalışma.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan

istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫṣ-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

iş:

1. **işiñ:**-*iñ*

Diğer 4

Satır: **4**

Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.

ṭābīʿī ṣervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḫṣedilebilir baḫṣimiz

ciddī mizāḫī yāḫūd mizāḫī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

2. **işlerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 114

Satır: **4**

Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her

nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir.

Geçen gün

3. **iş:**

Diğer 27

Satır: **21**

Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş

Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

4. **işimiz:**-*imiz*

Diğer 29

Satır: **23**

Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma. II Av uygulaması.
Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

5. **işiñ:**-*iñ*
Diğer 6
Satır: **27**
Konu, mesele.
yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḥariciyye Vekāletini

6. **işde:**-*de*
Diğer 33
Satır: **12**
Konu, mesele.
Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş şayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

7. **işi:**-*i*
Diğer 38
Satır: **6**
Tarlayı kazma ameliyesi.
volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprāḳları ḳırılır şapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

8. **iş:**
Diğer 42
Satır: **11**
Yerine getirilmesi gereken husus, ihtiyaç, maslahat.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Şoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek şūretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

9. **işlere:**-*ler, -e*
Diğer 43
Satır: **6**
İktisadi ve ticari hayata ait faaliyetler, alışveriş.
Ḫamsiniñ şaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

10. **işlerde:**-*ler, -de*
Diğer 48
Satır: **18**
Davranış, hareket, fiil.
Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

11. **iş:**
Diğer 62
Satır: **18**
Ameliye.
olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden şoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

12. **işleri:**-*ler, -i*
Diğer 63
Satır: **18**
Ameliye.
bunları şunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

13. **işde:**-*de*
Kaside 1
Mısra: **134**
Yapılan şey, eylem.
Envāʿ-ı ṭaʿāmı ḫalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḫamsi

14. **işi:**-*i*
Diğer 100
Satır: **3**
Söz.
Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini şormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

15. **işleri:**-*ler, -i*

Diğer 112

Satır: **20**

Günlük hayata ait her türlü faaliyet, meşguliyet.

Alışdum reveransa
Ḥamāmī'niñ işleri

16. **işdir:**-*dir*

Diğer 113

Satır: **8**

Ortaya çıkan durum, olan ve yapılan şey, hadise, vaka.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

17. **iş:**

Diğer 113

Satır: **9**

Asıl mesele.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

iş bilen:

1. **iş bilen:**-*en*

Diğer 36

Satır: **16**

Kelime Tipi: **Deyim**

Becerikli.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılığıyla seyrekliginde

işāret:

1. **işāretdir.:**-*dir*

Diğer 50

Satır: **17**

Söylenilen bir şeyi farklı bir şekilde ifade eden örnek.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

işāret etmesi:

1. **işāret etmesi:**-*me, -si*

Diğer 20

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi el, yüz, baş hareketiyle anlatmak, göstermek.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balığıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayığına işāret etmesi üzerine aġ ḳayığı hemān

işāret eyliyor:

1. **işāret eyliyor:**-*yor*

Kaside 1

Mısra: **211**

Kelime Tipi: -

Göstermek.

Enginleri eyliyor işāret
Fikrimdeki reh-nümā-yı ḫamsi

işāretle:

1. **işāretleyen:**-*y, -en*

Diğer 23

Satır: **24**

Andırmak, hatırlatmak.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḫīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

işbu:

1. **işbu:**

Diğer 12

Satır: **13**

Bu, işte bu.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

2. **işbu:**

Diğer 109

Satır: **9**

Bu, işte bu.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına

bir kāse süd getirilerek Lüṭfî Fikrī Beg'le ʿOs̱mān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

<u>işe yaramadığını:</u>

1. **işe yaramadığını:**-*ma, -dıġ, -ı, -n, -ı*

Diğer 50

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Olumlu etkisi olmak, kendisinden faydalanılmak.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

<u>işid:</u>

1. **işidenleriñ:**-*en, -ler, -iñ*

Diğer 14

Satır: **10**

Kulakla algılamak, duymak.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

2. **işidilen:**-*il, -en*

Diğer 25

Satır: **7**

Kulakla algılamak, duymak.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sūrları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

3. **işidenleriñ:**-*en, -ler, -iñ*

Diğer 32

Satır: **15**

Kulakla algılamak, duymak.

işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

<u>işimize geldiginden:</u>

1. **işimize geldiginden:**-*dig, -i, -n, -den*

Diğer 103

Satır: **9**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çıkarına, amacına, düşüncesine uygun olmak.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

<u>işit:</u>

1. **işitmeyenler:**-*me, -y, -en, -ler*

Diğer 14

Satır: **13**

Daha önce duymuş olmak, haberdar olmak.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

2. **işitdigimiz:**-*dig, -imiz*

Diğer 37

Satır: **24**

Haber almak, öğrenmek.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşinās̱ı ḫamsiniñ beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

3. **işitdik:**-*di, -k*

Diğer 102

Satır: **19**

Haber almak, öğrenmek.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

4. **işitdim:**-*di, -m*

Kaside 1

Mısra: **47**

Haber almak, öğrenmek.

Bir hātif-i ġaybdan işitdim
Bir müjde-i cān-behā-yı ḫamsi

<u>işlen:</u>

1. **işlenir:**-*ir*

Diğer 43

Satır: **9**

Bir şey istenilen şekle konulmak, arzu edilen şekilde kullanılır duruma getirilmek.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde

muḥāfaẓa edilir ve fiçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

işrāḳ eder:

1. **işrāḳ eder:**-*er*

Diğer 23

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Işıklandırmak, parlatmak. II Yakamoz oluşturmak.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

işrāḳ etdi:

1. **işrāḳ etdi:**-*di*

Kaside 1

Mısra: **85**

Kelime Tipi: -

Işıklandırmak, parlatmak. II Yakamoz oluşturmak.

ʿUmmānları yer yer etdi işrāḳ
Bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḫamsi

işte:

1. **işte:**

Diğer 6

Satır: **8**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

2. **işte:**

Diğer 23

Satır: **15**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafîf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

3. **işte:**

Diğer 26

Satır: **15**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışığımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

4. **işte:**

Diğer 26

Satır: **17**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca ṣuralarda bulunacaḳ. Ötede

5. **işte:**

Diğer 26

Satır: **20**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

6. **işte:**

Diğer 27

Satır: **25**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

7. **işte:**

Diğer 45

Satır: **22**

Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen söz.

Merḥūmdan dünyāniñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

8. **isterim:**-*r*, -*im*

Diğer 45

Satır: **20**

Gerekli kılmak, gerekli olmak.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla
berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

9. **işte:**

Diğer 1

Mısra: **84**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

10. **işte:**

Diğer 11

Satır: **2**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte
bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

11. **işte:**

Diğer 23

Satır: **6**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi
yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ.
Şimdi avına çıḳıyoruz

12. **işte:**

Diğer 37

Satır: **14**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve
mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

13. **işte:**

Diğer 37

Satır: **24**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

14. **işte:**

Diğer 41

Satır: **19**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu
da ekseriyetle ḳış
ortalarında olur.

15. **işte:**

Diğer 50

Satır: **24**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

16. **işte:**

Diğer 50

Satır: **24**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

17. **işte:**

Diğer 51

Satır: **11**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

18. **işte:**

Gazel 1

Mısra: **9**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

19. **işte:**

Gazel 1

Mısra: **9**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

20. **işte:**

Gazel 1

Mısra: **9**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

21. **işte:**

Muhammes 1

Mısra: **12**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

22. **işte:**

Muhammes 2

Mısra: **43**

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

23. **işte:**

Diğer 1

Mısra: **28**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

24. **işte:**

Diğer 1

Mısra: **81**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

İşte tamām oldu ḫamsi ṭaʿāmı
Yiyenler beglere vermez selāmı

25. **işte:**

Diğer 27

Mısra: **12**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayığımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşağıya yalıya doġru

26. **işte:**

Diğer 29

Mısra: **23**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

27. **işte:**

Diğer 37

Satır: **3**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

28. **işte:**

Diğer 54

Satır: **13**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

İşte budur her bir zamān mübārek
bendiyle

29. **işte:**

Diğer 55

Satır: **23**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

ḳoyuñ işte ḳızartması

30. **işte:**

Diğer 57

Satır: **17**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsınız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

31. **işte:**

Diğer 63

Satır: **19**

Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balığı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

32. **işte:**

Diğer 108

Satır: **9**

Bir kimseye işaret etmek için kullanılır.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balığuñ

33. **işte:**

Diğer 113

Satır: **14**

Bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni
büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ
basīṭdir Temmūz ve aġustos

<u>iştihā:</u>

1. **iştihāsını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 4

Satır: **20**

Yeme isteği, iştah.

ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

2. **iştihāyı:**-*y, -ı*

Diğer 18

Satır: **21**

Yeme isteği, iştah.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

3. **iştihā:**

Diğer 54

Satır: **17**

Yeme isteği, iştah.

beytiniñ taʿrīfi üzere z̲evḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

4. **iştihā:**

Diğer 55

Satır: **13**

Yeme isteği, iştah.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi z̲evḳiñize göre

5. **iştihā:**

Diğer 57

Satır: **18**

Yeme isteği, iştah.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

6. **iştihāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **4**

Yeme isteği, iştah.

Başḳa bir lez̲z̲et verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

<u>iştihā açan:</u>

1. **iştihā açan:**-*an*

Diğer 97

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Yemek isteğini arttırmak.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

<u>iştihā-yı hamsi:</u>

1. **iştihā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **108**

Kelime Tipi: -

Hamsi yeme isteği.

Olduḳça ʿalev-feşān nümāyān
Nār-ı şikem iştihā-yı ḫamsi

<u>iştikā eyler:</u>

1. **iştikā eyler:**-*r*

Diğer 64

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Şikayet edilmek, yanıp yakılmak.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

2. **iştikā eyler:**-*r*

Gazel 4

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Şikayet edilmek, yanıp yakılmak.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

<u>iştikāk:</u>

1. **iştiḳāḳında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 11

Satır: **23**

Bir kökten gelen kelimelerin birbirleriyle olan ilgileri, kök bilgisi, türetme.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī şiḳāt

2. **iştiḳāḳında:**-*ı, -n, -da*

Muhammes 3

Mısra: **6**

Bir kökten gelen kelimelerin birbirleriyle olan ilgileri, kök bilgisi, türetme.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

<u>iştikākāt:</u>

1. **iştiḳāḳāt:**

Diğer 10

Satır: **15**

Bir kökten gelen kelimelerin birbirleriyle olan ilgileri, kök bilgisi, türetme.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

<u>iştikā-yı hamsi etmez:</u>

1. **iştikā-yı ḫamsi etmez:**-*mez*

Kaside 1

Mısra: **28**

Kelime Tipi: -

Hamsiden şikayet etmek.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

<u>iştirā:</u>

1. **iştirā:**

Diğer 32

Satır: **1**

Satın alma, alınma.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābları ñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

<u>iştirāk:</u>

1. **iştirākiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 103

Satır: **15**

Bir düşünce, görüş, tutum vb.ne katılma, benimseme.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

<u>iştirā-yı hamsi:</u>

1. **iştirā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **82**

Kelime Tipi: -

Hamsinin satın alınması.

Seyriyle dolar şu cevf-i miʿde
Lāzım degil iştirā-yı ḫamsi

<u>İtalya:</u>

1. **İtalya:**

Diğer 17

Satır: **11**

İtalya'ya ait olan.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

2. **İtalya:**
Diğer 42
Satır: **13**
İtalya'ya ait olan.
senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

3. **İtalya'daki:**-*da*, -*ki*
Diğer 40
Satır: **19**
Avrupa'da ülke.
biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

4. **İtalya:**
Diğer 42
Satır: **5**
Avrupa'da ülke.
ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

ithāf:
1. **itḫāf:**
Diğer 101
Satır: **10**
Bir eseri, birinin adını yazarak birine veya çok değer verilen bir varlığa sunma.
Ḫamsileriñ Minneti
Ḫocam Ḥamāmī-zāde'ye İtḫāf

iʿtibār:
1. **iʿtibār:**
Diğer 42
Satır: **1**
Önem verme, dikkate alma.
ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Me̱selā şimāl

2. **iʿtibār:**
Diğer 42
Satır: **9**
Önem verme, dikkate alma.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

iʿtibār edilen:
1. **iʿtibār edilen:**-*il*, -*en*
Diğer 32
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Saymak, bir ölçü biriminin başka bir ölçü birimindeki karşılığı olmak.
Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

iʿtibāren:
1. **iʿtibāren:**
Diğer 19
Satır: **7**
-den başlayarak, -den beri.
Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

iʿtibārıyla:
1. **iʿtibārıyla:**
Diğer 41
Satır: **12**
Bakımından.
ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

iʿtibāriyle:
1. **iʿtibāriyle:**
Diğer 98

Satır: **18**

Bakımından.

vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.

Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

iʿtiḳād:

1. **iʿtiḳād:**

Diğer 50

Satır: **3**

İnanılan düşünce, inanç.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini

bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

iʿtilā-yı şānı:

1. **iʿtilā-yı şānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin şöhretinin yüce olma durumu.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı

Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

iʿtinā:

1. **iʿtinā:**

Diğer 6

Satır: **29**

Özen.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ

etmiş olmasıdır.

iʿtirāż etmez:

1. **iʿtirāż etmez:**-*mez*

Diğer 30

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Bir fikir veya kararı kabul etmeyerek karşıtını ileri sürmek.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi

ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

iʿtiyād etdim:

1. **iʿtiyād etdim:**-*di*, -*m*

Diğer 50

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Alışmaktan dolayı adet edinmek, alışkanlık.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini

bi't-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

iʿtiyād-ı faḳīr:

1. **iʿtiyād-ı faḳīr:**

Diğer 46

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bendenizin alışkanlığı.

ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye

bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

itlāf-ı lāf edilmekle:

1. **itlāf-ı lāf edilmekle:**-*il*, -*mek*, -*le*

Diğer 10

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Sözü ziyan etmek, gereksiz söz söylemek.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.

Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

ittifāḳ edememişlerdir:

1. **ittifāḳ edememişlerdir:**-*e*, -*me*, -*miş*, -*ler*, -*dir*

Diğer 99

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Anlaşmak, bir konuda karar kılmak.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ zevḳ ve

keyfine baġlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

iyi:

1. **iyi:**

Diğer 35

Satır: **19**

Uygun, yerinde, münasip.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

2. **iyi:**
Diğer 38
Satır: **18**
Güzel, hoş.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

3. **iyi:**
Gazel 6
Mısra: **12**
Daha iyi, ala.
Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḫamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

iyi olduġu:

1. **iyi olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 38
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Güzel, hoş olmak.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

iyi olur:

1. **iyi olur:**-*ur*
Diğer 58
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Lezzetli olmak.
āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

iyice:

1. **iyice:**
Diğer 41
Satır: **4**
Adamakıllı, tam anlamıyla.
dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

2. **iyice:**
Diğer 59
Satır: **1**
Olabildiğince.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mısır ununuñ içine bıraḳmalı.

3. **iyice:**
Diğer 56
Satır: **12**
Tamamen.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

4. **iyice:**
Diğer 57
Satır: **23**
Tamamen.
ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

5. **iyice:**
Diğer 62
Satır: **15**
Tamamen.
ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

iynelet:

1. **iyneletdu:**-*du*
Diğer 112
Satır: **8**
İnletmek.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu

da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

iyod:

1. **iyod:**
    Diğer 17
    Satır: **5**
    Balık etinde bulunan iyot minerali.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

izʿān:

1. **iz̲ʿānı:**-*ı*
    Gazel 3
    Mısra: **22**
    Anlayış, kavrayış, feraset.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iz̲ʿānı var

izhār etmeyenler:

1. **iẓhār etmeyenler:**-*me, -y, -en, -ler*
    Diğer 69
    Satır: **4**
    Kelime Tipi: -
    Açıklanmak, ifade edilmek.

Bayburdlu Z̲ihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

izhār-ı ṭalʿat eylemezse:

1. **iẓhār-ı ṭalʿat eylemezse:**-*mez, -se*
    Gazel 4
    Mısra: **17**
    Kelime Tipi: -
    Bir şey yüzünü göstermek, ortaya çıkmak.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde:

1. **İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde:**-*n, -de*
    Diğer 19
    Satır: **14**
    Kelime Tipi: -
    Marmara bölgesinde yer alan körfezler.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

ʿİzzet:

1. ʿ**İzzet:**
    Muhammes 3
    Mısra: **29**
    İzzet Paşa'nın mahlası.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿiş̲r-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i z̲evḳ u keyfe vācibdir ş̲enāsı ḫamsiniñ

ʿİzzet Paşa:

1. ʿ**İzzet Paşa:**
    Diğer 69
    Satır: **4**
    Kelime Tipi: -
    Kayseri'nin Tavlusun köyünde doğmuştur. Ateşzade Mehmet Efendi oğlu İsmail Efendi soyundandır. Dedesi Mehmet Efendi'den Kuran-ı Kerim hıfzetmiştir. Bayezid Rüştiyesinde tahsilini tamamlamıştır. Sadi'nin Bustan, Cami'nin Yusuf u Züleyha, Amili'nin Nan u Helva ve Nan u Peynir adlı eserlerini tercüme etmiştir.

Bayburdlu Z̲ihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

2. ʿ**İzzet Paşa:**
    Diğer 152
    Satır: **25**
    Kelime Tipi: -
    Kayseri'nin Tavlusun köyünde doğmuştur. Ateşzade Mehmet Efendi oğlu İsmail Efendi soyundandır. Dedesi Mehmet Efendi'den Kuran-ı Kerim hıfzetmiştir. Bayezid Rüştiyesinde tahsilini tamamlamıştır. Sadi'nin Bustan, Cami'nin Yusuf u Züleyha, Amili'nin Nan u Helva ve Nan u Peynir adlı eserlerini tercüme etmiştir.

ʿİzzet Paşa
Kātib Çelebi

3. ʿ**İzzet Paşa:**
    Muhammes 3
    Mısra: **31**
    Kelime Tipi: -

Kayseri'nin Tavlusun köyünde doğmuştur. Ateşzade Mehmet Efendi oğlu İsmail Efendi soyundandır. Dedesi Mehmet Efendi'den Kuran-ı Kerim hıfzetmiştir. Bayezid Rüştiyesinde tahsilini tamamlamıştır. Sadi'nin Bustan, Cami'nin Yusuf u Züleyha, Amili'nin Nan u Helva ve Nan u Peynir adlı eserlerini tercüme etmiştir.
ʿİzzet Paşa

K, Ķ

kab:

1. **ķabını:**-*ı, -n, -ı*
Diğer 32
Satır: **6**
İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.
Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

2. **ķabına:**-*ı, -n, -a*
Diğer 33
Satır: **22**
İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.
veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

3. **ķabınız:**-*ınız*
Diğer 33
Satır: **3**
İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

4. **ķaba:**-*a*
Diğer 54
Satır: **21**
İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.
Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

5. **ķaba:**-*a*
Diğer 55
Satır: **7**
İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.
yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

kaba:

1. **ķaba:**
Diğer 42
Satır: **20**
Özenilmeden yapılmış, gerektiği gibi ince işlenmemiş.
muḫāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḫāfaẓa

kaba kaġıdla:

1. **ķaba kaġıdla:**-*la*
Diğer 60
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Bakkalların paket yapmakta kullandıkları adi ve kalın kağıt, bakkal kağıdı.
üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḫāfaẓa ederek ḫāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

kabadayı:

1. **ķabadayı:**
Diğer 98
Satır: **2**
Bir şeyin en iyisi, başta geleni.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

kabāhat:

1. **ḳabāḥatiñ:**-*iñ*

Diğer 115

Satır: **11**

Yanlış yapılan iş.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha

Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

kabak:

1. **ḳabaḳ:**

Diğer 114

Satır: **14**

Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki.

şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ

ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

kabarcık:

1. **ḳabarcıḳlar:**-*lar*

Diğer 25

Satır: **18**

İçi su, hava dolu ufak kabartı veya kürecik.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi

yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

kabart:

1. **ḳabartılur:**-*ıl, -ur*

Diğer 115

Satır: **8**

Toprağın kabarmasını sağlamak, ağırlığını arttırmadan hacmini büyütmek.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun.. Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

kabā-yı ḥamsi:

1. **ḳabā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **90**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kaftanı. II Hamsinin derisi.

Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi

Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

kabīl:

1. **ḳabīlinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 4

Satır: **19**

Bu türlü, bu çeşit, bu cins, bunun gibi.

ḳabīlinden ṣayılır.

Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

2. **ḳabīlinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 16

Satır: **18**

Bu türlü, bu çeşit, bu cins, bunun gibi.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra

ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

3. **ḳabīlinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 18

Satır: **21**

Bu türlü, bu çeşit, bu cins, bunun gibi.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı

tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

4. **ḳabīldendir:**-*den, -dir*

Diğer 69

Satır: **9**

Bu türlü, bu çeşit, bu cins, bunun gibi.

ḫattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan

bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

kābil midir:

1. **ḳābil midir:**

Kaside 2

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

"Olabilir mi, mümkün müdür?" anlamına gelen söz.

Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek

Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

kābil olmuş:

1. **ḳābil olmuş:**-*muş*

Gazel 6

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Mümkün olmak.

Ḳābil olmuş ḥamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūs̱ānı var

kabiliyet:

1. **ḳabiliyetden:**-*den*

Diğer 14

Satır: **16**

Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

kabına sığamıyordu:

1. **ḳabına sığamıyordu:**-*yor*, -*du*

Diğer 114

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok heyecanlı olmak, heyecanı her halinden, her hareketinden belli olmak.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrū‘ tarlalar arasından geçerken C Beg neş’esinden ḳabına sıġamıyordu.

kable't-tārīḫ:

1. **ḳable't-tārīḫi:**-*i*

Diğer 99

Satır: **21**

Tarihten önce.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mes’ele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḫā’izdir desem
mübālaġa etmiş sayılmam.

kabūl:

1. **ḳabūl:**

Diğer 10

Satır: **5**

Öyle olduğuna inanma, gerçek olduğunu teslim ve itiraf etme.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṣār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mes’eleniñ kütüb-i ʿā’idesinde şevāhid-i keṣīre

2. **ḳabūl:**

Diğer 42

Satır: **6**

Doğru ve yerinde olduğunu onaylama.

ṣoñ zamānlarda Cezā’ir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

kabūl eder:

1. **ḳabūl eder:**-*er*

Diğer 30

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

kabūl ederek:

1. **ḳabūl ederek:**-*erek*

Diğer 100

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Karşılamak.

yoḳdur müteşekkil bir hey’eti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sā’iḳi şorunca ḫamsi hey’etiniñ

kabūl edilmişdir:

1. **ḳabūl edilmişdir:**-*miş*, -*dir*

Diğer 42

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Makbul sayılıp kullanılmak.

ṣoñ zamānlarda Cezā’ir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl

edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

kabūl etmiş:

1. **ḳabūl etmiş:**-*miş*
    Diğer 99
    Satır: **2**
    Kelime Tipi: -
    Onaylamak.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

kaç:

1. **ḳaç:**
    Diğer 3
    Satır: **5**
    Birçok, epey.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **ḳaç:**
    Diğer 40
    Satır: **8**
    Kaç adet, ne kadar.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

3. **ḳaç:**
    Diğer 54
    Satır: **19**
    Kaç tane.

Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

4. **ḳaç:**
    Kaside 1
    Mısra: **125**
    Kaç tane.

Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

5. **ḳaç:**
    Diğer 30
    Satır: **16**
    Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

6. **ḳaç:**
    Diğer 34
    Satır: **6**
    Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

7. **ḳaç:**
    Diğer 40
    Satır: **7**
    Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

8. **ḳaç:**
    Diğer 98
    Satır: **24**
    Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

9. **ḳaç:**
    Diğer 99
    Satır: **10**
    Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

10. **ḳaç:**

Diğer 114

Satır: **19**

Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

11. **ḳaçar:**-*ar*

Diğer 15

Satır: **15**

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

12. **ḳaçarken:**-*ar, -ken*

Diğer 20

Satır: **17**

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḫḫuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

13. **ḳaçan:**-*an*

Diğer 27

Satır: **18**

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

14. **ḳaçar:**-*ar*

Diğer 50

Satır: **9**

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da
köylerde baʿżı ḥastalıḳlarda insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

15. **ḳaçdıḳ:**-*dı, -k*

Diğer 101

Satır: **24**

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

16. **ḳaçdı:**-*dı*

Diğer 110

Satır: **3**

Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

17. **ḳaçmiş:**-*miş*

Diğer 112

Satır: **5**

Fırlamak.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

<u>ḳaça:</u>

1. **ḳaça:**

Diğer 30

Satır: **13**

Ne kadar bir para, değer karşılığında.

ḫattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḫattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

<u>ḳadaʾif:</u>

1. **ḳadaʾifiñ:**-*iñ*

Diğer 1

Mısra: **31**

Undan yapılan, tatlı olarak tüketilen türlü biçimlerde yiyecek.

Ḳadaʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

2. **ḳadāʾifiñ:**-*iñ*

Diğer 56

Satır: **3**

Undan yapılan, tatlı olarak tüketilen türlü biçimlerde yiyecek.

Ḳadāʾifiñ şöhretini bozarmış

Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

kadar:

1. **ḳadar:**

Diğer 6

Satır: **1**

Dek.

ḫāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince

ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

2. **ḳadar:**

Diğer 6

Satır: **7**

Dek.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz

ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

3. **ḳadar:**

Diğer 8

Satır: **3**

Dek.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar

uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı me̱seli ḍarb

4. **ḳadar:**

Diğer 8

Satır: **8**

Dek.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ

ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

5. **ḳadar:**

Diğer 11

Satır: **18**

Dek.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün

ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

6. **ḳadar:**

Diğer 16

Satır: **16**

Dek.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ

sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

7. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **6**

Dek.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa

bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

8. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **12**

Dek.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.

Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

9. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **15**

Dek.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda

Manyaṭ ve em̱sāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde żābīṭa-yı ṣaydiyye

10. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **6**

Dek.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra
Ḳaradeñiz'den aṣaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

11. **ḳadar:**
Diğer 19
Satır: **12**
Dek.
istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan
gümüş ve çamuḳa balıḳları

12. **ḳadar:**
Diğer 19
Satır: **15**
Dek.
kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup
bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi
taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

13. **ḳadar:**
Diğer 20
Satır: **6**
Dek.
dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir
balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi
balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

14. **ḳadar:**
Diğer 20
Satır: **20**
Dek.
olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir
āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider veʿ aynıʿ ameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ
ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

15. **ḳadar:**
Diğer 22
Satır: **10**
Dek.
çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen
daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna
ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

16. **ḳadar:**
Diğer 24
Satır: **2**
Dek.
Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra
baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn
ḳıyılara ḳadar uzamış.

17. **ḳadar:**
Diğer 32
Satır: **6**
Dek.
Ḫamsiniñ çıḳdıġını duyanlar onu müjdelercesine
birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan
ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

18. **ḳadar:**
Diğer 38
Satır: **3**
Dek.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir
buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla
sürülür veʿ aḳībinde

19. **ḳadar:**
Diğer 40
Satır: **12**
Dek.
Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir
mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ köşelerine
ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

20. **ḳadar:**
Diğer 40
Satır: **17**
Dek.
ṣularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır.
Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir.
Ora ḫalḳından otuz

21. **ḳadar:**
Diğer 41

Satır: **1**

Dek.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır
bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere
milyarlarca balıḳ sürfeleri

22. **ḳadar:**

Diğer 41

Satır: **17**

Dek.

yoḳdur. Ḥayvān bu şulara ḳadar gelir oradan büyük bir
voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf
kitleler ḥālinde

23. **ḳadar:**

Diğer 41

Satır: **21**

Dek.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ
bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre
Ṭrabzon şehri sāḥili

24. **ḳadar:**

Diğer 50

Satır: **11**

Dek.

meşelā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle
vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

25. **ḳadar:**

Diğer 51

Satır: **17**

Dek.

mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki
mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

26. **ḳadar:**

Diğer 52

Satır: **21**

Dek.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar
ṣoñra mizāḥ

27. **ḳadar:**

Diğer 60

Satır: **17**

Dek.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman
bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek
ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

28. **ḳadar:**

Diğer 62

Satır: **14**

Dek.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ
ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu şırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar
ṣoyulur ṣoñra başınıñ

29. **ḳadar:**

Diğer 63

Satır: **12**

Dek.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için
ḫayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī
gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

30. **ḳadar:**

Diğer 97

Satır: **6**

Dek.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet
sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve
baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

31. **ḳadar:**

Diğer 97

Satır: **17**

Dek.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

32. **ḳadardır:**-*dır*

Diğer 98

Satır: **5**

Dek.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

33. **ḳadar:**

Diğer 8

Satır: **4**

Denli.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣ̱eli ḍarb

34. **ḳadar:**

Diğer 8

Satır: **15**

Denli.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

35. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **12**

Denli.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

36. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **12**

Denli.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

37. **ḳadar:**

Diğer 21

Satır: **10**

Denli.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar.
Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

38. **ḳadar:**

Diğer 23

Satır: **7**

Denli.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẖla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

39. **ḳadar:**

Diğer 23

Satır: **19**

Denli.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feṣafeṣ-i mevcātdan
başḳa reṣḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neṣʾeli seslerimiz bozuyor.

40. **ḳadar:**

Diğer 27

Satır: **24**

Denli.

gözümüzüñ öñünde ḳoṣḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥṣer-āṣūb bir ḳaynaşma
aġıñ ża ʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve s̱emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

41. **ḳadar:**

Diğer 36

Satır: **19**

Denli.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

42. **ḳadar:**

Diğer 38

Satır: **18**

Denli.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

43. **ḳadar:**

Diğer 42

Satır: **13**

Denli.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

44. **ḳadar:**

Diğer 43

Satır: **20**

Denli.

teraḳḳī ʿāmilleri şayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

45. **ḳadar:**

Diğer 47

Satır: **24**

Denli.

faḳaṭ naşıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu fażla alınınca çoḳ şu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

46. **ḳadar:**

Diğer 48

Satır: **10**

Denli.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar şu

47. **ḳadar:**

Diğer 67

Satır: **14**

Denli.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

48. **ḳadar:**

Diğer 7

Satır: **23**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

49. **ḳadar:**

Diğer 8

Satır: **9**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

Müs̱elles̱ī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

50. **ḳadar:**

Diğer 8

Satır: **11**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

51. **ḳadar:**

Diğer 9

Satır: **13**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

52. **ḳadar:**

Diğer 17

Satır: **11**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

53. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **17**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

54. **ḳadar:**

Diğer 19

Satır: **17**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

55. **ḳadar:**

Diğer 21

Satır: **4**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fiʾāt yigirmi

paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẕla ṣatılır.

56. **ḳadar.:**

Diğer 23

Satır: **13**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı

ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile gönderecegiz her ḳayıḳda

57. **ḳadar:**

Diğer 27

Satır: **13**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi

aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

58. **ḳadar:**

Diğer 29

Satır: **3**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi

idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

59. **ḳadar:**

Diğer 29

Satır: **11**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500

oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

60. **ḳadar:**

Diğer 38

Satır: **2**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla

bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

61. **ḳadar:**

Diğer 39

Satır: **2**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḫayvānāt gübresi revācdadır.

Piyasaya göre fiʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

62. **ḳadarı:**-*ı*

Diğer 40

Satır: **19**

Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.
biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

63. **ḳadar:**
Diğer 45
Satır: **2**
Bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz.
ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

64. **ḳadar:**
Diğer 3
Satır: **10**
Gibi.
maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

65. **ḳadar:**
Diğer 99
Satır: **19**
Gibi.
Bu baḥis̱ de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

66. **ḳadar:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Gibi.
Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

67. **ḳadar:**
Diğer 15
Satır: **10**
Büyüklüğünde.
Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

68. **ḳadar:**
Diğer 16
Satır: **11**
Büyüklüğünde.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

69. **ḳadar:**
Diğer 35
Satır: **13**
Büyüklüğünde.
yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

70. **ḳadar:**
Diğer 56
Satır: **11**
Ölçüsünde.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

71. **ḳadar:**
Diğer 56
Satır: **13**
Miktarda.
Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

72. **ḳadar:**
Diğer 15
Satır: **21**
Süre belirten bir söz.
dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḫaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

73. **ḳadar:**

Diğer 29

Satır: **8**

Süre belirten bir söz.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrîben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

74. **ḳadar:**

Diğer 37

Satır: **9**

Süre belirten bir söz.

Ṭoprağa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli

üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

75. **ḳadar:**

Diğer 53

Satır: **19**

Süre belirten bir söz.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan

ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

76. **ḳadar:**

Diğer 58

Satır: **24**

Süre belirten bir söz.

Çünkü ekṣer olur nihān mübārek

Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

77. **ḳadar:**

Diğer 63

Satır: **21**

Değerinde.

mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.

ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOṣmāniyye 1309 ṣ 81

78. **ḳadar:**

Diğer 7

Satır: **16**

Ölçüsünde, derecesinde.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur ṣāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu

alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

79. **ḳadar:**

Diğer 7

Satır: **17**

Ölçüsünde, derecesinde.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ

ince ṣalıntılarını duyar.

80. **ḳadar:**

Diğer 46

Satır: **18**

Ölçüsünde, derecesinde.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az

olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

81. **ḳadar:**

Diğer 98

Satır: **19**

Ölçüsünde, derecesinde.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler

meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

82. **ḳadar:**

Diğer 114

Satır: **3**

Ölçüsünde, derecesinde.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her

nerede olursa olsun ṭoprāḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

kadeh:

1. **ḳadeḥlerimden:**-*ler*, -*im*, -*den*

Kaside 1

Mısra: **183**

İçki içmekte kullanılan küçük bardak.

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden
Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḥamsi

kadın:

1. **ḳadınlar:**-*lar*
   Diğer 1
   Mısra: **15**
   Erişkin dişi insan.

Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çağırışırlar hemān hemān mübārek

2. **ḳadın:**
   Diğer 20
   Satır: **21**
   Erişkin dişi insan.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

3. **ḳadınlarla:**-*lar*, -*la*
   Diğer 26
   Satır: **5**
   Erişkin dişi insan.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārṣaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

4. **ḳadın:**
   Diğer 45
   Satır: **9**
   Erkek nüfusun dışındaki kişiler, kadın nüfus.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

5. **ḳadın:**
   Diğer 45
   Satır: **11**
   Erkek nüfusun dışındaki kişiler, kadın nüfus.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

6. **ḳadınuñ:**-*uñ*
   Diğer 113
   Satır: **16**
   Hanımlar için kullanılan unvan sözü.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḥidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

kadın budu:

1. **ḳadın budu:**
   Muhammes 1
   Mısra: **23**
   Kelime Tipi: -
   Yumurtaya bulanarak yağda kızartılan bir tür pirinçli veya bulgurlu köfte.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

kadīm:

1. **ḳadīm:**
   Diğer 10
   Satır: **20**
   Eski.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **ḳadīm:**
   Diğer 13
   Satır: **7**
   Eski.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīṣ-i niʿmet ḥiṭābıdır.

kadr:

1. **ḳadr-i:**-*i*
   Diğer 13
   Satır: **19**
   Değer, itibar.

u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

2. **ḳadrine:**-*i*, -*n*, -*e*
   Diğer 33

Satır: **9**

Değer, itibar.

Vażʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez demişlerdir.

3. **ḳadrine:***-i, -n, -e*

Gazel 2

Mısra: **4**

Değer, itibar.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu şırma çevreye
Vaẕʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

kadr ü ḳıymetini bulduġu:

1. **ḳadr ü ḳıymetini bulduġu:***-duġ, -u*

Diğer 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Gereken değeri bulmak, kıymeti bilinmek.

Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

kaf:

1. **ḳafa:***-a*

Diğer 11

Satır: **6**

Arap alfabesinin yirmi birinci, Türklerin İslamiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılabına kadar 9-10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin yirmi dördüncü harfi ve bu harfin adı.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

kafes:

1. **ḳafesdi:***-di*

Diğer 28

Satır: **11**

Kafes tarzında yapılmış herhangi bir şey.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

kāfī:

1. **kāfī:**

Diğer 42

Satır: **7**

Yeterli.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ nasıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

2. **kāfī:**

Diğer 46

Satır: **18**

Yeterli.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

3. **kāfīydi:***-y, -di*

Kaside 1

Mısra: **34**

Yeterli.

Envāʿ-ı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

kāfī gelmedigi:

1. **kāfī gelmedigi:***-me, -dig, -i*

Diğer 29

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Mesafe için uygun olmak, elverişli olmak.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

kāfī görünür:

1. **kāfī görünür:***-ür*

Kaside 1

Mısra: **241**

Kelime Tipi: -

Yeterli görünmek.

Kāfī görünür bu rütbe taṭvīl
Mānende-i sarġana-yı ḫamsi

kāfile ḥālinde:

1. **ḳāfile ḥālinde:**

Diğer 40

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Topluluklar halinde, grup grup, takım takım.

Ḫamsi balığınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

kahramān:

1. **ḳahramān:**

Gazel 1

Mısra: **5**

Bir şey uğruna kan döken, yiğit kimse.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḥalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi içiñ biñ ḳanı var

kahve:

1. **ḳahve:**

Diğer 53

Satır: **6**

Hamsi suyu ile pişirilen kahve.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçığından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

kahve ṣuyundan:

1. **ḳahve ṣuyundan:**-*n, -dan*

Muhammes 1

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Hamsi suyu ile pişirilen kahve.

Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek lezzet verir

kahve-ḫāne:

1. **ḳahve-ḫānelerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 27

Satır: **2**

Para ile kahve, çay vb. şeyler içilen ve oturulup konuşulan, vakit geçirilen dükkan, kahve, kafe. II Han kahvehanesi.

ölçülen ağımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

2. **ḳahve-ḫānelere:**-*ler, -e*

Diğer 30

Satır: **8**

Para ile kahve, çay vb. şeyler içilen ve oturulup konuşulan, vakit geçirilen dükkan, kahve, kafe. II Han kahvehanesi.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

Kahya:

1. **Kahyamuz:**-*muz*

Diğer 109

Satır: **5**

Ali Osman Kahya.

Kahyamuz Laz uşaġu
Cānfesdendur ḳuşaġu

ḳāʿide:

1. **ḳāʿidesince:**-*si, -n, -ce*

Diğer 11

Satır: **5**

Kural.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḫap lafẓında marrü'ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

ḳāʾil:

1. **ḳāʾildi:**-*di*

Kaside 1

Mısra: **3**

Razı olmuş, boyun eğmiş.

Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

ḳāʾim-maḳām beg'iñ:

1. **ḳāʾim-maḳām beg'iñ:**-*iñ*

Diğer 101

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Dönemin ilçede devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi, ilçebay.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

kal:

1. **ḳalır.:**-*ır*

Diğer 6

Satır: **2**

Olmak, herhangi bir durumda bulunmak.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir
ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu içün
ḫamsi yemlenmek üzere

2. **ḳalıyormuş.:**-*ı, -yor, -mış*

Diğer 6

Satır: **26**

Durmak.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş
bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç
ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

3. **ḳalan:**-*an*

Diğer 38

Satır: **5**

Durmak.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları
yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla
sürülmeyen yerlerde bu işi

4. **ḳalmasıyladır.:**-*ma, -sı, -y, -la, -dır*

Diğer 9

Satır: **24**

Yapamamak.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ
ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

5. **ḳalırlar.:**-*ır, -lar*

Diğer 18

Satır: **7**

Dışarı çıkamayacak durumda bulunmak.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ
içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

6. **ḳalmaz:**-*maz*

Diğer 14

Satır: **14**

İçinde olmak, kaplamış olmak.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış
gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü
büyütda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

7. **ḳalan:**-*an*

Diğer 25

Satır: **8**

Bugüne kadar sürüp gelmek.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla
işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız
bir Venedik

8. **ḳalmazmış:**-*maz, -mış*

Diğer 41

Satır: **14**

Var durumda olmak, mevcut bulunmak.

sardalya ikinci morina balıġı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ
farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

9. **ḳalır:**-*ır*

Diğer 42

Satır: **25**

Sırası gelmek.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine
sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde
yenir biraz da

10. **ḳalmazsa:**-*maz, -sa*

Diğer 50

Satır: **15**

Bir şey tükenmemek, bitmemek.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

11. **ḳalmamış:**-*ma, -mış*

Diğer 66

Satır: **13**

Bir şey tükenmemek, bitmemek.

Baḳdım ḫamsi ḳalmamış
Başladım aġlamaya

12. **ḳalmazsa:**-*maz, -sa*

Gazel 2

Mısra: **21**

Bir şey tükenmemek, bitmemek.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

13. **ḳalmaz:**-*maz*

Diğer 56

Satır: **14**

Durumuna gelmek, durumunda olmak.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

14. **ḳalan:**-*an*

Diğer 61

Satır: **13**

Artakalmak.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

15. **ḳalan:**-*an*

Diğer 5

Satır: **13**

Olduğu yerde ve olduğu halde kalmak.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

16. **ḳalmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 62

Satır: **20**

Olduğu yerde ve olduğu halde kalmak.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

17. **ḳalmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 63

Satır: **11**

Olduğu yerde ve olduğu halde kalmak.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

18. **ḳaldi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **26**

Olduğu yerde ve olduğu halde kalmak.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duṣdi denuze İḥsān dedi baña çi

kālā:

1. **ḳala:**

Diğer 38

Satır: **4**

Bir zamanı başka bir zamana göre belirtmek için kullanılır.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

2. **kālāsını:**-*sı, -n, -ı*

Kaside 1

Mısra: **15**

Çok değerli kumaş.

Kālāsını hep giyerken eller
Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

kalabaluk:

1. **ḳalabaluḳ:**

Diğer 105

Satır: **20**

Kalabalık, sayıca çok.

Ḳoṣḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

2. **ḳalabaluḳ:**

Diğer 112

Satır: **14**

Kalabalık, sayıca çok.

Sīnesi yumuṣaḳlar
Hey bu ne ḳalabaluḳ

kalay:

1. **ḳalaydan:**-*dan*

Diğer 105

Satır: **12**

Kalay elementinden yapılan.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

2. **ḳalaydandur:**-*dan, -dur*

Diğer 105

Satır: **12**

Kalay elementinden yapılan.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

kalaycu:

1. **ḳalaycu:**

Diğer 110

Satır: **22**

Kalaycı, kap kalaylayan kimse.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

ḳalb:

1. **ḳalb:**

Diğer 5

Satır: **7**

Kan dolaşımını sağlayan organ.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **ḳalbden:**-*den*

Diğer 7

Satır: **6**

Kan dolaşımını sağlayan organ.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

3. **ḳalb:**

Diğer 9

Satır: **3**

Kan dolaşımını sağlayan organ.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

4. **ḳalbi:**-*i*

Diğer 11

Satır: **6**

Bir durumdan başka bir duruma, bir şekilden başka bir şekle çevirme, değiştirme.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

5. **ḳalbe:**-*e*

Muhammes 2

Mısra: **3**

Gönül, iç.

Başḳa bir lezẕet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

6. **ḳalbe:**-*e*

Muhammes 3

Mısra: **1**

Gönül, iç.

Başḳa bir lezẕet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

kalb rāḥatsızlıkları:

1. **ḳalb rāḫatsızlıḳları:**

Diğer 47

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Kalp hastalıkları, kalple ilgili sorunlar.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

kaldır:

1. **ḳaldıracaġı:**-*acaġ, -ı*

Diğer 34

Satır: **16**

Bulunduğu yerden almak, alıp başka yere götürmek. II Nakletmek.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

2. **ḳaldıraraḳ:**-*araḳ*
Diğer 101
Satır: **2**
Yukarı doğru hareket ettirmek.
bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

3. **ḳaldırup:**-*up*
Diğer 107
Satır: **23**
Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.
oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

ḳalem ṣuʿarāsı:

1. **ḳalem ṣuʿarāsı:**
Diğer 67
Satır: **2**
Kelime Tipi: **-**
Divan şiiri tarzından etkilenen okuryazar halk şairi.
Ṣāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem ṣuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

ḳalem ṣuʿarāsınıñ:

1. **ḳalem ṣuʿarāsınıñ:**-*nıñ*
Diğer 68
Satır: **5**
Kelime Tipi: **-**
Divan şiiri tarzından etkilenen okuryazar halk şairi.
ḳalem ṣuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdığı
vardır.

kaleme almış:

1. **kaleme almış:**-*mış*
Diğer 106
Satır: **18**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yazmak.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

kalġan:

1. **ḳalġanları:**-*lar, -ı*
Diğer 105
Satır: **19**
Kalkan balığı.
Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

kalīle:

1. **ḳalīle:**
Diğer 10
Satır: **9**
Az, çok olmayan.
nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẓūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

kalın:

1. **ḳalın:**
Diğer 29
Satır: **2**
Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan, ince karşıtı.
Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

kalk:

1. **ḳalḳar:**-*ar*
Diğer 1
Mısra: **86**
Hastalıktan kurtulmak.
Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

2. **ḳalḳar:**-*ar*

Diğer 51

Satır: **13**

Hastalıktan kurtulmak.

Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

3. **ḳalḳan:**-*an*

Diğer 52

Satır: **12**

Dik bir hal almak, dik durmak.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

4. **ḳalḳarlar:**-*ar*, -*lar*

Diğer 102

Satır: **16**

Girişmek, başlamak, davranmak.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mısır ekerler

5. **ḳalḳduḳ.:**-*duḳ*

Diğer 106

Satır: **20**

Taşıtlar yola çıkmak.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ.
Havāmız bir cün

6. **ḳalḳdi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **8**

Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

7. **ḳalḳdum:**-*dum*

Diğer 107

Satır: **25**

Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣığınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

8. **ḳalḳalum:**-*alum*

Diğer 111

Satır: **16**

Yola çıkmak, hareket etmek.

Hasret olduḳ tenize
Ha ḳalḳalum uşaḳlar

<u>ḳalḳan:</u>

1. **ḳalḳan:**

Diğer 16

Satır: **3**

Gövdesi kalkan biçiminde, derisinin üzerinde düğme gibi kemikler bulunan, alt çenesi sivri, ağzı eğik, gözleri sol tarafta, çok makbul, beyaz etli, boyu bir metreyi bulabilen büyük yassı balık. Rhombus maximus.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

<u>ḳalḳan balıġı:</u>

1. **ḳalḳan balıġı:**

Diğer 16

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Gövdesi kalkan biçiminde, derisinin üzerinde düğme gibi kemikler bulunan, alt çenesi sivri, ağzı eğik, gözleri sol tarafta, çok makbul, beyaz etli, boyu bir metreyi bulabilen büyük yassı balık. Rhombus maximus.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

2. **ḳalḳan balıġı:**

Gazel 3

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Gövdesi kalkan biçiminde, derisinin üzerinde düğme gibi kemikler bulunan, alt çenesi sivri, ağzı eğik, gözleri sol tarafta, çok makbul, beyaz etli, boyu bir

metreyi bulabilen büyük yassı balık. Rhombus maximus.
Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḥalḳı zīrā ḥamsiniñ ṭuġyānı var

kalḳış:
1. **ḳalḳışan:**-*an*
Diğer 17
Satır: **14**
Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, girişmek, tecrübe etmek.
büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḥamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

kalori:
1. **ḳalori:**
Diğer 98
Satır: **18**
Dokular içinde yanan besinlerin vücudun sıcaklık ve enerjisini sağlama değerini gösteren birimi.
vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḥamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

kaloz balığı:
1. **kaloz balığı:**
Diğer 14
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Kolyoz balığı. Uskumrugillerden, Karadeniz, Marmara ve Akdeniz'de yaşayan uskumruya çok benzeyen kemikli balık. Scomber coilas.
Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

kālūbelādan beri:
1. **ḳālūbelādan beri:**
Diğer 100
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Ezelden beri, çok eskiden beri.
eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḥamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

kāmilen:
1. **kāmilen:**
Diğer 36
Satır: **19**
Tam olarak, tamamen, noksansız.
Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḥamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

2. **kāmilen:**
Diğer 104
Satır: **9**
Büsbütün, tam olarak.
beytiyle ḥamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski ṣuʿarānıñ kāmilen ḥamse
ṣāḥibi olması ve ḥamse ile ḥamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

kamışa dizerler:
1. **ḳamışa dizerler:**-*er, -ler*
Diğer 15
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Kamıştan yapılmış ince şişe geçirmek.
bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḥapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḥurde ḳıyıp darçın

kamışlı pıraşa:
1. **ḳamışlı pıraşa:**
Diğer 114
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Bir pırasa türü.
Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraşa
Bāġçe-vān Vallāhi efendim vardır ḳamışlı pıraşa ḳartalıñ pıraşası

kamışlu pıraşa:
1. **ḳamışlu pıraşa:**
Diğer 114

Satır: **23**

Kelime Tipi: **-**

Bir pırasa türü.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamiṣsun citāb

kāmūs:

1. **ḳāmūslarda:**-*lar, -da*

Diğer 13

Satır: **17**

Lügat kitabı, sözlük.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ

ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

kamyonet:

1. **kamyonet:**

Diğer 2

Mısra: **18**

Yük taşıyan küçük kamyon, pikap.

Sālim ḫamsi yerim ben seve seve

Kamyonet yüklerim yetmezse deve

kan:

1. **ḳanı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **55**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı

Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

2. **kan:**

Diğer 5

Satır: **7**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde

böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

3. **ḳanı:**-*ı*

Diğer 5

Satır: **4**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

4. **kana:**-*a*

Diğer 7

Satır: **6**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣüretle çıḳan ṣudaki havā

ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

5. **ḳanı:**-*ı*

Diğer 7

Satır: **11**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḫayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

6. **ḳanınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 9

Satır: **23**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan

ḳalmasıyladır.

7. **ḳanı:**-*ı*

Diğer 60

Satır: **13**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir

teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

8. **ḳanı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **2**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

9. **ḳanı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **4**

Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

10. **ḳanmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **123**

Daha fazlasına ihtiyaç hissettirmeyecek kadar içmek suretiyle doymak.

Bağlansa Ṣaṭṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

11. **ḳanı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **6**

Can.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

kanāʿat-kār:

1. **ḳanāʿat-kār:**

Diğer 100

Satır: **14**

Elindeki ile yetinen, fazlasını istemeyen, kanaat sahibi.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

kanad:

1. **ḳanadları:**-*lar, -ı*

Diğer 5

Satır: **4**

Bazı balıklarda yüzgeç.

havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış aʿżāsı gözleri aġzı
burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları
ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **ḳanadları:**-*lar, -ı*

Diğer 6

Satır: **4**

Bazı balıklarda yüzgeç.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

3. **ḳanadları:**-*lar, -ı*

Diğer 8

Satır: **15**

Bazı balıklarda yüzgeç.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḫayret etsek yeridir

4. **ḳanad:**

Diğer 9

Satır: **3**

Bazı balıklarda yüzgeç.

İç aʿżāsı Beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir Ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

5. **ḳanadları:**-*lar, -ı*

Diğer 18

Satır: **18**

Bazı balıklarda yüzgeç.

Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

6. **ḳanadı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **51**

Kuşlarda uçmayı sağlayan organ.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

7. **ḳanadı:**-*ı*

Diğer 59

Satır: **15**

Kuşlarda uçmayı sağlayan organ.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

kanad kisi:

1. **ḳanad kisi:**

Diğer 9

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Yüzme kesesi, hava kesesi.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

kanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir:

1. **ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir:**-*meli, -dir*

Diğer 59

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Kuş gövdesine benzeyen hamsikuşunu hızlıca yemek.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

kanadlar:

1. **ḳanadları:**-*ı*

Diğer 63

Satır: **18**

Hamsi balığının karın yüzgeçleri.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

Kanber:

1. **Ḳanber:**

Diğer 108

Satır: **16**

Yusuf Ziya'nın Akbaba Dergisi'nde kullandığı mahlas.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

kanda:

1. **ḳanda:**

Diğer 50

Satır: **25**

Nerede.

Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

2. **ḳanda:**

Gazel 1

Mısra: **10**

Nerede.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

Ḳandīlkaya:

1. **Ḳandīlkaya:**

Diğer 24

Satır: **6**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

2. **Ḳandīlḳaya:**

Diğer 25

Satır: **22**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

3. **Ḳandīlkaya'nıñ:**-*nıñ*

Diğer 25

Satır: **2**

Trabzon şehrinde bulunan bir semt.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

Ḳandīlḳaya sāḥili:

1. **Ḳandīlḳaya sāḥili:**

Diğer 88

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinde bulunan bir semtteki sahil.

Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya
sāḥili şarḳdan görünüş.

kandır:

1. **ḳandırır.:**-*ır*

Diğer 37

Satır: **8**

Engellemek.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ
tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu
ḳandırır.

kāniʿ:

1. **ḳāniʿ:**

Diğer 103

Satır: **18**

Razı olmuş, kabullenmiş.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir
balıḳ baḫṣi lazımsa

kanı şovukdur:

1. **ḳanı şovuḳdur:**-*dur*

Diğer 7

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Vücut ısıları yaşadıkları ortamın ısısına göre değişen.

onda havā bulunmadıġındandır.
Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

kanlı cānlı:

1. **ḳanlı cānlı:**

Kaside 1

Mısra: **219**

Kelime Tipi: -

Balık için denizden yeni çıkmış olan, taze.

Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

kanlı cānlı olduġundan:

1. **ḳanlı cānlı olduġundan:**-*duġ, -u, -n, -dan*

Muhammes 2

Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Kana ve cana sahip olmak. II Balık için denizden yeni çıkmış olmak, taze olmak.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

kanṭārulan:

1. **ḳanṭārulan:**

Diğer 115

Satır: **24**

Kantar ile.

C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun
Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley mişun olur
ḫamsinun ṭāvasu olur

ḳānūn:

1. **ḳānūnu:**-*u*

Diğer 64

Satır: **16**

Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, tırnak adı verilen çalgılarla çalınan ince saz çalgısı.

Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

kānūn-ı evvel:

1. **kānūn-ı evvel:**

Diğer 19

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Aralık ayının eski adı, ilk kanun, birinci kanun.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup
bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi
taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

kānūn-i evveliñ:

1. **kānūn-i evveliñ:**-*iñ*

Diğer 11

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Aralık ayının eski adı, ilk kanun, birinci kanun.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

kānūn-ı sānī:

1. **kānūn-ı s̱ānī:**

Diğer 4

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Ocak ayının eski adı, son kanun, ikinci kanun.

19 Kānūn-ı s̱ānī 1928 Perşenbe Ṭrabzon

2. **kānūn-ı s̱ānī:**

Diğer 40

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Ocak ayının eski adı, son kanun, ikinci kanun.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

kānūn-ı sānīden:

1. **kānūn-ı s̱ānīden:**-*den*

Diğer 22

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Ocak ayının eski adı, son kanun, ikinci kanun.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

2. **kānūn-ı s̱ānīden:**-*den*

Diğer 98

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ocak ayının eski adı, son kanun, ikinci kanun.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

ḳanūn-i sānīniñ:

1. **ḳanūn-i s̱ānīniñ:**-*niñ*

Diğer 11

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Ocak ayının eski adı, son kanun, ikinci kanun.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

kānūn-ı sāniyyeden:

1. **kānūn-ı s̱ānīden:**-*den*

Diğer 16

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Ocak ayının eski adı, son kanun, ikinci kanun.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

kānūn-ı vücūda:

1. **kānūn-ı vücūda:**-*a*

Kaside 1

Mısra: **109**

Kelime Tipi: -

Vücudun ateş ocağı. II Mide.

Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māşa-yı ḫamsi

kap:

1. **ḳap:**

Diğer 11

Satır: **7**

Kapmak fiilinin emir kipiyle çekimlenmiş hali. Birdenbire yakala, çekerek al anlamındadır.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışṣı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

2. **ḳap:**

Diğer 11

Satır: **9**

Kapmak fiilinin emir kipiyle çekimlenmiş hali. Birdenbire yakala, çekerek al anlamındadır.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

3. **ḳap:**

Diğer 11

Satır: **10**

Kapmak fiilinin emir kipiyle çekimlenmiş hali. Birdenbire yakala, çekerek al anlamındadır.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

4. **ḳapıp:**-*ıp*

Diğer 11

Satır: **13**

Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur
va'l-lāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

5. **ḳapdaki:**-*da, -ki*

Diğer 33

Satır: **23**

İçinde hamsi bulunan şey.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar fażla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

6. **ḳaplarına:**-*ları, -n, -a*

Diğer 33

Satır: **21**

İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

7. **ḳap:**

Diğer 34

Satır: **14**

İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

8. **ḳap:**

Diğer 58

Satır: **24**

İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.

Çünkü ekşer olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

<u>ḳapaġ:</u>

1. **ḳapaġı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **17**

Tavanın üstünü örtmeye ve içindeki yemeğin pişmesi için önce bir yüzünü sonra öbür yüzünü çevirmeye yarayan düz nesne.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

2. **ḳapaġı:**-*ı*

Diğer 60

Satır: **16**

Teneke kutunun üstünü örtmeye yarayan nesne.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

<u>kapak:</u>

1. **ḳapaḳsız:**-*sız*

Diğer 8

Satır: **1**

Göz kapağı.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

2. **ḳapaḳ:**

Diğer 55

Satır: **19**

Tavanın üstünü örtmeye ve içindeki yemeğin pişmesi için önce bir yüzünü sonra öbür yüzünü çevirmeye yarayan düz nesne.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

3. **ḳapaḳla:**-*la*

Diğer 55

Satır: **22**

Tavanın üstünü örtmeye ve içindeki yemeğin pişmesi için önce bir yüzünü sonra öbür yüzünü çevirmeye yarayan düz nesne.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẕla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

ḳapdan:

1. **ḳapdandan:**-*dan*

Diğer 105

Satır: **14**

Kaptan, gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli.

Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

ḳapıl:

1. **ḳapılmadan:**-*madan*

Diğer 48

Satır: **7**

Bir durumun etkisi altında kalmak, bir şeye kendini kaptırmak.

teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

ḳapış:

1. **ḳapışdırırcasına:**-*dır, -ır, -casına*

Diğer 11

Satır: **13**

Birlikte bir şeyin üzerine üşüşüp aceleyle almak, kapmak.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe
baḳ demek olur
va’l-lāhu aʿlem bi’ṣ-ṣavāb.

ḳapışıl:

1. **ḳapışılır:**-*ır*

Diğer 59

Satır: **22**

Üzerine üşüşülüp tüketilmek.

azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü şayılır ḳılçıḳsız
ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar
arasında ḳapışılır böyle yerde

ḳapla:

1. **ḳaplayan:**-*y, -an*

Diğer 8

Satır: **17**

Bir yüzeyi döşemek, başka bir nesne ile örtmek.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir
bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

2. **ḳaplayacaḳ:**-*y, -acaḳ*

Diğer 17

Satır: **23**

Bir yüzeyi döşemek, başka bir nesne ile örtmek.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun
aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda
bulunur.

3. **ḳaplamış:**-*mış*

Diğer 26

Satır: **9**

Etkisini kuvvetle hissettirmek, hakim olmak.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde
şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç
ḳırmızı ışıḳ parlıyor

4. **ḳaplamış:**-*mış*

Muhammes 2

Mısra: **5**

Yayılıp doldurmak. II Bir şeyin nitelikleri herkesçe bilinir olmak.

Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

kaplı:

1. **ḳaplı:**
   Diğer 24
   Satır: **22**
   Kaplanmış.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

kapmak:

1. **ḳapmaḳ:**
   Diğer 11
   Satır: **7**
   Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
sāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışṣı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

ḳaʿr:

1. **ḳaʿrında:**-*ı, -n, -da*
   Kaside 1
   Mısra: **163**
   Denizin dibi.

Ḳaʿrında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

kār edecegine:

1. **kār edecegine:**-*eceg, -i, -n, -e*
   Diğer 17
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: -
   Kazanç sağlamak, kazanmak.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

kara:

1. **ḳara:**
   Diğer 35
   Satır: **17**
   Kara renkli toprak, verimli toprak.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

2. **ḳaralarda:**-*lar, -da*
   Diğer 64
   Satır: **2**
   Sahil.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

3. **ḳaralarda:**-*lar, -da*
   Kaside 1
   Mısra: **192**
   Sahil.

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

4. **ḳaralarda:**-*lar, -da*
   Diğer 66
   Satır: **3**
   Ev. II Yemek pişen yer.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

5. **ḳaralar:**-*lar*
   Diğer 100
   Satır: **20**
   Karada yaşayan kimseler.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

6. **ḳaralarda:**-*lar, -da*
   Diğer 102
   Satır: **18**
   Denizin dışındaki yerler.

Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

7. **ḳaraya:**-*y, -a*
   Diğer 108

Satır: **15**

Sahile doğru.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya

Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

8. **ḳaralar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **3**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri

ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

9. **ḳaralarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 24

Satır: **15**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil

yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

10. **ḳara:**

Diğer 26

Satır: **9**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor

ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

11. **ḳarada:**-*da*

Diğer 26

Satır: **10**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor

ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

12. **ḳaralarda:**-*lar, -da*

Diğer 34

Mısra: **18**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.

Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

13. **ḳaralarda:**-*lar, -da*

Diğer 37

Mısra: **16**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki

ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

14. **ḳaralarda:**-*lar, -da*

Diğer 37

Satır: **16**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki

ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

15. **ḳarada:**-*da*

Diğer 111

Satır: **25**

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü.

Ḫamsi ṭutduḳ ḳarada

Aḳbaba ṣayı 298 1347 Ḳarġa

kara kışı:

1. **ḳara ḳışı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Kış ortası, kışın en şiddetli zamanı, zemheri.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i sānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün

ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

kara okka:

1. **ḳara oḳḳa:**

Diğer 99

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Eskiden kullanılan bir ağırlık ölçüsü birimi.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḥṣ-i maḥṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

ḳarabaṭaḳ:

1. **ḳarabaṭaḳlar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **1**

Karabatakgillerden, balıkla beslenen, gagası uzun ve sivri, kara tüylü bir deniz kuşu.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

2. **ḳarabaṭaḳlar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **12**

Karabatakgillerden, balıkla beslenen, gagası uzun ve sivri, kara tüylü bir deniz kuşu.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

3. **ḳarabaṭaḳlara:**-*lar*, -*a*

Diğer 26

Satır: **6**

Karabatakgillerden, balıkla beslenen, gagası uzun ve sivri, kara tüylü bir deniz kuşu.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḫattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

karabiber:

1. **ḳarabiberi:**-*i*

Diğer 53

Satır: **23**

Karabibergillerin örnek bitkisi olan, zeytinsi, meyvelerin taneleri yuvarlak, yaprakları kalp biçiminde, tırmanıcı bir bitkinin baharat olarak kullanılan kuru ve siyah tanesi.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

2. **ḳarabiber:**

Diğer 58

Satır: **8**

Karabibergillerin örnek bitkisi olan, zeytinsi, meyvelerin taneleri yuvarlak, yaprakları kalp biçiminde, tırmanıcı bir bitkinin baharat olarak kullanılan kuru ve siyah tanesi.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

3. **ḳarabiber:**

Diğer 59

Satır: **3**

Karabibergillerin örnek bitkisi olan, zeytinsi, meyvelerin taneleri yuvarlak, yaprakları kalp biçiminde, tırmanıcı bir bitkinin baharat olarak kullanılan kuru ve siyah tanesi.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

karaciger:

1. **ḳaraciger:**

Diğer 5

Satır: **7**

Karın boşluğunun sağ üst bölgesinde bulunan, öd salgılayan, şeker depolayan, iri, açık kahverengi organ.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **ḳaraciger:**

Diğer 9

Satır: **3**

Karın boşluğunun sağ üst bölgesinde bulunan, öd salgılayan, şeker depolayan, iri, açık kahverengi organ.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırṣaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

karacigerinden çıkmış:

1. **ḳaracigerinden çıḳmış:**-*mış*

Diğer 99

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir şeyden türemek, meydana gelmek.

Ḫamsi bir maḥlūḳ-ı aşīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

Karadeñiz:

1. **Ḳaradeñiz'e:**-*e*

Diğer 5

Satır: **2**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

2. **Ḳaradeñiz'e:**-*e*

Diğer 6

Satır: **3**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

3. **Ḳaradeñiz'e:**-*e*

Diğer 6

Satır: **26**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

4. **Ḳaradeñiz'de:**-*de*

Diğer 16

Satır: **3**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

5. **Ḳaradeñiz'den:**-*den*

Diğer 19

Satır: **5**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

6. **Ḳaradeñiz'e:**-*e*

Diğer 19

Satır: **7**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

7. **Ḳaradeñiz'le:**-*le*

Diğer 19

Satır: **14**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

8. **Ḳaradeñiz'e:**-*e*

Diğer 40

Satır: **1**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

9. **Ḳaradeñiz'iñ:**-*iñ*

Diğer 40

Satır: **12**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç şularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

10. **Ḳaradeñiz:**

Diğer 41

Satır: **8**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

11. **Ḳaradeñiz'iñ:**-*iñ*

Diğer 41

Satır: **1**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

12. **Ḳaradeñiz'e:**-*e*

Diğer 97

Satır: **18**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

13. **Ḳaradeñizdeki:**-*de, -ki*

Diğer 100

Satır: **6**

Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla Kafkasya arasında uzanan iç deniz.

Ḫamsiler ve Ḫamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

Karadeñiz kantosu:

1. **Ḳaradeñiz ḳanṭosu:**

Diğer 105

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Eskiden tuluat tiyatrolarında, eğlence yerlerinde, allı pullu giyinmiş kadınlar tarafından şarkı söylenerek oynanan oyun ve bu oyunla birlikte söylenen İtalyan musikisinin etkisindeki hafif ve basit şarkı.

Āyīne numero 8 1337 1921
Ḳaradeñiz Ḳanṭosu

2. **Ḳaradeñiz ḳanṭosu:**

Diğer 152

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Eskiden tuluat tiyatrolarında, eğlence yerlerinde, allı pullu giyinmiş kadınlar tarafından şarkı söylenerek oynanan oyun ve bu oyunla birlikte söylenen İtalyan musikisinin etkisindeki hafif ve basit şarkı.

Ḳaradeñiz Ḳanṭosu
Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

Karadeñiz sāḥiliniñ:

1. **Ḳaradeñiz sāḥiliniñ:**-*niñ*

Diğer 97

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Karadeniz'in kıyı kesimleri.

ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

Karadeñizli:

1. **Ḳaradeñizli:**

Diğer 114

Satır: **2**

Karadeniz bölgesinden olan kimse.

Ḫamsi Gübresi
Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

Karadeñuz:

1. **Ḳaradeñuz'uñ:**-*uñ*

Diğer 105

Satır: **20**

Karadeniz.

Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

2. **Ḳaradenuz'dan:**-*dan*
Diğer 115
Satır: **24**
Karadeniz.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

3. **Ḳaradenuz'uñ:**-*uñ*
Diğer 115
Satır: **23**
Karadeniz.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

karañlıġ:
1. **ḳarañlıġıñ:**-*ıñ*
Diğer 20
Satır: **9**
Işıklı olmama durumu.
āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **ḳarañlıġıñ:**-*ıñ*
Diğer 20
Satır: **20**
Işıklı olmama durumu.
olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

karañlıḳ:
1. **ḳarañlıḳda:**-*da*
Diğer 18
Satır: **5**
Işıklı olmama durumu.
ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

2. **ḳaranlıḳ:**
Diğer 26
Satır: **9**
Işıklı olmama durumu.
ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

karar:
1. **ḳarardıġı:**-*dıġ, -ı*
Diğer 18
Satır: **3**
Aydınlığı azalmak, karanlık olmak.
āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

karār verdik:
1. **ḳarār verdik:**-*di, -k*
Diğer 100
Satır: **20**
Kelime Tipi: **-**
Bir meseleyi hükme bağlamak, ne yapılması gerektiği hususunda kesin hükme varmak.
Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

2. **ḳarār verdik:**-*di, -k*
Diğer 103
Satır: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bir meseleyi hükme bağlamak, ne yapılması gerektiği hususunda kesin hükme varmak.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

karārını verdik:

1. **ḳarārını verdik:**-*di, -k*

Diğer 103

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir meseleyi hükme bağlamak, ne yapılması gerektiği hususunda kesin hükme varmak.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

karaṭavuk:

1. **ḳaraṭavuḳlara.:**-*lar, -a*

Diğer 26

Satır: **6**

Karatavukgillerden, tüyleri kara, meyve ve böceklerle beslenen ötücü kuş.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

karatenuz:

1. **ḳaratenuz'da.:**-*da*

Diğer 111

Satır: **6**

Karadeniz.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḫaçan
döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum
Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

karaya çıkar:

1. **ḳaraya çıḳar:**-*ar*

Diğer 6

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Denizden karaya gelmek.

Ḫalḳa zaḥmet vermemek çün kendi çıḳar ḳaraya denilir.

2. **ḳaraya çıḳar:**-*ar*

Muhammes 2

Mısra: **74**

Kelime Tipi: -

Denizden karaya gelmek.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

karaya düşdügü:

1. **ḳaraya düşdügü:**-*düg, -ü*

Diğer 6

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Deniz içinde bulunan bir şey akıntı veya dalga ile kıyıya atılmak.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928
Cumʿa Ṭrabzon

karaya vurdu:

1. **ḳaraya vurdu:**-*du*

Diğer 6

Satır: **9**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok bol olmak.

Ḫamsi vurdu ḳaraya
Oḳḳası beş paraya

karaya vurması:

1. **ḳaraya vurması:**-*ma, -sı*

Diğer 5

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Deniz içindeki bir cismin su yüzünde görünür hale gelmesi.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

karbon:

1. **ḳarbon:**

Diğer 7

Satır: **13**

Karbondioksit.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

kardaş:

1. **ḳardaşunuñ:**-*u, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **14**

Kardeş.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni
büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd
hemşīresinuñ yengesinuñ

kardeş:

1. **ḳardeşimiz:**-*imiz*

Diğer 104

Satır: **22**

Aynı fikir ve inancı taşıyan, değer verilen ortak bir bağın birbirine bağladığı kimselerden her biri.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

Ḳarekin Efendi:

1. **Ḳarekin Efendi:**

Diğer 13

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Balıkçılıkla ilgili çeşitli görevlerde bulunan yazar, Türkiye'de Balık ve Balıkçılık eseriyle tanınmıştır.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḥamsi sevāḥil ḥalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḥalḳ-ı sevāḥil
bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

karġa:

1. **ḳarġa:**

Diğer 111

Satır: **26**

Ercüment Ekrem Talu'nun Akbaba Dergisi'nde kullandığı takma ad.

Ḥamsi ṭutduḳ ḳarada
Aḳbaba ṣayı 298 1347 Ḳarġa

kāriʾ:

1. **ḳāriʾler:**-*ler*

Diğer 103

Satır: **11**

Okuyucu.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

2. **ḳāriʾleri:**-*ler, -i*

Diğer 103

Satır: **11**

Okuyucu.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

3. **ḳāriʾlerimizi:**-*ler, -imiz, -i*

Diğer 103

Satır: **16**

Okuyucu.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

ḳaʿr-ı yemmden:

1. **ḳaʿr-ı yemmden:**-*den*

Kaside 1

Mısra: **229**

Kelime Tipi: -

Denizin dibi.

Teʾyīdine geldi ḳaʿr-ı yemmden
Āvāze-i hay hay-ı ḥamsi

ḳarīb:

1. **ḳarībdir.:**-*dir*

Diğer 16

Satır: **8**

-e yakın.

ḥalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

2. **ḳarīb:**

Diğer 17

Satır: **3**

-e yakın.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḥamsi tarlalara dökülür.
Bununñ ḥavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫşe eṭibbā meʾzūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

karın:

1. **ḳarınları:**-*ları*

Diğer 5

Satır: **16**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

2. **ḳarnı:**-*ı*

Diğer 6

Satır: **15**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

3. **ḳarnınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 8

Satır: **12**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

4. **ḳarnınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 17

Satır: **19**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

5. **ḳarnı:**-*ı*

Diğer 62

Satır: **12**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

6. **ḳarnı:**-*ı*

Diğer 63

Satır: **1**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳā'ime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

7. **ḳarnından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 63

Satır: **2**

İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳā'ime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

8. **ḳarnından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 63

Satır: **7**

Karın bölgesi.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

<u>karın ḳanadları:</u>

1. **ḳarın ḳanadları:**

Diğer 8

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Hamsinin karın bölgesinde bulunan yüzgeçler.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

<u>karış:</u>

1. **ḳarışdan:**-*dan*

Diğer 7

Satır: **24**

Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

2. **ḳarışı:**-*ı*
Diğer 7
Satır: **25**
Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḥtimāliyledir

3. **ḳarışdan:**-*dan*
Diğer 14
Satır: **19**
Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

4. **ḳarış:**
Diğer 15
Satır: **10**
Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

5. **ḳarış:**
Diğer 16
Satır: **11**
Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

6. **ḳarış:**
Diğer 115
Satır: **2**
Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

7. **ḳarışaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 34
Satır: **21**
Birbiri içinde dağılmak, birleşmek.
biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

karışda bir:
1. **ḳarışda bir:**
Diğer 27
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Her karışta bir tane.
ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

karışdır:
1. **ḳarışdıraraḳ:**-*araḳ*
Diğer 59
Satır: **4**
El ile yoğurmak.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

2. **ḳarışdırır:**-*ır*
Diğer 61
Satır: **1**
El ile yoğurmak.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḥamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

3. **ḳarışdırdıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 15

Satır: **19**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḥapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

4. **ḳarışdırır:**-*ır*

Diğer 34

Satır: **22**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḥamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

5. **ḳarışdırıp:**-*ıp*

Diğer 36

Satır: **12**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̲ederken tütün tarlalarına
dökülen ḥamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

6. **ḳarışdırıp:**-*ıp*

Diğer 53

Satır: **4**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḥamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

7. **ḳarışdırırlar.:**-*ır, -lar*

Diğer 53

Satır: **23**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

8. **ḳarışdırmalı:**-*malı*

Diğer 54

Satır: **23**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

9. **ḳarışdıraraḳ:**-*araḳ*

Diğer 57

Satır: **15**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

10. **ḳarışdıraraḳ:**-*araḳ*

Diğer 59

Satır: **4**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

11. **ḳarışdıraraḳ:**-*araḳ*

Diğer 60

Satır: **2**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḥamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḥamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

12. **ḳarışdır:**

Muhammes 1

Mısra: **26**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

13. **ḳarışdır:**

Muhammes 2

Mısra: **67**

Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçığından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

karışdırıl:

1. **ḳarışdırılır:**-*ır*

Diğer 55

Satır: **10**

Karışması, bir maddenin başka bir madde içinde dağılması sağlanmak.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır.
Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır
ṣoñra

2. **ḳarışdırılaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 60

Satır: **13**

Karışması, bir maddenin başka bir madde içinde dağılması sağlanmak.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür
münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

karışık:

1. **ḳarışıḳ:**

Diğer 1

Mısra: **62**

Birbirine geçmiş, birbirinin içine girmiş, karmakarışık.

Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma

2. **ḳarışıḳ:**

Diğer 56

Satır: **17**

Birbirine geçmiş, birbirinin içine girmiş, karmakarışık.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma

karışık olması:

1. **ḳarışıḳ olması:**-*ma*, -*sı*

Diğer 20

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Saf olmamak, içine niteliğini değiştirecek başka bir şey katılmış olmak.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

karn:

1. **ḳarnında:**-*ı*, -*n*, -*da*

Diğer 1

Mısra: **66**

Mide.

On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

karnal:

1. **ḳarnal:**

Diğer 36

Satır: **7**

Trabzon'da ince ağaç yarıklarından örülen ve sapından kola takılıp kullanılan yarım daireye benzer şekilde bir tür sepet.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

2. **ḳarnal:**

Diğer 36

Satır: **8**

Trabzon'da ince ağaç yarıklarından örülen ve sapından kola takılıp kullanılan yarım daireye benzer şekilde bir tür sepet.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen

sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

3. **ḳarnal:**

Diğer 97

Satır: **4**

Trabzon'da ince ağaç yarıklarından örülen ve sapından kola takılıp kullanılan yarım daireye benzer şekilde bir tür sepet.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini

duyarsınız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf

karşı:

1. **ḳarşı:**

Diğer 8

Satır: **21**

Yüzünü döndürmüş olarak, yönelmiş olarak, doğru.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir

bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

2. **ḳarşı:**

Diğer 44

Satır: **3**

Hakkında, için, hususunda.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān

borçlarıdır.

3. **ḳarşı:**

Diğer 46

Satır: **22**

Hakkında, için, hususunda.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ haẕmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ

ʿaddolunur z̄āten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

4. **ḳarşı:**

Diğer 47

Satır: **6**

Hakkında, için, hususunda.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ

Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

5. **ḳarşı:**

Diğer 50

Satır: **5**

Hakkında, için, hususunda.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım

Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi’l-māʾ tedāvī-i bi’l-mūsīḳī

6. **ḳarşı:**

Diğer 98

Satır: **3**

-e karşı.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır z̄āten cüsse ve cesāmetlerinden de

bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

7. **ḳarşı:**

Diğer 100

Satır: **21**

-e karşı.

deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḫamsivi faʿāliyyetlerden geri

durmayacaḳsınız.

8. **ḳarşımda:***-m, -da*

Diğer 115

Satır: **9**

Bir kimsenin yüz tarafının ilerisi.

hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda mışurlar içi dört metre

boy vermez derşun Ammā şormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

karşı duramaz:

1. **ḳarşı duramaz:***-a, -maz*

Diğer 6

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **Deyim**

Direnmek, dayanmak.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren

küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

karşı ṭurmuş:

1. **ḳarşı ṭurmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **105**

Kelime Tipi: -

Nitelikleri bakımından benzerlerinden üstün gelmek.

Envāʿ-ı lüḥūma ḳarşı ṭurmuş
Meydān oḳumuş ṣalā-yı ḫamsi

karşılaş:

1. **ḳarşılaşmış:**-*mış*

Diğer 36

Satır: **21**

Karşı karşıya gelmek, yüz yüze gelmek.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

ḳarşılıġ:

1. **ḳarşılığıdır:**-*ı, -dır*

Diğer 16

Satır: **5**

Bir şey için ayrılan para, ödenek, tahsisat, teminat.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

karşısında:

1. **ḳarşısında:**

Diğer 8

Satır: **25**

İle karşılaşma, ile yüz yüze gelme, -e maruz kalma durumu.

bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

2. **ḳarşısındayız.:**-*y, -ız*

Diğer 28

Satır: **2**

İle karşılaşma, ile yüz yüze gelme, -e maruz kalma durumu.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

3. **ḳarşısında:**

Diğer 97

Satır: **7**

İle karşılaşma, ile yüz yüze gelme, -e maruz kalma durumu.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

Ḳartal:

1. **Ḳartal:**

Diğer 114

Satır: **5**

İstanbul'da bir ilçe.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

kartalıñ pıraşası:

1. **ḳartalıñ pıraşası:**

Diğer 114

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir pırasa türü.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraşa
Bāġçe-vān Vallāhi efendim vardır ḳamışlı pıraşa ḳartalıñ pıraşası

Kārūn:

1. **Ḳārūn'dan:**-*dan*

Diğer 33

Satır: **15**

Hz. Musa döneminde yaşadığı rivayet edilen zengin ama cimri kimse. II Çok zengin.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdığı günler hele

2. **Ḳārūn'dan:**-*dan*

Gazel 1

Mısra: **14**

Hz. Musa döneminde yaşadığı rivayet edilen zengin ama cimri kimse. II Çok zengin.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var

Ḳārūn-ı zamān:

1. **Ḳārūn-ı zamān:**

Kaside 1

Mısra: **94**

Kelime Tipi: -

Bugünün, günümüzün Karun'u.

Reşk-āver-i aġniyā-yı devrān
Ḳārūn-ı zamān gedā-yı ḫamsi

kaṣāb:

1. **ḳaṣāb:**

Diğer 9

Satır: **6**

Sığır, koyun gibi eti yenecek hayvanları kesen veya dükkanında perakende olarak satan kimse.

ḥaḳḳında
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

2. **ḳaṣāb:**

Muhammes 1

Mısra: **14**

Sığır, koyun gibi eti yenecek hayvanları kesen veya dükkanında perakende olarak satan kimse.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

kāşāne-i sīne:

1. **kāşāne-i sīne:**

Kaside 1

Mısra: **193**

Kelime Tipi: -

Gönlün süslü evi. II Sevda.

Kāşāne-i sīne bezm-i sevdā
Ḫum-ḫāne-i miʿde cāy-ı ḫamsi

kaṣd:

1. **ḳaṣdıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 101

Satır: **16**

Niyet, amaç, gaye.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

kāse:

1. **kāse:**

Diğer 109

Satır: **10**

Çini, toprak veya camdan yapılmış çukur çanak.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

ḳaṣīde:

1. **ḳaṣīdem:**-*m*

Diğer 69

Satır: **7**

Hamamizade İhsan Bey'in Hamsi Kasidesi.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

2. **ḳaṣīde:**

Kaside 1

Mısra: **221**

Hamamizade İhsan Bey'in Hamsi Kasidesi.

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

ḳaṣīde-i revānı:

1. **ḳaṣīde-i revānı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **231**

Kelime Tipi: -

Akıcı kaside.

Bir böyle ḳaṣīde-i revānı
Ezberlesin aṣdiḳā-yı ḫamsi

kaşık:

1. **ḳaşıḳla:**-*la*

Diğer 54

Satır: **22**

Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı. II Tahta kaşık.
Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

2. **ḳaşıḳla:**-*la*
Diğer 54
Satır: **23**
Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı. II Tahta kaşık.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

3. **ḳaşıḳla:**-*la*
Diğer 54
Satır: **25**
Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı. II Tahta kaşık.
yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

4. **ḳaşıḳla:**-*la*
Diğer 55
Satır: **11**
Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı. II Tahta kaşık.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

5. **ḳaşıḳ:**
Diğer 57
Satır: **22**
Bir kaşık ölçüsünde.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

kāsım:
1. **ḳāsımdan:**-*dan*
Diğer 19
Satır: **5**
Yılın on birinci ayı.
Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

2. **ḳāsımı:**-*ı*
Diğer 22
Satır: **9**
Yılın on birinci ayı.
çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

kat:
1. **ḳat:**
Diğer 13
Satır: **9**
Defa, kere, derece.
Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫs̱e mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

2. **ḳat:**
Diğer 15
Satır: **19**
Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

3. **ḳat:**
Diğer 15
Satır: **20**
Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

4. **ḳat:**
Diğer 21
Satır: **8**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

5. **ḳat:**

Diğer 21

Satır: **8**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

6. **ḳat:**

Diğer 21

Satır: **14**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

7. **ḳat:**

Diğer 21

Satır: **15**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

8. **ḳat:**

Diğer 53

Satır: **25**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

9. **ḳat:**

Diğer 54

Satır: **1**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

10. **ḳat:**

Diğer 60

Satır: **14**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

11. **ḳat:**

Diğer 60

Satır: **14**

Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

12. **ḳatdıḳları:**-*dıḳ, -ları*

Diğer 50

Satır: **14**

Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini arttırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak.
Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

13. **ḳatdıḳları:**-*dıḳ, -ları*

Diğer 50

Satır: **18**

Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini arttırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak.
beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri

ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

14. **ḳatıp:**-*ıp*
Diğer 57
Satır: **19**
Bir araya getirmek, karıştırmak.
Kim ḳatıp da ḥamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

15. **ḳatıp:**-*ıp*
Gazel 2
Mısra: **13**
Bir araya getirmek, karıştırmak.
Kim ḳatıp da ḥamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

ḳaṭʿ:
1. **ḳaṭʿ:**
Diğer 21
Satır: **13**
Kesme.
māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḥamsileriñ
başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda
ṣardalya misillü bir ḳat

ḳaṭʿan:
1. **ḳaṭʿan:**
Diğer 16
Satır: **20**
Asla, hiçbir zaman, katiyen.
baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḥalḳı
balıḳ ekline ḥarīṣ

katı:
1. **ḳaṭı:**
Diğer 46
Satır: **8**
Yumuşak etli olmama durumu.
Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha
çoḳ pulsuz
yağı faźla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan
ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

Kātib Çelebi:

1. **Kātib Çelebi:**
Diğer 13
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
17. yüzyıl Türk ilim dünyasının müspet düşünceyi temsil eden büyük siması ve çeşitli konulara dair pek çok eserin müellifi.
Ḥamsiden bāḥiṣ eserler Menāẓırü'l-ʿAvālim
Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi
Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük
Ansiḳlopedi

2. **Kātib Çelebi:**
Diğer 13
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
17. yüzyıl Türk ilim dünyasının müspet düşünceyi temsil eden büyük siması ve çeşitli konulara dair pek çok eserin müellifi.
Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara
üzere ḥamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile
ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

3. **Kātib Çelebi:**
Diğer 15
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
17. yüzyıl Türk ilim dünyasının müspet düşünceyi temsil eden büyük siması ve çeşitli konulara dair pek çok eserin müellifi.
Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

4. **Kātib Çelebi:**
Diğer 152
Satır: **26**
Kelime Tipi: -
17. yüzyıl Türk ilim dünyasının müspet düşünceyi temsil eden büyük siması ve çeşitli konulara dair pek çok eserin müellifi.
ʿİzzet Paşa
Kātib Çelebi

katılaş:

1. **ḳatılaşması:**-*ma, -sı*

Diğer 47

Satır: **1**

Damar için kalınlaşmak, sertleşmek.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

ḳaṭʿīyye:

1. **ḳaṭʿīyye:**

Diğer 10

Satır: **11**

Şüphe ve tereddüde yer bırakmayan, kesin.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

ḳaṭʿiyyen:

1. **ḳaṭʿiyyen:**

Diğer 19

Satır: **21**

Kati olarak, kesinlikle.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾzūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

ḳatlı:

1. **ḳatlı:**

Diğer 27

Satır: **8**

Katı veya katları olan.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu baṭırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

2. **ḳatlı:**

Diğer 105

Satır: **11**

Katı veya katları olan.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

katre-i mine'l-ġadīr:

1. **ḳaṭre-i mine'l-ġadīr:**

Diğer 10

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Gölden bir damla. II Bir şeyi dar kapsamda, sınırlandırarak anlatma.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

ḳavaġa çıḳmaz olan balık:

1. **ḳavaġa çıḳmaz olan balıḳ:**

Diğer 37

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Balık kavağa çıkınca deyiminin değiştirilmiş hali. Hiçbir zaman olmayacak işler için söylenir.

ḥādiṣe-i ṭabīʿiyyesinden ileri geldigini añlamış. Demek oluyor ki ḳavaġa çıḳmaz
olan balıḳ bi'l-ḥikmet-i Teʿālā daġa bile çıḳmaḳda imiş.

kavisler yapan:

1. **ḳavisler yapan:**-*an*

Diğer 23

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Denizin içinde suyun etkisiyle sallanarak yol almak, kavis biçiminde bir yol takip etmek.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eṣer-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

kavl-i ḳāʾili:

1. **ḳavl-i ḳāʾili:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **41**

Kelime Tipi: -

Başka birinden duyarak söz söyleyen.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

kavm-i İsrāʾīl'e:

1. **ḳavm-i İsrāʾīl'e:**-*e*

Gazel 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Hz. Yakub'un soyundan gelenlerin oluşturduğu topluluk.
Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de
Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

kavrul:
1. **ḳavrulup:**-*up*
Diğer 53
Satır: **5**
Kavurma işi yapılmak.
yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçığından tel ḳadāʾif ḫattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

2. **ḳavrulursa:**-*ur, -sa*
Muhammes 1
Mısra: **29**
Kavurma işi yapılmak.
Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

kavs-i kuzah:
1. **ḳavs-i ḳuzah:**
Kaside 1
Mısra: **89**
Kelime Tipi: -
Gökkuşağı.
Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi
Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

kavs-i żiyā:
1. **ḳavs-i żiyā:**
Diğer 26
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Işık yayı. II Yeni ay.
Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

kavurma:
1. **ḳavurma:**
Diğer 34
Satır: **17**
Tuzlanmış hamsi.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

2. **ḳavurması:**-*sı*
Muhammes 1
Mısra: **19**
Tuzlanmış hamsi.
Müşṭehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

kaya:
1. **ḳayalar:**-*lar*
Diğer 24
Satır: **10**
Büyük ve sert taş kütlesi.
manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

2. **ḳayalara:**-*lar, -a*
Diğer 25
Satır: **6**
Büyük ve sert taş kütlesi.
derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

3. **ḳayalara:**-*lar, -a*
Diğer 25
Satır: **23**
Büyük ve sert taş kütlesi.
doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

kaybolmak:
1. **ḳaybolmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 24
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Görünür olmaktan çıkmak, görünmez olmak.
Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe

gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

kaydeder:

1. **ḳaydeder:**-*er*

Diğer 14

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yazıya geçirmek, yazmak.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.

Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḥşinde şu maʿlūmātı verir

2. **ḳaydeder:**-*er*

Diğer 32

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yazıya geçirmek, yazmak.

bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder

şāʿir de şu beyti

inşād ediyor

kaydederim:

1. **ḳaydederim:**-*er, -im*

Diğer 44

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Önemi dolayısıyla hatırlatmak, belirtmek.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada

Bu iḳtiṣādī baḥişde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

kayġana:

1. **ḳayġana:**

Diğer 1

Mısra: **77**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

On dördüncü sebze ile ḳayġana

Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

2. **ḳayġanası:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **2**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri

muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

3. **ḳayġanası:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **20**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası

ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

4. **ḳayġana:**

Diğer 54

Satır: **19**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış

Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

5. **ḳayġana:**

Diğer 55

Satır: **2**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır

Birisi de sebze ile ḳayġana

6. **ḳayġananıñ:**-*nıñ*

Diğer 55

Satır: **1**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır

Birisi de sebze ile ḳayġana

7. **ḳayġana:**

Muhammes 1

Mısra: **31**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ

Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

8. **ḳayġana:**

Muhammes 2

Mısra: **66**

Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ

Ḳayġana yapsañ olur yaġında lezẕet rūşenā

kayġana-yı hamsi:

1. **ḳayġana-yı ḫamsi:**

Diğer 54

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Hamsi kayganası. Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

2. **ḳayġana-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **126**

Kelime Tipi: -

Hamsi kayganası. Omlete benzeyen ve hamsiden yapılan yemek.

Bir şay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

kayıd:

1. **ḳayıdlara:**-*lar, -a*

Diğer 45

Satır: **18**

Bir evraka ait defter veya fişe geçirilen veya herhangi bir şey hakkında bir yere yazılan bilgi.

düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

kayıġ:

1. **ḳayıġa:**-*a*

Diğer 20

Satır: **18**

Avlanan hamsiyi taşıyan kayık.

ve küreklerle şuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden
balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ şudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan
şoñra aġları ḫāmil

2. **ḳayıġa:**-*a*

Diğer 68

Satır: **16**

Avlanan hamsiyi taşıyan kayık.

Çekerler sizi yüze
Doldururlar ḳayıġa

3. **ḳayıġı:**-*ı*

Diğer 20

Satır: **19**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir
āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ
ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

4. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **16**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi
çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki
ḳayıġıñ arasına

5. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **19**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış
bulunuyor. Ḫamsiniñ

6. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 27

Satır: **20**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış
bulunuyor. Ḫamsiniñ

7. **ḳayıġa:**-*a*

Diğer 28

Satır: **17**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı
doldururduḳ. Ṭrabzon'da

fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vaż'iyyetde ġazla yanar tenekeden

8. **ḳayıġımızı:**-*ımız, -ı*

Diğer 28

Satır: **17**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vaż'iyyetde ġazla yanar tenekeden

9. **ḳayıġımızdaki:**-*ımız, -da, -ki*

Diğer 26

Satır: **21**

Alet kayığı.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

10. **ḳayıġımız:**-*ımız*

Diğer 29

Satır: **17**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

11. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 29

Satır: **5**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

12. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 29

Satır: **7**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

13. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 29

Satır: **10**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

14. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 33

Satır: **20**

Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

15. **ḳayıġıñ:**-*ıñ*

Diğer 34

Satır: **9**

Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

kayık:

1. **ḳayıḳ:**

Diğer 20

Satır: **8**

Deniz, göl ve nehirlerde dolaşmak, yük taşımak için yapılmış, kürek veya yelkenle yol alan küçük tekne.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

2. **ḳayıḳlarına:**-*lar, -ı, -n, -a*

Diğer 16

Satır: **18**

Avlanan hamsiyi taşıyan kayık.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra

ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

3. **ḳayıḳlarda:**-*lar, -da*

Diğer 22

Satır: **6**

Avlanan hamsiyi taşıyan kayık.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḥamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḥamsi miḳdārı

4. **ḳayıḳ:**

Diğer 1

Mısra: **13**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

5. **ḳayıḳ:**

Diğer 18

Satır: **3**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı şırada av
maḥalline varırlar ve ḥamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

6. **ḳayıḳlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 18

Satır: **5**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḥamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı şarar derḥāl āteşler söndürülür ve şuya mümkün mertebe çoḳ

7. **ḳayıḳ:**

Diğer 20

Satır: **8**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḥamsi gözünde

ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

8. **ḳayıḳlar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **2**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

Ḥamsi ne zamān çıḳar ḥamsiniñ nişāneleri martılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

9. **ḳayıḳlar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **14**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

10. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 22

Satır: **7**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḥamsiniñ mezādı
Ṭrabzon’da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

11. **ḳayıḳ:**

Diğer 23

Satır: **9**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

12. **ḳayıḳda:**-*da*

Diğer 23

Satır: **14**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
ḳadar. Öbürüne yedek ḳayığı yāḫūd maʿiyyet ḳayığı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndererecegiz her ḳayıḳda

13. **ḳayıḳdaki:**-*da*, -*ki*

Diğer 27

Satır: **14**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

14. **ḳayıḳ:**

Diğer 28

Satır: **23**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
Baḫsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż̌ʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

15. **ḳayıḳda:**-*da*

Diğer 28

Satır: **10**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

16. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*

Diğer 28

Satır: **7**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

17. **ḳayıḳ:**

Diğer 30

Satır: **19**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

18. **ḳayıḳda:**-*da*

Diğer 30

Satır: **2**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

19. **ḳayıḳda:**-*da*

Diğer 30

Satır: **7**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere daġılıyoruz.

20. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*

Diğer 97

Satır: **8**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

21. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*

Diğer 102

Satır: **3**

Hamsi avı sırasında kullanılan kayık. Alet kayığı, maiyet kayığı, şelek kayığı vb.
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

22. **ḳayıḳ:**

Diğer 26

Satır: **22**

Yedek kayığı.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayığımızdaki ağı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

23. **ḳayıḳlar:**-*lar*

Diğer 26

Satır: **1**

Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekne.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

24. **ḳayıḳımızla:**-*ımız, -la*

Diğer 28

Satır: **9**

Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekne.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

25. **ḳayıḳ:**

Diğer 29

Satır: **19**

Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekne.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayığından ṣoñra ālet ḳayığına da ḫamsi alabiliriz

26. **ḳayıḳlara:**-*lar*, *-a*

Diğer 29

Satır: **18**

Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekne.

Bir ḳayığımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

27. **ḳayıḳ:**

Diğer 29

Satır **10**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayığıñ ikiden üç biñ oḳḳa

28. **ḳayıḳ:**

Diğer 29

Satır: **11**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

29. **ḳayıḳda:**-*da*

Diğer 29

Satır: **6**

Şelek kayığı, yardımcı kayık.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayığıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳış üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

30. **ḳayıḳ:**

Diğer 30

Satır: **14**

Kayığın içindeki hamsi balığı.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

31. **ḳayıḳ:**

Diğer 30

Satır: **11**

Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

32. **ḳayıḳda:**-*da*

Diğer 30

Satır: **12**

Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

33. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 30
Satır: **9**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḥamsi

34. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 32
Satır: **6**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Ḥamsiniñ çıḳdıġını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

35. **ḳayıḳda:**-*da*
Diğer 33
Satır: **23**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḥamsiyi ṭartar fażla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

36. **ḳayıḳda:**-*da*
Diğer 33
Satır: **25**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekseriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳış

37. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 33
Satır: **4**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Ḥamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

38. **ḳayıḳla:**-*la*
Diğer 34
Satır: **9**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Ḥamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

39. **ḳayıḳlarda:**-*lar, -da*
Diğer 49
Satır: **3**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Ḥamsi ḳayıḳlarda iken ḳuş bakışı görünüş

40. **ḳayıḳlardan:**-*lar, -dan*
Diğer 49
Satır: **2**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Ḥamsiniñ köylere naḳli
Gübrelik ḥamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

41. **ḳayıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 68
Satır: **7**
Satışa hazır hamsinin içinde bulunduğu kayık.
Birinci şekilde meselā ḥamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

kayık ḥesābıyla:

1. **ḳayıḳ ḥesābıyla:**-*y, -la*
Diğer 34
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Hamsi dolu kayık ile, bu kayık üzerinden.
Ḥamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

kayık ṣāḥibi:

1. **ḳayıḳ ṣāḥibi:**-*i*
Diğer 28

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekne üzerinde mülkiyeti olan.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün
müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan
ṣoñra oluyor çünkü

kayıkçı:

1. **ḳayıḳçılarımız:**-*lar, -ımız*

Diğer 27

Satır: **2**

Balık avlamada kullanılan kayığa sahip olan kimse.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da
ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve
ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

kaymaḳ:

1. **ḳaymaḳla:**-*la*

Muhammes 2

Mısra: **50**

Sütü yayvan kaplar içinde ve hafif ateşte tutarak elde edilen koyu, yağlı öz.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

kayna:

1. **ḳaynatılmış:**-*t, -ıl, -mış*

Diğer 18

Satır: **22**

Kaynayan bir sıvı içinde pişmek.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını
ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine
yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

2. **ḳaynamış:**-*mış*

Diğer 7

Satır: **8**

Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20
nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ
ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

3. **ḳaynayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 57

Satır: **23**

Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp
ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu
ṣūretle ḫamsi güzelce

4. **ḳaynar:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **191**

Pişmek. II Coşmak, çok hareketli olmak.

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

kaynaġ:

1. **ḳaynaġına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 26

Satır: **20**

Bir şeyin çıktığı yer, menşe. II Bir şeyin bolca bulunduğu yer.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı
arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ
lāzım

kaynana:

1. **ḳaynana:**

Diğer 1

Mısra: **78**

Kayınvalide.

On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

2. **ḳaynana:**

Diğer 55

Satır: **3**

Kayınvalide.

Çekişir anıñçün gelin ḳaynana
Ḳoparır evlerde büyük fırṭına

kaynana-yı hamsi:

1. **ḳaynana-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **134**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kaynanası.

Envāʿ-ı ṭaʿāmı ḥalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḥamsi

kaynaş:

1. **ḳaynaşan:**-*an*

Diğer 27

Satır: **22**

Çok kalabalık ve hareketli olmak, hareket etmek.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḥamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

2. **ḳaynaşma:**-*ma*

Diğer 27

Satır: **23**

Çok kalabalık ve hareketli olmak, hareket etmek.

gözümüzüñ öñünde ḳoşkoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

3. **ḳaynaşır.:**-*ır*

Diğer 41

Satır: **19**

Bir arada ve devamlı hareket halinde olmak.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekseriyetle ḳış
ortalarında olur.

Kayseri:

1. **Ḳayṣeri:**

Diğer 67

Satır: **17**

Kayseri şehri.

meselā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

Kayseriyeli:

1. **Ḳayṣeriyeli:**

Diğer 69

Satır: **4**

Kayseri şehrinden olan kimse.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḥāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

ḳażā:

1. **ḳażāsına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 6

Satır: **7**

İlçe.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḥamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

ḳażā-zede:

1. **ḳażā-zede:**

Diğer 104

Satır: **21**

Kazaya uğramış, kaza geçirmiş kimse.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

kebāb:

1. **kebābı:**-*ı*

Diğer 15

Satır: **16**

Tuzlanmış taze hamsinin kiremit üzerine dizilerek fırına verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

2. **kebābı:**-*ı*

Diğer 52

Satır: **3**

Tuzlanmış taze hamsinin kiremit üzerine dizilerek fırına verilmesiyle hazırlanan bir tür yemek.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḥamsiḳuşu ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḥamsi ṣuyu.

3. **kebāb:**

Muhammes 1

Mısra: **13**

Hamsi kebabı.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

4. **kebāb:**

Muhammes 2

Mısra: **47**

Hamsi kebabı.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

kebāb-ı kestane:

1. **kebāb-ı kestane:**

Diğer 56

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Kestane kebabı. Közde pişirilen ve sıcak sıcak yenilen kestane.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿzılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

keder:

1. **kederim:**-*im*

Diğer 2

Mısra: **1**

Üzüntü, sıkıntı, gam.

Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi

2. **keder:**

Diğer 109

Satır: **2**

Gönül üzüntüsü, tasa.

Şu ḳızarmuş ḫamsiler
Keder alır ġamm siler

kedi başı şeklindeki:

1. **kedi başı şeklindeki:**-*n, -de, -ki*

Diğer 48

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Kedinin kafasını andıran biçim, kedi kafasına benzeyen.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

kefal:

1. **kefal:**

Diğer 102

Satır: **13**

Orta büyüklükte, mekik biçiminde, büyük başlı, üzeri pullu, gümüş renginde, acı suları seven, eti beyaz ve lezzetli kemikli balık. Mugil cephalus.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

2. **kefal:**

Kaside 1

Mısra: **129**

Orta büyüklükte, mekik biçiminde, büyük başlı, üzeri pullu, gümüş renginde, acı suları seven, eti beyaz ve lezzetli kemikli balık. Mugil cephalus.

Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

kefal balığı:

1. **kefal balığı:**

Diğer 14

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Orta büyüklükte, mekik biçiminde, büyük başlı, üzeri pullu, gümüş renginde, acı suları seven, eti beyaz ve lezzetli kemikli balık. Mugil cephalus.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

keff-i lisān:

1. **keff-i lisān:**

Diğer 12

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Konuşmaktan vazgeçme.

gibi baḫs-i ġāmżda artıḳ derece-i ṣaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlığı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

kehrübā-yı ḥamsi:

1. **kehrübā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **210**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kehribarı. Kendine çekme özelliği olan sarı renkte kehribar taşı gibi olan hamsi.

Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḥamsi

kelām:

1. **kelāmı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **83**

Söz, ifade.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

2. **kelāmı:**-*ı*

Diğer 51

Satır: **10**

Söz, ifade.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

kelime:

1. **kelime-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **1**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

Kelime-i ḥamsi iṯtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḥamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḥapsi ʿArabcada ḥamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **kelime-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **7**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḥamsi ṣīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

3. **kelime-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **9**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

4. **kelime-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **12**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḥamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

5. **kelime-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **17**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḥamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḥuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige kesretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

6. **kelime-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **3**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḥamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

7. **kelime-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **15**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḥamsiniñ fi'l-aṣl ḥamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḥamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

8. **kelimelerinde:**-*ler*, -*i*, -*n*, -*de*

Diğer 11

Satır: **6**

Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

9. **kelimesi:**-*si*
Diğer 11
Satır: **20**
Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.
Mevżūʿ-i baḥṣimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle’l-ekṣer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥṣimizde görülecegi

10. **kelimesinden:**-*si*, -*n*, -*den*
Diğer 11
Satır: **15**
Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.
ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab’ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi’l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

11. **kelimesiniñ:**-*si*, -*niñ*
Diğer 11
Satır: **8**
Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.
ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
ṣāniye ise yine Türkiyyü’l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

12. **kelime-i:**-*i*
Diğer 12
Satır: **3**
Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.
ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

13. **kelimelerinden:**-*ler*, -*i*, -*n*, -*den*
Diğer 12
Satır: **4**
Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.
ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

14. **kelimesi:**-*si*
Diğer 12
Satır: **10**
Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.
küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

kelime-i mürekkebedir:
1. **kelime-i mürekkebedir:**-*dir*
Diğer 10
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Birleşik kelime.
edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

kem:
1. **kem:**
Muhammes 3
Mısra: **27**
Kötü, pis. II Değersiz.
Cāy-ı pāk-i iḫtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

kem naẓarla baḳma:
1. **kem naẓarla baḳma:**-*ma*
Gazel 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Baktığı şeye kötülük getirmek, haset bir gözle bakmak.
Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

kemān:
1. **kemānı:**-*ı*
Diğer 64
Satır: **16**
Dört teli olan, çenenin altına dayayarak çalınan yaylı saz.

Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

kemençe:

1. **kemençeyi:**-*y, -i*

Diğer 107

Satır: **7**

Yayla diz üzerinde çalınan, kemana benzer, üç teli olan küçük bir çalgı, kemançe.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

Kemerḳaya:

1. **Kemerḳaya:**

Diğer 24

Satır: **7**

Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu akşamıñ ve güzel

2. **Kemerḳaya:**

Diğer 93

Satır: **2**

Trabzon şehrinde bulunan bir mahalle.

Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

kemik:

1. **kemikleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 17

Satır: **5**

İnsanın ve omurgalı hayvanların çatısını oluşturan türlü biçimdeki sert organların genel adı.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

2. **kemikleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 46

Satır: **14**

İnsanın ve omurgalı hayvanların çatısını oluşturan türlü biçimdeki sert organların genel adı.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

3. **kemikleri:**-*ler, -i*

Diğer 62

Satır: **13**

Kılçık.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

kenār:

1. **kenārındaki:**-*ı, -n, -da, -ki*

Diğer 114

Satır: **11**

Bahsedilen şeyin yakınındaki yer, yan.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

kendi:

1. **kendi:**

Diğer 6

Satır: **13**

Yaptığı, girişdiği bir işte başkalarının herhangi bir etkisi bulunmadığını belirten söz.

Ḫalḳa zaḥmet vermemek çün kendi çıḳar ḳaraya denilir.

2. **kendi:**

Muhammes 2

Mısra: **74**

Yaptığı, girişdiği bir işte başkalarının herhangi bir etkisi bulunmadığını belirten söz.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

3. **kendisi:**-*si*

Diğer 9

Satır: **1**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

olur bu şırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları şoñra
ṭoplar yutar.

4. **kendini:**-*n, -i*

Diğer 25

Satır: **16**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

Mā'ileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭopraḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan
rūzgārıñ verdigi serinikler

5. **kendiñizi:**-*ñiz, -i*

Diğer 33

Satır: **11**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿā'id maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde
te'aḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

6. **kendisidir:**-*si, -dir*

Diğer 33

Satır: **25**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekşeriyā manavıñ
kendisidir ḳayıḳda ḳış

7. **kendisiyle:**-*si, -y, -le*

Diğer 36

Satır: **15**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ
kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu
serpişdirmeniñ şıḳılığıyla seyrekliginde

8. **kendiñizi:**-*ñiz, -i*

Diğer 97

Satır: **8**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız
ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

9. **kendilerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 98

Satır: **21**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fā'ideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

10. **kendisini:**-*si, -n, -i*

Diğer 105

Satır: **6**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

11. **kendi:**

Kaside 1

Mısra: **104**

İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḫamsi

12. **kendi:**

Diğer 10

Satır: **4**

İyelik eki almış kelimelerin önüne geldiğinde sıfat gibi kullanılır ve anlamı pekiştirir.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṯbāt
sevdāsında ve anıñ māder-zād

13. **kendi:**

Diğer 7

Satır: **15**

Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti
kendi güzel ḳoḳusunu

alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ
ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

14. **kendine:**-*n, -e*
Diğer 30
Satır: **20**
Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz.
Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ
maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ
liyāḳatı derecesinde pay

15. **kendisi:**-*si*
Diğer 37
Satır: **10**
Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün
ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi
ḳurur çevrilince de

16. **kendisi:**-*si*
Diğer 37
Satır: **10**
Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün
ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi
ḳurur çevrilince de

17. **kendi:**
Diğer 100
Satır: **7**
Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz.
ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir
Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden
dişileriñ seçki ḥaḳḳı

18. **kendisini:**-*si, -n, -i*
Diğer 110
Satır: **1**
Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz.
bunuñ üzerine ḥāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf
Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

kendi ḥāllerinde ḳalsa:

1. **kendi ḥāllerinde ḳalsa:**-*sa*
Diğer 41
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Hiçbir müdahaleye maruz kalmamak, kimsenin etkisinde kalmamak.
sardalya ikinci morina balıġı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ
farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

kendi ḥesābına:

1. **kendi ḥesābına:**-*n, -a*
Diğer 30
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Kendi için.
ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi
kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi
yüzde on iki

kendiliginden:

1. **kendiliginden:**
Diğer 6
Satır: **5**
İradesiz olarak gerçekleşen hareket.
sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen
kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928
Cumʿa Ṭrabzon

kendince:

1. **kendince:**
Muhammes 3
Mısra: **14**
Kendine göre, kendisince.
Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u leẕẕeti

kendine maḫṣūṣ:

1. **kendine maḫṣūṣ:**
Diğer 55
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Bir şeye has olan, kendine özgü.

içine nefîs tereyağı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḥṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

kendini bıraḳır:

1. **kendini bıraḳır:**-*ır*
Diğer 6
Satır: **4**
Kelime Tipi: **Deyim**
Kendini güçlü bir kimseye veya duruma teslim etmek.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

kendini ṭoplayaraḳ:

1. **kendini ṭoplayaraḳ:**-*y, -araḳ*
Diğer 5
Satır: **23**
Kelime Tipi: **Deyim**
Herhangi bir konuda eskiden kötü olan durumunu düzeltmek.
bir maḥlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

kenz-i lā-yefnā:

1. **kenz-i lā-yefnā:**
Diğer 17
Satır: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tükenmez hazine, tükenmez gömülü mal.
lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

kepçe:

1. **kepçe:**
Diğer 28
Satır: **24**
Hamsi kepçesi. Ağın içinden hamsileri alıp kayığa yüklemeye yarayan fileli küçük ağ, boş, roşi.
Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż'iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile ağıñ içine

2. **kepçemiz:**-*miz*
Diğer 29
Satır: **1**
Hamsi kepçesi. Ağın içinden hamsileri alıp kayığa yüklemeye yarayan fileli küçük ağ, boş, roşi.
Her def'ada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan ağlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şey' İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

Kerbelā-yı hamsi:

1. **Kerbelā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **124**
Kelime Tipi: **-**
Hamsinin susuz kalma durumu.
Baġlansa Şaṭṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

Kerç Boġazı'na:

1. **Kerç Boġazı'na:**-*n, -a*
Diğer 6
Satır: **25**
Kelime Tipi: **-**
Kırım Yarımadası'nın şark müntehasıyla Kafkas sıradağlarının garp şimalisi müntehasındaki Taman Yarımadası arasında Karadeniz'le Azak Denizi'ni birleştiren boğaz.
gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

kere:

1. **kere:**
Diğer 15
Satır: **2**
Defa, kez, sefer.
ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

2. **kere:**

Muhammes 2

Mısra: **36**

Defa, kez, sefer.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

kerefis:

1. **kerefis:**

Diğer 15

Satır: **18**

Kereviz. Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

kereste:

1. **kerestesiyle:***-si, -y, -le*

Diğer 16

Satır: **24**

Tomrukların cins ve kalitelerine göre belli ölçülerde boylamasına biçilmesinden elde edilen, marangozluk ve inşaat malzemesi olarak kullanılan odun.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

kerīhe:

1. **kerīhe:**

Diğer 14

Satır: **17**

Pis, pis kokan.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḫṣinde şu maʿlūmātı verir

2. **kerīhesinden:***-si, -n, -den*

Diğer 14

Mısra: **14**

Pis, pis kokan.

lafẓını işitmeyenler daḥi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

kes:

1. **kesiyor:***-i, -yor*

Diğer 23

Satır: **23**

Bölmek, ayırmak.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

2. **kesdigi:***-dig, -i*

Diğer 59

Satır: **6**

Bir aletle ikiye ayırmak.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

3. **keser:***-er*

Gazel 3

Mısra: **11**

Kurban etmek.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

4. **kesmeli:***-meli*

Diğer 100

Satır: **4**

Söze ara vermek, devam etmemek.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

5. **kesmeli:***-meli*

Diğer 100

Satır: **4**

Söze ara vermek, devam etmemek.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

kesāfet:

1. **keş̲āfeti:**-*i*

Diğer 46

Satır: **16**

Sayıca çok olma, kalabalık, çokluk.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keş̲āfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

keseruk:

1. **keseruḳ:**

Diğer 68

Satır: **18**

Keseriz.

Ṣatarlar ṣoñra bize
Keseruḳ başuñuzi

keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir:

1. **keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir:**-*miş, -ler, -dir*

Diğer 10

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Beyanlarıyla yazıya çekmek, açıklamalarıyla yazmak.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āş̲ār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keş̲īre

kesīf:

1. **keş̲īf:**

Diğer 41

Satır: **18**

Yoğun. II Kalabalık.

yoḳdur. Ḫayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keş̲īf kitleler ḥālinde

kesil:

1. **kesilerek:**-*erek*

Diğer 62

Satır: **14**

Kesici bir aletle bulunduğu yerden ayrılmak, çıkarılmak.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

2. **kesilen:**-*en*

Diğer 62

Satır: **19**

Belli ölçü ve kalıplara göre imal edilmek.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

kesīr:

1. **keş̲īre:**-*e*

Diğer 10

Satır: **6**

Çok çok olan, bol.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āş̲ār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keş̲īre

2. **keş̲īr:**

Diğer 16

Satır: **6**

Çok defa olan, sık.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keş̲īr ṣaydı da bu sevāḫil

3. **kesirleriyle:**-*ler, -i, -y, -le*

Diğer 99

Satır: **4**

Küsur.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫş̲-i maḫṣūṣunda mez̲kūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

keskin:

1. **keskinse:**-*se*

Kaside 1

Mısra: **240**

Usulüne, kuralına uygun. II Çok tesirli.

Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḫamsi

keskin olur:

1. **keskin olur:**-*ur*
    Diğer 7
    Satır: **15**
    Kelime Tipi: -
    İşini hakkıyla yapmak, en iyi şekilde yapmak.

Ḫamsiniñ bāşıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

kesret:

1. **keşretle:**-*le*
    Diğer 19
    Satır: **23**
    Çokluk, bolluk, ziyadelik.

bunlar Felemenk şularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup o ḥavālīde şardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

kesretle:

1. **keşretle:**
    Diğer 10
    Satır: **18**
    Çoğunlukla, genellikle.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige keşretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

kesretli:

1. **keşretli:**
    Diğer 21
    Satır: **3**
    Çok, çok kalabalık, çok fazla olma durumu.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

2. **keşretli:**
    Diğer 21
    Satır: **18**
    Çok, çok kalabalık, çok fazla olma durumu.

ançüyez balıġı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir. Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balıġından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

kesretli olur:

1. **keşretli olur:**-*ur*
    Diğer 19
    Satır: **10**
    Kelime Tipi: -
    Çok, çok kalabalık, çok fazla olmak.

ıġrıb ile ve ekşerīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ keşretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekşeriyā Lazlar ṭarafından

ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār:

1. **ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār:**
    Diğer 11
    Satır: **1**
    Kelime Tipi: -
    Gün ortasındaki güneş gibi, aşikar.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

kestane ḳarası fırṭınası:

1. **kestane ḳarası fırṭınası:**
    Diğer 22
    Satır: **8**
    Kelime Tipi: -
    Eylülün son haftası boyunca esen kuzey rüzgarı. Bu fırtınalarla birlikte deniz suyu çok soğuk olduğundan balıklar bir araya toplanır. Ayrıca bu rüzgarlar palamut ve zargana balığının çıkmasının habercisidir.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırṭınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

keten:

1. **keten:**
    Diğer 63
    Satır: **6**
    Ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı bir bitkinin lifleri.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

kethüdā-yı ḥamsi:

1. **ketḫüdā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **52**

Kelime Tipi: -

Hamsi kahyası.

Teʾyīdine ben şitāb edince
Taṣdīḳ ile ketḫüdā-yı ḥamsi

kevkeb-i raḥşānı:

1. **kevkeb-i raḫşānı:**-*ı*

Diğer 8

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Parlak yıldız. II Pul.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ʻuşşāḳdan dāmānı var

2. **kevkeb-i raḫşānı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Parlak yıldız. II Pul.

Ḥamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

3. **kevkeb-i raḫşānı:**-*ı*

Gazel 5

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Parlak yıldız. II Pul.

Ḥamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

kevkeb-i ṭābānı:

1. **kevkeb-i ṭābānı:**-*ı*

Diğer 28

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Parlak yıldız. II Pul.

Meşʿaleyle gece ḥamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

keyf:

1. **keyfine:**-*i, -n, -e*

Diğer 99

Satır: **12**

Arzu, istek.

Ḥamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

keyfimden şādānım:

1. **keyfimden şādānım:**

Diğer 2

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Çok sevinçli olma durumu.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḥamsi

kıblesiz:

1. **ḳıblesiz:**

Diğer 106

Satır: **10**

Sığınılan, başvurulan, mukaddes tutulan yeri olmayan.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

kıç:

1. **ḳıç:**

Diğer 29

Satır: **5**

Deniz teknelerinde alt taraf.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

2. **ḳıç:**

Diğer 33

Satır: **25**

Deniz teknelerinde alt taraf.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekseriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳıç

3. **ḳıçında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 102

Satır: **3**

Deniz teknelerinde alt taraf.

Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

<u>ḳılçıġ:</u>

1. **ḳılçıġı:**-*ı*

Diğer 52

Satır: **12**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

2. **ḳılçıġınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 52

Satır: **1**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

3. **ḳılçıġınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 52

Satır: **9**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

4. **ḳılçıġınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 52

Satır: **11**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

5. **ḳılçıġından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 53

Satır: **5**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldıġını yazarlar.

6. **ḳılçıġı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **7**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

7. **ḳılçıġı:**-*ı*

Diğer 57

Satır: **14**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

8. **ḳılçıġını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 58

Satır: **7**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

9. **ḳılçıġını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 59

Satır: **1**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını

çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

10. **ḳılçığı:**-*ı*

Diğer 60

Satır: **23**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçığı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır ununḍan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

11. **ḳılçığından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 99

Satır: **15**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

12. **kılçığından:**-*ı, -n, -dan*

Gazel 2

Mısra: **9**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Kılçığından ayrılırken her gece parlaḳlığı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

13. **ḳılçığın:**-*ın*

Muhammes 1

Mısra: **22**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçığın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

14. **ḳılçığından:**-*ı, -n, -dan*

Muhammes 1

Mısra: **33**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

15. **ḳılçığından:**-*ı, -n, -dan*

Muhammes 2

Mısra: **68**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçığından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

kılçık:

1. **ḳılçıḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 5

Satır: **6**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **ḳılçıḳ:**

Diğer 8

Satır: **9**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

3. **ḳılçıḳ:**

Diğer 8

Satır: **11**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

4. **ḳılçıḳ:**

Diğer 8

Satır: **13**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi

ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

5. **ḳılçıḳlı:**-*lı*

Diğer 8

Satır: **14**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi

ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

6. **ḳılçıḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 12

Satır: **6**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḥamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār

meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

7. **ḳılçıḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 53

Satır: **20**

Balıkların etleri arasında bulunan, iğne gibi ince ve sivri kemikçik.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḥamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan

ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḥamsiye

kılçıksız:

1. **ḳılçıḳsız:**

Diğer 59

Satır: **21**

Kılçığı olmayan.

azığı olaraḳ yapılır ve ḥamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop

ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

kılıç balığınıñ:

1. **ḳılıç balığınıñ:**-*nıñ*

Diğer 109

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Üst çenesinde kılıç gibi uzun, sivri, iki yanı bıçak gibi keskin bir kemik uzantısı bulunan 1.5-2.5 metre boyunda, 50-300 kilogram ağırlığında, kılçıksız, eti beyaz ve lezzetli kemikli balık. Xiphias gladius.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz ṣu

altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

kıllet:

1. **ḳılletle:**-*le*

Diğer 10

Satır: **18**

Azlık.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen

inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige keşretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

kıluç:

1. **ḳıluç:**

Diğer 108

Satır: **3**

Kılıç balığı.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler

ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

kıluc baluġu:

1. **ḳıluc baluġu:**

Diğer 107

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Kılıç balığı. Üst çenesinde kılıç gibi uzun, sivri, iki yanı bıçak gibi keskin bir kemik uzantısı bulunan 1.5-2.5 metre boyunda, 50-300 kilogram ağırlığında, kılçıksız, eti beyaz ve lezzetli kemikli balık. Xiphias gladius.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna

Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

kınā-yı hamsi:

1. **ḳınā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -

Hamsi kınası.

Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

kır:

1. **ḳırıp:**-*ıp*

Diğer 54

Satır: **21**

Yumurta kırmak.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli Birḳaç ṭutam

2. **ḳır:**

Muhammes 1

Mısra: **24**

Yumurta kırmak.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

kır yemegi:

1. **ḳır yemegi:**

Diğer 59

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Kırda, açık havada yenilen yemek.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

kırāʾat edildi:

1. **ḳırāʾat edildi:**-*di*

Diğer 109

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Okunmak.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

kırbaç:

1. **ḳırbaçla:**-*la*

Diğer 109

Satır: **20**

Arabaya koşulan hayvanlara vurmaya mahsus, ucuna uzun bir sırım bağlanmış bir değnekten ibaret kamçı.

Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

kırıl:

1. **ḳırılır:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **6**

Parçalanmak, iki veya daha fazla parçaya ayrılmak.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprakları ḳırılır şapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

2. **ḳırılıp:**-*ıp*

Diğer 55

Satır: **10**

Yumurta kırılmak.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca şoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır şoñra

3. **ḳırılmış:**-*mış*

Diğer 59

Satır: **8**

Yumurta kırılmak.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli şoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ şarısına bulamalı ṭāvada

kırılmış gibi düşerler:

1. **ḳırılmış gibi düşerler:**-*er, -ler*

Diğer 14

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir şeye merakla saldırmak, üşüşmek. II Yığılıp kalmak, hareket edememek.
lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

Kırım:

1. **Ḳırım:**
Diğer 5
Satır: **17**
Karadeniz'in kuzeyinde tarihi bir yarımada ve Ukrayna'ya bağlı özerk cumhuriyet.
bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizinde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **Ḳırım:**
Diğer 16
Satır: **12**
Karadeniz'in kuzeyinde tarihi bir yarımada ve Ukrayna'ya bağlı özerk cumhuriyet.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

3. **Ḳırım:**
Diğer 16
Satır: **12**
Karadeniz'in kuzeyinde tarihi bir yarımada ve Ukrayna'ya bağlı özerk cumhuriyet.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

Kırım sāḥillerinde:

1. **Ḳırım sāḥillerinde:***-n, -de*
Diğer 5
Satır: **19**
Kelime Tipi: **-**
Kırım'ın kıyı kesimleri.
bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

kırk:

1. **ḳırḳ:**
Diğer 11
Satır: **17**
Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

2. **ḳırḳ:**
Diğer 15
Satır: **15**
Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

3. **ḳırḳ:**
Diğer 20
Satır: **6**
Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı içün ḳırḳ

4. **ḳırḳ:**
Diğer 27
Satır: **13**
Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

5. **ḳırḳa:***-a*
Diğer 52
Satır: **21**
Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḥ

6. **ḳırḳa:**-*a*

Diğer 99

Satır: **14**

Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

kırk dokuza:

1. **ḳırḳ doḳuza:**-*a*

Diğer 52

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Kırk sekizden sonra gelen sayının adı.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḥ

2. **ḳırḳ doḳuza:**-*a*

Diğer 99

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Kırk sekizden sonra gelen sayının adı.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

kırk ṭoḳuz:

1. **ḳırḳ ṭoḳuz:**

Diğer 52

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Kırk sekizden sonra gelen sayının adı.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

2. **ḳırḳ ṭoḳuz:**

Muhammes 1

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Kırk sekizden sonra gelen sayının adı.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

3. **ḳırḳ ṭoḳuz:**

Muhammes 3

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Kırk sekizden sonra gelen sayının adı.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

kırk yılluk:

1. **ḳırḳ yılluḳ:**

Diğer 112

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Kırk yıllık, geçmişi uzun zamana dayanan, çok eski.

Ḳırḳ yılluḳ ḫamsi paluḳ
Başladum ben de dansa

kırmızı:

1. **ḳırmızı:**

Diğer 7

Satır: **10**

Al, kızıl renkte olan.

onda havā bulunmadığındandır.
Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

2. **kırmızi:**

Diğer 107

Satır: **6**

Kırmızı.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

kırmızı başlı balığı:

1. **ḳırmızı başlı balığı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Tekir balığı. Marmara, Karadeniz, Akdeniz ve Atlantik'te yaşayan, vücudu benekli veya çizgili, barbunyaya benzer balık. Mugil surmulletus. ziyāde ḳırmızı başlı balığı fülur balığı uşḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uşḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

kırmızı ışık:

1. **ḳırmızı ışıḳ:**

Diğer 26

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Deniz fenerinden çıkan, denizcilere çeşitli mesajlar veren kırmızı renkli ışık.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde
şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç
ḳırmızı ışıḳ parlıyor

kış:

1. **ḳışı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **25**

Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **ḳışıñ:**-*ıñ*

Diğer 18

Satır: **20**

Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

3. **ḳış:**

Diğer 41

Satır: **19**

Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekṣeriyetle ḳış
ortalarında olur.

4. **ḳışın:**-*ın*

Diğer 60

Satır: **7**

Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

5. **ḳışı:**-*ı*

Muhammes 3

Mısra: **8**

Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī ṣiḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

6. **ḳış:**

Kaside 1

Mısra: **200**

Kış mevsimi.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur ṣitā-yı ḫamsi

kışa:

1. **ḳışa:**

Diğer 8

Satır: **7**

Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥizāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

2. **ḳışa:**

Diğer 8

Satır: **15**

Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḫayret etsek yeridir

3. **ḳışa:**

Diğer 17

Satır: **23**

Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları şırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

4. **ḳışa:**
Diğer 109
Satır: **18**
Ayrıntısı çok olmayan.
Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳışa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

<u>kısım:</u>

1. **ḳısmı:**-*ı*
Diğer 44
Satır: **20**
Cins, nevi.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

2. **ḳısımdandır.:**-*dan, -dır*
Diğer 46
Satır: **8**
Cins, nevi.
Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı fażla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

3. **ḳısım:**
Diğer 4
Satır: **14**
Bir bütünün bir bölümü.
edilmişdir bu baḥi<u>ş</u>leriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen e<u>s</u>erlerle bir ḳısım meşhūdāt

4. **ḳısmı:**-*ı*
Diğer 37
Satır: **16**
Bir bütünün bir bölümü.
yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

5. **ḳısmı:**-*ı*
Diğer 37
Satır: **16**
Bir bütünün bir bölümü.
yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

6. **ḳısım:**
Diğer 53
Satır: **15**
Bir bütünün bir bölümü.
Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

<u>kısım:</u>
1. **ḳısmına:**-*ı, -n, -a*
Diğer 5
Satır: **18**
Cins, nevi.
buradan alırlar.
Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

2. **ḳısmı:**-*ı*
Diğer 6
Satır: **1**
Bir bütünün bir bölümü.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i <u>s</u>ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

3. **ḳısmınıñ:**-*ı, -nıñ*
Diğer 14
Satır: **1**
Bir bütünün bir bölümü.
Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

4. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 17

Satır: **20**

Bir bütünün bir bölümü.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

5. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 19

Satır: **8**

Bir bütünün bir bölümü.

Mart ve nīṣān ẕarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

6. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 37

Satır: **16**

Bir bütünün bir bölümü.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

7. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 37

Satır: **16**

Bir bütünün bir bölümü.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

8. **ḳısmınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 46

Satır: **7**

Bir bütünün bir bölümü.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

8. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 52

Satır: **21**

Bir bütünün bir bölümü.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḥ

9. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 68

Satır: **3**

Bir bütünün bir bölümü.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

10. **ḳısmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 69

Satır: **10**

Bir bütünün bir bölümü.

ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

11. **ḳısmı:**-*ı*

Diğer 99

Satır: **9**

Bir bütünün bir bölümü.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

12. **ḳısmıñ:**-*ıñ*

Diğer 68

Satır: **5**

Kesim, grup.

ḳalem şuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdıġı
vardır.

<u>ḳısmen:</u>

1. **ḳısmen:**

Diğer 6

Satır: **27**

Bazı bakımdan, bazı yönden.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf

noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

2. **ḳısmen:**

Diğer 6

Satır: **27**

Bazı bakımdan, bazı yönden.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

<u>kısmeti olmuş:</u>

1. **ḳısmeti olmuş:**-*muş*

Muhammes 3

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Nasibi olmak.

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

<u>kışrivyat:</u>

1. **ḳışriyyatda:**-*da*

Diğer 10

Satır: **10**

Belirli bir niteliği olmayan, değersiz eserler.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẓūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

<u>ḳıtʿa:</u>

1. **ḳıtʿaca:**-*ca*

Diğer 9

Satır: **19**

Ölçü, ebat, boy, büyüklük.

ve ḳıtʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaşşıdır.

2. **ḳıtʿada:**-*da*

Diğer 21

Satır: **2**

Ölçü, ebat, boy, büyüklük.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıtʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

3. **ḳıtʿada:**-*da*

Diğer 21

Satır: **5**

Ölçü, ebat, boy, büyüklük.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya mi<u>s</u>illü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıtʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

4. **ḳıtʿada:**-*da*

Diğer 21

Satır: **13**

Ölçü, ebat, boy, büyüklük.

māhlarında çıḳan büyük ḳıtʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳatʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya mi<u>s</u>illü bir ḳat

<u>ḳıvılcımlı āteş:</u>

1. **ḳıvılcımlı āteş:**

Diğer 56

Satır: **13**

Kelime Tipi: **-**

Kıvılcım saçan ateş.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

<u>kıvırcık koç eti:</u>

1. **ḳıvırcıḳ ḳoç eti:**

Muhammes 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Tüyleri kıvırcık, eti lezzetli olan koç eti.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u leẕẕeti

<u>kıvrak:</u>

1. **ḳıvraḳ:**

Diğer 28

Satır: **1**

Canlı, hareketli.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

kıvrım:

1. **ḳıvrım:**

Diğer 12

Satır: **3**

Bir şeyin bir kavis yaparak kendi üzerine bükülmesinden ortaya çıkan kıvrılma yeri, büklüm.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

2. **ḳıvrım:**

Diğer 12

Satır: **5**

Bir şeyin bir kavis yaparak kendi üzerine bükülmesinden ortaya çıkan kıvrılma yeri, büklüm.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

kıvrımlı:

1. **ḳıvrımlı:**

Diğer 26

Satır: **2**

Kıvrımı olan, kıvrılmış.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

kıy:

1. **ḳıyıp:**-*ıp*

Diğer 15

Satır: **18**

Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

2. **ḳıy:**

Muhammes 1

Mısra: **21**

Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

3. **ḳıydıñ:**-*dı, -ñ*

Diğer 108

Satır: **1**

Acımayıp zarar vermek.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣaṣi ṣordi İḥsān

4. **ḳıymam:**-*ma, -m*

Diğer 108

Satır: **1**

Acımayıp zarar vermek.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣaṣi ṣordi İḥsān

kıyacaġudi:

1. **ḳıyacaġudi.:**

Diğer 108

Satır: **2**

Kıyacaktı, zarar verecekti.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣaṣi ṣordi İḥsān

kıyāfet-i milliye:

1. **ḳıyāfet-i milliye:**

Diğer 104

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Yöresel giysiler.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

kıyak:

1. **ḳıyaḳ:**

Diğer 113

Satır: **8**

Tuhaf, garip.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

<u>kıyās:</u>

1. **ḳıyāsı:**-*ı*

Diğer 41

Satır: **9**

Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, mukayese etme.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

<u>kıyı:</u>

1. **ḳıyılarda:**-*lar, -da*

Diğer 6

Satır: **7**

Sahil.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

2. **ḳıyılardan:**-*lar, -dan*

Diğer 22

Satır: **13**

Sahil.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

3. **ḳıyılara:**-*lar, -a*

Diğer 24

Satır: **2**

Sahil.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

4. **ḳıyıları:**-*lar, -ı*

Diğer 24

Satır: **8**

Sahil.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

5. **ḳıyılarda:**-*lar, -da*

Diğer 25

Satır: **13**

Sahil.

meşḥūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

6. **ḳıyılardan:**-*lar, -dan*

Diğer 25

Satır: **21**

Sahil.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

7. **ḳıyıları:**-*lar, -ı*

Diğer 25

Satır: **10**

Sahil.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

8. **ḳıyılara:**-*lar, -a*

Diğer 29

Satır: **25**

Sahil.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara çekilmiş anlaşılmaz bir

9. **ḳıyılara:**-*lar, -a*

Diğer 25

Satır: **19**

Denizin sahile yakın tarafı.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor şanıyorsuñuz.

10. **ḳıyılarına:**-*lar, -ı, -n, -a*

Diğer 40

Satır: **17**

Denizin sahile yakın tarafı.

şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

11. **ḳıyılarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*

Diğer 40

Satır: **16**

Denizin sahile yakın tarafı.

Yuḳarıki baḥişlerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiġini yazdıġımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

12. **ḳıyılarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 40

Satır: **13**

Denizin sahile yakın tarafı.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

13. **ḳıyıları:**-*lar, -ı*

Diğer 41

Satır: **16**

Denizin sahile yakın tarafı.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtişādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

ḳıyılı:

1. **ḳıyılı:**

Diğer 53

Satır: **24**

Tepsi.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.

Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

ḳıymasayduḳ:

1. **ḳıymasayduḳ:**

Diğer 108

Satır: **1**

Kıymasaydık, zarar vermeseydik.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

ḳıymet:

1. **ḳıymetinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 29

Satır: **2**

Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

2. **ḳıymetinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 42

Satır: **8**

Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balığı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

3. **ḳıymetleri:**-*ler, -i*

Diğer 44

Satır: **6**

Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

4. **ḳıymet:**

Diğer 13

Satır: **9**

Bir şey veya kimsenin taşıdığı üstün nitelik, yüksek vasıf ve meziyet.
Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫşe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

5. **ḳıymet:**
Diğer 67
Satır: **6**
Bir şey veya kimsenin taşıdığı üstün nitelik, yüksek vasıf ve meziyet.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

kıymet veren:

1. **ḳıymet veren:**-*en*
Diğer 25
Satır: **1**
Kelime Tipi: **Deyim**
Değerli olarak kabul etmek, değerlendirmek.
manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfiñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

kıymeti lira:

1. **ḳıymeti lira:**
Diğer 44
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin lira cinsinden değeri.
Ḫamsiniñ ḳıymeti lira
Dīger balıḳlarıñ ḳıymeti lira

2. **ḳıymeti lira:**
Diğer 44
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin lira cinsinden değeri.
Ḫamsiniñ ḳıymeti lira
Dīger balıḳlarıñ ḳıymeti lira

3. **ḳıymeti lira:**
Diğer 44
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin lira cinsinden değeri.
Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

kıymetlen:

1. **ḳıymetlenir.:**-*ir*
Diğer 63
Satır: **21**
Değerlenmek, kıymeti artmak.
mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOs̱māniyye 1309 ṣ 81

kıymetli:

1. **ḳıymetli:**
Diğer 1
Mısra: **11**
Değerli, beğenilen, talep edilen.
Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

2. **ḳıymetli:**
Diğer 21
Satır: **11**
Değerli, beğenilen, talep edilen.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

3. **ḳıymetli:**
Diğer 33
Satır: **6**
Değerli, beğenilen, talep edilen.
Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

4. **ḳıymetli:**
Diğer 43
Satır: **16**
Maddi kıymeti yüksek olan, önemli oranda.
Memleketiñ mühimm s̱ervet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için

iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

5. **ḳıymetli:**
Diğer 46
Satır: **10**
Çok önemli.
ḥamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir.
Ḥamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā
şayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

6. **ḳıymetli:**
Diğer 97
Satır: **14**
Değerli, önemli kimse.
ḥamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve
ez-cümle ḥamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-
zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

kıyu:
1. **kıyularu:**-*lar*, -*u*
Diğer 111
Satır: **7**
Kıyı, sahil.
da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene
özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf neredедur Ha benum ṭarafumdan çoḳ
selām diyesun bütun

kıyye:
1. **ḳıyyesi:**-*si*
Diğer 6
Satır: **12**
Okka, 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü.
derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

2. **ḳıyyesi:**-*si*
Diğer 16
Satır: **24**
Okka, 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-
müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile
bir yük kömür ve kerestesiyle

3. **ḳıyyeye:**-*y*, -*e*
Diğer 17
Satır: **3**
Okka, 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü.
bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḥamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḥavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥşe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

4. **ḳıyyesi:**-*si*
Diğer 44
Satır: **8**
Okka, 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü.
Senesi
Ḥamsi ḳıyyesi

5. **ḳıyyesi:**-*si*
Diğer 44
Satır: **9**
Okka, 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü.
Dīger balıḳların ḳıyyesi
Ḳıyye-i yekūni

6. **ḳıyyesi:**-*si*
Muhammes 2
Mısra: **73**
Okka, 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü.
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḥalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

7. **ḳıyyesi:**-*si*
Diğer 45
Satır: **7**
Bir şeyin bir okkalık ölçüsü.
oḳḳa ḥamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi
200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded
ḥamsiye bāliġ olur.

kıyye-i yekūni:
1. **ḳıyye-i yekūni:**-*i*
Diğer 44
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Toplam okkası.

Dīger balıḳlarıñ ḳıyyesi
Ḳıyye-i yekūni

kız:

1. **ḳızar:**-*ar*
Diğer 48
Satır: **16**
Bir şey çok yenilmekten dolayı susatmak.
diyorlar.
Faẓla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

2. **ḳızmalıdır.:**-*malı, -dır*
Diğer 58
Satır: **16**
Aşırı derecede ısınmak, sıcaklığı çok artmak.
bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayağı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için
kiremit eyice ḳızmalıdır.

kızaġa çekilmesi:

1. **ḳızaġa çekilmesi:**-*me, -si*
Diğer 65
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Bir sebepten ötürü kayık denizden çıkarılmak.
Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili
Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

kızar:

1. **ḳızaran:**-*an*
Diğer 24
Satır: **3**
Kırmızı veya ona yakın bir renk almak.
Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

2. **ḳızarır:**-*ır*
Diğer 54
Satır: **5**
Kızgın yağ içinde veya ateş karşısında pişmek.
üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

3. **ḳızarmış:**-*mış*
Diğer 56
Satır: **1**
Kızgın yağ içinde veya ateş karşısında pişmek.
İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

4. **ḳızarır:**-*ır*
Diğer 54
Satır: **5**
Ateş karşısında pişmek.
üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

5. **ḳızarmış:**-*mış*
Diğer 57
Satır: **25**
Ateş karşısında pişmek.
ḳızarmış olur üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

6. **ḳızarmış:**-*mış*
Diğer 1
Mısra: **29**
Kızgın yağda pişmek.
İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

7. **ḳızarınca:**-*ınca*
Diğer 55
Satır: **12**
Kızgın yağda pişmek.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

8. **ḳızarınca:**-*ınca*
Diğer 55
Satır: **17**
Kızgın yağda pişmek.
ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

9. **ḳızarmamış:**-*ma, -mış*

Diğer 55

Satır: **19**

Kızgın yağda pişmek.

çeviriñ ḥamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yağı tekrār
ṭāvaya döküñ ḥamsi

10. **ḳızarsın:**-*sın*

Diğer 55

Satır: **21**

Kızgın yağda pişmek.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yağı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḥamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

11. **ḳızarmış:**-*mış*

Diğer 56

Satır: **1**

Kızgın yağda pişmek.

İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

12. **ḳızarmış:**-*mış*

Diğer 1

Mısra: **30**

Kırmızı renge bürünmek.

İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

13. **ḳızarmış:**-*mış*

Diğer 56

Satır: **2**

Kırmızı renge bürünmek.

İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

ḳızarmuş ḥamsiler:

1. **ḳızarmuş ḥamsiler:**-*ler*

Diğer 109

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsi kızartması, hamsi tavası.

Şu ḳızarmuş ḥamsiler
Keder alır ġamm siler

ḳızart:

1. **ḳızartdıḳları:**-*dıḳ, -lar, -ı*

Diğer 53

Satır: **23**

Kızgın yağda pişirmek.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp
ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi
tereyaġı ile

2. **ḳızartdırmış:**-*dır, -mış*

Diğer 101

Satır: **6**

Kızgın yağda pişirmek.

Ṣāhiden de ḥamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları
tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup
ḳızartdırmış ve her dürlü

ḳızartıl:

1. **ḳızartılaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 18

Satır: **13**

Kızgın yağda pişirilmek.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḥamsiniñ etleri yaġda
ḳızartılaraḳ ḥamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

2. **ḳızartılırsa:**-*ır, -sa*

Diğer 57

Satır: **3**

Ateş karşısında pişirilmek.

geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefīs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

ḳızartma:

1. **ḳızartması:**-*sı*

Diğer 52

Satır: **2**

Temizlenmiş hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak tavaya dizilmesi ve yağda kızartılması ile hazırlanan yemek.

Ḥamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḥamsi
yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḥamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası
ḳızartması ḥaşlaması

2. **ḳızartması:**-*sı*

Diğer 55

Satır: **23**

Temizlenmiş hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak tavaya dizilmesi ve yağda kızartılması ile hazırlanan yemek.

ḳoyuñ işte ḳızartması

3. **ḳızartması:**-*sı*

Muhammes 2

Satır: **57**

Temizlenmiş hamsinin buğday ya da mısır ununa bulanarak tavaya dizilmesi ve yağda kızartılması ile hazırlanan yemek.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuṣūṣen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

kızdırıl:

1. **ḳızdırılmış:**-*mış*

Diğer 55

Satır: **16**

Çok ısıtılmak, çok sıcak duruma getirilmek.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen
yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor
āteşde biraz

kızġın:

1. **ḳızġın:**

Diğer 54

Satır: **24**

Kızdırılmış.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir
ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan
ḳızġın tereyaġına bu

2. **ḳızġın:**

Diğer 59

Satır: **9**

Kızdırılmış.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs
zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

kızıl:

1. **ḳızıl:**

Diğer 24

Satır: **1**

Parlak kırmızı renkte olan.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra
baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn
ḳıyılara ḳadar uzamış.

2. **ḳızıl:**

Diğer 35

Satır: **17**

Kırmızıya yakın renkte olan toprak.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ
ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

kızıl toprakĺı:

1. **ḳızıl ṭopraḳlı:**-*ler*, -*i*, -*y*, -*le*

Diğer 25

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Parlak kırmızı renkte olan toprak.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar
yollar patiḳalar ḳızıl ṭopraḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan
rūzgārıñ verdigi serinikler

ki:

1. **ki:**

Diğer 8

Satır: **4**

"Öyle, o kadar, o denli" vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ
sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı
meṣeli ḍarb

2. **ki:**

Diğer 19

Satır: **12**

"Öyle, o kadar, o denli" vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan
gümüş ve çamuḳa balıḳları

3. **ki:**

Diğer 36

Satır: **19**

"Öyle, o kadar, o denli" vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret eder ḫattā bu ḫāli bilen bir

4. **ki:**

Diğer 47

Satır: **24**

"Öyle, o kadar, o denli" vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

5. **ki:**

Diğer 67

Satır: **14**

"Öyle, o kadar, o denli" vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

6. **ki:**

Diğer 1

Mısra: **55**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Derler ki ḳanı var hem daḥi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

7. **ki:**

Diğer 3

Mısra: **11**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḥs̱e yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

8. **ki:**

Diğer 3

Mısra: **19**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

9. **ki:**

Diğer 4

Satır: **12**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

baʿżı maṭbuʿāt müntericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

10. **ki:**

Diğer 8

Satır: **5**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

11. **ki:**

Diğer 8

Satır: **23**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

12. **ki:**

Diğer 9

Satır: **17**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir çaça renk

13. **ki:**

Diğer 11

Satır: **10**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

14. **ki:**

Diğer 11

Satır: **16**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

15. **ki:**

Diğer 13

Satır: **12**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eṣer-i müfīddir. 1005 sāl-i

16. **ki:**

Diğer 13

Satır: **18**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eṣerde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

17. **ki:**

Diğer 14

Satır: **5**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

18. **ki:**

Diğer 14

Satır: **7**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

19. **ki:**

Diğer 14

Satır: **9**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balıġı çıḳmış deyu

20. **ki:**

Diğer 14

Satır: **12**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

21. **ki:**

Diğer 15

Satır: **11**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

22. **ki:**

Diğer 15

Satır: **15**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

23. **ki:**

Diğer 15

Satır: **21**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

24. **ki:**

Diğer 16

Satır: **8**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

25. **ki:**

Diğer 16

Satır: **20**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīṣ

26. **ki:**

Diğer 17

Satır: **8**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

27. **ki:**

Diğer 21

Satır: **11**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

28. **ki:**

Diğer 22

Satır: **16**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

29. **ki:**

Diğer 23

Satır: **18**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

30. **ki:**

Diğer 32

Satır: **14**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

31. **ki:**

Diğer 34

Satır: **22**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur

yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

32. **ki:**

Diğer 37

Satır: **15**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

33. **ki:**

Diğer 41

Satır: **15**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾs̱īrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

34. **ki:**

Diğer 44

Satır: **3**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

35. **ki:**

Diğer 53

Satır: **8**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

36. **ki:**

Diğer 53

Satır: **12**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

37. **ki:**

Diğer 59

Satır: **1**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḫanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

38. **ki:**

Diğer 60

Satır: **9**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḫaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

39. **ki:**

Diğer 61

Satır: **7**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḫamsiniñ
sebzeli pidesi demekdir.

40. **ki:**

Diğer 63

Satır: **5**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

41. **ki:**

Diğer 64

Satır: **4**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

42. **ki:**
Diğer 64
Satır: **14**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meṣābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

43. **ki:**
Diğer 67
Satır: **10**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Ṣarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif ṣāʿirler ṭarafından

44. **ki:**
Diğer 97
Satır: **18**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

45. **ki:**
Diğer 100
Satır: **20**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

46. **ki:**
Diğer 102
Satır: **2**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

47. **ki:**
Diğer 103
Satır: **9**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

48. **ki:**
Diğer 105
Satır: **3**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

49. **ki:**
Diğer 105
Satır: **5**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

50. **ki:**
Diğer 113
Satır: **19**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Ha o da baña dedi ki Ey Ḫamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

51. **ki:**
Gazel 6
Mısra: **8**

Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūs̱ānı var

52. **ki:**
Kaside 1
Mısra: **113**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Bir būy-ı laṭīfi var ki olmuş
Misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi

53. **ki:**
Kaside 1
Mısra: **167**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḫamsi

54. **ki:**
Muhammes 1
Mısra: **26**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

55. **ki:**
Muhammes 2
Mısra: **15**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

56. **ki:**
Muhammes 3
Mısra: **15**
Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

57. **ki:**
Diğer 9
Satır: **14**
Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.
beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

58. **ki:**
Diğer 10
Satır: **12**
Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.
edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

59. **ki:**
Diğer 10
Satır: **14**
Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.
tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i s̱elās̱e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

60. **ki:**
Diğer 12
Satır: **2**
Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥis̱de iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

61. **ki:**
Diğer 16
Satır: **14**
Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.
yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

62. **ki:**

Diğer 61

Satır: **20**

Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

63. **ki:**

Diğer 113

Satır: **11**

Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

64. **ki:**

Gazel 3

Mısra: **6**

Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

65. **ki:**

Gazel 6

Mısra: **3**

Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

66. **ki:**

Gazel 6

Mısra: **5**

Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

67. **ki:**

Kaside 1

Mısra: **43**

Özneyi, tümceyi güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz.

Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḫamsi

68. **ki.:**

Diğer 42

Satır: **14**

Yakınma, kınama vb. duygular anlatılmak için bir cümlenin sonuna getirilen bir söz.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

69. **ki:**

Diğer 113

Satır: **10**

Cümle sonuna geldiğinde anlamı kuvvetlendirir.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

kibār:

1. **kibārıñ:**-*ıñ*

Kaside 2

Mısra: **20**

Büyük, ulu, seçkin kimseler.

Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibārıñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

kibār bakkāllarda:

1. **kibār baḳḳāllarda:**-*lar*, -*da*

Diğer 42

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Gösterişli, sıradan olmayan bakkal.

Evet ḳonserve ḫālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

kilk-i sühan-serā-yı hamsi:

1. **kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **222**

Kelime Tipi: -

Hamsinin ahenkli sözler yazan kalemi.

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

killi:

1. **killi:**

Diğer 35

Satır: **17**

Killi olan toprak.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

kilo:

1. **kilo:**

Diğer 21

Satır: **1**

Kilogram.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

2. **kilosu:**-*su*

Diğer 21

Satır: **2**

Kilogram.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

3. **kilosu:**-*su*

Diğer 38

Satır: **19**

Kilogram.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

4. **kilo:**

Diğer 42

Satır: **13**

Kilogram.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

5. **kilo:**

Diğer 99

Satır: **3**

Kilogram.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫs-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

6. **kiloya:**-*y, -a*

Diğer 99

Satır: **6**

Kilogram.

ḫātırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

kim:

1. **kim:**

Diğer 9

Satır: **12**

Ki bağlacı.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

2. **kim:**

Diğer 113

Satır: **18**

Ki bağlacı.

Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

3. **kim:**

Gazel 1

Mısra: **11**

Ki bağlacı.

Bu meseldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

4. **kim:**

Gazel 4

Mısra: **2**

Ki bağlacı.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

5. **kim:**

Gazel 5

Mısra: **14**

Ki bağlacı.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad şanma kim pāyānı var

6. **kim:**

Diğer 1

Mısra: **47**

Hangi kişi.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

7. **kim:**

Diğer 30

Satır: **14**

Hangi kişi.

ḫattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi
miḳdārını ḫattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ
üstüñde

8. **kimiñ:**-*iñ*

Diğer 30

Satır: **16**

Hangi kişi.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi
kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi
yüzde on iki

9. **kimlere:**-*ler, -e*

Diğer 46

Satır: **1**

Hangi kişi.

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi
kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu
ṣāʿirler

10. **kim:**

Diğer 57

Satır: **19**

Hangi kişi.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-būbir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

11. **kim:**

Diğer 106

Satır: **10**

Hangi kişi.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

12. **kimiñ:**-*iñ*

Gazel 1

Mısra: **12**

Hangi kişi.

Bu meseldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

13. **kim:**

Gazel 2

Mısra: **13**

Hangi kişi.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-būbir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

14. **kim:**

Gazel 3

Mısra: **22**

Hangi kişi.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

kimi:

1. **kimi:**

Diğer 52

Satır: **20**

Bazısı, kimisi.

mışrāʿlarıyla ḫaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inşāflılar on dörde kimi on doḳuza

2. **kimi:**

Diğer 99

Satır: **14**

Bazısı, kimisi.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḥammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

kimse:

1. **kimse:**
   Diğer 30
   Satır: **21**
   Hiçbir şahıs, hiçbir insan.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

2. **kimseye:**-*y*, -*e*
   Gazel 1
   Mısra: **12**
   Herhangi bir kişi.
Bu meşeldir kim balıḳ bilmez ise ḫālıḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

3. **kimseye:**-*y*, -*e*
   Diğer 100
   Satır: **14**
   Hiç kimse.
eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

kīmyevī gübre:

1. **kīmyevī gübre:**
   Diğer 38
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: -
   Kimyasal yöntemlerle üretilmiş gübre.
ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balıġıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

kīmyevī gübreler:

1. **kīmyevī gübreler:**-*ler*
   Diğer 35
   Satır: **6**
   Kelime Tipi: -
   Kimyasal yöntemlerle üretilmiş gübre.
vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi

kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fiʾātları

2. **kīmyevī gübreler:**-*ler*
   Diğer 38
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: -
   Kimyasal yöntemlerle üretilmiş gübre.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

kīmyevī gübrelerle:

1. **kīmyevī gübrelerle:**-*ler*, -*le*
   Diğer 38
   Satır: **17**
   Kelime Tipi: -
   Kimyasal yöntemlerle üretilmiş gübre.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

kināyeten:

1. **kināyeten:**
   Diğer 11
   Satır: **10**
   Söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı olarak kapalı bir biçimde anlatan söz.
ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

kirāya verilmezler:

1. **kirāya verilmezler:**-*il*, -*mez*, -*ler*
   Diğer 23
   Satır: **10**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Kira karşılığında vermek, icara vermek.
Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

kireç:

1. **kireçle:**-*le*

Diğer 36

Satır: **12**

Kireç taşının bu işe mahsus ocaklarda kavrulmasıyla elde edilen, kalsiyum oksitten ibaret taşımsı beyaz madde.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̲ederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

kireçli:

1. **kireçli:**

Diğer 35

Satır: **17**

Kireçli olan toprak.

göre degişir ṭoprağıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

kiremit:

1. **kiremitdesi:**-*de, -si*

Diğer 52

Satır: **19**

Kiremide dizilerek yapılan hamsi kebabı.

mıṣrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

2. **kiremitde:**-*de*

Diğer 58

Satır: **14**

Kiremide dizilerek yapılan hamsi kebabı.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

3. **kiremit:**

Diğer 58

Satır: **16**

Alaturka kiremit.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayağı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

4. **kiremite:**-*e*

Diğer 58

Satır: **18**

Alaturka kiremit.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

5. **kiremitde:**-*de*

Muhammes 1

Mısra: **13**

Alaturka kiremit.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

6. **kiremit:**

Muhammes 2

Mısra: **47**

Alaturka kiremit.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

kiremitde kebābı:

1. **kiremitde kebābı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

Kiremide dizilerek yapılan hamsi kebabı.

On ikinci kiremitde kebābı
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı

2. **kiremitde kebābı:**-*ı*

Diğer 58

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Kiremide dizilerek yapılan hamsi kebabı.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

kirizme:

1. **kirizme:**

Diğer 35

Satır: **16**

Trabzon'da tarlaları uzun demirli kazmalarla derinden kazma ameliyesi.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacağına

kis:

1. **kisi:**-*i*
Diğer 5
Satır: **7**
Balıkların aşağı ve yukarı inip çıkmalarını sağlayan, hava ile dolup boşalan kese.
ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḥamsiniñ nevʿileri iri ḥamsi çatalḳuyruḳ orta

kīse:

1. **kīsesi:**-*si*
Diğer 5
Satır: **3**
Balıkların aşağı ve yukarı inip çıkmalarını sağlayan, hava ile dolup boşalan kese.
kīsesi ḳurşaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması şudaki havā ḥamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḥamsiniñ ṭış

2. **kīse:**
Diğer 6
Satır: **15**
Balıkların aşağı ve yukarı inip çıkmalarını sağlayan, hava ile dolup boşalan kese.
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

kīseye bereket:

1. **kīseye bereket:**
Diğer 46
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Kazancı bol olma, paranın çoğalma durumu.
ne diyorlar māhī-keş ḥamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḥamsiniñ devāʾī

kişi:

1. **kişi:**
Diğer 1
Mısra: **9**
Şahıs, zat.
Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh

2. **kişi:**
Diğer 23
Satır: **12**
Şahıs, zat.
ālāt ḳayıġımızdır bunda ḥamsi aġı yāḫūd ḥamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḥamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

3. **kişi:**
Diğer 29
Satır: **3**
Şahıs, zat.
aġaçlardan iki şapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḥamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen şularla

4. **kişi:**
Diğer 33
Satır: **20**
Şahıs, zat. II Amele.
Ḥamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

kişmiş:

1. **kişmiş:**
Diğer 53
Satır: **22**
Küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm.
göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyağında

kisve-i sīmīni:

1. **kisve-i sīmīni:**-*i*

Diğer 8

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Gümüş rengindeki deri.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ʻuşşāḳdan dāmānı var

2. **kisve-i sīmīni:**-*i*

Gazel 5

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Gümüş rengindeki deri.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

kişver:

1. **kişvere:**-*e*

Muhammes 3

Mısra: **28**

Ülke.

Cāy-ı pāk-i iḥtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

kitāb:

1. **kitāblarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 32

Satır: **1**

Hamsiden bahseden eser.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ
şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ
ḫamsiniñ ṣatılışı

2. **kitāb:**

Diğer 4

Satır: **13**

Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.

edilmişdir bu baḥişleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

3. **kitāblarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 48

Satır: **14**

Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

kitābe:

1. **kitābe:**

Diğer 103

Satır: **13**

Yazıt.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafı

kitābī:

1. **kitābīdir.:**-*dir*

Diğer 13

Satır: **8**

Kitaba dayanan, kitaba bağlı, yazılı.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīş-i niʿmet ḫiṭābıdır.

kitābiyyāt:

1. **kitābiyyāt:**

Diğer 4

Satır: **11**

Belli bir konuyla ilgili yayınların tamamı, bibliyografya.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile meseʾle olduḳça tedḳīḳ

2. **kitābiyyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **7**

Belli bir konuyla ilgili yayınların tamamı, bibliyografya.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt

ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

3. **kitābiyyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **14**

Belli bir konuyla ilgili yayınların tamamı, bibliyografya.

edilmişdir bu baḥişleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.

Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eşerlerle bir ḳısım meşhūdāt

4. **kitābiyyāt-ı:**--*ı*

Diğer 11

Satır: **20**

Belli bir konuyla ilgili yayınların tamamı, bibliyografya.

Mevżūʿ-i baḥşimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekşer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr

olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥşimizde görülecegi

5. **kitābiyyātdaki:**-*da, -ki*

Diğer 14

Satır: **2**

Belli bir konuyla ilgili yayınların tamamı, bibliyografya.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ

kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

6. **kitābiyyāt:**

Diğer 152

Satır: **10**

Belli bir konuyla ilgili yayınların tamamı, bibliyografya.

Ḫamsi Gübresi

ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

kitābiyyātda ḫamsi:

1. **kitābiyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

"Bibliyografya Bağlamında Hamsi". Hamsiname eserinin üçüncü başlığı.

Lisāniyyātda Ḫamsi

Kitābiyyātda Ḫamsi

kitle:

1. **kitleler:**-*ler*

Diğer 41

Satır: **18**

Yığın, küme.

yoḳdur. Ḫayvān bu şulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle

doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

kiz:

1. **kizdum:**-*du, -m*

Diğer 110

Satır: **19**

Kızmak, sinirlenmek.

Ḫaçan baḳdu şūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum

niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

kiz kardaşinuñ:

1. **ḳiz ḳardaşinuñ:**-*i, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Kız kardeş. Bir kimsenin aynı anne babadan doğmuş dişi cinsten kardeşi.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik

eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

klasiḳ edebiyyātımızda:

1. **ḳlasiḳ edebiyyātımızda:**-*ımız, -da*

Diğer 67

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Divan edebiyatı. 13. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar varlığını sürdüren, Arapça ve Farsça kelimelerin geniş ölçüde yer aldığı edebiyat geleneği.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ:

1. **ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ:**-*ımız, -ıñ*
    Diğer 67
    Satır: **10**
    Kelime Tipi: -
    Divan edebiyatı. 13. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar varlığını sürdüren, Arapça ve Farsça kelimelerin geniş ölçüde yer aldığı edebiyat geleneği.
cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

klor-ı amonyak:

1. **ḳlor-ı amonyaḳ:**
    Diğer 62
    Satır: **8**
    Kelime Tipi: -
    Amonyak ile klorun birleşimi olan çok zehirli madde.
Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı sānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

klor-ı sānī-i zībak:

1. **ḳlor-ı sānī-i zībaḳ:**
    Diğer 62
    Satır: **8**
    Kelime Tipi: -
    Ak sülümen. Cıva ile klorun birleşimi olan, çok zehirli, beyaz bir toz, süblime.
Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı sānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

ko:

1. **ḳorlar:**-*r, -lar*
    Diğer 1
    Mısra: **65**
    İçine koymak.
On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

koç:

1. **ḳoçdan:**-*dan*
    Diğer 46
    Satır: **20**
    Koç eti.
bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

2. **ḳoçdan:**-*dan*
    Muhammes 1
    Mısra: **10**
    Koç eti.
Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

3. **ḳoç:**
    Gazel 3
    Mısra: **11**
    Damızlık erkek koyun.
Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

koca:

1. **ḳoca:**
    Gazel 5
    Satır: **12**
    Büyük, sayı bakımından çok olan.
Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

2. **ḳoca:**
    Gazel 6
    Satır: **10**
    Büyük, geniş. II Ulu.
Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

3. **ḳocadan:**-*dan*
    Diğer 107
    Satır: **17**
    Kocaya gitme, evlilik.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

4. **ḳoca:**
Diğer 107
Satır: **21**
Büyük, geniş.
Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

5. **ḳoca:**
Diğer 110
Satır: **20**
Uzun.
Ḥaçan baḳdu şūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

6. **ḳocasi:**-*si*
Diğer 113
Satır: **16**
Bir kadının evli olduğu erkek, eş.
ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

7. **ḳocasinuñ:**-*si*, -*nuñ*
Diğer 113
Satır: **15**
Bir kadının evli olduğu erkek, eş.
ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

<u>kocaman:</u>
1. **ḳocaman:**
Diğer 104
Satır: **16**
Pek geniş, pek büyük.
verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

<u>kodiler:</u>
1. **ḳodiler:**
Diğer 108
Satır: **9**
Koydular, adını verdiler.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

<u>kofa:</u>
1. **ḳofa:**
Kaside 1
Mısra: **219**
Kova dolusu.
Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

2. **ḳofa:**
Diğer 30
Satır: **5**
Kova. Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kabın alacağı miktarda.
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

3. **ḳofa:**
Gazel 1
Mısra: **15**
Kova. Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kabın alacağı miktarda.
Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

4. **ḳofa:**
Gazel 5
Mısra: **6**
Kova. Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kabın alacağı miktarda.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḥamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

kofa-yı hamsi:

1. **kofa-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **138**

Kelime Tipi: -

Hamsi kovası.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḥamsi

koḳu:

1. **ḳoḳu:**

Diğer 34

Satır: **25**

Cisimlerden yayılan zerrelerin burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā
bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete
riʿāyet edilmiyor.

2. **ḳoḳusundan:**-*su, -n, -dan*

Diğer 50

Satır: **18**

Cisimlerden yayılan zerrelerin burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde
endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ
ḳoḳusundan dolayı bunu her

3. **ḳoḳu:**

Diğer 60

Satır: **15**

Cisimlerden yayılan zerrelerin burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır
üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir
buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

4. **ḳoḳusu:**-*su*

Diğer 61

Satır: **14**

Hamsi kokusu.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla
yoġrularaḳ ḥamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır
ḳoḳusu sinmekle

ḳoḳusunu alamayacaḳ:

1. **ḳoḳusunu alamayacaḳ:**-*a, -ma, -y, -acaḳ*

Diğer 7

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Bir nesnenin kokusunu algılamak.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti
kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ
ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

koḳut:

1. **ḳoḳutdurursa:**-*dur, -ur, -sa*

Diğer 115

Satır: **22**

Hoş olmayan bir koku bırakmak.

baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa
bize otları

kol:

1. **ḳollarla:**-*lar, -la*

Diğer 23

Satır: **16**

İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

2. **ḳolunda:**-*u, -n, -da*

Diğer 97

Satır: **4**

İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḥamsi
seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḥamsi
ṣatanlara teṣādüf

kolay:

1. **ḳolay:**

Diğer 8

Satır: **17**

Kolayca, sıkıntısız bir biçimde, basitçe.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

2. **ḳolay:**

Diğer 34

Satır: **4**

Kolayca, sıkıntısız bir biçimde, basitçe.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

3. **ḳolay:**

Diğer 36

Satır: **1**

Zahmetsizce, sıkıntı çekmeden yapılan, güçlüğü olmayan.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Żekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

4. **ḳolay:**

Diğer 46

Satır: **1**

Sindirimi kolay, basit olan.

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

5. **ḳolay:**

Diğer 46

Satır: **7**

Sindirimi kolay, basit olan.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı fażla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

6. **ḳolay:**

Diğer 46

Satır: **21**

Sindirimi kolay, basit olan.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

7. **ḳolaydır.:**-*dır*

Diğer 98

Satır: **22**

Sindirimi kolay, basit olan.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

kolay celsun:

1. **ḳolay celsun:**

Diğer 114

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Kolay gelsin, bir işi yapmakta olanlara söylenen iyi dilek sözü.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

kolaylaş:

1. **ḳolaylaşdırmaya:**-*dır, -ma, -y, -a*

Diğer 18

Satır: **21**

Kolay duruma gelmek.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

2. **ḳolaylaşdırır.:**-*dır, -ır*

Diğer 29

Satır: **16**

Kolay duruma gelmek.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

kolaylıkla:

1. **ḳolaylıḳla:**

Diğer 37

Mısra: **11**

Kolayca, zahmetsizce.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

kollarını sıvayıp paçalarını çeker:

1. **ḳollarını şıvayıp paçalarını çeker:**-*er*

Diğer 36

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Bir işe esaslı şekilde girişmeye hazırlanmak, bütün gücüyle başlamaya niyetlenmek, harekete geçmek.

Rencber ḳollarını şıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ şıḳı serpildigine göredir

komiser müdüri:

1. **ḳomiser müdüri:**

Diğer 105

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bir devletin başka bir devletteki, bir kuruluş veya konferanstaki özel temsilcisi, murahhas, delege.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

kon:

1. **ḳonmasa:**-*ma, -sa*

Diğer 54

Satır: **24**

Eklemek, katmak.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur şoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

konar ḳalḳar:

1. **ḳonar ḳalḳar:**

Diğer 22

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Kuşun bir yere konup daha sonra havalanması.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz şoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

konferans:

1. **ḳonferanslar:**-*lar*

Diğer 4

Satır: **18**

Topluluğa bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılan konuşma.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

2. **ḳonferansda:**-*da*

Diğer 99

Satır: **20**

Topluluğa bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılan konuşma.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası şalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

3. **ḳonferansını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 100

Satır: **6**

Topluluğa bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılan konuşma.

Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

4. **ḳonferansından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 101

Satır: **11**

Topluluğa bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılan konuşma.

Şoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından

memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

konserve:

1. **ḳonserveler:**-*ler*

Diğer 18

Satır: **8**

Isı ile sterilize edilerek uzun zaman saklanabilecek biçimde kutulanmış yiyecek.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

2. **ḳonservesi:**-*si*

Diğer 18

Satır: **12**

Isı ile sterilize edilerek uzun zaman saklanabilecek biçimde kutulanmış yiyecek.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

3. **ḳonserve:**

Diğer 42

Satır: **15**

Isı ile sterilize edilerek uzun zaman saklanabilecek biçimde kutulanmış yiyecek.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭulara ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

konul:

1. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 42

Satır: **21**

Koymak işi yapılmak, konmak.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

2. **ḳonulursa:**-*ur, -sa*

Diğer 43

Satır: **10**

Koymak işi yapılmak, konmak.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

3. **konulur:**-*ur*

Diğer 54

Satır: **9**

Koymak işi yapılmak, konmak.

ṣofraya konulur ve
Pirinçle yapılır içli ṭāvası

4. **ḳonulup:**-*up*

Diğer 55

Satır: **13**

Koymak işi yapılmak, konmak.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

5. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 55

Satır: **7**

Koymak işi yapılmak, konmak.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

6. **ḳonulur.:**-*ur*

Diğer 60

Satır: **12**

Koymak işi yapılmak, konmak.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

7. **ḳonulmaz:**-*maz*

Muhammes 3

Mısra: **27**

Koymak işi yapılmak, konmak.

Cāy-ı pāk-i iḥtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

8. **ḳonulur.:**-*ur*

Diğer 54

Satır: **5**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve leẕẕetini alır.

9. **ḳonulur.:**-*ur*

Diğer 56

Satır: **11**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

10. **ḳonulur.:**-*ur*

Diğer 56

Satır: **14**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

11. **ḳonulur.:**-*ur*

Diğer 56

Satır: **11**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

12. **ḳonulur.:**-*ur*

Diğer 56

Satır: **14**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

13. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 57

Satır: **23**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

14. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 58

Satır: **16**

Bir yiyecek pişmek üzere hazırlanıp ateşe oturtulmak.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

15. **ḳonulmadan:**-*madan*

Diğer 58

Satır: **3**

Eklenmek, katılmak.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

16. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 58

Satır: **19**

Yerleştirilmek.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

17. **ḳonulduḳdan:**-*duḳ, -dan*

Diğer 60

Satır: **16**

Yerleştirilmek.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

18. **ḳonulduḳdan:**-*duḳ, -dan*

Diğer 63

Satır: **5**

Yerleştirilmek.

Teller bu şūretle ḳonulduḳdan şoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

19. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 63

Satır: **15**

Yerleştirilmek.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

20. **ḳonulur:**-*ur*

Diğer 62

Satır: **15**

Doldurulmak.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

konuş:

1. **ḳonuşursuñuz:**-*ur, -suñuz*

Diğer 113

Satır: **6**

Karşılıklı olarak bir şeyler anlatmak, söyleşmek, sohbet etmek.

ṣordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

kop:

1. **ḳoparmadan:**-*ar, -madan*

Diğer 6

Satır: **19**

Kopmasına yol açmak, bağlı bulunduğu yerden ayırmak.

avcıları ḥamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḥamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

2. **ḳoparaḳ:**-*araḳ*

Diğer 97

Satır: **18**

Bir yerden ayrılmak.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḥamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

koparıl:

1. **ḳoparılıp:**-*ıp*

Diğer 45

Satır: **3**

Bir şey bağlı olduğu yerden ayrılmak.

ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

2. **ḳoparılır:**-*ır*

Diğer 52

Satır: **8**

Bir şey bağlı olduğu yerden ayrılmak.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḥamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

kor āteş:

1. **ḳor āteş:**

Diğer 56

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

İyice yanıp ateş haline gelmiş odun veya kömür parçası.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

kor āteşde:

1. **ḳor āteşde:**-*de*

Diğer 55

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

İyice yanıp ateş haline gelmiş odun veya kömür parçası.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḥamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

kork:

1. **ḳorḳma:**-*ma*

Diğer 1

Mısra: **24**

Endişe etmek, kaygı duymak, tasalanmak.

Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

2. **ḳorḳma:**-*ma*

Diğer 48

Satır: **2**

Endişe etmek, kaygı duymak, tasalanmak.

Uyḳuya varanlar dere görürler
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

3. **ḳorḳum:**-*um*

Kaside 1

Mısra: **43**

Endişe etmek, kaygı duymak, tasalanmak.

Ḳorḳum bu ki ey göñül olursuñ
Dīvāne-i zirnana-yı ḥamsi

4. **ḳorḳarsuñ:**-*ar*, -*suñ*

Diğer 107

Satır: **17**

Bir şeyi yapmaya cesaret edememek.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ
ʿuzere içi sāʿat

korḳul:

1. **ḳorḳulsa:**-*sa*

Diğer 4

Satır: **24**

Endişe edilmek, kaygı duyulmak.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ
ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde
imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

korḳuluḳ:

1. **ḳorḳuluḳ:**

Diğer 35

Satır: **2**

Kuşların ve yabani hayvanların tarla, bağ, bostan vb. yerlerde ürüne zarar vermesini önlemek için konan insan görünüşünde kukla.

Gübre yerine ḥamsi tarlaya ṭaşınması ve yığılması ne
ḳadar yere ne ḳadar ḥamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḥamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḥamsi

2. **ḳorḳuluḳ:**

Diğer 36

Satır: **2**

Kuşların ve yabani hayvanların tarla, bağ, bostan vb. yerlerde ürüne zarar vermesini önlemek için konan insan görünüşünde kukla.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu
añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

korkunç:

1. **ḳorḳunç:**

Diğer 101

Satır: **3**

Çok korkulu, korku veren, dehşete düşüren.

Yoooḳ demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve
inşāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

korlu āteşe:

1. **ḳorlu āteşe:**-*e*

Diğer 58

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

İyice yanıp ateş haline gelmiş odun veya kömür parçası.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde
ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḥamsi eyi pişmek için
kiremit eyice ḳızmalıdır.

koru:

1. **ḳorumaḳ:**-*maḳ*

Diğer 100

Satır: **20**

Güçlü bir kimse veya kuruluş, güçsüz birini veya bir şeyi desteklemek, himaye etmek.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḥamsi-
perverānelerine ilticāya ḳarār

verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ içiñ

koşar gelir:

1. **ḳoşar gelir:**

Diğer 32

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Koşarak gelmek, bir yere hızla, acele ile gelmek. II Büyük bir ilgi duyarak istekle gelmek.

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler

bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

koşkoca:

1. **ḳoşḳoca:**

Diğer 27

Satır: **23**

Çok büyük, muazzam.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma

aġıñ ża ʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naşıl ṭoplayıp

2. **ḳoşḳoca:**

Diğer 105

Satır: **19**

Çok büyük, muazzam.

Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ

Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

3. **ḳoşḳoca:**

Diğer 105

Satır: **3**

Mevki bakımından büyük, çok büyük.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir

ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

koşma:

1. **ḳoşma:**

Diğer 67

Satır: **5**

Baba Salim'e ait olan Hamsi başlıklı koşma.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma

Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳi ʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

kova:

1. **ḳova:**

Diğer 48

Satır: **3**

Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kabın alacağı miktarda.

Bī-tekellüf biñ ḳova şu şarf eder mihmānına

Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

kovuk:

1. **ḳovuḳlarda:**-*lar*, -*da*

Diğer 24

Satır: **14**

Dalga sırasında oluşan oyuk.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ

ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

koy:

1. **ḳoyacaḳ.:**-*acaḳ*

Diğer 3

Satır: **15**

Durumuna getirmek.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim

Eski ḥelvā şoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ şoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

2. **ḳoyup:**-*up*

Diğer 15

Satır: **3**

Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.

ver diye nāzik şırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balığıñ şuyu aḳaraḳ

giderken baʿżıları şuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balığıñ şuyun aḳıdırsıñ şuyuna

3. **ḳoyup:**-*up*

Diğer 52

Satır: **11**

Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.
ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

4. **ḳoyuñ:**-*uñ*
Diğer 55
Satır: **23**
Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.
ḳoyuñ işte ḳızartması

5. **ḳoylardaki:**-*lar, -da, -ki*
Diğer 25
Satır: **7**
Denizin, gölün küçük girintiler biçiminde karaya doğru sokulduğu bölümü.
çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sūrları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

6. **ḳoyarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 56
Satır: **9**
Yemeği pişmesi için pişirilecek kaba yerleştirmek.
Bu ḥāldeki ḥamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

7. **ḳoyarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 56
Satır: **7**
Bir şeyi bir şeyin içinde bekletmek.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḥamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o z̲āten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

8. **ḳoyarsıñız:**-*ar, -sıñız*
Diğer 58
Satır: **9**
Serpmek.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḥamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḥafīf

9. **ḳoyup:**-*up*
Diğer 60
Satır: **4**
Bırakmak, yerleştirmek.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḥamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḥta bunuñ da üstüne bir başḳı me̲selā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

10. **ḳoymaḳladır.:**-*maḳ, -la, -dır*
Diğer 63
Satır: **6**
Doldurmak.
Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

11. **ḳoydum:**-*du, -m*
Diğer 66
Satır: **11**
Dizmek.
Ḥamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

12. **ḳoydum:**-*du, -m*
Diğer 104
Satır: **7**
Dizmek.
Ḥamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

13. **ḳoy:**
Kaside 1
Mısra: **54**
Kına yakmak.
Çıkmış dedi ḥamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḥamsi

14. **ḳoymaḳ:**-*maḳ*
Diğer 21
Satır: **6**
Katmak.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya miṣillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣüretiyle istif edilir. Ufaḳ

15. **ḳoyarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 53
Satır: **22**
Katmak.
göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

16. **ḳoymalı:**-*malı*
Diğer 54
Satır: **23**
Katmak.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

17. **ḳoy:**
Muhammes 2
Mısra: **67**
Katmak.
Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

18. **ḳoyarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 102
Satır: **12**
Bir yiyecek bozulmaması için bir yere yerleştirilmek.
Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

19. **ḳoymamiş:**-*ma, -miş*
Diğer 111
Satır: **5**
Bir şeyi bir yere yerleştirmek.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

ḳoyalum:
1. **ḳoyalum:**
Diğer 107
Satır: **2**
Koyalım, bir şeyi bir yere bırakalım.
sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

ḳoydiler:
1. **ḳoydiler:**
Diğer 108
Satır: **11**
Koydular, adını verdiler.
ʿuzerine binup Urusya'yi feṯḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

ḳoydur:
1. **ḳoydurup:**-*up*
Diğer 101
Satır: **6**
Dizdirmek, yan yana sıralatmak.
Ṣāḥiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

ḳoyu māvī:
1. **ḳoyu māvī:**
Diğer 25
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Mavinin bir veya birkaç ton koyusu.
içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

2. **ḳoyu māvī:**
Diğer 26
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Mavinin bir veya birkaç ton koyusu.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş
üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde şıra şıra dizili oturan ve yanlarında
çocuḳları gezip oynayan

3. **ḳoyu māvī:**
Diğer 26
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Mavinin bir veya birkaç ton koyusu.
Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü
gögsünde şaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle
bitişik gibi gösteren

koyun:
1. **ḳoynuma:**-*um, -a*
Diğer 107
Satır: **12**
Kollar arası, kucak.
Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma

köfte:
1. **köftesi:**-*si*
Diğer 53
Satır: **4**
Hamsiden yapılan köfte. II Köfte şekline getirilmiş hamsikuşu.
kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü
çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḥamīrla börek
fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **köfte:**
Muhammes 1
Mısra: **24**
Hamsiden yapılan köfte. II Köfte şekline getirilmiş hamsikuşu.
Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

kömür:
1. **kömür:**
Diğer 16
Satır: **24**
Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-
müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile
bir yük kömür ve kerestesiyle

2. **kömür:**
Diğer 33
Satır: **17**
Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.
odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar
çünkü köylüler ḥamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

Köprülü-zāde:
1. **Köprülü-zāde:**
Diğer 106
Satır: **8**
Fuat Köprülü.
Bir parça ḥamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

köpüklü:
1. **köpüklü:**
Diğer 23
Satır: **23**
Köpüğü olan, köpüklenmiş olan.
gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde
kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḫīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

köşe:
1. **köşelerine:**-*ler, -i, -n, -e*
Diğer 40
Satır: **12**
Yer, yan, taraf.
Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir
mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine
ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

<u>köşk:</u>

1. **köşklerle:**-*ler, -le*

Diğer 24

Satır: **21**

Bahçe içinde yapılmış süslü ev, kasır.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla

ḳaplı ve eṭrāf ekşeriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

<u>köy:</u>

1. **köylere:**-*ler, -e*

Diğer 32

Satır: **6**

Şehir merkezinden uzak, köylük yerde yaşayan halk, köy halkı, köylü.

Ḫamsiniñ çıḳdıġını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler

bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

2. **köyleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 45

Satır: **10**

Şehir merkezinden uzak, köylük yerde yaşayan halk, köy halkı, köylü.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek

olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

3. **köyleriyle:**-*ler, -i, -y, -le*

Diğer 45

Satır: **12**

Şehir merkezinden uzak, köylük yerde yaşayan halk, köy halkı, köylü.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve

edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

4. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 1

Mısra: **85**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

Köylerde birisi ḫasta olursa

Ölmez ḳalḳar eger şuyun bulursa

5. **köylere:**-*ler, -e*

Diğer 32

Satır: **10**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

Eskiden bunuñ için köylere maḥṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

6. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 37

Satır: **11**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprağa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde

çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

7. **köylere:**-*ler, -e*

Diğer 49

Satır: **1**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

Ḫamsiniñ köylere naḳli

Gübrelik ḫamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

8. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 50

Satır: **9**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da

köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda

insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

9. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 50

Satır: **13**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde

etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

10. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 51

Satır: **12**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

11. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 61

Satır: **14**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

12. **köylere:**-*ler, -e*

Diğer 61

Satır: **4**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekşeriyetle yazın furun lazutu

13. **köylerde:**-*ler, -de*

Diğer 98

Satır: **24**

Şehir merkezinden uzak, köylük yer, köy yeri.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon’da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

14. **köylerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 99

Satır: **8**

Köy nüfusu.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

köylü:

1. **köylüde:**-*de*

Diğer 16

Satır: **24**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

2. **köylüler:**-*ler*

Diğer 16

Satır: **21**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

3. **köylüler:**-*ler*

Diğer 33

Satır: **17**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

4. **köylüler:**-*ler*

Diğer 56

Satır: **22**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māṣa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

5. **köylülerce:**-*ler, -ce*

Diğer 61

Satır: **15**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

6. **köylü:**

Kaside 1

Mısra: **77**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

Her köylü livā livā ḳumandan
Ardınca alay alay-ı ḫamsi

7. **köylüye:**-*y, -e*

Muhammes 2

Mısra: **39**

Köyde yaşayan halk, köy halkından olan kimse.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

köylü ḳadın:

1. **köylü ḳadın:**

Diğer 67

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Köyde yaşayan kadın, köy halkından olan kadın.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

köylü ḳadını:

1. **köylü ḳadını:**-*ı*

Diğer 68

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Köyde yaşayan kadın, köy halkından olan kadın.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Oſda ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

köz:

1. **köze:**-*e*

Diğer 68

Satır: **19**

Ateşin içindeki küçük kor parçası.

Sereruḳ sizi köze
Yedukçe ġanī ġanī

2. **közde:**-*de*

Muhammes 2

Mısra: **47**

Ateşin içindeki küçük kor parçası.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

közde kebāb:

1. **közde kebāb:**

Diğer 1

Mısra: **57**

Kelime Tipi: -

Hamsi ızgarası.

Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler

2. **közde kebāb:**

Diğer 56

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Hamsi ızgarası.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

3. **közde kebāb:**

Diğer 57

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsi ızgarası.

geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefīs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

ḳrem:

1. **ḳrem:**

Diğer 25

Satır: **17**

Açık saman rengi, krem renginde olan.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

kudemā:

1. **ḳudemā-yı:**--*yı*

Diğer 13

Satır: **11**

Eski insanların ileri gelenleri.

Evvel bāḥiş ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḫaḳḳā ki bir eşer-i müfīddir. 1005 sāl-i

kudret:

1. **ḳudretini:**-*i, -n, -i*

Diğer 6

Satır: **3**

Yetenek.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

<u>kudret gösteren:</u>

1. **ḳudret gösteren:**-*en*

Diğer 43

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Güç harcamak, çaba göstermek.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

<u>kulaç:</u>

1. **ḳulaç:**

Diğer 20

Satır: **7**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

2. **ḳulaç:**

Diğer 20

Satır: **7**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

3. **ḳulaç:**

Diğer 22

Satır: **19**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

4. **ḳulaçla:**-*la*

Diğer 26

Satır: **25**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

Aġ deñize dökdügümüz <u>s</u>ābit vażʿiyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

5. **ḳulaçda:**-*da*

Diğer 27

Satır: **5**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

6. **ḳulaçda:**-*da*

Diğer 27

Satır: **6**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

7. **ḳulaç:**

Diğer 29

Satır: **3**

Halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

aġaçlardan iki şapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi

idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayığına boşaltınca dökülen ṣularla

kulaġ:

1. **ḳulaġınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 17

Satır: **22**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.

Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

kulak:

1. **ḳulaḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 5

Satır: **3**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi

yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **ḳulaḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 5

Satır: **5**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi

yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

3. **ḳulaḳ:**

Diğer 7

Satır: **2**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında

ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

4. **ḳulaḳ:**

Diğer 7

Satır: **3**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

5. **ḳulaḳ:**

Diğer 7

Satır: **5**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā

ġalşame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

6. **ḳulaḳ:**

Diğer 8

Satır: **3**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar

uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

7. **ḳulaḳ:**

Diğer 8

Satır: **10**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

Müṣelleṣī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur

yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

8. **ḳulaḳlarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 8

Satır: **6**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu

gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

9. **ḳulaḳlarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 9

Satır: **23**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan

ḳalmasıyladır.

10. **ḳulaḳ:**

Diğer 63

Satır: **13**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri

de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

11. **ḳulaḳlar:**-*lar*

Diğer 63

Satır: **14**

Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan alıp solungaçlardan geçirdiği suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri

de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

kulaḳ ṭutmiy:

1. **ḳulaḳ ṭutmiy:**

Diğer 115

Satır: **17**

Kelime Tipi: **Deyim**

Kulak tutmak, dikkatle dinlemek deyiminin Trabzon ağzındaki kullanımı.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

kulaklı:

1. **ḳulaḳlı:**

Diğer 57

Satır: **22**

İki tarafında kulpu olan geniş bakır sahan.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da

ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır şaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

kulbe:

1. **kulbeye:**-*y, -e*

Kaside 1

Mısra: **151**

Kulübe.

Bir kulbeye iftiḫār eden ferd

Sāḥilde yapar sarāy-ı ḫamsi

kule:

1. **ḳule:**

Diğer 111

Satır: **5**

Dört köşe, çok köşeli veya yuvarlak yüksek bina.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḫaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)

etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

2. **ḳulenun:**-*nun*

Diğer 111

Satır: **3**

Dört köşe, çok köşeli veya yuvarlak yüksek bina.

Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi

buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

kullanıl:

1. **ḳullanılır:**-*ır*

Diğer 18

Satır: **22**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

2. **ḳullanılır.:**-*ır*

Diğer 18

Satır: **14**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

3. **ḳullanılan:**-*an*

Diğer 31

Satır: **2**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

4. **ḳullanılsa:**-*sa*

Diğer 34

Satır: **14**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

5. **ḳullanılan:**-*an*

Diğer 35

Satır: **8**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdığı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

6. **ḳullanıldıḳları:**-*dıḳ, -lar, -ı*

Diğer 35

Satır: **6**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fiʾātları

7. **ḳullanılır:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **22**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

8. **ḳullanıldığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 61

Satır: **12**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

9. **ḳullanılıyor.:**-*ı, -yor*

Diğer 62

Satır: **9**

Bir şeyden yaradığı işte faydalanılmak.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

10. **ḳullanılırken:**-*ır, -ken*

Diğer 27

Satır: **11**

İşletilmek, yönetilmek.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya yalıya doġru

<u>ḳullarıñız:</u>

1. **ḳullarıñız:**

Diğer 100

Satır: **13**

Nazik ve mütevazı konuşmada "biz" zamiri yerine ḳullanılır.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız

ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

kulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i muhammet ala pamun:

1. **ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i muḥammet ala pamun:**
Diğer 15
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Tezgahtar nidası veya satıcı satıcı tekerlemesi.
ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
ağacından boruları var bir kere şūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

kum:

1. **ḳum:**
Diğer 34
Satır: **22**
Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler.
biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭoprāḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

kumāş:

1. **ḳumāş:**
Diğer 26
Satır: **3**
İpek malzemeden makine veya tezgahlarda dokunmuş her türlü dokuma.
yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde şıra şıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

kumlu:

1. **ḳumlu:**
Diğer 35
Satır: **17**
Kumlu olan toprak.
göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

kumlu voli mahallerinde:

1. **ḳumlu voli maḥallerinde:***-n, -de*
Diğer 20
Satır: **26**
Kelime Tipi: -
Denizlerde ve iç sularda su ürünleri avlanmasına elverişli, kıyıya bitişik ve sınırları belli su alanları.
Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

kumluġ:

1. **ḳumluġa:***-a*
Diğer 25
Satır: **25**
Kumsal.
ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı şuda bir şandal ve sāḥil

ḳumru:

1. **ḳumru:**
Diğer 101
Satır: **8**
Özel isim.
taʿarrużdan maṣūn ṣaydığı miʿdesine indirivermişdir
Ḳumru

kumsal:

1. **ḳumsalda:***-da*
Diğer 24
Satır: **10**
Denize, göle vb. yerlere girilebilen genellikle kumluk alan, deniz hamamı, kumbaşı, plaj.
manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

2. **ḳumsalda:***-da*
Diğer 25
Satır: **22**
Denize, göle vb. yerlere girilebilen genellikle kumluk alan, deniz hamamı, kumbaşı, plaj.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

3. **ḳumsallarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 25
Satır: **13**
Denize, göle vb. yerlere girilebilen genellikle kumluk alan, deniz hamamı, kumbaşı, plaj.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

kupa-yı hamsi alır:

1. **ḳupa-yı ḥamsi alır:**-*ır*
Kaside 1
Mısra: **104**
Kelime Tipi: -
Hamsi kupası almak.
Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḥamsi

kur:

1. **ḳurur:**-*ur*
Diğer 37
Satır: **10**
Suyu çekilip yumuşaklığını, diriliğini kaybetmek.
Ṭoprağa yayılan ḥamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

2. **ḳurup:**-*up*
Diğer 102
Satır: **4**
Parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, çatmak.
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

kurbān:

1. **ḳurbān:**
Diğer 68
Satır: **10**
"Kurban olayım!" sözünün kısaltılmış biçimi.
sepetini parasız ḥamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḥamsiler ḳurbān size

2. **ḳurbānı:**-*ı*
Gazel 1
Mısra: **1**
Seveni, düşkünü. II Kurban niyetiyle kesilme.
N'ola ḥamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

3. **ḳurbānı:**-*ı*
Gazel 3
Mısra: **12**
Seveni, düşkünü. II Kurban niyetiyle kesilme.
Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḥamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

kurbān olmasın:

1. **ḳurbān olmasın:**-*sın*
Diğer 1
Mısra: **56**
Kelime Tipi: -
Kurban niyetiyle kesmek.
Derler ki ḳanı var hem daḥi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

2. **ḳurbān olmasın:**-*ma, -sı, -n-ma, -sın*
Gazel 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Kurban niyetiyle kesilmek.
Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḥamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

kurbān olur:

1. **ḳurbān olur:**-*ur*
Kaside 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Kurban niyetiyle kesilmek.
Ḥamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

2. **ḳurbān olur:**-*ur*

Kaside 2

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Kurban niyetiyle kesilmek.

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḥamsi deyu fetvāsını

3. **ḳurbān olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Kurban niyetiyle kesilmek.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḥastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

ḳurbānım olursuñ:

1. **ḳurbānım olursuñ:**-*ur, -suñ*

Diğer 2

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Kurban niyetiyle kesilmek.

Yüzüñü görünce bayram ederim
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḥamsi

ḳurbānıñ olayım:

1. **ḳurbānıñ olayım:**

Diğer 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Yalvarma sözü olarak kullanılır.

ʿAşḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḥamsi

ḳurbānlar kesilmişdir:

1. **ḳurbānlar kesilmişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 109

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin hayırla sonuçlanması dileğiyle hayvanlar kesip dağıtmak.

merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir.
Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

ḳurbānlıġ:

1. **ḳurbānlıġa:**-*a*

Gazel 3

Mısra: **11**

Kurban edilmeye uygun, kurban edilmek üzere ayrılmış hayvan.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

kurd:

1. **ḳurdlar:**-*lar*

Diğer 9

Satır: **22**

Parazit.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḥastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

kurd kuş:

1. **ḳurd ḳuş:**

Diğer 35

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bütün canlılar, bütün yaratıklar.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḥamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

kurna:

1. **ḳurna:**

Diğer 19

Satır: **22**

Iğrıp ve manyat ağları ile hamsi avlamak için cebe ilave edilen yedi milimetre delikli ağ.

ḥamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḥamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye şularında bulunan ḥamsi balıḳlarına gelince

2. **ḳurna:**

Diğer 19

Satır: **26**

Iğrıp ve manyat ağları ile hamsi avlamak için cebe ilave edilen yedi milimetre delikli ağ.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ığrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

kurṣaġ:

1. **ḳurṣaġı:**-*ı*

Diğer 5

Satır: **3**

Hamsinin karnı üzerinde bulunan, denizin dibine inmesine ve yüzeye çıkmasına yarayan hava dolu kese.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **ḳurṣaġı:**-*ı*

Diğer 7

Satır: **1**

Hamsinin karnı üzerinde bulunan, denizin dibine inmesine ve yüzeye çıkmasına yarayan hava dolu kese.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

kurṣak:

1. **ḳurṣaḳ:**

Diğer 6

Satır: **16**

Hamsinin karnı üzerinde bulunan, denizin dibine inmesine ve yüzeye çıkmasına yarayan hava dolu kese.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

kurṣun menzili:

1. **ḳurṣun menzili:**

Diğer 20

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Kurşunun erişebileceği yer.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurṣun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balığı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

kurṣun parçalar:

1. **ḳurṣun parçalar:**-*lar*

Diğer 27

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Ağın ucunu batırmadan gergin tutmaya yarayan, her üç kulaçta bir tane yer alan kurşundan yapılmış nesne.

birinde bulunur ağıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden ağır olan bu ḳurṣun parçalar her

kurtar:

1. **ḳurtaracaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 43

Satır: **6**

Bir malın değerini karşılamak.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

2. **ḳurtaracaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 43

Satır: **6**

Bir malın değerini karşılamak.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

3. **ḳurtarmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 101

Satır: **6**

Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

kurtul:

1. **ḳurtulur.:**-*ur*

Diğer 6

Satır: **22**

Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak.
geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

2. **ḳurtulmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 27
Satır: **9**
Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak.
Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

3. **ḳurtulup:**-*up*
Diğer 27
Satır: **18**
Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak.
doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

4. **ḳurtulmadıḳ:**-*ma, -dı, -ḳ*
Diğer 102
Satır: **6**
Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak.
El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

5. **ḳurtulmadıḳ:**-*ma, -dı, -ḳ*
Diğer 102
Satır: **6**
Bir şey bulunduğu veya bağlı olduğu yerden ayrılmak.
El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

6. **ḳurtulursuñ:**-*ur, -suñ*
Diğer 48
Satır: **17**
Uzaklaşmak, sıyrılmak. II Susuzluğu gidermek.
Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

kuru:

1. **ḳurur:**-*r*
Diğer 37
Satır: **10**
Suyu çekilip yumuşaklığını, diriliğini kaybetmek.
Ṭoprāġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḫāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

2. **ḳurumasını:**-*ma, -sı, -n, -ı*
Diğer 38
Satır: **1**
Suyu çekilip yumuşaklığını, diriliğini kaybetmek.
Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭoprāġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

3. **ḳuruyup:**-*y, -up*
Diğer 60
Satır: **6**
Suyu çekilip yumuşaklığını, diriliğini kaybetmek.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

4. **ḳuru:**
Diğer 56
Satır: **14**
Nemi, suyu olmayan.
Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

5. **ḳuruması:**-*ma, -sı*
Diğer 9
Satır: **23**
Islaklığı kaybolarak kuru duruma gelmek.
ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

6. **ḳurumaya:**-*ma, -y, -a*

Diğer 63

Satır: **13**

Islaklığı kaybolarak kuru duruma gelmek.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere
ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış
olaraḳ ispirtoda

7. **ḳuruyabilir:**-*y, -a, -bil, -ir*

Diğer 63

Satır: **14**

Islaklığı kaybolarak kuru duruma gelmek.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere
ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış
olaraḳ ispirtoda

8. **ḳuruyuncaya:**-*y, -unca, -y, -a*

Diğer 63

Satır: **11**

Islaklığı kaybolarak kuru duruma gelmek.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için
ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī
gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

9. **ḳuru:**

Gazel 5

Mısra: **1**

Sıradan, değersiz.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

10. **ḳuru:**

Diğer 102

Satır: **11**

Kurutulmuş.

Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

kuru hamsi:

1. **ḳuru ḫamsi:**

Gazel 1

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Tadı acı olan küçük hamsi balığı, çaça.

Bu meṣeldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

kuru kuruya:

1. **ḳuru ḳuruya:**

Diğer 103

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

Boşuna, boşu boşuna.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp
da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ
ilk gününde ḳuru ḳuruya

kuru soġan:

1. **ḳuru soġan:**

Diğer 58

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

Toprak altında kalan yumru soğanın kurutulmuşu.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye
dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar
ḳarabiber

kurul:

1. **ḳurulan:**-*an*

Diğer 36

Satır: **2**

Yapılmak.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu
añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

2. **ḳurulan:**-*an*

Diğer 60

Satır: **9**

Hazırlanıp olması için bırakılmak.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan
ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

3. **ḳurulmuşdu:**-*muş, -du*

Diğer 104

Satır: **16**

Hazırlanmak.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu şalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

4. **ḳurulduḳça:**-*duḳça*

Gazel 2

Mısra: **7**

Hazırlanmak.

Ḥamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

5. **ḳurulduḳ.:**-*duḳ*

Diğer 107

Satır: **7**

Rahatça oturmak, yerleşmek.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

kuruma:

1. **ḳuruma:**

Diğer 62

Satır: **3**

Balığı mumyalama sırasında telleme, tutturma işlemlerinden sonra üzerine terebentin yağı, ispirtolu yağlar sürüldükten sonra kuruması için bekletilme.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve şaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde şaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

kurut:

1. **ḳurutur:**-*ur*

Diğer 48

Satır: **19**

Kuru duruma getirmek.

İri ḥamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ şaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

kurutul:

1. **ḳurutulduḳdan:**-*duḳ, -dan*

Diğer 63

Satır: **15**

Islaklığı kaybolarak kuru duruma getirilmek.

iki hafta şaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

2. **ḳurutulur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **7**

Kuru duruma getirilmek.

eçilur naṣul şaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..
Ṭoprak naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

kuş:

1. **ḳuşdur:**-*dur*

Diğer 1

Mısra: **51**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḥoş refīḳdir o uçmayan mübārek

2. **ḳuş:**

Diğer 5

Satır: **6**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

3. **ḳuş:**

Diğer 8

Satır: **16**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

4. **ḳuşlara:**-*lar, -a*

Diğer 26

Satır: **6**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārṣaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

5. **ḳuşlar:**-*lar*

Diğer 37

Satır: **11**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

6. **ḳuşlarda:**-*lar, -da*

Diğer 37

Satır: **23**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

7. **ḳuşlar:**-*lar*

Diğer 47

Satır: **11**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

8. **ḳuşa:**-*a*

Diğer 59

Satır: **6**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu şıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

9. **ḳuşdur:**-*dur*

Diğer 59

Satır: **15**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

10. **ḳuşlarda:**-*lar, -da*

Muhammes 2

Mısra: **60**

Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ

11. **ḳuş:**

Diğer 59

Satır: **7**

Kuş gövdesi.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

12. **ḳuş:**

Diğer 59

Satır: **18**

Hamsikuşu.

parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

13. **ḳuşdan:**-*dan*

Diğer 59

Satır: **23**

Hamsikuşu.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine
pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

14. **ḳuşu:**-*u*

Diğer 59

Satır: **8**

Hamsikuşu.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

15. **ḳuş:**

Gazel 2

Mısra: **17**

Hamsikuşu.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

kuş bakışı:

1. **ḳuş bakışı:**

Diğer 49

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Yüksek bir yerden aşağıya doğru, bütün genişliği içine alacak biçimde bakış.

Ḫamsi ḳayıḳlarda iken ḳuş baḳışı görünüş

kuşaġ:

1. **ḳuşaġuna:**-*u, -n, -a*

Diğer 105

Satır: **17**

Bele sarılan uzun ve enli kumaş.

Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

2. **ḳuşaġu:**-*u*

Diğer 109

Satır: **6**

Bele sarılan uzun ve enli kumaş.

Kahyamuz Laz uşaġu
Cānfesdendur ḳuşaġu

kuşak:

1. **ḳuşaḳlar:**-*lar*

Diğer 112

Satır: **11**

Bele sarılan uzun ve enli kumaş.

Çözülüyor ḳuşaḳlar
Yanımdan uzaḳlaşsun

kuşbaşı:

1. **ḳuşbaşı:**

Diğer 53

Satır: **3**

Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde doğranmış et.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

2. **ḳuşbaşı:**

Muhammes 1

Mısra: **16**

Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde doğranmış et.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

kuşdan menḳūşlar:

1. **ḳuşdan menḳūşlar:**-*lar*

Diğer 26

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Kuş deseninin işlendiği kumaş.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde şıra şıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

kuşūra ḳalmayasuñ:

1. **ḳuşūra ḳalmayasuñ:**-*ya, -suñ*

Diğer 113

Satır: **21**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"Hoş gör" anlamına gelen kalıp ifade.

Ol sebebden göremedum oni Ḳuşūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba ṣayı 373 1926

kūt-ı cān:

1. **ḳūt-ı cān:**

Diğer 51

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Can gıdası. Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

2. **ḳūt-ı cān:**

Muhammes 2

Mısra: **37**

Kelime Tipi: -

Can gıdası. Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

kūt-ı cāndır:

1. **ḳūt-ı cāndır:**-*dır*

Muhammes 3

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Can gıdası. Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.

Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

kutr:

1. **ḳuṭrunda:**-*u, -n, -da*

Diğer 104

Satır: **15**

Daire şeklindeki cisimlerin çapı.

verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

kuṭu:

1. **ḳuṭu:**

Diğer 17

Satır: **14**

Tenekeden yapılmış kap.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

2. **ḳuṭuya:**-*y, -a*

Diğer 17

Satır: **10**

Tenekeden yapılmış kap.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

3. **ḳuṭularda:**-*lar, -da*

Diğer 42

Satır: **15**

Tenekeden yapılmış kap.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

4. **ḳuṭular:**-*lar*

Diğer 21

Satır: **14**

İnce tahta, mukavva, teneke, plastik vb.nden yapılmış, genellikle kapaklı kap.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya miṣillü bir ḳat

kuvve:

1. **kuvve-i:**-*i*

Diğer 15

Satır: **12**

Kuvvet, güç.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

kuvvet:

1. **ḳuvvet:**

Diğer 37

Satır: **6**

Toprağı yoğun halde gübrelemenin ortaya çıkardığı etki.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet fażla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

2. **ḳuvveti:**-*i*

Diğer 37

Satır: **8**

Toprağı yoğun halde gübrelemenin ortaya çıkardığı etki.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

kuvvet verecegi:

1. **ḳuvvet verecegi:**-*eceg, -i*

Diğer 34

Satır: **11**

Kelime Tipi:

Canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen
ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

kuvvet verir:

1. **ḳuvvet verir:**-*ir*

Muhammes 1

Mısra: **37**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin işlevini daha iyi yerine getirmesini sağlamak.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

kuvvetlen:

1. **ḳuvvetlenmesine:**-*me, -si, -n, -e*

Diğer 46

Satır: **15**

Kuvveti, gücü artmak, güçlenmek.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḫamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

kuvvetli:

1. **ḳuvvetli:**

Diğer 17

Satır: **19**

Sağlam, dayanıklı.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

2. **ḳuvvetli:**

Diğer 27

Satır: **4**

Sağlam, dayanıklı.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

3. **ḳuvvetli:**

Diğer 27

Satır: **8**

Sağlam, dayanıklı.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu baṭırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

4. **ḳuvvetli:**

Diğer 29

Satır: **2**

Sağlam, dayanıklı.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

5. **ḳuvvetli:**

Diğer 29

Satır: **6**

Gücü çok olan, güçlü.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

6. **ḳuvvetli:**

Diğer 114

Satır: **3**

Sahip olması gereken nitelikleri fazlası ile taşıyan, güçlü.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her

nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine fażla ʿalāḳa gösterir.
Geçen gün

kuya:

1. **ḳuyası:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **50**

Bir tür yemek.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

kuyruġ:

1. **ḳuyruġun:**-*un*

Diğer 2

Mısra: **9**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

2. **ḳuyruġu:**-*u*

Diğer 9

Satır: **7**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
denilmişdir.

3. **ḳuyruġu:**-*u*

Diğer 17

Satır: **22**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa
ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ
ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

4. **ḳuyruġun:**-*un*

Diğer 47

Satır: **21**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

5. **ḳuyruġu:**-*u*

Diğer 62

Satır: **14**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

olunmaya başlanır arḳası hiz̲āsına gelince arḳanıñ
ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar
ṣoyulur ṣoñra başınıñ

6. **ḳuyruġu:**-*u*

Diğer 63

Satır: **3**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḫayvānıñ
ḳuyruġu hiz̲āsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

7. **ḳuyruġu:**-*u*

Diğer 63

Satır: **10**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de
sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına
alınaraḳ ṭoplu ignelerle te<u>s</u>bīt

8. **ḳuyruġundan:**-*u, -n, -dan*

Diğer 99

Satır: **14**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde
ḥaṣrediyor başḳa ṣārih̲ ve muḥammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā
ḳuyruġundan ve

9. **ḳuyruġumuzdan:**-*umuz, -dan*

Diğer 100

Satır: **16**

Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan
bütün cānlılarıñ gözü bizde.

Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır
başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

10. **ḳuyruġuni:**-*u, -ni*
Diğer 107
Satır: **24**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

11. **ḳuyruġunuñ:**-*u, -nuñ*
Diğer 107
Satır: **25**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a sıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

12. **ḳuyruġun:**-*un*
Gazel 1
Mısra: **17**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

13. **ḳuyruġu:**-*u*
Muhammes 1
Mısra: **15**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

14. **ḳuyruġu:**-*u*
Muhammes 2
Mısra: **64**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

kuyruk:

1. **ḳuyruḳ:**
Diğer 1
Mısra: **62**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma

2. **ḳuyruḳ:**
Diğer 5
Satır: **4**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

3. **ḳuyruḳ:**
Diğer 56
Satır: **17**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma

4. **ḳuyruḳ:**
Diğer 107
Satır: **26**
Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a sıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

kuyruk kanadı:

1. **ḳuyruḳ ḳanadı:**
Diğer 8
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığının arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

ḳuyruḳ ḳanadları:

1. **ḳuyruḳ ḳanadları:**-*lar, -ı*
   Diğer 5
   Satır: **6**
   Kelime Tipi: -
   Balıkların arka tarafında bulunan çatal şeklindeki yüzgeç.
aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

ḳuyūd:

1. **ḳuyūdda:**-*da*
   Diğer 13
   Satır: **7**
   Kayıtlar.
bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīs-i niʿmet ḥiṭābıdır.

kuzahī:

1. **ḳuzahī:**
   Diğer 8
   Satır: **21**
   Kuzahla ilgili, gökkuşağı renklerinde.
Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

kuzu:

1. **ḳuzudan:**-*dan*
   Diğer 46
   Satır: **20**
   Kuzu eti.
bir ġıdā ṣayılamaz ṣāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

2. **ḳuzudan:**-*dan*
   Muhammes 1
   Mısra: **10**
   Kuzu eti.
Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

küçüg:

1. **küçügüne:**-*ü, -n, -e*
   Diğer 9
   Satır: **18**
   Bir şeyin ufak benzeri olan.
derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

2. **küçügüdür:**-*ü, -dür*
   Diğer 16
   Satır: **11**
   Bir şeyin ufak benzeri olan.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

3. **küçügüydü:**-*ü, -y, -dü*
   Diğer 28
   Satır: **10**
   Bir şeyin ufak benzeri olan.
denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

4. **küçügi:**-*i*
   Diğer 107
   Satır: **16**
   Yaşı daha az olan kız kardeş.
Gözleruñ alacadan
Senden küçügi gitdi

küçük:

1. **küçük:**
   Diğer 3
   Satır: **13**
   Kısa.
ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da

tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balıġı

2. **küçük:**

Diğer 6

Satır: **1**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

3. **küçük:**

Diğer 6

Satır: **4**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

4. **küçük:**

Diğer 7

Satır: **25**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḫtimāliyledir

5. **küçük:**

Diğer 8

Satır: **8**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

6. **küçükdür:**-*dür*

Diğer 8

Satır: **12**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

7. **küçük:**

Diğer 16

Satır: **13**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

8. **küçük:**

Diğer 18

Satır: **11**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

9. **küçük:**

Diğer 25

Satır: **25**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

10. **küçüklügüne:**-*lüg, -ü, -n, -e*

Diğer 30

Satır: **12**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

11. **küçük:**

Diğer 33

Satır: **23**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

12. **küçük:**

Diğer 62

Satır: **6**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

13. **küçük:**

Diğer 101

Satır: **16**

Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha ufak olan.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

14. **küçük:**

Diğer 23

Satır: **5**

Parlaklığı az.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

15. **küçük:**

Diğer 63

Satır: **4**

Bir şeyin ufak benzeri olan.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hizāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

küçük kuru üzüm:

1. **küçük ḳuru üzüm:**

Diğer 53

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Kişmiş.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

küçül:

1. **küçülerek:**-*erek*

Diğer 27

Satır: **16**

Büzülmek, hacimce ufalmak.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

küḥeylān:

1. **küḥeylānı:**-*ı*

Diğer 109

Satır: **22**

Soylu Arap atı. II Kılıç balığı.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz ṣu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

külçe:

1. **külçe:**

Diğer 35

Satır: **20**

Yıġın, küme.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

külde ḳızartıp:

1. **külde ḳızartıp:**-*ıp*

Diğer 56

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Bir yemeği közde pişirmek.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

2. **külde ḳızartıp:**-*ıp*

Gazel 2

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Bir yemeği közde pişirmek.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

küle gömerek:

1. **küle gömerek:**-*erek*

Diğer 56

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Bir yemeği ateş közünün içinde pişirmek.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

külfet:

1. **külfetlerden:**-*ler, -den*

Diğer 47

Satır: **15**

Uğraş, meşakkat.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

külfet-i hān:

1. **külfet-i ḫān:**

Diğer 56

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Ziyafet sofrası.

Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

2. **külfet-i ḫān:**

Gazel 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Ziyafet sofrası.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

külfetsiz olmaḳ:

1. **külfetsiz olmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 34

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Uğraşmayı gerektirmemek, kolay olmak.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

külhan:

1. **külḫan:**

Diğer 106

Satır: **4**

Hamamlarda döşeme altında bulunan ve ısınmayı sağlayan kapalı büyük ocak.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣ̲āl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

küllī:

1. **küllī:**

Diğer 17

Satır: **15**

Çok.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

küllü müllü:

1. **küllü müllü:**

Diğer 1

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Her tarafı külle kaplanmış.

Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler

2. **küllü müllü:**

Diğer 57

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Her tarafı külle kaplanmış.

Küllü müllü demezler yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ ṣular içerler

küme:

1. **küme:**

Diğer 26

Satır: **19**

Birbirine benzer veya aynı cinsten olan şeylerin oluşturduğu bütün, takım, öbek, grup.
beride küme ḥālinde de manẕūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

<u>küp:</u>

1. **küp:**
Diğer 12
Satır: **9**
Topraktan yapılmış ağzı darca büyük kap.
küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṯḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

2. **küp:**
Diğer 12
Satır: **11**
Topraktan yapılmış ağzı darca büyük kap.
ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā maẓmūnundadır.

3. **küpü:**-*ü*
Diğer 12
Satır: **9**
Topraktan yapılmış ağzı darca büyük kap.
küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṯḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

4. **küplere:**-*ler, -e*
Diğer 16
Satır: **22**
Topraktan yapılmış ağzı darca büyük kap.
olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

5. **küpe:**-*e*
Diğer 60
Satır: **3**
Topraktan yapılmış ağzı darca büyük kap.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

6. **küplerdeki:**-*ler, -de, -ki*
Kaside 1
Mısra: **122**
Topraktan yapılmış ağzı darca büyük kap.
Pek çoḳ götürür ṣu ġāfil olma
Küplerdeki tuzlama-yı ḫamsi

7. **küp:**
Diğer 33
Satır: **14**
İçinde hamsi tuzlanmış küp.
ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

8. **küpüme:**-*ü, -m, -e*
Diğer 34
Satır: **17**
İçinde hamsi tuzlanmış küp.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

9. **küpde:**-*de*
Diğer 61
Satır: **13**
İçinde hamsi tuzlanmış küp.
bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġurularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

10. **küp:**
Gazel 1
Mısra: **13**
İçinde hamsi tuzlanmış küp.
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā <u>ş</u>ervet ü sāmānı var

11. **küplerde:**-*ler, -de*
Kaside 1

Mısra: **254**

İçinde hamsi tuzlanmış küp.

Peydā-yı dem-i nefāset etsin
Küplerde ṣalamura-yı ḫamsi

küpleri doldurur:

1. **küpleri doldurur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **71**

Kelime Tipi: -

Eline geçen fırsatı değerlendirip küpte tuzlama hamsi yapmak.

Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekṣer olur pinhān mübarek

2. **küpleri doldurur:**-*ur*

Diğer 58

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Eline geçen fırsatı değerlendirip küpte tuzlama hamsi yapmak.

Yiyenleriñ cismi çalar rübābı
Küpleri doldurur olan ḥesābı

kürek:

1. **küreklerle:**-*ler, -le*

Diğer 20

Satır: **17**

Elle ileri geri hareket ettirilerek kayık vb. küçük deniz araçlarının yürütülmesini sağlayan, bir ucu sap biçiminde, suya giren kısmı enli ve yassı ağaç.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden
balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan
ṣoñra aġları ḥāmil

2. **kürekler:**-*ler*

Diğer 23

Satır: **16**

Elle ileri geri hareket ettirilerek kayık vb. küçük deniz araçlarının yürütülmesini sağlayan, bir ucu sap biçiminde, suya giren kısmı enli ve yassı ağaç.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

3. **kürekler:**-*ler*

Diğer 23

Satır: **17**

Elle ileri geri hareket ettirilerek kayık vb. küçük deniz araçlarının yürütülmesini sağlayan, bir ucu sap biçiminde, suya giren kısmı enli ve yassı ağaç.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle
eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i
ibhām altında beliren güzel

küreklere aşıldık:

1. **küreklere aşıldıḳ:**-*dı, -ḳ*

Diğer 23

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Denizde ilerleyebilmek için kürek çekmeye başlamak.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

küsūr:

1. **küsūr:**

Diğer 40

Satır: **8**

Bir sayıdan sonra kullanıldığında belli olmayan küçük bir miktar bildirir.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı
bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

2. **küsūr:**

Diğer 41

Satır: **23**

Bir sayıdan sonra kullanıldığında belli olmayan küçük bir miktar bildirir.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger
sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ
çoḳluġuna göre bu miḳdār

kütle:

1. **kütleyi:**-*y, -i*

Diğer 27

Satır: **24**

Yığın, küme, bir araya toplanmış şeyler.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve s̲emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

kütle-i sīmīn:

1. **kütle-i sīmīn:**

Diğer 27

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Gümüş yığını. II Gümüş rengini anımsatan hamsilerin bir araya toplanması.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve s̲emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

kütüb:

1. **kütüb-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **6**

Kitaplar.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṣār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i ke s̲īre

2. **kütüb-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **8**

Kitaplar.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı me z̲kūr olan īcāz-ı ḫa z̲if

3. **kütüb-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **4**

Kitaplar.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı e s̲er-i muʿteberiñ beyānıña na z̲ar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı s̲iḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

4. **kütüb:**

Diğer 13

Satır: **9**

Kitaplar.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥs̲e mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

5. **kütüb-i:**-*i*

Diğer 13

Satır: **18**

Kitaplar.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i
Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı e s̲erde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

L

lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh:

1. **lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh:**

Diğer 12

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Gaybı Allah'tan başka iyi bilen yoktur.

gibi baḥs̲-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

lā-edrī:

1. **lā-edrī:**

Muhammes 1

Mısra: **41**

Kimin tarafından söylendiği bilinmeyen şiirlere imza yerine konan "şairi meçhul" anlamında klişeleşmiş söz.

Lā-edrī

2. **lā-edrī:**

Muhammes 2

Mısra: **76**

Kimin tarafından söylendiği bilinmeyen şiirlere

imza yerine konan "şairi meçhul" anlamında klişeleşmiş söz.
Dehr ṭurdukça ola yā Rabb beḳāsı ḫamsiniñ
Lā-edrī

lāf etdiñ:

1. **lāf etdiñ:**-*di, -ñ*
Diğer 113
Satır: **10**
Kelime Tipi: **Deyim**
Söz etmek, konuşmak.
Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

lāfdan añlar:

1. **lāfdan añlar:**-*r*
Diğer 113
Satır: **8**
Kelime Tipi: **Deyim**
Söyleneni dinleyip uymak veya uygulamak.
Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

lafz:

1. **lafẓında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 11
Satır: **5**
Gerek anlamlı olsun, gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın ağızdan çıkan veya yazılan söz.
Bunda hecā-yı evvelā olan ḫap lafẓında marrü’z̲-z̲ikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince me̲selā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **lafẓı:**-*ı*
Diğer 12
Satır: **8**
Gerek anlamlı olsun, gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın ağızdan çıkan veya yazılan söz.
ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde ṣarāb

3. **lafẓını:**-*ı, -n, -ı*
Diğer 14
Satır: **6**
Kelime.
Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon’da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

4. **lafẓını:**-*ı, -n, -ı*
Diğer 14
Satır: **13**
Kelime.
lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

lafzen:

1. **lafẓen:**
Diğer 10
Satır: **9**
Lafız itibarıyla, kelimenin söylenişine, yapısına göre, yazılı olmayarak.
nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne’l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

lāḫiḳa:

1. **lāḫiḳa:**
Diğer 4
Satır: **10**
Bir eserin sonuna eklenen bölüm, ek, ilave.
ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḫnīṭ-i ḫayvānātda ḫattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḫiyyātda ḫamsi lāḫiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **lāḫiḳa::**
Diğer 151
Satır: **22**
Bir eserin sonuna eklenen bölüm, ek, ilave.
Der-vaṣf-ı Ḫamsi, Ḫamsi Ḳoşması
Lāḫiḳa: Ḫamsi Ḥaḳḳında Beyānāt

lahm:

1. **laḥmı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **15**

Et.

ġayri ḥurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip

ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḥi ol rāyiḥa-yı

laḥmen ṭariyyen:

1. **laḥmen ṭariyyen:**

Diğer 46

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Ayet**

Fatır Suresi 12. ayet meali "İki deniz birbirine eşit olmaz. Bu tatlıdır, susuzluğu keser, içilmesi kolaydır. Şu da tuzludur, acıdır (boğazı yakar). Hepsinden de taze et (balık) yersiniz ve giyeceğiniz süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lütfundan (nasibinizi) arayıp da şükretmeniz için gemilerin, denizi yarıp gittiğini görürsün." ifadesinde geçen "taze et" yani "Lahmen tariyyen" yenilebilen ve helal kılınmış balıklar anlamına gelir.

muvāfiḳ gelir

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr

2. **laḥmen ṭariyyen:**

Muhammes 2

Mısra: **19**

Kelime Tipi: **Ayet**

Fatır Suresi 12. ayet meali "Şu iki çeşit su kütlesi birbirine eşit olmaz; birisi tatlıdır, susuzluğu giderir ve içimi güzeldir, ötekisi ise tuzlu ve acıdır. İkisinden de taze et yersiniz ve takınacağınız süs eşyaları çıkarırsınız. Gemilerin denizi yararak gittiklerini görürsün ki bu da O'nun lütfuna nail olmanız ve O'na şükretmeniz içindir." ifadesinde geçen "taze et" yani "Lahmen tariyyen" yenilebilen ve helal kılınmış balıklar anlamına gelir.

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḥamsiniñ

lahza:

1. **laḥẓa:**

Kaside 1

Mısra: **175**

An.

Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem

Çeksem oña bir ṣopa-yı ḥamsi

lākin:

1. **lākin:**

Diğer 17

Satır: **6**

Ama, ancak, fakat.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfi‘dir kemikleriñ

teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfi‘ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

2. **lākin:**

Gazel 2

Mısra: **25**

Ama, ancak, fakat.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel

Olmaz artıḳ şehrī begler ḥamsi bühtān istemez

lālā-yı hamsi:

1. **lālā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **98**

Kelime Tipi: -

Hamsinin bakıcısı.

Ellerde sepet sepet ṭaşırlar

Gūyā ki cihān lālā-yı ḥamsi

lamba:

1. **lambamızı:**-*mız, -ı*

Diğer 27

Satır: **25**

Hamsi avında kullanılan fitilli meşale.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

2. **lambadır.:**-*dır*

Diğer 28

Satır: **19**

Hamsi avında kullanılan fitilli meşale.

ma‘mūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan

‘aynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

3. **lamba:**

Diğer 31

Satır: **2**

Hamsi avında kullanılan fitilli meşale.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

lamesli pide:

1. **lamesli pide:**

Diğer 61

Satır: **7**

Kelime Tipi: **-**

Mısır unundan yapılan hamsili pide.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḫamsiniñ
sebzeli pidesi demekdir.

lāmise ḳuvveti:

1. **lāmise ḳuvveti:**

Diğer 7

Satır: **17**

Kelime Tipi: **-**

Dokunma gücü, dokunma özelliği.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

Larus:

1. **Larus:**

Diğer 13

Satır: **3**

Larousse. Claude Auge başkanlığındaki bir heyet tarafından yazılmış Fransızca bir ansiklopedidir. Ansiklopedi, yedi cilt ve resimli olarak bastırılmıştır.

Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḫamsi sevāḥil ḫalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḫalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

2. **Larus'a:**-*a*

Diğer 18

Satır: **9**

Larousse. Claude Auge başkanlığındaki bir heyet tarafından yazılmış Fransızca bir ansiklopedidir. Ansiklopedi, yedi cilt ve resimli olarak bastırılmıştır.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

3. **larus:**

Diğer 19

Satır: **24**

Larousse. Claude Auge başkanlığındaki bir heyet tarafından yazılmış Fransızca bir ansiklopedidir. Ansiklopedi, yedi cilt ve resimli olarak bastırılmıştır.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

Larus Larousse:

1. **Larus Larousse:**

Diğer 152

Satır: **14**

Kelime Tipi: **-**

Larousse. Claude Auge başkanlığındaki bir heyet tarafından yazılmış Fransızca bir ansiklopedidir. Ansiklopedi, yedi cilt ve resimli olarak bastırılmıştır.

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye Zümrüd-i ʿAnḳā Ṭrabzon Sāl-nāmesi
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt Larus Larousse Menāẓırü'l-ʿAvālim

laṭīf:

1. **laṭīf:**

Diğer 24

Satır: **4**

Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

2. **laṭīf:**

Diğer 24

Satır: **24**

Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

3. **laṭīf:**

Muhammes 2

Mısra: **42**

Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

4. **laṭīfi:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **69**

Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

5. **laṭīf:**

Gazel 4

Mısra: **14**

Hoş, güzel.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

laṭīfe:

1. **laṭīfe:**

Diğer 102

Satır: **28**

Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz veya hikaye, şaka.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya Ṣāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

laṭīfe ederler:

1. **laṭīfe ederler:**-*er, -ler*

Diğer 15

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Şaka yapmak.

bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

Latin yelçeni:

1. **Latin yelçeni:**

Diğer 107

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Latin yelkeni, bir serene bağlanarak direğe eğik bir durumda kaldırılan üçgen yelken.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

lāy-i ḥamsi:

1. **lāy-i ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **234**

Kelime Tipi: -

Hamsi tortusu. Tuzlu hamsinin suyu.

Ehl-i şikem oldu mest-i leẕẕet
Cāmımdan içince lāy-i ḫamsi

lāyıḳ:

1. **lāyıḳdır:**-*dır*

Diğer 37

Satır: **19**

Nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak seviyede olan, bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

2. **lāyıḳ:**

Kaside 1

Mısra: **127**

Nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak seviyede olan, bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan.

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḫamsi

3. **lāyıḳ:**

Kaside 2

Mısra: **6**

Nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak seviyede olan, bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

lāyık bedelini bulmamışsa:

1. **lāyıḳ bedelini bulmamışsa:**-*ma, -mış, -sa*

Diğer 30

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Hak ettiği fiyatla karşılaşmak.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

lāyıḳıyla:

1. **lāyıḳıyla:**

Diğer 1

Mısra: **92**

Gerektiği gibi, tam anlamıyla.

Yine esrārını eyledim ifşā
Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

2. **lāyıḳıyla:**

Diğer 42

Satır: **1**

Gerektiği gibi, tam anlamıyla.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

Laz:

1. **Lazlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 14

Satır: **21**

Yanlış olarak Doğu Karadeniz halkına verilen isim.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

2. **Lazlar:**-*lar*

Diğer 19

Satır: **10**

Yanlış olarak Doğu Karadeniz halkına verilen isim.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

3. **Laz'uñ:**-*uñ*

Diğer 107

Satır: **3**

Güney Kafkasyalı bir halk veya bu halktan olan kimse.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

Laz oġlu Laz:

1. **Laz oġlu Laz:**

Muhammes 2

Mısra: **34**

Kelime Tipi: -

Laz kimse, tam anlamıyla Laz özellikleri taşıyan.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

Laz uşaġına:

1. **Laz uşaġına:**-*n, -a*

Diğer 105

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan kimseler için kullanılan ifade.

Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına

Laz uşaġu:

1. **laz uşaġu:**

Diğer 109

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan kimseler için kullanılan ifade.

Kahyamuz Laz uşaġu
Cānfesdendur ḳuşaġu

lāzım:

1. **lāzımsa:**-*sa*

Diğer 9

Satır: **6**

Gerek, gerekli.

ḥaḳḳında
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

2. **lāzım:**
Diğer 26
Satır: **20**
Gerek, gerekli.
beride küme ḥālinde de manẕūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḫareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

3. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 29
Satır: **10**
Gerek, gerekli.
olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

4. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 34
Satır: **17**
Gerek, gerekli.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

5. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 35
Satır: **12**
Gerek, gerekli.
ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

6. **lāzımdır:**-*dır*
Diğer 36
Satır: **14**
Gerek, gerekli.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

7. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 37
Satır: **13**
Gerek, gerekli.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

8. **lāzımdır:**-*dır*
Diğer 48
Satır: **10**
Gerek, gerekli.
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

9. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 56
Satır: **8**
Gerek, gerekli.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

10. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 56
Satır: **8**
Gerek, gerekli.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

11. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 60
Satır: **6**
Gerek, gerekli.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

12. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 60
Satır: **19**
Gerek, gerekli.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

13. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 62
Satır: **17**
Gerek, gerekli.
olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

14. **lāzımdır.:**-*dır*
Diğer 63
Satır: **17**
Gerek, gerekli.
bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

15. **lazımsa:**-*sa*
Diğer 103
Satır: **18**
Gerek, gerekli.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḫ<u>s</u>i lazımsa

16. **lāzımsa:**-*sa*
Muhammes 1
Mısra: **14**
Gerek, gerekli.
Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

<u>lāzım degil:</u>
1. **lāzım degil:**
Kaside 1
Mısra: **82**
Kelime Tipi: -
"Önemli değil, olmasa da olur" anlamına gelen ifade.
Seyriyle dolar şu cevf-i miʿde
Lāzım degil iştirā-yı ḫamsi

<u>lāzım geldi:</u>
1. **lāzım geldi:**-*di*
Diğer 3
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Gerekmek, icap etmek.
uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḫ<u>s</u>e yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

<u>lāzım olan:</u>
1. **lāzım olan:**-*an*
Diğer 43
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Gerekmek, gerekli olmak, ihtiyaç duyulmak.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

<u>lazut:</u>
1. **lazut:**
Diğer 47
Satır: **20**
Mısır ekmeği.
Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

2. **lazutla:**-*la*
Muhammes 1
Mısra: **26**
Mısır unu.
Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

<u>lazut ekmegiyle:</u>
1. **lazut ekmegiyle:**-*y*, -*le*
Diğer 1
Mısra: **43**
Kelime Tipi: -
Mısır ekmeği.
Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

lazut pideye:

1. **lazut pideye:**-*y, -e*

Diğer 1

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Mısır ununda yapılan pide.

On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

lazut ununda:

1. **lazut ununda:**-*n, -da*

Muhammes 2

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Mısır unu.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuşūşen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

2. **lazut ununda:**-*n, -da*

Muhammes 2

Mısra: **63**

Kelime Tipi: -

Mısır unu.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

lazut unundan:

1. **lazut unundan:**-*n, -dan*

Diğer 61

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Mısır unu.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekşeriyetle yazın furun lazutu

lazut unuyla:

1. **lazut unuyla:**-*y, -la*

Diğer 61

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Mısır unu.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

leb-ā-leb dolu:

1. **leb-ā-leb dolu:**

Diğer 27

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Ağzına kadar dolu. II Aşırı bir biçimde.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

lehce:

1. **lehcesinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 10

Satır: **19**

Dil, bölge dili.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **lehceler:**-*ler*

Diğer 10

Satır: **20**

Bir dilin tarihi ve siyasi sebeplerle veya bölge farklılığından dolayı ses yapısı ve söz dizimi bakımından ayrılan kolu, diyalekt.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

levrek balığı:

1. **levrek balığı:**

Diğer 14

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Beyaz etli, üzeri pullu, boyu bir metreyi, ağırlığı on beş kiloyu bulabilen, avlanması çok zor, lezzetli ve makbul, iri kemikli balık. Morone labrax.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

leyleg:

1. **leylegi:**-*i*

Diğer 59

Satır: **6**

Uzun gagalı, uzun bacaklı, tüyleri beyaz, sadece kanatlarının ucu siyah, bacakları ve gagası kırmızı, solucan, böcek, balık, fare, kurbağa, kertenkele vb. ile beslendiği için özellikle bataklıklara konan, kışın sıcak yerlere, tropikal Afrika ve Hindistan'a göç eden büyük göçmen kuş.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu şıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

lezīz:

1. **leẕīẕ:**

Diğer 7

Satır: **16**

Tadı güzel, lezzetli.

Ḫamsiniñ bāşıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

2. **leẕīẕdir:**-*dir*

Diğer 14

Satır: **19**

Tadı güzel, lezzetli.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balıġı kefal balıġı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balıġı kaloz balıġı uşḳurmu balıġı daha biñ dürlü balıḳlardır

3. **leẕīẕ:**

Diğer 46

Satır: **20**

Tadı güzel, lezzetli.

bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

4. **leẕīẕ:**

Diğer 59

Satır: **22**

Tadı güzel, lezzetli.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

5. **leẕīẕ:**

Muhammes 1

Mısra: **10**

Tadı güzel, lezzetli.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

lezzet:

1. **leẕẕeti:**-*i*

Diğer 17

Satır: **1**

Ağızla duyulan tat, çeşni. II Güzel, hoş tat.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ leẕẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

2. **leẕẕet:**

Diğer 21

Satır: **10**

Ağızla duyulan tat, çeşni. II Güzel, hoş tat.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

3. **leẕẕet:**

Muhammes 2

Mısra: **66**

Ağızla duyulan tat, çeşni. II Güzel, hoş tat.

Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında leẕẕet rūşenā

4. **leẕẕet-i:**--*i*

Muhammes 2

Mısra: **21**

Ağızla duyulan tat, çeşni.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

5. **leẕẕetine:**-*i, -n, -e*

Diğer 1

Mısra: **34**

Güzel, hoş tat.

Üçüncüsü papas yaḫnīsi derler
Leẕẕetine herkes parmaġın yerler

lezzet verir:

1. **leẕẕet verir:**-*ir*
    Muhammes 1
    Mısra: **36**
    Kelime Tipi: -
    Zevk vermek, haz vermek.

Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir

2. **leẕẕet verir:**-*ir*
    Muhammes 2
    Mısra: **3**
    Kelime Tipi: -
    Zevk vermek, haz vermek.

Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

3. **leẕẕet verir:**-*ir*
    Muhammes 3
    Mısra: **1**
    Kelime Tipi: -
    Zevk vermek, haz vermek.

Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

lezzetini alır:

1. **leẕẕetini alır:**-*ır*
    Diğer 54
    Satır: **6**
    Kelime Tipi: -
    Bir yiyecek başka bir yiyecekle aynı tadı vermek.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve leẕẕetini alır.

lezzetini verir:

1. **leẕẕetini verir:**-*ir*
    Diğer 61
    Satır: **15**
    Kelime Tipi: -
    Bir yiyecekten başka bir yiyecek tadı alınmak.

ḫamsili pide leẕẕetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

lezzetsiz:

1. **leẕẕetsiz:**
    Diğer 9
    Satır: **19**
    Tadı güzel olmayan, tatsız.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḫaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti leẕẕetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

liḳā:

1. **liḳā:**
    Kaside 1
    Mısra: **207**
    Yüz, çevre.

Tābende liḳā liḳā-yı cānān
Raḳṣında edā edā-yı ḫamsi

2. **liḳāsı:**-*sı*
    Muhammes 2
    Mısra: **70**
    Yüz, çevre.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Şanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

liḳā-yı cānān:

1. **liḳā-yı cānān:**
    Kaside 1
    Mısra: **207**
    Kelime Tipi: -
    Sevgilinin yüzü. II Hamsinin suratı.

Tābende liḳā liḳā-yı cānān
Raḳṣında edā edā-yı ḫamsi

liman:

1. **limandan:**-*dan*
    Diğer 20
    Satır: **10**
    Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak.

āteş ışḳaraları olduġu ḫālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḫareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

limon:

1. **limon:**

Diğer 57

Satır: **25**

Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesi, sulu zırtlak.

ḳızarmış olur üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

2. **limon:**

Diğer 58

Satır: **17**

Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesi, sulu zırtlak.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

limon ḳapuġuna:

1. **limon ḳapuġuna:**-*n*, -*a*

Diğer 107

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Limon kabuğu gibi, küçük ve biçimsiz.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

lira:

1. **liraya:**-*y*, -*a*

Diğer 16

Satır: **8**

Eskiden 7 gram ağırlığındaki altın sikke.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

2. **lira:**

Diğer 27

Satır: **1**

Yüz kuruştan ibaret Türk para birimi.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

3. **lira:**

Diğer 29

Satır: **2**

Yüz kuruştan ibaret Türk para birimi.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

4. **liraya:**-*y*, -*a*

Diğer 38

Satır: **20**

Yüz kuruştan ibaret Türk para birimi.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

lisān:

1. **lisān:**

Diğer 10

Satır: **11**

Dil.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

2. **lisānlarda:**-*lar*, -*da*

Diğer 10

Satır: **19**

Dil.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

3. **lisānlardaki:**-*lar*, -*da*, -*ki*

Diğer 10

Satır: **13**

Dil.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini

geri bıraḳıp elsine-i s̲elā s̲e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

4. **lisān-ı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **4**

Dil.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı e s̲er-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı s̲iḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

5. **lisānı:**-*ı*

Diğer 67

Satır: **1**

Sözcük dağarcığı, kişiye has anlatım üslubu.

Ṣāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz ṣāʿirleri ḳalem ṣuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

6. **lisānı:**-*ı*

Diğer 67

Satır: **9**

Sözcük dağarcığı, kişiye has anlatım üslubu.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Ṣarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif ṣāʿirler ṭarafından

lisān-ı şükrānı:

1. **lisān-ı şükrānı:**-*ı*

Diğer 13

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

Nimeti verene karşı teşekkür, iyilik bilme, minnettarlık sözleri.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīs̲-i niʿmet ḫiṭābıdır.

lisān-ı tebcīl:

1. **lisān-ı tebcīl:**

Kaside 1

Mısra: **243**

Kelime Tipi: **-**

Ululama, ulu sayma sözleri.

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir şaḳa-yı ḫamsi

lisāniyyāt:

1. **lisāniyyāt:**

Diğer 4

Satır: **7**

Dil bilimi, filoloji.

Teşrīḥiyyāt ve ḫayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

lisāniyyātda ḫamsi:

1. **lisāniyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

"Dil Bilgisinde Hamsi". Hamsiname eserinin ikinci başlığı.

Lisāniyyātda Ḫamsi
Kitābiyyātda Ḫamsi

livā:

1. **livā:**

Kaside 1

Mısra: **76**

Bayrak, sancak.

Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḫamsi

livā livā ḳumandan:

1. **livā livā ḳumandan:**

Kaside 1

Mısra: **77**

Kelime Tipi: **-**

Her biri bayrak taşıyan komutan.

Her köylü livā livā ḳumandan
Ardınca alay alay-ı ḫamsi

livā-yı ḫamsi:

1. **livā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **76**

Kelime Tipi: -

Hamsi bayrağı, sancağı.

Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḫamsi

liyāḳat:

1. **liyāḳatı:**-*ı*

Diğer 30

Satır: **20**

Layık olma, uygunluk. II Bir işte sağladığı fayda.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

lodos:

1. **lodosuñ:**-*uñ*

Diğer 106

Satır: **21**

Güneyden esen rüzgar.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ ḥükmü bāḳiydi O

loḳanṭa:

1. **loḳanṭasundan:**-*su, -n, -dan*

Diğer 110

Satır: **16**

Yemek pişirilip satılan yer, aşevi, restoran.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

2. **loḳanṭaya:**-*y, -a*

Diğer 110

Satır: **10**

Yemek pişirilip satılan yer, aşevi, restoran.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

3. **loḳanṭaya:**-*y, -a*

Diğer 113

Satır: **2**

Yemek pişirilip satılan yer, aşevi, restoran.

Tāze Ḫamsi Balıġı
Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

lokma:

1. **loḳma:**

Diğer 47

Satır: **20**

Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

2. **loḳmadır:**-*dır*

Muhammes 1

Mısra: **34**

Lokma tatlısı.

Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

3. **loḳma:**

Diğer 113

Satır: **4**

Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

lokma-i mūʿtenā-yı hamsi:

1. **loḳma-i mūʿtenā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **96**

Kelime Tipi: -

Hamsinin özenle seçilmiş lokması.

Biñ niʿmete eylemiş teḳābül
Bir loḳma-i mūʿtenā-yı ḫamsi

Loḳmān:

1. **Loḳmān:**

Diğer 1

Mısra: **84**

Lokman hekim gibi tedavide son derece etkisi olan.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

2. **Loḳmān:**

Diğer 51

Satır: **11**

Lokman hekim gibi tedavide son derece etkisi olan.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

3. **Loḳmān:**

Diğer 51

Satır: **15**

Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikayeleriyle ün salmış bir hakim olan efsanevi şahıs.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

4. **Loḳmān:**

Müseddes 1

Mısra: **9**

Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikayeleriyle ün salmış bir hakim olan efsanevi şahıs.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

Lokmān-mümāsil:

1. **Loḳmān-mümāsildir:**-*dir*

Müseddes 1

Mısra: **4**

Lokman gibi şifa veren.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümāsildir

lübb:

1. **lübb-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **11**

Öz.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i
ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.

Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

lüfer:

1. **lüfer:**

Kaside 1

Mısra: **129**

Sırtı koyu, karnı beyaz, hafif pullu, beyaz etli, lezzetli kemikli balık. Temnodon saltator.

Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

luġāt:

1. **luġāt:**

Diğer 11

Satır: **4**

Sözlükler.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı sıḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

lüġatçe:

1. **lüġatçe.:**

Diğer 4

Satır: **11**

Bir eserin anlaşılmasını kolaylaştırmak için genellikle o eserin sonuna eklenen kelime listesi.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.

Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **lüġatçe:**

Diğer 152

Satır: **29**

Bir eserin anlaşılmasını kolaylaştırmak için genellikle o eserin sonuna eklenen kelime listesi.

Lüġatçe
Mündericāt

lütf:

1. **lüṭf-ı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **2**

Yemek.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

2. **lüṭfu:**-*u*

Muhammes 3

Mısra: **3**

Bağış, ihsan, kerem.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

lüṭfeylemiş:

1. **lüṭfeylemiş:**-*miş*
Muhammes 3
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Bağışlamak, ihsan etmek.

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

lüṭfen:

1. **lüṭfen:**
Diğer 99
Satır: **18**
Birinden bir şey isterken "dilerim, rica ederim" anlamında kullanılan bir söz.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor z̲āt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

Lüṭfī Beg'i:

1. **Lüṭfī Beg'i:**-*i*
Diğer 109
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Hukukçu ve siyaset adamı.

Lüṭfī Beg'i bir öpse
Ṣaḳalundan aşaġu

Lüṭfī Fikrī Beg'in:

1. **Lüṭfī Fikrī Beg'in:**-*in*
Diğer 108
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Hukukçu ve siyaset adamı.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

2. **Lüṭfī Fikrī Beg'iñ:**-*iñ*
Diğer 108
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Hukukçu ve siyaset adamı.

ʿAlī ʿOs̲mān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOs̲mān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

Lüṭfī Fikrī Beg'le:

1. **Lüṭfī Fikrī Beg'le:**-*le*
Diğer 108
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Hukukçu ve siyaset adamı.

Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lüṭfī Fikrī Beg'le Ḥāfiẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir
żiyāfet vermişdir.

2. **Lüṭfī Fikrī Beg'le:**-*le*
Diğer 109
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Hukukçu ve siyaset adamı.

İşbu manẓūme ḫāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maşasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOs̲mān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

lüzūm:

1. **lüzūmunu:**-*u*, -*n*, -*u*
Diğer 4
Satır: **22**
Gerek, gereklik, gereklilik, icap.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

lüzūm görülmez:

1. **lüzūm görülmez:**-*mez*
Diğer 52
Satır: **13**
Kelime Tipi: **Deyim**
İhtiyaç duyulmak, gerek görülmek.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri şayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

lüzūmlu:

1. **lüzūmludur.:**-*dur*

Diğer 47

Satır: **8**

Gerek, gerekli, lazım.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

lüzūmu ḳadar:

1. **lüzūmu ḳadar:**

Diğer 59

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Gereken ölçüde, yetecek kadar.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline
getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına
bulamalı ṭāvada

2. **lüzūmu ḳadar:**

Diğer 60

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Gereken ölçüde, yetecek kadar.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa
degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır unundan yapılan münāsib bir miḳdār
ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

M

māʿadā:

1. **māʿadāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **15**

Eşi benzeri olma durumu.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḫamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

maʿamāfīh:

1. **maʿamāfīh:**

Diğer 20

Satır: **2**

Bununla beraber, durum böyle iken.

miṣillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile
birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruḫ tesmiye
olunan bir nevʿ yemleme

maʿānī:

1. **maʿānī-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **9**

Manalar.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf
maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf
ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

maʿāzallāh:

1. **maʿāzallāh:**

Müseddes 1

Mısra: **3**

Allah saklasın, Allah göstermesin.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümāṣildir

mācerā:

1. **mācerā:**

Diğer 25

Satır: **3**

Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür.

muḫāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī
ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan
geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

2. **mācerāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **10**

Yaşam serüveni.

Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

maʿcūn:

1. **maʿcūn:**

Muhammes 1

Mısra: **26**

Hamur kıvamına getirilmiş şey.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

madde:

1. **maddesini:**-*si, -n, -i*

Diğer 5

Satır: **13**

Duyularla algılanabilen nesne.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

2. **maddeleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 23

Satır: **5**

Duyularla algılanabilen nesne.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

3. **maddeler:**-*ler*

Diğer 33

Satır: **17**

Duyularla algılanabilen nesne.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

māder palamuṭ:

1. **māder palamuṭ:**

Kaside 1

Mısra: **127**

Kelime Tipi: -

Anne palamut.

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḫamsi

māder-zād lisānına:

1. **māder-zād lisānına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 10

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ana dil.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemāyı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṯār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṯīre

madra-bāz:

1. **madra-bāzlar:**-*lar*

Diğer 30

Satır: **10**

Bir şeyi ucuz alıp pahalıya satan muhtekir adam.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḫāżır Şimdi ḫamsi

maʿdūd:

1. **maʿdūddur:**-*dur*

Diğer 16

Satır: **4**

Bilinen bir şeye dahil edilip ondan veya onun gibi olduğu kabul edilen, öyle sayılan, ait sayılan.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

māh:

1. **māh-ı:**-*ı*

Diğer 11

Satır: **18**

Bir takvim yılının on ikide biri, ay, şehr.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i sānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

2. **māh:**

Diğer 21

Satır: **9**

Bir takvim yılının on ikide biri, ay, şehr.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

3. **māh:**

Diğer 21

Satır: **15**

Bir takvim yılının on ikide biri, ay, şehr.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

4. **māhlarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 21

Satır: **13**

Bir takvim yılının on ikide biri, ay, şehr.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

5. **māh:**

Diğer 22

Satır: **17**

Gökteki ay.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

6. **māh:**

Gazel 6

Mısra: **1**

Gökteki ay.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

maḥabbet edecek:

1. **maḥabbet edecek:**-*ecek*

Diğer 15

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Sevmek, sevgi beslemek.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

maḥabbet gösteren:

1. **maḥabbet gösteren:**-*en*

Diğer 100

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Sevmek, sevgi duymak.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

maḥal:

1. **maḥaller:**-*ler*

Diğer 61

Satır: **12**

Yer.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

maḥall:

1. **maḥalline:**-*i, -n, -e*

Diğer 63

Satır: **15**

Yer.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

maḥalle imāmı:

1. **maḥalle imāmı:**

Diğer 109

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Mahalledeki mescitte veya camide görevli imam.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

maḥallī mevżūʿmuzdan:

1. **maḥallī mevżūʿmuzdan:**-*muz, -dan*

Diğer 60

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Yöresel yemekler.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

maḥalliye:

1. **maḥalliye:**

Diğer 16

Satır: **5**

Bir yere ait veya bir yere mahsus olan, yerli, yerel, yöresel.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı
keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

mā-ḥaṣal:

1. **mā-ḥaṣal:**

Diğer 12

Satır: **13**

Hülasa, sözün kısası.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

2. **mā-ḥaṣal:**

Diğer 13

Satır: **7**

Hülasa, sözün kısası.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīş-i niʿmet ḫiṭābıdır.

maʿhāzā:

1. **maʿhāẕā:**

Diğer 10

Satır: **10**

Bununla birlikte, bununla beraber, böyle iken, böyle ise de.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

2. **maʿhāẕā:**

Diğer 14

Satır: **11**

Bununla birlikte, bununla beraber, böyle iken, böyle ise de.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile haẓmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

mā-ḥażarmış:

1. **mā-ḥażarmış:**-*mış*

Kaside 1

Mısra: **39**

Kelime Tipi: -

Daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey.

Cennetde de çünkü mā- ḥażarmış
Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḫamsi

maḥdūd:

1. **maḥdūd:**

Diğer 43

Satır: **20**

Sınırlı, belli bir ölçünün dışına çıkamayan, kısıtlı.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

2. **maḥdūddur.:**-*dur*

Diğer 98

Satır: **4**

Belli bir ölçünün dışına çıkmayan.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḫāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

maḫfūẓ:

1. **maḫfūẓudur.:**-*u*, -*dur*

Diğer 67

Satır: **15**

Ezberlenmiş, hafızaya alınmış.

yazma bilmeyenleriñ bile maḫfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

2. **maḫfūẓum:**-*um*

Diğer 69

Satır: **9**

Ezberlenmiş, hafızaya alınmış.

ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu
ḳabīldendir hepsi maḥfūẕum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

māhī:

1. **māhī-i:**--*i*

Diğer 14

Satır: **1**

Balık.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr
beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

2. **māhīden:**-*den*

Muhammes 2

Mısra: **33**

Balık.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler şanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

3. **māhīye:**-*y*, -*e*

Muhammes 2

Mısra: **32**

Balık.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

māh-ı nev-tābānı:

1. **māh-ı nev-tābānı:**-*ı*

Gazel 5

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Yeni ay, hilal. II Hamsi balığı.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

māhī-keş:

1. **māhī-keş:**

Diğer 14

Satır: **12**

Balık öldürücü. Hassaten hamsi balığı üzerine alınan tatlı bir meşrub.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-haẓm bir saḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile haẓmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

2. **māhī-keş:**

Diğer 14

Satır: **12**

Balık öldürücü. Hassaten hamsi balığı üzerine alınan tatlı bir meşrub.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-haẓm bir saḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile haẓmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

3. **māhī-keş:**

Diğer 46

Satır: **3**

Balık öldürücü. Hassaten hamsi balığı üzerine alınan tatlı bir meşrub.

ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr
ḫamsiniñ devāʾī

4. **māhī-keş:**

Diğer 48

Satır: **14**

Balık öldürücü. Hassaten hamsi balığı üzerine alınan tatlı bir meşrub.

Meselā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir
meşrūba māhī-keş

māhiyyet:

1. **māhiyyetinde:**-*i*, -*n*, -*de*

Diğer 44

Satır: **1**

Bir şeyin ne olduğunu belirleyen asıl unsur, nitelik.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde
parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle
tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

2. **māhiyyeti:**-*i*

Diğer 99

Satır: **21**

Bir şeyin ne olduğunu belirleyen asıl unsur, nitelik.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi
bir māhiyyeti ḫāʾizdir desem
mübālaġa etmiş şayılmam.

mahlūk:

1. **maḫlūḳa:**-*a*
Diğer 5
Satır: **23**
Yaratık.
bir maḫlūḳa döner şoñra yavrularıñ büyüdügü
müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

2. **maḫlūḳuñ:**-*uñ*
Diğer 8
Satır: **15**
Yaratık.
uzun ve çataldır. Uzun ḳısa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan
bir maḫlūḳuñ
naşıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek
yeridir

3. **maḫlūḳ:**
Diğer 53
Satır: **8**
Yaratık.
Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse
onuñ ṭaʿāmını veriyor

4. **maḫlūḳdur.:**-*dur*
Diğer 99
Satır: **2**
Yaratık.
Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için
miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir
maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

5. **maḫlūḳla:**-*la*
Diğer 3
Satır: **9**
Yaratık. II Hayvan.
maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir
ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana
balığı ḳadar

6. **maḫlūḳ:**
Diğer 8
Satır: **5**
Yaratık. II Hayvan.
edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla şāṭır ve şeṭāret-
baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır
ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

7. **maḫlūḳ-ı:**-*ı*
Diğer 11
Satır: **19**
Yaratık. II Hayvan.
Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser
bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur.
Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

8. **maḫlūḳ-ı:**-*ı*
Diğer 12
Satır: **11**
Yaratık. II Hayvan.
ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya
sezā ve aḫrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

9. **maḫlūḳ-ı:**-*ı*
Diğer 13
Satır: **8**
Yaratık. II Hayvan.
bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña
taḫdīs-i niʿmet ḫiṭābıdır.

10. **maḫlūḳdan:**-*dan*
Diğer 4
Satır: **3**
Balık.
ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan
evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ
ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

11. **maḫlūḳ:**
Diğer 16

Satır: **11**

Balık.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

12. **maḫlūḳ:**

Diğer 16

Satır: **11**

Balık.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

13. **maḫlūḳuñ:**-*uñ*

Diğer 16

Satır: **15**

Balık.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

14. **maḫlūḳdur.:**-*dur*

Diğer 18

Satır: **2**

Balık.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

15. **maḫlūḳuñ:**-*uñ*

Diğer 35

Satır: **22**

Yaratık. II Hamsi balığı.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

16. **maḫlūḳdur:**-*dur*

Diğer 37

Satır: **15**

Hayvan.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

maḫlūḳāt:

1. **maḫlūḳāt:**

Diğer 41

Satır: **7**

Mahluklar. II Hamsiyi elde etmeye çalışan insanlar ve hayvanların bütünü.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

2. **maḫlūḳāt:**

Diğer 100

Satır: **12**

Mahluklar. II Hamsiyi elde etmeye çalışan insanlar ve hayvanların bütünü.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

mahlūk-ı aṣīldir:

1. **maḫlūḳ-ı aṣīldir:**-*dir*

Diğer 99

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Soylu yaratık.

Ḫamsi bir maḫlūḳ-ı aṣīldir dünyāyı boynuzunda ṭutan öküzüñ istinād etdigi
balıḳ ḫamsiniñ ceddü'l-ecdādıdır. Ḫamsi bu balıġıñ ḳaracigerinden çıḳmış

mahlūk-ı ġarībe:

1. **maḫlūḳ-ı ġarībe:**-*e*

Diğer 66

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Değişik, tuhaf yaratık. II Hamsi balığı.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

mahlūk-ı ḥamūşdur:

1. **maḫlūḳ-ı ḥamūşdur:**-*dur*

Diğer 64

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Sessiz yaratık. II Suskun aşık.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdığı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḥamūşdur

mahlūk-ı mübārek:

1. **maḫlūḳ-ı mübārek:**

Diğer 13

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Sevilen, beğenilen yaratık. II Hamsi.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīs-i niʿmet ḥiṭābıdır.

2. **maḫlūḳ-ı mübārek:**

Diğer 98

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Mübarek mahluk. II Hamsi balığı.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadığından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

mahlūk-ı mübāreki:

1. **maḫlūḳ-ı mübāreki:**-*i*

Diğer 98

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Mübarek mahluk. II Hamsi balığı.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

mahlūl:

1. **maḫlūlları:**-*lar, -ı*

Diğer 62

Satır: **9**

Eriyik. İçindeki katı madde erimiş bulunan sıvı.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaşşı olduḳlarına göre ayrı ayrı

mahlūt:

1. **maḫlūṭ:**

Diğer 28

Satır: **1**

Karışmış, karıştırılmış.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

mahrec:

1. **maḫrecleri:**-*ler, -i*

Diğer 40

Satır: **5**

Yurt içinde üretilen malların ihraç edildiği yer, dış pazar.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüs ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

2. **maḫreclerden:**-*ler, -den*

Diğer 43

Satır: **3**

Yurt içinde üretilen malların ihraç edildiği yer, dış pazar.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

3. **maḫreclerden:**-*ler, -den*

Diğer 43

Satır: **8**

Yurt içinde üretilen malların ihraç edildiği yer, dış pazar.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

mahrūm kalmazlar:

1. **maḥrūm ḳalmazlar:**-*maz, -lar*

Diğer 47

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bir şeyden nasibini alamamak, istediğini elde edememek.

buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da maḥrūm ḳalmazlar.

maḥrūmiyyet:

1. **maḥrūmiyyet:**

Diğer 33

Satır: **13**

Mahrum olma, mahrumluk, yoksunluk. II İstediğini elde edememe.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

maḥşer olmuş:

1. **maḥşer olmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Mahşer yerine dönmek, kalabalık oluşturmak.

Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş

Sāḥildeki hūy u hāy-i ḫamsi

maḥşer ü mīzānı:

1. **maḥşer ü mīzānı:**-*ı*

Diğer 32

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Hesaba çekilme meydanı ile günah ve sevapların ölçüleceği tartı. II Kıyameti anımsatan kalabalık meydanı ile hamsinin tartıldığı ölçü aleti.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar

borularla her ṭarafa

2. **maḥşer ü mīzānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Hesaba çekilme meydanı ile günah ve sevapların ölçüleceği tartı. II Kıyameti anımsatan kalabalık meydanı ile hamsinin tartıldığı ölçü aleti.

Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

maḥşer-āşūb:

1. **maḥşer-āşūb:**

Diğer 27

Satır: **23**

Mahşer kargaşası. II Çok kalabalık.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma

aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve şemīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

maḥşeri añdırır:

1. **maḥşeri añdırır:**-*ır*

Diğer 97

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Kalabalık yönüyle kıyamet gününe benzemek.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke

teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

maḥṣūl:

1. **maḥṣūl:**

Diğer 37

Satır: **5**

Topraktan elde edilen şey, ürün.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar

degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet fażla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

2. **maḥṣūle:**-*e*

Diğer 38

Satır: **12**

Topraktan elde edilen şey, ürün.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de

dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

3. **maḥṣūlünüñ:**-*ü, -nüñ*

Diğer 42

Satır: **10**

Denizden elde edilen şey, balık.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

4. **maḥṣūl:**

Diğer 43

Satır: **5**

Denizden elde edilen şey, balık.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefîs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

5. **maḥṣūlünü:**-*ü, -n, -ü*

Kaside 1

Mısra: **67**

Denizden elde edilen şey, balık.

Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḫamsi

6. **maḥṣūlünde:**-*ü, -n, -de*

Gazel 2

Mısra: **2**

Ürün.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rücḥān istemez

mahsūs:

1. **maḫṣūṣ:**

Diğer 16

Satır: **22**

Biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

2. **maḫṣūṣdur:**-*dur*

Diğer 16

Satır: **5**

Biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balıġı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

3. **maḫṣûṣ:**

Diğer 32

Satır: **10**

Ayrı, başlı başına, müstakil.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḫṣer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

4. **maḫṣūṣdur:**-*dur*

Diğer 15

Satır: **15**

Yalnız bir yere ait olan, hususileşmiş, has, özgü. II Layık.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

5. **maḫṣūṣdur.:**-*dur*

Diğer 61

Satır: **4**

Yalnız bir yere ait olan, hususileşmiş, has, özgü.

Lazut unundan pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekşeriyetle yazın furun lazutu

maḫṣūṣ olup:

1. **maḫṣūṣ olup:**-*up*

Diğer 19

Satır: **25**

Kelime Tipi: **-**

Birisi için ayrılmış, birine tahsis edilmiş.

Gözleri yedi milimetre ḳılʿında ve ḫamsi balıġı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

mahsūṣāt:

1. **maḫṣūṣātında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 67

Satır: **16**

Gözle görülür şeyler. II Bir yere özgü olan şeyler.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

maḫṣūṣen:

1. **maḫṣūṣen:**
Diğer 55
Satır: **15**
Özel olarak.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

māh-tāba alayi:

1. **māh-tāba alayi:**
Diğer 110
Satır: **20**
Kelime Tipi: **Deyim**
Maytaba alıyor, alay ediyor.

Ḫaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

maḥżā:

1. **maḥżā:**
Diğer 101
Satır: **5**
Sırf.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

maḫẕūf:

1. **maḫẕūf:**
Diğer 10
Satır: **9**
Silinmiş, bulunduğu yerden kaldırılmış, hazfedilmiş harf vb.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḫẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

mahzūn olur:

1. **maḥzūn olur:**-*ur*
Muhammes 2
Mısra: **26**
Kelime Tipi: -
Üzülmek, kederlenmek.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

māʾī:

1. **māʾī:**
Diğer 7
Satır: **20**
Su renginde, mavi.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

2. **māʾīligi:**-*lig, -i*
Diğer 7
Satır: **20**
Su renginde, mavi.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

māʾ-i helāke:

1. **māʾ-i helāke:**-*e*
Diğer 100
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Helak eden su, mahveden su.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḫayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

mā-i ṭahūr:

1. **mā-i ṭahūr:**
Muhammes 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Tertemiz su.

Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaṣṣdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

māʾide:

1. **māʾide-i:**-*i*

Diğer 15

Satır: **22**

Üzerine yiyecek ve içecekler konmuş, hazırlanmış sofra.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

māʾil:

1. **māʾildir:**-*dir*

Müseddes 1

Mısra: **1**

İstekli, arzulu. II Bir şeye yeteneği olan.

Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

māʾile:

1. **māʾile:**

Diğer 24

Satır: **17**

Dağın tepesinden eteklerine, vadiye doğru inen meyilli arazi, yamaç.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

2. **māʾileler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **20**

Dağın tepesinden eteklerine, vadiye doğru inen meyilli arazi, yamaç.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

3. **māʾileler:**-*ler*

Diğer 25

Satır: **11**

Dağın tepesinden eteklerine, vadiye doğru inen meyilli arazi, yamaç.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

4. **māʾileleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 25

Satır: **1**

Dağın tepesinden eteklerine, vadiye doğru inen meyilli arazi, yamaç.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

5. **māʾileleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 25

Satır: **15**

Dağın tepesinden eteklerine, vadiye doğru inen meyilli arazi, yamaç.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprakḷı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

maʿīşet:

1. **maʿīşet:**

Diğer 33

Satır: **11**

Geçim, yaşam için gerekli olan şeyler.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş şayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

maʿiyyet ḳayıġı:

1. **maʿiyyet ḳayıġı:**

Diğer 23

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Yedek kayık. Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları doldukça sāḥile göndererecegiz her ḳayıḳda

maʿiyyet ḳayıġımızıñ:

1. **maʿiyyet ḳayıġımızıñ:**-*mız, -ıñ*

Diğer 26

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Yedek kayık. Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık.

aġı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına
dönüyoruz

maḳʿad:

1. **maḳʿad:**

Diğer 5

Satır: **6**

Anüs.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

maḳʿad ḳanadı:

1. **maḳʿad ḳanadı:**

Diğer 8

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının anal yüzgeci.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

maḳāle:

1. **maḳālesini:**-*si, -n, -i*

Diğer 103

Satır: **20**

Bir fikri, bir görüşü savunmak, desteklemek veya bilgi vermek amacıyla yazılıp gazete, dergi vb. yayın organlarında yayımlanan yazı.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

maḳām:

1. **maḳām-ı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **14**

Durulacak yer, durak, mekan, mahal.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyütda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

maḳāmında:

1. **maḳāmındadır:**-*dır*

Diğer 16

Satır: **23**

Şeklinde, tarzında, yerinde.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

2. **maḳāmında:**

Diğer 21

Satır: **19**

Şeklinde, tarzında, yerinde.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur. Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

maḳāmında ṭutulan:

1. **maḳāmında ṭutulan:**-*an*

Diğer 16

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Bir ölçü biriminin başka bir ölçü birimindeki karşılığı olmak.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

makbūl:

1. **maḳbūl:**

Diğer 54

Satır: **7**

Beğenilen, hoşa giden, hoş.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

makdem:

1. **maḳdemi:**-*i*

Diğer 11

Satır: **26**

Gelme, geliş.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **maḳdemi:**-*i*

Muhammes 3

Mısra: **9**

Gelme, geliş.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur ṣitāsı ḫamsiniñ

3. **maḳdeminden:**-*i, -n, -den*

Muhammes 3

Mısra: **21**

Gelme, geliş.

Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġar ile kibār
Ṣavm-ı ṣādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

maḳdem-i teşrīfiniñ:

1. **maḳdem-i teşrīfiniñ:**-*i, -niñ*

Diğer 32

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Gelmesiyle şeref veren, şereflendirici geliş. II Hamsinin denizden çıkarılmasının insanlara şeref vermesi.

Sen ne ẕannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

2. **maḳdem-i teşrīfiniñ:**-*i, -niñ*

Gazel 1

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Gelmesiyle şeref veren, şereflendirici geliş. II Hamsinin denizden çıkarılmasının insanlara şeref vermesi.

Sen ne ẕannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

3. **maḳdem-i teşrīfiniñ:**-*i, -niñ*

Muhammes 3

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

Gelmesiyle şeref veren, şereflendirici geliş. II Hamsinin denizden çıkarılmasının insanlara şeref vermesi.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

mākiyān:

1. **mākiyānıñ:**-*ıñ*

Diğer 14

Satır: **15**

Tavuk.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

makrame:

1. **maḳrame:**

Diğer 15

Satır: **2**

Kumaş ve bez parçası, dört köşeli büyük mendil, baş ve ayak örtüsü.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

2. **maḳramelere:**-*ler, -e*

Diğer 15

Satır: **3**

Kumaş ve bez parçası, dört köşeli büyük mendil, baş ve ayak örtüsü.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdıġına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

makrūn:

1. **maḳrūndur:**-*dur*

Diğer 11

Satır: **24**

Yakın, aralarında sıkı ilgi bulunan.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̱iḳāt

2. **maḳrūndur:**-*dur*

Muhammes 3

Mısra: **7**

Yakın, aralarında sıkı ilgi bulunan.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

maḳṭaʿ:

1. **maḳṭaʿ-ı:**-*ı*

Kaside 2

Mısra: **22**

Gazel veya kasidenin son beyti.

Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

māl:

1. **mālı:**-*ı*

Diğer 10

Satır: **4**

Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık, servet.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu i̲sbāt
sevdāsında ve anıñ māder-zād

2. **mālımız:**-*ımız*

Diğer 28

Satır: **9**

Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık, servet.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve
münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her
ḳayıḳda bulunan meşale

3. **malıñ:**-*ıñ*

Diğer 30

Satır: **17**

Balık ağı.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ
ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

māl ṣāḥibi:

1. **māl ṣāḥibi:**

Diğer 30

Satır: **19**

Kelime Tipi: **-**

Bir malı kendi mülkiyeti altında bulunduran kimse.

II Ağ sahibi.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

Maltepe:

1. **Maltepe:**

Diğer 114

Satır: **5**

İstanbul'da bir ilçe.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

2. **Maltepe'de:**-*de*

Diğer 114

Satır: **7**

İstanbul'da bir ilçe.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

3. **Maltepe'ye:**-*y*, -*e*

Diğer 114

Satır: **5**

İstanbul'da bir ilçe.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

maʿlūliyyet:

1. **maʿlūliyyetleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 47

Satır: **2**

Sakatlık, hastalık, illet durumu.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

maʿlūm:

1. **maʿlūm-ı:**-*ı*

Diğer 10

Satır: **19**

Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan şey.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı
umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla
envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **maʿlūmdur:**-*dur*

Diğer 11

Satır: **16**

Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan şey.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ
fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden
yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

3. **maʿlūmu:**-*u*

Diğer 104

Satır: **11**

Bilgi.

ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur.
Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

maʿlūm bulunmuşdur:

1. **maʿlūm bulunmuşdur:**-*muş, -dur*

Diğer 17

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bilinmek.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda ṣervet-i memleketçe edilecek temennī şudur
ki şükürler olsun bir kenz-i

maʿlūm olan:

1. **maʿlūm olan:**-*an*

Diğer 50

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Bilinmek.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

maʿlūmāt:

1. **maʿlūmātı:**-*ı*

Diğer 14

Satır: **18**

Bilgi.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon
baḥṣinde şu maʿlūmātı verir

2. **maʿlūmātıñ:**-*ıñ*

Diğer 18

Satır: **9**

Bilgi.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu
görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

3. **maʿlūmātıñ:**-*ıñ*

Diğer 41

Satır: **22**

Bilgi.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ
bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre
Ṭrabzon şehri sāḥili

4. **maʿlūmātıñ:**-*ıñ*

Diğer 45

Satır: **23**

Bilgi.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu
iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

5. **maʿlūmāt:**

Diğer 99

Satır: **18**

Bilgi.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā
ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir
misiñiz

6. **maʿlūmāta:**-*a*

Diğer 99

Satır: **3**

Bilgi.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḥş-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

maʿlūmāt almış:

1. **maʿlūmāt almış:**-*mış*
    Diğer 99
    Satır: **21**
    Kelime Tipi: -
    Herhangi bir konu hakkında bilgi sahibi olmak.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḫāʾizdir desem
mübālaġa etmiş şayılmam.

mamāfīh:

1. **mamāfīh:**
    Diğer 115
    Satır: **5**
    Bununla beraber.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha
Toḫum naṣul

maʿmāfīh:

1. **maʿmāfīh:**
    Diğer 21
    Satır: **9**
    Böyle ise de.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh şoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezzet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

2. **maʿmāfīh:**
    Diğer 98
    Satır: **4**
    Bununla beraber, durum böyle iken.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

maʿmūl:

1. **maʿmūl:**
    Diğer 28
    Satır: **19**
    Yapılmış, imal edilmiş.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

maʿnā:

1. **maʿnā-yı:**-*yı*
    Diğer 10
    Satır: **2**
    Anlam.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **maʿnāsı:**-*sı*
    Diğer 10
    Satır: **2**
    Anlam.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

3. **maʿnāsına:**-*sı, -n, -a*
    Diğer 11
    Satır: **9**
    Anlam.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışşıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

maʿnā verememiş:

1. **maʿnā verememiş:**-*e, -me, -miş*
    Diğer 36
    Satır: **24**
    Kelime Tipi: **Deyim**
    Neden ve niçin olduğunu anlayamamak, kavrayamamak.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

maʿnā veremeyerek:

1. **maʿnā veremeyerek:**-*e, -me, -y, -erek*

Diğer 36

Satır: **20**

Kelime Tipi: **Deyim**

Neden ve niçin olduğunu anlayamamak, kavrayamamak.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḥamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

maʿnāsına gelen:

1. **maʿnāsına gelen:**-*en*

Diğer 12

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Anlamına gelmek.

ḥamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḥam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

manav:

1. **manavlar:**-*lar*

Diğer 30

Satır: **10**

Balık komisyonculuğu yapan kimse.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḥamsi

2. **manavlar:**-*lar*

Diğer 30

Satır: **13**

Balık komisyonculuğu yapan kimse.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḥamsi olur. Manavlar ḥamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

3. **manav:**

Diğer 33

Satır: **19**

Balık komisyonculuğu yapan kimse.

Ḥamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

4. **manavıñ:**-*ıñ*

Diğer 33

Satır: **24**

Balık komisyonculuğu yapan kimse.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḥamsiyi ṭartar fażla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

5. **manavıñ:**-*ıñ*

Diğer 33

Satır: **25**

Balık komisyonculuğu yapan kimse.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekseriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳıç

6. **manav:**

Diğer 34

Satır: **2**

Balık komisyonculuğu yapan kimse.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḥamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḥta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

mānend:

1. **mānend-i:**-*i*

Muhammes 1

Mısra: **2**

Gibi, ...misali.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

2. **mānend-i:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **16**

Gibi, ...misali.

Hīçdir ammā ki bence māʿadāsı ḥamsiniñ
Berḳ urur āfāḳa ḥüsn-i maṭlaʿı mānend-i hūr

mānend olma:

1. **mānend olma:**-*ma*

Muhammes 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Benzer, eş olmak.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u lezzeti

mānende:

1. **mānende-i:**-*i*

Kaside 1

Satır: **180**

Benzeyen, müşabih.

Ḫaşlar seni āteş-i beyānım
Mānende-i ḥaşlama-yı ḫamsi

mānende-i sarġana-yı ḫamsi:

1. **mānende-i sarġana-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **242**

Kelime Tipi: -

Hamsi konusunu sargana gibi uzatma.

Kāfī görünür bu rütbe taṭvīl
Mānende-i sarġana-yı ḫamsi

manġal:

1. **manġalda:**-*da*

Diğer 56

Satır: **21**

Toprak, saç, bakır, pirinç vb.nden yapılıp içinde kömür yakılarak veya yanmış ateş konularak oda ısıtma, yemek pişirme gibi işlerde kullanılan, ayaklı ve taşınabilir ısıtma aracı.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

2. **manġalda:**-*da*

Diğer 56

Satır: **21**

Toprak, saç, bakır, pirinç vb.nden yapılıp içinde kömür yakılarak veya yanmış ateş konularak oda ısıtma, yemek pişirme gibi işlerde kullanılan, ayaklı ve taşınabilir ısıtma aracı.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

3. **manġalıñ:**-*ıñ*

Diğer 57

Satır: **16**

Toprak, saç, bakır, pirinç vb.nden yapılıp içinde kömür yakılarak veya yanmış ateş konularak oda ısıtma, yemek pişirme gibi işlerde kullanılan, ayaklı ve taşınabilir ısıtma aracı.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı şoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden şoñra bir ṭāvada

4. **manġalda:**-*da*

Diğer 58

Satır: **10**

Toprak, saç, bakır, pirinç vb.nden yapılıp içinde kömür yakılarak veya yanmış ateş konularak oda ısıtma, yemek pişirme gibi işlerde kullanılan, ayaklı ve taşınabilir ısıtma aracı.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan şoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

5. **manġalları:**-*lar*, -*ı*

Diğer 97

Satır: **9**

Toprak, saç, bakır, pirinç vb.nden yapılıp içinde kömür yakılarak veya yanmış ateş konularak oda ısıtma, yemek pişirme gibi işlerde kullanılan, ayaklı ve taşınabilir ısıtma aracı.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mısır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

manġal āteşine:

1. **manġal āteşine:**-*n*, -*e*

Diğer 57

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Yemek pişirmek için içinde ateş yakılan mangal.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp şuyunu çekdikden

ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu
ṣūretle ḫamsi güzelce

mānī:

1. **mānī:**

Diğer 68

Satır: **3**

Türk halk şiirinde ekseriyetle hecenin yedili ölçüsü ile söylenen ve üçüncüsü serbest, diğerleri kafiyeli dört mısradan meydana gelen nazım şekli.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve
mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni
üzere

manḳafa-yı ḫamsi olmuş:

1. **manḳafa-yı ḫamsi olmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **174**

Kelime Tipi: -

Sersem, kendinden geçmiş hamsi gibi olmak.

Atdıḳça atınca ṭatlılardan
Olmuş yine manḳafa-yı ḫamsi

manṭar:

1. **manṭar:**

Diğer 27

Satır: **7**

Ağı, su yüzünde tutmayı sağlayan ve batmasını engelleyen tabaka.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu
baṭırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve
ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

2. **manṭarları:**-*lar, -ı*

Diğer 31

Satır: **3**

Ağı, su yüzünde tutmayı sağlayan ve batmasını engelleyen tabaka.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ
parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balıġı

manyaṭ:

1. **manyaṭ:**

Diğer 19

Satır: **9**

Balıkçı kayığından atılan ve sahilden çekilen balık ağı. Şekil olarak cepli ığrıba benzer ancak boyutları çok daha küçüktür.

ığrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd
edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet
ekseriyā Lazlar ṭarafından

2. **manyaṭ:**

Diğer 19

Satır: **16**

Balıkçı kayığından atılan ve sahilden çekilen balık ağı. Şekil olarak cepli ığrıba benzer ancak boyutları çok daha küçüktür.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup
bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi
taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

3. **manyaṭ:**

Diğer 19

Satır: **25**

Balıkçı kayığından atılan ve sahilden çekilen balık ağı. Şekil olarak cepli ığrıba benzer ancak boyutları çok daha küçüktür.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına
maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ığrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi
ḳurnası derler.

4. **manyaṭına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 19

Satır: **20**

Balıkçı kayığından atılan ve sahilden çekilen balık ağı. Şekil olarak cepli ığrıba benzer ancak boyutları çok daha küçüktür.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan
buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ığrıb
veyāḫūd manyaṭına

manzara:

1. **manẓaraları:**-*lar, -ı*

Diğer 22

Satır: **4**

Görünüş.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

2. **manẓarası:**-*sı*
Diğer 25
Satır: **9**
Görünüş.
manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

3. **manẓarayı:**-*y*, -*ı*
Diğer 25
Satır: **1**
Gözle görülen, bakılıp seyredilen yer, mevki.
manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfiñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

4. **manẓarasına:**-*sı*, -*n*, -*a*
Diğer 97
Satır: **11**
Gözle görülen, bakılıp seyredilen yer, mevki.
ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

manẓaralı:
1. **manẓaralı:**
Diğer 24
Satır: **9**
Manzarası iyi olan.
manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

manẓūm:
1. **manẓūm:**
Diğer 10
Satır: **2**
Şiir biçiminde yazılmış.
Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **manẓūm:**
Diğer 101
Satır: **18**
Nazım şeklinde yazılmış veya söylenmiş.
ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḫāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

3. **manẓūm:**
Müseddes 1
Mısra: **14**
Nazım şeklinde yazılmış veya söylenmiş.
Bayburdlu Ẕihnī
1291 senesinde istinsāḫ edilen manẓūm Sergüẕeşt-nāme'sinden.

manẓūmāt:
1. **manẓūmātı:**-*ı*
Diğer 69
Satır: **8**
Vezinli, kafiyeli eserler, manzum parçalar.
ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

manẓūme:
1. **manẓūmeniñ:**-*niñ*
Diğer 59
Satır: **17**
Gazel.
parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

2. **manẓūmeleri:**-*leri*
Diğer 67
Satır: **4**
Vezinli, kafiyeli eser, manzum parça.
Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

3. **manẓūmesinden:**-*si, -n, -den*

Diğer 67

Satır: **14**

Ziver Efendi'nin Hamsi gazeli.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

4. **manẓūmesi:**-*si*

Diğer 68

Satır: **24**

Ziver Efendi'nin Hamsi gazeli.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ
aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi
vefātını müteʿāḳib 1301

5. **manẓūmeniñ:**-*niñ*

Kaside 2

Mısra: **22**

Kaside.

Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

6. **manẓūme:**

Diğer 108

Satır: **23**

Şiir.

manẓūme oḳunmuşdur

7. **manẓūme:**

Diğer 109

Satır: **9**

Manzum parça, şiir.

İşbu manẓūme ḫāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış
baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi:

1. **manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **216**

Kelime Tipi: -

Hamsinin güldüren şiiri.

Etmez mi ya ehl-i zevḳi tenşīṭ
Manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi

manẓūr:

1. **manẓūr:**

Diğer 25

Satır: **16**

Görülen, görülmüş.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar
yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprakḷı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan
rūzgārıñ verdigi serinikler

2. **manẓūr.:**

Diğer 26

Satır: **19**

Görülen, görülmüş.

beride küme ḫālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı
arayalım. Ḫareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ
lāzım

maraba:

1. **marabanıñ:**-*nıñ*

Diğer 32

Satır: **3**

Toprak sahibi olmayan, araziyi ürünün bir kısmı karşılığında ekip biçen, işleyen kimse, yarıcı.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları
marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve
memnūʿiyyeti

2. **marabalar:**-*lar*

Diğer 34

Satır: **19**

Toprak sahibi olmayan, araziyi ürünün bir kısmı karşılığında ekip biçen, işleyen kimse, yarıcı.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla
ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve
fıçılarınıñ üzerine

3. **marabañız:**-*ñız*

Diğer 34

Satır: **17**

Toprak sahibi olmayan, araziyi ürünün bir kısmı karşılığında ekip biçen, işleyen kimse, yarıcı.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

4. **marabasınıñ:**-*sı, -nıñ*

Diğer 34

Satır: **16**

Toprak sahibi olmayan, araziyi ürünün bir kısmı karşılığında ekip biçen, işleyen kimse, yarıcı.
çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

5. **marabalar:**-*lar*

Diğer 39

Satır: **6**

Toprak sahibi olmayan, araziyi ürünün bir kısmı karşılığında ekip biçen, işleyen kimse, yarıcı.
sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

maraża uġrarım:

1. **maraża uġrarım:**-*r, -ım*

Diğer 2

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Hastalığa, illete kapılmak.
Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem

marine:

1. **marine:**

Diğer 18

Satır: **22**

Hamsi ve yumurtadan yapılan bir nevi alafranga yemek, salça ve salamura.
Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iṣtihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

Marmara:

1. **Marmara'da:**-*da*

Diğer 19

Satır: **7**

Marmara Denizi.
Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

2. **Marmara'nun:**-*nun*

Diğer 111

Satır: **7**

Marmara Denizi.
da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḫamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededer Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde:

1. **Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde:**-*n, -de*

Diğer 19

Satır: **18**

Kelime Tipi: **-**

Marmara ve Paşa Limanı Adaları Denizi.
Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

marrü'z-zikr:

1. **marrü'z-zikr:**

Diğer 11

Satır: **5**

Yukarıda zikredilmiş olan, bahsedilmiş olan.
Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü'z-zikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

mart:

1. **martıñ:**-*ıñ*

Diğer 11

Satır: **18**

Yılın üçüncü ayı.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

2. **mart:**
Diğer 19
Satır: **7**
Yılın üçüncü ayı.
Mart ve nīs̱ān z̤arfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

3. **mart:**
Diğer 19
Satır: **15**
Yılın üçüncü ayı.
kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve em̲sāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

4. **martıñ:**-*ıñ*
Diğer 19
Satır: **6**
Yılın üçüncü ayı.
Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

5. **mart:**
Diğer 97
Satır: **20**
Yılın üçüncü ayı.
ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

6. **mart:**
Diğer 102
Satır: **27**
Yılın üçüncü ayı.
Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya Ṣāʿir
Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe z̤annetmeyiñ baḥi̲s ciddīdir

7. **martdan:**-*dan*
Diğer 103
Satır: **8**
Yılın üçüncü ayı.
Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

martı:
1. **marṭılar:**-*lar*
Diğer 22
Satır: **1**
Martıgillerden, çoğu beyaz renkte, eti yenmez, yüzücü, perde ayaklı deniz kuşlarının ortak adı.
Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

martı kuşları:
1. **marṭı ḳuşları:**
Diğer 22
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Martıgillerden, çoğu beyaz renkte, eti yenmez, yüzücü, perde ayaklı deniz kuşlarının ortak adı.
Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli marṭı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

2. **marṭı ḳuşları:**
Diğer 26
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Martıgillerden, çoğu beyaz renkte, eti yenmez, yüzücü, perde ayaklı deniz kuşlarının ortak adı.
boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
marṭı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

maʿrūf:
1. **maʿrūf:**
Diğer 13

Satır: **14**

Herkes tarafından tanınan, tanınmış, ünlü, meşhur.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḥamsiden baḥs̱etmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥi̱sinde o es̱ere gitmekdedir. Meşhūr

2. **maʿrūf:**

Diğer 15

Satır: **23**

Herkes tarafından tanınan, tanınmış, ünlü, meşhur.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf es̱erinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

3. **maʿrūf:**

Diğer 32

Satır: **12**

Herkes tarafından tanınan, tanınmış, ünlü, meşhur.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdıġı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf es̱erinde Bu ḫurde

4. **maʿrūf:**

Diğer 54

Satır: **7**

Bilinen, meşhur.

İçli ṭāva ḥamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefîs ve maḳbūl yemegi ḥamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭıra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

maʿrūf olan:

1. **maʿrūf olan:**-*an*

Diğer 97

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bilinmek, tanınmak.

ḥamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḥamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edîbi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

maʿrūż:

1. **maʿrūż:**

Diğer 23

Satır: **2**

Bir şeyin karşısında veya etkisinde bulunan.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

maʿrūżāt:

1. **maʿrūżātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 100

Satır: **23**

Küçükten büyüğe yahut üst bir makama sözlü veya yazılı olarak bildirilen istekler, sunulan bilgi vb. şeyler, sunuş.

Ḥamāmī-zāde ḥamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden soñra

maʿrūżātda bulunmuşdur:

1. **maʿrūżātda bulunmuşdur:**-*muş, -dur*

Diğer 100

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Mevki, makam veya yaş bakımından büyük birine dilek veya bilgi sunmak, bildirmek.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

maşdar:

1. **maşdarınıñ:**-*ı, -nıñ*

Diğer 11

Satır: **7**

Fiillerin şahıs ve zaman göstermeyen, fakat müspet ve menfî halleri bulunabilen ismi şekli, isim fiil.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḫāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

mashara eden:

1. **masḫara eden:**-*en*

Diğer 102

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimse veya bir şeyi gülünç ve haysiyet kırıcı duruma düşürmek, alay konusu haline getirmek. II Berbat etmek, bozmak.
Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

maskara-yı hamsi:
1. **masḳara-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **172**
Kelime Tipi: -
Hamsinin şaklabanı olma.
Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḳara-yı ḫamsi

maşraf:
1. **maşrafla:**-*la*
Diğer 27
Satır: **1**
Sarf edilen, harcanan para, gider, harcama.
ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maşrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

maşrafı olmak:
1. **maşrafı olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 30
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin yapımında veya onarımında gereç, harç kullanmak.
Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maşrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

maşūn şaydığı:
1. **maşūn şaydığı:**-*dıġ, -ı*
Diğer 101
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Korumak, sakınmak.
taʿarrużdan maşūn ṣaydığı miʿdesine indirivermişdir Ḳumru

māşa:
1. **māşa:**
Diğer 56
Satır: **21**
Ateş veya kızgın bir şey tutmaya, korları karıştırmaya yarayan iki kollu metal araç.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

māşa-yı hamsi:
1. **māşa-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **110**
Kelime Tipi: -
Hamsi maşası.
Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māşa-yı ḫamsi

maʿşūk:
1. **maʿşūḳ:**
Gazel 4
Mısra: **2**
Aşkla sevilen, aşık olunan.
ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

maṭbaʿa:
1. **maṭbaʿada:**-*da*
Diğer 104
Satır: **5**
Kitap, gazete, dergi, broşür, kart vb. şeylerin basıldığı yer, basım işleri yapan kurum, basımevi.
maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

Maṭbaʿa-i ʿOsmāniyye:
1. **Maṭbaʿa-i ʿOsmāniyye:**
Diğer 63
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
İstanbul'da kurulan bir matbaa.
mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOsmāniyye 1309 ṣ 81

maṭbuʿāt:

1. **maṭbuʿāt:**

Diğer 4

Satır: **11**

Basılmış şeyler.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.

Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

matis edilmesi:

1. **matis edilmesi:***-il, -me, -si*

Diğer 31

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Matiz yapmak, ağ tamiri yapmak, ağın yırtıklarını onarmak.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri

fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

maṭlūb:

1. **maṭlūb.:**

Diğer 26

Satır: **14**

İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek

bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

maṭlūb olan:

1. **maṭlūb olan:***-an*

Diğer 17

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey olmak.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ

bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

māʾü'l-ḥayevān:

1. **māʾü'l-ḥayevān:**

Kaside 1

Mısra: **195**

Abıhayat, ölümsüzlük suyu.

Māʾü'l-ḥayevān imiş muḥaḳḳaḳ

İksīr-i devā-yı mā-yı ḥamsi

māverāʾī sırlar:

1. **māverāʾī sırlar:**

Diğer 24

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Öteki dünyaya ait sırlar, öteki dünyanın bilinmeyenleri.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere

Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

māvi beşiginde:

1. **māvi beşiginde:***-i, -n, -de*

Diğer 24

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Dalga.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil

yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

maydanoz:

1. **maydanoz:**

Diğer 19

Satır: **1**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume

dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

2. **maydanoz:**

Diğer 54

Satır: **23**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı

maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan
ḳızġın tereyaġına bu

3. **maydanoz:**

Diğer 54

Satır: **24**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir
ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan
ḳızġın tereyaġına bu

4. **maydanoz:**

Diğer 55

Satır: **9**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır.
Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır
ṣoñra

5. **maydanoz:**

Diğer 57

Satır: **15**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve
biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden
ṣoñra bir ṭāvada

6. **maydanozu:**-*u*

Diğer 57

Satır: **13**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve
biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek
miḳdār ḫamsiyi

7. **maydanoz:**

Diğer 58

Satır: **2**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana
dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz
ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

8. **maydanoz:**

Diğer 58

Satır: **8**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye
dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar
ḳarabiber

9. **maydanoz:**

Diğer 59

Satır: **3**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp
içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine
yetecek ḳadar

maydonos:

1. **maydonos:**

Diğer 15

Satır: **18**

Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi
balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı
ḫurde ḳıyıp darçın

mayıs:

1. **mayıs:**
Diğer 5
Satır: **20**
Yılın beşinci ayı.
bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **mayısdan:**-*dan*
Diğer 19
Satır: **7**
Yılın beşinci ayı.
Mart ve nīsān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

3. **mayısdan:**-*dan*
Diğer 19
Satır: **12**
Yılın beşinci ayı.
istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

maymūn:
1. **maymūnlardan:**-*lar, -dan*
Diğer 99
Satır: **17**
Dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de yürüyebilen, ormanda toplu olarak yaşayan, kuyruklu hayvan, primat.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

mayna etduk:
1. **mayna etduk:**-*du, -k*
Diğer 108
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Yelkeni halat veya palanga yardımıyla aşağı indirmek.
İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

mazhar-ı taḥsīn eder:
1. **maẓhar-ı taḥsīn eder:**-*er*
Kaside 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Bir kimse yaptığından dolayı güzel bulunup taktir edilmek.
Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

mazhariyyet:
1. **maẓhariyyetlerdendir.:**-*ler, -den, -dir*
Diğer 66
Satır: **4**
Mazhar olma, erişme, nail olma. II Özellik, nitelik.
ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

māżī:
1. **māżīsi:**-*si*
Diğer 3
Mısra: **5**
Eskiden beri süregelen.
Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī
mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **māżīniñ:**-*niñ*
Diğer 25
Satır: **4**
Geçmiş zaman.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

mażmūn:
1. **mażmūnundadır.:**-*u, -n, -da, -dır*
Diğer 12

Satır: **12**

Anlam.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

meʾāl:

1. **meʾālini:***-i, -n, -i*

Diğer 12

Satır: **5**

Anlam, kavram, mana, mefhum.

ḳıvrım meʾālini müfîddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

2. **meʾālinden:***-i, -n, -den*

Diğer 48

Satır: **10**

Beytin manası.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

meʾālince:

1. **meʾālince:**

Diğer 37

Satır: **24**

Anlamına göre, anlaşıldığı üzere.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

mebāḥis:

1. **mebāḥisinde:***-i, -n, -de*

Diğer 13

Satır: **14**

Bir şeyin bahsolunduğu yerler.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o eşere gitmekdedir. Meşhūr

mebʿūsān:

1. **mebʿūsānı:***-ı*

Gazel 6

Mısra: **8**

Milletvekilleri.

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūsānı var

mebẕūl:

1. **mebẕūl:**

Diğer 18

Satır: **2**

Fazlasıyla bulunan, bol olarak mevcut olan.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

mebzūl olduġu:

1. **mebẕūl olduġu:***-duġ, -u*

Diğer 64

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Fazlasıyla bulunmak, bol olarak mevcut olmak.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

mebẕūlen:

1. **mebẕūlen:**

Diğer 3

Satır: **19**

Bolca, bol olarak.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

2. **mebẕūlen:**

Diğer 42

Satır: **9**

Bolca, bol olarak.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

mecbūr:

1. **mecbūrdur:***-dur*

Diğer 16

Satır: **23**

Bir şeyi yapmak zorunda olan.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

mecbūren:

1. **mecbūren:**

Diğer 62

Satır: **7**

Mecbur olarak.

Böyleleri mecbūren rāṭıb ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı sānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

mecbūriyyet:

1. **mecbūriyyetindeyiz.:**-*i, -n, -de, -y, -iz*

Diğer 27

Satır: **15**

Mecbur olma, yapmak zorunda kalma durumu, zorunluluk.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

2. **mecbūriyyetinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 47

Satır: **3**

Mecbur olma, yapmak zorunda kalma durumu, zorunluluk.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müşṭehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

meclis:

1. **meclisden:**-*den*

Diğer 53

Satır: **18**

Vaaz meclisi.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

meclis-i aʿyānı:

1. **meclis-i aʿyānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Ayan Meclisi. Millet meclisinin kararlarını incelemekle görevli olan meclis. II Deniz.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

mecmūʿ:

1. **mecmūʿundan:**-*u, -n, -dan*

Diğer 4

Satır: **13**

Bir araya getirilmiş, toplanmış varlık ve nesnelerin tamamı, hepsi, cümlesi.

edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫazlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

2. **mecmūʿu:**-*u*

Diğer 45

Satır: **8**

Bir araya getirilmiş, toplanmış varlık ve nesnelerin tamamı, hepsi, cümlesi.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

3. **mecmūʿuna:**-*u, -n, -a*

Diğer 45

Satır: **5**

Bir araya getirilmiş, toplanmış varlık ve nesnelerin tamamı, hepsi, cümlesi.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

mecmūʿa:

1. **mecmūʿaları:**-*lar, -ı*

Diğer 3

Satır: **6**

Dergi.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māʾīsi var Ḳaç

yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

Mecnūn eylemiş:

1. **Mecnūn eylemiş:**-*miş*

Muhammes 2

Mısra: **42**

Kelime Tipi: -

Çıldırmış, deli, divane etmek.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

medār-ı teʿayyüşü:

1. **medār-ı teʿayyüşü:**-*ü*

Diğer 97

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Geçim kaynağı.

ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

meded meded:

1. **meded meded:**

Diğer 106

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Yardım et, imdat eyle, eyvah anlamında kullanılan ikileme.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

medfūn:

1. **medfūn:**

Diğer 33

Satır: **14**

Bir şeyi bozulmaması için muhafaza etme. II Tuzlama hamsi.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

2. **medfūn:**

Gazel 1

Mısra: **13**

Bir şeyi bozulmaması için muhafaza etme. II Tuzlama hamsi.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var

medḥ:

1. **medḥi:**-*i*

Gazel 5

Mısra: **14**

Bir kimse veya bir şeyin, iyiliklerini üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

2. **medḥini:**-*i, -n, -i*

Gazel 5

Mısra: **11**

Bir kimse veya bir şeyin, iyiliklerini üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü.

Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

medhal-dār olamadığı:

1. **medḫal-dār olamadığı:**-*a, -ma, -dıġ, -ı*

Diğer 64

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, müdahalede bulunmak.

ṣoñra bi'ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadığı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

mediḥ:

1. **mediḥleri:**-*ler, -i*

Diğer 46

Satır: **6**

Bir kimse veya bir şeyin, iyiliklerini üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü.

ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ
müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

2. **mediḥlerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 50

Satır: **20**

Bir kimse veya bir şeyin, iyiliklerini üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü.

ḥayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

medīḥa-gū:

1. **medīḥa-güluġunda:**-*luġ, -u, -n, -da*

Muhammes 2

Mısra: **9**

Methiye söyleyen, öven, metheden.

Olmamışlardır medīḥa-güluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

medʿuvven bulunan:

1. **medʿuvven bulunan:**-*an*

Diğer 109

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Çağrılmak, davetli olunmak.

merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir.
Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

meftūn:

1. **meftūnudur:**-*u, -dur*

Muhammes 2

Mısra: **34**

Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan kimse, aşık.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

meftūnān:

1. **meftūnānı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **20**

Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan kimse, aşık.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

meger:

1. **meger:**

Diğer 14

Satır: **11**

Ancak, yalnız, fakat, illa.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

mehābet:

1. **mehābetiñ:**-*iñ*

Diğer 25

Satır: **12**

Ululuk, yücelik, azamet, heybet.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest
şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek
şāhidi ve eñ yüksek

meʾḫaz:

1. **meʾḫaẕlarımız:**-*lar, -ımız*

Diğer 3

Satır: **3**

Bir eser yazılırken başvurulan, yararlanılan kaynaklardan her biri.

Ḫamsi-nāme ve mündericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

2. **meʾḫaẕlarımız:**-*lar, -ımız*

Diğer 4

Satır: **14**

Bir eser yazılırken başvurulan, yararlanılan kaynaklardan her biri.

edilmişdir bu baḥis̱leriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen
es̱erlerle bir ḳısım meşhūdāt

3. **meʾḫaẕlar:**-*lar*

Diğer 40

Satır: **9**

Bir eser yazılırken başvurulan, yararlanılan kaynaklardan her biri.

beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

Meḥmed bin ʿÖmer bin Bayezidü'l ʿĀşıḳ:

1. **Meḥmed bin ʿÖmer bin Bayezidü'l ʿĀşıḳ:**

Diğer 152

Satır: **27**

Kelime Tipi: -

Osmanlı coğrafya ve kozmografya alimi. Trabzon doğumlu Aşık Mehmed coğrafî, kozmografik ve topografik eser olan Menazırü'l-Avalim'in sahibidir.

Meḥmed bin ʿÖmer bin Bayezidü’l ʿĀṣıḳ
Muṣṭafā Ṣıdḳı Beg

Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ:

1. **Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ:**

Diğer 13

Satır: **1**

Osmanlı coğrafya ve kozmografya alimi. Trabzon doğumlu Aşık Mehmed coğrafî, kozmografik ve topografik eser olan Menazırü'l-Avalim'in sahibidir.
Ḫamsiden bāḥiṣ eserler Menāẓırü’l-ʿAvālim
Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi
Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük
Ansiḳlopedi

2. **Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ:**

Diğer 14

Satır: **3**

Osmanlı coğrafya ve kozmografya alimi. Trabzon doğumlu Aşık Mehmed coğrafî, kozmografik ve topografik eser olan Menazırü'l-Avalim'in sahibidir.
Ṭrabzonlu Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü’l-ʿAvālimi'nde
Ṭrabzon’uñ aḥvālinden
baḥsetdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

3. **Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ:**

Diğer 32

Satır: **11**

Osmanlı coğrafya ve kozmografya alimi. Trabzon doğumlu Aşık Mehmed coğrafî, kozmografik ve topografik eser olan Menazırü'l-Avalim'in sahibidir.
müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu
Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdıġı Menāẓırü’l-ʿAvālim adlı maʿrūf
eserinde Bu ḫurde

Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid’dir:

1. **Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid’dir:***-dir*

Diğer 13

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Osmanlı coğrafya ve kozmografya alimi. Trabzon doğumlu Aşık Mehmed coğrafî, kozmografik ve topografik eser olan Menazırü'l-Avalim'in sahibidir.
Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfıyyūndan Ṭrabzonī
Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid’dir
Menāẓırü’l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir
eser-i müfīddir. 1005 sāl-i

meh-tāb:

1. **meh-tāb:**

Diğer 26

Satır: **14**

Ay ışığı, ay aydınlığı.
Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i
mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce
de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

meʾhūz olduġu:

1. **meʾhūẕ olduġu:***-duġ, -u*

Diğer 11

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Alınmak, alınıp kabul edilmek.
ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab’ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ
fi’l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden
yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

mektūb:

1. **mektūb:**

Diğer 110

Satır: **6**

Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kağıt, name.
şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba ṣayı
131 1340
Ḫalīl Nihād Beg’den Mektūb

2. **mektūb:**

Diğer 111

Satır: **23**

Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kağıt, name.
Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

3. **mektūb:**

Diğer 152

Satır: **5**

Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kağıt, name.

Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb
Güfte-i Ḫalīl Nihād

meʾkūl:

1. **meʾkūldür:**-*dür*

Diğer 14

Satır: **11**

Yiyecek.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

2. **meʾkūldür.:**-*dür*

Diğer 98

Satır: **20**

Yiyecek.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

melāʿib-i raḳṣ:

1. **melāʿib-i raḳṣ:**

Diğer 27

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Hora tepme, sıçrayarak oynama, horon oynama. II Hızlı hızlı hareket etme, çırpınma.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

melāʿib-i raḳṣiyye:

1. **melāʿib-i:**

Diğer 64

Satır: **18**

Hora tepme, sıçrayarak oynama, horon oynama. II Hızlı hızlı hareket etme, çırpınma.

ṣoñra biʾẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

melāl-i mesāyi:

1. **melāl-i mesāyi:**-*y, -i*

Diğer 26

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Akşamın hüznü, akşamın keder verici hali.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḫuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

melmeçet:

1. **melmeçete.:**-*e*

Diğer 110

Satır: **8**

Memleket.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

memālik:

1. **memālik-i:**-*i*

Diğer 19

Satır: **22**

Ülke.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

2. **memālik-i:**--*i*

Diğer 21

Satır: **10**

Ülke.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

memdūḥ:

1. **memdūḫları:**-*lar, -ı*

Diğer 14

Satır: **19**

Beğenilmiş, övülmüş olan.

Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

memleket:

1. **memleketimiñ:**-*im, -iñ*

Diğer 24

Satır: **9**

Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

2. **memleketçe:**-*çe*

Diğer 17

Satır: **8**

Ülke.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

3. **memleketleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 40

Satır: **13**

Ülke.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

4. **memleketimiz:**-*imiz*

Diğer 42

Satır: **6**

Ülke.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

5. **memleketi:**-*i*

Diğer 40

Satır: **16**

Balıkların yumurtasını döktüğü yer.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiğini yazdığımız ḥamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

6. **memleketde:**-*de*

Diğer 41

Satır: **25**

Denize kıyısı olan yer.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müştehā

7. **memleketiñ:**-*iñ*

Diğer 4

Satır: **2**

Türkiye.

Baʿżılarınıñ ḥamsiniñ baḥse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

8. **memleketiñ:**-*iñ*

Diğer 43

Satır: **15**

Türkiye.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

9. **memlekete:**-*e*

Diğer 97

Satır: **13**

Trabzon şehri.

ḥamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḥamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmīzāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

10. **memleketleri:**-*leri*

Diğer 106

Satır: **17**

Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

memleket dāḫiline:

1. **memleket dāḫiline:**-*n, -e*

Diğer 43

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Yurt içi.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ
bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa
şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

memleket sükkānını:

1. **memleket sükkānını:**-*n, -ı*

Gazel 3

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da oturan kimseler, Trabzon sakinleri.

Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

memnūʿiyyet:

1. **memnūʿiyyeti:**-*i*

Diğer 32

Satır: **4**

Memnu olma durumu, yasaklanma, yasak.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları
marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve
memnūʿiyyeti

2. **memnūʿiyyete:**-*e*

Diğer 34

Satır: **26**

Memnu olma durumu, yasaklanma, yasak.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā
bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete
riʿāyet edilmiyor.

memnūn olan:

1. **memnūn olan:**-*an*

Diğer 101

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Hoşnut olmak, razı olmak.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi
ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt
heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

meʾmūl:

1. **meʾmūl:**

Diğer 98

Satır: **7**

Umulan, beklenen.

meʾmūl degildir.
ʿĀdet budur āḫirde gelir bezme ekābir

meʾmūr:

1. **meʾmūru:**-*u*

Diğer 30

Satır: **10**

Devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve
ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da
ḥāżır Şimdi ḫamsi

memzūce:

1. **memzūce:**

Diğer 24

Satır: **4**

Karışık, karışmış, karıştırılmış. II Renk cümbüşü.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḥālinde hep māverāʾī

memzūce-i renk:

1. **memzūce-i renk:**

Diğer 28

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Karışık renkli.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü
zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ
edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

menʿ edildi:

1. **menʿ edildi:**-*di*

Diğer 101

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yasaklanmak, engellenmek.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

menʿ edilmişdi:

1. **menʿ edilmişdi:***-miş, -di*

Diğer 34

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Yasaklanmak, engellenmek.

temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi şu denilen

menāzil:

1. **menāzil:**

Diğer 14

Satır: **14**

Konaklama yerleri, duraklar, merhaleler, menziller.

lafẓını işitmeyenler daḥi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

Menāẓırü'l-ʿAvālim:

1. **Menāẓırü'l-ʿAvālim:**

Diğer 11

Satır: **21**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḥi onu mübīndir

2. **Menāẓırü'l-ʿAvālim:**

Diğer 13

Satır: **1**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

Ḫamsiden bāḥiṣ eserler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

3. **Menāẓırü'l-ʿAvālim:**

Diğer 13

Satır: **12**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḫaḳḳā ki bir eser-i müfīddir. 1005 sāl-i

4. **Menāẓırü'l-ʿAvālim:**

Diğer 14

Satır: **25**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

Menāẓırü'l-ʿAvālim Ayāṣofyā Kütüpḫānesi 3466

5. **Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde:***-i, -n, -de*

Diğer 14

Satır: **3**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden
baḥsetdigi şırada ḫamsi ḫaḳḳında

6. **Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ:***-iñ*

Diğer 15

Satır: **23**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf eserinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

7. **Menāẓırü'l-ʿAvālim:**

Diğer 32

Satır: **12**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

8. **Menāẓırü'l-ʿAvālim:**

Diğer 152

Satır: **14**

Aşık Mehmed'in coğrafi, kozmografik ve topografik eseri.

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye Zümrüd-i ʿAnḳā Ṭrabzon Sāl-nāmesi

ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt Larus Larousse Menāẓırü'l-ʿAvālim

menbaʿ:

1. **menbaʿı.:**-*ı*

Diğer 28

Satır: **4**

Memba. Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, zuhur ettiği yer.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ

ne parlaḳ bir menbaʿı.

menbaʿ-ı ilhāmdır:

1. **menbaʿ-ı ilhāmdır:**-*dır*

Diğer 43

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

İlham kaynağı, esin kaynağı.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da

şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

menfī:

1. **menfī:**

Diğer 53

Satır: **16**

Olumsuz. II Beklenilen bir şey dışında.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini

Vāʿiẓ Efendi'den şormuşlar menfī cevāb alınca da

menḳıbe:

1. **menḳıbeleri:**-*ler, -i*

Diğer 67

Satır: **11**

Din büyüklerinin, kahramanların ve tarihi şahsiyetlerin üstün vasıflarını, ahlaki meziyetlerini, olağanüstü iş ve davranışlarını destani-efsanevi bir üslupla anlatan, fıkra, hikaye vb.

terennüm edilen baʿżı ṣābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için

ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meṣelā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

menn ü selvā:

1. **menn ü selvā:**

Gazel 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Kudret helvası ve bıldırcına benzeyen iri kuş. İsrailoğulları'na çölde mucizevi bir şekilde verilen iki temel yiyeceğin adı.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

menşeʾ:

1. **menşeʾlerini:**-*leri, -n, -i*

Diğer 100

Satır: **3**

Aynı soy, cins.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini şormamañızı ricā ederim işi burada

kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

mensūb:

1. **mensūbdur.:**-*dur*

Diğer 5

Satır: **19**

Bağı bulunan, ilgili, ait, -den olan, -e bağlı.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ

Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **mensūb:**

Diğer 18

Satır: **10**

Bağı bulunan, ilgili, ait, -den olan, -e bağlı.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür

Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

mensūbiyyet:

1. **mensūbiyyeti:**-*i*

Diğer 10

Satır: **5**

Mensupluk, mensup olma hali, -le ilgili olma, -e bağlı olma durumu.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṯār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṯīre

merāk:

1. **merāḳ:**

Diğer 25

Satır: **5**

Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren
ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

merāsim:

1. **merāsim:**

Diğer 109

Satır: **13**

Tören.

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan
rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

2. **merāsime:**-*e*

Diğer 110

Satır: **5**

Tören.

şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba ṣayı 131 1340
Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

3. **merāsim:**

Diğer 152

Satır: **4**

Tören.

ʿAlī ʿOṯmān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim

merāsim-i maḥṣūṣa:

1. **merāsim-i maḫṣūṣa:**-*a*

Diğer 109

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Özel merasim.

merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir.
Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

merbūṭ:

1. **merbūṭ:**

Diğer 45

Satır: **10**

Bağlı.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

mercān:

1. **mercān:**

Diğer 16

Satır: **5**

Ilık denizlerde yaşayan, ağaç gibi kök salarak büyüyüp gelişen, kırmızı renkli, kalker iskeletli hayvan. Corallium rubrum.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʿire nādiren ṣayd olunur yunus balıġı keṯīr ṣaydı da bu sevāḥil

2. **mercān:**

Diğer 16

Satır: **5**

Ilık denizlerde yaşayan, ağaç gibi kök salarak büyüyüp gelişen, kırmızı renkli, kalker iskeletli hayvan. Corallium rubrum.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balıġı keṯīr ṣaydı da bu sevāḥil

3. **mercān:**

Diğer 7

Satır: **11**

Mercan taşı. II Kırmızı.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

4. **mercān:**

Diğer 23

Satır: **4**

Mercan taşı. II Kırmızı.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

5. **mercān:**

Diğer 43

Satır: **21**

Mercan taşı. II Kırmızı.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

6. **mercān:**

Gazel 1

Mısra: **2**

Mercan taşı. II Kırmızı.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

7. **mercān:**

Gazel 2

Mısra: **5**

Mercan taşı. II Kırmızı.

İster ancaḳ gözleri mercān gibi ḫamsileri
Baḥrden ḫalḳ-ı Ṭrabzon dürr ü mercān istemez

mercān gözlü:

1. **mercān gözlü:**

Diğer 100

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Gözleri kırmızı renkli olan.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

merd oġlu merdim:

1. **merd oġlu merdim:**-*im*

Diğer 2

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Yiğit, cesur kimseler için kullanılan ifade.

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

merfūʿ:

1. **merfūʿdur:**-*dur*

Diğer 13

Satır: **10**

Arttırılmış, yükseltilmiş.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḫṣe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḥi merfūʿdur

merġūb:

1. **merġūbudur:**-*u, -dur*

Müseddes 1

Mısra: **7**

Herkesin beğenip arzu edeceği, rağbet göstereceği kadar güzel, makbul şey.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

merḥametlü:

1. **merḥametlü:**

Diğer 101

Satır: **20**

Merhametli, merhamet sahibi.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

merhem olur:

1. **merhem olur:**-*ur*

Diğer 51

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bir derde çare olmak.

Sūd baḫṣ-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

2. **merhem olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **72**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir derde çare olmak.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

merḥu'l-mesbaḥ:

1. **merḫu'l-mesbaḥ:**

Diğer 5

Satır: **18**

Balık tasnifatında bir kısım, kanadı gevşetilmiş, sarkık cins balık.

buradan alırlar.
Ḫamsi balığı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

merḥūm:

1. **merḥūmuñ:**-*uñ*

Diğer 45

Satır: **19**

Ölmüş bir Müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek "Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli" anlamında kullanılır.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

2. **merḥūmdan:**-*dan*

Diğer 45

Satır: **21**

Ölmüş bir Müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek "Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli" anlamında kullanılır. II Nasreddin Hoca.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

mersin:

1. **mersin:**

Diğer 16

Satır: **6**

Mersin balığıgillerden, denizlerde ve tatlı sularda yaşayan, yumurtasından havyar, mesanesinden tutkal yapılan, iri gövdeli, sivri başlı balık. Acipenser sturio.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

mertebe:

1. **mertebededir:**-*de*, -*dir*

Diğer 15

Satır: **11**

Miktar, kadar, ölçü.

mücellāca ve sīmīncedir nefʾi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

mesābesinde:

1. **meşābesindedir:**-*dir*

Diğer 64

Satır: **14**

Değerinde, hükmünde, yerinde, karşılığında.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿş-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meşābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

mesābesinde bulunan:

1. **meşābesinde bulunan:**-*an*

Diğer 17

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Değerinde, hükmünde, yerinde, karşılığında bulunmak.

lā-yefnā meşābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

mesābesinde olan:

1. **meşābesinde olan:**-*an*

Diğer 12

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Değerinde, hükmünde, yerinde, karşılığında olmak.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

mesāfe:

1. **mesāfeye:**-*y*, -*e*

Diğer 14

Satır: **9**

Uzaklık.

iʿlām için bir nefīr nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaẖ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ẖapsi balığı çıḳmış deyu

2. **mesāfe:**

Diğer 29

Satır: **19**

Uzaklık.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ẖālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ẖamsi alabiliriz

3. **mesāfeye:**-*y*, -*e*

Diğer 32

Satır: **14**

Uzaklık.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ẖalḳa iʿlām için bir nefīr
nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaẖ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

mesāʾil:

1. **mesāʾildir:**-*dir*

Müseddes 1

Mısra: **3**

Mesele, sıkıntı.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı ṣifādır şerbeti Loḳmān-mümāsildir

mesel:

1. **meseli:**-*i*

Diğer 8

Satır: **4**

Deyim.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ẖaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meseli ḍarb

2. **meseldir:**-*dir*

Gazel 1

Mısra: **11**

Atasözü.

Bu meseldir kim balıḳ bilmez ise ẖāliḳ bilir
Bir ḳuru ẖamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

meselā:

1. **meselā:**

Diğer 11

Satır: **5**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

Bunda hecā-yı evvelā olan ẖap lafẓında marrü'ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoẖ yoḳ baẖ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ẖanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **meselā:**

Diğer 18

Satır: **16**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

H̱amsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muẖtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

3. **meselā:**

Diğer 42

Satır: **2**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

ve cömerd ẖayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim şularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meselā şimāl

4. **meselā:**

Diğer 48

Satır: **13**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

Meselā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

5. **meselā:**

Diğer 50

Satır: **11**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

meselā ẖastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ẖurāfeler hep bu meyāndadır.

6. **meşelā:**

Diğer 60

Satır: **4**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı
meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

7. **meşelā:**

Diğer 67

Satır: **12**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

terennüm edilen baʿżı şābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri
ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meşelā ʿaynı
edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

8. **meşelā:**

Diğer 67

Satır: **17**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

meşelā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri
vardır ve yine Ḳayṣeri

9. **meşelā:**

Diğer 68

Satır: **7**

Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Ofʾda
ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz
mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

<u>mesʾele:</u>

1. **mesʾele:**

Diğer 4

Satır: **12**

Konu.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve
lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile
mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **mesʾele-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **1**

Konu.

olduġu keʾş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte
bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

3. **mesʾelede:**-*de*

Diğer 43

Satır: **8**

Konu.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār
olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden
ziyāde dāḫilī istihlākı

4. **mesʾele:**

Diğer 104

Satır: **10**

Konu.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi <u>s</u>āniyen Eski
ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

5. **mesʾele:**

Diğer 10

Satır: **17**

Bir ilim ve fende ilmi bir metotla çözümlenmesi gereken husus, problem.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi
şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾe<u>ss</u>ir ve iḫticāc
edilmeklige ke<u>ş</u>retle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

6. **mesʾele-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **11**

Bir ilim ve fende ilmi bir metotla çözümlenmesi gereken husus, problem.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i
ḳaṭʿīyye iḫtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir
kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

7. **mesʾeleniñ:**-*niñ*

Diğer 10

Satır: **6**

Bir ilim ve fende ilmi bir metotla çözümlenmesi gereken husus, problem.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṯār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṯīre

8. **mesʾeleyi:**-*y*, -*i*

Diğer 6

Satır: **29**

Çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüṯde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

9. **mesʾelesi:**-*si*

Diğer 43

Satır: **12**

Çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

10. **mesʾele:**

Diğer 99

Satır: **21**

Konu, mevzu.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḥāʾizdir desem
mübālaġa etmiş ṣayılmam.

11. **mesʾeledir.:**-*dir*

Diğer 99

Satır: **12**

Konu, mevzu.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

12. **mesʾeledir.:**-*dir*

Diğer 99

Satır: **19**

Konu, mevzu.

Bu baḥiṯ de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

mesʾele-i hamsiniñ:

1. **mesʾele-i ḫamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 44

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Hamsi meselesi. Ticaret ürünü olan hamsinin yurt içi ve yurt dışına gönderilmesi işi.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüṣlere girişmekle

Mesīḥ-vārī:

1. **Mesīḫ-vārī:**

Diğer 101

Satır: **1**

Hz. İsa gibi.

bu zavāllıların ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḫ-vārī
ḳaldıraraḳ

meskūt geçmeye:

1. **meskūt geçmeye:**-*me*, -*y*, -*e*

Diğer 53

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir konuda konuşurken bir şeyi söylemeden geçmek.

aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

mest:

1. **mest-i:**-*i*

Diğer 64

Satır: **7**

Şuuru zayıflamış, kendinden geçmiş. II Can çekişen.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdıġı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

mest-i huẕūẕ:

1. **mest-i ḥuẕūẕ:**

Diğer 26

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Zevkten aklı başından gitmiş, zevkten sarhoş olmuş.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

mest-i lezzet oldu:

1. **mest-i lezzet oldu:**-*du*

Kaside 1

Mısra: **233**

Kelime Tipi: -

Lezzetten aklı başından gitmek.

Ehl-i şikem oldu mest-i lezzet
Cāmımdan içince lāy-i ḫamsi

meşale:

1. **meşale:**

Diğer 22

Satır: **5**

Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

2. **meşalemizi:**-*miz*, -*i*

Diğer 27

Satır: **25**

Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

3. **meşale:**

Diğer 28

Satır: **3**

Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

4. **meşale:**

Diğer 28

Satır: **10**

Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

5. **meşaleyi:**-*y*, -*i*

Diğer 28

Satır: **12**

Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

6. **meşale:**

Diğer 31

Satır: **2**

Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

meşʿale:

1. **meşʿaleyle:**-*y*, -*le*

Diğer 28

Satır: **7**

Meşale. Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.

Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

2. **meşʿaleyle:**-*y, -le*
Diğer 28
Satır: **14**
Meşale. Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.
ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

3. **meşʿaleler:**-*ler*
Diğer 102
Satır: **3**
Meşale. Balık avı sırasında kullanılan, başına yukarıdan aşağıya demir kafes geçirilmiş içinde çıra yanan uzunca bir ağaç.
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

meşāmm-ı ḥāṭıra:

1. **meşāmm-ı ḫāṭıra:**
Gazel 4
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin akılda yer etmiş kokusu.
Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

meşġūl:

1. **meşġūldür:**-*dür*
Diğer 36
Satır: **1**
Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil.
Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

meşġūl olurlar:

1. **meşġūl olurlar:**-*ur, -lar*
Diğer 23
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
İlgilenmek, alakadar olmak.
Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

meşhūd:

1. **meşhūdu:**-*u*
Diğer 25
Satır: **13**
Gözle görülen, şahit olunan, müşahede edilen.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

2. **meşhūd:**
Kaside 1
Mısra: **140**
Görülmüş, şahit olunmuş.
Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḫamsi

meşhūdāt:

1. **meşhūdāt:**
Diğer 4
Satır: **14**
Gözle görülen, şahit olunan şeyler.
edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

meşhūn:

1. **meşḥūn.:**
Diğer 24
Satır: **8**
Dolu, dopdolu.
Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esātīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

meşhūr:

1. **meşhūr:**
Diğer 11
Satır: **19**

Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
Mevżūʿ-i baḥs̱imiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-eks̱er
bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur.
Kitābiyyāt-ı baḥs̱imizde görülecegi

2. **meşhūr:**
Diğer 13
Satır: **14**
Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥs̱etmekdedir.
1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı
mebāḥi̱sinde o es̱ere gitmekdedir. Meşhūr

3. **meşhūr:**
Diğer 15
Satır: **23**
Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
Meşhūr Kātib Çelebi Cihān-nümā ismiyle maʿrūf
es̱erinde Menāẓırü'l-ʿAvālim'iñ
beyānātını ʿaynü'l-laffāẓ faḳaṭ biraz iḫtiṣār ile derceder.

4. **meşhūr:**
Diğer 98
Satır: **13**
Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde
şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

5. **meşhūr:**
Diğer 106
Satır: **16**
Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

6. **meşhūrdur:**-*dur*
Gazel 2
Mısra: **25**
Herkesçe bilinen, bilindik.
Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

meşhūr balıġıñ:

1. **meşhūr balıġıñ:**-*ıñ*
Diğer 99
Satır: **25**
Kelime Tipi: -
Yunus peygamberi yutan bir tür köpek balığı olduğu düşünülen büyük balık.
ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt böyle yazıyor Yūnus peyġamberi
yutan meşhūr balıġıñ

meşrūb:

1. **meşrūb:**
Diğer 4
Satır: **22**
İçilecek şey, içecek.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra
ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu
söylemişdim ve öyle de

2. **meşrūb:**
Diğer 14
Satır: **12**
İçilecek şey, içecek.
ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

3. **meşrūb:**
Diğer 48
Satır: **12**
İçilecek şey, içecek.
içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu
żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden
ʿādet hükmünde idi.

4. **meşrūba:**-*a*
Diğer 48

Satır: **14**

İçilecek şey, içecek.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

meşrūṭiyyet:

1. **meşrūṭiyyeti:**-*i*

Gazel 6

Mısra: **7**

Hükümdarlıkla yönetilen bir ülkede hükümdarın başkanlığı altında parlamento yönetimine dayanan hükumet etme biçimi.

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūşānı var

metelik:

1. **metelikdir:**-*dir*

Diğer 16

Satır: **24**

Çeyrek kuruş, on para değerinde demir para.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

metre:

1. **metre:**

Diğer 115

Satır: **9**

100 cm'lik temel uzunluk ölçüsü birimi.

hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derşun Ammā şormazşun naşul boy verur. Ha añlatayum

metro:

1. **metro:**

Diğer 27

Satır: **13**

Metre.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek şırası geldi. Aġıñ alt

2. **metro:**

Diğer 104

Satır: **15**

Metre.

verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu şalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

3. **metro:**

Diğer 115

Satır: **3**

Metre.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efendim hani ya çi boy bir içi üç

metroo:

1. **metroo:**

Diğer 115

Satır: **3**

Metre.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efendim hani ya çi boy bir içi üç

mevādd:

1. **mevādd-ı:**-*ı*

Diğer 17

Satır: **5**

Maddeler.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aşḥāb-ı

mevāḳiʿ:

1. **mevāḳiʿ-i:**-*i*

Diğer 20

Satır: **10**

Mevkiler, yerler.

āteş ışḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i şaydiyyeye

mevcāt:

1. **mevcātdan:**-*dan*

Diğer 23

Satır: **19**

Dalgalar.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

mevcūd:

1. **mevcūduñ:**-*uñ*

Diğer 4

Satır: **2**

Var olan bulunan şey veya kimse.

Baʿżılarınıñ ḥamsiniñ baḥse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

2. **mevcūddur:**-*dur*

Diğer 10

Satır: **7**

Var olan bulunan şey veya kimse.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḥamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

3. **mevcūd:**

Diğer 16

Satır: **3**

Var olan bulunan şey veya kimse.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḥamsi gibileri bu deñiziñ
ḥazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

4. **mevcūddur.:**-*dur*

Diğer 18

Satır: **19**

Var olan bulunan şey veya kimse.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

5. **mevcūd:**

Diğer 36

Satır: **17**

Var olan bulunan şey veya kimse.

tarlanıñ iḫtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḥamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

6. **mevcūd:**

Kaside 1

Mısra: **139**

Var olan bulunan şey veya kimse.

Mevcūd ise ger ġalā-yı esʿār
Meşhūd degil ġalā-yı ḥamsi

7. **mevcūdu:**-*u*

Diğer 23

Satır: **12**

Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḥamsi aġı yāḫūd ḥamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḥamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

8. **mevcūdu:**-*u*

Kaside 1

Mısra: **10**

Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü.

ʿĀşıḳları ḳaldılar tiril hep
Mevcūdu edip hebā-yı ḥamsi

9. **mevcūdları:**-*lar, -ı*

Diğer 29

Satır: **17**

Bir topluluğu oluşturan şeylerin tümü.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḥamsi artarsa bunu bir bedelle teşādüf edilen ḳayıḳlara

10. **mevcūdlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 64

Satır: **11**

Bir topluluğu oluşturan şeylerin tümü.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥs-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

mevcūd bulunan:

1. **mevcūd bulunan:**-*an*

Diğer 45

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin toplamı olmak.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

mevcūd olan:

1. **mevcūd olan:**-*an*

Diğer 12

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Var olmak, bulunmak.

ḳıvrım meʾālini müfîddir ve çünkü cism-i ḥamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

mevcūd olmadığı:

1. **mevcūd olmadığı:**-*ma, -dığ, -ı*

Diğer 19

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Var olmak, bulunmak.

ḥamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḥamsi mevcūd olmadığı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye şularında bulunan ḥamsi balıḳlarına gelince

mevcūdiyet:

1. **mevcūdiyeti:**-*i*

Diğer 22

Satır: **21**

Mevcut olma durumu, varlık.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḥamsi deñiziñ üstünden

mevcūdiyyet:

1. **mevcūdiyyetini:**-*i, -n, -i*

Diğer 22

Satır: **11**

Mevcut olma durumu, varlık.

Ḥamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

2. **mevcūdiyyetini:**-*i, -n, -i*

Diğer 37

Satır: **14**

Mevcut olma durumu, varlık.

gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḥamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

mevḳiʿ:

1. **mevḳiʿi:**-*i*

Diğer 6

Satır: **7**

Yer, mahal.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḥamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

2. **mevḳiʿ-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **2**

Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

3. **mevḳiʿ-i:**-*i*

Diğer 14

Satır: **2**

Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

4. **mevḳiʿi:**-*i*

Diğer 40

Satır: **11**

Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.
Ḫamsi balığınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

5. **mevḳiʿi:**-*i*
Diğer 51
Satır: **17**
Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.
mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

6. **mevḳiʿ:**
Diğer 67
Satır: **9**
Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.
cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Ṣarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif ṣāʿirler ṭarafından

7. **mevḳiʿi:**-*i*
Diğer 67
Satır: **6**
Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

8. **mevḳiʿ-i:**--*i*
Kaside 2
Mısra: **19**
Bir kimsenin veya bir nesnenin benzerleri arasındaki yeri, değeri, seviyesi.
Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibārıñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

Mevlā:

1. **Mevlām:**-*m*
Diğer 102
Satır: **24**
Kainatın yegane sahibi ve efendisi durumunda olan Allah.
Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

mevsim:

1. **mevsiminde:**-*i, -n, -de*
Diğer 19
Satır: **18**
Yılın, güneşten ısı, ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri, sezon.
Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

2. **mevsiminde:**-*i, -n, -de*
Diğer 19
Satır: **19**
Yılın, güneşten ısı, ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri, sezon.
ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

3. **mevsim-i:**--*i*
Diğer 19
Satır: **14**
Bir işin yapıldığı veya bir şeyin yoğun olarak ortaya çıktığı zaman.
meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

4. **mevsimde:**-*de*
Diğer 16
Satır: **16**
Bir zaman aralığına işaret eder.
başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

5. **mevsiminde:**-*i, -n, -de*

Kaside 1

Mısra: **5**

Bir şeyin yoğun olarak ortaya çıktığı zaman. II Hamsi mevsimi.

Göstermedi mevsiminde zīrā
Dīdārını dil-rübā-yı ḫamsi

mevżūʿ:

1. **mevżūʿ muz:**-*muz*

Diğer 4

Satır: **5**

Mevzubahis olan eser.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

2. **mevżūʿ-ı:**-*ı*

Diğer 10

Satır: **12**

Ele alınan, incelenen, üzerinde durulan mesele, konu.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i
ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

3. **mevżūʿ dur.:**-*dur*

Diğer 11

Satır: **9**

Manasına gelmek.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

4. **mevżūʿ:**

Diğer 37

Satır: **17**

Konulmuş, oluşturulmuş, ortaya atılmış.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

5. **mevżūʿ muz:**-*muz*

Diğer 3

Satır: **3**

Konu.

Ḫamsi-nāme ve mündericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

6. **mevżūʿ muza:**-*muz, -a*

Diğer 4

Satır: **16**

Konu.

ve ehlinden yapılan taḥḳīkātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

7. **mevżūʿ unu:**-*u, -n, -u*

Diğer 13

Satır: **15**

Konu.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

8. **mevżūʿ:**

Diğer 103

Satır: **2**

Konu.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

mevżūʿ-i baḥsimiz:

1. **mevżūʿ-i baḥsimiz:**-*imiz*

Diğer 11

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Üzerinde durulan, söz konusu olan.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

2. **mevżūʿ-ı baḥsimiz:**-*imiz*

Diğer 64

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Üzerinde durulan, söz konusu olan.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

meyān:

1. **meyānında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 19

Satır: **13**

Ara.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

2. **meyānında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 20

Satır: **5**

Ara.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı içiñ ḳırḳ

3. **meyānında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 98

Satır: **20**

Ara.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

4. **meyāndadır.:**-*da, -dır*

Diğer 50

Satır: **12**

Bahsedilen şeyle ilgili olan.

meselā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

meydān:

1. **meydānı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **30**

Sofrada yeri olan.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

meydān oḳumuş:

1. **meydān oḳumuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **106**

Kelime Tipi: **Deyim**

Benzerlerinden üstün olduğunu iddia etmek.

Envāʿı lüḥūma ḳarşı ṭurmuş
Meydān oḳumuş ṣalā-yı ḫamsi

meydān vermeden:

1. **meydān vermeden:**-*meden*

Diğer 11

Satır: **13**

Kelime Tipi: **Deyim**

İmkan ve fırsat vermemek.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur
va'l-lāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

meydānda:

1. **meydānda:**

Kaside 1

Mısra: **102**

Açık, ortada.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

meyl:

1. **meyl:**

Muhammes 1

Mısra: **1**

İstek ve ilgi gösterme.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

meyve:

1. **meyvedir:**-*dir*

Diğer 11

Satır: **27**

Yiyecek. Bir mevsimin kendine ait özel yiyeceği.

Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

2. **meyvedir:**-*dir*

Muhammes 3

Mısra: **10**

Yiyecek. Bir mevsimin kendine ait özel yiyeceği.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

mezād:

1. **mezādı:**-*ı*

Diğer 22

Satır: **7**

Alıcıların toplu olarak bulunduğu bir yerde artırma yoluyla yapılan satış.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

mezād olunuyor:

1. **mezād olunuyor:**-*u, -yor*

Diğer 30

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Alıcıların toplu olarak bulunduğu bir yerde artırma yoluyla satış yapılmak.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

mezāk:

1. **meẕāḳ:**

Muhammes 1

Mısra: **34**

Tat, lezzet.

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

mezār:

1. **mezār:**

Diğer 103

Satır: **13**

Ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʾı

mezbaha:

1. **meẕbaḥada:**-*da*

Diğer 109

Satır: **14**

Et kesilip satılan yer, kasaphane.

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

mezgit:

1. **mezgit:**

Diğer 16

Satır: **5**

Mezgitgillerden, morinaya benzeyen, orta boylu, ince uzun gövdeli, büyük ağızlı, eti lezzetli ve kemikli balık, tavuk balığı. Gadus merlangus.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balıġı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

mezkūr:

1. **meẕkūr:**

Diğer 20

Satır: **15**

Adı geçen, anılan, sözü edilen, zikredilen, zikrolunan.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

2. **meẕkūrdur.:**-*dur*

Diğer 99

Satır: **4**

Zikredilen, anılan.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫş-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

mezkūr olan:

1. **meẕkūr olan:**-*an*

Diğer 10

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Adı geçmek, anılmak, sözü edilmek, zikredilmek, zikrolunmak.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

mezrūʿ:

1. **mezrūʿ:**

Diğer 24

Satır: **22**

Sürülüp tohum atılmış, ekilmiş, ekili.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

2. **mezrūʿ:**

Diğer 114

Satır: **6**

Sürülüp tohum atılmış, ekilmiş, ekili.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

mezrūʿ olmayan:

1. **mezrūʿ olmayan:**-*ma, -y, -an*

Diğer 36

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Sürülüp tohum atılmak, ekilmek.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

meʾẕūn:

1. **meʾẕūndur:**-*dur*

Diğer 17

Satır: **4**

Bir işi yapması için kendisine yetki verilmiş kimse, yetkili, müsaadeli.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

2. **meʾẕūndur.:**-*dur*

Diğer 19

Satır: **21**

Bir işi yapması için kendisine yetki verilmiş kimse, yetkili, müsaadeli.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye şularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

mi:

1. **mı:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

2. **mısıñ:**-*sıñ*

Diğer 23

Satır: **4**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

3. **mı:**

Diğer 33

Satır: **3**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde
şatışıñ şatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsınız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

4. **mı:**

Diğer 50

Satır: **7**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

5. **mıdır:**-*dır*

Diğer 51

Satır: **8**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

6. **mıdır:**-*dır*

Diğer 97

Satır: **16**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

yapdığı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

7. **mı:**

Diğer 115

Satır: **15**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

8. **mı:**

Diğer 116

Satır: **5**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

9. **mı:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

10. **mı:**

Gazel 3

Mısra: **17**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

11. **mı:**

Kaside 1

Mısra: **24**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

12. **mıdır:**-*dır*

Kaside 2

Mısra: **7**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

13. **mi:**

Diğer 1

Mısra: **36**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

14. **mi:**

Diğer 42

Satır: **7**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş

biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

15. **mi:**

Diğer 50

Satır: **22**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

16. **midir:**-*dir*

Diğer 98

Satır: **9**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

17. **midir:**-*dir*

Diğer 98

Satır: **18**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

18. **misiñiz:**-*siñiz*

Diğer 99

Satır: **18**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

19. **mi:**

Diğer 102

Satır: **14**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

20. **mi:**

Diğer 108

Satır: **4**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

21. **mi:**

Diğer 108

Satır: **5**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

22. **mi:**

Diğer 108

Satır: **8**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

23. **mi:**

Diğer 108

Satır: **8**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş

biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

24. **mi:**

Diğer 110

Satır: **13**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

25. **mi:**

Diğer 110

Satır: **20**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

26. **midur:**-*dur*

Diğer 111

Satır: **1**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

27. **mi:**

Diğer 113

Satır: **6**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
ṣordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

28. **mi:**

Diğer 113

Satır: **17**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

29. **midur:**-*dur*

Diğer 114

Satır: **23**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamişsun citāb

30. **mi:**

Diğer 115

Satır: **6**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha Toḫum naṣul

31. **mi:**

Diğer 115

Satır: **14**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

32. **mi:**

Diğer 115

Satır: **17**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

33. **midur:**-*dur*

Diğer 115

Satır: **14**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

ḫasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

34. **midur:**-*dur*

Diğer 115

Satır: **14**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

ḫasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

35. **midur:**-*dur*

Diğer 115

Satır: **15**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

36. **midur:**-*dur*

Diğer 115

Satır: **15**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

37. **midur:**-*dur*

Diğer 115

Satır: **19**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

38. **misun:**-*sun*

Diğer 115

Satır: **1**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

39. **misun:**-*sun*

Diğer 115

Satır: **17**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

40. **mi:**

Kaside 1

Mısra: **175**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḫamsi

41. **mi:**

Kaside 1

Mısra: **215**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Etmez mi ya ehl-i ẕevḳi tenşīṭ
Manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi

42. **miyim:**-*y, -im*

Kaside 1

Mısra: **28**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

43. **mi:**

Diğer 114

Satır: **23**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamişsun citāb

mışrunuyla:

1. **mışrunuyla:**-*y, -la*

Diğer 61

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Kuru mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

mışrāʿ:

1. **mışrāʿına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 46

Satır: **21**

Tam bir aruz kalıbıyla söylenmiş olan beytin yarısına verilen addır.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ haẕmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

2. **mışrāʿlarına:**-*lar, -ı, -n, -a*

Diğer 51

Satır: **17**

Tam bir aruz kalıbıyla söylenmiş olan beytin yarısına verilen addır.

mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

3. **mışrāʿlarıyla:**-*lar, -ı, -y, -la*

Diğer 52

Satır: **19**

Tam bir aruz kalıbıyla söylenmiş olan beytin yarısına verilen addır.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inşāflılar on dörde kimi on doḳuza

4. **mışrāʿdan:**-*dan*

Diğer 68

Satır: **8**

Tam bir aruz kalıbıyla söylenmiş olan beytin yarısına verilen addır.

Birinci şekilde meselā ḫamsi almaḳ için Ofʿda ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

mışır:

1. **mışır:**

Diğer 38

Satır: **13**

Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık iki metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

2. **mışırları:**-*lar, -ı*

Diğer 115

Satır: **4**

Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık iki metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

3. **mışır:**
Diğer 102
Satır: **16**
Mısır tohumu.
Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

mışır eker gibi:
1. **mışır eker gibi:**
Diğer 36
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Mısır ekme usulüne göre yani avuca alınan taneleri seyrek aralıklarla tarlaya serpme.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

mışır ekmegi:
1. **mışır ekmegi:**
Diğer 97
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Mısır unundan hazırlanarak yapılan ekmek.
dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

mışır ekmegine:
1. **mışır ekmegine:**-*n, -e*
Diğer 61
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Mısır unundan hazırlanarak yapılan ekmek.
ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

mışır mūmiyāları:
1. **mışır mūmiyāları:**
Diğer 62
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Mısır mumyaları kıymetindeki hamsi mumyaları.
ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

2. **mışır mūmiyāları:**
Diğer 63
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Eski Mısır'da birtakım özel ilaçlar kullanılarak bozulmayacak duruma getirilmiş cesetler.
mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOs̱māniyye 1309 ṣ 81

mışır unu:
1. **mışrunuyla:**-*y, -la*
Gazel 2
Mısra: **19**
Kuru mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.
Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

mışır ununa:
1. **mışır ununa:**-*n, -a*
Diğer 55
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Kuru mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.
buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

mışır unundan:
1. **mışır unundan:**-*n, -dan*
Diğer 60
Satır: **24**
Kelime Tipi: -
Kuru mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır ununḍan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

mışır ununuñ:

1. **mışır ununuñ:**-*nuñ*
Diğer 59
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Kuru mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḫanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

mışır unuyla:

1. **mışır unuyla:**-*y, -la*
Diğer 102
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Kuru mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.
Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

miʿde:

1. **miʿdelerde:**-*ler, -de*
Diğer 1
Mısra: **76**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

2. **miʿdelerde:**-*ler, -de*
Diğer 4
Satır: **21**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra
ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

3. **miʿde:**
Diğer 5
Satır: **7**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

4. **miʿde:**
Diğer 9
Satır: **3**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi baġırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

5. **miʿdeniñ:**-*niñ*
Diğer 18
Satır: **21**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

6. **miʿdelerde:**-*ler, -de*
Diğer 37
Satır: **20**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

7. **miʿdelerde:**-*ler, -de*
Diğer 46
Satır: **8**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẕla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

8. **miʿdelere:**-*ler, -e*

Diğer 46

Satır: **10**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
ḫamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

9. **miʿdelerde:**-*ler, -de*

Diğer 48

Satır: **5**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

10. **miʿdelerde:**-*ler, -de*

Diğer 48

Satır: **9**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

11. **miʿdelerdeki:**-*ler, -de, -ki*

Diğer 48

Satır: **11**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

12. **miʿdelerde:**-*ler, -de*

Diğer 64

Satır: **1**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

13. **miʿdelerde:**-*ler, -de*

Diğer 64

Satır: **15**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

14. **miʿdelerdeki:**-*ler, -de, -ki*

Diğer 64

Satır: **13**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı miʿdelerdeki baʿs-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meṣābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

15. **miʿdesine:**-*si, -n, -e*

Diğer 101

Satır: **7**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
taʿarrużdan maṣūn ṣaydığı miʿdesine indirivermişdir Ḳumru

16. **miʿdede:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **250**

İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḫamsi

17. **miʿde:**
Muhammes 2
Mısra: **53**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Miʿde için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

18. **miʿdeye:**-*y, -e*
Muhammes 3
Mısra: **26**
İnsanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak.
Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

miʿde imtilāsı:
1. **miʿde imtilāsı:**
Diğer 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Mide dolgunluğu, hazımsızlık.
Ḫamsi-nāme ve müdericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

miʿde imtilāsından:
1. **miʿde imtilāsından:**-*n, -dan*
Diğer 4
Satır: **24**
Kelime Tipi: -
Mide dolgunluğu, hazımsızlık.
yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

miʿdelerine indirirler:
1. **miʿdelerine indirirler:**-*ir, -ler*
Diğer 100
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Yemek.
miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḫayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

midenun cilāsudur:
1. **midenun cilāsudur:**-*dur*
Diğer 110
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Midenin cilası, mideye iyi gelen, sindirimi kolaylaştıran yiyecek.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

mihmān:
1. **mihmān:**
Diğer 1
Mısra: **64**
Misafir, konuk. II Yiyici.
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

2. **mihmān:**
Diğer 56
Satır: **19**
Misafir, konuk. II Yiyici.
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

3. **mihmānına:**-*ı, -n, -a*
Diğer 48
Satır: **3**
Misafir, konuk. II Bir şeyden faydalanan.
Bī-tekellüfʿbiñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

4. **mihmānına:**-*ı, -n, -a*
Gazel 1

Mısra: **15**

Misafir, konuk. II Bir şeyden faydalanan.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

mihr:

1. **mihr:**

Diğer 22

Satır: **17**

Güneş.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

2. **mihr:**

Gazel 6

Mısra: **1**

Güneş.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

mihriyā:

1. **mihriyā:**

Gazel 6

Mısra: **14**

Ey Mihrî! Süleyman Mahir Bey'in mahlası.

ʿĀṣıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

miḳdār:

1. **miḳdār:**

Diğer 19

Satır: **13**

Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya
Körfezlerinde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

2. **miḳdār:**

Diğer 41

Satır: **24**

Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ
çoḳluġuna göre bu miḳdār

3. **miḳdarda:**-*da*

Diğer 43

Satır: **3**

Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri
olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

4. **miḳdārda:**-*da*

Diğer 3

Mısra: **21**

Bir şeyin sayısı.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda
ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

5. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 40

Satır: **7**

Bir şeyin sayısı.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı
bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

6. **miḳdārına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 45

Satır: **16**

Bir şeyin sayısı.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872
ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen
158 ʿaded ḫamsi

7. **miḳdārda:**-*da*

Diğer 98

Satır: **6**

Bir şeyin sayısı.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsān
nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ
devām edecegi

8. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 16

Satır: **22**

Bir şeyin ölçüsü.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

9. **miḳdārında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 21

Satır: **1**

Bir şeyin ölçüsü.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

10. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 22

Satır: **6**

Bir şeyin ölçüsü.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

11. **miḳdārını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 30

Satır: **13**

Bir şeyin ölçüsü.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

12. **miḳdār:**

Diğer 35

Satır: **6**

Bir şeyin ölçüsü.

vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fiʾātları

13. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 35

Satır: **3**

Bir şeyin ölçüsü.

ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādi̲sesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

14. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 40

Satır: **2**

Bir şeyin ölçüsü.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

15. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **7**

Bir şeyin ölçüsü.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naşıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

16. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **21**

Bir şeyin ölçüsü.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faż̇la ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

17. **miḳdār:**

Diğer 44

Satır: **6**

Bir şeyin ölçüsü.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

18. **miḳdārı:**-*ı*

Diğer 99

Satır: **5**

Bir şeyin ölçüsü.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı

iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

19. **miḳdār:**
Diğer 39
Satır: **4**
Bir şeyin değeri, fiyatı.
ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

20. **miḳdārı:**-*ı*
Diğer 44
Satır: **14**
Bir şeyin değeri, fiyatı.
Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

miḳdār-ı kāfī:
1. **miḳdār-ı kāfī:**
Diğer 20
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Yeter derecede.
hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

mikdārına göre:
1. **miḳdārına göre:**
Diğer 55
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Alabildiği kadar, ölçüsüne uygun olarak.
maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

mikyās:
1. **miḳyāsı:**-*ı*
Diğer 32
Satır: **2**
Bir şeyi ölçmeye yarayan alet, ölçü aleti.
Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ ṣāʿirleriñ ifādeleri işṭirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

2. **miḳyāsı:**-*ı*
Diğer 32
Satır: **3**
Bir şeyi ölçmeye yarayan alet, ölçü aleti.
gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

miḳyāsı yüksekden ṭutulmalıdır:
1. **miḳyāsı yüksekden ṭutulmalıdır:**-*malı, -dır*
Diğer 99
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Ölçüyü fazla tutmak, fazladan almak. II Hile yapmamak.
Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

mil:
1. **mil:**
Diğer 20
Satır: **10**
Karada 1609, denizde 1852 metre olarak kabul edilen bir uzaklık ölçü birimi.
āteş ısḳaraları olduġu ḫālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḫareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **mil:**
Diğer 22
Satır: **13**
Karada 1609, denizde 1852 metre olarak kabul edilen bir uzaklık ölçü birimi.
ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

milimetre:

1. **milimetre:**

Diğer 19

Satır: **25**

Bir metrenin binde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, milim.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḥamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḥamsi ḳurnası derler.

millet:

1. **millet:**

Diğer 10

Satır: **4**

Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.

ḥamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḥamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt
sevdāsında ve anıñ māder-zād

2. **millet:**

Kaside 1

Mısra: **259**

Ülke.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḥamsi

3. **milletleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 106

Satır: **15**

Benzer özellikleri olan topluluk.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

4. **milletleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 152

Satır: **2**

Benzer özellikleri olan topluluk.

Ḳaradeñiz Ḳanṭosu
Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

5. **millet:**

Diğer 111

Satır: **1**

Tanıdık, sevilen kimseler.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

milyarlarca:

1. **milyarlarca:**

Diğer 41

Satır: **2**

Sayısı milyarları bulan, sayılamayacak kadar çok, sayısız.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

2. **milyarlarca:**

Diğer 102

Satır: **22**

Sayısı milyarları bulan, sayılamayacak kadar çok, sayısız.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḥamsiden milyarlarca var minnet

milyon:

1. **milyon:**

Diğer 17

Satır: **3**

Bin kere bin sayı sıfatı.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon ḳıyyeye ḳarīb ḥamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḥavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḥṣe eṭibbā meʾẕūndur ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

2. **milyon:**

Diğer 41

Satır: **23**

Bin kere bin sayı sıfatı.

bir milyon küsūr oḳḳa ḥamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhācириniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

3. **milyon:**

Diğer 41

Satır: **24**

Bin kere bin sayı sıfatı.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

4. **milyon:**

Diğer 99

Satır: **6**

Bin kere bin sayı sıfatı.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

5. **milyondan:**-*dan*

Diğer 99

Satır: **8**

Bin kere bin sayı sıfatı.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

6. **milyon:**

Diğer 102

Satır: **22**

Bin kere bin sayı sıfatı.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

minnet:

1. **minnet:**

Diğer 100

Satır: **6**

Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükretme.

Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḳaradeñizdeki bütün ḫamsiler Ḥamāmī-zāde'niñ ḳonferansını derin bir minnet

2. **minneti:**-*i*

Diğer 101

Satır: **9**

Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükretme.

Ḫamsileriñ Minneti
Ḫocam Ḥamāmī-zāde'ye İtḥāf

3. **minnet:**

Diğer 102

Satır: **22**

Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükretme.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

4. **minneti:**-*i*

Diğer 151

Satır: **24**

Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükretme.

Ḫamsiler ve Ḥamāmī-zāde
Ḫamsileriñ Minneti

minnet eyler:

1. **minnet eyler:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **159**

Kelime Tipi: -

Bir kimseden kendisi için iyilikte bulunmasını istemek, boyun eğip yalvarmak.

Eylerse Ḫüdā'ya minnet eyler
Zevraḳçede nāḫudā-yı ḫamsi

minvāl-i sābık:

1. **minvāl-i sābıḳ:**

Diğer 107

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Eski tarz, eski biçim.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

misāfir avlisi:

1. **misāfir avlisi:**

Diğer 115

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Misafir avlusu.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

misāl:

1. **miṣāl-i:**-*i*

Diğer 106

Satır: **4**

Benzer, gibi, manend.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

misillü:

1. **miṣillü:**

Diğer 20

Satır: **1**

Gibi, benzer.

miṣillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

2. **miṣillü:**

Diğer 21

Satır: **5**

Gibi, benzer.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya miṣillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

3. **miṣillü:**

Diğer 21

Satır: **14**

Gibi, benzer.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya miṣillü bir ḳat

misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi olmuş:

1. **misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi olmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **114**

Kelime Tipi: -

Hamsi kendi dışındaki her şeye koku vermek.

Bir būy-ı laṭīfi var ki olmuş
Misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi

miskü'l-ḥitām:

1. **miskü'l-ḫitāmdır:**-*dır*

Diğer 66

Satır: **5**

"Güzel bitti" anlamına gelen klişeleşmiş söz.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

miṣur:

1. **miṣurlar:**-*lar*

Diğer 115

Satır: **9**

Mısır.

hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda miṣurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

2. **miṣurlaru.:**-*lar, -u*

Diğer 115

Satır: **2**

Mısır.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
miṣurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

mitehelli miçelli:

1. **mitehelli miçelli:**

Diğer 18

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Hamsinin bir türü ve bu türün telaffuzu.

Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

mizāḫ:

1. **mizāḫ:**

Diğer 52

Satır: **21**

Latife.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḫ

2. **mizāḫ:**

Diğer 67

Satır: **9**

Nükte, latife unsurları içeren.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

mizāḥī:

1. **mizāḥī:**
Diğer 3
Satır: **2**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **mizāḥī:**
Diğer 3
Satır: **2**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

3. **mizāḥī:**
Diğer 3
Satır: **6**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

4. **mizāḥī:**
Diğer 4
Satır: **4**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

5. **mizāḥī:**
Diğer 4
Satır: **4**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

6. **mizāḥī:**
Diğer 46
Satır: **6**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

7. **mizāḥī:**
Diğer 47
Satır: **17**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

8. **mizāḥī:**
Diğer 50
Satır: **20**
İçinde gülmece bulunan, gülmece niteliği taşıyan.
ḥayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

mizāḥiyyāt:

1. **mizāḥiyyātda:**-*da*
Diğer 4
Satır: **10**
Mizah niteliği taşıyan ilim.
ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **mizāḥiyyātdaki:**-*da, -ki*
Diğer 67
Satır: **6**
Mizah niteliği taşıyan ilim.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

Moloz:

1. **Moloz:**

Diğer 24

Satır: **7**

Osmanlıların ilk döneminden itibaren bugünkü adıyla Moloz olarak anılan semt ve mevki.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu akṣamıñ ve güzel

Moloz sāḥili:

1. **Moloz sāḥili:**

Diğer 65

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Moloz semti boyunca uzanan sahil.

Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili
Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

mor:

1. **morca:**-*ca*

Diğer 15

Satır: **10**

Rengi mora çalan.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

mori:

1. **mori.:**

Diğer 115

Satır: **22**

Ayol.

baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

morina balığı:

1. **morina balığı:**

Diğer 41

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Mezgitgiller familyasından, kuzey denizlerinde yaşayan, karaciğerinden balık yağı çıkarılan, uzunluğu bir buçuk ila iki metreyi bulabilen, eti ve yağı için avlanan iri balık. Gadus morrhua.

sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḫāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

Moskofa:

1. **Mosḳofa:**

Muhammes 2

Mısra: **23**

Moskova. Doğu Avrupa'da yer alan ülke.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẕīm-ḫān

mostra-yı ḫamsi:

1. **mostra-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **102**

Kelime Tipi: -

Hamsinin en gösterişli olanı, örneği.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

mu:

1. **mu:**

Diğer 8

Satır: **5**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

edilebilir bilinmez ki bu ḫāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

2. **mü:**

Diğer 9

Satır: **11**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

3. **mu:**

Diğer 43

Satır: **7**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş

biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾele de ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

4. **mu:**

Diğer 43

Satır: **7**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

5. **mu:**

Diğer 102

Satır: **1**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

6. **mu:**

Diğer 106

Satır: **7**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

7. **musuñuz:**-*suñuz*

Diğer 109

Satır: **21**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḫeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

8. **mu:**

Diğer 110

Satır: **15**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

9. **musun:**-*sun*

Diğer 110

Satır: **18**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

10. **mu:**

Diğer 111

Satır: **5**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḫaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

11. **mu:**

Diğer 114

Satır: **19**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efendim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

12. **mudur:**-*dur*

Diğer 115

Satır: **15**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş

biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

13. **mu:**

Kaside 1

Mısra: **169**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

14. **mu:**

Kaside 1

Mısra: **181**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Ālāʾ ile hīç alay olur mu
Ḥaddim mi benim alay-ı ḫamsi

15. **mü:**

Diğer 9

Satır: **11**

Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye, söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya inkar anlamı veren bir söz.
Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḫteşem ʿunvānı var

16. **mü:**

Diğer 2

Mısra: **19**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan söz.
Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

17. **mu:**

Diğer 33

Satır: **11**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.
Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlığınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

18. **mu:**

Diğer 114

Satır: **14**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.
şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

19. **mu:**

Diğer 114

Satır: **14**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.
şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

20. **mu:**

Diğer 114

Satır: **14**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.
şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

21. **mu:**

Diğer 114

Satır: **14**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

22. **mu:**

Diğer 114

Satır: **14**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

23. **mu:**

Diğer 114

Satır: **14**

Belirli geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümleyi zaman, şart veya sebep ilişkisi ile birbirine bağlayan bir söz.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

muʿādele:

1. **muʿādelesidir.:**-*si, -dir*

Diğer 43

Satır: **14**

Halledilmesi kolay olmayan iş, zor mesele.

şimdikinden çoḳ faẕla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

muʿādil:

1. **muʿādil:**

Diğer 28

Satır: **8**

Denk, eşit, müsavi.

Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

Muʿallim Aḥmed Ṣārım:

1. **Muʿallim Aḥmed Ṣārım:**

Diğer 69

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Babası mahalle eşrafından Şehbenderzade Şükrü Efendi'dir. Vakfıkebir Rüştiyesi "muallim-i evvel"inde bulunmuştur. İstifa edip hukuk mektebine kaydolmuşsa da hastalığı ve Balkan Harbi'nden dolayı okula devam edememiştir. Trabzon Dar'ül-muallimliğine Türkçe öğretmeni olarak atanmıştır. Sarım Bey'de hayal ve hissiyattan daha çok mantık ve fikriyat hükmetmiştir.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

muʿāmele:

1. **muʿāmele-i:**-*i*

Diğer 16

Satır: **8**

Alışveriş, sarraflık, para işleri.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

muʿammā:

1. **muʿammādır:**-*dır*

Muhammes 2

Mısra: **10**

Bilmece.

Olmamışlardır medīḥa-gūluġunda ḫāme-rān
Bir muʿammādır bilinmez mācerāsı ḫamsiniñ

muʿāvenet:

1. **muʿāvenet:**

Diğer 43

Satır: **17**

Yardım, destek.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

muʿayyen olan:

1. **muʿayyen olan:**-*an*

Diğer 16

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Belli olan, belirli olan.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

mubāyaʿātda bulunurlar:

1. **mubāyaʿātda bulunurlar:***-ur, -lar*

Diğer 43

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Birden fazla şey satın almak.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri
olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

mūcib olacaġından:

1. **mūcib olacaġından:***-acaġ, -ı, -n, -dan*

Diğer 34

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen
ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ
fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

mūcib olur:

1. **mūcib olur:***-ur*

Diğer 13

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib
olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı
vecībe-i z̲immet ʿaddolunur

mūcibince:

1. **mūcibince:**

Diğer 43

Satır: **23**

Gerektiği şekilde, gereğince.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini
alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı
ilhāmdır.

muʿcizāt:

1. **muʿcizāt:**

Diğer 11

Satır: **25**

Mucizeler.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda z̲āt

2. **muʿcizāt:**

Muhammes 3

Mısra: **8**

Mucizeler.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̱iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

muġaddī maddeleri:

1. **muġaddī maddeleri:***-ler, -i*

Diğer 46

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Besin maddesi fazla olan, besleyici unsurlardan her biri.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble
muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ
muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

muġaddī olamaz:

1. **muġaddī olamaz:***-a, -maz*

Diğer 98

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Besin maddesi fazla olmak, besleyici olmak.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ
beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda
neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

muḫābir-i maḥṣūṣumuzdan:

1. **muḫābir-i maḫṣūṣumuzdan:***-umuz, -dan*

Diğer 112

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Özel muhabir.

Ṭrabzon'da İlk Balo
Ṭrabzon muḫābir-i maḫṣūṣumuzdan

muhācirin:
1. **muhācириniñ:**-*iñ*
Diğer 41
Satır: **24**
Göç edenler, göçmenler. II Gezici hamsi balığı.
bir milyon küsūr oḳḳa ḥamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhācириniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

muḥāfaẓa:
1. **muḥāfaẓası:**-*sı*
Diğer 42
Satır: **23**
Saklama, olduğu gibi kalmasını sağlama, koruma.
Şu ḥālde ḥamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

2. **muḥāfaẓası:**-*sı*
Diğer 46
Satır: **18**
Saklama, olduğu gibi kalmasını sağlama, koruma.
albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḥafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

muḥāfaẓa edecek:
1. **muḥāfaẓa edecek:**-*ecek*
Diğer 42
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Korumak, saklamak.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḥamsi memleketi iken

muḥāfaẓa ederek:
1. **muḥāfaẓa ederek:**-*erek*
Diğer 60
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Bir durumu devam ettirmek.
üstüne çıḳan ḥamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḥamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

muḥāfaẓa edilir:
1. **muḥāfaẓa edilir:**-*ir*
Diğer 43
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Korunmak, saklanmak.
naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

muḥāfaẓa etmesi:
1. **muḥāfaẓa etmesi:**-*me, -si*
Diğer 34
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Korumak, saklamak.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḥamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

muḥāfaẓa etmesine:
1. **muḥāfaẓa etmesine:**-*n, -e*
Diğer 42
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Korumak, saklamak.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

muḥāfaẓa olunur:
1. **muḥāfaẓa olunur:**-*ur*
Diğer 62
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Olduğu gibi kalması sağlanmak.
Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ

için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̲ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

2. **muḥāfaẓa olunur:**-*ur*

Diğer 63

Satır: **19**

Kelime Tipi: **-**

Olduğu gibi kalması sağlanmak.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balığı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

muḥāfaẓa uṣūlü:

1. **muḥāfaẓa uṣūlü:**

Diğer 42

Satır: **19**

Kelime Tipi: **-**

Saklama yöntemi, olduğu gibi kalmasını sağlama, koruma şekli.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

muḥāfaza-kār:

1. **muḥāfaẓa-kār:**

Diğer 25

Satır: **3**

Eskiliğini koruyan, vaziyetini devam ettiren, değişmeyen.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

muhaffef:

1. **muḫaffefidir:**-*i*, -*dir*

Diğer 11

Satır: **8**

Kolayca söylenecek veya yazılacak şekilde kısaltılmış.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̲āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ ṣekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

muhakkak:

1. **muḫaḳḳaḳdır.:**-*dır*

Diğer 41

Satır: **22**

Doğru olduğu kesin olarak bilinen, doğruluğunda şüphe bulunmayan, doğru, gerçek.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı
muḫaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

2. **muḫaḳḳaḳ:**

Kaside 1

Mısra: **195**

Şüphesiz, kesinlikle.

Māʾü'l-ḥayevān imiş muḫaḳḳaḳ
İksīr-i devā-yı mā-yı ḫamsi

muḥallebi:

1. **muḥallebi:**

Diğer 53

Satır: **14**

Süt, şeker ve pirinç ununun kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi şūdlaç

muhammes:

1. **muḫammesler:**-*ler*

Diğer 151

Satır: **18**

Biri La-edri diğeri İzzet Paşa tarafından yazılan hamsi konusundaki muhammes.

Ẕeyl
Muḫammesler

2. **muḫammesler:**-*ler*

Diğer 67

Satır: **5**

Hamsi konusunda kaleme alınmış beş mısradan oluşan manzume.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma

Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

3. **muḫammesler:**-*ler*

Diğer 99

Satır: **13**

Hamsi konusunda kaleme alınmış beş mısradan oluşan manzume.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

muḥammesāt:

1. **muḫammesāt:**

Diğer 69

Satır: **2**

Muhammesler. Beş mısralık kıtalardan meydana gelen nazım şekli, beşli.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

muḥarrem:

1. **muḥarremiñ:**-*iñ*

Diğer 103

Satır: **7**

Ay takviminin birinci ayı.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

muḥarrir:

1. **muḫarririmiziñ:**-*imiz, -iñ*

Diğer 97

Satır: **14**

Yazar.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʿir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

2. **muḫarririmiz:**-*imiz*

Diğer 109

Satır: **16**

Yazar.

merāsim-i maḫṣūṣa icrā edilmiş ḳurbānlar kesilmişdir. Balıḳ-ḫānede medʿuvven bulunan
muḥarririmiz añlatıyor

muḫāṣara ederler:

1. **muḫāṣara ederler:**-*er, -ler*

Diğer 16

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Kuşatmak, sarmak.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḫāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

muḫīṭ:

1. **muḫīṭlerde:**-*ler, -de*

Diğer 18

Satır: **16**

Deniz veya göl suları.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḫīṭlerde bulunur meselā

2. **muḫīṭe:**-*e*

Diğer 23

Satır: **24**

Deniz.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḫīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

3. **muḫīṭlerle:**-*ler, -le*

Diğer 13

Satır: **17**

Aynı konu ile ilgisi bulunan kimselerin tümü. II Ansiklopedi.

eder. Fi'l-cümle muḫīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

muḥkem:

1. **muḥkem:**

Diğer 1

Mısra: **42**

Muhkemce, sıkıca.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

muḥkemce:

1. **muḥkemce:**

Diğer 47

Satır: **21**

İyice, adamakıllı, sağlamca.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

2. **muḥkemce:**

Gazel 1

Mısra: **17**

İyice, adamakıllı, sağlamca.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

muḥtāc:

1. **muḥtāca:**-*a*

Diğer 50

Satır: **2**

İhtiyaç içinde olan kimse, yoksul, fakir.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir

2. **muḥtāca:**-*a*

Müseddes 1

Mısra: **5**

İhtiyaç içinde olan kimse, yoksul, fakir.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

muḥtaṣara:

1. **muḫtaṣara:**

Diğer 13

Satır: **15**

Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

muhtelif:

1. **muḫtelif:**

Diğer 3

Satır: **6**

Çeşitli, türlü, farklı farklı.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **muḫtelif:**

Diğer 18

Satır: **16**

Çeşitli, türlü, farklı farklı.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

3. **muḫtelif:**

Diğer 67

Satır: **10**

Farklı farklı, değişik.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

4. **muḫtelif:**

Diğer 69

Satır: **4**

Farklı farklı, değişik.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

5. **muḫtelif:**

Diğer 69

Satır: **5**

Farklı farklı, değişik.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

muḥteşem:

1. **muḥteşem:**

Diğer 9

Satır: **12**

Gösterişli, görkemli, ihtişamlı.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

2. **muḥteşem:**

Diğer 22

Satır: **18**

Gösterişli, görkemli, ihtişamlı.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

3. **muḥteşem:**

Diğer 25

Satır: **13**

Gösterişli, görkemli, ihtişamlı.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ
arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem
görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden
mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

4. **muḥteşem:**

Gazel 6

Mısra: **2**

Gösterişli, görkemli, ihtişamlı.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

muḥteviyāt:

1. **muḥteviyātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 14

Satır: **1**

Kitap vb. yazılmış şeylerin içine aldığı konular, bahisler, mündericat.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr
beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

2. **muḥteviyātı:**-*ı*

Diğer 36

Satır: **8**

Bir nesnenin içinde bulunan şeyler.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı
ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya
serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

muḥteviyyāt:

1. **muḥteviyyātı:**-*ı*

Diğer 45

Satır: **1**

Sayılabilen şeylerde bir ölçü biriminin alabileceği adet.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca
oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi
ayıḳlanınca başı

2. **muḥteviyyātı:**-*ı*

Diğer 99

Satır: **13**

Şiirin içine aldığı konular, bahisler.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde
ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā
ḳuyruġundan ve

mukaddime:

1. **muḳaddime:**

Diğer 4

Satır: **20**

Ön söz.

ḳabīlinden şayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden
bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

2. **muḳaddimeden:**-*den*

Diğer 4

Satır: **5**

Ön söz.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen
aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

3. **muḳaddime:**

Diğer 151

Satır: **1**

Hamsiname'nin ön sözü.

Muḳaddime
Teşrīḥiyyāt ve Ḥayātiyyātda Ḫamsi

muḳāvemet edemeyerek:

1. **muḳāvemet edemeyerek:***-e, -me, -y, -erek*

Diğer 16

Satır: **14**

Kelime Tipi: **Deyim**

Karşı koymak, direnmek, direniş göstermek.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir şūretde ki baʿżen

muḳavvā:

1. **muḳavvā:**

Diğer 63

Satır: **18**

Mukavva parçası, kalın, sert ve sağlam kağıt limesi.

bunları ṣunʿī şūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḥta çivi

muḳavvā parçası:

1. **muḳavvā parçası:**

Diğer 63

Satır: **10**

Kelime Tipi: **-**

Kalın, sert ve sağlam kağıt limesi.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teşbīt

muḳavvī:

1. **muḳavvī:**

Diğer 15

Satır: **12**

Kuvvet için verilen veya kullanılan ilaç, kuvvet ilacı.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

2. **muḳavvī:**

Diğer 46

Satır: **15**

Kuvvet için verilen veya kullanılan ilaç, kuvvet ilacı.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

mukāvese:

1. **muḳāyeseleri:***-ler, -i*

Diğer 35

Satır: **7**

Benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme, karşılaştırma, kıyaslama.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

muḳayyed olduġu:

1. **muḳayyed olduġu:***-duġ, -u*

Diğer 18

Satır: **9**

Kelime Tipi: **-**

Yazılmış, kaydedilmiş olmak.

Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

Mumḫāne:

1. **Mumḫāne:**

Diğer 24

Satır: **7**

Mumhane İskelesi, Mumhane kapısı hizasında ve deniz kıyısında çarşı iskelesi.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

Mūmḫāneöñü:

1. **Mūmḫāneöñü.:**

Diğer 65

Satır: **3**

Mumhaneönü sahili.

Ṭrabzon şehri ḫamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi Mūmḫāneöñü. Ġarbdan görünüşü

Mumḥāneönü ḳıyıları:

1. **Mumḫāneönü ḳıyıları:**

Diğer 93

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Kemeraltı'na uzanan caddede mum üretiminin yapıldığı ve Trabzon esnafının çevresinde konumlandığı, 16. yüzyıldan beri adı geçen çarşının sahili.

Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları

Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

Mūmhāneöñü sāḥili:

1. **Mūmḫāneöñü sāḥili:**

Diğer 97

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinde yer alan sahilin adı.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke

teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

Mūmhāneöñü sāhiline:

1. **Mūmḫāneöñü sāḥiline:***-n, -e*

Diğer 30

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinde yer alan sahilin adı.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var

Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava gelmeyen ālet ṣāḥibi

mūmiyā:

1. **mūmiyā:**

Diğer 103

Satır: **13**

Birtakım özel ilaçlar kullanılarak bozulmayacak duruma getirilmiş ceset.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā

çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġraf'ı

munḳaṭıʿ oluverir:

1. **munḳaṭıʿ oluverir:***u, -ver, -ir*

Diğer 17

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Son bulmak, devam etmemek, kesilmek.

Ḫāṣılı ġanī ve faḳīr iḫtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ leẕẕeti birdenbire

munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

muntaẓaman:

1. **muntaẓaman:**

Diğer 7

Satır: **3**

Düzenli olarak.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

2. **muntaẓaman:**

Diğer 60

Satır: **17**

Devamlı, sürekli olarak.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla

alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḫāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

murabbaʿ:

1. **murabbaʿında:***-ı, -n, -da*

Diğer 35

Satır: **14**

Kare şekli.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.

Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

murabbaʿāt:

1. **murabbaʿāt:**

Diğer 69

Satır: **2**

Murabbalar. Dörder mısralı bentlerden meydana gelen manzumeler.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi

olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

murād alır:

1. **murād alır:**-*ır*

Kaside 1

Mısra: **155**

Kelime Tipi: **Deyim**

İsteğine kavuşmak, amacına ulaşmak.

Devletle murād alır Ṭrabzon
Ḳonmuş başa bir hümā-yı ḫamsi

murādlı:

1. **murādlıdır:**-*dır*

Diğer 1

Mısra: **38**

İsteğine kavuşma konusunda şanslı olan.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

muṣāḥabe:

1. **muṣāḥabe:**

Diğer 3

Satır: **2**

Konuşma, sohbet.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uṣaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **muṣāḥabe:**

Diğer 3

Satır: **3**

Konuşma, sohbet.

Ḫamsi-nāme ve müdericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

3. **muṣāḥabeniñ:**-*niñ*

Diğer 3

Satır: **21**

Konuşma, sohbet.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

4. **muṣāḥabe:**

Diğer 4

Satır: **16**

Konuşma, sohbet.

ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuza ʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

musallaṭ oldi:

1. **musallaṭ oldi:**-*di*

Diğer 107

Satır: **22**

Kelime Tipi: **Deyim**

Rahatsız edecek şekilde bir kimsenin başına dert olmak.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

mūsīḳār-ı şiʿrim:

1. **mūsīḳār-ı şiʿrim:**-*im*

Kaside 1

Mısra: **223**

Kelime Tipi: **-**

Şiirin ahengi.

Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

mūsīḳī:

1. **mūsīḳīde:**-*de*

Diğer 64

Satır: **2**

İnsanın duygu ve düşüncelerinin seslerle ifade edildiği sanat, müzik. II İnsan kulağını okşayan, kulağa hoş gelen ahenkli ses veya sesler dizisi.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

mūsiḳiyyāt:

1. **mūsiḳiyyāt:**

Diğer 4

Satır: **9**

Musiki ilmi.

ve devāʾiyyatda ṭabḥiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

mūsīḳiyyāt ve raḳṣiyyātda ḫamsi:

1. **mūsīḳiyyāt ve raḳṣiyyātda ḫamsi:**
    Diğer 151
    Satır: **12**
    Kelime Tipi: -
    "Musiki ve Dansta Hamsi". Hamsiname eserinin on birinci başlığı.

Taḥnīṭ-i Ḥayvānātda Ḫamsi
Mūsīḳiyyāt ve Raḳṣiyyātda Ḫamsi

Muṣṭafā Ṣıdḳı Beg:

1. **Muṣṭafā Ṣıdḳı Beg:**
    Diğer 152
    Satır: **28**
    Kelime Tipi: -
    Oflu Cansızoğulları'ndan Ahmed Efendi'nin oğludur. Şiirle tanışması Aşık Ömer, Aşık Garip Divanlarıyla olmuştur. Tuhfe-i Vehbi'yi ezberlemiştir. Miras yoluyla eline geçen Yahya Divanı'nı incelemiştir. Fuzuli ve Nefi gibi meşhur şairleri okumayı da ihmal etmemiştir. İlk yazılarını Trabzon'da çıkan Fecir'le neşretmiştir.. Çeşitli dergilerde yer almış ciddi ve mizahi yazıları vardır.

Meḥmed bin ʿÖmer bin Bayezidü'l ʿĀşıḳ
Muṣṭafā Ṣıdḳı Beg

Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ:

1. **Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ:**-*ler*, -*iñ*
    Diğer 69
    Satır: **8**
    Kelime Tipi: -
    Oflu Cansızoğulları'ndan Ahmed Efendi'nin oğludur. Şiirle tanışması Aşık Ömer, Aşık Garip Divanlarıyla olmuştur. Tuhfe-i Vehbi'yi ezberlemiştir. Miras yoluyla eline geçen Yahya Divanı'nı incelemiştir. Fuzuli ve Nefi gibi meşhur şairleri okumayı da ihmal etmemiştir. İlk yazılarını Trabzon'da çıkan Fecir'le neşretmiştir.. Çeşitli dergilerde yer almış ciddi ve mizahi yazıları vardır.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

muʿtād:

1. **muʿtād:**
    Diğer 29
    Satır: **25**
    Alışkanlık haline gelmiş, adet edinilmiş, alışılmış, her zamanki.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara çekilmiş anlaşılmaz bir

muṭāf-ı ḳalbim:

1. **muṭāf-ı ḳalbim:**-*im*
    Diğer 106
    Satır: **9**
    Kelime Tipi: -
    Kalbin tavaf ettiği, canın istediği.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

muṭarrā:

1. **muṭarrā:**
    Diğer 46
    Satır: **20**
    Taze, körpe.

bir ġıdā ṣayılamaz ṣāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

2. **muṭarrā:**
    Muhammes 1
    Mısra: **10**
    Taze, körpe.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

muʿteber:

1. **muʿteberiñ:**-*iñ*
    Diğer 11
    Satır: **3**
    İnanılır, güvenilir, itimat edilir.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

2. **muʿteberdir:**-*dir*
    Müseddes 1

Mısra: **11**

Üstün ve değerli kabul edilen, makbul.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

muʿtenā-bahā:

1. **muʿtenā-bahāsınıñ:***-sı, -nıñ*

Diğer 11

Satır: **2**

İtinalı, özenilmiş, seçkin güzellik.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır
hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte
bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

muʿteref:

1. **muʿteref-i:***-i*

Diğer 12

Satır: **15**

İtiraf olunmuş, gizlenmeyip söylenmiş.

gibi baḫş-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise
keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i
ġaybü'l-allāh

mutlakā:

1. **muṭlaḳā:**

Diğer 51

Satır: **4**

Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

2. **muṭlaḳā:**

Diğer 61

Satır: **17**

Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

3. **muṭlaḳā:**

Muhammes 2

Mısra: **54**

Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz.

Miʿde için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

4. **muṭlaḳā:**

Diğer 103

Satır: **18**

İllaki, ille.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir
balıḳ baḫşi lazımsa

5. **muṭlaḳā:**

Diğer 114

Satır: **8**

Ne olursa olsun, her şeye rağmen.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan
biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā
gezecekdi.

muttasıl:

1. **muttaşıl:**

Diğer 40

Satır: **12**

Aralıksız ve yan yana olan, bitişik.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir
mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine
ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

muvāfık:

1. **muvāfıḳ:**

Diğer 41

Satır: **19**

Uygun, münasip.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu
da ekşeriyetle ḳış
ortalarında olur.

2. **muvāfıḳdır:***-dır*

Diğer 62

Satır: **6**

Metot, yöntem.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ
ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlar da bu
ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

muvāfık gelir:

1. **muvāfıḳ gelir:**-*ir*

Diğer 46

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Uygun, elverişli görünmek.

muvāfıḳ gelir

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr

muvāfıḳ görürüm:

1. **muvāfıḳ görürüm:**-*ür, -üm*

Diğer 12

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Uygun görmek.

gibi baḫṣ-i ġāmıżda artıḳ derece-i şaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz

u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

muvāṣalat edip:

1. **muvāṣalat edip:**-*ip*

Diğer 20

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir yere ulaşmak, varmak.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla

tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

muz gibi:

1. **muz gibi:**

Diğer 52

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Muzla aynı özelliği taşıyan.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi yemekleriniñ nevʿileri isimleri

muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası ḳızartması ḫaşlaması

2. **muz gibi:**

Diğer 53

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Muzla aynı özelliği taşıyan.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek

maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

mużirr olduġu:

1. **mużirr olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 17

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Zararlı olmak, zarar vermek.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ

teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

mübādele:

1. **mübādeleye:**-*y, -e*

Diğer 16

Satır: **25**

Bir şeyi başka bir şeyle değişme, değiş tokuş, trampa.

mübādeleye rāżı olur.

mübāhī:

1. **mübāhīdir:**-*dir*

Diğer 13

Satır: **5**

Övünen, iftihar eden.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı

niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

mübālaġa:

1. **mübālaġa:**

Diğer 41

Satır: **9**

Bir şeyi gerçekte olduğundan daha fazla, daha büyük gösterme, abartma.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.

Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

mübālaġa etmiş:

1. **mübālaġa etmiş:**-*miş*

Diğer 99

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Abartmak.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi
bir māhiyyeti ḫāʾizdir desem
mübālaġa etmiş ṣayılmam.

mübālaġalı:

1. **mübālaġalıdır:**-*dır*

Diğer 7

Satır: **24**

Abartılı, abartılmış.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o
zamānıñ ḫamsisi

mübārek:

1. **mübārek:**

Diğer 33

Satır: **2**

Uğurlu, şanslı kimse.

Almayan olursa çeker āh u vāh
Büyük bayram eder alan mübārek

2. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **2**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

3. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **4**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

4. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **12**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

5. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **16**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Çocuḳlar ḳadınlar geride ḳalıp
Çağırışırlar hemān hemān mübārek

6. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **28**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

7. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **36**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

8. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **44**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

9. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

10. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **56**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

11. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **60**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

12. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **64**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

13. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **68**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

14. **mübarek:**

Diğer 1

Mısra: **72**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekṣer olur pinhān mübarek

15. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **92**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Yine esrārını eyledim ifṣā
Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

16. **mübārek:**

Diğer 3

Satır: **8**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

baḥṣederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen ṣāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

17. **mübārek:**

Diğer 40

Satır: **11**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

18. **mübārek:**

Diğer 53

Satır: **7**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

19. **mübārek:**

Diğer 54

Satır: **13**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

İşte budur her bir zamān mübārek
bendiyle

20. **mübārek:**

Diğer 56

Satır: **19**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

21. **mübārek:**

Diğer 57

Satır: **7**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

22. **mübārek:**

Diğer 58

Satır: **23**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Çünkü ekṣer olur nihān mübārek
Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

23. **mübārek:**

Kaside 2

Mısra: **23**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

24. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **84**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Tedavide kullanılan hamsi balığı.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

25. **mübārek:**

Diğer 51

Satır: **11**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Tedavide kullanılan hamsi balığı.

Ḫekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

26. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **80**

Şanslı kimse.

Ḳoparır evlerde büyük fırṭına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

27. **mübārek:**

Diğer 55

Satır: **5**

Şanslı kimse.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

28. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **32**

Şaşılan şey.

Ḳadaʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

29. **mübārek:**

Diğer 56

Satır: **4**

Şaşılan şey.

Ḳadāʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

30. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **52**

Hamsikuşu.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

31. **mübārek:**

Diğer 59

Satır: **16**

Hamsikuşu.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

32. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **8**

Uğurlu, şanslı kimse.

Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

33. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **20**

Uğurlu, şanslı kimse.

Pişmedigi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

34. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **24**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Hamsi balığından yapılan yemek.

Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

35. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **76**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Hamsi balığından yapılan yemek.

Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

36. **mübārek:**

Diğer 48

Satır: **2**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Hamsi balığından yapılan yemek.

Uyḳuya varanlar dere görürler
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

37. **mübārek:**

Diğer 48

Satır: **9**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Hamsi balığından yapılan yemek.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

38. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **18**

Hamsi balığı.

Hele ġavġasınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz

39. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **40**

Hamsi balığı.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

40. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **88**

Hamsi balığı.

Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

41. **mübārek:**

Diğer 1

Mısra: **47**

Bereketli, verimli.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

42. **mübārek:**

Gazel 4

Mısra: **9**

Kutlu, mukaddes. II Hamsi balığı.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

43. **mübārek:**

Diğer 102

Satır: **2**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir. II Hamsi balığı.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

44. **mubārek:**

Diğer 113

Satır: **11**

Mübarek. Çok saygı duyulan.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

mübāreke:

1. **mübāreke:**

Diğer 15

Satır: **22**

Beğenilen, sevilen kimse veya şey hakkında söylenir.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden
ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

mübhem:

1. **mübhem:**

Diğer 23

Satır: **24**

Ne olduğu açıkça anlaşılmayan, belirsiz.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde
kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

mübīn:

1. **mübīndir:**-*dir*

Diğer 11

Satır: **22**

Açıkça ortaya koyan.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve
mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

mübtelā:

1. **mübtelādır:**-*dır*

Gazel 4

Mısra: **7**

Aşık, tutkun.

Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına
Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

2. **mübtelāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **35**

Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutkun, düşkün.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

3. **mübtelā-yı:**--*yı*

Müseddes 1

Mısra: **8**

Bir hastalığa yakalanmış, tutulmuş.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

mübtelā olan:

1. **mübtelā olan:**-*an*

Diğer 15

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bir hastalığa yakalanmış olmak, tutulmak.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret
vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa
ḫapsi balığınıñ başını

2. **mübtelā olan:**-*an*

Diğer 50

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bir hastalığa yakalanmış olmak, tutulmak.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan
ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

mübtelā-yı derd:

1. **mübtelā-yı derd:**

Kaside 2

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Bir hastalığa tutulmuş.

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

mübtelā-yı derd-i:

1. **mübtelā-yı derd-i:**--*i*

Diğer 61

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Bir hastalığa tutulmuş.

Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

mücādele:

1. **mücādeleye:**-*y, -e*

Diğer 100

Satır: **21**

Herhangi bir amaca erişmek, bir kuvvete karşı

koyabilmek için bir kişi veya topluluğun güçlü, sürekli çabası, savaşım.
deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḫamsivi faʿāliyyetlerden geri
durmayacaḳsıñız.

mücehhez:

1. **mücehhez:**

Diğer 42

Satır: **4**

Yapacağı iş için gerekli her türlü malzeme ile donanmış, hazır duruma getirilmiş, donatılmış, techiz edilmiş.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

2. **mücehhez:**

Diğer 42

Satır: **11**

Yapacağı iş için gerekli her türlü malzeme ile donanmış, hazır duruma getirilmiş, donatılmış, techiz edilmiş.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

mücellā:

1. **mücellā:**

Diğer 8

Satır: **21**

Cilalı, parlak.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

2. **mücellāca:**-*ca*

Diğer 15

Satır: **11**

Cilalı, parlak.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

mücerreb:

1. **mücerrebdir.:**-*dir*

Diğer 98

Satır: **21**

Denenmiş, tecrübe edilmiş.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadığından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

müdāfaʿa:

1. **müdāfaʿa:**

Diğer 8

Satır: **24**

Savunma, koruma.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḥisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

müddet:

1. **müddetden:**-*den*

Diğer 19

Satır: **15**

Bir şeyin, bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman bölümü, süre.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

2. **müddet:**

Diğer 37

Satır: **20**

Zaman, vakit, süre.

degil ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş gibi bir ıṣṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

3. **müddet:**

Diğer 37

Satır: **20**

Zaman, vakit, süre.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

4. **müddetle:**-*le*
Diğer 38
Satır: **3**
Zaman, vakit, süre.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

5. **müddetle:**-*le*
Diğer 60
Satır: **16**
Zaman, vakit, süre.
bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne ağırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

müddetçe:

1. **müddetçe:**
Diğer 5
Satır: **23**
Müddet içinde, sürece.
bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

2. **müddetçe:**
Diğer 29
Satır: **6**
Müddet içinde, sürece.
ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

müdīr:

1. **müdīri:**-*i*
Diğer 109
Satır: **18**
Resmi bir kuruluşu yöneten, ticari bir müessesede daire, şube vb. bölümlerin başında bulunan kimse.
Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳışa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

müʾellif:

1. **müʾellif:**
Diğer 32
Satır: **11**
Yazar, muharrir.
müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdıġı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

müʾessir:

1. **müʾessir:**
Diğer 46
Satır: **5**
Tesir eden, tesirli, etkili.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḫī mediḥleri beytler

2. **müʾessir:**
Diğer 50
Satır: **25**
Tesir eden, tesirli, etkili.
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

3. **müʾessir:**
Gazel 1
Mısra: **10**
Tesir eden, tesirli, etkili.
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

müʾessir olduġunu:

1. **müʾessir olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*
Diğer 50
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Tesir etmek, etkilemek, etkili olmak.
olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

müfīd:

1. **müfīddir:**-*dir*

Diğer 12

Satır: **5**

Anlatan, beyan eden, ifade eden.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḥamside
ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden
mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

2. **müfīddir.:**-*dir*

Diğer 13

Satır: **12**

Fayda veren, yarar sağlayan, faydalı, yararlı.

Evvel bāḥiṣ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī
Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir
eṣer-i müfīddir. 1005 sāl-i

mühimm:

1. **mühimmi:**-*i*

Diğer 4

Satır: **3**

Önemli.

ṭābīʿī ṣervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan
evleviyyetle baḥṣedilebilir baḥṣimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ
ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

2. **mühimmi:**-*i*

Diğer 14

Satır: **2**

Önemli.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr
beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

3. **mühimmi:**-*i*

Diğer 16

Satır: **9**

Önemli.

Bunlardan daha mühimmi ḥamsidir. Evliyā Çelebi'niñ
ḥamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi
ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

4. **mühimm:**

Diğer 40

Satır: **14**

Önemli.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını
ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de
mühimm alışverişe sebeb olur.

5. **mühimm:**

Diğer 43

Satır: **3**

Önemli.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri
olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

6. **mühimm:**

Diğer 43

Satır: **15**

Önemli.

Memleketiñ mühimm ṣervet menbaʿlarından olan bu
ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

7. **mühimm:**

Diğer 51

Satır: **17**

Önemli.

mıṣrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki
mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

8. **mühimm:**

Diğer 114

Satır: **10**

Önemli.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar
arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve
fennī bir baḥṣe girmege tenezzül etmeyordu.

mühmel ḳalacaḳdır:

1. **mühmel ḳalacaḳdır:**-*acaḳ, -dır*

Diğer 4

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

İhmal edilmek, boş verilmek.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ
ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ içün de ʿumūmī bir miʿde
imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

müjde:

1. **müjdeler:**-*ler*

Diğer 32

Satır: **11**

Sevindirici haber. II Hamsinin avlanıp sahile getirildiğinin haberi.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

müjde-i cān-behā-yı ḫamsi:

1. **müjde-i cān-behā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **48**

Kelime Tipi: -

Hamsinin değerinin müjdesi.

Bir hātif-i ġaybdan işitdim
Bir müjde-i cān-behā-yı ḫamsi

müjdelercesine:

1. **müjdelercesine:**

Diğer 32

Satır: **5**

Müjde veriyormuş gibi, sevindirici bir haber verir gibi.

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine
birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan
ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

müjde-res:

1. **müjde-res:**

Diğer 11

Satır: **26**

Müjde eriştiren, müjde veren, müjde getiren.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **müjde-res:**

Muhammes 3

Mısra: **9**

Müjde eriştiren, müjde veren, müjde getiren.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

mükemmel:

1. **mükemmel:**

Diğer 42

Satır: **3**

Olabileceği en üstün, en kusursuz şekilde olan, eksiksiz.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim
teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu
gemileri vardır bunlar

2. **mükemmel:**

Diğer 60

Satır: **20**

Çok lezzetli.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay
gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi şāḥibi

3. **mükemmel:**

Kaside 2

Mısra: **13**

Çok lezzetli.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi şāḥibi
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

mülāḳāt:

1. **mülāḳāt:**

Diğer 4

Satır: **10**

Röportaj.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i
ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa
bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **mülāḳātı:**-*ı*

Diğer 103

Satır: **3**

Röportaj.

ḳarār verdik dedikden şoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān

nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

mülāḳāt yapılmış:

1. **mülāḳāt yapılmış:**-*ıl, -mış*

Diğer 103

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir kimsenin belli bir konudaki görüşlerini almak, röportaj yapmak.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ

iḳtişād doḳtoru gibi

bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi

yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

mülāḳāt(ı) yapdıġı:

1. **mülāḳāt(ı) yapdıġı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 97

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Bir kimsenin belli bir konudaki görüşlerini almak, röportaj yapmak.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz

Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

mülāyim:

1. **mülāyim:**

Diğer 11

Satır: **21**

Uygun, muvafık, münasip.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim

şu bend daḫi onu mübīndir

2. **mülāyimdir:**-*dir*

Diğer 47

Satır: **5**

Et için yumuşak olma durumu.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ

Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

3. **mülāyimdir:**-*dir*

Muhammes 3

Mısra: **5**

Et için yumuşak olma durumu.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt

mülḥaḳāt:

1. **mülḥaḳātı:**-*ı*

Diğer 101

Satır: **17**

Bir merkeze bağlı olan yerler.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları

manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

mülk:

1. **mülk:**

Kaside 1

Mısra: **259**

Dünya, alem.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun

Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

mümkün degildir:

1. **mümkün degildir:**-*dir*

Kaside 2

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

İmkansız, mümkün değil.

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ

Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

mümkün mertebe:

1. **mümkün mertebe:**

Diğer 18

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Mümkün olduğu kadar, olabildiğince.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı

anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve şuya mümkün mertebe çoḳ

mümkün mü:

1. **mümkün mü:**

Muhammes 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Soru sorarak aslında mümkün olmadığını, imkansız olduğunu anlatan söz.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u lezzeti

mümkün müdür:

1. **mümkün müdür:**

Muhammes 1

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Soru sorarak aslında mümkün olmadığını, imkansız olduğunu anlatan söz.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça zeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

mümkün olunca:

1. **mümkün olunca:**-*unca*

Diğer 29

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

İmkan bulunmak.

ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

münʿakis:

1. **münʿakisdir:**-*dir*

Muhammes 3

Mısra: **25**

Yayılmak.

Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

münāsebet:

1. **münāsebet:**

Diğer 104

Satır: **4**

Yakın, ilgi, ilişki, alaka.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu ṣormaḳ için

münāsebetiyle:

1. **münāsebetiyle:**

Diğer 69

Satır: **7**

Vesilesiyle.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

münāsebetle:

1. **münāsebetle:**-*le*

Diğer 3

Satır: **15**

Vesile.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvāniñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

münāsib:

1. **münāsibdir.:**-*dir*

Diğer 34

Satır: **12**

Uygun, yerinde.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

2. **münāsibdir.:**-*dir*

Diğer 56

Satır: **10**

Uygun, yerinde.

Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

3. **münāsib:**

Diğer 58

Satır: **18**

Uygun.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

4. **münāsib:**

Diğer 60

Satır: **13**

Uygun.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

5. **münāsib:**

Diğer 60

Satır: **24**

Yeteri kadar.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

münbasiṭ:

1. **münbasiṭ:**

Muhammes 1

Mısra: **40**

Sofra için kurulmuş.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

münbit:

1. **münbitdir.:**-*dir*

Diğer 6

Satır: **21**

Bol ürün veren, verimli, bereketli.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

mündericāt:

1. **mündericātı:**-*ı*

Diğer 3

Satır: **3**

İçindekiler.

Ḫamsi-nāme ve mündericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

2. **mündericātı:**-*ı*

Diğer 4

Satır: **11**

İçindekiler.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

3. **mündericātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 19

Satır: **3**

İçindekiler.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

4. **mündericāt:**

Diğer 152

Satır: **30**

İçindekiler.

Lüġatçe
Mündericāt

münebbih:

1. **münebbih:**

Diğer 46

Satır: **15**

Uyarıcı şey, uyaran.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

münebbih-i bāh:

1. **münebbih-i bāh:**

Diğer 46

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Cinsi arzu uyandıran, şehvet uyandırıcı.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

münevver:

1. **münevver:**

Diğer 99

Satır: **20**

Aydın, kültürlü, entelektüel.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

münferiden:

1. **münferiden:**

Diğer 28

Satır: **9**

Hususi, herkesin kendine ait.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

münḥaṣıran:

1. **münḥaṣıran:**

Diğer 46

Satır: **18**

Tek başına, sadece.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

münker:

1. **münker:**

Kaside 2

Mısra: **19**

Ret ve inkar olunan, kabul edilmeyen.

Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibāriñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

mürekkeb:

1. **mürekkeb:**

Diğer 12

Satır: **4**

-den oluşmuş.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

müretteb:

1. **müretteb:**

Muhammes 1

Mısra: **40**

Bezenmiş, donatılmış.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

mürrecceb yalamamişsun:

1. **mürrecceb yalamamişsun:***-ma, -miş, -sun*

Diğer 115

Satır: **1**

Kelime Tipi: **Deyim**

Mürekkep yalamak, öğrenim görmüş, kültürlü.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

mürūr-ı zamānla:

1. **mürūr-ı zamānla:**

Diğer 10

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Vakit geçtikçe, gitgide.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

2. **mürūr-ı zamānla:**

Diğer 12

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Vakit geçtikçe, gitgide.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

mürver aġacından:

1. **mürver aġacından:***-n, -dan*

Diğer 15

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Çiçekleri müleyyin bir cins küçük ağaç.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver

aġacından boruları var bir kere şūr urunca
Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

2. **mürver aġacından:**-*n, -dan*

Diğer 32

Satır: **17**

Kelime Tipi: **-**

Çiçekleri müleyyin bir cins küçük ağaç.

bir gūne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder
şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

müsāʿadeñizle:

1. **müsāʿadeñizle:**

Diğer 101

Satır: **13**

"İzninizle, izin verirseniz" anlamında kullanılan söz.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir
ḥavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

müsāʿid:

1. **müsāʿid:**

Diğer 29

Satır: **19**

Uygun, elverişli.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe
müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra
ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

müsāʿid olunca:

1. **müsāʿid olunca:**-*unca*

Diğer 34

Satır: **13**

Kelime Tipi: **-**

Elverişli, uygun olmak.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da
olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ
fıçı ḳullanılsa bile araba

müsāʿid zamānında:

1. **müsāʿid zamānında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 38

Satır: **1**

Kelime Tipi: **-**

Uygun gün, bir şeyin yapılması için elverişli an.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ
müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben
yigirmi ṣantimetre ḳadar

müsāvī:

1. **müsāvī:**

Diğer 62

Satır: **19**

Birbirine eşit olarak.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri
ḫayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya
çıḳarılır ikinci

müsāvī olur:

1. **müsāvī olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **46**

Kelime Tipi: **-**

Lezzet açısından bir yiyecek başka bir yiyeceğe denk olmak.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

2. **müsāvī olur:**-*ur*

Diğer 57

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Lezzet açısından bir yiyecek başka bir yiyeceğe denk olmak.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

müseddes:

1. **müseddes:**

Diğer 67

Satır: **4**

Bayburdlu Zihni'nin 1921 yılında istinsah edilen Sergüzeştnamesi'nde yer alan müseddes.

Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir
tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes
Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

müsellesī:

1. **müsellesī:**

Diğer 8

Satır: **9**

Üçgen biçiminde olan.

Müsellesī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

müstaġrak:

1. **müstaġraḳ:**

Diğer 23

Satır: **4**

Batmış, boğulmuş. II Bir şeyle tamamen kaplanma durumu.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

müstakill:

1. **müstaḳill:**

Diğer 28

Satır: **9**

Bir şeyle ilgisi, bağı, bağlantısı olmayan.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

2. **müstaḳill:**

Diğer 28

Satır: **19**

Bir şeyle ilgisi, bağı, bağlantısı olmayan.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

3. **müstaḳill:**

Diğer 51

Satır: **5**

Başlı başına, tamamen.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

4. **müstaḳill:**

Diğer 61

Satır: **18**

Başlı başına, tamamen.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

5. **müstaḳill:**

Muhammes 2

Mısra: **55**

Başlı başına, tamamen.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

müstefīd olduġum:

1. **müstefīd olduġum:***-duġ, -um*

Diğer 19

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Yararlanmak, faydalanmak, istifade etmek.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

müstefīd olduġumu:

1. **müstefīd olduġumu:***-duġ, -um, -u*

Diğer 44

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Yararlanmak, faydalanmak, istifade etmek.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥisde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

müstehīl bulunduġundan:

1. **müsteḥīl bulunduġundan:***-duġ, -u, -n, -dan*

Diğer 21

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Olmasını, gerçekleşmesini mümkün bulmamak. II Saçma bulmak.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

müstenid olan:

1. **müstenid olan:**-*an*

Diğer 99

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Dayanmak, istinat etmek.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan

istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫṣ-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

müstenid olmaḳla:

1. **müstenid olmaḳla:**-*maḳ, -la*

Diğer 45

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Dayanmak, istinat etmek.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ

bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

müstensih:

1. **müstensiḫi:**-*i*

Diğer 102

Satır: **25**

Kitap, mecmua, şiir vb.ni aynen yazarak kopya eden, suretini çıkaran kimse.

Müstensiḫi S. Hilmī

Ḫamsiye Dāʾir

2. **müstensiḫi:**-*i*

Diğer 108

Satır: **16**

Kitap, mecmua, şiir vb.ni aynen yazarak kopya eden, suretini çıkaran kimse.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya

Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

müşāʿare:

1. **müşāʿareden:**-*den*

Diğer 106

Satır: **1**

Karşılıklı şiir söyleme, şiirle birbirine cevap vermek suretiyle yarışma.

Ṣandūḳburnu'nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt

Aldı Ḥamāmī-zāde

müşaʿşaʿ:

1. **müşaʿşaʿ:**

Diğer 43

Satır: **25**

Gösterişli, görkemli, şaşaalı.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun

Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

müşkil:

1. **müşkil:**

Müseddes 1

Mısra: **3**

Zor, sıkıntılı.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir

Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümāsildir

müştāḳ:

1. **müştāḳınıñ:**-*ı, -nıñ*

Gazel 4

Mısra: **18**

Şiddetle arzu eden, özleyen.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān

Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

müştehā:

1. **müştehā:**

Diğer 41

Satır: **25**

İstenilen, arzu edilen, iştah kabartan.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müştehā

2. **müştehādır:**-*dır*

Diğer 47

Satır: **3**

İstenilen, arzu edilen, iştah kabartan.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır

Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

müştehī eyler:

1. **müştehī eyler:**-*r*

Muhammes 1

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Arzu etmek, istemek.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

müşteri:

1. **müşterileriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 33

Satır: **21**

Satın alan kimse, alıcı.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle
teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

müşterī olmaz:

1. **müşterī olmaz:**-*maz*

Gazel 3

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Alıcısı olmak. II İstekli, talip olmak.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

müşterig:

1. **müşterigi:**-*i*

Diğer 33

Satır: **24**

Ortak.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẕla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

müṭālaʿāt:

1. **müṭālaʿātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 103

Satır: **20**

Düşünme ve inceleme sonucu ortaya çıkan görüş, fikir, kanaat.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Şāʿir İḥsān Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

müteʿaddid:

1. **müteʿaddid:**

Diğer 18

Satır: **20**

Kalabalık.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

müteʿaddide:

1. **müteʿaddide:**

Diğer 13

Satır: **16**

Çok sayıda, birçok.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

müteʿākib:

1. **müteʿāḳib:**

Diğer 20

Satır: **9**

-den sonra, -nin arkasından.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

2. **müteʿāḳib:**

Diğer 20

Satır: **16**

-den sonra, -nin arkasından.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

3. **müteʿāḳib:**

Diğer 20

Satır: **21**

-den sonra, -nin arkasından.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

4. **müteʿāḳib:**

Diğer 22

Satır: **9**

-den sonra, -nin arkasından.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

5. **müteʿāḳib:**

Diğer 38

Satır: **1**

-den sonra, -nin arkasından.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭoprağıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

6. **müteʿāḳib:**

Diğer 63

Satır: **18**

-den sonra, -nin arkasından.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

7. **müteʿāḳib:**

Diğer 68

Satır: **24**

-den sonra, -nin arkasından.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḫseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

8. **müteʿāḳib:**

Diğer 109

Satır: **11**

-den sonra, -nin arkasından.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

müteʿāḳiben:

1. **müteʿāḳiben:**

Diğer 11

Satır: **18**

Sonra, hemen sonra, arkasından, takiben.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i sānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

müteʿammim:

1. **müteʿammim:**

Diğer 42

Satır: **3**

Yaygın duruma gelmiş, yaygın.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez ṣalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

müteʾessir:

1. **müteʾessir:**

Diğer 10

Satır: **18**

Etkisi altında kalan, etkilenen.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige keṣretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

müteḥammil olmamaḳdan:

1. **müteḥammil olmamaḳdan:***-ma, -maḳ, -dan*

Diğer 10

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin üzerine kurulmuş olmak, temel teşkil edecek bir şey üzerine oturmak, ona bağlı olmak, istinat etmek, dayanmak.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini

geri bıraḳıp elsine-i s̲elā̲s̲e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

mütehaşşış:

1. **müteḫaşşışları:**-*lar, -ı*
   Diğer 99
   Satır: **12**
   Balık ilmiyle uğraşan uzmanlar.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ z̲evḳ ve keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

mütenāsib:

1. **mütenāsib:**
   Diğer 44
   Satır: **2**
   Uygun, denk.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüs̲lere girişmekle

mütenāsiben:

1. **mütenāsiben:**
   Diğer 8
   Satır: **1**
   Uygun ve orantılı olarak.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūz̲-ı naẓara delālet etse gerekdir

müteraṣṣıd bulunan:

1. **müteraṣṣıd bulunan:**-*an*
   Diğer 16
   Satır: **16**
   Kelime Tipi: -
   Bir şeyin olmasını, gerçekleşmesini beklemek, kollamak.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ sāḥile düşer kānūn-ı s̲āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

müteşekkil:

1. **müteşekkil:**
   Diğer 100
   Satır: **9**
   Oluşmuş, meydana gelmiş.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

müteşekkiren:

1. **müteşekkiren:**
   Diğer 44
   Satır: **22**
   Teşekkür ederek.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥis̲de Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

mütevāżıʿ:

1. **mütevāżıʿ:**
   Diğer 25
   Satır: **14**
   Gösterişsiz, iddiasız.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḫteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

müttefakun ʿaleyh olan:

1. **müttefaḳun ʿaleyh olan:**-*an*
   Diğer 10
   Satır: **12**
   Kelime Tipi: -
   Üzerine ittifak edilmek, anlaşılmış olmak.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

müvellidü'l-humūża:

1. **müvellidü'l-ḥumūża:**
   Diğer 7

Satır: **12**

Oksijen.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü’l-ḥumūża teneffüs

müzāheret göstereceği:

1. **müẓāheret göstereceği:**-*eceğ, -i*

Diğer 43

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Arka çıkmak, destek olmak, yardım etmek.

muʿāvenet ve müẓāheret göstereceği şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye’niñ eñ birinci

müzāyede:

1. **müzāyede:**

Diğer 30

Satır: **11**

Açık artırma.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

2. **müzāyededen:**-*den*

Diğer 33

Satır: **19**

Açık artırma.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

müzeyyen:

1. **müzeyyen:**

Diğer 17

Satır: **19**

Süslenmiş, bezenmiş, süslü.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

N

nabööyle:

1. **nabööyle:**

Diğer 114

Satır: **21**

İşte böyle.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayırım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

nāçār:

1. **nāçār:**

Diğer 50

Satır: **3**

Çaresiz, ister istemez.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

nādīde:

1. **nādīde:**

Diğer 44

Satır: **1**

Görülmemiş, eşi benzeri olmayan.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

nādiren:

1. **nādiren:**

Diğer 16

Satır: **6**

Nadir olarak, çok seyrek.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

2. **nādiren:**

Diğer 21

Satır: **4**

Nadir olarak, çok seyrek.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

nāfiʿ:

1. **nāfiʿ:**
Diğer 17
Satır: **6**
Faydalı, fayda veren.
iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā muẓirr olduġu aṣḥāb-ı

2. **nāfiʿdir:**-*dir*
Diğer 17
Satır: **5**
Faydalı, fayda veren.
iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā muẓirr olduġu aṣḥāb-ı

3. **nāfiʿ:**
Diğer 46
Satır: **21**
Faydalı, fayda veren.
mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

4. **nāfiʿ:**
Diğer 51
Satır: **8**
Faydalı, fayda veren.
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

5. **nāfiʿ:**
Kaside 2
Mısra: **7**
Faydalı, fayda veren.
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

nā-gāh:

1. **nā-gāh:**
Diğer 1
Mısra: **9**
Ansızın, birdenbire.
Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh

naġamāt:

1. **naġamāt:**
Diğer 66
Satır: **7**
Nağmeler, ezgiler.
nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫşi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

naġme:

1. **naġmeler:**-*ler*
Diğer 64
Satır: **15**
Kulağa hoş gelen ahenkli ses.
Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

2. **naġmesi:**-*si*
Kaside 1
Mısra: **166**
Kulağa hoş gelen ahenkli ses.
Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

3. **naġmesi:**-*si*
Kaside 1
Mısra: **224**
Kulağa hoş gelen ahenkli ses.
Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

nāhudā-yı hamsi:

1. **nāḫudā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **160**
Kelime Tipi: -
Hamsinin kaptanı.

Eylerse Ḫüdā'ya minnet eyler
Zevraḳçede nāḫudā-yı ḫamsi

naḳd-ı cānla:

1. **naḳd-ı cānla:**-*la*

Gazel 3

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Canı pahasına.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

naḳil:

1. **naḳil:**

Diğer 34

Satır: **13**

Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

naḳil maṣrafı:

1. **naḳil maṣrafı:**

Diğer 34

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi bir yerden başka bir yere taşımak için harcanan para.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

naḳil sepetli beygirlerle:

1. **naḳil sepetli beygirlerle:**-*ler, -le*

Diğer 34

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Yük taşımak için üzerine yerleştirilen sepetiyle bekleyen at.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

nakil vasıṭaları:

1. **naḳil vasıṭaları:**

Diğer 32

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bir şey taşımaya mahsus her nevi taşıma aracı, taşıt.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

nakl:

1. **naḳli:**-*i*

Diğer 32

Satır: **3**

Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

2. **naḳliñ:**-*iñ*

Diğer 34

Satır: **12**

Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

3. **naḳli:**-*i*

Diğer 49

Satır: **1**

Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

Ḫamsiniñ köylere naḳli
Gübrelik ḫamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

4. **naḳli:**-*i*

Diğer 106

Satır: **6**

Nakledilen şey.

Aldı Ḫalīl Nihād
Bi’l-cümle naḳli Ṣādī silmiş süpürmüş eyvāh

naḳledilir:
1. **naḳledilir:**-*il, -ir*
Diğer 29
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Bir yerden başka bir yere götürülmek, taşınmak, aktarılmak.
olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

nakledilmek:
1. **naḳledilmek:**-*mek*
Diğer 34
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Bir yerden başka bir yere götürülmek, taşınmak, aktarılmak.
marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

naḳledilmişse:
1. **naḳledilmişse:**-*miş, -se*
Diğer 35
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Bir yerden başka bir yere götürülmek, taşınmak, aktarılmak.
ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

nakledivor:
1. **naḳlediyor:**-*i, -yor*
Diğer 103
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Başkasına ait bir sözü, şiiri vs. bir yerde anlatmak.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

naḳlediyorum:
1. **naḳlediyorum:**-*i, -yor, -um*
Diğer 69
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Başkasına ait bir sözü, şiiri vs. bir yerde anlatmak.
ḥattā Baba Sālim Efendi’niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

nakletdiririz:
1. **naḳletdiririz:**-*dir, -ir, -iz*
Diğer 29
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Bir yerden başka bir yere götürülmek, taşınmak, aktarılmak.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

nakliyyāt:
1. **naḳliyyātda:**-*da*
Diğer 4
Satır: **8**
Taşıma işleri, taşımacılık.
Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

nām:
1. **nāmında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 20
Satır: **8**
İsim, ad.
ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

2. **nāmına:**-*ı, -n, -a*
Gazel 4

Satır: **9**

İsim, ad.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

nām verduḳ:

1. **nām verduḳ:**-*du, -ḳ-duḳ*

Diğer 105

Satır: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

İsmi duyulup ün kazanmak, adı her yere yayılmak.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

nāmına:

1. **nāmına:**

Diğer 105

Satır: **6**

Adına, hesabına.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

nāmını alır:

1. **nāmını alır:**-*ır*

Diğer 61

Satır: **7**

Kelime Tipi: **-**

Adı verilmek.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḫamsiniñ
sebzeli pidesi demekdir.

nān:

1. **nān:**

Diğer 61

Satır: **10**

Yiyecek.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

2. **nān:**

Gazel 2

Mısra: **20**

Yiyecek.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

3. **nānı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **1**

Ekmek, pide.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

nane:

1. **nane:**

Diğer 55

Satır: **9**

Ballıbabagillerden, yaprakları sapsız, çiçekleri beyaz veya menekşe renginde, güzel kokulu, yaprakları baharat olarak kullanılan, çok yıllık ve otsu bir kültür bitkisinin kurutulmuş yapraklarından elde edilen baharat.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

2. **nane:**

Diğer 58

Satır: **8**

Ballıbabagillerden, yaprakları sapsız, çiçekleri beyaz veya menekşe renginde, güzel kokulu, yaprakları baharat olarak kullanılan, çok yıllık ve otsu bir kültür bitkisinin kurutulmuş yapraklarından elde edilen baharat.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

3. **nane:**

Diğer 59

Satır: **3**

Ballıbabagillerden, yaprakları sapsız, çiçekleri beyaz veya menekşe renginde, güzel kokulu, yaprakları baharat olarak kullanılan, çok yıllık ve otsu bir kültür bitkisinin kurutulmuş yapraklarından elde edilen baharat.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber

ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

nār gibi:

1. **nār gibi:**

Diğer 54

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok güzel kızarmış yiyecek.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

2. **nār gibi:**

Diğer 55

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok güzel kızarmış yiyecek.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

3. **nār gibi:**

Diğer 55

Satır: **21**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok güzel kızarmış yiyecek.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

4. **nār gibi:**

Diğer 54

Satır: **5**

Kelime Tipi: **-**

Çok güzel kızarmış yiyecek.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

nāra atarlar:

1. **nāra atarlar:**-*ar, -lar*

Diğer 1

Mısra: **43**

Kelime Tipi: **-**

Duyguların coşması ile yüksek sesle bağırma, haykırma.

Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

nardenk:

1. **nardenk:**

Diğer 48

Satır: **13**

Nar, kızılcık, erik vb. meyvelerden yapılan ekşimsi pekmez.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

nār-ı şikem:

1. **nār-ı şikem:**

Kaside 1

Mısra: **108**

Kelime Tipi: **-**

Karın ateşi. II Acıkma durumu.

Oldukça ʿalev-feşān nümāyān
Nār-ı şikem iştihā-yı ḫamsi

nās:

1. **nāsi:**-*i*

Diğer 13

Satır: **6**

İnsanlar, halk.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i zimmet ʿaddolunur

2. **nāsı:**-*ı*

Muhammes 3

Mısra: **3**

İnsanlar, halk.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

nasıl:

1. **naşıl:**

Diğer 8

Satır: **16**

Şaşkınlık ifade eder.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naşıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

2. **naşıl:**
Diğer 27
Satır: **24**
Şaşkınlık ifade eder.
gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ ża῾īf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naşıl ṭoplayıp

3. **naşıl:**
Diğer 42
Satır: **7**
Nasıl ki, olduğu gibi.
ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balığı ṭutmaḳ naşıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

4. **naşıl:**
Diğer 22
Satır: **5**
Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz.
çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale ṣā῾irleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

5. **naşıl:**
Diğer 46
Satır: **2**
Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz.
Haẕmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fā᾽idesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naşıl yenilir bir bend ḫamsi ve şu ṣā῾irler

6. **naşıl:**
Diğer 47
Satır: **23**
Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz.
faḳaṭ naşıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẕla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

7. **naşıl:**
Diğer 53
Satır: **10**
Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz.
iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon’da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naşıl pişirildiklerini

8. **nasıl:**
Diğer 1
Mısra: **44**
Nasıl da, ne kadar çok.
Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

9. **nasıl:**
Diğer 107
Satır: **25**
Bir hareketin yapılış biçimine duyulan şaşkınlığı belirten bir söz.
ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

10. **naşıl:**
Diğer 108
Satır: **1**
Kızgınlık ifade eder.
ṭā-ḫū naşıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naşıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi ṣordi İḥsān

11. **naşıl:**
Diğer 108
Satır: **1**
İşin zorunlu olduğunu belirten bir söz.
ṭā-ḫū naşıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naşıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi ṣordi İḥsān

12. **naşil:**

Diğer 112

Satır: **5**

Nasıl. Bir işin ne şekilde meydana geldiğini öğrenme amacı olmaksızın yapılan şey karşısındaki şaşkınlığı bildirir.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.

Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

naṣul:

1. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **6**

Nasıl, hangi yöntemle.

arṣun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh

C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha

Toḫum naṣul

2. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **7**

Nasıl, hangi yöntemle.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..

Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

3. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **7**

Nasıl, hangi yöntemle.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..

Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

4. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **7**

Nasıl, hangi yöntemle.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..

Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

5. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **8**

Nasıl, hangi yöntemle.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..

Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

6. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **8**

Nasıl, hangi yöntemle.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..

Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

7. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **8**

Nasıl, hangi yöntemle.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun..

Ṭopraḳ naṣul

bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

8. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **10**

Nasıl, hangi yöntemle.

hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda mişurlar içi dört metre

boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

9. **naṣul:**

Diğer 115

Satır: **11**

Nasıl, hangi yöntemle.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha

Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

nā-şenīde:

1. **nā-şenīde:**
Diğer 4
Satır: **17**
Duyulmamış, işitilmemiş, daha önce benzeri görülmemiş.
ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

nā-şitā-yı ḥamsi:
1. **nā-şitā-yı ḥamsi:**
Kaside 1
Mısra: **118**
Kelime Tipi: -
Bir süredir hamsi yememiş olan.
Baṭmanla tenāvül etse doymaz
Doymaz yine nā-şitā-yı ḥamsi

nāy-ı hamsi:
1. **nāy-ı ḥamsi:**
Kaside 1
Mısra: **74**
Kelime Tipi: -
Hamsi neyi.
Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḥamsi

nāz:
1. **nāzınıñ:**-*ı, -nıñ*
Muhammes 2
Mısra: **34**
Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edalı tavır, cilve. II Hamsinin hareketleri.
Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler şanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

naẓar:
1. **naẓarlarımıza:**-*lar, -ı, -mız, -a*
Diğer 23
Satır: **1**
Bakış, bakma, göz atma.
ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

2. **naẓarlarıñız:**-*lar, -ı, -ñız*
Diğer 25
Satır: **4**
Bakış, bakma, göz atma.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

nazar olundukda:
1. **naẓar olunduḳda:**-*duḳ, -da*
Diğer 11
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Bakmak, göz atmak.
fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

naẓaran:
1. **naẓaran:**
Diğer 45
Satır: **4**
Göre, bakarak, bakılırsa.
ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

2. **naẓaran:**
Diğer 104
Satır: **6**
Göre, bakarak, bakılırsa.
maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

3. **naẓaran:**
Diğer 99
Satır: **8**
Karşılaştırılacak olursa, nispetle, kıyasla, oranla.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

naẓarī:

1. **naẕarī:**

Diğer 4

Satır: **21**

Nazariye niteliği olan, iş haline geçmemiş, uygulama alanına çıkmamış olan.

ḫamsiyi naẕarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

naẕar-ı dikḳate almalıdır:

1. **naẕar-ı diḳḳate almalıdır:**-*malı, -dır*

Diğer 43

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Önem vermek, üzerinde dikkatle durmak.

naẕar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

nāzende:

1. **nāzende:**

Kaside 1

Mısra: **198**

Nazlı, işveli. II Koku için hafif hafif esme.

Taʿṭīr-i meşāmm eder dem-ā-dem
Nāzende eser ṣabā-yı ḫamsi

nāẓır-ı esbaḳ:

1. **nāẓır-ı esbaḳ:**

Diğer 109

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Eski bakan.

Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

nāzik:

1. **nāzik:**

Diğer 13

Satır: **8**

İnce yapılı, kaba olmayan, narin.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḥdīṣ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

2. **nāzik:**

Diğer 15

Satır: **3**

İnce yapılı, kaba olmayan, narin.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

3. **nāzik:**

Diğer 46

Satır: **10**

Hassas, çabuk etki halinde kalan, dayanıksız, zayıf.

ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

naẓīr:

1. **nāẓır:**

Diğer 24

Satır: **24**

Bir yere doğru bakan.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

2. **naẓīri:**-*i*

Gazel 4

Mısra: **13**

Benzer, eş.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

naẓīre:

1. **naẓīreleri:**-*ler, -i*

Diğer 69

Satır: **1**

Bir şairin manzum eserine başka bir şair

tarafından aynı vezin ve kafiye ile yazılan benzer manzume.
senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

2. **naẓīre:**
Diğer 151
Satır: **20**
Ziver Efendi'nin Hamsi Gazeli'ne Tıfli Efendi tarafından yazılan nazire.
Ġazel
Naẓīre

3. **naẓīre:**
Gazel 5
Mısra: **12**
Ziver Efendi'nin Hamsi Gazeli'ne yazılan nazireler.
Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

4. **naẓīreler:**-*ler*
Diğer 67
Satır: **5**
Ziver Efendi'nin var redifli gazeline yazılan aynı ölçü ve aynı konu etrafındaki nazire.
muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başka cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

naẓm:
1. **naẓma:**-*a*
Kaside 1
Mısra: **217**
Vezinli, kafiyeli söz dizisi. II Kaside.
Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

2. **naẓmıñ:**-*ıñ*
Muhammes 1
Mısra: **1**
Gazel.
Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

ne:
1. **ne:**
Diğer 9
Satır: **6**
Hangi şey.
ḥaḳḳında
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

2. **ne:**
Diğer 46
Satır: **3**
Hangi şey.
ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

3. **ne:**
Diğer 46
Satır: **5**
Hangi şey.
ḫāṣṣaları Evliyā Çelebi ne diyor ḫamsi ṣuyu eñ
müʾessir ʿilāc ḫamsiniñ
mizāḥī mediḥleri beytler

4. **nedir:**-*dir*
Diğer 46
Satır: **13**
Hangi şey.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ
neşv ü nemāsına vücūduñ

5. **ne:**
Diğer 103
Satır: **12**
Hangi şey.
Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

6. **ne:**
Diğer 108
Satır: **4**
Hangi şey.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

7. **ne:**

Diğer 113

Satır: **10**

Hangi şey.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

8. **ne:**

Diğer 114

Satır: **13**

Hangi şey.

şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

9. **ne:**

Muhammes 1

Mısra: **14**

Hangi şey.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

10. **ne:**

Diğer 17

Satır: **12**

Hangi.

yüz paradan beş ġuruṣa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

11. **ne:**

Diğer 19

Satır: **19**

Hangi.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun sayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb ve yāḫūd manyaṭına

12. **ne:**

Diğer 19

Satır: **19**

Hangi.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

13. **ne:**

Diğer 22

Satır: **1**

Hangi.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayıġı yedek

14. **ne:**

Diğer 48

Satır: **23**

Hangi.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

15. **ne:**

Diğer 53

Satır: **8**

Hangi.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

16. **ne:**

Diğer 63

Satır: **16**

Hangi.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḫayvān üzerinde maḫalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

17. **ne:**

Diğer 97

Satır: **17**

Hangi.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

18. **ne:**

Diğer 98

Satır: **10**

Hangi.

dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

19. **ne:**

Diğer 98

Satır: **10**

Hangi.

dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

20. **ne:**

Diğer 108

Satır: **9**

Hangi.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

21. **ne:**

Diğer 110

Satır: **12**

Hangi.

ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş.
Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

22. **ne:**

Diğer 113

Satır: **18**

Hangi.

Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

23. **ne:**

Muhammes 2

Mısra: **49**

Hangi.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

24. **ne:**

Diğer 27

Satır: **23**

Şaşma veya abartı bildiren bir söz.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve ş̲emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

25. **ne:**

Diğer 28

Satır: **4**

Şaşma veya abartı bildiren bir söz.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

26. **ne:**

Diğer 112

Satır: **14**

Şaşkınlık ifade eder.

Sīnesi yumuşaḳlar
Hey bu ne ḳalabaluḳ

27. **ne:**

Kaside 1

Mısra: **73**

Şaşkınlık ifade eder.

Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

28. **ne:**

Müseddes 1

Mısra: **7**

Şaşkınlık ifade eder.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

29. **nedir:**-*dir*

Diğer 1

Mısra: **2**

Nasıl bir şey.

Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

30. **ne:**

Diğer 1

Mısra: **11**

Beğenme ifade eder.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

31. **ne:**

Diğer 32

Satır: **19**

Hiddet bildiren bir söz.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

32. **ne:**

Gazel 1

Mısra: **3**

Hiddet bildiren bir söz.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

33. **ne:**

Gazel 4

Mısra: **19**

Hiddet bildiren bir söz.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

34. **ne:**

Diğer 104

Satır: **4**

Nasıl, ne gibi.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için

35. **ne:**

Diğer 67

Satır: **11**

Nasıl.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Me̱selā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

39. **ne:**

Diğer 113

Satır: **8**

Nasıl.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

ne baḳarsuñ:

1. **ne baḳarsuñ:**

Diğer 107

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ne bakıyorsun anlamına gelen söz.

Günāhı yazdım boynuma
Ne baḳarsuñ bacadan

ne de olsa:

1. **ne de olsa:**

Diğer 23

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Eksiği kusuru olsa da, her şeye rağmen.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẖla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

ne kadar:

1. **ne ḳadar:**

Diğer 21

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Hangi miktarda, ne ölçüde.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar le̱zzet ve rāyiḥası artar.
Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

2. **ne ḳadar:**

Diğer 35

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Hangi miktarda, ne ölçüde.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yığılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya şaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

3. **ne ḳadar:**

Diğer 43

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Hangi miktarda, ne ölçüde.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
şarf olunur şoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

ne ḳadardur:

1. **ne ḳadardur:**-*dur*

Diğer 110

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Ne ölçüde, ne büyüklükte.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

ne ḳadarı:

1. **ne ḳadarı:**-*ı*

Diğer 98

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Ne ölçüde.

dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā

ne miḳdār:

1. **ne miḳdār:**

Diğer 17

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Hangi ölçüde, ne kadar.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

ne oldi:

1. **ne oldi:**

Diğer 105

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Ne oldu.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

ne olur ne olmaz:

1. **ne olur ne olmaz:**

Diğer 107

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

"Her ihtimali düşünmek gerekir" anlamında kullanılan bir söz.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

ne olursa olsun:

1. **ne olursa olsun:**

Diğer 41

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Her şeye rağmen.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton şoñra sürfe ve balıḳ

ne şanduñ ki:

1. **ne şanduñ ki:**

Diğer 113

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

"Böyle bir şeyin olmayacağını mı düşünüyorsun" anlamına gelen kalıp ifade.

Ha oyle yapayrım Ne şanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

ne var:

1. **ne var:**

Diğer 105

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Şaşkınlık ifade eder.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar ṣanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

2. **ne var:**

Kaside 1

Mısra: **92**

Kelime Tipi: -

Ne olur, ne çıkar?.

Āvāze-i iştihārı şāyiʿ
Çıḳmazsa ne var ṣadā-yı ḫamsi

ne yapayir:

1. **ne yapayir:**

Diğer 111

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Ne yapıyor.

Selām götur İḥsān'a
Ṣor ne yapayir orda

ne yerler ne içerler:

1. **ne yerler ne içerler:**

Diğer 108

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Bir canlının neyle beslendiğini öğrenmek için sorulan soru.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

nebāt:

1. **nebātlar:**-*lar*

Diğer 5

Satır: **12**

Bitki.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ:

1. **Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ:**-*nüñ*

Diğer 3

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

13 Mart 1923'te Trabzon'da kurulan spor kulübü.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḫṣe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

Necm-i ʿĀtī'de:

1. **Necm-i ʿĀtī'de:**-*de*

Diğer 3

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

13 Mart 1923'te Trabzon'da kurulan spor kulübü.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **Necm-i ʿĀtī'de:**-*de*

Diğer 4

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

13 Mart 1923'te Trabzon'da kurulan spor kulübünün yıl dönümünde düzenlenen program.

ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

neden:

1. **neden:**

Diğer 108

Satır: **6**

Ne sebeple, niçin.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

2. **neden:**

Diğer 116

Satır: **5**

Ne sebeple, niçin.

añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacağı Aḳbaba Şayı 500 1927

3. **neden:**

Kaside 1

Mısra: **37**

Ne sebeple, niçin.

Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

nedir:

1. **nedir:**

Diğer 1

Mısra: **84**

O kimdir ki, ona ne hacet anlamına gelen bir söz.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

2. **nedir:**

Diğer 51

Satır: **11**

O kimdir ki, ona ne hacet anlamına gelen bir söz.

Ḥekīm nedir işte Loḳmān mübārek
Köylerde birisi ḫasta olursa

3. **nedir:**

Muhammes 2

Mısra: **20**

Hangi şey.

Şānına laḫmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

nedur:

1. **nedur:**

Diğer 110

Satır: **9**

"Nasıl bir şeydir" anlamında kullanılan söz.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

2. **nedur:**

Diğer 111

Satır: **1**

Kimdir" anlamında kullanılan söz.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

3. **nedur:**

Diğer 114

Satır: **18**

"Nasıl yapılır" anlamında kullanılan söz.

C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

nefʿ:

1. **nefʿi:**-*i*

Diğer 15

Satır: **10**

Fayda, yarar, kar.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

2. **nefʿi:**-*i*

Diğer 15

Satır: **11**

Fayda, yarar, kar.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

nefāset:

1. **nefāsetiyle:**-*i*, -*y*, -*le*

Diğer 60

Satır: **19**

Lezzet, tat.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

2. **nefāseti:**-*i*

Diğer 21

Satır: **16**

Nefislik, nefis olma durumu. II Kıymetlilik.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh

ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḥamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

3. **nefāsetini:**-*i, -n, -i*
Diğer 42
Satır: **12**
Nefislik, nefis olma durumu. II Kıymetlilik.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balığı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣüretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḥamsi memleketi iken

4. **nefāsetini:**-*i, -n, -i*
Diğer 42
Satır: **20**
Nefislik, nefis olma durumu. II Kıymetlilik.
muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır. Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣüretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

5. **nefāsetini:**-*i, -n, -i*
Diğer 42
Satır: **22**
Nefislik, nefis olma durumu. II Kıymetlilik.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da fażla ḳonulur bu uṣūl
balığıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

6. **nefāset:**
Muhammes 1
Mısra: **7**
Nefislik, nefis olma durumu. II Kıymetlilik.
Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Viṣne-āṣā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

7. **nefāset:**
Muhammes 2
Mısra: **31**
Nefislik, nefis olma durumu.
Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

nefāsetçe:
1. **nefāsetçe:**
Diğer 37
Satır: **5**
Lezzet açısından.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḥamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet fażla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

nefāsetini alır:
1. **nefāsetini alır:**-*ır*
Diğer 60
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Yemek için ancak yenilebilir duruma gelmek.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir ṣu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

nefhederler:
1. **nefḫederler:**-*er, -ler*
Diğer 14
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Boru çalmak.
iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balığı çıḳmış deyu

2. **nefḫederler:**-*er, -ler*
Diğer 32
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Boru çalmak.
māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

nefīr:
1. **nefīr:**
Diğer 14
Satır: **9**
Hamsi avcılarının hamsi avladıklarını halka bildirmek için üfledikleri boru.
iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur

ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balığı çıḳmış deyu

2. **nefīriñ:**-*iñ*

Diğer 14

Satır: **10**

Hamsi avcılarının hamsi avladıklarını halka bildirmek için üfledikleri boru.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur

ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḥapsi balığı çıḳmış deyu

3. **nefīr:**

Diğer 32

Satır: **13**

Hamsi avcılarının hamsi avladıklarını halka bildirmek için üfledikleri boru.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr

nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

4. **nefīriñ:**-*iñ*

Diğer 32

Satır: **14**

Hamsi avcılarının hamsi avladıklarını halka bildirmek için üfledikleri boru.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr

nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

nefīs:

1. **nefīs:**

Diğer 43

Satır: **5**

Herkes tarafından beğenilen, çok hoşa giden, çok güzel.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca

ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

2. **nefīs:**

Diğer 43

Satır: **7**

Herkes tarafından beğenilen, çok hoşa giden, çok güzel.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ

ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

3. **nefīs:**

Diğer 21

Satır: **11**

Çok hoşa giden, çok beğenilen. II Lezzetli.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez

ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

4. **nefīs:**

Diğer 54

Satır: **17**

Çok hoşa giden, çok beğenilen. II Lezzetli.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.

Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

5. **nefīs:**

Diğer 55

Satır: **11**

Çok hoşa giden, çok beğenilen. II Lezzetli.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ

kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

6. **nefīs:**

Diğer 57

Satır: **17**

Çok hoşa giden, çok beğenilen. II Lezzetli.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsınız işte size ḫamsi pilāvı

Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

7. **nefīs:**

Diğer 59

Satır: **9**

Çok hoşa giden, çok beğenilen. II Lezzetli.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefîs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

8. **nefîs:**
Muhammes 1
Mısra: **8**
Çok hoşa giden, çok beğenilen. II Lezzetli.
Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefîs olur ḫoş-āb

9. **nefîsde:**-*de*
Diğer 64
Satır: **12**
Hoşa giden, pek hoş.
denildigine göre de sükūtī mūsīḳī şayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefîsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

10. **nefîs:**
Diğer 54
Satır: **7**
Lezzetli.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefîs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭıra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

nefîs olmaḳ:
1. **nefîs olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 17
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Çok hoşa giden olmak. II Lezzetli olmak.
büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu şardalyalarından daha nefîs olmaḳ

nefîs olur:
1. **nefîs olur:**-*ur*
Diğer 57
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Lezzetli olmak.
geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefîs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

nefs:
1. **nefsinde:**-*i, -n, -de*
Muhammes 2
Mısra: **51**
Ruh.
Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze şafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

neḳāhet:
1. **neḳāhet:**
Diğer 47
Satır: **1**
Geçirilen bir hastalıktan sonra sağlık ve güç kazanıncaya kadar devam eden zayıflık dönemi.
Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

2. **neḳāhet:**
Diğer 98
Satır: **20**
Geçirilen bir hastalıktan sonra sağlık ve güç kazanıncaya kadar devam eden zayıflık dönemi.
Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

nerde:
1. **nerde:**
Kaside 1
Mısra: **41**
Hasret, arayış, esef bildirir.
Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

nerede:
1. **nerede:**
Diğer 98
Satır: **10**
Hangi yerde?.

dememişler midir
Ḥamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

2. **nerede:**
Diğer 100
Satır: **16**
Hangi yerde?.
olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

3. **nerede:**
Diğer 110
Satır: **22**
Hangi yerde?.
Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

4. **nerede:**
Diğer 110
Satır: **22**
Hangi yerde?.
Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

5. **neredur:**-*dur*
Diğer 115
Satır: **11**
Hangi yerde?.
saña Ḳabāḥatiñ neredur bileyi mişun cübreyi naşul yaparşun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

6. **nerede:**
Diğer 110
Satır: **22**
Hasret, arayış, esef bildirir.
Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

7. **neredesun:**-*sun*
Diğer 110
Satır: **22**
Hasret, arayış, esef bildirir.
Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

8. **neredur:**-*dur*
Diğer 111
Satır: **8**
Hasret, arayış, esef bildirir.
da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyuları da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf neredur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

neresi:
1. **neresidür:**-*dür*
Diğer 115
Satır: **15**
Hangi yer.
bāġçe midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben şorayirum saña cübre sen derşun baġa şerbet Saña şerbet şoran

neşʾe:
1. **neşʾesinden:**-*si, -n, -den*
Diğer 114
Satır: **6**
Gönülde duyulan ve dışa vuran ferahlık hali, üzüntüsü olmamaktan ileri gelen ve kendini çeşitli şekillerde belli eden iç ferahlığı, sevinç, sürur.
Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

neşʾe verdiñ:
1. **neşʾe verdiñ:**-*di, -ñ*
Diğer 106
Satır: **13**

Kelime Tipi: -

İç ferahlığı vermek, sevinç vermek. II Hafif sarhoşluktan dolayı keyif vermek.

Bir başḳa neşʾe verdiñ Şādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

neşʾelen:

1. **neşʾelenir:**-*ir*

Diğer 58

Satır: **5**

Neşeli duruma gelmek, keyiflenmek. II Yediği bir şeyden keyif alınmak.

Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

neşʾeli:

1. **neşʾeli:**

Diğer 23

Satır: **20**

Sevinçli, keyifli, şen, pürneşe.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

neşʾe-pīrā oldu:

1. **neşʾe-pīrā oldu:**-*du*

Kaside 1

Mısra: **213**

Kelime Tipi: -

Neşeyle süslenmek, mutlulukla donanmak.

Baḳ ṣoḥbetim oldu neşʾe-pīrā
Bir ṣoḥbet-i Bayḳara-yı ḫamsi

neşʾesini ḳırmamaḳ:

1. **neşʾesini ḳırmamaḳ:**-*ma, -maḳ*

Diğer 114

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Hevesini kursağında bırakmak anlamına gelen kalıp ifade.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

neşʾe-ver:

1. **neşʾe-verdir:**-*dir*

Muhammes 3

Mısra: **2**

Neşeli.

Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

neşreder:

1. **neşreder:**-*er*

Gazel 4

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Koku yaymak.

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

neşretdigi:

1. **neşretdigi:**-*dig, -i*

Diğer 34

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Koku yaymak.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

neşv ü nemāsına:

1. **neşv ü nemāsına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 46

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Gelişme, büyüme, gelişim.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

netīce:

1. **netīcesinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 37

2. **netīcesinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 37

Satır: **5**

Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faźla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

3. **netīceye:**-*y*, -*e*
Diğer 41
Satır: **11**
Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç.
ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

4. **netīceye:**-*y*, -*e*
Diğer 44
Satır: **1**
Bir gelişme veya teşebbüsün sonunda elde edilen şey, semere.
nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

5. **netīce-i:**-*i*
Diğer 66
Satır: **9**
Bir musiki eserinin son bölümü.
iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teźkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

netur:

1. **netur:**
Diğer 110
Satır: **10**
Nedir, nasıl bir şeydir.
ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

nevʿ:

1. **nevʿinden:**-*i*, -*n*, -*den*
Diğer 4
Satır: **20**
Cins, tür.
ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

2. **nevʿileri:**-*i*, -*ler*, -*i*
Diğer 5
Satır: **8**
Cins, tür.
ve źekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

3. **nevʿi:**-*i*
Diğer 7
Satır: **1**
Cins, tür.
ḳurşaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

4. **nevʿiniñ:**-*i*, -*niñ*
Diğer 7
Satır: **16**
Cins, tür.
Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur ṣāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf źāʾiḳası leźīź nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

5. **nevʿ:**
Diğer 8
Satır: **22**
Cins, tür.
Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

6. **nevʿi:**-*i*
Diğer 9
Satır: **9**
Cins, tür.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

7. **nevʿi:**-*i*
Diğer 16
Satır: **3**
Cins, tür.
Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

8. **nevʿ:**
Diğer 18
Satır: **5**
Cins, tür.
ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı şarar derḥāl āteşler söndürülür ve şuya mümkün mertebe çoḳ

9. **nevʿi:**-*i*
Diğer 18
Satır: **16**
Cins, tür.
Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

10. **nevʿi:**-*i*
Diğer 18
Satır: **17**
Cins, tür.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

11. **nevʿi:**-*i*
Diğer 18
Satır: **18**
Cins, tür.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

12. **nevʿ:**
Diğer 19
Satır: **2**
Cins, tür.
buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

13. **nevʿ:**
Diğer 20
Satır: **2**
Cins, tür.
misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruḫ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

14. **nevʿ:**
Diğer 21
Satır: **11**
Cins, tür.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

15. **nevʿ:**
Diğer 28
Satır: **13**
Cins, tür.
ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

16. **nevʿ-i:**-*i*
Diğer 28
Satır: **15**
Cins, tür.
Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi şaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

17. **nevʿiden:**-*i*, -*den*
Diğer 45
Satır: **1**
Cins, tür.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

18. **nevʿinden:** *-i, -n, -den*
Diğer 45
Satır: **8**
Cins, tür.
oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

19. **nevʿ:**
Diğer 46
Satır: **14**
Cins, tür.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ
neşv ü nemāsına vücūduñ

20. **nevʿine:** *-i, -n, -e*
Diğer 46
Satır: **22**
Cins, tür.
mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

21. **nevʿiniñ:** *-i, -niñ*
Diğer 48
Satır: **19**
Cins, tür.
İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

22. **nevʿindendir:** *-i, -n, -den, -dir*
Diğer 10
Satır: **9**
Sınıf.
nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẓūf maʿānī-i ʿadīdeyi ṣāmildir.

Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

23. **nevʿ:**
Diğer 37
Satır: **4**
Türlü.
İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

24. **nevʿ:**
Diğer 38
Satır: **12**
Türlü.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

25. **nevʿ:**
Diğer 47
Satır: **7**
Çeşit, tür.
yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḫālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

26. **nevʿ:**
Diğer 19
Satır: **2**
Çeşit.
buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

27. **nevʿilerini:** *-i, -ler, -i, -n, -i*
Diğer 52
Satır: **20**
Çeşit.
mışrāʿlarıyla ḫaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

28. **nevʿileriyle:**-*i, -ler, -i, -y, -le*

Diğer 52

Satır: **14**

Çeşit.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.

Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

29. **nevʿi:**-*i*

Diğer 55

Satır: **1**

Çeşit.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır Birisi de sebze ile ḳayġana

30. **nevʿine:**-*i, -n, -e*

Diğer 58

Satır: **1**

Çeşit.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ

üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

31. **nevʿ:**

Diğer 61

Satır: **15**

Çeşit.

ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā

gibi yenildigini de rivāyet ederler.

32. **nevʿi:**-*i*

Diğer 63

Satır: **9**

Çeşit.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı

ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

33. **nevʿ:**

Diğer 99

Satır: **10**

Çeşit.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.

Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

34. **nevʿinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 68

Satır: **4**

Nazım türü.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī

nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

nevā:

1. **nevā-yı:**-*yı*

Diğer 64

Satır: **5**

Ses.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i

teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

2. **nevā:**

Kaside 1

Mısra: **73**

Ses.

Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān

İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

3. **nevāda:**-*da*

Kaside 1

Mısra: **74**

Ses.

Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān

İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

4. **nevālardan:**-*lar, -dan*

Diğer 66

Satır: **7**

Klasik Türk müziğinde bir müzik parçası veya şarkının işleniş biçimi, makam.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze

ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

nevâl-i bī-kerāne:

1. **nevâl-i bī-kerāne:**-*e*

Kaside 1

Mısra: **147**

Kelime Tipi: -

Uçsuz bucaksız talih.

Ġarḳ etdi nevâl-i bī-kerāne
Deryāları abluḳa-yı ḫamsi

nevâl-i deryā:

1. **nevâl-i deryā:**

Kaside 1

Mısra: **149**

Kelime Tipi: -

Denizin ihsanı, bağışı.

Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

nevā-yı cānān:

1. **nevā-yı cānān:**

Kaside 1

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin sesi. II Hamsi balığının hareketleri.

Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

nevā-yı hamsi:

1. **nevā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **224**

Kelime Tipi: -

Hamsinin sesi.

Cūş eyledi mūsīḳār-ı şiʿrim
Her naġmesi bir nevā-yı ḫamsi

nevbet bekledigiñiz:

1. **nevbet bekledigiñiz:**-*dig*, -*iñiz*

Diğer 33

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Sıra beklemek.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde
ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında
nevbet bekledigiñiz olur.

nevʿi:

1. **nevʿileri:**-*ler*, -*i*

Diğer 5

Satır: **6**

Cins, tür.

ve z̧ekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi
bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri
ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **nevʿīden:**-*den*

Diğer 9

Satır: **15**

Nevi ile, çeşitle, cinsle, sınıfla ilgili.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden
olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña
Ṭrabzon'da platiḳa

3. **nevʿī:**

Diğer 15

Satır: **17**

Nevi ile, çeşitle, cinsle, sınıfla ilgili.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi
balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı
ḫurde ḳıyıp darçın

4. **nevʿī:**

Diğer 18

Satır: **15**

Nevi ile, çeşitle, cinsle, sınıfla ilgili.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ
bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur
meselā

5. **nevʿileri:**-*leri*

Diğer 52

Satır: **1**

Çeşit.

Ḫamsiniñ ayıḳlanması ḳılçıġınıñ çıḳarılması ḫamsi
yemekleriniñ nevʿileri isimleri
muz gibi bir fıḳra ḫamsiniñ içli ṭāvası ḳayġanası
ḳızartması ḫaşlaması

6. **nevʿileri:**-*ler, -i*

Diğer 99

Satır: **11**

Çeşit.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

nevīn:

1. **nevīn:**

Kaside 1

Mısra: **221**

Yeni, yepyeni.

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

neyleruḳ:

1. **neyleruḳ:**

Diğer 53

Satır: **17**

Neyleriz, ne yapalım.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

nezāket:

1. **nezāketle:**-*le*

Diğer 100

Satır: **10**

İncelik, naziklik.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

nezāret eder:

1. **nezāret eder:**-*er*

Diğer 34

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Denetlemek, kontrol etmek. II Gözlemlemek.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa nezāret eder.

nezāreti altında:

1. **nezāreti altında:**

Diğer 24

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Manzarası altında olma, yüksek bir yerin altında yer alma.

ṣāhiḳalarınıñ nezāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

nezd:

1. **nezdine:**-*i, -n, -e*

Diğer 20

Satır: **19**

Yan.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayığınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

nezdinde:

1. **nezdinde:**

Diğer 6

Satır: **29**

Yanında, huzurunda, gözetiminde.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüs̲de bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

nice:

1. **nice:**

Diğer 11

Satır: **24**

Çok, pek çok, birçok.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt

2. **nice:**

Diğer 13

Satır: **18**

Çok, pek çok, birçok.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ

ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

3. **nice:**

Muhammes 3

Mısra: **7**

Çok, pek çok, birçok.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī şiḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

4. **nice:**

Diğer 1

Mısra: **22**

Nasıl.

Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ bahşin açalım

nice nice:

1. **nice nice:**

Gazel 3

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Pek çok.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

nice olurtu ḫālumuz:

1. **nice olurtu ḫālumuz:**-*ur, -tu*

Diğer 15

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Halimiz nasıl olurdu.

Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

niçin:

1. **niçin:**

Diğer 1

Mısra: **56**

Neden, niye.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

2. **niçin:**

Diğer 97

Satır: **16**

Neden, niye.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki şovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

3. **niçin:**

Diğer 110

Satır: **20**

Neden, niye.

Ḫaçan baḳdu şūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

nidā ederler:

1. **nidā ederler:**-*er, -ler*

Diğer 14

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Bağırmak.

ḫamsi balıġı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin şamur bada ṭaraşa ey lefte ḳarun aḫñı

nidā-yı ḫamsi:

1. **nidā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

Hamsi sesi. II Hamsinin çıktığının haberi.

Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

nigāh:

1. **nigāh-ı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **3**

Bakış, bakma.

Bir nigāh-ı ilṭifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

Nihād:

1. **nihād:**

Diğer 105

Satır: **2**

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Uşaḳlar

Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

Nihād Beg Efendi:

1. **Nihād Beg Efendi:**

Diğer 104

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

Żiyāfet

Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber

Nihād Beg'iñ:

1. **Nihād Beg'iñ:**-*iñ*

Diğer 106

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da deniz ticaretiyle uğraşan Hasan Efendi'nin oğludur. Çeşitli memurluklarda görev yapmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra gazete ve dergilerde yayınlanan manzumeleri ve Fransızcadan çevirdiği parçalarla edebiyat aleminde tanınmaya başlamıştır. Siyasi ve sosyal olayları, gördüğü yanlışları ince ve güçlü bir zeka süzgecinden geçirerek hicvetmiştir. Cumhuriyet devrinde yapılan dil devrimine karşı çıkmış, dilcilerin yanlışlarını ince esprilerle Ağaç Kasidesi adlı manzum eserinde tehzil etmiştir. Halil Nihad Bey soyadı kanunuyla Boztepe soyadını almıştır.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den

bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

nihān olur:

1. **nihān olur:**-*ur*

Diğer 58

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Görünmez olmak. II Her mevsim görülmemek.

Çünkü ekser olur nihān mübārek

Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

nihāyet:

1. **nihāyetlerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 18

Satır: **20**

Son.

deñizlerde mevcūddur.

Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

2. **nihāyetine:**-*i, -n, -e*

Diğer 19

Satır: **15**

Son.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden şoñra oralarda

Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

3. **nihāyetine:**-*i, -n, -e*

Diğer 98

Satır: **5**

Son.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ

için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

4. **nihāyet:**
Diğer 41
Satır: **1**
Sonunda, en sonunda.
nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır
bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere
milyarlarca balıḳ sürfeleri

5. **nihāyet:**
Diğer 100
Satır: **19**
Sonunda, en sonunda.
Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini
ḫamsileri ḳorumaḳ için

6. **nihāyet:**
Diğer 114
Satır: **11**
Sonunda, en sonunda.
Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.
C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ
çapaladuñ

niʿmet:
1. **niʿmet-i:**-*i*
Diğer 16
Satır: **23**
Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

2. **niʿmet:**
Diğer 44
Satır: **1**
Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek.
nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

3. **niʿmete:**-*e*
Kaside 1
Mısra: **95**
Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek.
Biñ niʿmete eylemiş teḳābül
Bir loḳma-i mūʿtenā-yı ḫamsi

4. **niʿmet-i:**-*i*
Kaside 2
Mısra: **23**
Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek.
Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

5. **niʿmeti:**-*i*
Muhammes 3
Mısra: **11**
Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek.
Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

niʿmet-çeş-i hān-ı lüṭfu:
1. **niʿmet-çeş-i ḫān-ı lüṭfu:**-*u*
Kaside 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Cömertlik sofrasının nimetlerini tadan.
Niʿmet-çeş-i ḫān-ı lüṭfu aġyār
Ben sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi

niʿmet-i hamsiden:
1. **niʿmet-i ḫamsiden:**-*den*
Diğer 47
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Hamsi yiyeceği. II Hamsinin bahşettiği lütuf.
buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

niʿmetlen:
1. **niʿmetlenmek:**-*mek*
Diğer 33

Satır: **7**

Nimetinden faydalanmak, istifade etmek.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

2. **niʿmetlenirler.:**-*ir, -ler*

Diğer 41

Satır: **5**

Nimetinden faydalanmak, istifade etmek.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

3. **niʿmetlenir:**-*ir*

Diğer 50

Satır: **15**

Nimetinden faydalanmak, istifade etmek.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

4. **niʿmetlenir:**-*ir*

Gazel 2

Mısra: **21**

Nimetinden faydalanmak, istifade etmek.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

niʿmet-medār:

1. **niʿmet-medār:**

Diğer 13

Satır: **6**

Mutluluk sebebi.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

2. **niʿmet-medārına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 13

Satır: **5**

Mutluluk sebebi.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

ninni:

1. **ninniler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **16**

Çocukların uyumasına yardımcı olmak için söylenen türkü. II Dalgaların ninni gibi olan sesi.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

nīsān:

1. **nīsān:**

Diğer 6

Satır: **6**

Yılın dördüncü ayı.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

2. **nīsāna:**-*a*

Diğer 16

Satır: **16**

Yılın dördüncü ayı.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

3. **nīşān:**

Diğer 19

Satır: **7**

Yılın dördüncü ayı.

Mart ve nīşān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

4. **nīsāndan:**-*dan*

Diğer 20

Satır: **6**

Yılın dördüncü ayı.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.

Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

5. **nīsāna:**-*a*
Diğer 22
Satır: **10**
Yılın dördüncü ayı.
çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

6. **nīsān:**
Diğer 98
Satır: **5**
Yılın dördüncü ayı.
Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

7. **nīsān:**
Diğer 103
Satır: **3**
Yılın dördüncü ayı.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥi̱s ile ʿalāḳa-dār

8. **nisān:**
Diğer 103
Satır: **18**
Yılın dördüncü ayı.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup ṣunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥs̱i lazımsa

9. **nīsānıñ:**-*ıñ*
Diğer 103
Satır: **7**
Yılın dördüncü ayı.
Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

nisbet:
1. **nisbetinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 7
Satır: **7**
Oran.
bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

2. **nisbeti:**-*i*
Diğer 30
Satır: **21**
Oran.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

3. **nisbetinde:**-*i, -n, -de*
Diğer 30
Satır: **17**
Oran.
nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

nisbeten:
1. **nisbeten:**
Diğer 6
Satır: **2**
Oldukça, bir dereceye kadar.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

2. **nisbeten:**
Diğer 98
Satır: **22**
Oldukça, bir dereceye kadar.
kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Faẕla yaġlı
olmadıġından haẕmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḥlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

nisbetle:

1. **nisbetle:**

Diğer 3

Satır: **5**

Göre, nazaran.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **nisbetle:**

Diğer 8

Satır: **3**

Göre, nazaran.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

nişāne:

1. **nişāneler:**-*ler*

Diğer 22

Satır: **11**

Bir şeyin ortaya çıktığını gösteren belirtiler, işaretler.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli marṭı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

2. **nişāneleri:**-*ler, -i*

Diğer 22

Satır: **1**

Bir şeyin ortaya çıktığını gösteren belirtiler, işaretler.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayıġı yedek

3. **nişāneler:**-*ler*

Diğer 26

Satır: **15**

Bir şeyin ortaya çıktığını gösteren belirtiler, işaretler.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

4. **nişānelerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 29

Satır: **21**

Bir şeyin varlığını belli eden işaret, alamet, belirti.

ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

5. **nişāneler:**-*ler*

Diğer 8

Satır: **18**

Eser, iz, belirti.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

6. **nişāneler:**-*ler*

Diğer 34

Satır: **25**

Eser, iz, belirti.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

nişānlı:

1. **nişānlı:**

Kaside 1

Mısra: **153**

Nişanlanmış olan kimse.

Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

nitekim:

1. **nitekim:**

Diğer 11

Satır: **21**

Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakikaten, nasıl ki, olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

niyet:

1. **niyetle:**-*le*

Diğer 53

Satır: **8**

Bir şeyi önceden zihinde tasarlama, maksat. II İstek.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

2. **niyetle:**-*le*

Muhammes 2

Mısra: **49**

Bir şeyi önceden zihinde tasarlama, maksat. II İstek.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

nokṣān:

1. **noḳṣān:**

Diğer 12

Satır: **16**

Eksiklik, kusur.

gibi baḫṣ-i ġāmıżda artıḳ derece-i ṣaḳḳ-ı ṣefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

nokṭa:

1. **noḳṭası:**-*sı*

Diğer 6

Satır: **28**

Bir konuda önemli taraf, husus.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḫaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi içiñ Ḫariciyye Vekāletini

2. **noḳṭalardan:**-*lar, -dan*

Diğer 99

Satır: **16**

Konu, konu ile ilgili önemli bölüm.

ḳılçıġından tel ḳadāʿifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu şırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

n'ola:

1. **n'ola:**

Gazel 1

Mısra: **1**

Çok mu, şaşılır mı anlamına gelen söz.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

2. **n'ola:**

Gazel 3

Satır: **23**

Ne olur, ne çıkar ki anlamına gelen söz.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

Norveç Deñizlerinden:

1. **Norveç Deñizlerinden:**-*n, -den*

Diğer 97

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Kuzey Atlas Okyanusu, Grönland Denizi ve Norveç arasında kalan deniz.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

Norveç hamsisi:

1. **Norveç ḫamsisi:**

Diğer 42

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Norveç denizlerinden çıkarılıp hazırlanan hamsi balığı, ançüez.

senede biñlerce kilo İtalya ḫattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

Norveç sularından:

1. **Norveç sularından:**-*n, -dan*

Diğer 40

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Norveç Denizi.

Norveç sularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri

velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

2. **Norveç şularından:**-*n, -dan*
Diğer 40
Satır: **12**
Kelime Tipi: **-**
Norveç Denizi.
Ḫamsi balığınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç şularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

Norveç'iñ cenūb şularından:

1. **Norveç'iñ cenūb şularından:**-*n, -dan*
Diğer 40
Satır: **17**
Kelime Tipi: **-**
Norveç Denizi'nin güneyi.
şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir.
Ora ḫalḳından otuz

Norveçliler:

1. **Norveçlileriñdir.:**-*iñ, -dir*
Diğer 40
Satır: **18**
Norveç balıḳçıları.
şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir.
Ora ḫalḳından otuz

not:

1. **noṭ.:**
Diğer 5
Satır: **10**
Dipnot, haşiye.
ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalığı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

noṭ etmiş:

1. **noṭ etmiş:**-*miş*
Diğer 6
Satır: **30**
Kelime Tipi: **Deyim**
Not olarak yazmak, kaydetmek.
Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ etmiş olmasıdır.

numero:

1. **numerolu:**-*lu*
Diğer 45
Satır: **4**
Numara. Rakamla ifade edilen çeşitli kullanılışlarda kısaltma yoluyla tamladığı nesne veya kimse yerine kullanılır.
ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

2. **numero:**
Diğer 105
Satır: **7**
Sayı, nüsha.
Āyīne numero 8 1337 1921
Ḳaradeñiz Ḳanṭosu

3. **numero:**
Diğer 105
Satır: **22**
Sayı, nüsha.
Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

4. **numero:**
Diğer 106
Satır: **14**
Sayı, nüsha.
Bir başḳa neşʾe verdiñ Ṣādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

numūne:

1. **numūne:**
Diğer 106
Satır: **15**
Örnek.
Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

2. **numūne:**
Diğer 152

Satır: **2**

Örnek.

Ḳaradeñiz Ḳanṭosu
Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne

numūne vermekdedir:

1. **numūne vermekdedir:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 47

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Nitelikleri hakkında bir fikir vermek üzere bir bütünden örnek vermek. II Şiirden örnek olarak bir parça vermek.

mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

numūne-nümā:

1. **numūne-nümā-yı:**-*yı*

Diğer 66

Satır: **2**

Bir şeyin bir örneğini gösteren.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile
gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

nūr:

1. **nūra:**-*a*

Diğer 23

Satır: **4**

Gözle görülür aydınlık, ışık, ziya. II Pul.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

nūr-ā-nūr:

1. **nūr-ā-nūr:**

Diğer 28

Satır: **1**

Nur ile dolu, baştan aşağı nur. II Işık dolu, fazla parıltılı.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

nūr-ı baṣar:

1. **nūr-ı baṣar:**

Müseddes 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Göz bebeği. II Çok sevilen önem verilen şey.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

nūş eyleyenler:

1. **nūş eyleyenler:**-*y, -en, -ler*

Diğer 61

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

İçmek.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

2. **nūş eyleyenler:**-*y, -en, -ler*

Muhammes 2

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -

İçmek.

Miʿde için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

3. **nūş eyleyenler:**-*y, -en, -ler*

Diğer 51

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

İçmek.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

nuṭḳ:

1. **nuṭḳu:**-*u*

Diğer 104

Satır: **22**

Söz, kelam.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen ṣāʿir ḳażā-zede Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

2. **nuṭḳuyla:**-*u, -y, -la*

Diğer 108

Satır: **21**

Söz, kelam.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit ṣāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

nücūm:

1. **nücūm:**
   Diğer 26
   Satır: **16**
   Yıldızlar.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

nüfūs:

1. **nüfūsu:**-*u*
   Diğer 40
   Satır: **8**
   Belli bir bölge, şehir veya memlekette yaşayanların tamamı.
ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

2. **nüfūs:**
   Diğer 45
   Satır: **19**
   Belli bir bölge, şehir veya memlekette yaşayanların tamamı.
nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fiḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

3. **nüfūsu:**-*u*
   Diğer 45
   Satır: **9**
   Belli bir bölge, şehir veya memlekette yaşayanların tamamı.
Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

4. **nüfūsu:**-*u*
   Diğer 99
   Satır: **8**
   Belli bir bölge, şehir veya memlekette yaşayanların tamamı.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

5. **nüfūsa:**-*a*
   Diğer 40
   Satır: **8**
   Kişi.
ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

6. **nüfūsa:**-*a*
   Diğer 45
   Satır: **15**
   Kişi.
senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

7. **nüfūsu:**-*u*
   Diğer 45
   Satır: **11**
   Kişi.
ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḫtivā etmiş olur.

8. **nüfūsu:**-*u*
   Diğer 45
   Satır: **12**
   Kişi.
ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḫtivā etmiş olur.

9. **nüfūsu:**-*u*
   Diğer 45
   Satır: **14**
   Kişi.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu
1041172000 ʿaded ḥamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa
ṭutan 29360 ʿaded ve bir

nüfūsça:

1. **nüfūsça:**
    Diğer 46
    Satır: **16**
    Nüfus olarak.

ḳuvvetlenmesine ḥidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḥalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḥāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḥamsi ziyādece

nüfūz-ı naẓara:

1. **nüfūẕ-ı naẓara:**-*a*
    Diğer 8
    Satır: **2**
    Kelime Tipi: -
    Keskin görüş.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

nükte:

1. **nüktelerle:**-*ler, -le*
    Kaside 1
    Mısra: **235**
    İnce bir anlam taşıyan, zeka eseri olduğu için hoşa giden zarif ve düşündürücü söz, espri.

Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle
Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḥamsi

nükte-dān:

1. **nükte-dān:**
    Muhammes 2
    Mısra: **6**
    Nükteli söz söyleyen, nükte yapmakta mahir olan kimse, nükteci.

Ḳaplamış baḥr u beri şīt u şadāsı ḥamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

nümāyān oldukça:

1. **nümāyān olduḳça:**-*duḳça*
    Kaside 1
    Mısra: **107**
    Kelime Tipi: -
    Görünmek.

Olduḳça ʿalev-feşān nümāyān
Nār-ı şikem iştihā-yı ḥamsi

nüsha

1. **nüsḫası:**-*sı*
    Diğer 16
    Satır: **1**
    Dergi, gazete vb. süreli yayınların her bir sayısı.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥsederken ḥamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

2. **nüsḫası:**-*sı*
    Diğer 97
    Satır: **20**
    Dergi, gazete vb. süreli yayınların her bir sayısı.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

3. **nüsḫası:**-*sı*
    Diğer 102
    Satır: **27**
    Dergi, gazete vb. süreli yayınların her bir sayısı.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya Şāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

4. **nüsḫasınıñ:**-*sı, -nıñ*
    Diğer 103
    Satır: **4**
    Dergi, gazete vb. süreli yayınların her bir sayısı.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

5. **nüsḫasınıñ:**-*sı, -nıñ*
    Diğer 103
    Satır: **4**
    Dergi, gazete vb. süreli yayınların her bir sayısı.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān

nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

O

o:

1. **onu:**-*n, -u*
   Diğer 3
   Satır: **7**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
bahşederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar şanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **onuñ:**-*nuñ*
   Diğer 3
   Satır: **17**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden
bahşolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

3. **oña:**-*ñ, -a*
   Diğer 6
   Satır: **3**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

4. **o:**
   Diğer 7
   Satır: **12**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

5. **onda:**-*n, -da*
   Diğer 7
   Satır: **9**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
onda havā bulunmadıġındandır.
Ḫamsiniñ cānı ṣıcaḳ ḳırmızı ḳanı ṣovuḳdur

6. **oña:**-*ñ, -a*
   Diğer 9
   Satır: **22**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

7. **onu:**-*n, -u*
   Diğer 11
   Satır: **22**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
üzere ṣāḥib-i Menāẕırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḥi onu mübīndir

8. **onuñ:**-*nuñ*
   Diğer 13
   Satır: **5**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

9. **onu:**-*n, -u*
   Diğer 23
   Satır: **2**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẕarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

10. **oña:**-*ñ, -a*
   Diğer 25
   Satır: **1**
   Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.
manẕarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfiñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

11. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 26

Satır: **22**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayığımızdaki ağı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

12. **onu:**-*n, -u*

Diğer 26

Satır: **20**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı
arayalım. Ḫareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ
lāzım

13. **o:**

Diğer 27

Satır: **12**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayığımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya
yalıya doġru

14. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 27

Satır: **25**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı
meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

15. **o:**

Diğer 28

Satır: **13**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı
gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

16. **onu:**-*n, -u*

Diğer 28

Satır: **17**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayığımızı
doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde
ġazla yanar tenekeden

17. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 30

Satır: **14**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi
miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ
üstüñde

18. **onu:**-*n, -u*

Diğer 32

Satır: **5**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsiniñ çıḳdıġını duyanlar onu müjdelercesine
birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan
ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

19. **onu:**-*n, -u*

Diğer 32

Satır: **21**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile
yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

20. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 33

Satır: **7**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

21. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 33

Satır: **16**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var
denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ
çıḳdıġı günler hele

22. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 34

Satır: **22**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

23. **onu:**-*n, -u*

Diğer 34

Satır: **3**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

24. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 35

Satır: **13**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

25. **o:**

Diğer 37

Satır: **15**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

26. **o:**

Diğer 37

Satır: **15**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

27. **ondan:**-*n, -dan*

Diğer 41

Satır: **5**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

28. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 41

Satır: **12**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla riṅa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

29. **onu:**-*n, -u*

Diğer 42

Satır: **7**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

30. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 42

Satır: **25**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

31. **onu:**-*n, -u*

Diğer 50

Satır: **14**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

32. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 51

Satır: **17**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

33. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 52

Satır: **5**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṯleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ def῾a onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭa῾āmiyātına dā᾽irdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

34. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 53

Satır: **8**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şey᾽ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭa῾āmını veriyor

35. **o:**

Diğer 56

Satır: **8**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

῾ādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç def῾a degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

36. **onu:**-*n, -u*

Diğer 56

Satır: **22**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

37. **onu:**-*n, -u*

Diğer 64

Satır: **17**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṣoñra bi᾽ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedī῾ī işlerde feyż-i ṭabī῾at onu
ḫüsrān-ı ṣan῾atla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḫāl-i seferīde deñizlerde melā῾ib-i

38. **onu:**-*n, -u*

Diğer 66

Satır: **9**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

iḥrāz-ı maḳam eder ve dā᾽imā onu teẕkār eden ῾ilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle ṣevḳ-ā-ṣevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

39. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 66

Satır: **5**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ῾āṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

40. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 66

Satır: **7**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥṣi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dā᾽imā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

41. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 67

Satır: **9**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ῾ādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳi῾ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif ṣā῾irler ṭarafından

42. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 67

Satır: **13**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

hep birer timṣāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẕūmātı da oña yaḳın bir şekil ῾arż
eder o ḳadar ki Ṣā῾ir Zīver Efendi'niñ manẕūmesinden ba῾ż beytler oḳuyup

43. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 67

Satır: **12**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri
ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Me s̱elā ʿaynı
edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

44. **ondan:**-*n, -dan*

Diğer 68

Satır: **23**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ
aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḫs̱eder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi
vefātını müteʿāḳib 1301

45. **ondandır:**-*n, -dan, -dır*

Diğer 68

Satır: **9**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar
ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

46. **onu:**-*n, -u*

Diğer 99

Satır: **2**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için
miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir
maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

47. **o:**

Diğer 107

Satır: **8**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi
kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi
oynamaya İḥsān

48. **o:**

Diğer 108

Satır: **2**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam
biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi
ṣordi İḥsān

49. **odur:**-*dur*

Diğer 108

Satır: **9**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi
yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli
gemici uşaġu bu balıġuñ

50. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 108

Satır: **1**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam
biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi
ṣordi İḥsān

51. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 108

Satır: **1**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam
biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi
ṣordi İḥsān

52. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 108

Satır: **9**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi
yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli
gemici uşaġu bu balıġuñ

53. **o:**

Diğer 110

Satır: **12**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş.
Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu
paluġu Ben da

54. **o:**

Diğer 110

Satır: **13**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

55. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 110

Satır: **14**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

56. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 110

Satır: **9**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

57. **o:**

Diğer 113

Satır: **18**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

58. **o:**

Diğer 113

Satır: **19**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

59. **oña:**-*ñ, -a*

Diğer 113

Satır: **10**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

60. **onuñ:**-*nuñ*

Diğer 113

Satır: **14**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

61. **o:**

Diğer 114

Satır: **7**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

62. **o:**

Kaside 1

Mısra: **7**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

63. **oña:**-*ñ, -a*

Kaside 1

Mısra: **176**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḫamsi

64. **ondan:**-*n, -dan*

Kaside 1

Mısra: **89**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi
Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

65. **onu:**-*n, -u*

Kaside 1

Mısra: **199**

Teklik üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

66. **o:**

Diğer 1

Mısra: **8**

İşaret sıfatı.

Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

67. **o:**

Diğer 1

Mısra: **44**

İşaret sıfatı.

Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

68. **o:**

Diğer 1

Mısra: **52**

İşaret sıfatı.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

69. **o:**

Diğer 1

Mısra: **87**

İşaret sıfatı.

Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

70. **o:**

Diğer 2

Mısra: **20**

İşaret sıfatı.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

71. **o:**

Diğer 3

Satır: **15**

İşaret sıfatı.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ
ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

72. **o:**

Diğer 6

Satır: **28**

İşaret sıfatı.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen
yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ
refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

73. **o:**

Diğer 7

Satır: **24**

İşaret sıfatı.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o
zamānıñ ḫamsisi

74. **o:**

Diğer 8

Satır: **4**

İşaret sıfatı.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ
sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı
me̲seli ḍarb

75. **o:**

Diğer 13

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib
olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı
vecībe-i z̲immet ʿaddolunur

76. **o:**

Diğer 13

Satır: **14**

İşaret sıfatı.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥ̲setmekdedir.
1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı
mebāḥi̲sinde o e̲sere gitmekdedir. Meşhūr

77. **o:**

Diğer 15

Satır: **11**

İşaret sıfatı.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

78. **o:**

Diğer 17

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

79. **o:**

Diğer 19

Satır: **23**

İşaret sıfatı.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

80. **o:**

Diğer 21

Satır: **10**

İşaret sıfatı.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

81. **o:**

Diğer 23

Satır: **19**

İşaret sıfatı.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feṣafeṣ-i mevcātdan
başḳa reṣḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neṣʾeli seslerimiz bozuyor.

82. **o:**

Diğer 28

Satır: **9**

İşaret sıfatı.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

83. **o:**

Diğer 33

Satır: **11**

İşaret sıfatı.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

84. **o:**

Diğer 33

Satır: **23**

İşaret sıfatı.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

85. **o:**

Diğer 36

Satır: **19**

İşaret sıfatı.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

86. **o:**

Diğer 38

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

87. **o:**

Diğer 42

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi
yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

88. **o:**

Diğer 43

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār
olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden
ziyāde dāḫilī istihlākı

89. **o:**

Diğer 47

Satır: **24**

İşaret sıfatı.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca
çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

90. **o:**

Diğer 48

Satır: **10**

İşaret sıfatı.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla
birlikde yenilince o ḳadar ṣu

91. **o:**

Diğer 53

Satır: **17**

İşaret sıfatı.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o
çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

92. **o:**

Diğer 53

Satır: **17**

İşaret sıfatı.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o
çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

93. **o:**

Diğer 59

Satır: **16**

İşaret sıfatı.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

94. **o:**

Diğer 59

Satır: **16**

İşaret sıfatı.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

95. **o:**

Diğer 67

Satır: **14**

İşaret sıfatı.

hep birer tims̱āl olduġu gibi Ṭrabzon’uñ ḫamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi’niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

96. **o:**

Diğer 100

Satır: **3**

İşaret sıfatı.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā
ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi’ṣ-ṣavāb deyip
geçmelidir.

97. **o:**

Diğer 101

Satır: **3**

İşaret sıfatı.

Yoook demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve
inşāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

98. **o:**

Diğer 106

Satır: **21**

İşaret sıfatı.

doġrusiydi amma bir cün evvelki dehşetli lodosuñ
ḥükmü bāḳiydi O

99. **o:**

Diğer 108

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

ṭā-ḫū naşıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naşıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi şordi İḥsān

100. **o:**

Diğer 110

Satır: **16**

İşaret sıfatı.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

101. **o:**

Diğer 111

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

102. **o:**

Kaside 1

Mısra: **177**

İşaret sıfatı.

Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

103. **olur:**-*lur*

Kaside 1

Mısra: **186**

Vasfını taşımak.

Ṣādān görünür revān-ı Cemşīd
İskender olur gedā-yı ḫamsi

104. **onları:**-*n, -lar, -ı*

Diğer 101

Satır: **5**

Çokluk üçüncü kişiyi karşılayan söz.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

o cihetle:

1. **o cihetle:**-*le*

Diğer 3

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

O sebeple, o vesile ile.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḫşe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

ocak:

1. **ocaḳdaki:**-*da, -ki*

Muhammes 1

Mısra: **19**

Ateş yakılan yer.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

ocakbaşı:

1. **ocaḳbaşında:**-*n, -da*

Diğer 56

Satır: **23**

Ateş yanan yerin çevresi.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

odun:

1. **odun:**

Diğer 33

Satır: **17**

Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

Of:

1. **Of:**

Diğer 6

Satır: **7**

Trabzon şehrinde bulunan bir ilçe.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

2. **Of'da:**-*da*

Diğer 68

Satır: **7**

Trabzon şehrinde bulunan bir ilçe.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Of'da
ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz
mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

oğlan:

1. **oğlan:**

Diğer 105

Satır: **2**

Yetişkin erkek, delikanlı.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād
oğlan yine aldi yürüdi.

oğul:

1. **oğlunuñ:**-*u, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **13**

Cinsiyeti erkek olan evlat.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni
büyük babamuñ oğlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd
hemşīresinuñ yengesinuñ

ok gibi çekdi:

1. **oḳ gibi çekdi:**-*di*

Kaside 1

Mısra: **141**

Kelime Tipi: **-**

Oku çekermişçesine kendine doğru çekip bırakmak.

Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

okka:

1. **oḳḳası:**-*sı*

Diğer 6

Satır: **10**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Ḫamsi vurdu ḳaraya
Oḳḳası beş paraya

2. **oḳḳa:**

Diğer 16

Satır: **18**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını
muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra
yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

3. **oḳḳa:**

Diğer 29

Satır: **1**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu
kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir
şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

4. **oḳḳa:**

Diğer 29

Satır: **10**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa
bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç
biñ oḳḳa

5. **oḳḳa:**

Diğer 29

Satır: **12**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ
2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız
vaṣaṭī olaraḳ

6. **oḳḳa:**

Diğer 29

Satır: **13**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı
tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

7. **oḳḳa:**

Diğer 30

Satır: **13**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

8. **oḳḳa:**

Diğer 32

Satır: **21**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

9. **oḳḳa:**

Diğer 32

Satır: **21**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

10. **oḳḳadır:**-*dır*

Diğer 33

Satır: **5**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

11. **oḳḳa:**

Diğer 34

Satır: **6**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

12. **oḳḳası:**-*sı*

Diğer 34

Satır: **7**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

13. **oḳḳaya:**-*y*, -*a*

Diğer 34

Satır: **6**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

14. **oḳḳa:**

Diğer 38

Satır: **21**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri 15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

15. **oḳḳa:**

Diğer 40

Satır: **6**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti Ṭrabzonlularıñ teşebbüs̱ ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

16. **oḳḳa:**

Diğer 41

Satır: **23**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

17. **oḳḳası:**-*sı*

Diğer 44

Satır: **21**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

18. **oḳḳa:**

Diğer 45

Satır: **2**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

19. **oḳḳa:**

Diğer 45

Satır: **5**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

20. **oḳḳa:**

Diğer 45

Satır: **7**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

21. **oḳḳa:**

Diğer 45

Satır: **14**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

22. **oḳḳaya:**-*y*, -*a*

Diğer 45

Satır: **15**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

23. **oḳḳa:**

Diğer 60

Satır: **2**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

24. **oḳḳa:**

Diğer 60

Satır: **2**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

25. **oḳḳa:**

Diğer 98

Satır: **24**

1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

26. **oḳḳada:**-*da*
Diğer 44
Satır: **21**
Bir şeyin bir okkalık ölçüsü.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

27. **oḳḳanıñ:**-*nıñ*
Diğer 45
Satır: **1**
Bir şeyin bir okkalık ölçüsü.
ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḥteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

okka gelsin diye:

1. **oḳḳa gelsin diye:**-*sin*
Diğer 42
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Ağırlığının artması için.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

oklava-yı hamsi:

1. **oklava-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **38**
Kelime Tipi: -
Hamsinin oklava işlevi gören kılçığı.
Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

okşa:

1. **oḳşayan:**-*y, -an*
Diğer 25
Satır: **16**
Hafifçe dokunmak.
Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprаḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

oku:

1. **oḳunagelmişdir:**-*n, -a, -gel, -miş, -dir*
Diğer 12
Satır: **10**
Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.
küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen fetḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi z̲āten otuzu gösterdiginden

2. **oḳudum.:**-*du, -m*
Diğer 101
Satır: **13**
Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.
oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḫavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

3. **oḳumuşsuñuzdur.:**-*muş, -suñuz, -dur*
Diğer 103
Satır: **21**
Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.
elbette oḳumuşsuñuzdur.

4. **oḳuduñ:**-*du, -ñ*
Diğer 114
Satır: **19**
Bir konuyu öğrenmek için yazılı şeyler üzerinde çalışmak.
Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efendim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

5. **oḳumamişsun:**-*ma, -miş, -sun*
Diğer 114
Satır: **23**
Bir konuyu öğrenmek için yazılı şeyler üzerinde çalışmak.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamışsun citāb

okun:

1. **oḳunmuşdur:**-*muş, -dur*

Diğer 108

Satır: **23**

Seslendirilmek, yüksek sesle kıraat edilmek.

manẓūme oḳunmuşdur

okuyup yazma bilmeyenleriñ:

1. **oḳuyup yazma bilmeyenleriñ:**-*me, -y, -en, -ler, -iñ*

Diğer 67

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Okur yazar olmak.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.

Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de:

1. **Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de:**-*de*

Diğer 42

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Atlas Okyanusu.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel

ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doğrusu gemileri vardır bunlar

Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi:

2. **Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi:**-*y, -i*

Diğer 40

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Atlas Okyanusu.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doğru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden

şoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan şarḳa doğru gider

ol:

1. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 3

Satır: **9**

Şeklinde olmak, aynı konumu paylaşmak.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer

yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **olmasa:**-*ma, -sa*

Diğer 3

Satır: **20**

Dokunmak, faydası olmak.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara

olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

3. **olduḳça:**-*duḳ, -ça*

Diğer 4

Satır: **12**

Epey, bir hayli.

baʿżı maṭbuʿāt müntericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.

Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

4. **ol:**

Diğer 7

Satır: **22**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

5. **ol:**

Diğer 14

Satır: **16**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

ġayri ḫurde māhīniñ faẓalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip

ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż' etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

6. **ol:**

Diğer 20

Satır: **12**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla

tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

7. **ol:**

Diğer 50

Satır: **21**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

8. **ol:**

Diğer 56

Satır: **25**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

9. **ol:**

Diğer 108

Satır: **11**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

10. **ol:**

Diğer 113

Satır: **21**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Ol sebebden göremedum oni Ḳuşūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba ṣayı 373 1926

11. **ol:**

Gazel 1

Mısra: **20**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

12. **ol:**

Gazel 2

Mısra: **8**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Ḫamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

13. **ol:**

Gazel 2

Mısra: **16**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder
Ḫamsiniñ müştāḳı ol dem külfet-i ḫān istemez

14. **ol:**

Gazel 5

Mısra: **9**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

15. **ol:**

Muhammes 1

Mısra: **31**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

16. **ol:**

Muhammes 2

Mısra: **25**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

17. **ol:**

Muhammes 2

Mısra: **42**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

18. **ol:**

Muhammes 2

Mısra: **45**

O işaret sıfatı, "o"nun eski şekli.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

19. **olur:**-*ur*

Diğer 9

Satır: **1**

Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

olur bu ṣırada kendisi de fırār eder faḳaṭ bıraḳdığı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

20. **olacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 3

Satır: **10**

Meydana gelmek, vuku bulmak.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balığı ḳadar

21. **olur.:**-*ur*

Diğer 22

Satır: **14**

Meydana gelmek, vuku bulmak.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

22. **olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*

Diğer 10

Satır: **4**

Bir şeye sahip olmak.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṯbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

23. **olsun:**-*sun*

Diğer 9

Satır: **15**

Bile, dahi.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

24. **olsun:**-*sun*

Diğer 48

Satır: **23**

Bile, dahi.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

25. **olsun:**-*sun*

Diğer 63

Satır: **16**

Bile, dahi.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḫayvān üzerinde maḫalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

26. **olur:**-*ur*

Diğer 7

Satır: **8**

Gerçekleşmek veya yapılmak.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

27. **olup:**-*up*

Diğer 19

Satır: **15**

Gerçekleşmek veya yapılmak.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

28. **oluyor:**-*u, -yor*

Diğer 28

Satır: **20**

Gerçekleşmek veya yapılmak.

maʿmūl büyük fitilli ṣīṣesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

29. **olursa:**-*ur, -sa*

Diğer 63

Satır: **16**

Gerçekleşmek veya yapılmak.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḫayvān üzerinde maḫalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

30. **oluşumuzdan:**-*uş, -umuz, -dan*

Diğer 3

Satır: **10**

Vasfını taşımak.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balığı ḳadar

31. **olmakla:**-*mak, -la*
Diğer 4
Satır: **4**
Vasfını taşımak.
ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

32. **olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*
Diğer 8
Satır: **5**
Vasfını taşımak.
edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de fażla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

33. **olmadığına:**-*ma, -dıġ, -ı, -n, -a*
Diğer 8
Satır: **16**
Vasfını taşımak.
uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naşıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

34. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 9
Satır: **15**
Vasfını taşımak.
boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

35. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 12
Satır: **9**
Vasfını taşımak.
küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

36. **olmaḳlığı:**-*maḳ, -lıġ, -ı*
Diğer 12
Satır: **16**
Vasfını taşımak.
gibi baḫs-i ġāmıżda artıḳ derece-i ṣaḳḳ-ı şefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlığı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

37. **olur.:**-*ur*
Diğer 15
Satır: **22**
Vasfını taşımak.
dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

38. **olan:**-*an*
Diğer 17
Satır: **23**
Vasfını taşımak.
genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

39. **olup:**-*up*
Diğer 17
Satır: **21**
Vasfını taşımak.
ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarığı çoḳ

40. **olan:**-*an*
Diğer 18
Satır: **18**
Vasfını taşımak.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

41. **olan:**-*an*

Diğer 35

Satır: **14**

Vasfını taşımak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāşılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

42. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 35

Satır: **13**

Vasfını taşımak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāşılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

43. **olmasınıñ:**-*ma, -sı, -nıñ*

Diğer 35

Satır: **17**

Vasfını taşımak.

göre degişir ṭoprāġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

44. **olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*

Diğer 36

Satır: **2**

Vasfını taşımak.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

45. **olunca:**-*unca*

Diğer 37

Satır: **4**

Vasfını taşımak.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

46. **olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 42

Satır: **19**

Vasfını taşımak.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

47. **olan:**-*an*

Diğer 43

Satır: **15**

Vasfını taşımak.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

48. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 45

Satır: **11**

Vasfını taşımak.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḫtivā etmiş olur.

49. **olunca:**-*unca*

Diğer 45

Satır: **1**

Vasfını taşımak.

ḫamsi ʿadedi 200'ü bulur. Hepsi ince nevʿiden olunca oḳḳanıñ muḫteviyyātı
350'den 400 baliġa ḳadar çıḳabilir bir oḳḳa ḫamsi ayıḳlanınca başı

50. **olan:**-*an*

Diğer 46

Satır: **8**

Vasfını taşımak.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ haẓmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde haẓımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

51. **olanlar:**-*an, -lar*

Diğer 46

Satır: **8**

Vasfını taşımak.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẕla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

52. **olduġundan:**-*duġ, -u, -n, -dan*
Diğer 46
Satır: **21**
Vasfını taşımak.
mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

53. **olmadığı:**-*ma, -dıġ, -ı*
Diğer 46
Satır: **9**
Vasfını taşımak.
ḫamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

54. **olmaḳla:**-*maḳ, -la*
Diğer 46
Satır: **18**
Vasfını taşımak.
albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

55. **olan:**-*an*
Diğer 47
Satır: **6**
Vasfını taşımak.
Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

56. **olur:**-*ur*
Diğer 47
Satır: **10**
Vasfını taşımak.
ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

57. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 48
Satır: **23**
Vasfını taşımak.
Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

58. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 54
Satır: **8**
Vasfını taşımak.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

59. **olunca:**-*unca*
Diğer 57
Satır: **1**
Vasfını taşımak.
Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

60. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 59
Satır: **21**
Vasfını taşımak.
azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü şayılır ḳılçıḳsız ḫāżırlop
ḫālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

61. **olduğu:**-*duġ, -u*
Diğer 62
Satır: **17**
Vasfını taşımak.
olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

62. **olduğuna:**-*duġ, -u, -n, -a*
Diğer 62

Satır: **11**

Vasfını taşımak.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

63. **olduḳlarına:**-*duḳ, -ları, -n, -a*

Diğer 62

Satır: **10**

Vasfını taşımak.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

64. **olmadığından:**-*ma, -dıġ, -ı, -n, -dan*

Diğer 98

Satır: **22**

Vasfını taşımak.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʿideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadığından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḥlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

65. **olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*

Diğer 101

Satır: **15**

Vasfını taşımak.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

66. **olduñ:**-*du, -ñ*

Diğer 102

Satır: **23**

Vasfını taşımak.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

67. **olan:**-*an*

Diğer 103

Satır: **14**

Vasfını taşımak.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʾı

68. **olsa:**-*sa*

Gazel 3

Mısra: **23**

Vasfını taşımak.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

69. **olan:**-*an*

Kaside 1

Mısra: **235**

Vasfını taşımak.

Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle
Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi

70. **olsun:**-*sun*

Kaside 1

Mısra: **249**

Vasfını taşımak.

Ehl-i şikemiñ ġıdāsı olsun
Her miʿdede imtilā-yı ḫamsi

71. **olur:**-*ur*

Kaside 1

Mısra: **200**

Vasfını taşımak.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

72. **olur:**-*ur*

Muhammes 1

Mısra: **28**

Vasfını taşımak.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

73. **oldu:**-*du*

Muhammes 2

Mısra: **43**

Vasfını taşımak.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

74. **olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **28**

Vasfını taşımak.

Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

75. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 18

Satır: **14**

Haline gelmek.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

76. **olur:**-*ur*

Diğer 21

Satır: **16**

Haline gelmek.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

77. **olur:**-*ur*

Diğer 36

Satır: **19**

Haline gelmek.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḫayret eder ḫattā bu ḥāli bilen bir

78. **olsa:**-*sa*

Diğer 37

Satır: **24**

Haline gelmek.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte işitdigimiz ṭayfun

79. **olsun:**-*sun*

Diğer 43

Satır: **25**

Haline gelmek.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve ṣervet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

80. **olan:**-*an*

Diğer 45

Satır: **6**

Haline gelmek.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

81. **olur.:**-*ur*

Diğer 45

Satır: **12**

Haline gelmek.

ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

82. **olur:**-*ur*

Diğer 47

Satır: **8**

Haline gelmek.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

83. **olmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 48

Satır: **20**

Haline gelmek.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

84. **olur:**-*ur*

Diğer 57

Satır: **25**

Haline gelmek.

ḳızarmış olur üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

85. **olan:**-*an*

Diğer 59

Satır: **5**

Haline gelmek.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

86. **olur:**-*ur*
Diğer 115
Satır: **13**
Haline gelmek.
ḫasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

87. **olur:**-*ur*
Muhammes 1
Mısra: **24**
Haline gelmek.
Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

88. **olur:**-*ur*
Muhammes 1
Mısra: **29**
Haline gelmek.
Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

89. **olsun:**-*sun*
Muhammes 2
Mısra: **48**
Haline gelmek.
Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

90. **olur:**-*ur*
Muhammes 2
Mısra: **67**
Haline gelmek.
Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

91. **olur:**-*ur*
Diğer 26
Satır: **16**
Olabilir, mümkün.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışığımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

92. **olurdu.:**-*ur, -du*
Diğer 28
Satır: **5**
Olabilir, mümkün.
Bu ışığı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

93. **olur:**-*ur*
Diğer 37
Satır: **8**
Olabilir, mümkün.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

94. **olur:**-*ur*
Diğer 54
Satır: **24**
Olabilir, mümkün.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

95. **olur:**-*ur*
Muhammes 2
Mısra: **66**
Olabilir, mümkün.
Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında leẕẕet rūşenā

96. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 26
Satır: **22**
Bulunmak.
Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

97. **olur.:**-*ur*
Diğer 30
Satır: **13**
Bulunmak.
ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

98. **olunca:**-*unca*
Diğer 34
Satır: **9**
Bulunmak.
Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

99. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 45
Satır: **10**
Bulunmak.
Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

100. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 104
Satır: **11**
Bulunmak.
ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur. Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

101. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 114
Satır: **4**
Bulunmak.
ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

102. **olan:**-*an*
Diğer 33
Satır: **19**
Bir şeyi elde etmek, edinmek.
Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

103. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 34
Satır: **3**
Belirttiği durumu almak.
Ḫamsiyi ekṣeriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

104. **olur.:**-*ur*
Diğer 41
Satır: **20**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.
deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekṣeriyetle ḳış
ortalarında olur.

105. **olmaz:**-*maz*
Diğer 50
Satır: **7**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

106. **olur:**-*ur*
Diğer 50
Satır: **7**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

107. **olur:**-*ur*
Diğer 52
Satır: **13**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

108. **olduḳ:**-*du, -ḳ*
Diğer 103
Satır: **19**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.
biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ
Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Ṣāʿir İḥsān
Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

109. **olacaḳ:**-*acaḳ*
Diğer 113
Satır: **20**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.
Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

110. **olmazsa:**-*maz, -sa*
Kaside 1
Mısra: **239**
Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.
Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḫamsi

111. **olsun:**-*sun*
Diğer 53
Satır: **17**
Bir yere ait bulunmak.
Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

112. **olur.:**-*ur*
Diğer 54
Satır: **17**
Hazır duruma gelmek.
beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

113. **olsa:**-*sa*
Diğer 57
Satır: **10**
Kullanılmak.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

114. **olan:**-*an*
Diğer 4
Satır: **3**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ṭābīʿī ṣervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥṣedilebilir baḥṣimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

115. **olan:**-*an*
Diğer 4
Satır: **18**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

116. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 6
Satır: **2**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i ṣānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

117. **olmasıdır.:**-*ma, -sı, -dır*
Diğer 6
Satır: **30**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüṣde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

118. **olabilir:**-*a, -bil, -ir*
Diğer 7
Satır: **23**
Herhangi bir durumda bulunmak.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

119. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 7
Satır: **25**
Herhangi bir durumda bulunmak.
büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḥtimāliyledir

120. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 8
Satır: **14**
Herhangi bir durumda bulunmak.
tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

121. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 8
Satır: **7**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳıṣa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

122. **olup:**-*up*
Diğer 8
Satır: **16**
Herhangi bir durumda bulunmak.
uzun ve çataldır. Uzun ḳıṣa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

123. **olur:**-*ur*
Diğer 9
Satır: **13**
Herhangi bir durumda bulunmak.
beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

124. **olur:**-*ur*
Diğer 9
Satır: **16**
Herhangi bir durumda bulunmak.
boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

125. **olan:**-*an*
Diğer 11
Satır: **5**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Bunda hecā-yı evvelā olan ḫap lafẓında marrü'ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

126. **olan:**-*an*
Diğer 11
Satır: **8**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
ṣāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

127. **olan:**-*an*
Diğer 11
Satır: **16**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

128. **olan:**-*an*
Diğer 11
Satır: **19**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Mevżūʿ-i baḥṣimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekṣer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥṣimizde görülecegi

129. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 11

Satır: **1**

Herhangi bir durumda bulunmak.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʿele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

130. **olmaġla:**-*maġ, -la*

Diğer 11

Satır: **20**

Herhangi bir durumda bulunmak.

Mevżūʿ-i baḥşimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle’l-ekşer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥşimizde görülecegi

131. **olmuşdur.:**-*muş, -dur*

Diğer 11

Satır: **20**

Herhangi bir durumda bulunmak.

Mevżūʿ-i baḥşimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle’l-ekşer bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥşimizde görülecegi

132. **olunca:**-*unca*

Diğer 11

Satır: **9**

Herhangi bir durumda bulunmak.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü’l-aṣlı ḳap ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

133. **olan:**-*an*

Diğer 12

Satır: **8**

Herhangi bir durumda bulunmak.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

134. **olup:**-*up*

Diğer 12

Satır: **3**

Herhangi bir durumda bulunmak.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

135. **olduġundan:**-*duġ, -u, -n, -dan*

Diğer 16

Satır: **13**

Herhangi bir durumda bulunmak.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

136. **olmaz:**-*maz*

Diğer 16

Satır: **11**

Herhangi bir durumda bulunmak.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi’nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

137. **olan:**-*an*

Diğer 20

Satır: **3**

Herhangi bir durumda bulunmak.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

138. **olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 20

Satır: **19**

Herhangi bir durumda bulunmak.

olan ṣayd ḳayığı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

139. **olmasından:**-*ma, -sı, -n, -dan*

Diğer 20

Satır: **3**

Herhangi bir durumda bulunmak.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan

yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

140. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 21
Satır: **2**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

141. **olur:**-*ur*
Diğer 21
Satır: **5**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Bizde ḫamsi balığı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

142. **olan:**-*an*
Diğer 24
Satır: **15**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

143. **oluyorlar.:**-*u, -yor, -lar*
Diğer 25
Satır: **13**
Herhangi bir durumda bulunmak.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem
görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

144. **olan:**-*an*
Diğer 27
Satır: **4**
Herhangi bir durumda bulunmak.
birinde bulunur ağıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden ağır olan bu ḳurşun parçalar her

145. **olan:**-*an*
Diğer 27
Satır: **6**
Herhangi bir durumda bulunmak.
üç ḳulaçda bir dāne bunlar ağıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

146. **olmamaḳ:**-*ma, -maḳ*
Diğer 27
Satır: **10**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ ağıñ ortasında çarpındığı için. Aġ ağır olmamaḳ ṭoplanır

147. **olan:**-*an*
Diğer 28
Satır: **9**
Herhangi bir durumda bulunmak.
denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü ağıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

148. **olanlardan:**-*an, -lar, -dan*
Diğer 28
Satır: **19**
Herhangi bir durumda bulunmak.
maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

149. **olurdu:**-*ur, -du*
Diğer 28
Satır: **13**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

150. **olan:**-*an*
Diğer 29

Satır: **6**

Herhangi bir durumda bulunmak.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

151. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 29

Satır: **9**

Herhangi bir durumda bulunmak.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

152. **olunca:**-*unca*

Diğer 29

Satır: **15**

Herhangi bir durumda bulunmak.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

153. **olup:**-*up*

Diğer 29

Satır: **14**

Herhangi bir durumda bulunmak.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek
çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

154. **olabilir:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 33

Satır: **25**

Herhangi bir durumda bulunmak.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekṣeriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳıç

155. **olan:**-*an*

Diğer 33

Satır: **21**

Herhangi bir durumda bulunmak.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

156. **olur.:**-*ur*

Diğer 33

Satır: **4**

Herhangi bir durumda bulunmak.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur.

157. **olabilir:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 34

Satır: **13**

Herhangi bir durumda bulunmak.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

158. **olmayınca:**-*ma, -y, -ınca*

Diğer 34

Satır: **10**

Herhangi bir durumda bulunmak.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

159. **olacaġı:**-*acaġ, -ı*

Diğer 35

Satır: **13**

Herhangi bir durumda bulunmak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

160. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 35

Satır: **21**

Herhangi bir durumda bulunmak.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

161. **olsa:**-*sa*
Diğer 39
Satır: **3**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

162. **olan:**-*an*
Diğer 47
Satır: **13**
Herhangi bir durumda bulunmak.
buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

163. **olanlara:**-*an, -lar, -a*
Diğer 47
Satır: **3**
Herhangi bir durumda bulunmak.
mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

164. **olur:**-*ur*
Diğer 50
Satır: **14**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

165. **olan:**-*an*
Diğer 53
Satır: **25**
Herhangi bir durumda bulunmak.
yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

166. **olan:**-*an*
Diğer 55
Satır: **11**
Herhangi bir durumda bulunmak.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

167. **olan:**-*an*
Diğer 55
Satır: **15**
Herhangi bir durumda bulunmak.
buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

168. **olsa:**-*sa*
Diğer 58
Satır: **11**
Herhangi bir durumda bulunmak.
āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

169. **olsa:**-*sa*
Diğer 58
Satır: **11**
Herhangi bir durumda bulunmak.
āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

170. **olan:**-*an*
Diğer 59
Satır: **8**
Herhangi bir durumda bulunmak.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

171. **olan:**-*an*
Diğer 59
Satır: **9**
Herhangi bir durumda bulunmak.
yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

172. **olan:**-*an*
Diğer 63
Satır: **3**
Herhangi bir durumda bulunmak.
evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ
ḳuyruġu hiẕāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

173. **olan:**-*an*
Diğer 63
Satır: **7**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

174. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 63
Satır: **14**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

175. **olunca:**-*unca*
Diğer 63
Satır: **20**
Herhangi bir durumda bulunmak.
çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḥamsi
balıġı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḥamsi balıḳları mışır

176. **olur.:**-*ur*
Diğer 63
Satır: **4**
Herhangi bir durumda bulunmak.
evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ
ḳuyruġu hiẕāsında bağlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

177. **olan:**-*an*
Diğer 64
Satır: **6**
Herhangi bir durumda bulunmak.
helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḥamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

178. **olan:**-*an*
Diğer 69
Satır: **9**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ḥattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

179. **olan:**-*an*
Diğer 97
Satır: **12**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

180. **olan:**-*an*
Diğer 98
Satır: **6**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḥamsiniñ çoḳ devām edecegi

181. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 98
Satır: **1**
Herhangi bir durumda bulunmak.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḥamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḥamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

182. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 98
Satır: **25**
Herhangi bir durumda bulunmak.
dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā

183. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 99
Satır: **9**
Herhangi bir durumda bulunmak.
istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

184. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 99
Satır: **15**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥṣetmek biraz taḥammülsüzdür.

185. **olmaḳla:**-*maḳ, -la*
Diğer 99
Satır: **8**
Herhangi bir durumda bulunmak.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

186. **olurduñuz:**-*ur, -du, -ñuz*
Diğer 99
Satır: **21**
Herhangi bir durumda bulunmak.
eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḫāʾizdir desem
mübālaġa etmiş ṣayılmam.

187. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 100
Satır: **8**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından ṣāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

188. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 100
Satır: **15**
Herhangi bir durumda bulunmak.
olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

189. **olacaġına:**-*acaġ, -ı, -n, -a*
Diğer 103
Satır: **18**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥṣi lazımsa

190. **olacaḳ:**-*acaḳ*
Diğer 103
Satır: **9**
Herhangi bir durumda bulunmak.
aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

191. **olaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 103
Satır: **5**
Herhangi bir durumda bulunmak.
olaraḳ şu fıḳraları yazıyor
Puvason Davril

192. **olan:**-*an*
Diğer 106
Satır: **17**
Herhangi bir durumda bulunmak.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ileʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

193. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 106
Satır: **18**
Herhangi bir durumda bulunmak.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ileʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

194. **olduġundan:**-*duġ, -u, -n, -dan*
Diğer 109
Satır: **14**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan
rüsūmātda Balıḳ-ḫāned̲e meẕbaḥada

195. **olur:**-*ur*
Diğer 110
Satır: **20**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna
Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur
mi baña culdi.

196. **olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*
Diğer 115
Satır: **21**
Herhangi bir durumda bulunmak.
baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa
bize otları

197. **olan:**-*an*
Gazel 6
Mısra: **4**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

198. **olmaḳ:**-*maḳ*
Gazel 6
Mısra: **13**
Herhangi bir durumda bulunmak.
ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

199. **olmuş:**-*muş*
Kaside 1
Mısra: **228**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Āvāze-i kūs-ı nevbetimle
Olmuş yine pür-feżā-yı ḫamsi

200. **olsun:**-*sun*
Kaside 1
Mısra: **259**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

201. **olur:**-*ur*
Muhammes 3
Mısra: **21**
Herhangi bir durumda bulunmak.
Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġar ile kibār
Ṣavm-ı ṣādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

202. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 60
Satır: **2**
Koyulmak.
Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp
temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ
üzere ḳarışdırarak

203. **olsun:**-*sun*
Kaside 1
Mısra: **3**
Haber olunmak.
Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

204. **olur:**-*ur*
Kaside 1
Mısra: **165**
-a benzemek.
Çarliston olur edā-yı raḳṣı
Her naġmesi curcuna-yı ḫamsi

205. **olan:**-*an*
Diğer 1
Mısra: **2**
Adını taşımak.
Diñle ey birāder bu dāsitānı
Añla nedir ḫamsi olan mübārek

206. **olmaz:**-*maz*
Kaside 2

Mısra: **15**

Kurban niyetiyle kesilmek.

Ḫamsiden ḳurbān olur olmaz diyen bir ādemiñ
Ḥall ü faṣletmişdir eslāf-i güzīn daʿvāsını

207. **olur:**-*ur*

Diğer 15

Satır: **16**

Yapılmak, hazırlanmak.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur
ammā pilaki derler

208. **olur:**-*ur*

Diğer 52

Satır: **18**

Yapılmak, hazırlanmak.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

209. **olanıdır:**-*an, -ı, -dır*

Diğer 55

Satır: **1**

Yapılmak, hazırlanmak.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

210. **olur:**-*ur*

Diğer 61

Satır: **9**

Yapılmak, hazırlanmak.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

211. **olur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **24**

Yapılmak, hazırlanmak.

C Beg Hay Ḳaradenuz’uñ baluḳlaruna yem olaşun
Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz’dan ḳanṭārulan Ha biley mişun olur
ḫamsinun ṭāvasu olur

212. **olur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **24**

Yapılmak, hazırlanmak.

C Beg Hay Ḳaradenuz’uñ baluḳlaruna yem olaşun
Ḫamsiler çıḳar
Ḳaradenuz’dan ḳanṭārulan Ha biley mişun olur
ḫamsinun ṭāvasu olur

213. **olur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **25**

Yapılmak, hazırlanmak.

ḫamsinun isḳarasu olur ḫamsinun pilāvu olur ḫamsinun yaḫnīsu olur

214. **olur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **25**

Yapılmak, hazırlanmak.

ḫamsinun isḳarasu olur ḫamsinun pilāvu olur ḫamsinun yaḫnīsu olur

215. **olur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **25**

Yapılmak, hazırlanmak.

ḫamsinun isḳarasu olur ḫamsinun pilāvu olur ḫamsinun yaḫnīsu olur

216. **olur:**-*ur*

Diğer 116

Satır: **1**

Yapılmak, hazırlanmak.

ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur
ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu
olur ḫamsinun

217. **olur:**-*ur*

Diğer 116

Satır: **1**

Yapılmak, hazırlanmak.

ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur
ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu
olur ḫamsinun

218. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **1**
Yapılmak, hazırlanmak.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

219. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **2**
Yapılmak, hazırlanmak.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

220. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **2**
Yapılmak, hazırlanmak.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

221. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **2**
Yapılmak, hazırlanmak.
ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

222. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **3**
Yapılmak, hazırlanmak.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

223. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **3**
Yapılmak, hazırlanmak.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

224. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **4**
Yapılmak, hazırlanmak.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

225. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **4**
Yapılmak, hazırlanmak.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

226. **olur:**-*ur*
Diğer 116
Satır: **4**
Yapılmak, hazırlanmak.
çorbāsu olur ḫamsinun muṣaḳḳāsu olur ḫamsinun ṭatlisu çoftesu
olur ḫamsinun turşusu olur ḫamsinun reçelu olur ḫamsinun ḥelvāsu

227. **olmaz:**-*maz*
Gazel 2
Mısra: **26**
Yapılmak, hazırlanmak.
Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

228. **olur:**-*ur*
Gazel 2
Mısra: **19**
Yapılmak, hazırlanmak.
Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

229. **oldu:**-*du*

Muhammes 1

Mısra: **7**

Yapılmak, hazırlanmak.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

230. **olur:**-*ur*

Muhammes 1

Mısra: **8**

Yapılmak, hazırlanmak.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

231. **olur:**-*ur*

Muhammes 1

Mısra: **18**

Yapılmak, hazırlanmak.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

232. **olmaz:**-*maz*

Muhammes 2

Mısra: **44**

Yapılmak, hazırlanmak.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

233. **olsa:**-*sa*

Muhammes 2

Mısra: **44**

Yapılmak, hazırlanmak.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḥāṣılı

234. **olur:**-*ur*

Muhammes 3

Mısra: **18**

Yapılmak, hazırlanmak.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

235. **ola:**-*a*

Muhammes 1

Mısra: **26**

Kıvamına gelmek.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

236. **olmada:**-*ma, -da*

Muhammes 2

Mısra: **30**

Edilmek.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

237. **olamaz:**-*a, -maz*

Diğer 46

Satır: **18**

Dokunmak.

albümin ve celatin ile şuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

238. **olduğu:**-*duġ, -u*

Diğer 98

Satır: **12**

Dokunmak.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

239. **olduğu:**-*duġ, -u*

Diğer 98

Satır: **21**

Dokunmak.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Faẓla yaġlı
olmadıġından haẓmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne’l-laḥm ve’n-nebāt bir

240. **olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 18

Satır: **15**

Sahip olmak.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meşelā

241. **olmamalıdır.:**-*ma, -malı, -dır*
Diğer 39
Satır: **5**
Sahip olmak.
sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

242. **olması:**-*ma, -sı*
Diğer 104
Satır: **10**
Sahip olmak.
beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̱āniyen Eski
ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında ṣibh-i iştiḳāḳ bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

243. **olsun:**-*sun*
Diğer 107
Satır: **4**
Sebep olmak.
bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

244. **olmasına:**-*ma, -sı, -n, -a*
Diğer 114
Satır: **2**
Bir yerde doğmuş, yaşamış olmak.
Ḫamsi Gübresi
Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

245. **olmaz:**-*maz*
Diğer 115
Satır: **22**
Bir şeye dönüşmek.
baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

246. **olur:**-*ur*
Diğer 115
Satır: **17**
Hazırlanmak.
oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan
Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efeṇdim ic duymamişim ḫamsi cübre

247. **olmasun:**-*ma, -sun*
Diğer 116
Satır: **5**
Hazırlanmak.
añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

248. **olsa:**-*sa*
Diğer 1
Mısra: **75**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

249. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 1
Mısra: **10**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Çoḳ kişi cemʿ olur başına nā-gāh
Almayan olursa çeker āh u vāh

250. **olsa:**-*sa*
Diğer 2
Mısra: **10**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

251. **olan:**-*an*
Diğer 5
Satır: **11**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bırakır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

252. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 6
Satır: **5**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir

ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

253. **olan:**-*an*
Diğer 7
Satır: **5**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

254. **olan:**-*an*
Diğer 7
Satır: **6**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

255. **olan:**-*an*
Diğer 8
Satır: **15**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
uzun ve çataldır. Uzun ḳıṣa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadığına hepimiz ḥayret etsek yeridir

256. **olur:**-*ur*
Diğer 8
Satır: **11**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

257. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 9
Satır: **4**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırṣaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

258. **olan:**-*an*
Diğer 10
Satır: **14**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i s̲elās̲e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

259. **olmadığından:**-*ma, -dıġ, -ı, -n, -dan*
Diğer 15
Satır: **13**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

260. **olmasa:**-*ma, -sa*
Diğer 15
Satır: **8**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Aḫça dutmaz elumuz
Ḫapsi baluḳ olmasa

261. **olsa:**-*sa*
Diğer 15
Satır: **14**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

262. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 20
Satır: **9**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

263. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 21
Satır: **8**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

234. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 26
Satır: **15**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

265. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 29
Satır: **21**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

266. **olup:**-*up*
Diğer 29
Satır: **19**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

267. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 33
Satır: **1**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Almayan olursa çeker āh u vāh
Büyük bayram eder alan mübārek

268. **olur:**-*ur*
Diğer 35
Satır: **22**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

269. **olmazsa:**-*maz, -sa*
Diğer 37
Satır: **7**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

270. **olmazsa:**-*maz, -sa*
Diğer 37
Satır: **7**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

271. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 44
Satır: **20**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

272. **olursa:**-*ur, -sa*
Diğer 44
Satır: **21**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

273. **olsa:**-*sa*
Diğer 48
Satır: **8**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

274. **olsa:**-*sa*
Diğer 50
Satır: **8**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan
ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

275. **olsa:**-*sa*
Diğer 54
Satır: **16**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

276. **olmayan:**-*ma, -y, -an*
Diğer 56
Satır: **22**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya
dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası
olmayan köylüler onu

277. **olmayan:**-*ma, -y, -an*
Diğer 56
Satır: **22**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya
dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası
olmayan köylüler onu

278. **olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 60
Satır: **14**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür
münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif
edilir ve yine

279. **olmadığı:**-*ma, -dığ, -ı*
Diğer 64
Satır: **3**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ
baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur
dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

280. **olduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 69
Satır: **2**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır
naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve
muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

281. **olur:**-*ur*
Diğer 111
Satır: **5**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan
döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum
Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

282. **olsa:**-*sa*
Gazel 2
Mısra: **12**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

283. **olduḳça:**-*duḳça*
Kaside 1
Mısra: **120**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Bir hafta ṭaʿāma yer bıraḳmaz
Olduḳça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

284. **olursa:**-*ur, -sa*
Kaside 1
Mısra: **135**
Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.
Biñ dürlü yapar olursa evde
Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

285. **olur:**-*ur*
Diğer 9
Satır: **1**
Bir durumdan başka bir duruma geçmek.
olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdığı bu
pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

olarak:

1. **olaraḳ:**

Diğer 34

Satır: **14**

Yerine.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

oldi:

1. **oldi.:**

Diğer 105

Satır: **4**

Trabzon ağzında "oldu".

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

2. **oldi:**

Diğer 115

Satır: **17**

Trabzon ağzında "oldu".

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

olduġu gibi:

1. **olduġu gibi:**-*duġ, -u*

Diğer 11

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Nasıl ise öyle, aynen.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẕında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **olduġu gibi:**

Diğer 17

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Nasıl ise öyle, aynen.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.

Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalşamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

3. **olduġu gibi:**

Diğer 18

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Nasıl ise öyle, aynen.

ʿĀdī ḫamsi Fransa’nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz’de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale’l-ʿumūm

olduk:

1. **olduḳlarını:**-*ları, -n, -ı*

Diğer 36

Satır: **3**

Vasfını taşımak.

cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

oldukça:

1. **olduḳça:**

Diğer 43

Satır: **3**

Epey, bir hayli.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

olġun:

1. **olġun:**

Diğer 4

Satır: **17**

Tamamlanmış, iyice işlenmiş yazı, düşünce vb.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

oliyir:

1. **oliyir:**

Diğer 113

Satır: **20**

Oluyor.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

olmaz:

1. **olmaz:**

Kaside 1

Mısra: **150**

Olamaz, olması mümkün değil.

Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

olsun:

1. **olsun:**

Diğer 114

Satır: **4**

Bile, dahi.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

olsun ... olsun:

1. **olsun ... olsun:**

Diğer 108

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Cümlede aynı değerdeki iki kelime arasında bağlama vazifesi görür.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

olṭa:

1. **olṭa:**

Diğer 105

Satır: **17**

Balık avlamada kullanılan, ucuna çengelli iğne takılı, çoğunlukla naylon tellerden veya at kuyruğu kılından yapılmış iplik.

Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

olṭasuz:

1. **olṭasuz:**

Diğer 105

Satır: **19**

Oltasız, olta olmadan.

Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

olur:

1. **olur:**

Diğer 57

Satır: **10**

Olabilir, mümkün.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

olur ise olsun:

1. **olur ise olsun:**-*se*

Diğer 19

Satır: **20**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun, hangi durumda olunursa olunsun fark etmez anlamını taşıyan ifade.

ḫamsi bulunduġu ʿinde'l-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

on:

1. **on:**

Diğer 5

Satır: **14**

Dokuzdan sonra gelen sayının adı.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

on beş:

1. **on beş:**

Diğer 1

Mısra: **75**

Kelime Tipi: **-**

On dörtten sonra gelen sayının adı.

Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

2. **on beş:**

Diğer 8

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

3. **on beş:**

Diğer 8

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

4. **on beş:**

Diğer 17

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları şırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

5. **on beş:**

Diğer 29

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

6. **on beş:**

Diğer 34

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

7. **on beş:**

Diğer 38

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

8. **on beş:**

Diğer 48

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

On dörtten sonra gelen sayının adı.

teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

<u>on beşerden:</u>

1. **on beşerden:**-*den*

Diğer 12

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

On beş sayısının üleştirme sayı sıfatı.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

<u>on biñ:</u>

1. **on biñ:**

Diğer 16

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

On bin sayı sıfatı.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

<u>on birinci:</u>

1. **on birinci:**

Diğer 1

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

On bir sayısının sıra sıfatı.

On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

on doḳuza:

1. **on doḳuza:**-*a*

Diğer 52

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

On sekizden sonra gelen sayının adı.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inşāflılar on dörde kimi on doḳuza

2. **on doḳuza:**-*a*

Diğer 99

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

On sekizden sonra gelen sayının adı.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḥammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

on dörde:

1. **on dörde:**-*e*

Diğer 52

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

On üçten sonra gelen sayının adı.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inşāflılar on dörde kimi on doḳuza

2. **on dörde:**-*e*

Diğer 99

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

On üçten sonra gelen sayının adı.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḥammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

on dördüncü:

1. **on dördüncü:**

Diğer 1

Mısra: **77**

Kelime Tipi: -

On dört sayısının sıra sıfatı.

On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

on dört:

1. **on dört:**

Diğer 1

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

On üçten sonra gelen sayının adı.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

2. **on dört:**

Diğer 34

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

On üçten sonra gelen sayının adı.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

3. **on dört:**

Diğer 52

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

On üçten sonra gelen sayının adı.

iḫtilāf edilmişdir
On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar

on iki:

1. **on iki:**

Diğer 30

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

On birden sonra gelen sayının adı.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl

eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

on ikinci:

1. **on ikinci:**

Diğer 1

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

On iki sayısının sıra sıfatı.

On ikinci kiremitde kebābı
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı

2. **on ikinci:**

Diğer 58

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

On iki sayısının sıra sıfatı.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa
balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

on on beş:

1. **on on beş:**

Diğer 54

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

On ila on beş arası.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp
bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli
Birḳaç ṭutam

on ṭoḳuz:

1. **on ṭoḳuz:**

Diğer 52

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

On sekizden sonra gelen sayının adı.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

2. **on ṭoḳuz:**

Muhammes 2

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

On sekizden sonra gelen sayının adı.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

on üçüncü:

1. **on üçüncü:**

Diğer 1

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

On üç sayısının sıra sıfatı.

On üçüncü yumurṭalı ṭāvası
Yiyen olur ḫānesiniñ aġası

on yedi:

1. **on yedi:**

Diğer 8

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

On altıdan sonra gelen sayının adı.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

onar onar:

1. **onar onar:**

Diğer 15

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Her defasında on tane.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

oni:

1. **oni:**

Diğer 53

Satır: **17**

Onu.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

2. **oni:**

Diğer 110

Satır: **10**

Onu.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur

bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

3. **oni:**
Diğer 113
Satır: **17**
Onu.
Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

4. **oni:**
Diğer 113
Satır: **21**
Onu.
Ol sebebden göremedum oni Ḳuşūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba şayı 373 1926

onlar:

1. **onlarıñ:**-*ıñ*
Diğer 29
Satır: **2**
Çokluk üçüncü kişiyi karşılayan söz.
Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

2. **onlar:**
Diğer 47
Satır: **13**
Çokluk üçüncü kişiyi karşılayan söz.
buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

3. **onlara:**-*a*
Diğer 69
Satır: **6**
Çokluk üçüncü kişiyi karşılayan söz.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

4. **onları:**-*ı*
Diğer 101
Satır: **5**
Çokluk üçüncü kişiyi karşılayan söz.
Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

onuñ için:

1. **onuñ için:**
Diğer 28
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
O yüzden, o sebeple.
Bu ışığı deñizde aşıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışığımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ onuñ için de

2. **onuñ için:**
Diğer 99
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
O yüzden, o sebeple.
Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdığı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

onuñ içindir ki:

1. **onuñ içindir ki:**-*dir*
Diğer 33
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
O yüzden, o sebeple.
ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise

onuncu:

1. **onuncusu:**-*su*
Diğer 1
Mısra: **61**
On sayısının sıra sıfatı.
Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma

2. **onuncusu:**-*su*

Diğer 56

Satır: **16**

On sayısının sıra sıfatı.

ḥālde iken şofraya alınıp yenilir.

Onuncusu pilakide ḳızarma

ora:

1. **oralarda:**-*lar, -da*

Diğer 5

Satır: **20**

O yer.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ

Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **orada:**-*da*

Diğer 6

Satır: **20**

O yer.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

3. **oralarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 6

Satır: **20**

O yer.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

4. **orada:**-*da*

Diğer 16

Satır: **12**

O yer.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ

Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

5. **orada:**-*da*

Diğer 16

Satır: **12**

O yer.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ

Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

6. **orayı:**-*y, -ı*

Diğer 18

Satır: **6**

O yer.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı

anda aġla orayı şarar derḥāl āteşler söndürülür ve şuya mümkün mertebe çoḳ

7. **oralarda:**-*lar, -da*

Diğer 19

Satır: **15**

O yer.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden şoñra oralarda

Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

8. **oralarda:**-*lar, -da*

Diğer 20

Satır: **6**

O yer.

dolayı şardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.

Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ şaydı için ḳırḳ

9. **orada:**-*da*

Diğer 25

Satır: **4**

O yer.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī şaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan

bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

10. **oralara:**-*lar, -a*

Diğer 25

Satır: **7**

O yer.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

11. **orada:**-*da*
Diğer 34
Satır: **1**
O yer.
üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

12. **oraya:**-*y, -a*
Diğer 34
Satır: **9**
O yer.
Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

13. **ora:**
Diğer 40
Satır: **18**
O yer.
ṣularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

14. **oradan:**-*dan*
Diğer 40
Satır: **22**
O yer.
büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

15. **oradan:**-*dan*
Diğer 41
Satır: **3**
O yer.
dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

16. **oradan:**-*dan*
Diğer 41
Satır: **17**
O yer.
yoḳdur. Ḫayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

17. **orada:**-*da*
Diğer 107
Satır: **19**
O yer.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

18. **orada:**-*da*
Diğer 108
Satır: **15**
O yer.
İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

19. **orada:**-*da*
Diğer 110
Satır: **17**
O yer.
derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir. Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

orda:
1. **orda:**
Diğer 111
Satır: **22**
Orada, o yerde.
Selām götur İḥsān'a
Ṣor ne yapayir orda

Ordulu:
1. **Ordulu:**
Diğer 69

Satır: **3**

Ordu şehrinden olan kimse.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḥāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

orta:

1. **orta:**

Diğer 5

Satır: **6**

Ne büyük ne küçük, midi.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **ortasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 8

Satır: **12**

Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

3. **ortasına:**-*sı, -n, -a*

Diğer 19

Satır: **26**

Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balıġı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

4. **ortasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 27

Satır: **6**

Ağın üst ucu, alt ucu ve yanları dışında kalan kısmı. Ağda balıkların toplandığı yer.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

5. **ortasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 27

Satır: **10**

Ağın üst ucu, alt ucu ve yanları dışında kalan kısmı. Ağda balıkların toplandığı yer.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

6. **ortasınıñ:**-*sı, -nıñ*

Diğer 27

Satır: **9**

Ağın üst ucu, alt ucu ve yanları dışında kalan kısmı. Ağda balıkların toplandığı yer.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

7. **ortalarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 9

Satır: **16**

Başlangıcı ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon’da platiḳa

8. **ortalarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 41

Satır: **20**

Başlangıcı ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekşeriyetle ḳış
ortalarında olur.

9. **ortasını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 45

Satır: **21**

Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer.

Merḥūmdan dünyāniñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu

yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

10. **orta:**
Diğer 44
Satır: **20**
Orta cins hamsi, tombul.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

11. **ortası:**-*sı*
Diğer 45
Satır: **7**
Orta cins hamsi, tombul.
oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

12. **ortası:**-*sı*
Diğer 54
Satır: **3**
Ara.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

13. **ortaya:**-*y, -a*
Diğer 55
Satır: **13**
Sofranın ortası.
ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

14. **ortalarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*
Diğer 57
Satır: **2**
Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.
Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

15. **ortada:**-*da*
Diğer 54
Satır: **20**
Sofranın ortası. II Görünür yerde, göz önünde.
Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

16. **ortada:**-*da*
Kaside 1
Mısra: **126**
Sofranın ortası. II Görünür yerde, göz önünde.
Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

17. **ortaya:**-*y, -a*
Diğer 104
Satır: **15**
Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer.
verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

18. **ortasına:**-*sı, -n, -a*
Diğer 112
Satır: **7**
Herkesin görebileceği yer.
Cormeliydu İḥsān'u Aldi bağlamasinu da haçan ḫalḳanun ortasina çömeldu
da ġıy ġıy diye iyneletdu her bi yanu. Bir yandan da çağıriydi ha

orta cinsi:
1. **orta cinsi:**-*i*
Diğer 44
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Orta cins hamsi, tombul.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

orta ḫālli:
1. **orta ḫālli:**
Diğer 29

Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Ne küçük ne büyük olan.
ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız vaṣaṭī olaraḳ

orta hamsi:
1. **orta ḫamsi:**
Diğer 5
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Orta cins hamsi, tombul.
ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

ortak olurlar:
1. **ortaḳ olurlar:**-*ur, -lar*
Diğer 39
Satır: **6**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bir şeyi paylaşmak, bölüşmek.
sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

ortaya celup:
1. **ortaya celup:**-*up*
Diğer 112
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Ortaya gelmek, herkesin görebileceği yere gelmek.
haçan ʿaşḳa celdu da naṣil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uṣaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

ortaya çıkıp:
1. **ortaya çıḳıp:**-*ıp*
Diğer 109
Satır: **20**
Kelime Tipi: **Deyim**
Kendini ortada göstermek, ortada görünmek.
Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

ortaya çıkıyor:
1. **ortaya çıḳıyor:**-*ı, -yor*
Diğer 4
Satır: **13**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yokken var olmak, meydana çıkmak.
edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẓlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

ʿOsmān Kahya:
1. **ʿOsmān Kahya:**
Diğer 109
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Lütfü Fikri Bey'in hapishane arkadaşı.
İşbu manẓūme ḥāẓirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına

ot:
1. **otları:**-*lar, -ı*
Diğer 115
Satır: **22**
Bitki, sebze.
baluḳ olduġunu
Bāġçe-vān Balıḳ olmaz cübra be mori. Ḳoḳutdurursa bize otları

bir käse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

ot taşından:
1. **ot ṭaşından:**-*n, -dan*
Diğer 15
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Ateşe tahammülü olduğundan içinde yemek pişirilen bir nevi taş.
bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar

onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

otur:

1. **oturan:**-*an*

Diğer 26

Satır: **4**

Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi

Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

2. **oṭurur:**-*ur*

Diğer 34

Satır: **1**

Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada

taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẕāret eder.

3. **oṭurup:**-*up*

Diğer 114

Satır: **8**

Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında

oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

otuz:

1. **otuz:**

Diğer 12

Satır: **4**

Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen

ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

2. **otuz:**

Diğer 12

Satır: **4**

Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen

ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

3. **otuz:**

Diğer 12

Satır: **11**

Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā

ve girān-bahā mażmūnundadır.

4. **otuza:**-*a*

Diğer 12

Satır: **7**

Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle

hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde ṣarāb

5. **otuzu:**-*u*

Diğer 12

Satır: **10**

Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere

ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

6. **otuz:**

Diğer 18

Satır: **15**

Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine

yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meṣelā

otuz biñ:

1. **otuz biñ:**

Diğer 40

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Otuz bin sayı sıfatı.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır.
Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

ov:

1. **ovaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 57

Satır: **9**

Bir şeyi temizleyici bir madde ile sıkı sıkı sürterek temizlemek.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

2. **ovduḳdan:**-*duḳ, -dan*

Diğer 58

Satır: **9**

El yardımıyla karıştırmak, yoğurmak.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

3. **ovmalı:**-*malı*

Diğer 59

Satır: **4**

El yardımıyla karıştırmak, yoğurmak.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

ova ova:

1. **ova ova:**

Diğer 55

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi temizleyici bir madde ile sıkı sıkı sürterek temizleme.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

oy:

1. **oyarlar:**-*ar, -lar*

Diğer 102

Satır: **11**

Ovmak.

Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

oyle:

1. **oyle:**

Diğer 113

Satır: **7**

Öyle, o şekilde.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

oyna:

1. **oynar:**-*r*

Diğer 37

Satır: **22**

Eğlenmek.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

2. **oynar:**-*r*

Diğer 59

Satır: **24**

Eğlenmek.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

3. **oynar:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **99**

Eğlenmek.

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsi kuşuyla pay-ı ḫamsi

4. **oynar:**-*r*

Muhammes 2

Mısra: **59**

Eğlenmek.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ

5. **oynadıġı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 29

Satır: **6**

Kımıldamak, hareket etmek. II Çırpınmak.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

6. **oynamaḳla:**-*maḳ, -la*

Diğer 29

Satır: **16**

Kımıldamak, hareket etmek. II Çırpınmak.

ölür böyle olunca da aġı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

7. **oynar:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **163**

Kımıldamak, hareket etmek. II Çırpınmak.

Ḳaʿrında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

8. **oynar:**-*r*

Kaside 1

Mısra: **192**

Hareket etmek, çırpınmak.

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

9. **oynamaya:**-*ma, -y, -a*

Diğer 107

Satır: **8**

Müziğin gerektirdiği uyumlu hareketleri yapmak.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

oynamaya başladı:

1. **oynamaya başladı:**-*dı*

Diğer 104

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Pişmek için ateşe oturtulan bir yiyecek kızgın yağda hareket etmek.

Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

Ö

öbek öbek:

1. **öbek öbek:**

Diğer 25

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Öbekler halinde, yığın yığın, küme küme, grup grup.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

2. **öbek öbek:**

Diğer 35

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Öbekler halinde, yığın yığın, küme küme, grup grup.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

öbür:

1. **öbürleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 8

Satır: **14**

Diğer, öteki.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

2. **öbürü:**-*ü*

Diğer 9

Satır: **13**

Diğer, öteki.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul

ḫamsidir ki uzunluġu 6-8’dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

3. **öbür:**

Diğer 30

Satır: **20**

Diğer, öteki.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

4. **öbürleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 43

Satır: **3**

Diğer, öteki.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

5. **öbür:**

Diğer 63

Satır: **2**

Diğer, öteki.

tel ḳarnı ḥizāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

öbürü:

1. **öbürü:**

Diğer 9

Satır: **13**

Diğeri, öteki.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8’dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

2. **öbürüne:**-*n*, -*e*

Diğer 23

Satır: **13**

Diğeri, öteki.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile gönderecegiz her ḳayıḳda

3. **öbürü:**

Diğer 33

Satır: **22**

Diğeri, öteki.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

öcret:

1. **öcreteyorşun:**-*e*, -*yor*, -*şun*

Diğer 114

Satır: **17**

Öğretmek.

C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

öçi:

1. **öçi:**

Diğer 115

Satır: **12**

Eşek.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naşul yaparşun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

öde:

1. **ödememek:**-*me*, -*mek*

Diğer 103

Satır: **7**

Borcu alacaklıya vermek.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

ögle:

1. **ögleye:**-*y*, -*e*

Diğer 97

Satır: **6**

Gün ortası, öğle vakti.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke

teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

öḳ:

1. **öḳlü:**-*lü*

Diğer 107

Satır: **11**

Çayırda otlayan hayvanı ayaklarından bağlamaya yarayan ip.

Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma

öküz sapanıyla:

1. **öküz sapanıyla:**-*y, -la*

Diğer 38

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Daha çok bir çift öküze çektirilen demir, uçlu çift sürme aleti.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

öl:

1. **ölmeyecek:**-*me, -y, -ecek*

Diğer 24

Satır: **15**

Yok olmak, mahvolmak, hayatiyetini kaybetmek.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

2. **ölmez:**-*mez*

Diğer 1

Mısra: **86**

Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

3. **ölümü:**-*üm, -ü*

Diğer 5

Satır: **8**

Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

4. **ölünce:**-*ünce*

Diğer 7

Satır: **19**

Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

Ḫamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

5. **ölür:**-*ür*

Diğer 29

Satır: **15**

Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

6. **ölmez:**-*mez*

Diğer 51

Satır: **13**

Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

ölç:

1. **ölçüñ:**-*üñ*

Diğer 45

Satır: **23**

Bir niceliğin miktarını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tayin etmek.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

2. **ölçmelidir.:**-*meli, -dir*

Diğer 99

Satır: **3**

Tartmak.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan
istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫṣ-i maḫṣūṣunda mezkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

ölçü ṭutulur:

1. **ölçü ṭutulur:**-*ur*

Diğer 34

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin ölçüsünün belirlenebilmesi için başka bir şey temel alınmak.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur.
Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne
ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

ölçül:

1. **ölçülen:**-*en*

Diğer 27

Satır: **1**

Bir niceliğin miktarını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tayin etmek.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da
ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve
ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

2. **ölçülmüşse:**-*müş, -se*

Diğer 34

Satır: **6**

Bir niceliğin miktarını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tayin etmek.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur.
Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne
ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

öldür:

1. **öldürmek:**-*mek*

Diğer 3

Satır: **4**

Midedeki hazımsızlığı ortadan kaldırmak.

Ḫamsi-nāme ve müdericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe
mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

2. **öldürmek:**-*mek*

Diğer 4

Satır: **21**

Midedeki hazımsızlığı ortadan kaldırmak.

ḫamsiyi naẕarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra
ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu
söylemişdim ve öyle de

ölgün:

1. **ölgün:**

Diğer 24

Satır: **11**

İlk hali, canlılığı kalmamış. II Neredeyse yok olmak üzere olan güneş ışınları.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ
biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler
seçiliyor bir altun tāc gibi

ölmez:

1. **ölmez:**

Diğer 24

Satır: **21**

Daima kalacak olan, ölümsüz, kalıcı, ebedi, baki.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil
görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup
ḥālinde bedīʿī bir istifle

ölüm:

1. **ölümü:**-*ü*

Diğer 5

Satır: **10**

Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça
ḫamsiniñ ḫastalığı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

2. **ölümü:**-*ü*

Diğer 9

Satır: **23**

Ölme biçimi.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ
ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

ʿölüm:

1. ʿ**ölümi:**-*i*

Diğer 107

Satır: **3**

Ölme tarzı, ölme biçimi.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣası

ölüsü dirisine binip:

1. **ölüsü dirisine binip:**-*ip*

Diğer 14

Satır: **10**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Telaşla birbirine girmek.

iʿlām için bir nefīr nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaẖ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ẖapsi balığı çıḳmış deyu

2. **ölüsü dirisine binip:**-*ip*

Diğer 32

Satır: **15**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Telaşla birbirine girmek.

işidenleriñ ölüsü dirisine binip ẖapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

ʿömr:

1. ʿ**ömrü:**-*ü*

Diğer 9

Satır: **21**

Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāẖūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ẖastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. ʿ**ömrü:**-*ü*

Diğer 16

Satır: **11**

Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maẖlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

öñ:

1. **öñüñe:**-*ü, -ñ, -e*

Diğer 11

Satır: **11**

Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābẖ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

2. **öñünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 24

Satır: **23**

Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

3. **öñ:**

Diğer 17

Satır: **21**

Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

4. **öñünden:**-*ü, -n, -den*

Diğer 43

Satır: **19**

Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

5. **öñüne:**-*ü, -n, -e*

Diğer 101

Satır: **19**

Civar, yöre.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim

Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

öp:

1. **öpse:**-*se*

Diğer 109

Satır: **7**

Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.

Lüṭfī Beg'i bir öpse

Ṣaḳalundan aşaġu

ör:

1. **örüyorlar.:**-*ü, -yor, -lar*

Diğer 27

Satır: **2**

İplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine dolayarak veya geçirerek işlemek veya tezgahta dokumak.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu

ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

ördür:

1. **ördürmüşüz:**-*müş, -üz*

Diğer 27

Satır: **1**

Örmek işini başkasına yaptırmak.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu

ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

ört:

1. **örtüyoruz:**-*ü, -yor, -uz*

Diğer 30

Satır: **8**

Korumak, gizlemek veya görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla

örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

2. **örtmek:**-*mek*

Diğer 36

Satır: **14**

Korumak, gizlemek veya görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda

bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

örtül:

1. **örtülmüş:**-*müş*

Diğer 36

Satır: **19**

Üstüne bir şey konmak suretiyle kapatılmak, bir şeyle kaplanmak.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan

gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

2. **örtülür.:**-*ür*

Diğer 54

Satır: **2**

Üstüne bir şey konmak suretiyle kapatılmak, bir şeyle kaplanmak.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat

ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

3. **örtülür:**-*ür*

Diğer 60

Satır: **16**

Bir şeyin üzeri kapatılmak.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca

bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

örtülü olduġunu:

1. **örtülü olduġunu:**-*duġ, -u, -n, -u*

Diğer 36

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Örtülmüş, bir şeyle kaplanmış, kapatılmış.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

örül:

1. **örülmüş:**-*müş*

Diğer 29

Satır: **2**

Örme işi yapılmak.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan ağlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

öt:

1. **ötdükçe:**-*dük, -çe*

Kaside 1

Mısra: **62**

Ses çıkarmak.

Daġlardan alır cevāb-ı müjde
Ötdükçe şu zurna-yı ḫamsi

öte:

1. **ötesine:**-*si, -n, -e*

Diğer 35

Satır: **11**

Daha uzaktaki yer.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḥammāl yükü bunuñ

2. **ötesi:**-*si*

Diğer 100

Satır: **4**

Bir şeyin arkadan gelen bölümü.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

ötede beride:

1. **ötede beride:**

Diğer 25

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Çeşitli yerlerde, şurada burada.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

2. **ötede beride:**

Diğer 26

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Çeşitli yerlerde, şurada burada.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

öteden beri:

1. **öteden beri:**

Diğer 36

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Geçmişten bugüne kadar, eskiden beri.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

2. **öteden beri:**

Diğer 43

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Geçmişten bugüne kadar, eskiden beri.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever faḳaṭ bulamadıġı için yiyemez şu ḥālde
balıġın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

öteye varma:

1. **öteye varma:**-*ma*

Diğer 1

Mısra: **63**

Kelime Tipi: -

Uzaklaşmak.

Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

2. **öteye varma:**-*ma*

Diğer 56

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Uzaklaşmak.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma

ötürü:

1. **ötürü:**

Diğer 10

Satır: **13**

Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı, naşi.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i s̲elās̲e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

2. **ötürü:**

Diğer 11

Satır: **2**

Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı, naşi.

olduġu ke’ş-şems-i fī vasaṭi’n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

3. **ötürü:**

Diğer 13

Satır: **9**

Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı, naşi.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥs̲e mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

öyle:

1. **öyle:**

Diğer 3

Satır: **22**

O denli, o kadar çok.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẕla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

2. **öyle:**

Diğer 4

Satır: **22**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

ḫamsiyi naẕarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

3. **öyle:**

Diğer 37

Satır: **18**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
z̲ü’l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü’l-s̲elaş̲eti’t-maʿāş ḫāyır öyle de

4. **öyle:**

Diğer 47

Satır: **21**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

5. **öyle:**

Diğer 102

Satır: **1**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

6. **öyle:**

Diğer 102

Satır: **10**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

7. **öyle:**

Diğer 105

Satır: **5**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

8. **öyle:**

Gazel 4

Mısra: **2**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

9. **öyle:**

Kaside 1

Mısra: **239**

O şekilde, o biçimde, o tarzda.

Olmazsa da öyle zaḫmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḫamsi

10. **öyle:**

Gazel 6

Mısra: **3**

O kadar, o derece.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

11. **öyle:**

Gazel 6

Mısra: **5**

O kadar, o derece.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

12. **öyle:**

Gazel 6

Mısra: **9**

O kadar, o derece.

Öyle pek beyhūde şanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

13. **öyle:**

Kaside 1

Mısra: **169**

O kadar, o derece.

Sen şiʿrimi öyle boş mu şandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

öylece:

1. **öylece:**

Diğer 35

Satır: **10**

Tam olduğu gibi, o şekilde, o biçimde.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

özle:

1. **özledum:**-*du, -m*

Diğer 111

Satır: **7**

Görmek istenen bir kimsenin verdiği eksikliği içinde hissetmek, görme istediği duymak, göreceği gelmek.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf neredeydur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

P

pādişāh:

1. **pādişāhu:**-*u*

Diğer 108

Satır: **7**

Büyük hükümdar. II Ata.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

pādişā-yı ḫamsi:

1. **pādişā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **218**

Kelime Tipi: -

Hamsi padişahı.

Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

pahālı:

1. **pahālı:**

Diğer 42

Satır: **14**

Fiyatı yüksek olan.

senede biñlerce kilo İtalya ḫattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

pāk:

1. **pāk:**

Diğer 15

Satır: **17**

Temiz.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balığını pāk ayırtlayıp onar

onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis şoġan pıraşayı ḫurde ḳıyıp darçın

2. **pāki:**-*i*

Muhammes 1

Mısra: **38**

Temiz, saf görünüm. II Mübarek.

Ḫastaya şıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir

Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

pakur:

1. **paḳurdan:**-*dan*

Diğer 107

Satır: **6**

Bakır.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize

Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti

cüneş kırmızı paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

2. **paḳur:**

Diğer 110

Satır: **9**

Bakır.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur

bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

palamuṭ:

1. **palamuṭ:**

Diğer 16

Satır: **5**

Uskumrugiller familyasından, sırtı çizgili, mekik biçiminde, yandan basık iri gövdeli, kılçıksız, esmer, eti lezzetli ortalama ağırlığı 1-2 kilogram olan pulsuz balık. Pelamys sarda.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler

ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır

ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balıġı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

2. **palamuṭ:**

Diğer 22

Satır: **8**

Uskumrugiller familyasından, sırtı çizgili, mekik biçiminde, yandan basık iri gövdeli, kılçıksız, esmer, eti lezzetli ortalama ağırlığı 1-2 kilogram olan pulsuz balık. Pelamys sarda.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı

Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırṭınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

3. **palamuṭlar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **1**

Uskumrugiller familyasından, sırtı çizgili, mekik biçiminde, yandan basık iri gövdeli, kılçıksız, esmer, eti lezzetli ortalama ağırlığı 1-2 kilogram olan pulsuz balık. Pelamys sarda.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar

ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar

yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

4. **palamuṭlar:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **20**

Uskumrugiller familyasından, sırtı çizgili, mekik biçiminde, yandan basık iri gövdeli, kılçıksız, esmer, eti lezzetli ortalama ağırlığı 1-2 kilogram olan pulsuz balık. Pelamys sarda.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir

yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

palo verduler:

1. **palo verduler:**-*du*, -*ler*

Diğer 112

Satır: **3**

Kelime Tipi: **Deyim**

Balo vermek. Danslı ve resmî giyimli gece eğlencesi hazırlamak.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu. Bizum Hemmāmī-zāde

palṭa:

1. **palṭayi:**-*y*, -*i*
   Diğer 107
   Satır: **25**
   Balta.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣıġınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi baña çi

paluġ:

1. **paluġu:**-*u*
   Diğer 110
   Satır: **12**
   Balık.

ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

paluk:

1. **paluḳ:**
   Diğer 113
   Satır: **11**
   Balık.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

2. **paluḳlarıñ:**-*lar*, -*ıñ*
   Diğer 113
   Satır: **9**
   Balık.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

pamuġ:

1. **pamuġunda:**-*u*, -*n*, -*da*
   Diğer 29
   Satır: **2**
   Pamuk ipliği.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

pamuk:

1. **pamuḳ:**
   Diğer 60
   Satır: **17**
   Pamuk bitkisinin tohumlarının çevresinde oluşmuş ince, yumuşak tellerin işlenmiş biçimi.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

2. **pamuḳ:**
   Diğer 62
   Satır: **15**
   Pamuk bitkisinin tohumlarının çevresinde oluşmuş ince, yumuşak tellerin işlenmiş biçimi.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

3. **pamuḳ:**
   Diğer 63
   Satır: **6**
   Pamuk bitkisinin tohumlarının çevresinde oluşmuş ince, yumuşak tellerin işlenmiş biçimi.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

pamuk ipliginden:

1. **pamuḳ ipliginden:**-*n*, -*den*
   Diğer 27
   Satır: **8**
   Kelime Tipi: -
   Pamuktan yapılmış dikiş ve nakış ipliği.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

panpur:

1. **panpuru:**-*u*

Diğer 105

Satır: **15**

Vapur.

Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına

papas:

1. **papas:**

Muhammes 2

Mısra: **61**

Hıristiyan din adamı.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

papas yaḫnīsi:

1. **papas yaḫnīsi:**

Diğer 1

Mısra: **33**

Kelime Tipi: -

Soğan, sarımsak, yoğurt veya sirke katılarak yapılan bir hamsi yemeği.

Üçüncüsü papas yaḫnīsi derler
Leẕẕetine herkes parmaġın yerler

papel:

1. **papel:**

Kaside 1

Mısra: **41**

Bin liralık kağıt para.

Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

2. **papel:**

Kaside 1

Mısra: **137**

Bin liralık kağıt para değerinde.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

para:

1. **para:**

Diğer 21

Satır: **20**

Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kağıt veya metalden ödeme aracı, nakit.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur.
Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

2. **parayı:**-*y*, -*ı*

Diğer 33

Satır: **24**

Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kağıt veya metalden ödeme aracı, nakit.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

3. **parasını:**-*sı*, -*n*, -*ı*

Diğer 34

Satır: **1**

Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kağıt veya metalden ödeme aracı, nakit.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḥta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

4. **paranıñ:**-*nıñ*

Diğer 30

Satır: **19**

Avlanan balıkların satışı sonunda ağ sahibinin elde ettiği nakit.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

para kīsesine:

1. **para kīsesine:**-*n*, -*e*

Diğer 48

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Cepte taşınan, içine para konulan, kumaştan veya örgüden küçük torba.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

para yaparlar:

1. **para yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 33

Satır: **18**

Kelime Tipi: **Deyim**

Paraya çevirmek. II Para biriktirmek.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

parası çıkışmayan:

1. **parası çıḳışmayan:**-*ma, -y, -an*

Diğer 68

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

Parası yeter olmak, yetmek.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

parasız:

1. **parasız:**

Diğer 68

Satır: **9**

Para verilmeden sağlanan, bedava.

sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

parça:

1. **parçalara:**-*lar, -a*

Diğer 27

Satır: **3**

Bir bütün meydana getiren şeylerden her biri.

birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

2. **parçasıyla:**-*sı, -y, -la*

Diğer 59

Satır: **17**

Bent.

parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

3. **parçasıyla:**-*sı, -y, -la*

Diğer 59

Satır: **17**

Bent.

parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

4. **parçalarla:**-*lar, -la*

Diğer 66

Satır: **10**

Kendi içinde bir bütün oluşturan musiki eseri.

iḥrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẓkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

5. **parçalara:**-*lar, -a*

Diğer 67

Satır: **8**

Bir edebi eserden alınmış bölüm.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

6. **parçalar:**-*lar*

Diğer 68

Satır: **9**

Bir bütünden ayrılmış kısım.

sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

parça parça olsa:

1. **parça parça olsa:**-*sa*

Muhammes 2

Mısra: **65**

Kelime Tipi: **-**

Parçalara ayrılmak.

Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında lezzet rūşenā

parçala:

1. **parçalar:**-*r*

Diğer 29

Satır: **15**

Parçalara ayırmak, parça parça etmek.

ölür böyle olunca da aġı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

parıltı:

1. **parıltılardan:**-*lar, -dan*

Diğer 23

Satır: **5**

Parıldayan bir şeyde görülen parlaklık, parıldama.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlıġını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

2. **parıltısını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 26

Satır: **15**

Parıldayan bir şeyde görülen parlaklık, parıldama. II Yakamoz.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

Pariz:

1. **Pariz:**

Diğer 110

Satır: **8**

Paris.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

2. **Pariz'den:**-*den*

Diğer 111

Satır: **10**

Paris.

uṣaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

3. **Pariz'e:**-*e*

Diğer 111

Satır: **14**

Paris.

Güfte-i Ḫalīl Nihād
Ḥaçan gelduḳ Pariz'e

parla:

1. **parlamayacaḳ.:**-*ma, -y, -acaḳ*

Diğer 26

Satır: **14**

Işık saçmak, ışıldamak.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẕūẕ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i żiyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

2. **parlıyor:**-*yor*

Diğer 26

Satır: **10**

Işık saçmak, ışıldamak.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

3. **parlasın:**-*sın*

Diğer 44

Satır: **1**

Öne çıkmak, kendini belli etmek.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

parlaḳ:

1. **parlaḳdır:**-*dır*

Diğer 7

Satır: **21**

Parlayan, ışıldayan.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

2. **parlaḳdır:**-*dır*

Diğer 8

Satır: **18**

Parlayan, ışıldayan.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

3. **parlaḳ:**

Diğer 18

Satır: **4**

Parlayan, ışıldayan.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardığı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

4. **parlaḳ:**

Diğer 25

Satır: **17**

Parlayan, ışıldayan.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

5. **parlaḳ:**

Diğer 28

Satır: **1**

Parlayan, ışıldayan.

ṣuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

6. **parlaḳ:**

Diğer 28

Satır: **4**

İlgi uyandıran, çekici, cazip.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

parlaḳlıġ:

1. **parlaḳlıġı:**-*ı*

Diğer 8

Satır: **25**

Parlak olma durumu.

bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlığı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

2. **parlaḳlığı:**-*ı*

Gazel 2

Mısra: **9**

Parlak olan vücut.

Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlığı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

parmaġ:

1. **parmaġıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 52

Satır: **7**

İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

parmaġ(ın)larını yerler:

1. **parmaġ(ın)larını yerler:**-*r, -ler*

Diğer 1

Mısra: **34**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yemeği çok beğenmek, çok lezzetli bulmak.

Üçüncüsü papas yaḫnīsi derler
Leẕẕetine herkes parmaġın yerler

parmaḳ:

1. **parmaḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 52

Satır: **8**

İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

2. **parmaḳlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 109

Satır: **10**

İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.

İşbu manẓūme ḫāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

parmak ḥesābı:

1. **parmaḳ ḥesābı:**

Diğer 68

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Parmaklarla saymak suretiyle yapılan hesap. II Hece vezni.

ḳalem şuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdıġı
vardır.

paşdırma destānları:

1. **paşdırma destānları:**

Diğer 67

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Daha çok Kayserili şairler tarafından işlenen pastırma konusunun destan türünde yazılmış örnekleri.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paşdırma destānları
hece veʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

2. **paşdırma destānları:**

Diğer 68

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Daha çok Kayserili şairler tarafından işlenen pastırma konusunun destan türünde yazılmış örnekleri.

şehrinde böyle eserler edebiyyāt ṣaḥnesini paşdırma destānları ʿunvānıyla taʿṭīr
etmişdir

paslan:

1. **paşlanmaması:**-*ma, -ma, -sı*

Diğer 60

Satır: **6**

Salamura yapılmış olan hamsinin üzerinde su eksikliğinden dolayı kahverengi lekeler oluşmak.

üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paşlanmaması için lāzımdır.

pastarya:

1. **pastarya:**

Diğer 6

Satır: **19**

Hamsinin başını ve içini temizlemeden tuzlama.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprāḳları

2. **pastarya:**

Diğer 60

Satır: **11**

Hamsinin başını ve içini temizlemeden tuzlama.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

patates:

1. **patates:**

Diğer 38

Satır: **12**

Patlıcangillerden, yaprakları ve sürgünleri acı bir bitkinin toprak altında oluşan, nişastası çok, yenebilen yumruları.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

patiḳa:

1. **patiḳalar:**-*lar*

Diğer 25

Satır: **15**

Engebeli yerlerden gelip geçenlerin ayak izlerinden oluşan, tekerlekli araç işlemeyen dar yol, çığır, keçi yolu, yolak.

Māʾileleriñ şırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprāḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

paṭlıcan:

1. **paṭlıcan:**

Diğer 114

Satır: **14**

Patlıcangillerden, kalın saplı, uzunca yapraklı otsu bitki.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

pavurya:

1. **pavuryayi:**-*yi*
   Diğer 108
   Satır: **4**
   Bir cins iri yengeç.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

pay:

1. **payıñ:**-*ıñ*
   Diğer 30
   Satır: **21**
   Bölüşülecek bir bütünün ayrıldığı kısımlardan her biri.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

pay alanlarıñ:

1. **pay alanlarıñ:**-*an*, -*lar*, -*ıñ*
   Diğer 59
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: -
   Bir bütünden bir hisse almak.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

pay eder:

1. **pay eder:**-*er*
   Diğer 30
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Bölmek, paylaştırmak.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

pāyān:

1. **pāyānı:**-*ı*
   Gazel 5
   Mısra: **14**
   Son, nihayet.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

pāyān olmaz:

1. **pāyān olmaz:**-*maz*
   Diğer 59
   Satır: **23**
   Kelime Tipi: -
   Bir şeyin sonu, nihayeti olmak.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

pāy-ı ḫamsi:

1. **pāy-ı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **192**
   Kelime Tipi: -
   Hamsinin yüzgeci.

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

pay-ı ḫamsi alsa:

1. **pay-ı ḫamsi alsa:**-*sa*
   Diğer 59
   Satır: **25**
   Kelime Tipi: -
   Hamsikuşundan kendine bir hisse almak.

Bir ḫamsiḳuşuyla pay-ı ḫamsi

2. **pay-ı ḫamsi alsa:**-*sa*
   Kaside 1
   Mısra: **100**
   Kelime Tipi: -
   Hamsikuşundan kendine bir hisse almak.

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār
Bir ḫamsi kuşuyla pay-ı ḫamsi

pāzār:

1. **pāzār:**
   Diğer 98
   Satır: **15**
   Cumartesi ile pazartesi arasındaki gün.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar faʾidelidir bunlardan ġayrī

pāzār ertesi:

1. **pāzār ertesi:**

Diğer 98

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Pazar ile salı arasındaki gün.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar faʾidelidir bunlardan ġayrī

pāzār ḥesābı üzere:

1. **pāzār ḥesābı üzere:**

Diğer 99

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Pazar usulünce, pazar yerinde olduğu gibi.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

pāzārlıḳ ederler:

1. **pāzārlıḳ ederler:**-*er, -ler*

Diğer 34

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Alışveriş sırasında bir şeyin fiyatı üzerinde tartışmak.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

pazı:

1. **pazı:**

Diğer 55

Satır: **6**

Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

2. **pazınıñ:**-*nıñ*

Diğer 55

Satır: **8**

Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

3. **pazı:**

Diğer 57

Satır: **15**

Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

4. **pazıyı:**-*y, -ı*

Diğer 57

Satır: **8**

Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

5. **pazı:**

Diğer 61

Satır: **6**

Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

pazılı:

1. **pazılı:**

Diğer 54

Satır: **18**

İçinde pazı bulunan yiyecek.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

2. **pazılı:**

Diğer 55

Satır: **1**

İçinde pazı bulunan yiyecek.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

pek:

1. **pek:**

Diğer 1

Mısra: **39**

Çok.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

2. **pek:**

Diğer 7

Satır: **12**

Çok.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

3. **pek:**

Diğer 7

Satır: **13**

Çok.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

4. **pek:**

Diğer 7

Satır: **17**

Çok.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

5. **pek:**

Diğer 8

Satır: **6**

Çok.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

6. **pek:**

Diğer 8

Satır: **8**

Çok.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

7. **pek:**

Diğer 8

Satır: **17**

Çok.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

8. **pek:**

Diğer 16

Satır: **13**

Çok.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

9. **pek:**

Diğer 16

Satır: **21**

Çok.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vaż' etmege

10. **pek:**

Diğer 20

Satır: **3**

Çok.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

11. **pek:**
Diğer 21
Satır: **11**
Çok.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

12. **pek:**
Diğer 21
Satır: **12**
Çok.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

13. **pek:**
Diğer 23
Satır: **22**
Çok.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eşer-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

14. **pek:**
Diğer 25
Satır: **19**
Çok.
ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

15. **pek:**
Diğer 34
Satır: **23**
Çok.
temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi ṣu denilen

16. **pek:**
Diğer 38
Satır: **13**
Çok.
ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

17. **pek:**
Diğer 41
Satır: **25**
Çok.
pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç ṣervet bıraḳan bu müştehā

18. **pek:**
Diğer 42
Satır: **3**
Çok.
deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez ṣalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

19. **pek:**
Diğer 42
Satır: **20**
Çok.
muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

20. **pek:**
Diğer 46
Satır: **20**
Çok.
bir ġıdā ṣayılamaz ṣāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

21. **pek:**
Diğer 56
Satır: **14**
Çok.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

22. **pek:**
Diğer 62
Satır: **16**
Çok.
ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

23. **pek:**
Diğer 101
Satır: **15**
Çok.
Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

24. **pek:**
Gazel 4
Mısra: **14**
Çok.
Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

25. **pek:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Çok.
Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

26. **pek:**
Muhammes 1
Mısra: **8**
Çok.
Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Viṣne-āṣā gözlerinden pek nefīs olur ḫoṣ-āb

27. **pek:**
Muhammes 1
Mısra: **10**
Çok.
Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

28. **pek:**
Muhammes 1
Mısra: **16**
Çok.
Böbregi bumbārı ṣaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

29. **pek:**
Muhammes 1
Mısra: **28**
Çok.
Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

30. **pek:**
Muhammes 1
Mısra: **30**
Çok.
Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

31. **pek:**
Muhammes 1
Mısra: **36**
Çok.
Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir

32. **pek:**
Muhammes 3
Mısra: **17**
Çok.
Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

33. **pek:**
Müseddes 1
Mısra: **11**
Çok.
Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

34. **pek:**

Diğer 41

Satır: **6**

Oldukça.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.

Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

35. **pek:**

Diğer 62

Satır: **11**

Oldukça.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde

ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

36. **pek:**

Diğer 63

Satır: **19**

Oldukça.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi

balıġı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

37. **pek:**

Muhammes 1

Mısra: **21**

Oldukça.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek

Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

38. **pek:**

Muhammes 2

Mısra: **38**

Normal olarak.

Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur

Ḳanlı cānlı olduġundan pek güzel ḳurbān olur

39. **pek:**

Diğer 110

Satır: **3**

Alışılmış olandan çok.

Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı

Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

pek çok:

1. **pek çoḳ:**

Diğer 1

Mısra: **59**

Kelime Tipi: -

Çok fazla.

Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ ṣular içerler

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

2. **pek çoḳ:**

Diğer 5

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir hayli.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda

ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

3. **pek çoḳ:**

Diğer 6

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Yeterinden fazla, bir hayli.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir

ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

4. **pek çoḳ:**

Diğer 29

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bir hayli.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḫamsi belki daha aġıñ içinde iken

5. **pek çoḳ:**

Diğer 36

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bir hayli, bolca.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan

gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

6. **pek çoḳ:**
Diğer 57
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Çok fazla.
Küllü müllü demezler yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler

7. **pek çoḳ:**
Kaside 1
Mısra: **121**
Kelime Tipi: -
Çok fazla.
Pek çoḳ götürür şu ġāfil olma
Küplerdeki tuzlama-yı ḫamsi

8. **pek çoḳ:**
Kaside 1
Mısra: **149**
Kelime Tipi: -
Çok fazla.
Pek çoḳ bulunur nevâl-i deryā
Olmaz biri hem ʿaṭā-yı ḫamsi

pekmezle:
1. **pekmezlemezsem:**-*mez, -se, -m*
Diğer 2
Mısra: **7**
Hamsi tuzlamak.
Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḫamsi

penbe gülünü:
1. **penbe gülünü:**-*ü, -n, -ü*
Diğer 26
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Pembe renkli gül. II Batmak üzere olan güneşin ufuklarda bıraktığı pembemsi renk.
Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde şaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

pend:
1. **pendimi:**-*im, -i*
Diğer 47
Satır: **18**
Öğüt, nasihat.
mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

perestīde-i rūḥunu:
1. **perestīde-i rūḥunu:**-*u, -n, -u*
Diğer 64
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Ruh eşi.
perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdığı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

perrān olmaḳ:
1. **perrān olmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 66
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Uçmak. II Hamsi uçuyormuş gibi hareket etmek.
ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

perşenbe:
1. **perşenbe:**
Diğer 4
Satır: **25**
Çarşamba ile cuma arasındaki gün.
19 Kānūn-ı ṯānī 1928 Perşenbe Ṭrabzon

2. **perşenbe:**
Diğer 98
Satır: **16**
Çarşamba ile cuma arasındaki gün.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi şalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

perverd-gār:

1. **perverd-gār:**

Muhammes 2

Mısra: **13**

Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

peşīn olaraḳ alır:

1. **peşīn olaraḳ alır:**-*ır*

Diğer 34

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir alışverişte, alışveriş yapıldığı anda, alınan şeyin tesliminden önce veya teslimiyle birlikte ödemeyi almak.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḥta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

peşuñuze düşerler:

1. **peşuñuze düşerler:**-*er*, -*ler*

Diğer 68

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi yakalamak için takipte kalmak, takip etmek.

Düşerler peşuñuze
Atarlar size aġı

pes-zinde:

1. **pes-zinde:**

Diğer 66

Satır: **6**

Geçmişte kalan.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿātıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

petrol:

1. **petrol:**

Diğer 34

Satır: **21**

Gaz yağı.

biraz petrol döker bu ḫālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḫālde de

pey sürerler:

1. **pey sürerler:**-*er*, -*ler*

Diğer 30

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Artırma ile satılacak bir şey için fiyat teklif etmek.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

peydā olur:

1. **peydā olur:**-*ur*

Diğer 9

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Çıkmak, ortaya çıkmak, oluşmak.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

peydā-yı dem-i nefāset etsin:

1. **peydā-yı dem-i nefāset etsin:**-*sin*

Kaside 1

Mısra: **253**

Kelime Tipi: -

Nefis bir içki meydana getirmek. II Tuzlu hamsinin suyunu meydana getirmek.

Peydā-yı dem-i nefāset etsin
Küplerde ṣalamura-yı ḫamsi

peyrev oldum:

1. **peyrev oldum:**-*du*, -*m*

Muhammes 3

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

Bir kimsenin ardından gitmek, onu takip etmek.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿiṣr-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir ṣenāsı ḫamsiniñ

peyrevlik:

1. **peyrevlik:**

Diğer 69

Satır: **6**

Birinin arkası sıra gitme, ona uyma, tabii olma.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.

Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

piç:

1. **piç:**

Diğer 102

Satır: **2**

Hamsinin henüz büyüyüp yetişemeyeni, cılız, ufak.

Faḳaṭ yalı uşağı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

pide:

1. **pidesi:**-*si*

Diğer 52

Satır: **4**

Mısır ununda hazırlanan hamura tuzlanmış ve kılçığı çıkarılmış hamsi ilave edilerek fırına verilen bir tür yemek.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu şalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

2. **pide:**

Diğer 61

Satır: **3**

Hamsi pidesi.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekşeriyetle yazın furun lazutu

3. **pide:**

Diğer 61

Satır: **9**

Hamsi pidesi.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

4. **pide:**

Diğer 61

Satır: **14**

Hamsi pidesi.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

5. **pide:**

Gazel 2

Mısra: **19**

Hamsi pidesi.

Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

6. **pide:**

Muhammes 2

Mısra: **63**

Hamsi pidesi.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

pide şeklinde:

1. **pide şeklinde:**

Diğer 61

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Pide görünümünde, yamyassı.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

pil:

1. **pilmeyecek:**-*me*, -*y*, -*ecek*

Diğer 105

Satır: **3**

Bilmek.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

pilaki:

1. **pilaki:**

Diğer 56

Satır: **14**

Trabzon'da pilaki adı verilen toprak tencerede yapılan hamsi haşlaması.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar şu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz şoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

2. **pilakisi:**-*si*

Diğer 56

Satır: **5**

Trabzon'da pilaki adı verilen toprak tencerede yapılan hamsi haşlaması.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

3. **pilakisi:**-*si*

Muhammes 2

Mısra: **52**

Trabzon'da pilaki adı verilen toprak tencerede yapılan hamsi haşlaması.

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

4. **pilaki:**

Diğer 15

Satır: **16**

Ot taşından yapılan ve içinde yemek pişirilen kap.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

5. **pilaki:**

Diğer 56

Satır: **9**

Ot taşından yapılan ve içinde yemek pişirilen kap.

Bu ḥāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon’da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

6. **pilaki:**

Diğer 56

Satır: **12**

Toprak tencere.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

7. **pilaki:**

Diğer 56

Satır: **12**

Toprak tencere.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

8. **pilaki:**

Diğer 56

Satır: **13**

Toprak tencere.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

9. **pilakide:**-*de*

Diğer 56

Satır: **16**

Toprak tencere.

ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

10. **pilakiye:**-*y*, -*e*

Diğer 56

Satır: **11**

Toprak tencere.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

pilaki ṭāvasınıñ:

1. **pilaki ṭāvasınıñ:**-*nıñ*

Diğer 15

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Ot taşından yapılan ve içinde yemek pişirilen tava.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon’uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

pilakide ḳızarma:

1. **pilakide ḳızarma:**

Diğer 1

Mısra: **61**

Kelime Tipi: -

Toprak tencerede yapılan hamsi haşlaması.

Onuncusu pilakide ḳızarma

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma

2. **pilakide ḳızarma:**

Diğer 56

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Toprak tencerede yapılan hamsi haşlaması.

ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.

Onuncusu pilakide ḳızarma

pilāv:

1. **pilāvı:**-*ı*

Diğer 52

Satır: **3**

Bulgur ya da pirinç kullanılarak hazırlanan içine pazı, soğan, maydanoz, tuz, biber ve kılçığı çıkartılmış hamsi eklenen bir tür yemek.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḥamsiḳuşu

ṣalamurası

pidesi pişirme ṣūretleri ḥamsi ṣuyu.

2. **pilavcuḳ:**-*cuḳ*

Diğer 15

Satır: **5**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler

Ṭrabuzan yerumuz

3. **pilāv:**

Diğer 53

Satır: **21**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar

kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

4. **pilāvı:**-*ı*

Diğer 53

Satır: **21**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar

kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

5. **pilāv:**

Diğer 54

Satır: **1**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat

ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

6. **pilāvdan:**-*dan*

Diğer 54

Satır: **3**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.

Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

7. **pilāvı:**-*ı*

Diğer 54

Satır: **5**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk

ve lezzetini alır.

8. **pilāv:**

Muhammes 1

Mısra: **17**

Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı

Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

9. **pilāvı:**-*ı*

Diğer 1

Mısra: **45**

Bulgurla pişirilen pilav, bulgur pilavı.

Altıncısı bulġur ile pilāvı

ʿAcem pilāvına olur müsāvī

10. **pilāvı:**-*ı*

Diğer 57

Satır: **11**

Bulgurla pişirilen pilav, bulgur pilavı.

Altıncısı bulġur ile pilāvı
ʿAcem pilāvına olur müsāvī

11. **pilāv:**

Muhammes 2

Mısra: **48**

Hamsili bulgur pilavı.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

pinhān olur:

1. **pinhān olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **72**

Kelime Tipi: -

Görünmez olmak. II Her mevsim görülmemek.

Küpleri doldurur olan ḥesābı
Çünkü ekṣer olur pinhān mübarek

2. **pinhān olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **88**

Kelime Tipi: -

Yok olmak, görülmemek.

Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

pīr ü bernā:

1. **pīr ü bernā:**

Muhammes 3

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Genç ihtiyar herkes, bütün alem.

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lütfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

pıraṣa:

1. **pıraṣayı:**-*y*, -*ı*

Diğer 15

Satır: **18**

Zambakgillerden, sapından ve yapraklarından yararlanılan, çok yıllık bir kış sebzesi.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

2. **pıraṣa:**

Diğer 114

Satır: **19**

Zambakgillerden, sapından ve yapraklarından yararlanılan, çok yıllık bir kış sebzesi.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley mişun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efendim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

3. **pıraṣanıñ:**-*nıñ*

Diğer 114

Satır: **22**

Zambakgillerden, sapından ve yapraklarından yararlanılan, çok yıllık bir kış sebzesi.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayırım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

pīrāye-dār olur:

1. **pīrāye-dār olur:**-*ur*

Diğer 66

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Güzelleştirmek, zenginleştirmek.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle ṣevḳ-ā-ṣevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

pirinç:

1. **pirinçle:**-*le*

Diğer 1

Mısra: **25**

Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin besin olarak kullanılan taneleri.

Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı

2. **pirinçle:**-*le*

Diğer 54

Satır: **10**

Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin besin olarak kullanılan taneleri.
ṣofraya konulur ve
Pirinçle yapılır içli ṭāvası

3. **pirinç:**
Diğer 57
Satır: **10**
Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin besin olarak kullanılan taneleri.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

4. **pirinç:**
Diğer 57
Satır: **10**
Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin besin olarak kullanılan taneleri.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

5. **pirinç:**
Muhammes 2
Mısra: **56**
Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin besin olarak kullanılan taneleri.
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

piş:

1. **pişince:**-*ince*
Diğer 2
Mısra: **14**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda
Pişince başlarsıñ āh u feryāda

2. **pişerek:**-*erek*
Diğer 54
Satır: **5**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

3. **pişince:**-*ince*
Diğer 54
Satır: **25**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

4. **pişdikden:**-*dik, -den*
Diğer 56
Satır: **12**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar şu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

5. **pişdikden:**-*dik, -den*
Diğer 57
Satır: **16**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

6. **pişer:**-*er*
Diğer 57
Satır: **3**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefîs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

7. **pişer.:**-*er*
Diğer 58
Satır: **19**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa
balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

8. **pişmek:**-*mek*
Diğer 58
Satır: **16**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayağı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için
kiremit eyice ḳızmalıdır.

9. **pişmek:**-*mek*
Diğer 61
Satır: **2**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi
üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

10. **pişdiginiñ:**-*dig, -i, -niñ*
Diğer 1
Mısra: **22**
Yemek için yapılmak.
Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḫ<u>ş</u>in açalım

11. **pişmedigi:**-*me, -dig, -i*
Diğer 1
Mısra: **19**
Yemek için yapılmak.
Pişmedigi evde bir kimse gülmez
Büyük bayram eder alan mübārek

12. **pişmez:**-*mez*
Kaside 1
Mısra: **29**
Yemek için yapılmak.
Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

<u>pişir:</u>
1. **pişirip:**-*ip*
Diğer 2
Mısra: **10**
Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.
Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

2. **pişirdikden:**-*dik, -den*
Diğer 15
Satır: **21**
Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.
dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden
ṣoñra yerler ki ḫaḳḳā maḫabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

3. **pişirirler:**-*ir, -ler*
Diğer 15
Satır: **16**
Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.
ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur
ammā pilaki derler

4. **pişirme:**-*me*
Diğer 52
Satır: **4**
Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.
ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu
ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

5. **pişirmeli:**-*meli*
Diğer 54
Satır: **26**
Isıda tutarak yenecek duruma getirmek.
yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı
pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

6. **pişirir:**-*ir*
Diğer 56
Satır: **23**
Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.
küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir
yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

7. **pişirириz.:**-*ir, -iz*

Diğer 56

Satır: **22**

Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

8. **pişirir:**-*ir*

Diğer 58

Satır: **11**

Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

9. **pişirmek:**-*mek*

Diğer 58

Satır: **18**

Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

10. **pişirmeli:**-*meli*

Diğer 59

Satır: **9**

Kızartmak.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

11. **pişirme:**-*me*

Diğer 52

Satır: **14**

Yiyecekler ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

pişiril:

1. **pişirildiklerini:**-*dik, -leri, -n, -i*

Diğer 53

Satır: **10**

Pişirmek işlemine tabi tutulmak, pişirmek işi yapılmak.

iḫtilāfıñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

2. **pişirilir:**-*ir*

Diğer 53

Satır: **21**

Pişirmek işlemine tabi tutulmak, pişirmek işi yapılmak.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

3. **pişirilebilir:**-*e, -bil, -ir*

Diğer 61

Satır: **6**

Pişirmek işlemine tabi tutulmak, pişirmek işi yapılmak.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

piyanko:

1. **piyanḳo:**

Kaside 1

Mısra: **41**

Belli bir ödülü, üzerinde numara bulunan biletleri satın alanlar arasında kura çekmek yoluyla kazanan kimseye verme esasına dayanan talih oyunu. II Talihi yaver gidip ummadığı bir nimete kavuşma.

Biñlerce papel piyanḳo nerde
Çıḳmaz baña dombala-yı ḫamsi

piyasa:

1. **piyasaya:**-*y, -a*

Diğer 39

Satır: **2**

Ticari işlemlerin, alışverişlerin yürütüldüğü yer, bunların pazarı.
tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

piyāz:

1. **piyāzı:**-*ı*
Diğer 52
Satır: **3**
Maydanoz, taze veya kuru soğan, nane vs. doğranıp bir süre ovulduktan sonra tepsiye dizilerek ve üzerine temizlenip tuzlanan ve kılçığı çıkarılmış hamsi eklenerek hazırlanmış ateşte veya fırında pişirilmiş bir tür yemek.
ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḥamsiḳuşu şalamurası
pidesi pişirme şūretleri ḥamsi şuyu.

2. **piyāzdan:**-*dan*
Diğer 59
Satır: **5**
Karışım.
ḥamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu şıḳaraḳ ḥocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

planḳton:

1. **planḳton:**
Diğer 41
Satır: **6**
Balık yumurtasının döllendikten sonraki ilk evresi.
faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḥalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton şoñra sürfe ve balıḳ

platiḳa:

1. **platiḳa:**
Diğer 5
Satır: **9**
Çirozluk küçük hamsi.
ḥamsi ṭombul ince ḥamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḥamsiniñ ḥastalıġı
ölümü Hāmişān ḥamsiye ʿāʾid bir noṭ.

2. **platiḳa:**
Diğer 9
Satır: **16**
Çirozluk küçük hamsi.
boyu 3-5 şantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

polis komiseri:

1. **polis ḳomiseri:**
Diğer 105
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Güvenlik teşkilatının meslek aşamaları içinde yer alan, il, ilçe veya bucaklarda bulundukları yerin emniyet ve asayişine ait işleri yöneten, üniformalı veya sivil memur.
Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

Ponçartiron Gölü'nde:

1. **Ponçartiron Gölü'nde:**-*n, -de*
Diğer 18
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Pontchartrain Gölü.
Engraulis Spimifer nevʿi Guyan'da Mitehelli Miçelli nevʿi Ponçartiron Gölü'nde ḳanadları dikenli olan cinsi bütün

pul:

1. **pulları:**-*lar, -ı*
Diğer 5
Satır: **6**
Balıkların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık.
aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **pullar:**-*lar*
Diğer 8

Satır: **17**

Balıkların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

3. **pullarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 8

Satır: **24**

Balıkların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

4. **pulları:**-*lar, -ı*

Diğer 9

Satır: **1**

Balıkların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdığı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

5. **pulları:**-*lar, -ı*

Diğer 9

Satır: **1**

Balıkların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdığı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

6. **pul:**

Gazel 3

Mısra: **18**

Balıkların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

pul pul olmuş:

1. **pul pul olmuş:**-*muş*

Diğer 8

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Pullarla kaplanmak. II Küçük ve ince tabakalar halinde olmak.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ʻuşşāḳdan dāmānı var

2. **pul pul olmuş:**-*muş*

Gazel 5

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Pullarla kaplanmak. II Küçük ve ince tabakalar halinde olmak.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

3. **pul pul olmuş:**-*muş*

Kaside 1

Mısra: **87**

Kelime Tipi: -

Pullarla kaplanmak. II Küçük ve ince tabakalar halinde olmak.

Sīmīn-beden üzre pul pul olmuş
Her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḫamsi

pullu:

1. **pullu:**

Diğer 46

Satır: **8**

Balık için pulu olan.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

2. **pullu:**

Diğer 62

Satır: **16**

Balık için pulu olan.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

pulsuz:

1. **pulsuz:**

Diğer 46

Satır: **7**

Balık için pulu olmayan.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ hażmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳatı olanlar miʿdelerde hażımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

puvason davril:

1. **puvason davril:**

Diğer 103

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Poisson D'avril ifadesinin Osmanlılarda kullanılan hali. Bir Nisan anlamına gelen Fransızca ifade. Nisanın birinde bir kimseyi aldatıp eğlenmek, gülmek manasına gelen tabirdir. II Nisanbalığı.

olaraḳ şu fıḳraları yazıyor
Puvason Davril

2. **puvason davril:**

Diğer 103

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Poisson D'avril ifadesinin Osmanlılarda kullanılan hali. Bir Nisan anlamına gelen Fransızca ifade. Nisanın birinde bir kimseyi aldatıp eğlenmek, gülmek manasına gelen tabirdir. II Nisanbalığı.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

3. **puvason davril:**

Diğer 151

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Poisson D'avril ifadesinin Osmanlılarda kullanılan hali. Bir Nisan anlamına gelen Fransızca ifade. Nisanın birinde bir kimseyi aldatıp eğlenmek, gülmek manasına gelen tabirdir. II Nisanbalığı.

Ḫamsiye Dāʾir
Puvason Davril

pür-bahār:

1. **pür-bahār:**

Muhammes 2

Mısra: **56**

Baharat dolu.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

pür-behā:

1. **pür-behā:**

Muhammes 1

Mısra: **28**

Lezzetli.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

pür-feżā-yı ḥamsi:

1. **pür-feżā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **228**

Kelime Tipi: -

Hamsinin uçsuz bucaksız genişliği.

Āvāze-i kūs-ı nevbetimle
Olmuş yine pür-feżā-yı ḫamsi

pür-hūn olur:

1. **pür-ḫūn olur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Kanlanmaḳ, kan dolu olmak.

Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

pür-rāyiḥa:

1. **pür-rāyiḥa:**

Kaside 1

Mısra: **112**

Güzel koku dolu.

Üstünde tüter duḫān-ı ʿanber
Pür-rāyiḥa ısḳara-yı ḫamsi

pür-sürūr:

1. **pür-sürūr:**

Muhammes 3

Mısra: **21**

Çok sevinçli, sevinç dolu.

Maḳdeminden pür-sürūr olur şıġar ile kibār
Ṣavm-ı şādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

pütun:

1. **pütun:**

Diğer 105

Satır: **5**

Bütün.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.

Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

R

raġbet:

1. **raġbet:**

Diğer 16

Satır: **21**

İstek, arzu, alaka, meyil.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler

bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

2. **raġbeti:**-*i*

Diğer 46

Satır: **22**

İstek, arzu, alaka, meyil.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ hażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ

ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

raġmen:

1. **raġmen:**

Diğer 114

Satır: **2**

Bir şeyin olması lazım gelenin aksine geliştiğini, o şeyin gerektirdiği halin aksine davranıldığını ifade eder.

Ḫamsi Gübresi

Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

rāḥatsızlıḳ vermek:

1. **rāḥatsızlıḳ vermek:**-*mek*

Diğer 48

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Rahatsız etmek, huzurunu bozmak. II Hazımsızlık yapmak.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden

rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

rakam:

1. **raḳamlar:**-*lar*

Diğer 99

Satır: **4**

Sayı.

ḳara oḳḳa ile degil kilo ile ölçmelidir. İḥṣāʾī maʿlūmāta müstenid olan

istiṭlāʿm Ḫamsi-nāme'niñ baḫṣ-i maḫṣūṣunda meẕkūrdur. Raḳamlar kesirleriyle

raks:

1. **raḳṣında:**-*ı, -n, -da*

Kaside 1

Mısra: **208**

Dans, hareket.

Tābende liḳā liḳā-yı cānān

Raḳṣında edā edā-yı ḫamsi

rakṣān:

1. **raḳṣān:**

Diğer 66

Satır: **3**

Raks eden, oynayan. II Hamsinin dans edermişçesine hareketleri.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ

hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

raksiyyāt:

1. **raḳṣiyyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **10**

Dans ilmi.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḫattā mūsiḳiyyāt

ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

rakṣiyye:

1. **raḳṣiyye:**

Diğer 66

Satır: **1**

Hora tepme, sıçrayarak oynama, horon oynama. II Hızlı hızlı hareket etme, çırpınma.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile
gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

raʿnā:

1. **raʿnā:**

Diğer 12

Satır: **11**

Güzel, hoş, latif, parlak, revnaklı.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya
sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

2. **raʿnānıñ:**-*nıñ*

Diğer 14

Satır: **1**

Güzel, hoş, latif, parlak, revnaklı.

Biz bunlardan bir ḳısmınıñ muḥteviyātını ber-vech-i zīr beyān etdik. Bu māhī-i raʿnānıñ
kitābiyyātdaki mevḳiʿ-i mühimmi ʿayān etdik.

raṣad-ḫāne:

1. **raṣad-ḫāne:**

Diğer 109

Satır: **18**

Kandilli Gözlemevi.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

rāst gelince:

1. **rāst gelince:**-*ince*

Diğer 1

Mısra: **63**

Kelime Tipi: **Deyim**

Tasarlamadığı halde rastlamak, denk gelmek.

Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

2. **rāst gelince:**-*ince*

Diğer 56

Satır: **18**

Kelime Tipi: **Deyim**

Tasarlamadığı halde rastlamak, denk gelmek.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma

rāst gelir:

1. **rāst gelir:**-*ir*

Diğer 5

Satır: **21**

Kelime Tipi: **-**

Denk gelmek.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başlaʿacīb

rastla:

1. **rastlarlarsa:**-*r, -lar, -sa*

Diğer 100

Satır: **16**

Tasarlamadığı halde karşılaşmak, rast gelmek.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

rāṭib:

1. **rāṭib:**

Diğer 62

Satır: **1**

Sıvı içinde mumyalama, ıslak mumya.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaşşı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

2. **rāṭib:**

Diğer 62

Satır: **7**

Sıvı içinde mumyalama, ıslak mumya.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ

için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̲ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

Raʾūf Yektā Beg:

1. **Raʾūf Yektā Beg:**

Diğer 110

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Musiki nazariyatçısı ve yazarı, bestekar, neyzen.

bunuñ üzerine ḫāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

rāyegān:

1. **rāyegāndır:**-*dır*

Kaside 1

Mısra: **205**

Bol, mebzul.

Cān naḳdi yoluñda rāyegāndır
Ey dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi

rāyiḥā:

1. **rāyiḥā-yı:**--*yı*

Diğer 14

Satır: **14**

Koku.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

2. **rāyiḥa-yı:**--*yı*

Diğer 14

Satır: **16**

Koku.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

3. **rāyiḥası:**-*sı*

Diğer 15

Satır: **13**

Koku.

balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḫarāret vermez aġrı ḫastalıġına mübtelā olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

4. **rāyiḥası:**-*sı*

Diğer 21

Satır: **10**

Koku.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh şoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lez̲z̲et ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

rāz:

1. **rāzı:**-*ı*

Muhammes 2

Mısra: **11**

Sır, bilinmezlik.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

rāżı olamam:

1. **rāżı olamam:**-*a, -ma, -m*

Diğer 101

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Kabul etmek, uygun bulmak, istemek.

Yoooḳ demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inşāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

rāżı olur:

1. **rāżı olur:**-*ur*

Diğer 16

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Kabul etmek, uygun bulmak, istemek.

mübādeleye rāżı olur.

rebīʿī:

1. **rebīʿī:**

Diğer 11

Satır: **27**

Bahara ait, baharla ilgili.

Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

2. **rebīʿī:**

Muhammes 3

Mısra: **10**

Bahara ait, baharla ilgili.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur ṣitāsı ḫamsiniñ

recā-yı ḫamsi eylerdi:

1. **recā-yı ḫamsi eylerdi:**-*r, -di*

Kaside 1

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Hamsi ümidi eylemek, hamsi emelinde bulunmak.

Bir ṣubḥ-ı ṣafā-nümā-yı ḫamsi
Eylerdi gönül recā-yı ḫamsi

reçel:

1. **reçel:**

Gazel 2

Mısra: **25**

Meyvelerin şekerle kaynatılmasıyla hazırlanan tatlı.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

red:

1. **red:**

Diğer 10

Satır: **5**

İleri sürülen bir durumu veya iddiayı yalanlama, kabul etmeme, cerh etme.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṣār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

refʿ:

1. **refʿi:**-*i*

Diğer 6

Satır: **28**

Ortadan kaldırma, hükümsüz kılma, feshetme, lağvetme.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doğru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

refāh:

1. **refāh-ı:**-*ı*

Diğer 13

Satır: **6**

Rahatlık, bollukta geçiniş.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

refīk:

1. **refīḳdir:**-*dir*

Diğer 1

Mısra: **52**

Yol azığı, yolluk.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

2. **refīḳdir:**-*dir*

Diğer 59

Satır: **16**

Yol azığı, yolluk.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

3. **refīḳimizde:**-*imiz, -de*

Diğer 102

Satır: **29**

Yandaş gazete.

ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

reftār ederler:

1. **reftār ederler:**-*er, -ler*

Diğer 15

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Gitmek.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

rehber-i umūr-ı beytiyye:

1. **rehber-i umūr-ı beytiyye:**

Diğer 152

Satır: **13**

Kelime Tipi: **-**

Evle ilgili işlerin rehberidir. Hece harfleri sırasıyla yazılan her maddede tafsilat verir. Müdericatı evin idaresi, ev tababeti, ev eczacılığı, tabahat, dikiş, ev eşyasının temizlenmesi ve muhafazası gibi ev işleriyle ilgili rehber kitaptır. Yazarı Mehmed İzzet Bey'dir.

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye Zümrüd-i ʿAnḳā Ṭrabzon Sāl-nāmesi

ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt Larus Larousse Menāẓırü'l-ʿAvālim

reh-nümā-yı ḫamsi:

1. **reh-nümā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **212**

Kelime Tipi: -

Hamsinin kılavuzu.

Enginleri eyliyor işāret
Fikrimdeki reh-nümā-yı ḫamsi

reh-yāb eder:

1. **reh-yāb eder:**-*er*

Diğer 26

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Yol bulan, yolunu bulabilen, ulaşan kimse olmak.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aşıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

reʾīs:

1. **reʾīsi:**-*i*

Diğer 100

Satır: **11**

Baş, başkan.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden
çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

rencber:

1. **rencber:**

Diğer 36

Satır: **5**

Rençper. Tarla, bağ bahçe ve yapı işlerinde çalışan, taş, toprak taşımak, kazmak vb. ağır işler yapan gündelikçi, ırgat.

Rencber ḳollarını şıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

2. **rencberiñ:**-*iñ*

Diğer 36

Satır: **15**

Rençper. Tarla, bağ bahçe ve yapı işlerinde çalışan, taş, toprak taşımak, kazmak vb. ağır işler yapan gündelikçi, ırgat.

Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

reng:

1. **rengi:**-*i*

Diğer 5

Satır: **4**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

rengi aldı:

1. **rengi aldı:**-*dı*

Kaside 1

Mısra: **89**

Kelime Tipi: -

Aynı renge bürünmek.

Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi
Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

rengiyye:

1. **rengiyye:**

Diğer 5

Satır: **19**

Beyaz dışında başka rengi veya renkleri olan.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **rengiyye:**

Diğer 17

Satır: **18**

Beyaz dışında başka rengi veya renkleri olan.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḥtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

3. **rengiyye:**

Diğer 18

Satır: **15**

Beyaz dışında başka rengi veya renkleri olan.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

renk:

1. **renk:**

Diğer 54

Satır: **5**

Görünüş, şekil.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

2. **renk:**

Diğer 9

Satır: **18**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

3. **renk:**

Diğer 24

Satır: **4**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

4. **renkleri:**-*ler, -i*

Diğer 24

Satır: **11**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

5. **renkleriyle:**-*ler, -i, -y, -le*

Diğer 25

Satır: **16**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprаḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳṣayan rüzgārıñ verdigi serinikler

6. **renkde:**-*de*

Diğer 38

Satır: **16**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

7. **renkleri:**-*leri*

Diğer 38

Satır: **18**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

8. **renklerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 63

Satır: **16**

Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

renk alacağından:

1. **renk alacağından:**-*acaġ, -ı, -n, -dan*

Diğer 62

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yeni bir renk kazanmak.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacağından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

renk alır:

1. **renk alır:**-*ır*

Diğer 7

Satır: **20**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yeni bir renk kazanmak.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

renkden renge giren:

1. **renkden renge giren:**-*en*

Diğer 24

Satır: **3**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sürekli rengini değiştirmek, sabit bir renkte kalmamak.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

renkler yapmış:

1. **renkler yapmış:**-*mış*

Diğer 25

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Renk çeşitliliği vermek.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

renkli:

1. **renkli:**

Diğer 24

Mısra: **1**

Tabii olarak rengi olan.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

resāʾil:

1. **resāʾil-i:**-*i*

Diğer 13

Satır: **16**

Dergiler.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

2. **resāʾilde:**-*de*

Diğer 13

Satır: **9**

Dergiler.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥṣe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat
daḫi merfūʿdur

reʾsen:

1. **reʾsen:**

Diğer 69

Satır: **7**

Kimseye bağlı olmadan, kendi başına.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

reşha-yı ḫayāt:

1. **reşḥa-yı ḫayāt:**

Diğer 23

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Yaşam belirtisi, en ufak bir hayat belirtisi. II Ses.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḫayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

resim aldıran:

1. **resim aldıran:**-*an*

Diğer 24

Satır: **23**

Kelime Tipi: **Deyim**

Fotoğraf çektirmek niyetiyle poz vermek.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi
ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya
ve ṣaḥne-i deryāya

reşk-āver-i aġniyā-yı devrān:

1. **reşk-āver-i aġniyā-yı devrān:**

Kaside 1

Mısra: **93**

Kelime Tipi: **-**

Dünyanın zenginlerinin kıskançlık uyandıranı, hasede düşüreni.

Reşk-āver-i aġniyā-yı devrān
Ḳārūn-ı zamān gedā-yı ḫamsi

resm:

1. **resmini:**-*i, -n, -i*

Diğer 30

Satır: **17**

Bazı işlerden alınan vergi.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ
ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

resmī:

1. **resmī:**

Diğer 45

Satır: **18**

Devletle ilgili veya devlet adına olan.

düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

2. **resmī:**

Diğer 45

Satır: **19**

Devletle ilgili veya devlet adına olan.

nüfūs iḥṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla
berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

Restaṭalis:

1. **Restaṭalis'den:**-*den*

Müseddes 1

Mısra: **10**

Aristo.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḫayātından eṣer ḫamsi
Devā-yı Restaṭalis'den Arisṭo'dan ḫaber ḫamsi

revā:

1. **revādır:**-*dır*

Diğer 8

Satır: **22**

Yakışır, yerinde, uygun.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

2. **revā:**

Diğer 43

Satır: **20**

Layık, uygun, münasip.

teraḳḳīʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ
sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde
istifāde etmeleri de revā degildir

revāc:

1. **revācdadır.:**-*da, -dır*

Diğer 39

Satır: **1**

Diğerlerine göre daha çok tercih edilme, herkes tarafından istenir olma.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde
ḫayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fiʾātı inip çıḳan ve baṭmanı
ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

2. **revācı:**-*ı*

Diğer 43

Satır: **15**

Bir ürünün değerinin, kıymetinin artması.

Memleketiñ mühimm ṣervet menbaʿlarından olan bu
ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüṣlere ḳıymetli yardımlar eden
Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

revān:

1. **revān:**

Kaside 1

Mısra: **183**

Akan.

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden
Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḥamsi

revāni:

1. **revāni:**

Muhammes 1

Mısra: **34**

Yumurta, şeker, irmik ve unla yapılan bir tatlı.

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Şanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

revān-ı Cemşīd:

1. **revān-ı Cemşīd:**

Kaside 1

Mısra: **185**

Kelime Tipi: **-**

Şarabın mucidi olduğuna inanılan Cemşid'in ruhu, canı.

Şādān görünür revān-ı Cemşīd
İskender olur gedā-yı ḥamsi

reverans:

1. **reveransa:**-*a*

Diğer 112

Satır: **19**

Selam vermek yahut teşekkür etmek için dizleri kırarak veya eğilerek yapılan hareket.

Alışdum reveransa
Ḥamāmī'niñ işleri

revnaḳ verir:

1. **revnaḳ verir:**-*ir*

Muhammes 1

Mısra: **38**

Kelime Tipi: **-**

Güzellik katmak, güzelleştirmek.

Ḥastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

reyḥān:

1. **reyḥānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **6**

Fesleğen. II Mahmurluk veren güzel koku.

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

riʿāyet edilecek:

1. **riʿāyet edilecek:**-*ecek*

Diğer 47

Satır: **16**

Kelime Tipi: **-**

Uyulmak, bağlı kalınmak.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

riʿāyet edilmiyor:

1. **riʿāyet edilmiyor:**-*mi, -yor*

Diğer 34

Satır: **26**

Kelime Tipi: **-**

Uyulmak, bağlı kalınmak.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

ricā ederim:

1. **ricā ederim:**-*er, -im*

Diğer 100

Satır: **3**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi'ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

rinġa balığı:

1. **rinġa balığı:**

Diğer 41

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Hamsigillerden, sürüler halinde dolaşan, kemikli bir soğuk su balığı. Clupea harengus.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla ringa balığı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

risāle:

1. **risāleye:**-*y, -e*
   Diğer 45
   Satır: **19**
   Nüfus kayıt defteri.

nüfūs iḫṣāʾiyyātı resmī risāleye müstenid olmaḳla berāber bu baḥiṣde ḫoca merḥūmuñ
bir fıḳrasını ḫāṭırlatmaḳ isterim

rissolle:

1. **rissolle:**
   Diğer 20
   Satır: **8**
   Hamsi avlamak için kullanılan bir tür ağ.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

rivāyet:

1. **rivāyeti:**-*i*
   Diğer 5
   Satır: **4**
   Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi’niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

rivāyet ederler:

1. **rivāyet ederler:**-*er, -ler*
   Diğer 48
   Satır: **24**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, söylemek, nakletmek.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

2. **rivāyet ederler:**-*er, -ler*
   Diğer 53
   Satır: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, söylemek, nakletmek.

aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

3. **rivāyet ederler:**-*er, -ler*
   Diğer 61
   Satır: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, söylemek, nakletmek.

ḫamsili pide lezzetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

rivāyet edilen:

1. **rivāyet edilen:**-*en*
   Diğer 34
   Satır: **11**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Ağızdan ağıza anlatılmak, nakledilmek.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon’da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

Rize:

1. **Rize’den:**-*den*
   Diğer 106
   Satır: **17**
   Rize şehri.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize’ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize’den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg’iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

2. **Rize’den:**-*den*
   Diğer 106
   Satır: **20**
   Rize şehri.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize’den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

3. **Rize’ye:**-*y, -e*
   Diğer 106

Satır: **17**

Rize şehri.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

Rizeli:

1. **Rizeli:**

Diğer 108

Satır: **10**

Rize şehrinden olan kimse.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

2. **Rizeli:**

Diğer 114

Satır: **2**

Rize şehrinden olan kimse.

Ḫamsi Gübresi
Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

Romanya:

1. **Romanya:**

Diğer 43

Satır: **2**

Doğu Avrupa'da bir ülke.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

rubāʿī:

1. **rubāʿīsinde:***-si, -n, -de*

Diğer 98

Satır: **13**

Kendine mahsus aruz vezni kalıpları ile yazılan, genellikle tasavvufî, felsefî fikirleri, dünya görüşünü özlü bir şekilde anlatan dört mısralık nazım şekli, dübeyt.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde ṣarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

ruġ:

1. **ruġ:**

Diğer 20

Satır: **2**

Sardalya balığı avlamak için kullanılan bir tür yem.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

rūḥ:

1. **rūḥuyla:***-u, -y, -la*

Diğer 25

Satır: **3**

Göze çarpan en belirgin nitelik.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

2. **rūḥ:**

Diğer 23

Satır: **24**

İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor akşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḫīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

rūhī:

1. **rūhī:**

Diğer 24

Satır: **14**

Ruhla ilgili, ruha ait.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçkırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

rūh-perver:

1. **rūḥ-perver:**

Diğer 64

Satır: **15**

Ruhu besleyen, ruha kuvvet veren.

Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

2. **rūḥ-perver:**

Kaside 1

Mısra: **167**

Ruhu besleyen, ruha kuvvet veren.

Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḥamsi

rūḥ-perver olduġu:

1. **rūḥ-perver olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 98

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ruhu beslemek, ruha kuvvet vermek. II Mest olmak.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde
şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

Rumen:

1. **rumenler:**-*ler*

Diğer 18

Satır: **22**

Romanya halkından olan kimse, Romanyalı.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını
ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine
yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

Rus:

1. **Ruslar:**-*lar*

Diğer 6

Satır: **25**

Rusya Federasyonu'nda yaşayan Doğu Slav halkı veya bu halkın soyundan olan kimse.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş
bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç
ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

Rusya:

1. **Rusya:**

Diğer 6

Satır: **29**

Avrupa'nın kuzeydoğusu ile Asya'nın kuzeyini kaplayan, dünyada en geniş topraklara sahip olan ülke.

Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ
üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

2. **Rusya'da:**-*da*

Diğer 6

Satır: **17**

Avrupa'nın kuzeydoğusu ile Asya'nın kuzeyini kaplayan, dünyada en geniş topraklara sahip olan ülke.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda
yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ
ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

3. **Rusya:**

Diğer 40

Satır: **15**

Avrupa'nın kuzeydoğusu ile Asya'nın kuzeyini kaplayan, dünyada en geniş topraklara sahip olan ülke.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ
Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiġini yazdığımız ḥamsiniñ aṣıl yataġı
memleketi Norveç'iñ cenūb

Rūşen Hāce'niñ:

1. **Rūşen Ḫāce'niñ:**-*niñ*

Diğer 108

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Özel isim.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus
bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum
yooḳ cānum yunus

rūşenā:

1. **rūşenā:**

Muhammes 2

Mısra: **66**

Artmak, çoğalmak.

Parça parça olsa da artar behāsı ḥamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında lezzet rūşenā

rūzcer:

1. **rūzcerle:**-*le*

Diğer 107

Satır: **19**

Rüzgar.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle
berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup
ʿuzerimizden geçeydi

rūzgār:

1. **rūzgār:**

Diğer 23

Satır: **7**

Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Fażla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

2. **rūzgārıñ:**-*ıñ*

Diğer 25

Satır: **16**

Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭopraḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini okṣayan rūzgārıñ verdigi serinikler

rūz-ı bekā:

1. **rūz-ı beḳā:**

Kaside 1

Mısra: **260**

Kelime Tipi: -

Ölümsüzlük günü, kıyamet günü.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

rübābı çalar:

1. **rübābı çalar:**-*ar*

Diğer 1

Mısra: **70**

Kelime Tipi: -

Zevkten dörtköşe olmak, aşırı zevk duymak.

On ikinci kiremitde kebābı
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı

2. **rübābı çalar:**-*ar*

Diğer 58

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Zevkten dörtköşe olmak, aşırı zevk duymak.

Yiyenleriñ cismi çalar rübābı
Küpleri doldurur olan ḥesābı

rüchān istemez:

1. **rücḫān istemez:**-*mez*

Gazel 2

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Üstünlüğü olsun istemek.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rücḫān istemez

rüsūm:

1. **rüsūmuñ:**-*uñ*

Diğer 44

Satır: **14**

Vergiler.

Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

rüsūm lira:

1. **rüsūm lira:**

Diğer 44

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Bir şeyden alınan vergilerin lira cinsinden değeri.

Ḫamsiden alınan rüsūm lira
Dīger balıḳlardan alınan rüsūm lira

2. **rüsūm lira:**

Diğer 44

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Bir şeyden alınan vergilerin lira cinsinden değeri.

Ḫamsiden alınan rüsūm lira
Dīger balıḳlardan alınan rüsūm lira

rüsūmāt:

1. **rüsūmātda:**-*da*

Diğer 109

Satır: **14**

Vergiler, resimler.

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan
rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

rüsūmu lira:

1. **rüsūmu lira:**

Diğer 44

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bir şeyden alınan vergilerin lira cinsinden değeri.

Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta
ḳısmı az olmaḳ

rütbe:

1. **rütbe:**

Gazel 1

Mısra: **20**

Derece, kadar.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

2. **rütbe:**

Kaside 1

Mısra: **27**

Derece, kadar.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

3. **rütbe:**

Kaside 1

Mısra: **241**

Derece, kadar.

Kāfī görünür bu rütbe taṭvīl
Mānende-i sarġana-yı ḫamsi

rüʾyet dāʾireleri:

1. **rüʾyet dāʾireleri:**

Diğer 22

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Görüş alanları.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile
sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

S, S, Ş

ş:

1. **ş:**

Diğer 15

Satır: **26**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

2. **ş:**

Diğer 15

Satır: **27**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

Cihān-nümā İstanbul ṭabʿı 1145 ṣ 431.

3. **ş:**

Diğer 18

Satır: **24**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

4. **ş:**

Diğer 19

Satır: **24**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de keşretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

5. **ş:**

Diğer 21

Satır: **21**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ ṣ 43. Deveciyan Ḳarekin Efendi

6. **ş:**

Diğer 36

Satır: **25**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası Hicrī 1320. ṣ 177

7. **ş:**

Diğer 45

Satır: **25**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

Türkiye Nüfūsu İstatistiḳ Müdīriyyet-i ʿUmūmiyyesi. Ṭabʿ 1928 ş 33

8. **ş:**

Diğer 63

Satır: **22**

Sayfa kelimesinin kısaltılmış hali.

mūmiyāları ḳadar ḳıymetlenir.

ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l Ḥayvānāt İstanbul Maṭbaʿa-i ʿOs̱māniyye 1309 ş 81

S. Hilmī:

1. **S. Hilmī:**

Diğer 102

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Özel isim.

Müstensiḫi S. Hilmī

Ḫamsiye Dāʾir

sāʿat:

1. **sāʿat:**

Diğer 15

Satır: **21**

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet

edecek māʾide-i mübāreke olur.

2. **sāʿat:**

Diğer 29

Satır: **8**

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

altında ḳalır bunuñ için ḳayığıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

3. **sāʿat:**

Diğer 53

Satır: **19**

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan

ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

4. **sāʿat:**

Diğer 58

Satır: **6**

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden

Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

5. **sāʿat:**

Diğer 58

Satır: **24**

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

Çünkü ek̲ser olur nihān mübārek

Ḫamsiḳuşu Ṭuzlu ḫamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

6. **sāʿat:**

Diğer 107

Satır: **18**

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan

derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

7. **sāʿati:**-*i*

Diğer 24

Satır: **9**

Vakit, zaman.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

8. **sāʿat:**

Diğer 111

Satır: **5**

Zamanı göstermeye yarayan alet.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)

<u>ṣabāḥ:</u>

1. **ṣabāḥ:**

Diğer 22

Satır: **7**

Sabahleyin.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı

Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırṭınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

2. **ṣabāḥ:**

Diğer 111

Satır: **3**

Sabahleyin.

Bu ṣabāḥ bizum Ṣefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi

buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

3. **ṣabāḥdan:**-*dan*

Diğer 97

Satır: **6**

Sabah vakti.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke

teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

4. **ṣabāḥıñ:**-*ıñ*

Diğer 107

Satır: **5**

Sabah vakti.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti

cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

<u>ṣabāḥdan berü:</u>

1. **ṣabāḥdan berü:**

Diğer 114

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Sabah beri, uzun saatlerdir.

Nihāyet bir būstān ḳuyusunuñ kenārındaki çārdāḳda diñlenen bir bāġçe-vān buldu.

C Beg Ha ḳolay celsun Ṣabāḥdan berü çalişduñ çapaladuñ

<u>ṣabaḫleyin:</u>

1. **ṣabaḫleyin:**

Diğer 30

Satır: **9**

Sabah vaktinde. II Gündüz.

Ṣabaḫleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ

meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḫāżır Şimdi ḫamsi

2. **ṣabāḫleyin:**

Diğer 56

Satır: **8**

Sabah vaktinde. II Gündüz.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek

lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḫleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

3. **ṣabāḫleyin:**

Diğer 97

Satır: **2**

Sabah vaktinde. II Gündüz.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı

Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḫleyin

<u>sabā-yı hamsi eser:</u>

1. **ṣabā-yı ḫamsi eser:**-*er*

Kaside 1

Mısra: **198**

Kelime Tipi: -

Hamsinin sabah rüzgarı esmek. Sabah vakti satışa sunulan hamsi kokusu etrafa yayılmak.

Taʿṯīr-i meşāmm eder dem-ā-dem

Nāzende eser ṣabā-yı ḫamsi

<u>sābit:</u>

1. **<u>s</u>ābit:**

Diğer 26

Satır: **25**

Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan.

Aġ deñize dökdügümüz sābit vażʿiyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

2. **sābit:**

Diğer 67

Satır: **11**

Doğruluğu ortaya konmuş, ispatlanmış olan. II Önemini kaybetmeyen, değerli.

terennüm edilen baʿżı sābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için

ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

sābūn arseniḳi:

1. **ṣābūn arseniḳi:**

Diğer 62

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Sabun yapımında kullanılan zırnık, sıçanotu.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi

sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

sābūnlama-yı ḫamsi:

1. **ṣābūnlama-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **238**

Kelime Tipi: -

Hamsinin sabunlanması. II Bir konuda yazılacak olan şiire biçim vermek için öncelikle konuyu uygun hale getirme.

Teshīl-i ṭırāş-ı naẓmedince

Her defʿa ṣābūnlama-yı ḫamsi

saç:

1. **şaçdıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 36

Satır: **13**

Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya şaçdıḳdan ṣoñra açıḳda

bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

2. **şaçmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 36

Satır: **15**

Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek.

Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç

ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılığıyla seyrekliginde

3. **şaçları:**-*ları*

Diğer 48

Satır: **20**

Baş derisini kaplayan kıllar.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur

yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

4. **saça:**-*a*

Muhammes 1

Mısra: **32**

Sacdan yapılmış, üzerinde yufka yapılan dışbükey pişirme aracı.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ

Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

saçak:

1. **şaçaḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 7

Satır: **4**

Balıkların kulaklarında yer alan tarak gibi kırmızı dişler.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ

yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

şacayaġı:

1. **şacayaġı:**

Diğer 58

Satır: **15**

Üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan, ateş üzerine oturtulan, üç ayaklı çember veya üçgen biçiminde demir destek.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı

üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

saçıl:

1. **şaçıldıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 35

Satır: **4**

Ortalığa dağıtılmak, etrafa dökülmek.

ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı z̲ü'l- erbaʿati't-maʿāş

ḫorṭūm ṭayfun ḥādis̲esi ḫamsi şaçıldıḳdan soñra tarlada

2. **şaçılması:**-*ma, -sı*

Diğer 35

Satır: **2**

Ortalığa dağıtılmak, etrafa dökülmek.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi

ḫayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya şaçılması

Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

saçma:

1. **şaçmalarla:**-*lar, -la*

Diğer 19

Satır: **10**

Atıldığı yerdeki balıkları topluca yakalayan çadır şeklindeki bir balık ağı çeşididir. Ağ delikleri son derece dar olanına hamsi saçması adı verilir.

ıġrıb ile ve ek̲serīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kes̲retli

olur ise ḫuṣūṣī şaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ek̲seriyā Lazlar ṭarafından

2. **şaçma:**

Diğer 28

Satır: **10**

Atıldığı yerdeki balıkları topluca yakalayan çadır şeklindeki bir balık ağı çeşididir. Ağ delikleri son derece dar olanına hamsi saçması adı verilir.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan şaçmamızla ava

çıḳardıḳ şaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

3. **şaçma:**

Diğer 28

Satır: **21**

Atıldığı yerdeki balıkları topluca yakalayan çadır şeklindeki bir balık ağı çeşididir. Ağ delikleri son derece dar olanına hamsi saçması adı verilir.

şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi şaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne

çıḳıyor.

4. **şaçmamızla:**-*mız, -la*

Diğer 28

Satır: **9**

Atıldığı yerdeki balıkları topluca yakalayan çadır şeklindeki bir balık ağı çeşididir. Ağ delikleri son derece dar olanına hamsi saçması adı verilir.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan şaçmamızla ava

çıḳardıḳ şaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

5. **şaçmayı:**-*y, -ı*

Diğer 28

Satır: **12**

Atıldığı yerdeki balıkları topluca yakalayan çadır şeklindeki bir balık ağı çeşididir. Ağ delikleri son derece dar olanına hamsi saçması adı verilir.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde

çırā yaḳardıḳ bir yandan şaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

6. **şaçmayı:**-*y, -ı*

Diğer 28

Satır: **16**

Atıldığı yerdeki balıkları topluca yakalayan çadır şeklindeki bir balık ağı çeşididir. Ağ delikleri son derece dar olanına hamsi saçması adı verilir.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır

Işıġa tehācüm eden ḫamsi şaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

sadā:

1. **şadāsı:**-*sı*

Diğer 14

Satır: **9**

Ses.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki şadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur

ve bu nefīriñ şadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balıġı çıḳmış deyu

2. **şadāsını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 14

Satır: **10**

Ses.

iʿlām için bir nefīr nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

3. **şadāsı:**-*sı*

Diğer 32

Satır: **14**

Ses.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

4. **şadāsını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 32

Satır: **14**

Ses.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefẖederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

5. **şadā-yı:**--*yı*

Diğer 64

Satır: **4**

Ses.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḫālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

<u>şadā-yı ḥamsi çıḳmazsa:</u>

1. **şadā-yı ḥamsi çıḳmazsa:**-*maz, -sa*

Kaside 1

Mısra: **92**

Kelime Tipi: -

Hamsi ses çıkarma özelliğine sahip olmak.

Āvāze-i iştihārı şāyiʿ
Çıḳmazsa ne var ṣadā-yı ḫamsi

<u>sāde:</u>

1. **sāde:**

Diğer 55

Satır: **16**

Su, tuz, protein gibi çeşitli maddelerden arındırılmış tereyağı.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

2. **sāde:**

Diğer 58

Satır: **25**

İçine bir şey katılmamış.

sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

<u>şaded:</u>

1. **şadedindedir.:**-*i, -n, -de, -dir*

Diğer 11

Satır: **16**

Fikir, düşünce.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾḫūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

<u>şadef:</u>

1. **şadef:**

Muhammes 2

Mısra: **43**

İçinde inci bulunan deniz hayvanı. II Yuva, bir şeyin çok bulunduğu yer.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

<u>sādeyaġ:</u>

1. **sādeyaġda:**-*da*

Diğer 56

Satır: **1**

Su, tuz, protein gibi çeşitli maddelerden arındırılmış tereyağı.

İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

2. **sādeyaġında:**-*ı, -n, -da*

Muhammes 2

Mısra: **57**

Su, tuz, protein gibi çeşitli maddelerden arındırılmış tereyağı.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuşūşen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

3. **sādeyaġda:**-*da*

Diğer 1

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

Su, tuz, protein gibi çeşitli maddelerden arındırılmış tereyağı.

İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

<u>şāf ispirto:</u>

1. **şāf ispirto:**

Diğer 62

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Renkli olmayan ispirto.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̲ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

<u>şafā:</u>

1. **şafāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **3**

Zevk, neşe. II Lezzet.

Başḳa bir lez̲z̲et verir ḳalbe ṣafāsı ḫamsiniñ
Herkesi dil-sīr eyler iştihāsı ḫamsiniñ

<u>safā bulur:</u>

1. **şafā bulur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **51**

Kelime Tipi: -

Rahata ermek, huzur bulmak.

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

<u>şafāsı çıkar:</u>

1. **şafāsı çıḳar:**-*ar*

Diğer 1

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Bir yiyecek yenildiği başka bir yiyecekle birlikte daha lezzetli hale gelmek.

Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı

2. **şafāsı çıḳar:**-*ar*

Diğer 54

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir şey daha lezzetli hale gelmek.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

<u>safā-yı hamsi:</u>

1. **şafā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **202**

Kelime Tipi: -

Hamsinin verdiği neşe.

Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-ṣafā ṣafā-yı ḫamsi

<u>şafḫa:</u>

1. **şafḫaları:**-*lar, -ı*

Diğer 25

Satır: **5**

Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre, merhale.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

<u>şafra:</u>

1. **şafra:**

Diğer 16

Satır: **17**

Deniz taşıtlarının dengede kalmasını, boş iken istenilen su hattına kadar batmasını sağlamak maksadıyla dip taraflarına konan maden, taş, kum vb. ağırlık.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

saġ eliñ:

1. **ṣaġ eliñ:**-*iñ*

Diğer 52

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan el.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

2. **ṣaġ eliñ:**-*iñ*

Diğer 52

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan el.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

saġ elini:

1. **ṣaġ elini:**-*i, -n, -i*

Diğer 101

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan el.

bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

ṣaḫanda:

1. **ṣaḫanda:**-*da*

Diğer 59

Satır: **2**

Trabzon'da kulaklı adı verilen iki yanı kulplu tencere.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḫanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

ṣahana:

1. **ṣaḫana:**

Diğer 58

Satır: **1**

Trabzon'da kulaklı adı verilen iki yanı kulplu tencere.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḫana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

ṣāḥib:

1. **ṣāḥib-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **21**

Bir iş yapmış, üstlenmiş veya bir eser ortaya koymuş kimse.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

2. **ṣāḥibine:**-*i, -n, -e*

Diğer 30

Satır: **17**

Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

3. **ṣāḥibi:**-*i*

Diğer 60

Satır: **20**

Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

4. **ṣāḥibi:**-*i*

Kaside 2

Mısra: **13**

Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

<u>sāhiden:</u>

1. **ṣāhiden:**

Diğer 101

Satır: **5**

Gerçekten, hakikaten.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

<u>sahīfe:</u>

1. **ṣaḥīfe:**

Diğer 25

Satır: **5**

Olayların zaman içinde yer alan safhalarından her biri.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

<u>sāḥil:</u>

1. **sāḥil:**

Diğer 16

Satır: **18**

Deniz kıyısı.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

2. **sāḥilden:**-*den*

Diğer 20

Satır: **10**

Deniz kıyısı.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

3. **sāḥile:**-*e*

Diğer 20

Satır: **21**

Deniz kıyısı.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

4. **sāḥillere:**-*ler, -e*

Diğer 22

Satır: **15**

Deniz kıyısı.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

5. **sāḥile:**-*e*

Diğer 23

Satır: **14**

Deniz kıyısı.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları doldukça sāḥile göndereceğiz her ḳayıḳda

6. **sāḥillerde:**-*ler, -de*

Diğer 24

Satır: **10**

Deniz kıyısı.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

7. **sāḥillere:**-*ler, -e*

Diğer 25

Satır: **7**

Deniz kıyısı.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

8. **sāḥillerde:**-*ler, -de*

Diğer 26

Satır: **4**

Deniz kıyısı.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili
Ḥamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

9. **sāḥile:**-*e*
Diğer 29
Satır: **8**
Deniz kıyısı.
altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḥamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḥamsi taḳrîben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

10. **sāḥile:**-*e*
Diğer 30
Satır: **4**
Deniz kıyısı.
baʿżen ḥalḳ da bunlara yardımcı
Ḥalḳ zevraḳlarla ḥamsiyi çekerler sāḥile

11. **sāḥile:**-*e*
Diğer 34
Satır: **9**
Deniz kıyısı.
Ḥamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

12. **sāḥil-i:**-*i*
Diğer 64
Satır: **4**
Deniz kıyısı.
Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur
dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

13. **sāḥillerde:**-*ler, -de*
Diğer 64
Satır: **7**
Deniz kıyısı.
perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdıġı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḥamūşdur

14. **sāḥilde:**-*de*
Diğer 65
Satır: **2**
Deniz kıyısı.

15. **sāḥillere:**-*ler, -e*
Gazel 2
Mısra: **7**
Deniz kıyısı.
Ḥamsi pāzārı ḳurulduḳça bütün sāḥillere
Başḳa bir beyʿ ü şirā ol anda insān istemez

16. **sāḥile:**-*e*
Gazel 5
Mısra: **5**
Deniz kıyısı.
Ḥalḳ zevraḳlarla ḥamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

17. **sāḥilde:**-*de*
Kaside 1
Mısra: **75**
Deniz kıyısı.
Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḥamsi

18. **sāḥilde:**-*de*
Kaside 1
Mısra: **152**
Deniz kıyısı.
Bir kulbeye iftiḳār eden ferd
Sāḥilde yapar sarāy-ı ḥamsi

19. **sāḥildeki:**-*de, -ki*
Kaside 1
Mısra: **66**
Deniz kıyısı.
Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş
Sāḥildeki hūy u hāy-i ḥamsi

20. **sāḥillere:**-*ler, -e*
Kaside 1
Mısra: **68**
Deniz kıyısı.
Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḥamsi

21. **sāḥilinden:**-*i, -n, -den*
Diğer 6

Satır: **7**

Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

22. **sāḥilleri:**-*ler, -i*

Diğer 22

Satır: **4**

Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

23. **sāḥillerde:**-*ler, -de*

Diğer 24

Satır: **25**

Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

24. **sāḥilleri:**-*ler, -i*

Diğer 24

Satır: **6**

Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

25. **sāḥil:**

Diğer 25

Satır: **25**

Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

26. **sāḥilleri:**-*leri*

Diğer 43

Satır: **19**

Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

27. **sāḥil:**

Diğer 38

Satır: **23**

Denize yakın olan, iç tarafta bulunmayan.

ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balıġıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

28. **sāḥillerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 41

Satır: **1**

Denizin kıyıya yakın olan tarafı.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

29. **sāḥillere:**-*le, -re*

Diğer 97

Satır: **19**

Trabzon kıyıları.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

30. **sāḥildeki:**-*de, -ki*

Diğer 114

Satır: **7**

Maltepe sahili.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

<u>sāḥil ḥalḳınıñ:</u>

1. **sāḥil ḫalḳınıñ:**-*nıñ*

Diğer 46

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Denize yakın yerde yaşayan insanlar, sahil kesiminden olan halk, şehirli insanlar.

ḳuvvetlenmesine ḥidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḥalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḥāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḥamsi ziyādece

sāḥile düşer:

1. **sāḥile düşer:**-*er*
   Diğer 16
   Satır: **16**
   Kelime Tipi: -
   Akıntı veya dalgalarla kıyıya sürüklenmek.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḥlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḥūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı sāniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

şaḥne:

1. **ṣaḥneye:**-*y, -e*
   Diğer 24
   Satır: **24**
   İzleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yer, oyunluk. II Manzara.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi
ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya
ve ṣaḥne-i deryāya

2. **ṣaḥneler:**-*ler*
   Diğer 25
   Satır: **3**
   Tanık olunan, gözlenen olay.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī
ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan
geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

3. **ṣaḥnesini:**-*si, -n, -i*
   Diğer 68
   Satır: **1**
   Bir konu veya çalışma çevresi, çalışma dalı.

şehrinde böyle eserler edebiyyāt ṣaḥnesini paṣdırma
destānları ʿunvānıyla taʿṭīr
etmişdir

şaḥne-i deryāya:

1. **ṣaḥne-i deryāya:**-*y, -a*
   Diğer 24
   Satır: **24**
   Kelime Tipi: -
   Deniz manzarası.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi
ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya
ve ṣaḥne-i deryāya

şaḥne-i temāşāya:

1. **ṣaḥne-i temāşāya:**-*y, -a*
   Diğer 24
   Satır: **24**
   Kelime Tipi: -
   Tiyatro sahnesi. II Zevkle seyredilen manzara.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi
ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya
ve ṣaḥne-i deryāya

şaḥn-ı maṭbūʿātda:

1. **ṣaḥn-ı maṭbūʿātda:**-*da*
   Gazel 6
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: -
   Basın sahnesi, basın çalışma çevresi.

Eylemişlerdir terāḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḥamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

şaḥra zamānı:

1. **ṣaḥra zamānı:**
   Diğer 1
   Mısra: **54**
   Kelime Tipi: -
   Kır mevsimi, yaz ayları.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

şaḥve gelir:

1. **ṣaḥve gelir:**-*ir*
   Kaside 1
   Mısra: **175**
   Kelime Tipi: -
   Kendine gelmek, sersemlikten kurtulmak.

Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir ṣopa-yı ḥamsi

sāʿī olmamız:

1. **sāʿī olmamız:**-*ma, -mız*

Diğer 17

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Çalışan, gayret eden kimse olmak.

lā-yefnā meşābesinde bulunan ḫamsiden bizim de
Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya
ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

sāʾik:

1. **sāʾiḳi:**-*i*

Diğer 100

Satır: **10**

Sebep.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir.
Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki
sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

sāʾir:

1. **sāʾir:**

Diğer 19

Satır: **11**

Başka, öteki, diğer.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan
gümüş ve çamuḳa balıḳları

2. **sāʾir:**

Diğer 37

Satır: **12**

Başka, öteki, diğer.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar
ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması
için gündüz külāhlı

3. **sāʾir:**

Diğer 47

Satır: **8**

Başka, öteki, diğer.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

4. **sāʾir:**

Muhammes 1

Mısra: **12**

Farklı farklı.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

sāʾir balıklar:

1. **sāʾir balıḳlar:**-*lar*

Diğer 9

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Hamsi dışındaki balıklar.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden fażla sürmez üzerinde
birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ
gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

sāʾir ṣūretle:

1. **sāʾir ṣūretle:**

Diğer 30

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Farklı şekillerde, çeşitli yollarla.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet
de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir
ṣūretle yardım etmişler

saḳal:

1. **ṣaḳalundan:**-*u, -n, -dan*

Diğer 109

Satır: **8**

Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü.

Lüṭfī Beg'i bir öpse
Ṣaḳalundan aşaġu

saḳalli:

1. **ṣaḳalli:**

Diğer 110

Satır: **17**

Sakalı olan, sakal bırakmış olan kimse. II Yaşlı kimse.

derenun çenārına. Baḳdum orada bir ṣaḳalli egleniyir.
Dedum çi Dayi
der musun baña bu derenun aduni

sakat:

1. **saḳaṭ:**

Diğer 9

Satır: **6**

Kesilen hayvanların baş, ciğer, bağırsak vesairesi.

ḥaḳḳında
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

2. **saḳaṭ:**

Muhammes 1

Mısra: **14**

Kesilen hayvanların baş, ciğer, bağırsak vesairesi.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

sākī:

1. **sākī:**

Diğer 106

Satır: **3**

İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

sakīl:

1. **ṣaḳīl:**

Diğer 14

Satır: **11**

Ağır, sindirimi güç.

ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī
ʿasīrü'l-hażm bir ṣaḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile haẕmola. Ġarābet
bundadır ki māhī-keş

sakın:

1. **sākinlerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 25

Satır: **15**

Bir yerde oturan, ikamet eden, o yerin halkından olan kimse.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar
yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprаḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan
rūzgārıñ verdigi serinikler

2. **şaḳın:**

Diğer 1

Mısra: **63**

Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü.

Rāst gelince ṣaḳın öteye varma
Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek

3. **şaḳın:**

Diğer 56

Satır: **18**

Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin ṣarma
Rāst gelince ṣaḳın öteye varma

4. **sākin:**

Diğer 66

Satır: **6**

Hafif, yavaş müzik.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī
gibi pes-zinde

saḳḳā:

1. **saḳḳāsı:**-*sı*

Diğer 1

Mısra: **75**

Evlere dışarıdan su taşıyan kimse.

Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

2. **saḳḳāsı:**-*sı*

Diğer 48

Satır: **8**

Evlere dışarıdan su taşıyan kimse.

teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

sakla:

1. **ṣaḳlamayı:**-*ma, -y, -ı*

Diğer 50

Satır: **4**

Üzerinde taşımak, bulundurmak, hamil olmak.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi'l-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

saklama:

1. **ṣaḳlama:**

Diğer 62

Satır: **3**

Mumyalama işlemi tamamlandıktan sonra balığın ağzındaki çivi ve kanatlarındaki mukavvalar çıkarılıp tekrar yağ sürülerek saklanması.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

saklan:

1. **ṣaḳlanabilir.:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 62

Satır: **4**

Bozulmadan kalması sağlanmak.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

2. **ṣaḳlanıp:**-*ıp*

Diğer 63

Satır: **15**

Bozulmadan kalması sağlanmak.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḫayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

3. **ṣaḳlanur:**-*ur*

Diğer 115

Satır: **7**

Bozulmadan kalması sağlanmak.

eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun.. Ṭoprak naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

sāl:

1. **sālde:**-*de*

Diğer 13

Satır: **13**

Yıl, sene.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o eşere gitmekdedir. Meşhūr

2. **ṣalṣana:**-*ṣa, -n, -a*

Diğer 15

Satır: **5**

Pirinç ya da bulguru suya koymak, bırakmak, atmak.

bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

salamura:

1. **ṣalamura:**

Diğer 1

Mısra: **37**

Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

2. **ṣalamura:**

Diğer 16

Satır: **22**

Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

3. **ṣalamura:**

Diğer 18

Satır: **12**

Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

4. **ṣalamura:**
Diğer 18
Satır: **23**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

5. **ṣalamura:**
Diğer 33
Satır: **5**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

6. **ṣalamurası:**-*sı*
Diğer 52
Satır: **3**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

7. **ṣalamura:**
Diğer 60
Satır: **7**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

8. **ṣalamura:**
Diğer 60
Satır: **8**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

9. **ṣalamurası:**-*sı*
Diğer 60
Satır: **10**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

10. **ṣalamurası:**-*sı*
Muhammes 2
Mısra: **62**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

<u>ṣalamura-yı ḫamsi:</u>
1. **ṣalamura-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **254**
Kelime Tipi: **-**
Ayıklanıp temizlenen taze hamsinin tuzla karıştırılarak küpe bastırılması ile hazırlanan bir tür yemek.
Peydā-yı dem-i nefāset etsin
Küplerde ṣalamura-yı ḫamsi

<u>ṣalaṭa:</u>
1. **ṣalaṭasu:**-*su*
Diğer 116
Satır: **2**
Hamsi yağı kullanılarak yapılan salata.

ḫamsinun ḳapamasu olur ḫamsinun dolmasu olur ḫamsinun piyāzu olur
ṣalaṭasu olur ḫamsinun cepābu olur ḫamsinin türlisu olur ḫamsinun

ṣalā-yı ḫamsi:

1. **ṣalā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **106**

Kelime Tipi: -

Hamsinin meydan okuma sözü.

Envāʿı lüḫūma ḳarşı ṭurmuş
Meydān oḳumuş ṣalā-yı ḫamsi

ṣalça:

1. **ṣalça:**

Diğer 18

Satır: **14**

Yemeklere lezzet vermek için tuz, baharat ve çeşitli malzemeyle hazırlanan terbiye, sos.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

2. **ṣalça:**

Diğer 18

Satır: **23**

Yemeklere lezzet vermek için tuz, baharat ve çeşitli malzemeyle hazırlanan terbiye, sos.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

3. **ṣalça:**

Diğer 53

Satır: **2**

Yemeklere lezzet vermek için tuz, baharat ve çeşitli malzemeyle hazırlanan terbiye, sos.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke ṣarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

salça yap:

1. **salça yap:**

Muhammes 1

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Yemeklere lezzet vermek için tuz, baharat ve çeşitli malzemeyle sos hazırlamak.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

ṣaldır:

1. **ṣaldır:**

Muhammes 2

Mısra: **48**

Katmak, ilave etmek.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

salı:

1. **ṣalı:**

Diğer 98

Satır: **15**

Pazartesi ile çarşamba arasındaki gün.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

sāl-i hicrīde:

1. **sāl-i hicrīde:**-*de*

Diğer 13

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Hicri sene. Hicri takvime göre hesaplanan ve 1 Muharrem'de başlayıp Zilhicce ayında sona eren 12 aylık dönem.

hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon’a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme’siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

ṣāliḥ olan:

1. **ṣāliḥ olan:**-*an*

Diğer 10

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Elverişli, uygun, yararlı olan.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige kesretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

sālim:

1. **sālim:**

Diğer 2

Mısra: **17**

Baba Salim Efendi'nin mahlası.

Sālim ḫamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

salıntı:

1. **şalıntılarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 7

Satır: **18**

Dalgalanma, dalgalanış, dalga.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

sālis:

1. **sāliş:**

Diğer 63

Satır: **23**

Üçüncü.

Faṣl-ı Sāliş Tehyie-i Esmāk'dan telḫīṣ.

salıveril:

1. **şalıverilir:**-*ir*

Diğer 63

Satır: **2**

Çıkarılmak.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

şalon:

1. **şalon:**

Diğer 104

Satır: **16**

Bir evin misafir kabul edilen en büyük ve en güzel döşenmiş odası.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu şalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

salt:

1. **şalt:**

Diğer 110

Satır: **9**

Yalnızca, sadece.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

sāmiʿa:

1. **sāmiʿa-i:**-*i*

Diğer 64

Satır: **5**

İşiten, duyan kimse.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

sāmiʿa-nevāz:

1. **sāmiʿa-nevāzıñ:**-*ıñ*

Diğer 66

Satır: **4**

Kulağı okşayan, kulağa hoş gelen.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẕhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

şan:

1. **şanıyorsuñuz.:**-*ı, -yor, -suñuz*

Diğer 25

Satır: **20**

Olduğunu düşünmek, addetmek, farz etmek.

ḫālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

2. **şanırsıñ:**-*ır, -sıñ*

Diğer 51

Satır: **6**

Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

3. **ṣandıñ:**-*dı, -ñ*

Kaside 1

Mısra: **169**

Düşünmek, zannetmek.

Sen ṣiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

4. **ṣanma:**-*ma*

Muhammes 2

Mısra: **33**

Düşünmek, zannetmek.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

5. **ṣanma:**-*ma*

Gazel 3

Mısra: **16**

Öyle olduğunu düşünmek.

Farḳı balıḳlar ile beyne's-semāʾ ve's-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

6. **ṣanma:**-*ma*

Gazel 5

Mısra: **14**

Öyle olduğunu düşünmek.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

7. **ṣanma:**-*ma*

Gazel 6

Mısra: **9**

Öyle olduğunu düşünmek.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳocaʿummānı var

8. **ṣanırsıñız:**-*ır, -sıñız*

Diğer 97

Satır: **8**

Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız
ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

9. **ṣanırsıñ:**-*ır, -sıñ*

Muhammes 2

Mısra: **71**

Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

saña:

1. **saña:**

Diğer 1

Mısra: **4**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

2. **saña:**

Diğer 1

Mısra: **24**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

3. **saña:**

Diğer 48

Satır: **2**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Uyḳuya varanlar dere görürler
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

4. **saña:**

Diğer 115

Satır: **11**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

5. **saña:**

Diğer 115

Satır: **16**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha

Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

6. **saña:**

Diğer 115

Satır: **16**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha

Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

7. **saña:**

Gazel 3

Mısra: **3**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder

Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

ṣanʿat:.

1. **ṣanʿat:**

Diğer 16

Satır: **7**

Zanaat, insanların maddi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ve el emeğine dayanan iş.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp

ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

2. **ṣanʿatla:**-*la*

Diğer 64

Satır: **18**

Musiki sanatı.

ṣoñra bi’ẕ-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu

ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

ṣançi:

1. **ṣançi:**

Diğer 107

Satır: **23**

Sanki.

oġli domuzi ṣançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup

ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

ṣandal:

1. **ṣandalımızıñ:**-*ımız, -ıñ*

Diğer 23

Satır: **21**

Kürekle yürütülen deniz teknesi, kayık.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eṣer-i sīmīn var.

Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

2. **ṣandal:**

Diğer 25

Satır: **25**

Kürekle yürütülen deniz teknesi, kayık.

ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

Ṣandūḳburnu:

1. **Ṣandūḳburnu’nda:**-*n, -da*

Diğer 106

Satır: **1**

Eskiden İstanbul'da bulunan bir meyhane.

Ṣandūḳburnu’nda Bir Müşāʿareden Dört Beyt

Aldı Ḫamāmī-zāde

sāniḥ olmuṣdur:

1. **sāniḥ olmuṣdur:**-*muş, -dur*

Diğer 48

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Zihin ve fikirde hasıl olup ortaya çıkmak. II Beyit söylemek veya yazmak.

gibi beytler sāniḥ olmuṣdur bu cihetle miʿdelerde

āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden

rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

sāniye:

1. **sāniye:**

Diğer 11

Satır: **8**

İkinci.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı

s̲āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ
şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

s̲āniyen:

1. **s̲āniyen:**

Diğer 104

Satır: **9**

İkinci olarak.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi s̲āniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
şāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

şanki:

1. **şanki:**

Diğer 3

Satır: **8**

Anlatılan şeyin gerçekte var olmadığını, fakat öyle sanıldığını gösterir.

baḥs̲ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **şanki:**

Diğer 23

Satır: **17**

Anlatılan şeyin gerçekte var olmadığını, fakat öyle sanıldığını gösterir.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle
eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i
ibhām altında beliren güzel

3. **şanki:**

Muhammes 1

Mısra: **34**

Adeta, tıpkı.

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

4. **şanki:**

Muhammes 2

Mısra: **70**

Adeta, tıpkı.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

5. **şanki:**

Muhammes 2

Mısra: **50**

Örneğin, mesela.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

şanmayasuñuz:

1. **şanmayasuñuz:**

Diğer 105

Satır: **4**

Sanmayasınız, sanmayın ki.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne
var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar ṣanmayasuñuz
habuni polis ḳomiseri.

s̲antimetre:

1. **ṣantimetreye:***-y, -e*

Diğer 7

Satır: **23**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o
zamāniñ ḫamsisi

2. **santimetre:**

Diğer 9

Satır: **13**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü
ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir
bunuñ da

3. **ṣantimetre:**

Diğer 9

Satır: **15**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden
olursa olsun ilkbahar

ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

4. **santimetre:**

Diğer 17

Satır: **24**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

genişdir. Ḳısa olan arḳa ḳanadları şırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

5. **şantimetre:**

Diğer 38

Satır: **2**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi şantimetre ḳadar

6. **santimetre:**

Diğer 38

Satır: **8**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

7. **santimetre:**

Diğer 38

Satır: **9**

Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi, santim.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün
fidanı dikilir.

sap:

1. **şapı:**-*ı*

Diğer 29

Satır: **3**

Bir aracı tutmaya yarayan bölüm.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayığına boşaltınca dökülen ṣularla

şapan:

1. **şapanla:**-*la*

Diğer 38

Satır: **6**

Daha çok bir çift öküze çektirilen demir, uçlu çift sürme aleti.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprakları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

sar:

1. **ṣarar:**-*ar*

Diğer 18

Satır: **6**

Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak, çevrelemek.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandığı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

2. **şarmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 26

Satır: **20**

Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak, çevrelemek.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

3. **şarmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 26

Satır: **22**

Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak, çevrelemek.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayığımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

4. **şarma:**-*ma*

Diğer 1

Mısra: **62**

Yapışmak. II Karışmak.

Onuncusu pilakide ḳızarma
Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma

5. **şarma:**-*ma*

Diğer 56

Satır: **17**

Yapışmak. II Karışmak.

Baş ḳuyruḳ ḳarışıḳ birbirin şarma
Rāst gelince şaḳın öteye varma

6. **şararlar:**-*ar, -lar*

Diğer 1

Mısra: **42**

Bir şeyi başka bir şeyin içine koyarak boru halinde dürmek.

Beşincisi şoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem şararlar

şarar:

1. **şarardı:**-*dı*

Kaside 1

Mısra: **209**

Yüzün rengi solmak.

Hicrān ile baḳ şarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḫamsi

sarāy-ı ḥamsi yapar:

1. **sarāy-ı ḫamsi yapar:**-*ar*

Kaside 1

Mısra: **152**

Kelime Tipi: **-**

Hamsinin sarayını yapmak.

Bir kulbeye iftiḳār eden ferd
Sāḥilde yapar sarāy-ı ḫamsi

şardalya:

1. **şardalyanıñ:**-*nıñ*

Diğer 16

Satır: **10**

Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā şardalyanıñ biraz

2. **şardalyalarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*

Diğer 17

Satır: **14**

Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu şardalyalarından daha nefīs olmaḳ

3. **şardalyalarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 17

Satır: **11**

Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar şatılan İtalya İngiliz Fransız şardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

4. **şardalya:**

Diğer 20

Satır: **1**

Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.

miṣillü şayd edilmekde ve baʿżı senelerde şardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh şardalya balıḳlarınıñ şaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

5. **şardalya:**

Diğer 20

Satır: **5**

Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda,

pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
dolayı ṣardalya meyānında ḥamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḥamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

6. **şardalyalarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 20
Satır: **4**
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük olan ḥamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

7. **şardalya:**
Diğer 21
Satır: **5**
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
Bizde ḥamsi balığı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

8. **şardalya:**
Diğer 21
Satır: **14**
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḥamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

9. **sardalya:**
Diğer 41
Satır: **13**
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
sardalya ikinci morina balığı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar
kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

10. **şardalya:**
Kaside 1
Mısra: **132**
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
Aḳreb görünür bu yüzden ancaḳ
Ṣardalya gümüş çaça-yı ḥamsi

11. **sardalya:**
Diğer 60
Satır: **19**
Sardalya balığından hazırlanan pastarya.
sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḥamsi ṣāḥibi

<u>sardalya balıkları:</u>
1. **şardalya balıḳları:**
Diğer 19
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.
bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de kesretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

<u>sardalya balıklarınıñ:</u>
1. **şardalya balıḳlarınıñ:**-*nıñ*
Diğer 20
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde, 10-15 santim boyunda, pullu, konservesi ve tuzlaması yapılan küçük bir balık, ateş balığı. Clupea pilcihardus.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

ṣarf:

1. **ṣarf:**
Diğer 42
Satır: **8**
Kullanma, tüketme.
ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

2. **ṣarf:**
Diğer 43
Satır: **6**
Kullanma, tüketme.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

ṣarf eder:

1. **ṣarf eder:**-*er*
Diğer 48
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Kullanmak, tüketmek. II İçilmesine sebep olmak.
Bī-tekellüf biñ ḳova şu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

2. **ṣarf eder:**-*er*
Gazel 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Kullanmak, tüketmek. II İçilmesine sebep olmak.
Bī-tekellüf biñ ḳofa şu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

ṣarf olunur:

1. **ṣarf olunur:**-*ur*
Diğer 43
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Kullanılmak, tüketilmek.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

ṣarf-ı naẓarla:

1. **ṣarf-ı naẓarla:**-*la*
Diğer 19
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Vazgeçme.
Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

ṣarfiyyāt:

1. **ṣarfiyyāt-ı:**-*ı*
Diğer 16
Satır: **5**
Sarf edilen, harcanan şeyler, her türlü masraflar.
maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

ṣarfiyyāt mikdārı:

1. **ṣarfiyyāt mikdārı:**
Diğer 43
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Her türlü masrafların toplamı.
Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balıġın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

sarġana:

1. **ṣarġanalıḳdan:**-*lıḳ, -dan*
Diğer 3
Satır: **14**
Bir konuyu gereğinden fazla uzatma durumu.
ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balığı

2. **şarġana:**

Diğer 22

Satır: **8**

Vücudu silindir biçiminde, 40-60 santim boyunda, ağzı gaga gibi ince, sivri ve uzun kemikleri yeşilimsi renkte bir balık. Belone belone.

faẕlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı

Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

3. **sarġanayı:**-*y*, -*ı*

Kaside 1

Mısra: **101**

Vücudu silindir biçiminde, 40-60 santim boyunda, ağzı gaga gibi ince, sivri ve uzun kemikleri yeşilimsi renkte bir balık. Belone belone. II Bir konuyu gereğinden fazla uzatma durumunda kullanılır.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret

Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

<u>sarġana balığı:</u>

1. **şarġana balığı:**

Diğer 3

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Vücudu silindir biçiminde, 40-60 santim boyunda, ağzı gaga gibi ince, sivri ve uzun kemikleri yeşilimsi renkte bir balık. Belone belone. II Bir konuyu gereğinden fazla uzatma durumunda kullanılır.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balığı Necm-i ʿĀtī'de

muṣāḥabe yılan balığı ġarīb teşādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **sarġana balığı:**

Diğer 3

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Turna balığı fasilesinden, alt ve üst çeneleri gaga gibi uzun bir cins balık. II Bir konuyu gereğinden fazla uzatma durumunda kullanılır.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer

yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balığı ḳadar

<u>sarıl:</u>

1. **şarılıp:**-*ıp*

Diğer 27

Satır: **21**

Ele geçirmek amacıyla kuşatılmak, muhasara altına alınmak.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş

Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

<u>sarımsak yaprakları:</u>

1. **ṣarımsaḳ yapraḳları:**

Diğer 61

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Zambakgillerden, 25-100 santimetre yüksekliğinde, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisinin yaprakları.

ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḫamsiniñ

sebzeli pidesi demekdir.

<u>sarımtıraḳ:</u>

1. **şarımtıraḳ:**

Diğer 62

Satır: **5**

Sarımsı.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḫıfẓı

daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

<u>sarmusaḳ:</u>

1. **şarmuṣaḳ:**

Diğer 114

Satır: **14**

Sarımsak.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ

ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

<u>Saso:</u>

1. **Saso:**

Diğer 50

Satır: **24**

Hicri 1290 yılından sonra Trabzon'da huzzakıyla şöhret bulan Avusturyalı bir doktorun adı.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu
İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

2. **Saso:**

Gazel 1

Mısra: **9**

Hicri 1290 yılından sonra Trabzon'da huzzakıyla şöhret bulan Avusturyalı bir doktorun adı.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

şat:

1. **şatmaḳdır:**-*maḳ, -dır*

Diğer 16

Satır: **8**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya
ḳarībdir.

2. **şatıp:**-*ıp*

Diğer 17

Satır: **15**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

3. **şatılmaḳdadır.:**-*ıl, -maḳ, -da, -dır*

Diğer 21

Satır: **2**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

4. **şatdıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 30

Satır: **18**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

5. **şatılabilecegini:**-*ıl, -a, -bil, -eceg, -i, -n, -i*

Diğer 30

Satır: **13**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

ḫattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḫattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

6. **şatılışı:**-*ıl, -ış, -ı*

Diğer 32

Satır: **2**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitābларıñ
ṣāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ
ḫamsiniñ ṣatılışı

7. **şatan:**-*an*

Diğer 1

Mısra: **8**

Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.

Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

8. **şatarlar:**-*ar, -lar*

Diğer 68

Satır: **17**

Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.

Ṣatarlar ṣoñra bize
Keseruḳ başuñuzi

9. **şatanlara:**-*an, -lar, -a*

Diğer 97

Satır: **4**

Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teṣādüf

10. **şatmaḳda:**-*maḳ, -da*

Diğer 58

Satır: **12**

Söylemek, nakletmek.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

satıcı:

1. **ṣatıcılar:**-*lar*

Diğer 34

Satır: **7**

Alıcıya bir şey satan kimse.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası
taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu
cihete diḳḳat etmelidir.

2. **ṣatıcılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 97

Satır: **3**

Alıcıya bir şey satan kimse.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi
ṣatanlara teṣādüf

satıl:

1. **ṣatılan:**-*an*

Diğer 17

Satır: **11**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

2. **ṣatılır.:**-*ır*

Diğer 21

Satır: **4**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

3. **ṣatılan:**-*an*

Diğer 34

Satır: **1**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

4. **ṣatılır:**-*ır*

Diğer 38

Satır: **23**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balıġıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

5. **ṣatılan:**-*an*

Diğer 39

Satır: **3**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ fażlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

6. **ṣatıldığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 39

Satır: **4**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ fażlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

7. **ṣatılan:**-*an*

Diğer 42

Satır: **16**

Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

Evet ḳonserve ḫālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

8. **ṣatılır:**-*ır*

Diğer 42

Satır: **18**

Ticaret amacıyla satmak, ticaretini yapmak.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

satın alırlar:

1. **ṣatın alırlar:**-*ır, -lar*

Diğer 32

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Parasını ödeyerek bir şeyi almak, bedelini ödeyip o şeye sahip olmak, mübayaa etmek.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

satır:

1. **saṭırları:**-*lar, -ı*

Diğer 17

Satır: **17**

Bir sayfa üzerine enine yazılan veya dizilen kelimelerin meydana getirdiği yazı sıralarından her biri.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki saṭırları iḥtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

2. **saṭırlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 19

Satır: **4**

Bir sayfa üzerine enine yazılan veya dizilen kelimelerin meydana getirdiği yazı sıralarından her biri.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eseriñ müstefīd olduġum mündericātını da
taʿrīf-i eşkālinden bāḥiṣ saṭırlardan ṣarf-ı naẓarla aşaġıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

satış:

1. **ṣatışına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 30

Satır: **22**

Satıcı ile alıcı arasında yapılan ve bir malın alıcıya verilmesi ve bunun karşılığında bir fiyat, bir değer alınması yoluyla yapılan işlem, satım.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

2. **ṣatışı:**-*ı*

Diğer 33

Satır: **20**

Satıcı ile alıcı arasında yapılan ve bir malın alıcıya verilmesi ve bunun karşılığında bir fiyat, bir değer alınması yoluyla yapılan işlem, satım.

Ḫamsi dolu ḳayıḳlardan birini birḳaçını müzāyededen almış olan manav her
ḳayıġıñ ṣatışı ḫidmetinde iki üç kişi bulundurur bunlar günlükleri iki

3. **ṣatışıñ:**-*ıñ*

Diğer 33

Satır: **3**

Satıcı ile alıcı arasında yapılan ve bir malın alıcıya verilmesi ve bunun karşılığında bir fiyat, bir değer alınması yoluyla yapılan işlem, satım.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet bekledigiñiz olur.

4. **ṣatışa:**-*a*

Diğer 34

Satır: **2**

Satıcı ile alıcı arasında yapılan ve bir malın alıcıya verilmesi ve bunun karşılığında bir fiyat, bir değer alınması yoluyla yapılan işlem, satım.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

satış teşkīlātı:

1. **ṣatış teşkīlātı:**

Diğer 40

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin satışıyla ilgili düzenlemeler, birtakım işler.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti

Ṭrabzonlularıñ teşebbüş ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

2. **şatış teşkīlātı:**
Diğer 42
Satır: **26**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin satışıyla ilgili düzenlemeler, birtakım işler.
Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

<u>şatış yeriniñ:</u>
1. **şatış yeriniñ:**-*niñ*
Diğer 33
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Alım satımın yapıldığı yer, sahil, hamsi satışının yapıldığı yer. II Belirli kurallar, adetler ya da usuller etrafında alım ve satım yapılan ortam.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

<u>şatlıġa geldigi:</u>
1. **şaṭlıġa geldigi:**-*dig, -i*
Diğer 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Satışa çıkarılmak.
Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān

<u>şavm-ı şādīye varır:</u>
1. **şavm-ı şādīye varır:**-*ır*
Muhammes 3
Mısra: **22**
Kelime Tipi: -
Mutluluk orucu tutmak, belli bir süreliğine mutluluktan kendini alıkoymak.
Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġar ile kibār
Ṣavm-ı ṣādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

<u>savur:</u>
1. **savurup:**-*up*
Diğer 103
Satır: **16**
Yayımlamak.
bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

<u>şay:</u>
1. **şayabilirsiñiz:**-*a, -bil, -ir, -siñiz*
Diğer 33
Satır: **12**
Zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle sanmak, farz etmek.
Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlığınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

2. **şayabilirsiñiz:**-*a, -bil, -ir, -siñiz*
Diğer 40
Satır: **10**
Aynı cinsten olan şeylerin, bir sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek suretiyle kaç tane olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tadat etmek.
beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

3. **şayabilirler:**-*a, -bil, -ir, -ler*
Diğer 45
Satır: **24**
Aynı cinsten olan şeylerin, bir sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek suretiyle kaç tane olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tadat etmek.
demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

4. **şay:**
Kaside 1
Mısra: **125**
Aynı cinsten olan şeylerin, bir sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek suretiyle kaç tane olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tadat etmek.
Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

5. **ṣaymış:**-*mış*

Diğer 53

Satır: **14**

Arka arkaya söylemek.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

ṣayd:

1. **ṣayd:**

Diğer 16

Satır: **7**

Avlama.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

2. **ṣayd:**

Diğer 41

Satır: **8**

Avlanma. II Balık tutulma.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

3. **ṣayd:**

Diğer 41

Satır: **19**

Avlanma. II Balık tutulma.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekseriyetle ḳış
ortalarında olur.

4. **ṣaydı:**-*ı*

Diğer 16

Satır: **6**

Av.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

5. **ṣaydı:**-*ı*

Diğer 19

Satır: **14**

Av.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

6. **ṣaydına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 19

Satır: **25**

Av.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

7. **ṣayd:**

Diğer 20

Satır: **19**

Av.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

8. **ṣaydı:**-*ı*

Diğer 20

Satır: **2**

Av.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

9. **ṣaydı:**-*ı*

Diğer 20

Satır: **6**

Av.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

10. **ṣayd:**

Diğer 42

Satır: **7**

Av.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

11. **ṣayd:**
Diğer 42
Satır: **10**
Av.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

12. **ṣaydı:**-*ı*
Diğer 43
Satır: **5**
Av.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

13. **ṣaydı:**-*ı*
Diğer 66
Satır: **2**
Hamsi avı.
raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

ṣayd ʿameliyyesini:
1. **ṣayd ʿameliyyesini:**-*n, -i*
Diğer 29
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Avcılık, av uygulaması.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

ṣayd eden:
1. **ṣayd eden:**-*en*
Diğer 28
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Avlamak. II Balık tutmak.
Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

ṣayd edilemez:
1. **ṣayd edilemez:**-*il, -e, -mez*
Diğer 19
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Avlamak. II Balık tutmak.
istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

ṣayd edilir:
1. **ṣayd edilir:**-*il, -ir*
Diğer 19
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Avlamak. II Balık tutmak.
ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

ṣayd ediliyormuş:
1. **ṣayd ediliyormuş:**-*i, -yor, -muş*
Diğer 20
Satır: **26**
Kelime Tipi: -
Avlanmak. II Balık tutulmak.
Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

ṣayd edilmekde:
1. **ṣayd edilmekde:**-*mek, -de*
Diğer 20
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Avlanmak. II Balık tutulmak.
misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

şayd ediyormuş:

1. **şayd ediyormuş:**-*i, -yor, -muş*

Diğer 41

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Avlamak. II Balık tutmak.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi ṣayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

şayd etdigi:

1. **şayd etdigi:**-*dig, -i*

Diğer 34

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Avlamak. II Balık tutmak.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

şayd etdikde:

1. **şayd etdikde:**-*dik, -de*

Diğer 14

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Avlamak. II Balık tutmak.

ʿavāmını ḫapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

2. **şayd etdikde:**-*dik, -de*

Diğer 32

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Avlamak. II Balık tutmak.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

şayd etmemiz:

1. **şayd etmemiz:**-*me, -miz*

Diğer 42

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Avlamak. II Balık tutmak.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā ṣimāl

şayd eyleyen:

1. **şayd eyleyen:**-*y, -en*

Gazel 5

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Tuzağa düşürmek. II Öldürmek.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀṣıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

şayd olunduġu:

1. **şayd olunduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 21

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Avlanmak.

ançüyez balıġı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir. Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balıġından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

şayd olunmaḳ:

1. **şayd olunmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 28

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Avlanmak. II Balık tutulmak.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

şayd olunur:

1. **şayd olunur:**-*ur*

Diğer 14

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Avlanmak. II Balık tutulmak.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

2. **şayd olunur:**-*ur*

Diğer 16

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Avlanmak. II Balık tutulmak.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı
keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

<u>şayd-ı resminiñ:</u>

1. **şayd-ı resminiñ:**-*niñ*

Diğer 30

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Avlanan ve satılan balıklardan alınan vergi, av vergisi.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve
ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da
ḥāżır Şimdi ḫamsi

<u>şaydiyyāt:</u>

1. **şaydiyyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **7**

Av ilmi. II Balık avcılığı.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda
ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda
ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

<u>şaydiyyātda hamsi:</u>

1. **şaydiyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

"Av İlminde Hamsi". Hamsiname eserinin dördüncü başlığı.

Ṣaydiyyātda Ḫamsi
Beyʿiyyāt ve Naḳliyyātda Ḫamsi

<u>şaydiyye:</u>

1. **şaydiyyeye:**-*y*, -*e*

Diğer 20

Satır: **10**

Av.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ
başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda
bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

<u>şaydiyye meʾmūrluġundan:</u>

1. **şaydiyye meʾmūrluġundan:**-*n*, -*dan*

Diğer 45

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Av Memurluğu. Av kayıtlarının tutulduğu daire.

düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

<u>şaydiyye meʾmūruna:</u>

1. **şaydiyye meʾmūruna:**-*n*, -*a*

Diğer 30

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Avlanan ve satılan balıklardan vergi almaya gelen memur, av memuru.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ
ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

<u>şayı:</u>

1. **şayı:**

Diğer 108

Satır: **16**

Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ
başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

2. **şayı:**

Diğer 109

Satır: **12**

Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen
bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā

ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

3. **şayı:**
Diğer 110
Satır: **5**
Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.
şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba ṣayı 131 1340
Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

4. **şayı:**
Diğer 111
Satır: **11**
Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.
Aḳbaba ṣayı 370 1341
Ḫalīl Nihād

5. **şayı:**
Diğer 111
Satır: **26**
Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.
Ḫamsi ṭutduḳ ḳarada
Aḳbaba ṣayı 298 1347 Ḳarġa

6. **şayı:**
Diğer 112
Satır: **22**
Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.
Baġlıdur artuḳ şansa
Aḳbaba ṣayı 338 1926

7. **şayı:**
Diğer 113
Satır: **22**
Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.
Ol sebebden göremedum oni Ḳuşūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba ṣayı 373 1926

8. **şayı:**
Diğer 116
Satır: **6**
Gazete, dergi vb. sürekli yayınların bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha.
añladıñ mı ha neden olmasun ḫamsinun cübrasu
İspati Bacaġı Aḳbaba Ṣayı 500 1927

<u>şayıl:</u>
1. **şayılır.:**-*ır*
Diğer 4
Satır: **19**
Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.
ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

2. **şayılır:**-*ır*
Diğer 18
Satır: **21**
Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.
Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

3. **şayılır.:**-*ır*
Diğer 39
Satır: **4**
Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.
ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

4. **şayılan:**-*an*
Diğer 43
Satır: **19**
Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

terakḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

5. **şayılamaz:**-*a, -maz*

Diğer 46

Satır: **19**

Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

6. **şayılır.:**-*ır*

Diğer 46

Satır: **10**

Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

ḫamsi balığı fażla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

7. **şayılır:**-*ır*

Diğer 59

Satır: **21**

Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

8. **şayılan:**-*an*

Diğer 64

Satır: **11**

Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿaddolunamaz. Bu baḥṣ-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

9. **şayılabilir.:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 99

Satır: **7**

Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

10. **şayılmam.:**-*ma, -m*

Diğer 99

Satır: **22**

Şöyle veya böyle olduğu kabul edilmek, addedilmek.

eṭrāflı maʿlūmāt almış olurduñuz mesʾele ḳable't-tārīḫi bir māhiyyeti ḥāʾizdir desem
mübālaġa etmiş şayılmam.

11. **şayılırken:**-*ır, -ken*

Diğer 52

Satır: **14**

Arka arkaya söylenmek.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

<u>şayyād:</u>

1. **şayyādları:**-*lar, -ı*

Diğer 14

Satır: **8**

Avcı, balıkçı.

ʿavāmını ḫapsi balığıyla istihzā ederler ḫaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

2. **şayyād:**

Diğer 19

Satır: **20**

Avcı, balıkçı.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde
olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

3. **şayyāddan:**-*dan*

Diğer 19

Satır: **17**

Avcı, balıkçı.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

4. **ṣayyādları:**-*lar, -ı*

Diğer 32

Satır: **13**

Avcı, balıkçı.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr

nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

5. **ṣayyād:**

Diğer 64

Satır: **4**

Avcı, balıkçı.

Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde

derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

6. **ṣayyādlardan:**-*lar, -dan*

Gazel 3

Mısra: **12**

Avcı, balıkçı.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser

Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

sāz:

1. **sāz-ı:**-*ı*

Diğer 66

Satır: **4**

Türk musiki topluluğu tarafından icra edilen musiki.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ

hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir.

Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

2. **saz:**

Diğer 114

Satır: **23**

İnce kamış, hasır otu.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamışsun citāb

sāz şāʿirleri:

1. **sāz şāʿirleri:**

Diğer 67

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Şiirlerini saz eşliğinde söyleyen şair, aşık, ozan.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları

hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

sāz şāʿirleriniñ:

1. **sāz şāʿirleriniñ:**-*niñ*

Diğer 68

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Şiirlerini saz eşliğinde söyleyen şair, aşık, ozan.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī

nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

sazluk:

1. **sazluḳ:**

Diğer 114

Satır: **23**

Sazlık, sazlarla kaplı olan yer.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamışsun citāb

sebeb:

1. **sebeblerle:**-*ler, -le*

Diğer 3

Satır: **6**

Bahane, vesile.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māʾīsi var Ḳaç

yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

2. **sebebi:**-*i*

Diğer 41

Satır: **4**

Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden.
dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḥamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

3. **sebebini:**-*i, -n, -i*
Diğer 53
Satır: **7**
Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden.
Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

4. **sebebden:**-*den*
Diğer 107
Satır: **1**
Neden, -den dolayı.
sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

5. **sebebden:**-*den*
Diğer 108
Satır: **11**
Neden, -den dolayı.
ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

6. **sebebden:**-*den*
Diğer 113
Satır: **21**
Neden, -den dolayı.
Ol sebebden göremedum oni Ḳuṣūra ḳalmayasuñ..
Aḳbaba ṣayı 373 1926

7. **sebebini:**-*i, -n, -i*
Diğer 53
Satır: **15**
Bir şeyin yapılmasını gerektiren şey, gerekçe.
Bu arada ḥamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḥalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

8. **sebeb:**
Diğer 105
Satır: **5**
Bir şeyin yapılmasını gerektiren şey, gerekçe.
Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

9. **sebebden:**-*den*
Diğer 108
Satır: **9**
Bir şeyin yapılmasını gerektiren şey, gerekçe.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

sebeb olmuşdur:
1. **sebeb olmuşdur:**-*muş, -dur*
Diğer 104
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin olmasına veya yapılmasına yol açmak, neden olmak.
ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur.
Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

sebeb olur:
1. **sebeb olur:**-*ur*
Diğer 40
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin olmasına veya yapılmasına yol açmak, neden olmak.
birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

sebebiyyet vermesinden:
1. **sebebiyyet vermesinden:**-*me, -si, -n, -den*
Diğer 20

Satır: **4**

Kelime Tipi: **-**

Sebep olmak, yol açmak.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḫḫuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

sebeble:

1. **sebeble:**

Diğer 46

Satır: **17**

-den dolayı, dolayısıyla.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḫāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

sebḥiyye:

1. **sebḥiyyeleri:***-ler, -i*

Diğer 16

Satır: **13**

Bir cismin suya batan kısmının hacmine eşit ağırlıktaki suyun kaldırma etkisine denk olan ve o cismin suda yüzmesini sağlayan kuvvet.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

sebze:

1. **sebze:**

Diğer 17

Satır: **2**

Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ortak ad, zerzevat.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

2. **sebze:**

Diğer 38

Satır: **11**

Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ortak ad, zerzevat.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

3. **sebze:**

Diğer 47

Satır: **6**

Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ortak ad, zerzevat.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan ṭaʿāma ḳarşı da

4. **sebze:**

Diğer 1

Mısra: **77**

Pazı.

On dördüncü sebze ile ḳayġana
Çekişir anıñçün gelin ḳaynana

5. **sebze:**

Diğer 55

Satır: **2**

Pazı.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

sebzeci:

1. **sebzeciler:***-ler*

Diğer 39

Satır: **5**

Sebze yetiştiren kimse.

sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

sebzeli:

1. **sebzeli:**

Diğer 55

Satır: **1**

İçinde sebze bulunan.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır
Birisi de sebze ile ḳayġana

sebzevāt:

1. **sebzevātları:**-*lar, -ı*

Diğer 114

Satır: **15**

Sebzeler, zerzevat.

Bāġçe-vān Degil feḳat bu sebzevātları ekmek hepsinda
bir vaḳit fıḳdānı
ḥasebiyle

seç:

1. **seçdikleri:**-*dik, -ler, -i*

Diğer 100

Satır: **8**

Üstün, iyi, uygun bularak yeğlemek.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir
Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden
dişileriñ seçki ḥaḳḳı

seçil:

1. **seçiliyor:**-*i, -yor*

Diğer 24

Satır: **12**

Ne ve nasıl olduğu anlaşılmak, ayırt edilmek, teşhis edilmek, fark edilmek.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ
biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler
seçiliyor bir altun tāc gibi

2. **seçiliyor:**-*i, -yor*

Diğer 25

Satır: **21**

Ne ve nasıl olduğu anlaşılmak, ayırt edilmek, teşhis edilmek, fark edilmek.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan
seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize
girenler cürʾetle enginlere

3. **seçilmiyor:**-*mi, -yor*

Diğer 26

Satır: **9**

Ne ve nasıl olduğu anlaşılmak, ayırt edilmek, teşhis edilmek, fark edilmek.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde
şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç
ḳırmızı ışıḳ parlıyor

seçki ḥaḳḳı:

1. **seçki ḥaḳḳı:**

Diğer 100

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Seçilme hakkı. Bir konuda söz sahibi olma durumu.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir
Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden
dişileriñ seçki ḥaḳḳı

seçme:

1. **seçme:**

Diğer 60

Satır: **12**

Seçerek ayrılmış.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī
mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir
sepete ḳonulur. Ṭuz ile

sedīd:

1. **sedīdlerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 8

Satır: **3**

Tıpa, tıkaç, kapak.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ
sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı
meşeli ḍarb

2. **sedīdleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 8

Satır: **10**

Tıpa, tıkaç, kapak.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar
yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz
altında gibidir bunlarda da

sefer:

1. **sefer:**

Kaside 1

Mısra: **12**

Kez, defa, kere.

Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben
Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḫamsi

seher vakti:

1. **seḥer vaḳti:**

Diğer 107

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

sehil:

1. **sehildir:**-*dir*

Diğer 16

Satır: **7**

Kolay.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

sekiz:

1. **sekiz:**

Diğer 23

Satır: **12**

Yediden sonra gelen sayının adı.

ālāt ḳayığımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

sekizden on üç:

1. **sekizden on üç:**

Diğer 20

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Sekiz ila on üç arası.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

sekizinci:

1. **sekizinci:**

Diğer 1

Mısra: **53**

Sekiz sayısının sıra sıfatı.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

selām deyesun:

1. **selām deyesun:**

Diğer 111

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Selamı birine götürmesini söylemek anlamına gelen ifade.

uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun
Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

selām diyesun:

1. **selām diyesun:**

Diğer 111

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Selamı birine götürmesini söylemek anlamına gelen ifade.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededer Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

selām götur:

1. **selām götur:**

Diğer 111

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Selam götürmek, selam söylemek.

Selām götur İḥsān'a
Ṣor ne yapayir orda

selāmla:

1. **selāmlarken:**-*r, -ken*

Diğer 23

Satır: **17**

Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine sözle veya işaretle bir nezaket gösterisi yapmak, selam vermek, esenlemek.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle
eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i
ibhām altında beliren güzel

2. **selāmlamışlar:**-*mış, -lar*

Diğer 100

Satır: **7**

Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine sözle veya işaretle bir nezaket gösterisi yapmak, selam vermek, esenlemek.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir
Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden
dişileriñ seçki ḥaḳḳı

selāse:

1. **selāse:**

Diğer 10

Satır: **14**

Üç.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri
lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i selāse ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir
anlarda olan

2. **selāsede:**-*de*

Diğer 10

Satır: **1**

Üç.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i selāsede ḫamsi
Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i
manẓūm Fārisīde

selef:

1. **selef:**

Diğer 61

Satır: **3**

Bizden öncekiler, bizden önce yaşamış kimseler, atalar.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekseriyetle
yazın furun lazutu

2. **selef:**

Muhammes 2

Mısra: **63**

Bizden öncekiler, bizden önce yaşamış kimseler, atalar.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

semā-peyvest:

1. **semā-peyvest:**

Diğer 25

Satır: **11**

Gökyüzüne ulaşmış, semaya erişmiş. II Aşırı bir biçimde yüksek.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest
şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek
şāhidi ve eñ yüksek

semek:

1. **semek:**

Muhammes 3

Mısra: **16**

Balık.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

semīn:

1. **semīn:**

Diğer 27

Satır: **24**

Değerli, kıymetli, pahalı.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne
maḥşer-āṣūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir
kütleyi naṣıl ṭoplayıp

semiz:

1. **semiz:**

Diğer 21

Satır: **13**

Eti, yağı çok olan, tavlı.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ
başları ḳaṭʿ ve bağırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda
ṣardalya misillü bir ḳat

sen:

1. **sen:**

Diğer 2

Mısra: **4**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Yüzüñü görünce bayram ederim
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi

2. **seni:**-*i*

Diğer 2

Mısra: **19**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şādānım ḫamsi

3. **seniñ:**-*iñ*

Diğer 23

Satır: **3**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

4. **sen:**

Diğer 32

Satır: **19**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

5. **sen:**

Diğer 46

Satır: **13**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ
neşv ü nemāsına vücūduñ

6. **seni:**-*i*

Diğer 48

Satır: **16**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

diyorlar.
Fażla ekletseñ ḳızar deryāya ġarḳ eyler seni

7. **seniñ:**-*iñ*

Diğer 53

Satır: **17**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o
çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

8. **sen:**

Diğer 102

Satır: **23**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

9. **seni:**-*i*

Diğer 102

Satır: **24**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

10. **sensiñ:**-*siñ*

Diğer 106

Satır: **9**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Sensiñ muṭāf-ı ḳalbim ey ḫān-ı ʿayş u ʿişret
Kim ḳıblesiz demişse ḫalṭ eylemiş Fuʾād'a

11. **sen:**

Diğer 107

Satır: **17**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ
ʿuzere içi sāʿat

12. **senden:**-*den*

Diğer 107

Satır: **16**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Gözleruñ alacadan
Senden küçügi gitdi

13. **sen:**

Diğer 110

Satır: **20**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

14. **sen:**

Diğer 113

Satır: **10**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

15. **sen:**

Diğer 114

Satır: **17**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden.

16. **sen:**

Diğer 114

Satır: **18**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

C Beg Ha sen cime öcreteyorṣun ecip bicmeyi
Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirṣun bunlaru hep cörenecden.

17. **sen:**

Diğer 114

Satır: **22**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayirım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

18. **sen:**

Diğer 115

Satır: **6**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

arṣun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha Toḫum naṣul

19. **sen:**

Diğer 115

Satır: **16**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

20. **sen:**

Gazel 1

Mısra: **3**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

21. **sen:**

Gazel 4

Mısra: **19**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Ṣarḳ u ġarba intiṣār etmiş ʿulüvv-i şānı var

22. **sen:**

Gazel 6

Mısra: **9**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

23. **sen:**

Kaside 1

Mısra: **169**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuṣ-ḳafā-yı ḫamsi

24. **seni:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **179**

Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.

Ḫaşlar seni āteş-i beyānım
Mānende-i ḥaşlama-yı ḫamsi

25. **sen:**
Kaside 2
Mısra: **22**
Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.
Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

26. **seniñ:**-*iñ*
Kaside 2
Mısra: **23**
Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.
Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

27. **sen:**
Muhammes 2
Mısra: **20**
Teklik ikinci kişiyi karşılayan söz.
Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

28. **sen:**
Diğer 110
Satır: **19**
Fransa'da bulunan Sen Nehri.
Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum
niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

sen zevḳe baḳ:
1. **sen ẕevḳe baḳ:**
Muhammes 1
Mısra: **33**
Kelime Tipi: -
Şaşkınlık ve beğenmeyi aynı anda ifade eden söz.
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

senā:
1. **senāsına:**-*sı, -n, -a*
Diğer 61
Satır: **23**
Övgü, medih.
gibi beytler hep ḫamsi ṣuyunuñ senāsına dāʾirdir.

2. **senāsı:**-*sı*
Muhammes 3
Mısra: **30**
Övgü, medih.
Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿişr-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir senāsı ḫamsiniñ

sene:
1. **sene:**
Diğer 6
Satır: **6**
Yıl.
sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

2. **seneden:**-*den*
Diğer 9
Satır: **21**
Yıl.
Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde bir ṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

3. **seneden:**-*den*
Diğer 9
Satır: **21**
Yıl.
Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

4. **senesinde:**-*si, -n, -de*
Diğer 15
Satır: **25**
Yıl.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

5. **sene:**
Diğer 16

Satır: **11**

Yıl.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ

Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

6. **sene:**

Diğer 17

Satır: **25**

Yıl.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi 17'nci defʿa sene 1314-1316

Ṭrabzon Vilāyeti

Maṭbaʿası Ḥayvanāt baḥs̱i

7. **seneniñ:**-*niñ*

Diğer 19

Satır: **18**

Yıl.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.

Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

8. **senelerde:**-*ler, -de*

Diğer 20

Satır: **1**

Yıl.

mis̱illü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.

Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

9. **sene:**

Diğer 21

Satır: **17**

Yıl.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.

Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından kes̱retli ṣayd olunduġu senelerde tütün

10. **senelerde:**-*ler, -de*

Diğer 21

Satır: **18**

Yıl.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.

Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından kes̱retli ṣayd olunduġu senelerde tütün

11. **seneler:**-*ler*

Diğer 35

Satır: **8**

Yıl.

ḫamsi ile muḳāyeseleri

Bolca çıḳdığı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

12. **sene:**

Diğer 38

Satır: **14**

Yıl.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu

zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

13. **sene:**

Diğer 38

Satır: **15**

Yıl.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.

Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

14. **seneye:**-*y, -e*

Diğer 38

Satır: **18**

Yıl.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler

o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

15. **sene:**

Diğer 40

Satır: **20**

Yıl.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi

bundan faẓladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır.

Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

16. **senede:**-*de*
Diğer 40
Satır: **9**
Yıl.
beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

17. **senede:**-*de*
Diğer 40
Satır: **9**
Yıl.
beş senede bir senede bir günde iḥṣāʾī meʾḫaẕlar
Ḫocanıñ fıḳrası ḫamsileri ṣayabilirsiñiz

18. **sene:**
Diğer 41
Satır: **8**
Yıl.
ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında
bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene
içinde Ḳaradeñiz başdan

19. **sene:**
Diğer 41
Satır: **10**
Yıl.
başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż
etmemelidir.
Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣışları gezici balıḳlarıñ bir sene
içindeki toḫumlarını ve bunlardan

20. **sene:**
Diğer 44
Satır: **5**
Yıl.
Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden
avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

21. **seneler:**-*ler*
Diğer 44
Satır: **14**
Yıl.
Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan
alınan rüsūmuñ miḳdārı

22. **senesi:**-*si*
Diğer 44
Satır: **7**
Yıl.
Senesi
Ḫamsi ḳıyyesi

23. **senesi:**-*si*
Diğer 44
Satır: **16**
Yıl.
Cedvel 2
Senesi

24. **sene:**
Diğer 45
Satır: **4**
Yıl.
ḳoparılıp bağırṣaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde
Ṭrabzon şehrinde

25. **sene:**
Diğer 45
Satır: **13**
Yıl.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu
1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa
ṭutan 29360 ʿaded ve bir

26. **senede:**-*de*
Diğer 45
Satır: **14**
Yıl.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu
1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa
ṭutan 29360 ʿaded ve bir

27. **senede:**-*de*
Diğer 45

Satır: **15**

Yıl.

senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi işābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

28. **seneniñ:**-*niñ*

Diğer 45

Satır: **6**

Yıl.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

29. **seneye:**-*y, -e*

Diğer 45

Satır: **5**

Yıl.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

30. **sene:**

Diğer 60

Satır: **9**

Yıl.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

31. **senesinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 69

Satır: **1**

Yıl.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

32. **seneki:**-*ki*

Diğer 97

Satır: **16**

Yıl.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki şovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

33. **sene:**

Diğer 98

Satır: **24**

Yıl.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

34. **sene:**

Diğer 99

Satır: **1**

Yıl.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

35. **sene:**

Diğer 99

Satır: **5**

Yıl.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

36. **senedir.:**-*dir*

Diğer 99

Satır: **1**

Yıl.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

37. **sene:**

Diğer 101

Satır: **22**

Yıl.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

38. **sene:**

Diğer 103

Satır: **12**

Yıl.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

39. **sene:**

Diğer 103

Satır: **15**

Yıl.

bile inandırmışdı. Faḳaṭ biz bu sene bütün arḳadaşlarıñ iştirākiyle böyle bir
ḫaber savurup ḳāriʾlerimizi aldatmamaḳ ḳarārını verdik.

40. **senedir:**-*dir*

Diğer 103

Satır: **10**

Yıl.

aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

41. **sene:**

Diğer 110

Satır: **3**

Yıl.

Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

42. **senesinde:**-*si*, -*n*, -*de*

Müseddes 1

Mısra: **14**

Yıl.

Bayburdlu Ẕihnī
1291 senesinde istinsāḫ edilen manẓūm Sergüẕeşt-nāme'sinden.

43. **senede:**-*de*

Diğer 40

Satır: **7**

Senevi, yıllık.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

44. **senede:**-*de*

Diğer 42

Satır: **13**

Senevi, yıllık.

senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

sene-i māliyyeniñ:

1. **sene-i māliyyeniñ:**-*niñ*

Diğer 109

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Mali yıl.

Balıḳ-ḫānedeki Merāsim
Evvelki gün sene-i māliyyeniñ başı olduġundan rüsūmātda Balıḳ-ḫānede meẕbaḥada

senevī:

1. **senevī:**

Diğer 21

Satır: **1**

Yıllık, senelik.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdıġı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

seneviyye:

1. **seneviyyesi:**-*si*

Diğer 16

Satır: **8**

Yıllık, senelik.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

sepet:

1. **sepet:**

Diğer 1

Mısra: **14**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.

Ḳayıḳ çekilmeden deryāya dalıp
Herkes ellerine bir sepet alıp

2. **sepetini:**-*i*, -*n*, -*i*

Diğer 32

Satır: **6**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

3. **sepetiñiz:**-*iñiz*

Diğer 33

Satır: **3**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsınız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

4. **sepet:**

Diğer 34

Satır: **20**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

5. **sepetlerle:**-*ler*, -*le*

Diğer 34

Satır: **24**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi ṣu denilen

6. **sepete:**-*e*

Diğer 36

Satır: **8**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldığı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

7. **sepetde:**-*de*

Diğer 60

Satır: **13**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

8. **sepete:**-*e*

Diğer 60

Satır: **12**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

9. **sepetini:**-*i*, -*n*, -*i*

Diğer 68

Satır: **9**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

10. **sepetlere:**-*ler*, -*e*

Diğer 102

Satır: **15**

Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri

vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

11. **sepetlerini:**-*ler*, -*i*, -*n*, -*i*
Diğer 109
Satır: **17**
Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek ve eşya taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.
Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳışa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

12. **sepet:**
Diğer 35
Satır: **10**
Sepetin aldığı ölçüde.
ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bırakılır

13. **sepetinden:**-*i*, -*n*, -*den*
Diğer 38
Satır: **21**
Sepetin aldığı ölçüde.
gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

14. **sepet:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Sepetin aldığı ölçüde.
Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

sepet sepet:
1. **sepet sepet:**
Diğer 97
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Fazla miktarda olan bir şeyi sepetlerle bir yerden bir yere aktarma.
edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

sepet sepet taşırlar:
1. **sepet sepet ṭaşırlar:**-*r*, -*lar*
Kaside 1
Mısra: **97**
Kelime Tipi: -
Fazla miktarda olan bir şeyi sepetlerle bir yerden bir yere aktarmak.
Ellerde sepet sepet ṭaşırlar
Gūyā ki cihān lālā-yı ḫamsi

ser:
1. **seri:**-*i*
Diğer 50
Satır: **2**
Baş, kafa. II Hamsi kafası.
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir

2. **seri:**-*i*
Müseddes 1
Mısra: **5**
Baş, kafa. II Hamsi kafası.
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

3. **serer.:**-*er*
Diğer 100
Satır: **18**
Hırpalayıp boylu boyunca yere yatırmak.
miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḫayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

ser ü pā bürehne:
1. **ser ü pā bürehne:**
Diğer 14
Satır: **11**
Kelime Tipi: -

Baştan aşağı, tamamen çıplak. II Üzerine çekidüzen vermeden.
ser ü pā bürehne giderler maʿhāẕā bu ḫurde māhī ʿasīrü'l-hażm bir s̱aḳīl meʾkūldür meger
māhī-keş dedikleri meşrūb ile hażmola. Ġarābet bundadır ki māhī-keş

2. **ser ü pā bürehne:**

Diğer 32

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Baştan aşağı, tamamen çıplak. II Üzerine çekidüzen vermeden.
işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

sereruk:

1. **sereruḳ:**

Diğer 68

Satır: **19**

Sereriz.
Sereruḳ sizi köze
Yeduḳçe ġanī ġanī

ser-firāz olmuş:

1. **ser-firāz olmuş:**-*muş*

Muhammes 2

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Diğerlerinden üstün olmak, seçkin olmak.
Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

Sergüzeşt-nāme:

1. **Sergüẕeşt-nāme'sinden.:**-*si, -n, -den*

Müseddes 1

Mısra: **14**

Bayburdlu Zihni'nin manzum eseri. Eserde anlatılan olayların büyük bir kısmı Zihni'nin başından geçen olaylardır. Eser altı bölümden oluşmaktadır.
Bayburdlu Ẕihnī
1291 senesinde istinsāḫ edilen manẓūm Sergüẕeşt-nāme'sinden.

serin:

1. **serin:**

Diğer 54

Satır: **4**

Ateş için etkisi az olan, kısık.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

2. **serin:**

Diğer 114

Satır: **7**

Soğuğa yakın, soğukça hava.
Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

serinik:

1. **serinikler:**-*ler*

Diğer 25

Satır: **16**

Serinlik. Rüzgarın az soğuk esintisi.
Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprakḷı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rüzgārıñ verdigi serinikler

serīʿü'l-hażm:

1. **serīʿü'l-hażmdır:**-*dır*

Diğer 15

Satır: **12**

Kolay sindirilen.
mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

ser-levha:

1. **ser-levḥaya:**-*y, -a*

Diğer 102

Satır: **27**

Bir yazının başlığı, başlık.
Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya
Ṣāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥis̱ ciddīdir

sermāye:

1. **sermāye:**

Diğer 43

Satır: **6**

Bir ticari işe konan para ve paraya çevrilebilir malların bütünü, ana para.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefîs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

2. **sermāye:**

Diğer 43

Satır: **14**

Bir ticari işe konan para ve paraya çevrilebilir malların bütünü, ana para.

şimdikinden çoḳ fażla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

ser-mest:

1. **ser-mest:**

Kaside 1

Mısra: **63**

Kendinden geçme, sarhoş gibi.

Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

ser-nümā:

1. **ser-nümā-yı:**--*yı*

Diğer 11

Satır: **19**

Baş gösteren.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

serpil:

1. **serpilecek:**-*ecek*

Diğer 35

Satır: **3**

Saçılmak, atılmak, dökülmek.

ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādisesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

2. **serpilirken:**-*ir, -ken*

Diğer 35

Satır: **20**

Saçılmak, atılmak, dökülmek.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

3. **serpildigine:**-*dig, -i, -n, -e*

Diğer 36

Satır: **6**

Saçılmak, atılmak, dökülmek.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

4. **serpilir:**-*ir*

Diğer 55

Satır: **9**

Belli bir yere dağılacak şekilde atılmak, azar azar saçılmak.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

serpişdir:

1. **serpişdirir:**-*ir*

Diğer 36

Satır: **8**

Gelişigüzel serpmek.

eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

2. **serpişdirmeniñ:**-*me, -niñ*

Diğer 36

Satır: **16**

Gelişigüzel serpmek.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

3. **serpişdirilen:**-*il, -en*

Diğer 37

Satır: **3**

Gelişigüzel serpmek.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

4. **serpişdirme:**-*me*

Diğer 37

Satır: **4**

Gelişigüzel serpmek.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

sert:

1. **sert:**

Diğer 23

Satır: **16**

Kolay dayanılmayan, zor katlanılan, etkili.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert ṣulara doḳanıyor

2. **sert:**

Diğer 35

Satır: **15**

İşlenmesi güç olan.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

sertçe:

1. **sertçe:**

Diğer 29

Satır: **24**

Soğuk ve şiddetli bir biçimde.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

servet:

1. **servetlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 4

Satır: **3**

Bir memleketin sahip olduğu zenginlik.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḥsedilebilir baḥsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

2. **servet-i:**-*i*

Diğer 17

Satır: **8**

Bir memleketin sahip olduğu zenginlik.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

3. **servet:**

Diğer 41

Satır: **25**

Avlanan servet niteliğindeki hamsiler. II Zenginlik, varlık.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde avuç avuç servet bıraḳan bu müştehā

servet menbaʿı:

1. **servet menbaʿı:**

Diğer 43

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Bir memleketin sahip olduğu gelir kaynağı.

Gönül ister kiʿ aynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon şofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

servet menbaʿlarından:

1. **servet menbaʿlarından:**-*n, -dan*

Diğer 43

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Bir memleketin sahip olduğu gelir kaynakları.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için

iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

servet ü sāmānı:

1. **servet ü sāmānı:**-*ı*

Diğer 33

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Para, mal, mülk ve zenginlik.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdıġı günler hele

2. **servet ü sāmānı:**-*ı*

Gazel 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Para, mal, mülk ve zenginlik.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā servet ü sāmānı var

serv-i zerrīn:

1. **serv-i zerrīn:**

Diğer 24

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Altın servi. II Güneşin suya yansımasından meydana gelen altın gibi parlak yol.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

ses:

1. **seslerimiz:**-*ler, -i, -miz*

Diğer 23

Satır: **20**

Kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

2. **sesler:**-*ler*

Diğer 25

Satır: **7**

Kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

3. **sesi:**-*i*

Diğer 64

Satır: **1**

Akciğerlerden gelen havanın etkisiyle ses çıkarma organlarında meydana gelen, kulağın duyabileceği titreşim.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

4. **seslerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 97

Satır: **3**

Söz.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi ṣatanlara teşādüf

ses çıkaramayan:

1. **ses çıḳaramayan:**-*a, -ma, -y, -an*

Diğer 64

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Ses çıkarma organlarında bir titreşim meydana gelmek.

Akcigerleri olmadıġı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

ses çıḳaramaz:

1. **ses çıḳaramaz:**-*a, -maz*

Diğer 7

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Ses çıkarma organlarında bir titreşim meydana gelmek.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ

yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu şu ġalşameniñ şaçaḳları arasından geçerek başınıñ

seslen:

1. **sesleniyoruz:**-*i, -yor, -uz*

Diğer 26

Satır: **21**

Karşısındakine duyurmak için sesini çıkarmak.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan şarmaḳ için

sev:

1. **sever:**-*er*

Diğer 43

Satır: **11**

Bir yemeği yemekten hoşlanmak, hoşuna gitmek, beğenmek.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balıġı sever faḳaṭ
bulamadıġı için yiyemez şu ḥālde
balıġın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḫallolursa
şübhesiz şarfiyyāt mikdārı

sevāḥil:

1. **sevāḥil:**

Diğer 16

Satır: **6**

Denize yakın yerler.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
şarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʿire nādiren şayd olunur yunus balıġı
keşīr şaydı da bu sevāḥil

2. **sevāḥilinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 16

Satır: **7**

Kıyılar, sahiller.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
şanʿat bu balıġı şayd ile yaġını alıp
şatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

3. **sevāḥilinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 16

Satır: **12**

Kıyılar, sahiller.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

4. **sevāḥile:**-*e*

Diğer 20

Satır: **25**

Kıyılar, sahiller.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi şayd ediliyormuş.

5. **sevāḥil:**

Diğer 41

Satır: **23**

Kıyılar, sahiller.

bir milyon küsūr oḳḳa ḫamsi şayd ediyormuş dīger sevāḥil ile İstanbul da
ḥesāba ḳonulursa birḳaç milyon eder muhāciriniñ çoḳluġuna göre bu miḳdār

6. **sevāḥilde:**-*de*

Diğer 42

Satır: **26**

Sahil kesimdeki yerler.

Bu da yapıldıḳdan şoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī şatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

sevāḥil ḥalḳı:

1. **sevāḥil ḫalḳı:**

Diğer 16

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Denize yakın yerlerde yaşayan insanlar, sahil kesiminden olan halk, şehirli insanlar.

baṭman ile ahālīye fürūḫt ederler.
Ḳaṭʿan inkār olunamaz ki ʿale'l-ʿumūm sevāḥil ḫalḳı balıḳ ekline ḥarīş

2. **sevāḥil ḫalḳı:**

Gazel 3

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Denize yakın yerlerde yaşayan insanlar, sahil kesiminden olan halk, şehirli insanlar.
Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḥalḳı zīrā ḥamsiniñ ṭuġyānı var

sevāḥil ḥalḳına:

1. **sevāḥil ḥalḳına:**-*n, -a*
Diğer 13
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Denize yakın yerlerde yaşayan insanlar, sahil kesiminden olan halk, şehirli insanlar.
Larus Balıḳ ve Balıḳçılıḳ Ḳarekin Efendi
Ḥamsi sevāḥil ḥalḳına bir ʿaṭā-yi ilāhīdir ḥalḳ-ı sevāḥil bu ʿaṭā-yi ilāhiyle

2. **sevāḥil ḥalḳına:**-*n, -a*
Diğer 16
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Denize yakın yerlerde yaşayan insanlar, sahil kesiminden olan halk, şehirli insanlar.
ḥalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

sevdā:

1. **sevdāsında:**-*sı, -n, -da*
Diğer 10
Satır: **4**
İstek, heves, arzu.
ḥamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḥamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣbāt
sevdāsında ve anıñ māder-zād

sevdāsını çekmezdi:

1. **sevdāsını çekmezdi:**-*mez, -di*
Kaside 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Aşk tutkusu içinde olmak. II Bir şeye kavuşmak için can atmak.
Feyż-i āb-ı ḥamsiyi bilseydi İskender eger
Bir zamān çekmezdi hīç āb-ı beḳā sevdāsını

seve seve:

1. **seve seve:**
Diğer 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
İsteye isteye, gönül rızası ile.
Sālim ḥamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

sevgili:

1. **sevgili:**
Diğer 24
Satır: **15**
Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen.
ölmeyecek olan biñbir ḫātıralı vaṭanımıñ sevgili
çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

sevimli:

1. **sevimli:**
Diğer 22
Satır: **12**
Hoşa gitme özelliği olan, hoşa giden, şirin.
Ḥamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır
Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

sevinç:

1. **sevinç:**
Diğer 27
Satır: **17**
İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku.
doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

2. **sevincine:**-*i, -n, -e*
Diğer 59
Satır: **23**
İçte duyulan hoşnutluğun dışa vuran belirtisi, sevinme hali, neşe.
güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz
Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

sevḳ:

1. **sevḳi:**-*i*

Diğer 40

Satır: **5**

Gönderme, yollama, irsal.

iḥżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti

Ṭrabzonlularıñ teşebbüş ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

2. **sevḳi:**-*i*

Diğer 43

Satır: **12**

Gönderme, yollama, irsal.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ bulamadığı için yiyemez şu ḥālde balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

sevḳ edilmesi:

1. **sevḳ edilmesi:**-*il, -me, -si*

Diğer 42

Satır: **25**

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönderilmek, yollanmak.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır

yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

seyāḥat:

1. **seyāḥati:**-*i*

Diğer 6

Satır: **23**

Şehirden şehire, ülkeden ülkeye yapılan yolculuk, uzak yerlere yapılan gezi.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata

Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

2. **seyāḥat:**

Diğer 41

Satır: **4**

Balık denizden denize dolaşma.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.

Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

seyāḥat eden:

1. **seyāḥat eden:**-*en*

Diğer 15

Satır: **25**

Kelime Tipi: **-**

Uzak yerleri gezerek görmek, yolculuk etmek.

Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ

Seyāḥat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

seyāḥate çıḳdık:

1. **seyāḥate çıḳdıḳ:**-*dı, -ḳ*

Diğer 101

Satır: **22**

Kelime Tipi: **-**

Balıklar için denizde dolaşmak.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken

Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

Seyāḥat-nāme:

1. **Seyāḥat-nāme'sinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 7

Satır: **23**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde

bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

2. **Seyāḥat-nāme:**

Diğer 13

Satır: **1**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.

Ḫamsiden bāḥiş eserler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

3. **Seyāḥat-nāme'siniñ:**-*si, -niñ*

Diğer 13

Satır: **14**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a
gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

4. **Seyāḥat-nāme'sinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 14

Satır: **18**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.
kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḥsinde şu maʿlūmātı verir

5. **Seyāhat-nāme'sinden:**-*si, -n, -den*

Diğer 15

Satır: **26**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāme'sinden Cild 2 ṣ 92 93.

6. **Seyāḥat-nāme'sinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 32

Satır: **16**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.
işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

7. **Seyāḥat-nāme'sinde:**-*si, -n, -de*

Diğer 50

Satır: **7**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

8. **Seyāḥat-nāme'si:**-*si*

Diğer 152

Satır: **10**

Evliya Çelebi'nin gezileri sırasında tuttuğu notları ve seyahat hatırlarını topladığı on ciltten oluşan kitap.
Ḫamsi Gübresi
ʿİlāve 1 Kitābiyyāt Aḳbaba Āyīne Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'si

seyir:

1. **seyir:**

Diğer 22

Satır: **15**

Gidiş, ilerleyiş.
dāʾireleri içine alırlar zāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

seyirci:

1. **seyircileriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 25

Satır: **21**

İlgi çekici bir olayı gözleriyle takip eden, seyreden kimse, izleyici.
Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

2. **seyircilerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 26

Satır: **1**

Bir şeyi seyretmekten zevk alan kimse.
boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

seyl:

1. **seyl:**

Muhammes 1

Mısra: **2**

Sel.
Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

seyr:

1. **seyriyle:**-*i, -y, -le*

Kaside 1

Mısra: **81**

Bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme.

Seyriyle dolar şu cevf-i miʿde
Lāzım degil iştirā-yı ḫamsi

seyreden:

1. **seyreden:**-*en*

Diğer 24

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Gözle takip etmek, izlemek.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

seyrediyorlar:

1. **seyrediyorlar:**-*i, -yor, -lar*

Diğer 25

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Yukarıda bulunan bir şeyin yönünün aşağıdakine doğru olması.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsalларıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

seyret:

1. **seyret:**

Kaside 1

Mısra: **101**

Kelime Tipi: -

Gözü ile takip etmek, bakmak.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

2. **seyret:**

Muhammes 1

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

"Bak!" anlamına gelen söz.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

seyreyleyince:

1. **seyreyleyince:**-*y, -ince*

Gazel 5

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi seyretmek, geriden gözlemek.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

seyrek:

1. **seyrek:**

Diğer 27

Satır: **9**

Parçaları veya benzerleri arasında fazla mesafe bulunan, aralıklı. II Geniş.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındıġı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

2. **seyrek:**

Diğer 27

Satır: **18**

Parçaları veya benzerleri arasında fazla mesafe bulunan, aralıklı. II Geniş.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

3. **seyrek:**

Diğer 37

Satır: **4**

Aralıklı olarak, aralarında açıklık bırakarak. II Miktar olarak az.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

seyreklig:

1. **seyrekliginde:**-*i, -n, -de*

Diğer 36

Satır: **16**

Aralıklı olma durumu.

Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç

ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılığıyla seyrekliginde

seyyār:

1. **seyyār:**

Diğer 97

Satır: **9**

Belli bir yeri olmayan, gezici, gezgin.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

sezā:

1. **sezā:**

Diğer 12

Satır: **11**

Yaraşır, uygun, layık.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

2. **sezā:**

Diğer 13

Satır: **19**

Yaraşır, uygun, layık.

u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

3. **sezā:**

Gazel 1

Mısra: **5**

Yaraşır, uygun, layık.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

4. **sezādır:**-*dır*

Gazel 4

Mısra: **13**

Yaraşır, uygun, layık.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

sezā kılsa:

1. **sezā ḳılsa:**-*sa*

Diğer 60

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Yaraşmak, layık olmak.

Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

2. **sezā ḳılsa:**-*sa*

Kaside 2

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Yaraşmak, layık olmak.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

sıcaġ:

1. **şıcaġıñ:**-*ıñ*

Diğer 5

Satır: **12**

Havadaki yüksek ısı.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bırakır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **şıcaġından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 59

Satır: **11**

Yemek için soğuk olmama durumu.

Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

sıcak:

1. **şıcaḳlıġı:**-*lıġ, -ı*

Diğer 7

Satır: **13**

Isısı yüksek olan, çok ısınmış.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

2. **şıcaḳlıġından:**-*lıġ, -ı, -n, -dan*

Diğer 7

Satır: **14**

Isısı yüksek olan, çok ısınmış.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için
vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

3. **ṣıcaḳ:**
Diğer 11
Satır: **9**
Isısı yüksek olan, çok ısınmış.
ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca
ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ
ḳap yaʿnī

4. **ṣıcaḳ:**
Diğer 98
Satır: **1**
Isısı yüksek olan, çok ısınmış.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

ṣıcak ṣıcak:
1. **ṣıcaḳ ṣıcaḳ:**
Diğer 11
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Sıcak olarak.
ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca
ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ
ḳap yaʿnī

2. **ṣıcaḳ ṣıcaḳ:**
Diğer 11
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Sıcak olarak.
vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe
baḳ demek olur
va'l-lāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

3. **ṣıcaḳ ṣıcaḳ:**
Diğer 55
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Sıcak olarak.
ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iṣtihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi
żevḳiñize göre

sıcakken:
1. **ṣıcaḳken:**
Kaside 1
Mısra: **109**
Sıcak durumda iken.
Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māṣa-yı ḫamsi

Sıdḳıyā:
1. **Ṣıdḳıyā:**
Kaside 2
Mısra: **21**
Ey Sıdkı! Cansızoğlu Mustafa Sıdkı Bey'in mahlası.
Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

sıġ:
1. **sıġ:**
Diğer 6
Satır: **2**
Derinliği az, dibi yüzeyine yakın olan.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir
ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için
ḫamsi yemlenmek üzere

sıġar ile kibār:
1. **ṣıġar ile kibār:**
Muhammes 3
Mısra: **21**
Kelime Tipi: -
Küçükler ve büyükler, küçük büyük herkes.
Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġar ile kibār
Ṣavm-ı ṣādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

ṣıhhat:

1. **ṣıḥḥatinden:***-i, -n, -den*
Diğer 45
Satır: **24**
Doğruya, gerçeğe uygunluk, doğruluk, gerçeklik.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

2. **ṣıḥḥatiñ:**-*iñ*

Diğer 46

Satır: **18**

Sağlık, esenlik, afiyet.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

ṣıhhat verir:

1. **ṣıḥḥat verir:**-*ir*

Muhammes 1

Mısra: **37**

Kelime Tipi: -

Sağlık, esenlik vermek.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

ṣıhhatçe:

1. **ṣıḥḥatçe:**

Diğer 34

Satır: **26**

Sağlık açısından.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

ṣıḥḥati yerinde olanlar:

1. **ṣıḥḥati yerinde olanlar:**-*an, -lar*

Diğer 47

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Sağlığı uygun olmak, sağlıklı olmak.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

ṣıhhī:

1. **ṣıḥḥī:**

Kaside 2

Mısra: **5**

Sağlıkla ilgili.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

ṣıḥḥiyyāt:

1. **ṣıḥḥiyyāt:**

Diğer 4

Satır: **8**

Sağlık ilmi, sağlıkla ilgili işler.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

2. **ṣıḥḥiyyāt:**

Diğer 61

Satır: **11**

Sağlık ilmi, sağlıkla ilgili işler.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥsinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

sıkı:

1. **ṣıḳı:**

Diğer 27

Satır: **9**

Sık, aralıksız olarak, aralarında az aralık bırakarak. II Dar.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındıġı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

2. **ṣıḳı:**

Diğer 35

Satır: **13**

Sık, aralıksız olarak, aralarında az aralık bırakarak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

3. **şıḳı:**

Diğer 36

Satır: **6**

Sık, aralıksız olarak, aralarında az aralık bırakarak.

Rencber ḳollarını şıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ şıḳı serpildigine göredir

4. **şıḳı:**

Diğer 37

Satır: **4**

Sık, aralıksız olarak, aralarında az aralık bırakarak.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca şıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

sıḳıca:

1. **şıḳıca:**

Diğer 55

Satır: **18**

Sıkı bir biçimde.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince şıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa şızdırıñ ve ṭāvayı

sıḳıl:

1. **şıḳılır:**-*ır*

Diğer 55

Satır: **7**

Sıkıştırıp suyu çıkarılmak.

yıḳanır ve şıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

2. **şıḳılıp:**-*ıp*

Diğer 57

Satır: **25**

Sıkıştırıp suyu çıkarılmak.

ḳızarmış olur üzerine bol limon şıḳılıp yenilir.

3. **şıḳılır:**-*ır*

Diğer 58

Satır: **17**

Sıkıştırıp suyu çıkarılmak.

Ārzūya göre üzerine limon şıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

sıḳılıġ:

1. **şıḳılıġıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 36

Satır: **16**

Sık, aralıksız olma durumu.

Ḫamsiyi tarlaya şaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ şıḳılıġıyla seyrekliginde

2. **şıḳılıġını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 60

Satır: **18**

Bir şeyi kuvvet uygulayarak sıkıştırma durumu.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi şıḳılıġını muḥāfaẓa ederek ḫāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

sıḳış:

1. **şıḳışdırıldıḳdan:**-*dır, -ıl, -dıḳ, -dan*

Diğer 17

Satır: **10**

Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak.

lā-yefnā meşābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya şıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

2. **şıḳışan:**-*an*

Diğer 27

Satır: **19**

Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz şıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

sınıf:

1. **şınıfındandır:**-*ı, -n, -dan, -dır*

Diğer 18

Satır: **15**

Şubeden küçük olan ve takımların birleşmesinden meydana gelen birlik.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meselā

2. **şınıfındandır.:**-*ı, -n, -dan, -dır*

Diğer 40

Satır: **20**

Şubeden küçük olan ve takımların birleşmesinden meydana gelen birlik.

biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẓladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

ṣıra:

1. **şırada:**-*da*

Diğer 6

Satır: **24**

An, vakit, zaman, esna.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs̱ ile şikāyet edilmiş

2. **şıralarda:**-*lar, -da*

Diğer 6

Satır: **17**

An, vakit, zaman, esna.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

3. **şırada:**-*da*

Diğer 9

Satır: **1**

An, vakit, zaman, esna.

olur bu ṣırada kendisi de fırār eder faḳaṭ bıraḳdığı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

4. **şırada:**-*da*

Diğer 18

Satır: **3**

An, vakit, zaman, esna.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ akşamdan ḥareket ederek gece ḳarardığı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

5. **şırada:**-*da*

Diğer 99

Satır: **15**

An, vakit, zaman, esna.

ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥs̱etmek biraz taḥammülsüzdür.

6. **şıra:**

Diğer 21

Satır: **6**

Düzgün ve düzenli bir şekilde sıralanmış, dizilmiş şeylerin durumu.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya mis̱illü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

7. **şıra:**

Diğer 21

Satır: **6**

Düzgün ve düzenli bir şekilde sıralanmış, dizilmiş şeylerin durumu.

Bizde ḫamsi balığı ṣardalya mis̱illü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

8. **şırasında:**-*sı, -n, -da*

Diğer 62

Satır: **14**

Düzgün ve düzenli bir şekilde sıralanmış, dizilmiş şeylerin durumu.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ
ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar
ṣoyulur ṣoñra başınıñ

9. **ṣırasında:**-*sı, -n, -da*
Diğer 3
Satır: **17**
Zaman, vakit.
yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥs̱olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

10. **ṣırasında:**-*sı, -n, -da*
Diğer 66
Satır: **2**
Zaman, vakit.
raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile
gösterdigi evżāʿ-ı gün-ā-gün
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-
ṣayd ḫattā vaḳt-i ḫażarīde

ṣıra geliyor:

1. **ṣıra geliyor:**-*i, -yor*
Diğer 30
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Uygun zamanı gelmek.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña
iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

ṣıra ṣıra:

1. **ṣıra ṣıra:**
Diğer 26
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Yan yana veya art arda dizilmiş sıralar şeklinde, saf saf.
yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş
üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında
çocuḳları gezip oynayan

ṣıra ṣıra dizili:

1. **ṣıra ṣıra dizili:**
Diğer 97
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Yan yana veya art arda dizilmiş sıralar şeklinde, saf saf.
dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki
ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mıṣır
ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

ṣırada:

1. **ṣırada:**
Diğer 9
Satır: **1**
An, vakit, zaman, esna.
olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu
pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

2. **ṣırada:**
Diğer 14
Satır: **4**
An, vakit, zaman, esna.
Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde
Ṭrabzon'uñ aḥvālinden
baḥs̱etdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

ṣırası geldi:

1. **ṣırası geldi:**-*di*
Diğer 27
Satır: **14**
Kelime Tipi: **Deyim**
Uygun zamanı gelmek.
ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz
bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi.
Aġıñ alt

sırma çevreye:

1. **ṣırma çevreye:**-*y, -e*
Diğer 33
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Sırma ile yapılmış veya süslenmiş mendil, başörtüsü.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

2. **ṣırma çevreye:**-*y, -e*
Gazel 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sırma ile yapılmış veya süslenmiş mendil, başörtüsü.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaẕʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

ṣırmalı:

1. **ṣırmalı:**
Diğer 15
Satır: **3**
Sırması olan, sırma ile işlenmiş veya süslenmiş.
ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler
balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdıġına acıyıp Bre balıġıñ
ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

ṣırt:

1. **ṣırtı:**-*ı*
Diğer 7
Satır: **19**
Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu
māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

2. **ṣırtı:**-*ı*
Diğer 17
Satır: **19**
Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.
ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

3. **ṣırtınıñ:**-*ı, -nıñ*
Diğer 17
Satır: **23**
Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.
genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

4. **ṣırtımızı:**-*ımız, -ı*
Diğer 102
Satır: **11**
Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.
Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

5. **ṣırtında:**-*ı, -n, -da*
Diğer 25
Satır: **15**
Dağ, tepe vb. yerlerin üst kısmı.
Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprāḳlı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳṣayan
rūzgārıñ verdigi serinikler

6. **ṣırtı:**-*ı*
Diğer 52
Satır: **11**
Balığın baş tarafı.
ṣırtı ibtidāsından ṣağ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

7. **ṣırtımda:**-*ım, -da*
Kaside 1
Mısra: **16**
Üst, üzeri, arka.
Kālāsını hep giyerken eller
Ṣırtımda benim ʿabā-yı ḫamsi

sızdır:

1. **sızdırdığıñız:**-*dığ, -ıñız*
Diğer 55
Satır: **20**
Sızmasını sağlamak, azar azar akıtmak.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça

ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

2. **ṣızdırıñ:**-*ıñ*

Diğer 55

Satır: **18**

Sızmasını sağlamak, azar azar akıtmak.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

sızdırıl:

1. **ṣızdırılır.:**-*ır*

Diğer 56

Satır: **12**

Sızması sağlanmak, azar azar akıtılmak.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

sī:

1. **sī:**

Diğer 12

Satır: **4**

Otuz.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

2. **sī:**

Diğer 12

Satır: **10**

Otuz.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

sicak:

1. **sicaḳ:**

Diğer 112

Satır: **5**

Kızgın.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

Sihām-ı İlhām'dır:

1. **Sihām-ı İlhām'dır:**-*dır*

Diğer 105

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu Halil Nihad Boztepe'nin tenkit, hiciv ve alaylarla dolu 100'den fazla manzumeden meydana gelen eseri. Eser, Osmanlı İmparatorluğu'nda 1908'den Milli Mücadele'ye kadar geçen felaketli yılların acılarıyla kaleme alınmıştır.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

sīh-i taḥassüründe:

1. **sīḫ-i taḥassüründe:**-*ü, -n, -de*

Kaside 1

Mısra: **35**

Kelime Tipi: -

Yakılmış olan kızgın şiş.

Ben sīḫ-i taḥassüründe büryān
Aġyāre de çıtlama-yı ḫamsi

sikāt:

1. **siḳāt:**

Diğer 11

Satır: **24**

İnanılır, güvenilir kimseler.

İştiḳāḳında edip çoḳ iḫtilāf ehl-i luġāt
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī siḳāt

2. **siḳātde:**-*de*

Diğer 11

Satır: **4**

İnanılır, güvenilir kimseler.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḫattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḫapsidir.

3. **siḳāt:**

Muhammes 3

Mısra: **7**

İnanılır, güvenilir kimseler.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̲iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

sil:

1. **siler:**-*er*

Diğer 109

Satır: **2**

Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Şu ḳızarmuş ḫamsiler
Keder alır ġamm siler

2. **siler:**-*er*

Diğer 109

Satır: **4**

Sürterek bir şeyin üzerindeki tozu, kiri almak, temizlemek.

Bizum Ḥamāmī-zāde
Ṭrabzon'da dam siler

silāh:

1. **silāḫı:**-*ı*

Gazel 3

Mısra: **9**

Tüfek, uzun namlulu ateşli silah.

Ṭaḳ silāḫı boynuña al deste ḳalḳan balığı
Ey sevāḫil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

silmiş süpürmüş:

1. **silmiş süpürmüş:**

Diğer 106

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Ne var ne yoksa hepsini yemek.

Aldı Ḫalīl Nihād
Bi'l-cümle naḳli Şādī silmiş süpürmüş eyvāh

sīm ü zerden:

1. **sīm ü zerden:**-*den*

Diğer 28

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın renkleri.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

sīm ü zeri:

1. **sīm ü zeri:**-*i*

Müseddes 1

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın tozu.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

sīm-āb:

1. **sīm-āb:**

Diğer 26

Satır: **16**

Cıva renginde olan, gümüş renkli.

olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden
ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

sīmīn:

1. **sīmīn:**

Diğer 12

Satır: **5**

Gümüşü andıran, gümüş gibi.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside
ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meş̲ābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden
mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

2. **sīmīncedir:**-*ce, -dir*

Diğer 15

Satır: **11**

Gümüşü andıran, gümüş gibi.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi
gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

3. **sīmīn:**

Diğer 23

Satır: **21**

Gümüşü andıran, gümüş gibi.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında
ṭatlı bir e̲ser-i sīmīn var.

Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

4. **sīmīninde:**-*i, -n, -de*

Gazel 4

Mısra: **6**

Gümüşü andıran, gümüş gibi.

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

5. **sīmīn:**

Diğer 27

Satır: **24**

Gümüşü andıran, gümüş gibi. II Gümüş renkli, değerli hamsi.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

sīmīn-beden:

1. **sīmīn-beden:**

Kaside 1

Mısra: **87**

Gümüş beden, gümüş gibi parlak vücut.

Sīmīn-beden üzre pul pul olmuş
Her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḫamsi

sīm-per:

1. **sīm-perdir:**-*dir*

Diğer 7

Satır: **22**

Gümüş kanatlı. Gümüş renginde kanadı olan.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

2. **sīm-perdir:**-*dir*

Gazel 5

Mısra: **9**

Gümüş kanatlı. Gümüş renginde kanadı olan.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

sīm-reng:

1. **sīm-reng:**

Diğer 7

Satır: **22**

Beyaz ve parlak renkli.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

2. **sīm-reng:**

Gazel 5

Mısra: **9**

Beyaz ve parlak renkli.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

sīm-ten:

1. **sīm-ten:**

Diğer 33

Satır: **8**

Gümüş renkli vücut, gümüş renkli ten.

ḫamsiden niʿmetlenmek ārzūsunda onuñ ġayretindedir.
Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye

2. **sīm-ten:**

Gazel 2

Mısra: **3**

Gümüş renkli vücut, gümüş renkli ten.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaẓʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

sin:

1. **sinmekle:**-*mek, -le*

Diğer 61

Satır: **14**

İçine bir koku nüfuz etmek.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

sīne:

1. **sīnesi:**-*si*

Muhammes 2

Mısra: **27**

Gönül, yürek.

Ṣūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

sīne-i şayyāda işler:

1. **sīne-i ṣayyāda işler:**-*r*

Gazel 4

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Avcının gönlüne nüfuz etmek.

Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına
Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

sīne-şād:

1. **sīne-şāde:**-*e*

Diğer 106

Satır: **13**

Gönlü hoş, sevinçli kimse.

Bir başḳa neşʾe verdiñ Şādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

sīnesi yumuşaḳlar:

1. **sīnesi yumuşaḳlar:**-*lar*

Diğer 112

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Yumuşak huylu, hassas kimse. II Güçsüz, kuvvetsiz kimse.

Sīnesi yumuşaḳlar
Hey bu ne ḳalabaluḳ

sīnī:

1. **sīnī:**

Diğer 104

Satır: **16**

Bakır, pirinç vb. madenden büyük yuvarlak tepsi.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

sīr-āb olmamış:

1. **sīr-āb olmamış:**-*ma*, -*mış*

Muhammes 2

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Doymak, denizden çıkarılmış olan balığa doymak.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

sirke:

1. **sirke:**

Diğer 1

Mısra: **35**

Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

2. **sirke:**

Diğer 1

Mısra: **38**

Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

3. **sirke:**

Diğer 19

Satır: **1**

Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

4. **sirke:**

Diğer 53

Satır: **2**

Terbiye edilmiş hamsi suyundan hazırlanan salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan su.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

5. **sirke:**

Muhammes 1

Mısra: **11**

Terbiye edilmiş hamsi suyundan hazırlanan salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan su.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

sis:

1. **sis:**

Diğer 22

Satır: **2**

Atmosferin alt tabakalarındaki küçük su taneleri veya buhardan oluşan bulutların çok alçalarak yeryüzüne kadar inmesiyle oluşan duman.
Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

2. **sis:**

Diğer 22

Satır: **14**

Atmosferin alt tabakalarındaki küçük su taneleri veya buhardan oluşan bulutların çok alçalarak yeryüzüne kadar inmesiyle oluşan duman.
ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

3. **sis:**

Diğer 23

Satır: **19**

Atmosferin alt tabakalarındaki küçük su taneleri veya buhardan oluşan bulutların çok alçalarak yeryüzüne kadar inmesiyle oluşan duman.
çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feṣafeṣ-i mevcātdan
başḳa reṣḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neṣʾeli seslerimiz bozuyor.

<u>şīt u ṣadāsı:</u>

1. **ṣīt u ṣadāsı:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

İyi nam, iyi şöhret, ün.
Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

<u>sivri:</u>

1. **sivri:**

Diğer 17

Satır: **21**

Ucuna doğru gittikçe incelen.
ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarığı çoḳ

<u>sivril:</u>

1. **sivrilen:**-*en*

Diğer 25

Satır: **10**

Sivri duruma gelmek, sivrileşmek.
manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

<u>siyāh:</u>

1. **siyāha:**-*a*

Diğer 7

Satır: **20**

Kara renkte olan.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

<u>siyāh siyāh:</u>

1. **siyāh siyāh:**

Diğer 26

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Siyah renginde olan. Kara kara.
yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārṣaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

<u>siyyemā:</u>

1. **siyyemā:**

Diğer 10

Satır: **19**

Özellikle, hususiyle, bahusus.
lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

<u>siz:</u>

1. **siz:**

Diğer 100

Satır: **13**

Bir kişiye saygı ve incelik belirtisi olarak kullanılan bir seslenme sözü.
eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

2. **siz:**
Diğer 34
Satır: **17**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

3. **size:**-*e*
Diğer 57
Satır: **17**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

4. **size:**-*e*
Diğer 68
Satır: **10**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

5. **size:**-*e*
Diğer 68
Satır: **14**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Düşerler peşuñuze
Atarlar size aġı

6. **size:**-*e*
Diğer 68
Satır: **21**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

7. **sizi:**-*i*
Diğer 68
Satır: **15**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Çekerler sizi yüze
Doldururlar ḳayıġa

8. **sizi:**-*i*
Diğer 68
Satır: **19**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Sereruḳ sizi köze
Yeduḳçe ġanī ġanī

9. **size:**-*e*
Diğer 98
Satır: **14**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

10. **sizleriñ:**-*ler, -iñ*
Diğer 101
Satır: **3**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Yoooḳ demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inşāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

11. **siz:**
Diğer 113
Satır: **11**
Çokluk ikinci kişiyi karşılayan söz.
Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle
denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

<u>şoba-yı hamsi yaksam:</u>
1. **şoba-yı ḫamsi yaksam:**-*sa, -m*
Kaside 1
Mısra: **178**
Kelime Tipi: -
Hamsi sobası yakmak, hamsi pişirmek için ateş yakmak.

Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

sofra:

1. **şofrasında:**-*sı, -n, -da*
Diğer 43
Satır: **27**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb. II Yemek kültürü.
cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

2. **sofrada:**-*da*
Diğer 54
Satır: **15**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

3. **şofraya:**-*y, -a*
Diğer 54
Satır: **9**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
ṣofraya konulur ve
Pirinçle yapılır içli ṭāvası

4. **şofraya:**-*y, -a*
Diğer 56
Satır: **15**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

5. **sofrasında:**-*sı, -n, -da*
Diğer 57
Satır: **20**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

6. **sofraya:**-*y, -a*
Diğer 60
Satır: **10**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

7. **sofraya:**-*y, -a*
Diğer 108
Satır: **21**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla
başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg
ṭarafından irticālen ātīdeki

8. **sofrada:**-*da*
Gazel 2
Mısra: **11**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Ḥāżır olsa evvelā içli ṭāva bir sofrada
Baḳlava güllaç da olsa anları cān istemez

9. **sofrasında:**-*sı, -n, -da*
Gazel 2
Mısra: **14**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

10. **sofrada:**-*da*
Kaside 1
Mısra: **31**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak

çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

11. **sofrada:**-*da*
Kaside 1
Mısra: **171**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḫara-yı ḫamsi

12. **şofrasını:**-*sı, -n, -ı*
Kaside 2
Mısra: **20**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibārıñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

13. **sofraya:**-*y, -a*
Muhammes 1
Mısra: **38**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

14. **sofraya:**-*y, -a*
Muhammes 2
Mısra: **62**
Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.
Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḫaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

sofra ādābın:
1. **sofra ādābın:**-*n*
Diğer 47
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Sofra adabı, sofrada uyulması gereken kurallar.
mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi gūşuñda ṭut

sofra-i niʿmet ü maḥabbet:
1. **sofra-i niʿmet ü maḥabbet:**
Kaside 1
Mısra: **251**
Kelime Tipi: -
İhsan ve muhabbet sofrası.
Her sofra-i niʿmet ü maḥabbet
Dolsun ṭaşsın ġıdā-yı ḫamsi

şoġan:
1. **şoġan:**
Diğer 1
Mısra: **41**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Beşincisi ṣoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

2. **şoġan:**
Diğer 15
Satır: **18**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

3. **şoġan:**
Diğer 38
Satır: **12**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

4. **şoġan:**
Diğer 53
Satır: **21**

Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

5. **ṣoġan:**
Diğer 55
Satır: **9**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

6. **ṣoġan:**
Diğer 57
Satır: **13**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

7. **ṣoġan:**
Diğer 57
Satır: **15**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

8. **soġan:**
Diğer 58
Satır: **2**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

9. **soġan:**
Diğer 59
Satır: **3**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

10. **soġan:**
Diğer 114
Satır: **14**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

11. **ṣoġan:**
Kaside 1
Mısra: **31**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

12. **soġanla:**-*la*
Muhammes 1
Mısra: **21**
Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

13. **soġanla:**-*la*
Muhammes 2

Mısra: **58**

Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuṣūṣen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

<u>sohbet:</u>

1. **soḫbetidir.:**-*i, -dir*

Diğer 3

Satır: **17**

İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe. II Bir konu hakkında karşılıklı olarak etraflıca konuşma.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḫs̱olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

2. **ṣoḥbetleri:**-*ler, -i*

Diğer 52

Satır: **5**

İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe. II Bir konu hakkında karşılıklı olarak etraflıca konuşma.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ
ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

3. **ṣoḥbetiñ:**-*iñ*

Diğer 3

Satır: **5**

Konuşma, muhabbet etme.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī
mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

4. **ṣoḥbetleri:**-*ler, -i*

Diğer 67

Satır: **9**

İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musahabe.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ
edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

5. **ṣoḫbetim:**-*im*

Kaside 1

Mısra: **213**

Hamsi hakkında karşılıklı olarak etraflıca konuşma.

Baḳ ṣoḥbetim oldu neşʾe-pīrā
Bir ṣoḥbet-i Bayḳara-yı ḫamsi

<u>sohbet yapmışdım:</u>

1. **ṣoḫbet yapmışdım:**-*mış, -dı, -m*

Diğer 3

Satır: **13**

Kelime Tipi: **-**

Söyleşi yapmak, bir yerde konuşmacı olarak bulunmak.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balıġı

<u>sohbet-i Baykara-yı hamsi:</u>

1. **ṣoḫbet-i Bayḳara-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **214**

Kelime Tipi: **-**

Baykara sohbetleri tarzında olan hamsi sohbeti.

Baḳ ṣoḥbetim oldu neşʾe-pīrā
Bir ṣoḥbet-i Bayḳara-yı ḫamsi

<u>sokāk:</u>

1. **soḳāḳlarda:**-*lar, -da*

Diğer 97

Satır: **3**

İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol.

soḳāḳlarda her şeyden evvel ṣatıcılarıñ Ḫamsi İri ḫamsi seslerini
duyarsıñız çārşıda pāzārda ḳarnal ḳolunda ḫamsi
ṣatanlara teṣādüf

<u>soḳāk soḳāk cezdum:</u>

1. **soḳāḳ soḳāḳ cezdum:**-*du, -m*

Diğer 110

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Sokak sokak gezmek, bir şeyi her yerde aramak.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

Sokraṭ:

1. **Soḳraṭ:**

Muhammes 2

Mısra: **8**

Yunanistan hükemasının büyüklerindendir. Heykeltıraş Sophroniskos'un oğlu olup milattan 470 sene evvel doğmuştur. Vahdaniyete ve ruhun bekasına mutekit olduğundan dört yüzüncü senede idamına karar verilir ve zehir içmeye zorlanır, ancak kanunun hükmünü kendisi yerine getirir.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

şol elde:

1. **şol elde:**-*de*

Diğer 52

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan el.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da şol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

şol eliñ:

1. **şol eliñ:**-*iñ*

Diğer 52

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan el.

buña Ṭrabzon’da ayıḳlama derler ḫamsi şol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

solġun:

1. **solġun:**

Diğer 24

Satır: **11**

Rengini, parlaklığını yitirmiş olan, solmuş. II Güneş ışınlarının parlaklığının kaybolması.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

şoluk olur:

1. **şoluḳ olur:**-*ur*

Diğer 38

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Rengi uçmuş olmak, rengi atmış olmak.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de şoluḳ olur hele bir seneye

son:

1. **şoñuna:**-*u, -n, -a*

Diğer 19

Satır: **6**

Bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün şoñra Ḳaradeñiz’den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ şoñuna ḳadar devām eder.

2. **şoñ:**

Diğer 37

Satır: **14**

Ondan sonrası olmayan, onunla nihayet bulan.

gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi şoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

3. **şoñ:**

Diğer 43

Satır: **2**

İçinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman yahut bu zamanda yapılmış veya meydana gelmiş olan.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān şoñra

Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

4. **ṣoñ:**

Diğer 50

Satır: **3**

Bir şeyin en arkada gelen bölümü.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

5. **ṣoñu:**-*u*

Diğer 66

Satır: **5**

Bir şeyin en arkada gelen bölümü.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü’l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

6. **ṣoñ:**

Diğer 101

Satır: **11**

Geçen, geçtiğimiz.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḫamāmī-zāde’niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

ṣoñ zamānlarda:

1. **ṣoñ zamānlarda:**-*da*

Diğer 42

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

İçinde yaşanan devre en yakın vakitler.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

2. **ṣoñ zamānlarda:**-*da*

Diğer 43

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İçinde yaşanan devre en yakın vakitler.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra

Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

3. **ṣoñ zamānlarda:**-*da*

Diğer 101

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

İçinde yaşanan devre en yakın vakitler.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa’da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg’iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

soñra:

1. **ṣoñra:**

Diğer 4

Satır: **5**

Arkadan gelen bölüm.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faşılları almaḳdadır

2. **ṣoñra:**

Diğer 4

Satır: **21**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

3. **ṣoñra:**

Diğer 5

Satır: **23**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

4. **ṣoñra:**

Diğer 9

Satır: **1**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

5. **ṣoñra:**

Diğer 17

Satır: **1**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

6. **ṣoñra:**

Diğer 17

Satır: **10**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya ṣıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

7. **ṣoñra:**

Diğer 19

Satır: **5**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

8. **ṣoñra:**

Diğer 19

Satır: **15**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde żābīṭa-yı ṣaydiyye

9. **ṣoñra:**

Diğer 20

Satır: **18**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

10. **ṣoñra:**

Diğer 20

Satır: **21**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

11. **ṣoñra:**

Diğer 20

Satır: **23**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

12. **ṣoñra:**

Diğer 21

Satır: **14**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

13. **ṣoñra:**

Diğer 22

Satır: **9**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı sānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

14. **ṣoñra:**

Diğer 22

Satır: **13**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

15. **ṣoñra:**

Diğer 24

Satır: **1**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Evvelce altun renkli Güneş şimdi degirmi ḳızıl şoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı ser ü zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

16. **şoñra:**

Diğer 24

Satır: **1**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl şoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

17. **şoñra:**

Diğer 38

Satır: **8**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır şoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

18. **şoñra:**

Diğer 60

Satır: **5**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

üzere bıraḳmalı Bir müddet şoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

19. **şoñra:**

Diğer 19

Satır: **5**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün şoñra Ḳaradeñiz'den aṣaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ şoñuna ḳadar devām eder.

20. **şoñra:**

Diğer 19

Satır: **15**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden şoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

21. **şoñra:**

Diğer 21

Satır: **9**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh şoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

22. **şoñra:**

Diğer 21

Satır: **16**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
şoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

23. **şoñra:**

Diğer 28

Satır: **20**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan şoñra oluyor çünkü

24. **şoñra:**

Diğer 62

Satır: **5**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.

şoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

25. **şoñra:**

Diğer 107

Satır: **19**

Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

26. **ṣoñra:**
Diğer 113
Satır: **3**
Zaman ifade eden kelimelere eklenerek belirtilen kadar zamanın geçtiğini veya geçeceğini anlatır.
balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

27. **ṣoñra:**
Diğer 15
Satır: **19**
-nin ardından, arkasından.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

28. **ṣoñra:**
Diğer 15
Satır: **21**
-nin ardından, arkasından.
dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

29. **ṣoñra:**
Diğer 26
Satır: **10**
-nin ardından, arkasından.
ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

30. **ṣoñra:**
Diğer 29
Satır: **18**
-nin ardından, arkasından.
Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

31. **ṣoñra:**
Diğer 29
Satır: **20**
-nin ardından, arkasından.
naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayıġından ṣoñra ālet ḳayıġına da ḫamsi alabiliriz

32. **ṣoñra:**
Diğer 30
Satır: **8**
-nin ardından, arkasından.
ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

33. **ṣoñra:**
Diğer 30
Satır: **18**
-nin ardından, arkasından.
nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

34. **ṣoñra:**
Diğer 35
Satır: **4**
-nin ardından, arkasından.
ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādiṣesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

35. **ṣoñra:**
Diğer 36
Satır: **13**
-nin ardından, arkasından.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

36. **şoñra:**

Diğer 37

Satır: **20**

-nin ardından, arkasından.

degil zü’l-erbaʿati’t-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḥamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḥaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

37. **şoñra:**

Diğer 40

Satır: **22**

-nin ardından, arkasından.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī’yi gezdikden
şoñra Cebelü’ṭ-Ṭārıḳ Boġazı’ndan Aḳdeñiz’e ve oradan şarḳa doġru gider

38. **şoñra:**

Diğer 41

Satır: **6**

-nin ardından, arkasından.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton şoñra sürfe ve balıḳ

39. **şoñra:**

Diğer 42

Satır: **11**

-nin ardından, arkasından.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Şoñra iş balığı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

40. **şoñra:**

Diğer 42

Satır: **25**

-nin ardından, arkasından.

Bu da yapıldıḳdan şoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

41. **şoñra:**

Diğer 43

Satır: **1**

-nin ardından, arkasından.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān şoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān şoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

42. **şoñra:**

Diğer 45

Satır: **22**

-nin ardından, arkasından.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden şoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

43. **şoñra:**

Diğer 52

Satır: **9**

-nin ardından, arkasından.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Şoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da şol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

44. **şoñra:**

Diğer 52

Satır: **12**

-nin ardından, arkasından.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden şoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

45. **şoñra:**

Diğer 53

Satır: **20**

-nin ardından, arkasından.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
şoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

46. **şoñra:**

Diğer 54

Satır: **24**

-nin ardından, arkasından.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

47. **ṣoñra:**
Diğer 55
Satır: **10**
-nin ardından, arkasından.
maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

48. **ṣoñra:**
Diğer 55
Satır: **22**
-nin ardından, arkasından.
istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

49. **ṣoñra:**
Diğer 56
Satır: **12**
-nin ardından, arkasından.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

50. **ṣoñra:**
Diğer 57
Satır: **14**
-nin ardından, arkasından.
Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

51. **ṣoñra:**
Diğer 57
Satır: **16**
-nin ardından, arkasından.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

52. **ṣoñra:**
Diğer 57
Satır: **24**
-nin ardından, arkasından.
ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

53. **ṣoñra:**
Diğer 58
Satır: **7**
-nin ardından, arkasından.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

54. **ṣoñra:**
Diğer 58
Satır: **9**
-nin ardından, arkasından.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

55. **ṣoñra:**
Diğer 59
Satır: **1**
-nin ardından, arkasından.
degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḫanda buġday yāḫūd mıṣır ununuñ içine bıraḳmalı.

56. **ṣoñra:**
Diğer 59
Satır: **7**
-nin ardından, arkasından.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

57. **ṣoñra:**

Diğer 60

Satır: **16**

-nin ardından, arkasından.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

58. **ṣoñra:**

Diğer 60

Satır: **24**

-nin ardından, arkasından.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mıṣır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

59. **ṣoñra:**

Diğer 62

Satır: **14**

-nin ardından, arkasından.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

60. **ṣoñra:**

Diğer 62

Satır: **18**

-nin ardından, arkasından.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.
Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

61. **ṣoñra:**

Diğer 63

Satır: **5**

-nin ardından, arkasından.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

62. **ṣoñra:**

Diğer 63

Satır: **9**

-nin ardından, arkasından.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle tesbīt

63. **ṣoñra:**

Diğer 63

Satır: **15**

-nin ardından, arkasından.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

64. **ṣoñra:**

Diğer 68

Satır: **17**

-nin ardından, arkasından.

Ṣatarlar ṣoñra bize
Keseruḳ başuñuzi

65. **ṣoñra:**

Diğer 97

Satır: **19**

-nin ardından, arkasından.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

66. **ṣoñra:**

Diğer 100

Satır: **23**

-nin ardından, arkasından.

Ḥamāmī-zāde ḫamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden ṣoñra

67. **ṣoñra:**

Diğer 103

Satır: **3**

-nin ardından, arkasından.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

68. **şoñra:**

Diğer 103

Satır: **8**

-nin ardından, arkasından.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

69. **şoñra:**

Diğer 113

Satır: **20**

-nin ardından, arkasından.

Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

70. **şoñra:**

Diğer 43

Satır: **8**

Aslında, gerçekte.

dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

71. **şoñra:**

Diğer 37

Satır: **20**

Buna ek olarak, dahası.

degil ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

72. **şoñra:**

Diğer 46

Satır: **14**

Buna ek olarak, dahası.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

73. **şoñra:**

Diğer 47

Satır: **9**

Buna ek olarak, dahası.

ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

74. **şoñra:**

Diğer 52

Satır: **21**

Buna ek olarak, dahası.

baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḥ

75. **şoñra:**

Diğer 64

Satır: **17**

Buna ek olarak, dahası.

ṣoñra biʾz-ẕāt medḫal-dār olamadıġı bedīʿī işlerde feyż-i ṭabīʿat onu
ḫüsrān-ı ṣanʿatla dūçār-ı maḥrūmiyyet etmemişdir. Ḥāl-i seferīde deñizlerde melāʿib-i

76. **şoñra:**

Gazel 1

Mısra: **17**

Öyle.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

soñsuz:

1. **soñsuz:**

Diğer 24

Mısra: **3**

Ölçülemeyecek kadar çok olan.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

şopa-yı ḫamsi çeksem:

1. **şopa-yı ḫamsi çeksem:**-*se, -m*

Kaside 1

Mısra: **176**

Kelime Tipi: -

Hamsi değneğiyle dövmek.

Bir laḥẓa gelir mi ṣaḥve bilmem
Çeksem oña bir şopa-yı ḫamsi

şor:

1. **şormuşlar:**-*muş, -lar*

Diğer 53

Satır: **16**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den şormuşlar menfī cevāb alınca da

2. **şoruyorsuñuz.:**-*u, -yor, -suñuz*

Diğer 98

Satır: **12**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de şoruyorsuñuz.

3. **şormamañızı:**-*ma, -ma, -ñız, -ı*

Diğer 100

Satır: **3**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini şormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi’ş-şavāb deyip geçmelidir.

4. **şorunca:**-*unca*

Diğer 100

Satır: **10**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi şorunca ḫamsi heyʾetiniñ

5. **şormaḳ:**-*maḳ*

Diğer 104

Satır: **4**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla ṣāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için

6. **şordi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **2**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi şordi İḥsān

7. **şordi:**-*di*

Diğer 108

Satır: **12**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

ʿuzerine binup Urusya’yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār şordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

8. **şordum:**-*du, -m*

Diğer 110

Satır: **11**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Şordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli şu paluġu Ben da

9. **şor:**

Diğer 111

Satır: **22**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

Selām götur İḥsān’a
Şor ne yapayir orda

10. **şordu:**-*du*

Diğer 113

Satır: **5**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

şordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

11. **şoran:**-*an*

Diğer 115

Satır: **16**

Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha

Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

12. **şormazṣun:**-*maz, -ṣun*
Diğer 115
Satır: **10**
Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.
hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda mişurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

13. **şorsa:**-*sa*
Diğer 111
Satır: **24**
Bir kimsenin halini hatırını sormak.
Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

14. **şorduġuñ:**-*duġ, -uñ*
Diğer 113
Satır: **20**
Bahsetmek, söz etmek.
Ha o da baña dedi ki Ey Ḥamāmī-zāde ben denuzden çıḳali bir ay
oliyir Ṣorduġuñ adam ben denuzden çıḳduḳdan ṣoñra düşmüş olacaḳ

sorayirım:
1. **şorayirım:**
Diğer 114
Satır: **22**
Soruyorum.
Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayirım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

sorayirum:
1. **şorayirum:**
Diğer 115
Satır: **16**
Soruyorum.
bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

soyle:
1. **soyler:**-*r*
Diğer 113
Satır: **9**
Konuşmak.
Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

sovu:
1. **şovuduġu:**-*duġ, -u*
Diğer 6
Satır: **17**
Isısı düşük olan, sıcak karşıtı.
Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

2. **şovumasına:**-*ma, -sı, -n, -a*
Diğer 11
Satır: **12**
Isısını hızla veya yavaş yavaş yitirerek soğuk duruma gelmek.
eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḥ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

şovuġ:
1. **şovuġunu:**-*u, -n, -u*
Diğer 59
Satır: **11**
Yemek için sıcak olmama durumu.
Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

sovuk:
1. **şovuḳ:**
Diğer 5
Satır: **12**
Üşütecek derecede ısısı olan.
Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bırakır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **şovuḳlarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 97

Satır: **16**

Üşütecek derecede ısısı olan.

yapdığı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki şovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

3. **şovuḳ:**

Diğer 6

Satır: **2**

Isısı düşük olan, sıcak karşıtı.

ḫāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten şovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

4. **şovuḳ:**

Diğer 98

Satır: **1**

Isısı düşük olan, sıcak karşıtı.

derinde şıcaḳ ve yüzüne doġru şovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
şulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

<u>şovuk havā depoları:</u>

1. **şovuḳ havā depoları:**

Diğer 40

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bozulabilen yiyeceklerin konulduğu, sürekli olarak soğutulan depo.

av ve aġ tertībātı şalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi
şovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ muḥāfaẓası fennen

2. **şovuḳ havā depoları:**

Diğer 42

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Bozulabilen yiyeceklerin konulduğu, sürekli olarak soğutulan depo.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için şovuḳ havā depoları

<u>sovuk şu:</u>

1. **şovuḳ şu:**

Diğer 1

Mısra: **50**

Kelime Tipi: -

Çeşme suyu.

Yedinciniñ ḫamsiḳuşudur adı
Şovuḳ şu başında çıḳarmış ṭadı

2. **şovuḳ şu:**

Diğer 59

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Çeşme suyu.

Yedincisi ḫamsiḳuşudur adı
Şovuḳ şu başında çıḳarmış ṭadı

<u>sovuk şuya:</u>

1. **şovuḳ şuya:**-*y, -a*

Diğer 58

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Çeşme suyu.

sāde şovuḳ şuya bıraḳmalı īcābına göre bu şuyu dört beş defʿa

<u>Şovuḳsu:</u>

1. **Şovuḳsu:**

Diğer 24

Satır: **20**

Trabzon şehrinde Soğuksu tepesi ve yazlık konakların yapıldığı semt ve mesire.

şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāşılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Şovuḳsu

<u>soyleş:</u>

1. **şoyleşerek:**-*erek*

Diğer 108

Satır: **14**

Söyleşmek, sohbet etmek.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad.
Derçen efendum uzun sözuñ ḳışasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

soyul:

1. **ṣoyulur:**-*ur*
Diğer 62
Satır: **14**
Bir şey yerinden çıkarılmak.
olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

sön:

1. **söndürülür:**-*dür, -ül, -ür*
Diğer 18
Satır: **6**
Artık yanmaz, parlamaz olmak, ışığını veya yakıcılığını kaybetmek.
ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḥamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

2. **söndürülmesinden:**-*dür, -ül, -me, -si, -n, -den*
Diğer 20
Satır: **16**
Artık yanmaz, parlamaz olmak, ışığını veya yakıcılığını kaybetmek.
ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

3. **sönmez:**-*mez*
Diğer 1
Mısra: **76**
Yatışmak, etkisini kaybetmek.
Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

4. **sönmez:**-*mez*
Diğer 48
Satır: **9**
Yatışmak, etkisini kaybetmek.
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

söyle:

1. **söylemege:**-*meg, -e*
Diğer 4
Satır: **12**
Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.
baʿżı maṭbuʿāt müntericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **söylemişdim:**-*miş, -di, -m*
Diğer 4
Satır: **22**
Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.
ḥamsiyi naẕarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

3. **söylerler.:**-*r, -ler*
Diğer 48
Satır: **22**
Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.
İlk çıḳdıġı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

4. **söylerler:**-*r, -ler*
Diğer 15
Satır: **5**
Düzenlenmek, tanzim etmek.
bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

5. **söyleyenlerden:**-*y, -en, -ler, -den*
Gazel 5
Mısra: **12**
Düzenlenmek, tanzim etmek.
Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẕīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

6. **söyleyerek:**-*y, -erek*

Diğer 68

Satır: **8**

Okumak.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Of'da
ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz
mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

7. **söylemez:**-*mez*

Diğer 1

Mısra: **36**

Adlandırmak, demek.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

8. **söylerdi:**-*r, -di*

Diğer 107

Satır: **9**

Türkü okumak.

hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

9. **söylendigi:**-*n, -dig, -i*

Diğer 3

Satır: **18**

Haber vermek, bildirmek.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

10. **söyle:**

Diğer 111

Satır: **24**

Haber vermek, bildirmek.

Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

11. **söyler:**-*r*

Diğer 111

Satır: **1**

Yazılar kaleme almak.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

söylen:

1. **söylenerek:**-*erek*

Diğer 53

Satır: **18**

Şikayet etmek, sızlanmak.

Seniñ olsun o çennet neyleruḳ biz oni gitmezuḳ o çennete diye
söylenerek meclisden çıḳıp gitmişler

2. **söylenir:**-*ir*

Muhammes 2

Mısra: **31**

Söyleme işi yapılmak, anlatılmak.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

söyleñip ṭururken:

1. **söyleñip ṭururken:**-*ur, -ken*

Kaside 1

Mısra: **45**

Kelime Tipi: -

Şikayet etmek, sızlanmak.

Ben böylece söyleñip ṭururken
Duydum gibi bir nidā-yı ḫamsi

söylenti:

1. **söylentilerle:**-*ler, -le*

Diğer 29

Satır: **25**

Adet haline gelmiş geleneksel söylemelik ürünler. II Balıkçıların av dönüşü söylediği türkü, mani vb.

ḫamsi ḳayıḳları da muʿtād söylentilerle ḳıyılara
çekilmiş anlaşılmaz bir

söz:

1. **söz:**

Diğer 6

Satır: **26**

Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

2. **sözleri:**-*ler, -i*

Diğer 1

Mısra: **89**

Mısra.

Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

3. **sözlerde:**-*ler, -de*

Diğer 100

Satır: **1**

Kesinlik kazanmayan haber, söylenti.

ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde
Ġarāʾibü'l-mükevvenātıñ aḳvā-yı
rivāyātındandır.

söz açarlar:

1. **söz açarlar:**-*ar, -lar*

Diğer 3

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bahsetmek, söz etmek.

baḥsederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

söz müdür:

1. **söz müdür:**

Gazel 6

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

"Öyle bir şey olmaması hiç mümkün müdür?" anlamına gelen söz.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḫamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

söz olmaz:

1. **söz olmaz:**-*maz*

Diğer 1

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Söylenecek söz olmamak.

Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı
İşte budur her bir zamān mübārek

2. **söz olmaz:**-*maz*

Diğer 54

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Söylenecek söz olmamak.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

söz söylemesi:

1. **söz söylemesi:**-*me, -si*

Diğer 103

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Konuşmak, bir konu hakkında görüşlerini belirtmek.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ
iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

şu:

1. **şuda:**-*da*

Diğer 7

Satır: **8**

Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20
nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ
ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

2. **şu:**

Diğer 37

Satır: **8**

Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ
tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu
ḳandırır.

3. **şuya:**-*y, -a*

Diğer 37

Satır: **6**

Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz.
Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla
olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

4. **şu:**

Diğer 38

Satır: **9**

Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile şu dökülerek tütün

fidanı dikilir.

5. **şu:**

Diğer 55

Satır: **6**

Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.

Üst gelir ziyāde atan mübārek

Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doğranır temiz şu ile ova ova

6. **şuyu:***-y, -u*

Diğer 15

Satır: **3**

Hamsi suyu. Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.

ver diye nāzik şırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ şuyu aḳaraḳ

giderken baʿżıları şuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ şuyun aḳıdırsıñ şuyuna

7. **şuyun:***-y, -un*

Diğer 15

Satır: **4**

Hamsi suyu. Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.

ver diye nāzik şırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ şuyu aḳaraḳ

giderken baʿżıları şuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ şuyun aḳıdırsıñ şuyuna

8. **şuyuna:***-y, -u, -n, -a*

Diğer 15

Satır: **4**

Hamsi suyu. Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.

ver diye nāzik şırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler balıġıñ şuyu aḳaraḳ

giderken baʿżıları şuyuñ aḳdığına acıyıp Bre balıġıñ şuyun aḳıdırsıñ şuyuna

9. **şuyu:***-y, -u*

Diğer 29

Satır: **5**

Hamsi suyu. Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.

ḫamsiniñ şuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde

birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

10. **şu:**

Diğer 34

Satır: **24**

Hamsi suyu. Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.

temizlenmesi pek güç olur.

Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi şu denilen

11. **şuyunuñ:***-y, -u, -nuñ*

Diğer 34

Satır: **11**

Hamsi suyu. Deniz suyuyla birleşmiş olan hamsinin suyu.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen şuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından

bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

12. **şu:**

Diğer 7

Satır: **4**

Deniz suyu.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü şuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ

yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu şu ġalşameniñ şaçaḳları arasından geçerek başınıñ

13. **şudaki:***-da, -ki*

Diğer 7

Satır: **5**

Deniz suyu.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan şudaki havā

ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̱īr eder ve esāsen bir balıḳ

14. **ṣuyu:**-*y*, -*u*
Diğer 7
Satır: **3**
Deniz suyu.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu
muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları
arasından geçerek başınıñ

15. **ṣuyu:**-*y*, -*u*
Diğer 7
Satır: **7**
Deniz suyu.
bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20
nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur z̄āten balıḳlarıñ
ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

16. **ṣuyuñ:**-*y*, -*uñ*
Diğer 7
Satır: **14**
Deniz suyu.
eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için
vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

17. **ṣuya:**-*y*, -*a*
Diğer 18
Satır: **6**
Deniz suyu.
ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb
eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya
mümkün mertebe çoḳ

18. **ṣuyuñ:**-*y*, -*uñ*
Diğer 20
Satır: **17**
Deniz suyu.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden
balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan
ṣoñra aġları ḫāmil

19. **ṣulara:**-*lar*, -*a*
Diğer 23
Satır: **16**
Deniz suyu.
dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

20. **ṣuda:**-*da*
Diğer 26
Satır: **2**
Deniz suyu.
boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir
yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan
bu ḫāreli ṣuda banyo

21. **ṣulardaki:**-*lar*, -*da*, -*ki*
Diğer 26
Satır: **16**
Deniz suyu.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden
ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

22. **ṣularla:**-*lar*, -*la*
Diğer 29
Satır: **4**
Deniz suyu.
aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar
bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldıġı ḫamsiyi ṣelek ḳayıġına
boşaltınca dökülen ṣularla

23. **ṣulara:**-*lar*, -*a*
Diğer 98
Satır: **2**
Deniz suyu.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir ṣimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

24. **ṣuya:**-*y*, -*a*
Diğer 102

Satır: **4**

Deniz suyu.

Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

25. **ṣudan:**-*dan*

Diğer 107

Satır: **3**

Deniz suyu.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de
Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun
sözuñ ḳıṣasi

26. **ṣularda:**-*lar, -da*

Diğer 37

Satır: **16**

Sudan oluşan kitle, deniz, akarsu.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir
maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir
ḳısmı yalñız ḳaralarda

27. **ṣulara:**-*lar, -a*

Diğer 41

Satır: **17**

Trabzon kıyıları.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir
voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keṣīf
kitleler ḥālinde

28. **ṣuyu:**-*y, -u*

Diğer 46

Satır: **17**

Balığın vücudunu oluşturan su elementi.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble
muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az
olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ
muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

29. **ṣu:**

Diğer 1

Mısra: **23**

İçme suyu.

Her dānesi için bir ṣu içelim
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

30. **ṣu:**

Diğer 47

Satır: **20**

İçme suyu.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

31. **ṣu:**

Diğer 47

Satır: **23**

İçme suyu.

faḳaṭ naşıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu fażla alınınca
çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

32. **ṣu:**

Diğer 48

Satır: **3**

İçme suyu.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

33. **ṣu:**

Diğer 48

Satır: **10**

İçme suyu.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla
birlikde yenilince o ḳadar ṣu

34. **ṣu:**

Gazel 1

Mısra: **15**

İçme suyu.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

35. **ṣuya:**-*y, -a*

Muhammes 2

Mısra: **48**

İçme suyu.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

36. **ṣuyundan:**-*y, -u, -n, -dan*

Diğer 50

Satır: **13**

Yemeğin sıvı bölümü.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

37. **şu:**

Diğer 56

Satır: **13**

Kaynamış su.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

38. **şu:**

Diğer 56

Satır: **11**

İçine herhangi bir şey katılmayan su, içme suyu.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

39. **şuyu:**-*y, -u*

Diğer 58

Satır: **25**

İçerisinde tuzlu hamsi bekletilmiş su.

sāde ṣovuḳ ṣuya bıraḳmalı īcābına göre bu ṣuyu dört beş defʿa

40. **şuyu:**-*y, -u*

Diğer 60

Satır: **5**

Küpte tuzlanmış hamsi suyu.

üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

41. **şuyu:**-*y, -u*

Diğer 61

Satır: **13**

Küpte tuzlanmış hamsi suyu.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġuraraḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

42. **şuyun:**-*y, -u, -n*

Diğer 1

Mısra: **86**

Hamsi suyu.

Köylerde birisi ḫasta olursa
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa

43. **şu:**

Diğer 46

Satır: **2**

Hamsi suyu.

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

44. **şuyu:**-*y, -u*

Diğer 50

Satır: **17**

Hamsi suyu.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

45. **şuyu:**-*y, -u*

Diğer 50

Satır: **21**

Hamsi suyu.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

46. **şuyundan:**-*y, -u, -n, -dan*

Diğer 50

Satır: **15**

Hamsi suyu.

Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

47. **şuyunu:**-*y, -u, -n, -u*

Diğer 50

Satır: **10**

Hamsi suyu.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da
köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan
ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

48. **ṣuyun:**-*y, -u, -n*
Diğer 51
Satır: **13**
Hamsi suyu.
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

49. **ṣuyunu:**-*y, -u, -n, -u*
Diğer 51
Satır: **4**
Hamsi suyu.
Çoḳ faḳīre ḳūt-ı cān çoḳ ḫastaya dermān olur
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

50. **ṣuyundan:**-*y, -u, -n, -dan*
Diğer 53
Satır: **6**
Hamsi suyu.
yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçıġından
tel ḳadāʾif ḫattā
ṣuyundan ḳahve yapıldıġını yazarlar.

51. **ṣu:**
Diğer 60
Satır: **5**
Hamsi suyu.
üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar
ḫamsiniñ böyle ṣu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

52. **ṣuyunu:**-*y, -u, -n, -u*
Diğer 61
Satır: **17**
Hamsi suyu.
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

53. **ṣuyundan:**-*y, -u, -n, -dan*
Gazel 2
Mısra: **21**
Hamsi suyu.
Ḫamsi ḳalmazsa ṣuyundan çoḳları niʿmetlenir
Ḫalṭ edip ekmek eder ekl āb-ı ḥayvān istemez

54. **ṣuyunu:**-*y, -u, -n, -u*
Muhammes 2
Mısra: **54**
Hamsi suyu.
Miʿde için ḫaşlaması yaḥnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

55. **ṣuyu:**-*y, -u*
Müseddes 1
Mısra: **4**
Hamsi suyu.
Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümāsildir

56. **ṣudan:**-*dan*
Diğer 1
Mısra: **60**
İçinde şeker bulunan su, meyve suyu vs.
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ ṣular içerler
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

57. **ṣudan:**-*dan*
Diğer 57
Mısra: **7**
İçinde şeker bulunan su, meyve suyu vs.
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde
güzelce

58. **ṣuyun:**-*y, -un*
Muhammes 1
Mısra: **11**
Terbiye edilmiş hamsinin suyu.
Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

59. **ṣudaki:**-*da, -ki*
Diğer 5
Satır: **3**
Deniz.
kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki
havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā
Çelebi’niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

60. **şudaki:**-*da, -ki*
Diğer 5
Satır: **14**
Deniz.
vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾs̱īrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

61. **şularda:**-*lar, -da*
Diğer 5
Satır: **11**
Deniz.
Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

62. **şularıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 6
Satır: **17**
Deniz.
Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ek̲seriyetle Türklerden ʿibāret olan

63. **şuyuñ:**-*y, -uñ*
Diğer 7
Satır: **1**
Deniz.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalṣamesiyle teneffüs eder

64. **şularında:**-*lar, -ı, -n, -da*
Diğer 19
Satır: **22**
Deniz.
ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾz̲ūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

65. **şularıyla:**-*lar, -ı, -y, -la*
Diğer 19
Satır: **23**
Deniz.
bunlar Felemenk ṣularıyla Aḳdeñiz'de ke̲sretle bulunup o ḥavālīde ṣardalya balıḳları
Larus Cild 1 ṣ 288

66. **şudan:**-*dan*
Diğer 20
Satır: **18**
Deniz.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḫḫuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

67. **şuda:**-*da*
Diğer 25
Satır: **25**
Deniz.
ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

68. **şudan:**-*dan*
Diğer 29
Satır: **8**
Deniz.
altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

69. **şularda:**-*lar, -da*
Diğer 42
Satır: **2**
Deniz.
ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Me̲selā şimāl

70. **şularda:**-*lar, -da*
Diğer 64
Satır: **2**
Deniz.
Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi

ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde
curcuna

71. **ṣuyuñ:**-*y, -uñ*
Diğer 105
Satır: **15**
Deniz.
Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uṣaġına

72. **ṣular:**-*lar*
Diğer 107
Satır: **20**
Dalga.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle
berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup
ʿuzerimizden geçeydi
73. **ṣuyuñ:**-*uñ*
Diğer 7
Satır: **17**
Deniz suyu.
ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu
ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

74. **ṣuyundan:**-*u, -n, -dan*
Diğer 53
Satır: **1**
Küpte tuzlanmış hamsinin suyu.
yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

ṣu degişdirilir:
1. **ṣu degişdirilir:**-*ir*
Diğer 60
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Arınması için suya koyulan bir şey daha iyi arınması için bir süre sonra yeni bir suya koyulmak.
aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa
degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır unundan yapılan münāsib bir miḳdār
ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

ṣu götürür:
1. **ṣu götürür:**-*ür*
Kaside 1
Mısra: **121**
Kelime Tipi: -
Kendisine verilen suyu kaldırabilir. II Su içirtir.
Pek çoḳ götürür ṣu ġāfil olma
Küplerdeki tuzlama-yı ḫamsi

suya konulur:
1. **ṣuya ḳonulur:**-*ur*
Diğer 60
Satır: **23**
Kelime Tipi: -
Bir yiyecek arınması için suya koyulup bekletilmek.
aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa
degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır unundan yapılan münāsib bir miḳdār
ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

suyu degişdirmek:
1. **ṣuyu degişdirmek:**-*mek*
Diğer 56
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Arınması için suya koyulan bir şeyi daha iyi arınması için bir süre sonra yeni bir suya koymak.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa
degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o
z̤āten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

suyu sızılır:
1. **ṣuyu ṣızılır:**-*ır*
Diğer 37
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Suyu çekilmek, kurumak.
Ṭoprāġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün
ḳadar ḫāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi
ḳurur çevrilince de

suyunu çekdikden:

1. **şuyunu çekdikden:**-*dik, -den*

Diğer 57

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Yemek kaynayıp suyu kalmamak.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp şuyunu çekdikden
şoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu şūretle ḫamsi güzelce

<u>şuyunu çeker:</u>

1. **şuyunu çeker:**-*er*

Diğer 56

Satır: **14**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yemek kaynayıp suyu kalmamak.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar şu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz şoñra şuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

<u>sūzān:</u>

1. **sūzān:**

Diğer 66

Satır: **3**

Yanan. II Pişen.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

<u>suʾāl:</u>

1. **suʾāliñiz:**-*iñiz*

Diğer 98

Satır: **11**

Sorulan şey, soru.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de şoruyorsuñuz.

<u>subaşar:</u>

1. **şubaşar:**

Diğer 37

Satır: **5**

Sulak alan, ıslak nemli toprağa sahip.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya şubaşar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla olunca şuya iḥtiyāc görülür

<u>şubḥ-ı şafā-nümā-yı ḫamsi:</u>

1. **şubḥ-ı şafā-nümā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Hamsinin gönül şenliği, mutluluk veren sabahı.

Bir ṣubḥ-ı ṣafā-nümā-yı ḫamsi
Eylerdi göñül recā-yı ḫamsi

<u>sūd baḥş-i:</u>

1. **sūd baḫş-i:**-*i*

Diğer 51

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Fayda veren, faydalı.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

2. **sūd baḫş-i:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **72**

Kelime Tipi: -

Fayda veren, faydalı.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

<u>suda haşlama:</u>

1. **şuda ḫaşlama:**

Diğer 1

Mısra: **53**

Kelime Tipi: -

Ayıklanmış ve tuzlanmış hamsinin bir gece suda bekletilmesinin ardından pilaki denilen toprak tencerede haşlanması ile hazırlanan yemek.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

<u>suda pişirmiş:</u>

1. **şuda pişirmiş:**-*miş*

Muhammes 2

Mısra: **61**

Kelime Tipi: -

Bir yiyeceği su ile birlikte pişirmek.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḥnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

ṣudaki:

1. **ṣudaki:**-*da, -ki*

Diğer 5

Satır: **12**

Deniz.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

ṣudan alarak:

1. **ṣudan alaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 59

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Arınması için suya koyulan bir şey arındığı düşüncesiyle sudan çıkarmak.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

ṣudan çıkarmalıdır:

1. **ṣudan çıḳarmalıdır:**-*malı, -dır*

Diğer 56

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Arınması için suya koyulan bir şey arındığı düşüncesiyle sudan alınmak.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

ṣūfī:

1. **ṣūfī:**

Kaside 1

Mısra: **177**

Görünürde dindar, kaba sufi.

Ṣūfī o bürūdetiñ ışınmaz
Yaksam daḫi biñ ṣoba-yı ḫamsi

ṣulaḳ tarlalara:

1. **ṣulaḳ tarlalara:**-*lar, -a*

Diğer 37

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Suyu bol olan, sulu tarla.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

sulṭān:

1. **sulṭān:**

Gazel 6

Mısra: **5**

Hükümdar. II Sevilen kimse veya şey.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

2. **sulṭānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **4**

Hükümdar. II Sevilen kimse veya şey.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan:

1. **Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan:**-*n, -dan*

Diğer 103

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Atmeydanı. Osmanlılar zamanında İstanbul'da Sultan Ahmet Camii'nin önündeki meydana verilen ad.

hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafı

sun:

1. **ṣun:**

Diğer 106

Satır: **3**

İkram etmek, vermek.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

sunʿī:

1. **ṣunʿī:**

Diğer 63

Satır: **17**

İnsan eliyle tabii örneklerine benzetilerek yapılan, doğal olmayan, yapma.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.

Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

ṣunʿī gözler:

1. **ṣunʿī gözler:**-*ler*

Diğer 63

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Tabii örneğine benzetilerek yapılan, yapay göz.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya

ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

sūr:

1. **sūrları:**-*lar, -ı*

Diğer 25

Satır: **8**

Kale duvarı.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara

şimdi sūrları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

sūr icrā eyler:

1. **sūr icrā eyler:**-*r*

Muhammes 3

Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

Eğlence düzenlenmek.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār

Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

sūr urunca:

1. **şūr urunca:**-*unca*

Diğer 15

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Boruya üflemek.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḥammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver

aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca

Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

sūrat:

1. **şūratuma:**-*um, -a*

Diğer 110

Satır: **19**

Yüz.

Ḥaçan baḳdu ṣūratuma dedu Sen derler bunuñ aduna Ben da kizdum

niçin baña māh-tāba alayi. Dedum Ḳoca dere sen olur mi baña culdi.

sūret:

1. **şūretinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 4

Satır: **21**

Biçim, yol, tarz.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī

ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

2. **şūretde:**-*de*

Diğer 16

Satır: **14**

Biçim, yol, tarz.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara

dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

3. **şūretde:**-*de*

Diğer 18

Satır: **7**

Biçim, yol, tarz.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden

yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

4. **şūret-i:**-*i*

Diğer 21

Satır: **12**

Biçim, yol, tarz.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez

ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

5. **ṣūretiyle:**-*i, -y, -le*
Diğer 21
Satır: **6**
Biçim, yol, tarz.
Bizde ḫamsi balığı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

6. **ṣūret:**
Diğer 34
Satır: **11**
Biçim, yol, tarz.
ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

7. **ṣūretledir:**-*le, -dir*
Diğer 36
Satır: **4**
Biçim, yol, tarz.
cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

8. **ṣūretle:**-*le*
Diğer 37
Satır: **10**
Biçim, yol, tarz.
Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḫāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

9. **ṣūretde:**-*de*
Diğer 42
Satır: **12**
Biçim, yol, tarz.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

10. **ṣūretde:**-*de*
Diğer 42
Satır: **20**
Biçim, yol, tarz.
muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

11. **ṣūretde:**-*de*
Diğer 42
Satır: **23**
Biçim, yol, tarz.
Şu ḫālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

12. **ṣūretde:**-*de*
Diğer 43
Satır: **5**
Biçim, yol, tarz.
Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca
ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

13. **ṣūretde:**-*de*
Diğer 43
Satır: **9**
Biçim, yol, tarz.
naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

14. **ṣūretde:**-*de*
Diğer 43
Satır: **20**
Biçim, yol, tarz.
teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

15. **ṣūretiyle:**-*i, -y, -le*
Diğer 50

Satır: **11**

Biçim, yol, tarz.

meş̲elā ḫastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

16. **ṣūretleri:**-*ler, -i*

Diğer 52

Satır: **4**

Biçim, yol, tarz.

ızḳarası pilāvı çıtlaması piyāzı kebābı ḫamsiḳuşu ṣalamurası
pidesi pişirme ṣūretleri ḫamsi ṣuyu.

17. **ṣūretlerinde:**-*ler, -i, -n, -de*

Diğer 52

Satır: **14**

Biçim, yol, tarz.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

18. **ṣūretinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 18

Satır: **12**

Görünüş, biçim.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

19. **ṣūretiñ:**-*iñ*

Diğer 62

Satır: **6**

Metot, yöntem.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

20. **ṣūretiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 62

Satır: **1**

Metot, yöntem.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

21. **ṣūretiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 62

Satır: **5**

Metot, yöntem.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

22. **ṣūretde:**-*de*

Diğer 63

Satır: **2**

Şekil, biçim.

tel ḳarnı ḥiz̲āsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

23. **ṣūretde:**-*de*

Diğer 63

Satır: **17**

Şekil, biçim.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

24. **ṣūretle:**-*le*

Diğer 48

Satır: **23**

Sebep.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

25. **ṣūretle:**-*le*

Diğer 63

Satır: **16**

Sebep.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḫayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

26. **ṣūretine:**-*i, -n, -e*

Diğer 1

Mısra: **39**

Dış görünüş, şekil.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

27. **ṣūretini:**-*i, -n, -i*

Diğer 101

Satır: **19**

Nüsha, kopya.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

ṣusuz olaraḳ:

1. **ṣusuz olaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 58

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İçine su konmamak, su katılmamak.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi:

1. **sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Hamsinin hecelerini tespih çekmek, devamlı söylemek.

Niʿmet-çeş-i ḫān-ı lüṭfu aġyār
Ben sübḥa-keş-i hecā-yi ḫamsi

süd:

1. **süd:**

Diğer 5

Satır: **13**

Yumurtlama sırasında erkek balıkların çıkardığı beyaz madde.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḫarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

2. **südü:**-*ü*

Diğer 5

Satır: **1**

Yumurtlama sırasında erkek balıkların çıkardığı beyaz madde.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

3. **südüñ:**-*üñ*

Diğer 5

Satır: **15**

Yumurtlama sırasında erkek balıkların çıkardığı beyaz madde.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

4. **südünü:**-*ü, -n, -ü*

Diğer 41

Satır: **2**

Yumurtlama sırasında erkek balıkların çıkardığı beyaz madde.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

5. **süd:**

Diğer 109

Satır: **10**

Süt.

İşbu manẓūme ḫāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOs̱mān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

6. **süd:**

Diğer 114

Satır: **21**

Süt. Bazı bitkilerde bulunan beyaz renkli öz su.

Bre bre süd aḳıyor nabööyle
C Beg Ha ṣorayirım pıraṣanıñ cinsuni Sen diyerṣun ḳamışlu

süd hemşīresinuñ:

1. **süd hemşīresinuñ:**-*si, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Aynı kadının emzirdiği çocuğun süt kardeşi olmuş kız.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

südlaç:

1. **şüdlaç:**

Diğer 53

Satır: **14**

Süt, şeker ve pirinçten yapılan bir tatlı türü, sütlü.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

süfün-i ṣıġār:

1. **süfün-i ṣıġār:**

Diğer 14

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Küçük gemiler. II Kayıklar.

ʿavāmını ḫapsi balığıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

2. **süfün-i ṣıġār:**

Diğer 32

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Küçük gemiler. II Kayıklar.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

sühan-senc:

1. **süḫan-senc:**

Diğer 28

Satır: **3**

Ölçülü ve hesaplı konuşan, boş laf etmeyen.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

sükūn:

1. **sükūn:**

Diğer 14

Satır: **14**

Gürültü ve patırtıdan uzak olma, sessiz kalma.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

2. **sükūn:**

Diğer 24

Satır: **8**

Gürültü ve patırtıdan uzak olma, sessiz kalma.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

sükūt:

1. **sükūtu:**-*u*

Diğer 23

Satır: **20**

Sessizlik.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

sükūtī mūsīḳī:

1. **sükūtī mūsīḳī:**

Diğer 64

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Alçak sesli müzik.

denildigine göre de sükūtī mūsīḳī ṣayılan mevcūdlardan biridir ancaḳ
büsbütün de bīgāne-i mūsīḳī ʿadd olunamaz. Bu baḥs-i nefīsde bi'l-vāsıṭa ʿalāḳa-dār

Süleymān Māhir:

1. **Süleymān Māhir:**

Diğer 69

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Edebiyata heves ve meyil besleyen bir şairdir. Trabzon'da çıkarılan Kaygu ve İğne risalelerinde çeşitli manzumeleri görülmüştür. Babası Ahmed Mahir Efendi'den aruz, Tarakçızade Hoca Zühdü Efendi'den Gülistan okumuştur. Halk ve Güzel Trabzon gazetelerinin tahrir heyetinde bulunmuştur.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

Süleymān Māhir Beg:

1. **Süleymān Māhir Beg:**

Diğer 152

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Edebiyata heves ve meyil besleyen bir şairdir. Trabzon'da çıkarılan Kaygu ve İğne risalelerinde çeşitli manzumeleri görülmüştür. Babası Ahmed Mahir Efendi'den aruz, Tarakçızade Hoca Zühdü Efendi'den Gülistan okumuştur. Halk ve Güzel Trabzon gazetelerinin tahrir heyetinde bulunmuştur.

Süleymān Māhir Beg
Ṭıflī Efendi

2. **Süleymān Māhir Beg:**

Gazel 6

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Edebiyata heves ve meyil besleyen bir şairdir. Trabzon'da çıkarılan Kaygu ve İğne risalelerinde çeşitli manzumeleri görülmüştür. Babası Ahmed Mahir Efendi'den aruz, Tarakçızade Hoca Zühdü Efendi'den Gülistan okumuştur. Halk ve Güzel Trabzon gazetelerinin tahrir heyetinde bulunmuştur.

Süleymān Māhir Beg

Süleymān Nazīf:

1. **Süleymān Nazīf:**

Diğer 111

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

II. Meşrutiyet dönemi şairi, yazar ve gazeteci.

da celduʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene
özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededer Ha benum ṭarafumdan çoḳ
selām diyesun bütun

sünbül:

1. **sünbül:**

Gazel 4

Mısra: **6**

Zambakgillerden, ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan, soğanlı ve otsu süs bitkisi. II Saç kıvrımı, zülüf.

Būy-iʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

süprüntü maḥallerine:

1. **süprüntü maḥallerine:**-*n, -e*

Diğer 47

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Bir yerde birikmiş toz ve çöp yığını yerleri.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar
ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde
süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

sür:

1. **sürmez:**-*mez*

Diğer 9

Satır: **21**

Zaman almak.

Ḫamsiniñʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde
birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırsağında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ
gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. **süren:**-*en*

Diğer 11

Satır: **18**

Devam etmek.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine
degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna
ḳadar süren elli gündür.

3. **sürmez:**-*mez*

Diğer 38

Satır: **15**

Etkisi devam etmek.

sürmez Ṭrabzon’da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.

Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

4. **sürdükden:**-*dük, -den*

Diğer 52

Satır: **12**

İtmek.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru

sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

5. **sürmelidir.:**-*meli, -dir*

Diğer 57

Satır: **2**

Bir şeyi bir yüzey üzerine tabaka halinde yaymak, sıvamak.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz

zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

sürfe:

1. **sürfe:**

Diğer 41

Satır: **6**

Balık yumurtasının planktondan sonraki evresi.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.

Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

Sürmene:

1. **Sürmene’de:**-*de*

Diğer 6

Satır: **24**

Trabzon şehrinde bulunan bir ilçe.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon’a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

2. **Sürmene:**

Diğer 16

Satır: **7**

Trabzon şehrinde bulunan bir ilçe.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp

ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

sürü:

1. **sürülerle:**-*ler, -le*

Diğer 6

Satır: **5**

Birlikte yaşayan hayvan topluluğu.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir

ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

2. **sürüler:**-*ler*

Diğer 18

Satır: **20**

Birlikte yaşayan hayvan topluluğu.

deñizlerde mevcūddur.

Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

sürül:

1. **sürülmeyen:**-*me, -y, -en*

Diğer 38

Satır: **6**

Ekilebilir duruma getirilmek için işlenmek.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek

ve büyük ṭop parça ṭoprakları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

2. **sürülür:**-*ür*

Diğer 38

Satır: **4**

Ekilebilir duruma getirilmek için işlenmek.

altına döner ve ṭoprak ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bırakılır

tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

3. **sürülerek:**-*erek*

Diğer 62

Satır: **16**

Bir şey bir yüzey üzerine tabaka halinde yayılmak, sıvanmak.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

4. **sürüldükden:**-*dük, -den*

Diğer 63

Satır: **9**

Bir şey bir yüzey üzerine tabaka halinde yayılmak, sıvanmak.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

5. **sürülerek:**-*erek*

Diğer 63

Satır: **19**

Bir şey bir yüzey üzerine tabaka halinde yayılmak, sıvanmak.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

sürūr:

1. **sürūr:**

Diğer 29

Satır: **24**

Sevinç.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

süslü:

1. **süslü:**

Diğer 24

Satır: **11**

Süsü olan, süslenmiş, bezenmiş.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

süslü cicili:

1. **süslü cicili:**

Diğer 42

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Dikkat çekecek, hemen göze çarpacak şekilde süslenmiş olan, çok süslü.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

süt:

1. **süte:**-*e*

Diğer 109

Satır: **10**

Memeli dişil hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

süt kardeşi:

1. **süt ḳardeşi:**

Diğer 109

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Aynı anadan süt emmiş, kardeş olmayan çocukların her biri.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

sütūn:

1. **sütūn-ı:**-*ı*

Diğer 23

Satır: **22**

Silindiri andıran şey.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

2. **sütūnunda:**-*u, -n, -da*
Diğer 103
Satır: **4**
Gazete, mecmua, kitap vb.nde bir sayfanın dikine ayrılmış bölümlerinden her biri.
ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

süzül:
1. **süzülür:**-*ür*
Diğer 60
Satır: **13**
Sıvı için aşağıya doğru kayarak yavaş yavaş akmak.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

Ş

şādān görünür:

1. **şādān görünür:**-*ür*
Kaside 1
Mısra: **185**
Kelime Tipi: -
Sevinçli görünmek, mesrur olmak.
Şādān görünür revān-ı Cemşīd
İskender olur gedā-yı ḫamsi

Şādī:
1. **Şādī:**
Diğer 106
Satır: **6**
Yaşar Şadi Bey.
Aldı Ḫalīl Nihād
Bi'l-cümle naḳli Şādī silmiş süpürmüş eyvāh

2. **Şādī-i:**-*i*
Diğer 106
Satır: **13**
Yaşar Şadi Bey.
Bir başḳa neş'e verdiñ Şādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

şāhid:
1. **şāhidi:**-*i*
Diğer 25
Satır: **12**
Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup onları gören kimse.
ve gitdikçe yükselen mā'ileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir süʿāt ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

şāhid-i dil-güşā-yı ḫamsi etmiş:
1. **şāhid-i dil-güşā-yı ḫamsi etmiş:**-*miş*
Kaside 1
Mısra: **56**
Kelime Tipi: -
Hamsinin gönle ferahlık veren şahidi olmak.
Tenvīr-i ʿuyūn-ı ʿālem etmiş
Baḳ şāhid-i dil-güşā-yı ḫamsi

şāhiḳa:
1. **şāhiḳalarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*
Diğer 24
Satır: **19**
Dağ tepesi, doruk.
şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Mā'ileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

2. **şāhiḳalar:**-*lar*
Diğer 25
Satır: **11**
Dağ tepesi, doruk.
ve gitdikçe yükselen mā'ileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir süʿāt ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

şahm:

1. **şaḥmı:**-*ı*

Diğer 9

Satır: **7**

İç yağı.

Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

2. **şaḥmı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **15**

İç yağı.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

<u>şāʿir:</u>

1. **şāʿir:**

Diğer 3

Satır: **7**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

baḥs̲ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **şāʿiriñ:**-*iñ*

Diğer 9

Satır: **10**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

3. **şāʿirler:**-*ler*

Diğer 46

Satır: **2**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu şāʿirler

4. **şāʿirler:**-*ler*

Diğer 67

Satır: **3**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

5. **şāʿirler:**-*ler*

Diğer 67

Satır: **10**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

6. **şāʿirleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 67

Satır: **7**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ es̲erlerinde böyle parçalara teşādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

7. **şāʿirleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 67

Satır: **8**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ es̲erlerinde böyle parçalara teşādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

8. **şāʿirleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 67

Satır: **17**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

mes̲elā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

9. **şāʿirlerinden:**-*ler, -i, -n, -den*

Diğer 68

Satır: **22**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

10. **şāʿirlerden:**-*ler, -den*

Diğer 69

Satır: **2**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

11. **şāʿirleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 69

Satır: **6**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

12. **şāʿir:**

Diğer 97

Satır: **14**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ içiñ memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

13. **şāʿirlerimizden:**-*ler, -imiz, -den*

Diğer 104

Satır: **14**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Żiyāfet
Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber

14. **şāʿir:**

Diğer 106

Satır: **16**

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Milletleriñ Edebiyyātından Birer Numūne
Meşhūr şāʿir Ḫalīl Nihād Beg ile ʿamuca-zādesi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg

15. **şāʿiriñ:**-*iñ*

Diğer 46

Satır: **19**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Laedri.

bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

16. **şāʿir:**

Diğer 32

Satır: **17**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Ziver Efendi.

bir gūne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

17. **şāʿiriñ:**-*iñ*

Diğer 48

Satır: **6**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Ziver Efendi.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

18. **şāʿirleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 32

Satır: **1**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Hamsi hakkında şiir söyleyen veya yazan kimse.

Ḫamsiniñ ẕuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

19. **şāʿirleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 67

Satır: **1**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Hamsi hakkında şiir söyleyen veya yazan kimse.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

20. **şāʿirleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 67

Satır: **3**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Hamsi hakkında şiir söyleyen veya yazan kimse.

Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

21. **şāʿirleri:**-*ler, -i*

Kaside 1

Mısra: **158**

Bir konu hakkında şiir söyleyen kimse. II Yaratılışında güzellikleri görme, sırlı manalara erme ve geniş hayal kurma yeteneği olan kimse.

ʿĀlimleri ḫamsi-ḫār olurlar

Şāʿirleri āşinā-yı ḫamsi

22. **şāʿiriñ:**-*iñ*

Diğer 103

Satır: **1**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Hamamizade İhsan Bey.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ

iḳtiṣād doḳtoru gibi

bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi

yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

23. **şāʿir:**

Diğer 104

Satır: **21**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Hamamizade İhsan Bey.

Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede

Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi

ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

24. **şāʿiriñ:**-*iñ*

Diğer 104

Satır: **10**

Şiir söyleyen veya yazan kimse. II Hamamizade İhsan Bey.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski

şuʿarānıñ kāmilen ḫamse

ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ

bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

Şāʿir Ḥamāmī-zāde İhsān Beg:

1. **Şāʿir Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg:**

Diğer 102

Satır: **28**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un eşrafından ve emlak sahiplerindendir. Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. 5 Şubat 1885 tarihinde Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının ölümü üzerine yükseköğrenim yapamamıştır. Çeşitli görevlerde bulunan İhsan Bey, Nedim tarzı şiirleriyle ünlenmiştir. Hamsiname adlı eserin yazarıdır.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya

Şāʿir

Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe

ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

Şāʿir Zīver Efendi'niñ:

1. **Şāʿir Zīver Efendi'niñ:**-*niñ*

Diğer 67

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi

manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż

eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden

baʿżı beytler oḳuyup

Şāʿir Zīver'iñ:

1. **Şāʿir Zīver'iñ:**-*iñ*

Diğer 100

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir

Zīver'iñ tavṣīfine uyġun

olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden

dişileriñ seçki ḥaḳḳı

şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi:

1. **şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **236**

Kelime Tipi: -

Hamsinin hoş sesli şairi, hamsi hakkında güzel şeyler söyleyen şair.

Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle

Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi

şāʿir-i şehīr:

1. **şāʿir-i şehīr:**

Diğer 108

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Ünlü, meşhur şair.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

şāʿirlik:

1. **şāʿirlik:**

Diğer 104

Satır: **4**

Şair olma durumu, ozanlık.

Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.
Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için

şaḳa-yı ḫamsi:

1. **şaḳa-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **244**

Kelime Tipi: -

Hamsinin şakası.

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir şaḳa-yı ḫamsi

şaḳḳ:

1. **şaḳlarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*

Diğer 7

Satır: **5**

Yarık, kesit.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu şūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

2. **şaḳḳı:**-*ı*

Diğer 8

Satır: **6**

Yarık, kesit.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

şalot balıḳ ḳayıḳları:

1. **şalot balıḳ ḳayıḳları:**

Diğer 42

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Balık avında kullanılan gemiler.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

şalot ḳayıḳları:

1. **şalot ḳayıḳları:**

Diğer 40

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Balık avında kullanılan gemiler.

av ve aġ tertībātı şalot ḳayıḳları balıḳ iʿmālāt-ḫānesi ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ muḥāfaẓası fennen

şamāta edilmesinden:

1. **şamāta edilmesinden:**-*il, -me, -si, -n, -den*

Diğer 20

Satır: **17**

Kelime Tipi: **Deyim**

Gürültü etmek.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḫāmil

şāmil:

1. **şāmildir.:**-*dir*

Diğer 10

Satır: **9**

İçine alan, kaplayan, kapsayan.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

şāmil olan:

1. **şāmil olan:**-*an*

Diğer 38

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Etkisi belli bir süreyi kapsamak.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

<u>şāmme ḳuvveti:</u>

1. **şāmme ḳuvveti:**

Diğer 7

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Koku alma gücü, koku alma özelliği.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

<u>şampiyon:</u>

1. **şampiyondur:**-*dur*

Kaside 1

Mısra: **103**

En önde gelen.

Esmāk arasında şampiyondur
Hep kendi alır ḳupa-yı ḫamsi

<u>şan:</u>

1. **şānı:**-*ı*

Diğer 13

Satır: **6**

Gösterişli, şanlı.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

2. **şānına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 46

Satır: **12**

Vasıf, nitelik.

muvāfiḳ gelir
Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẕuhūr

3. **şānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **20**

Ün, şöhret.

Sen ne ẕannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

4. **şānına:**-*ı, -n, -a*

Muhammes 2

Mısra: **19**

Vasıf, nitelik.

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẕuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

<u>şānlı:</u>

1. **şānlı:**

Gazel 6

Mısra: **6**

Gösterişli, heybetli.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

2. **şānlı:**

Kaside 1

Mısra: **76**

Gösterişli, heybetli.

Sāḥilde alay alay dıraḫşān
Biñ şānlı livā livā-yı ḫamsi

3. **şānlı:**

Kaside 1

Mısra: **143**

Gösterişli, heybetli.

Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

4. **şānlı:**

Kaside 1

Mısra: **153**

Gösterişli, heybetli.

Bir şānlı ʿarūsedir nişānlı
Dāmād olacaḳ aḳa-yı ḫamsi

<u>şansa bağlıdur:</u>

1. **şansa bağlıdur:**-*dur*

Diğer 112

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin olabilmesi için az umut olma durumu.

Bağlıdur artuḳ şansa
Aḳbaba şayı 338 1926

şarāb:

1. **şarāb:**

Diğer 12

Satır: **8**

Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre
yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum
yaʿnī Fārisīde şarāb

2. **şarāb:**

Diğer 53

Satır: **2**

Terbiye edilmiş hamsi suyunun mayalandırılmasıyla elde edilen alkollü içki.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb şuyundan
sirke şarāb ve et şuyu gibi yemeklere şalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

3. **şarābıñ:**-*ıñ*

Diğer 98

Satır: **13**

Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usullerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki. II İlahi aşk.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde
şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

şārih:

1. **şāriḥ:**

Diğer 99

Satır: **13**

Şerh eden, açıklayan.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde
ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler
on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā
ḳuyruġundan ve

şark:

1. **şarḳdan:**-*dan*

Diğer 22

Satır: **22**

Doğu.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon
şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler
zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

2. **şarḳ:**

Diğer 24

Satır: **18**

Doğu.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb
şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini
bezedigi tārīḫī Boztepe

3. **şarḳ:**

Diğer 40

Satır: **12**

Doğu.

Ḫamsi balıġınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir
mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç sularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine
ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

4. **şarḳa:**-*a*

Diğer 40

Satır: **22**

Doğu.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı
Aṭlasī'yi gezdikden
soñra Cebelü'ṭ-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan
şarḳa doġru gider

5. **şarḳ:**

Diğer 41

Satır: **1**

Doğu.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır
bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere
milyarlarca balıḳ sürfeleri

6. **şarḳdan:**-*dan*

Diğer 88

Satır: **2**

Doğu.

Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya sāḥili şarḳdan görünüş.

7. **şarḳdan:**-*dan*
Diğer 93
Satır: **2**
Doğu.
Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

8. **şarḳ:**
Gazel 4
Mısra: **20**
Doğu.
Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

<u>şark edebiyyātınıñ:</u>
1. **şarḳ edebiyyātınıñ:**-*nıñ*
Diğer 67
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Doğu edebiyatı. II Klasik edebiyat.
cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

<u>şarḳı:</u>
1. **şarḳısı:**-*sı*
Diğer 110
Satır: **5**
Tonlama değişiklikleriyle çeşitli duygular uyandıran uyumlu, ezgili insan sesleri dizisi.
şarḳısı çalınaraḳ merāsime ḫitām verildi. Aḳbaba şayı 131 1340
Ḫalīl Nihād Beg'den Mektūb

<u>şarṭ:</u>
1. **şarṭdır.:**-*dır*
Diğer 20
Satır: **24**
Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan husus, koşul.
ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

2. **şarṭıyla:**-*ı, -y, -la*
Diğer 21
Satır: **8**
Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan husus, koşul.
ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

<u>şaş:</u>
1. **şaşıyoruz.:**-*ı, -yor, -uz*
Diğer 27
Satır: **25**
Şaşırmak, hayret etmek.
getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

<u>şāṭır:</u>
1. **şāṭır:**
Diğer 8
Satır: **5**
Neşeli, keyifli, şen.
edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

<u>şato:</u>
1. **şato:**
Diğer 25
Satır: **8**
Ortaçağ'da ticaretle uğraşan Venedik ve Cenevizlilerin Trabzon'a getirdikleri malların deposu olarak inşa ettikleri iki şato.
çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāẓı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

<u>satt:</u>

1. **şaṭṭ:**

Kaside 1

Mısra: **123**

Şatt'ü'l-Arap Nehri. Irak'ın güneyinde Dicle ve Fırat'ın birleşmesiyle oluşan nehir.

Bağlansa Şaṭṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

şāyān:

1. **şāyāndır:**-*dır*

Diğer 18

Satır: **2**

Layık, değer, yakışır.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılıġı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

şāyeste:

1. **şāyeste:**

Kaside 1

Mısra: **217**

Layık, yaraşır, uygun.

Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

şāyiʿ:

1. **şāyiʿ:**

Kaside 1

Mısra: **91**

Herkesçe duyulmuş, yayılmış.

Āvāze-i iştihārı şāyiʿ
Çıḳmazsa ne var ṣadā-yı ḫamsi

Şefīk Beg'le:

1. **Şefīḳ Beg'le:**-*le*

Diğer 111

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

19. Yüzyıl divan şairlerinden Hasan Şefik.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

şehādet parmağıyla:

1. **şehādet parmağıyla:**-*y, -la*

Diğer 52

Satır: **8**

Kelime Tipi: **-**

İşaret parmağı.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmağıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmağıyla

şehādet parmaklarıyla:

1. **şehādet parmaḳlarıyla:**-*y, -la*

Diğer 52

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

İşaret parmakları.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmağını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

şeher:

1. **şeher.:**

Diğer 110

Satır: **9**

Şehir, il.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur
bilmeyirler. Ḫamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

şehīd:

1. **şehīdi:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **145**

Bir mücadelede ölen canlı.

Gāzīsi şehīdi başḳa başḳa
Aḳdıḳça aḳar demā-yı ḫamsi

şehir:

1. **şehir:**

Diğer 16

Satır: **21**

Şehir merkezinde yaşayan halk, şehir halkı.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler

bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura
ḥālinde küplere vaż‘ etmege

2. **şehir:**
Diğer 26
Satır: **9**
Trabzon şehri.
ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde
şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç
ḳırmızı ışıḳ parlıyor

3. **şehirde:**-*de*
Diğer 36
Satır: **24**
Trabzon şehri.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḥamsi ile örtülü olduġunu
görünce buña bir ma‘nā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen
ṭayfun

şehr:
1. **şehriñ:**-*iñ*
Diğer 24
Satır: **17**
Trabzon şehri.
Ṭatlı bir mā’ile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb
şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere’niñ vādīlerini
bezedigi tārīḫī Boztepe

2. **şehriñ:**-*iñ*
Diğer 24
Satır: **22**
Trabzon şehri.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil
görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrū‘ şehriñ bināları ġrup
ḥālinde bedī‘ī bir istifle

3. **şehriñ:**-*iñ*
Diğer 25
Satır: **10**
Trabzon şehri.
manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu’ndan beri görünen ġarb ḳıyıları
üstünde sivrilen

4. **şehriñ:**-*iñ*
Diğer 50
Satır: **1**
Trabzon şehri.
Bu şehriñ dirligidir ḥamsi temsīl-i evā’ildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamā’ildir

5. **şehriñ:**-*iñ*
Diğer 61
Satır: **6**
Trabzon şehri.
yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa
vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir
buña pazı tāze ṣoġan

6. **şehrimiziñ:**-*imiz, -iñ*
Diğer 99
Satır: **20**
Trabzon şehri.
Bu baḥis de hemān yemekleriniñ envā‘ı ḳadar iḫtilāflı
bir mes’eledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye
verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

7. **şehr:**
Müseddes 1
Mısra: **11**
Trabzon şehri.
Bu şehr içre ‘aceb pek mu‘teberdir der-be-der ḥamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sā’iri Ḫūrşīd-ābādıñ

8. **şehriñ:**-*iñ*
Müseddes 1
Mısra: **2**
Trabzon şehri.
Gedāsı ḥamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe mā’ildir
Bu şehriñ dirligidir ḥamsi temsīl-i evā’ildir

9. **şehriñ:**-*iñ*
Müseddes 1
Mısra: **7**
Trabzon şehri.
Bu şehriñ ne ‘aceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḥamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḥamsi

10. **şehre:**-*e*

Diğer 45

Satır: **10**

İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı; halkının büyük kısmı ticaret, sanayi ve idari işleriyle uğraşan, tarım alanı olmayan kalabalık yerleşim merkezi, kent.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

11. **şehrinde:**-*i*, -*n*, -*de*

Diğer 68

Satır: **1**

Kayseri şehri.

şehrinde böyle eserler edebiyyāt ṣaḥnesini paṣdırma destānları ʿunvānıyla taʿṭīr
etmişdir

<u>şehrī begler:</u>

1. **şehrī begler:**

Gazel 2

Mısra: **26**

Kelime Tipi: **-**

Alay ifadesi olarak güya çok bilgili kimseler.

Dürlüsü meşhūrdur lākin ḫoş-āb ile reçel
Olmaz artıḳ şehrī begler ḫamsi bühtān istemez

<u>şekil:</u>

1. **şekline:**-*i*, -*n*, -*e*

Diğer 3

Satır: **15**

Biçim, tarz.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

2. **şekilde:**-*de*

Diğer 4

Satır: **17**

Biçim, tarz.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

3. **şekilde:**-*de*

Diğer 6

Satır: **19**

Biçim, tarz.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

4. **şekilde:**-*de*

Diğer 35

Satır: **9**

Biçim, tarz.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bırakılır

5. **şekilde:**-*de*

Diğer 47

Satır: **17**

Biçim, tarz.

mizāḥī şekilde bize bir numūne vermekdedir
Sofra ādābın gözet bu pendimi güşuñda ṭut

6. **şekiller:**-*ler*

Diğer 62

Satır: **11**

Biçim, tarz.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

7. **şekilleri:**-*ler*, -*i*

Diğer 62

Satır: **2**

Biçim, tarz.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

8. **şekil:**

Diğer 67

Satır: **13**

Biçim, tarz.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḥamsi
manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden
baʿżı beytler oḳuyup

9. **şekilde:**-*de*

Diğer 68

Satır: **7**

Bahsedilen şey.

Birinci şekilde meselā ḥamsi almaḳ için Of'da
ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz
mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

10. **şekiller:**-*ler*

Diğer 69

Satır: **5**

Nazım şekli.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḥamsi manẓūmeleri
yazmışlardır.
Ḥamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil
onlara peyrevlik yoluñda

şekil alan:

1. **şekil alan:**-*an*

Diğer 8

Satır: **9**

Kelime Tipi: **Deyim**

Belli bir şekle girmek, şekillenmek.

Müsellesī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar
yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz
altında gibidir bunlarda da

şekl:

1. **şeklinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 7

Satır: **19**

Dış görünüş, dış çizgiler, biçim.

Ḥamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı
yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu
māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

2. **şekli:**-*i*

Diğer 6

Satır: **18**

Biçim, tarz.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda
yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ
ekseriyetle Türklerden ʿibāret olan

3. **şekl-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **8**

Biçim, tarz.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap
emridir. Hecā-yı
sāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ
şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

4. **şekl-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **10**

Biçim, tarz.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca
ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ
ḳap yaʿnī

5. **şeklinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 23

Satır: **23**

Biçim, tarz.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde
kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen
mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

6. **şeklinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 43

Mısra: **27**

Biçim, tarz.

cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr
herkesiñ ṣofrasında

7. **şeklidir:**-*i, -dir*

Diğer 60

Mısra: **9**

Çeşit, tür.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan
ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

<u>şeklini alır:</u>

1. **şeklini alır:**-*ır*

Diğer 5

Mısra: **20**

Kelime Tipi: **Deyim**

Belli bir şekle girmek, şekillenmek.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

2. **şeklini alır:**-*ır*

Diğer 5

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Belli bir şekle girmek, şekillenmek.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

<u>şeklini bozmadan:</u>

1. **şeklini bozmadan:**-*madan*

Diğer 55

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Görüntüsünü değiştirmek, dağıtmak.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

<u>şelek:</u>

1. **şelekler:**-*ler*

Diğer 22

Satır: **3**

Hamsi avı sırasında alet kayığı ve yedek kayığı dışında kalan, hamsileri kıyıya taşıyan kayık.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon
şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası
ḫamsi aġı aġıñ

2. **şelek:**

Diğer 23

Satır: **14**

Hamsi avı sırasında alet kayığı ve yedek kayığı dışında kalan, hamsileri kıyıya taşıyan kayık.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı
diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile
göndereceğiz her ḳayıḳda

<u>şelek kayığına:</u>

1. **şelek ḳayığına:**-*n*, -*a*

Diğer 29

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında alet kayığı ve yedek kayığı dışında kalan, hamsileri kıyıya taşıyan kayık.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar
bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi şelek ḳayığına
boşaltınca dökülen ṣularla

<u>şemʿ ü pervānesi:</u>

1. **şemʿ ü pervānesi:**-*si*

Diğer 67

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Klasik edebiyatta şem ve pervane ile ilgili hikayeler.

terennüm edilen baʿżı <u>s</u>ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri
ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Me<u>s</u>elā ʿaynı
edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

<u>şemʿ-i fürūzān:</u>

1. **şemʿ-i fürūzān:**

Gazel 2

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Parlak mum.

Kılçıġından ayrılırken her gece parlaḳlıġı
ʿAkseder hep ḫāneler şemʿ-i fürūzān istemez

<u>şenlik izi bırakan:</u>

1. **şenlik izi bıraḳan:**-*an*

Diğer 26

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Hareketlilik, canlılık kazandırmak.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde
şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç
ḳırmızı ışıḳ parlıyor

<u>şerāb:</u>

1. **şerāb:**

Muhammes 1

Mısra: **11**

Terbiye edilmiş hamsi suyunun mayalandırılmasıyla elde edilen alkollü içki.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

<u>şerbet:</u>

1. **şerbetden:**-*den*

Diğer 48

Satır: **14**

Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

2. **şerbetdir:**-*dir*

Muhammes 2

Mısra: **71**

Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

3. **şerbetdir:**-*dir*

Diğer 51

Satır: **6**

Sıvı halinde ilaç.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

4. **şerbeti:**-*i*

Müseddes 1

Mısra: **4**

Sıvı halinde ilaç.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümā<u>s</u>ildir

5. **şerbet:**

Diğer 115

Satır: **13**

Bitkilere verilen gübreli su.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

6. **şerbet:**

Diğer 115

Satır: **16**

Bitkilere verilen gübreli su.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derşun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

7. **şerbet:**

Diğer 115

Satır: **16**

Bitkilere verilen gübreli su.

bāġça midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha
Ben ṣorayirum saña cübre sen derşun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

<u>şeref verir:</u>

1. **şeref verir:**-*ir*

Diğer 60

Satır: **10**

Kelime Tipi: **Deyim**

Şereflendirmek, yüceltmek. II Bir yemek için sofrada çok kıymetli olmak.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

2. **şeref verir:**-*ir*

Muhammes 2

Mısra: **62**

Kelime Tipi: **Deyim**

Şereflendirmek, yüceltmek. II Bir yemek için sofrada çok kıymetli olmak.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

<u>şerefine ziyāfet vermişdir:</u>

1. **şerefine ziyāfet vermişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 108

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir kimseye saygı göstermek için onun adına yemek düzenlemek.

Cāmiʿi'ndeki ḫānesinde Lüṭfī Fikrī Beg'le Ḥāfiẓ İbrāhim Edhem Efendi'niñ şerefine bir
ziyāfet vermişdir.

<u>şerr:</u>

1. **şerri:**-*i*

Diğer 32

Satır: **3**

Kötülük, fenalık. II Kurnazlık.

gübrelik ḫamsi mikyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

2. **şerrinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 34

Satır: **16**

Kötülük, fenalık. II Kurnazlık.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

<u>şeṭāret-baḫş:</u>

1. **şeṭāret-baḫş:**

Diğer 8

Satır: **5**

Sevinç, neşe, şenlik veren.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla ṣāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

<u>şevāhid:</u>

1. **şevāhid-i:**-*i*

Diğer 10

Satır: **6**

Söylenen veya yazılan bir hususu güçlendirmek için tanınmış bir eserden alınmış örnekler.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṯār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

<u>şevk urur:</u>

1. **şevḳ urur:**-*ur*

Muhammes 2

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Şevke gelmek, coşmak.

Besmeleyle ḫalḳ olunmuşdur bināsı ḫamsiniñ
Şevḳ urur dāʾim göñüllerde cilāsı ḫamsiniñ

<u>şevk-ā-şevḳ:</u>

1. **şevḳ-ā-şevḳ:**

Diğer 66

Satır: **10**

Neşe dolu, neşeli.

iḥrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

<u>şevk-i ṣayd:</u>

1. **şevḳ-i ṣayd:**

Diğer 26

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Avlanma isteği, av hevesi.

Şevḳ-i ṣayd ile mest-i ḥuẓūẓ gidiyoruz. Bu gece melāl-i mesāyi giderecek
bir ḳavs-i ziyā hilāl-i semā parlamayacaḳ. Bu ḥāl bizce de maṭlūb. Çünkü meh-tāb

<u>şeyʾ:</u>

1. **şeyʾ:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

2. **şeyʾ:**

Diğer 3

Satır: **17**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḫṣolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp
görünmesi ḫalḳıñ

3. **şeyʾ:**

Diğer 4

Satır: **17**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar
burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında
çāşnī degişdirmek

4. **şeyʾdir:**-*dir*

Diğer 4

Satır: **20**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden
bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

5. **şeyʾ:**

Diğer 17

Satır: **12**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz
Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ
degildir maṭlūb olan

6. **şeyʾ:**

Diğer 23

Satır: **17**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle
eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i
ibhām altında beliren güzel

7. **şeyʾ:**

Diğer 24

Satır: **23**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi
ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya
ve ṣaḥne-i deryāya

8. **şeyʾ:**

Diğer 25

Satır: **1**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

9. **şeyʾ:**

Diğer 29

Satır: **2**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu
kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir
şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

10. **şeyʾe:**-*e*

Diğer 36

Satır: **20**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş
olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret
eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

11. **şeyʾ:**

Diğer 53

Satır: **8**

Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek

maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

12. **şeyʾ:**
Diğer 103
Satır: **18**
Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥsi lazımsa

13. **şeyʾi:**-*i*
Diğer 9
Satır: **4**
Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz. II Organ.
İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi baġırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her
şeyʾi olduġu için

şev:

1. **şeyler:**-*ler*
Diğer 33
Satır: **17**
Nesne, madde.
odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

2. **şeyleri:**-*ler*, -*i*
Diğer 33
Satır: **18**
Nesne, madde.
odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi
almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

3. **şeyleriñ:**-*ler*, -*iñ*
Diğer 36
Satır: **2**
Nesne, madde.
avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḫayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

4. **şey:**
Diğer 42
Satır: **16**
Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.
Evet ḳonserve ḫālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

5. **şeyler:**-*ler*
Diğer 62
Satır: **2**
Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.
İki taḫnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḫnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

şeyʾ-i meşkūki:

1. **şeyʾ-i meşkūki:**-*i*
Gazel 2
Mısra: **24**
Kelime Tipi: -
Şüphe edilen husus.
Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḫalṭında ḫaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

şeyṭānlık:

1. **şeyṭānlıḳ:**
Diğer 103
Satır: **12**
Hile, kurnazlık, şeytanca davranış.
Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

şibh-i iştiḳāḳ:

1. **şibh-i iştiḳāḳ:**
Diğer 104
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Aynı köktenmiş izlenimi veren kelimeler.

beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski
ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

şiddetle:

1. **şiddetle:**

Diğer 109

Satır: **9**

Şiddetli bir şekilde, kuvvetle.

İşbu manẓūme ḫāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış
baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

şifā bulur:

1. **şifā bulur:**-*ur*

Diğer 15

Satır: **14**

Kelime Tipi: **Deyim**

Eski sağlığına tekrar kavuşmak, iyi olmak, onmak.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret
vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa
ḫapsi balığınıñ başını

2. **şifā bulur:**-*ur*

Diğer 50

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

Eski sağlığına tekrar kavuşmak, iyi olmak, onmak.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan
ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

şifā eczāsını:

1. **şifā eczāsını:**-*n, -ı*

Diğer 61

Satır: **22**

Kelime Tipi: **-**

Belli bir hastalığı iyileştiren ilaç.

Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

2. **şifā eczāsını:**-*n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Belli bir hastalığı iyileştiren ilaç.

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

şık:

1. **şıḳ:**

Diğer 4

Satır: **23**

İkiye bölünmüş bir şeyin her bir parçası. II İfade edilen şeylerden herhangi bir tanesi.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ
ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde
imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. **şıḳıp:**-*ıp*

Diğer 59

Satır: **2**

Sıkıştırıp suyunu çıkarmak.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan
alaraḳ ḳılçığını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mısır
ununuñ içine bıraḳmalı.

şikāyet edilmiş:

1. **şikāyet edilmiş:**-*il, -miş*

Diğer 6

Satır: **24**

Kelime Tipi: **-**

Sızlanmak.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a
gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince
çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

şimāl:

1. **şimāli:**-*i*

Diğer 24

Satır: **18**

Taraf.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb
şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini
bezedigi tārīḫī Boztepe

2. **şimālinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 24

Satır: **17**

Taraf.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

3. **şimālden:**-*den*

Diğer 40

Satır: **15**

Kuzey.

Yuḳarıki baḥişlerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiġini yazdıġımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

4. **şimāle:**-*e*

Diğer 41

Satır: **3**

Kuzey.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

5. **şimāle:**-*e*

Diğer 41

Satır: **17**

Kuzey.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

6. **şimālden:**-*den*

Diğer 97

Satır: **19**

Kuzey.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

şimāl deñizlerinde:

1. **şimāl deñizlerinde:**-*n, -de*

Diğer 42

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Kuzeyde bulunan denizler.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

şimdi:

1. **şimdi:**

Diğer 23

Satır: **6**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

2. **şimdi:**

Diğer 23

Satır: **9**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

3. **şimdi:**

Diğer 24

Satır: **1**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

4. **şimdi:**

Diğer 25

Satır: **16**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprakḷı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan rūzgārıñ verdigi serinikler

5. **şimdi:**

Diğer 26

Satır: **10**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

6. **şimdi:**

Diğer 27

Satır: **19**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

7. **şimdi:**

Diğer 27

Satır: **22**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

8. **şimdi:**

Diğer 28

Satır: **24**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vażʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

9. **şimdi:**

Diğer 30

Satır: **7**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

10. **şimdi:**

Diğer 30

Satır: **10**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḫamsi

11. **şimdi:**

Diğer 104

Satır: **2**

Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.

Ḫamsiye Dāʾir
Allāh selāmet versin şimdi Ṭrabzon'da bulunan Ḫamāmī-zāde İḥsān

12. **şimdi:**

Diğer 1

Mısra: **4**

Buna göre, bu duruma göre, artık.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

13. **şimdi:**

Diğer 3

Satır: **13**

Buna göre, bu duruma göre, artık.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balığı

14. **şimdi:**

Diğer 26

Satır: **20**

Buna göre, bu duruma göre, artık.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḫareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

15. **şimdi:**

Diğer 27

Satır: **13**

Buna göre, bu duruma göre, artık.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

16. **şimdi:**

Diğer 30

Satır: **21**

Buna göre, bu duruma göre, artık.

eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña
iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḫamsiniñ ṣatışına geliyor.

17. **şimdi:**

Muhammes 1

Mısra: **23**

Buna göre, bu duruma göre, artık.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

18. **şimdi:**

Diğer 30

Satır: **16**

Az sonra, yakında.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi
kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi
yüzde on iki

19. **şimdi:**

Diğer 3

Satır: **19**

Yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de
mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

20. **şimdi:**

Diğer 3

Satır: **22**

Yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda
ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

21. **şimdi:**

Diğer 25

Satır: **8**

Yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla
işidilen sesler oralara
şimdi sūrları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız
bir Venedik

22. **şimdi:**

Diğer 28

Satır: **18**

Yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı
doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vaż'iyyetde
ġazla yanar tenekeden

23. **şimdi:**

Diğer 34

Satır: **26**

Yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā
bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete
riʿāyet edilmiyor.

24. **şimdi:**

Diğer 60

Satır: **3**

Şimdilerde, bu zamanda.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı
meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

25. **şimdi:**

Diğer 98

Satır: **2**

Şu günlerde.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için
ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ
daha ḳabadayı cinsi

26. **şimdi:**

Diğer 98

Satır: **6**

Şu günlerde.

Ḫamsi mevsimi çoḳ defʿa kānūn-ı s̲ānīden nīsān nihāyetine ḳadardır anıñ
için şimdi az miḳdārda çıḳmaḳda olan iri ḫamsiniñ çoḳ devām edecegi

27. **şimdi:**
Diğer 100
Satır: **3**
Artık, bundan böyle.
Şimdi o balıḳlarıñ da menşeʾlerini ṣormamañızı ricā ederim işi burada
kesmeli ötesi için Allāhu ʿalem bi’ṣ-ṣavāb deyip geçmelidir.

28. **şimdi:**
Diğer 107
Satır: **21**
Artık, bundan böyle.
Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

29. **şimdi:**
Kaside 2
Mısra: **17**
Artık, bundan böyle.
Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḫamsi deyu fetvāsını

30. **şimdi:**
Diğer 113
Satır: **10**
Demin, biraz önce, az önce.
Hem añlar hem de soyler İş paluḳlarıñ dilunden çaḳmalu
E şimdi sen oña ne lāf etdiñ ki

31. **şimdi:**
Diğer 114
Satır: **13**
İçinde bulunduğumuz zamanda, şu an.
şimdi de yatarṣun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ
ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu ṣarmuṣaḳ mu encinar mu

şimdiki:
1. **şimdikinden:**-*n, -den*
Diğer 43
Satır: **13**
İçinde bulunulan zamanda olan, bu zamandaki.
şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

şimdiye ḳadar:
1. **şimdiye ḳadar:**
Diğer 4
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Bugüne kadar, bu ana kadar.
ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

şiʿr:
1. **şiʿr:**
Diğer 28
Satır: **3**
Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve ahenginden faydalanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebi eser.
genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

2. **şiʿrler:**-*ler*
Diğer 43
Satır: **24**
Manzume.
Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon’da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

3. **şiʿrimi:**-*im, -i*
Kaside 1
Mısra: **169**
Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve ahenginden faydalanarak etkili bir

şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebi eser. II Şairlik vasfı.
Sen şiʿrimi öyle boş mu ṣandıñ
Ey ġāfil abuş-ḳafā-yı ḫamsi

şiʿr mecmūʿalarında:

1. **şiʿr mecmūʿalarında:**-*n, -da*
Diğer 67
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Seçme şiirleri içeren mecmualara denir. Mecmua-i eşar genel adıyla anılır. Bu tür mecmuaların kim tarafından derlendiği çoğu zaman belli değildir.
ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

şīrīn:

1. **şīrīn:**
Muhammes 1
Mısra: **34**
Tatlı.
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yapdılar sen zevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

şiş:

1. **şişde:**-*de*
Muhammes 1
Mısra: **13**
Kebap şişi.
Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

şīşe:

1. **şīşesiz:**-*siz*
Diğer 28
Satır: **19**
Gaz lambasında fitil çevresine konulan cam koruyucu.
maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

şitā:

1. **şitāsı:**-*sı*
Diğer 11
Satır: **27**
Kış mevsimi.
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

2. **şitāda:**-*da*
Diğer 14
Satır: **13**
Kış mevsimi.
lafẓını işitmeyenler daḥi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyütda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

3. **şitāda:**-*da*
Diğer 14
Satır: **16**
Kış mevsimi.
ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż' etdigi beyżada daḥi ol rāyiḥa-yı

4. **şitāsı:**-*sı*
Muhammes 3
Mısra: **10**
Kış mevsimi.
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

şitāb edince:

1. **şitāb edince:**-*ince*
Kaside 1
Mısra: **51**
Kelime Tipi: -
Acele etmek.
Teʾyīdine ben şitāb edince
Taṣdīḳ ile keṯüdā-yı ḫamsi

şitābān:

1. **şitābān:**
Diğer 64
Satır: **7**
Telaş içinde. II Çırpınarak.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdıġı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

şitā-yı hamsi:

1. **şitā-yı ḫamsi:**
   Kaside 1
   Mısra: **200**
   Kelime Tipi: -
   Kış zamanı yenen hamsi.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur şitā-yı ḫamsi

şīve:

1. **şīve-i:**-*i*
   Diğer 10
   Satır: **7**
   Tarz, tavır.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

2. **şīvesinde:**-*si, -n, -de*
   Diğer 10
   Satır: **17**
   Bir dilin bir bölge halkına, yabancı bir millete veya etnik gruba has söyleniş biçimi, konuşma tarzı, aksan.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḥticāc edilmeklige keṣretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

3. **şīvesiyle:**-*si, -y, -le*
   Diğer 105
   Satır: **9**
   Ağız özelliği, konuşma dili.

Ḫalīl Nihād Şīvesiyle
Geminiñ bandırası ḫāliṣ yerli gezīdur

şīve-kār:

1. **şīve-kāre:**-*e*
   Diğer 58
   Satır: **4**
   Cilveli, nazlı. II Hoşa giden sesler çıkaran.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

şöhret bulsa:

1. **şöhret bulsa:**-*sa*
   Gazel 1
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: -
   Herkesçe tanınıp bilinmek, şöhret kazanmak.

N'ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

şöhretini bozarmış:

1. **şöhretini bozarmış:**-*ar, -mış*
   Diğer 1
   Satır: **31**
   Kelime Tipi: -
   Önceden çok sevilen bir şeyin yerine başka bir şey geçmek.

Ḳadaʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

2. **şöhretini bozarmış:**-*ar, -mış*
   Diğer 56
   Satır: **3**
   Kelime Tipi: -
   Önceden çok sevilen bir şeyin yerine başka bir şey geçmek.

Ḳadāʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

söyle:

1. **şöyle:**
   Kaside 1
   Mısra: **79**
   Şöyle bir, gelişigüzel.

Alayını şöyle et temāşā
Aç dīde-i rūşenā-yı ḫamsi

2. **şöyle:**
   Kaside 1
   Mısra: **219**
   Şuna benzer, şunun gibi.

Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

3. **şöyle:**

Diğer 60

Satır: **20**

Şöylece, şu şekilde.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

4. **şöyle:**

Kaside 2

Mısra: **13**

Şöylece, şu şekilde.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

5. **şöyle:**

Muhammes 2

Mısra: **12**

Şu şekilde, şunları.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār
Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

<u>şöyle dursun:</u>

1. **şöyle dursun:**

Diğer 1

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Bir yana.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

2. **şöyle dursun:**

Kaside 1

Mısra: **33**

Kelime Tipi: -

Bahsedilen hususun gerçekleşemediğini, hatta daha basit, daha kolay olan bir durumun bile gerçekleşemeyeceğini anlatır, ... bir tarafa.

Envāʿ-ı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

<u>söyledir ki:</u>

1. **şöyledir ki:**

Diğer 10

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Bir düşünceyi açıklamak için söylenecek sözlerin başına gelen bağlaç.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige keşretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

<u>şu:</u>

1. **şu:**

Diğer 4

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

Bu cihetle mevżūʿmuz şu muḳaddimeden ṣoñra aṣlen aşaġıki
faṣılları almaḳdadır

2. **şu:**

Diğer 4

Satır: **13**

İşaret sıfatı.

edilmişdir bu baḥişleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫazlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eşerlerle bir ḳısım meşhūdāt

3. **şu:**

Diğer 4

Satır: **16**

İşaret sıfatı.

ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

4. **şu:**

Diğer 4

Satır: **20**

İşaret sıfatı.

ḳabīlinden ṣayılır.
Şu muḳaddime ḫamsi iştihāsını açacaḳ çerez nevʿinden bir şeyʾdir Necm-i ʿĀtī'de

5. **şu:**

Diğer 11

Satır: **22**

İşaret sıfatı.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

6. **şu:**
Diğer 14
Satır: **18**
İşaret sıfatı.
kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon
baḫṣinde şu maʿlūmātı verir

7. **şu:**
Diğer 14
Satır: **23**
İşaret sıfatı.
ḫamsi balığı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā
ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraṣa ey lefte
ḳarun aḫñı

8. **şu:**
Diğer 15
Satır: **5**
İşaret sıfatı.
bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da
söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

9. **şu:**
Diğer 16
Satır: **2**
İşaret sıfatı.
Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan
baḫṣederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

10. **şu:**
Diğer 18
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
Larus'a baḳılınca şu maʿlūmātıñ muḳayyed olduġu
görülür
Ḫamsi Anchois Enġraulis Engraulis cinsine mensūb

11. **şu:**
Diğer 19
Satır: **12**
İşaret sıfatı.
istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan
gümüş ve çamuḳa balıḳları

12. **şu:**
Diğer 28
Satır: **15**
İşaret sıfatı.
Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca baġlarını
çekip ṭoplar

13. **şu:**
Diğer 29
Satır: **12**
İşaret sıfatı.
ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ
2500
oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan aġımız
vaṣaṭī olaraḳ

14. **şu:**
Diğer 32
Satır: **17**
İşaret sıfatı.
bir gūne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder
şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

15. **şu:**
Diğer 35
Satır: **9**
İşaret sıfatı.
ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile
naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek
öylece bırakılır

16. **şu:**
Diğer 36
Satır: **4**
İşaret sıfatı.
cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

17. **şu:**

Diğer 41

Satır: **25**

İşaret sıfatı.

pek ehemmiyyetsizdir. Şu ḥālde geçdigi memleketde
avuç avuç ṣervet bıraḳan bu müşteḥā

18. **şu:**

Diğer 42

Satır: **23**

İşaret sıfatı.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası
düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

19. **şu:**

Diğer 48

Satır: **6**

İşaret sıfatı.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde
āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ
yuḳarıki taṣvīr ve

20. **şu:**

Diğer 53

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi
demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse
onuñ ṭaʿāmını veriyor

21. **şu:**

Diğer 68

Satır: **9**

İşaret sıfatı.

sepetini parasız ḫamsi doldurtmuşdur şu parçalar
ondandır
Ḫamsiler ḳurbān size

22. **şu:**

Diğer 69

Satır: **7**

İşaret sıfatı.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

23. **şu:**

Diğer 99

Satır: **15**

İşaret sıfatı.

ḳılçığından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İfṭārıñ yaḳın
olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

24. **şu:**

Diğer 100

Satır: **11**

İşaret sıfatı.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden
çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

25. **şu:**

Diğer 102

Satır: **2**

İşaret sıfatı.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

26. **şu:**

Diğer 102

Satır: **22**

İşaret sıfatı.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

27. **şu:**

Diğer 103

Satır: **5**

İşaret sıfatı.

olaraḳ şu fiḳraları yazıyor
Puvason Davril

28. **şu:**

Diğer 109

Satır: **1**

İşaret sıfatı.

Şu ḳızarmuş ḫamsiler
Keder alır ġamm siler

29. **şu:**

Diğer 109

Satır: **18**

İşaret sıfatı.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.
Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve
belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

30. **şu:**

Diğer 109

Satır: **21**

İşaret sıfatı.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi
görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ
16 numerosuna degişmem

31. **şu:**

Kaside 1

Mısra: **34**

İşaret sıfatı.

Envāʿı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

32. **şu:**

Kaside 1

Mısra: **62**

İşaret sıfatı.

Daġlardan alır cevāb-ı müjde
Ötdükçe şu zurna-yı ḫamsi

33. **şu:**

Kaside 1

Mısra: **81**

İşaret sıfatı.

Seyriyle dolar şu cevf-i miʿde
Lāzım degil iştirā-yı ḫamsi

34. **şu:**

Kaside 1

Mısra: **102**

İşaret sıfatı.

Geçmiş boyu sarġanayı seyret
Meydānda şu mostra-yı ḫamsi

35. **şu:**

Kaside 1

Mısra: **128**

İşaret sıfatı.

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḫamsi

36. **şu:**

Kaside 1

Mısra: **134**

İşaret sıfatı.

Envāʿı ṭaʿāmı ḫalṭ edermiş
Her işde şu ḳaynana-yı ḫamsi

37. **şu:**

Diğer 10

Satır: **12**

İşaret zamiri.

edilmekle geçilip lübb-i mesʾele-i lisān bir hall-i
ḳaṭʿīyye iḳtirān edememişdir.
Müttefaḳun ʿaleyh olan hemān şu ki kelime-i ḫamsi bir
kelime-i mürekkebedir. Mevżūʿ-ı īfādemiz

38. **şu:**

Diğer 12

Satır: **2**

İşaret zamiri.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der
Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥisde iki vech üzere ḥikāye-ḫān
olmuşdur biri şu ki

39. **şudur:**-*dur*

Diğer 17

Satır: **8**

İşaret zamiri.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur
ki şükürler olsun bir kenz-i

<u>şu ḥālde:</u>

1. **şu ḫālde:**

Diğer 43

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Öyleyse, bu durum karşısında, sonuç olarak denilebilir ki.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ
bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa
şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

2. **şu ḥālde:**
Diğer 45
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Öyleyse, bu durum karşısında, sonuç olarak denilebilir ki.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu
1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa
ṭutan 29360 ʿaded ve bir

3. **şu ḥālde:**
Diğer 47
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Öyleyse, bu durum karşısında, sonuç olarak denilebilir ki.
yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

4. **şu ḥālde:**
Diğer 60
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Öyleyse, bu durum karşısında, sonuç olarak denilebilir ki.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu
ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan
bir ṣalamura

<u>şuʿāʿ:</u>
1. **şuʿāʿı:**-*ı*
Diğer 28
Satır: **1**
Güneşten uzanan tel tel ışıklar.
şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü
zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ
edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

<u>şuʿarā:</u>
1. **şuʿarānıñ:**-*nıñ*
Diğer 104
Satır: **9**
Şairler.
beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi <u>s</u>āniyen Eski
şuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ
bulunması şāʿiriñ bu mesʾele

<u>şubat:</u>
1. **şubaṭda:**-*da*
Diğer 28
Satır: **21**
Yılın ikinci ayı.
şubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ
ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

2. **şubaṭdan:**-*dan*
Diğer 28
Satır: **20**
Yılın ikinci ayı.
maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün
müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan
ṣoñra oluyor çünkü

<u>şunu bunu:</u>
1. **şunu bunu:**
Diğer 103
Satır: **17**
Kelime Tipi: -
Çeşitli kimseleri.
Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu
aldatmanıñ <u>z</u>evḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir
balıḳ baḫ<u>s</u>i lazımsa

<u>şura:</u>
1. **şurada:**-*da*
Diğer 25
Satır: **22**
Anlatana veya söyleyene göre biraz uzakta olan yer, şu yer.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

2. **şurada:**-*da*

Diğer 25

Satır: **24**

Anlatana veya söyleyene göre biraz uzakta olan yer, şu yer.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl taşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek toplanmış insānlar şurada

3. **şuralarda:**-*lar, -da*

Diğer 26

Satır: **18**

Anlatana veya söyleyene göre biraz uzakta olan yer, şu yer.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aşıl ḫamsi toplucа şuralarda bulunacaḳ. Ötede

<u>şuraya buraya:</u>

1. **şuraya buraya:**

Diğer 47

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Birçok yere, rastgele, gelişigüzel yerlere.

buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

<u>şūre:</u>

1. **şūredir:**-*dir*

Muhammes 2

Mısra: **27**

Tuzlu.

Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

<u>şübhe edenler:</u>

1. **şübhe edenler:**-*en, -ler*

Diğer 45

Satır: **24**

Kelime Tipi: **Deyim**

Şüphe içinde bulunmak, şüphe duymak, tam olarak inanmamak.

demiş inanmazsañız ölçüñ baḳıñ ben de diyorum Bu iḥṣāʾī maʿlūmātıñ
ṣıḥḥatinden şübhe edenler ḫamsileri ṣayabilirler

<u>şübhe edilemez:</u>

1. **şübhe edilemez:**-*il, -e, -mez*

Diğer 17

Satır: **16**

Kelime Tipi: **Deyim**

Şüphe içinde bulunulmak, şüphe duyulmak, tam olarak inanılmamak.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

<u>şübhe yok:</u>

1. **şübhe yoḳ:**

Gazel 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Şüphesiz, kuşkusuz, kesinlikle.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var

2. **şübhe yoḳ:**

Gazel 6

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Şüphesiz, kuşkusuz, kesinlikle.

Ḳābil olmuş ḫamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūṣānı var

<u>şübhesiz:</u>

1. **şübhesiz:**

Diğer 33

Satır: **15**

Kuşkusuz, kesinlikle.

Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var
denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdıġı günler hele

2. **şübhesiz:**

Diğer 43

Satır: **12**

Kuşkusuz, kesinlikle.

Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ
bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥallolursa
şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

3. **şübhesizdir.:**-*dir*

Diğer 43

Satır: **17**

Bir şeye tam anlamıyla inanma, şüphe duymama durumu.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger
ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz
işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

şükr:

1. **şükrüñüñ:**-*ü, -üñ*

Kaside 2

Mısra: **24**

Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.

Ey mübārek ḫamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

şükrān:

1. **şükrān:**

Diğer 44

Satır: **3**

Nimeti verene karşı şükran, minnettarlık.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

2. **şükrānla:**-*la*

Diğer 100

Satır: **7**

İyilik bilme, gönül borcu, minnettarlık.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

3. **şükrānlarını:**-*lar, -ı, -nı*

Diğer 101

Satır: **12**

İyilik bilme, gönül borcu, minnettarlık.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

şükürler olsun:

1. **şükürler olsun:**

Diğer 17

Satır: **8**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Bir nimet karşısında minnettarlığı ifade etmek için kullanılır.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

T, Ṭ

tā:

1. **tā:**

Diğer 40

Satır: **12**

Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

Ḫamsi balığınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḫayvān
Norveç şularından tā Ḳaradeñiz'iñ şarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

2. **tā:**

Diğer 97

Satır: **18**

Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

3. **tā:**

Kaside 1

Mısra: **260**

Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

4. **tā:**

Muhammes 1

Mısra: **26**

Böylelikle, böylece.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

ṭaʿām:

1. **ṭaʿāmından:**-*ı, -n, -dan*

Diğer 11

Satır: **10**

Yemek, aş.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca
ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ
ḳap yaʿnī

2. **ṭaʿāmında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 15

Satır: **12**

Yemek, aş.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi
gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder
ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-haẓmdır ṭaʿāmında

3. **ṭaʿāma:**-*a*

Diğer 47

Satır: **6**

Yemek, aş.

Çünkü ceyyiddir mülāyimdir ġıdāsı ḫamsiniñ
Et ile sebze arasında bir ġıdā olan ḫamsi dāʾimī alınan
ṭaʿāma ḳarşı da

4. **ṭaʿāma:**-*a*

Muhammes 1

Mısra: **12**

Yemek, aş.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

5. **ṭaʿāmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 1

Mısra: **3**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

6. **ṭaʿāmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 15

Satır: **15**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur
ammā pilaki derler

7. **ṭaʿāmın:**-*ın*

Diğer 52

Satır: **17**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

8. **ṭaʿāmını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 52

Satır: **16**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

iḫtilāf edilmişdir
On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar

9. **ṭaʿāmı:**-*ı*

Kaside 1

Mısra: **33**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

Envāʿı ṭaʿāmı şöyle dursun
Kāfīydi şu bazlama-yı ḫamsi

10. **ṭaʿāmı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **2**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

11. **ṭaʿāmı:**-*ı*

Muhammes 2

Mısra: **46**

Yemek, aş. II Hamsi balığı kullanılarak hazırlanan yemek.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

12. **ṭaʿāma:**-*a*

Kaside 1

Mısra: **119**

Herhangi bir yiyecek.

Bir hafta ṭaʿāma yer bırakmaz
Oldukça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

ṭaʿāmını veriyor:

1. **ṭaʿāmını veriyor:**-*i, -yor*

Diğer 53

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bir yemeğin tadını vermek.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

ṭaʿāmiyāt:

1. **ṭaʿāmiyātına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 52

Satır: **6**

Yemek hazırlama ilmi. II Sofra.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

ṭaʿāmmiyāt:

1. **ṭaʿāmmiyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **9**

Yemek hazırlama ilmi. II Sofra.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḫayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

taʿammüm etmişdir:

1. **taʿammüm etmişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 39

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Yaygınlaşmak, benzerlerinden daha çok kullanılmak.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḫayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

taʿarruż:

1. **taʿarrużuna:**-*u, -n, -a*

Diğer 8

Satır: **24**

Saldırı, hücum.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḥisli bir ḫayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bırakır

2. **taʿarruża:**-*a*

Diğer 23

Satır: **1**

Saldırı, hücum.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

3. **taʿarrużdan:**-*dan*

Diğer 101

Satır: **7**

Saldırı. II Zararlı beslenme.

taʿarrużdan maṣūn ṣaydığı miʿdesine indirivermişdir Ḳumru

taʿayyün eden:

1. **taʿayyün eden:**-*en*

Diğer 34

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Belli olmak, belirlenmiş olmak.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

ṭabʿ:

1. **ṭabʿı:**-*ı*

Diğer 15

Satır: **27**

Basım tarihi.

Cihān-nümā İstanbul ṭabʿı 1145 ṣ 431.

2. **ṭabʿ:**

Diğer 45

Satır: **25**

Basım tarihi.

Türkiye Nüfūsu İstatistiḳ Müdīriyyet-i ʿUmūmiyyesi. Ṭabʿ 1928 ṣ 33

3. **ṭabʿımdır:**-*ım, -dır*

Kaside 1

Mısra: **235**

Huy, yaratılış.

Ṭabʿımdır olan bu nüktelerle
Bir şāʿir-i ḫoş-nevā-yı ḫamsi

4. **ṭabʿıma:**-*ım, -a*

Muhammes 1

Mısra: **1**

İç, gönül.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

5. **ṭabʿa:**-*a*

Muhammes 1

Mısra: **36**

Bir şeyin etkisinde kalan insan.

Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek lezzet verir

ṭabaġ:

1. **ṭabaġa:**-*a*

Diğer 55

Satır: **18**

Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

2. **ṭabaġa:**-*a*

Diğer 59

Satır: **3**

Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

3. **ṭabaġa:**-*a*

Diğer 113

Satır: **4**

İçinde yemek dolu olan kap.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

ṭabaka:

1. **ṭabaḳaları:**-*lar, -ı*

Diğer 22

Satır: **14**

Bir yüzeyin üzerindeki düzgün olarak yayılmış kısım, böyle kısımlardan her biri, kat, katman.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

2. **ṭabaḳaları:**-*lar, -ı*

Diğer 23

Satır: **19**

Bir yüzeyin üzerindeki düzgün olarak yayılmış kısım, böyle kısımlardan her biri, kat, katman.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feşafeş-i mevcātdan
başḳa reşḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neşʾeli seslerimiz bozuyor.

tabakda kalan görünmez:

1. **ṭabaḳda ḳalan görünmez:**

Diğer 1

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Tabakta ne var ne yoksa hepsini yemek.

Ḳadaʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

2. **ṭabaḳda ḳalan görünmez:**-*mez*

Diğer 56

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Yiyecek için çok sevildiğinden dolayı tabakta bırakmamak, tabakta ne var ne yoksa hepsini yemek.

Ḳadāʾifiñ şöhretini bozarmış
Ṭabaḳda görünmez ḳalan mübārek

tābende:

1. **tābende:**

Kaside 1

Mısra: **90**

Parlayan, parlak.

Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi
Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

2. **tābende:**

Kaside 1

Mısra: **207**

Parlayan, parlak.

Tābende liḳā liḳā-yı cānān
Raḳṣında edā edā-yı ḫamsi

tabh:

1. **ṭabḫı:**-*ı*

Diğer 53

Satır: **21**

Pişirme, pişirilme şekli.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine şoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

2. **ṭabḫınıñ:**-*ı, -nıñ*

Muhammes 1

Mısra: **25**

Pişirme, pişirilme şekli.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

tābh edilip:

1. **ṭābḫ edilip:**-*il, -ip*

Diğer 11

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Pişirmek.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup şovumasına meydān

ṭabh etse:

1. **ṭabḫ etse:**-*se*

Gazel 2

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Pişirmek.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

ṭabhiyyāt:

1. **ṭabḫiyyāt:**

Diğer 4

Satır: **9**

Pişirme ilmi. II Mutfak.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **ṭabḫiyyāt:**

Diğer 52

Satır: **5**

Pişirme ilmi. II Mutfak.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan şoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmiyyātda ḫamsi:

1. **ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmiyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

"Pişirme ve Sofra İlminde Hamsi". Hamsiname eserinin dokuzuncu başlığı.

Ġıdāʾiyyāt Ṣıḥḥiyyāt Ekliyyāt ve Devāʾiyyāt Ḫamsi Ṭabḫiyyāt ve Ṭaʿāmiyyātda Ḫamsi

ṭābʿ-ı kerem-fermāsını:

1. **ṭābʿ-ı kerem-fermāsını:**-*sı, -n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Cömertliği buyuran karakter.

Maẓhar-ı taḥsīn eder elbette İḥsān Beg beni
Ben degil herkes bilir ṭābʿ-ı kerem-fermāsını

<u>tābiʿ olur:</u>

1. **tābiʿ olur:**-*ur*

Diğer 16

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Bir şey veya kimseye uymak, onun şartlarına göre hareket etmek.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri
pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma
tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

<u>ṭabīʿat:</u>

1. **ṭabīʿatıñ:**-*ıñ*

Diğer 22

Satır: **4**

Dış dünyanın dağlar, denizler, kırlar vb. daha çok güzelliğiyle insana hitap eden tarafı.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfıñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası
ḫamsi aġı aġıñ

<u>ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ:</u>

1. **ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ:**-*niñ*

Diğer 99

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Zevk sahipleri.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ zevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

<u>ṭabīʿatıñ eliyle:</u>

1. **ṭabīʿatıñ eliyle:**-*y, -le*

Diğer 37

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Doğanın gücü, kudreti. II Doğa olayları.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

<u>ṭābīʿī:</u>

1. **ṭābīʿī:**

Diğer 4

Satır: **3**

Doğal.

ṭābīʿī servetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḫsedilebilir baḫsimiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ
ʿilmī yolları da bırakılmamışdır.

2. **ṭabīʿī:**

Diğer 37

Satır: **20**

Normal düzene, akla ve mantığa uygun olan.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden şoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

3. **ṭabīʿīdir:**-*dir*

Diğer 98

Satır: **2**

Normal düzene, akla ve mantığa uygun olan.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
şulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

4. **ṭabīʿīdir.:**-*dir*

Diğer 48

Satır: **6**

Normal.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḫayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

5. **ṭabīʿī:**

Diğer 63

Satır: **11**

Normal.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

<u>ṭabīʿī olaraḳ:</u>

1. **ṭabīʿī olaraḳ:**

Diğer 114

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Elbette, doğal olarak.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭoprak işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

<u>ṭabīʿiyye:</u>

1. **ṭabīʿiyyesinden:**-*si, -n, -den*

Diğer 16

Satır: **4**

Tabiatla ilgili, tabiatta olan, tabiatta bulunan, doğal.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḥamsi gibileri bu deñiziñ
ḥazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balıġı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

<u>taʿbīr:</u>

1. **taʿbīrine:**-*i, -n, -e*

Diğer 41

Satır: **1**

İfade, anlatım.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

<u>ṭabl:</u>

1. **ṭabl:**

Muhammes 2

Mısra: **40**

Davul.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḥamsiniñ

2. **ṭabl:**

Muhammes 3

Mısra: **23**

Davul.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

<u>taʿdād olundukça:</u>

1. **taʿdād olunduḳça:**-*duḳça*

Muhammes 3

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Sayılmak.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḥamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

<u>taʿdād ü ḥisāb olundu:</u>

1. **taʿdād ü ḥisāb olundu:**-*du*

Muhammes 1

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Sayılmak ve hesap olunmak.

Ḥamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

<u>tadı çıkarmış:</u>

1. **ṭadı çıḳarmış:**-*ar, -mış*

Diğer 1

Mısra: **50**

Kelime Tipi: -

Zevk vermek.

Yedinciniñ ḥamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

2. **ṭadı çıḳarmış:**-*ar, -mış*

Diğer 59

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Zevk vermek.

Yedincisi ḥamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

<u>tafṣīl:</u>

1. **tafṣīli:**-*i*

Diğer 3

Satır: **14**

Uzun uzadıya anlatma, bir şeyi ayrıntılarıyla açıklama.
ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balıġı

2. **tafṣīle:**-*e*
Diğer 10
Satır: **13**
Etrafıyla, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tafṣīle müteḫammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i s̱elās̱e ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

tafṣīlāt:

1. **tafṣīlātı:**-*ı*
Diğer 10
Satır: **8**
Etraflı olarak bildirmeler, uzun uzadıya anlatmalar, açıklamalar.
ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı mez̲kūr olan īcāz-ı ḫaz̲if

2. **tafṣīlātı:**-*ı*
Diğer 16
Satır: **2**
Etraflı olarak bildirmeler, uzun uzadıya anlatmalar, açıklamalar.
Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥs̱ederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

3. **tafṣīlātıñ:**-*ıñ*
Diğer 53
Satır: **7**
Etraflı olarak bildirmeler, uzun uzadıya anlatmalar, açıklamalar.
Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

taġ:

1. **ṭaġlar:**-*lar*
Diğer 107
Satır: **20**
Dağ. II Çok yüksek.
ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

taġaddīs:

1. **taġaddīsine:**-*i, -n, -e*
Diğer 17
Satır: **6**
Beslenme. II Gelişme.
iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḫālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā muẓirr olduġu aṣḥāb-ı

taġlīten:

1. **taġlīṭen:**
Diğer 12
Satır: **9**
Yanılmayla.
küpü büyük küp demek olduġu ḫālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen fetḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi z̧āten otuzu gösterdiginden

taġyīr:

1. **taġyīr:**
Diğer 14
Satır: **6**
Değiştirme, başka şekle sokma.
Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

taḫallül etmek:

1. **taḫallül etmek:**-*mek*
Diğer 37
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Gübre için, toprakta çözülmek, çürümek.

Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

taḥammülsüz:

1. **taḥammülsüzdür.:**-*dür*

Diğer 99

Satır: **16**

Dayanılmaz, tahammül edilmez.

ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu ṣu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥṣetmek biraz taḥammülsüzdür.

tahdīs-i niʿmet:

1. **taḥdīṣ-i niʿmet:**

Diğer 13

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Nimete şükretme, memnuniyetini dile getirme.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīṣ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

tahkīkāt:

1. **taḥḳīkātdir.:**-*dir*

Diğer 4

Satır: **15**

Araştırma.

ve ehlinden yapılan taḥḳīkātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

tahmīn ederek:

1. **taḫmīn ederek:**-*erek*

Diğer 30

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Yaklaşık olarak değerlendirmek, kestirmek.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini
taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

2. **taḫmīn ederek:**-*erek*

Diğer 33

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Yaklaşık olarak değerlendirmek, kestirmek.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

tahmīnen:

1. **taḫmīnen:**

Diğer 38

Satır: **3**

Yaklaşık olarak, aşağı yukarı, takriben.

altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

tahmīs:

1. **taḫmīsden:**-*den*

Diğer 50

Satır: **20**

Divan edebiyatında bir gazeli, her beytinden önce birinci mısralarının kafiyelerine uygun üçer mısra eklemek suretiyle beşer mısralık kıtalardan meydana gelmiş bir manzume haline getirme, beşleme.

ḫayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḫī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

2. **taḫmīsi:**-*i*

Diğer 69

Satır: **1**

Divan edebiyatında bir gazeli, her beytinden önce birinci mısralarının kafiyelerine uygun üçer mısra eklemek suretiyle beşer mısralık kıtalardan meydana gelmiş bir manzume haline getirme, beşleme.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine ṣāʿirlerden

taḫnīṭ:

1. **taḫnīṭ-i:**-*i*

Diğer 4

Satır: **9**

Bir naaşı muhafaza için fenni usul üzere ecza ile doldurma, hayvan cesedini kurutma, mumya yapma.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

2. **taḥnīṭ:**

Diğer 62

Satır: **1**

Bir naaşı muhafaza için fenni usul üzere ecza ile doldurma, hayvan cesedini kurutma, mumya yapma.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣüretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

taḥnīṭ edilebilir:

1. **taḥnīṭ edilebilir:***-e, -bil, -ir*

Diğer 63

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir naaş muhafaza için fenni usul üzere ecza ile doldurulmak, hayvan cesedi kurutulmak, mumya yapılmak.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥamsi:

1. **taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

"Hayvanları Mumyalama İlminde Hamsi".

Hamsiname eserinin onuncu başlığı.

Taḥnīṭ-i Ḥayvānātda Ḫamsi
Mūsīḳiyyāt ve Raḳṣiyyātda Ḫamsi

taḥṣīl cörmemişsun:

1. **taḥṣīl cörmemişsun:***-me, -miş, -sun*

Diğer 115

Satır: **1**

Kelime Tipi: **Deyim**

Tahsil görmek, eğitim almak.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

taḥṣīṣen:

1. **taḫṣīṣen:**

Diğer 60

Satır: **7**

Özellikle, bilhassa.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

taḥta:

1. **taḫtalarla:***-lar, -la*

Diğer 30

Satır: **7**

Çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş ağaç parçası.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḫtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

2. **taḫta:**

Diğer 60

Satır: **4**

Çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş ağaç parçası.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

3. **taḫta:**

Diğer 63

Satır: **7**

Çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş ağaç parçası.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

taḫta çivi:

1. **taḫta çivi:**

Diğer 63

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Ağaç çivi, demir çivi kullanılmayacak yerlerde kullanılan, çivi biçimi verilmiş ağaç parçası.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

2. **taḫta çivi:**

Diğer 63

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Ağaç çivi, demir çivi kullanılmayacak yerlerde kullanılan, çivi biçimi verilmiş ağaç parçası.

bunları ṣunʿī ṣūretde boyatmaḳ lāzımdır.
Bu işleri müteʿāḳib ḳanadları eṭrāfındaki muḳavvā ile aġzındaki taḫta çivi

taḫta ḳuṭuya:

1. **taḫta ḳuṭuya:**-*y*, -*a*

Diğer 34

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Ağaçtan yapılmış, içine para konulan ve kasa özelliği taşıyan kutu.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẕāret eder.

ṭā-ḫū:

1. **ṭā-ḫū:**

Diğer 108

Satır: **1**

Yahu.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣası ṣordi İḥsān

ṭāʾife:

1. **ṭāʾife:**

Diğer 20

Satır: **14**

Bir kayıkta bulunan balıkçılar.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

2. **ṭāʾifeler:**-*ler*

Diğer 20

Satır: **16**

Bir kayıkta bulunan balıkçılar.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

3. **ṭāʾife:**

Diğer 107

Satır: **8**

Gemide türlü işlerde çalıştırılan sefer işçisi.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

ṭaḳ:

1. **ṭaḳılan:**-*ıl*, -*an*

Diğer 19

Satır: **26**

Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

2. **ṭaḳmaġa:**-*ma*, -*ġ*, -*a*

Diğer 19

Satır: **21**

Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾẕūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadıġı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

3. **ṭaḳar:**-*ar*

Diğer 105

Satır: **17**

Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek.
Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

4. **ṭaḳ:**
Gazel 3
Mısra: **9**
Kendi üzerine yerleştirmek, takınmak, kuşanmak.
Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

taka:

1. **ṭaḳaya:**-*y, -a*
Diğer 105
Satır: **14**
Doğu Karadeniz bölgesine özgü yelkenli bir tür kıyı teknesi.
Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

2. **ṭaḳa:**
Diğer 106
Satır: **18**
Doğu Karadeniz bölgesine özgü yelkenli bir tür kıyı teknesi.
bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ileʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

3. **ṭaḳa:**
Diğer 107
Satır: **21**
Doğu Karadeniz bölgesine özgü yelkenli bir tür kıyı teknesi.
Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu şıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

4. **taḳasiyla:**-*si, -y, -la*
Diğer 111
Satır: **6**
Doğu Karadeniz bölgesine özgü yelkenli bir tür kıyı teknesi.
bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

taḳallübat:

1. **taḳallübatıñ:**-*ıñ*
Diğer 10
Satır: **20**
Değişmeler.
lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

taḳarrüb etdikleri:

1. **taḳarrüb etdikleri:**-*dik, -leri*
Diğer 20
Satır: **25**
Kelime Tipi: -
Yaklaşmak.
Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḥi ṣayd ediliyormuş.

takdīrde:

1. **taḳdīrde:**
Diğer 19
Satır: **16**
-dığı zaman.
kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

taʿḳīb:

1. **taʿḳīb:**
Diğer 23
Satır: **1**
Yakalamak için bir şeyin arkasından gitme, arkasına düşme, izleme.
ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

taʿḳīb eder:

1. **taʿḳīb eder:**-*er*

Diğer 18

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Belli bir yöne doğru gitmek.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

taʿkīb ederken:

1. **taʿḳīb ederken:**-*er, -ken*

Kaside 2

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Birinin veya bir şeyin arkasından gitmek.

Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını
Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müstesnāsını

ṭakıl:

1. **ṭaḳılırlar.:**-*ır, -lar*

Diğer 20

Satır: **18**

Bir yere ilişip kalmak.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḫāmil

2. **ṭaḳılaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 63

Satır: **12**

Konmak, geçirilmek, yerleştirilmek.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḫayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

ṭakım:

1. **ṭaḳımı:**-*ı*

Diğer 16

Satır: **23**

Topluluk, kesim.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

takrīben:

1. **taḳrīben:**

Diğer 5

Satır: **20**

Aşağı yukarı, yaklaşık olarak.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **taḳrīben:**

Diğer 29

Satır: **8**

Aşağı yukarı, yaklaşık olarak.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

3. **taḳrīben:**

Diğer 38

Satır: **2**

Aşağı yukarı, yaklaşık olarak.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

4. **taḳrīben:**

Diğer 38

Satır: **21**

Aşağı yukarı, yaklaşık olarak.

gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

5. **taḳrīben:**

Diğer 60

Satır: **16**

Aşağı yukarı, yaklaşık olarak.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

6. **taḳrīben:**

Diğer 68

Satır: **23**

Aşağı yukarı, yaklaşık olarak.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḥamsiniñ
aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi
vefātını müteʿāḳib 1301

ṭālib olur:

1. **ṭālib olur:**-*ur*

Diğer 13

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

İstemek, istediğini bildirmek.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib
olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı
vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

taʿlīḳ edildigi:

1. **taʿlīḳ edildigi:**-*dig, -i*

Diğer 19

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Asmak.

kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup
bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emṣāli aġlara ḥamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi
taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

ṭāliʿsiz:

1. **ṭāliʿsizmişsiñiz:**-*miş, -siñiz*

Diğer 33

Satır: **13**

Bahtsız, talihsiz., kısmetsiz.

ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ
içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḥamsisi medfūn ise

talṭīf:

1. **talṭīf:**

Kaside 1

Mısra: **19**

Gönül alma, gönlü hoş etme.

Bīgāneye dürlü dürlü talṭīf
Bī-çāreye hep eẕā-yı ḥamsi

tam:

1. **tam:**

Diğer 8

Satır: **13**

Zaman ve yer bildiren kelimelerle anlamı kesinleştirir ve güçlendirir.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad
ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ
ḳanadı ise ince

2. **tam:**

Diğer 63

Satır: **1**

Zaman ve yer bildiren kelimelerle anlamı kesinleştirir ve güçlendirir.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına
gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir
öbür ucu da

3. **tam:**

Kaside 1

Mısra: **67**

Zaman ve yer bildiren kelimelerle anlamı kesinleştirir ve güçlendirir.

Maḥṣūlünü tam deminde dökmüş
Sāḥillere fabriḳa-yı ḥamsi

4. **tam:**

Diğer 12

Satır: **7**

Eksiksiz.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre
yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḥam lafẓı esāsen żamm-ı ḥa ile ḥum
yaʿnī Fārisīde ṣarāb

5. **tam:**

Diğer 108

Satır: **21**

Daha önce veya daha sonra değil bahsedilen işin oluşu sırasında, anında.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla
başlanmış ve tam sofraya ḥamsi

ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg
ṭarafından irticālen ātīdeki

ṭaʿm:

1. **ṭaʿmından:**-*ı, -n, -dan*
    Diğer 7
    Satır: **16**
    Tat, lezzet.

Ḫamsiniñ bāşıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ
ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

2. **ṭaʿmına:**-*ı, -n, -a*
    Diğer 56
    Satır: **10**
    Tat, lezzet.

Bu ḫāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

3. **ṭaʿm:**
    Muhammes 2
    Mısra: **31**
    Tat, lezzet.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

4. **ṭaʿmı:**-*ı*
    Muhammes 2
    Mısra: **27**
    Tat, lezzet.

Ṣūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

5. **ṭaʿm-ı:**-*ı*
    Muhammes 3
    Mısra: **15**
    Tat, lezzet.

Başḳadır ammā ki ṭaʿm-ı cān-rübāsı ḫamsiniñ
Biñlere bāliġ olur taʿdād olunduḳça semek

6. **ṭaʿmında:**-*ı, -n, -da*
    Muhammes 2
    Mısra: **21**
    Yemek, aş.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

ṭaʿm u lezzeti:

1. **ṭaʿm u leẕẕeti:**-*i*
    Muhammes 3
    Mısra: **14**
    Kelime Tipi: -
    Tat ve lezzet.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u leẕẕeti

tamām oldu:

1. **tamām oldu:**-*du*
    Diğer 1
    Mısra: **81**
    Kelime Tipi: -
    Sona ermek, tamamlanmak.

İşte tamām oldu ḫamsi ṭaʿāmı
Yiyenler beglere vermez selāmı

tamāmen:

1. **tamāmen:**
    Diğer 27
    Satır: **19**
    Tam olarak, bütünüyle.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

2. **tamāmen:**
    Diğer 29
    Satır: **9**
    Tam olarak, bütünüyle.

olaraḳ naḳledilir eger ıġrıb aġımız tamāmen dolmuşsa bunu boşaltmaḳ için
bize belki on beş ḳayıḳ lāzımdır. Her ḳayıġıñ ikiden üç biñ oḳḳa

3. **tamāmen:**
    Diğer 29
    Satır: **13**
    Tam olarak, bütünüyle.

37500 oḳḳa ḫamsi istīʿābındadır faḳaṭ bir ıġrıb aġı tamāmen dolmaz balıḳ pek

çoḳ olup da bunuñ dolduġu farż olunsa ḥamsi belki daha aġıñ içinde iken

tamāmla:

1. **tamāmlayaraḳ:**-*y, -araḳ*

Diğer 26

Satır: **23**

Tam ve eksiksiz duruma getirmek.

aġı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına dönüyoruz

taʿmīr:

1. **taʿmīri:**-*i*

Diğer 31

Satır: **1**

Matiz yapmak, ağın yırtıklarını onarmak.

Ḥamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḥalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri fanya ḥamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

tāne:

1. **tāne:**

Diğer 110

Satır: **10**

Herhangi bir sayıda olan şey, adet.

ne ḳadardur onuñ cibi bir şeher. Ṣalt bilesun funduḳ ilan paḳur nedur bilmeyirler. Ḥamsi da netur oni da bilmeyirler. Geçen baḳdum bi tāne loḳanṭaya

tanen peydā edip:

1. **tanen peydā edip:**-*ip*

Diğer 14

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Fena kokmak, tiksindirici bir kokusu olmak, çürümek.

ġayri ḥurde māhīniñ faẓalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż‘ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

ṭanīn:

1. **ṭanīn:**

Diğer 64

Satır: **4**

Tınlama, çınlama.

Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

ṭanınmış:

1. **ṭanınmış:**

Diğer 103

Satır: **1**

Ünlü.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir şāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

tanẓīm edilen:

1. **tanẓīm edilen:**-*en*

Diğer 69

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Kaleme alınmak, yazılmak.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

ṭār:

1. **ṭār:**

Diğer 12

Satır: **5**

Saç teli.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḥamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

tara:

1. **ṭararlar.:**-*r, -lar*

Diğer 48

Satır: **20**

Bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek.

İri ḥamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur

yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ içün başlarını ṭararlar.

ṭara çıḳarır:

1. **ṭara çıḳarır:**-*ır*

Diğer 33

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Darasını almak, içinde bir şey ölçülecek olan kabı boş olarak tartıp ağırlığını belirlemek.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

ṭaraf:

1. **ṭarafına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 8

Satır: **12**

Yön, yan, doğrultu.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

2. **ṭarafa:**-*a*

Diğer 20

Satır: **12**

Yön, yan, doğrultu.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

3. **ṭaraflarca:**-*lar, -ca*

Diğer 16

Satır: **21**

Yöre, yer, bölge.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

4. **ṭarafları:**-*lar, -ı*

Diğer 24

Satır: **21**

Yöre, yer, bölge.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

5. **ṭarafda:**-*da*

Diğer 43

Satır: **27**

Yöre, yer, bölge.

cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

6. **ṭarafına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 43

Satır: **10**

Yöre, yer, bölge.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

7. **ṭaraflarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 48

Satır: **13**

Yöre, yer, bölge.

Meselā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

8. **ṭarafında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 6

Satır: **26**

Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri.

gūyā Ruslar Azaḳ Deñizi'ne Kerç Boġazı'na ġāyet geñiş bir aġ germişler bundan ancaḳ
inceleri geçebilerek Ḳaradeñiz'e çıḳıyor. İrileri aġıñ iç ṭarafında ḳalıyormuş. Bu söz

9. **ṭarafa:**-*a*

Diğer 17

Satır: **21**

Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

10. **ṭarafda:**-*da*

Diğer 35

Satır: **21**

Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

11. **ṭarafına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 35

Satır: **20**

Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

12. **ṭarafında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 18

Satır: **1**

Deniz.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılıġı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

13. **ṭarafa:**-*a*

Diğer 32

Satır: **10**

Köy.

Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

14. **ṭarafı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **21**

Bir şeyin belli bir kısmı.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
şoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek şofrasına

15. **ṭarafını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 55

Satır: **19**

Bir şeyin belli bir kısmı.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

16. **ṭarafına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 62

Satır: **15**

Yer, yan.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

17. **ṭarafumdan:**-*um, -dan*

Diğer 111

Satır: **8**

İyelik ve diğer çekim ekleriyle kullanıldığında bahsedilen kimse veya varlığı belirtir.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

ṭarafından:

1. **ṭarafından:**

Diğer 19

Satır: **10**

-ınca.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

2. **ṭarafından:**

Diğer 20

Satır: **16**

-ınca.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

3. **ṭarafından:**

Diğer 30

Satır: **7**

-ınca.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

4. **ṭarafından:**

Diğer 34

Satır: **19**

-ınca.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

5. **ṭarafından:**

Diğer 37

Mısra: **12**

-ınca.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

6. **ṭarafından:**

Diğer 41

Satır: **7**

-ınca.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

7. **ṭarafından:**

Diğer 42

Satır: **5**

-ınca.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

8. **ṭarafından:**

Diğer 67

Satır: **10**

-ınca.

cidd ü mizāḥ lisānı veʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

9. **ṭarafından:**

Diğer 68

Satır: **22**

-ınca.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

10. **ṭarafından:**

Diğer 104

Satır: **14**

-ınca.

Żiyāfet
Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber

11. **ṭarafından:**

Diğer 108

Satır: **22**

-ınca.

Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

12. **ṭarafından:**

Diğer 109

Satır: **9**

-ınca.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış baʿdehu yemek maṣasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOs̱mān Kahya süte parmaḳlarını batırıp

13. **ṭarafından:**

Diğer 109

Satır: **11**

-ınca.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

14. **ṭarafından:**

Diğer 109

Satır: **18**

-ınca.

Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı.

Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda

Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳıṣa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

15. **ṭarafından:**

Diğer 110

Satır: **2**

-ınca.

bunuñ üzerine ḥāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki

ince sāz ṭarafından

ṭarak:

1. **ṭaraḳ:**

Diğer 46

Satır: **3**

Saç, sakal ve tüylü şeylerin kıllarını birbirinden ayırmaya ve karışıklığını gidermeye yarayan, kadınların süs olarak veya saçlarını tutturmak için de kullandıkları dişli alet.

ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye

bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

ṭarḥāna-yı ḫamsi:

1. **ṭarḫāna-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Hamsi katılarak yapılan tarhana çorbası.

Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez

Bir çorbā yā ṭarḫāna-yı ḫamsi

ṭarḥ-ı ġazel et:

1. **ṭarḥ-ı ġazel et:**

Kaside 1

Mısra: **188**

Kelime Tipi: -

Gazel tertip etmek, yazmak.

Ey ḫāme-i ḫoş-nevā devām et

Ṭarḥ-ı ġazel et berāy-ı ḫamsi

taʿrīf:

1. **taʿrīf-i:**-*i*

Diğer 19

Satır: **4**

Bir şeyi, özelliklerini belirterek tanıtma, tanımlama.

Ḫamsi ḥaḳḳında Balıḳ ve Balıḳçılıḳ isimli eserin müstefīd olduġum mündericātını da

taʿrīf-i eşkālinden bāḥis satırlardan ṣarf-ı naẓarla aşağıya alaraḳ bu baḥsi bitiriyorum

taʿrīfe gelmez:

1. **taʿrīfe gelmez:**-*mez*

Gazel 4

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Tarif edilemez, anlatılamaz.

ʿĀşıḳın ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var

Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

taʿrīfi üzere:

1. **taʿrīfi üzere:**

Diğer 54

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Anlamına göre, anlaşıldığı gibi.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.

Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

tārīh:

1. **tārīḫi:**-*i*

Diğer 4

Satır: **2**

Geçmiş, uzun bir hikayesi olmak.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru

degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

2. **tārīḫinde:**-*i*, -*n*, -*de*

Diğer 32

Satır: **12**

Yıl, sene.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

3. **tārīḫlerinde:**-*ler, -i, -n, -de*
Diğer 68
Satır: **23**
Yıl, sene.
taḳrîben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ
aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḫseder Zîver Efendi'niñ manẓūmesi
vefātını müteʿāḳib 1301

4. **tārīḫlerde:**-*ler, -de*
Diğer 69
Satır: **5**
Zaman.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

tārīḫçe:

1. **tārīḫçesi:**-*si*
Diğer 4
Satır: **2**
Kısa tarih.
Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḫse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

2. **tārīḫçe:**
Diğer 67
Satır: **3**
Özet.
Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

tārīhī:

1. **tārīḫī:**
Diğer 24
Satır: **18**
Tarihe geçmiş.
Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

2. **tārīḫī:**
Diğer 25
Satır: **3**
Tarihsel.
muḫāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī şaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

tarīk:

1. **ṭarīḳle:**-*le*
Diğer 13
Satır: **7**
Vasıta, vesile, sebep.
bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīs-i niʿmet ḫiṭābıdır.

tarla:

1. **tarla:**
Diğer 38
Satır: **11**
Sebze tarlası.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

2. **tarlalarda:**-*lar, -da*
Diğer 38
Satır: **16**
Tütün tarlası.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

3. **tarlalara:**-*lar, -a*
Diğer 3
Satır: **20**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de
mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

4. **tarlalara:**-*lar, -a*

Diğer 17

Satır: **3**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

5. **tarlalarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 17

Satır: **2**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra
bu balıġıñ lezẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını
gübrelemege yarar

6. **tarlada:**-*da*

Diğer 34

Satır: **22**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna
ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ
ḳarışdırır ki bu ḥālde de

7. **tarlalarda:**-*lar, -da*

Diğer 34

Satır: **18**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da
küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı
ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

8. **tarlama:**-*m, -a*

Diğer 34

Satır: **17**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da
küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı
ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

9. **tarlası:**-*sı*

Diğer 34

Satır: **9**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca
ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli
beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

10. **tarlaya:**-*y, -a*

Diğer 34

Satır: **11**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen
ṣuyunuñ ziyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ
fiçılarıyla yapılması münāsibdir.

11. **tarlaya:**-*y, -a*

Diğer 34

Satır: **15**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ
edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi
marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

12. **tarlada:**-*da*

Diğer 35

Satır: **4**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi
miḳdārı ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādiṯesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

13. **tarlada:**-*da*

Diğer 35

Satır: **10**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile
naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek
öylece bırakılır

14. **tarlada:**-*da*

Diğer 35

Satır: **19**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

15. **tarlanıñ:**-*nıñ*

Diğer 35

Satır: **20**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

16. **tarlaya:**-*y*, -*a*

Diğer 35

Satır: **1**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

17. **tarlaya:**-*y*, -*a*

Diğer 35

Satır: **2**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

18. **tarlaya:**-*y*, -*a*

Diğer 35

Satır: **9**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

19. **tarlaya:**-*y*, -*a*

Diğer 35

Satır: **19**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

20. **tarla:**

Diğer 36

Satır: **19**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Baʿżen bir tarla pek çoḳ ḫamsiyle kāmilen örtülmüş olur o ḳadar ki dışarıdan
gelen adam gördügü şeyʾe maʿnā veremeyerek ḥayret eder ḥattā bu ḥāli bilen bir

21. **tarladaki:**-*da*, -*ki*

Diğer 36

Satır: **5**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

22. **tarlalara:**-*lar*, -*a*

Diğer 36

Satır: **2**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

23. **tarlanıñ:**-*nıñ*

Diğer 36

Satır: **10**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

24. **tarlanıñ:**-*nıñ*

Diğer 36

Satır: **17**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

25. **tarlaya:**-*y*, -*a*
Diğer 36
Satır: **4**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
cinsden olduḳlarını anladıḳları gibi
Ḫamsiniñ tarlaya atılması şu ṣūretledir

26. **tarlaya:**-*y*, -*a*
Diğer 36
Satır: **6**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

27. **tarlaya:**-*y*, -*a*
Diğer 36
Satır: **8**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

28. **tarlaya:**-*y*, -*a*
Diğer 36
Satır: **13**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

29. **tarlaya:**-*y*, -*a*
Diğer 36
Satır: **15**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

30. **tarlalarda:**-*lar*, -*da*
Diğer 37
Satır: **14**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

31. **tarlalarda:**-*lar*, -*da*
Diğer 37
Satır: **21**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

32. **tarlalarda:**-*lar*, -*da*
Diğer 37
Satır: **14**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

33. **tarlalarda:**-*lar*, -*da*
Diğer 37
Satır: **21**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

34. **tarlalarımıza:**-*lar*, -*ımız*, -*a*
Diğer 37
Satır: **3**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatıñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

35. **tarlaya:**-*y*, -*a*
Diğer 37
Satır: **5**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz.
Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faźla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

36. **tarla:**

Diğer 38

Satır: **1**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

37. **tarla:**

Diğer 38

Satır: **7**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḫāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḫāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

38. **tarlada:**-*da*

Diğer 38

Satır: **1**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

39. **tarlalarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 39

Satır: **1**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruṣa ḳadar

40. **tarlaya:**-*y, -a*

Diğer 47

Satır: **10**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ṣoñra da
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

41. **tarlalara:**-*lar, -a*

Diğer 99

Satır: **6**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

42. **tarlalara:**-*lar, -a*

Diğer 102

Satır: **15**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

43. **tarlalar:**-*lar*

Diğer 114

Satır: **6**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

44. **tarlalar:**-*lar*

Diğer 114

Satır: **9**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥs̱e girmege tenezzül etmeyordu.

45. **tarlaları:**-*lar, -ı*

Diğer 114

Satır: **8**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

46. **tarla:**

Diğer 115

Satır: **14**

Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ḥasebiyle şerbet olur billācis
C Beg Ha çörduñ mi cehāletunu burası būstān midur tarla midur

49. **tarlaya:**-*y, -a*
Muhammes 2
Mısra: **28**
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.
Şūredir ṭaʿmı anıñçün sīnesi pür-ḫūn olur
Çār-pā için ġıdādır tarlaya afḳun olur

tarla ṣāḥibi:
1. **tarla ṣāḥibi:**
Diğer 34
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası üzerinde mülkiyeti olan.
marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

tarla ṣāḥibiniñ:
1. **tarla ṣāḥibiniñ:**-*niñ*
Diğer 32
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası üzerinde mülkiyeti olan.
gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

2. **tarla ṣaḥibiniñ:**-*niñ*
Diğer 34
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası üzerinde mülkiyeti olan.
çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

tarla ṣāḥibleriyle:
1. **tarla ṣāḥibleriyle:**-*y, -le*
Diğer 39
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası üzerinde mülkiyeti olanlar.
sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

tarlaḳos:
1. **tarlaḳos:**
Diğer 19
Satır: **9**
Bir cins küçük manyat ağı.
ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

tarla-yı tütün-nümā-yı ḥamsi:
1. **tarla-yı tütün-nümā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **256**
Kelime Tipi: -
Hamsinin tütün yetiştirilen tarlası.
Başdan başa gübre-zāre dönsün
Tarla-yı tütün-nümā-yı ḫamsi

tarrār:
1. **ṭarrār:**
Diğer 12
Satır: **5**
Gönül çalan, insanın aklını başından alan.
ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside
ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

ṭart:
1. **ṭartar:**-*ar*
Diğer 33
Satır: **23**
Bir şeyin ağırlığını bulmak.
ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla

ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

ṭartı:

1. **ṭartıda:**-*da*

Diğer 34

Satır: **4**

Tartma işi.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ
ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

ṭarz:

1. **ṭarzda:**-*da*

Diğer 61

Satır: **14**

Şekil, biçim.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

2. **ṭarzda:**-*da*

Diğer 62

Satır: **1**

Şekil, biçim.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

3. **ṭarzda:**-*da*

Diğer 62

Satır: **1**

Şekil, biçim.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

4. **ṭarzda:**-*da*

Diğer 62

Satır: **7**

Şekil, biçim.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

5. **ṭarz-ı:**--*ı*

Muhammes 2

Mısra: **70**

Şekil, biçim.

Bir daḳīḳ-i ḫāṣṣdır cism-i laṭīfi gūyiyā
Ṣanki elmāsiyyedir ṭarz-ı liḳāsı ḫamsiniñ

taş:

1. **ṭaşlar:**-*lar*

Diğer 5

Satır: **12**

Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **ṭaş:**

Diğer 21

Satır: **15**

Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vaż‘ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balıġı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

3. **ṭaş:**

Diğer 60

Satır: **4**

Baskı aleti amacıyla kullanılan sert ve katı madde.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

4. **ṭaşı:**-*ı*

Muhammes 1

Mısra: **19**

Ot taşı.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

<u>tās ḳapaması:</u>

1. **ṭās ḳapaması:**

Muhammes 1

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Hamsinin üzerine tas kapatılıp pilavla birlikte hazırlanan bir yemek türü.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

2. **ṭās ḳapaması:**-*sı*

Diğer 53

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Hamsinin üzerine tas kapatılıp pilavla birlikte hazırlanan bir yemek türü.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek
fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

<u>tās kebābı:</u>

1. **ṭās kebābı:**

Muhammes 1

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Kuşbaşı doğranmış olan hamsinin üzerine tas kapatılıp pirinç, soğan, patates vb. malzeme ile hazırlanan bir yemek türü.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

2. **ṭās kebābı:**

Diğer 53

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Kuşbaşı doğranmış olan hamsinin üzerine tas kapatılıp pirinç, soğan, patates vb. malzeme ile hazırlanan bir yemek türü.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek
fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

<u>taṣdīḳ:</u>

1. **taṣdīḳ:**

Kaside 1

Mısra: **52**

Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama.

Teʾyīdine ben şitāb edince
Taṣdīḳ ile ketḫüdā-yı ḫamsi

<u>tāsiʿ:</u>

1. **tāsiʿinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 11

Satır: **17**

Dokuzuncu.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

<u>taşı:</u>

1. **ṭaşıyan:**-*y, -an*

Diğer 18

Satır: **5**

Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

2. **ṭaşıyan:**-*y, -an*

Diğer 25

Satır: **3**

Sahip olmak, özellik olarak bulundurmak.

muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

3. **ṭaşıyanlarıñ:**-*y, -an, -lar, -ıñ*

Diğer 48

Satır: **23**

Üzerinde bulundurmak, hamil olmak.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

taşın:

1. **ṭaşınır:**-*ır*

Diğer 17

Satır: **3**

Bir şey bir yerden bir yere götürülmek, nakledilmek.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.
Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫṣe eṭibbā meʾzūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

2. **ṭaşınması:**-*ma, -sı*

Diğer 35

Satır: **1**

Bir şey bir yerden bir yere götürülmek, nakledilmek.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne
ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

taşnif:

1. **taşnifinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 5

Satır: **18**

Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama.

buradan alırlar.
Ḫamsi balıġı ḥayvānāt taṣnifinde merḫu'l-mesbaḥ
fırḳasınıñ baṭnī ḳısmına

taṣvīr:

1. **taṣvīr:**

Diğer 48

Satır: **6**

Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde
āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ
yuḳarıki taṣvīr ve

Tatar:

1. **Tatar'a:**-*a*

Muhammes 2

Mısra: **23**

Avrupa'nın doğu kesiminde yer alan ülke.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẕīm-ḫān

taṭbīk:

1. **taṭbīḳi:**-*i*

Diğer 62

Satır: **6**

Uygulama, ameliye.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ
ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu
ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

taṭbīk edersek:

1. **taṭbīḳ edersek:**-*er, -se, -k*

Diğer 42

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Uygulamak.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları
ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz içinʿaynı tertībātı
ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

taṭbīk edilmez:

1. **taṭbīḳ edilmez:**-*il, -mez*

Diğer 34

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Uygulamak.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ
edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi
marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

taṭbīḳ edince:

1. **taṭbīḳ edince:**-*ince*

Diğer 55

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Birleştirmek.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ
ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa
ṣızdırıñ ve ṭāvayı

taʿṭīr etmişdir:

1. **taʿṭīr etmişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 68

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Güzel koku ile kokulandırmak. II Güzel bir katkıda bulunmak.

şehrinde böyle eserler edebiyyāt şaḥnesini paşdırma destānları ʿunvānıyla taʿṭīr
etmişdir

taʿṭīr-i meşāmm eder:

1. **taʿṭīr-i meşāmm eder:**-*er*

Kaside 1

Mısra: **197**

Kelime Tipi: -

Buruna güzel koku vermek.

Taʿṭīr-i meşāmm eder dem-ā-dem
Nāzende eser ṣabā-yı ḫamsi

ṭatlı:

1. **ṭatlı:**

Diğer 4

Satır: **22**

Şeker tadında olan, içinde şeker bulunan, tadı hoş olan, ağıza hoş gelen.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

2. **ṭatlı:**

Diğer 48

Satır: **12**

Şeker tadında olan, içinde şeker bulunan, tadı hoş olan, ağıza hoş gelen.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

3. **ṭatlı:**

Diğer 23

Satır: **21**

Göze hoş gelen, hoşa giden.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

4. **ṭatlı:**

Diğer 24

Satır: **17**

Göze hoş gelen, hoşa giden.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

5. **ṭatlı:**

Diğer 48

Satır: **17**

Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek.

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

6. **ṭatlı:**

Diğer 53

Satır: **14**

Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

7. **ṭatlılardan:**-*lar, -dan*

Kaside 1

Mısra: **173**

Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek.

Atdıḳça atınca ṭatlılardan
Olmuş yine manḳafa-yı ḫamsi

8. **ṭatlı:**

Diğer 1

Mısra: **44**

Hoşa giden, lezzetli.

Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

9. **ṭatlıdır:**-*dır*

Diğer 1

Mısra: **39**

Cana yakın, sevimli.

Ṣūretine baḳan pek de ṭatlıdır
Ḫastasına olur dermān mübārek

10. **ṭatlısı:**-*sı*
Gazel 3
Mısra: **1**
Hamsi ile yapılan tatlı.
Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

ṭatli şu:
1. **ṭatli şu:**
Diğer 110
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Tatlı su. Deniz suyu dışında kalan dere, ırmak, nehir, göl vb.nin suları.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

ṭatli şuyuñ:
1. **ṭatli şuyuñ:**-*y, -uñ*
Diğer 110
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Tatlı su. Deniz suyu dışında kalan dere, ırmak, nehir, göl vb.nin suları.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

ṭatlı ṭatlı şular:
1. **ṭatlı ṭatlı şular:**-*lar*
Diğer 1
Mısra: **59**
Kelime Tipi: -
İçinde şeker bulunan su, meyve suyu vs.
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler
Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek

2. **ṭatlı ṭatlı şular:**-*lar*
Diğer 57
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
İçinde şeker bulunan su, meyve suyu vs.
Küllü müllü demezler yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler

ṭatlı zeytūnyaġı:
1. **ṭatlı zeytūnyaġı:**
Diğer 58
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Yemeklerde kullanılan ve tadı acı olmayan zeytinyağı.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

ṭatlıca:
1. **ṭatlıca:**
Muhammes 1
Mısra: **3**
İnsanın üzerinde iyi etki bırakan, hoşa giden.
Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

ṭatlıcı dükkānı:
1. **ṭatlıcı dükkānı:**
Muhammes 1
Mısra: **35**
Kelime Tipi: -
Tatlı yapan yer.
Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir

ṭatvīl:
1. **ṭaṭvīl:**
Kaside 1
Mısra: **241**
Uzatma.
Kāfī görünür bu rütbe taṭvīl
Mānende-i sarġana-yı ḫamsi

ṭāva:
1. **ṭāvası:**-*sı*
Diğer 52
Satır: **19**
Temizlenmiş bir miktar hamsinin buğday ya da

mısır ununa bulanarak sade yağ ya da zeytin yağında kızartılmasıyla hazırlanan yemek.
mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

2. **ṭāvalar:**-*lar*
Diğer 15
Satır: **17**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḥapsi balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı ḫurde ḳıyıp darçın

3. **ṭāvada:**-*da*
Diğer 54
Satır: **24**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

4. **ṭāvanıñ:**-*nıñ*
Diğer 55
Satır: **11**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

5. **ṭāvaya:**-*y*, -*a*
Diğer 55
Satır: **11**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

6. **ṭāvada:**-*da*
Diğer 57
Satır: **16**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

7. **ṭāvada:**-*da*
Diğer 59
Satır: **8**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

8. **ṭāvalarda:**-*lar*, -*da*
Diğer 64
Satır: **2**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

9. **ṭāvaya:**-*y*, -*a*
Diğer 66
Satır: **11**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

10. **ṭāvalarda:**-*lar*, -*da*
Diğer 97
Satır: **9**
Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.
dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

11. **ṭāvaya:**-*y, -a*

Diğer 101

Satır: **6**

Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḥżā onları
tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup
ḳızartdırmış ve her dürlü

12. **ṭāvaya:**-*y, -a*

Diğer 104

Satır: **7**

Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.

Ḫamsi ḳoydum ṭāvaya
Başladı oynamaya

13. **ṭāvalarda:**-*lar, -da*

Kaside 1

Mısra: **191**

Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.

Ḳaynar ṭāvalarda cānlı cānlı
Oynar ḳaralarda pāy-ı ḫamsi

14. **ṭāvadan:**-*dan*

Diğer 55

Satır: **22**

Hamsi tavası.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın fażla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

15. **ṭāvanıñ:**-*nıñ*

Diğer 55

Satır: **17**

Hamsi tavası.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ
ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa
ṣızdırıñ ve ṭāvayı

16. **ṭāvaya:**-*y, -a*

Diğer 55

Satır: **20**

Hamsi tavası.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

17. **ṭāvaya:**-*y, -a*

Diğer 55

Satır: **20**

Hamsi tavası.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

18. **ṭāvayı:**-*y, -ı*

Diğer 55

Satır: **18**

Hamsi tavası.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ
ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa
ṣızdırıñ ve ṭāvayı

19. **ṭāvadan:**-*dan*

Diğer 112

Satır: **5**

Hamsi tavası.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣıl zipladu. Sicaḳ ṭāvadan
ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler
yoḳ mi.

20. **ṭāva:**

Muhammes 2

Mısra: **44**

Hamsi tavası.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

21. **ṭāvası:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **52**

Hamsi tavası.

Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

ṭāvanıñ ḳapaġını:

1. **ṭāvanıñ ḳapaġını:**-*n, -ı*

Diğer 54

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Tavanın üstünü örtmeye ve içindeki yemeğin pişmesi için önce bir yüzünü sonra öbür yüzünü çevirmeye yarayan düz nesne.

yumurṭalı ḥamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

ṭāvanıñ ḳapaġıyla:

1. **ṭāvanıñ ḳapaġıyla:**-*y, -la*

Diğer 55

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Tavanın üstünü örtmeye ve içindeki yemeğin pişmesi için önce bir yüzünü sonra öbür yüzünü çevirmeye yarayan düz nesne.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

ṭāva-yı ḥamsi:

1. **ṭāva-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **116**

Kelime Tipi: -

Hamsi tavası yemeği.

Ālā-yı cināne baḳmaz ādem
Eklettigi dem ṭāva-yı ḥamsi

2. **ṭāva-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **220**

Kelime Tipi: -

Hamsi tavası.

Yā bir ḳofa ṣöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḥamsi

tavṣīf:

1. **tavṣīfine:**-*i, -n, -e*

Diğer 100

Satır: **7**

Vasıflarını, niteliklerini sayma.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḥamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

2. **tavṣīfe:**-*e*

Kaside 2

Mısra: **6**

Vasıflarını, niteliklerini sayma.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḥamsiden başḳasını

tavṣīf eylemek:

1. **tavṣīf eylemek:**-*mek*

Kaside 2

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Vasıflarını, niteliklerini saymak.

Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḥamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

tavṣiye:

1. **tavṣiyelerden:**-*ler, -den*

Diğer 47

Satır: **16**

Bir şeyin yapılıp yapılmamasını öğütleme, o hususta yol gösterme. II Adap ve anane.

Ḥamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

2. **tavṣiyesini:**-*si, -n, -i*

Diğer 98

Satır: **14**

Bir kimsenin görüşü, yol gösterme.

Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'uñ bir rubāʿīsinde şarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

tavṣiye edilir:

1. **tavṣiye edilir:**-*il, -ir*

Diğer 46

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin yapılıp yapılmamasını öğütlemek, o hususta yol göstermek.
Hażmı ḳolay ve güç balıḳlar ḥamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḥamsi ḥamsi naṣıl yenilir bir bend ḥamsi ve ṣu ṣāʿirler

2. **tavṣiye edilir:**-*ir*
Diğer 47
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin yapılıp yapılmamasını öğütleme, o hususta yol gösterme.
mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḥastalara ḥaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır
Ḥastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḥamsiniñ

tavṣiye olunanlara:
1. **tavṣiye olunanlara:**-*an*, -*lar*, -*a*
Diğer 98
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Bir kimseye bir şeyin yapılıp yapılmaması öğütlenmek, o hususta yol gösterilmek.
kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Fażla yaġlı
olmadıġından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḫlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

ṭavuḳ:
1. **ṭavuḳlar:**-*lar*
Diğer 37
Satır: **11**
Sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı.
ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

2. **ṭavuḳlar:**-*lar*
Diğer 47
Satır: **11**
Sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı.
denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

ṭavuk ḳanadıyla:
1. **ṭavuḳ ḳanadıyla:**-*y*, -*la*
Diğer 57
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanının kanadı.
Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

ṭayan:
1. **ṭayanabilir.:**-*a*, -*bil*, -*ir*
Diğer 21
Satır: **17**
Dayanıklı olmak, sağlam kalmak.
ançüyez balıġı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir. Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḥamsi balıġından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

ṭayfun:
1. **ṭayfun:**
Diğer 35
Satır: **4**
Güçlü kasırga.
ḳomları ḥamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḥamsi miḳdārı ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḥorṭūm ṭayfun ḥādiṣesi ḥamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

2. **ṭayfun:**
Diğer 36
Satır: **24**
Güçlü kasırga.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḥamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḥorṭūm denilen ṭayfun

3. **ṭayfun:**
Diğer 37
Satır: **24**
Güçlü kasırga.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

taʿyin:

1. **taʿyīnde:**-*de*
   Diğer 51
   Satır: **2**
   Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.
bendiyle
Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

2. **taʿyinde:**-*de*
   Muhammes 2
   Mısra: **7**
   Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.
Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Aristolar falān

taʿyīnen:

1. **taʿyīnen:**
   Diğer 45
   Satır: **21**
   Belirleyerek.
Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

tāze:

1. **tāze:**
   Diğer 57
   Satır: **14**
   Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

2. **tāze:**
   Diğer 58
   Satır: **8**
   Taze soğan.
üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

3. **tāze:**
   Muhammes 2
   Mısra: **51**
   Daha önce görülmemiş.
Çorbāsın içen bulur nefsinde biñ tāze ṣafā
Ḫastagāne ṭāvası pilakisi ʿayn-ı şifā

tāze cān:

1. **tāze cān:**
   Gazel 3
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: -
   Yeniden doğmuş hissi.
Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

tāze hamsi:

1. **tāze ḫamsi:**
   Diğer 56
   Satır: **6**
   Kelime Tipi: -
   Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

2. **tāze ḫamsi:**
   Diğer 57
   Satır: **21**
   Kelime Tipi: -
   Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon’da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

3. **tāze ḫamsi:**
   Diğer 58
   Satır: **14**
   Kelime Tipi: -
   Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

4. **tāze ḫamsi:**
Gazel 3
Mısra: **21**
Kelime Tipi: -
Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

tāze hamsi balığı:

1. **tāze ḫamsi balığı:**
Diğer 113
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Tāze Ḫamsi Balığı
Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḫamsi

2. **tāze ḫamsi balığı:**
Diğer 152
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Ṭrabzon'da İlk Balo
Tāze Ḫamsi Balığı

tāze hamsiniñ:

1. **tāze ḫamsiniñ:**-*niñ*
Diğer 58
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḫalḳa ḫalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

tāze hamsiyi:

1. **tāze ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 58
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḫāli

2. **tāze ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 60
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Denizden yeni çıkmış hamsi balığı.
Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

tāze hıyār zamānı:

1. **tāze ḫıyār zamānı:**
Diğer 60
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Salatalıkların yeni oluşmaya başladığı zaman. II Yaz mevsimi.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḫālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

tāze ṣoġan:

1. **tāze ṣoġan:**
Diğer 61
Satır: **6**
Kelime Tipi: -
Zambakgillerden, salata ve yemeklere tat vermek için kök yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan, acımsı, keskin kokulu sebze, yeşilsoğan, göksoğan.
yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

tāze yemek:

1. **tāze yemek:**-*mek*
Diğer 33
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Bekletilmeden yemek veya bekletilmesini gerektirecek herhangi bir işlem yapmamak.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

tāze yenilmiş:

1. **tāze yenilmiş:**-*miş*
   Diğer 99
   Satır: **7**
   Kelime Tipi: -
   Bekletilmeden yenilmek veya bekletilmesini gerektirecek herhangi bir işlem yapılmamak.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

tāzelik:

1. **tāzelik:**
   Diğer 33
   Satır: **5**
   Taze taze yemek için olan, bekletilmeden yenecek olan.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

taʿẓīmāt heyʾetiniñ:

1. **taʿẓīmāt heyʾetiniñ:**-*niñ*
   Diğer 101
   Satır: **12**
   Kelime Tipi: -
   Saygıdeğer kimselerden oluşan topluluk.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḥamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẓīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

taʿẓīm-ḫān:

1. **taʿẓīm-ḫān:**
   Muhammes 2
   Mısra: **24**
   Hürmet sofrası.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḥalḳını taʿẓīm-ḫān

tażyīk ederek:

1. **tażyīḳ ederek:**-*erek*
   Diğer 29
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: -
   Zorlamak, baskı yapmak.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḥamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

teʾahhur:

1. **teʾaḫḫuruñuz:**-*uñuz*
   Diğer 33
   Satır: **12**
   Gecikme, bir yere geç kalma.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

tebādül:

1. **tebādül-i:**-*i*
   Diğer 10
   Satır: **1**
   Birbirine bedel olma, birbirinin yerini tutma, değişme.

Kelime-i ḥamsi iṯtilāf-ı ʿulemā elsine-i ş̲elā̲şede ḥamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḥapsi ʿArabcada ḥamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

2. **tebādül-i:**-*i*
   Diğer 11
   Satır: **1**
   Birbirine bedel olma, birbirinin yerini tutma, değişme.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i
muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

3. **tebādül-i:**-*i*
   Diğer 11
   Satır: **5**

Birbirine bedel olma, birbirinin yerini tutma, değişme.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü'ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

tebārüz:

1. **tebārüzlerle:**-*ler, -le*

Diğer 26

Satır: **2**

Bariz olarak, göze çarpacak şekilde görünme, belirme.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

tebcīl:

1. **tebcīl-i:**-*i*

Diğer 13

Satır: **6**

Ululama, ağırlama.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

tebrīk ederum:

1. **tebrīk ederum:**

Diğer 105

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Trabzon ağzında "tebrik ederim" demektir.

Öyle degil ha Ḫaberuñuz olsun ki pütun bunlara sebeb Sihām-ı İlhām'dır.
Kendisini hepuñuz nāmına tebrīk ederum.

tebşīr:

1. **tebşīr:**

Diğer 32

Satır: **1**

Müjde verme, müjdeleme.

Ḫamsiniñ ẕuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

teceddüd:

1. **teceddüdi:**-*i*

Diğer 99

Satır: **2**

Yenilik.

Bu sene ḫamsiniñ bereketle çıḳdıġı senedir. Onuñ için miḳyāsı yüksekden
ṭutulmalıdır hem ḫamsi teceddüdi ḳabūl etmiş bir maḫlūḳdur. Onu pāzār ḥesābı üzere

tecemmuʿ etdigini:

1. **tecemmuʿ etdigini:**-*dig, -i, -n, -i*

Diğer 20

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Toplanmak, yığılmak.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

tecessüs:

1. **tecessüs:**

Diğer 23

Satır: **1**

Araştırma, tahkik, tetkik.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

tecrübe:

1. **tecrübeye:**-*y, -e*

Diğer 17

Satır: **7**

Deneyim, karşılaşılan çeşitli durumların insana kazandırdığı bilgi birikimi.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda servet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

2. **tecrübeye:**-*y, -e*

Diğer 17

Satır: **14**

Deneme.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu

tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

tecrübe edilmişdir:

1. **tecrübe edilmişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 38

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Denenmek.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

2. **tecrübe edilmişdir:**-*miş, -dir*

Diğer 48

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Denenmek.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

tedārig:

1. **tedārigi:**-*i*

Diğer 29

Satır: **21**

Edinme, sağlama, hazır etme, elde etme.

ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

tedārik edip:

1. **tedārik edip:**-*ip*

Diğer 16

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bulmak, sağlamak.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

tedārikli bulunduñuz:

1. **tedārikli bulunduñuz:**-*du, -ñuz*

Diğer 33

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Hazırlıklı olmak, her şeyi önceden sağlamış bir biçimde bulunmak.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

tedāvī:

1. **tedāvīye:**-*y, -e*

Diğer 50

Satır: **11**

Çeşitli yöntemlerle hastalığı iyi etme, iyileştirme, sağaltım.

meṣelā ḫastalanan inekleriñ ağızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

tedāvī-i bi'l-ḥamsi:

1. **tedāvī-i bi'l-ḫamsi:**

Diğer 50

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Hamsi ile tedavi.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

tedāvī-i bi'l-māʾ:

1. **tedāvī-i bi'l-māʾ:**

Diğer 50

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Su ile tedavi, hidroterapi.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadıġını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

tedāvī-i bi'l-mūsīḳī:

1. **tedāvī-i bi'l-mūsīḳī:**

Diğer 50

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Müzik ile tedavi.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

tedbīr:

1. **tedbīrleri:**-*ler, -i*

Diğer 32

Satır: **4**

Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, başvurulan çare, önlem.

gübrelik ḫamsi mikyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

tedbīr(ler) alır:

1. **tedbīr(ler) alır:**-*ır*

Diğer 34

Satır: **19**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için hazırlık yapmak, önlem almak.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

tedḳīḳ:

1. **tedḳīḳ:**

Diğer 6

Satır: **23**

İnceleme, araştırma.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

tedḳīk ederek:

1. **tedḳīḳ ederek:**-*erek*

Diğer 44

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İncelemek.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

tedḳīḳ edilmişdir:

1. **tedḳīḳ edilmişdir:**-*il, -miş, -dir*

Diğer 4

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

İncelemek.

edilmişdir bu baḥisleriñ mecmūʿundan ortaya Ḫamsi-nāme adlı şu kitāb çıḳıyor.
Meʾḫaẕlarımız ʿilāvedeki kitābiyyātda gösterilen eserlerle bir ḳısım meşhūdāt

tedḳīkāt:

1. **tedḳīḳātiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 97

Satır: **13**

Tetkikler, incelemeler.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

tedukleri:

1. **teduḳleri:**

Diğer 110

Satır: **8**

Dedikleri, adını verdikleri.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

tedum:

1. **tedum:**

Diğer 111

Satır: **18**

Dedim.

Gidelum yerumuze
Geçen tedum Ḥasan'a

teʾessür:

1. **teʾessürü:**-*ü*

Diğer 64

Satır: **6**

Bir şeyin tesirine maruz kalma, etkilenme.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

tefeʾül:

1. **tefeʾül:**
   Diğer 46
   Satır: **3**
   Arzu edilen bir şeyin olması amacıyla gerçekleştirilen eylem.

ne diyorlar māhī-keş ḫamsiyle tefeʾül çocuḳlara ṭaraḳ kīseye
bereket görünür görünmez şeyṭān şerri iʿtiyād-ı faḳīr ḫamsiniñ devāʾī

tefeʾül ederler:

1. **tefeʾül ederler:***-er, -ler*
   Diğer 48
   Satır: **18**
   Kelime Tipi: -
   Arzu edilen bir şeyin olması amacıyla bir eylem gerçekleştirmek.

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

tefni yaprağı:

1. **tefni yaprağı:**
   Diğer 60
   Satır: **15**
   Kelime Tipi: -
   Defnegillerden, yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağacın yaprağı.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yaprağı bırakılır üstüne ağırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapağı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

tefrīk edenler:

1. **tefrīḳ edenler:***-en, -ler*
   Muhammes 2
   Mısra: **33**
   Kelime Tipi: -
   Ayırmak, ayırt etmek.

Cins-i māhīden bunu tefrīḳ edenler ṣanma az
Nāzınıñ endāmınıñ meftūnudur Laz oġlu Laz

tefrīk eylermiş:

1. **tefrīḳ eylermiş:***-r, -miş*
   Diğer 11
   Satır: **25**
   Kelime Tipi: -
   Ayırmak, ayırt etmek.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **tefrīḳ eylermiş:***-r, -miş*
   Muhammes 3
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: -
   Ayırmak, ayırt etmek.

Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī sikāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

tefsīr:

1. **tefsīr:**
   Diğer 10
   Satır: **7**
   Yorumlama, yorum.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḫaẕif

teġaddī:

1. **teġaddīsine:***-si, -n, -e*
   Diğer 40
   Satır: **14**
   Beslenme.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

teġāfül etmemek:

1. **teġāfül etmemek:***-me, -mek*
   Diğer 48
   Satır: **10**
   Kelime Tipi: -
   Anlamazlıktan, bilmezlikten gelmek, bilmiyor görünmek.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla
birlikde yenilince o ḳadar ṣu

tehācüm eden:

1. **tehācüm eden:**-*en*
    Diğer 28
    Satır: **16**
    Kelime Tipi: -
    Bir yere üşüşmek, toplanmak.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını
çekip ṭoplar

tehlikeli:

1. **tehlikeli:**
    Diğer 101
    Satır: **5**
    Bir tehlike doğurabilecek durumda olan, muhataralı.

Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları
tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup
ḳızartdırmış ve her dürlü

tehyie-i esmāk'dan:

1. **tehyie-i esmāk'dan:**-*dan*
    Diğer 63
    Satır: **23**
    Kelime Tipi: -
    "Balıkların Mumyalanmak İçin Hazırlanması" başlığı.

Faṣl-ı Sāliṣ Tehyie-i Esmāk'dan telḫīṣ.

tek:

1. **tek:**
    Diğer 28
    Satır: **3**
    Biricik, yegane, eşi olmayan.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale ṣāʿirleri için bu tek
meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

2. **tek:**
    Kaside 1
    Mısra: **31**
    Yalnızca.

Bir sofrada tek ṣoġan bulunsa
Eyler bu da iḳtiżā-yı ḫamsi

tek tük:

1. **tek tük:**
    Diğer 26
    Satır: **11**
    Kelime Tipi: -
    Az, seyrek olarak.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

2. **tek tük:**
    Diğer 27
    Satır: **18**
    Kelime Tipi: -
    Pek az, az sayıda.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

teḳābül eylemiş:

1. **teḳābül eylemiş:**-*miş*
    Kaside 1
    Mısra: **95**
    Kelime Tipi: -
    Karşılık gelmek, yerini tutmak.

Biñ niʿmete eylemiş teḳābül
Bir loḳma-i mūʿtenā-yı ḫamsi

tekellümāt:

1. **tekellümātı:**-*ı*
    Diğer 69
    Satır: **9**
    Konuşmalar, söz söylemeler. II Eserler.

ḫattā Baba Sālim Efendi'niñ tekellümātı da bu
ḳabīldendir hepsi maḥfūẓum olan bunlardan
bir ḳısmını aşaġıya naḳlediyorum

tekir:

1. **tekir:**
    Diğer 16
    Satır: **5**
    Marmara, Karadeniz, Akdeniz ve Atlantik'te

yaşayan, vücudu benekli veya çizgili, barbunyaya benzer balık. Mugil surmulletus.
maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı
keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

2. **tekir:**

Kaside 1

Mısra: **129**

Marmara, Karadeniz, Akdeniz ve Atlantik'te yaşayan, vücudu benekli veya çizgili, barbunyaya benzer balık. Mugil surmulletus.
Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

tekrār:

1. **tekrār:**

Diğer 55

Satır: **20**

Bir daha, gene.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle
ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār
ṭāvaya döküñ ḫamsi

2. **tekrār:**

Diğer 108

Satır: **12**

Bir daha, gene.
ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden
yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum
elbet indi biri

tekrār edebilirim:

1. **tekrār edebilirim:***-e, -bil, -ir, -im*

Diğer 98

Satır: **14**

Kelime Tipi: **-**

Yeni baştan söylemek. II Bir sözü nakletmek.
Bunuñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde
ṣarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

tekrār eder:

1. **tekrār eder:***-er*

Diğer 36

Satır: **9**

Kelime Tipi: **-**

Yeniden yapmak.
bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her
yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

tekrār ederiz:

1. **tekrār ederiz:***-er, -iz*

Diğer 29

Satır: **22**

Kelime Tipi: **-**

Yeniden yapmak.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa
vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

tekrār eyledim:

1. **tekrār eyledim:***-di, -m*

Muhammes 2

Mısra: **41**

Kelime Tipi: **-**

Yeniden söylemek.
Eyledim tekrār bunda ben de ḳavl-i ḳāʾili
Ol laṭīf endāmı Mecnūn eylemiş çoḳ ʿāḳili

tel:

1. **telleri:***-ler, -i*

Diğer 27

Satır: **24**

Hamsi ağı örülen pamuk ipliği.
gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne
maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve şemīn bir
kütleyi naṣıl ṭoplayıp

2. **tel:**

Diğer 57

Satır: **13**

Tane, adet.
Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve
biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçığı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek
miḳdār ḫamsiyi

3. **tel:**

Diğer 63

Satır: **1**

Demir teli, inşaat teli.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

4. **tel:**

Diğer 63

Satır: **7**

Demir teli, inşaat teli.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

5. **tele:**-*e*

Diğer 63

Satır: **3**

Demir teli, inşaat teli.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hiẕāsında baġlanır böylece
balıġıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

6. **teller:**-*ler*

Diğer 63

Satır: **5**

Demir teli, inşaat teli.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

7. **telinden:**-*i*, -*n*, -*den*

Diğer 102

Satır: **5**

Kanat teli.

El ṭutmazken bizlerden birimiziñ telinden
Ḳurtulmadıḳ bir zamān avcılarıñ elinden

tel ḳadāʾif:

1. **tel ḳadāʾif:**

Diğer 53

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Hamsinin ince tel biçimindeki kılçığından yapılan hamur işi tatlı.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

2. **tel ḳadāʾif:**

Muhammes 1

Mısra: **33**

Kelime Tipi: -

Hamsinin ince tel biçimindeki kılçığından yapılan hamur işi tatlı.

Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

3. **tel ḳadāʾif:**

Muhammes 2

Mısra: **68**

Kelime Tipi: -

Hamsinin ince tel biçimindeki kılçığından yapılan hamur işi tatlı.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçıġından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

tel ḳadāʾifi:

1. **tel ḳadāʾifi:**-*i*

Diğer 99

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Hamsinin ince tel biçimindeki kılçığından yapılan hamur işi tatlı.

ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥsetmek biraz taḥammülsüzdür.

telāş etmez:

1. **telāş etmez:**-*mez*

Gazel 3

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Endişelenmek, tasalanmak.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

telef olmaz:

1. **telef olmaz:**-*maz*

Muhammes 2

Mısra: **64**

Kelime Tipi: **Deyim**

Boş yere harcanmak, boşa gitmek.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

telhīş:

1. **telḫīş.:**

Diğer 63

Satır: **23**

Uzun bir şeyi özetleme.

Faṣl-ı Sāliş Tehyie-i Esmāk'dan telḫīş.

teʾlīf:

1. **teʾlīf:**

Diğer 12

Satır: **1**

Kitap, eser.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥişde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

2. **teʾlīf-i:**-*i*

Diğer 13

Satır: **12**

Kitap, eser.

Evvel bāḥiş ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eşer-i müfīddir. 1005 sāl-i

telleme ʿameliyyesi:

1. **telleme ʿameliyyesi:**

Diğer 62

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Eşit uzunluktaki demir tellerini çeşitli yöntemlerle balığın vücuduna geçirerek yapay iskelet oluşturma işi.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

telleme ʿameliyyesine:

1. **telleme ʿameliyyesine:**-*n, -e*

Diğer 62

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Eşit uzunluktaki demir tellerini çeşitli yöntemlerle balığın vücuduna geçirerek yapay iskelet oluşturma işi.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.

Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

temās etmedigi:

1. **temās etmedigi:**-*me, -dig, -i*

Diğer 5

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Dokunmak, değmek.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

temāşā et:

1. **temāşā et:**

Kaside 1

Mısra: **79**

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Alayını şöyle et temāşā
Aç dīde-i rūşenā-yı ḫamsi

temāşā ḳıl:

1. **temāşā ḳıl:**

Gazel 4

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

Temel Reʾīs'uñ:

1. **Temel Reʾīs'uñ:**-*uñ*

Diğer 113

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Trabzonlu bir denizci.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik

eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

Temel Reʾīz'un:

1. **Temel Reʾīz'un:**-*un*
    Diğer 111
    Satır: **6**
    Kelime Tipi: -
    Trabzonlu bir denizci.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

temennī edelim:

1. **temennī edelim:**-*elim*
    Diğer 3
    Satır: **19**
    Kelime Tipi: -
    Dilemek, istemek. II Dua etmek, Allah'tan bir şey istemek.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

temennī edilecek:

1. **temennī edilecek:**-*il, -ecek*
    Diğer 17
    Satır: **8**
    Kelime Tipi: -
    Dilemek, istemek.

tecrübeye maʿlūm bulunmuşdur.
Bu bābda ṣervet-i memleketçe edilecek temennī şudur ki şükürler olsun bir kenz-i

temiz:

1. **temiz:**
    Diğer 57
    Satır: **24**
    Külsüz, küllenmemiş.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

2. **temiz:**
    Diğer 60
    Satır: **1**
    İyice.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

3. **temiz:**
    Diğer 55
    Satır: **6**
    Kirli, pis olmayan, arı, hijyenik.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

4. **temiz:**
    Diğer 55
    Satır: **7**
    Kirli, pis olmayan, arı, hijyenik.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

5. **temiz:**
    Diğer 60
    Satır: **4**
    Kirli, pis olmayan, arı, hijyenik.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meṣelā bir ṭaş ḳoyup ḫāli

temizle:

1. **temizlemeden:**-*meden*
    Diğer 6
    Satır: **19**
    Arıtmak.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprāḳları

2. **temizleyip:**-*y, -ip*
    Diğer 58
    Satır: **6**

Yemek yapılacak olan hamsinin kafasını kopartmak, içini ayıklamak ve suda yıkamak.
Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Täze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

temizlen:

1. **temizlenmesi:**-*me, -si*
Diğer 34
Satır: **23**
Temizlemek işi yapılmak, temiz duruma getirilmek.
temizlenmesi pek güç olur.
Bir vaḳitler ḫamsiniñ açıḳdan sepetlerle naḳli belediyece menʿ edilmişdi şu denilen

2. **temizlenir:**-*ir*
Diğer 52
Satır: **6**
Temiz duruma gelmek, arınmak. II Bir şey su ile yıkanmak.
Ḫamsiniñ yazılan baḥişleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

3. **temizlenmişdir.:**-*miş, -dir*
Diğer 56
Satır: **8**
Temiz duruma gelmek, arınmak. II Bir şey su ile yıkanmak.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

4. **temizlenip:**-*ip*
Diğer 57
Satır: **21**
Kafası kopartılmış, içi ayıklanmış ve suyla yıkanmış hamsi balığı.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan täze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

5. **temizlenerek:**-*erek*
Diğer 62
Satır: **15**
Ayıklanmak.
ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

6. **temizlenur:**-*ur*
Diğer 115
Satır: **8**
Tarlayı zararlı otlardan arındırmak.
eçilur naṣul ṣaḳlanur naṣul ḳurutulur biley mişun.. Ṭopraḳ naṣul
bellenur naṣul ḳabartılur naṣul temizlenur naṣul ayıḳlanur Bunlarıñ

temizlenmiş hamsiyi:

1. **temizlenmiş ḫamsiyi:**-*y, -i*
Diğer 55
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Kafası kopartılmış, içi ayıklanmış ve suyla yıkanmış hamsi balığı.
ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

temmūz:

1. **temmūz:**
Diğer 20
Satır: **6**
Yılın yedinci ayı.
dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.
Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

2. **temmūz:**
Diğer 21
Satır: **12**
Yılın yedinci ayı.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

temsīl:

1. **temsīl-i:**-*i*

Diğer 50

Satır: **1**

Belirgin özelliklerini aksettiren simgesi durumunda olma.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḫamāʾildir

2. **temsīl-i:**-*i*

Müseddes 1

Mısra: **2**

Belirgin özelliklerini aksettiren simgesi durumunda olma.

Gedāsı ḫamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir
Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir

tenāvül eden:

1. **tenāvül eden:**-*en*

Diğer 15

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Alıp yemek.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḫadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

tenāvül edene:

1. **tenāvül edene:**-*e, -n, -e*

Diğer 15

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Alıp yemek.

balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḫarāret vermez aġrı ḫastalıġına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

tenāvül etse:

1. **tenāvül etse:**-*se*

Kaside 1

Mısra: **117**

Kelime Tipi: -

Alıp yemek.

Baṭmanla tenāvül etse doymaz
Doymaz yine nā-şitā-yı ḫamsi

tencere:

1. **tencerede:**-*de*

Diğer 53

Satır: **20**

İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan
ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

2. **tencereniñ:**-*niñ*

Diğer 57

Satır: **9**

İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

3. **tencereniñ:**-*niñ*

Diğer 57

Satır: **15**

İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

4. **tencereye:**-*y, -e*

Diğer 57

Satır: **13**

İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

5. **tencereyi:**-*y, -i*

Diğer 57

Satır: **16**

İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

tencīmāt:

1. **tencīmāt:**
Diğer 66
Satır: **1**
Gece vakti yıldızların deniz üzerinde hareket ediyormuş gibi görünmeleri, yakamozlar.
raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

teneffüs:

1. **teneffüsü:**-*ü*
Diğer 5
Satır: **3**
Solunum.
kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **teneffüsü:**-*ü*
Diğer 7
Satır: **3**
Solunum.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalşameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

teneffüs eder:

1. **teneffüs eder:**-*er*
Diğer 7
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Soluk almak.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen ġalşamesiyle teneffüs eder

2. **teneffüs eder:**-*er*
Diğer 7
Satır: **13**
Kelime Tipi: -
Solumak.
eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

teneffüs etmiş:

1. **teneffüs etmiş:**-*miş*
Diğer 7
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Solumak.
bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

teneke:

1. **teneke:**
Diğer 17
Satır: **13**
Yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sacdan meydana getirilmiş olan şey.
büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefîs olmaḳ

2. **tenekeden:**-*den*
Diğer 28
Satır: **18**
Yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sacdan meydana getirilmiş olan şey.
onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

3. **teneke:**
Diğer 97
Satır: **9**
Yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sacdan meydana getirilmiş olan şey.
dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda

ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mışır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

4. **teneke:**

Diğer 33

Satır: **21**

İçi boşaltılmış gaz tenekesi.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

5. **tenekelerden:**-*ler, -den*

Diğer 34

Satır: **6**

İçi boşaltılmış gaz tenekesi.

ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

6. **tenekede:**-*de*

Diğer 61

Satır: **13**

İçinde hamsi tuzlanmış gaz tenekesi.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

teneke kabı:

1. **teneke ḳabı:**

Diğer 34

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

İçi boşaltılmış gaz tenekesi.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

teneke kapaḳ:

1. **teneke ḳapaḳ:**

Diğer 58

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Tenekeden yapılan ve her türlü kabın üstünü örtmeye yarayan nesne.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

teneke kuṭuya:

1. **teneke ḳuṭuya:**-*y, -a*

Diğer 60

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Tenekeden yapılmış kap.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

teneke teneke ṭaşıyanlar:

1. **teneke teneke ṭaşıyanlar:**-*y, -an, -lar*

Diğer 97

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Fazla miktarda olan bir şeyi tenekelerle bir yerden bir yere aktarmak.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

tenekeniñ kapaġı:

1. **tenekeniñ ḳapaġı:**

Diğer 60

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Gaz tenekesinin üstünü örtmeye yarayan nesne.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

tenevvüʿ:

1. **tenevvüʿ:**

Diğer 47

Satır: **7**

Çeşitlenme, çeşitlilik.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

tenezzül eder:

1. **tenezzül eder:**-*er*
    Diğer 21
    Satır: **4**
    Kelime Tipi: -
    Fiyatı düşmek, inmek.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli
zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren
yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

tenezzül etmeyordu:

1. **tenezzül etmeyordu:**-*me, -yor, -du*
    Diğer 114
    Satır: **10**
    Kelime Tipi: -
    Kabul etmek, razı olmak.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar
arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve
fennī bir baḥşe girmege tenezzül etmeyordu.

teniz:

1. **tenize:**-*e*
    Diğer 111
    Satır: **15**
    Deniz, Karadeniz.

Hasret olduḳ tenize
Ha ḳalḳalum uşaḳlar

tensīb:

1. **tensīb-i:**-*i*
    Diğer 10
    Satır: **3**
    Münasip görme, uygun bulma.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu işbāt
sevdāsında ve anıñ māder-zād

tenşīṭ etmez:

1. **tenşīṭ etmez:**-*mez*
    Kaside 1
    Mısra: **215**
    Kelime Tipi: -
    Neşe vermek, neşelendirmek.

Etmez mi ya ehl-i ẕevḳi tenşīṭ
Manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi

tenuz:

1. **tenuz:**
    Diğer 111
    Satır: **6**
    Deniz.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan
döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum
Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

tenvīr-i ʿuyūn-ı ʿālem:

1. **tenvīr-i ʿuyūn-ı ʿālem:**
    Kaside 1
    Mısra: **55**
    Kelime Tipi: -
    Dünyanın gözlerinin nuru, dünyanın en değerlisi.

Tenvīr-i ʿuyūn-ı ʿālem etmiş
Baḳ şāhid-i dil-güşā-yı ḫamsi

tep:

1. **tepduler.:**-*du, -ler*
    Diğer 112
    Satır: **4**
    Oynamak.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun
Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

tepe:

1. **tepeleriñ:**-*ler, -iñ*
    Diğer 25
    Satır: **2**
    Yüksekliği genellikle bir kaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık yer biçimi.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfiñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

2. **tepelerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 26

Satır: **8**

Yüksekliği genellikle bir kaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık yer biçimi.

Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
akşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

3. **tepesune.:**-*su, -n, -e*

Diğer 111

Satır: **3**

Bir şeyin en yüksek kısmı, en üsteki bölümü, uç kısmı.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

tepsi:

1. **tepsi:**

Diğer 53

Satır: **24**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

2. **tepsiye:**-*y, -e*

Diğer 53

Satır: **25**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

3. **tepsi:**

Diğer 54

Satır: **4**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

4. **tepsi:**

Diğer 54

Satır: **8**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

5. **tepsiniñ:**-*niñ*

Diğer 54

Satır: **3**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

6. **tepsi:**

Diğer 58

Satır: **11**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

7. **tepsiye:**-*y, -e*

Diğer 58

Satır: **7**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

8. **tepsiye:**-*y, -e*

Diğer 58

Satır: **9**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḥamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḥafîf

9. **tepsi:**

Diğer 61

Satır: **6**

Trabzon'da kıyılı denilen ve içinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan az derin, geniş, düz kap.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

10. **tepsi:**

Diğer 107

Satır: **6**

Yuvarlak tepsi görünümünde.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

ter ü tāzedir:

1. **ter ü tāzedir:**-*dir*

Diğer 66

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yeni tarzda olan.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

terācim:

1. **terācim:**

Diğer 4

Satır: **11**

Biyografiler.

baʿżı maṭbuʿāt mündericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

2. **terācim:**

Diğer 152

Satır: **16**

Biyografiler.

Fātiḥa
ʿİlāve 2 Terācim Ḥamāmī-zāde İḥsān

teraḳḳī ʿāmilleri:

1. **teraḳḳī ʿāmilleri:**

Diğer 43

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bir konuda ilerlemiş, o konuda kendini geliştirmiş kimseler.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

teraḳḳī eylemişlerdir:

1. **teraḳḳī eylemişlerdir:**-*miş, -ler, -dir*

Gazel 6

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

İlerlemek.

Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḫamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

terāne-perdāz:

1. **terāne-perdāzı:**-*ı*

Diğer 64

Satır: **13**

Makamla şarkı söyleyen.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿṣ-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meṣābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

terāzi:

1. **terāziyle:**-*y, -le*

Diğer 33

Satır: **23**

Bir kolun iki ucuna asılı iki kefeden oluşan tartı, mizan.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faẓla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

terbiye etdiler:

1. **terbiye etdiler:**-*di, -ler*

Muhammes 1

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Et vb. maddeleri yumuşaması için belirli şeylerin içinde bir süre bekletmek.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

terbiyeli:

1. **terbiyeli:**

Diğer 58

Satır: **1**

Yemeklere lezzet vermek için çeşitli malzemeler eklenmiş olma durumu.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

terennüm:

1. **terennümü:**-*ü*

Diğer 64

Satır: **1**

Hafif hafif şarkı söyleme. II Hareketlilik.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

terennüm edilen:

1. **terennüm edilen:**-*en*

Diğer 67

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Anlatılmak.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Mes̱elā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

terennüm ediyor:

1. **terennüm ediyor:**-*i, -yor*

Diğer 24

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Güzel ve alçak sesle ninni söylemek. II Ses çıkarmak.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

tereyağı:

1. **tereyağı:**

Diğer 53

Satır: **24**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyağı ile

2. **tereyağında:**-*n, -da*

Diğer 53

Satır: **22**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyağında

3. **tereyağı:**

Diğer 54

Satır: **4**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyağı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

4. **tereyağına:**-*n, -a*

Diğer 54

Satır: **24**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyağına bu

5. **tereyağı:**

Diğer 55

Satır: **11**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

içine nefîs tereyağı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

6. **tereyağı:**

Diğer 57

Satır: **22**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyağı

7. **tereyağını:**-*n, -ı*

Diğer 57

Satır: **17**

Sütten çıkarılan yemeklik yağ.

nefîs tereyağını eriderek içine dağlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

8. **tereyağına:**-*n, -a*

Diğer 59

Satır: **9**

Kızdırılmış.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyağına yāḫūd nefîs zeytūnyağına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

Ternöv:

1. **Ternöv:**

Diğer 40

Satır: **17**

Şimalî Amerika'nın Bahr-i Muhit-i Atlasî'de büyük bir adası, Yeni Britanya'ya mülhaktır. Burada pek çok morina balığı avlanır.

şularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir. Ora ḫalḳından otuz

tertībāt:

1. **tertībātı:**-*ı*

Diğer 42

Satır: **6**

Düzenleniş biçimi, tanzim.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz içinʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

tertībāt alınmalıdır.:

1. **tertībāt alınmalıdır.:**-*ın, -malı, -dır-malı, -dır*

Diğer 42

Satır: **24**

Kelime Tipi: **Deyim**

Muhtemel bir tehlikeye karşı önlem almak, hazırlıklı durumda bulunmak.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḥżārı için tertībāt alınmalıdır.

teşādüf:

1. **teşādüf:**

Diğer 3

Satır: **2**

Rastlantı, rast geliş.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teşādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

teşādüf.:

1. **tesādüf.:**

Diğer 3

Satır: **22**

Rastlantı, rast geliş.

Bu muṣāḥabeniñ hemān ertesi günü faẓla miḳdārda ḫamsi çıḳmışdı ġarīb
tesādüf. Şimdi de öyle çıḳıyor.

teşādüf edersiñiz:

1. **teşādüf edersiñiz:**-*er, -siñiz*

Diğer 97

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Rastlamak, rast gelmek.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

teşādüf edilen:

1. **teşādüf edilen:**-*il, -en*

Diğer 29

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Rastlanmak.

Bir ḳayığımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḥamsi artarsa bunu bir bedelle teşādüf edilen ḳayıḳlara

teşādüf edilir:

1. **teşādüf edilir:**-*ir*

Diğer 67

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Rastlanmak. Bir şey bir yerde yer almak, bulunmak.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teşādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

teşādüf etmezse:

1. **teşādüf etmezse:**-*mez, -se*

Diğer 38

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Rastlamak.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teşādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

tesbīḥ-i dür-i senā-yı ḥamsi:

1. **tesbīḥ-i dür-i senā-yı ḥamsi:**

Kaside 1

Mısra: **246**

Kelime Tipi: -

Hamsi övgüsünün inci gibi olan sözlerini devamlı söylemek.

Biñlerce de beyti bulsa bitmez
Tesbīḥ-i dür-i senā-yı ḥamsi

tesbīt edilir:

1. **tesbīt edilir:**-*ir*

Diğer 63

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Sağlam şekilde yerleştirilmek, yerinden oynamaz, kıpırdamaz duruma getirilmek.

edilir balıġıñ aġzı ṭabīʿī vażʿiyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḥayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḥta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣunʿī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

teshīl-i ṭırāş-ı naẓmedince:

1. **teshīl-i ṭırāş-ı naẓmedince:**-*ince*

Kaside 1

Mısra: **237**

Kelime Tipi: -

Şiire belli bir biçim vermeyi kolaylaştırmak.

Teshīl-i ṭırāş-ı naẓmedince
Her defʿa ṣābūnlama-yı ḥamsi

teʾsīr:

1. **teʾsīrine:**-*i, -n, -e*

Diğer 5

Satır: **14**

Bir nesnenin, bir halin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭaların üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

2. **teʾsīrine:**-*i, -n, -e*

Diğer 41

Satır: **15**

Bir nesnenin, bir halin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

teʾsīr eder:

1. **teʾsīr eder:**-*er*

Diğer 7

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Etki yapmak, etkilemek.

iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalşame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾsīr eder ve esāsen bir balıḳ

teʾsīs etmeli:

1. **teʾsīs etmeli:**-*meli*
Diğer 42
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Kurmak.
Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

teşebbüs:

1. **teşebbüsde:**-*de*
Diğer 6
Satır: **29**
Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim.
Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüsde bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

2. **teşebbüs:**
Diğer 40
Satır: **6**
Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim.
iḫżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüs ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller
Her cinsden bir oḳḳa

3. **teşebbüs:**
Diğer 43
Satır: **14**
Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim.
şimdikinden çoḳ faẕla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

4. **teşebbüslerde:**-*ler, -de*
Diğer 43
Satır: **17**
Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim.
muʿāvenet ve müẕāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

5. **teşebbüslere:**-*ler, -e*
Diğer 44
Satır: **2**
Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim.
nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

teşekkül:

1. **teşekkülüyle:**-*ü, -y, -le*
Diğer 17
Satır: **6**
Meydana gelme, oluşma.
iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

teşekkül eder:

1. **teşekkül eder:**-*er*
Diğer 16
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Belli bir şekle girmek, belli bir şekil almak, şekillenmek, oluşmak.
başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı şāniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen olan mevsimde müteraṣṣıd bulunan

teşekkür-nāme:

1. **teşekkür-nāmeyi:**-*y, -i*
Diğer 101
Satır: **18**
Yapılan bir harekete karşı memnuniyeti gösteren yazı.
ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẕūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

tesemmüm:

1. **tesemmüm:**

Diğer 50

Satır: **10**

Zehirlenme.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da
köylerde baʿżı ḥastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan
ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

teşkīl edecek:

1. **teşkīl edecek:**-*ecek*

Diğer 63

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Oluşturmak. II Şekil vermek.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına
gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir
öbür ucu da

teşkīl eder:

1. **teşkīl eder:**-*er*

Diğer 47

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkarmak, oluşturmak.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

teşkīl edilecek:

1. **teşkīl edilecek:**-*ecek*

Diğer 35

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Oluşturulmak, ortaya çıkarılmak.

ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle
teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ
ḫammāl yükü bunuñ

teşkīlāt:

1. **teşkīlāt:**

Diğer 42

Satır: **3**

Düzenleme, tertip edilmeyle ilgili işler.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim
teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu
gemileri vardır bunlar

2. **teşkīlātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 42

Satır: **2**

Düzenleme, tertip edilmeyle ilgili işler.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz
īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti
vardır. Meşelā şimāl

3. **teşkīlāt:**

Diğer 43

Satır: **14**

Düzenleme, tertip edilmeyle ilgili işler.

şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs
muʿādelesidir.

tesmiye ederler:

1. **tesmiye ederler:**-*er, -ler*

Diğer 14

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Ad koymak, adlandırmak, belli bir isimle isimlendirmek.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd
olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler
ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

tesmiye olunan:

1. **tesmiye olunan:**-*an-un, -an*

Diğer 20

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Ad koyulmak, adlandırılmak, belli bir isimle isimlendirilmek.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile
birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye
olunan bir nevʿ yemleme

tesmiye olunur:

1. **tesmiye olunur:**-*un, -ur-ur*

Diğer 21

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Ad koyulmak, adlandırılmak, belli bir isimle isimlendirilmek.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣüret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

teşne:

1. **teşne-i:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **71**

Susamış. II Çok istekli, çok hevesli.

Ābı şerbetdir ṣanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

teşrīh:

1. **teşrīḥ:**

Diğer 62

Satır: **1**

İç organları çıkararak mumyalama.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣüretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

2. **teşrīḥ:**

Diğer 62

Satır: **1**

İç organları çıkararak mumyalama.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣüretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

3. **teşrīḥ:**

Diğer 62

Satır: **2**

İç organları çıkararak mumyalama.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣüretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

4. **teşrīḥ:**

Diğer 62

Satır: **5**

İç organları çıkararak mumyalama.

ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣüretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣüretiñ taṭbīḳi güçleşir.

5. **teşrīḥ:**

Diğer 62

Satır: **10**

İç organları çıkararak mumyalama.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

6. **teşrīḥinde:**-*i, -n, -de*

Diğer 62

Satır: **11**

İç organları çıkararak mumyalama.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

teşrīḥ olunmaya:

1. **teşrīḥ olunmaya:**-*ma, -y, -a*

Diğer 62

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Açılmak.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

teşrīḥen taḥnīṭde:

1. **teşrīḥen taḥnīṭde:**-*de*

Diğer 62

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

İç organlar çıkarılarak mumyalama yapma.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣüretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

teşrīḥiyyāt:

1. **teşrīḥiyyāt:**
   Diğer 4
   Satır: **7**
   Anatomi ilmi.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda ḥamsi:

1. **teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda ḥamsi:**
   Diğer 151
   Satır: **2**
   Kelime Tipi: -
   "Hamsinin Anatomi ve Biyoloji İlmi". Hamsiname eserinin ilk başlığı.

Muḳaddime
Teşrīḥiyyāt ve Ḥayātiyyātda Ḥamsi

teşrīn-i sānīye:

1. **teşrīn-i ṣānīye:***-y, -e*
   Diğer 6
   Satır: **1**
   Kelime Tipi: -
   Kasım ayı, ikinci teşrin, son teşrin.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i ṣānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḥamsi yemlenmek üzere

teşvīḳ:

1. **teşvīḳine:***-i, -n, -e*
   Diğer 48
   Satır: **7**
   Bir kimseyi bir şeyi yapma hususunda cesaretlendirme, gayrete getirme, heves ve istek verme.

teşvīḳine ḳapılmadan
Her eviñ olsa da on beş saḳḳāsı

teşvīk ederken:

1. **teşvīḳ ederken:***-er, -ken*
   Diğer 53
   Satır: **13**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Heves ve istek vermek.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḥalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

tetebbuʿāt:

1. **tetebbuʿātımıza:***-ımız, -a*
   Diğer 104
   Satır: **6**
   İncelemeler, araştırmalar, tetkikler.

maṭbaʿada bizi aramış faḳaṭ bulamamışdır.
Bizim tetebbuʿātımıza naẓaran evvelā

tevaḥḥuş:

1. **tevaḥḥuş:**
   Diğer 20
   Satır: **4**
   Ürkme, korkma.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük olan ḥamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

tevaḥḥuş edip:

1. **tevaḥḥuş edip:***-ip*
   Diğer 20
   Satır: **17**
   Kelime Tipi: -
   Ürkmek, korkmak.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa
ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

tevakkuf eder:

1. **tevaḳḳuf eder:***-er*
   Diğer 20
   Satır: **12**
   Kelime Tipi: -
   Beklemek, durmak.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla

tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balığı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

tevcīh:

1. **tevcīhi:**-*i*

Diğer 11

Satır: **15**

Anlam verme, yorumlama, tefsir etme.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

2. **tevcīhi:**-*i*

Diğer 11

Satır: **21**

Anlam verme, yorumlama, tefsir etme.

üzere ṣāḥib-i Menāẕırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim şu bend daḫi onu mübīndir

3. **tevcīh-i:**-*i*

Diğer 12

Satır: **7**

Anlam verme, yorumlama, tefsir etme.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

4. **tevcīh-i:**-*i*

Diğer 12

Satır: **14**

Anlam verme, yorumlama, tefsir etme.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

5. **tevcīh:**

Diğer 53

Satır: **7**

Anlam verme, yorumlama, tefsir etme.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭırıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

tevcīh-i vecīh:

1. **tevcīh-i vecīh:**

Diğer 10

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İsabetli anlam verme, güzel ve iyi yorma.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṯbāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

teʾvil:

1. **teʾvilince:**-*i, -n, -ce*

Diğer 10

Satır: **7**

Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḫaẕif

teʾyīd:

1. **teʾyīdine:**-*i, -n, -e*

Kaside 1

Mısra: **51**

Doğru olduğunu ortaya koyma, doğrulama.

Teʾyīdine ben şitāb edince
Taṣdīḳ ile keṯüdā-yı ḫamsi

2. **teʾyīdine:**-*i, -n, -e*

Kaside 1

Mısra: **229**

Doğru olduğunu ortaya koyma, doğrulama.

Teʾyīdine geldi ḳaʿr-ı yemmden
Āvāze-i hay hay-ı ḫamsi

teyze-zāde:

1. **teyze-zādesi:**-*si*

Diğer 113

Satır: **15**

Teyze oğlu.

ḳocasinuñ teyze-zādesi Temel Reʾīs'uñ ḳiz ḳardaşinuñ dayisinuñ evinde ḫidmetçilik
eden ʿAliyye ḳadınuñ ḳocasi Cemāl Kapdan denuze düşup ġāʾibolmişdi..

tez:

1. **tezden:**-*den*

Diğer 1

Mısra: **21**

Çabuk, hemen.

Buralardan hele tezden geçelim
Nice pişdiginiñ baḫsin açalım

tezāyüd eder:

1. **tezāyüd eder:**-*er*

Diğer 15

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

tezāyüd etdigi:

1. **tezāyüd etdigi:**-*dig*, -*i*

Diğer 21

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

tezāyüd-i nuḳūda:

1. **tezāyüd-i nuḳūda:**-*a*

Diğer 48

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Paraların çoğalması, artması.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiṣ olduġunu söylerler.

tezek-nāme:

1. **tezek-nāmeler:**-*ler*

Diğer 67

Satır: **1**

Tezek konusunu ele alan nazım türü.

Ṣāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz ṣāʿirleri ḳalem ṣuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

2. **tezek-nāmeleri:**-*leri*

Diğer 67

Satır: **17**

Tezek konusunu ele alan nazım türü.

meṣelā Erżurum ve civārı ṣāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

tezkār eden:

1. **teẕkār eden:**-*en*

Diğer 66

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Hatırlatmak, andırmak.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

tezyīd etmeye:

1. **tezyīd etmeye:**-*me*, -*y*, -*e*

Diğer 18

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Çoğaltmak, arttırmak, ziyade etmek.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

tezyīn eder:

1. **tezyīn eder:**-*er*

Diğer 18

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Süslemek.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

ṭıbben:

1. **ṭıbben:**

Diğer 98

Satır: **20**

Ṭıbba göre.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

ṭıbbī:

1. **ṭıbbī:**

Kaside 2

Mısra: **5**

Tıpla ilgili.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile
Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

Ṭıflī:

1. **Ṭıflī:**

Gazel 3

Mısra: **23**

Tıfli Efendi'nin mahlası.

Hem-zebān olsa n’ola Ṭıflī daḥi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

2. **Ṭıflī:**

Gazel 5

Mısra: **11**

Asıl adı Hasan'dır. Her vadide güzel şiirleri vardır. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı-Rus Harbi'ne gönüllü olarak katılmıştır. Trabzon şairleriyle müştereken ve nazireten bir çok şiiri vardır. Mürettep ve dolgun divanı basılmamıştır. Hece vezniyle yazılmış şiirleri mevcuttur.

Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

Tıflī Efendi:

1. **Ṭıflī Efendi:**

Diğer 152

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Asıl adı Hasan'dır. Her vadide güzel şiirleri vardır. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı-Rus Harbi'ne gönüllü olarak katılmıştır. Trabzon şairleriyle müştereken ve nazireten bir çok şiiri vardır. Mürettep ve dolgun divanı basılmamıştır. Hece vezniyle yazılmış şiirleri mevcuttur.

Süleymān Māhir Beg
Ṭıflī Efendi

2. **Ṭıflī Efendi:**

Gazel 3

Mısra: **25**

Kelime Tipi: -

Asıl adı Hasan'dır. Her vadide güzel şiirleri vardır. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı-Rus Harbi'ne gönüllü olarak katılmıştır. Trabzon şairleriyle müştereken ve nazireten bir çok şiiri vardır. Mürettep ve dolgun divanı basılmamıştır. Hece vezniyle yazılmış şiirleri mevcuttur.

Ṭıflī Efendi

Tıflī Efendilerle:

1. **Ṭıflī Efendilerle:***-ler, -le*

Diğer 69

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Asıl adı Hasan'dır. Her vadide güzel şiirleri vardır. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı-Rus Harbi'ne gönüllü olarak katılmıştır. Trabzon şairleriyle müştereken ve nazireten bir çok şiiri vardır. Mürettep ve dolgun divanı basılmamıştır. Hece vezniyle yazılmış şiirleri mevcuttur.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

ṭış:

1. **ṭış:**

Diğer 5

Satır: **4**

Görülen, içte bulunmayan.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi’niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **ṭış:**

Diğer 8

Satır: **1**

Görülen, içte bulunmayan.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür vücūduyla mütenāsiben

büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara delālet etse gerekdir

3. **ṭışında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 41

Satır: **7**

Herhangi bir yerin sınırları ötesinde kalan yer, hariç.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

tışaru:

1. **ṭışaru:**

Diğer 110

Satır: **16**

Dışarı.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

tışkalʿe:

1. **ṭışḳalʿe:**

Diğer 24

Satır: **7**

Aşağı Hisar. Trabzon Kalesi'nin üç bölüğünden biri.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu aḳşamıñ ve güzel

ticāret:

1. **ticāreti:**-*i*

Diğer 16

Satır: **4**

Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alışveriş.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

ticāret maddesiniñ:

1. **ticāret maddesiniñ:**-*niñ*

Diğer 43

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Ticari ürün.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẓamī

timsāl olduġu:

1. **timsāl olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 67

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Örnek, simge olmak.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

Tirebezan:

1. **Tirebezan:**

Diğer 107

Satır: **19**

Trabzon şehri.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha böyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

tiren:

1. **tiren:**

Diğer 114

Satır: **5**

Halk ağzında tren.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden ḳabına sıġamıyordu.

2. **tirenden:**-*den*

Diğer 114

Satır: **7**

Halk ağzında tren.

Maltepe'de tirenden inmişdik. O sāḥildeki ġazinolardan biriniñ serin daracasında
oṭurup diñlenmek istemeyordu. Civār tarlaları muṭlaḳā gezecekdi.

tīr-i hūn-efşānı:

1. **tīr-i ḫūn-efşānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Kan saçıcı ok. II İnsanı etkileyen bakış.

Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına
Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

tiril ḳaldılar:

1. **tiril ḳaldılar:**-*dı, -lar*

Kaside 1

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Zayıf kalmak, vitaminsiz olmak.

ʿĀşıḳları ḳaldılar tiril hep
Mevcūdu edip hebā-yı ḫamsi

toġrusu:

1. **ṭoġrusu:**

Diğer 53

Satır: **11**

Gerçeği söylemek gerekirse, gerçek şu ki.

aşaġıda gösteriyorum bu ciheti meskūt geçmeye
ṭoġrusu cesāret edemedim
çünkü rivāyet ederler ki

tohum:

1. **toḫumlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 41

Satır: **2**

Erkek balığın çıkardığı süt kıvamındaki beyaz madde, sperm.

nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır
bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere
milyarlarca balıḳ sürfeleri

2. **toḫumlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 41

Satır: **10**

Erkek balığın çıkardığı süt kıvamındaki beyaz madde, sperm.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.

Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

3. **toḫum:**

Diğer 115

Satır: **6**

Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha
Toḫum naşul

toklu:

1. **ṭoḳludur:**-*dur*

Diğer 107

Satır: **10**

Bir yıllık kuzu.

hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

2. **ṭoḳlunuñ:**-*nuñ*

Diğer 107

Satır: **11**

Bir yıllık kuzu.

Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma

3. **ṭoḳluyi:**-*y, -i*

Diğer 107

Satır: **12**

Bir yıllık kuzu.

Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma

toḳu:

1. **ṭoḳunan:**-*n, -an*

Diğer 31

Satır: **3**

Dokumak. II Ağ örmek.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balığı

toḳuz:

1. **ṭoḳuzuna:**-*u, -n, -a*

Diğer 11

Satır: **18**

Sekizden sonra gelen sayının adı.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

<u>ṭokuzuncu:</u>

1. **ṭoḳuzuncu:**

Diğer 1

Mısra: **57**

Dokuz sayısının sıra sıfatı.

Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler

2. **ṭoḳuzuncu:**

Diğer 57

Satır: **4**

Dokuz sayısının sıra sıfatı.

geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefîs olur
Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

<u>ṭolu olan:</u>

1. **ṭolu olan:**-*an*

Diğer 20

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Bir yerde sayıca çok olmak.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

<u>ṭombul:</u>

1. **ṭombul:**

Diğer 9

Satır: **13**

Şişman, etine dolgun.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

2. **ṭombul:**

Diğer 5

Satır: **9**

Orta hamsi türünün diğer adı.

ḫamsi ṭombul ince ḫamsi her biriniñ ebʿādı platiḳa çaça ḫamsiniñ ḫastalıġı
ölümü Hāmişān ḫamsiye ʿāʾid bir noṭ.

3. **ṭombul:**

Diğer 44

Satır: **20**

Orta hamsi türünün diğer adı.

Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

<u>ṭombul ḫamsidir:</u>

1. **ṭombul ḫamsidir:**-*dir*

Diğer 9

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Orta hamsi türünün diğer adı.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

<u>ṭon:</u>

1. **ṭon:**

Kaside 1

Mısra: **129**

Ton balığı. Sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, mekik biçiminde, boyu beş metreyi, ağırlığı dokuz yüz kilogramı bulabilen, eti yenen kemikli balık, orkinos. Thynnus.

Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

<u>top parça:</u>

1. **ṭop parça:**

Diğer 38

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Yuvarlak biçimde tane.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprāḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

<u>topla:</u>

1. **ṭoplar:**-*r*

Diğer 9

Satır: **2**

Devşirmek, dermek.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

2. **ṭoplayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 27

Satır: **24**

Devşirmek, dermek.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ ża'īf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

3. **ṭoplamaḳ:**-*maḳ*

Diğer 27

Satır: **15**

Ağın uçlarını bir araya getirmek.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

4. **ṭoplar:**-*r*

Diğer 28

Satır: **16**

Ağın uçlarını bir araya getirmek.

Nev'-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca baġlarını çekip ṭoplar

5. **ṭoplayıp:**-*y, -ıp*

Diğer 29

Satır: **23**

Derleyip kaldırmak, devşirip kaldırmak.

Artıḳ işimiz bitmişdir. İşte aġı ṭoplayıp aldıḳ dönüyoruz. Arḳadaşlar
sürūr içinde Dışarı rūzgārları sertçe esiyor bizden evvel gelen

<u>ṭoplama istasyonları:</u>

1. **ṭoplama istasyonları:**

Diğer 40

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Balıkların koyulacağı soğuk hava depolarının bulunduğu yerler.

av ve aġ tertībātı şalot ḳayıḳları balıḳ i'mālāt-ḫānesi ṣovuḳ havā depoları
ṭoplama istasyonları ançüyez bizim ḫamsi ḫamsiniñ muḥāfaẓası fennen

2. **ṭoplama istasyonları:**

Diğer 42

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Balıkların koyulacağı soğuk hava depolarının bulunduğu yerler.

ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

<u>ṭoplan:</u>

1. **ṭoplandıġı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 18

Satır: **5**

Bir araya gelmek.

ṭaşıyan bu nev' ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi ta'ḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

2. **ṭoplanıp:**-*ıp*

Diğer 20

Satır: **22**

Bir araya gelmek.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müte'āḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve bağırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

3. **ṭoplanmış:**-*mış*

Diğer 25

Satır: **24**

Bir araya gelmek.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

4. **ṭoplanaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 27

Satır: **16**

Ağ uçları bir araya getirilmek.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

5. **ṭoplandı:**-*dı*

Diğer 27

Satır: **20**

Ağ uçları bir araya getirilmek.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

6. **ṭoplanır:**-*ır*

Diğer 27

Satır: **10**

Ağ uçları bir araya getirilmek.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen
ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ ağır olmamaḳ ṭoplanır

7. **ṭoplanmasını:**-*ma, -sı, -n, -ı*

Diğer 29

Satır: **16**

Ağ uçları bir araya getirilmek.

ölür böyle olunca da aġı taẕyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

8. **ṭoplanan:**-*an*

Gazel 6

Mısra: **3**

Bir araya gelmek. II Toplantıya katılmak.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

9. **ṭoplanalım:**-*alım*

Diğer 101

Satır: **21**

Balık için irileşmek, şişmanlamak.

Biraz büyüyelim de ṭoplanalım biz derken
Seyāḥate çıḳdıḳ hep bu sene biraz erken

toplanıl:

1. **ṭoplanılmaması:**-*ma, -ma, -sı*

Diğer 37

Satır: **12**

Yemek olarak yenilmek.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprağa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

2. **ṭoplanılmaması:**-*ma, -ma, -sı*

Diğer 37

Satır: **12**

Yemek olarak yenilmek.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭoprağa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḥattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

toplu igne:

1. **ṭoplu igne:**

Diğer 103

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Dergi ismi.

ḳarār verdik dedikden ṣoñra mülāḳātı naḳlediyor ertesi günkü 1 nīsān
nüsḫasınıñ gelişigüzel sütūnunda da Ṭoplu İgne bu baḥiş ile ʿalāḳa-dār

toplu ignelerle:

1. **ṭoplu ignelerle:**-*ler, -le*

Diğer 63

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Tepesinde küçük bir başı bulunan iğne.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle tesbīt

topluca:

1. **ṭopluca:**

Diğer 26

Satır: **18**

Toplu olarak, beraber.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca
şuralarda bulunacaḳ. Ötede

<u>topraġ:</u>

1. **ṭopraġa:**-*a*

Diğer 37

Satır: **9**

Arazi, tarla.

Ṭopraġa yayılan ḫamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

2. **ṭopraġıñ:**-*ıñ*

Diğer 35

Satır: **17**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

3. **ṭopraġıñ:**-*ıñ*

Diğer 38

Satır: **2**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭopraġıñ taḳrīben yigirmi ṣantimetre ḳadar

<u>topraġa karışır:</u>

1. **ṭopraġa ḳarışır:**-*ır*

Diğer 37

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Toprakla bütünleşmek, çürüyerek toprağın içinde kaybolmak.

ḳolaylıḳla çürüyüp ṭopraġa ḳarışır ancaḳ ḳuşlar ṭavuḳlar ḫattā köylerde
çaḳallarla sāʾir ḥayvānlar ṭarafından ṭoplanılmaması için gündüz külāhlı

<u>toprağıñ istiʿdādına:</u>

1. **ṭopraġıñ istiʿdādına:**-*n, -a*

Diğer 35

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Toprağın verimliliği.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

<u>toprak:</u>

1. **ṭopraḳları:**-*ları*

Diğer 6

Satır: **20**

Arazi, tarla.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭopraḳları

2. **ṭopraḳlar:**-*lar*

Diğer 38

Satır: **13**

Arazi, tarla.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

3. **ṭopraḳ:**

Diğer 114

Satır: **4**

Arazi, tarla.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

4. **ṭopraḳ:**

Diğer 34

Satır: **22**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle

kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḥamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

5. **ṭopraḳlar:**-*lar*

Diğer 35

Satır: **16**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

6. **ṭopraḳla:**-*la*

Diğer 36

Satır: **14**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

7. **ṭopraḳ:**

Diğer 38

Satır: **3**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
altına döner ve ṭopraḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür veʿaḳībinde

8. **ṭopraḳları:**-*lar, -ı*

Diğer 38

Satır: **6**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

9. **ṭopraḳ:**

Diğer 115

Satır: **7**

Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
eçilur naṣıl ṣaḳlanur naṣıl ḳurutulur biley mişun.. Ṭopraḳ naṣıl
bellenur naṣıl ḳabartılur naṣıl temizlenur naṣıl ayıḳlanur Bunlarıñ

<u>toprak tencereye:</u>

1. **ṭopraḳ tencereye:**-*y, -e*

Diğer 56

Satır: **9**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon'da pilaki adı verilen ve topraktan yapılan tencere.
Bu ḥāldeki ḥamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

<u>torba:</u>

1. **ṭorbacıḳ:**-*cıḳ*

Diğer 5

Satır: **16**

Yavru hamsilerin karınları altında bulunan yiyeceklerini tedarik ettikleri yer.
açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

2. **ṭorbası:**-*sı*

Diğer 5

Satır: **1**

Yavru hamsilerin karınları altında bulunan yiyeceklerini tedarik ettikleri yer.
Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḥamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḥamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

3. **ṭorbaya:**-*y, -a*

Diğer 19

Satır: **26**

Hamsi torbası. Hamsi avlamak için cebe eklenen yedi milimetre delikli ağ, buna hamsi kurnası da denir.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

4. **ṭorbası:**-*sı*

Diğer 27

Satır: **17**

Hamsi torbası. Hamsi avlamak için cebe eklenen yedi milimetre delikli ağ, buna hamsi kurnası da denir.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

5. **ṭorbası:**-*sı*

Diğer 27

Satır: **19**

Hamsi torbası. Hamsi avlamak için cebe eklenen yedi milimetre delikli ağ, buna hamsi kurnası da denir.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

torik:

1. **ṭorik:**

Diğer 100

Satır: **18**

Palamut cinsinden, eti palamuttan daha yağlı, Karadeniz, Marmara, Akdeniz ve Atlantik'te yaşayan, kılçıksız, pulsuz, boyu bir metreye yaklaşan balık. Palamye sorda.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi māʾ-i helāke serer.

2. **ṭorik:**

Kaside 1

Mısra: **128**

Palamut cinsinden, eti palamuttan daha yağlı, Karadeniz, Marmara, Akdeniz ve Atlantik'te yaşayan, kılçıksız, pulsuz, boyu bir metreye yaklaşan balık. Palamye sorda.

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ
Zīrā şu ṭorik baba-yı ḫamsi

torun:

1. **ṭoruni:**-*i*

Diğer 113

Satır: **14**

Bir kimsenin çocuğunun çocuğu.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

toz:

1. **toz:**

Diğer 38

Satır: **15**

Bir tür kimyevi gübre.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

2. **toz:**

Diğer 38

Satır: **23**

Bir tür kimyevi gübre.

ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balığıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

3. **tozundan:**-*u, -n, -dan*

Diğer 39

Satır: **3**

Bir tür kimyevi gübre.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẕlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

toz gübreniñ:

1. **toz gübreniñ:**-*niñ*

Diğer 38

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Bir tür kimyevi gübre.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

Trabizon:

1. **Trabizon:**

Diğer 110

Satır: **8**

Trabzon şehri.

Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḫaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

Trabizonli:

1. **Trabizonlilar:**-*lar*

Diğer 112

Satır: **3**

Trabzonlular, Trabzon şehrinden olan kimseler.

Haçan geçen gün burada verduler bir tāne palo bütun Trabizonlilar
bulaşdular alafranġa ḥoran tepduler. Hele görmeliydu.
Bizum Hemmāmī-zāde

Ṭrabuzan:

1. **Ṭrabuzan:**

Diğer 15

Satır: **6**

Trabzon şehri.

bir pilavcuḳ şalşana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

2. **Ṭrabuzan:**

Diğer 105

Satır: **11**

Trabzon şehri.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

Trabzon:

1. **Ṭrabzon'un:**-*un*

Diğer 97

Satır: **2**

Trabzon şehrinde yaşayan halk.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḫamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

2. **Ṭrabzon:**

Kaside 1

Mısra: **155**

Trabzon şehrinde yaşayan halk.

Devletle murād alır Ṭrabzon
Ḳonmuş başa bir hümā-yı ḫamsi

3. **Ṭrabzon'a:**-*a*

Muhammes 3

Mısra: **11**

Trabzon şehrinde yaşayan halk.

Bir Ṭrabzon'a Ḫüdā lüṭfeylemiş bu niʿmeti
Pīr ü bernā ehālīniñ bu olmuş ḳısmeti

4. **Ṭrabzon:**

Diğer 3

Satır: **6**

Trabzon şehri.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

5. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 3

Satır: **12**

Trabzon şehri.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu bahṣe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

6. **Ṭrabzon:**

Diğer 4

Satır: **25**

Trabzon şehri.

19 Kānūn-ı s̱ānī 1928 Perşenbe Ṭrabzon

7. **Ṭrabzon'a:**-*a*

Diğer 6

Satır: **23**

Trabzon şehri.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati içün Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

8. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 9
Satır: **16**
Trabzon şehri.
boyu 3-5 şantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

9. **Ṭrabzon:**
Diğer 10
Satır: **17**
Trabzon şehri.
Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḥticāc edilmeklige kesretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

10. **Ṭrabzon:**
Diğer 13
Satır: **13**
Trabzon şehri.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

11. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 13
Satır: **17**
Trabzon şehri.
eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

12. **Ṭrabzon'a:**-*a*
Diğer 13
Satır: **13**
Trabzon şehri.
hicrīde Ṭrabzon aḥvālinde ḫamsiden baḥsetmekdedir. 1050 sālde Ṭrabzon'a gelen Evliyā Çelebi maʿrūf Seyāḥat-nāme'siniñ ʿaynı mebāḥisinde o esere gitmekdedir. Meşhūr

13. **Ṭrabzon:**
Diğer 14
Satır: **6**
Trabzon şehri.
Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

14. **Ṭrabzon:**
Diğer 14
Satır: **18**
Trabzon şehri.
kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon baḥsinde şu maʿlūmātı verir

15. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 14
Satır: **5**
Trabzon şehri.
Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

16. **Ṭrabzon'uñ:**-*uñ*
Diğer 14
Satır: **3**
Trabzon şehri.
Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden baḥsetdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

17. **Ṭrabzon:**
Diğer 15
Satır: **25**
Trabzon şehri.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

18. **Ṭrabzon'uñ:**-*uñ*
Diğer 15

Satır: **20**

Trabzon şehri.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

19. **Ṭrabzon:**

Diğer 21

Satır: **18**

Trabzon şehri.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

20. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 22

Satır: **8**

Trabzon şehri.

faẓlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon'da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

21. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 22

Satır: **11**

Trabzon şehri.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır
Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli marṭı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

22. **ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 27

Satır: **1**

Trabzon şehri.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

23. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 28

Satır: **17**

Trabzon şehri.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

24. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 34

Satır: **12**

Trabzon şehri.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

25. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 35

Satır: **16**

Trabzon şehri.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

26. **Ṭrabzon'uñ:**-*uñ*

Diğer 36

Satır: **21**

Trabzon şehri.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün
dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

27. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 38

Satır: **15**

Trabzon şehri.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

28. **Ṭrabzon'uñ:**-*uñ*

Diğer 40

Satır: **8**

Trabzon şehri.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

29. **Ṭrabzon:**
Diğer 41
Satır: **15**
Trabzon şehri.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

30. **Ṭrabzon:**
Diğer 41
Satır: **16**
Trabzon şehri.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

31. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 43
Satır: **23**
Trabzon şehri.
Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

32. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 45
Satır: **13**
Trabzon şehri.
Şu ḫālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

33. **Ṭrabzon'uñ:**-*uñ*
Diğer 45
Satır: **18**
Trabzon şehri.
düşüyor.
Ṭrabzon'uñ ḫamsi iḥṣāʾiyyātı Ṣaydiyye
Meʾmūrluġundan çıḳartdıġım resmī ḳayıdlara

34. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 52
Satır: **7**
Trabzon şehri.
buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

35. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 52
Satır: **7**
Trabzon şehri.
buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

36. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 53
Satır: **10**
Trabzon şehri.
iḫtilāfiñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

37. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 53
Satır: **24**
Trabzon şehri.
ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

38. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 56
Satır: **9**
Trabzon şehri.
Bu ḫāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon'da pilaki dedikleri ṭoprak tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

39. **Ṭrabzon'da:**-*da*
Diğer 57

Satır: **21**

Trabzon şehri.

Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḫana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

40. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 60

Satır: **9**

Trabzon şehri.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḥaḳḳında
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

41. **Ṭrabzon:**

Diğer 67

Satır: **7**

Trabzon şehri.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

42. **Ṭrabzon:**

Diğer 67

Satır: **11**

Trabzon şehri.

terennüm edilen baʿżı sābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

43. **Ṭrabzon'uñ:**-*uñ*

Diğer 67

Satır: **13**

Trabzon şehri.

hep birer timsāl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

44. **Ṭrabzon:**

Diğer 68

Satır: **22**

Trabzon şehri.

Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

45. **Ṭrabzon:**

Diğer 97

Satır: **20**

Trabzon şehri.

ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

46. **Ṭrabzon'umuzuñ:**-*umuz, -uñ*

Diğer 97

Satır: **12**

Trabzon şehri.

ḫalḳıñ manẓarasına doyum olmaz.
Bütün Ḳaradeñiz sāḥiliniñ ḫāṣṣaten Ṭrabzon'umuzuñ başlıca medār-ı teʿayyüşü olan

47. **Ṭrabzon'umuzuñ:**-*umuz, -uñ*

Diğer 97

Satır: **14**

Trabzon şehri.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

48. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 98

Satır: **24**

Trabzon şehri.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

49. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 102

Satır: **29**

Trabzon şehri.

ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

50. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 104

Satır: **2**

Trabzon şehri.

Ḫamsiye Dāʾir

Allāh selāmet versin şimdi Ṭrabzon'da bulunan

Ḥamāmī-zāde İḥsān

51. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 109

Satır: **4**

Trabzon şehri.

Bizum Ḥamāmī-zāde

Ṭrabzon'da dam siler

52. **Ṭrabzon:**

Diğer 112

Satır: **2**

Trabzon şehri.

Ṭrabzon'da İlk Balo

Ṭrabzon muḫābir-i maḥṣūṣumuzdan

53. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 112

Satır: **1**

Trabzon şehri.

Ṭrabzon'da İlk Balo

Ṭrabzon muḫābir-i maḥṣūṣumuzdan

54. **Ṭrabzon'da:**-*da*

Diğer 152

Satır: **7**

Trabzon şehri.

Ṭrabzon'da İlk Balo

Tāze Ḫamsi Balığı

<u>Trabzon baḥrinde:</u>

1. **Ṭrabzon baḥrinde:**-*n, -de*

Diğer 14

Satır: **5**

Kelime Tipi: **-**

Bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da

ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḫapsi balığı tesmiye ederler

ẓürefā-yı ḫalḳ Ṭrabzon

<u>Trabzon halḳına:</u>

1. **Ṭrabzon ḫalḳına:**-*n, -a*

Diğer 50

Satır: **23**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon şehrinden olan insanlar.

Bir Ṭrabzon ḫalḳına maʿlūm olan düstūr bu

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū

2. **Ṭrabzon ḫalḳına:**-*n, -a*

Gazel 1

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon şehrinden olan insanlar.

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā

Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

<u>Trabzon halḳını:</u>

1. **Ṭrabzon ḫalḳını:**-*n, -ı*

Muhammes 2

Mısra: **24**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon halkı, Trabzon'da yaşayan kimseler.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan

Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẓīm-ḫān

<u>Trabzon sāḥili:</u>

1. **Ṭrabzon sāḥili:**

Muhammes 2

Mısra: **43**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon şehrinin kıyı kesimleri.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili

Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

<u>Trabzon sāḥillerinden:</u>

1. **Ṭrabzon sāḥillerinden:**-*n, -den*

Diğer 6

Satır: **17**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon şehrinin kıyı kesimleri.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda

yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden

evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ

ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

<u>Trabzon sāḥillerine:</u>

1. **Ṭrabzon sāḥillerine:**-*n, -e*

Diğer 40

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin kıyı kesimleri.

Yuḳarıki baḥiṣlerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiğini yazdığımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

2. **Ṭrabzon sāḥillerine:**-*n, -e*

Diğer 41

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin kıyı kesimleri.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

Trabzon Sāl-nāmesi:

1. **Ṭrabzon Sāl-nāmesi:**

Diğer 13

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserlerden her biri.

Ḫamsiden bāḥiṣ eṣerler Menāẓırü'l-ʿAvālim Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Seyāḥat-nāme Evliyā Çelebi Cihān-nümā Kātib Çelebi Ṭrabzon Sāl-nāmesi Büyük Ansiḳlopedi

2. **Ṭrabzon Sāl-nāmesi:**

Diğer 17

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserlerden her biri.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi 17'nci defʿa sene 1314-1316 Ṭrabzon Vilāyeti
Maṭbaʿası Ḥayvanāt baḥṣi

3. **Ṭrabzon Sāl-nāmesi:**

Diğer 35

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserlerden her biri.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yığılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

4. **Ṭrabzon Sāl-nāmesi:**

Diğer 36

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserlerden her biri.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥṣederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

5. **Ṭrabzon Sāl-nāmesi:**

Diğer 152

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserlerden her biri.

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye Zümrüd-i ʿAnḳā Ṭrabzon Sāl-nāmesi
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt Larus Larousse Menāẓırü'l-ʿAvālim

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ:

1. **Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ:**-*niñ*

Diğer 16

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserlerden her biri.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan baḥṣederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

Trabzon şehri:

1. **Ṭrabzon şehri:**

Diğer 22

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Trabzon ili.

ḳayıġı şelekler Eṭrāfiñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

2. **Ṭrabzon şehri:**
Diğer 45
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Trabzon ili.
ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

3. **Ṭrabzon şehri:**
Diğer 65
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Trabzon ili.
Ṭrabzon şehri ḫamsi ḳayıḳlarınıñ çekildigi Mūmḫāneöñü. Ġarbdan görünüşü

4. **Ṭrabzon şehri:**
Diğer 88
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Trabzon ili.
Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya sāḥili şarḳdan görünüş.

5. **Ṭrabzon şehri:**
Diğer 93
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Trabzon ili.
Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

6. **Ṭrabzon şehri:**
Diğer 93
Satır: **2**
Kelime Tipi: -
Trabzon ili.
Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

Trabzon şehri sāḥili:
1. **ṭrabzon şehri sāḫili:**
Diğer 41
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Trabzon ilinin sahile yakın yerlerinde avcılık yapanlar.
Ṭrabzon sāḫillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadıġı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḫili

Trabzon şehri sāḥillerinden:
1. **Ṭrabzon şehri sāḫillerinden:**-*n, -den*
Diğer 22
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Trabzon şehrinin kıyı kesimleri.
mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḫillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

2. **Ṭrabzon şehri sāḫillerinden:**-*n, -den*
Diğer 44
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Trabzon şehrinin kıyı kesimleri.
Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḫillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnununñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

Trabzon şehrinde:
1. **Ṭrabzon şehrinde:**-*n, -de*
Diğer 45
Satır: **4**
Kelime Tipi: -
Trabzon ili.
ḳoparılıp bağırsaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

2. **Ṭrabzon şehrinde:**-*n, -de*

Diğer 65

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Trabzon ili.

Ṭrabzon şehrinde Moloz sāḥili

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ donam ile sāḥilde ḳızaġa çekilmesi

3. **Ṭrabzon şehrinde:**-*n, -de*

Diğer 99

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Trabzon ili.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı

iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

Trabzon şehriniñ:

1. **Ṭrabzon şehriniñ:**-*niñ*

Diğer 6

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Trabzon ili.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz

ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

2. **Ṭrabzon şehriniñ:**-*niñ*

Diğer 45

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Trabzon ili.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek

olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

3. **Ṭrabzon şehriniñ:**-*niñ*

Diğer 99

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Trabzon ili.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon

şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

Trabzon şofralarında:

1. **Ṭrabzon şofralarında:**-*n, -da*

Diğer 43

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Trabzonluların yemek kültüründe, sofralarında.

Göñül ister kiʿaynı zamānda müṣaʿṣaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun

Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

Trabzon Tañrısı:

1. **Ṭrabzon Tañrısı:**

Gazel 1

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin kutsal varlığı.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı

Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

Trabzon Vilāyeti Maṭbaʿası:

1. **Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası:**

Diğer 17

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da kurulan bir matbaa.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi 17'nci defʿa sene 1314-1316

Ṭrabzon Vilāyeti

Maṭbaʿası Ḫayvanāt baḥsi

2. **Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası:**

Diğer 36

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da kurulan bir matbaa.

Ṭrabzon Vilāyeti Maṭbaʿası Hicrī 1320. ṣ 177

Trabzonca:

1. **Ṭrabzonca:**

Diğer 48

Satır: **12**

Trabzon şehrinden olan insanlara göre.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek

için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

Trabzonī:

1. **Ṭrabzonī:**
   Diğer 13
   Satır: **11**
   Trabzonlu.

Evvel bāḥiṯ ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eṯer-i müfīddir. 1005 sāl-i

Trabzonlu:

1. **Ṭrabzonlu:**
   Diğer 3
   Satır: **9**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balığı ḳadar

2. **Ṭrabzonlu:**
   Diğer 9
   Satır: **11**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

3. **Ṭrabzonlu:**
   Diğer 14
   Satır: **3**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ Menāẓırü'l-ʿAvālimi'nde Ṭrabzon'uñ aḥvālinden
baḥṯetdigi ṣırada ḫamsi ḥaḳḳında

4. **Ṭrabzonlulara:**-*lar, -a*
   Diğer 15
   Satır: **15**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

5. **Ṭrabzonlu:**
   Diğer 32
   Satır: **11**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eṯerinde Bu ḫurde

6. **Ṭrabzonlularıñ:**-*lar, -ıñ*
   Diğer 40
   Satır: **6**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

iḫżārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüṯ ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

7. **Ṭrabzonlu:**
   Diğer 43
   Satır: **19**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

teraḳḳī ʿāmilleri ṣayılan Ṭrabzonlu hemşehrilerimiñ sāḥilleri öñünden aḳan bu
gümüş aḳındısından bu ḳadar maḥdūd bir ṣūretde istifāde etmeleri de revā degildir

8. **Ṭrabzonlularıñ:**-*lar, -ıñ*
   Diğer 44
   Satır: **3**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

9. **Ṭrabzonlu:**
   Diğer 53
   Satır: **15**
   Trabzon şehrinden olan kimse.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den ṣormuşlar menfī cevāb alınca da

10. **Ṭrabzonlu:**
    Diğer 69
    Satır: **3**
    Trabzon şehrinden olan kimse.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḥāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

11. **Ṭrabzonlu:**
Diğer 69
Satır: **6**
Trabzon şehrinden olan kimse.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

12. **Ṭrabzonlu:**
Diğer 104
Satır: **14**
Trabzon şehrinden olan kimse.
Żiyāfet
Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber

ṭufeyl:
1. **ṭufeyl:**
Muhammes 1
Mısra: **4**
Dalkavuk, çanak yalayıcı. II Sonradan eklenen, sığıntı.
Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

ṭufeyliyyāt:
1. **ṭufeyliyyāt:**
Diğer 9
Satır: **21**
Kendi başlarına beslenemeyip başkalarının köklerinden veya kanlarından beslenen bitkiler veya hayvanlar.
Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

ṭuġyān:
1. **ṭuġyānı:**-*ı*
Gazel 3
Mısra: **10**
Taşkınlık, serkeşlik.
Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balıġı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

tuḥaf:
1. **tuḥaf:**
Diğer 6
Satır: **27**
Şaşılacak, garip.
yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

2. **tuḥaf:**
Muhammes 2
Mısra: **61**
Acayip şey.
Bir papas ṣuda pişirmiş yaḫnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

3. **tuḥaf:**
Diğer 111
Satır: **1**
Alışılmamış tarzda.
o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

tuḥfe-i merḥabā-yı ḥamsi:
1. **tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi:**
Kaside 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Hamsi balığının çıktığının müjdesi.
Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

tuhfe-i miyāh-ı der baḥr-i siyāh:
1. **tuhfe-i miyāh-ı der baḥr-i siyāh:**
Diğer 12
Satır: **1**
Kelime Tipi: -
Karadeniz sularının hediyesi. II Balık.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf

vecīzü'l beyān bu baḥiṩde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuṣdur biri ṣu ki

ṭūl:

1. **ṭūl:**

Diğer 20

Satır: **7**

Uzunluk.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

2. **ṭūl:**

Diğer 20

Satır: **7**

Uzunluk.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

ṭūl u dırāz:

1. **ṭūl u dırāz:**

Muhammes 2

Mısra: **31**

Kelime Tipi: **-**

Uzun uzadıya.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

ṭulum:

1. **ṭulumuñ:**-*uñ*

Diğer 62

Satır: **16**

Mumyalanmak amacıyla iç organları çıkarılmış hamsi balığı.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

ṭur:

1. **ṭurmayıp:**-*ma, -y, -ıp*

Diğer 11

Satır: **12**

Şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

2. **ṭuruyor:**-*u, -yor*

Diğer 24

Satır: **23**

Etkisi bırakmak, görünmek.

resim aldıran öñünde bir ṣeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

3. **ṭuruyor.:**-*u, -yor*

Diğer 26

Satır: **22**

Hareketsiz durumda olmak.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

4. **ṭursun.:**-*sun*

Diğer 55

Satır: **17**

Bulunduğu yerde bir zaman kalıp beklemek.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

5. **ṭurma:**-*ma*

Muhammes 2

Mısra: **49**

Beklemek, ertelemek.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

ṭurfa:

1. **ṭurfa:**

Kaside 1

Mısra: **65**

Görülmemiş, nadir. II Garip, tuhaf.

Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş
Sāḥildeki hūy u hāy-i ḫamsi

2. **ṭurfa:**

Kaside 1

Mısra: **217**

Görülmemiş, nadir. II Yeni.

Şāyeste bu ṭurfa naẓma verse
Bir cāʾize pādişā-yı ḫamsi

<u>ṭurfa-edā:</u>

1. **ṭurfa-edā:**

Diğer 64

Satır: **5**

Garip, tuhaf tarz.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẓūl olduġu zamānlarda

<u>turfanda:</u>

1. **turfanda:**

Diğer 11

Satır: **26**

Yeni ortaya çıkan şey.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

2. **turfanda:**

Muhammes 3

Mısra: **9**

Yeni ortaya çıkan şey.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

<u>ṭurfa-şafā:</u>

1. **ṭurfa-şafā:**

Kaside 1

Mısra: **202**

Daha önce görülmemiş huzur.

Bir başḳa ġıdā ġıdā-yı yektā
Bir ṭurfa-şafā ṣafā-yı ḫamsi

<u>ṭurma:</u>

1. **ṭurma:**

Kaside 2

Mısra: **22**

"Haydi, hiç bekleme" anlamına gelen söz.

Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

<u>ṭurna:</u>

1. **ṭurna:**

Diğer 16

Satır: **6**

Çok sık ve keskin dişli yırtıcı bir tatlı su balığı.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılığıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı
keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

<u>ṭurp:</u>

1. **ṭurpla:**-*la*

Diğer 48

Satır: **10**

Turpgillerden, yaprakları tüylü, çiçekleri beyaz, sarı, mor renkli bir bitki.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar şu

<u>turra:</u>

1. **ṭurra-i:**-*i*

Diğer 12

Satır: **5**

Kıvırcık saç lülesi.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside
ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

<u>ṭururken:</u>

1. **ṭururken:**

Diğer 110

Satır: **15**

Dururken, varken, ortada ve mevcutken.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

<u>tut:</u>

1. **ṭutan:**-*an*

Diğer 26

Satır: **21**

Sabit kalmasını sağlamak.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayığımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

2. **ṭutup:**-*up*

Diğer 27

Satır: **6**

Bulundurmak, ayrılmasına izin vermemek.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan
gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek
olan ortasında

3. **ṭutuyor:**-*u, -yor*

Diğer 27

Satır: **5**

Herhangi bir durumda kalmasını sağlamak.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan
gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek
olan ortasında

4. **ṭutuyor:**-*u, -yor*

Diğer 27

Satır: **7**

Herhangi bir durumda kalmasını sağlamak.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu
batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve
ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

5. **ṭutardıḳ:**-*ar, -dıḳ*

Diğer 28

Satır: **13**

Yaklaştırmak, dokundurmak.

ṭutardıḳ o da başḳa ʿālem olurdu bir nevʿ bıldırcın avı
gibi
Meşʿaleyle ṣayd olunmaḳ bir güzel āyīndir

6. **ṭutan:**-*an*

Diğer 45

Satır: **14**

Toplam olarak -e varmak, -i varmak.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu
1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa
ṭutan 29360 ʿaded ve bir

7. **ṭutarım:**-*ar, -ım*

Diğer 2

Mısra: **9**

Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

8. **ṭut:**

Diğer 47

Satır: **21**

Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

9. **ṭutaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 52

Satır: **13**

Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu
ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve
baʿżen pişirme ṣūretlerinde

10. **ṭut:**

Gazel 1

Mısra: **17**

Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

11. **ṭutup:**-*up*

Diğer 55

Satır: **18**

Durumda kalmasını sağlamak, halde bulundurmak.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ
ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa
ṣızdırıñ ve ṭāvayı

12. **ṭutduḳları:**-*duḳ, -ları*

Diğer 6

Satır: **8**

Avlamak.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

13. **ṭutulan:**-*ul, -an*

Diğer 19

Satır: **12**

Avlamak.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

14. **ṭutulur:**-*ul, -ur*

Diğer 19

Satır: **10**

Avlamak.

ıġrıb ile ve ekserisi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

15. **ṭutmadan:**-*madan*

Diğer 42

Satır: **23**

Avlamak.

Şu ḥālde ḫamsiyi ṭutmadan evvel muḥāfaẓası düşünülmeli fennī bir ṣūretde
iḫżārı için tertībāt alınmalıdır.

16. **ṭutmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 42

Satır: **7**

Avlamak.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ naṣıl bir hüner ise onu
ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

17. **ṭutmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 102

Satır: **19**

Avlamak.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

18. **ṭutduḳ:**-*du, -ḳ*

Diğer 111

Satır: **25**

Avlamak.

Ḫamsi ṭutduḳ ḳarada
Aḳbaba ṣayı 298 1347 Ḳarġa

ṭutam:

1. **ṭutam:**

Diğer 54

Satır: **22**

Avuç içiyle tutulabilen miktarda olan.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli
Birḳaç ṭutam

2. **ṭutam:**

Diğer 55

Satır: **8**

Avuç içiyle tutulabilen miktarda olan.

yıḳanır ve şıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

ṭutdurma:

1. **ṭutdurma:**

Diğer 62

Satır: **3**

Telleme sırasında balığın karnından çıkarılan demir telinin bir tahta üzerine çivilenerek tutturulması.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

ṭutdurul:

1. **ṭutdurulur.:**-*ur*

Diğer 63

Satır: **8**

Takılmak, iliştirilmek.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḫayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

tūtiyā-yı ḥamsi:

1. **tūtiyā-yı ḥamsi:**
    Kaside 1
    Mısra: **204**
    Kelime Tipi: -
    Hamsinin göze sürülen tozu.

Her defʿada incilā-feşāndır
Cān çeşmine tūtiyā-yı ḥamsi

ṭutul:

1. **ṭutulan:**-*an*
    Diğer 19
    Satır: **12**
    Avlanmak.

istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan
gümüş ve çamuḳa balıḳları

2. **ṭutulur:**-*ur*
    Diğer 19
    Satır: **10**
    Avlanmak.

ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu āletekseriyā Lazlar ṭarafından

3. **ṭutulacaḳ:**-*acaḳ*
    Diğer 28
    Satır: **21**
    Avlanmak.

ṣubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

4. **ṭutulan:**-*an*
    Diğer 29
    Satır: **15**
    Avlanmak.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

5. **ṭutulduġu:**-*duġ, -u*
    Diğer 42
    Satır: **9**
    Avlanmak.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi içinṣovuḳ havā depoları

6. **ṭutulması:**-*ma, -sı*
    Diğer 101
    Satır: **17**
    Avlanmak.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẕūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

7. **ṭutulmayalım:**-*ma, -y, -alım*
    Diğer 101
    Satır: **24**
    Avlanmak.

Görülmemek için de gözümüzü dört açdıḳ
Ṭutulmayalım diye deñiz dibine ḳaçdıḳ

8. **ṭutulan:**-*an*
    Diğer 52
    Satır: **10**
    Tutmak işi yapılmak.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

9. **ṭutulur:**-*ur*
    Diğer 52
    Satır: **8**
    Tutmak işi yapılmak.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

ṭutuñuz da:

1. **ṭutuñuz da:**
    Diğer 50
    Satır: **9**
    Kelime Tipi: -
    -den başlayın da.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da
köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan
ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

ṭutuşdur:

1. **ṭutuşduran:**-*an*

Diğer 25

Satır: **12**

Coşturmak. II Hareketi hızlanmak, şiddetlenmek.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest
şāhiḳalar iç içe görünen daġlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek
şāhidi ve eñ yüksek

ṭuz:

1. **ṭuzuñ:**-*uñ*

Diğer 20

Satır: **23**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

2. **tuz:**

Diğer 21

Satır: **6**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar
büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle
istif edilir. Ufaḳ

3. **ṭuz:**

Diğer 21

Satır: **8**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl
bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ
şarṭıyla ṭuzlanır.

4. **ṭuz:**

Diğer 21

Satır: **15**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balıġı eskidikçe nefāseti
tezāyüd etdigi ḥālde

5. **ṭuz:**

Diğer 42

Satır: **21**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da
faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

6. **ṭuzdan:**-*dan*

Diğer 50

Satır: **13**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi
ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları
olur

7. **ṭuz:**

Diğer 57

Satır: **13**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve
biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek
miḳdār ḫamsiyi

8. **ṭuz:**

Diğer 59

Satır: **3**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp
içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine
yetecek ḳadar

9. **ṭuz:**

Diğer 60

Satır: **2**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

10. **ṭuz:**

Diğer 60

Satır: **12**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıklanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

11. **ṭuz:**

Diğer 60

Satır: **14**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

12. **ṭuz:**

Diğer 102

Satır: **10**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

13. **ṭuzla:**-*la*

Muhammes 1

Mısra: **21**

Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

Ḳıy etin ṭuzla büber ile soġanla ince pek
Ḳılçıġın ammā eyi ayıḳla bir āletle çek

<u>ṭuzla:</u>

1. **ṭuzlarlar.:**-*r, -lar*

Diğer 6

Satır: **20**

Tuza yatırmak veya üstüne tuz ekmek.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprāḳları

2. **ṭuzlar:**-*r*

Diğer 56

Satır: **21**

Tuzlamak işi yapmak.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māṣa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

3. **ṭuzlar:**-*r*

Diğer 58

Satır: **6**

Tuzlamak işi yapmak.

Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

4. **ṭuzlamaḳ:**-*maḳ*

Diğer 33

Satır: **5**

Hamsi salamurası yapmak.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

<u>ṭuzlama:</u>

1. **ṭuzlama:**

Diğer 18

Satır: **14**

Ançüez.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

2. **ṭuzlaması:**-*sı*

Diğer 60

Satır: **1**

Hamsi salamurası.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

<u>tuzlama-yı hamsi:</u>

1. **tuzlama-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **122**

Kelime Tipi: **-**

Hamsi tuzlaması.

Pek çoḳ götürür ṣu ġāfil olma
Küplerdeki tuzlama-yı ḫamsi

<u>ṭuzlan:</u>

1. **ṭuzlanır:**-*ır*

Diğer 20

Satır: **23**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

2. **ṭuzlandıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 21

Satır: **9**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar lezzet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

3. **ṭuzlanır.:**-*ır*

Diğer 21

Satır: **5**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

4. **ṭuzlanır.:**-*ır*

Diğer 21

Satır: **8**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

5. **ṭuzlanması:**-*ma, -sı*

Diğer 21

Satır: **7**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

6. **ṭuzlanaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 42

Satır: **18**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

7. **ṭuzlanır.:**-*ır*

Diğer 42

Satır: **20**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

8. **ṭuzlanacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 52

Satır: **6**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḥiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

9. **ṭuzlanır:**-*ır*

Diğer 53

Satır: **19**

Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.

İçli ṭāva Ayıḳlanan ḫamsi ṭuzlanır bir sāʿat ḳadar durduḳdan

ṣoñra ḳılçıḳları çıḳarılıp ḥāżırlanır. Beri yanda bir tencerede bu ḫamsiye

10. **ṭuzlanan:**-*an*
Diğer 57
Satır: **21**
Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.
Ḫamsi çıtlaması Temizlenip ṭuzlanan tāze ḫamsi Ṭrabzon'da
ḳulaḳlı denilen geniş bir baḳır ṣaḥana dizilir içine bir iki ḳaşıḳ aʿlā tereyaġı

11. **ṭuzlanmış:**-*mış*
Diğer 58
Satır: **14**
Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.
Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze ḫamsi büyük

12. **ṭuzlanan:**-*an*
Diğer 60
Satır: **8**
Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandıġına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

13. **ṭuzlandıġına:**-*dıġ, -ı, -n, -a*
Diğer 60
Satır: **8**
Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın
ṭuzlandıġına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

14. **ṭuzlanmışdır:**-*mış, -dır*
Diğer 98
Satır: **25**
Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.
dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā

15. **ṭuzlanmış:**-*mış*
Diğer 99
Satır: **7**
Tuzlamak işi yapılmak, tuzlama işine konu olmak.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

<u>ṭuzlanmış ḥamsi:</u>

1. **ṭuzlanmış ḫamsi:**
Diğer 61
Satır: **12**
Kelime Tipi: -
Salamura yapılmış hamsi, tuzlama hamsi.
Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyununñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḫsinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

<u>ṭuzlu:</u>

1. **ṭuzlu:**
Diğer 50
Satır: **13**
Tuzu olan.
Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

2. **ṭuzlu:**
Diğer 21
Satır: **11**
Yapılışında tuz bulunan, tuzu çok olan.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balıġından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

3. **ṭuzlusu:**-*su*
Diğer 56
Satır: **7**
Yapılışında tuz bulunan, tuzu çok olan.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

4. **ṭuzlusu:**-*su*

Diğer 47

Satır: **23**

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir

o ḳadar ki ḥaḳḳında

<u>ṭuzlu ḥamsi:</u>

1. **ṭuzlu ḥamsi:**

Diğer 60

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Hamsi salamurası.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḥamsi ṣāḥibi

2. **ṭuzlu ḥamsi:**

Kaside 2

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Hamsi salamurası.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḥamsi ṣāḥibi

Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

<u>ṭuzlu ḥamsi balığı:</u>

1. **ṭuzlu ḥamsi balığı:**

Diğer 21

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh

ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḥamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

<u>ṭuzlu ḥamsiden:</u>

1. **ṭuzlu ḥamsiden:**-*den*

Diğer 60

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

Ḥamsi pidesi Ṭuzlu ḥamsiden yapılır. Ḥamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

<u>ṭuzlu ḥamsiniñ:</u>

1. **ṭuzlu ḥamsiniñ:**-*niñ*

Diğer 48

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına

Ṭuzlu ḥamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

2. **ṭuzlu ḥamsiniñ:**-*niñ*

Gazel 1

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına

Ṭuzlu ḥamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

<u>ṭuzlu ḥamsiyi:</u>

1. **ṭuzlu ḥamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 56

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

Ḥamsi ḥaşlaması pilakisi Bu yemek ḥamsiniñ ṭuzlusundan yapılır

çünkü tāze ḥamsi ḥaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḥamsiyi geceden

2. **ṭuzlu ḥamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 57

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Küpte tuzlanmış hamsi balığı.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye

atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḥamsiyi

3. **ṭuzlu ḥamsiyi:**-*y*, -*i*

Diğer 58

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Küpte veya gaz tenekesinde tuzlanmış hamsi balığı.

Çünkü ekşer olur nihān mübārek
Ḥamsiḳuşu Ṭuzlu ḥamsiyi bir ḳap içinde birḳaç sāʿat ḳadar

tuzlu şuyuna:

1. **ṭuzlu şuyuna:**-*y*, -*u*, -*n*, -*a*

Diğer 1

Mısra: **83**

Kelime Tipi: -

Tuzlanmış hamsinin suyu.

Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı
Hekīm nedir işte Loḳmān mübārek

2. **ṭuzlu şuyuna:**-*y*, -*u*, -*n*, -*a*

Diğer 51

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Tuzlanmış hamsinin suyu.

Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını
Gel ṭuzlu ṣuyuna diñle kelāmı

Tuzluçeşme:

1. **Ṭuzluçeşme:**

Diğer 24

Satır: **6**

Tuzluçeşme mahallesi, 1930'da oluşturulan İskenderpaşa ve Kemerkaya mahallerine katılmıştır.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri
Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

Tuzluçeşme ḳıyıları:

1. **Ṭuzluçeşme ḳıyıları:**

Diğer 93

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin Tuzluçeşme mahallesi sahilleri.

Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

tuzu çıkmaḳ:

1. **ṭuzu çıḳmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 60

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin içinde bulunan tuz miktarı azalmak.

Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḥamsi pidesi Ṭuzlu ḥamsiden yapılır. Ḥamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

tuzu çıksın:

1. **ṭuzu çıḳsın:**-*sın*

Diğer 59

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin içinde bulunan tuz miktarı azalmak.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḥamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mışır ununuñ içine bıraḳmalı.

türçü:

1. **türçüyi:**-*y*, -*i*

Diğer 107

Satır: **9**

Türkü.

hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẕālim ṭoḳlu

türe:

1. **türer:**-*r*

Diğer 9

Satır: **21**

Ortaya çıkmak, meydana gelmek.

Ḥamsiniñ ʿömrü iki seneden faẓla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. **türedigini:**-*dig*, -*i*, -*n*, -*i*

Diğer 99

Satır: **17**

Ortaya çıkmak, meydana gelmek.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḥamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

3. **türedigi:**-*dig, -i*

Diğer 100

Satır: **1**

Ortaya çıkmak, meydana gelmek.

ġalṣamelerinden türedigi ḥaḳḳındaki sözlerde
Ġarāʾibü'l-mükevvenātıñ aḳvā-yı
rivāyātındandır.

Türk:

1. **Türklerden:**-*ler, -den*

Diğer 6

Satır: **18**

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda
yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ
ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

Türkçe:

1. **Türkçede:**-*de*

Diğer 10

Satır: **1**

Türk dili.

Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i ṣelāṣede ḫamsi
Türkçede ḫapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i
manẓūm Fārisīde

2. **Türkçede:**-*de*

Diğer 12

Satır: **3**

Türk dili.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve
ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden
mürekkeb yaʿnī otuz

Türkī:

1. **Türkī:**

Diğer 10

Satır: **14**

Türkçe.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri
lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i ṣelāṣe ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir
anlarda olan

2. **Türkī:**

Diğer 10

Satır: **20**

Türklerle ilgili.

lehcesinde ḫapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı
umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla
envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

3. **Türkīyi:**-*y, -i*

Diğer 12

Satır: **14**

Türklere ait.

Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḥamāmī-
zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i
lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

Türkiye:

1. **Türkiye'de:**-*de*

Diğer 42

Satır: **20**

Topraklarının bir kesimi Avrupa'da, bir kesimi Asya'da bulunan Ortadoğu ve Akdeniz ülkesi.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince
bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir
ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

2. **Türkiye'niñ:**-*niñ*

Diğer 43

Satır: **10**

Topraklarının bir kesimi Avrupa'da, bir kesimi Asya'da bulunan Ortadoğu ve Akdeniz ülkesi.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun
yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş
Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

3. **Türkiye'niñ:**-*niñ*

Diğer 43

Satır: **18**

Topraklarının bir kesimi Avrupa'da, bir kesimi Asya'da bulunan Ortadoğu ve Akdeniz ülkesi.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger
ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl

ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

Türkiye Nüfūsu:

1. **Türkiye Nüfūsu:**

Diğer 45

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

İstatistik Genel Müdürlüğünün 28 Ekim 1927 umumi nüfus tahririni vilayet, kaza, şehir ve köy itibarıyla gösteren 33 sayfalık bir risale.

Türkiye Nüfūsu İstatistiḳ Müdīriyyet-i ʿUmūmiyyesi. Ṭabʿ 1928 ṣ 33

2. **Türkiye Nüfūsu:**

Diğer 152

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

İstatistik Müdüriyet-i Umumiyesinin 28 Ekim 1927 tarihindeki umumi nüfus tahririni vilayet, kaza, şehir ve köy itibarıyla gösteren otuz üç sayfalık bir risaledir.

Balıḳ ve Balıḳçılıḳ

Büyük Ansiḳlopedi Türkiye Nüfūsu Cihān-nümā

Türkiyyü'l-aṣl:

1. **Türkiyyü'l-aṣl:**

Diğer 11

Satır: **8**

Türkçe kökenli.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı

s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

Türkü:

1. **Türkü:**

Diğer 68

Satır: **3**

Çoğunlukla dörder mısralı bentlerden oluşan, 11'li hece vezniyle düzenlenen ve kendine mahsus bir beste ile okunan halk edebiyatı nazım şekli.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī

nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

2. **Türkü:**

Diğer 68

Satır: **8**

Halk musikisinin, güftesi halk şiiri olan ve halk ezgileriyle bestelenmiş çok yaygın bir formu.

Birinci şekilde me̱selā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen

ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

3. **Türküyi:***-y, -i*

Diğer 112

Satır: **9**

Halk musikisinin, güftesi halk şiiri olan ve halk ezgileriyle bestelenmiş çok yaygın bir formu.

bu türküyi

Hey uşaḳlar uşaḳlar

tümsek:

1. **tümsek:**

Diğer 38

Satır: **5**

Küçük toprak parçası, volar.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek

ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır şapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

tüt:

1. **tüter:***-er*

Kaside 1

Mısra: **111**

Duman veya buhar çıkarmak. II Güzel koku çıkarmak.

Üstünde tüter duḫān-ı ʿanber

Pür-rāyiḥa ısḳara-yı ḫamsi

ṭütsü etseler:

1. **ṭütsü etseler:***-se, -ler*

Diğer 15

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Bazı şeylerden korunmak için bir maddeyi yakmak.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını

pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

2. **ṭütsü etseler:**-*se, -ler*

Diğer 50

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Bazı şeylerden korunmak için bir maddeyi yakmak.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda

insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

tütün:

1. **tütün:**

Diğer 17

Satır: **2**

Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bitki.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire

munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

2. **tütün:**

Diğer 36

Satır: **21**

Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bitki.

hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün

dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

3. **tütün:**

Diğer 37

Satır: **7**

Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bitki.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki

ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

4. **tütün:**

Diğer 38

Satır: **4**

Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bitki.

altına döner ve ṭoprāḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bıraḳılır

tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

5. **tütünler:**-*ler*

Diğer 38

Satır: **17**

Kurutulup kıyılarak sigara biçiminde veya pipoyla içilen tütün yaprağı.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler

o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

6. **tütüñleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 38

Satır: **16**

Kurutulup kıyılarak sigara biçiminde veya pipoyla içilen tütün yaprağı.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.

Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

tütün fidanı:

1. **tütün fidanı:**

Diğer 38

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bitkinin yeni yetişen ağacı.

ile evlekler açılır bunlara 20 santimetre ara ile ṣu dökülerek tütün

fidanı dikilir.

tütün tarlalarına:

1. **tütün tarlalarına:**-*n, -a*

Diğer 34

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Tütün yetiştirilen toprak parçaları, tütün bahçeleri.

Ḫamsiyi ekseriyā tütün tarlalarına gübre olaraḳ almaḳ istenilir onu ḳayıḳ

ḥesābıyla pāzārlıḳ ederler daha az baṭman ḥesābıyla alacaḳlarsa ṭartıda ḳolay

2. **tütün tarlalarına:**-*n, -a*
Diğer 36
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Tütün yetiştirilen toprak parçaları, tütün bahçeleri.
Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̲ederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

3. **tütün tarlalarına:**-*n, -a*
Diğer 38
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Tütün yetiştirilen toprak parçaları, tütün bahçeleri.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

tütün tarlalarında:

1. **tütün tarlalarında:**-*n, -da*
Diğer 21
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Tütün yetiştirilen toprak parçaları, tütün bahçeleri.
tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur. Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

2. **tütün tarlalarında:**-*n, -da*
Diğer 35
Satır: **8**
Kelime Tipi: -
Tütün yetiştirilen toprak parçaları, tütün bahçeleri.
ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre yerine ḳullanılan

tütün zirāʿatinden:

1. **tütün zirāʿatinden:**-*n, -den*
Diğer 36
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Tütün tarımı.
Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̲ederken tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için bunları kireçle ḳarışdırıp

tütüncü:

1. **tütüncülere:**-*ler, -e*
Diğer 39
Satır: **4**
Tütün yetiştiren kimse.
ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẖlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

U, Ū

u:

1. **u:**
Diğer 12
Satır: **16**
Ve bağlacı.
gibi baḫs̲-i ġāmıẓda artıḳ derece-i ṣaḳḳ-ı ṣefeden ise keff-i lisān birle muʿteref-i ʿacz
u noḳṣān olmaḳlıġı muvāfıḳ görürüm. Lā-āʿlem-i ġaybü'l-allāh

2. **u:**
Diğer 13
Satır: **19**
Ve bağlacı.
u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

3. **u:**
Diğer 20
Satır: **17**
Ve bağlacı.
ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u ṣamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuṣ edip ḳaçarken aġa

ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

4. **u:**

Diğer 26

Satır: **17**

Ve bağlacı.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

5. **u:**

Diğer 27

Satır: **22**

Ve bağlacı.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

6. **u:**

Diğer 57

Satır: **20**

Ve bağlacı.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ekletse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

7. **u:**

Diğer 59

Satır: **19**

Ve bağlacı.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez
beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

8. **u:**

Diğer 66

Satır: **3**

Ve bağlacı.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk raḳṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir.
Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

9. **u:**

Gazel 2

Mısra: **14**

Ve bağlacı.

Kim ḳatıp da ḫamsiden ṭabḫ etse ḫoş-bū bir pilāv
Sofrasında ġayri bir ḫoş-āb u ayran istemez

10. **u:**

Gazel 2

Mısra: **18**

Ve bağlacı.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

11. **u:**

Gazel 4

Mısra: **20**

Ve bağlacı.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

12. **u:**

Muhammes 1

Mısra: **28**

Ve bağlacı.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

13. **u:**

Muhammes 2

Mısra: **31**

Ve bağlacı.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz
Vaṣfa ṣıġmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

14. **u:**

Muhammes 3

Mısra: **3**

Ve bağlacı.

Cūd u lüṭfu etmiş istiʿāb nāsı ḫamsiniñ
Ḫastaya ʿaynı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

<u>ʿuç:</u>

1. ʿ**uçunde:***-u, -n, -de*

Diğer 106

Satır: **20**

Üç.

iḥtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

2. ʿ**uçuni:**-*u, -n, -i*

Diğer 107

Satır: **4**

Üç.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣası

uc:

1. **ucunu:**-*u, -n, -u*

Diğer 26

Satır: **21**

Uzun bir nesnenin baş veya son noktası.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayıġımızdaki ağı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

2. **ucu:**-*u*

Diğer 62

Satır: **20**

Uzun bir nesnenin baş veya son noktası.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

3. **ucu:**-*u*

Diğer 63

Satır: **2**

Uzun bir nesnenin baş veya son noktası.

tel ḳarnı ḥizāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

4. **ucunu:**-*u, -n, -u*

Diğer 27

Satır: **5**

Alt kısım.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

ucuz:

1. **ucuz:**

Diğer 17

Satır: **15**

Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı.

üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

2. **ucuz:**

Diğer 39

Satır: **3**

Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẕamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldıġı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

3. **ucuz:**

Diğer 42

Satır: **18**

Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

4. **ucuz:**

Diğer 43

Satır: **2**

Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

ucuz olan:

1. **ucuz olan:**-*an*

Diğer 38

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Fiyatı yüksek olmak, fiyatlı olmak.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri

ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

ucuz olduġu:

1. **ucuz olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 38

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Fiyatı yüksek olmak, fiyatlı olmak.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu

zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

ucuz pahālı ṣatar:

1. **ucuz pahālı ṣatar:**-*ar*

Diğer 33

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Ucuz pahalı demeden satmak, fiyatının yüksek veya düşük olması üzerinde durmadan satmak.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi

almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

ucuzla:

1. **ucuzlar:**-*r*

Diğer 33

Satır: **17**

Fiyatı düşmek.

odun kömür gibi şeyler daha baʿżı maddeler ucuzlar çünkü köylüler ḫamsi

almaḳ için bu şeyleri ucuz pahālı ṣatar para yaparlar.

ucuzluk:

1. **ucuzluḳ:**

Diğer 32

Satır: **2**

Ucuz olma durumu, fiyat düşüklüğü.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā

miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

uç:

1. **uçlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 27

Satır: **14**

Ağı yukarı çekmeye yarayan ipin bir ucu.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi

aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

2. **uçar:**-*ar*

Diğer 37

Satır: **22**

Çok sevinmek, kabına sığamayacak kadar sevinç duymak.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

3. **uçar:**-*ar*

Diğer 59

Satır: **24**

Çok sevinmek, kabına sığamayacak kadar sevinç duymak.

güle oynaya bu ḳuşdan bir pay alanlarıñ sevincine pāyān olmaz

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

4. **uçar:**-*ar*

Kaside 1

Mısra: **99**

Çok sevinmek, kabına sığamayacak kadar sevinç duymak.

Oynar uçar alsa ʿāşıḳ-ı zār

Bir ḫamsi kuşuyla pay-ı ḫamsi

5. **uçar:**-*ar*

Muhammes 2

Mısra: **59**

Çok sevinmek, kabına sığamayacak kadar sevinç duymak.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

Gökdeki ḳuşlarda da var āşinās ḫamsiniñ

6. **uçmayan:**-*ma, -y, -an*

Diğer 1

Mısra: **52**

Havada yol almak, havada gitmek.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

7. **uçmayan:**-*ma, -y, -an*
Diğer 59
Satır: **16**
Havada yol almak, havada gitmek.
Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

uçur:

1. **uçurmaya:**-*ma, -y, -a*
Diğer 103
Satır: **9**
Nisan bir şakası yapmak.
aldanmaḳ daha işimize geldiginden olacaḳ ki puvason davril uçurmaya
birḳaç senedir germī verdik.

ʿūd:

1. ʿ**ūdu:**-*u*
Diğer 64
Satır: **16**
Klasik Türk müziği araçlarından, iri karınlı, kirişli, mızrapla çalınan bir çalgı.
Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

ufacık:

1. **ufacıḳ:**
Diğer 42
Satır: **15**
Çok ufak, çok küçük, küçücük.
Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭulardа ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

ufak:

1. **ufaḳ:**
Diğer 21
Satır: **6**
Boyutları normalden küçük.
Bizde ḫamsi balıġı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

ufuk:

1. **ufuḳlar:**-*lar*
Diğer 23
Satır: **18**
Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi göründüğü yer.
ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

2. **ufuḳ:**
Diğer 24
Satır: **3**
Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi göründüğü yer.
Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

3. **ufuḳları:**-*lar, -ı*
Diğer 25
Satır: **12**
Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi göründüğü yer.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

4. **ufuḳları:**-*lar, -ı*
Diğer 26
Satır: **7**
Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi göründüğü yer.
Biz gidiyoruz Ġarb ufuḳları ḥālā güneşiñ penbe gülünü gögsünde ṣaḳlarken
aḳşamıñ ḳoyu māvī buluṭları daġ tepelerini göklerle bitişik gibi gösteren

5. **ufuḳlarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*
Diğer 26
Satır: **9**
Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi göründüğü yer.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor
ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

uġra:
1. **uġrayınca:**-*y, -ınca*
Diğer 8
Satır: **24**
Kötü duruma konu olmak.
Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

2. **uġra:**
Diğer 111
Satır: **20**
Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak.
İstanbul'a gitsaña
Hem da geçerken uġra

uġraş:
1. **uġraşırlar:**-*ır, -lar*
Diğer 40
Satır: **19**
Bir şeyi kendine iş edinip üzerinde çalışmak, meşgul olmak.
biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẕladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

ʿukalā:
1. ʿ**uḳalā:**
Diğer 103
Satır: **14**
Akıllılık, bilgiçlik taslayan.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġraf'ı

ʿulan:
1. ʿ**ulan:**
Diğer 110
Satır: **12**
Kaba bir hitap sözü.
ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş. Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

2. ʿ**ulan:**
Diğer 110
Satır: **14**
Kaba bir hitap sözü.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

ʿulemā:
1. ʿ**ulemā:**
Diğer 10
Satır: **1**
Alimler, ilim sahipleri, bilginler.
Kelime-i ḫamsi iḫtilāf-ı ʿulemā elsine-i s̱elās̱ede ḫamsi Türkçede ḥapsi tebādül-i ḥurūf
maʿnā-yı ḫapsi ʿArabcada ḫamsi maʿnāsı bir bend-i manẓūm Fārisīde

ʿulemā-yı lisān:
1. ʿ**ulemā-yı lisān:**
Diğer 10
Satır: **5**
Kelime Tipi: -
Dil alimleri, dil bilimciler.
lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
ās̱ār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keş̱īre

ʿulemā-yı lisān-ı:
1. ʿ**ulemā-yı lisān-ı:**-*ı*
Diğer 11
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Dil alimleri, dil bilimciler.
ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

ulu:

1. **ulu:**

Diğer 2

Mısra: **13**

Çok büyük, geniş.

Ḫamsisiñ gezersiñ ulu deryāda
Pişince başlarsıñ āh u feryāda

ʿulüvv:

1. ʿ**ulüvv-i:**-*i*

Gazel 4

Mısra: **20**

Yüce, büyük.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

um:

1. **umarız:**-*ar*, -*ız*

Diğer 100

Satır: **20**

Bir şeyin olmasını istemek, beklemek.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

ʿummān:

1. ʿ**ummānı:**-*ı*

Gazel 6

Mısra: **10**

Çok büyük engin deniz, okyanus.

Öyle pek beyhūde şanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

2. ʿ**ummānları:**-*lar*, -*ı*

Kaside 1

Mısra: **85**

Çok büyük engin deniz, okyanus.

ʿUmmānları yer yer etdi işrāḳ
Bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḫamsi

umūm:

1. **umūmdur:**-*dur*

Diğer 10

Satır: **19**

Genel olma, umumi olma, genellik, umumiyet.

lehcesinde ḫapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

ʿumūmī:

1. ʿ**umūmī:**

Diğer 4

Satır: **24**

Herkese ait, herkesle ilgili, genel.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

2. ʿ**umūmī:**

Diğer 60

Satır: **9**

En çok bilinen.

iki sene belki daha çoḳ dayanır. Bu Ṭrabzon'da ḳurulan ʿumūmī şeklidir ki ḫaḳḳında
Şalamurası verir her sofraya başḳa şeref

ʿumūmiyyet:

1. ʿ**umūmiyyet:**

Diğer 67

Satır: **16**

Genellik.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

ʿumūmiyyetle:

1. ʿ**umūmiyyetle:**

Diğer 39

Satır: **2**

Çoğu zaman, çok defa, genellikle.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḫayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fiʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruşa ḳadar

un:

1. **unla:**-*la*

Muhammes 2

Mısra: **67**

Buğday yahut mısır unu.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçığından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

2. **un:**
Diğer 115
Satır: **19**
Toz durumuna getirilmiş şey.
Bu bir un midur feḳat
C Beg Hani diluña ḫamsi ḳılçıḳu baṭsun.. Daha bilmezṣun ḫamsinun

unudul:
1. **unudulmamalıdır.:**-*ma, -malı, -dır*
Diğer 42
Satır: **19**
İlgisizlik sebebiyle üstünde durulmadan geçilmek, atlanmak.
muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.
Ḥālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

unut:
1. **unut:**
Diğer 47
Satır: **19**
Gereken önemi vermemek, üstünde durmamak.
Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

ʿunvān:
1. ʿ**unvānı:**-*ı*
Diğer 9
Satır: **12**
San.
Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

2. ʿ**unvānlı:**-*lı*
Diğer 11
Satır: **3**
Bir kitabın veya bir bölümünün, makale, mektup vb.nin başına yazılan yazı veya kelime.
fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

3. ʿ**unvānlı:**-*lı*
Diğer 12
Satır: **1**
Bir kitabın veya bir bölümünün, makale, mektup vb.nin başına yazılan yazı veya kelime.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥisde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

4. ʿ**unvānlı:**-*lı*
Diğer 13
Satır: **12**
Kitabın başlığı.
Evvel bāḥiş ḳudemā-yı coġrāfiyyūndan Ṭrabzonī Meḥmedü'l-ʿĀşıḳ bin ʿÖmer bin Bayezid'dir
Menāẓırü'l-ʿAvālim ʿunvānlı teʾlīf-i behīni ḥaḳḳā ki bir eser-i müfīddir. 1005 sāl-i

5. ʿ**unvānlı:**-*lı*
Diğer 13
Satır: **18**
Kitabın başlığı.
eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

6. ʿ**unvānıyla:**-*ı, -y, -la*
Diğer 68
Satır: **1**
Konu. II Başlık.
şehrinde böyle eserler edebiyyāt şaḥnesini paşdırma destānları ʿunvānıyla taʿṭīr
etmişdir

7. ʿ**unvānı:**-*ı*
Gazel 4
Mısra: **10**
İsmin yerine geçen ve niteliği belli eden ad.
Ehl-i zevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

8. ʿ**unvānı:**-*ı*
Gazel 5

Mısra: **1**

İsmin yerine geçen ve niteliği belli eden ad.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

ur:

1. **urmamalıdır:**-*ma, -malı, -dır*

Diğer 37

Satır: **6**

Gübre vurmak, saçmak.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz. Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

2. **urduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 41

Satır: **18**

Bozmak.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

3 **urmaz:**-*maz*

Diğer 102

Satır: **10**

Dökmek, serpmek.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

urul:

1. **urulabilir:**-*a, -bil, -ir*

Diğer 35

Satır: **14**

Gübre vurulmak, saçılmak.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

2. **urulsa:**-*sa*

Diğer 37

Satır: **8**

Gübre vurulmak, saçılmak.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

Urusya:

1. **Urusya'yi:**-*y, -i*

Diğer 108

Satır: **11**

Rusya.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḫamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

uskumru:

1. **usḳumru:**

Diğer 102

Satır: **13**

Uskumrugiller familyasından, mekik biçiminde uzun gövdeli, parlak renkli, sırtı çizgili, karnı beyaz, eti çok makbul, boyu elli santimetreyi geçebilen, sıcak ve ılık denizlerde sürü halinde yaşayan, bilhassa denizlerimizde çok avlanan bir balık cinsi. Scomber scomber.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

2. **usḳumru:**

Kaside 1

Mısra: **129**

Uskumrugiller familyasından, mekik biçiminde uzun gövdeli, parlak renkli, sırtı çizgili, karnı beyaz, eti çok makbul, boyu elli santimetreyi geçebilen, sıcak ve ılık denizlerde sürü halinde yaşayan, bilhassa denizlerimizde çok avlanan bir balık cinsi. Scomber scomber.

Usḳumru tekir kefal lüfer ṭon
Olmuşsa da aḳrabā-yı ḫamsi

uskurmu balığı:

1. **uşḳurmu balığı:**

Diğer 14

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Uskumrugiller familyasından, mekik biçiminde uzun gövdeli, parlak renkli, sırtı çizgili, karnı beyaz, eti çok makbul, boyu elli santimi geçebilen, sıcak ve ılık denizlerde sürü halinde yaşayan, bilhassa

denizlerimizde çok avlanan bir balık cinsi. Scomber scomber.
Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

uṣlu:

1. **uṣlu:**
Diğer 100
Satır: **14**
Zararı dokunmayan, uysal.
eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḥamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

ʿust:

1. ʿ**ustünden:**-*ün, -den*
Diğer 107
Satır: **24**
Üzeri.
oġli domuzi şançi bizimlan bir ḥesābi çitābi var imiş cibi ḳaldırup
ḳuyruġuni içide bir aşururdi denuzlukleruñ ʿustünden içeriye Cānum çikildi

2. ʿ**ustune:**-*u, -n, -e*
Diğer 111
Satır: **4**
Üst. Bir şeyin aşağı sayılan yerine göre yukarı tarafı.
Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

usta olduḳ:

1. **usta olduḳ:**-*du, -ḳ*
Diğer 105
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Bir işin ince taraflarını, hilesini öğrenmek.
Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

ustura-yı ḥamsi:

1. **ustura-yı ḥamsi:**
Kaside 1
Mısra: **240**
Kelime Tipi: -
Hamsi konusunda yazılacak olan şiire biçim veren koşul.
Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḥamsi

uṣūl:

1. **uṣūlü:**-*ü*
Diğer 4
Satır: **16**
Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.
ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

2. **uṣūlü:**-*ü*
Diğer 62
Satır: **1**
Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.
İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

3. **uṣūlünde:**-*ü, -n, -de*
Diğer 62
Satır: **10**
Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.
maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

4. **uṣūl:**
Diğer 63
Satır: **13**
Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.
ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere
ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

5. **uṣūl:**

Diğer 115

Satır: **2**

Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
miṣurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

6. **uṣūlde:**-*de*

Diğer 28

Satır: **20**

Bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu ṣubaṭdan ṣoñra oluyor çünkü

7. **uṣūl:**

Diğer 34

Satır: **15**

Biçim, tarz.

çamurlu tarlaya giremeyecegi için bu uṣūl de taṭbīḳ edilmez.
Tarla ṣaḥibiniñ ḳaldıracaġı gübrelik ḫamsiyi marabasınıñ şerrinden muḥāfaẓa

8. **uṣūl:**

Diğer 38

Satır: **11**

Biçim, tarz.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

9. **uṣūl:**

Diğer 42

Satır: **21**

Yol, yöntem.

etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balığıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

10. **uṣūl:**

Diğer 60

Satır: **11**

Çeşit.

demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevẓūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

11. **uṣūlüne:**-*ü, -n, -e*

Diğer 103

Satır: **8**

Kural, kaide.

Bugün nīsānıñ biri. Muḥarremiñ birinde borç para alıp da ödememek
uṣūlüne devām etmekdense martdan ṣoñra gelen ayıñ ilk gününde ḳuru ḳuruya

uṣūlī:

1. **uṣūlī:**

Diğer 44

Satır: **2**

Usule uygun.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

uṣaġ:

1. **uṣaġu:**-*u*

Diğer 108

Satır: **10**

Tayfa.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uṣaġu bu balıġuñ

uṣak:

1. **uṣaḳ:**

Diğer 107

Satır: **8**

Tayfa.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uṣaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

2. **uşaḳ:**

Diğer 110

Satır: **14**

Genç, delikanlı.

dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

3. **uşaḳ:**

Diğer 111

Satır: **1**

Genç, delikanlı.

o Ercümend midur nedur tuḥaf söyler bir uşaḳ Bütun millet tüterler
cözlerumde ha

4. **uşaḳlar:**-*lar*

Diğer 112

Satır: **6**

Genç, delikanlı.

haçan ʿaşḳa celdu da naṣil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

5. **uşaḳlaru:**-*lar, -u*

Diğer 110

Satır: **21**

Herhangi bir bölgenin halkından olan erkek.

Göriyursun ya buranun uşaḳlaru boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

6. **uşaḳlara:**-*lar, -a*

Diğer 111

Satır: **9**

Yakın arkadaş anlamına gelen ifade.

uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

uşaklar:

1. **uşaḳlar:**

Diğer 105

Satır: **1**

Trabzon ağzında bir topluluğa seslenme sözü.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

2. **uşaḳlar:**

Diğer 105

Satır: **4**

Trabzon ağzında bir topluluğa seslenme sözü.

Amma diyeceksuñuz ki ne oldi. Ha puni pilmeyecek ne var. Ḳoşḳoca bir
ḳomiser müdüri oldi. Amma uşaḳlar şanmayasuñuz habuni polis ḳomiseri.

3. **uşaḳlar:**

Diğer 111

Satır: **16**

Trabzon ağzında bir topluluğa seslenme sözü.

Hasret olduḳ tenize
Ha ḳalḳalum uşaḳlar

4. **uşaḳlar:**

Diğer 112

Satır: **10**

Trabzon ağzında bir topluluğa seslenme sözü.

bu türküyi
Hey uşaḳlar uşaḳlar

5. **uşaḳlar:**

Diğer 112

Satır: **10**

Trabzon ağzında bir topluluğa seslenme sözü.

bu türküyi
Hey uşaḳlar uşaḳlar

ʿuşşāk:

1. ʿ**uşşāḳdan:**-*dan*

Gazel 5

Mısra: **8**

Aşıklar.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

'uşşāk:

1. **'uşşāḳdan:**-*dan*

Diğer 8

Satır: **20**

Aşıklar.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ‘uşşāḳdan dāmānı var

uy:

1. **uyacaḳsıñız:**-*acaḳ, -sıñız*

Diğer 33

Satır: **4**

Bir şey neyi gerektiriyorsa ona göre hareket etmek. II Uyum sağlamak.

Ḫamsi almaḳ mı istiyorsuñuz sepetiñiz ḳabınız eliñizde ṣatışıñ ṣatış yeriniñ hūy
u hāyına uyacaḳsıñız baʿżen ḳayıḳlarıñ dört yanında nevbet beklediğiñiz olur.

uydur:

1. **uyduruyorlar:**-*u, -yor, -lar*

Diğer 103

Satır: **12**

Aslı olmayan bir şeyi icat edip söylemek, kafasından düzmek.

Ġazeteler birbirini ḳāriʾler ġazeteleri ġazeteler ḳāriʾleri aldatmaḳ için
ʿaḳıllarına ne şeyṭānlıḳ gelirse uyduruyorlar geçen sene bizim ġazetede böyle bir

uyġun:

1. **uyġun:**

Diğer 100

Satır: **7**

Yakışır, yaraşır, uyar.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver’iñ tavṣīfine uyġun
olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

uyḳuya varanlar:

1. **uyḳuya varanlar:**-*an, -lar*

Diğer 1

Mısra: **67**

Kelime Tipi: **Deyim**

Uyumak.

Uyḳuya varanlar dere görürler
İçirir çoḳ āb-ı revān mübārek

2. **uyḳuya varanlar:**-*an, -lar*

Diğer 48

Satır: **1**

Kelime Tipi: **Deyim**

Uyumak.

Uyḳuya varanlar dere görürler
Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

uza:

1. **uzar:**-*r*

Diğer 8

Satır: **4**

İleriye doğru devam etmek.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlığı ḳulaḳ sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı meṣeli ḍarb

2. **uzamış.:**-*mış*

Diğer 24

Satır: **2**

İleriye doğru devam etmek.

Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdığı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

3. **uzamış:**-*mış*

Diğer 24

Satır: **18**

Yukarıya doğru devam etmek, uzanmak.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere’niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

uzak:

1. **uzaḳ:**

Diğer 20

Satır: **11**

Uzunluk. Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balığı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

2. **uzaḳda:**-*da*

Diğer 22

Satır: **13**

Uzunluk. Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

3. **uzaḳlarda:**-*lar, -da*

Diğer 25

Satır: **17**

Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, ırak.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

4. **uzaḳlardan:**-*lar, -dan*

Diğer 26

Satır: **11**

Bulunulan yere göre ötede olan yer, uzak yer.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

uzaḳdan:

1. **uzaḳdan:**

Kaside 1

Mısra: **3**

Uzak yerden. II Bir şeye ulaşamamak yalnızca varlığından haberdar olunmak.

Ḳāʾildi hemān uzaḳdan olsun
Bir tuḥfe-i merḥabā-yı ḫamsi

uzaḳdan uzaġa:

1. **uzaḳdan uzaġa:**

Diğer 24

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Çok uzaktan, uzak yerlerden.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

uzaklaş:

1. **uzaḳlaşsun:**-*sun*

Diğer 112

Satır: **12**

Uzağa gitmek. II Terk etmek.

Çözülüyor ḳuşaḳlar
Yanımdan uzaḳlaşsun

uzan:

1. **uzanan:**-*an*

Diğer 40

Satır: **17**

-e kadar gitmek.

ṣularından Ternöv ḳıyılarına ḳadar uzanan banḳlardır. Burada avlanmaḳ ḥaḳḳı daha ziyāde Norveçlileriñdir.
Ora ḫalḳından otuz

uzat:

1. **uzatdılar:**-*dı, -lar*

Diğer 3

Satır: **11**

Gereğinden fazla sürdürmek.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḥṣe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

uzayıp gidiyor:

1. **uzayıp gidiyor:**-*i, -yor*

Diğer 25

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Zaman bakımından çok uzamak, çok zaman almak.

derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

ʿuzere:

1. ʿ**uzere:**

Diğer 107

Satır: **18**

Üzere.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳışasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

ʿuzeri:

1. ʿ**uzerimizden:**-*miz, -den*

Diğer 107

Satır: **20**

Üzeri, üstü.

ṣoñra celduk Tirebezan açuḳlarına Orada rūzcerle berāber bir denuz
çıḳdi efendum çi ṣular ha bööyle ṭaġlar cibi celup ʿuzerimizden geçeydi

2. ʿ**uzerinde:**-*n, -de*

Diğer 107

Satır: **21**

Üzeri, yüzeyi.

Şimdi bizim ḳoca ṭaḳa deñuzuñ ʿuzerinde döndi limon ḳapuġuna
Bu ṣıra bir ḳıluc baluġu celdu musallaṭ oldi cemunuñ başuna Domuz

ʿuzerine:

1. ʿ**uzerine:**

Diğer 108

Satır: **11**

Üzerine, üstüne.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

ʿuẓmā:

1. ʿ**uẓmā:**

Kaside 2

Mısra: **23**

Çok büyük, yüce.

Ey mübārek ḥamsi āh ey niʿmet-i ʿuẓmā seniñ
Eylemek mümkün degildir şükrüñüñ īfāsını

uzun:

1. **uzundur.:**-*dur*

Diğer 5

Satır: **21**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

2. **uzun:**

Diğer 8

Satır: **15**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

3. **uzun:**

Diğer 8

Satır: **15**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

4. **uzundur:**-*dur*

Diğer 8

Satır: **14**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

5. **uzun:**

Diğer 17

Satır: **18**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḥamsiye dāʾir aşaġıki satṭırları iḥtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

6. **uzun:**

Diğer 17

Satır: **23**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

7. **uzun:**

Diğer 62

Satır: **11**

İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

8. **uzun:**

Diğer 41

Satır: **4**

Başlangıcı ile bitişi arasında fazla zaman bulunan, çok süren, çok zaman alan.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

9. **uzun:**

Diğer 62

Satır: **10**

Uzun balıklar.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaṣṣı olduḳlarına göre ayrı ayrı

uzun balıḳlar:

1. **uzun balıḳlar:**

Diğer 62

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Uzunluğu diğerlerine göre fazla olan balıklar.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

uzun lāfuñ ḳıṣasi:

1. **uzun lāfuñ ḳıṣasi:**

Diğer 107

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Trabzon ve Rize ağzında "uzun sözün kısası" anlamında kullanılan kalıplaşmış ifade. Kısacası, özet olarak.

Sen ḳorḳarsuñ ḳocadan
derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi bu minvāl-i sābıḳ ʿuzere içi sāʿat

2. **uzun lāfuñ ḳıṣasi:**

Diğer 108

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Trabzon ve Rize ağzında "uzun sözün kısası" anlamında kullanılan kalıplaşmış ifade. Kısacası, özet olarak.

ṭā-ḫū naṣıl ḳıydıñ o cāna Dedum oña çi naṣıl ḳıymam biz oña ḳıymasayduḳ
o bize ḳıyacaġudi. Derçen efendum uzun lāfuñ ḳıṣasi ṣordi İḥsān

uzun sözuñ ḳıṣasi:

1. **uzun sözuñ ḳıṣasi:**

Diğer 107

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Trabzon ve Rize ağzında "uzun lafın kısası" anlamında kullanılan kalıplaşmış ifade. Kısacası, özet olarak.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan
olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

2. **uzun sözuñ ḳıṣasi:**

Diğer 108

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Trabzon ve Rize ağzında "uzun lafın kısası" anlamında kullanılan kalıplaşmış ifade. Kısacası, özet olarak.

denuzuñ dibine ḳoydi bunlaruñ hepisine birer ad. Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi ha pöyle ṣoyleşerek celduk

uzun yolculuḳlara:

1. **uzun yolculuḳlara:***-lar, -a*

Diğer 43

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Bir malın ticareti yapılmak üzere bir yerden daha uzak bir yere taşınması.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

uzunca:

1. **uzunca:**

Diğer 28

Satır: **11**

Biraz uzun.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

uzunluġ:

1. **uzunluġu:**-*u*

Diğer 9

Satır: **14**

Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul
ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

2. **uzunluġunda:**-*u, -n, -da*

Diğer 17

Satır: **24**

Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

genişdir. Ḳısa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

3. **uzunluġunuñ:**-*u, -nuñ*

Diğer 63

Satır: **1**

Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

uzunluġuna:

1. **uzunluġuna:**

Diğer 62

Satır: **12**

Uzunlamasına, uzun olarak.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

2. **uzunluġuna:**

Diğer 62

Satır: **19**

Uzunlamasına, uzun olarak.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya çıḳarılır ikinci

ʿużuv:

1. ʿ**użuvlar:**-*lar*

Diğer 8

Satır: **6**

Bir vücudu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ.

edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla ṣāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ ṣaḳḳı geniş

ʿużv:

1. ʿ**użvu:**-*u*

Diğer 50

Satır: **21**

Bir vücudu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

2. ʿ**użvuñ:**-*uñ*

Diğer 50

Satır: **21**

Bir vücudu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

Ü

ü:

1. **ü:**

Diğer 7

Satır: **22**

Ve bağlacı.

iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

2. **ü:**

Diğer 10

Satır: **20**

Ve bağlacı.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı
umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla
envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

3. **ü:**

Diğer 11

Satır: **4**

Ve bağlacı.

fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı eser-i
muʿteberiñ beyānıña naẓar olunduḳda kelime-i
ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü
beyān-ı siḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

4. **ü:**

Diğer 13

Satır: **7**

Ve bağlacı.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña
taḫdīs-i niʿmet ḥiṭābıdır.

5. **ü:**

Diğer 13

Satır: **9**

Ve bağlacı.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥse
mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat
daḫi merfūʿdur

6. **ü:**

Diğer 14

Satır: **14**

Ve bağlacı.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış
gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü
büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

7. **ü:**

Diğer 14

Satır: **14**

Ve bağlacı.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış
gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü
büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

8. **ü:**

Diğer 22

Satır: **17**

Ve bağlacı.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

9. **ü:**

Diğer 67

Satır: **9**

Ve bağlacı.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña
ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ
edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

10. **ü:**

Gazel 4

Mısra: **6**

Ve bağlacı.

Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

11. **ü:**

Gazel 5

Mısra: **3**

Ve bağlacı.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

12. **ü:**

Gazel 5

Mısra: **9**

Ve bağlacı.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

13. **ü:**

Gazel 6

Mısra: **1**

Ve bağlacı.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

14. **ü:**

Kaside 1

Mısra: **27**

Ve bağlacı.

Gördükçe bu rütbe cevr ü ḥırmān
Etmez miyim iştikā-yı ḫamsi

15. **ü:**

Kaside 1

Mısra: **123**

Ve bağlacı.

Bağlansa Şaṭṭ ü Furāt ḳanmaz
Cismiñdeki Kerbelā-yı ḫamsi

16. **ü:**

Kaside 1

Mısra: **259**

Ve bağlacı.

Feyż-āver-i mülk ü millet olsun
Tā rūz-ı beḳā beḳā-yı ḫamsi

17. **ü:**

Muhammes 2

Mısra: **8**

Ve bağlacı.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

18. **ü:**

Muhammes 2

Mısra: **8**

Ve bağlacı.

Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

19. **ü:**

Muhammes 2

Mısra: **22**

Ve bağlacı.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

20. **ü:**

Muhammes 2

Mısra: **22**

Ve bağlacı.

Leẕẕet-i ṭaʿmında sīr-āb olmamış ḫalḳ-ı cihān
Bā-ḫuṣūṣ Aʿrāb ü Aʿcām ü Firenk-i Ḳayrevan

21. **ü:**

Muhammes 2

Mısra: **23**

Ve bağlacı.

Hind ü Çin'e Mosḳofa Tatar'a gider armaġan
Eylemişdir bir Ṭrabzon ḫalḳını taʿẓīm-ḫān

22. **ü:**

Muhammes 3

Mısra: **22**

Ve bağlacı.

Maḳdeminden pür-sürūr olur ṣıġar ile kibār
Ṣavm-ı ṣādīye varır dervīş ü erbāb-ı yesār

üç:

1. **üç:**

Diğer 9

Satır: **9**

İkiden sonra gelen sayının adı.

Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir ṣāʿiriñ

2. **üç:**

Diğer 18

Satır: **3**

İkiden sonra gelen sayının adı.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ akşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av

maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

3. **üçünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 20

Satır: **8**

İkiden sonra gelen sayının adı.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

4. **üç:**

Diğer 21

Satır: **15**

İkiden sonra gelen sayının adı.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

5. **üç:**

Diğer 27

Satır: **5**

İkiden sonra gelen sayının adı.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında
her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

6. **üç:**

Diğer 38

Satır: **14**

İkiden sonra gelen sayının adı.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭopraḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

7. **üç:**

Diğer 52

Satır: **7**

İkiden sonra gelen sayının adı.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

8. **üç:**

Diğer 60

Satır: **2**

İkiden sonra gelen sayının adı.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

9. **üç:**

Diğer 60

Satır: **20**

İkiden sonra gelen sayının adı.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

10. **üç:**

Diğer 105

Satır: **11**

İkiden sonra gelen sayının adı.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

11. **üç:**

Diğer 115

Satır: **3**

İkiden sonra gelen sayının adı.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

12. **üç:**

Diğer 115

Satır: **4**

İkiden sonra gelen sayının adı.

fennī cübre Üç metro dört metroo
Bāġçe-vān Mışırları vermez efenḍim hani ya çi boy bir içi üç

13. **üç:**

Kaside 2

Mısra: **13**

İkiden sonra gelen sayının adı.

Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi
Ġıbṭa-baḫṣā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını

üç biñ:

1. **üç biñ:**

Diğer 30

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Üç bin sayı sıfatı.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

üç dört:

1. **üç dört:**

Diğer 27

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Üç ila dört arası.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

2. **üç dört:**

Diğer 29

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Üç ila dört arası.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi idāre ederek ıġrıb aġından aldıġı ḫamsiyi şelek ḳayıġına boşaltınca dökülen ṣularla

3. **üç dört:**

Diğer 57

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Üç ya da dört.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

üçde bir:

1. **üçde bir:**

Diğer 99

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Üç parçadan biri.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.

Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

üçüncü:

1. **üçüncüsü:**-*sü*

Diğer 1

Mısra: **33**

Üç sayısının sıra sıfatı.

Üçüncüsü papas yaḫnīsi derler Lezzetine herkes parmaġın yerler

2. **üçüncüsü:**-*sü*

Diğer 9

Satır: **14**

Üç sayısının sıra sıfatı.

beytinde adı geçer boyu 10 santimetre ḳadar olur öbürü ṭombul ḫamsidir ki uzunluġu 6-8'dir üçüncüsü ince ḫamsidir bunuñ da

3. **üçüncüsü:**-*sü*

Diğer 33

Satır: **25**

Üç sayısının sıra sıfatı.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekseriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳış

4. **üçüncü:**

Diğer 113

Satır: **12**

Üç sayısının sıra sıfatı.

Ey mubārek paluḳ efendimiz ḥażretleri dedum Siz ki cemīʿ cümle denuzleri bilursuñuz Ha pu ḥazīrānuñ birinci güni degil üçüncü güni

5. **üçüncü:**

Diğer 41

Satır: **13**

Herhangi bir hususta ikinciden sonra gelen.

sardalya ikinci morina balıġı üçüncü geliyor. ʿĀlimleriñ farżiyyelerince bu balıḳlar kendi ḥāllerinde ḳalsa imiş dünyāda deñiz ḳalmazmış

üçüz:

1. **üçüz:**

Diğer 3

Satır: **9**

Üçü bir arada doğan.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **üçüzler:**-*ler*

Diğer 3

Satır: **1**

Üçü bir arada doğan. II İhsan Bey, Halil Nihad Bey ve hamsi balığı.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

üftādegān:

1. **üftādegān:**

Diğer 64

Satır: **7**

Düşkünler, biçareler. II Aşıklar.

perestīde-i rūḥunu arayan üftādegān gibi şitābān çıḳdıġı sāḥillerde mest-i
bī-hūş bir maḫlūḳ-ı ḫamūşdur

üftāde-i cān-fedā-yı esmāk:

1. **üftāde-i cān-fedā-yı esmāk:**

Kaside 1

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Balıkların canını verdiği aşık.

Üftāde-i cān-fedā-yı esmāk
Dil-dāde-i meh-liḳā-yı ḫamsi

üst:

1. **üstünden:**-*ü, -n, -den*

Diğer 8

Satır: **7**

Üst çene.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

2. **üstüñde:**-*ü, -ñ, -de*

Diğer 22

Satır: **14**

Bir şeyin görülen yanı, yüzü. II Denizin yüzeyi.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

3. **üstünden:**-*ü, -n, -den*

Diğer 22

Satır: **22**

Bir şeyin görülen yanı, yüzü. II Denizin yüzeyi.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

4. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 25

Satır: **23**

Üzeri.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

5. **üstü:**-*ü*

Diğer 29

Satır: **8**

Üzeri.

altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

6. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 29

Satır: **5**

Üzeri.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

7. **üstünü:**-*ü, -n, -ü*

Diğer 30

Satır: **7**

Üzeri.

ṭarafından güler yüzle ḳarşılandıḳ şimdi her ḳayıḳda ḫamsiniñ üstünü taḥtalarla
örtüyoruz bir bekçi bıraḳdıḳdan ṣoñra evlerimize ḳahve-ḫānelere dağılıyoruz.

8. **üstüñde:**-*ü, -ñ, -de*

Diğer 34

Satır: **1**

Üzeri.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḥta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

9. **üstündeki:**-*ü, -n, -de, -ki*

Diğer 56

Satır: **21**

Üzeri.

yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

10. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 58

Satır: **16**

Üzeri.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

11. **üstündeki:**-*ü, -n, -de, -ki*

Diğer 97

Satır: **9**

Üzeri.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mısır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

12. **üstümüze:**-*ü, -müz, -e*

Diğer 102

Satır: **16**

Üzeri.

Sepetlere doldurur tarlalara dökerler
Üstümüze ḳalḳarlar bir de mışır ekerler

13. **üstüñde:**-*ü, -ñ, -de*

Muhammes 1

Mısra: **13**

Üzeri.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

14. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Muhammes 2

Mısra: **47**

Üzeri.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

15. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 26

Satır: **3**

Bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüzü.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

16. **üstünden:**-*ü, -n, -den*

Diğer 27

Satır: **8**

Ağın deniz yüzeyinde kalan kısmı.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da ağıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor ağımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

17. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 6

Satır: **15**

Bir şeyin yukarısında bulunan yer.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

18. **üst:**

Diğer 17

Satır: **20**

Bir şeyin yukarısında bulunan yer.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

19. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 25

Satır: **10**

Bir şeyin yukarısında bulunan yer.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları üstünde sivrilen

20. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 48

Satır: **23**

Yan, nezd, üzeri.

Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

21. **üstüne:**-*ü, -n, -e*

Diğer 5

Satır: **11**

Bir şeyin görülen yanı, yüzü.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

22. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 24

Satır: **10**

Bir şeyin görülen yanı, yüzü.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

23. **üstü:**-*ü*

Diğer 54

Satır: **3**

Bir şeyin görülen yanı, yüzü.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḥamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

24. **üstünü:**-*ü, -n, -ü*

Diğer 54

Satır: **26**

Yemeğin ısıya uzak olan tarafı, üzeri.

yumurṭalı ḥamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

25. **üstünü:**-*ü, -n, -ü*

Diğer 55

Satır: **17**

Yemeğin ısıya uzak olan tarafı, üzeri.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

26. **üstüne:**-*ü, -n, -e*

Diğer 60

Satır: **17**

Yüzey.

üstüne çıḳan ḥamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḥamsi ṣıḳılığını muḥāfaẓa ederek ḥāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

27. **üstünden:**-*ü, -n, -den*

Diğer 105

Satır: **20**

Yüzey.

Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

28. **üstünde:**-*ü, -n, -de*

Kaside 1

Mısra: **111**

Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

Üstünde tüter duḫān-ı ʿanber
Pür-rāyiḥa ısḳara-yı ḥamsi

29. **üstünü:**-*ü, -n, -ü*

Diğer 2

Mısra: **7**

Artan, geriye kalan.

Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḥamsi

üst çeñesi:

1. **üst çeñesi:**-*si*

Diğer 17

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Çenenin üst bölümü, üst dudağın bulunduğu yöndeki çene.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

üst gelir:

1. **üst gelir:**-*ir*

Diğer 1

Mısra: **80**

Kelime Tipi: -

Yenmek, galip gelmek. II Kavgada kazanan taraf olmak.

Ḳoparır evlerde büyük fırtına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

2. **üst gelir:**-*ir*

Diğer 55

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Yenmek, galip gelmek. II Kavgada kazanan taraf olmak.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

üst ucunu:

1. **üst ucunu:**-*u, -n, -u*

Diğer 27

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Hamsi ağının deniz yüzeyinde kalan kısmı.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da ağıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḥamsi artıḳ üstünden geçemiyor ağımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

üstād:

1. **üstād:**

Diğer 111

Satır: **7**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan kimse.

da celdu ʿaḳlima Marmara'nun kıyularu da. Gene özledum Ḥamāmī-zāde'yu. Üstād
Süleymān Nazīf nerededur Ha benum ṭarafumdan çoḳ selām diyesun bütun

2. **üstādımız:**-*ımız*

Kaside 2

Mısra: **17**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan kimse.

Şimdi ancaḳ verdi bā-ḳavl-i ṣaḥīḥ üstādımız
El-cevāb ḳurbān olur ḥamsi deyu fetvāsını

3. **üstād:**

Diğer 100

Satır: **9**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan kimse. II Hamamizade İhsan Bey.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḥamsi heyʾetiniñ

4. **üstāda:**-*a*

Diğer 100

Satır: **9**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan kimse. II Hamamizade İhsan Bey.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḥamsi heyʾetiniñ

5. **üstāda:**-*a*

Diğer 101

Satır: **12**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan kimse. II Hamamizade İhsan Bey.
Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

üsti:

1. **üsti:**
Diğer 105
Satır: **16**
Üstü, yüzeyi.
Panpuru yürüturuḳ inse şuyuñ dibine
Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşaġına

üstü:

1. **üstü:**
Diğer 54
Satır: **1**
Üzeri.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

üstümüze çullanır:

1. **üstümüze çullanır:**-*ır*
Diğer 100
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Saldırarak üzerine abanmak.
olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

üstünde ḳalan:

1. **üstünde ḳalan:**-*an*
Diğer 58
Satır: **18**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin yüzeyinde durmak.
Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

üstüñde ḳalır:

1. **üstüñde ḳalır:**-*ır*
Diğer 30
Satır: **15**
Kelime Tipi: -
Mal, artırma sonucunda bir kimsenin olmak.
ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

üstünden zamān geçmek:

1. **üstünden zamān geçmek:**-*mek*
Diğer 60
Satır: **19**
Kelime Tipi: -
Bir şeyin üzerinden belli bir süre geçmek.
sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

üstüne:

1. **üstüne:**
Diğer 4
Satır: **22**
-den sonra.
ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

2. **üstüne:**
Diğer 48
Satır: **12**
-den sonra.
içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

3. **üstüne:**
Diğer 5
Satır: **13**
Üzerine.
vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

4. **üstüne:**

Diğer 54

Satır: **1**

Üzerine.

güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

5. **üstüñe:**

Diğer 54

Satır: **4**

Üzerine.

Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

6. **üstüne:**

Diğer 55

Satır: **8**

Üzerine.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

7. **üstüne:**

Diğer 55

Satır: **19**

Üzerine.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

8. **üstüne:**

Diğer 56

Satır: **10**

Üzerine.

Bu ḫāldeki ḫamsiyi Ṭrabzon’da pilaki dedikleri ṭopraḳ tencereye ḳoyarlar
ṭaʿmına çeşni vermek için üstüne birḳaç incīr yapraġı döşemek münāsibdir.

9. **üstüne:**

Diğer 56

Satır: **11**

Üzerine.

Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

10. **üstüne:**

Diğer 56

Satır: **14**

Üzerine.

Ancaḳ içinde buġu yapacaḳ ḳadar ṣu bıraḳılır. Pilaki ḳıvılcımlı āteş
üstüne ḳonulur. Biraz ṣoñra ṣuyunu çeker ḫamsi de pek ḳuru ḳalmaz pilaki bu

11. **üstüne:**

Diğer 57

Satır: **1**

Üzerine.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

12. **üstüne:**

Diğer 57

Satır: **16**

Üzerine.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

13. **üstüne:**

Diğer 57

Satır: **24**

Üzerine.

ʿilāve olunaraḳ manġal āteşine ḳonulur iyice ḳaynayıp ṣuyunu çekdikden
ṣoñra üstüne āteşiñ temiz közlerinden bıraḳılır bu ṣūretle ḫamsi güzelce

14. **üstüne:**

Diğer 58

Satır: **9**

Üzerine.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḥamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḥafîf

15. **üstüne:**
Diğer 58
Satır: **10**
Üzerine.
ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḥamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḥafîf

16. **üstüne:**
Diğer 58
Satır: **19**
Üzerine.
ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

17. **üstüne:**
Diğer 59
Satır: **5**
Üzerine.
ḥamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu sıḳaraḳ ḥocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

18. **üstüne:**
Diğer 60
Satır: **3**
Üzerine.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḥamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

19. **üstüne:**
Diğer 60
Satır: **4**
Üzerine.
eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı.
Ḥamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meşelā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

20. **üstüne:**
Diğer 60
Satır: **15**
Üzerine.
bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrîben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

21. **üstüne:**
Diğer 61
Satır: **1**
Üzerine.
ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḥamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

üstüne doġru gidiyoruz:
1. **üstüne doġru gidiyoruz:***-i, -yor, -uz*
Diğer 27
Satır: **16**
Kelime Tipi: -
Üzerine gitmek. Avı yakalamak için üzerine doğru hücum etmek.
ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de
üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayıġıñ arasına

üşṭüvānī:
1. **üşṭüvānī:**
Diğer 7
Satır: **19**
Silindir biçimde olan.
Ḥamsiniñ vücūdu üşṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

üzere:
1. **üzere:**
Diğer 6
Satır: **2**
Amacıyla.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

2. **üzere:**
Diğer 6
Satır: **29**
Amacıyla.
Rusya ḥükūmeti nezdinde teşebbüs̱de bulundurmaḳ üzere mesʾeleyi iʿtinā ile cep defterine noṭ
etmiş olmasıdır.

3. **üzere:**
Diğer 16
Satır: **13**
Amacıyla.
yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

4. **üzere:**
Diğer 20
Satır: **25**
Amacıyla.
Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

5. **üzere:**
Diğer 34
Satır: **20**
Amacıyla.
marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

6. **üzere:**
Diğer 61
Satır: **2**
Amacıyla.
ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

7. **üzere:**
Diğer 104
Satır: **11**
Amacıyla.
ḥaḳḳında beyānātda bulunmasına sebeb olmuşdur. Aṣḥāb-ı merāḳıñ maʿlūmu olmaḳ üzere
beyān ederiz.

8. **üzere:**
Diğer 11
Satır: **21**
Gibi.
üzere ṣāḥib-i Menāẕırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

9. **üzere:**
Diğer 10
Satır: **8**
Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde.
ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

10. **üzere:**
Diğer 11
Satır: **4**
Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde.
fī Aḥvāl-i Esmāk-i Ṭarab-efzūn ʿunvānlı es̱er-i muʿteberiñ beyānıña naẕar olunduḳda kelime-i ḫamsi lisān-ı ehl-i ḳurā üzere ḥattā kütüb-i luġāt ü beyān-ı s̱iḳātde fi'l-aṣl ḥapsidir.

11. **üzere:**
Diğer 12
Satır: **2**
Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥis̱de iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuşdur biri şu ki

12. **üzere:**
Diğer 12
Satır: **9**
Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

13. **üzere:**
Diğer 13
Satır: **15**
Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde.
Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fıḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

14. **üzere:**
Diğer 23
Satır: **15**
Neredeyse.
dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aşıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

15. **üzere:**
Diğer 24
Satır: **2**
Neredeyse.
Evvelce altun renkli güneş şimdi degirmi ḳızıl ṣoñra baḳır bir külçe
gibi deñizde ḳaybolmaḳ üzere bıraḳdıġı serv-i zerrīn ḳıyılara ḳadar uzamış.

16. **üzere:**
Diğer 17
Satır: **15**
Şartıyla.
üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

17. **üzere:**
Diğer 30
Satır: **18**
Şartıyla.
nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

18. **üzere:**
Diğer 30
Satır: **19**
Şartıyla.
Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

19. **üzere:**
Diğer 44
Satır: **21**
Şartıyla.
üzere bir oḳḳası 160 dānedir orta cinsi irisinden çoḳ olursa oḳḳada
Bu iḳtiṣādī baḥiṣde Ġālib Baḫtiyār Beg'iñ fikirlerinden müstefīd olduġumu müteşekkiren ḳaydederim.

20. **üzere:**
Diğer 45
Satır: **10**
Şartıyla.
Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

21. **üzere:**
Diğer 60
Satır: **2**
Şartıyla.
Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

22. **üzere:**
Diğer 60
Satır: **14**
Şartıyla.
birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

23. **üzere:**

Diğer 62

Satır: **20**

Şartıyla.

uzunluġuna müsāvī kesilen iki demir telden biri
ḥayvānıñ arḳasından geçirilerek
bir ucu aġzı açıḳ ḳalmaḳ üzere başından dışarıya
çıḳarılır ikinci

24. **üzere:**

Diğer 14

Satır: **13**

Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde. II Üzerine.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış
gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü
büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

25. **üzere:**

Diğer 63

Satır: **13**

Gereğince.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere
ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış
olaraḳ ispirtoda

26. **üzere:**

Diğer 68

Satır: **4**

İle.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve
mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni
üzere

27. **üzere:**

Diğer 69

Satır: **5**

İle.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri
yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil
onlara peyrevlik yoluñda

üzeri:

1. **üzerini:**-*n, -i*

Diğer 36

Satır: **14**

Üstü.

bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya
ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭopraḳla örtmek lāzımdır diyor.

2. **üzerimde:**-*m, -de*

Diğer 50

Satır: **4**

Yan, beraber, nezd.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ
cinsinden bir ʿadedini
bi't-taḫnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ
görünmez cins için müʾessir

3. **üzerinden:**-*n, -den*

Diğer 62

Satır: **12**

Bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüz.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri
cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır
ve iki cihetden teşrīḥ

4. **üzeri:**

Diğer 63

Satır: **8**

Vücut, beden.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir
taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḫayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı
terementi ile birḳaç

5. **üzerinde:**-*n, -de*

Diğer 63

Satır: **15**

Vücut, beden.

iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde
maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini
ġāʾibedecekleri için

6. **üzerinde:**-*n, -de*

Diğer 106

Satır: **18**

Yüzey.

bundan bir ay evvel memleketleri olan Rize'ye gitmişlerdi. Bu defʿa Rize'den
bir büyük ṭaḳa ile ʿavdet ederlerken Nihād Beg'iñ deñiz üzerinde kaleme almış olduġu

üzerinde:

1. **üzerinde:**

Diğer 9

Satır: **21**

Üstünde.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd baġırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

2. **üzerindeki:**-*ki*

Diğer 41

Satır: **15**

İle ilgili, üzerine.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

3. **üzerinde:**

Diğer 103

Satır: **2**

İle ilgili, üzerine.

dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir ṣāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

üzerinde ḳalmışsa:

1. **üzerinde ḳalmışsa:**-*mış, -sa*

Diğer 30

Satır: **16**

Kelime Tipi: **Deyim**

Mal, artırma sırasında bir kimsenin olmak.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

üzerine:

1. **üzerine:**

Diğer 5

Satır: **12**

Üstüne.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

2. **üzerine:**

Diğer 15

Satır: **20**

Üstüne.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

3. **üzerine:**

Diğer 28

Satır: **12**

Üstüne.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan şaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

4. **üzerine:**

Diğer 34

Satır: **20**

Üstüne.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

5. **üzerine:**

Diğer 54

Satır: **5**

Üstüne.

üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

6. **üzerine:**

Diğer 57

Satır: **25**

Üstüne.

ḳızarmış olur üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

7. **üzerine:**

Diğer 58

Satır: **2**

Üstüne.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḥamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

8. **üzerine:**

Diğer 58

Satır: **17**

Üstüne.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḥamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

9. **üzerine:**

Diğer 63

Satır: **7**

Üstüne.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

10. **üzerine:**

Diğer 109

Satır: **21**

Üstüne.

bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz ṣu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

11. **üzerine:**

Diğer 3

Satır: **13**

-den dolayı.

ārzū üzerine ḥamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḥamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balıġı

12. **üzerine:**

Diğer 20

Satır: **12**

-den dolayı.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḥamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

13. **üzerine:**

Diğer 30

Satır: **11**

Yoluyla, aracılığıyla.

ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

14. **üzerine:**

Diğer 20

Satır: **14**

-den sonra.

hücūm eder. Āteş ḳayıḳlarından birisiniñ eṭrāfında miḳdār-ı kāfī balıġıñ tecemmuʿ etdigini
derūnundaki ṭāʾife görüp aġ ḳayıġına işāret etmesi üzerine aġ ḳayıġı hemān

15. **üzerine:**

Diğer 101

Satır: **16**

-den sonra.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḥamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḥamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḥamsi

<u>üzerine düşdükleri:</u>

1. **üzerine düşdükleri:***-dük, -leri*

Diğer 14

Satır: **21**

Kelime Tipi: **Deyim**

Aşırı derecede sevmek, ilgi göstermek.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında

ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

üzerlerine:

1. **üzerlerine:**

Diğer 21

Satır: **15**

Üstlerine.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vaż‘ olunur üç māh
şoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

üzre:

1. **üzre:**

Diğer 8

Satır: **19**

Üzere, üzerinde.

Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ‘uşşāḳdan dāmānı var

2. **üzre:**

Gazel 5

Mısra: **2**

Üzere, üzerinde.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ‘unvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

3. **üzre:**

Kaside 1

Mısra: **87**

Üzere, üzerinde.

Sīmīn-beden üzre pul pul olmuş
Her noḳṭa-i pür-cilā-yı ḫamsi

üzüm:

1. **üzümden:**-*den*

Diğer 48

Satır: **13**

Asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

2. **üzümle:**-*le*

Diğer 1

Mısra: **26**

Kişmiş, küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm.

Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı

3. **üzümle:**-*le*

Diğer 53

Satır: **3**

Kişmiş, küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

4. **üzümle:**-*le*

Diğer 54

Satır: **11**

Kişmiş, küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm.

Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı
Buña hīç söz olmaz cānlar ġıdāsı

5. **üzümle:**-*le*

Muhammes 1

Mısra: **18**

Kişmiş, küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

6. **üzümle:**-*le*

Muhammes 2

Mısra: **56**

Kişmiş, küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

V

vācib:

1. **vācibdir:**-*dir*

Muhammes 3

Mısra: **30**

Şart, gerekli.

Peyrev oldum ben de ʿİzzet ʿiṣr-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i ẕevḳ u keyfe vācibdir ṣenāsı ḫamsiniñ

vācibü'l-edā:

1. **vācibü'l-edādır:**-*dır*

Kaside 1

Mısra: **247**

Yapılması gerekli olan şeyi yerine getirme.

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
İḥsāna hemān duʿā-yı ḫamsi

vādī:

1. **vādīler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **20**

İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

2. **vādīlerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 24

Satır: **18**

İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak.

Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

3. **vādīlerle:**-*ler, -le*

Diğer 25

Satır: **1**

İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfiñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

vādī-i inşāsını:

1. **vādī-i inşāsını:**-*n, -ı*

Kaside 2

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Şiir vadisi.

Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını
Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müsteṣnāsını

Vāʿiẓ Efendi'den:

1. **Vāʿiẓ Efendi'den:**-*den*

Diğer 53

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Vaaz meclislerinde dini konuşma yapan, nasihat veren kimse.

Bu arada ḫamsi isminiñ geçmedigini gören bir ḳısım Ṭrabzonlu ḫalḳ sebebini
Vāʿiẓ Efendi'den şormuşlar menfī cevāb alınca da

vaḳʿa:

1. **vaḳʿalarla:**-*lar, -la*

Diğer 25

Satır: **4**

Olay, hadise.

muḫāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī şaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

vaḳf-ı gūş et:

1. **vaḳf-ı gūş et:**

Diğer 64

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Tamamen o şeye kulak vermek, dikkatlice dinlemek.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

2. **vaḳf-ı gūş et:**

Gazel 4

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Tamamen o şeye kulak vermek, dikkatlice dinlemek.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

vāḳiʿ:

1. **vāḳiʿdir.:**-*dir*
Diğer 50
Satır: **18**
Olan, vuku bulan.
beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

2. **vāḳiʿ:**
Gazel 2
Mısra: **24**
Olan, vuku bulan.
Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḥalṭında ḥaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

vāḳiʿ olan:
1. **vāḳiʿ olan:**-*an*
Diğer 50
Satır: **11**
Kelime Tipi: -
Meydana gelmek, vuku bulmak.
meselā ḥastalanan inekleriñ aġızlarına dökmek ṣūretiyle vāḳiʿ olan tedāvīye ḳadar
ʿādetler ve ḫurāfeler hep bu meyāndadır.

vāḳiʿ olmuş:
1. **vāḳiʿ olmuş:**-*muş*
Gazel 2
Mısra: **23**
Kelime Tipi: -
Meydana gelmek, vuku bulmak.
Vāḳiʿ olmuş çorbāya ḥalṭında ḥaylī iḫtilāf
Şeyʾ-i meşkūki de vāḳiʿ gibi iʿlān istemez

vāḳıʿā:
1. **vāḳıʿā:**
Diğer 41
Satır: **16**
Gerçi.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḥamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

2. **vāḳıʿā:**
Diğer 41
Satır: **22**
Gerçi.
Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḥamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

3. **vāḳıʿā:**
Diğer 42
Satır: **18**
Gerçi.
adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḥamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

vaḳit:
1. **vaḳitler:**-*ler*
Diğer 61
Satır: **5**
Zaman.
yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

2. **vaḳitlerde:**-*ler, -de*
Diğer 98
Satır: **17**
Zaman.
vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

3. **vaḳit:**
Diğer 108
Satır: **22**
Zaman.
Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḥamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

4. **vaḳit'iñ:**-*iñ*
Diğer 102
Satır: **27**
Vakit gazetesi.
Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya
Şāʿir

Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiş ciddīdir

vaḳit geçirir:

1. **vaḳit geçirir:**-*ir*

Diğer 16

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yerde bulunmak, bir süre o yerde kalmak.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ

Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

vakit olmasa:

1. **vaḳit olmasa:**-*ma, -sa*

Diğer 4

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Yapılması için yeterli zaman bulunmak.

baʿżı maṭbuʿāt müntericātı ʿilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.

Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mesʾele olduḳça tedḳīḳ

vakt:

1. **vaḳti:**-*i*

Diğer 98

Satır: **12**

Zaman.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz

zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

vaḳt-i ḥażarīde:

1. **vaḳt-i ḥażarīde:**-*de*

Diğer 66

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Seferi vakti, taşınma zamanı.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn

numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

vaktinde:

1. **vaḳtinde:**

Diğer 33

Satır: **11**

Tam zamanında, olması lazım gelen zamanda, zamanı geldiğinde.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlığınıñ

hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

vaktiyle:

1. **vaḳtiyle:**

Diğer 37

Satır: **17**

Eskiden, bir zamanlar.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile

ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

vālī:

1. **vālī:**

Diğer 102

Satır: **24**

Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülki amir.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı

Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

vallāhi:

1. **vallāhi:**

Diğer 115

Satır: **18**

Yemin sözü.

oldi mi çu Ha ḳulaḳ ṭutmiy misun cübre olur ḫamsi ilan Bāġçe-vān Bre bre bre vallāhi efenḍim ic duymamişim ḫamsi cübre

2. **vallāhi:**

Diğer 109

Satır: **22**

"Allah'a ant olsun ki" anlamına gelen yemin sözü.

bir ḳılıç balığınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi

görüyor musuñuz şu

altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

3. **vallāhi:**

Diğer 114

Satır: **20**

"Allah'a ant olsun ki" anlamına gelen yemin sözü.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

va’l-lāhu aʿlem bi’ṣ-ṣavāb:

1. **va’l-lāhu aʿlem bi’ṣ-ṣavāb:**

Diğer 11

Satır: **14**

Kelime Tipi: **-**

Allah doğrusunu daha iyi bilir.

vermeden ḳapışdırırcasına ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳapıp ekletmeñe baḳ demek olur
va’l-lāhu aʿlem bi’ṣ-ṣavāb.

var:

1. **varırlar:**-*ır, -lar*

Diğer 18

Satır: **4**

Ulaşmak, vasıl olmak.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

2. **varmışlardır.:**-*mış, -lar, -dır*

Diğer 41

Satır: **11**

Ulaşmak, vasıl olmak.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

3. **varsa:**-*sa*

Diğer 28

Satır: **15**

Galiba.

Nevʿ-i esmākıñ şu ḫamsi varsa bıldırcınıdır
Işıġa tehācüm eden ḫamsi ṣaçmayı doldurunca bağlarını çekip ṭoplar

4. **var:**

Diğer 1

Mısra: **48**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

5. **vardır.:**-*dır*

Diğer 5

Satır: **13**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

6. **vardır:**-*dır*

Diğer 17

Satır: **12**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

7. **vardır:**-*dır*

Diğer 21

Satır: **11**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balıġından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

8. **vardır:**-*dır*

Diğer 22

Satır: **11**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon’da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

9. **var:**

Diğer 23

Satır: **12**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

10. **var:**
Diğer 23
Satır: **21**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eser-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḫālinde. Deñizdeki

11. **varız.:**-*ız*
Diğer 23
Satır: **9**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

12. **var:**
Diğer 24
Satır: **14**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladıġı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

13. **var:**
Diğer 24
Satır: **19**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāşılalı binālar var.
Mā'ileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

14. **var:**
Diğer 25
Satır: **24**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda
elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

15. **var:**
Diğer 26
Satır: **5**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḫattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

16. **var:**
Diğer 27
Satır: **4**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
birinde bulunur aġıñ deñize batan alt ucunda parçalara geçmiş
ḳuvvetli bir ḫalaṭ var. Her biri elli dirhemden aġır olan bu ḳurşun parçalar her

17. **var:**
Diğer 27
Satır: **7**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu baṭırmadan deñizde ṭutuyor
ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

18. **var:**
Diğer 27
Satır: **17**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb
dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

19. **var:**
Diğer 27
Satır: **23**
Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve semīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

20. **varsa:**-*sa*

Diğer 27

Satır: **19**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası
şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış
bulunuyor. Ḫamsiniñ

21. **var.:**

Diğer 28

Satır: **20**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

maʿmūl büyük fitilli şīşesiz bir lambadır. Bugün
müstaḳill ḳayıḳ ṣāḥibi olanlardan
ʿaynı uṣūlde avlananlar da var. Ancaḳ bu şubaṭdan
ṣoñra oluyor çünkü

22. **var:**

Diğer 30

Satır: **5**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ derbānı var
Bizi de böyle Mūmḫāneöñü sāḥiline çekdiler. Ava
gelmeyen ālet ṣāḥibi

23. **varsa:**-*sa*

Diğer 33

Satır: **12**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid
maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde
teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

24. **vardır.:**-*dır*

Diğer 35

Satır: **18**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

göre degişir ṭopraġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ
ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

25. **var:**

Diğer 37

Satır: **23**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ
beyti meʾālince ḫamsiḳuşu ḥālinde olsa bile işte
işitdigimiz ṭayfun

26. **vardır:**-*dır*

Diğer 42

Satır: **4**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim
teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez ṣalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu
gemileri vardır bunlar

27. **vardır.:**-*dır*

Diğer 42

Satır: **2**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz
īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti
vardır. Meşelā şimāl

28. **var:**

Diğer 47

Satır: **22**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

29. **var:**

Diğer 47

Satır: **22**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

30. **var:**

Diğer 48

Satır: **17**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

31. **var:**

Diğer 50

Satır: **6**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

olduġunu gördümse de görünür şeyṭānlara ḳarşı bir işe yaramadığını da añladım
Ḫamsiniñ baʿżı devāʾī ḫāṣṣaları da var imiş tedāvī-i bi'l-māʾ tedāvī-i bi'l-mūsīḳī

32. **var:**

Diğer 50

Satır: **25**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

33. **vardır:**-*dır*

Diğer 50

Satır: **22**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile olʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

34. **var:**

Diğer 51

Satır: **8**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

35. **var:**

Diğer 51

Satır: **16**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Verir Loḳmān ile Ḫıżrıñ ḥayātından eser ḫamsi
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

36. **vardır:**-*dır*

Diğer 51

Satır: **5**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
Ābı şerbetdir ṣanırsıñ ḫaste-i bī-çāreye

37. **varsa:**-*sa*

Diğer 55

Satır: **21**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

38. **var:**

Diğer 61

Satır: **20**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

39. **vardır:**-*dır*

Diğer 61

Satır: **18**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā
Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ

40. **vardır.:**-*dır*

Diğer 61

Satır: **5**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

41. **var:**

Diğer 64

Satır: **16**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Miʿdelerde rūḥ-perver naġmeler inşād eder
ʿŪdu ḳānūnu kemānı bestesi ebyātı var

42. **var:**

Diğer 68

Satır: **11**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Evuñuz var deñize
Yaḳarlar çırālari

43. **vardır.:**-*dır*

Diğer 68

Satır: **6**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

ḳalem şuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdığı
vardır.

44. **vardır:**-*dır*

Diğer 69

Satır: **2**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

45. **var:**

Diğer 97

Satır: **16**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki ṣovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

46. **vardır.:**-*dır*

Diğer 97

Satır: **6**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

edersiñiz hele Mümḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

47. **var:**

Diğer 102

Satır: **22**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

48. **vardır:**-*dır*

Diğer 114

Satır: **20**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Hīç oḳuduñ mu bir citāb bunlar içun Biley miṣun ḳaç dānedur pıraṣa
Bāġçe-vān Vallāhi efenḍim vardır ḳamışlı pıraṣa ḳartalıñ pıraṣası

49. **var:**

Diğer 115

Satır: **5**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha Toḫum naṣul

50. **var:**

Gazel 1

Mısra: **10**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

İşte Saso işte eczā-ḫāne işte çār-sū
Ḫamsi ṣuyundan müʾessir ḳanda göz dermānı var

51. **var:**

Gazel 1

Mısra: **12**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bu meseldir kim balıḳ bilmez ise ḫāliḳ bilir
Bir ḳuru ḫamsi kimiñ bir kimseye iḥsānı var

52. **var:**

Gazel 1

Mısra: **18**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

53. **var:**

Gazel 1

Mısra: **18**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

54. **var:**

Gazel 3

Mısra: **6**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫastalar cān vermedikçe aḳrabā etmez telāş
Ḫamsi ṣuyundan ki dermān etmeniñ imkānı var

55. **var:**

Gazel 3

Mısra: **8**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Kem naẓarla baḳma ḫamsiye ġıdā-yı rūḥdur
Bir ecelden başḳa cümle ʿillete dermānı var

56. **var:**

Gazel 3

Mısra: **14**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Menn ü selvā ḳavm-i İsrāʾīl'e baḫşetmişse de
Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ bize ḫamsi gibi iḥsānı var

57. **var:**

Gazel 3

Mısra: **24**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

58. **var:**

Gazel 4

Mısra: **4**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḥayrānı var

59. **var:**

Gazel 5

Mısra: **6**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile
Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

60. **var:**

Gazel 6

Mısra: **4**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Öyle bir eyvān ki anda ṭoplanan erkānınıñ
Cālis-i evreng olan devletlü bir sulṭānı var

61. **vardır:**-*dır*

Kaside 1

Mısra: **83**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Vardır iki ḫāda ḫalṭı zīrā
Ḫā-yı ḫum-ı bāde ḫā-yı ḫamsi

62. **var:**

Kaside 2

Mısra: **7**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir devā
Artıḳ iʿlān etmeli eczācılıḳ iflāsını

63. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **5**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

64. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **5**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

65. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **25**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Bunlarıñ da dürlü dürlü ṭabḫınıñ imkānı var
Ez etin lazutla ḳarışdır ki maʿcūn ola tā

66. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **35**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫamsiniñ her evde gūyā ṭatlıcı dükkānı var
İçseler ḳahve ṣuyundan ṭabʿa pek leẕẕet verir

67. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **40**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Günde çoḳ cemʿiyyete āsāyiş-i niʿmet verir
Ḫamsiniñ ġāyet müretteb münbasiṭ bir ḫānı var

68. **var:**

Muhammes 2

Mısra: **14**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

69. **var:**-*sı*

Muhammes 2

Mısra: **25**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḫi maḥzūn olur

70. **var:**

Muhammes 2

Mısra: **35**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

71. **var:**

Muhammes 2

Mısra: **60**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşināsı ḫamsiniñ

72. **vardır:**-*dır*

Muhammes 2

Mısra: **55**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Müstaḳill her derd için vardır devāsı ḫamsiniñ
İçli ṭāvası pirinç ile üzümle pür-bahār

73. **vardır:**-*dır*

Muhammes 3

Mısra: **14**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.

Buña mānend olma mümkün mü ḳıvırcıḳ ḳoç eti
Gerçi vardır her etiñ kendince ṭaʿm u lezzeti

74. **var:**

Kaside 1

Mısra: **54**

"Haydi git" anlamında kullanılan ifade.

Çıkmış dedi ḫamsi dīde-rūşen
Var destiñe ḳoy ḳınā-yı ḫamsi

75. **var:**

Diğer 1

Mısra: **55**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

76. **var:**

Diğer 3

Satır: **5**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

77. **vardır.:**-*dır*

Diğer 4

Satır: **2**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḥşe degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

78. **vardır.:**-*dır*

Diğer 5

Satır: **16**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

79. **vardır:**-*dır*

Diğer 6

Satır: **15**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurşaḳ derler. Açılır ve büzülür ḫayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

80. **var:**

Diğer 7

Satır: **11**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

81. **var:**
Diğer 7
Satır: **11**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

82. **var:**
Diğer 7
Satır: **11**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var
O da dīger balıḳlar gibi başḳa ḥayvanlarıñ ʿaksine pek az müvellidü'l-ḥumūża teneffüs

83. **var:**
Diğer 8
Satır: **19**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ʻuşşāḳdan dāmānı var

84. **var:**
Diğer 8
Satır: **20**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var
Pul pul olmuş būse-i ʻuşşāḳdan dāmānı var

85. **vardır:**-*dır*
Diğer 8
Satır: **6**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
edilebilir bilinmez ki bu ḥāl de faẓla şāṭır ve şeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿużuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

86. **vardır.:**-*dır*
Diğer 8
Satır: **8**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

87. **var:**
Diğer 9
Satır: **7**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Böbreġi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var denilmişdir.

88. **var:**
Diğer 9
Satır: **12**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Gördüñüz mü ey Ṭrabzonlu bugünkü ḫamsiyi
Kim çatalḳuyruḳ denir bir muḥteşem ʿunvānı var

89. **vardır:**-*dır*
Diğer 9
Satır: **9**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır Biri iri ḫamsidir buña çatal(ḳuyruḳ)
ḳuyruḳ da denilebilir şāʿiriñ

90. **vardır:**-*dır*
Diğer 9
Satır: **9**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḫamsiniñ başlıca üç nevʿi vardır biri iri ḫamsidir buña çatalḳuyruḳ
da denilebilir şāʿiriñ

91. **vardır:**-*dır*
Diğer 9

Satır: **15**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

boyu 3-5 şantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

92. **vardır:**-*dır*

Diğer 11

Satır: **2**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

olduġu ke'ş-şems-i fī vasaṭi'n-nehār bir emr-i āşikārdır hele bu meyānda tebādül-i ḥurūf mesʾele-i muʿtenā-bahāsınıñ bir mevḳiʿ-i ʿilmīsi vardır. İşte bundan ötürü Fülk-i Meşḥūn

93. **vardır:**-*dır*

Diğer 13

Satır: **18**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

94. **vardır.:**-*dır*

Diğer 13

Satır: **19**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

u iʿlāna sezā ḳadr-i bihteri vardır.

95. **vardır:**-*dır*

Diğer 14

Satır: **7**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ʿavāmını ḥapsi balıġıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā
eyyām-ı ḫamsinde bu ḫurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa

96. **var:**

Diğer 15

Satır: **2**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ḳulup ipşarya ala pamun ey ümmet-i Muḫammet ala pamun diye bağırırlar bir güne mürver
aġacından boruları var bir kere ṣūr urunca Aḫçacuġumla bir maḳrame ḫapsi

97. **var:**

Diğer 22

Satır: **17**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḫteşem eyvānı var

98. **var:**

Diğer 22

Satır: **18**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḫteşem eyvānı var

99. **var:**

Diğer 25

Satır: **4**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

muḫāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

100. **var:**

Diğer 28

Satır: **8**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Meşʿaleyle gece ḫamsi ṣayd eden ḳayıḳlarıñ
Fülk-i eflāke muʿādil kevkeb-i ṭābānı var

101. **var:**

Diğer 29

Satır: **3**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

aġaçlardan iki ṣapı var derinligi de üç dört ḳulaç ḳadar bunu iki kişi
idāre ederek ıġrıb aġından aldığı ḫamsiyi ṣelek ḳayığına boşaltınca dökülen ṣularla

102. **var:**
Diğer 32
Satır: **9**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var
Eskiden bunuñ için köylere maḫṣûṣ adam çıḳarırlar borularla her ṭarafa

103. **var:**
Diğer 32
Satır: **17**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
bir güne mürver aġacından borular var diye ḳaydeder şāʿir de şu beyti
inşād ediyor

104. **var:**
Diğer 32
Satır: **20**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

105. **var:**
Diğer 33
Satır: **15**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Şübhesiz Ḳārūn'dan aʿlā ṣervet ü sāmānı var
denilmişdir. Ḫamsi betiyle bereketiyle ẓuhūr eder onuñ çıḳdığı günler hele

106. **vardır:**-*dır*
Diğer 34
Satır: **14**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

107. **vardır:**-*dır*
Diğer 40
Satır: **11**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḫamsi balığınıñ iḳtiṣādiyyātda ehemmiyyetli bir mevḳiʿi vardır bu mübārek ḥayvān
Norveç ṣularından tā Ḳaradeñiz'iñ ṣarḳ köşelerine ḳadar muttaṣıl ḳāfile ḥālinde

108. **var:**
Diğer 46
Satır: **13**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

109. **var:**
Diğer 46
Satır: **20**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
bir ġıdā ṣayılamaz şāʿiriñ
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

110. **vardır:**-*dır*
Diğer 46
Satır: **14**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

111. **vardır:**-*dır*
Diğer 47
Satır: **16**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde

riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

112. **var:**
Diğer 48
Satır: **4**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Bī-tekellüf biñ ḳova ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

113. **vardır:**-*dır*
Diğer 62
Satır: **11**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

114. **var:**
Diğer 64
Satır: **10**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Vaḳf-ı güş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

115. **vardır:**-*dır*
Diğer 67
Satır: **17**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
meşelā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

116. **var:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
N’ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

117. **var:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
N’ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

118. **var:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
N’ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

119. **var:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
N’ola ḫamsi bulsa şöhret günde biñ ḳurbānı var
Ḳanı var hem cānı var mercān gibi çeşmānı var

120. **var:**
Gazel 1
Mısra: **4**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

121. **var:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

122. **var:**
Gazel 1
Mısra: **8**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Başına cemʿ eyleyip çekmiş ḥesāba ʿālemi
Allāh Allāh ḫamsiniñ bir maḥşer ü mīzānı var

123. **var:**

Gazel 1

Mısra: **14**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Bir faḳīriñ ger iki küp ḫamsisi medfūn ise
Şübhe yoḳ Ḳārūn'dan aʿlā ş̲ervet ü sāmānı var

124. **var:**

Gazel 1

Mısra: **16**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Bī-tekellüf biñ ḳofa ṣu ṣarf eder mihmānına
Ṭuzlu ḫamsiniñ ʿaceb elṭāf-ı bī-pāyānı var

125. **var:**

Gazel 1

Mısra: **20**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

126. **var:**

Gazel 3

Mısra: **1**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

127. **var:**

Gazel 3

Mısra: **2**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḫamsiniñ hem çorbāsı hem ṭatlısı hem nānı var
ʿAḳla gelmez nice nice lüṭf-ı bī-pāyānı var

128. **var:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

129. **var:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Baḳ efendi eski fetvālar saña iʿlām eder
Ḫamsi ḳurbān olmasın mı ḳanı var hem cānı var

130. **var:**

Gazel 3

Mısra: **10**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balığı
Ey sevāḥil ḫalḳı zīrā ḫamsiniñ ṭuġyānı var

131. **var:**

Gazel 3

Mısra: **12**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

132. **var:**

Gazel 3

Mısra: **16**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

133. **var:**

Gazel 3

Mısra: **18**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

134. **var:**

Gazel 3

Mısra: **20**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

135. **var:**
Gazel 3
Mısra: **20**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Başına cemʿ eylemiş bir memleket sükkānını
Ḫamsiniñ ʿālem-nümā dārātı var dīvānı var

136. **var:**
Gazel 3
Mısra: **22**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

137. **var:**
Gazel 3
Mısra: **22**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

138. **var:**
Gazel 4
Mısra: **1**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

139. **var:**
Gazel 4
Mısra: **2**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
ʿĀşıḳıñ ḫamsi gibi bir dil-rübā cānānı var
Öyle bir maʿşūḳ kim taʿrīfe gelmez ānı var

140. **var:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

141. **var:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Mübtelādır cümle ʿālem ġamze-i cellādına
Sīne-i ṣayyāda işler tīr-i ḫūn-efşānı var

142. **var:**
Gazel 4
Mısra: **10**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına
Bir degil vaṣfında böyle belki biñ ʿunvānı var

143. **var:**
Gazel 4
Mısra: **12**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḫāli olmuş beste-leb yārānı var

144. **var:**
Gazel 4
Mısra: **14**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Yoḳ naẕīri ḫüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

145. **var:**
Gazel 4
Mısra: **16**
Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.
Faṣl-ı maḫṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀşıḳ-ı dīdārınıñ eẕvāk-ı bī-pāyānı var

146. **var:**
Gazel 4

Mısra: **18**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

147. **var:**

Gazel 4

Mısra: **20**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

148. **var:**

Gazel 5

Mısra: **1**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

149. **var:**

Gazel 5

Mısra: **2**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

150. **var:**

Gazel 5

Mısra: **4**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ay dedim seyreyleyince ḫarman ü bāzārını
Baḥr-i pür-cūş-i siyāhıñ māh-ı nev-tābānı var

151. **var:**

Gazel 5

Mısra: **8**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Çaġrışır aṣḥāb-ı keyf ü iştihā ḫamsi deyu
Pul pul olmuş būse-i ʿuşşāḳdan dāmānı var

152. **var:**

Gazel 5

Mısra: **10**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

153. **var:**

Gazel 5

Mısra: **12**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Medḥini Zīverle Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

154. **var:**

Gazel 5

Mısra: **14**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ben de bir içli ṭāva ekleyledim Allāh için
Medḥi bī-pāyāndır Esʿad ṣanma kim pāyānı var

155. **var:**

Gazel 6

Mısra: **1**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

156. **var:**

Gazel 6

Mısra: **2**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ʿAks-i mihr ü māh ile cemʿiyyet-i elvānı var
Ḫamsiniñ deryāda ġāyet muḥteşem eyvānı var

157. **var:**

Gazel 6

Mısra: **6**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

158. **var:**

Gazel 6

Mısra: **8**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ḳābil olmuş ḥamsiler ʿālemde meşrūṭiyyeti
Şübhe yoḳ ki bizden ʿalā bir de mebʿūs̱ānı var

159. **var:**

Gazel 6

Mısra: **10**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Öyle pek beyhūde şanma devlet-i ḥamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

160. **var:**

Gazel 6

Mısra: **12**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Eylemişlerdir teraḳḳī ṣaḥn-ı maṭbūʿātda
Ḫamsi maṭbūʿātınıñ bizden iyi erkānı var

161. **var:**

Gazel 6

Mısra: **14**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

ʿĀşıḳ-ı dīdārı olmaḳ söz müdür bir baḳsañ a
Mihriyā ḥamsileriñ billūr-veş çeşmānı var

162. **var:**

Kaside 1

Mısra: **113**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Bir būy-ı laṭīfi var ki olmuş
Misk-āver-i māsivā-yı ḫamsi

163. **var:**

Kaside 1

Mısra: **167**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḫamsi

164. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **10**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

165. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **15**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Böbregi bumbārı şaḥmı ḳuyruġu dendānı var
Ṭās kebābı pek güzeldir doġranırsa ḳuşbaşı

166. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **20**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Müştehī eyler ḳavurması ocaḳdaki ṭaşı
Ḫamsiniñ seyret cemādāt içre meftūnānı var

167. **var:**

Muhammes 1

Mısra: **30**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

168. **var:**

Muhammes 2

Mısra: **20**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Şānına laḥmen ṭariyyen eyledi Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ

169. **var:**

Muhammes 3

Mısra: **24**

Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

170. **var:**

Diğer 61

Satır: **21**

Çare olma durumu.

Mübtelā-yı derd-i çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

171. **var:**

Kaside 2

Mısra: **9**

Çare olma durumu.

Mübtelā-yı derd çeşme var iken ḫamsi ṣuyu
Göz ṭabībi gözüne ṣoḳsun şifā eczāsını

172. **var:**

Diğer 107

Satır: **8**

Bir yerde bulunma.

çiḳaralari ceşduk çüpeşteye ḳurulduḳ. İḥsān aldi kemençeyi başladi
çalmaya var idi bir uşaḳ daha ṭāʾife o da ḳalḳdi oynamaya İḥsān

173. **vardum:**-*du, -m*

Diğer 110

Satır: **16**

Bir yerden dışarı çıkmak.

altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum ṭışaru celdum bir

varel:

1. **varel:**

Diğer 2

Satır: **7**

Varil, büyük yağ fıçısı.

Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıḳar āsumāna dumanım ḫamsi

2. **varel:**

Diğer 34

Satır: **12**

Varil, büyük yağ fıçısı.

ṣüret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

varlıġ:

1. **varlığını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 23

Satır: **6**

Var olma durumu, mevcudiyet.

Foşforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

vasaṭ olaraḳ:

1. **vasaṭ olaraḳ:**

Diğer 17

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Ortalama olarak.

genişdir. Ḳışa olan arḳa ḳanadları ṣırtınıñ uzun aḳsāmını ḳaplayacaḳ
derecededir vasaṭ olaraḳ on beş santimetre uzunluġunda bulunur.

vasaṭī:

1. **vasaṭī:**

Diğer 40

Satır: **7**

Ortalama olarak.

ḫamsi ḳaç dāne senede çıḳan ḫamsiniñ vasaṭī miḳdārı bir milyar
küsūr Ṭrabzon'uñ nüfūsu her nüfūsa ḳaç ḫamsi düşüyor

2. **vasaṭīsine:**-*si, -n, -e*

Diğer 41

Satır: **22**

Ortalama olarak.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḥṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

vasaṭī olarak:

1. **vaṣaṭī olaraḳ:**

Diğer 29

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Ortalama olarak.

ḳadar ḫamsi alabilecegine göre orta ḥālli dolu bir ḳayıḳ 2500

oḳḳa ḫamsi alıyor demekdir şu ḥālde dolan ağımız vaṣaṭī olaraḳ

2. **vasaṭī olaraḳ:**

Diğer 45

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Ortalama olarak.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi

düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

vaṣf:

1. **vaṣfıyla:**-*ı, -y, -la*

Kaside 1

Mısra: **183**

Niteliklerini sayarak tarif etme.

Vaṣfıyla revān ḳadeḥlerimden

Hep āb-ı beḳā fezā-yı ḫamsi

2. **vaṣfında:**-*ı, -n, -da*

Gazel 3

Mısra: **24**

Övgü.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile

Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

3. **vaşfında:**-*ı, -n, -da*

Gazel 4

Mısra: **10**

Övgü.

Ehl-i ẕevḳ ıṭlāḳ etmekde mübārek nāmına

Bir degil vaşfında böyle belki biñ ʿunvānı var

4. **vaşfında:**-*ı, -n, -da*

Muhammes 2

Mısra: **12**

Övgü.

Ġālibā hātif idi duydum bu rāzı āşikār

Ḫamsiniñ vaṣfında şöyle der idi bir iḫtiyār

5. **vaşf:**

Kaside 2

Mısra: **5**

Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik.

Ṭıbbī hem ṣıḥḥī ġıdāʾī iḳtiṣādī vaṣf ile

Bulmadım tavṣīfe lāyıḳ ḫamsiden başḳasını

vaşfa ṣığmaz:

1. **vaşfa ṣığmaz:**

Muhammes 2

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Nitelikleri tarif edilemeyecek kadar çok olma durumu.

Andaḳi ṭaʿm u nefāset söylenir ṭūl u dırāz

Vaşfa ṣığmaz çünkü her māhīye olmuş ser-firāz

vaşf-ı müstesnāsını yapsam:

1. **vaşf-ı müstesnāsını yapsam:**-*sa, -m*

Kaside 2

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Üstün niteliklerini söylemek, vasıflarından bahsetmek.

Zīver'iñ taʿḳīb ederken vādī-i inşāsını

Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaşf-ı müstesnāsını

vāṣıl olur:

1. **vāṣıl olur:**-*ur*

Diğer 14

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Ulaşmak, erişmek.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur

ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çıḳmış deyu

2. **vāṣıl olur:**-*ur*

Diğer 32

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ulaşmak, erişmek.

māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḫalḳa iʿlām için bir nefīr
nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur bu nefīriñ ṣadāsını

vāsıṭa:

1. **vāsıṭa:**
Diğer 29
Satır: **21**
Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan şey, kullanılan nesne, alet. II Hamsi avı sırasında kullanılan araç ve aletlerin bütünü.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

2. **vāsıṭa:**
Diğer 47
Satır: **15**
Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan şey, kullanılan nesne, alet.
Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

3. **vāsıṭası:**-*sı*
Diğer 56
Satır: **22**
Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan şey, kullanılan nesne, alet.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

vāsıṭasıyla:

1. **vāsıṭasıyla:**
Diğer 101
Satır: **18**
Aracılığıyla.
ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

vatan:

1. **vaṭanımıñ:**-*ım, -ıñ*
Diğer 24
Satır: **15**
Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer, yurt.
ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

2. **vaṭanımız:**-*ımız*
Diğer 42
Satır: **12**
Ülke.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir. Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir. Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

vaṭanī:

1. **vaṭanī:**
Diğer 24
Satır: **16**
Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yerle ilgili. II Trabzon şehrine mahsus olan.
ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler terennüm ediyor.

vay:

1. **vay:**
Diğer 113
Satır: **6**
Cümledeki şaşkınlık anlamını kuvvetlendirir.
ṣordu
Vay begzādem balıḳlar ilen mi ḳonuşursuñuz

vazʿ ederken:

1. **vażʿ ederken:**-*er, -ken*
Diğer 33
Satır: **9**
Kelime Tipi: -
Koymak.
Vażʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez demişlerdir.

2. **vaẓʿ ederken:**-*er, -ken*

Gazel 2

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Koymak.

Sīm-ten ḫamsiyi İstanbullu ṣırma çevreye
Vaẓʿ ederken ḳadrine bir başḳa burhān istemez

<u>vażʿ etdigi:</u>

1. **vażʿ etdigi:**-*dig, -i*

Diğer 14

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Yumurtlamak.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı ṣıtāda vażʿ etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

<u>vażʿ etmege:</u>

1. **vażʿ etmege:**-*meg, -e*

Diğer 16

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Koymak.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

<u>vaʿz meclisinde:</u>

1. **vaʿẓ meclisinde:**-*n, -de*

Diğer 53

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Görevli bir kimse tarafından dini konuşmanın yapıldığı yer.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

<u>vażʿ olunur:</u>

1. **vażʿ olunur:**-*un, -ur*

Diğer 21

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Koyulmak.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vażʿ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

<u>vazgeç:</u>

1. **vazgeçemem:**-*e, -me, -m*

Diğer 105

Satır: **13**

Eskiden beri yapmakta olduğu bir şeyi artık yapmaz olmak.

Dünyā yıḳılsa da ben vazgeçemem alaydan
Ḳapdandan usta olduḳ ṭaḳaya bine bine

<u>vazgel:</u>

1. **vazgelir:**-*ir*

Diğer 1

Mısra: **47**

Vazgeçmek.

Kim vazgelir böyle mübārek avı
Var mı böyle bir şeyʾ her an mübārek

<u>vaẓīfe:</u>

1. **vaẓīfesini:**-*si, -n, -i*

Diğer 46

Satır: **15**

Bir kimse veya şeyin yaptığı iş.

ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

<u>vażʿiyyet:</u>

1. **vażʿiyyetiyle:**-*i, -y, -le*

Diğer 24

Satır: **24**

Duruş, konum, şekil.

resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

2. **vażʿiyyet:**

Diğer 35

Satır: **5**

Duruş, konum, şekil.

vaż‘iyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fī’ātları

3. **vaż‘iyyeti:**-*i*

Diğer 25

Satır: **2**

Durum, hal.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedī‘ī ḳıymet veren şey’ eṭrāfiñ vādīlerle mā’ileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya’nıñ esrār dolu vaż‘iyyeti

4. **vaż‘iyyetde.:**-*de*

Diğer 26

Satır: **25**

Durum, hal.

Aġ deñize dökdügümüz sābit vaż‘iyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

5. **vaż‘iyyetde:**-*de*

Diğer 28

Satır: **18**

Durum, hal.

onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon’da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ‘amūd vaż‘iyyetde ġazla yanar tenekeden

6. **vaż‘iyyete:**-*e*

Diğer 28

Satır: **24**

Durum, hal.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vaż‘iyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

7. **vaż‘iyyetde:**-*de*

Diğer 63

Satır: **11**

Durum, hal.

edilir balıġıñ aġzı ṭabī‘ī vaż‘iyyetde açıḳ ḳalmaḳ için ḫayvān ḳuruyuncaya
ḳadar aġzına taḫta bir çivi geçirilir dışarıdan ṣun‘ī gözler ṭaḳılaraḳ cereyānı

ve:

1. **ve:**

Diğer 3

Satır: **7**

Ayrıca, bir de.

baḥsederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
ba‘żen ṣā‘ir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg’den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

2. **ve:**

Diğer 4

Satır: **11**

Ayrıca, bir de.

ba‘żı maṭbu‘āt mündericātı ‘ilāve kitābiyyāt terācim ve lüġatçe.
Añlaşılıyor ki burada söylemege vaḳit olmasa bile mes’ele olduḳça tedḳīḳ

3. **ve:**

Diğer 6

Satır: **2**

Ayrıca, bir de.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i sānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

4. **ve:**

Diğer 6

Satır: **19**

Ayrıca, bir de.

avcıları ḫamsiyi başını ḳoparmadan ve içini temizlemeden pastarya dedikleri şekilde
ṭuzlarlar. Orada ḫalḳıñ istedigi iri cins ḫamsidir. Çünkü oralarıñ ṭoprakları

5. **ve:**

Diğer 6

Satır: **21**

Ayrıca, bir de.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

6. **ve:**

Diğer 8

Satır: **1**

Ayrıca, bir de.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür
vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara
delālet etse gerekdir

7. **ve:**

Diğer 8

Satır: **15**

Ayrıca, bir de.

uzun ve çataldır. Uzun ḳışa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan
bir maḥlūḳuñ
naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek
yeridir

8. **ve:**

Diğer 8

Satır: **18**

Ayrıca, bir de.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir
bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

9. **ve:**

Diğer 17

Satır: **21**

Ayrıca, bir de.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa
ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ
ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

10. **ve:**

Diğer 18

Satır: **12**

Ayrıca, bir de.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i
Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı
ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

11. **ve:**

Diğer 4

Satır: **15**

İle.

ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.
Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl
etmeyen ḫoş-āyende

12. **ve:**

Diğer 5

Satır: **10**

İle.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi
ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve
ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

13. **ve:**

Diğer 5

Satır: **6**

İle.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri
yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları
ḳuş ve būḳalemūn hissi

14. **ve:**

Diğer 5

Satır: **6**

İle.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri
yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları
ḳuş ve būḳalemūn hissi

15. **ve:**

Diğer 5

Satır: **6**

İle.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri
yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları
ḳuş ve būḳalemūn hissi

16. **ve:**

Diğer 5

Satır: **7**

İle.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

17. **ve:**
Diğer 5
Satır: **12**
İle.
Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi şularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın şovuḳ ve şıcaġıñ çoḳ daḫli

18. **ve:**
Diğer 5
Satır: **20**
İle.
bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

19. **ve:**
Diğer 7
Satır: **21**
İle.
iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

20. **ve:**
Diğer 8
Satır: **21**
İle.
Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

21. **ve:**
Diğer 8
Satır: **25**
İle.
bunlarıñ çoḳluġu ve parlaḳlıġı ḳarşısında düşmanıñ gözü ḳamaşır hücūm edemez

22. **ve:**
Diğer 10
Satır: **15**
İle.
iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

23. **ve:**
Diğer 12
Satır: **1**
İle.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuṣdur biri şu ki

24. **ve:**
Diğer 12
Satır: **5**
İle.
ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

25. **ve:**
Diğer 15
Satır: **14**
İle.
balıḳ rāyiḥası olmadıġından tenāvül edene ḫarāret vermez aġrı ḫastalıġına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

26. **ve:**
Diğer 15
Satır: **25**
İle.
Hicrī 1050 senesinde Ṭrabzon ve ḥavālīsine seyāḥat eden Evliyā Çelebi'niñ
Seyāhat-nāmesi'nden Cild 2 ṣ 92 93.

27. **ve:**
Diğer 16
Satır: **24**
İle.
mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı

ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

28. **ve:**
Diğer 17
Satır: **1**
İle.
Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lez̲zeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

29. **ve:**
Diğer 17
Satır: **2**
İle.
Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lez̲zeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

30. **ve:**
Diğer 18
Satır: **14**
İle.
yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

31. **ve:**
Diğer 19
Satır: **1**
İle.
buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

32. **ve:**
Diğer 19
Satır: **8**
İle.
Mart ve nīsān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

33. **ve:**
Diğer 19
Satır: **1**
İle.
buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

34. **ve:**
Diğer 19
Satır: **7**
İle.
Mart ve nīsān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

35. **ve:**
Diğer 19
Satır: **8**
İle.
Mart ve nīsān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

36. **ve:**
Diğer 19
Satır: **9**
İle.
ıġrıb ile ve ek̲serīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ ke̲sretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ek̲seriyā Lazlar ṭarafından

37. **ve:**
Diğer 19
Satır: **12**
İle.
istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

38. **ve:**
Diğer 19
Satır: **18**
İle.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

39. **ve:**
Diğer 19
Satır: **26**
İle.
Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ığrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

40. **ve:**
Diğer 20
Satır: **4**
İle.
istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

41. **ve:**
Diğer 20
Satır: **7**
İle.
ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

42. **ve:**
Diğer 20
Satır: **22**
İle.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

43. **ve:**
Diğer 20
Satır: **22**
İle.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

44. **ve:**
Diğer 21
Satır: **1**
İle.
Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

45. **ve:**
Diğer 21
Satır: **6**
İle.
Bizde ḫamsi balığı ṣardalya misillü ṭuzlanır. Balıḳlar büyük ḳıṭʿada olur ise
fuçilerde bir ṣıra balıḳ ve bir ṣıra tuz ḳoymaḳ ṣūretiyle istif edilir. Ufaḳ

46. **ve:**
Diğer 21
Satır: **8**
İle.
ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

47. **ve:**
Diğer 21
Satır: **10**
İle.
Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar. Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

48. **ve:**
Diğer 21
Satır: **12**
İle.
pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

49. **ve:**

Diğer 21

Satır: **15**

İle.

ṭuz ve bir ḳat balıḳ istif edilip üzerlerine ṭaş vaż‘ olunur üç māh
ṣoñra ançüyez olur ṭuzlu ḫamsi balığı eskidikçe nefāseti tezāyüd etdigi ḥālde

50. **ve:**

Diğer 21

Satır: **18**

İle.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından ke<u>s</u>retli ṣayd olunduġu senelerde tütün

51. **ve:**

Diğer 22

Satır: **4**

İle.

ḳayığı şelekler Eṭrāfıñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabī‘atıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

52. **ve:**

Diğer 22

Satır: **8**

İle.

faẕlası av dönüşü ḳayıḳlarıñ çekilmesi ṣabāḥ ḫamsiniñ mezādı
Ṭrabzon’da kestane ḳarası fırtınası ile palamuṭ ve ṣarġana balıḳları

53. **ve:**

Diğer 22

Satır: **12**

İle.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon’da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

54. **ve:**

Diğer 22

Satır: **20**

İle.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve ba‘żen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

55. **ve:**

Diğer 22

Satır: **22**

İle.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ‘aynı ‘alāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
ṣarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

56. **ve:**

Diğer 23

Satır: **1**

İle.

ve altından hep ta‘ḳīb ve ta‘arruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
ma‘rūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

57. **ve:**

Diğer 23

Satır: **11**

İle.

ālāt ḳayığımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

58. **ve:**

Diğer 23

Satır: **24**

İle.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ‘amūdī şeklinde kesiyor akşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḫtiyāc içinde çırpınaraḳ

59. **ve:**

Diğer 24

Satır: **4**

İle.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

60. **ve:**
Diğer 24
Satır: **24**
İle.
resim aldıran öñünde bir şeyʾ seyreden heyʾet gibi ṭuruyor hepsi bir anfiteatr
vażʿiyyetiyle laṭīf bir ṣaḥneye nāẓır ṣaḥne-i temāşāya ve ṣaḥne-i deryāya

61. **ve:**
Diğer 25
Satır: **2**
İle.
manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

62. **ve:**
Diğer 25
Satır: **3**
İle.
muḥāfaẓa-kār rūḥuyla eskilik ḫāṭıraları ve tārīḫī ṣaḥneler içinde mācerā ḥayātı ṭaşıyan
bir görünüşü var naẓarlarıñız orada ʿademle ḳarışan geçmiş vaḳʿalarla doluyor māżīniñ

63. **ve:**
Diğer 25
Satır: **5**
İle.
derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

64. **ve:**
Diğer 25
Satır: **5**
İle.
derebeglik ḥayātı gibi çoḳ merāḳ ve heyecān veren ṣaḥīfe ve ṣafḥaları gözleriñiziñ
öñünde cānlanırcasına uzayıp gidiyor. Deñiziñ çıḳıntılı ḳayalara girip

65. **ve:**
Diğer 25
Satır: **12**
İle.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

66. **ve:**
Diğer 25
Satır: **12**
İle.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

67. **ve:**
Diğer 26
Satır: **16**
İle.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışığımızı yaḳmasaḳ da olur göklerdeki sīm-āb nücūm ve şulardaki

68. **ve:**
Diğer 27
Satır: **2**
İle.
ölçülen ağımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

69. **ve:**
Diğer 27
Satır: **24**
İle.
gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve ş̲emīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

70. **ve:**

Diğer 28

Satır: **2**

İle.

şuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr
bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

71. **ve:**

Diğer 28

Satır: **3**

İle.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

72. **ve:**

Diğer 30

Satır: **1**

İle.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş
Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir ṣūretle yardım etmişler

73. **ve:**

Diğer 30

Satır: **19**

İle.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

74. **ve:**

Diğer 31

Satır: **3**

İle.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balıġı

75. **ve:**

Diğer 32

Satır: **1**

İle.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

76. **ve:**

Diğer 32

Satır: **2**

İle.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā
miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

77. **ve:**

Diğer 32

Satır: **3**

İle.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

78. **ve:**

Diğer 38

Satır: **6**

İle.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprāḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

79. **ve:**

Diğer 38

Satır: **12**

İle.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

80. **ve:**

Diğer 38

Satır: **13**

İle.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprаḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

81. **ve:**
Diğer 40
Satır: **19**
İle.
biñ ḳadarı ḫamsi avıyla uġraşırlar Fransa ve İtalya'daki avcılarınıñ ʿadedi
bundan faẓladır. Ḫamsi gezici balıḳlar ṣınıfındandır. Her sene kānūn-ı s̱ānī aylarında

82. **ve:**
Diğer 41
Satır: **12**
İle.
ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla rinġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

83. **ve:**
Diğer 42
Satır: **3**
İle.
deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

84. **ve:**
Diğer 42
Satır: **3**
İle.
deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel
ve mücehhez şalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

85. **ve:**
Diğer 42
Satır: **5**
İle.
ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl
edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

86. **ve:**
Diğer 43
Satır: **2**
İle.
ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

87. **ve:**
Diğer 43
Satır: **2**
İle.
ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

88. **ve:**
Diğer 43
Satır: **27**
İle.
cılız ṣalaṭa şeklinde degil faḳaṭ her ṭarafda ġanī ve faḳīr herkesiñ ṣofrasında

89. **ve:**
Diğer 44
Satır: **6**
İle.
Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

90. **ve:**
Diğer 46
Satır: **2**
İle.
Haẓmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu ṣāʿirler

91. **ve:**
Diğer 47

Satır: **15**

İle.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

92. **ve:**

Diğer 47

Satır: **16**

İle.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

93. **ve:**

Diğer 50

Satır: **8**

İle.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalıġına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

94. **ve:**

Diğer 52

Satır: **5**

İle.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

95. **ve:**

Diğer 52

Satır: **6**

İle.

Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

96. **ve:**

Diğer 52

Satır: **12**

İle.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve şehādet parmaḳlarıyla

97. **ve:**

Diğer 53

Satır: **3**

İle.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

98. **ve:**

Diğer 53

Satır: **4**

İle.

kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

99. **ve:**

Diğer 53

Satır: **23**

İle.

ḳızartdıḳları fıstıḳ bahār ve ḳarabiberi döküp ḳarışdırırlar.
Bundan ṣoñra Ṭrabzon'da ḳıyılı denilen bir tepsi tereyaġı ile

100. **ve:**

Diğer 55

Satır: **9**

İle.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

101. **ve:**

Diğer 57

Satır: **13**

İle.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye

atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḥamsiyi

102. **ve:**
Diğer 59
Satır: **3**
İle.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

103. **ve:**
Diğer 59
Satır: **3**
İle.
Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine yetecek ḳadar

104. **ve:**
Diğer 61
Satır: **7**
İle.
ve ṣarımsaḳ yapraḳları ʿilāve edilince lamesli pide nāmını alır ki ḥamsiniñ
sebzeli pidesi demekdir.

105. **ve:**
Diğer 61
Satır: **11**
İle.
Ḥamsi ṣuyu Ḥamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḫ̲sinde ḳullanıldığı maḥaller ve ḥāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḥamsi

106. **ve:**
Diğer 62
Satır: **3**
İle.
ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mıṣır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

107. **ve:**
Diğer 62
Satır: **1**
İle.
İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ ṣekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ ṣeyler
telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

108. **ve:**
Diğer 62
Satır: **3**
İle.
ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mıṣır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

109. **ve:**
Diğer 62
Satır: **3**
İle.
ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mıṣır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḥamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

110. **ve:**
Diğer 63
Satır: **10**
İle.
defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣ̲bīt

111. **ve:**
Diğer 64
Satır: **4**
İle.
Akcigerleri olmadığı için ses çıḳaramayan balıḳlarıñ baʿżı cinslerinde
derler ki enīn ve ṭanīn ḥālinde bir ṣadā-yı ḥazīn duyulur dāne-i ṣayyād ile sāḥil-i

112. **ve:**
Diğer 67

Satır: **2**

İle.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

113. **ve:**

Diğer 67

Satır: **7**

İle.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr mecmūʿalarında çöneklerde
baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eşerlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

114. **ve:**

Diğer 67

Satır: **9**

İle.

cidd ü mizāḥ lisānı ve ʿādī ṣoḥbetleri bile oña ehemmiyyetli bir mevḳiʿ ayırmışdır.
Denilebilir ki Şarḳ edebiyyātınıñ ḳlasiḳ edebiyyātımızıñ muḫtelif şāʿirler ṭarafından

115. **ve:**

Diğer 67

Satır: **11**

İle.

terennüm edilen baʿżı ṣābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meşelā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

116. **ve:**

Diğer 67

Satır: **17**

İle.

meşelā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

117. **ve:**

Diğer 68

Satır: **3**

İle.

ḫamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḫalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

118. **ve:**

Diğer 69

Satır: **2**

İle.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

119. **ve:**

Diğer 69

Satır: **8**

İle.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

120. **ve:**

Diğer 88

Satır: **1**

İle.

Ṭrabzon şehri Güzelḥiṣār'da fener ve Ḳandīlḳaya sāḥili şarḳdan görünüş.

121. **ve:**

Diğer 93

Satır: **2**

İle.

Ṭrabzon şehri Ṭuzluçeşme ḳıyıları
Ṭrabzon şehri Kemerḳaya ve Mumḫāneönü ḳıyıları şarḳdan görünüş

122. **ve:**

Diğer 98

Satır: **16**

İle.

Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi şalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

123. **ve:**

Diğer 101

Satır: **12**

İle.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

124. **ve:**

Diğer 101

Satır: **13**

İle.

oḳudum. Ḫamsi ve ḫamsicileri ʿalāḳa-dār eden bir ḫavādiṣ de müsāʿadeñizle
ben vereyim

125. **ve:**

Diğer 101

Satır: **17**

İle.

ṭutulması menʿ edildi bunu ḫaber alan Ḫopa ve mülḥaḳātı ḫamsileriniñ ḥāżırladıḳları
manẓūm teşekkür-nāmeyi cesūr bir ḫamsi vāsıṭasıyla ḥükūmet ḳonaġı

126. **ve:**

Diğer 104

Satır: **20**

İle.

ḫamsi pilakisi ḫamsi dolması ḫamsi yaḫnīsi ḫamsi pilāvı ḫamsi ṣalaṭası
ḫamsi ṭatlısı fındıḳ ve Gümüş-ḫāne elması.

127. **ve:**

Diğer 23

Satır: **12**

İla, belirtilen sayıların da dahil edildiği aralığı anlatan söz.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

128. **ve:**

Diğer 25

Satır: **25**

İle birlikte.

ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı şuda bir şandal ve sāḥil

129. **ve:**

Diğer 37

Satır: **4**

Ancak, ama.

İşte tarlalarımıza baʿżen de böyle ṭabīʿatiñ eliyle serpişdirilen ḫamsi
İri ise seyrek ve ince olunca ṣıḳı atılmalıdır. Bu iki nevʿ serpişdirme

130. **ve:**

Diğer 34

Satır: **20**

Veyahut, ya da.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve fıçılarınıñ üzerine

131. **ve:**

Diğer 69

Satır: **7**

Veyahut, ya da.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

132. **ve:**

Diğer 3

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsi-nāme ve münderiǰātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

133. **ve:**

Diğer 3

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsi-nāme ve münderiǰātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez
ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

134. **ve:**

Diğer 3

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

135. **ve:**

Diğer 4

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḫse degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

136. **ve:**

Diğer 4

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

137. **ve:**

Diğer 4

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

138. **ve:**

Diğer 4

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

139. **ve:**

Diğer 4

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

140. **ve:**

Diğer 4

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve devāʾiyyatda ṭabḥiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

141. **ve:**

Diğer 4

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve devāʾiyyatda ṭabḥiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

142. **ve:**

Diğer 4

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve devāʾiyyatda ṭabḥiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

143. **ve:**

Diğer 4

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

144. **ve:**

Diğer 4

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve devāʾiyyatda ṭabḫiyyāt ve ṭaʿāmmiyātda taḥnīṭ-i ḥayvānātda ḥattā mūsiḳiyyāt
ve raḳṣiyyātda edebiyyāt ve mizāḥiyyātda ḫamsi lāḥiḳa bir mülāḳāt ve beyānāt

145. **ve:**

Diğer 4

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

146. **ve:**

Diğer 4

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

147. **ve:**

Diğer 4

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

148. **ve:**

Diğer 4

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

149. **ve:**

Diğer 5

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

150. **ve:**

Diğer 5

Satır: **5**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

151. **ve:**

Diğer 5

Satır: **5**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi baġırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

152. **ve:**

Diğer 5

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizinde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

153. **ve:**
Diğer 5
Satır: **7**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

154. **ve:**
Diğer 6
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

155. **ve:**
Diğer 6
Satır: **16**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsiniñ de ḳarnı üstünde havā dolu bir kīse vardır buña
ḳurṣaḳ derler. Açılır ve büzülür ḥayvān deñiziñ dibine inmek isteyince bu

156. **ve:**
Diğer 7
Satır: **3**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

157. **ve:**
Diğer 7
Satır: **6**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
iki yanında olan ḳulaḳ şaḳlarından dökülür bu ṣūretle çıḳan ṣudaki havā
ġalṣame içinde olan ḳalbden gelen evʿiyeye kana teʾs̱īr eder ve esāsen bir balıḳ

158. **ve:**
Diğer 7
Satır: **13**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

159. **ve:**
Diğer 7
Satır: **19**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

160. **ve:**
Diğer 7
Satır: **20**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Ḫamsiniñ vücūdu üṣṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

161. **ve:**
Diğer 8
Satır: **5**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
edilebilir bilinmez ki bu ḫāl de faẓla ṣāṭır ve ṣeṭāret-baḫş bir maḫlūḳ olduġunu mu
gösterir burun deliklerinde pek ince ʿuẓuvlar vardır ḳulaḳlarınıñ şaḳḳı geniş

162. **ve:**

Diğer 8

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve alt çeñesiniñ üstünden çoḳ ḳışa olduġu görülür bu ancaḳ gözleriniñ
ḥiẕāsına ḳadar gelir. Her iki çeñesinde pek küçük dişleri vardır.

163. **ve:**

Diğer 8

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Müs̱elles̱ī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

164. **ve:**

Diğer 9

Satır: **16**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

165. **ve:**

Diğer 9

Satır: **19**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lez̲z̲etsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

166. **ve:**

Diğer 9

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lez̲z̲etsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

167. **ve:**

Diğer 9

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırṣaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

168. **ve:**

Diğer 9

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsiniñ de ölümü havāsızlıḳdan degil ḳulaḳlarınıñ ḳuruması ve ḳanınıñ cevelāndan
ḳalmasıyladır.

169. **ve:**

Diğer 10

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsi iki tevcīh-i vecīh tensīb-i faḳīr
Her millet ḫamsiniñ kendi mālı olduġunu iṣ̱bāt sevdāsında ve anıñ māder-zād

170. **ve:**

Diğer 10

Satır: **5**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṣ̱ār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-i ʿāʾidesinde şevāhid-i keṣ̱īre

171. **ve:**

Diğer 10

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz

üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

172. **ve:**

Diğer 10

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

173. **ve:**

Diğer 10

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve teʾvilince kelime-i ḫamsi ṣīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr olan īcāz-ı ḥaẕif

174. **ve:**

Diğer 10

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

tafṣīle müteḥammil olmamaḳdan ötürü biz anıñ ġayri lisānlardaki aḥvālini
geri bıraḳıp elsine-i selāṣe ki Türkī ʿArabī ve Fārisīdir anlarda olan

175. **ve:**

Diğer 10

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Mesʾele şöyledir ki kelime-i ḫamsi Ṭrabzon ḥavālīsi şīvesinde ḫuṣūṣen
inḳılābāt-ı zamāndan ḳılletle müteʾessir ve iḫticāc edilmeklige keṣretle ṣāliḥ olan ehl-i ḳurā

176. **ve:**

Diğer 11

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
ṣāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

177. **ve:**

Diğer 11

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

178. **ve:**

Diğer 11

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her güne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

179. **ve:**

Diğer 11

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

üzere ṣāḥib-i Menāẕırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

180. **ve:**

Diğer 12

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

181. **ve:**

Diğer 12

Satır: **5**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳıvrım meʾālini müfîddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

182. **ve:**

Diğer 12

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

183. **ve:**

Diğer 12

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫulāṣatü'l-maʿnā böyle otuz büyük küp doldurulmaya sezā ve aḥrā bir maḫlūḳ-ı raʿnā
ve girān-bahā mażmūnundadır.

184. **ve:**

Diğer 13

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Bundan ötürü baʿżen kütüb ü resāʾilde baḥṣe mevżūʿdur. Ḳıymet ve ehemmiyyeti bir ḳat daḫi merfūʿdur

185. **ve:**

Diğer 13

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eṣerde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

186. **ve:**

Diğer 14

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

iʿlām için bir nefīr nefḫederler ki ṣadāsı iki üç fersaḫ mesāfeye vāṣıl olur
ve bu nefīriñ ṣadāsını işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balıġı çıḳmış deyu

187. **ve:**

Diğer 14

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

188. **ve:**

Diğer 14

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

lafẓını işitmeyenler daḫi bu ḫurde māhī üzere ḳırılmış gibi düşerler ve eyyām-ı şitāda bu
ḫurde māhīniñ rāyiḥā-yı kerīhesinden menāzil ü büyūtda maḳām-ı ārām ü sükūn ḳalmaz ve bundan

189. **ve:**

Diğer 14

Satır: **16**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ġayri ḫurde māhīniñ fażalātını ekleden mākiyānıñ laḥmı tanen peydā edip
ekle ḳabiliyetden berī olur ve eyyām-ı şitāda vaż' etdigi beyżada daḫi ol rāyiḥa-yı

190. **ve:**

Diğer 14

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında

ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

191. **ve:**
Diğer 15
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Nice olurtu ḫālumuz
Ḫamsiniñ nefʿi eşkāli ḫavāṣṣı bu balıḳ bir ḳarış ḳadar ince ve morca

192. **ve:**
Diğer 15
Satır: **11**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

193. **ve:**
Diğer 15
Satır: **12**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-hażmdır ṭaʿāmında

194. **ve:**
Diğer 15
Satır: **19**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

195. **ve:**
Diğer 15
Satır: **20**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

196. **ve:**
Diğer 16
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḫamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

197. **ve:**
Diğer 16
Satır: **12**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

198. **ve:**
Diğer 16
Satır: **17**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

199. **ve:**
Diğer 16
Satır: **18**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

200. **ve:**
Diğer 16

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

201. **ve:**

Diğer 17

Satır: **5**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

202. **ve:**

Diğer 17

Satır: **19**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ çıḳıntılı

203. **ve:**

Diğer 18

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

204. **ve:**

Diğer 18

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek içün parlaḳ bir āteş yaḳarlar av aġını

205. **ve:**

Diğer 18

Satır: **5**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

206. **ve:**

Diğer 18

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṭaşıyan bu nevʿ ḳayıḳlardan biri ḳarañlıḳda āteşi taʿḳīb eder ve ḫamsileriñ ṭoplandıġı
anda aġla orayı ṣarar derḥāl āteşler söndürülür ve ṣuya mümkün mertebe çoḳ

207. **ve:**

Diğer 18

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

208. **ve:**

Diğer 18

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

209. **ve:**

Diğer 18

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣalamura ḥāline getirilmiş ve ezilmiş ḫamsiden çoḳ ḫoş bir ṣalça çıḳarırlar
Büyük Ansiḳlopedi Cild 2 ṣ 988

210. **ve:**
Diğer 19
Satır: **8**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

211. **ve:**
Diğer 19
Satır: **9**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

212. **ve:**
Diğer 19
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ıġrıb ile ve ekserīsi manyaṭ ve tarlaḳos aġlarıyla ṣayd edilir. Balıḳ kesretli
olur ise ḫuṣūṣī ṣaçmalarla daḫi ṭutulur ve bu ālet ekseriyā Lazlar ṭarafından

213. **ve:**
Diğer 19
Satır: **11**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
istiʿmāl edilir. Sāʾir aġ ve āletle ṣayd edilemez.
Şu ḳadar ki mayısdan eylül ġāyesine ḳadar ṭutulan gümüş ve çamuḳa balıḳları

214. **ve:**
Diğer 19
Satır: **16**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
kānūn-ı evvel ibtidāsından mart nihāyetine ḳadar olup bu müddetden ṣoñra oralarda
Manyaṭ ve emsāli aġlara ḫamsi ṭobrası taʿlīḳ edildigi taḳdīrde Żābıṭa-i Ṣaydiye

215. **ve:**
Diğer 19
Satır: **25**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

216. **ve:**
Diğer 20
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

217. **ve:**
Diğer 20
Satır: **3**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

218. **ve:**
Diğer 20
Satır: **8**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

219. **ve:**

Diğer 20

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳulaç ṭūl ve sekizden on üç ḳulaç ʿarżı ḥāʾiz ḫamsi gözünde
ve rissolle nāmında bir aġ istiʿmāl edilir. Dört ḳayıḳ birisinde aġlar ve üçünde

220. **ve:**

Diğer 20

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḥareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

221. **ve:**

Diğer 20

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

222. **ve:**

Diğer 20

Satır: **15**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḥareket ve meẕkūr āteş ḳayıġınıñ eṭrāfında bulunan balıḳları aġ ile iḥāṭa etmesini
müteʿāḳib āteş ḳayıġında bulunan ṭāʾifeler ṭarafından āteşiñ baġteten söndürülmesinden

223. **ve:**

Diğer 20

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve küreklerle ṣuyuñ ḍarb u şamāta edilmesinden balıḳlar tevaḥḥuş edip ḳaçarken aġa ṭaḳılırlar. Baʿdehū aġ ṣudan çıḳarılıp ḳayıġa alındıḳdan ṣoñra aġları ḥāmil

224. **ve:**

Diğer 20

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

olan ṣayd ḳayıġı balıḳ işāretini görmüş olduġu dīger bir āteş ḳayıġınıñ nezdine
gider ve ʿaynı ʿameliyyātı icrā eder. Ḳarañlıġıñ ḫitāmına ḳadar bu ṣūretle icrā-yı ṣayd

225. **ve:**

Diğer 20

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

226. **ve:**

Diğer 20

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣoñra fuçilerde ṭuzlanır ṭuzuñ ġāyet ince ve aşı boya ile ḳarışıḳ
olması şarṭdır.

227. **ve:**

Diğer 21

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

228. **ve:**

Diğer 21

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

229. **ve:**

Diğer 21

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

pek nefīs ve ḳıymetli bir nevʿ ṭuzlu balıḳ vardır ki ançüyez tesmiye olunur. Ançüyez
ḫamsi balığından iʿmāl edilir ve ṣūret-i istiḥżārı pek basīṭdir Temmūz ve aġustos

230. **ve:**

Diğer 21

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırṣaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya misillü bir ḳat

231. **ve:**

Diğer 22

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balığı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı s̱ānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

232. **ve:**

Diğer 22

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳıyılardan bir iki mil uzaḳda ḳonar ḳalḳar ve batar çıḳar görürüz ṣoñra deñiz
üstüñde ince sis ṭabaḳaları olur. Avlanan ḳayıḳlar elbette daha ilerilerini rüʾyet

233. **ve:**

Diğer 22

Satır: **19**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

234. **ve:**

Diğer 23

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

235. **ve:**

Diğer 23

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Foṣforī maddeleriñ çıḳardıġı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

236. **ve:**

Diğer 23

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẓla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.
Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

237. **ve:**

Diğer 23

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

238. **ve:**

Diğer 23

Satır: **15**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

dörder arḳadaşız ve işte güneş ġurūb etmek üzere
Küreklere aṣıldıḳ açılıyoruz
ʿAzimli ḳollarla çekilen kürekler ḫafīf baʿżen sert
ṣulara doḳanıyor

239. **ve:**

Diğer 24

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḥālinde hep māverāʾī

240. **ve:**

Diğer 24

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ
buluṭlarıñ soñsuz güzellikler
içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce
ḥālinde hep māverāʾī

241. **ve:**

Diğer 24

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Kemerḳaya Mumḫāne Moloz Eskiṭabya Ṭışḳalʿe Faros
İncīrlik
ḳıyıları hep bu esāṭīrī sükūn ile meşḥūn. Heyecān dolu
aḳşamıñ ve güzel

242. **ve:**

Diğer 24

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ
biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler
seçiliyor bir altun tāc gibi

243. **ve:**

Diğer 24

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

şāhiḳalarınıñ neẓāreti altında buralarda yer yer yuva
gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler
hele Ṣovuḳsu

244. **ve:**

Diğer 24

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil
görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekşeriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup
ḥālinde bedīʿī bir istifle

245. **ve:**

Diğer 24

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil
görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekşeriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup
ḥālinde bedīʿī bir istifle

246. **ve:**

Diğer 24

Satır: **25**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken
binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

247. **ve:**

Diğer 25

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vaż'iyyeti

248. **ve:**

Diğer 25

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sūrları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

249. **ve:**

Diğer 25

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

250. **ve:**

Diğer 25

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

251. **ve:**

Diğer 25

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

252. **ve:**

Diğer 25

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḥālinde ḳıyılara doġru ihtizāzlarla aḳar gibi gidiyor. Pek ḫafīf cereyānlarla
geniş ve derin bir dere aḳıyor ṣanıyorsuñuz.

253. **ve:**

Diğer 25

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

254. **ve:**

Diğer 26

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

255. **ve:**

Diğer 26

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

256. **ve:**

Diğer 26

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

257. **ve:**

Diğer 26

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳara ufuḳlarını ḳaplamış alacayı geçen ḳaranlıḳ içinde şehir artıḳ seçilmiyor

ve şimdi ḳarada fenerden ṣoñra şenlik izi bıraḳan birḳaç ḳırmızı ışıḳ parlıyor

258. **ve:**

Diğer 26

Satır: **25**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Aġ deñize dökdügümüz s̲ābit vaż‘iyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

259. **ve:**

Diğer 27

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor

ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

260. **ve:**

Diğer 27

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳarışda bir manṭar var. Bunlar da aġıñ üst ucunu batırmadan deñizde ṭutuyor

ve ḫamsi artıḳ üstünden geçemiyor aġımız ḳatlı ve ḳuvvetli pamuḳ ipliginden

261. **ve:**

Diğer 27

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için

İşte yedek ḳayığımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya yalıya doġru

262. **ve:**

Diğer 27

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi

aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

263. **ve:**

Diğer 27

Satır: **16**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṭarafını daha çoḳ ṭoplamaḳ mecbūriyyetindeyiz. İpi çābuḳ çābuḳ çekiyor biz de

üstüne doġru gidiyoruz aġ küçülerek ve ṭoplanaraḳ iki ḳayığıñ arasına

264. **ve:**

Diğer 27

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb

dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

265. **ve:**

Diğer 27

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣarılıp bu ḫāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş

Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

266. **ve:**

Diğer 28

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣuʿāʿı parlaḳ ve ḳıvraḳ cisimlere ʿaksetdikçe sīm ü zerden maḫlūṭ nūr-ā-nūr

bir memzūce-i renk ve āheng ḳarşısındayız. İstanbul'uñ edebiyyāt ufuḳlarını aydınlatan

267. **ve:**
Diğer 28
Satır: **3**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

268. **ve:**
Diğer 28
Satır: **9**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

269. **ve:**
Diğer 28
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

270. **ve:**
Diğer 28
Satır: **17**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vaż'iyyetde ġazla yanar tenekeden

271. **ve:**
Diğer 29
Satır: **2**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Her defʿada bir iki yüz oḳḳa ḫamsi alabilen bu kepçemiz artan aġlardan
onlarıñ pamuġunda örülmüş birḳaç lira ḳıymetinde bir şeyʾ İki yanında ḳalın ve ḳuvvetli

272. **ve:**
Diğer 29
Satır: **6**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde
birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadıġı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

273. **ve:**
Diğer 29
Satır: **8**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
altında ḳalır bunuñ için ḳayıġıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.
Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

274. **ve:**
Diğer 29
Satır: **17**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḫareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teşādüf edilen ḳayıḳlara

275. **ve:**
Diğer 29
Satır: **21**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ve nişānelerinden eṭrāfda daha ḫamsi olduġu añlaşılırsa vāsıṭa tedārigi de
mümkün olunca ṣayd ʿameliyyesini tekrār ederiz.

276. **ve:**
Diğer 30
Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Ṣabaḥleyin erkenden ālet ṣāḥibi ḳayıḳlarıñ başında ve ṣayd-ı resminiñ
meʾmūru burada madra-bāzlar manavlar alıcılar da ḥāżır Şimdi ḥamsi

277. **ve:**
Diğer 30
Satır: **12**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

278. **ve:**
Diğer 30
Satır: **21**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
eder ve payıñ nisbeti evvelden bilindigi için kimse buña iʿtirāż etmez. Şimdi
ṣıra ḥamsiniñ ṣatışına geliyor.

279. **ve:**
Diğer 32
Satır: **4**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
gübrelik ḥamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḥamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

280. **ve:**
Diğer 32
Satır: **11**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü’l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdıġı Menāẓırü’l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

281. **ve:**
Diğer 33
Satır: **13**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ve ṭāliʿsizmişsiñiz büyük maḥrūmiyyet içindesiñiz onuñ içindir ki
Bir faḳīriñ ger iki küp ḥamsisi medfūn ise

282. **ve:**
Diğer 33
Satır: **24**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḥamsiyi ṭartar fażla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

283. **ve:**
Diğer 34
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
üstünde oṭurur ve ṣatılan ḥamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẓāret eder.

284. **ve:**
Diğer 34
Satır: **5**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ve külfetsiz olmaḳ için bir ġaz tenekesi ölçü ṭutulur. Biriniñ dolusu on
dört on beş oḳḳa gelen tenekelerden ḳaç dāne ölçülmüşse oḳḳaya çevirilip bedeli

285. **ve:**
Diğer 35
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Gübre yerine ḥamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḥamsi

ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

286. **ve:**
Diğer 35
Satır: **2**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

287. **ve:**
Diğer 35
Satır: **6**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
vaż'iyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fī'ātları

288. **ve:**
Diğer 35
Satır: **15**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ancaḳ bu ṭopraġıñ isti'dādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭoprаḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

289. **ve:**
Diğer 35
Satır: **15**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ancaḳ bu ṭoprаġıñ isti'dādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭoprаḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

290. **ve:**
Diğer 35
Satır: **17**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
göre degişir ṭoprаġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

291. **ve:**
Diğer 35
Satır: **17**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
göre degişir ṭoprаġıñ ḳara ḳızıl ve beyāż olmasınıñ ḳumlu killi ve kireçli
bulunmasınıñ da bu ḫuṣūṣda çoḳ daḫli vardır.

292. **ve:**
Diğer 36
Satır: **6**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

293. **ve:**
Diğer 36
Satır: **8**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

294. **ve:**
Diğer 36
Satır: **13**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
bir çuḳurda çürütmek ve bu ḥālde iken tarlaya ṣaçdıḳdan ṣoñra açıḳda
bıraḳmayıp üzerini ṭoprаḳla örtmek lāzımdır diyor.

295. **ve:**
Diğer 36
Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna
diḳḳat etmelidir.

296. **ve:**

Diğer 37

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve
mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

297. **ve:**

Diğer 37

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
degil ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse
lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

298. **ve:**

Diğer 37

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
gece silāḥlı beklenilmek lāzımdır.
Demek oluyor ki ḫamsi ṣoñ bir ḥayāt ve
mevcūdiyyetini de işte tarlalarda

299. **ve:**

Diğer 37

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse
lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

300. **ve:**

Diğer 38

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
altına döner ve ṭoprāḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bırāḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

301. **ve:**

Diğer 38

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
altına döner ve ṭoprāḳ ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bırāḳılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

302. **ve:**

Diğer 38

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Ḫamsi tütün tarlalarına atıldıġı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de
dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

303. **ve:**

Diğer 38

Satır: **16**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

304. **ve:**

Diğer 38

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

305. **ve:**

Diğer 38

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

şāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

306. **ve:**

Diğer 38

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve götürü pāzār ṣatılır ḫamsi balığıyla toz denilen kīmyevī gübre sāḥil

307. **ve:**

Diğer 39

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

tarlalarında taʿammüm etmişdir dāḫil köylerde ḥayvānāt gübresi revācdadır.
Piyasaya göre fīʾātı inip çıḳan ve baṭmanı ʿumūmiyyetle 10-40 ġuruṣa ḳadar

308. **ve:**

Diğer 39

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣatılan ḫamsi bu aʿẓamī fīʾātda da olsa Avrupa'nıñ tozundan ḥesāblı ve ucuz
ṣayılır. Ḫamsi eñ faẓlaya ṣatıldığı miḳdār ile tütüncülere idāre etse de

309. **ve:**

Diğer 40

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

iḥẓārı ṣatış teşkīlātı maḫrecleri sevḳi ḥükūmetiñ muʿāveneti
Ṭrabzonlularıñ teşebbüş ve ġayretleri iḥṣāʾī cedveller Her cinsden bir oḳḳa

310. **ve:**

Diğer 40

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

büyük aḳın ḥālinde cenūba doġru aḳar Oḳyānūs-ı Aṭlasī'yi gezdikden
ṣoñra Cebelü't-Ṭārıḳ Boġazı'ndan Aḳdeñiz'e ve oradan ṣarḳa doġru gider

311. **ve:**

Diğer 41

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

dökerek ġarba ve oradan şimāle döner.
Ḫamsiniñ böyle uzun bir seyāḥat iḫtiyār etmesiniñ sebebi iyice añlaşılmamışdır

312. **ve:**

Diğer 41

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

313. **ve:**

Diğer 41

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

314. **ve:**

Diğer 41

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından

ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

315. **ve:**

Diğer 41

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

başa ḫamsi ile dolar. Bu ḳıyāsı mübālaġa farż etmemelidir.

Balıḳ ʿilmī müteḫaṣṣıṣları gezici balıḳlarıñ bir sene içindeki toḫumlarını ve bunlardan

316. **ve:**

Diğer 42

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā

bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

317. **ve:**

Diğer 42

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

deñizlerinde ve Oḳyānūs-ı Aṭlasī'de pek müteʿammim teşkīlāt ve aġ tertībātıyla mükemmel

ve mücehhez ṣalot balıḳ ḳayıḳları daha doġrusu gemileri vardır bunlar

318. **ve:**

Diğer 42

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣoñ zamānlarda Cezāʾir İtalya ve İspanya balıḳçıları ṭarafından da ḳabūl

edilmişdir biz de memleketimiz için ʿaynı tertībātı ḳabūl ve taṭbīḳ edersek bu sāyede

319. **ve:**

Diğer 42

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣayd miḳdārı artar. Faḳaṭ bu kāfī mi Balıġı ṭutmaḳ nasıl bir hüner ise onu

ḳıymetinden düşürmeyerek ṣarf ve istihlāk etdirmek daha büyük hünerdir.

320. **ve:**

Diğer 42

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir

Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

321. **ve:**

Diğer 42

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muḥāfaẓa uṣūlü budur ancaḳ balıḳ ṭuzlamanıñ da ince bir fenn olduġu unudulmamalıdır.

Ḫālbuki Türkiye'de balıḳ pek ġayr-i fennī ve ḳaba bir ṣūretde ṭuzlanır. Nefāsetini muḥāfaẓa

322. **ve:**

Diğer 43

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca

ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

323. **ve:**

Diğer 43

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsiniñ ṣaydı çoġalınca maḥṣūl de nefīs bir ṣūretde ḥāżırlanınca

ʿacabā ṣarf ve istihlākı bu işlere lāzım olan sermāye ve ʿameli ḳurtaracaḳ

324. **ve:**

Diğer 43

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

naẓar-ı diḳḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ şūretde
muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

325. **ve:**

Diğer 43

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

şimdikinden çoḳ faẓla olur.
Demek ki ḫamsi mesʾelesi teşkīlāt sermāye ve teşebbüs muʿādelesidir.

326. **ve:**

Diğer 43

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

327. **ve:**

Diğer 43

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

328. **ve:**

Diğer 43

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muʿāvenet ve müẓāheret gösterecegi şübhesizdir. Dīger ṭarafdan ʿaynı teşebbüslerde cevvāl
ve feyż-dār bir ḳudret gösteren ve ḫaṣṣaten deñiz işlerinde Türkiye'niñ eñ birinci

329. **ve:**

Diğer 43

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı ilhāmdır.

330. **ve:**

Diğer 43

Satır: **25**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müṣaʿṣaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun
Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḫālinde veyā İstanbul'da

331. **ve:**

Diğer 44

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

332. **ve:**

Diğer 44

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

nādīde bereketli ve ġıdālı bir niʿmet māhiyyetinde parlasın Bu netīceye mesʾele-i
ḫamsiniñ ehemmiyyetiyle mütenāsib bir ciddiyetle tedḳīḳ ederek uṣūlī ve fennī teşebbüslere girişmekle

333. **ve:**

Diğer 44

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
erişilir ki Bu da Ṭrabzonlularıñ ḫamsiye ḳarşı şükrān ve imtinān
borçlarıdır.

334. **ve:**
Diğer 44
Satır: **20**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Balıḳ yekūnunuñ rüsūmu lira
Ḫamsiniñ incesi ḫāric irisi çoḳ ve ṭombul denilen orta ḳısmı az olmaḳ

335. **ve:**
Diğer 45
Satır: **9**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

336. **ve:**
Diğer 45
Satır: **11**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḳadın ve 5031'i erkek olaraḳ mevcūd bulunan 10828 nüfūsu ʿilāve
edilince Ṭrabzon şehri köyleriyle birlikde 35461 nüfūsu iḥtivā etmiş olur.

337. **ve:**
Diğer 45
Satır: **14**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

338. **ve:**
Diğer 46
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Haẕmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu şāʿirler

339. **ve:**
Diğer 46
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Haẕmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve ṣu şāʿirler

340. **ve:**
Diğer 46
Satır: **8**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Balıḳlardan bir ḳısmınıñ haẕmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde haẕımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

341. **ve:**
Diğer 46
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḫamsi balıġı faẓla yaġlı olmadıġı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

342. **ve:**
Diğer 46
Satır: **15**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

343. **ve:**

Diğer 46

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

344. **ve:**

Diğer 46

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

345. **ve:**

Diğer 46

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

albümin ve celatin ile ṣuyu ḥāvīdir. Bu sebeble muġaddī maddeleri daha ḫafīf ve az olmaḳla belki et ḳadar fāʾideli olamaz ve ṣıḥḥatiñ muḥāfaẓası için münḥaṣıran kāfī

346. **ve:**

Diğer 47

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri dolayısıyla beyāż et yemek

347. **ve:**

Diğer 47

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

mecbūriyyetinde olanlara tavṣiye edilir ḫastalara ḫaşlama ḥālinde fāʾideli ve müştehādır

Ḫastaya ʿayn-ı şifā olmuş ṭāvası ḫamsiniñ

348. **ve:**

Diğer 47

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da maḥrūm ḳalmazlar.

349. **ve:**

Diğer 48

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ yuḳarıki taṣvīr ve

350. **ve:**

Diğer 48

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

351. **ve:**

Diğer 48

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

İlk çıḳdıġı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiş olduġunu söylerler.

352. **ve:**

Diğer 50

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Faḳīr bu ṣoñ ḫāṣṣaya nāçār iʿtiḳād ile çatalḳuyruḳ cinsinden bir ʿadedini
bi’t-taḥnīṭ üzerimde ṣaḳlamayı iʿtiyād etdim ve bunuñ görünmez cins için müʾessir

353. **ve:**
Diğer 50
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḥayvānlara ṣuyunu içirmek

354. **ve:**
Diğer 51
Satır: **14**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Ölmez ḳalḳar eger ṣuyun bulursa
beytlerine ve

355. **ve:**
Diğer 52
Satır: **14**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

356. **ve:**
Diğer 52
Satır: **21**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
baʿżısı ḳırḳa ve bir ḳısmı ḳırḳ doḳuza ḳadar çıḳarıyorlar ṣoñra mizāḥ

357. **ve:**
Diğer 53
Satır: **2**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

358. **ve:**
Diğer 54
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

359. **ve:**
Diğer 54
Satır: **3**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

360. **ve:**
Diğer 54
Satır: **4**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

361. **ve:**
Diğer 54
Satır: **6**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

362. **ve:**
Diğer 54
Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭıra gelenidir. Tepsi ile baş yemek olaraḳ

363. **ve:**

Diğer 54

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
güzelce dizilir ve üstüne pilāv dökülür bunuñ üstü de ikinci bir ḳat
ḫamsi ile istif ḥālinde örtülür.

364. **ve:**

Diğer 54

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

365. **ve:**

Diğer 54

Satır: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Demek ki tepsiniñ altı üstü ḫamsi ve ortası pilāvdan ʿibāretdir.
Hepsiniñ üstüñe de biraz tereyaġı eridilip dökülür ve tepsi serin bir āteşiñ

366. **ve:**

Diğer 54

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
üzerine ḳonulur. Böylece pişerek nār gibi ḳızarır pilāvı da iç pilāv renk
ve lezzetini alır.

367. **ve:**

Diğer 54

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭıra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

368. **ve:**

Diğer 54

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
şofraya konulur ve
Pirinçle yapılır içli ṭāvası

369. **ve:**

Diğer 54

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

370. **ve:**

Diğer 54

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur şoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

371. **ve:**

Diğer 54

Satır: **25**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

372. **ve:**

Diğer 55

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

373. **ve:**

Diğer 55

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

374. **ve:**

Diğer 55

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

375. **ve:**

Diğer 55

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

376. **ve:**

Diğer 55

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

377. **ve:**

Diğer 55

Satır: **22**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini bozmadan yemek ṣofrasına

378. **ve:**

Diğer 56

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

379. **ve:**

Diğer 56

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

380. **ve:**

Diğer 57

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
geçirilip ḳızartılırsa daha güzel pişer ve nefīs olur Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler

381. **ve:**

Diğer 57

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

382. **ve:**

Diğer 57

Satır: **15**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

bu tencereniñ içine didikleyip pazı ṣoġan maydanoz ve biberle ḳarışdıraraḳ
tencereyi manġalıñ üstüne bıraḳıñ Biraz pişdikden ṣoñra bir ṭāvada

383. **ve:**

Diğer 57

Satır: **18**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

nefīs tereyaġını eriderek içine daġlayacaḳsıñız işte size ḫamsi pilāvı
Hemān iştihā ve ʿāfiyetle yiyiñ

384. **ve:**

Diğer 58

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Çıtlamanıñ terbiyeli başḳa bir nevʿine göre ṣaḥana dizilen tāze ḫamsiniñ
üzerine ḥalḳa ḥalḳa soġan doġranır ve biraz maydanoz ʿilāvesiyle ṣusuz olaraḳ

385. **ve:**

Diğer 58

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

386. **ve:**

Diğer 58

Satır: **19**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳonulur ve bunuñ da üstüne āteş közü bıraḳılırsa balıḳlar daha çābuḳ pişer.
On ikinci kiremitde kebābı

387. **ve:**

Diğer 59

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

388. **ve:**

Diğer 59

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

389. **ve:**

Diğer 59

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżır lop
ḥālinde lez̲īz̲ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

390. **ve:**

Diğer 59

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsi dizerek ḥāżırlanmış olan bu piyāzdan birazını üstüne dökmeli
ve avucu ṣıḳaraḳ ḫocanıñ ġaġasıyla ayaḳlarını kesdigi leylegi ancaḳ ḳuşa

391. **ve:**

Diğer 59

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefîs
zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

392. **ve:**

Diğer 59

Satır: **21**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü şayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar
arasında ḳapışılır böyle yerde

393. **ve:**

Diğer 60

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

394. **ve:**

Diğer 60

Satır: **23**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç defʿa degişdirilir ḳılçıġı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mışır unundan yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

395. **ve:**

Diğer 61

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsi ṣuyu Ḫamsi ṣuyunuñ ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt ekliyyāt ve devāʾiyyāt
baḥṣinde ḳullanıldıġı maḥaller ve ḫāṣṣaları geçmişdi. Bunlardan başḳa ṭuzlanmış ḫamsi

396. **ve:**

Diğer 61

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

397. **ve:**

Diğer 62

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ʿameliyyesi ṭutdurma ve ḳuruma boyama ve ṣaḳlama mışır mūmiyāları
Başḳa balıḳlar gibi ḫamsi de ispirto içinde ṣaḳlanabilir. Ancaḳ birḳaç gün

398. **ve:**

Diğer 62

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaşşı olduḳlarına göre ayrı ayrı

399. **ve:**

Diğer 62

Satır: **12**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

400. **ve:**

Diğer 62

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

olunmaya başlanır arḳası hiẕāsına gelince arḳanıñ ġażrūfları kemikleri
ve ḳuyruġu ṣırasında bel kemigi kesilerek başına ḳadar ṣoyulur ṣoñra başınıñ

401. **ve:**

Diğer 62

Satır: **15**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi
sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

402. **ve:**

Diğer 63

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

tel ḳarnı ḥizāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

403. **ve:**

Diğer 63

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

404. **ve:**

Diğer 63

Satır: **19**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

405. **ve:**

Diğer 64

Satır: **2**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Balıḳlarıñ sesi ḫamsi-i ḫamūş ḫamsiniñ miʿdelerde terennümü bedīʿī ṣanʿatlarda ḫamsi
ṣularda çarliston ḳaralarda ve ṭāvalarda ḫora mūsīḳīde curcuna

406. **ve:**

Diğer 64

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

beyāndır çünkü ḫamsiniñ ḥayāt-ı terāne-perdāzı
miʿdelerdeki baʿṣ-ü baʿde'l-mevtiniñ
ince sāzı meṣābesindedir ve bunuñ için denilmişdir ki

407. **ve:**

Diğer 66

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

rakṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile gösterdigi evżāʿ-ı gün-ā-gün
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-ṣayd ḥattā vaḳt-i ḥażarīde

408. **ve:**

Diğer 66

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳaralarda sūzān ve büryān olurken de cüst ü çālāk rakṣān u perrān olmaḳ
hemān bu maḫlūḳ-ı ġarībe ḫāṣṣ maẓhariyyetlerdendir. Hele hangi bir sāz-ı sāmiʿa-nevāzıñ

409. **ve:**

Diğer 66

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi aġır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

410. **ve:**

Diğer 66

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḥsi hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

411. **ve:**

Diğer 66

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

iḫrāz-ı maḳam eder ve dāʾimā onu teẕkār eden ʿilm-i edvār netīce-i āhengde hep
böyle şevḳ-ā-şevḳ parçalarla pīrāye-dār olur

412. **ve:**

Diğer 67

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Şāʿirleriñ ve ḫalḳıñ lisānı ḳlasiḳ edebiyyātımızda ḫamsi tezek-nāmeler paṣdırma destānları
hece ve ʿarūż vezinleri sāz şāʿirleri ḳalem şuʿarāsı bir köylü ḳadın irticālen

413. **ve:**

Diğer 67

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

414. **ve:**

Diğer 67

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

muḫammesler bir ġazel naẓīreler ḫamsi ve ḥaḳḳında manẓūme bir ḳoşma
Ḫamsiniñ edebiyyāt ve mizāḥiyyātdaki mevḳiʿi başḳa cihetlerdeki ḳıymet ve ehemmiyyetden

415. **ve:**

Diğer 67

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

terennüm edilen baʿżı ṣābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meşelā ʿaynı edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

416. **ve:**

Diğer 67

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

meşelā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

417. **ve:**

Diğer 68

Satır: **8**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

429. **ve:**

Diğer 69

Mısra: **4**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Bayburdlu Ẕihnī Ṭrabzonlu Çizmeci-zāde Ḫāce Ḥüsnī Ordulu
Ṭıflī Efendilerle Ḳayṣeriyeli ʿİzzet Paşa ve daha isimlerini iẓhār etmeyenler Muḫtelif

418. **ve:**

Diğer 97

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

edersiñiz hele Mūmḫāneöñü sāḥili maḥşeri añdırır sepet sepet teneke
teneke ḫamsi ṭaşıyanlar vardır. Ṣabāḥdan ögleye ve baʿżen aḳşama ḳadar ḫamsi

419. **ve:**

Diğer 97

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsıñız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

420. **ve:**

Diğer 97

Satır: **10**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

dizili seyyār aşçılarıñ teneke manġalları üstündeki ṭāvalarda ızḳaralarda
ḫamsiniñ iştihā açan ḳoḳusuna ve ellerinde mısır ekmegi ḫāricī ekmegi bekleyen dolaşan

421. **ve:**

Diğer 97

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

422. **ve:**

Diğer 97

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ḫamsiniñ ehemmiyyetini añlatmaḳ için memlekete ve ez-cümle ḫamsiye dāʾir tedḳīḳātiyle maʿrūf
olan Ṭrabzon'umuzuñ ḳıymetli şāʿir ve edībi Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg'le bir muḥarririmiziñ

423. **ve:**

Diğer 97

Satır: **17**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ Ḳaradeñiz'e girdikden

424. **ve:**

Diğer 98

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

425. **ve:**

Diğer 98

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḫāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

426. **ve:**

Diğer 98

Satır: **20**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsi esās iʿtibāriyle et ḳadar muġaddī olamaz ancaḳ beyāż etler
meyānında fāʾideli bir meʾkūldür. Baʿżı ḫastalıḳlarda neḳāhet ḥālinde bulunanlara ve ṭıbben

427. **ve:**

Diğer 98

Satır: **24**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

428. **ve:**

Diğer 99

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon

şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

429. **ve:**

Diğer 99

Satır: **9**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.

Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

430. **ve:**

Diğer 99

Satır: **11**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve

keyfine baġlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

431. **ve:**

Diğer 99

Satır: **13**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler

on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

432. **ve:**

Diğer 99

Satır: **14**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

envāʿını Ḫamsi Destānı muḥteviyyātı on dörde ḥaṣrediyor başḳa şāriḥ ve muḫammesler

on doḳuza kimi ḳırḳa ḳırḳ doḳuza çıḳarıyorlar ḥattā ḳuyruġundan ve

433. **ve:**

Diğer 100

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun

olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

434. **ve:**

Diğer 100

Satır: **7**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

ve şükrānla selāmlamışlar ve kendi aralarından şāʿir Zīver'iñ tavṣīfine uyġun

olaraḳ seçdikleri mercān gözlü erkek ḫamsilerden dişileriñ seçki ḥaḳḳı

435. **ve:**

Diğer 100

Satır: **15**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.

Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır

başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

436. **ve:**

Diğer 101

Satır: **1**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

bu zavāllılarıñ ḥāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī

ḳaldıraraḳ

437. **ve:**

Diğer 101

Satır: **3**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

Yoooḳ demiş Ben artıḳ sizleriñ bir daha o ḳorḳunç ve inşāfsız

deñizlere dönmeñize rāżı olamam

438. **ve:**

Diğer 101

Satır: **6**

İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Ṣāhiden de ḫamsileri geri çevirmemiş maḫżā onları tehlikeli deñizlerden
ḳurtarmaḳ emeliyle hepsini birden ṭāvaya ḳoydurup ḳızartdırmış ve her dürlü

439. **ve:**
Diğer 101
Satır: **19**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḥamiyyetlü efendimiz

440. **ve:**
Diğer 103
Satır: **14**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
hevese ḳapılaraḳ Sulṭān Ahmed Meydānı'ndan bir kitābe bir mezār bir de mūmiyā
çıḳarmış ve bu ḫabere İngiltere'niñ eñ ʿuḳalā ġazetesi olan Deyli Telġrafʾı

441. **ve:**
Diğer 104
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
beytiyle ḫamsiniñ edebiyyāta girmesi sāniyen Eski ṣuʿarānıñ kāmilen ḫamse
ṣāḥibi olması ve ḫamse ile ḫamsi arasında şibh-i iştiḳāḳ bulunması ṣāʿiriñ bu mesʾele

442. **ve:**
Diğer 104
Satır: **16**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

443. **ve:**
Diğer 108
Satır: **21**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit ṣāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

444. **ve:**
Diğer 109
Satır: **11**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba şayı 129 1340

445. **ve:**
Diğer 109
Satır: **18**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Balıḳçılar sepetlerini defne dallarıyla donatmışlardı. Evvelā bir cemm-i ġafīr ḥużūrunda
Raṣad-ḫāne müdīri Faṭīn Ḫāce ṭarafından şu ḳışa ve belīġ duʿā ḳırāʾat edildi.

446. **ve:**
Diğer 109
Satır: **21**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
bir ḳılıç balıġınıñ üzerine bindi ve Ey ahālī dedi görüyor musuñuz şu
altımdaki küḥeylānı Ben bunu vallāhi Ḫalīç Şirketi'niñ 16 numerosuna degişmem

447. **ve:**
Diğer 110
Satır: **1**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.

bunuñ üzerine ḥāżirūn kendisini alḳışladı ve Raʾūf Yektā Beg idāresindeki
ince sāz ṭarafından

448. **ve:**
Diğer 113
Satır: **2**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Tāze Ḥamsi Balıġı
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg geçenlerde bir loḳanṭaya girmiş ve ber-muʿtād ḥamsi

449. **ve:**
Diğer 113
Satır: **4**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat şoñra ġarşonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarşon

450. **ve:**
Diğer 114
Satır: **10**
İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu gösteren bağlaç.
Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg
benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

ve minallāhi’t-tevfīḳ:
1. **ve minallāhi’t-tevfīḳ:**
Diğer 10
Satır: **16**
Kelime Tipi: **-**
Hidayet, yardım, nailiyet Allah'tandır.
iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine’l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi’t-tevfīḳ

vecd:
1. **vecd:**
Diğer 100
Satır: **23**
Bir şey karşısında duyulan hayranlık veya sevgiden dolayı kendinden geçme durumu, istiğrak hali.
Ḥamāmī-zāde ḥamsileriñ maʿrūżātını derin bir vecd içinde diñledikden şoñra

vech:
1. **vech:**
Diğer 12
Satır: **2**
Tarz, biçim, yol.
Zebān-şināsān-ı İrān ve bi’l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü’l beyān bu baḥiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuṣdur biri şu ki

2. **vech:**
Diğer 14
Satır: **23**
Tarz, biçim, yol.
ḥamsi balıġı daḫi derler dellālları şu vech ile nidā ederler Ey muḫterūn muḫterūn
esi çıfata zun den ḫurdesin ṣamur bada ṭaraṣa ey lefte ḳarun aḫñı

3. **vech:**
Diğer 17
Satır: **15**
Sebep, vesile.
üzere daha ucuz ṣatıp küllī kār edecegine de hīçbir vech ile şübhe
edilemez.

4. **vech:**
Kaside 1
Mısra: **21**
Sebep, vesile.
Bir vech ile bulmamış ifāḳat
Bīmār-ı der-i şifā-yı ḥamsi

5. **vechim:**-*im*
Kaside 1
Mısra: **209**
Yüz, çehre.
Hicrān ile baḳ ṣarardı vechim
Çekmiş beni kehrübā-yı ḥamsi

vech-i pākini:

1. **vech-i pākini:**-*i, -n, -i*

Gazel 4

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Temiz, saf yüz.

Faṣl-ı maḥṣūṣunda ʿarż ettikçe vech-i pākini
ʿĀṣıḳ-ı dīdārınıñ ezvāk-ı bī-pāyānı var

vech-i tesmiye:

1. **vech-i tesmiye:**

Diğer 11

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

İsimlendirme sebebi, ad vermedeki münasebet.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḳlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser
bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr
olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur.
Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

vecībe-i zimmet:

1. **vecībe-i ẕimmet:**

Diğer 13

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Boyun borcu.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib
olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı
vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

vecīh:

1. **vecīh:**

Diğer 11

Satır: **21**

Uygun, layık, münasip.

üzere ṣāḥib-i Menāẓırü'l-ʿAvālim bu tevcīhi vecīh ve
mülāyim görmekdedir. Nitekim
şu bend daḫi onu mübīndir

vecīzü'l beyān:

1. **vecīzü'l beyān:**

Diğer 12

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Kısa ve öz açıklama.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der
Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥisde iki vech üzere ḥikāye-ḫān
olmuşdur biri şu ki

vefāt:

1. **vefātını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 68

Satır: **24**

Ölüm.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ
aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḫseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi
vefātını müteʿāḳib 1301

vefā-yı ḫamsi:

1. **vefā-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Hamsinin dostluğu, sadakati.

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

vefīre:

1. **vefīresi:**-*si*

Diğer 10

Satır: **7**

Çok, bol.

ve delāʾil-i vefīresi mevcūddur ve her biriniñ tefsīr ve
teʾvilince kelime-i ḫamsi şīve-i īcāz
üzere cilve-sāz olup kütüb-i edebiyyede tafṣīlātı meẕkūr
olan īcāz-ı ḫaẕif

vefḳ-āsā:

1. **vefḳ-āsā:**

Diğer 50

Satır: **2**

Muska gibi, muska özelliğinde.

Bu şehriñ dirligidir ḫamsi temsīl-i evāʾildir
Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir

2. **vefḳ-āsā:**

Müseddes 1

Mısra: **5**

Muska gibi, muska özelliğinde.

Seri hem gerdeni muḥtāca vefḳ-āsā ḥamāʾildir
Dökülür ḫamsiye sīm ü zeri Ḫūrşīd-ābādıñ

veġā:

1. **veġā:**

Kaside 1

Mısra: **143**

Savaş. II Gürültü.

Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

veġā-yı cūşān:

1. **veġā-yı cūşān:**

Kaside 1

Mısra: **143**

Kelime Tipi: -

Coşkulu savaş. II Çok gürültülü.

Bir şānlı veġā veġā-yı cūşān
Bir cānlı ġazā ġazā-yı ḫamsi

velūd:

1. **velūd:**

Diğer 41

Satır: **6**

Çok doğuran, doğurgan.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

velūdiyyet:

1. **velūdiyyeti:**-*i*

Diğer 40

Satır: **2**

Doğurganlık. II Hamsinin denize döktüğü yumurta miktarı.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḫamsi yataġı ḫamsi avcıları ḫamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḫamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

2. **velūdiyyet:**

Diğer 41

Satır: **11**

Doğurganlık.

ḫuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla riñġa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

Venedik:

1. **Venedik:**

Diğer 25

Satır: **8**

İtalya'da tarihi bir şehir.

çıḳması ve ḳoylardaki çaḳıllı sāḥillere çarpmasıyla işidilen sesler oralara
şimdi sürları ḳalan şato enḳāżı civārına çoḳ baḳımsız bir Venedik

ver:

1. **versin.:**-*sin*

Diğer 3

Satır: **20**

İhsan etmek, bağışlamak.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

2. **verilecek:**-*il*, -*ecek*

Diğer 4

Satır: **18**

Düzenlemek, tertip etmek.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

3. **verilen:**-*il*, -*en*

Diğer 4

Satır: **18**

Düzenlemek, tertip etmek.

ve nā-şenīde bir şeyʾ denilebilir bu da şimdiye ḳadar burada olġun ve dolġun şekilde
verilen ve verilecek olan fāʾideli ḳonferanslar arasında çāşnī degişdirmek

4. **veren:**-*en*

Diğer 6

Satır: **3**

Sahip olmasını sağlamak.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

5. **verilmesi:**-*il, -me, -si*

Diğer 9

Satır: **18**

Koymak, izafe etmek.

derler ki çirozluḳ olmuş demekdir.
Ḫamsiniñ küçügüne çaça ismi verilmesi doġru degildir
çaça renk

6. **verir:**-*ir*

Diğer 14

Satır: **18**

Bildirmek.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon
baḫşinde şu maʿlūmātı verir

7. **verdigi:**-*dig, -i*

Diğer 16

Satır: **10**

Bildirmek.

Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ
ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf
ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḫamsi
ʿādetā şardalyanıñ biraz

8. **verir:**-*ir*

Diğer 16

Satır: **2**

Bildirmek.

Ṭrabzon Sāl-nāmesi'niñ bir nüsḫası balıḳlardan
baḫşederken ḫamsi
ḥaḳḳında şu tafṣīlātı verir

9. **verir:**-*ir*

Diğer 99

Satır: **18**

Bildirmek.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā
ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir
misiñiz

10. **ver:**

Diğer 15

Satır: **3**

Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek.

ver diye nāzik ṣırmalı maḳramelere ḳoyup reftār ederler
balıġıñ ṣuyu aḳaraḳ
giderken baʿżıları ṣuyuñ aḳdıġına acıyıp Bre balıġıñ
ṣuyun aḳıdırsıñ ṣuyuna

11. **verdik:**-*dik*

Diğer 26

Satır: **22**

Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi
arḳadan ṣarmaḳ için

12. **verdigi:**-*dig, -i*

Diğer 24

Satır: **25**

Ortaya çıkarmak, oluşturmak.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken
binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

13. **verdigi:**-*dig, -i*

Diğer 25

Satır: **16**

Ortaya çıkarmak, oluşturmak.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar
yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprakḷı
renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan
rūzgārıñ verdigi serinikler

14. **vermiş:**-*miş*

Diğer 25

Satır: **9**

Kazandırmak, katmak.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb ḳıyıları
üstünde sivrilen

15. **verir:**-*ir*

Diğer 30

Satır: **17**

Ödemek.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ
ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

16. **verirse:**-*ir, -se*

Diğer 30

Satır: **14**

Ödemek.

ḥattā üç biñ oḳḳa ḫamsi olur. Manavlar ḫamsi miḳdārını ḥattā ḳaça ṣatılabilecegini taḫmīn ederek pey sürerler kim çoḳ verirse ḳayıḳ onuñ üstüñde

17. **vermek:**-*mek*

Diğer 30

Satır: **18**

Ödemek.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

18. **ver:**

Kaside 1

Mısra: **137**

Ödemek.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

19. **vermek:**-*mek*

Diğer 60

Satır: **15**

Katmak. II Yaymak.

bu araya güzel ḳoḳu vermek için tefni yapraġı bıraḳılır üstüne aġırca
bir cisim ḳonulduḳdan ṣoñra ḳapaġı örtülür taḳrīben bir buçuḳ ay müddetle bu cismiñ

20. **verseler:**-*se, -ler*

Kaside 1

Mısra: **25**

Sunmak, bağışlamak.

Ālā-yı ḥayātı verseler de
Ben etmez iken fedā-yı ḫamsi

21. **vermez:**-*mez*

Kaside 1

Mısra: **199**

Değişmek.

Ādem onu biñ bahāra vermez
Bir ḫoş ḳış olur ṣitā-yı ḫamsi

22. **verdigim:**-*dig, -im*

Diğer 99

Satır: **20**

Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

23. **verdigi:**-*dig, -i*

Diğer 101

Satır: **11**

Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek.

Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

veresiye bıraḳır:

1. **veresiye bıraḳır:**-*ır*

Diğer 30

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Malı parasını daha sonra vermek şartıyla almak.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

vermesun:

1. **vermesun:**

Diğer 107

Satır: **2**

Vermesin.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

vermiş olmaḳ:

1. **vermiş olmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 34

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi satmış olmak.

verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

vesāʾire:

1. **vesāʾiredir:**-*dir*

Diğer 9

Satır: **4**

Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır. Kısaltması vs.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırṣaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

2. **vesāʾire:**

Diğer 16

Satır: **6**

Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır. Kısaltması vs.

maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler
ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balıġı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

3. **vesāʾire:**

Diğer 52

Satır: **20**

Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır. Kısaltması vs.

mışrāʿlarıyla ḥaḳīḳatde ṭāvası içli ṭāvası kiremitdesi ızḳarası
ḳayġanası vesāʾire nevʿilerini inṣāflılar on dörde kimi on doḳuza

4. **vesāʾire:**

Diğer 58

Satır: **8**

Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır. Kısaltması vs.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz
maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

5. **vesāʾire:**

Diğer 63

Satır: **6**

Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır. Kısaltması vs.

Teller bu ṣūretle ḳonulduḳdan ṣoñra doldurmaya başlanılır ki bu da
balıġıñ içine keten pamuḳ vesāʾire ḳoymaḳladır.

veyā:

1. **veyā:**

Diğer 3

Satır: **9**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **veyā:**

Diğer 7

Satır: **25**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

büyük veyā ḳarışı küçük olmaḳ iḥtimāliyledir

3. **veyā:**

Diğer 17

Satır: **6**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

4. **veyā:**

Diğer 33

Satır: **21**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur

öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

5. **veyā:**

Diğer 34

Satır: **22**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur

yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

6. **veyā:**

Diğer 36

Satır: **17**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

tarlanıñ iḥtiyāc ve īcābını bilmeli mevcūd ḫamsiniñ az veyā çoḳluġuna

diḳḳat etmelidir.

7. **veyā:**

Diğer 38

Satır: **11**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

Ḫamsi tütün tarlalarına atıldığı uṣūl ile sebze tarla veyā bāġçelerine de

dökülmekdedir ve her nevʿ maḥṣūle fāʾideli patates ve ṣoġan gibilerinde idāreli

8. **veyā:**

Diğer 43

Satır: **26**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

Göñül ister ki ʿaynı zamānda müşaʿşaʿ bir faʿāliyyet ve servet menbaʿı da olsun

Ṭrabzon ṣofralarında ḥürmetle selāmlanan içli ṭāva ḥālinde veyā İstanbul'da

9. **veyā:**

Diğer 57

Satır: **14**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve biberle tencereye

atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek miḳdār ḫamsiyi

10. **veyā:**

Diğer 58

Satır: **8**

Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

üzere bıraḳırsıñız ṣoñra ḳılçıġını çıḳararaḳ bir tepsiye dizer içine biraz

maydanoz tāze veyā ḳuru soġan nane vesāʾire doġrar ḳarabiber

veyāhūd:

1. **veyāḫūd:**

Diğer 19

Satır: **20**

Yahut, veya.

ḫamsi bulunduġu ʿinde't-tecrübe añlaşılmış olduġundan buralarda her ne mevsiminde

olur ise olsun ṣayyād ḫamsiyi görür görmez ıġrıb veyāḫūd manyaṭına

2. **veyāḫūd:**

Diğer 20

Satır: **10**

Yahut, veya.

āteş ısḳaraları olduġu ḥālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib

limandan ḫareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

vezīr:

1. **vezīri:**-*i*

Gazel 6

Mısra: **6**

Şahtan sonraki en değerli kimse.

Öyle bir sulṭān ki hep iḳlīm-i baḥre ḥükmeder
Hem vezīri hem de şānlı meclis-i aʿyānı var

viḳāye:

1. **viḳāye:**

Diğer 101

Satır: **16**

Himaye etme, sahip çıkma.

Ṣoñ zamānlarda Ḫopa'da avlanan ḫamsileriñ pek ince olduġunu gören Ḳāʾim-maḳām
Beg'iñ verdigi emir üzerine ḫamsi ʿırḳını viḳāye ḳaṣdıyla küçük ḫamsi

vilāyet:

1. **vilāyete:**-*e*

Diğer 102

Satır: **24**

Bir vali yönetimindeki en önemli idari bölüm, il.

Ḫamsileriñ sen olduñ eñ büyük ḫalāṣ-kārı
Mevlām seni eylesin bir vilāyete vālī

Vilāyet Maṭbaʿasında:

1. **Vilāyet Maṭbaʿasında:**-*n, -da*

Diğer 69

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Trabzon'da kurulan bir matbaa.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

vilāyet sāl-nāmeleri:

1. **vilāyet sāl-nāmeleri:**

Diğer 13

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Vilayetlerin bir yıllık hadiselerini göstermek için tertip olunan eserler.

Kātib Çelebi Cihān-nümāsı'nda fiḳarāt-ı muḫtaṣara üzere ḫamsi mevżūʿunu basṭ u tasṭīr
eder. Vilāyet sāl-nāmeleri resāʾil-i müteʿaddide ile ʿaynı evṣāfı derc u tezbīr

viṣāl:

1. **viṣāle:**-*e*

Diğer 26

Satır: **17**

Sevdiğine kavuşma, vuslat. II Avın gerçekleşmesi durumu.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aşıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

vişne gibi:

1. **vişne gibi:**

Diğer 53

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Vişne renginde, mora çalan koyu kırmızı renkli.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

vişne-āşā:

1. **vişne-āşā:**

Muhammes 1

Mısra: **8**

Vişne renginde, mora çalan koyu kırmızı renkli.

Hepsi de oldu bunuñ ammā nefāset intisāb
Vişne-āşā gözlerinden pek nefīs olur ḫoş-āb

volar:

1. **volarları:**-*lar, -ı*

Diğer 38

Satır: **5**

Bel denilen aletle bellenen tarlada ayrılmayan küme halinde kalan büyük toprak parçaları.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır şapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

volar kazmalarıyla:

1. **volar ḳazmalarıyla:**-*y, -la*

Diğer 38

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bellenen tarlada ayrılmayan küme halinde kalan büyük toprak parçalarını kırıp dağıtmak için kullanılan kazmalar.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

volar ḳazması:

1. **volar ḳazması:**

Diğer 38

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Bellenen tarlada ayrılmayan küme halinde kalan büyük toprak parçalarını kırıp dağıtmak için kullanılan kazma.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

voli:

1. **voli:**

Diğer 40

Satır: **2**

Balıkçı kayıklarının balıkları çevirmek için denize fırdolayı ağ salmaları.

Norveç ṣularından Ḳaradeñiz'e aṣıl ḥamsi yataġı ḥamsi avcıları ḥamsiniñ seyri
velūdiyyeti deñizleriñ balıḳlarla dolması ḥamsiniñ ikinci vaṭanı voli avıñ miḳdārı

2. **voliyi:**-*y, -i*

Diğer 41

Satır: **18**

Daire şeklini.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

voli çevirerek:

1. **voli çevirerek:**-*erek*

Diğer 41

Satır: **17**

Kelime Tipi: **Deyim**

Daireler oluşturmak.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

vuḳūʿa geldi:

1. **vuḳūʿa geldi:**-*di*

Kaside 1

Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

Vuku bulmak, olmak.

ʿAyniyle vuḳūʿa geldi ẓāhir
Fikrimdeki ḫūliyā-yı ḥamsi

vuḳūʿ-yafte:

1. **vuḳūʿ-yafte:**

Diğer 10

Satır: **20**

Vuku bulmuş, olmuş, meydana gelmiş, husule gelmiş.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

vur:

1. **vurulur:**-*ul, -ur*

Diğer 18

Satır: **7**

Elini veya elindeki bir şeyi bir yere hızla indirmek, hızla çarpmak.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḥamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḥamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

2. **vurduḳ:**-*duḳ*

Diğer 107

Satır: **5**

Gitmek üzere yönelmek, ...yolunu tutmak.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızı paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

3. **vurduḳ:**-*du, -ḳ*

Diğer 108

Satır: **15**

Gitmek üzere yönelmek, ...yolunu tutmak.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ
başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

vü:

1. **vü:**

Muhammes 3

Mısra: **23**

Ve bağlacı.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

vücūd:

1. **vücūdu:**-*u*

Diğer 9

Satır: **20**

İnsan veya hayvan gövdesi, beden.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir
balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

2. **vücūdu:**-*u*

Diğer 5

Satır: **4**

Beden.

kīsesi ḳurṣaġı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki
havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā
Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

3. **vücūdu:**-*u*

Diğer 7

Satır: **19**

Beden.

Ḫamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı
yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu
māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

4. **vücūdunuñ:**-*u, -nuñ*

Diğer 7

Satır: **13**

Beden.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için
vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

5. **vücūduna:**-*u, -n, -a*

Diğer 8

Satır: **3**

Beden.

aġzı da vücūduna nisbetle çoḳ genişdir açıḳlıġı ḳulaḳ
sedīdlerine ḳadar
uzar o ḳadar geniş ki ḥaḳḳında aġzı ḳulaḳlarına vardı
meseli ḍarb

6. **vücūdunu:**-*u, -n, -u*

Diğer 8

Satır: **17**

Beden.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir
bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

7. **vücūdunuñ:**-*u, -nuñ*

Diğer 8

Satır: **12**

Beden.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan
ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha
yaḳın yerde ḳarnınıñ

8. **vücūduyla:**-*u, -y, -la*

Diğer 8

Satır: **1**

Beden.

Ṭış aʿżāsından gözleri ḳapaḳsız ve çoḳ büyükdür
vücūduyla mütenāsiben
büyümedigi añlaşılır bu ḥāl derin bir nüfūẕ-ı naẓara
delālet etse gerekdir

9. **vücūdu:**-*u*

Diğer 9

Satır: **20**

Beden.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir
balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaṣṣıdır.

10. **vücudundan:**-*u, -n, -dan*

Diğer 16

Satır: **15**

Beden.

başdan başa emvāc-ı baḥr bu bī-çāre maḫlūḳuñ
vücudundan teşekkül eder bī-ḫūd olaraḳ
sāḥile düşer kānūn-ı s̱āniyyeden nīsāna ḳadar muʿayyen
olan mevsimde müteraşşıd bulunan

11. **vücūdu:**-*u*
Diğer 17
Satır: **18**
Beden.
Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki
satırları iḫtivā eder
Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu
az yapışıḳ

12. **vücūduñ:**-*uñ*
Diğer 23
Satır: **4**
Beden.
Seniñ cismiñdeki envār deryāyı eder işrāḳ
Vücūduñ nūra müstaġraḳ gözü mercān mısıñ ḫamsi

13. **vücūduñ:**-*uñ*
Diğer 46
Satır: **14**
Beden.
Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ
neşv ü nemāsına vücūduñ

14. **vücūda:**-*a*
Diğer 17
Satır: **5**
Sağlık.
iyod ve biraz azot bulunur mevādd-ı fosforiye her ḥālde
vücūda nāfiʿdir kemikleriñ
teşekkülüyle taġaddīsine ḫidmet eder lākin ne miḳdār
nāfiʿ veyā mużirr olduġu aṣḥāb-ı

vücūda getirmekdir:
1. **vücūda getirmekdir:**-*mek, -dir*
Diğer 17
Satır: **13**
Kelime Tipi: **Deyim**
Ortaya çıkarmak, meydana getirmek, yapmak.
büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i
muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu
ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

vücūda getirmelidir:
1. **vücūda getirmelidir:**-*meli, -dir*
Diğer 42
Satır: **11**
Kelime Tipi: **Deyim**
Ortaya çıkarmak, meydana getirmek, yapmak.
ile mücehhez ṭoplama istasyonları vücūda getirmelidir.
Ṣoñra iş balıġı
nefāsetini muḥāfaẓa edecek ṣūretde iḥżāra gelir.
Vaṭanımız ḫamsi memleketi iken

vücūd-ı nāzenīn:
1. **vücūd-ı nāzenīn:**
Diğer 7
Satır: **22**
Kelime Tipi: **-**
Narin bedenli.
iki yanı ve altı gümüş gibi parlaḳdır
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn

2. **vücūd-ı nāzenīn:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Narin bedenli.
Sīm-reng ü sīm-perdir ol vücūd-ı nāzenīn
ʿĀşıḳ-ı āvāreyi ṣayd eyleyen çeşmānı var

vücūh:
1. **vücūh-ı:**-*ı*
Diğer 12
Satır: **13**
Tarzlar, biçimler, yollar.
Mā-ḥaṣal bu faḳīr-i āzāde aʿni'l-müsemmā be-Ḫamāmī-
zāde işbu vücūh-ı ʿadīdeden
tevcīh-i Türkīyi aḳve'l-beyān bulurum ancaḳ ehl-i
lisānıñ ḫāme-rān olduḳları bunuñ

vüsʿat:
1. **vüsʿat:**
Diğer 25
Satır: **12**
Güç, kudret.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

Y

yā:

1. **yā:**
Kaside 1
Mısra: **30**
Ya da.
Aş-ḫāne-i dilde çünkü pişmez
Bir çorbā yā tarḫāna-yı ḫamsi

2. **ya:**
Kaside 1
Mısra: **215**
Soru cümlelerinde anlamı güçlendirir.
Etmez mi ya ehl-i ẕevḳi tenşīṭ
Manẓūme-i ḫande-zāy-ı ḫamsi

3. **yā:**
Diğer 1
Mısra: **56**
Tasdik bildirir, peki.
Derler ki ḳanı var hem daḫi cānı
Yā niçin olmasın ḳurbān mübārek

4. **ya:**
Diğer 108
Satır: **5**
Soru anlamı taşıyan cümlelerde ihtimal bildirir.
Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

5. **ya:**
Diğer 110
Satır: **21**
Çekimli fiillerden sonra gelerek anlamı güçlendirir.
Göriyursun ya buranun uşaḳlaru boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

6. **ya:**
Diğer 113
Satır: **8**
Şaşkınlık ve hayret bildirir.
Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

7. **ya:**
Diğer 113
Satır: **18**
Şaşkınlık ve hayret bildirir.
Oni görduñ mi Dedum
Hay ʿaḳlıñ ilen biñ yaşayasıñ Ya o ne cevāb etdi kim

yā Rabb:

1. **yā Rabb:**
Kaside 1
Mısra: **73**
Kelime Tipi: -
"Ey Allah'ım, ey Tanrı'm" anlamında olan bu söz Allah'tan yardım isteme, şaşkınlık, korku vb. durumlarda ve Allah'a sığınma ifadesi olarak kullanılır.
Yā Rabb ne nevā nevā-yı cānān
İñler bu nevāda nāy-ı ḫamsi

2. **yā Rabb:**
Muhammes 2
Mısra: **75**
Kelime Tipi: -
"Ey Allah'ım, ey Tanrı'm" anlamında olan bu söz Allah'tan yardım isteme, şaşkınlık, korku vb. durumlarda ve Allah'a sığınma ifadesi olarak kullanılır.
Dehr ṭurduḳça ola yā Rabb beḳāsı ḫamsiniñ
Lā-edrī

yā ... yā:

1. **yā ... yā:**
Gazel 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver iʿtilā-yı şānı var

yā ... yāhūd:

1. **yā ... yāḫūd:**

Diğer 62

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḥāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı sānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

2. **yā ... yāḫūd:**

Kaside 1

Mısra: **220**

Kelime Tipi: -

İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

Yā bir ḳofa şöyle ḳanlı cānlı
Yāḫūd caba bir ṭāva-yı ḫamsi

yabancı ḳalmayayım:

1. **yabancı ḳalmayayım:**-*ma, -y, -ayım*

Diğer 3

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Bir konuya ilgisiz kalmak, vakıf olmamak.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḥse yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-i ʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

yād:

1. **yādıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 53

Satır: **13**

Bir şeye erişme, kavuşma.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan şaymış baḳlava güllaç muḥallebi ṣüdlaç

2. **yād-ı:**-*ı*

Diğer 66

Satır: **5**

Anma, hatırlatma.

ṣoñu hep onuñ yād-ı dil-ārāmıyla miskü'l-ḫitāmdır
Ḫamsi ağır aḳṣaḳ gibi sākin ve ʿāṭıl havālardan bayātī gibi pes-zinde

yād ederken:

1. **yād ederken:**-*er, -ken*

Diğer 3

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Adını anmak, zikretmek.

baḥsederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

yaġ:

1. **yaġını:**-*ı, -n, -ı*

Diğer 16

Satır: **7**

Ticareti yapılmak üzere balinanın vücudundan çıkarılan yağ.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne ṣanʿat bu balığı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

2. **yaġı:**-*ı*

Diğer 34

Satır: **25**

Hamsi suyu.

yaġı damladığı yerlerde nişāneler bıraḳdığı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

3. **yaġı:**-*ı*

Diğer 46

Satır: **14**

Hamsi yağı.

Var nedir farḳ eyle sen artıḳ ġıdāsı ḫamsiniñ
Ṣoñra bir nevʿ foṣforlu yaġı vardır bu da kemikleriñ neşv ü nemāsına vücūduñ

4. **yaġı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **18**

Sadeyağ yahut zeytinyağı.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa ṣızdırıñ ve ṭāvayı

5. **yaġı:**-*ı*

Diğer 55

Satır: **20**

Sadeyağ yahut zeytinyağı.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça
ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdıġıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

6. **yaġ:**

Diğer 63

Satır: **19**

Terebentin yağı ve ispirtolu yağ.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte pek iri bir ḫamsi
balıġı bu ṣūretle taḥnīṭ edilebilir. Böyle olunca da ḫamsi balıḳları mışır

7. **yaġda:**-*da*

Diğer 53

Satır: **5**

Tereyağı.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldıġını yazarlar.

8. **yaġda:**-*da*

Muhammes 1

Mısra: **29**

Tereyağı.

Ġāzīler ḥelvāsı olur ḳavrulursa yaġda ha
Her daḳīḳa ḫāṣṣdır bu pek geniş meydānı var

9. **yaġ:**

Diğer 18

Satır: **8**

Zeytinyağı.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

10. **yaġ:**

Diğer 18

Satır: **11**

Zeytinyağı.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

11. **yaġda:**-*da*

Diğer 18

Satır: **13**

Zeytinyağı.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

12. **yaġında:**-*ı, -n, -da*

Muhammes 2

Mısra: **66**

Zeytinyağı.

Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında leẕẕet rūşenā

<u>yaġ fıçılarıyla:</u>

1. **yaġ fıçılarıyla:**-*y, -la*

Diğer 34

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Varil, gaz yağı fıçısı.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

<u>yaġı faẓla:</u>

1. **yaġı faẓla:**

Diğer 46

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yağlı, besili, derisinin altı yağ ile kaplı.

Balıḳlardan bir ḳısmınıñ haẓmı ḳolay ġıdāsı azdır daha çoḳ pulsuz
yaġı faẓla ve ḳaṭı olanlar miʿdelerde haẓımsızlıḳ yapan ḳısımdandır. Pullu cinsden olan

yaġlan:

1. **yaġlanır:**-*ır*

Diğer 53

Satır: **25**

Yağlamak işi yapılmak, yağ sürülmek.

yaġlanır evvelce ḥāżırlanmış olan ḫamsi bir ḳat ḥālinde bu tepsiye

yaġlı:

1. **yaġlı:**

Diğer 46

Satır: **9**

Besili, derisinin altı yağ ile kaplı.

ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

2. **yaġlı:**

Diğer 98

Satır: **21**

Besili, derisinin altı yağ ile kaplı.

kendilerine beyāż et tavṣiye olunanlara fāʾideli olduġu mücerrebdir. Faẓla yaġlı
olmadığından hażmı da nisbeten ḳolaydır. Bu maḥlūḳ-ı mübārek beyne'l-laḥm ve'n-nebāt bir

yaġlı zamānında:

1. **yaġlı zamānında:**-*ı, -n, -da*

Diğer 56

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Hamsi balığının irileştiği Aralık ayının başlangıcı.

Aġırlamaḳ ister mihmān mübārek
Ḫamsi ızḳarası Közde kebāb. Ḫamsiyi yaġlı zamānında ayıḳlar

yaġmur:

1. **yaġmur:**

Diğer 37

Satır: **7**

Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki

ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

yaġsız:

1. **yaġsız:**

Diğer 9

Satır: **16**

Yağı olmayan. II İnce.

boyu 3-5 ṣantimetre vardır. Ḫamsi hangi nevʿīden olursa olsun ilkbahar
ortalarında çıḳınca baʿżen yaġsız ve eti acı olur buña Ṭrabzon'da platiḳa

2. **yaġsız:**

Diğer 57

Satır: **1**

Yağı olmayan. II İnce.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

yaḥnī:

1. **yaḫnīsi:**-*si*

Diğer 15

Satır: **16**

Hamsi yahnisi. Kavrulmuş soğan ve salça ile pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur ammā pilaki derler

2. **yaḫnīsi:**-*si*

Muhammes 2

Mısra: **53**

Hamsi yahnisi. Kavrulmuş soğan ve salça ile pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği.

Miʿde için ḫaşlaması yaḫnīsi verir cilā
Ḫastalanmaz ṣuyunu nūş eyleyenler muṭlaḳā

3. **yaḫnīsin:**-*si, -n*

Muhammes 2

Mısra: **61**

Papaz yahnisi. Soğan, sarımsak, yoğurt veya sirke katılarak yapılan bir hamsi yemeği.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḥnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

yāhū:

1. **yāhū:**

Diğer 106

Satır: **7**

Söylenen söze dikkati çekmek ve anlamını güçlendirmek için kullanılır.

Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

yāhūd:

1. **yāḫūd:**

Diğer 1

Mısra: **35**

Veya, ya da.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

2. **yāḫūd:**

Diğer 3

Satır: **8**

Veya, ya da.

baḥs̲ederken ḫamsiden onu yād ederken benden ve
baʿżen şāʿir arḳadaşım Ḫalīl
Nihād Beg'den söz açarlar ṣanki biz ḫamsiniñ ezelī
āşināsıyız yāḫūd bu mübārek

3. **yāḫūd:**

Diğer 4

Satır: **4**

Veya, ya da.

ṭābīʿī s̲ervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan
evleviyyetle baḥs̲edilebilir baḥs̲imiz
ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ
ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

4. **yāḫūd:**

Diğer 7

Satır: **24**

Veya, ya da.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

5. **yāḫūd:**

Diğer 8

Satır: **11**

Veya, ya da.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

6. **yāḫūd:**

Diğer 8

Satır: **23**

Veya, ya da.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḫisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

7. **yāḫūd:**

Diğer 9

Satır: **22**

Veya, ya da.

Ḫamsiniñ ʿömrü iki seneden faẕla sürmez üzerinde birṭaḳım ṭufeyliyyāt türer
yāḫūd bağırsaġında ḳurdlar peydā olur ve oña ḫastalıḳ gelir. Sāʾir balıḳlar gibi

8. **yāḫūd:**

Diğer 19

Satır: **26**

Veya, ya da.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

9. **yāḫūd:**

Diğer 21

Satır: **14**

Veya, ya da.

māhlarında çıḳan büyük ḳıṭʿada semiz ḫamsileriñ başları ḳaṭʿ ve baġırsaḳları iḫrāc
edildikden ṣoñra fuçilerde yāḫūd ḳuṭular derūnunda ṣardalya mi s̲illü bir ḳat

10. **yāḫūd:**

Diğer 23

Satır: **11**

Veya, ya da.

ālāt ḳayıġımızdır bunda ḫamsi aġı yāḫūd ḫamsi ıġrıbı ve boş
denilen ḫamsi kepçesi var. Mevcūdu īcābına göre altı ve sekiz kişi

11. **yāḫūd:**

Diğer 23

Satır: **13**

Veya, ya da.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayıġı yāḫūd maʿiyyet ḳayıġı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndereceğiz her ḳayıḳda

12. **yāḫūd:**

Diğer 26

Satır: **3**

Veya, ya da.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde şıra şıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

13. **yāḫūd:**

Diğer 29

Satır: **15**

Veya, ya da.

ölür böyle olunca da aġı tażyīḳ ederek parçalar yāḫūd batırır çünkü ṭutulan
ḫamsi dāʾimā çabalayıp oynamaḳla aġıñ ṭoplanmasını ḳolaylaşdırır.

14. **yāḫūd:**

Diğer 30

Satır: **17**

Veya, ya da.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

15. **yāḫūd:**

Diğer 32

Satır: **21**

Veya, ya da.

Ḫamsi ḳayıḳlarınıñ eṭrāfını alan ḫalḳ onu oḳḳa ile yāḫūd altı oḳḳa
iʿtibār edilen baṭman ile ṣatın alırlar

16. **yāḫūd:**

Diğer 33

Satır: **22**

Veya, ya da.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir ṭara çıḳarır

17. **yāḫūd:**

Diğer 33

Satır: **23**

Veya, ya da.

ḳayıḳda küçük el ḳanṭārıyla yāḫūd terāziyle o ḳapdaki ḫamsiyi ṭartar faźla
ve eksigini çıḳarır ʿilāve eder baʿżen parayı da alır bu adam manavıñ müşterigi

18. **yāḫūd:**

Diğer 33

Satır: **25**

Veya, ya da.

yāḫūd ecīri olabilir üçüncüsü ekşeriyā manavıñ kendisidir ḳayıḳda ḳış

19. **yāḫūd:**

Diğer 34

Satır: **10**

Veya, ya da.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

20. **yāḫūd:**

Diğer 34

Satır: **22**

Veya, ya da.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

21. **yāḫūd:**

Diğer 35

Satır: **9**

Veya, ya da.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bırakılır

22. **yāḫūd:**

Diğer 35

Satır: **22**

Veya, ya da.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

23. **yāḫūd:**

Diğer 50

Satır: **13**

Veya, ya da.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

24. **yāḫūd:**

Diğer 55

Satır: **15**

Veya, ya da.

buġday yāḫūd mıṣır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

25. **yāḫūd:**

Diğer 55

Satır: **16**

Veya, ya da.

buġday yāḫūd mıṣır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

26. **yāḫūd:**

Diğer 58

Satır: **10**

Veya, ya da.

ḳoyarsıñız bir zamān ovduḳdan ṣoñra hepsini bir tepsiye dökerek üstüne ḫamsiyi
döşersiñiz bunuñ da üstüne ṭatlı zeytūnyaġı dökerek manġalda yāḫūd ḫafīf

27. **yāḫūd:**

Diğer 58

Satır: **15**

Veya, ya da.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayaġı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için kiremit eyice ḳızmalıdır.

28. **yāḫūd:**

Diğer 59

Satır: **2**

Veya, ya da.

degişdirmeli ki ṭuzu iyice çıḳsın ṣoñra ḫamsiyi ṣudan alaraḳ ḳılçıġını
çıḳarmalı el ile ṣıḳıp bir ṣaḥanda buġday yāḫūd mıṣır ununuñ içine bıraḳmalı.

29. **yāḫūd:**

Diğer 59

Satır: **9**

Veya, ya da.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

30. **yāḫūd:**

Diğer 60

Satır: **4**

Veya, ya da.

eskiden küpe şimdi ġaz tenekesine başdırmalı. Ḫamsiniñ üstüne tenekeniñ
ḳapaġı yāḫūd temiz bir taḫta bunuñ da üstüne bir başḳı meselā bir ṭaş ḳoyup ḥāli

31. **yāḫūd:**

Diğer 60

Satır: **17**

Veya, ya da.

üstüne çıḳan ḫamsi yaġı bitinceye ḳadar muntaẓaman
bir pamuḳ yāḫūd ḳaba bir kaġıdla
alınır bundan ṣoñra ḫamsi ṣıḳılıġını muḥāfaẓa ederek
ḫāli üzere bıraḳılır. Ancaḳ

32. **yāḫūd:**
Muhammes 1
Mısra: **23**
Veya, ya da.
Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

33. **yāḫūd:**
Muhammes 1
Mısra: **24**
Veya, ya da.
Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

34. **yāḫūd:**
Muhammes 2
Mısra: **47**
Veya, ya da.
Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

yaḳ:

1. **yaḳarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 18
Satır: **4**
Işık vermesini sağlamak.
āteşle avlanır. Üç ḳayıḳ aḳşamdan ḥareket ederek gece
ḳarardıġı ṣırada av
maḥalline varırlar ve ḫamsiyi celbetmek için parlaḳ bir
āteş yaḳarlar av aġını

2. **yaḳarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 20
Satır: **12**
Işık vermesini sağlamak.
muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun
menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi
görmesi üzerine ol ṭarafa

3. **yaḳmasaḳ:**-*ma, -sa, -ḳ*
Diğer 26
Satır: **16**
Işık vermesini sağlamak.
olursa ḫamsi parıltısını göremeyiz. İşte gündüzden
ḫaber verilen nişāneler
belirmeye başlıyor ışıġımızı yaḳmasaḳ da olur
göklerdeki sīm-āb nücūm ve ṣulardaki

4. **yaḳdıḳ:**-*dıḳ*
Diğer 27
Satır: **25**
Işık vermesini sağlamak.
getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı
meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

5. **yaḳardıḳ:**-*ar, -dıḳ*
Diğer 28
Satır: **12**
Işık vermesini sağlamak.
uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş
demir bir ḳafesdi içinde
çırā yaḳardıḳ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan
meşaleyi āteşler üzerine

6. **yaḳsaḳ:**-*sa, -ḳ*
Diğer 28
Satır: **5**
Işık vermesini sağlamak.
Bu ışıġı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da
olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışıġımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ
onuñ için de

7. **yaḳarlar:**-*ar, -lar*
Diğer 68
Satır: **12**
Işık vermesini sağlamak.
Evuñuz var deñize
Yaḳarlar çırālari

8. **yaḳdılar:**-*dı, -lar*
Diğer 102
Satır: **3**
Işık vermesini sağlamak.
Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

9. **yaḳdılar:**-*dı, -lar*

Diğer 102

Satır: **3**

Işık vermesini sağlamak.

Ḳayıḳlarıñ ḳıçında meşʿaleler yaḳdılar
Haftalarca aġları ḳurup ṣuya baḳdılar

yaḳala:

1. **yaḳalayan:**-*y, -an*

Diğer 32

Satır: **6**

Bir şeyi elle tutmak.

Ḫamsiniñ çıḳdığını duyanlar onu müjdelercesine birbirine ḫaber verirler
bu ḫaber köylere ḳadar gider sepetini ḳabını yaḳalayan ḳoşar gelir ḳayıḳlarıñ

2. **yaḳalayaraḳ:**-*y, -araḳ*

Diğer 100

Satır: **16**

Tutmak. II Ele geçirmek.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

yaḳalaruḳ:

1. **yaḳalaruḳ:**

Diğer 105

Satır: **19**

Yakalarız, avlarız.

Ḳoşḳoca ḳalġanları olṭasuz yaḳalaruḳ
Ḳaradeñuz'uñ alti üstünden ḳalabaluḳ

yakamoz:

1. **yaḳamoz:**

Diğer 22

Satır: **2**

Denizde balıkların veya küreklerin kımıldanışıyla oluşan parıltı.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayıġı yedek

2. **yaḳamozundan:**-*u, -n, -dan*

Diğer 23

Satır: **2**

Denizde balıkların veya küreklerin kımıldanışıyla oluşan parıltı.

ve altından hep taʿḳīb ve taʿarruża hedef olduḳdan başḳa bizim de tecessüs naẓarlarımıza
maʿrūż Biz onu deñiziñ yaḳamozundan da añlıyoruz

3. **yaḳamoz:**

Diğer 26

Satır: **17**

Denizde balıkların veya küreklerin kımıldanışıyla oluşan parıltı.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca şuralarda bulunacaḳ. Ötede

yakduḳ:

1. **yaḳduḳ:**

Diğer 107

Satır: **6**

Yaktık.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızi paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

yakıl:

1. **yaḳılan:**-*an*

Diğer 54

Satır: **24**

Yağ için kızdırılmak.

buġday unu ḳoymalı ve biraz maydanoz doġrayıp bir ḳaşıḳla ḳarışdırmalı
maydanoz ḳonmasa da olur ṣoñra bir ṭāvada yaḳılan ḳızġın tereyaġına bu

2. **yaḳılmış:**-*mış*

Diğer 55

Satır: **11**

Yağ için kızdırılmak.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

yakın:

1. **yaḳın:**

Diğer 8

Satır: **12**

Az bir ara ile ayrılmış olan, uzak karşıtı.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

2. **yaḳınında:***-ı, -n, -da*

Diğer 8

Satır: **10**

Az bir ara ile ayrılmış olan, uzak karşıtı.

Müş̲elleş̲ī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

3. **yaḳın:**

Diğer 34

Satır: **9**

Az bir ara ile ayrılmış olan, uzak karşıtı.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

4. **yaḳın:**

Diğer 99

Satır: **15**

Az bir ara ile ayrılmış olan, uzak karşıtı.

ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥs̲etmek biraz taḥammülsüzdür.

5. **yaḳın:**

Diğer 67

Satır: **13**

Andıran, benzeyen.

hep birer tims̲āl olduġu gibi Ṭrabzon'uñ ḫamsi manẓūmātı da oña yaḳın bir şekil ʿarż
eder o ḳadar ki Şāʿir Zīver Efendi'niñ manẓūmesinden baʿżı beytler oḳuyup

6. **yaḳın:**

Diğer 25

Satır: **18**

Uzak olmayan yer.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

7. **yaḳınında:***-ı, -n, -da*

Diğer 25

Satır: **13**

Uzak olmayan yer.

meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

8. **yaḳınında:***-ı, -n, -da*

Diğer 97

Satır: **8**

Uzak olmayan yer.

ḳayıḳlarınıñ içinde ve eṭrāfında yapılan gürültülü alım ṣatım ḳarşısında ʿādetā
kendiñizi büyük bir borsa maḥallinde ṣanırsınız ḳayıḳlarıñ yaḳınında ṣıra ṣıra

yakın akrabasından:

1. **yaḳın aḳrabasından:***-sı, -n, -dan*

Diğer 41

Satır: **12**

Kelime Tipi: **-**

Balıklar için aynı familyadan olma durumu.

ḥuṣūle gelen balıḳları ḥesāb edince dehhāş bir netīceye varmışlardır. Velūdiyyet
iʿtibārıyla ringa balıġı birinci ḫamsi ve onuñ yaḳın aḳrabasından farż olunan

yaklaş:

1. **yaḳlaşır:***-ır*

Diğer 7

Satır: **20**

Benzer ve andırır duruma gelmek.

Ḫamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

yal:

1. **yal:**

Diğer 50

Satır: **17**

Hayvanlar için hazırlanan yiyecek.

beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

yala:

1. **yalamışlar:**-*mış, -lar*

Diğer 109

Satır: **11**

Dili üzerinde gezdirmek suretiyle yemek.

yalamışlar ve maḥalle imāmı efendi ṭarafından edilen bir duʿāyı müteʿāḳib her ikisi dünyā
ve āḫiret süt ḳardeşi iʿlān edilmişlerdir. Aḳbaba ṣayı 129 1340

yalandan dolandan:

1. **yalandan dolandan:**

Diğer 103

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Gerçek olmayarak, düzmece olarak.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir
şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḫṣi lazımsa

yalañuz:

1. **yalañuz:**

Diğer 107

Satır: **1**

Yalnızca, sadece.

sebebden dedum bizim İḥsān'a çi yalañuz Latin yelçeni açalum filoḳ ile
bocurumi ḳoyalum bir yanda dursun ne olur ne olmaz denuzler vermesun

yaldız:

1. **yaldız:**

Diğer 8

Satır: **18**

Eşyaya altın veya gümüş görünüşü vermek için kullanılan, sıvı veya yaprak durumundaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde.

Ḫamsiniñ vücūdunu ḳaplayan pullar pek ḳolay ezilir bunlar çoḳ ince
ve parlaḳdır bir gümüş yaldız gibi elde nişāneler bıraḳır

yaldızlı:

1. **yaldızlı:**

Diğer 17

Satır: **10**

Üzerine yaldız sürülmüş, yaldızlanmış. II Göz boyayıcı, aldatıcı.

lā-yefnā meṣābesinde bulunan ḫamsiden bizim de Avrupalılar gibi istifādeye sāʿī olmamız
iḳtiżā eder dört beş dānesi yaldızlı bir ḳuṭuya şıḳışdırıldıḳdan ṣoñra beheri

yālelli yālellela-yı ḫamsi:

1. **yālelli yālellela-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **168**

Kelime Tipi: -

Hamsinin Arapların yalellisi gibi olan çırpınışlarının sesi.

Bir bestesi var ki rūḥ-perver
Yālelli yālellela-yı ḫamsi

yalı:

1. **yalılar:**-*lar*

Diğer 24

Satır: **5**

Sahil.

sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri
Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

2. **yalılarda:**-*lar, -da*

Diğer 24

Satır: **11**

Sahil.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün
alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

3. **yalıda:**-*da*

Diğer 25

Satır: **2**

Sahil.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

4. **yalılarda:**-*lar, -da*

Diğer 25

Satır: **18**

Sahil.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha
açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış
dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

5. **yalı:**

Diğer 27

Satır: **2**

Sahil.

ölçülen aġımızı 1000-1500 lira maṣrafla Ṭrabzon'da
ördürmüşüz bunu
ḳayıḳçılarımız örüyorlar. Boş zamānlarda bu aġ ve
ḫamsi kepçesi yalı ḳahve-ḫānelerinden

6. **yalıya:**-*y, -a*

Diğer 27

Satır: **12**

Sahil.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayıġımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşaġıya
yalıya doġru

7. **yalıda:**-*da*

Diğer 34

Satır: **20**

Sahil.

marabalar ṭarafından avlanmaḳdadır bunuñ için tarla
ṣāḥibi çoḳ defʿa baʿżı tedbīrler alır
Yalıda naḳledilmek üzere doldurulan ḫamsi sepet ve
fıçılarınıñ üzerine

8. **yalıdan:**-*dan*

Diğer 34

Satır: **22**

Sahil.

biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna
ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ
ḳarışdırır ki bu ḥālde de

9. **yalıya:**-*y, -a*

Diğer 101

Satır: **19**

Sahil.

öñüne yalıya bıraḳdıḳlarını ḫaber aldım ve güç belā bir
ṣūretini istinsāḫ etdim
Bizim merḥametlü ḫamiyyetlü efendimiz

<u>yalı uşaġı:</u>

1. **yalı uşaġı:**

Diğer 3

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Sahil memleket halkından olan. Deniz kıyısı yerlerde doğup büyümüş kimse.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı ṣarġana
balıġı Necm-i ʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balıġı ġarīb teṣādüf ciddī mizāḥī mizāḥī
ciddī

2. **yalı uşaġı:**

Diğer 3

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Sahil memleket halkından olan. Deniz kıyısı yerlerde doğup büyümüş kimse.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir
ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḫamsiyi sarġana
balıġı ḳadar

3. **yalı uşaġı:**

Diğer 102

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Sahil memleket halkından olan. Deniz kıyısı yerlerde doğup büyümüş kimse.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

<u>yalñız:</u>

1. **yalñız:**

Diğer 21

Satır: **17**

Sadece, yalnızca.

ançüyez balığı yalñız bir sene ancaḳ ṭayanabilir.
Ṭrabzon ve ḥavālīsinde ḫamsi balığından keşretli ṣayd olunduġu senelerde tütün

2. **yalñız:**

Diğer 23

Satır: **10**

Sadece, yalnızca.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

3. **yalñız:**

Diğer 34

Satır: **2**

Sadece, yalnızca.

üstüñde oṭurur ve ṣatılan ḫamsiniñ parasını peşīn olaraḳ alır orada
taḫta ḳuṭuya atar baʿżen bu manav yalñız ṣatışa neẕāret eder.

4. **yalñız:**

Diğer 37

Satır: **16**

Sadece, yalnızca.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

5. **yalñız:**

Diğer 37

Satır: **16**

Sadece, yalnızca.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

6. **yalñız:**

Diğer 38

Satır: **15**

Sadece, yalnızca.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ ṣarı renkde ve içimleriniñ

7. **yalñız:**

Diğer 42

Satır: **16**

Sadece, yalnızca.

Evet ḳonserve ḥālinde süslü cicili ḳuṭularda ufacıḳ fıçılarda
kibār baḳḳāllarda ṣatılan ançüyez bizim ḫamsimizden başḳa bir şey degildir yalñız

8. **yalñız:**

Diğer 42

Satır: **18**

Sadece, yalnızca.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir
Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

9. **yalñız:**

Diğer 45

Satır: **9**

Sadece, yalnızca.

Yalñız Ṭrabzon şehriniñ nüfūsu 11095'i ḳadın ve 13539'u erkek
olmaḳ üzere 24634'ü bulmaḳdadır buña şehre merbūṭ köyleriñ 5797'si

10. **yalñız:**

Diğer 47

Satır: **11**

Sadece, yalnızca.

denilmişdir. Ḫamsiden yalñız çār-pālar degil ṭavuḳlar ḳuşlar gibi decācī
ḥayvānlar dü-palar da istifāde ederler bāġçelerde süprüntü maḥallerine baʿżen şuraya

11. **yalñız:**

Diğer 53

Satır: **21**

Sadece, yalnızca.

göre pilāvı pişirilir ṭabḫı ʿādī pilāv gibidir yalñız içine ṣoġan doġrar
kişmiş denilen ayıḳlanmış küçük ḳuru üzüm ḳoyarlar tereyaġında

12. **yalñız:**
Diğer 34
Satır: **7**
Ama.
verilir yalñız baʿżı ṣatıcılar ḥīle yoluna ṣapar oḳḳası taʿayyün eden teneke ḳabı daha
az ḫamsi vermiş olmaḳ için içine doġru ezerler bu cihete diḳḳat etmelidir.

13. **yalñız:**
Diğer 34
Satır: **13**
Ama.
Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

14. **yalñız:**
Diğer 62
Satır: **6**
Ama.
ṣoñra ispirto ṣarımtıraḳ bir renk alacaġından teşrīḥ ṣūretiyle ḥıfẓı
daha muvāfıḳdır yalñız ḫamsi gibi küçük balıḳlarda bu ṣūretiñ taṭbīḳi güçleşir.

15. **yalñız:**
Diğer 63
Satır: **16**
Ama.
iki hafta ṣaḳlanıp ḳurutulduḳdan ṣoñra ḥayvān üzerinde maḥalline ḳonulur
yalñız ne ṣūretle olursa olsun aṣıl renklerini ġāʾibedecekleri için

16. **yalñız:**
Diğer 114
Satır: **3**
Ama.
ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her
nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine fażla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

17. **yalñız:**
Diğer 69
Satır: **6**
Sadece, yalnızca.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

18. **yalñız:**
Diğer 99
Satır: **5**
Sadece, yalnızca.
ḫātırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

yamaç:

1. **yamaçlardan:**-*lar*, -*dan*
Diğer 25
Satır: **14**
Dağın veya tepenin herhangi bir yanı.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḫteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

2. **yamacıñ:**-*ıñ*
Diğer 36
Satır: **23**
Dağın veya tepenin herhangi bir yanı.
yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

yaman:

1. **yaman:**
Diğer 110
Satır: **3**
Kötü, fena.
Bu sene balıḳçılıḳ pek yaman ḳaçdı
Ḫamsiniñ gözüne baḳ duman ḳaçdı

yan:

1. **yan:**

Diğer 5

Satır: **6**

Vücudun sağ veya sol tarafı.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi

yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **yanan:**-*an*

Diğer 24

Satır: **3**

Parlamak, parıldamak.

Ḳızaran yanan ve her an renkden renge giren ufuḳ buluṭlarıñ soñsuz güzellikler

içindeki renk ve āhenginden ġarīb ve laṭīf bir memzūce ḥālinde hep māverāʾī

3. **yanıyor:**-*ı, -yor*

Diğer 24

Satır: **12**

Parlamak, parıldamak.

renkleri añlatılamayan çaḳıllarla süslü yalılarda güneşiñ biraz solġun ve ölgün

alevi yanıyor uzaḳdan uzaġa ḫayāl meyal ḥareketler seçiliyor bir altun tāc gibi

4. **yanar:**-*ar*

Kaside 1

Mısra: **90**

Parlamak, parıldamak.

Ḳavs-i ḳuzah ondan aldı rengi

Tābende yanar ḳabā-yı ḫamsi

5. **yanımıza:**-*ımız, -a*

Diğer 26

Satır: **21**

Yakın, civar.

Yedek ḳayıġına sesleniyoruz yanımıza geliyor.

Ḳayıġımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu

oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

6. **yanına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 26

Satır: **23**

Yakın, civar.

aġı deñize dökdük çevirdigimiz dāʾireyi tamāmlayaraḳ maʿiyyet ḳayıġımızıñ yanına

dönüyoruz

7. **yanlarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 26

Satır: **4**

Yakın, civar.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi

Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

8. **yanımdan:**-*ım, -dan*

Diğer 112

Satır: **12**

Yakın, civar.

Çözülüyor ḳuşaḳlar

Yanımdan uzaḳlaşsun

9. **yanlarında:**-*lar, -ı, -n, -da*

Diğer 27

Satır: **5**

Ağın uçlara yakın sağ ve sol tarafı.

üç ḳulaçda bir dāne bunlar aġıñ ucunu batırmadan gergin ṭutuyor yanlarında

her ḳulaçda üç dört ḫamsiyi eñ çoḳ ṭutup egleyecek olan ortasında

10. **yanlarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*

Diğer 27

Satır: **18**

Ağın uçlara yakın sağ ve sol tarafı.

doġru geliyor. İçimizde ġarīb bir sevinç var. Aġımızıñ ṭorbası leb-ā-leb

dolu. İple aġ arasından ve biraz seyrek doḳulu olan yanlarından tek tük ḳurtulup ḳaçan

11. **yanlarınıñ:**-*lar, -ı, -nıñ*

Diğer 27

Satır: **9**

Ağın uçlara yakın sağ ve sol tarafı.

Ortasınıñ ṣıḳı yanlarınıñ daha seyrek doḳulu olması ḳurtulmaḳ isteyen

ḫamsiniñ aġıñ ortasında çarpındığı için. Aġ aġır olmamaḳ ṭoplanır

12. **yanar:**-*ar*
Diğer 28
Satır: **18**
Işık veren bir konuma geçmek.
onu ḳayıġa alırdıḳ ve böylece devām ederek ḳayıġımızı doldururduḳ. Ṭrabzon'da
fanya dedigimiz ışıḳ şimdi aġacına ʿamūd vażʿiyyetde ġazla yanar tenekeden

13. **yanar:**-*ar*
Diğer 37
Satır: **7**
Bitki için, bir şeye maruz kalarak zarar görmek, kurumak.
yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ şulaḳ tarlalara bire iki
ḳat ḫamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu şu ḳandırır.

14. **yanmaḳda:**-*maḳ, -da*
Diğer 59
Satır: **9**
Yağ için kızgın duruma gelmek.
yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefīs zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

15. **yanına:**-*ı, -n, -a*
Diğer 68
Satır: **7**
Etraf, yakını.
Birinci şekilde meşelā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mışrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

16. **yanan:**-*an*
Diğer 1
Mısra: **76**
Mideye rahatsızlık veren ve susatan şey.
Her bir eviñ olsa on beş saḳḳāsı
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek

17. **yanan:**-*an*
Diğer 48
Satır: **9**
Mideye rahatsızlık veren ve susatan şey.
Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar şu

18. **yanarım:**-*ar, -ım*
Diğer 2
Mısra: **15**
Çok güçlü ve derin bir aşkla sevmek.
ʿAşḳıñla yanarım yetiş imdāda
Ḳurbānıñ olayım civānım ḫamsi

19. **yana:**-*a*
Muhammes 3
Mısra: **25**
Yer, taraf.
Münʿakisdir her yana sūr ü şafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

20. **yansın:**-*sın*
Diğer 106
Satır: **4**
Vücudunda aşırı sıcaklık hissetmek.
Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın miṣāl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

yan ḳanadları:
1. **yan ḳanadları:**
Diğer 8
Satır: **10**
Kelime Tipi: -
Hamsinin vücudunun sağ ve sol tarafında bulunan yüzgeçler.
Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

yan ḳanadlarında:
1. **yan ḳanadlarında:**-*n, -da*
Diğer 12
Satır: **6**
Kelime Tipi: -

Hamsinin vücudunun sağ ve sol tarafında bulunan yüzgeçler.

ḳıvrım meʾālini müfîddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

yan ḳanadlarından:

1. **yan ḳanadlarından:**-*n, -dan*

Diğer 8

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Hamsinin vücudunun sağ ve sol tarafında bulunan yüzgeçler.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

yanak:

1. **yanaḳlarıyla:**-*lar, -ı, -y, -la*

Diğer 7

Satır: **20**

Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü.

Ḫamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

yanaş:

1. **yanaşırlar:**-*ır, -lar*

Diğer 16

Satır: **18**

Vapur, kayık vb. kıyıya varmak.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

2. **yanaşan:**-*an*

Diğer 28

Satır: **25**

Bir şey veya kimsenin yanına gelmek, yanına varmak.

alıyor yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya başlıyoruz.

3. **yanaşaraḳ:**-*araḳ*

Diğer 36

Satır: **9**

Bir şey veya kimsenin yanına gelmek, yanına varmak.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

yanaşdır:

1. **yanaşdırılmasından:**-*ıl, -ma, -sı, -n, -dan*

Diğer 34

Satır: **9**

Yanaşmasını sağlamak.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḫammāllarla yapılır ancaḳ bu

yaʿnī:

1. **yaʿnī:**

Diğer 10

Satır: **9**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẕūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

2. **yaʿnī:**

Diğer 11

Satır: **7**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḫāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
ṣāniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ şekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

3. **yaʿnī:**

Diğer 20

Satır: **9**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

āteş ısḳaraları olduġu ḫālde aḳşamdan yaʿnī ḳarañlıġıñ başlamasını müteʿāḳib
limandan ḫareket ve sāḥilden bir veyāḫūd iki mil açıḳda bulunan mevāḳiʿ-i ṣaydiyyeye

4. **yaʿnī:**

Diğer 30

Satır: **17**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

nisbetinde resmini ṣaydiyye meʾmūruna bedelini malıñ ṣāḥibine yaʿnī aġ ṣāḥibine verir yāḫūd
ḫamsiyi ṣatdıḳdan ṣoñra vermek üzere veresiye bıraḳır.

5. **yaʿnī:**

Diğer 31

Satır: **2**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Ḫamsi ıġrıbı büyük aġ ıġrıb ḫalaṭı ıġrıbıñ matis edilmesi taʿmīri
fanya ḫamsi avında ḳullanılan fitilli meşale yaʿnī lamba

6. **yaʿnī:**

Diğer 33

Satır: **5**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

7. **yaʿnī:**

Diğer 38

Satır: **5**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprakları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

8. **yaʿnī:**

Diğer 38

Satır: **19**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

ṣāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

9. **yaʿnī:**

Diğer 42

Satır: **26**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

10. **yaʿnī:**

Diğer 45

Satır: **7**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

oḳḳa ḫamsi ortası çoḳ irisi az cinsinden yaʿnī ḳıyyesi 200 dāne gelen
nevʿinden farż edilse mecmūʿu 1041172000 ʿaded ḫamsiye bāliġ olur.

11. **yaʿnī:**

Diğer 52

Satır: **10**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

12. **yaʿnī:**

Diğer 55

Satır: **1**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Ḳayġananıñ bir nevʿi de sebzeli yaʿnī pazılı olanıdır Birisi de sebze ile ḳayġana

13. **yaʿnī:**

Diğer 60

Satır: **2**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

14. **yaʿnī:**

Diğer 62

Satır: **7**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Böyleleri mecbūren rāṭib ṭarzda yaʿnī ispirtoda muḫāfaẓa olunur. Bunuñ
için de yā ṣāf ispirto yāḫūd ḳlor-ı s̱ānī-i zībaḳ ile ḳlor-ı amonyaḳ

15. **yaʿnī:**

Muhammes 1

Mısra: **32**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaṣṣı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

16. **yaʿnī:**

Muhammes 2

Mısra: **45**

Sözün kısası, senin anlayacağın.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

17. **yaʿnī:**

Diğer 4

Satır: **21**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

ḫamsiyi naẓarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra
ʿamelen öldürmek yaʿnī
ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

18. **yaʿnī:**

Diğer 6

Satır: **11**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

19. **yaʿnī:**

Diğer 6

Satır: **17**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

Rusya'da avlanma vaḳti ṣularıñ ṣovuduġu ṣıralarda yaʿnī Ṭrabzon sāḥillerinden
evvel başlar şekli de bizimkine çoḳ beñzer. Ancaḳ ekṣeriyetle Türklerden ʿibāret olan

20. **yaʿnī:**

Diğer 11

Satır: **10**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

ṣıcaḳ maʿnāsına mevżūʿdur. İmdi böyle olunca ḫamsiniñ aṣlü'l-aṣlı ḳap
ışṣıdır ki şekl-i īcāzda ṭaʿāmından kināyeten ṣıcaḳ ṣıcaḳ ḳap yaʿnī

21. **yaʿnī:**

Diğer 11

Satır: **16**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

ʿUlemā-yı lisān-ı ʿArab'ıñ tevcīhi kelime-i ḫamsiniñ fi'l-aṣl ḫamsin kelimesinden meʾhūẕ
olduġu ṣadedindedir. Ḫamsin maʿlūmdur ki erbaʿīnden yaʿnī devr-i yevmī olan kānūn-i

22. **yaʿnī:**

Diğer 12

Satır: **4**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

ḫamsi bir kelime-i Fārisīyye olup Türkçede büklüm ve ḳıvrım maʿnāsına gelen
ḫam ile otuz ʿadedini gösteren sī kelimelerinden mürekkeb yaʿnī otuz

23. **yaʿnī:**

Diğer 12

Satır: **8**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

24. **yaʿnī:**

Diğer 35

Satır: **10**

Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.
ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

25. **yaʿnī:**
Diğer 38
Satır: **21**
Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır.
gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

26. **yaʿnī:**
Diğer 41
Satır: **2**
Diğer adıyla.
nihāyet Ḳaradeñiz'iñ şarḳ sāḥillerine ḳadar dolaşır bizim balıḳçılarıñ taʿbīrine
göre südünü yaʿnī toḫumlarını atar deñizlere milyarlarca balıḳ sürfeleri

27. **yaʿnī:**
Diğer 41
Satır: **16**
Diğer adıyla.
Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtiṣādiyyātı üzerindeki teʾs̲īrine gelince denilebilir ki
Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

28. **yaʿnī:**
Diğer 48
Satır: **19**
Diğer adıyla.
İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını ṭararlar.

yanında:

1. **yanında:**
Diğer 1
Mısra: **18**
Beraberinde, birlikte.
Hele ġavġasınıñ ḥesābı olmaz
Mübārek yanında cān behā bulmaz

2. **yanında:**
Diğer 61
Satır: **10**
Beraberinde, birlikte.
Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur aʿlā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

3. **yanında:**
Gazel 2
Mısra: **20**
Beraberinde, birlikte.
Mışrunuyla çünkü ḫamsiden olur ʿalā pide
Ekleden artıḳ yanında başḳaca nān istemez

yanlan:

1. **yanlanaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 56
Satır: **12**
Bir yana eğiltmek.
Pilakiye de ḫamsiyi ḫaşlayacaḳ ḳadar ṣu dökülerek āteş üstüne ḳonulur.
Ḫamsi burada ḫaşlanıp iyice pişdikden ṣoñra pilaki yanlanaraḳ ṣızdırılır.

yañlış:

1. **yañlışdır.:**-*dır*
Diğer 6
Satır: **27**
Doğru olmayan, hatalı.
yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

2. **yañlışdır.:**-*dır*
Diğer 16
Satır: **10**
Doğru olmayan, hatalı.
Bunlardan daha mühimmi ḫamsidir. Evliyā Çelebi'niñ ḫamsi ḥaḳḳında etdigi evṣāf

ve verdigi eşkāl biraz doġru biraz yañlışdır. Ḥamsi ʿādetā ṣardalyanıñ biraz

yañlışluḳ:

1. **yañlışluḳ:**

Diğer 115

Satır: **5**

Yanlışlık, hata.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurṣun ha
Toḫum naṣul

yap:

1. **yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 15

Satır: **17**

Üretmek.

bir nevʿī ot ṭaşından ṭāvalar yaparlar evvelā bu ḫapsi
balıġını pāk ayırtlayıp onar
onar ḳamışa dizerler maydonos kerefis ṣoġan pıraṣayı
ḫurde ḳıyıp darçın

2. **yapıyor.:**-*ı, -yor*

Diğer 26

Satır: **17**

Olmasına yol açmak.

ilʿāb-ı tencīm bizi ḥacle-i ṣayd u viṣāle reh-yāb eder.
İşte ḫamsi yaḳamoz yapıyor.
Haydi biraz daha ilerleyelim. Aṣıl ḫamsi ṭopluca
ṣuralarda bulunacaḳ. Ötede

3. **yapardıḳ:**-*ar, -dıḳ*

Diğer 28

Satır: **6**

Davranmak, harekete geçmek.

Bu ışıġı deñizde aṣıl ḫamsi maḥalline gelince yaḳsaḳ da olurdu. Eskiden
ḫamsiyi ışıġımıza çekmek isteyince böyle yapardıḳ
onuñ için de

4. **yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 36

Satır: **16**

Bir işle uğraşmak, meşgul olmak.

Ḫamsiyi tarlaya ṣaçmaḳ ʿameliyyesini rencberiñ
kendisiyle berāber baʿżen birḳaç
ḳoldan iş bilen ʿamelesi de yaparlar ancaḳ bu
serpişdirmeniñ ṣıḳılıġıyla seyrekliginde

5. **yap:**

Kaside 1

Mısra: **110**

...durumuna getirmek, ...olarak kullanmak.

Kānūn-ı vücūda at ṣıcaḳken
Yap destiñi bir māṣa-yı ḫamsi

6. **yapar:**-*ar*

Kaside 1

Mısra: **135**

Yemek yapmak.

Biñ dürlü yapar olursa evde
Ḫatun-ı kodespana-yı ḫamsi

7. **yapmış:**-*mış*

Diğer 1

Mısra: **11**

Yaratmak.

Ne ḳıymetli yapmış ḫalḳ eden Allah
Balıḳ şöyle dursun amān mübārek

8. **yap:**

Muhammes 1

Mısra: **13**

Pişirmek.

Kiremitde ısḳara üstüñde şişde yap kebāb
Ḫamsiden alsın saḳaṭ gelsin ne lāzımsa ḳaṣāb

9. **yapmışlar:**-*mış, -lar*

Muhammes 2

Mısra: **47**

Pişirmek.

Közde yāḫūd kiremit üstünde yapmışlar kebāb
Bulġura ṣaldır pilāv olsun ṣuya daldır ḫoş-āb

10. **yapsañ:**-*sa, -ñ*

Muhammes 2

Mısra: **66**

Pişirmek.

Parça parça olsa da artar behāsı ḫamsiniñ
Ḳayġana yapsañ olur yaġında lezzet rūşenā

11. **yapdı:**-*dı*

Muhammes 1

Mısra: **31**

-a dönüştürmek.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaşşı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

12. **yapmış:**-*mış*

Diğer 103

Satır: **19**

Ortaya koymak, gerçekleştirmek.

biz bunu dünden yapmış olduḳ Ḫalīl Ḫālid Beg'iñ
Balıḳçılıḳ ve Balıḳlarımızıñ
Düşmānları maḳālesini Ḥamāmī-zāde Şāʿir İḥsān
Beg'iñ ḫamsi balıḳları ḥaḳḳındaki müṭālaʿātını

13. **yapmaya:**-*ma, -y, -a*

Diğer 6

Satır: **21**

Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik
yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

14. **yapup:**-*up*

Diğer 105

Satır: **17**

Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek.

Olṭa yapup da ṭaḳar ḫamsiyi ḳuşaġuna
Dalġalarun içine dalġuç gibi dalaruḳ

15. **yapdu.:**-*du*

Diğer 111

Satır: **4**

Tasarlamak.

Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir
ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun
lāyuġuni ʿustune

16. **yapmışdıḳ.:**-*mış, -dı, -ḳ*

Diğer 114

Satır: **5**

Bir harekete başlamak.

Maltepe'ye doġru bir gezinti yapmışdıḳ. Tiren Maltepe
ile Ḳartal arasındaki
mezrūʿ tarlalar arasından geçerken C Beg neşʾesinden
ḳabına sıġamıyordu.

17. **yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 1

Mısra: **3**

Hazırlamak.

On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar
Şimdi olur saña ʿayān mübārek

18. **yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 1

Mısra: **41**

Hazırlamak.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar
Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

19. **yaparlar.:**-*ar, -lar*

Diğer 19

Satır: **2**

Hazırlamak.

buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek
ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

20. **yapmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 33

Satır: **6**

Hazırlamak.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç
oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız.
Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

21. **yapdıḳları:**-*dıḳ, -ları*

Diğer 50

Satır: **14**

Hazırlamak.

Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi
ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları
olur

22. **yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 52

Satır: **16**

Hazırlamak.

iḫtilāf edilmişdir
On dört dürlü ṭaʿāmını yaparlar

23. **yaparlar:**-*ar, -lar*

Diğer 53

Satır: **2**

Hazırlamak.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

24. **yapmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 55

Satır: **6**

Hazırlamak.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile ova ova

25. **yaparlardı:**-*ar, -lar, -dı*

Diğer 61

Satır: **3**

Hazırlamak.

Lazut ununda pide daḥi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekṣeriyetle yazın furun lazutu

26. **yapmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 61

Satır: **5**

Hazırlamak.

yapmaḳ için furun yaḳıldıġı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldıġı da vardır.
Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

27. **yapıyorlar.:**-*ı, -yor, -lar*

Diğer 99

Satır: **15**

Hazırlamak.

ḳılçıġından tel ḳadāʾifi bile yapıyorlar. İftārıñ yaḳın olduġu şu ṣırada böyle ince
noḳṭalardan baḥṣetmek biraz taḥammülsüzdür.

28. **yapar:**-*ar*

Diğer 102

Satır: **12**

Hazırlamak.

Ḳuru mışır unuyla ṣırtımızı oyarlar
Ḫamsili pide yapar dolablara ḳoyarlar

29. **yapar:**-*ar*

Diğer 115

Satır: **2**

Hazırlamak.

cörmemişsun taḥṣīl yalamamişsun mürrecceb Ha cöriy misun bu
mişurlaru. Atmış hepisu bir ḳarış boy Bile idun fennī uṣūl yapar idun

30. **yaparız:**-*ar, -ız*

Diğer 115

Satır: **12**

Hazırlamak.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

31. **yaparşun:**-*ar, -şun*

Diğer 115

Satır: **11**

Hazırlamak.

saña Ḳabāḥatiñ nerededur bileyi mişun cübreyi naṣul yaparṣun ha
Bāġçe-vān Öçi cübre efenḍim yaparız beycir cübrasıyla fıḳdānı

32. **yap:**

Muhammes 1

Mısra: **9**

Hazırlamak.

Dāne-i çeşmānını yap başḳaca fındıḳ kebāb
Ḳuzudan ḳoçdan muṭarrā pek leẕīẕ büryānı var

33. **yap:**

Muhammes 1

Mısra: **23**

Hazırlamak.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

34. **yap:**

Muhammes 1

Mısra: **24**

Hazırlamak.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

35. **yap:**

Muhammes 1

Mısra: **27**

Hazırlamak.

Bu ḫamīrden ince aç fındıḳla yap bir baḳlava
Fıstıḳ u bādem ile ezsek olur pek pür-behā

36. **yapdılar:**-*dı, -lar*

Muhammes 1

Mısra: **11**

Hazırlamak.

Etdiler terbiye ṣuyun yapdılar sirke şerāb
Et ṣuyudur işte bu sāʾir ṭaʿāma salça yap

37. **yapdılar:**-*dı, -lar*

Muhammes 1

Mısra: **33**

Hazırlamak.

Ḳılçığından tel ḳadāʾif yapdılar sen ẕevḳe baḳ
Ṣanki ḥelvādır revāni loḳmadır şīrīn meẕāḳ

38. **yap:**

Muhammes 2

Mısra: **49**

Hazırlamak.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

39. **yap:**

Muhammes 2

Mısra: **68**

Hazırlamak.

Unla ḳarışdır börek bal ḳoy olur ḥelvā daha
Ḳılçığından tel ḳadāʾif yap başından baḳlava

40. **yaparlardı:**-*ar, -lar, -dı*

Muhammes 2

Mısra: **63**

Hazırlamak.

Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

41. **yapmış:**-*mış*

Muhammes 2

Mısra: **61**

Hazırlamak.

Bir papas ṣuda pişirmiş yaḥnīsin yapmış tuḥaf
Ṣalamurası verir her sofraya başḳa şeref

yapayrım:

1. **yapayrım:**

Diğer 113

Satır: **7**

Trabzon ağzında yapıyorum anlamında kullanılan ifade.

Ha oyle yapayrım Ne ṣanduñ ki
Ya bu ne ḳıyaḳ işdir hīç balıḳ lāfdan añlar

yapdır:

1. **yapdırıp:**-*ıp*

Diğer 59

Satır: **18**

Hazırlatmak.

parçasıyla bir manẓūmeniñ
Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp

2. **yapdırıp:**-*ıp*

Gazel 2

Mısra: **17**

Hazırlatmak.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḫamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

yapdırıl:

1. **yapdırılmış:**-*mış*

Diğer 55

Satır: **15**

Ürettirilmek, imal ettirilmek.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen
yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor
āteşde biraz

yapıl:

1. **yapılır:**-*ır*

Diğer 34

Satır: **10**

Nakledilmek.

Ḫamsiyi ḳayıḳla alanlarıñ tarlası sāḥile yaḳın olunca ḳayıġıñ oraya yanaşdırılmasından
naḳil maṣrafı az olur. Böyle olmayınca naḳil sepetli beygirlerle yāḫūd ḥammāllarla yapılır ancaḳ bu

2. **yapılması:**-*ma, -sı*
Diğer 34
Satır: **12**
Nakledilmek.
ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

3. **yapılıyor:**-*ı, -yor*
Diğer 30
Satır: **12**
Gerçekleştirmek.
ḳayıḳları mezād olunuyor bu müzāyede ġuruş üzerine her ḳayıḳ için ayrı
ayrı yapılıyor bir ḳayıḳda büyük ve küçüklügüne göre biñ iki biñ

4. **yapılıp:**-*ıp*
Diğer 35
Satır: **16**
Gerçekleştirmek.
ancaḳ bu ṭoprāġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

5. **yapılmayacağına:**-*ma, -y, -acaġ, -ı, -n, -a*
Diğer 35
Satır: **16**
Gerçekleştirmek.
ancaḳ bu ṭoprāġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

6. **yapılmışdı.:**-*mış, -dı*
Diğer 4
Satır: **23**
Yerine getirilmek, icra edilmek.
yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

7. **yapılmaḳ:**-*maḳ*
Diğer 36
Satır: **7**
Yerine getirilmek, icra edilmek.
eger ḥesāblıca yapılmaḳ istenilirse buralardan aldıġı ḫamsiyi ḳarnal denilen
sepete doldurur ve mışır eker gibi eliyle tarlaya serpişdirir Ḳarnal muḥteviyātı

8. **yapıldıḳdan:**-*dıḳ, -dan*
Diğer 42
Satır: **25**
Yerine getirilmek, icra edilmek.
Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

9. **yapılacaḳ:**-*acaḳ*
Diğer 62
Satır: **2**
Yerine getirilmek, icra edilmek.
İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

10. **yapılır:**-*ır*
Diğer 1
Mısra: **25**
Hazırlanmak.
Pirinçle yapılır içli ṭāvası
Bahārla üzümle çıḳar ṣafāsı

11. **yapılaraḳ:**-*araḳ*
Diğer 18
Satır: **22**
Hazırlanmak.
Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ haẓmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

12. **yapılan:**-*an*
Diğer 48
Satır: **13**
Hazırlanmak.
Meşelā Görele ḳażāsı ṭaraflarında üzümden yapılan ve adına nardenk
denilen şerbetden içilirdi eskiler kitāblarında böyle bir meşrūba māhī-keş

13. **yapılacaḳ:**-*acaḳ*
Diğer 52
Satır: **6**
Hazırlanmak.
Ḫamsiniñ yazılan baḥişleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ def῾a onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭa῾āmiyātına dā᾽irdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

14. **yapılan:**-*an*
Diğer 53
Satır: **4**
Hazırlanmak.
kebābı ḳuşbaşı ṭās ḳapaması fıstıḳ ve üzümle dürlüsü çorbāsı
dolması köftesi ve etinden yapılan ḫamīrla börek fındıḳla ḳarışdırıp baḳlava

15. **yapılan:**-*an*
Diğer 53
Satır: **10**
Hazırlanmak.
iḫtilāfiñ aṣlı da bundan ileri geliyor.
Ḫamsi yemeklerinden Ṭrabzon'da yapılan başlıcalarınıñ isimleriyle naṣıl pişirildiklerini

16. **yapılan:**-*an*
Diğer 54
Satır: **8**
Hazırlanmak.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ ma῾rūf eñ nefîs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

17. **yapılır:**-*ır*
Diğer 54
Satır: **10**
Hazırlanmak.
ṣofraya konulur ve
Pirinçle yapılır içli ṭāvası

18. **yapılır:**-*ır*
Diğer 56
Satır: **5**
Hazırlanmak.
Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu ḫamsiyi geceden

19. **yapılabilir.:**-*a, -bil, -ir*
Diğer 58
Satır: **3**
Hazırlanmak.
buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.
Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

20. **yapılır:**-*ır*
Diğer 59
Satır: **21**
Hazırlanmak.
azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü şayılır ḳılçıḳsız ḫāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

21. **yapılan:**-*an*
Diğer 60
Satır: **24**
Hazırlanmak.
aḳşamdan ṣuya ḳonulur ve bu ṣu birḳaç def῾a degişdirilir ḳılçığı çıḳarıldıḳdan
ṣoñra mısır ununda yapılan münāsib bir miḳdār ḫamīre lüzūmu ḳadar ḫamsi

22. **yapılır.:**-*ır*
Diğer 60
Satır: **22**
Hazırlanmak.
Ġıbṭa-baḫşā-yı cihān ḳılsa sezā dünyāsını
Ḫamsi pidesi Ṭuzlu ḫamsiden yapılır. Ḫamsi ṭuzu çıḳmaḳ için

23. **yapılır:**-*ır*

Diğer 61

Satır: **14**

Hazırlanmak.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

24. **yapılan:**-*an*

Diğer 68

Satır: **23**

Hazırlanmak.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥs̱eder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

25. **yapılan:**-*an*

Diğer 99

Satır: **11**

Hazırlanmak.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

26. **yapılır:**-*ır*

Diğer 99

Satır: **10**

Hazırlanmak.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

27. **yapıla:**-*a*

Muhammes 2

Mısra: **58**

Hazırlanmak.

Sādeyaġında ḳızartması ḫuṣūṣen ḫoş-gū-vār
Lazut ununda soġanla yapıla encām-ı kār

28. **yapılacaḳ:**-*acaḳ*

Diğer 3

Satır: **17**

Düzenlenmek, tertip edilmek.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.
Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḥs̱olunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

29. **yapılırdı:**-*ır, -dı*

Diğer 3

Satır: **16**

Düzenlenmek, tertip edilmek.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḫelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḫelvāniñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

30. **yapılan:**-*an*

Diğer 52

Satır: **5**

Düzenlenmek, tertip edilmek.

Ḫamsiniñ yazılan baḥis̱leri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʾāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

31. **yapılır:**-*ır*

Diğer 18

Satır: **12**

Üretilmek.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve ṣalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi ṣalaṭası ṣūretinde

32. **yapılır.:**-*ır*

Diğer 18

Satır: **8**

Üretilmek.

gürültü yapacaḳ ṣūretde vurulur ḫamsiler aġa atılaraḳ içinde ḳalırlar. Ḫamsiden
yaġ içinde ḳonserveler yapılır.

33. **yapıldığını:**-*dıġ, -ı, -n, -ı*

Diğer 53

Satır: **6**

Hazırlanmak. II Pişirilmek.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḫelvāsı ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḫattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

34. **yapıldığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 61

Satır: **5**

Hazırlanmak. II Pişirilmek.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.

Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

35. **yapılır:**-*ır*

Diğer 61

Satır: **5**

Hazırlanmak. II Pişirilmek.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.

Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

36. **yapılan:**-*an*

Diğer 4

Satır: **15**

Ortaya konmak, meydana getirilmek.

ve ehlinden yapılan taḥḳīḳātdir.

Şu ḥālde muṣāḥabe mevżūʿmuzaʿilmī uṣūlü de ihmāl etmeyen ḫoş-āyende

37. **yapılmış:**-*mış*

Diğer 63

Satır: **4**

Ortaya konmak, meydana getirilmek.

evvelce arḳasından geçirilmiş olan tele ḥayvānıñ ḳuyruġu hizāsında bağlanır böylece

balığıñ içinde küçük bir iskelet yapılmış olur.

yapış:

1. **yapışıp:**-*ıp*

Diğer 5

Satır: **13**

Aralık bırakmayacak şekilde bitişmek.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ üstüne süd denilen maddesini

döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

yapışık:

1. **yapışıḳ:**

Diğer 17

Satır: **18**

Lüzuci, yapışkan.

Fransızca Büyük Ansiḳlopedi ḫamsiye dāʾir aşaġıki satırları iḫtivā eder

Ḫamsi Anchois rengiyye faṣilesindendir. Uzun vücūdu az yapışıḳ

yapma iskelet:

1. **yapma iskelet:**

Diğer 62

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Tabiattaki haline benzetilerek insan eliyle yapılmış olan iskelet.

İki taḫnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaṣṣı balıḳlarda

teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḫnīṭde yapılacaḳ şeyler telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

yapraġ:

1. **yapraġa:**-*a*

Diğer 1

Mısra: **42**

Soğan yaprağı.

Beşincisi ṣoġan ile yaparlar

Bir büyük yapraġa muḥkem ṣararlar

yār:

1. **yār:**

Diğer 58

Satır: **4**

Sevgili. II Hamsi balığı.

buġuda pişirilir bunlar ḳonulmadan da ḫamsi buġulanıp çıtlama yapılabilir.

Çıtır pıtır ḳonuşur yār şīve-kāre baḳıñ

2. **yār:**

Kaside 1

Mısra: **23**

Sevgili. II Hamsi balığı.

Ben nerdeyim āh o yār nerde

Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

yara:

1. **yarar:**-*r*

Diğer 17

Satır: **2**

Uygun olmak.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezẕeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

2. **yarar:**-*r*

Diğer 18

Satır: **22**

Yarar sağlamak, faydalı olmak, kendisinden faydalanılmak.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

Yaradan'a ṣığınup:

1. **Yaradan'a ṣığınup:**-*up*

Diğer 107

Satır: **25**

Kelime Tipi: **-**

Bütün gücünü kullanarak.

ḳalḳdum aldum palṭayi Yaradan'a ṣığınup nasıl çaldum ise ḳuyruġunuñ
dibune ḳuyruḳ ḳaldi bu yana covde duşdi denuze İḥsān dedi bana çi

yārān:

1. **yārānı:**-*ı*

Diğer 64

Satır: **10**

Dostlar.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

2. **yārānı:**-*ı*

Gazel 4

Mısra: **12**

Dostlar.

Vaḳf-ı gūş et dem-be-dem eyler derūnu iştikā
Āşinā-yı ḥāli olmuş beste-leb yārānı var

yarat:

1. **yaratmış:**-*mış*

Muhammes 2

Mısra: **13**

Vermek, bahşetmek.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḫamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

yardım:

1. **yardımıyla:**-*ı, -y, -la*

Diğer 52

Satır: **8**

Bir gücün bir olay üzerinde yaptığı etki, katkı.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

yardım eder:

1. **yardım eder:**-*er*

Diğer 46

Satır: **10**

Kelime Tipi: **-**

Fayda sağlamak, olumlu etkisi olmak.

ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve ża'īf miʿdelere

yardım etmekle:

1. **yardım etmekle:**-*mek, -le*

Diğer 40

Satır: **14**

Kelime Tipi: **-**

Fayda sağlamak, katkısı olmak.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

yardım etmişler:

1. **yardım etmişler:**-*miş, -ler*

Diğer 30

Satır: **2**

Kelime Tipi: **-**

İş yapmakta olan bir kimse ile o işi beraber yapmak.

hay u huy içinde donamla çarḫ ve ḫalaṭlarla bu ḫidmet de görülmüş

Her ḳayıḳda birḳaç arḳadaşımız felenk vermekle sāʾir şūretle yardım etmişler

yardımcı:

1. **yardımcı:**

Diğer 30

Satır: **3**

Yardım eden kimse.

baʿżen ḫalḳ da bunlara yardımcı
Ḫalḳ zevraḳlarla ḫamsiyi çekerler sāḥile

yardımcı ḳayıklara:

1. **yardımcı ḳayıḳlara:**-*a*

Diğer 23

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında alet kayığı ve yedek kayığı dışında kalan, hamsileri kıyıya taşıyan kayık. Şelek.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayığı yāḫūd maʿiyyet ḳayığı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndererecegiz her ḳayıḳda

yardımcı ḳayıḳlardan:

1. **yardımcı ḳayıḳlardan:**-*dan*

Diğer 28

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Hamsi avı sırasında alet kayığı ve yedek kayığı dışında kalan, hamsileri kıyıya taşıyan kayık. Şelek.

alıyor yardımcı ḳayıḳlardan yanaşan birine boşaltmaya başlıyoruz.

yardımlar eden:

1. **yardımlar eden:**-*en*

Diğer 43

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Ekonomik girişimlere destek sağlamak.

Memleketiñ mühimm servet menbaʿlarından olan bu ticāret maddesiniñ revācı için
iḳtiṣādī teşebbüslere ḳıymetli yardımlar eden Cumhūriyyet ḥükūmetiniñ burada da aʿẕamī

yāre:

1. **yāre:**

Diğer 51

Satır: **7**

Yara sözünün daha çok eski metinlerde rastlanan bir kullanılışı.

Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāre
Var mıdır bundan daha bīmāre nāfiʿ bir ġıdā

2. **yāreye:**-*y*, -*e*

Muhammes 2

Mısra: **72**

Yara sözünün daha çok eski metinlerde rastlanan bir kullanılışı.

Ābı şerbetdir şanırsıñ teşne-i bī-çāreye
Sūd baḫş-i dīdedir merhem olur her yāreye

yarı:

1. **yarısı:**-*sı*

Diğer 25

Satır: **25**

Bir bütünün iki eşit parçasından her biri, nısıf.

ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı şuda bir şandal ve sāḥil

2. **yarısına:**-*sı*, -*n*, -*a*

Diğer 63

Satır: **1**

Bir bütünün iki eşit parçasından her biri, nısıf.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek şūretde bükülerek ḳarnından dışarıya şalıverilir öbür ucu da

3. **yarısını:**-*sı*, -*n*, -*ı*

Diğer 30

Satır: **19**

Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere
kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

4. **yarısını:**-*sı*, -*n*, -*ı*

Diğer 30

Satır: **20**

Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.

Māl ṣāḥibi bu paranıñ yarısını ıġrıb aġı ve ḳayıḳ maṣrafı olmaḳ üzere

kendine ayırır öbür yarısını ava çıḳanlara her biriniñ liyāḳatı derecesinde pay

5. **yarısını:**-*sı, -n, -ı*
Diğer 33
Satır: **12**
Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.
Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yıla ʿāʾid maʿīşet ḥāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş şayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

6. **yarısı:**-*sı*
Diğer 35
Satır: **13**
Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.
yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḥamsi urulabilir

7. **yarısı:**-*sı*
Diğer 99
Satır: **6**
Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.
ḥāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan ḥamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine tarlalara atılmış

8. **yarısı:**-*sı*
Diğer 99
Satır: **7**
Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

yār-i cān:
1. **yār-i cān:**
Kaside 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Can dostu. II Yaşamak için gerekli olduğu düşünülen yiyecek, hamsi balığı.
Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḥamsi

yarı cānlı:
1. **yarı cānlı:**
Diğer 109
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
Ölü ile diri arası, tam sağlıklı olmayan.
Allahümme kessirlenā es-semāke ve veffirlenā el-keşkāke ve bi ḥürmetiḥu'n-nücūmi ve'l-ḳameri ve'l-eflāk
Baʿdehū Balıḳ-ḫāne nāẓır-ı esbaḳ ʿAlī Rıżā Beg elinde ḳırbaçla ortaya çıḳıp yarı cānlı

yarı yarıya:
1. **yarı yarıya:**
Diğer 42
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Yarısı ölçüsünde, yarısı kadar.
etmesine baḳılmaz oḳḳa gelsin diye ṭuz miḳdārı da faẓla ḳonulur bu uṣūl
balıġıñ nefāsetini yarı yarıya indirir.

2. **yarı yarıya:**
Diğer 45
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Yarısı ölçüsünde, yarısı kadar.
ḳoparılıp bağırṣaġı çıḳarılınca hemān yarı yarıya iner.
1 Numerolu iḥṣāʾī cedvelimize naẓaran beş sene içinde Ṭrabzon şehrinde

3. **yarı yarıya:**
Diğer 99
Satır: **7**
Kelime Tipi: -
Yarısı birine yarısı öbürüne olarak.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

yarıcılık:
1. **yarıcılıḳla:**-*la*
Diğer 39

Satır: **6**

Bir şeyi yarı yarıya bölüştürme işi.

sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

yarıġ:

1. **yarıġı:**-*ı*

Diğer 17

Satır: **22**

Çatlak, şak.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

yarıḳ:

1. **yarıḳlarından:**-*lar, -ı, -n, -dan*

Diğer 7

Satır: **4**

Çatlak, şak.

bunuñ için de ses çıḳaramaz teneffüsü ṣuyu muntaẓaman aġzıyla almaḳ ve bu ḳulaḳ
yarıḳlarından çıḳarmaḳladır bu ṣu ġalṣameniñ ṣaçaḳları arasından geçerek başınıñ

2. **yarıḳ:**

Diğer 17

Satır: **22**

Yarılmış.

ve sivri olup üst çeñesi altından daha çoḳ öñ ṭarafa ilerlemişdir.
Ḳuyruġu genişçe yarıḳ olduġu gibi ġalṣamesiniñ ḳulaġınıñ yarıġı çoḳ

yarıl:

1. **yarılır:**-*ır*

Diğer 62

Satır: **12**

Kesip açılmak.

şekiller vardır. Ḫamsi uzun olduġuna göre pek iri cinsiniñ teşrīḥinde
ḳarnı üzerinden iki ḳanadı arasından uzunluġuna yarılır ve iki cihetden teşrīḥ

yarım sāʿat:

1. **yarım sāʿat:**

Diğer 26

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Bir saatin yarısı olan otuz dakika.

beride küme ḥālinde de manẓūr. Biraz daha eṭrāfı arayalım. Ḥareketimizden yarım
sāʿat geçdi işte ḳaynaġına geldik şimdi onu ṣarmaḳ lāzım

2. **yarım sāʿat:**

Diğer 29

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

Bir saatin yarısı olan otuz dakika.

Bir ḳayıġımız yarım sāʿat içinde dolar ve hemān ḥareket eder mevcūdları
doldurduḳdan ṣoñra ḫamsi artarsa bunu bir bedelle teṣādüf edilen ḳayıḳlara

3. **yarım sāʿat:**

Diğer 113

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Bir saatin yarısı olan otuz dakika.

balıġı ışmarlamışdı. Yarım sāʿat ṣoñra ġarṣonuñ getirdigi balıḳlardan bir
loḳma aldı ve hemān ṭabaġa egilip bir şeyler söylemege başladı. Ermeni ġarṣon

yarım sāʿatlik:

1. **yarım sāʿatlik:**-*lik*

Diğer 27

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Bir saatin yarısı olan otuz dakika.

ṣarılıp bu ḥāle gelmesi belki yarım sāʿatlik bir iş
Şimdi ḫamsilerde coşan ve ḳaynaşan melāʿib-i raḳṣ u çālākīye baḳıñ

yasak:

1. **yasaḳ:**

Diğer 102

Satır: **19**

Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet.

Emretmişsiñ işitdik ḫamsiyi ṭutmaḳ yasaḳ
Azdır bile bizlere altı ay bayram yapsaḳ

yasaḳlıḳ:

1. **yasaḳlıḳ:**

Diğer 102

Satır: **21**

Av yasağı.

Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

yaşşı:

1. **yaşşıdır.:**-*dır*

Diğer 9

Satır: **20**

Yayvan ve düz.

ve ḳıṭʿaca ḫamsiye beñzerse de ḥaḳīḳatde başḳa bir balıḳdır eti lezzetsiz acı
vücūdu geniş ve biraz yaşşıdır.

2. **yaşşı:**

Diğer 62

Satır: **10**

Basık ve yayvan görünümündeki balıklar.

maḥlūlları ḳullanılıyor.
Balıḳlarıñ teşrīḥ uṣūlünde uzun ve yaşşı olduḳlarına göre ayrı ayrı

yaşşı balıḳlarda:

1. **yaşşı balıḳlarda:**-*da*

Diğer 62

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Basık ve yayvan görünümündeki balıklar.

İki taḥnīṭ uṣūlü rāṭib ṭarzda teşrīḥ ṣūretiyle uzun balıḳlar ve yaşşı balıḳlarda
teşrīḥ şekilleri teşrīḥen taḥnīṭde yapılacaḳ şeyler
telleme ʿameliyyesi yapma iskelet doldurma

yaşşı ḳadāʾif:

1. **yaşşı ḳadāʾif:**

Diğer 53

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Yuvarlak ve kalın yufkadan yapılan ve içine hamsi koyulan bir tatlı türü.

yaşşı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḥattā
ṣuyundan ḳahve yapıldıġını yazarlar.

2. **yaşşı ḳadāʾif:**

Muhammes 1

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Yuvarlak ve kalın yufkadan yapılan ve içine hamsi koyulan bir tatlı türü.

Ol ḫamīri ḳayġana da yapdı erbāb-ı meraḳ
Dökdüler yaşşı ḳadāʾif saça yaʿnī ber-siyāḳ

yaşa:

1. **yaşaması:**-*ma, -sı*

Diğer 5

Satır: **3**

Hayatını devam ettirmek, ömür sürmek.

kīsesi ḳurṣağı teneffüsü ġalsame ḳulaḳ yaşaması ṣudaki havā ḫamsiniñ ḳanı beş ḥissi vücūdu rengi boyu Evliyā Çelebi'niñ rivâyeti ḫamsiniñ ṭış

2. **yaşar:**-*r*

Diğer 7

Satır: **7**

Hayatını devam ettirmek, ömür sürmek.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

3. **yaşarlar:**-*r, -lar*

Diğer 18

Satır: **20**

Hayatını devam ettirmek, ömür sürmek.

deñizlerde mevcūddur.
Ḫamsiler müteʿaddid sürüler ḥālinde yaşarlar ve ḳışıñ nihāyetlerine doġru avlanırlar.

4. **yaşadıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 37

Satır: **21**

Sürmek, devam etmek.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

5. **yaşamaḳdadır:**-*maḳ, -da, -dır*

Diğer 37

Satır: **15**

Sürmek, devam etmek.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

6. **yaşayamaması:**-*y, -a, -ma, -ma, -sı*

Diğer 7

Satır: **8**

Hayatını belli bir yerde devam ettirmek, bir yerde bulunmak.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan şuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış şuda yaşayamaması

7. **yaşar:**-*r*

Diğer 18

Satır: **11**

Hayatını belli bir yerde devam ettirmek, bir yerde bulunmak.

küçük bir balıḳdır. Aḳdeñiz'de ve Baḥr-i Muḥīṭ-i Aṭlasī'de yaşar yaġ içinde
ve şalamura ḥālinde ḳonservesi yapılır ḫamsi yaġı ḫamsi şalaṭası şūretinde

8. **yaşarlar.:**-*r, -lar*

Diğer 37

Satır: **17**

Hayatını belli bir yerde devam ettirmek, bir yerde bulunmak.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-selaseti't-maʿāş ḫāyır öyle de

9. **yaşayabilenlere:**-*y, -a, -bil, -en, -ler, -e*

Diğer 37

Satır: **17**

Hayatını belli bir yerde devam ettirmek, bir yerde bulunmak.

yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ıṣṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-selaseti't-maʿāş ḫāyır öyle de

10. **yaşadıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 37

Satır: **21**

Mevcudiyetini devam ettirmek, sürdürmek.

bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

11. **yaşamaḳdadır:**-*maḳ, -da, -dır*

Diğer 37

Satır: **15**

Mevcudiyetini devam ettirmek, sürdürmek.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde şularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

12. **yaşar:**-*r*

Diğer 37

Satır: **25**

Mevcudiyetini devam ettirmek, sürdürmek.

ḥādisesiyle biraz zamān da göklerde uçaraḳ yaşar

13. **yaşayan:**-*y, -an*

Diğer 100

Satır: **15**

Mevcudiyetini devam ettirmek, sürdürmek.

olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

Yaşar Ṣādī:

1. **Yaşar Ṣādī:**

Diğer 106

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Asıl adı İsmail'dir. 1888'de doğup 1923'te vefat etmiştir. İstanbul Boğazı'ndaki yolcu naḳliyatı için Osmanlı'da kurulan ilk şirket olan Şirket-i Hayriye'de çalışmıştır.

Aldı Yaşar Ṣādī
Būseñle ey ġulām-ı engūr-i ġonca-ruḫsār

yaşat:

1. **yaşatmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 3

Satır: **4**

Sürdürmek, devam ettirmek.

Ḫamsi-nāme ve müntericātı meʾḫaẕlarımız muṣāḥabe mevżūʿmuz çerez

ḫamsiyi yaşatmaḳ ve öldürmek miʿde imtilāsı

2. **yaşatdıḳdan:**-*dıḳ, -dan*

Diğer 4

Satır: **21**

Sürdürmek, devam ettirmek.

ḫamsiyi naẕarī ṣūretinde miʿdelerde yaşatdıḳdan ṣoñra ʿamelen öldürmek yaʿnī

ʿādet üzere üstüne ṭatlı bir meşrūb alınmaḳ lüzūmunu söylemişdim ve öyle de

yat:

1. **yatarşun:**-*ar, -şun*

Diğer 114

Satır: **13**

Dinlenmek için uzanmak.

şimdi de yatarşun baḳarsun ceyfuña Ha bu būstāna ne eçduñ

ḳabaḳ mu paṭlıcan mu çereviz mu soġan mu şarmuşaḳ mu encinar mu

yataḳ:

1. **yataḳ:**

Diğer 41

Satır: **16**

Bank. Tehlikeli sığlıklar.

Ḫamsiniñ Ṭrabzon iḳtişādiyyātı üzerindeki teʾsīrine gelince denilebilir ki

Ṭrabzon ḳıyıları ḫamsiniñ ikinci vaṭanıdır. Vāḳıʿā buralarda yataḳ yaʿnī banḳ

yavaş yavaş:

1. **yavaş yavaş:**

Diğer 43

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Azar azar. II Dikkatlice, iyi bir şekilde.

naẕar-ı dikḳate almalıdır balıḳ güzel işlenir uzun yolculuḳlara dayanacaḳ ṣūretde

muḥāfaẓa edilir ve fıçılara ḳonulursa yavaş yavaş Türkiye'niñ her ṭarafına gider.

yavaşça:

1. **yavaşça:**

Diğer 55

Satır: **19**

Çok yavaş, yavaşçacık.

çeviriñ ḫamsi ḳapaḳ üstüne gelsin bu ṣūretle ḳızarmamış ṭarafını yavaşça

ṭāvaya bıraḳıñ ve evvelce ṣızdırdığıñız yaġı tekrār ṭāvaya döküñ ḫamsi

yavru:

1. **yavrular:**-*lar*

Diğer 5

Satır: **16**

Yeni doğmuş hayvan veya insan. II Hamsi yavrusu.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan

yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

2. **yavrularıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 5

Satır: **16**

Yeni doğmuş hayvan veya insan. II Hamsi yavrusu.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan

yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

3. **yavrularıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 5

Satır: **23**

Yeni doğmuş hayvan veya insan. II Hamsi yavrusu.

bir maḫlūḳa döner ṣoñra yavrularıñ büyüdügü müddetçe kendini ṭoplayaraḳ eski

4. **yavrunuñ:**-*nuñ*

Diğer 5

Satır: **1**

Yeni doğmuş hayvan veya insan. II Hamsi yavrusu.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ

Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

5. **yavrular:**-*lar*

Diğer 6

Satır: **1**

Yeni doğmuş hayvan veya insan. II Hamsi yavrusu.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

6. **yavrusi:**-*si*

Diğer 107

Satır: **11**

Yeni doğmuş hayvan.

Ṭoḳlunuñ yavrusi öḳlü
Ṭoḳluyi aldım ḳoynuma

yavrula:

1. **yavrulamaz.:**-*maz*

Diğer 5

Satır: **15**

Hayvan doğurmak.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

yavrum:

1. **yavrum:**

Gazel 5

Satır: **1**

Sevecen bir biçimde söylenen seslenme sözü.

Ḫamsiniñ ẕannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

yay:

1. **yaymalı:**-*malı*

Diğer 54

Satır: **25**

Sulu hamuru pişmesi için tavaya sermek.

yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

2. **yayar:**-*ar*

Diğer 61

Satır: **2**

Yayvan duruma getirmek.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

yaya-yı ḫamsi ḳaldım:

1. **yaya-yı ḫamsi ḳaldım:**-*dı, -m*

Kaside 1

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Hamsiden yoksun kalmak, hamsi konusunda aciz kalmak.

Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben
Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḫamsi

yāy-ı ḫamsi:

1. **yāy-ı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **142**

Kelime Tipi: -

Hamsi yayı, hamsinin yay gibi olan vücudu.

Bir oḳ gibi çekdi ḫalḳı gūyā
Deryālara atdı yāy-ı ḫamsi

yayıl:

1. **yayılmışdır:**-*mış, -dır*

Diğer 18

Satır: **16**

Etrafa dağılmak.

Ḫamsi rengiyye ṣınıfındandır otuz nevʿī olaraḳ arżıñ bütün deñizlerine
yayılmışdır faḳaṭ her nevʿi muḫtelif muḥīṭlerde bulunur meş̱elā

2. **yayılamayan:**-*a, -ma, -y, -an*

Diğer 23

Satır: **22**

Sınırı genişlemek.

Deñizde ḫafīf ḳavisler yapan ṣandalımızıñ arḳasında ṭatlı bir eş̱er-i sīmīn var.
Bu durġun havāda pek yayılamayan buluṭlar gökde bir sütūn-ı ebyāż ḥālinde. Deñizdeki

3. **yayılan:**-*an*

Diğer 37

Satır: **9**

Serilmek, saçılmak.

Ṭopraġa yayılan ḥamsi taḥallül etmek için beş on gün ḳadar ḥāli
üzere bıraḳılmalıdır bu ṣūretle ṣuyu ṣızılır. Kendisi ḳurur çevrilince de

4. **yayılır:**-*ır*

Diğer 55

Satır: **11**

Sulu hamur pişmesi için tavaya serilmek.

içine nefīs tereyaġı yaḳılmış olan ṭāvaya dökülüp ḳaşıḳla yayılır ve ṭāvanıñ
kendine maḫṣūṣ düz ḳapaġıyla altüst edilerek nār gibi ḳızarınca

yayılı:

1. **yayılı:**

Diğer 23

Satır: **24**

Bir yerin soyut bir şeyle kaplanmış olması durumu.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı
ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

yaz:

1. **yazdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 32

Satır: **12**

Edebi veya ilmi bir eser meydana getirmek.

müjdeler iʿlān ederlerdi. ʿĀlim ve müʾellif Ṭrabzonlu Meḥmedü'l-ʿĀṣıḳ hicrī
1005 tārīḫinde yazdığı Menāẓırü'l-ʿAvālim adlı maʿrūf eserinde Bu ḫurde

2. **yazdığımız:**-*dıġ, -ımız*

Diğer 28

Satır: **23**

Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek.

Baḥsimizi bıraḳdığımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdığımız
vażʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet ḳayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

3. **yazdığımız:**-*dıġ, -ımız*

Diğer 40

Satır: **16**

Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiġini yazdığımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı memleketi Norveç'iñ cenūb

4. **yazarlar.:**-*ar, -lar*

Diğer 53

Satır: **6**

Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek.

yaṣṣı ḳadāʾif yaġda ḳavrulup gāzīler ḥelvāsı ḳılçıġından tel ḳadāʾif ḫattā
ṣuyundan ḳahve yapıldığını yazarlar.

5. **yazdığı:**-*dıġ, -ı*

Diğer 68

Satır: **5**

Şiir yazmak.

ḳalem ṣuʿarāsınıñ beyānıdır. Baʿżen bu ḳısmıñ da parmaḳ ḥesābı ile yazdığı
vardır.

6. **yazan:**-*an*

Diğer 67

Satır: **3**

Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.

Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

7. **yazdıñ:**-*dı, -ñ*

Kaside 1

Mısra: **221**

Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

8. **yaz:**

Kaside 2

Mısra: **22**

Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.
Ṣıdḳıyā ḳābil midir ḫamsiyi tavṣīf eylemek
Ṭurma yaz manẓūmeniñ sen maḳṭaʿ-ı ġarrasını

9. **yazdım:**-*dı, -m*

Muhammes 1

Mısra: **3**

Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.
Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

10. **yazmamış:**-*ma, -mış*

Muhammes 2

Mısra: **6**

Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.
Ḳaplamış baḥr u beri ṣīt u ṣadāsı ḫamsiniñ
Yazmamış evṣāfını haḳḳıyla her bir nükte-dān

11. **yazmazdım:**-*maz, -dım*

Diğer 1

Mısra: **89**

Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.
Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

12. **yazmışlardır.:**-*mış, -lar, -dır*

Diğer 69

Satır: **5**

Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.
tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil onlara peyrevlik yoluñda

13. **yazarken:**-*ar, -ken*

Muhammes 1

Mısra: **1**

Kaydetmek.
Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭabʿıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭaʿāmı baḥrine mānend-i seyl

14. **yazdan:**-*dan*

Diğer 11

Satır: **25**

Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül, güney yarım kürede 21 Aralık 21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim.
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

15. **yaza:**-*a*

Diğer 16

Satır: **22**

Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül, güney yarım kürede 21 Aralık 21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim.
olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura ḥālinde küplere vażʿ etmege

16. **yazdan:**-*dan*

Muhammes 3

Mısra: **8**

Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül, güney yarım kürede 21 Aralık 21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim.
Dediler ḫamsine maḳrūndur nice ʿālī s̱iḳāt
Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt

17. **yazıyor:**-*ı, -yor*

Diğer 99

Satır: **25**

Yazı ile bildirmek, haber vermek.
ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt böyle yazıyor Yūnus peyġamberi yutan meşhūr balıġıñ

18. **yazıyor:**-*ı, -yor*

Diğer 103

Satır: **5**

Yazı ile bildirmek, haber vermek.
olaraḳ şu fıḳraları yazıyor
Puvason Davril

19. **yazmiş.:**-*miş*

Diğer 110

Satır: **11**

Olarak kaydetmek.

ḥaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş.
Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli ṣu paluġu Ben da

20. **yazsun:**-*sun*
Diğer 111
Satır: **23**
Mektup ile haber vermek.
Mektūb yazsun arada
Bizi ṣorsa söyle çi

21. **yazar:**-*ar*
Diğer 115
Satır: **9**
Bir konuya bir kitapta yer vermek.
hepisinu yazar citāblar Ha durursun ḳarşımda miṣurlar içi dört metre
boy vermez derṣun Ammā ṣormazṣun naṣul boy verur. Ha añlatayum

yazı:
1. **yazılarıñ:**-*lar, -ıñ*
Diğer 68
Satır: **3**
Herhangi bir konuda kaleme alınmış eser.
ḥamsiye ʿāʾid yazılarıñ bir ḳısmı hece vezni ile türkü ve mānī
nevʿinden ḥalḳıñ sāz şāʿirleriniñ birazı ʿarūż vezni üzere

2. **yazılarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*
Diğer 69
Satır: **7**
Şiir.
ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz ṣu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

3. **yazıyı:**-*y, -ı*
Diğer 103
Satır: **2**
Röportaj metni.
dāʾir yapılmış bir mülāḳāt gördük ṭanınmış bir ṣāʿiriñ iḳtiṣād doḳtoru gibi
bu mevżūʿ üzerinde söz söylemesi ḫoşumuza gitdi
yazıyı ʿaynen iḳtibāsa

yazıl:
1. **yazılan:**-*an*
Diğer 52
Satır: **5**
Yazıya geçirilmek.
Ḫamsiniñ yazılan baḥiṣleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt
ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

2. **yazılmışdır:**-*mış, -dır*
Diğer 68
Satır: **23**
Yazıya geçirilmek.
taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḥseder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

yazın:
1. **yazın:**
Diğer 60
Satır: **7**
Yaz mevsiminde, yaz aylarında.
Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir ṣu ḥālde ḳışın
ṭuzlandığına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

2. **yazın:**
Diğer 61
Satır: **4**
Yaz mevsiminde, yaz aylarında.
Lazut ununda pide daḫi yaparlardı selef
Ḫamsi pidesi hemān köylere maḫṣūṣdur. Ekṣeriyetle yazın furun lazutu

ye:
1. **yedikçe:**-*dikçe*
Diğer 1
Mısra: **30**
Yemek işi.
İkincisi sāde yaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

2. **yenir:**-*n, -ir*

Diğer 1

Mısra: **44**

Yemek işi.

Lazut ekmegiyle nāra atarlar
Nasıl ṭatlı yenir o cān mübārek

3. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 1

Mısra: **54**

Yemek işi.

Sekizinci ṣuda ḫaşlama anı
Ḫıyār ile yerler ṣaḥra zamānı

4. **yiyen:**-*y, -en*

Diğer 1

Mısra: **38**

Yemek işi.

Dördüncüsü ṣalamura adlıdır
Sirke ile yiyen çoḳ murādlıdır

5. **yiyen:**-*y, -en*

Diğer 1

Mısra: **74**

Yemek işi.

On üçüncü yumurṭalı ṭāvası
Yiyen olur ḫānesiniñ aġası

6. **yiyenler:**-*y, -en, -ler*

Diğer 1

Mısra: **82**

Yemek işi.

İşte tamām oldu ḫamsi ṭaʿāmı
Yiyenler beglere vermez selāmı

7. **yiyenleriñ:**-*y, -en, -ler, -iñ*

Diğer 1

Mısra: **66**

Yemek işi.

On birinci lazut pideye ḳorlar
Yiyenleriñ hemān ḳarnında gürler

8. **yiyenleriñ:**-*y, -en, -ler, -iñ*

Diğer 1

Mısra: **70**

Yemek işi.

On ikinci kiremitde kebābı
Yiyenleriñ cismi çalar rübābı

9. **yemezsem:**-*mez, -se, -m*

Diğer 2

Mısra: **6**

Yemek işi.

Maraża uġrarım ḫamsi demezsem
İçerim ṭutuşur ḫamsi yemezsem

10. **yerdim:**-*r, -di, -m*

Diğer 2

Mısra: **10**

Yemek işi.

Ḳuyruġun ṭutarım merd oġlu merdim
Olsa da bir baṭman pişirip yerdim

11. **yerim:**-*r, -im*

Diğer 2

Mısra: **17**

Yemek işi.

Sālim ḫamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

12. **yemek:**-*mek*

Diğer 15

Satır: **15**

Yemek işi.

ṭütsü etseler ḳaçar bunu yemek Ṭrabzonlulara
maḫṣūṣdur ki ḳırḳ dürlü ṭaʿāmını
pişirirler kebābı çorbāsı yaḫnīsi böregi baḳlavası olur
ammā pilaki derler

13. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 15

Satır: **21**

Yemek işi.

dökerler bir sāʿat ḳadar germ-ā-germ āteşde pişirdikden
ṣoñra yerler ki ḥaḳḳā maḥabbet
edecek māʾide-i mübāreke olur.

14. **yese:**-*se*

Diğer 15

Satır: **14**

Yemek işi.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret
vermez aġrı ḫastalığına mübtelā

olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa
ḫapsi balığınıñ başını

15. **yiyip:**-*y, -ip*
Diğer 20
Satır: **4**
Yemek işi.
istiʿmāl edilmekde olmasından ve ağızları pek büyük
olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan şardalyalarıñ tevaḫḫuş
ve firārine sebebiyyet vermesinden

16. **yiyenler:**-*y, -en, -ler*
Diğer 37
Satır: **22**
Yemek işi.
bıraḳaraḳ tarlalarda yaşadıḳdan başḳa
Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar

17. **yemekdeyiz.:**-*mek, -de, -y, -iz*
Diğer 42
Satır: **13**
Yemek işi.
senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi
yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

18. **yiyoruz:**-*yor, -uz*
Diğer 42
Satır: **14**
Yemek işi.
senede biñlerce kilo İtalya ḥattā Norveç ḫamsisi
yemekdeyiz. Hem de o ḳadar
pahālı yiyoruz ki.

19. **yiyemez:**-*y, -e, -mez*
Diğer 43
Satır: **11**
Yemek işi.
Bizim ḫalḳımız öteden beri balığı sever faḳaṭ
bulamadığı için yiyemez şu ḥālde
balığın memleket dāḫiline sevḳi mesʾelesi ḥall olursa
şübhesiz ṣarfiyyāt mikdārı

20. **yemek:**-*mek*
Diğer 47
Satır: **2**
Yemek işi.
Ḫamsi neḳāhet ḥālinde bulunanlara damarlarıñ
ḳatılaşması ḳalb rāḥatsızlıḳları
gibi aḥvālde ḫastalara iḫtiyārlara ve maʿlūliyyetleri
dolayısıyla beyāż et yemek

21. **yemekle:**-*mek, -le*
Diğer 47
Satır: **13**
Yemek işi.
buraya atılmış olan başlarını ve dāḫilī aḳsāmını
yemekle niʿmet-i ḫamsiden onlar da
maḥrūm ḳalmazlar.

22. **yerseñ:**-*r, -se, -ñ*
Diğer 48
Satır: **17**
Yemek işi.
Ṭatlı yerseñ ḳurtulursuñ böyle çoḳ ʿādātı var
Baʿżı işlerde ḫamsiyle tefeʾül ederler

23. **yemez.:**-*mez*
Diğer 50
Satır: **19**
Yemek işi.
ḥayvān yemez.
Ḫamsiniñ mizāḥī mediḥlerini ḥāvī bir taḫmīsden

24. **yese:**-*se*
Diğer 50
Satır: **8**
Yemek işi.
olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ
Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan
ve çıyan olsa ḫapsi balığınıñ

25. **yedikçe:**-*dikçe*
Diğer 56
Satır: **2**
Yemek işi.
İkincisi sādeyaġda ḳızarmış
Yedikçe ādemiñ dişi ḳızarmış

26. **yerler:**-*r, -ler*
Diğer 56

Satır: **23**

Yemek işi.

küle gömerek kebāb-ı kestane gibi ocaḳbaşında pişirir yerler
Baʿżılar külde ḳızartıp bir ṭarafdan ekleder

27. **yedikçe:**-*dikçe*

Diğer 58

Satır: **5**

Yemek işi.

Yedikçe neşʾelenir çıtlama-yı ḫamsiden
Ḫamsi piyāzı Tāze ḫamsiyi temizleyip ṭuzlar bir iki sāʿat ḥāli

28. **yersiñiz:**-*r, -siñiz*

Diğer 58

Satır: **11**

Yemek işi.

āteşde pişirir yersiñiz tepsi furuna verilmiş olsa daha iyi olur.
Ṣatmaḳda edālarla dönüp cilve vü nāzı

29. **yiyenleriñ:**-*y, -en, -ler, -iñ*

Diğer 58

Satır: **21**

Yemek işi.

Yiyenleriñ cismi çalar rübābı
Küpleri doldurur olan ḥesābı

30. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 59

Satır: **11**

Yemek işi.

Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcağından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

31. **yemelidir:**-*meli, -dir*

Diğer 98

Satır: **10**

Yemek işi.

dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

32. **yemelisiñiz.:**-*meli, -siñiz*

Diğer 98

Satır: **12**

Yemek işi.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

33. **yememizi:**-*me, -miz, -i*

Diğer 102

Satır: **7**

Yemek işi.

Yememizi bilseler gitmezdi gücümüze
Emīn oluñ bunlardır eden bizi masḫara

34. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 102

Satır: **10**

Yemek işi.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

35. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 108

Satır: **4**

Yemek işi.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

36. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 108

Satır: **5**

Yemek işi.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

37. **yemek:**-*mek*

Muhammes 2

Mısra: **49**

Yemek işi.

Her ne niyetle yemek ister iseñ hīç ṭurma yap
Ḫoş gelir ḳaymaḳla da ṣanki ḳuyası ḫamsiniñ

38. **yiyenler:**-*y, -en, -ler*

Muhammes 2

Mısra: **59**

Yemek işi.

Ḫamsiḳuşunu yiyenler çıldırır oynar uçar
Gökdeki ḳuşlarda da var āşinäsı ḫamsiniñ

39. **yerler:**-*r, -ler*

Diğer 59

Satır: **11**

Bir şeyi yemeyi sevmek.

Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

yedek kayığı:

1. **yedek ḳayığı:**

Diğer 22

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık. Maiyet kayığı.

ḳayığı şelekler Eṭrāfıñ ḥāli deñizler ḳaralar Ṭrabzon şehri
ve sāḥilleri ṭabīʿatıñ manẓaraları ḫamsiniñ abluḳası ḫamsi aġı aġıñ

2. **yedek ḳayığı:**

Diğer 23

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık. Maiyet kayığı.

ḳadar. Öbürüne yedek ḳayığı yāḫūd maʿiyyet ḳayığı diyoruz dīger yardımcı
ḳayıḳlara da şelek deniliyor. Bunları dolduḳça sāḥile göndereceğiz her ḳayıḳda

yedek kayığımıza:

1. **yedek ḳayığımıza:**-*mız, -a*

Diğer 27

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık. Maiyet kayığı.

ve ḳullanılırken güçlük çekilmemek için
İşte yedek ḳayığımıza ḫalaṭ dök emrini verdik o aşağıya yalıya doġru

yedek kayığına:

1. **yedek ḳayığına:**-*n, -a*

Diğer 26

Satır: **21**

Kelime Tipi: -

Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık. Maiyet kayığı.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor.
Ḳayığımızdaki aġı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

yedek kayığından:

1. **yedek ḳayığından:**-*n, -dan*

Diğer 29

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Av sırasında ağ denize serilirken alet kayığına yardımcı olan kayık. Maiyet kayığı.

naḳletdiririz. Dışarıda boş ḳayıḳ olup da mesāfe müsāʿid ise boru ile
çaġırır kāfī gelmedigi ḥālde yedek ḳayığından ṣoñra ālet ḳayığına da ḫamsi alabiliriz

yedi:

1. **yedi:**

Diğer 15

Satır: **11**

Altıdan sonra gelen sayının adı.

mücellāca ve sīmīncedir nefʿi o mertebededir ki yedi gün ber-devām bundan tenāvül eden
ādemiñ kuvve-i bāhiyyesi fevḳa'l-ḥadd tezāyüd eder ġāyet muḳavvī ve serīʿü'l-haẓmdır ṭaʿāmında

2. **yedi:**

Diğer 19

Satır: **25**

Altıdan sonra gelen sayının adı.

Gözleri yedi milimetre ḍılʿında ve ḫamsi balığı ṣaydına maḫṣūṣ olup manyaṭ
ve ıġrıblarıñ ortasına ṭaḳılan ṭorbaya ḳurna yāḫūd ḫamsi ḳurnası derler.

Yedi Meşale şāʿirleri:

1. **Yedi Meşale şāʿirleri:**

Diğer 22

Satır: **5**

Kelime Tipi: **-**

Türk şiirinde yeni ufuklar açmayı hedefleyen, yeni konuları şiirde deneyen ve Meşale adı verilen dergiyi çıkaran kısa süreli bir topluluk.

çekilmesi meşale fanya Yedi Meşale şāʿirleri eskiden naşıl
avlanırdıḳ ḫamsi gecesi aġda ḳayıḳlarda ḫamsi miḳdārı

2. **Yedi Meşale şāʿirleri:**

Diğer 28

Satır: **3**

Kelime Tipi: **-**

Türk şiirinde yeni ufuklar açmayı hedefleyen, yeni konuları şiirde deneyen ve Meşale adı verilen dergiyi çıkaran kısa süreli bir topluluk.

genç ve süḫan-senc Yedi Meşale şāʿirleri için bu tek meşale şiʿr ve ilhāmıñ
ne parlaḳ bir menbaʿı.

yedinci:

1. **yedinciniñ:**-*niñ*

Diğer 1

Mısra: **49**

Yedi sayısının sıra sıfatı.

Yedinciniñ ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

2. **yedincisi:**-*si*

Diğer 59

Mısra: **13**

Yedi sayısının sıra sıfatı.

Yedincisi ḫamsiḳuşudur adı
Ṣovuḳ ṣu başında çıḳarmış ṭadı

yedişer:

1. **yedişer:**

Diğer 8

Satır: **13**

Yedi sayısının üleştirme sayı sıfatı.

tam altındadır bunlarda yedişer ḳılçıḳ bulunur maḳʿad ḳanadı on yedi
ḳılçıḳlı olaraḳ öbürleriniñ her birinden uzundur ḳuyruḳ ḳanadı ise ince

yedukçe:

1. **yeduḳçe:**

Diğer 68

Satır: **20**

Yedikçe.

Sereruḳ sizi köze
Yeduḳçe ġanī ġanī

yegān yegān:

1. **yegān yegān:**

Diğer 21

Satır: **7**

Kelime Tipi: **-**

Birer birer, teker teker, ayrı ayrı.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ şarṭıyla ṭuzlanır.

yegāne:

1. **yegāne:**

Diğer 16

Satır: **7**

Eşsiz, müstesna.

ḫalḳına sehildir Sürmene sevāḥilinde geçen yegāne
ṣanʿat bu balıġı ṣayd ile yaġını alıp
ṣatmaḳdır ki muʿāmele-i seneviyyesi on biñ altun liraya ḳarībdir.

yek-āvāze:

1. **yek-āvāze:**

Diğer 66

Satır: **7**

Tek sesli müzik.

nevālardan ḫoşlanmaz. Onuñ baḫ̲si hep ḫurūşān naġamāt ile yek-āvāze
ve dāʾimā gül gibi ter ü tāzedir. Bunuñ için de curcunayāt mūsīḳīyyede

yek-dīger:

1. **yek-dīgerinden:**-*i, -n, -den*

Diğer 20

Satır: **11**

Birbiri.

muvāṣalat edip āteş ḳayıḳları yek-dīgerinden iki ḳurşun menzili uzaḳ fāṣılalarla
tevaḳḳuf eder ve āteşlerini yaḳarlar ḫamsi balıġı āteşi görmesi üzerine ol ṭarafa

yekūn:

1. **yekūnunuñ:**-*u, -nuñ*
   Diğer 44
   Satır: **6**
   Toplam.

Geçen beş sene içinde Ṭrabzon şehri sāḥillerinden avlanan ḫamsi ile dīger balıḳlar
yekūnunuñ miḳdār ve ḳıymetleri Cedvel 1

2. **yekūnu:**-*u*
   Diğer 45
   Satır: **6**
   Toplam.

avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

yelçen:

1. **yelçenleri:**-*ler, -i*
   Diğer 107
   Satır: **5**
   Yelken.

açduḳ bütün yelçenleri vurduḳ çendumuzi denize
Ṣabāḥıñ seḥer vaḳti
cüneş kırmızı paḳurdan bir tepsi cibi denuzden henuz çıḳaydi. Yaḳduḳ

2. **yelçenleri:**-*ler, -i*
   Diğer 108
   Satır: **15**
   Yelken.

İneboli'ya Orada mayna etduk yelçenleri vurduḳ başdan ḳaraya
Aḳbaba ṣayı 98 1339 Müstensiḫi Ḳanber

yele:

1. **yelesi:**-*si*
   Diğer 5
   Satır: **5**
   Balıklarda sırt yüzgeci.

aʿżāsı gözleri aġzı burun delikleri ḳulaḳları dişleri yelesi
yan alt maḳʿad ve ḳuyruḳ ḳanadları ḳılçıḳları ve pulları ḳuş ve būḳalemūn hissi

2. **yelesinde:**-*si, -n, -de*
   Diğer 8
   Satır: **9**
   Balıklarda sırt yüzgeci.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur
yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

3. **yele:**
   Diğer 12
   Satır: **6**
   Balıklarda sırt yüzgeci.

ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meşābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

yelken:

1. **yelkenleri:**-*ler, -i*
   Diğer 105
   Satır: **11**
   Rüzgar gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü.

Üç ḳatlı yelkenleri Ṭrabuzan bezidur
Geminiñ direkleri ḳalaydandur ḳalaydan

yelken kürek:

1. **yelken kürek:**
   Kaside 1
   Mısra: **59**
   Kelime Tipi: -
   Hamsiyi avlayıp sahile taşıyan kayıklar.

Yelken kürek eylemekde ʿavdet
Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

yelkenli:

1. **yelkenli:**
   Diğer 25
   Satır: **25**

Yelkeni olan, yelkenle giden deniz veya göl taşıtı, yelken.
ḳumluġa çekilmiş küçük bir yelkenli burada yarısı ṣuda bir ṣandal ve sāḥil

yem:
1. **yemleri:**-*ler, -i*
Diğer 20
Satır: **4**
Balık tutmak için tuzağa bırakılan, oltaya takılan yiyecek veya yiyecek görüntüsündeki nesne.
istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fıṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuṣ ve firārine sebebiyyet vermesinden

yem olaşun:
1. **yem olaşun:**-*a, -ṣun*
Diğer 115
Satır: **23**
Kelime Tipi: **Deyim**
Herhangi bir hayvan tarafından yenilmek. II Birinin tuzağına düşmek.
C Beg Hay Ḳaradenuz'uñ baluḳlaruna yem olaşun Ḫamsilerçıḳar
Ḳaradenuz'dan ḳanṭārulan Ha biley miṣun olur ḫamsinun ṭāvasu olur

yemeg:
1. **yemegi:**-*i*
Diğer 54
Satır: **7**
Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş, taam.
İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

2. **yemegi:**-*i*
Diğer 52
Satır: **9**
Hamsi yemeği.
içi ayıḳlanır bu her dürlü yemegi için esāsdır. Ṣoñra ḫamsi ḳılçıġınıñ
çıḳarılması gelir. Bu da ṣol elde ṭutulan ayıḳlanmış ḫamsiniñ baş ṭarafı yaʿnī

3. **yemeginde:**-*i, -n, -de*
Diğer 52
Satır: **13**
Hamsi yemeği.
ṭutaraḳ çıḳarmaḳla olur ancaḳ her yemeginde bu ʿameliyyeye lüzūm görülmez.
Ḫamsi yemekleri ṣayılırken nevʿileriyle isimlerinde ve baʿżen pişirme ṣūretlerinde

yemek:
1. **yemek:**
Diğer 19
Satır: **2**
Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş, taam.
buña sirke ve doġranmış maydanoz da ʿilāve ederek ġarum garume
dedikleri bir nevʿ yemek yaparlar.

2. **yemeklerle:**-*ler, -le*
Diğer 47
Satır: **8**
Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş, taam.
yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

3. **yemeklere:**-*ler, -e*
Diğer 53
Satır: **2**
Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş, taam.
yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar bundan başḳa da ṭās

4. **yemek:**
Diğer 52
Satır: **6**
Hamsi yemeği.
Ḫamsiniñ yazılan baḥisleri ve yapılan ṣoḥbetleri çoḳ defʿa onuñ ṭabḫiyyāt

ve ṭaʿāmiyātına dāʾirdir. Yemek yapılacaḳ ṭuzlanacaḳ ḫamsi ayırtlanıp temizlenir

5. **yemek:**

Diğer 52

Satır: **18**

Hamsi yemeği.

On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmın eylemişlerdir ḥesāb
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

6. **yemek:**

Diğer 54

Satır: **17**

Hamsi yemeği.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

7. **yemekler:**-*ler*

Diğer 54

Satır: **8**

Hamsi yemeği.

İçli ṭāva ḫamsiniñ eñ maʿrūf eñ nefīs ve maḳbūl yemegi ḫamsiden
yapılan yemekler içinde eñ evvel ḫāṭra gelenidir. Tepsi ile başyemek olaraḳ

8. **yemekdir.:**-*dir*

Diğer 59

Satır: **22**

Hamsi yemeği.

azıġı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

9. **yemekleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 68

Satır: **23**

Hamsi yemeği.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ
envāʿından baḫs̱eder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

10. **yemek:**

Diğer 99

Satır: **10**

Hamsi yemeği.

istihlāki gübrelik ḳısmı ḫāric olaraḳ iki ve üçde bir derecesindedir.
Ḫamsiden ḳaç nevʿ yemek yapılır efendim

11. **yemekleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 99

Satır: **11**

Hamsi yemeği.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine baġlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

12. **yemekleriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 99

Satır: **12**

Hamsi yemeği.

Ḫamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve
keyfine baġlı bir mesʾeledir. Müteḫaṣṣıṣları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

13. **yemekleriniñ:**-*ler, -i, -niñ*

Diğer 99

Satır: **19**

Hamsi yemeği.

Bu baḥiş de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

14. **yemek:**

Muhammes 1

Mısra: **6**

Hamsi yemeği.

Ḫamsiniñ bābında çoḳ ḫuddāmı var derbānı var
Ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek olundu taʿdād ü ḥisāb

15. **yemek:**

Muhammes 1

Mısra: **24**

Hamsi yemeği.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

16. **yemek:**

Muhammes 3

Satır: **18**

Hamsi yemeği.

Cümlesinden ḫamsidir eşref olan maḫlūḳ pek
Bundan olur çünkü eñ az ḳırḳ ṭoḳuz dürlü yemek

17. **yemeklerini:***-ler, -i, -n, -i*

Diğer 53

Satır: **14**

Cennet nimeti, yiyeceği.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ
yādıyla teşvīḳ ederken
yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç
muḥallebi ṣüdlaç

18. **yemek:**

Diğer 56

Satır: **5**

Hamsi haşlaması.

Ḫamsi ḫaşlaması pilakisi Bu yemek ḫamsiniñ
ṭuzlusundan yapılır
çünkü tāze ḫamsi ḫaşlanınca dağılır. Bir miḳdār ṭuzlu
ḫamsiyi geceden

yemek listesi:

1. **yemek listesi:**

Diğer 104

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Yemek yenilecek yerlerde mevcut yemekleri gösteren liste, menü.

verdigimiz żiyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya
yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuṣdu ṣalon ışıḳlar içinde ve
yemek listesi ber-vech-i

yemek maṣalarını:

1. **yemek maṣalarını:***-n, -ı*

Diğer 18

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Üzerinde yemek yemek amacıyla kullanılan masalar.

yemek maṣalarını tezyīn eder ḫamsiniñ etleri yaġda
ḳızartılaraḳ ḫamur ḥāline
getirilir ṣalça ve ṭuzlama olaraḳ da ḳullanılır.

yemek maşasına:

1. **yemek maşasına:***-n, -a*

Diğer 109

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Ziyafet sofrası.

İşbu manẓūme ḥāżirūn ṭarafından şiddetle alḳışlanmış
baʿdehu yemek maşasına
bir kāse süd getirilerek Lüṭfī Fikrī Beg'le ʿOsmān
Kahya süte parmaḳlarını batırıp

yemek şofrasına:

1. **yemek şofrasına:***-n, -a*

Diğer 55

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Üzerinde yiyecekler, içecekler vs. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.

istifiniñ alt ṭarafı da nār gibi ḳızarsın faẓla yaġı varsa
bunu da aldıḳdan
ṣoñra ḫamsiyi bu ḳapaḳla ṭāvadan çıḳarıñ ve şeklini
bozmadan yemek ṣofrasına

yemeklerun çerīdesine:

1. **yemeklerun çerīdesine:***-n, -e*

Diğer 110

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Yemeklerin ceridesi, menü.

ḫaçan yemeklerun çerīdesine baluḳ diye yazmiş.
Ṣordum
ʿUlan bu baluḳ ne baluġudur O da dedu baña Ṭatli şu
paluġu Ben da

yemleme:

1. **yemleme:**

Diğer 20

Satır: **2**

Avlanacak balığı celbetmek için oltaya geçirilen yem.

misillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile
birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruġ tesmiye
olunan bir nevʿ yemleme

yemlen:

1. **yemlenmek:**-*mek*

Diğer 6

Satır: **2**

Yem aramak.

ḥāline gelir yavrular teşrīn-i s̱ānīye ḳadar büyürse de bir ḳısmı cinsen küçük ve ince
ḳalır. Azaḳ Deñizi sıġ ve nisbeten ṣovuḳ olduġu için ḫamsi yemlenmek üzere

2. **yemlenmek:**-*mek*

Diğer 16

Satır: **13**

Yem aramak.

yemlenmek üzere engine açılırken ālet-i sebḥiyyeleri pek küçük olduġundan cereyānlara
dalġalara muḳāvemet edemeyerek gelişigüzel eyyāma tābiʿ olur bir ṣūretde ki baʿżen

yemyeşil:

1. **yemyeşil:**

Diğer 24

Satır: **21**

Her yanı yeşil, çok yeşil.

ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf eks̱eriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

yen:

1. **yenir:**-*ir*

Diğer 42

Satır: **26**

Bir şey yemek için tercih edilmek.

Bu da yapıldıḳdan ṣoñra onuñ istihlāk merkezlerine sevḳ edilmesi ḳalır
yaʿnī ṣatış teşkīlātı ister. Ḫamsi daha ziyāde sevāḥilde yenir biraz da

2. **yenmemelidir.:**-*me, -meli, -dir*

Diğer 98

Satır: **17**

Bir şey yemek için tercih edilmek.

vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

3. **yeniyor:**-*i, -yor*

Diğer 102

Satır: **14**

Yemek işi.

ʿAmucamız kefal beg usḳumru aġabegmiz
Hep böyle mi yeniyor deseñ a abegimiz

4. **yenmez:**-*mez*

Diğer 102

Satır: **2**

Yemek işi.

Faḳaṭ yalı uşaġı boş ṭurur mu öyle hīç
Demez ki şu mübārek daha yenmez daha piç

yenge:

1. **yengesinuñ:**-*si, -nuñ*

Diğer 113

Satır: **14**

Kardeş, dayı veya amca karısı.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

yengec:

1. **yengeci:**-*i*

Diğer 108

Satır: **4**

Yengeç. Eklem bacaklılardan, kabuklu, birinci ayak çifti iki kıskaç olarak gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir böcek.

baña çi ha bu ḳıluç olsun dicer baluḳlar olsun denuzuñ altunda ne yerler
ne içerler Dedum ne bulsalar yerler dedi yengeci pavuryayi da yerler mi

2. **yengeç:**

Diğer 108

Satır: **5**

Eklem bacaklılardan, kabuklu, birinci ayak çifti iki kıskaç olarak gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir böcek.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha bu büyük baluḳlarıñ

yeñi:

1. **yeñi:**

Diğer 31

Satır: **3**

Kullanılmamış veya az kullanılmış olan.

Aġ aġıñ ip ve ḫalaṭları manṭarları yeñi ṭoḳunan aġ
parçaları boş ḫamsi kepçesi
Ḫamsi balığı

2. **yeñi:**

Diğer 37

Satır: **15**

Daha önce pek bilinmemiş, pek tanınmamış olan.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çığır açan bir
maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir
ḳısmı yalñız ḳaralarda

3. **yeñi:**

Diğer 47

Satır: **7**

Daha önce pek bilinmemiş, pek tanınmamış olan.

yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḥālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī
ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

4. **yeñi:**

Diğer 48

Satır: **20**

Az zaman önce.

İri ḫamsiniñ yaʿnī çatalḳuyruḳ nevʿiniñ bel kemigini
çıḳarıp ḳurutur
yeñi doġmuş çocuḳlarıñ ṣaçları gür olmaḳ için başlarını
ṭararlar.

5. **yeñi:**

Diğer 67

Satır: **3**

Ötekilerden sonra olan, sonra gelen.

Ḫamsi Ḳoşması ḫamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir
tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ
manẓūmeleri ḫamsi fıḳrası Ḫamsi Destānı Müseddes
Ḫamsi Ġazeli ẕeyli

6. **yeñileriñ:**-*ler, -iñ*

Diğer 69

Satır: **7**

Genç şairler.

ve reʾsen yeñileriñ de yazılarını görüyoruz şu Ḫamsi-
nāme münāsebetiyle bir ḳaṣīdem
Muʿallim Aḥmed Ṣārım Eyyūbī Esʿad ʿÖmer Süleymān
Māhir ve Muṣṭafā Sıdḳı Begleriñ manẓūmātı

yeñiden:

1. **yeñiden:**

Diğer 63

Satır: **19**

Tekrar, bir daha, gene.

çıḳarılır ve yeñiden yaġ sürülerek muḥāfaẓa olunur. İşte
pek iri bir ḫamsi
balığı bu ṣūretle taḫnīṭ edilebilir. Böyle olunca da
ḫamsi balıḳları mışır

yenil:

1. **yenilebilir.:**-*e, -bil, -ir*

Diğer 21

Satır: **9**

Yemek işi yapılmak.

Ḫamsi balıḳları ṭuzlandıḳdan altı māh ṣoñra ancaḳ
yenilebilir. Maʿmāfīh
ne ḳadar eskiyse o ḳadar leẕẕet ve rāyiḥası artar.
Memālik-i ecnebiyyeden celbedilir

2. **yenildikden:**-*dik, -den*

Diğer 37

Satır: **20**

Yemek işi yapılmak.

degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse
lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet
miʿdelerde ve ġıdāsını

3. **yenilir:**-*ir*

Diğer 46

Satır: **2**

Yemek işi yapılmak.

Haẓmı ḳolay ve güç balıḳlar ḫamsiniñ ġıdāsı ve fāʾidesi
kimlere tavṣiye edilir
gübrelik ḫamsi ḫamsi naṣıl yenilir bir bend ḫamsi ve şu
şāʿirler

4. **yenilirse:**-*ir, -se*

Diğer 47

Satır: **23**

Yemek işi yapılmak.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

5. **yenilmekdedir:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 47

Satır: **15**

Yemek işi yapılmak.

Ḫamsi çatal gibi vāsıṭa ve külfetlerden āzāde bir ḥālde yenilmekdedir ancaḳ eklinde
riʿāyet edilecek ādāb ve ʿanʿanāt vardır aşaġıdaki bend bu tavṣiyelerden

6. **yenilsin:**-*sin*

Diğer 47

Satır: **23**

Yemek işi yapılmak.

faḳaṭ naṣıl yenilirse yenilsin hele ṭuzlusu faẓla alınınca çoḳ ṣu içirir
o ḳadar ki ḥaḳḳında

7. **yenilince:**-*ince*

Diğer 48

Satır: **10**

Yemek işi yapılmak.

Sönmez miʿdelerde yanan mübārek
meʾālinden teġāfül etmemek lāzımdır ancaḳ ṭurpla birlikde yenilince o ḳadar ṣu

8. **yenilirse:**-*ir, -se*

Diğer 53

Satır: **8**

Yemek işi yapılmak.

Bu tafṣīlātıñ sebebini düşündüm ḫāṭrıma şu tevcīh geldi demek ki bu mübārek
maḫlūḳ hem de muz gibi bir şeyʾ ki ne niyetle yenilirse onuñ ṭaʿāmını veriyor

9. **yenilecek:**-*ecek*

Diğer 54

Satır: **17**

Yemek işi yapılmak.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

10. **yenilir.:**-*ir*

Diğer 55

Satır: **13**

Yemek işi yapılmak.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.
Ḫamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḫamsiyi ẕevḳiñize göre

11. **yenilir.:**-*ir*

Diğer 56

Satır: **15**

Yemek işi yapılmak.

ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

12. **yenilir.:**-*ir*

Diğer 56

Satır: **15**

Yemek işi yapılmak.

ḥālde iken ṣofraya alınıp yenilir.
Onuncusu pilakide ḳızarma

13. **yenilir.:**-*ir*

Diğer 57

Satır: **25**

Yemek işi yapılmak.

ḳızarmış olur üzerine bol limon ṣıḳılıp yenilir.

14. **yenilebilmek:**-*e, -bil, -mek*

Diğer 60

Satır: **19**

Yemek işi yapılmak.

sardalya nefāsetiyle yenilebilmek için üstünden altı ay gibi bir zamān geçmek lāzımdır.
Şöyle üç baṭman mükemmel ṭuzlu ḫamsi ṣāḥibi

15. **yenilir:**-*ir*

Diğer 60

Satır: **7**

Yemek işi yapılmak.

Ṣalamura taḫṣīṣen tāze ḫıyār zamānı yazın yenilir şu ḥālde ḳışın

ṭuzlandıġına göre altı ayda nefāsetini alır eyice ṭuzlanan bir ṣalamura

16. **yenildigini:**-*dig, -i, -n, -i*
Diğer 61
Satır: **16**
Yemek işi yapılmak.
ḫamsili pide leẕẕetini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

17. **yenildigi:**-*dig, -i*
Diğer 98
Satır: **16**
Yemek işi yapılmak.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

18. **yenilip:**-*ip*
Diğer 98
Satır: **25**
Yemek işi yapılmak.
dāḫil olduġu ḥālde ne ḳadarı yenilip ne ḳadarı ṭuzlanmışdır ʿacabā

yenilmez olur:
1. **yenilmez olur:**-*ur*
Diğer 34
Satır: **21**
Kelime Tipi: -
Yemeye elverişsiz olmak, yemek için uygun olmamak.
biraz petrol döker bu ḥālde ġaz ḳoḳusu ḫamsi ḳoḳusuna ḳarışaraḳ yenilmez olur
yāḫūd oña yalıdan ḳum veyā döküldügü tarlada ṭopraḳ ḳarışdırır ki bu ḥālde de

Yeñiyol:
1. **Yeñiyol'da:**-*da*
Diğer 101
Satır: **11**
16 Eylül 1924'te yayın hayatına başlayan gazete, Bekir Sükuti Kulaksızoğlu tarafından çıkarılmaktadır. Yayın faaliyetini 1966'ya kadar devam ettirmiştir.
Ṣoñ hafta gelen Yeñiyol'da Ḥamāmī-zāde'niñ verdigi ḳonferansından
memnūn olan ḫamsileriñ üstāda gönderdikleri taʿẕīmāt heyʾetiniñ dilek ve şükrānlarını

2. **Yeñiyol:**
Diğer 102
Satır: **29**
16 Eylül 1924'te yayın hayatına başlayan gazete, Bekir Sükuti Kulaksızoğlu tarafından çıkarılmaktadır. Yayın faaliyetini 1966'ya kadar devam ettirmiştir.
ʿilāvesiyle Ṭrabzon'da çıḳan Yeñiyol refīḳimizde Ḥamāmī-zāde ile ḫamsiye

Yeñiyol ġazetesi:
1. **Yeñiyol ġazetesi:**
Diğer 97
Satır: **20**
Kelime Tipi: -
16 Eylül 1924'te yayın hayatına başlayan gazete, Bekir Sükuti Kulaksızoğlu tarafından çıkarılmaktadır. Yayın faaliyetini 1966'ya kadar devam ettirmiştir.
ṣoñra şimālden Azaḳ Deñizi'nden bizim sāḥillere doġru aḳar deñiz ṣuları
Yeñiyol ġazetesi 20 Mart 1928 nüsḫası Ṭrabzon

Yeñiyol ġazetesinden:
1. **Yeñiyol ġazetesinden:**-*n, -den*
Diğer 101
Satır: **25**
Kelime Tipi: -
16 Eylül 1924'te yayın hayatına başlayan gazete, Bekir Sükuti Kulaksızoğlu tarafından çıkarılmaktadır. Yayın faaliyetini 1966'ya kadar devam ettirmiştir.
Yeñiyol ġazetesinden

Yeñiyol ġazetesine:
1. **Yeñiyol ġazetesine:**-*n, -e*
Diğer 104
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
16 Eylül 1924'te yayın hayatına başlayan gazete, Bekir Sükuti Kulaksızoğlu tarafından çıkarılmaktadır. Yayın faaliyetini 1966'ya kadar devam ettirmiştir.
Beg dostumuz Yeñiyol ġazetesine ḫamsi balıḳları ḥaḳḳında beyānātda bulunmuş.

Birçoḳları balıḳçılıḳla şāʿirlik arasında ne münāsebet bulunduġunu şormaḳ için

yenur:

1. **yenur:**
Diğer 110
Satır: **13**
Yenir.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

2. **yenur:**
Diğer 110
Satır: **13**
Yenir.
dedum Ṭatli ṣuyuñ baluġu yenur mi Ha o da dedu yenur Midenun
cilāsudur Ben da dedum oña ʿUlan uşaḳ Ahan ḳalsun boynun

3. **yenur:**
Diğer 110
Satır: **15**
Yenir.
altunda. Ḫamsi ṭururken başḳa baluḳ yenur mu
Çıḳdum o gavur uşaġunun loḳanṭasundan vardum tışaru celdum bir

yepyeñi:

1. **yepyeñi:**
Diğer 24
Satır: **21**
Çok yeni.
ṭarafları ölmez güzellikler içinde yepyeñi ve yemyeşil görünen köşklerle çamlıḳlarla
ḳaplı ve eṭrāf ekseriyetle mezrūʿ şehriñ bināları ġrup ḥālinde bedīʿī bir istifle

yer:

1. **yeridir:**-*i, -dir*
Diğer 8
Satır: **16**
Uygun, münasip.
uzun ve çataldır. Uzun ḳısa ḳanadları bu ḳadar çoḳ olan bir maḫlūḳuñ naṣıl olup da ḳuş olmadıġına hepimiz ḥayret etsek yeridir

2. **yerumuz:**-*umuz*
Diğer 15
Satır: **6**
Bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge, şehir.
bir pilavcuḳ ṣalṣana diye laṭīfe ederler şu ebyātı da söylerler
Ṭrabuzan yerumuz

3. **yerlerde:**-*ler, -de*
Diğer 18
Satır: **2**
Deniz.
ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

4. **yeri:**-*i*
Diğer 13
Satır: **18**
Önem, değer.
eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḥaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

5. **yerini:**-*i, -n, -i*
Diğer 23
Satır: **6**
Hamsinin denizde bulunduğu konum.
Foṣforī maddeleriñ çıḳardığı bu parıltılardan ḫamsi yaḳamozu küçük faḳaṭ
biteviye olur İşte ḫamsiniñ varlığını ve yerini añladıḳ. Şimdi avına çıḳıyoruz

6. **yerleri:**-*ler, -i*
Diğer 24
Satır: **5**
Mevki, mekan, mahal.
sırlar fışıldayan yalılar bu iḫtiyār şehriñ efsānevī yerleri Degirmendere
Çömlekçi İskele Güzelḥiṣār Ḳandīlkaya Ṭuzluçeşme sāḥilleri

7. **yerde:**-*de*

Diğer 59

Satır: **22**

Mevki, mekan, mahal.

azığı olaraḳ yapılır ve ḫamsiniñ sövüşü ṣayılır ḳılçıḳsız ḥāżırlop
ḥālinde leẕīẕ bir yemekdir. Gezintilerde arḳadaşlar arasında ḳapışılır böyle yerde

8. **yere:**-*e*

Diğer 63

Satır: **13**

Mevki, mekan, mahal.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere ḫayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış olaraḳ ispirtoda

9. **yerde:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **37**

Mevki, mekan, mahal.

Bilmem ki neden bu yerde açmaz
Bir baḳlava oklava-yı ḫamsi

10. **yerde:**-*de*

Muhammes 2

Mısra: **30**

Mevki, mekan, mahal.

Ḫāṣṣa-i pāki hemān biñden daḫi efzūn olur
Olmada her yerde bir başḳa duʿāsı ḫamsiniñ

11. **yere:**-*e*

Muhammes 3

Mısra: **27**

Mevki, mekan, mahal.

Cāy-ı pāk-i iḫtirām ister ḳonulmaz kem yere
Armaġan gibi gezer elden ele her kişvere

12. **yerlerde:**-*ler, -de*

Diğer 24

Satır: **13**

Mevki, mekan, mahal. II Sahil.

örülen bu ışsız yerlerde enginlerden gelen esrārlı hıçḳırıḳlar gibi ḫafīf dalġalarıñ
ḳovuḳlarda ırladığı hicrānlı besteler var bu besteler rūhī güzellikleri

13. **yerler:**-*ler*

Diğer 24

Satır: **20**

Yol.

ṣāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

14. **yer:**

Diğer 34

Satır: **13**

Yol.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ
giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḫtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

15. **yerlerde:**-*ler, -de*

Diğer 25

Satır: **18**

Deniz suyu.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

16. **yerde:**-*de*

Diğer 8

Satır: **12**

Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan.

on beş ḳadar ḳılçıḳ olur alt yāḫūd ḳarın ḳanadları yan ḳanadlarından daha
küçükdür vücūdunuñ hemān ortasında baş ṭarafına daha yaḳın yerde ḳarnınıñ

17. **yerde:**-*de*

Diğer 26

Satır: **22**

Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan.

Yedek ḳayığına sesleniyoruz yanımıza geliyor. Ḳayığımızdaki ağı ṭutan ipiñ bir ucunu
oña verdik ḳayıḳ olduġu yerde ṭuruyor. Biz ḫamsiyi arḳadan ṣarmaḳ için

18. **yerde:**-*de*

Diğer 27

Satır: **13**

Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan.

ḳırḳ elli metro ḳadar gitdi biz de arḳasındayız ve ikimiz bir yerde demirledik. Şimdi
aġ ipiniñ her iki ḳayıḳdaki uçlarını çekmek ṣırası geldi. Aġıñ alt

19. **yerden:**-*den*

Diğer 45

Satır: **22**

Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan.

Merḥūmdan dünyānıñ ortasını taʿyīnen göstermesini istemişler bulunduġu
yerden biraz ileri geri ḥareketden ṣoñra ʿaṣāsını dikmiş işte burası

20. **yerlerde:**-*ler*, -*de*

Diğer 34

Satır: **25**

Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için
ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

21. **yere:**-*e*

Diğer 35

Satır: **1**

Toprak, arazi.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḫayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

22. **yere:**-*e*

Diğer 35

Satır: **14**

Toprak, arazi.

yarısı ḳadar olacaġı için oña göre az fāṣılalı daha ṣıḳı olaraḳ dökülür.
Bir dönüm 1600 arşın murabbaʿında olan yere 20-40 baṭman ḫamsi urulabilir

23. **yerler:**-*ler*

Diğer 35

Satır: **6**

Toprak, arazi.

vażʿiyyet sebze tarlalarında ḫamsi başḳa gübreler aḫır gübresi
kīmyevī gübreler ḳullanıldıḳları yerler miḳdār ve fiʾātları

24. **yeri:**-*i*

Diğer 38

Satır: **19**

Toprak, arazi.

ṣāmil olan toz gübreniñ bir çuvālı yaʿnī 100 kilosu bir buçuḳ dönüm yeri
ancaḳ gübreler ve 11-12 liraya alınır. Ḫamsiden ucuz olan aḫır

25. **yerlerde:**-*ler*, -*de*

Diğer 38

Satır: **6**

Toprak, arazi.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek
ve büyük ṭop parça ṭoprāḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

26. **yerde:**-*de*

Diğer 114

Satır: **23**

Toprak, arazi.

pıraṣa saz midur sazluḳ yerde mi büyür Ammā oḳumamişsun citāb

27. **yere:**-*e*

Diğer 28

Satır: **23**

Bölüm, kısım.

Baḫsimizi bıraḳdıġımız yere dönelim İki ḳayıḳ arasında yuḳarıda yazdıġımız
vażʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi āletḳayıġımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

28. **yere:**-*e*

Diğer 35

Satır: **10**

Bölüm, kısım.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yığılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bıraḳılır

29. **yerlerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 36

Satır: **10**

Bölüm, kısım.

bitince yığına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yığını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

30. **yerlerde:**-*ler, -de*

Diğer 42

Satır: **9**

Bölge, şehir.

Bu iʿtibār ile ḫamsiniñ mebẕūlen ṭutulduġu yerlerde balıḳ iʿmālāt-ḫāneleri
teʾsīs etmeli. Evvelā ṣayd maḥṣūlünüñ cemʿi için ṣovuḳ havā depoları

31. **yerde:**-*de*

Diğer 51

Satır: **17**

Durum, hal. II Şiir.

mışrāʿlarına ḳadar çoḳ yerde hep onuñ devāʾiyyātdaki mühimm mevḳiʿi gösterilmişdir

32. **yerde:**-*de*

Diğer 57

Satır: **8**

Uygun alan.

Çoḳ açlar doyurur ṣudan mübārek
Ḫamsi pilāvı Pazıyı ince doġrayıñ geniş bir yerde güzelce

33. **yerlerine:**-*ler, -i, -n, -e*

Diğer 62

Satır: **15**

Bir nesnenin kapladığı boşluk, bulunduğu mahal.

ʿaḍaleleri iyice temizlenerek yerlerine pamuḳ ḳonulur ve her ṭarafına ṣābūn arseniḳi sürülerek ṭulumuñ içi dışarıya çevrilir ancaḳ derisi pek ince pullu

34. **yeriñ:**-*iñ*

Diğer 67

Satır: **16**

Şehir.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

35. **yerde:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **24**

Bölge. II Deniz.

Ben nerdeyim āh o yār nerde
Doġmaz mı bu yerde ay-ı ḫamsi

36. **yerde:**-*de*

Gazel 3

Mısra: **16**

Yeryüzü. II Deniz.

Farḳı balıḳlar ile beyne’s-semāʾ ve’s-semeki
Ṣanma aṣlā yerde gökde ḫamsiniñ eḳrānı var

37. **yeri:**-*i*

Muhammes 2

Mısra: **64**

Organ.

Lazut ununda pide daḥi yaparlardı selef
Ḳuyruġu başı gözü hīçbir yeri olmaz telef

38. **yerlerde:**-*ler, -de*

Muhammes 2

Mısra: **25**

Ülke ya da şehir.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḥi maḥzūn olur

39. **yerde:**-*de*

Muhammes 2

Mısra: **44**

Bölge.

İşte bu dürre ṣadef oldu Ṭrabzon sāḥili
Başḳa yerde olsa da olmaz ṭāva bu ḫāṣılı

40. **yerde:**-*de*

Muhammes 2

Mısra: **45**

Bölge.

Ḫāṣṣdır ol yerde yaʿnī incilāsı ḫamsiniñ
On ṭoḳuz dürlü ṭaʿāmı eylemişlerdir ḥesāb

41. **yerde:**-*de*

Diğer 98

Satır: **12**

Sofra.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

42. **yerumuze:**-*umuz, -e*

Diğer 111

Satır: **17**

Memleket. Bir kimsenin doğup büyüdüğü şehir.

Gidelum yerumuze
Geçen tedum Ḥasan'a

<u>yer bıraḳmaz:</u>

1. **yer bıraḳmaz:**-*maz*

Kaside 1

Mısra: **119**

Kelime Tipi: -

Başka bir şeyin yer almasına imkan vermemek.

Bir hafta ṭaʿāma yer bıraḳmaz
Olduḳça ġıdā ġıdā-yı ḫamsi

<u>yer yer:</u>

1. **yer yer:**

Diğer 24

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Kısım kısım, bölüm bölüm, orada burada, bazı yerlerde.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler hele Ṣovuḳsu

2. **yer yer:**

Diğer 24

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Kısım kısım, bölüm bölüm, orada burada, bazı yerlerde.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

3. **yer yer:**

Diğer 26

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Zaman zaman.

boyu seyircilerini gezdirip dolaşdıran ḳayıḳlar Bir yandan beyāż ve güzel
martı ḳuşları ince ḳıvrımlı tebārüzlerle yer yer ışıldayan bu ḫāreli ṣuda banyo

4. **yer yer:**

Kaside 1

Mısra: **85**

Kelime Tipi: -

Kısım kısım, bölüm bölüm, orada burada, bazı yerlerde.

ʿUmmānları yer yer etdi işrāḳ
Bāl ü perr-i pür-żiyā-yı ḫamsi

<u>yerde beşer gökde melek:</u>

1. **yerde beşer gökde melek:**

Muhammes 3

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Abartma anlamında "dünyada insanlar tarafından göklerde de melekler tarafından" şeklinde kullanılan kalıp ifade.

Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

<u>yeri bulunur:</u>

1. **yeri bulunur:**-*ur*

Diğer 13

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

Bir konuya değinilmek, ele alınmak.

bu ṭarīḳle ḳadīm ü cedīd baʿżı ḳuyūdda yeri bulunur
mā-ḥaṣal bu maḫlūḳ-ı mübārek
nāzik bir maḫlūḳ-ı kitābīdir. Ḫalḳıñ lisān-ı şükrānı aña taḫdīṯ-i niʿmet ḫiṭābıdır.

yerine:

1. **yerine:**

Diğer 3

Satır: **16**

Bir şeyin yerini tutmak üzere.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ
ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

2. **yerine:**

Diğer 35

Satır: **1**

Bir şeyin yerini tutmak üzere.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne
ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması
Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

3. **yerine:**

Diğer 35

Satır: **8**

Bir şeyin yerini tutmak üzere.

ḫamsi ile muḳāyeseleri
Bolca çıḳdıġı seneler eñ çoḳ tütün tarlalarında gübre
yerine ḳullanılan

4. **yerine:**

Diğer 57

Satır: **2**

Bir şeyin yerini tutmak üzere.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ
ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine
ortalarından demir bir kebāb şişine

5. **yerine:**

Diğer 57

Satır: **10**

Bir şeyin yerini tutmak üzere.

ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña
biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

6. **yerine:**

Diğer 99

Satır: **6**

Bir şeyin yerini tutmak üzere.

ḫāṭırda ḳalamaz. Bu sene yalñız Ṭrabzon şehrinde çıḳan
ḫamsi miḳdārı
iki milyon kiloya bāliġ olsa bunuñ yarısı gübre yerine
tarlalara atılmış

yerine gelecek:

1. **yerine gelecek:**-*ecek*

Diğer 4

Satır: **23**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yapılmak, olmak.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ
ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde
imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

yerini alan:

1. **yerini alan:**-*an*

Diğer 43

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Yerine geçmek, yerini tutmak.

Ḫamsi iḳtiṣāddaki iḳāme ḳānūnu mūcibince etiñ yerini
alan ve Ṭrabzon'da
şiʿrler ʿanʿaneler īlād eden feyiżli bir menbaʿ-ı
ilhāmdır.

yerini almışdır:

1. **yerini almışdır:**-*mış, -dır*

Diğer 67

Satır: **12**

Kelime Tipi: **Deyim**

Yerine geçmek, yerini tutmak.

terennüm edilen baʿżı s̱ābit ve efsāne-āmīz menḳıbeleri
ne ise Ṭrabzon ve ḥavālīsi için
ḫamsi de onuñ yerini almışdır. Meselā ʿaynı
edebiyyātıñ gül ü bülbülü şemʿ ü pervānesi

yerler de yerler:

1. **yerler de yerler:**

Diğer 1

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Bir şeyi ara vermeden çok yeme.

Ṭoḳuzuncu közde kebāb ederler
Küllü müllü demez yerler de yerler

2. **yerler de yerler:**

Diğer 57

Satır: **5**

Kelime Tipi: **-**

Bir şeyi ara vermeden çok yeme.

Küllü müllü demezler yerler de yerler
Ṭatlı ṭatlı pek çoḳ şular içerler

yerli:

1. **yerli:**

Diğer 26

Satır: **5**

Oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orada yaşamış olan.

yerli ḳadınlarla genç ḳızlar var. Henüz atılamayan ḥattā açılamayan siyāh siyāh
çārşaflarıyla bunlar da başḳa ḳuşlara beñziyorlar
ḳarabaṭaḳlara ve ḳaraṭavuḳlara.

2. **yerli:**

Diğer 105

Satır: **10**

Bulunduğu ülkeye has olan, o yere ait nitelikleri taşıyan.

Ḫalīl Nihād Şīvesiyle
Geminiñ bandırası ḫāliṣ yerli gezīdur

yerli kiremite:

1. **yerli kiremite:**-*e*

Diğer 58

Satır: **15**

Kelime Tipi: **-**

Alaturka kiremit.

bir yerli kiremite istif edilerek furuna verilir yāḫūd evde ṣacayağı
üstünde ḳorlu āteşe ḳonulur ḫamsi eyi pişmek için
kiremit eyice ḳızmalıdır.

yeryüzü:

1. **yeryüzünde:**-*n, -de*

Diğer 100

Satır: **12**

Denizin dışında kalan yer. II Dünya.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden
çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

yeryüzünden:

1. **yeryüzünden:**-*n, -den*

Diğer 1

Mısra: **88**

Kelime Tipi: **-**

Erişilebilir yerler.

Eger o ḫastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhān mübārek

yeşil:

1. **yeşil:**

Diğer 7

Satır: **19**

Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi.

Ḫamsiniñ vücūdu üṣtüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu
māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

2. **yeşil:**

Diğer 8

Satır: **21**

Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi.

Güneşe ḳarşı mücellā ḫafīf yeşil ve al gibi ḳuzahī elvān gösterir
bu cihetle ḫamsiye bir nevʿ būḳalemūn denilse revādır

3. **yeşil:**

Diğer 24

Satır: **10**

Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati
sāḥillerde yeşil yoşunlu ḳayalar üstünde gümüşlü ılıḳ ḳumsalda

4. **yeşil:**

Diğer 25

Satır: **18**

Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi.

içinde uzaḳlarda beyāż ḳrem parlaḳ ḳoyu māvī daha açıḳ yeşilimsi
yalılarda yaḳın yerlerde daha yeşil renkler yapmış
dalġacıḳlar ḫafīf ḳabarcıḳlar

5. **yeşil:**

Diğer 26

Satır: **3**

Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi.

yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş
üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında
çocuḳları gezip oynayan

yeşil yuvasıyla:

1. **yeşil yuvasıyla:***-sı, -y, -la*

Diğer 24

Satır: **16**

Kelime Tipi: -

Orman.

ölmeyecek olan biñbir ḫāṭıralı vaṭanımıñ sevgili
çocuḳlarına ḳaralarıñ yeşil
yuvasıyla deñizleriñ māvi beşiginde vaṭanī ninniler
terennüm ediyor.

yeşilimsi:

1. **yeşilimsi:**

Diğer 17

Satır: **19**

Yeşile çalan, yeşile kaçan.

ḳuvvetli ve ince baġalarla ḥarşefelerle müzeyyen ṣırtı
yeşilimsi ḳarnınıñ altı
gümüşīdir başınıñ üst ḳısmı biraz başıḳçadır. Burnu çoḳ
çıḳıntılı

yeşillik:

1. **yeşillik:**

Diğer 25

Satır: **2**

Yeşil bitkileri çok olan yer.

manẓarayı çerçiveleyen oña bedīʿī ḳıymet veren şeyʾ
eṭrāfıñ vādīlerle māʾileleriñ
tepeleriñ yeşillik ve güzellikleri Yalıda feneriñ ve
Ḳandīlkaya'nıñ esrār dolu vażʿiyyeti

yet:

1. **yetmezse:***-mez, -se*

Diğer 2

Mısra: **18**

Yeterli olmak, kafi gelmek.

Sālim ḫamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

yetecek ḳadar:

1. **yetecek ḳadar:**

Diğer 59

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Yeteri, kafi gelecek ölçüde.

Ayrıca bir ṭabaġa maydanoz nane ve soġan doġrayıp
içine ṭuz ve ḳarabiber
ʿilāve etmeli birlikde ḳarışdıraraḳ ovmalı avucuñ içine
yetecek ḳadar

yetecek mikdār:

1. **yetecek miḳdār:**

Diğer 57

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Kafi gelecek ölçüde, gerektiği kadar.

Üç dört baş ṣoġan beş on tel maydanozu biraz ṭuz ve
biberle tencereye
atıñ ṣoñra ḳılçıġı çıḳarılmış tāze veyā ṭuzlu yetecek
miḳdār ḫamsiyi

yetiş:

1. **yetişen:***-en*

Diğer 37

Satır: **5**

Gelişip büyümek, olmak.

netīcesinde yetişen maḥṣūl nefāsetçe farḳlı olmaz.
Ancaḳ tarlaya ṣubaṣar
degilse çoḳ ḫamsi urmamalıdır çünkü ḳuvvet faẓla
olunca ṣuya iḥtiyāc görülür

2. **yetişen:***-en*

Diğer 38

Satır: **16**

Gelişip büyümek, olmak.

sürmez Ṭrabzon'da toz denilen kīmyevī gübreler gibi
yalñız bir sene içindir.
Ḫamsi ile gübrelenen tarlalarda yetişen tütüñleriñ açıḳ
ṣarı renkde ve içimleriniñ

3. **yetişen:***-en*

Diğer 38

Satır: **17**

Gelişip büyümek, olmak.

iyi olduġu tecrübe edilmişdir. Dīger ḥayvānī ve kīmyevī gübrelerle yetişen tütünler
o ḳadar iyi içimli degildir bunlarıñ renkleri de ṣoluḳ olur hele bir seneye

4. **yetişir:**-*ir*

Kaside 1

Mısra: **243**

Yeter olmak, yetmek.

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir ṣaḳa-yı ḫamsi

5. **yetişir:**-*ir*

Kaside 1

Mısra: **244**

Yeter olmak, yetmek.

Artıḳ yetişir lisān-ı tebcīl
Artıḳ yetişir ṣaḳa-yı ḫamsi

yevm:

1. **yevm-i:**-*i*

Diğer 11

Satır: **17**

Gün.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

yıġıl:

1. **yıġılır:**-*ır*

Diğer 35

Satır: **9**

Yıġmak işi yapılmak, bir yere küme halinde konulmak.

ḫamsi bir tarlaya şu şekilde yıġılır At yükü ile naḳledilmişse iki fıçı yāḫūd
iki sepet yaʿnī 16-20 baṭman tarlada bir yere dökülerek öylece bırakılır

2. **yıġılması:**-*ma, -sı*

Diğer 35

Satır: **1**

Yıġmak işi yapılmak, bir yere küme halinde konulmak.

Gübre yerine ḫamsi tarlaya ṭaşınması ve yıġılması ne ḳadar yere ne ḳadar ḫamsi
ḥayvānlar ve ḳorḳuluḳ ḫamsiniñ tarlaya ṣaçılması Ṭrabzon Sāl-nāmesi ḫamsi

yıġın:

1. **yıġın:**

Diğer 35

Satır: **19**

Yıġılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme.

Ḫamsiyi tarlada yıġın ḥālinde bıraḳmaḳ iyi degildir çünkü inḥilāl edince tarlaya
serpilirken külçe ḥālinde gitmiş olur dāne dāne tarlanıñ her ṭarafına düşmez

2. **yıġın:**

Diğer 36

Satır: **23**

Yıġılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme.

yamacıñ yıġın ḥālinde ḫamsi ile örtülü olduġunu görünce buña bir maʿnā
verememiş. Ancaḳ şehirde bu ḥāliñ ḫorṭūm denilen ṭayfun

3. **yıġına:**-*a*

Diğer 36

Satır: **9**

Yıġılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme.

bitince yıġına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yıġını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

4. **yıġından:**-*dan*

Diğer 36

Satır: **6**

Yıġılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme.

Rencber ḳollarını ṣıvayıp paçalarını çeker tarladaki ḫamsi yıġınlarınıñ başına
geçer ve her yıġından avucuyla alıp tarlaya atar bu ḫamsiniñ ṣıḳı serpildigine göredir

5. **yıġını:**-*ı*

Diğer 36

Satır: **9**

Yıġılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme.

bitince yığına yanaşaraḳ bu ʿameliyyeyi tekrār eder her yığını böylece dolaşıp
tarlanıñ istenilen yerlerini ḫamsilemiş olur.

yıka:

1. **yıḳayıp:**-*y, -ıp*
Diğer 56
Satır: **21**
Su ile bir şeyi temizlemek.
yıḳayıp ṭuzlar manġalda ḳor āteş üstündeki ızḳaraya dizeriz bir māşa
ile çevire çevire pişiririz. Izḳaraya beñzer vāsıṭası olmayan köylüler onu

2. **yıḳayıñ:**-*y, -ıñ*
Diğer 57
Satır: **9**
Su ile bir şeyi temizlemek.
ovaraḳ yıḳayıñ ve bir tencereniñ içine bıraḳıñ buña biraz ayıḳlanmış
pirinç ʿilāve ediñ pirinç yerine bulġur da olsa olur

3. **yıḳamalı:**-*malı*
Diğer 60
Satır: **1**
Su ile bir şeyi temizlemek.
Ḫamsi ṣalamurası ṭuzlaması Tāze ḫamsiyi ayıḳlayıp temiz yıḳamalı
bir baṭman yaʿnī altı oḳḳa ḫamsiye üç oḳḳa ṭuz olmaḳ üzere ḳarışdıraraḳ

4. **yıḳarlar:**-*r, -lar*
Diğer 102
Satır: **10**
Su ile bir şeyi temizlemek.
Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

yıkan:

1. **yıḳanır:**-*ır*
Diğer 55
Satır: **7**
Su ile bir şey temizlenmek.
yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

2. **yıḳanmadan:**-*madan*
Diğer 60
Satır: **12**
Su ile bir şey temizlenmek.
demişlerdir. Pastarya dedikleri uṣūl maḥallī mevżūʿmuzdan ḫāric ṣayılır.
Bunuñ için seçme iri ḫamsi ayıḳlanıp yıḳanmadan bir sepete ḳonulur. Ṭuz ile

3. **yıḳanır:**-*ır*
Diğer 63
Satır: **9**
Bir şeyin üzerine bol miktarda sıvı dökmek.
defʿa yıḳanır ve ispirtolu yaġlardan bir nevʿi de sürüldükden ṣoñra iki ḳanadı
ve ḳuyruġu ʿamūden iki muḳavvā parçası arasına alınaraḳ ṭoplu ignelerle teṣbīt

yıkanıl:

1. **yıḳanıldıḳdan:**-*dıḳ, -dan*
Diğer 20
Satır: **22**
Su ile bir şey temizlenilmek.
edildikden ṣoñra balıḳlarla ṭolu olan aġlarıñ sāḥile götürülmesini müteʿāḳib ḳadın
ve çocuḳlar ṭoplanıp balıḳların baş ve baġırṣaḳları çıḳarıldıḳdan ve balıḳlar yıḳanıldıḳdan

yıḳıl:

1. **yıḳılmış:**-*mış*
Diğer 27
Satır: **20**
İndirilmek.
ḫamsiler varsa da ehemmiyetsiz ṣıḳışan aġıñ ṭorbası şimdi tamāmen iki ḳayıġıñ
arasına ṭoplandı ʿādetā ḳayıġıñ içine yıḳılmış bulunuyor. Ḫamsiniñ

yıl:

1. **yıl:**
Diğer 2
Mısra: **1**
On iki aylık dönem.
Bir yıl görünmezseñ artar kederim
Yetiş imdādıma īmānım ḫamsi

2. **yıldır:**-*dır*

Diğer 3

Satır: **6**

On iki aylık dönem.

Ḫamsiye dāʾir olan bu ṣoḥbetiñ baña nisbetle bir māżīsi var Ḳaç
yıldır İstanbul ve Ṭrabzon ġazeteleriyle mizāḥī mecmūʿaları muḫtelif sebeblerle benden

3. **yıl:**

Diğer 6

Satır: **23**

On iki aylık dönem.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdıġından baḥs ile şikāyet edilmiş

4. **yıla:**-*a*

Diğer 33

Satır: **11**

On iki aylık dönem.

Vaḳtinde tedārikli bulunduñuz mu kendiñizi o yılaʿāʾid maʿīşet ḫāżırlıġınıñ
hemān yarısını elde etmiş ṣayabilirsiñiz faḳaṭ bu işde teʾaḫḫuruñuz varsa çoḳ ġāfil

5. **yıldır:**-*dır*

Kaside 1

Mısra: **7**

On iki aylık dönem.

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

6. **yıl:**

Muhammes 2

Mısra: **26**

On iki aylık dönem.

Çünkü ol yerlerde var başḳa edāsı ḫamsiniñ
Çıḳmasa bir yıl eger deryā daḥi maḥzūn olur

yıl dönümünde:

1. **yıl dönümünde:**-*n, -de*

Diğer 3

Satır: **12**

Kelime Tipi: -

Bir olayın meydana gelişinden sonra gelen yıllar içinde aynı tarihe rastlayan gün.

uzatdılar o cihetle lāzım geldi ki bu baḫşe yabancı ḳalmayayım.
Ṭrabzon'da Necm-iʿĀtī Ḳulübü'nüñ 1926 yıl dönümünde gösterilen

yılan:

1. **yılan:**

Diğer 15

Satır: **14**

Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan.

balıḳ rāyiḥası olmadığından tenāvül edene ḥarāret vermez aġrı ḫastalığına mübtelā
olan ādem yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ başını

2. **yılan:**

Diğer 50

Satır: **8**

Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan.

olur da tedāvī-i bi'l-ḫamsi olmaz mı Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde aġrı
ḫastalığına mübtelā olan yese şifā bulur bir evde yılan ve çıyan olsa ḫapsi balıġınıñ

yılan balığı:

1. **yılan balığı:**

Diğer 3

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Yılan balığıgiller familyasından, kaygan derili, ince uzun, yılana benzer, eti makbul balık. Anguilla. Bir konunun gereğinden çok daha fazla uzatıldığı durumda kullanılır.

Ḫamsi ḳonferansı ikizler üçüzler yalı uşaġı şarġana balığı Necm-iʿĀtī'de
muṣāḥabe yılan balığı ġarīb teşādüf ciddī mizāḥī mizāḥī ciddī

2. **yılan balığı:**

Diğer 3

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Yılan balığıgiller familyasından, kaygan derili, ince uzun, yılana benzer, eti makbul balık. Anguilla. Bir konunun gereğinden çok daha fazla uzatıldığı durumda kullanılır.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir ṣoḥbet
yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp
yılan balığı

yılda:

1. **yılda:**

Gazel 3

Mısra: **12**

Her yıl.

Baḳ bizim aġa bile ḳurbānlıġa bir ḳoç keser
Ḫamsiniñ ṣayyādlardan yılda biñ ḳurbānı var

2. **yılda:**

Muhammes 2

Mısra: **36**

Her yıl.

Gerçi İstanbul'da da var mübtelāsı ḫamsiniñ
Yılda bir kere çıḳar cevlān-ger-i meydān olur

yıldız:

1. **yıldızlar:**-*lar*

Diğer 26

Satır: **11**

Işıklı ve sabit bir nokta halinde görülen gök cisimlerinden her biri.

gökde derinlikler içinde tek tük farḳ edilen yıldızlar çoḳ uzaḳlardan
belirsizce bize göz ḳırḳıyorlar.

2. **yıldız:**

Gazel 4

Mısra: **4**

Işıklı ve sabit bir nokta halinde görülen gök cisimlerinden her biri.

Bir nigāh-ı iltifāt-āmīzi biñ dil ceẕb eder
Dīde-i nevvārınıñ yıldız ḳadar ḫayrānı var

yırtıl:

1. **yırtılıp:**-*ıp*

Diğer 62

Satır: **17**

Deri için parçalanmak.

olduġu için yırtılıp bozulmamasına çoḳ diḳḳat etmek lāzımdır.

Bu iş bitdikden ṣoñra telleme ʿameliyyesine başlanır bunuñ için de

yi:

1. **yiyip:**-*y*, -*ip*

Diğer 20

Satır: **4**

Yemek işi.

istiʿmāl edilmekde olmasından ve aġızları pek büyük olan ḫamsi balıḳları atılan
yemleri yiyip fiṭraten cebīn olan ṣardalyalarıñ tevaḥḥuş ve firārine sebebiyyet vermesinden

yigirmi:

1. **yigirmisine:**-*si*, -*n*, -*e*

Diğer 11

Satır: **17**

Yirmi sayısı.

evveliñ yevm-i tāsiʿinden ḳanūn-i s̱ānīyeniñ yigirmisine degin imtidād eden ḳırḳ gün
ḳara ḳışı müteʿāḳiben bedʾ edip māh-ı martıñ ṭoḳuzuna ḳadar süren elli gündür.

2. **yigirmi:**

Diğer 19

Satır: **5**

Yirmi sayısı.

Ḫamsi balıḳları ḳāsımdan yigirmi gün ṣoñra
Ḳaradeñiz'den aşaġı aḳmaġa
bedʾ edip martıñ ṣoñuna ḳadar devām eder.

3. **yigirmi:**

Diğer 38

Satır: **2**

Yirmi sayısı.

Ḫamsiniñ tarlada ḳurumasını müteʿāḳib havānıñ
müsāʿid zamānında tarla
bel denilen āletle açılınca ḫamsi ṭoprāġıñ taḳrīben
yigirmi ṣantimetre ḳadar

4. **yigirmi:**

Diğer 106

Satır: **20**

Yirmi sayısı.

iḫtisāsātından bir parçayı dercediyoruz
Ha pu çıḳan ayıñ yigirmi ʿuçunde Rize'den ḳalḳduḳ. Havāmız bir cün

yigirmi beş:

1. **yigirmi beş:**

Diğer 21

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Yirmi dörtten sonra gelen sayının adı.

tarlalarında gübre maḳāmında daḫi istiʿmāl olunur. Bugünkü para ile yigirmi beş ġuruş

2. **yigirmi beş:**

Diğer 26

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Yirmi dörtten sonra gelen sayının adı.

Aġ deñize dökdügümüz sābit vażʿiyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

3. **yigirmi beş:**

Diğer 104

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Yirmi dörtten sonra gelen sayının adı.

verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

yigirmi paradan:

1. **yigirmi paradan:**-*dan*

Diğer 21

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Yarım kuruş.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de kesretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

yigirmi paraya:

1. **yigirmi paraya:**-*y*, -*a*

Diğer 21

Satır: **4**

Kelime Tipi: -

Yarım kuruş.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de kesretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan fażla ṣatılır.

yine:

1. **yine:**

Diğer 52

Satır: **8**

Aynı şekilde, gene.

buña Ṭrabzon'da ayıḳlama derler ḫamsi ṣol eliñ ilk üç parmaġıyla
ṭutulur ṣaġ eliñ yine ʿaynı parmaḳları yardımıyla başı ḳoparılır şehādet parmaġıyla

2. **yine:**

Diğer 55

Satır: **7**

Aynı şekilde, gene.

yıḳanır ve ṣıḳılır yine temiz bir ḳaba ḳonulur bir miḳdār ḫamsiniñ ḳılçıġı çıḳarılaraḳ
pazınıñ içine didiklenir üstüne bir iki ṭutam buġday unu biraz

3. **yine:**

Diğer 60

Satır: **14**

Aynı şekilde, gene.

birḳaç gün ḳarışdırılaraḳ ḫamsiniñ ḳanı sepetde süzülür münāsib ḥacimde bir
teneke ḳuṭuya bir ḳat ḫamsi bir ḳat ṭuz olmaḳ üzere istif edilir ve yine

4. **yine:**

Diğer 67

Satır: **17**

Ayrıca.

meselā Erżurum ve civārı şāʿirleriniñ tezek-nāmeleri vardır ve yine Ḳayṣeri

5. **yine:**

Diğer 7

Satır: **13**

Bununla birlikte.

eder ve yine pek az ḳarbon çıḳarır bunuñ için vücūdunuñ ṣıcaḳlıġı
bulunduġu ṣuyuñ ṣıcaḳlıġından çoḳ degildir.

6. **yine:**
Diğer 11
Satır: **8**
Bununla birlikte.
ecilden ḫap ḳapmaḳ maṣdarınıñ emr-i ḥāżırı yaʿnī ḳap emridir. Hecā-yı
s̱āniye ise yine Türkiyyü'l-aṣl olan ışşı kelimesiniñ ṣekl-i muḫaffefidir ve ışıcaḳ

7. **yine:**
Diğer 25
Satır: **13**
Bununla birlikte.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḫteşem
görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

8. **yine:**
Diğer 26
Satır: **4**
Bununla birlikte.
yapıyorlar yeşil yāḫūd ḳoyu māvī ipek bir ḳumāş üstünde ḳuşdan menḳūşlar gibi
Yine sāḥillerde ṣıra ṣıra dizili oturan ve yanlarında çocuḳları gezip oynayan

9. **yine:**
Diğer 45
Satır: **6**
Bununla birlikte.
avlanan ḫamsi mecmūʿuna göre her seneye vasaṭī olaraḳ 1041172 oḳḳa ḫamsi
düşüyor demekdir yine bu cedvelde beş seneniñ yekūnu olan 5205860

10. **yine:**
Diğer 45
Satır: **14**
Bununla birlikte.
Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

11. **yine:**
Diğer 45
Satır: **15**
Bununla birlikte.
senede yine her nüfūsa 29305 oḳḳaya bāliġ olan 5872 ʿaded ḫamsi iṣābet
ediyor bunuñ günlük miḳdārına da 316 dirhem gelen 158 ʿaded ḫamsi

12. **yine:**
Diğer 48
Satır: **23**
Bununla birlikte.
Yine bir ʿadedini ne ṣūretle olursa olsun üstünde ṭaşıyanlarıñ görünür
görünmez şeyṭān şerrinden emīn olacaḳlarını rivāyet ederler.

13. **yine:**
Diğer 50
Satır: **13**
Bununla birlikte.
Yine köylerde ḫamsiniñ ṭuzlu ṣuyundan yāḫūd ḫamsi ṣuyundaki ṭuzdan istifāde
etmek için onu baʿżen yapdıḳları ekmege ḳatdıḳları olur

14. **yine:**
Diğer 50
Satır: **17**
Bununla birlikte.
beyti buña işāretdir. Yine bu ṣuyu ʿaynı istifāde endīşesiyle yal dedikleri
ḥayvān yemeklerine ḳatdıḳları vāḳiʿdir. Ancaḳ ḳoḳusundan dolayı bunu her

15. **yine:**
Diğer 61
Satır: **15**
Bununla birlikte.
ḫamsili pide lez̲z̲etini verir. Yine köylülerce mışır ekmegine banılaraḳ bir nevʿ çorbā
gibi yenildigini de rivāyet ederler.

16. **yine:**

Diğer 69

Satır: **2**

Bununla birlikte.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır
naẕīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve
muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

17. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **118**

Yine de, öyle olduğu halde.

Baṭmanla tenāvül etse doymaz
Doymaz yine nā-şitā-yı ḫamsi

18. **yine:**

Diğer 1

Mısra: **91**

Bir daha, tekrar, gene.

Yine esrārını eyledim ifşā
Lāyıḳıyla oldu beyān mübārek

19. **yine:**

Diğer 12

Satır: **7**

Bir daha, tekrar, gene.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre
yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum
yaʿnī Fārisīde şarāb

20. **yine:**

Diğer 14

Satır: **18**

Bir daha, tekrar, gene.

kerīhe ḥissolunur diye ḳaydeder.
Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde yine Ṭrabzon
baḫsinde şu maʿlūmātı verir

21. **yine:**

Diğer 21

Satır: **8**

Bir daha, tekrar, gene.

ḫamsileriñ fuçilerde yegān yegān ṭuzlanması müsteḥīl
bulunduġundan balıḳlar el ile
deste edilip yine bir ḳat balıḳ ve bir ḳat ṭuz olmaḳ
şarṭıyla ṭuzlanır.

22. **yine:**

Diğer 58

Satır: **13**

Bir daha, tekrar, gene.

Ekletmiş efendim yine bir ḫamsi piyāzı
Ḫamsi kebābı kiremitde ayıḳlanmış ṭuzlanmış tāze
ḫamsi büyük

23. **yine:**

Diğer 105

Satır: **2**

Bir daha, tekrar, gene.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād
oġlan yine aldi yürüdi.

24. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **57**

Bir daha, tekrar, gene.

Açmış yine gül-sitān-ı deryā
Biñ dürlü şükūfe hāy-ı ḫamsi

25. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **162**

Bir daha, tekrar, gene.

Esmāk-i biḥār cūşa gelmiş
Etmiş yine iḳtidā-yı ḫamsi

26. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **174**

Bir daha, tekrar, gene.

Atdıḳça atınca ṭatlılardan
Olmuş yine manḳafa-yı ḫamsi

27. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **221**

Bir daha, tekrar, gene.

Yazdıñ yine bir nevīn ḳaṣīde
Ey kilk-i süḫan-serā-yı ḫamsi

28. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **228**

Bir daha, tekrar, gene.

Āvāze-i kūs-ı nevbetimle
Olmuş yine pür-feżā-yı ḫamsi

29. **yine:**

Diğer 105

Satır: **2**

Her zaman olduğu gibi.

Uşaḳlar
Aha yine İstanbul'a nām verduḳ. Haçan bizum Nihād oġlan yine aldi yürüdi.

30. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **60**

Her zaman olduğu gibi.

Yelken kürek eylemekde ʿavdet
Dolmuş yine çoḳ duba-yı ḫamsi

31. **yine:**

Kaside 1

Mısra: **65**

Her zaman olduğu gibi.

Gördüm yine ṭurfa maḥşer olmuş
Sāḥildeki hūy u hāy-i ḫamsi

yiyecek:

1. **yiyeceklerini:**-*ler, -i, -n, -i*

Diğer 5

Satır: **16**

Yenmeye elverişli olan her şey.

açılır südüñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz. Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ vardır. Yavrular yiyeceklerini

yiyip içince:

1. **yiyip içince:**-*ince*

Diğer 2

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Yemek işi.

Çoḳ yiyip içince artarsa derdim
Olursuñ derdime dermānım ḫamsi

yoġrul:

1. **yoġrularaḳ:**-*araḳ*

Diğer 61

Satır: **13**

Hamur durumuna getirilmek.

bitince küpde ve tenekede ḳalan ṣuyu lazut unuyla yoġrularaḳ ḫamīr ḥāline
getirilir bundan da köylerde ʿādī ṭarzda pide yapılır ḳoḳusu sinmekle

yoġur:

1. **yoġururlar:**-*ur, -lar*

Diğer 61

Satır: **1**

Hamur durumuna getirmek için üzerine basa basa karmak.

ḳarışdırır el ile yoġururlar bu ḫamīri furun küregi üstüne pide
şeklinde yayar pişmek üzere furuna verirler.

yoġurt:

1. **yoġurt:**

Diğer 1

Mısra: **35**

Maya katılarak koyulaştırılmış beyaz, kıvamlı bir süt ürünü.

Aña yoġurt yāḫūd sirke dökerler
Söylemez mi aña cihān mübārek

yoh:

1. **yoḫ:**

Diğer 11

Satır: **6**

Yok.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü'ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meṣelā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

yoḳ.:

1. **yoḳ.:**

Diğer 23

Satır: **7**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Havā deñize çıḳılacaḳ ḳadar eyi Faẓla rūzgār dalġa ve fırṭına yoḳ.

Ne de olsa avlanacaġız. Havāyı böyle bulunca gece yarısı da deñize çıḳardıḳ.

yok:

1. **yoḳ:**

Diğer 11

Satır: **6**

Yok kelimesi.

Bunda hecā-yı evvelā olan ḥap lafẓında marrü’ẕ-ẕikr tebādül-i ḥurūf ḳāʿidesince meselā
yoḫ yoḳ baḫ baḳ kelimelerinde olduġu gibi ḥarf-i ḫanıñ ḳafa ḳalbi īcāb ettigi

2. **yoḳdur:**-*dur*

Diğer 1

Mısra: **51**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

3. **yoḳdur.:**-*dur*

Diğer 6

Satır: **21**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

geniş ve münbitdir. Ḫamsiniñ incesini gübrelik yapmaya ihtiyācları yoḳdur. Bunuñ için de
aġları iri gözlüdür. İnce ḫamsiler bundan ḳurtulur.

4. **yoḳdur:**-*dur*

Diğer 7

Satır: **2**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen
ġalṣamesiyle teneffüs eder

5. **yoḳdur:**-*dur*

Diğer 11

Satır: **27**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

6. **yoḳ:**

Diğer 23

Satır: **20**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

çehrelerdir. O ḳadar ince sis ṭabaḳaları içinde Eṭrāfda feṣafeṣ-i mevcātdan
başḳa reṣḥa-yı ḥayāt yoḳ Bu derin sükūtu bizim neṣʾeli seslerimiz bozuyor.

7. **yoḳdur.:**-*dur*

Diğer 41

Satır: **17**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

8. **yoḳ:**

Diğer 43

Satır: **3**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

ḳoyduġundan maḫreclerden biri yoḳ demekdir öbürleri olduḳça mühimm miḳdarda
mubāyaʿātda bulunurlar.

9. **yoḳdur:**-*dur*

Diğer 59

Satır: **15**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Gerçi ḳuşdur ammā yoḳdur ḳanadı
Ḫoş refīḳdir o uçmayan mübārek

10. **yoḳdur:**-*dur*

Diğer 100

Satır: **9**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

11. **yoḳ:**

Diğer 102

Satır: **17**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

12. **yoḳ:**

Diğer 102

Satır: **18**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Deñizlerde duyan yoḳ feryād u āhımızı
Ḳaralarda bilen yoḳ baḫt-ı siyāhımızı

13. **yoḳ:**

Diğer 106

Satır: **7**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Bir parça ḫamsi yoḳ mu yāhū Ḫalīl Nihād'a
Aldı Köprülü-zāde

14. **yoḳ:**

Diğer 110

Satır: **21**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Göriyursun ya buranun uşaḳları boyle alaycu. Soḳāḳ soḳāḳ cezdum yoḳ bir
ṭāne ḳalaycu Nerede benum Ḥamāmī-zāde neredesun nerede Çöprülü-zāde nerede

15. **yoḳ:**

Gazel 4

Mısra: **13**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Yoḳ naẓīri ḥüsnünüñ dense sezādır bā-ḫuṣūṣ
Ḳıl temāşā cism-i pākin pek laṭīf elvānı var

16. **yoḳ:**

Gazel 6

Mısra: **10**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Öyle pek beyhūde ṣanma devlet-i ḫamsiyi sen
Bir ḳarış ḫāki yoḳ ammā bir ḳoca ʿummānı var

17. **yoḳ:**

Kaside 1

Mısra: **8**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Bir yıldır o yār-i cān görünmez
Yoḳ gördüġümüz vefā-yı ḫamsi

18. **yoḳdur:**-*dur*

Muhammes 3

Mısra: **10**

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

yoḳ ise:

1. **yoḳ ise:**

Diğer 108

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yoksa. Soru cümlelerinde kesinlik kazanmamış iki fikri anlatan kelimelerin arasına getirilir.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

yoḳ mi:

1. **yoḳ mi:**

Diğer 108

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Yok mu? Bahsedilen ancak hatırlanmayan kişi veya şeyden söz ederken kullanılan ifade.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

2. **yoḳ mi:**

Diğer 112

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Tabii, evet anlamına gelen ifade.

haçan ʿaşḳa celdu da naşil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

3. **yoḳ mi:**

Diğer 113

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Yok mu? Bahsedilen ancak hatırlanmayan kişi veya şeyden söz ederken kullanılan ifade.

degil ha dördüncü güni de degil de ha beşinci güni büyük babamuñ oġlunuñ
ḳardaşunuñ annesinuñ ṭoruni yoḳ mi Ha işte onuñ süd hemşīresinuñ yengesinuñ

yoksam:

1. **yoḳsam:**

Diğer 115

Satır: **15**

Yoksa.

bāġçа midur yoḳsam mı dücun evi mudur misāfir avlisi midur neresidür ha

Ben ṣorayirum saña cübre sen derṣun baġa şerbet Saña şerbet ṣoran

yoksulluġ:

1. **yoḳsulluġu:**-*u*

Diğer 3

Satır: **17**

İstenilen bollukta bulunmayan, yetersiz, kıt.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir.

Bir iki ay evvel ḫamsiden

baḫṣolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

yol:

1. **yolu:**-*u*

Diğer 23

Satır: **23**

Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.

gölgesiyle bu ince köpüklü yolu ʿamūdī şeklinde kesiyor aḳşamıñ bayıltıcı

ḥāli muḥīṭe yayılı Rūḥ ezel ve ebedi işāretleyen

mübhem bir iḥtiyāc içinde çırpınaraḳ

2. **yollar:**-*lar*

Diğer 25

Satır: **15**

Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.

Māʾileleriñ ṣırtında sākinlerini bu binālara getiren dar yollar patiḳalar ḳızıl ṭoprаḳlı

renkleriyle manẓūr Deñiz şimdi kendini oḳşayan

rūzgārıñ verdigi serinikler

3. **yolundan:**-*u*, -*n*, -*dan*

Diğer 53

Satır: **14**

Benzer niteliği taşıyan şeyler, bir şeyin çeşitleri.

Ḫocanıñ biri vaʿẓ meclisinde ḫalḳı cennet evṣāfınıñ yādıyla teşvīḳ ederken

yemeklerini hep ṭatlı yolundan ṣaymış baḳlava güllaç muḥallebi şüdlaç

4. **yolları:**-*lar*, -*ı*

Diğer 4

Satır: **4**

Usul, tarz, sistem.

ṭābīʿī ṣervetlerinden bir mühimmi olan bu maḫlūḳdan evleviyyetle baḫṣedilebilir baḫṣimiz

ciddī mizāḥī yāḫūd mizāḥī ciddī olmakla berāber işiñ ʿilmī yolları da bıraḳılmamışdır.

5. **yolu:**-*u*

Diğer 47

Satır: **22**

Usul, tarz, sistem.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut

Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

6. **yolu:**-*u*

Gazel 1

Mısra: **18**

Usul, tarz, sistem.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut

Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

7. **yolda:**-*da*

Diğer 69

Satır: **2**

Amaç, maksat, uğur.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi

olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

8. **yolda:**-*da*

Diğer 100

Satır: **11**

Amaç, maksat, uğur.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur

Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden

çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

yolcu:

1. **yolcunuñ:**-*nuñ*

Diğer 25

Satır: **21**

Yolculuğa çıkmış kimse.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve ḳıyılardan
seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında ḳumsalda deñize
girenler cürʾetle enginlere

2. **yolcular:**-*lar*

Diğer 22

Satır: **22**

Yolculuğa çıkmış kimse. II Denizci.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon
şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler
zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

yoldaşı oldu:

1. **yoldaşı oldu:**-*du*

Muhammes 1

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Bir yemeği başka bir yemek ile birlikte yemek.

Ṭās ḳapaması pilāv oldu bunuñ bir yoldaşı
Fıstıḳ üzümle olur çorbāsı hem dürlü aşı

yollu:

1. **yollu:**

Diğer 10

Satır: **5**

Tarzında, biçiminde.

lisānına mensūbiyyeti iddiʿāsındadır bu bābda ʿulemā-
yı lisān ḳabūl ve red yollu bir ḫaylī
āṣār keşīde-i silk-i beyān etmişlerdir. Mesʾeleniñ kütüb-
i ʿāʾidesinde şevāhid-i keşīre

2. **yollu:**

Diğer 66

Satır: **1**

Tarzında, biçiminde.

raḳṣiyye yollu envāʿı iltimāʿāt ve tencīmāt ile
gösterdigi evżāʿ-ı gūn-ā-gūn
numūne-nümā-yı çarlistondur. Ṣaydı ṣırasında baʿde'l-
ṣayd ḫattā vaḳt-i ḫażarīde

yoluñda:

1. **yolunda:**

Diğer 53

Satır: **1**

Tarzında.

yolunda vişne gibi gözlerinden ḫoş-āb dānelerinden
fındıḳ kebāb ṣuyundan
sirke şarāb ve et ṣuyu gibi yemeklere ṣalça yaparlar
bundan başḳa da ṭās

2. **yoluñda:**

Diğer 69

Satır: **6**

Uğrunda. II Amacıyla.

tārīḫlerde muḫtelif şekiller üzere ḫamsi manẓūmeleri
yazmışlardır.
Ḫamsi ḥaḳḳında yalñız Ṭrabzonlu eski şāʿirleriñ degil
onlara peyrevlik yoluñda

3. **yoluñda:**

Kaside 1

Mısra: **205**

Uğrunda.

Cān naḳdi yoluñda rāyegāndır
Ey dilber-i cān-fezā-yı ḫamsi

yolunda ölür:

1. **yolunda ölür:**-*ür*

Gazel 3

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Uğrunda canını vermek, kavuşmak için can atmak.

Tāze ḫamsi tāze cān baḫşetmese ger ādeme
Kim ölür yolunda ḫalḳıñ ʿaḳlı var iẕʿānı var

yook cānum:

1. **yooḳ cānum:**

Diğer 108

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

"Hayır, o değil." anlamında verilen samimi cevap.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus
bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum
yooḳ cānum yunus

yoook:

1. **yoook̦:**

Diğer 101

Satır: **3**

Hayır anlamında kullanılan bir söz.

Yooo̦k̦ demiş Ben artık̦ sizleriñ bir daha o k̦orḳunç ve inṣāfsız
deñizlere dönmeñize rāżı olamam

<u>Yoroz Burnu'ndan:</u>

1. **Yoroz Burnu'ndan:**-*n, -dan*

Diğer 25

Satır: **10**

Kelime Tipi: **-**

Trabzon'un Akçaabat ilçesinin batısında yer alan, denize kadar uzanan büyük çıkıntı.

manẓarası vermiş
Şehriñ Yoroz Burnu'ndan beri görünen ġarb k̦ıyıları üstünde sivrilen

<u>yoşunlu:</u>

1. **yoşunlu:**

Diğer 24

Satır: **10**

Yosunu olan, yosunla kaplanmış olan.

manẓaralı güzel memleketimiñ bu eñ güzel bir sāʿati sāḥillerde yeşil yoşunlu k̦ayalar üstünde gümüşlü ılık k̦umsalda

<u>yu:</u>

1. **yu:**

Diğer 50

Satır: **21**

Yıkamak.

Hangi ʿużvuñ aġrısa ṣuyu ile ol ʿużvu yu
Göz ṭabībi eylemek ḥācet mi vardır cüst-cū

<u>yudum:</u>

1. **yudum:**

Diğer 47

Satır: **20**

Sıvı içiminde ağza alınan miktar.

Diz çöküp besmel-keş ol ālāʾ-yı ʿuḳbāyı unut
Bir yudum ṣu al hem al ardınca bir loḳma lazut

<u>yukarı:</u>

1. **yuk̦arıki:**-*ki*

Diğer 6

Satır: **27**

Yazı ve söz için daha önceki kısım, üst.

yuk̦arıki ifādemizden ġalaṭ ise k̦ısmen doġru k̦ısmen yañlışdır. Fak̦aṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o z̲āt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

2. **yuk̦arılardan:**-*lar, -dan*

Diğer 25

Satır: **21**

Bulunulan yere göre seviye bakımından daha yüksekte olan veya daha yüksek kabul edilen taraf.

Yuḳarılardan baʿżen birḳaç yolcunuñ ve k̦ıyılardan seyircileriñ geçdigi seçiliyor
şurada burada Ḳandīlḳaya altında k̦umsalda deñize girenler cürʾetle enginlere

3. **yuk̦arıdan:**-*dan*

Diğer 28

Satır: **11**

Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

uzunca bir aġacıñ başına yuḳarıdan aşaġıya geçirilmiş demir bir k̦afesdi içinde
çırā yaḳardık̦ bir yandan ṣaçmayı deñize atar bir yandan meşaleyi āteşler üzerine

4. **yuk̦arıda:**-*da*

Diğer 28

Satır: **23**

Yazı ve söz için daha önceki kısım, üst.

Baḥs̲imizi bırak̦dığımız yere dönelim İki k̦ayık̦ arasında yuḳarıda yazdığımız
vażʿiyyete gelen ḫamsiyi şimdi ālet k̦ayığımızdan daldırılan kepçe ile aġıñ içine

5. **yuk̦arıda:**-*da*

Diğer 32

Satır: **16**

Yazı ve söz için daha önceki kısım, üst.

işidenleriñ ölüsü dirisine binip ḫapsi balığı çık̦mış deyu ser ü pā bürehne
giderler dedigi yuḳarıda geçmişdir. Evliyā Çelebi Seyāḥat-nāme'sinde

6. **yuk̦arıki:**-*ki*

Diğer 48

Satır: **6**

Yazı ve söz için daha önceki kısım, üst.

gibi beytler sāniḥ olmuşdur bu cihetle miʿdelerde
āhenk-dār ḥayātı devām edeceginden
rāḥatsızlıḳ vermek çoḳ ṭabīʿīdir. Şu ḥālde şāʿiriñ
yuḳarıki taṣvīr ve

7. **yuḳarıya:**-*y, -a*

Diğer 52

Satır: **12**

Üst tarafa doğru.

ṣırtı ibtidāsından ṣaġ eliñ başparmaġını ḳılçıġınıñ altına
ḳoyup ileri doġru
sürdükden ṣoñra yuḳarıya ḳalḳan ḳılçıġı bu eliñ baş ve
şehādet parmaḳlarıyla

8. **yuḳarıki:**-*ki*

Diğer 102

Satır: **27**

Yazı ve söz için daha önceki kısım, üst.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya
Ṣāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe
ẓannetmeyiñ baḥis ciddīdir

yukarı kısmına:

1. **yuḳarı ḳısmına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 55

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Bir şeyin üst bölümü, üzeri.

ṭursun. Altı ḳızarınca ṭāvanıñ ḳapaġıyla üstünü çeviriñ
ḳapaġı ṭāvanıñ
yuḳarı ḳısmına taṭbīḳ edince ṣıḳıca ṭutup yaġı bir ṭabaġa
ṣızdırıñ ve ṭāvayı

yukarıki:

1. **yuḳarıki:**

Diğer 40

Satır: **15**

Yazı ve söz için daha önceki kısım, üst.

Yuḳarıki baḥislerde Ṭrabzon sāḥillerine şimālden Azaḳ
Deñizi'nden Rusya
ḳıyılarından geldiğini yazdığımız ḫamsiniñ aṣıl yataġı
memleketi Norveç'iñ cenūb

yumurta:

1. **yumurṭadan:**-*dan*

Diğer 5

Satır: **15**

Balıkların genellikle sığ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

açılır süduñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz.
Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ
vardır. Yavrular yiyeceklerini

2. **yumurṭalar:**-*lar*

Diğer 5

Satır: **14**

Balıkların genellikle sığ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ
üstüne süd denilen maddesini
döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾsīrine göre yumurṭalar on
günde baʿżen bir ayda

3. **yumurṭalar:**-*lar*

Diğer 5

Satır: **15**

Balıkların genellikle sığ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

açılır süduñ temās etmedigi yumurṭalar yavrulamaz.
Yumurṭadan çıḳan
yavrularıñ ḳarınları altında bir müddet birer ṭorbacıḳ
vardır. Yavrular yiyeceklerini

4. **yumurṭalar:**-*lar*

Diğer 5

Satır: **21**

Balıkların genellikle sığ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur.
Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir
başla ʿacīb

5. **yumurṭalarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 5

Satır: **13**

Balıkların genellikle sığ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

vardır. Erkek balıḳ yapışıp ḳalan bu yumurṭalarıñ
üstüne süd denilen maddesini

döker ṣudaki ḥarāretiñ teʾs̱īrine göre yumurṭalar on günde baʿżen bir ayda

6. **yumurṭası:**-*sı*

Diğer 5

Satır: **2**

Balıkların genellikle sıġ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

Balıḳ yumurṭaları erkek balıġıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balıġıñ

7. **yumurṭası:**-*sı*

Diğer 5

Satır: **11**

Balıkların genellikle sıġ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

Yumurṭası pek çoḳ olan dişi balıḳ bunları gezdigi ṣularda
ṭaşlar nebātlar üzerine bıraḳır bunda havānın ṣovuḳ ve ṣıcaġıñ çoḳ daḫli

8. **yumurṭasını:**-*sı, -n, -ı*

Diğer 5

Satır: **21**

Balıkların genellikle sıġ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balıġı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başlaʿacīb

9. **yumurṭalarını:**-*lar, -ı, -n, -ı*

Diğer 19

Satır: **7**

Balıkların genellikle sıġ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

10. **yumurṭa:**

Diğer 20

Satır: **25**

Balıkların genellikle sıġ yerlerde bıraktıkları, üremelerini sağlayan yumurta.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

11. **yumurṭa:**

Diğer 18

Satır: **22**

Tavuk yumurtası.

Ḫamsi çerez ḳabīlinden ṣayılır miʿdeniñ hażmını ḳolaylaşdırmaya iştihāyı
tezyīd etmeye yarar ḳaynatılmış yumurṭa ile marine yapılaraḳ ḳullanılır Rumenler

12. **yumurṭadanmış:**-*dan, -mış*

Diğer 54

Satır: **19**

Tavuk yumurtası.

Bir ḳayġana ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

13. **yumurṭayı:**-*y, -ı*

Diğer 54

Satır: **21**

Tavuk yumurtası.

Beş altı īcābına göre on on beş yumurṭayı bir ḳaba ḳırıp bir ḳaşıḳla çalmalı içine bir miḳdār ḫamsi didiklemeli
Birḳaç ṭutam

14. **yumurṭa:**

Diğer 55

Satır: **10**

Tavuk yumurtası.

maydanoz ve nane serpilir ve bolca ṣoġan doġranır. Bunlarıñ içine de miḳdārına
göre beş yedi on yumurṭa ḳırılıp güzelce ḳarışdırılır ṣoñra

15. **yumurṭadanmış:**-*dan, -mış*

Kaside 1

Mısra: **125**

Tavuk yumurtası.

Bir ṣay hele ḳaç yumurṭadanmış
Baḳ ortada ḳayġana-yı ḫamsi

16. **yumurṭa:**

Muhammes 1

Mısra: **24**

Tavuk yumurtası.

Şimdi bundan dolma yap ḳadın budu yāḫūd börek
Köfte yap yāḫūd yumurṭa ḳır olur başḳa yemek

yumurṭalı:

1. **yumurṭalı:**

Diğer 54

Satır: **18**

İçinde yumurta bulunan yiyecek.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.
Ḫamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

yumurṭalı ḫamsiyi:

1. **yumurṭalı ḫamsiyi:**-*y, -i*

Diğer 54

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Hamsi kayganası.

yumurṭalı ḫamsiyi dökmeli ve ḳaşıḳla yaymalı altı pişince ṭāvanıñ ḳapaġını
çevirip üstünü de pişirmeli

yumurṭalı ṭāvası:

1. **yumurṭalı ṭāvası:**-*sı*

Diğer 1

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

Yumurtalı hamsi kayganası.

On üçüncü yumurṭalı ṭāvası
Yiyen olur ḫānesiniñ aġası

yumurṭalıḳ:

1. **yumurṭalıḳ:**

Diğer 5

Satır: **8**

Canlılarda dişi üreme hücrelerini veren organ, mebiz.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

2. **yumurṭalıḳ:**

Diğer 9

Satır: **4**

Canlılarda dişi üreme hücrelerini veren organ, mebiz.

İç aʿżāsı beyin ḳalb ḳaraciger ḳanad kisi bağırsaḳ miʿde böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi vesāʾiredir ḥāṣılı her şeyʾi olduġu için

yumurṭanıñ ṣarısına:

1. **yumurṭanıñ ṣarısına:**-*n, -a*

Diğer 59

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Yumurtanın ortasındaki sarı kısım.

beñzetdigi gibi ḫamsiyi başsız ayaḳsız bir ḳuş ḥāline getirmeli ṣoñra da
bu ḳuşu lüzūmu ḳadar ḳırılmış olan yumurṭanıñ ṣarısına bulamalı ṭāvada

yumurṭla:

1. **yumurṭlar:**-*r*

Diğer 5

Satır: **20**

Tavuk, kuş, balık vb. yumurta yapmak.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

2. **yumurṭlar:**-*r*

Diğer 16

Satır: **12**

Tavuk, kuş, balık vb. yumurta yapmak.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

yumuşak:

1. **yumuşaḳ:**

Diğer 8

Satır: **9**

Kolaylıkla bükülen, buruşmayan.

Müşelleşī bir şekil alan yelesinde on beş ḳadar yumuşaḳ ḳılçıḳ bulunur

yan ḳanadları ḳulaḳ sedīdleriniñ yaḳınında ve biraz altında gibidir bunlarda da

2. **yumuşaḳ:**

Diğer 35

Satır: **15**

İşlenmesi kolay olan.

ancaḳ bu ṭopraġıñ istiʿdādına ve ḥāl ü īcābına göredir sert ve yumuşaḳ
ṭopraḳlar için Ṭrabzon'da ġirizya denilen kirizme yapılıp yapılmayacaġına

Yunanistān:

1. **Yunanistān:**

Diğer 43

Satır: **2**

Güneydoğu Avrupa'da bir ülke.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara fażla gümrük

2. **Yunanistān:**

Diğer 43

Satır: **2**

Güneydoğu Avrupa'da bir ülke.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara fażla gümrük

yunus:

1. **yunus:**

Diğer 108

Satır: **9**

Yunus balığı. Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

2. **yunus:**

Diğer 108

Satır: **11**

Yunus balığı. Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.

ʿuzerine binup Urusya'yi fetḥe çıḳmuşdur ol sebebden yunus ḳoydiler adini
Tekrār ṣordi baña çi ḥamsiye çim ḳoymişdur ad Dedum elbet indi biri

3. **yunusdur:**-*dur*

Diğer 108

Satır: **7**

Yunus balığı. Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

4. **Yūnus:**

Diğer 108

Satır: **7**

Özel isim.

pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

5. **Yūnus:**

Diğer 108

Satır: **10**

Özel isim.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

yunus balığı:

1. **yunus balığı:**

Diğer 16

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.
maḫṣūṣdur tekir mercān palamuṭ mezgit gibiler ṣarfiyyāt-ı maḥalliye ḳarşılıġıdır
ṭurna mersin vesāʾire nādiren ṣayd olunur yunus balığı keşīr ṣaydı da bu sevāḥil

yunus balıkları:

1. **yunus balıḳları:**

Diğer 22

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.
Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri marṭılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

2. **yunus balıḳları:**

Diğer 22

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.
Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

yunus balıklarında:

1. **yunus balıḳlarında:**-*n*, -*da*

Diğer 64

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.
helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i teʾesssürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

yunus baluġu:

1. **yunus baluġu:**

Diğer 108

Satır: **9**

Kelime Tipi: -

Yunus balığı. Balinalardan, ılık ve sıcak denizlerde sürüler halinde yaşayan, boyu üç metreyi bulan, özellikle denizde yukarı sıçraması ile tanınan, ağzı gaga şeklinde uzamış etçil memeli hayvan. Delphinus.
baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

Yūnus Nādi:

1. **Yūnus Nādi:**

Diğer 108

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Türk gazeteci ve siyasetçi.
pādişāhu çimdur Dedum yunusdur dedi hanci Yūnus bizum Rūşen Ḫāce'niñ
dāmādi mi yoḳ ise Yūnus Nādi dedukleri mi Dedum yooḳ cānum yunus

Yūnus peyġamberi:

1. **Yūnus peyġamberi:**-*i*

Diğer 99

Satır: **25**

Kelime Tipi: -

Kuran-ı Kerim'de adı geçen bir peygamberdir. Yunus, Allah tarafından Ninova halkını doğru yola iletmek için gönderilmiştir ancak o ilahi emre uymamıştır. Yafa'dan Tarşiş'e gitmek için yola çıkmıştır ancak fırtına felaketine sebep olduğu düşüncesiyle gemiden denize atılmıştır. Bir balık tarafından yutulan Yunus üç gün üç gece balığın karnında kalmıştır. Bu süre zarfında Allah'a yalvarıp kendisini affetmesini istemiştir. Allah tarafından duaları kabul edilmiş ve balık onu karaya bırakmıştır.
ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt böyle yazıyor Yūnus peyġamberi yutan meşhūr balıġıñ

Yūsuf Żiyā:

1. **Yūsuf Żiyā:**

Diğer 105

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Yusuf Ziya Ortaç.

Bu baluḳ başḳa baluḳ bu baluḳ başḳa baluḳ
Āyīne numero 17 1337 1922 Yūsuf Żiyā

yut:

1. **yut:**

Diğer 47

Satır: **21**

Yemek.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da öyle yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

2. **yut:**

Gazel 1

Mısra: **17**

Yemek.

Bir eliñle ḳuyruġun muḥkemce ṭut da ṣoñra yut
Ḫamsiyi ekletmeniñ de yolu var erkānı var

3. **yutunca:**-*unca*

Diğer 7

Satır: **8**

Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20
nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ
ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

4. **yutar.:**-*ar*

Diğer 9

Satır: **2**

Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

olur bu ṣırada kendisi de firār eder faḳaṭ bıraḳdıġı bu
pulları ṣoñra
ṭoplar yutar.

5. **yutan:**-*an*

Diğer 99

Satır: **25**

Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

ʿAcāʾibü'l-maḫlūḳāt böyle yazıyor Yūnus peyġamberi
yutan meşhūr balıġıñ

6. **yutarlar:**-*ar, -lar*

Diğer 108

Satır: **6**

Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

Dedum yerler ya dedi yengeç bunlaruñ aġzini ışırmaz
mi Dedum ışıramaz
dedi neden Dedum bunlar çignemeden yutarlar dedi ha
bu büyük baluḳlarıñ

yuva:

1. **yuva:**

Diğer 24

Satır: **19**

Ailenin oturduğu ev. II Küçük yapı.

şāhiḳalarınıñ neẕāreti altında buralarda yer yer yuva
gibi fāṣılalı binālar var.
Māʾileler baʿżen ḫafīf vādīler ve inişli yoḳuşlu yerler
hele Ṣovuḳsu

2. **yuvamıza:**-*mız, -a*

Diğer 100

Satır: **18**

Balıkların barınmak, yumurtlamak gibi çeşitli şekillerde kullandıkları barınak.

miʿdelerine indirirler. Hīçbirimiz ḥayātımızdan emīn
degiliz Durup dururken
acıḳmış bir ṭorik yuvamıza başḳın yaparaḳ biñlercemizi
māʾ-i helāke serer.

yük:

1. **yük:**

Diğer 16

Satır: **24**

Araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin hepsi.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-
müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı
ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile
bir yük kömür ve kerestesiyle

2. **yüklerle:**-*ler, -le*

Diğer 17

Satır: **3**

Araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin hepsi.

bir müddet yüklerle ṭaşınır böylece bir iki milyon
ḳıyyeye ḳarīb ḫamsi tarlalara dökülür.

Bunuñ ḫavāṣṣında bi-ḥaḳḳın baḫşe eṭibbā meʾẕūndur
ʿale'l-ʿumūm balıḳ etlerinde fosfor

3. **yük:**
Diğer 35
Satır: **11**
Araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin hepsi.
ikinci yük bunuñ biraz ötesine boşaltılır bu ṣūretle teşkīl edilecek ḫamsi
ḳumulları öbek öbek fāṣılalı olmaḳ lāzımdır. Ancaḳ ḫammāl yükü bunuñ

4. **yükü:**-*ü*
Diğer 38
Satır: **21**
Bir şeyin ağırlığı.
gübresiniñ bir yükü yaʿnī taḳrīben 100-120 oḳḳa gelen iki sepetinden her biri
15-20 ġuruş bedelindedir inek gübresi içerlek köylerde ḳullanılır

yükle:
1. **yüklerim:**-*r, -im*
Diğer 2
Mısra: **18**
Taşıma işini yapacak taşıta yerleştirmek.
Sālim ḫamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve

yükledil:
1. **yükledilmesi:**-*me, -si*
Diğer 49
Satır: **2**
Yükletmek işi yapılmak.
Ḫamsiniñ köylere naḳli
Gübrelik ḫamsiniñ ḳayıḳlardan ḥayvānlara yükledilmesi

yüksek:
1. **yüksek:**
Diğer 25
Satır: **12**
Üstün, yüce, ulvi.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir süʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

2. **yüksek:**
Diğer 25
Satır: **12**
Üstün, yüce, ulvi.
ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar
ufuḳları ṭutuşduran bir süʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

3. **yükseklere:**-*ler, -e*
Diğer 24
Satır: **17**
Belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan.
Ṭatlı bir māʾile şehriñ iki yanından daha çoḳ ġarb şimālinden yükseklere doġru
uzamış şarḳ şimāli Degirmendere'niñ vādīlerini bezedigi tārīḫī Boztepe

4. **yükseklerden:**-*ler, -den*
Diğer 25
Satır: **14**
Belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan.
meşhūdu oluyorlar. Yine ḳıyılarda ḳumsallarıñ arḳasında ve yaḳınında baʿżen muḥteşem görünüşlü bināları yamaçlardan ve yükseklerden mütevāżıʿ arḳadaşları seyrediyorlar.

5. **yüksek:**
Diğer 111
Satır: **3**
Tabanı ile en üst noktası arasındaki mesafe kendi cinsinden olan şeylere göre fazla olan.
Bu ṣabāḥ bizum Şefīḳ Beg'le çıḳduḳ yüksek bir ḳulenun tepesune. Deduler çi
buni Eyfel adında bir gavur yapdu. Hay Allāh versun lāyuġuni ʿustune

yüksek köylerinden:
1. **yüksek köylerinden:**-*ler, -i, -n, -den*
Diğer 36
Satır: **22**
Kelime Tipi: -
Diğerlerine göre daha yukarıda bulunan köyler.
hemşehrīmiz bile bir gün ġarīb bir ḥādiṣe ile ḳarşılaşmış Ṭrabzon'uñ tütün

dikilmeyen yüksek köylerinden birinde gezerken öteden beri mezrūʿ olmayan bir

yüksel:

1. **yükselen:**-*en*

Diğer 25

Satır: **11**

Yükseğe çıkmak.

ve gitdikçe yükselen māʾileler baʿżen semā-peyvest şāhiḳalar iç içe görünen dağlar

ufuḳları ṭutuşduran bir vüsʿat ve mehābetiñ eñ yüksek şāhidi ve eñ yüksek

yükselt:

1. **yükseltmişlerdir:**-*miş, -ler, -dir*

Diğer 42

Satır: **17**

Yüksek duruma getirmek.

adını alafranġaya çevirip fīʾātını yükseltmişlerdir

Bizde ḫamsi yalñız ṭuzlanaraḳ ṣatılır vāḳıʿā eñ basīṭ ve eñ ucuz

yürü:

1. **yürüdük.:**-*dü, -k*

Diğer 114

Satır: **9**

Dolaşmak.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg

benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥse girmege tenezzül etmeyordu.

yürüt:

1. **yürütecek:**-*ecek*

Diğer 100

Satır: **21**

Gerektiği gibi yapmak, uygulamak.

deñizdeki balıḳlara ḳarşı mücādeleye yürütecek ḫamsivi faʿāliyyetlerden geri

durmayacaḳsıñız.

yürüturuḳ:

1. **yürüturuḳ:**

Diğer 105

Satır: **15**

Yürütürüz.

Panpuru yürüturuḳ inse ṣuyuñ dibine

Deñuzuñ alti üsti birdur Laz uşağına

yüz:

1. **yüzü:**-*ü*

Diğer 29

Satır: **7**

Üzeri.

altında ḳalır bunuñ için ḳayığıñ yüzü hep iri ḫamsilerle dolu görünür.

Ṣudan çıḳan ḫamsi taḳrīben bir sāʿat ḳadar cānlı ḳalır ve sāḥile üstü açıḳ

2. **yüzünde:**-*ü, -n, -de*

Diğer 38

Satır: **5**

Toprağın yüzeyi, üstte kalan kısım.

volar ḳazması denilen āletle yüzünde ḳalan iri volarları yaʿnī tümsek

ve büyük ṭop parça ṭopraḳları ḳırılır ṣapanla sürülmeyen yerlerde bu işi

3. **yüzmek:**-*mek*

Diğer 6

Satır: **3**

Kol, bacak, yüzgeç vb. organları hareket ettirerek suda ilerlemek.

enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren

küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

4. **yüzenler:**-*en, -ler*

Diğer 25

Satır: **23**

Kol, bacak, yüzgeç vb. organları hareket ettirerek suda ilerlemek.

doġru yüzenler ḳayalara çıḳanlar dışarıda çaḳıl ṭaşları üstünde banḳlarda

elbise giyenler var Ötede beride öbek öbek ṭoplanmış insānlar şurada

5. **yüzünde:**-*ü, -n, -de*

Kaside 1

Mısra: **163**

Denizin yüzeyi.

Ḳaʿrında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppala-yı ḫamsi

6. **yüzünde:**-*ü, -n, -de*
Diğer 6
Satır: **4**
Yüzey.
enginlere açılır Ḳaradeñiz'e çıḳar. Ancaḳ oña yüzmek ḳudretini veren
küçük ḳanadları dalġalara ḳarşı duramaz kendini bıraḳır bu cihetle deñiziñ yüzünde

7. **yüzüne:**-*ü, -n, -e*
Diğer 7
Satır: **1**
Yüzey.
ḳurṣaġı büzer ṣuyuñ yüzüne çıḳmaḳ isteyince de açar balıḳ nevʿi arasında
ḫamsiniñ de aḳcigeri yoḳdur ḳulaḳ denilebilen
ġalṣamesiyle teneffüs eder

8. **yüzlerine:**-*leri, -n, -e*
Diğer 22
Satır: **19**
Yüzey.
Deñizleriñ birḳaç ḳulaç içlerinde giden ve baʿżen daha yüzlerine çıḳan ḫamsiye bir
yandan da palamuṭlar ve yunus balıḳları hücūm ederler bundan da ḫamsi

9. **yüzüne:**-*ü, -n, -e*
Diğer 28
Satır: **21**
Yüzey.
ṣubaṭda havālar biraz ışınınca ḫamsi ṣaçma ile ṭutulacaḳ ḥālde deñiziñ yüzüne
çıḳıyor.

10. **yüzüne:**-*ü, -n, -e*
Diğer 98
Satır: **1**
Yüzey.
derinde ṣıcaḳ ve yüzüne doġru ṣovuḳ olduġu için ḫamsileriñ derin
ṣulara çekilmesi ṭabīʿīdir şimdi çıḳanlar da ḫamsileriñ daha ḳabadayı cinsi

11. **yüzünde:**-*ü, -n, -de*
Diğer 100
Satır: **15**
Yüzey.
olduġu ḥālde deñizleriñ dibinde ve yüzünde yaşayan bütün cānlılarıñ gözü bizde.
Nerede rastlarlarsa hamān üstümüze çullanır başımızdan ḳuyruġumuzdan yaḳalayaraḳ

12. **yüz:**
Diğer 26
Satır: **25**
Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.
Aġ deñize dökdügümüz s̱ābit vażʿiyyetde. Eñi yigirmi beş ve boyu yüz ḳulaçla

13. **yüz:**
Diğer 68
Satır: **8**
Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.
Birinci şekilde me̱selā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

14. **yüz:**
Diğer 102
Satır: **22**
Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.
Eger devām ederse bu yasaḳlıḳ bir müddet
Şu yüz milyon ḫamsiden milyarlarca var minnet

yüz biñ:
1. **yüz biñ:**
Diğer 98
Satır: **24**
Kelime Tipi: -
Yüz bin sayı sıfatı.
ġıdā-yı ḥayātdır.
Bu sene Ṭrabzon'da ḳaç yüz biñ oḳḳa ḫamsi çıḳmış ve köylerde

2. **yüz biñ:**
Gazel 3
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Yüz binlerce, pek çok, çok sayıda.

Ḫamsiye olmaz mı herkes naḳd-ı cānla müşterī
Pul gibi cisminde yüz biñ kevkeb-i raḫşānı var

yüz biñlerce:

1. **yüz biñlerce:**

Diğer 40

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Pek çok, çok sayıda.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz
biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

2. **yüz biñlerce:**

Diğer 41

Satır: **5**

Kelime Tipi: -

Pek çok, çok sayıda.

faḳaṭ ne olursa olsun bu sāyede yüz biñlerce ḫalḳ ondan niʿmetlenirler.
Ḫamsi pek velūd bir ḥayvāndır. Evvelā planḳton ṣoñra sürfe ve balıḳ

yüz para:

1. **yüz para:**

Kaside 1

Mısra: **137**

Kelime Tipi: -

İki buçuk kuruş.

Ver yüz para bir papel de doldur
Al destiñe bir kofa-yı ḫamsi

yüz paradan:

1. **yüz paradan:**-*dan*

Diğer 17

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

İki buçuk kuruş.

yüz paradan beş ġuruşa ḳadar ṣatılan İtalya İngiliz Fransız ṣardalyalarınıñ
bu balıḳdan ne farḳı vardır biraz büyüklügü ise bir şeyʾ degildir maṭlūb olan

yüz paraya:

1. **yüz paraya:**-*y*, -*a*

Diğer 21

Satır: **3**

Kelime Tipi: -

İki buçuk kuruş.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keṣretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balığı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

yüzde:

1. **yüzde:**

Diğer 30

Satır: **16**

Herhangi bir sayı ile kullanıldığında yüze bölünen bir şeyin o kadarlık parçasını belirten bir söz.

ḳalır lāyıḳ bedelini bulmamışsa bunu ıġrıb aġı ṣāḥibi kendi ḥesābına ḳabūl
eder. Ḫamsi kimiñ üzerinde ḳaç ġuruşda ḳalmışsa şimdi yüzde on iki

2. **yüzde:**

Diğer 41

Satır: **21**

Herhangi bir sayı ile kullanıldığında yüze bölünen bir şeyin o kadarlık parçasını belirten bir söz.

Ṭrabzon sāḥillerine ḳadar gelen ḫamsiden yüzde biriniñ bile avlanamadığı
muḥaḳḳaḳdır. Vāḳıʿā iḫṣāʾī maʿlūmātıñ vasaṭīsine göre Ṭrabzon şehri sāḥili

yüze çekerler:

1. **yüze çekerler:**-*er*, -*ler*

Diğer 68

Satır: **15**

Kelime Tipi: -

Aşağıda bulunan bir şeyi yukarı doğru kaldırmak, görünür duruma getirmek.

Çekerler sizi yüze
Doldururlar ḳayıġa

yüze çıkar:

1. **yüze çıḳar:**-*ar*

Diğer 29

Satır: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Ortaya çıkmak, görünür duruma gelmek.

ḫamsiniñ ṣuyu ḳayıġıñ içinde eke denilen deliklerden geçerek ḳıç üstünde

birikir ḫamsi ḳayıḳda oynadığı müddetçe ḳuvvetli olan irileri yüze çıḳar ve inceleri

yüzü güldügü:

1. **yüzü güldügü:**-*düg, -ü*

Diğer 1

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sevinci yüzünden belli olmak.

Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān

yüzü yanmaḳ:

1. **yüzü yanmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 38

Satır: **7**

Kelime Tipi: **-**

Toprak yüzeyinin güneşin etkisiyle kuruması için kazındıktan veya sürüldükten sonra bekletilmek.

volar ḳazmalarıyla görürler bu ṣūretle ḥāżırlanan tarla yüzü yanmaḳ için
birḳaç gün ḥāli üzere bıraḳılır ṣoñra buraya 35-40 santimetre fāṣıla

yüzünden:

1. **yüzünden:**

Diğer 100

Satır: **12**

-den dolayı, sebebiyle.

reʾīsi şu yolda maʿrūżātda bulunmuşdur
Deñizlerde irili ufaḳlı maḫlūḳāt yüzünden çekdiklerimizi yeryüzünde bizlere

yüz(ün)e çıḳar:

1. **yüz(ün)e çıḳar:**-*ar*

Diğer 60

Satır: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Ortaya çıkmak, görünür duruma gelmek.

üzere bıraḳmalı Bir müddet ṣoñra ṣuyu yüzüne çıḳar ḫamsiniñ böyle şu içinde
bulunması ḳuruyup paṣlanmaması için lāzımdır.

yüzüñü görünce:

1. **yüzüñü görünce:**-*ünce*

Diğer 2

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Bir şey bir kimseye görünmek.

Yüzüñü görünce bayram ederim
Sen olursuñ benim ḳurbānım ḫamsi

yüzünü güldürmüşdü:

1. **yüzünü güldürmüşdü:**-*müş, -dü*

Diğer 3

Satır: **19**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sevindirmek, memnun etmek.

yüzünü güldürmüşdü. Temennī edelim ki şimdi de mebẕūlen çıḳsın insānlara
olmasa bile tarlalara ġıdā versin.

Z, Ẕ, Ż, Ẓ

żābıṭa-i ṣaydiye niẓām-nāmesi:

1. **żābıṭa-i ṣaydiye niẓām-nāmesi:**

Diğer 19

Satır: **17**

Kelime Tipi: **-**

Av yapmaya yönelik düzenlemelerin yazıldığı hüküm maddeleri, belge, tüzük.

Niẓām-nāmesi aḥkāmınca ṣayyāddan bir çār-yek liraya ḳadar cezā-yi naḳdī alınır.
Marmara ve Paşalimanı Aṭaları Deñizi'nde ve Erdek Körfezi'nde seneniñ her mevsiminde

zād:

1. **zād:**

Diğer 59

Satır: **19**

Azık, yiyecek.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

2. **zād:**

Diğer 59

Satır: **19**

Azık, yiyecek.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḫamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

3. **zād:**

Gazel 2

Mısra: **18**

Azık, yiyecek.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḥamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

<u>zād-ı rāh:</u>

1. **zād-ı rāh:**

Diğer 59

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Yol azığı, yolluk.

Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez beytinde gösterdigi gibi ḥamsiḳuşu çoḳ defʿa ḳır yemegi gezinti ve yol

2. **zād-ı rāh:**

Gazel 2

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Yol azığı, yolluk.

Baʿżı erbāb-ı ṭabīʿat ḥamsiyi ḳuş yapdırıp
Zād-ı rāh eyler dīger bir zād u elvān istemez

<u>zāhid:</u>

1. **zāhid-i:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **171**

Kaba sofu.

Baḳ sofrada zāhid-i ʿasel-nūş
ʿĀlemlere masḳara-yı ḥamsi

<u>zāhir:</u>

1. **ẓāhir:**

Diğer 3

Satır: **9**

Görünüşe göre, anlaşılan, galiba.

maḫlūḳla ikiz veyā üçüz olaraḳ doġmuşuz. Ẓāhir ikimiziñ de Ṭrabzonlu birer
yalı uşaġı oluşumuzdan olacaḳ bu ḥamsiyi sarġana balıġı ḳadar

2. **ẓāhir:**

Kaside 1

Mısra: **49**

Elbette, şüphesiz.

ʿAyniyle vuḳūʿa geldi ẓāhir
Fikrimdeki ḫūliyā-yı ḥamsi

3. **ẓāhir:**

Muhammes 2

Mısra: **14**

Elbette, şüphesiz.

Başḳa bir ḫāṣṣa yaratmış ḥamside perverd-gār
Gerçi deryālarda ẓāhir biñ çeşid esmāk var

<u>zāhir olduġu:</u>

1. **ẓāhir olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 14

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḥapsi balıġıdır Bu balıḳ ḥamsinde ẓāhir olduġu için

<u>zaḥmet vermemek:</u>

1. **zaḥmet vermemek:**-*me, -mek*

Diğer 6

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Karşısındakini sıkıntıya sokmak, yormak.

Ḥalḳa zaḥmet vermemek çün kendi çıḳar ḳaraya denilir.

<u>zaḥmet vermemekçün:</u>

1. **zaḥmet vermemekçün:**-*me, -mek, -çün*

Muhammes 2

Mısra: **74**

Kelime Tipi: -

Karşısındakini sıkıntıya sokmak, yormak.

Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḥalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

<u>zaḥmet-āver:</u>

1. **zaḥmet-āver:**

Kaside 1

Mısra: **239**

Güçlük, zorluk veren.

Olmazsa da öyle zaḥmet-āver
Keskinse de ustura-yı ḥamsi

zaḥmete ḳatlanmalarındaki:

1. **zaḥmete ḳatlanmalarındaki:**-*ma, -lar, -ı, -n, -da, -ki*

Diğer 100

Satır: **10**

Kelime Tipi: **-**

Zahmet etmek, bir yere gelerek zahmette bulunmak.

yoḳdur müteşekkil bir heyʾeti üstāda göndermişlerdir. Üstād bunları büyük bir
nezāketle ḳabūl ederek bu zaḥmete ḳatlanmalarındaki sāʾiḳi ṣorunca ḫamsi heyʾetiniñ

zaḥmetsizce:

1. **zaḥmetsizce:**

Diğer 16

Satır: **17**

Zahmetsiz bir biçimde, kolay bir biçimde.

balıḳçılar zaḥmetsizce aġlarını atıp ḫamsi alaylarını muḥāṣara ederler ve ṣafra
ḳabīlinden ḳayıḳlarına doldurup sāḥil ve bāzāra yanaşırlar altı oḳḳa maḳāmında ṭutulan

zāʾid:

1. **zāʾiddir:**-*dir*

Diğer 98

Satır: **11**

Gereksiz, lüzumsuz.

Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

żaʿīf:

1. **żaʿīflar:**-*la, -r*

Diğer 5

Satır: **22**

Eti, yağı az olan, sıska, cılız, arık.

ḫazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balığı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ żaʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başlaʿacīb

2. **żaʿīf:**

Diğer 7

Satır: **16**

Görevini yapacak yeterli gücü olmayan.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

3. **żaʿīf:**

Diğer 46

Satır: **10**

Görevini yapacak yeterli gücü olmayan.

ḫamsi balığı faẓla yaġlı olmadığı için böyle degildir. Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

4. **żaʿīf:**

Diğer 27

Satır: **24**

Sağlamlığı, dayanıklılığı olmayan.

gözümüzüñ öñünde ḳoşḳoca bir kütle-i sīmīn var. Ne maḥşer-āşūb bir ḳaynaşma
aġıñ żaʿīf görünen telleri bu ḳadar sīmīn ve ṣemīn bir kütleyi naṣıl ṭoplayıp

5. **żaʿīfiñ:**-*iñ*

Gazel 1

Mısra: **6**

Fiziki anlamda gücü olmayan, çelimsiz insan. || *Korkak.*

Ḳahramān dense Ṭrabzon ḫalḳına el-ḥaḳḳ sezā
Eñ żaʿīfiñ bir sepet ḫamsi için biñ ḳanı var

zāʾiḳa:

1. **ẕāʾiḳası:**-*sı*

Diğer 7

Satır: **16**

Tat alma gücü, tat alma özelliği.

Ḫamsiniñ bāṣıra ḳuvveti keskin olur şāmme ḳuvveti kendi güzel ḳoḳusunu
alamayacaḳ ḳadar żaʿīf ẕāʾiḳası leẕīẕ nevʿiniñ ṭaʿmından ḫaber-dār olamayacaḳ

zālim:

1. **ẓālim:**

Diğer 107

Satır: **10**

Acımasız, merhametsiz.

hem çalardi hem de bu türçüyi söylerdi
Ṭoḳludur hey ẓālim ṭoḳlu

zamān:

1. **zamān:**

Diğer 7

Satır: **20**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.

Ḫamsiniñ vücūdu üsṭüvānī şeklinde ve incedir. Ṣırtı yeşil iken ölünce
māʾī bir renk alır ve zamān geçip bayatlayınca bu māʾīligi siyāha yaḳlaşır yanaḳlarıyla

2. **zamānı:**-*ı*

Diğer 5

Satır: **2**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit. II Yumurtlama evresinin başladığı mevsim.

Balıḳ yumurṭaları erkek balığıñ südü yavrunuñ ṭorbası ḫamsiniñ fāṣilesi Azaḳ
Deñizi ḥali ḫamsiniñ yumurṭası zamānı Ḳaradeñiz'e çıḳma zamānı ḳaraya vurması balığıñ

3. **zamān:**

Diğer 41

Satır: **7**

Canlıların büyüme aşamasındaki evrelerinden biri.

ḥālinde bulunur. Bu zamān deñiziñ içinde ve ṭışında bulunan maḫlūḳāt ṭarafından
ṣayd ve imḥā olunur. ʿAksi ḥālde belki birḳaç sene içinde Ḳaradeñiz başdan

4. **zamānlarda:**-*lar, -da*

Diğer 43

Satır: **2**

İçinde bulunulan devir, yaşanmakta olan vakit.

ḫārice çıḳarılır. Ḫāric müşterīlerden birinci derecede Bulġaristān ṣoñra
Yunanistān ve Romanya geliyor. Yunanistān ṣoñ zamānlarda ucuz balıḳlara faẓla gümrük

5. **zamān:**

Diğer 5

Satır: **20**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit, mevsim.

bunuñ da rengiyye faṣilesine mensūbdur. Ḳırım sāḥillerinde eñ çoḳ
Azaḳ Deñizi'nde bulunur oralarda yumurṭlar bu zamān taḳrīben mayıs ve

6. **zamān:**

Diğer 5

Satır: **22**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit, mevsim.

ḥazīrāna rāst gelir yumurṭalar ince bir ip gibi uzundur. Ḫamsi balığı yumurṭasını
dökdügü zamān çoḳ ża ʿīflar çiroz şeklini alır iri bir başla ʿacīb

7. **zamānına:**-*ı, -n, -a*

Diğer 38

Satır: **4**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit, mevsim.

altına döner ve ṭoprak ḫarḳa gelene ḳadar taḫmīnen bir buçuḳ ay müddetle bu ḥālde bırakılır
tütün dikme zamānına on beş gün ḳala öküz sapanıyla sürülür ve ʿaḳībinde

8. **zamān:**

Diğer 41

Satır: **19**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit, mevsim.

deñizde ḳaynaşır. İşte ṣayd için eñ muvāfıḳ zamān Bu da ekṣeriyetle ḳış
ortalarında olur.

9. **zamān:**

Diğer 48

Satır: **21**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit, mevsim.

İlk çıḳdığı zamān bir dānesi kedi başı şeklindeki para kīsesine atılırsa
berekete ve tezāyüd-i nuḳūda bāʿiṣ olduġunu söylerler.

10. **zamān:**

Diğer 61

Satır: **5**

Bir işin olageldiği, yapılageldiği vakit, mevsim.

yapmaḳ için furun yaḳıldığı zamān yapılır başḳa vaḳitler yapıldığı da vardır.

Şehriñ furunlu evlerinde bir tepsi içinde de pişirilebilir buña pazı tāze ṣoġan

11. **zamānlarda:**-*lar*, -*da*

Diğer 64

Satır: **6**

Yıl, sene.

helāke düşen yunus balıḳlarında iñiltiye beñzeyen bir nevā-yı ṭurfa-edā sāmiʿa-i
teʾessürü ḫırpalar. Mevżūʿ-ı baḥsimiz olan ḫamsi mebẕūl olduġu zamānlarda

12. **zamān:**

Diğer 1

Mısra: **5**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān

13. **zamān:**

Diğer 1

Mısra: **6**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Avlanıp ṣaṭlıġa geldigi zamān
Görenleriñ yüzü güldügü zamān

14. **zamān:**

Diğer 1

Mısra: **7**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

15. **zamān:**

Diğer 3

Satır: **15**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

şekline ḳoyacaḳ. O zamān münāsebetle demişdim
Eski ḥelvā ṣoḥbetleri yerine bir zamānlar ḥelvānıñ ṣoḥbetleri yapılırdı ḫamsi

16. **zamān:**

Diğer 3

Satır: **18**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

yoḳsulluġu ṣırasında yapılacaḳ şeyʾ de onuñ soḥbetidir. Bir iki ay evvel ḫamsiden
baḫsolunacaġı söylendigi zamān birḳaç gün çıḳıp görünmesi ḫalḳıñ

17. **zamān:**

Diğer 6

Satır: **12**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

derler. Yaʿnī
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya

18. **zamānlar:**-*lar*

Diğer 6

Satır: **5**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

sürülerle gezer pek çoḳ olduġu zamānlar bāʿżen kendiliginden bī-hūş bir
ḥālde ḳaraya düşdügü görülür bu sene 19 Nīsān 1928 Cumʿa Ṭrabzon

19. **zamānlar:**-*lar*

Diğer 6

Satır: **8**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

şehriniñ Çömlekçi mevḳiʿi sāḥilinden belki Of ḳażāsına ḳadar ḳıyılarda güpegündüz
ḫamsi ṭutduḳları görüldügü gibi İşte böyle zamānlar için

20. **zamānıñ:**-*ıñ*

Diğer 7

Satır: **24**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

21. **zamān:**

Diğer 17

Satır: **2**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Ḥāṣılı ġanī ve faḳīr iḥtiyācını ber-ṭaraf etdikden ṣoñra bu balıġıñ lezzeti birdenbire
munḳaṭıʿ oluverir o zamān tütün ve sebze tarlalarını gübrelemege yarar

22. **zamān:**

Diğer 19

Satır: **21**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

ḫamsi ḳurnası ṭaḳmaġa meʾzūndur. Faḳaṭ ḫamsi mevcūd olmadığı zamān ḳaṭʿiyyen
ḳurna istiʿmāl edemez. Memālik-i ġarbiyye ṣularında bulunan ḫamsi balıḳlarına gelince

23. **zamān:**

Diğer 20

Satır: **25**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Yumurṭa atmaḳ üzere balıḳlar sevāḥile taḳarrüb etdikleri zamān ḳumlu voli
maḥallerinde ıġrıblarla daḫi ṣayd ediliyormuş.

24. **zamān:**

Diğer 21

Satır: **2**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Dersaʿādet Balıḳ-ḫānesi'nde senevī iki yüz biñ kilo miḳdārında ḫamsi ve çaça
ṣatılmaḳdadır. Az çıḳdığı ve balıḳlar büyük ḳıṭʿada olduġu zamān ḫamsiniñ kilosu

25. **zamānlarda:**-*lar*, -*da*

Diğer 21

Satır: **3**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

iki ġuruşdan yüz paraya fürūḫt edilir ise de keşretli zamānlarda fīʾāt yigirmi
paraya ḳadar tenezzül eder. Hele çaça balıġı nādiren yigirmi paradan faẓla ṣatılır.

26. **zamān:**

Diğer 22

Satır: **1**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

Ḫamsi ne zamān çıḳar ḫamsiniñ nişāneleri martılar ḳarabaṭaḳlar palamuṭlar
yunus balıḳları sis yaḳamoz ava çıḳıyoruz Ḳayıḳlar ālet ḳayığı yedek

27. **zamān:**

Diğer 22

Satır: **10**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

çıḳmaya başlar bunları ve ḳāsımı müteʿāḳib baʿżen daha ṣoñra ḫamsi
balıġı gözükür faḳaṭ çoḳ defʿa kānūn-ı ṣānīden nīsāna ḳadar geçen zamān içinde çıḳar.

28. **zamān:**

Diğer 28

Satır: **9**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

denilmişdi o zamān müstaḳill ḳayıḳımızla ve münferiden mālımız olan ṣaçmamızla ava
çıḳardıḳ ṣaçma bugünkü aġıñ küçügüydü ve her ḳayıḳda bulunan meşale

29. **zamāna:**-*a*

Diğer 38

Satır: **14**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.

ise de mışır buġday ve arpa ekilecek ṭoprāḳlar için pek ucuz olduġu
zamāna teṣādüf etmezse idāre etmez ḥikemī aḫır gübresi gibi üç sene

30. **zamān:**

Diğer 41

Satır: **18**

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
yoḳdur. Ḥayvān bu ṣulara ḳadar gelir oradan büyük bir voli çevirerek şimāle
doġru geçer balıḳ bu voliyi urduġu zamān ġāyet keşīf kitleler ḥālinde

31. **zamāna:**-*a*
Diğer 97
Satır: **17**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
çıḳıyor ve ne zamāna ḳadar devām edecek
Bilirsiñiz ki ḫamsi tā Norveç deñizlerinden ḳoparaḳ
Ḳaradeñiz'e girdikden

32. **zamān:**
Diğer 98
Satır: **10**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

33. **zamān:**
Diğer 98
Satır: **10**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

34. **zamān:**
Diğer 98
Satır: **12**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
Bu suʾāliñiz biraz ġarīb biraz da zāʾiddir bu maḫlūḳ-ı mübāreki bulduġuñuz
zamān bulduġuñuz yerde yemelisiñiz. Fāʾideli olduġu vaḳti de ṣoruyorsuñuz.

35. **zamāna:**-*a*
Diğer 98
Satır: **14**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
Bununñ için ḥekīm-i meşhūr Ḫayyām'ıñ bir rubāʿīsinde ṣarābıñ rūḥ-perver
olduġu zamāna ʿāʾid tavṣiyesini size tekrār edebilirim

36. **zamānlar:**-*lar*
Diğer 98
Satır: **16**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
Ḫamsi cumʿa cumʿa ertesi pāzār pāzār ertesi ṣalı çarşanba
ve perşenbe günleri geceli gündüzlü yenildigi zamānlar fāʾidelidir bunlardan ġayrī

37. **zamān:**
Muhammes 2
Mısra: **73**
Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu sürenin belirli bir parçası, vakit.
Ḳıyyesi indigi için bu zamān beş paraya
Ḫalḳa zaḥmet vermemekçün kendi çıḳar ḳaraya

38. **zamān:**
Gazel 4
Mısra: **17**
Belirlenmiş olan an.
Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

39. **zamān:**
Diğer 51
Satır: **2**
Zamane, içinde yaşanılan zaman.
bendiyle
Ḫāṣṣasın taʿyīnde ʿāciz eṭibbā-yı zamān

40. **zamān:**
Muhammes 2
Mısra: **7**
Zamane, içinde yaşanılan zaman.
Ḫāṣṣasın taʿyinde ʿāciz eṭibbā-yı zamān
Geçdiler Soḳraṭ ü Boḳraṭ ü Arisṭolar falān

zamān-ı evāʾilde:

1. **zamān-ı evāʾilde:**-*de*

Diğer 108

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Çok geçmiş zamanlarda.

baluġu yoḳ mi işte odur dedi onuñ adini ne sebebden çi yunus ḳodiler
Dedum zamān-ı evāʾilde Yūnus isminde bir Rizeli gemici uşaġu bu balıġuñ

żamm:

1. **żamm-ı:**-*ı*

Diğer 12

Satır: **8**

Arap ve Osmanlı alfabesinde bir harfin zamme ile okunması.

ʿadedi tam otuza baliġ olmaḳdadır tevcīh-i dīgere göre yine bir ism-i mürekkeb ʿaddiyle
hecā-yı evvelā olan ḫam lafẓı esāsen żamm-ı ḫa ile ḫum yaʿnī Fārisīde şarāb

ẓannederim:

1. **ẓannederim:**-*er, -im*

Diğer 3

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Öyle sanıyorum ki, düşünceme göre gibi anlamlara gelir.

ārzū üzerine ḫamsiye dāʾir küçük bir şoḥbet yapmışdım. Şimdi bunuñ da
tafṣīli ẓannederim ḫamsiyi ṣarġanalıḳdan da çıḳarıp yılan balıġı

ẓannediyorsunuz:

1. **ẓannediyorsunuz:**-*i, -yor, -sunuz*

Diğer 23

Satır: **18**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

ṣanki her şeyʾ bizi selāmlarken kürekler hareketleriyle eṭrāfa iʿāde-i selām ediyor.
Biz ilerliyoruz ẓannediyorsunuz ki ufuḳlar birer ġāze-i ibhām altında beliren güzel

ẓannediyorum:

1. **ẓannediyorum:**-*i, -yor, -um*

Diğer 4

Satır: **23**

Kelime Tipi: -

Öyle sanıyorum ki, düşünceme göre gibi anlamlara gelir.

yapılmışdı. Bu gece birinci şıḳ yerine gelecek faḳaṭ ẓannediyorum ikinci ʿameliyye
mühmel ḳalacaḳdır. Bunuñ için de ʿumūmī bir miʿde imtilāsından ḳorḳulsa gerekdir.

ẓannetdiñ:

1. **ẓannetdiñ:**-*di, -ñ*

Diğer 32

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

ẓannetdum:

1. **ẓannetdum:**-*du, -m*

Diğer 111

Satır: **6**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

bir sāʿat bile ḳoymamiş boyle ḳule olur mu Ḥaçan döndi başcaġuzum ẓann(etdum)
etdum çi ha bizum Temel Reʾīz'un taḳasiyla cezerum Ḳaratenuz'da. Tenuz dedum

ẓannetme:

1. **ẓannetme:**-*me*

Gazel 2

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Ḫamsiyi ẓannetme ez-cān İstanbullu istemez
Belki başḳa belde maḥṣūlünde rüçḥān istemez

2. **ẓannetme:**-*me*

Gazel 5

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Ḫamsiniñ ẓannetme yavrum bir ḳuru ʿunvānı var
Kisve-i sīmīni üzre kevkeb-i raḫşānı var

ẓannetmeleri:

1. **ẓannetmeleri:**-*me, -leri*

Diğer 4

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Baʿżılarınıñ ḫamsiniñ baḫs̱e degeri olmayacaġını ẓannetmeleri doġru
degildir her mevcūduñ az çoḳ bir tārīḫi ve tārīḫçesi vardır. Memleketiñ

ẓannetmeyiñ:

1. **ẓannetmeyiñ:**-*me, -y, -iñ*

Diğer 102

Satır: **28**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Vaḳit'iñ 31 Mart 1928 nüsḫası yuḳarıki ser-levḥaya
Ṣāʿir
Ḥamāmī-zāde İḥsān Beg beyānātda bulunuyor. Laṭīfe ẓannetmeyiñ baḥiṣ ciddīdir

ẓannettiñ:

1. **ẓannettiñ:**-*ti, -ñ*

Gazel 1

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

2. **ẓannettiñ:**-*ti, -ñ*

Gazel 4

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Sanmak.

Sen ne ẓannettiñ efendim ḫamsi-i cān-perveri
Şarḳ u ġarba intişār etmiş ʿulüvv-i şānı var

ẓannon:

1. **ẓannonan:**-*an*

Diğer 50

Satır: **10**

Öyle olduğu düşünülmek.

başını ṭütsü etseler ḳaçar demesinden ṭutuñuz da köylerde baʿżı ḫastalıḳlarda
insānlara ve tesemmüm ʿalāʾimi gösterdigi ẓannonan ḫayvānlara ṣuyunu içirmek

zānū:

1. **zānūya:**-*y, -a*

Müseddes 1

Mısra: **8**

Diz.

Bu şehriñ ne ʿaceb merġūbudur nūr-ı baṣar ḫamsi
Devā-yı mübtelā-yı derd-i ser zānūya fer ḫamsi

zār:

1. **zāre:**-*e*

Diğer 106

Satır: **3**

Ağlayan, inleyen.

Sākī meded meded ṣun İḥsān-ı zāre bāde
Yansın mi<u>ṣ</u>āl-i külḫan her dem Ḥamāmī-zāde

żarar:

1. **żararı:**-*ı*

Diğer 97

Satır: **16**

Olumsuz, kötü sonuç, ziyan.

yapdıġı mülāḳātı aşaġıya dercediyoruz
Bu seneki şovuḳlarıñ ḫamsiye żararı var mıdır ḫamsi niçin iri

żararlı ḥayātını öldürmek:

1. **żararlı ḥayātını öldürmek:**-*mek*

Diğer 48

Satır: **11**

Kelime Tipi: -

Midedeki hazımsızlığı ortadan kaldırmak, sindirimi kolaylaştırmak.

içirmedigi tecrübe edilmişdir ḫamsiniñ miʿdelerdeki bu żararlı ḥayātını öldürmek
için üstüne ṭatlı bir meşrūb almaḳ Ṭrabzonca eskiden ʿādet hükmünde idi.

żararlı şayılmışdı:

1. **żararlı şayılmışdı:**-*mış, -dı*

Diğer 34

Satır: **26**

Kelime Tipi: -

Zarar verdiği düşünülmek.

yaġı damladıġı yerlerde nişāneler bıraḳdıġı esāsen fenā bir ḳoḳu da neşretdigi için

ṣıḥḥatçe żararlı ṣayılmışdı şimdi bu memnūʿiyyete riʿāyet edilmiyor.

<u>ẓarfında:</u>

1. **ẓarfında:**

Diğer 19

Satır: **7**

Süresince, belli bir sürede, belli bir süre içinde.

Mart ve nīṣān ẓarfında yumurṭalarını Marmara'da atıp mayısdan iʿtibāren Ḳaradeñiz'e
ʿavdet etmege başlar. Ḫamsi ve çaça balıḳlarınıñ cüzʾī bir ḳısmı dalyanlarda ve baʿżen

2. **ẓarfında:**

Diğer 44

Satır: **14**

Süresince, belli bir sürede, belli bir süre içinde.

Balıḳ yekūnunuñ ḳıymeti lira
Bu seneler ẓarfında çıḳan ḫamsi ile dīger balıḳlardan alınan rüsūmuñ miḳdārı

3. **ẓarfında:**

Diğer 45

Satır: **13**

Süresince, belli bir sürede, belli bir süre içinde.

Şu ḥālde beş sene ẓarfında Ṭrabzon'da çıḳan bu 1041172000 ʿaded ḫamsiden
yine bu beş senede beher nüfūsu başına 1468 oḳḳa ṭutan 29360 ʿaded ve bir

<u>żarūret:</u>

1. **żarūretindeyiz.:**-*i, -n, -de, -y, -iz*

Diğer 10

Satır: **16**

Mecburiyet, zorunluluk.

iştiḳāḳāt ve beyānātdan bir miḳdārını ḳaṭre-i mine'l-ġadīr basṭ u taḥrīr birle iktifā
etmek żarūretindeyiz. Ve minallāhi't-tevfīḳ

2. **żarūreti:**-*i*

Diğer 42

Satır: **2**

Mecburiyet, zorunluluk.

ve cömerd ḥayvānı bizim de lāyıḳıyla ṣayd etmemiz īcāb eder. Bu iʿtibār ile evvelā
bizim ṣularda avlanma teşkīlātını ıṣlāḥ etme żarūreti vardır. Meşelā şimāl

<u>zāt:</u>

1. **ẕata:**-*a*

Diğer 6

Satır: **23**

Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Birḳaç yıl evvel bir tedḳīḳ seyāḥati için Ṭrabzon'a gelen evliyā-yı umūrdan bir ẕata
Sürmene'de bulunduġu ṣırada ḫamsiniñ ince çıḳdığından baḥs ile şikāyet edilmiş

2. **ẕāt:**

Diğer 11

Satır: **26**

Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Yazdan eylermiş ḳışı tefrīḳ bāhir muʿcizāt
Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt

3. **ẕāt:**

Muhammes 3

Mısra: **9**

Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Maḳdemi faṣl-ı bahāra müjde-res turfanda ẕāt
Bir rebīʿī meyvedir yoḳdur şitāsı ḫamsiniñ

<u>zāten:</u>

1. **ẕāten:**

Diğer 7

Satır: **8**

Yaratılıştan, tabiatı itibarıyla.

bu sāyede yaşar çünkü bir balıḳ içinde 15- 20 nisbetinde havā bulunan ṣuyu
yutunca bu havāyı teneffüs etmiş olur ẕāten balıḳlarıñ ḳaynamış ṣuda yaşayamaması

2. **ẕāten:**

Diğer 12

Satır: **10**

Esasen, aslında.

küpü büyük küp demek olduġu ḥālde mürūr-ı zamānla taġlīṭen feṭḥ üzere
ḫam deyu oḳunagelmişdir sī kelimesi ẕāten otuzu gösterdiginden

3. **ẕāten:**

Diğer 22

Satır: **15**

Esasen, aslında.

dāʾireleri içine alırlar ẕāten ḫamsi dil-ārām bir seyir ile sāḥillere doġru ḫırām eder.
Denilebilir ki

4. **ẕāten:**

Diğer 37

Satır: **15**

Esasen, aslında.

yaşamaḳdadır Ẕāten o ḥayātiyyātda yeñi çıġır açan bir maḫlūḳdur Biliyoruz ki
ḥayvānlarıñ bir ḳısmı yalñız deñizlerde ṣularda bir ḳısmı yalñız ḳaralarda

5. **ẕāten:**

Diğer 46

Satır: **22**

Esasen, aslında.

mışrāʿına aldanmamalıdır ancaḳ ḥażmı etden ḳolay olduġundan daha nāfiʿ
ʿaddolunur ẕāten balıḳ nevʿine ḳarşı gösterilen raġbeti arttıran bu ḫāṣṣalardır.

6. **ẕāten:**

Diğer 67

Satır: **16**

Esasen, aslında.

yazma bilmeyenleriñ bile maḥfūẓudur.
Ẕāten her yeriñ maḫṣūṣātında az çoḳ farḳla böyle bir ʿumūmiyyet göze çarpar

7. **ẕāten:**

Diğer 98

Satır: **3**

Esasen, aslında.

dehriñ germ ü serdine ḳarşı gözü pek olanlarıdır ẕāten cüsse ve cesāmetlerinden de
bu ḥāl istidlāl edilebilir maʿmāfīh bu cins de bir derece maḥdūddur.

8. **ẕāten:**

Diğer 23

Satır: **9**

Doğrusunu isterseniz, doğrusu, zati.

Şimdi dört ḳayıḳ varız. Ẕāten ikiden eksik olamayız. Bunlar başḳa bāzār ḳayıḳlarından
farḳsız yalñız balıḳ avıyla meşġūl olurlar ve boş vaḳitlerde kirāya verilmezler. Biri

9. **ẕāten:**

Diğer 56

Satır: **8**

Doğrusunu isterseniz, doğrusu, zati.

ʿādī ṣuya ḳoyarlar çoḳ ṭuzlusu için ṣuyu birḳaç defʿa degişdirmek
lāzımdır. Ḫamsiyi ṣabāḥleyin ṣudan çıḳarmalıdır o ẕāten ayıḳlanmış ve temizlenmişdir.

ẕāt-ı ʿālīniñ:

1. **ẕāt-ı ʿālīniñ:**-*niñ*

Diğer 6

Satır: **28**

Kelime Tipi: -

"Yüksek şahıs, yüce kişi." Saygılı konuşmada hitap sözü olarak kullanılır.

yuḳarıki ifādemizden ġalaṭ ise ḳısmen doġru ḳısmen yañlışdır. Faḳaṭ işiñ tuḥaf
noḳṭası o ẕāt-ı ʿālīniñ Anḳara'ya ʿavdetinde bu aġıñ refʿi için Ḫariciyye Vekāletini

ẕāt-ı ʿālīñiz:

1. **ẕāt-ı ʿālīñiz:**-*ñiz*

Diğer 99

Satır: **17**

Kelime Tipi: -

"Yüksek şahıs, yüce kişi." Saygılı konuşmada hitap sözü olarak kullanılır.

Darvin insānlarıñ maymūnlardan türedigini iddiʿā ediyor ẕāt-ı ʿālīñiz de
ḫamsiniñ ecdādına dāʾir lüṭfen biraz maʿlūmāt verir misiñiz

ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine:

1. **ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine:**-*lerin*, -*e*

Diğer 100

Satır: **19**

Kelime Tipi: -

Hamsileri koruyup kollayan, gözeten kimse.

Bu acıḳlı ḥālimize çāreler aradıḳ nihāyet ẕāt-ı ḫamsi-perverānelerine ilticāya ḳarār
verdik. Çoḳ umarız ki ḳaralar efkār-ı ʿumūmiyyesini ḫamsileri ḳorumaḳ için

zātına muhtaşşdır:

1. **ẕātına muhtaşşdır:**-*dır*

Muhammes 2

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Nevi şahsına münhasır, kendine özgü davranışları olan kimse.

Cā-be-cā deryāyı cümbüşlerle eyler ġarḳ-ı nūr
Ẕātına muhtaşşdır el-ḥaḳḳ baḥrde mā-i ṭahūr

zātıñızda:

1. **ẕātıñızda:**

Diğer 115

Satır: **5**

Bahsedilen kişinin kendisinde olan.

arşun Ẕātıñızda var bir yañlışluḳ mamāfīh
C Beg Ha ben bilemeyirum da sen mi bileyurşun ha
Toḫum naṣul

zavāllı:

1. **zavāllı:**

Diğer 22

Satır: **22**

Gücü bir şeye yetmeyen, aciz.

mevcūdiyeti añlaşılabilir ʿaynı ʿalāmetleri biz Ṭrabzon şehri sāḥillerinden göremezsek
şarḳdan ve ġarbdan gören yolcular bize ḫaber verirler zavāllı ḫamsi deñiziñ üstünden

2. **zavāllı:**

Diğer 32

Satır: **4**

Gücü bir şeye yetmeyen, aciz.

gübrelik ḫamsi miḳyāsı naḳli ve naḳil vasıṭaları marabanıñ şerri
zavāllı ḫamsi tarla ṣāḥibiniñ tedbīrleri açıḳdan naḳil ve memnūʿiyyeti

3. **zavāllı:**

Diğer 34

Satır: **18**

Gücü bir şeye yetmeyen, aciz.

etmesi lāzımdır. Siz tarlama gübre derken marabañız da küpüme ḳavurma diyebilir.
Demek ki deñizlerde balıḳçılarıñ ṣayd etdigi zavāllı ḫamsi bir de ḳaralarda tarlalarda

4. **zavāllı:**

Diğer 35

Satır: **22**

Gücü bir şeye yetmeyen, aciz.

bundan da istenilen fāʾide her ṭarafda bir olaraḳ elde edilemez hem ḫamsiniñ dostu
yāḫūd düşmanı çoḳ olur insāndan başḳa ḳurd ḳuş hep bu zavāllı maḫlūḳuñ

5. **zavāllılarız.:**-*lar, -ız*

Diğer 100

Satır: **14**

Gücü bir şeye yetmeyen, aciz.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız
ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

6. **zavāllılarıñ:**-*lar, -ıñ*

Diğer 101

Satır: **1**

Gücü bir şeye yetmeyen, aciz.

bu zavāllılarıñ ḫāl-i pür-melāline cāndan acımış ve ṣaġ elini Mesīḥ-vārī
ḳaldıraraḳ

zāviye-i ḳāʾime:

1. **zāviye-i ḳāʾime:**

Diğer 63

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Dik açı.

tel ḳarnı ḥiẕāsına ḳonulur ve uzunluġunuñ tam yarısına gelince bir zāviye-i ḳāʾime teşkīl
edecek ṣūretde bükülerek ḳarnından dışarıya ṣalıverilir öbür ucu da

żāyiʿ olmaḳ:

1. **żāyiʿ olmaḳ:**-*maḳ*

Diğer 34

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Ziyan olmak.

Götürülecek yer müsāʿid olunca naḳil arabalarla da olabilir yalñız bu ḥālde ḫamsiniñ

giderken düşerek żāyiʿ olmaḳ iḥtimāli vardır ḳap olaraḳ fıçı ḳullanılsa bile araba

zebān-şināsān:

1. **zebān-şināsān-ı:**-*ı*

Diğer 12

Satır: **1**

Dil bilenler, dil bilimciler.

Zebān-şināsān-ı İrān ve bi'l-ḫuṣūṣ Tuhfe-i Miyāh-ı Der Baḥr-i Siyāh ʿunvānlı teʾlīf
vecīzü'l beyān bu baḥiṣde iki vech üzere ḥikāye-ḫān olmuṣdur biri şu ki

zebān-zed olduġu:

1. **zebān-zed olduġu:**-*duġ, -u*

Diğer 10

Satır: **19**

Kelime Tipi: **-**

Dil persengi, söylenen, söylenir olan, alışılmış, kullanışlı, yayılmış söz.

lehcesinde ḥapsi deyu zebān-zed olduġu maʿlūm-ı umūmdur cemīʿ lisānlarda siyyemā
ḳadīm ü cedīd Türkī lehceler beyninde mürūr-ı zamānla envāʿı taḳallübatıñ vuḳūʿ-yafte

zekā:

1. **ẕekāsı:**-*sı*

Diğer 5

Satır: **7**

Düşünme, gerçekleri algılama, akıl yürütme, yargılayıp sonuç çıkarma yeteneği, anlama gücü, zihin keskinliği, anlak, zeyreklik.

ve ẕekāsı iç aʿżāsı ḳalb beyin ḳaraciger kan ve kisi bağırsaḳ miʿde
böbrek yumurṭalıḳ bel kemigi ḫamsiniñ nevʿileri iri ḫamsi çatalḳuyruḳ orta

zekī:

1. **ẕekī:**

Diğer 8

Satır: **23**

Çabuk ve kolay kavrayan.

Ḫamsi çoḳ ẕekī yāḫūd çoḳ ḥisli bir ḥayvāndır balıḳçılar derler ki
büyük balıḳlarıñ taʿarrużuna uġrayınca bir müdāfaʿa āleti gibi pullarını deñize bıraḳır

2. **ẕekī:**

Diğer 36

Satır: **1**

Çabuk ve kolay kavrayan.

avıyla meşġūldür bunlarla başa çıḳmaḳ da ḳolay degil. Ẕekī ḥayvānlar būstānlara
tarlalara ḳurulan şeyleriñ ḳorḳuluḳ olduġunu añlamışlardır çoḳ insānlarıñ da bu

zengīn:

1. **zengīn:**

Diğer 33

Satır: **6**

Malı ve parası çok olan, varlıklı.

Alacaġıñız tāzelik yaʿnī tāze yemek içinse birḳaç oḳḳadır ṭuzlamaḳ ṣalamura
yapmaḳ için elbette baṭman ḥesābıyla almalısıñız. Zengīn faḳīr herkes bu ḳıymetli

2. **zengīni:**-*i*

Diğer 97

Satır: **2**

Malı ve parası çok olan, varlıklı.

Ḫamsi Ḥaḳḳında Ḥamāmī-zāde'niñ Beyānātı
Ḫamsi çıḳdıġı günler Ṭrabzon'un zengīni faḳīri ʿādetā bayram eder ṣabāḥleyin

zengīn olur:

1. **zengīn olur:**-*ur*

Diğer 1

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Çok para edinmek.

Ḳadr ü ḳıymetini bulduġu zamān
Zengīn olur o gün ṣatan mübārek

zerrīn:

1. **zerrīn:**

Diğer 27

Satır: **25**

Altın gibi sarı.

getirdi buña biz de şaşıyoruz. İşte lambamızı meşalemizi yaḳdıḳ onuñ zerrīn

zevk:

1. **ẕevḳ:**

Diğer 54

Satır: **17**

Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu.

beytiniñ taʿrīfi üzere ẕevḳ ve iştihā ile yenilecek nefīs bir yemek olur.

Ḥamsi ḳayġanası yumurṭalı pazılı

2. **ẕevḳ:**

Diğer 99

Satır: **11**

Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu.

Ḥamsiden yapılan yemekleriñ nevʿileri çoḳdur. Ṭabīʿat ṣāḥibleriniñ ẕevḳ ve

keyfine bağlı bir mesʾeledir. Müteḥaṣṣışları bunda ittifāḳ edememişlerdir. Yemekleriñ

3. **ẕevḳiñize:**-*iñiz, -e*

Diğer 55

Satır: **14**

Tercih, istek.

ortaya ḳonulup ṣıcaḳ ṣıcaḳ iştihā ile yenilir.

Ḥamsi ḳızartması Temizlenmiş bir miḳdār ḥamsiyi ẕevḳiñize göre

4. **ẕevḳe:**-*e*

Müseddes 1

Mısra: **1**

Eğlence. II Güzeli seçme yeteneği.

Gedāsı ḥamsiye hem aġniyāsı ẕevḳe māʾildir

Bu şehriñ dirligidir ḥamsi temsīl-i evāʾildir

zevk ehline:

1. **ẕevḳ ehline:**-*n, -e*

Kaside 1

Mısra: **40**

Kelime Tipi: **-**

Eğlenceden zevk alan, eğlenmeyi seven kimse.

Cennetde de çünkü mā- ḥażarmış

Ẕevḳ ehline baḳlava-yı ḥamsi

zevkli:

1. **ẕevḳli:**

Diğer 103

Satır: **17**

Zevk veren, hoşa giden.

Yalandan dolandan bir balıḳ uçurup şunu bunu aldatmanıñ ẕevḳli bir

şeyʾ olacaġına ḳāniʿ degiliz. Nisān için eger muṭlaḳā bir balıḳ baḥsi lazımsa

zevraḳ:

1. **zevraḳlarla:**-*lar, -la*

Diğer 30

Satır: **4**

Kayık.

baʿżen ḥalḳ da bunlara yardımcı

Ḥalḳ zevraḳlarla ḥamsiyi çekerler sāḥile

2. **zevraḳlarla:**-*lar, -la*

Gazel 5

Mısra: **5**

Kayık.

Ḥalḳ zevraḳlarla ḥamsiyi çekerler sāḥile

Elde ḳofa dilde huy u hay biñ der-bānı var

zevrakçe:

1. **zevraḳçede:**-*de*

Kaside 1

Mısra: **160**

Küçük kayık.

Eylerse Ḥüdā'ya minnet eyler

Zevraḳçede nāḫudā-yı ḥamsi

zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ:

1. **zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ:**

Kaside 1

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Zevk kayığına binmiş olan. II Hoş duygular içinde olan.

Zevraḳçe-süvār-ı ẕevḳ iken ben

Ḳaldım bu sefer yaya-yı ḥamsi

zeyl:

1. **ẕeyli:**-*i*

Diğer 67

Satır: **4**

Ziver Efendi'ye ait olan ve hamsi hakkında yazılmış olan gazelin kim tarafından ele alındığı bilinmeyen zeyli.

Ḥamsi Ḳoşması ḥamsi manẓūmeleri yazan şāʿirler bir tārīḫçe yeñi şāʿirleriñ

manẓūmeleri ḥamsi fıḳrası Ḥamsi Destānı Müseddes Ḥamsi Ġazeli ẕeyli

2. **ẕeyli:**-*i*

Diğer 69

Satır: **1**

Bir şiire yapılan ekleme, ek.

senesinde Vilāyet Maṭbaʿasında ayrıca başılmışdır naẓīreleri ẕeyli taḫmīsi
olduġu gibi bu yolda tanẓīm edilen murabbaʿāt ve muḫammesāt da vardır yine şāʿirlerden

3. **ẕeyl:**

Diğer 151

Satır: **17**

Bilinmeyen bir şair tarafından hamsi konusunda yazılan zeyl.

Ẕeyl
Muḫammesler

4. **ẕeyl:**

Muhammes 1

Mısra: **3**

Bir yazıya yapılan ekleme, ek.

Yazdım erbāb-ı merāḳa ṭatlıca bir ḫoşça ẕeyl
Bezmine mümkün müdür dāḫil ola her bir ṭufeyl

zeyt-i mukaṭṭarı:

1. **zeyt-i muḳaṭṭarı:**-*ı*

Diğer 17

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Damıtılmış zeytinyağı.

büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

zeyt-i ṭayyār-ı terementi:

1. **zeyt-i ṭayyār-ı terementi:**

Diğer 63

Satır: **8**

Kelime Tipi: -

Terebentin yağı. neft yağı.

Bundan ṣoñra balıġıñ ḳarnından çıḳarılmış olan tel bir taḫta üzerine
çivilenerek ṭutdurulur. Ḥayvānıñ üzeri zeyt-i ṭayyār-ı terementi ile birḳaç

zeytūn yaġını:

1. **zeytūn yaġını:**-*n, -ı*

Diğer 15

Satır: **20**

Kelime Tipi: -

Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ.

ve fülfül-i siyāh ile ḳarışdırdıḳdan ṣoñra pilaki ṭāvasınıñ içine bir ḳat ḫapsi
ve bir ḳat bundan döşeyip Ṭrabzon'uñ āb-ı ḥayāta beñzer zeytūn yaġını üzerine

zeytūnyaġ:

1. **zeytūnyaġnı:**-*n, -ı*

Diğer 102

Satır: **9**

Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ.

Bir dirhem zeytūnyaġnı bizlerden esirgerler
Ṭuz da urmaz deñizde yıḳarlar öyle yerler

zeytūnyaġı:

1. **zeytūnyaġına:**-*n, -a*

Diğer 55

Satır: **16**

Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ.

buġday yāḫūd mışır ununa bulayıñ maḫṣūṣen yapdırılmış olan ḫamsi ṭāvasında
ḳızdırılmış sāde yāḫūd zeytūnyaġına istif ediñ ḳor āteşde biraz

2. **zeytūnyaġı:**

Diğer 57

Satır: **2**

Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ.

Ḫamsi yaġsız olunca ızḳara yapılırken üstüne ṭavuḳ ḳanadıyla biraz
zeytūnyaġı sürmelidir. Balıḳlar ızḳara yerine ortalarından demir bir kebāb şişine

3. **zeytūnyaġı:**

Diğer 58

Satır: **17**

Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ.

Ārzūya göre üzerine limon ṣıḳılır ve zeytūnyaġı dökülür īcābında üstünde
ḳalan ḫamsileri de eyice pişirmek için kiremite münāsib ḥacimde bir teneke ḳapaḳ

4. **zeytūnyaġına:**-*n, -a*

Diğer 59

Satır: **9**

Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ.

yanmaḳda olan ḳızġın tereyaġına yāḫūd nefîs
zeytūnyaġına ataraḳ güzelce pişirmeli
ve ḳanadlanıp uçmasına meydān vermeden yemelidir.

<u>żıyāʿ:</u>

1. **żıyāʿnı:**-*n, -ı*

Diğer 34

Satır: **11**

Kaybolma, yok olma.

ṣūret tarlaya inbātī ḳuvvet verecegi rivāyet edilen
ṣuyunuñ żıyāʿnı mūcib olacaġından
bu naḳliñ Ṭrabzon'da varel denilen büyük yaġ
fıçılarıyla yapılması münāsibdir.

<u>zihnen meşġūl olanlarca:</u>

1. **zihnen meşġūl olanlarca:**-*an, -lar, -ca*

Diğer 46

Satır: **10**

Kelime Tipi: **-**

Zihni meşgul eden işlerle uğraşmak.

ḫamsi balığı faẕla yaġlı olmadığı için böyle degildir.
Ḫamsi dimāġıñ inkişāfına
yardım eder zihnen meşġūl olanlarca ḳıymetli bir ġıdā
ṣayılır. Nāzik ve żaʿīf miʿdelere

<u>Ẕihnī:</u>

1. **Ẕihnī:**

Müseddes 1

Mısra: **12**

Bayburdlu Zihni'nin mahlası.

Bu şehr içre ʿaceb pek muʿteberdir der-be-der ḫamsi
Anı ey Ẕihnī bilmez sāʾiri Ḫūrşīd-ābādıñ

<u>zikr:</u>

1. **ẕikre:**-*e*

Diğer 18

Satır: **2**

Anma, söyleme, sözünü etme.

ʿĀdī ḫamsi Fransa'nıñ her ṭarafında olduġu gibi
ḫāṣṣaten Aḳdeñiz'de çoḳdur
ve bulunduġu yerlerde mebẕūl bir maḫlūḳdur. Avcılığı
ẕikre şāyāndır Ḫamsi ʿale'l-ʿumūm

<u>zikreder:</u>

1. **ẕikreder:**-*er*

Muhammes 3

Mısra: **19**

Kelime Tipi: **-**

İsmini söylemek, bahsini etmek, anmak.

Ẕikreder evṣāfını yerde beşer gökde melek
Baḥr u berr gūyā ki fermān-ber gedāsı ḫamsiniñ

<u>zikr-i pāk-i dil-rübāsı:</u>

1. **ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı:**-*sı*

Muhammes 3

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Aşık olunası mübarek ismini söyleme.

Başḳa bir leẕẕet verir ḳalbe liḳāsı ḫamsiniñ
Neşʾe-verdir ẕikr-i pāk-i dil-rübāsı ḫamsiniñ

<u>zi'l-ḥicce:</u>

1. **ẕi'l-ḥicce:**

Diğer 111

Satır: **10**

Arabi ayların, zilkade ile muharrem arasında kalan ve onuncu günü kurban bayramı olan on ikincisi.

uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun
Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

<u>zilzurna eder:</u>

1. **zilzurna eder:**-*er*

Kaside 1

Mısra: **63**

Kelime Tipi: **-**

Kendini bilmeyecek ölçüde olmak.

Zil zurna eder bu ḫalḳı ser-mest
Çaldıḳça da darbuḳa-yı ḫamsi

<u>zīmmet:</u>

1. **ẕīmmet-i:**-*i*

Kaside 1

Mısra: **247**

Boyun borcu.

Bir ẕīmmet-i vācibü'l-edādır
İḥsāna hemān duʿā-yı ḫamsi

<u>zīnet:</u>

1. **zīnetden:**-*den*

Diğer 24

Satır: **25**

Süs. II Hoşa giden görüntü.

sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

zīnet verir:

1. **zīnet verir:**-*ir*

Muhammes 1

Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Süslemek, güzel göstermek.

Ḫastaya ṣıḥḥat verir aʿmā göze ḳuvvet verir
Cism-i pāki sofraya revnaḳ verir zīnet verir

zīnet-resān:

1. **zīnet-resāndır:**-*dır*

Muhammes 3

Mısra: **26**

Süs getiren, süsleyen.

Münʿakisdir her yana sūr ü ṣafāsı ḫamsiniñ
Ḳūt-ı cāndır miʿdeye zīnet-resāndır ellere

zīnet-yāb eder:

1. **zīnet-yāb eder:**-*er*

Kaside 2

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Süslemek.

Mevḳiʿ-i bālā-terini ḫamsiniñ münker değil
Çoḳ kibāriñ çünkü zīnet-yāb eder ṣofrasını

zinhār:

1. **zinhār:**

Diğer 11

Satır: **11**

Sakın, aman, asla.

eṭiʿme-i nefīsesinden her ḳanġısı ṭābḫ edilip öñüñe geldikde zinhār ʿāṭıl ve ġāfil
ṭurmayıp ve her gūne ādab-ı sofra ve ṭaʿāmı geri ḳoyup ṣovumasına meydān

2. **zinhār:**

Diğer 98

Satır: **17**

Sakın, aman, asla.

vaḳitlerde zinhār yenmemelidir.
Ḫamsi ḳalori iʿtibāriyle etden fāʾideli midir

zinos:

1. **zinos:**

Diğer 22

Satır: **11**

Hamsi ile beslendiğinden dolayı hamsinin avlanma zamanının geldiğinin habercisi olan bir tür martı kuşu.

Ḫamsiniñ mevcūdiyyetini bildiren nişāneler vardır Ṭrabzon'da zinos denilen
sevimli martı ḳuşları ve ḳarabaṭaḳlar Bunları gündüzün deñizde

zipla:

1. **zipladu.:**-*du*

Diğer 112

Satır: **5**

Zıplamak, bulunduğu yerden havaya doğru fırlamak.

haçan ʿaşḳa celdu da naşil zipladu. Sicaḳ ṭāvadan ḳaçmiş ḫamsi paluġu gibi.
Hele uşaḳlar hepden ortaya celup da ahan ḫalḳa oldiler yoḳ mi.

zīrā:

1. **zīrā:**

Diğer 13

Satır: **5**

Çünkü, şundan dolayı.

mübāhīdir herkes onuñ dīdār-ı niʿmet-medārına ṭālib olur zīrā o dīdār-ı
niʿmet-medār refāh-ı nāsi mūcib olur. Tebcīl-i şānı vecībe-i ẕimmet ʿaddolunur

2. **zīrā:**

Diğer 13

Satır: **18**

Çünkü, şundan dolayı.

eder. Fi'l-cümle muḥīṭlerle ḳāmūslarda cerāʾid-i Ṭrabzon'da Balıḳ ve Balıḳçılıḳ
ʿunvānlı eserde ve daha nice kütüb-i ḫaḳāyıḳ-küsterde yeri vardır. Zīrā ki ʿarż

3. **zīrā:**

Diğer 14

Satır: **7**

Çünkü, şundan dolayı.

ʿavāmını ḥapsi balığıyla istihzā ederler ḥaḳḳā ki istihzā olunacaḳ deñlü vardır zīrā

eyyām-ı ḥamsinde bu ḥurde māhīniñ ṣayyādları süfün-i ṣıġār ile bunu ṣayd etdikde ḥalḳa

4. **zīrā:**

Diğer 16

Satır: **23**

Çünkü, şundan dolayı.

mecbūrdur hele fuḳarā ṭaḳımı için bir niʿmet-i ġayr-müteraḳḳıbe maḳāmındadır zīrā altı

ḳıyyesi iki metelikdir köylüde bu aḳçe bulunmasa bile bir yük kömür ve kerestesiyle

5. **zīrā:**

Diğer 37

Satır: **8**

Çünkü, şundan dolayı.

yaġmur da olmazsa tütün büyümeden yanar faḳaṭ ṣulaḳ tarlalara bire iki

ḳat ḥamsi urulsa da olur zīrā ḥāṣıl olacaḳ ḳuvveti bu ṣu ḳandırır.

6. **zīrā:**

Gazel 3

Mısra: **10**

Çünkü, şundan dolayı.

Ṭaḳ silāḥı boynuña al deste ḳalḳan balığı

Ey sevāḥil ḥalḳı zīrā ḥamsiniñ ṭuġyānı var

7. **zīrā:**

Kaside 1

Mısra: **5**

Çünkü, şundan dolayı.

Göstermedi mevsiminde zīrā

Dīdārını dil-rübā-yı ḥamsi

8. **zīrā:**

Kaside 1

Mısra: **83**

Çünkü, şundan dolayı.

Vardır iki ḫāda ḥalṭı zīrā

Ḫā-yı ḥum-ı bāde ḫā-yı ḥamsi

9. **zīrā:**

Kaside 1

Mısra: **128**

Çünkü, şundan dolayı.

Māder palamuṭ denilse lāyıḳ

Zīrā şu ṭorik baba-yı ḥamsi

zirāʿat:

1. **zirāʿat:**

Diğer 114

Satır: **18**

Bitki yetiştirmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü, çiftçilik, tarım.

C Beg Ha sen cime öcreteyorşun ecip bicmeyi

Bilurum ben da zirāʿat nedur Ha sen bileyirşun bunlaru hep cörenecden.

2. **zirāʿatdaki:**-*da*, -*ki*

Diğer 114

Satır: **10**

Bitki yetiştirmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü, çiftçilik, tarım.

Neşʾesini ḳırmamaḳ için çāresiz birlikde tarlalar arasında yürüdük. C Beg

benim zirāʿatdaki cehāletimi bildigi için mühimm ve fennī bir baḥşe girmege tenezzül etmeyordu.

zirāʿatçı:

1. **zirāʿatçıdır.:**-*dır*

Diğer 114

Satır: **2**

Ziraatla uğraşan kimse.

Ḫamsi Gübresi

Dostum Rizeli C Beg Ḳaradeñizli olmasına raġmen zirāʿatçıdır. Faḳaṭ

zirāʿatçılıg:

1. **zirāʿatçılıgı:**-*ı*

Diğer 114

Satır: **3**

Tarımcılık.

ṭabīʿī olaraḳ zirāʿatçılıgı deñizciligi ḳadar ḳuvvetli degildir. Yalñız her

nerede olursa olsun ṭopraḳ işlerine faẓla ʿalāḳa gösterir. Geçen gün

zirāʿiyyāt:

1. **zirāʿiyyātda:**-*da*

Diğer 4

Satır: **8**

Tarım ilmi.

Teşrīḥiyyāt ve ḥayātiyyātda lisāniyyāt ve kitābiyyātda ṣaydiyyātda beyʿiyyāt
ve naḳliyyātda zirāʿiyyātda iḳtiṣādiyyāt ve iḥṣāʾiyyātda ġıdāʾiyyāt ṣıḥḥiyyāt

zira<u>ʿ</u>iyyātda ḫamsi:

1. **zira<u>ʿ</u>iyyātda ḫamsi:**

Diğer 151

Satır: **7**

Kelime Tipi: -

"Tarım İlminde Hamsi". Hamsiname eserinin altıncı başlığı.

Zira<u>ʿ</u>iyyātda Ḫamsi
İḳtiṣādiyyāt ve İḥṣāʾiyyātda Ḫamsi

Zīver:

1. **Zīver:**

Gazel 1

Mısra: **20**

Ziver Efendi'nin mahlası.

Bilmeyen der yā cemeldir yā Ṭrabzon Tañrısı
Ḫamsiniñ ol rütbe Zīver i<u>ʿ</u>tilā-yı şānı var

2. **Zīver:**

Gazel 3

Mısra: **23**

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Hem-zebān olsa n'ola Ṭıflī daḫi Zīver ile
Ḫamsiniñ vaṣfında çoḳ deryā-diliñ dīvānı var

3. **Zīver'le:**-*le*

Gazel 5

Mısra: **11**

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Medḥini Zīver'le Ṭıflī āsumān-peyvest eder
Hem naẓīre söyleyenlerden ḳoca dīvānı var

4. **Zīver'iñ:**-*iñ*

Kaside 2

Mısra: **1**

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Zīver'iñ ta<u>ʿ</u>ḳīb ederken vādī-i inşāsını
Ḫamsiniñ yapsam biraz ben vaṣf-ı müste<u>s</u>nāsını

5. **Zīver'iñ:**-*iñ*

Muhammes 1

Mısra: **1**

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Zīver'iñ naẓmıñ yazarken ṭab<u>ʿ</u>ıma cūş etdi meyl
Aḳdı eşkim hep ṭa<u>ʿ</u>āmı baḥrine mānend-i seyl

6. **Zīver'e:**-*e*

Muhammes 3

Mısra: **29**

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Peyrev oldum ben de <u>ʿ</u>İzzet <u>ʿ</u>i<u>ş</u>r-i pāk-i Zīver'e
Ehl-i <u>z</u>evḳ u keyfe vācibdir <u>ş</u>enāsı ḫamsiniñ

Zīver Efendi:

1. **Zīver Efendi:**

Diğer 152

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Ḥāfıẓ Zühdī Efendi
Ḫāce Ḥüsnī Efendi Zīver Efendi

2. **Zīver Efendi:**

Gazel 1

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

Zīver Efendi

Zīver Efendi'niñ:

1. **Zīver Efendi'niñ:**-*niñ*

Diğer 68

Satır: **24**

Kelime Tipi: -

Trabzon şehrinin tanınmış şairlerindendir. Hicivleri ve Hamsi gazeliyle ün salmıştır.

taḳrīben 1260 tārīḫlerinde yazılmışdır ḫamsiniñ aḥvālinden ondan yapılan yemekleriñ envāʿından baḫs̱eder Zīver Efendi'niñ manẓūmesi vefātını müteʿāḳib 1301

Żiyācuġum:

1. **Żiyācuġum:**
   Diğer 110
   Satır: **7**
   Ziyacığım. Halil Nihad Bey'in Yusuf Ziya'ya hitabı.
Ha benum içi cözum Żiyācuġum
Ḥaçan celduḳ ahan bu Pariz teduḳleri melmeçete. Ha bizum Trabizon

2. **Żiyācuġum:**
   Diğer 111
   Satır: **9**
   Ziyacığım. Halil Nihad Bey'in Yusuf Ziya'ya hitabı.
uşaḳlara da ayru ayru selām deyesun. Bāḳī ṣaġ olasun Żiyācuġum
Pariz'den 2 Ẕi'l-ḥicce 1341

ziyāde:

1. **ziyāde:**
   Diğer 7
   Satır: **24**
   Daha çok.
Boyu 3-12 ṣantimetreye ḳadar olabilir Evliyā Çelebi'niñ Seyāḥat-nāme'sinde
bir ḳarışdan ziyāde demesi mübālaġalıdır yāḫūd o zamānıñ ḫamsisi

2. **ziyāde:**
   Diğer 14
   Satır: **20**
   Daha çok.
Balıḳlarıñ memdūḥları levrek balığı kefal balığı ġāyet leẕīẕdir bir ḳarışdan
ziyāde ḳırmızı başlı balığı kaloz balığı uṣḳurmu balığı daha biñ dürlü balıḳlardır

3. **ziyāde:**
   Diğer 14
   Satır: **21**
   Daha çok.
ammā bunlarıñ hepsinden ziyāde Lazlarıñ üzerine düşdükleri ve beyʿ ü şirāsı ḥaḳḳında
ceng ü cidāl etdikleri ḫapsi balıġıdır Bu balıḳ ḫamsinde ẓāhir olduġu için

4. **ziyāde:**
   Diğer 17
   Satır: **13**
   Daha çok.
büyüklügünden ziyāde teneke ile içindeki zeyt-i muḳaṭṭarı vücūda getirmekdir bunu
tecrübeye ḳalḳışan bulunsa ḫamsilerimizi ḳuṭu ṣardalyalarından daha nefīs olmaḳ

5. **ziyāde:**
   Diğer 24
   Satır: **25**
   Daha çok.
sāḥillerde ve baʿżen dāḫillerde yer yer gözüken binālarıñ verdigi zīnetden ziyāde

6. **ziyāde:**
   Diğer 43
   Satır: **8**
   Daha çok.
dereceyi bulur mu Bir kere balıḳ ne ḳadar nefīs iḥżār olunursa o derece çoḳ
ṣarf olunur ṣoñra bu mesʾelede ecnebī maḫreclerden ziyāde dāḫilī istihlākı

7. **ziyāde:**
   Diğer 59
   Satır: **11**
   Daha çok.
Ḫamsiḳuşunuñ ṣıcaġından ziyāde ṣovuġunu yerler çünkü Ḫamsi
Destānı'nıñ

8. **ziyāde:**
   Diğer 68
   Satır: **8**
   Daha çok.
Birinci şekilde meselā ḫamsi almaḳ için Of'da ḳayıḳlarıñ yanına gelen
ve parası çıḳışmayan bir köylü ḳadını irticālen yüz mıṣrāʿdan ziyāde türkü söyleyerek

9. **ziyāde:**

Diğer 1

Mısra: **80**

Fazla, çok.

Ḳoparır evlerde büyük fırṭına
Üst gelir ziyāde atan mübārek

10. **ziyādedir:**-*dir*

Diğer 7

Satır: **17**

Fazla, çok.

ḳadar eksikdir faḳaṭ lāmise ḳuvveti pek ziyādedir bu
ṣūretle ṣuyuñ eñ
ince ṣalıntılarını duyar.

11. **ziyāde:**

Diğer 16

Satır: **4**

Fazla, çok.

Ḳaradeñiz'de hemān her nevʿi mevcūd hele ḳalḳan
ḫamsi gibileri bu deñiziñ
ḫazāʾin-i ṭabīʿiyyesinden maʿdūddur ḳalḳan balığı
ticāreti eñ ziyāde dāḫil ile İstanbul'a

12. **ziyāde:**

Diğer 16

Satır: **12**

Fazla, çok.

küçügüdür bir ḳarış ḳadar büyük olmaz ʿömrü iki sene
imtidād etmeyen bu maḫlūḳ
Ḳırım sevāḥilinde ve eñ ziyāde Azaḳ Deñizi'nde vaḳit
geçirir orada yumurṭlar baʿdehū

13. **ziyādedir:**-*dir*

Diğer 16

Satır: **21**

Fazla, çok.

olduġundan bu ṭaraflarca ḫamsiye raġbet pek ziyādedir
gerek şehir ve gerek köylüler
bütün yaza maḫṣūṣ miḳdārı tedārik edip ṣalamura
ḥālinde küplere vażʿ etmege

14. **ziyāde:**

Diğer 33

Satır: **21**

Fazla, çok.

veyā daha ziyāde olan ʿameledir biri ḫamsiyi eliyle
teneke ile müşterileriñ ḳaplarına doldurur
öbürü herkesiñ ḳabına çekerek yāḫūd taḫmīn ederek bir
ṭara çıḳarır

15. **ziyāde:**

Diğer 36

Satır: **12**

Fazla, çok.

Bir Ṭrabzon Sāl-nāmesi tütün zirāʿatinden baḥs̱ederken
tütün tarlalarına
dökülen ḫamsiden daha ziyāde istifāde etmek için
bunları kireçle ḳarışdırıp

16. **ziyādeye:**-*y*, -*e*

Diğer 39

Satır: **5**

Fazla, çok.

sebzeciler için baṭmanı 10-15 ġuruşdan ziyādeye
olmamalıdır. Gübrelik
ḫamsiniñ bedeline tarla ṣāḥibleriyle marabalar
yarıcılıḳla ortaḳ olurlar.

17. **ziyāde:**

Diğer 55

Satır: **5**

Fazla, çok.

Üst gelir ziyāde atan mübārek
Bunu yapmaḳ için pazı ince ince doġranır temiz ṣu ile
ova ova

18. **ziyāde:**

Diğer 63

Satır: **13**

Fazla, çok.

ziyāde bir yere ḳurumaya bıraḳılır bu uṣūl üzere
ḥayvānıñ ḳulaḳ denilen ġalṣameleri
de ḳuruyabilir baʿżen bu ḳulaḳlar evvelce çıḳartılmış
olaraḳ ispirtoda

19. **ziyādedir:**-*dir*

Diğer 67

Satır: **7**

Fazla, çok.

ziyādedir Ṭrabzon ve ḥavālīsi şāʿirleriniñ şiʿr
mecmūʿalarında çöneklerde

baʿżen İstanbul şāʿirleriniñ eserlerinde böyle parçalara teṣādüf edilir. Ḫalḳımızıñ

19. **ziyāde:**
Diğer 98
Satır: **10**
Fazla, çok.
dememişler midir
Ḫamsiyi nerede ne zamān yemelidir ne zamān için daha ziyāde fāʾidelidir

20. **ziyāde:**
Diğer 99
Satır: **8**
Fazla, çok.
dīger yarısı yarı yarıya tāze yenilmiş ve ṭuzlanmış ṣayılabilir. Ṭrabzon
şehriniñ nüfūsu köylerine naẓaran bir milyondan ziyāde olmaḳla berāber aralarındaki

ziyādece:
1. **ziyādece:**
Diğer 46
Satır: **16**
Fazlaca.
ḳuvvetlenmesine ḫidmet eder ve muḳavvī münebbih münebbih-i bāh vaẓīfesini görür. Sāḥil ḫalḳınıñ nüfūsça keşāfeti biraz da bu ḫāṣṣalara ḥamlolunabilir. Ḫamsi ziyādece

ziyādeleş:
1. **ziyādeleşmiş:**-*miş*
Diğer 47
Satır: **8**
Fazlalaşmak.
yeñi bir nevʿ bir tenevvüʿ teşkīl eder bu tenevvüʿ
ṣıḥḥati yerinde olanlar için çoḳ
lüzūmludur. Şu ḫālde sāʾir yemeklerle birleşince ġıdāʾī ḳuvveti ziyādeleşmiş olur

ziyāfet:
1. **ziyāfetde:**-*de*
Diğer 104
Satır: **15**
Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
verdigimiz ziyāfetde dün gece biz de bulunduḳ. Ortaya yigirmi beş metro ḳuṭrunda
ḳocaman bir sīnī ḳurulmuşdu ṣalon ışıḳlar içinde ve yemek listesi ber-vech-i

2. **ziyāfete:**-*e*
Diğer 104
Satır: **21**
Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
Żiyāfete ḳıyāfet-i milliye ile gelen şāʿir ḳażā-zede Ḫamāmī-zāde İḥsān Beg Efendi
ḳardeşimiz irticālen ātīdeki nuṭḳu īrād eylemişdir

3. **ziyāfete:**-*e*
Diğer 108
Satır: **21**
Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
Żiyāfete evvelā Lüṭfī Fikrī Beg'in bir nuṭḳuyla başlanmış ve tam sofraya ḫamsi
ṭāvası geldigi vaḳit şāʿir-i şehīr Ḫalīl Nihād Beg ṭarafından irticālen ātīdeki

4. **ziyāfeti:**-*i*
Diğer 108
Satır: **17**
Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
ʿAlī ʿOsmān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Lüṭfī Fikrī Beg'iñ ḥabis-ḫāne arḳadaşı ʿAlī ʿOsmān Kahya dün Ġalaṭa'da ʿArab

5. **ziyāfet:**
Diğer 151
Satır: **27**
Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
Ḫamsiye Dāʾir Żiyāfet

6. **ziyāfeti:**-*i*
Diğer 152
Satır: **3**
Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
ʿAlī ʿOsmān Kahya'nıñ Żiyāfeti
Balıḳ-ḫānedeki Merāsim

7. **żiyāfet:**

Diğer 104

Satır: **13**

Trabzonlu Halil Nihad Bey Efendi tarafından çekilen ziyafet.

Żiyāfet

Genç şāʿirlerimizden Ṭrabzonlu Nihād Beg Efendi ṭarafından çekilecegini ḫaber

ziyān vermez:

1. **ziyān vermez:**-*mez*

Diğer 1

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

Zarar vermek.

Her dānesi için bir ṣu içelim

Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

2. **ziyān vermez:**-*mez*

Diğer 48

Satır: **2**

Kelime Tipi: -

Zarar vermek.

Uyḳuya varanlar dere görürler

Ḳorḳma vermez saña ziyān mübārek

ziyānı dokunmaz:

1. **ziyānı doḳunmaz:**-*maz*

Diğer 100

Satır: **14**

Kelime Tipi: -

Zararı dokunmak, kötülüğe uğratmak.

eñ çoḳ maḥabbet gösteren siz efendimize ʿarż etmeye geldik. Biz ḫamsi ḳullarıñız

ḳālūbelādan beri uṣlu ḳanāʿat-kār kimseye ziyānı doḳunmaz zavāllılarız. Böyle

ziyānluḳ:

1. **ziyānluḳ:**

Diğer 107

Satır: **3**

Ziyanlık, tehlike durumu.

bize bir ziyānluḳ İḥsān dedi baña çi ādam sen de Laz'uñ ʿölümi ṣudan

olsun Açalum her ʿuçuni de Derçen efendum uzun sözuñ ḳıṣasi

ziyāret eder:

1. **ziyāret eder:**-*er*

Diğer 40

Satır: **13**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yerde olmak, görünmek.

birçoḳ deñizleri dolaşır birçoḳ memleketleriñ ḳıyılarını ziyāret eder yüz

biñlerce insānıñ teġaddīsine yardım etmekle de mühimm alışverişe sebeb olur.

zuhūr:

1. **ẓuhūr:**

Diğer 11

Satır: **19**

Meydana çıkma, görünme.

Mevżūʿ-i baḥsimiz olan maḫlūḳ-ı meşhūr ʿāle'l-ekser bu eyyām içinde ser-nümā-yı ẓuhūr

olmaġla ḫamsi kelimesi aña vech-i tesmiye olmuşdur. Kitābiyyāt-ı baḥsimizde görülecegi

2. **ẓuhūrunu:**-*u*, -*n*, -*u*

Diğer 20

Satır: **5**

Meydana çıkma, görünme.

dolayı ṣardalya meyānında ḫamsiniñ ẓuhūrunu hīçbir balıḳçı ārzū etmezmiş.

Oralarda nīsāndan temmūz ġāyesine ḳadar ḫamsi balıḳlarınıñ ṣaydı için ḳırḳ

3. **ẓuhūru:**-*u*

Diğer 32

Satır: **1**

Meydana çıkma, görünme.

Ḫamsiniñ ẓuhūru borularla tebşīr ve iʿlānı kitāblarıñ şāʿirleriñ ifādeleri iştirā

miḳyāsı alanlar ve alamayanlar ḫamsiyle gelen ucuzluḳ ḫamsiniñ ṣatılışı

zuhūr eder:

1. **ẓuhūr eder:**-*er*

Diğer 19

Satır: **13**

Kelime Tipi: -

Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek.

meyānında bir miḳdār çaça ẓuhūr eder.
Ḳaradeñiz'le Boġaz'da İzmit ve Mudanya Körfezleri'nde ḫamsiniñ mevsim-i ṣaydı

zuhūr etmekdedir:

1. **ẓuhūr etmekdedir:**-*mek, -de, -dir*

Diğer 20

Satır: **1**

Kelime Tipi: -

Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek.

miṣillü ṣayd edilmekde ve baʿżı senelerde ṣardalya ile birlikde ẓuhūr etmekdedir.
Maʿamāfīh ṣardalya balıḳlarınıñ ṣaydı için ruḫṣ tesmiye olunan bir nevʿ yemleme

zuhūr etmemesi:

1. **ẓuhūr etmemesi:**-*me, -me, -si*

Müseddes 1

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek.

Maʿāzallāh ẓuhūr etmemesi müşkil mesāʾildir
Ṣuyu ʿayn-ı şifādır şerbeti Loḳmān-mümāṣildir

zuhūr-yāfte olan:

1. **ẓuhūr-yāfte olan:**-*an*

Diğer 10

Satır: **10**

Kelime Tipi: -

Meydana çıkan, baş gösteren, görünen.

nevʿindendir yaʿnī kelime-i ḳalīle ile lafẓen maḥẓūf maʿānī-i ʿadīdeyi şāmildir.
Maʿhāẕā beyne'l-ulemā ẓuhūr-yāfte olan iḫtilāf ḳışriyyatda itlāf-ı lāf

zurna:

1. **zurnam:**-*m*

Diğer 32

Satır: **19**

Ekseriya davul ile birlikte nefesle çalınan keskin sesli bir çalgı. II Münasebetsiz ve geveze kimse.

Sen ne ẓannetdiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

2. **zurnam:**-*m*

Gazel 1

Mısra: **3**

Ekseriya davul ile birlikte nefesle çalınan keskin sesli bir çalgı. II Münasebetsiz ve geveze kimse.

Sen ne ẓannettiñ a zurnam ḫamsi-i cān-perveri
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

3. **zurna:**

Muhammes 2

Mısra: **40**

Özellikle davul ve dümbelekle çalınan, keskin sesli, kamıştan yapılma, üflemeli saz.

Çıḳdıġı ānı hemān her köylüye iʿlān olur
Ṭabl ile zurna ile sūr u ṣafāsı ḫamsiniñ

4. **zurna:**

Muhammes 3

Mısra: **23**

Özellikle davul ve dümbelekle çalınan, keskin sesli, kamıştan yapılma, üflemeli saz.

Zurna vü ṭabl ile eyler sūr icrā çoḳ diyār
Borularla maḳdem-i teşrīfiniñ iʿlānı var

zurna-yı ḫamsi:

1. **zurna-yı ḫamsi:**

Kaside 1

Mısra: **62**

Kelime Tipi: -

Hamsi zurnası. Hamsinin çıktığını müjdeleyen nefirin sesi.

Dağlardan alır cevāb-ı müjde
Ötdükçe şu zurna-yı ḫamsi

Zühdī:

1. **Zühdī:**

Diğer 1

Mısra: **89**

Hafız Zühdi Efendi'nin mahlası.

Zühdī bu sözleri yazmazdım ammā
Ebe-zāde baña eyledi īmā

Zühdī Efendi:

1. **Zühdī Efendi:**

Diğer 68

Satır: **22**

Kelime Tipi: -

Trabzon'un alim ve şairlerindendir. Babası Hacı İsmail Efendi'den icazetname almıştır. Trabzon'da nüfus kalemi mukayyidi olduktan sonra Divan-ı

Temyiz-i Vilayet azalığına tayin edilmiştir. Kuran'ın ser-defteri idi. Trabzon'da yirmi sene hatim ile teravi kıldırmıştır.
Duʿā ederuḳ size
Ḫamsi Destānı Ṭrabzon şāʿirlerinden eski ḥāfıẓ Zühdī Efendi ṭarafından

zü'l-erbaʿati't-maʿāş:

1. **zü'l-erbaʿati't-maʿāş:**
Diğer 37
Satır: **19**
Dört yaşayışlı. Suda, havada, tarlada ve midede yaşayan hamsi balığı.
degil zü'l-erbaʿati't-maʿāş gibi bir ışṭılāḥ verilse lāyıḳdır çünkü ḫamsi
ṭabīʿī ḥālde deñizlerde yenildikden ṣoñra ḫaylī müddet miʿdelerde ve ġıdāsını

2. **ẕü'l-erbaʿati't-maʿāş:**
Diğer 35
Satır: **3**
Kelime Tipi: -
Dört yaşayışlı. Suda, havada, tarlada ve midede yaşayan hamsi balığı.
ḳomları ḫamsiniñ daġa çıḳması serpilecek ḫamsi miḳdārı ẕü'l- erbaʿati't-maʿāş
ḫorṭūm ṭayfun ḥādiṣesi ḫamsi ṣaçıldıḳdan ṣoñra tarlada

zülf:
1. **zülf-i:**-*i*
Gazel 4
Mısra: **6**
Sevgilinin saçı. II Hamsinin yüzgeçleri.
Būy-i ʿanber neşreder her dem meşāmm-ı ḫāṭıra
Zülf-i sīmīninde gūyā sünbül ü reyḥānı var

2. **zülf-i:**-*i*
Diğer 12
Satır: **5**
Sevgilinin saçı. II Hamsinin yüzgeçleri.
ḳıvrım meʾālini müfīddir ve çünkü cism-i ḫamside
ṭurra-i ṭarrār ve zülf-i sīmīn ṭār
meṣābesinde olan yele ile yan ḳanadlarında on beşerden mevcūd olan ḳılçıḳlarıñ

zü'l-maʿāşeyn:

1. **ẕü'l-maʿāşeyn:**
Diğer 37
Satır: **18**
İki yaşayışlı. Hem karada hem de suda yaşayabilen hayvanlar.
yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ışṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

zü'l-selaseti't-maʿāş:
1. **zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş:**
Diğer 37
Satır: **18**
Üç yaşayışlı. Suda, tarlada ve midede yaşayan hamsi balığı.
yaşarlar. Her iki ḳısımda yaşayabilenlere vaḳtiyle mevżūʿ ʿArabca bir ışṭılāḥ ile
ẕü'l-maʿāşeyn demişler ḥālbuki ḫamsiye zü'l-ṣelaṣeti't-maʿāş ḫāyır öyle de

zümre:
1. **zümre-i:**-*i*
Gazel 4
Mısra: **18**
İnsan topluluğu.
Eylemezse āh eger iẓhār-ı ṭalʿat bir zamān
Zümre-i müştāḳınıñ āfāḳ-gīr elḥānı var

2. **zümreye:**-*y, -e*
Diğer 99
Satır: **20**
Topluluk, cemiyet.
Bu baḥiṣ de hemān yemekleriniñ envāʿı ḳadar iḫtilāflı bir mesʾeledir. Geçenlerde
şehrimiziñ Ḫalḳ Fırḳası ṣalonunda münevver zümreye verdigim ḳonferansda bulunaydıñız

Zümrüd-i ʿAnkā:
1. **Zümrüd-i ʿAnḳā:**
Diğer 106
Satır: **14**
Kelime Tipi: -
Pazartesi ve perşembe günleri çıkarılan mizah dergisidir. Nüshası dört sayfadır ve birçok ressamın eserini içermektedir. İçinde manzum ve mensur mizahi yazılar yer alır.

Bir başḳa neşʾe verdiñ Şādī-i sīne-şāde
Zümrüd-i ʿAnḳā Numero 27 1339 ʿAbdü'l-bākī Fevzī

2. **Zümrüd-i ʿAnḳā:**

Diğer 152

Satır: **13**

Kelime Tipi: **-**

Pazartesi ve perşembe günleri çıkarılan mizah dergisidir. Nüshası dört sayfadır ve birçok ressamın eserini içermektedir. İçinde manzum ve mensur mizahi yazılar yer alır.

Rehber-i Umūr-ı Beytiyye Zümrüd-i ʿAnḳā Ṭrabzon
Sāl-nāmesi
ʿİlm-i Taḥnīṭ ve Tehyietü'l-Ḥayvānāt Larus Larousse
Menāẓırü'l-ʿAvālim

<u>ẓürefā-yı ḥalḳ:</u>

1. **ẓürefā-yı ḥalḳ:**

Diğer 14

Satır: **6**

Kelime Tipi: **-**

Zarif kimseler. II Halkın havas kesimi.

Ṭrabzon baḥrinde eyyām-ı ḫamsin bir ḫurde māhī ṣayd olunur ki Ṭrabzon'da
ḫamsin lafẓını taġyīr ile aña ḥapsi balıġı tesmiye ederler
ẓürefā-yı ḥalḳ Ṭrabzon

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hamâmîzâde İhsân Bey, divan edebiyatının son dönemlerinde kaleme aldığı Arap harfli *Dîvân*'ını edebiyata kazandırmıştır. İhsân Bey'in aynı dönemde Arap harfleriyle basılmış bir diğer eseri *Hamsinâme*'dir. 1928 yılında Sebat Matbaasından çıkan *Hamsinâme*, yazarın memleketi olan Trabzon'un kültür tarihine katkı sağlayan ve folklorik unsurların ön planda olduğu bir eserdir. Yazarın, mukaddime başlığı altında belirttiği gibi "ciddî mizahî, mizahî ciddî" bir eser olan *Hamsinâme*, manzum mensur karışık bir biçimdedir.

Söz varlığının incelenmesi gerektiği kanaatine vardığımız *Hamsinâme*'de kelimeler, kelime grupları, atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, argo kelimeler, dualar, hadis ve ayetler tek tek belirlenip anlamlandırma yoluna gidilmiştir ve sonucunda metnin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü ortaya koyulmuştur. Trabzon şehri için önemli bir şair ve ilim adamı olan Hamâmîzâde İhsân Bey'in dikkat çekici üslubu, kendine has ifadeleri ve anlam dünyası bu çalışma sonucunda tespit edilmiştir. Bununla birlikte eserdeki folklorik unsurlar, kültürel ögeler ve yöresel ağız özellikleri Trabzon şehrinin kültürüne katkı sağlayacak türdendir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde *Hamsinâme*'nin yazarı Hamâmîzâde İhsân Bey'in hayatı, edebî kişiliği ve eserlerine değinilmiştir, ardından eserdeki dil ve üslup özellikleri, edatlar ve bağlaçlar, ünlemler, ikilemeler, atasözleri ve deyimler, kalıp ifadeler, alimler ve şairler, peygamberler ve dinî şahıslar, mitolojik şahıslar, ayetler ve dualar, musikî unsurları gibi konulardan bahsedilerek eserin muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde daha önce sadeleştirilmiş metni iki kez yayımlanan ancak bilimsel neşri henüz ortaya koyulmayan *Hamsinâme*'nin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Gentium Plus fontunda transkripsiyonlu metni ortaya koyulan eserin her bir sayfasına ad verilerek TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Ardından kelimelerin anlamlandırılması yapılmıştır. Anlamlandırma aşamasının ardından sözlük kısmının tekrar bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır. Bu bölüm çalışmanın asıl konusu olan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmasını içerir.

Son yıllarda artan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarının amacı tarihe kaynaklık etmiş yazılı metinlerdeki kelimelerin bağlamda kazandığı anlamı tespit etmek ve eserin söz varlığını ortaya koymaktır.

Bu tür çalışmalar yazarın/şairin üslubunun belirlenmesine farklı bir açıdan katkı sağlamaktadır. Çalışmanın ilk örnekleri Furkan ÖZTÜRK ve Özer ŞENÖDEYİCİ tarafından hazırlanan iki doktora teziyle verilmiştir.

TEBDİZ projesi henüz elektronik ortama aktarılmadan önce bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarında dizin hazırlama işlemi aylarca sürerken TEBDİZ projesi ve bilişim teknolojisinin sağladığı katkılarla dizin hazırlama süresi dakikalar içinde çözüme kavuşmaktadır. İsmail Hakkı AKSOYAK önderliğinde yürütülen projenin katkılarıyla çalışmalar daha hızlı ve kolay bir şekilde hazırlanmaktadır. Böylelikle tarihe ve edebiyata katkı sağlayan eserlerin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlükleri ortaya koyulmaktadır. TEBDİZ'e yüklenen kelimeler daha sonra araştırma yapacak olan kişilere yol göstermesi açısından da önemlidir.

Bu çalışmayla birlikte Trabzon şehrinin tarihine, kültürüne ve folkloruna katkı sağlayacak bir eser niteliğinde olan *Hamsinâme*'nin söz varlığı ortaya koyulmuş, bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü oluşturulmuştur. Bununla birlikte yazarın anlam dünyası ve üslubu hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Bu sözlük çalışmasıyla birlikte tarihsel sözlük çalışmalarına küçük de olsa bir katkı sağlamak arzu edilmektedir.

KAYNAKÇA

Açа, Mustafa (2014), **Giresun ve Trabzon İlleri Balıkçılarının Meslek Folkloru**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ağakay, Mehmet Ali (1956), **Türkçede Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Aksan, Doğan (1999), **Anlambilim/Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, Engin Yayınevi, Ankara.

——————— (2004), **Türkçenin Sözvarlığı**, 3. Baskı, Engin Yayınevi, Ankara.

Aksoy, Ömer Asım (1978), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2**, TDK Yayınları, Ankara.

Akün, Ömer Faruk (1994), "Divan Edebiyatı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde*, 9 (389-427), TDV Yayınları, İstanbul.

Albayrak, Nurettin (1993), "Cem", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 7 (279-280), TDV Yayınları, İstanbul.

Algar, Hamid ve Alparslan, Ali (1998), "Hüseyin Baykara", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 18 (530-532), TDV Yayınları, İstanbul.

Altındağ Dodanlı, Latife (2019), **Yusuf Ziya Ortaç'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, Mehmet (2007), **Dil Bilim El Kitabı/Temel Kavramlar ve Konular**, 2. Baskı, 3F Yayınevi, 23, İstanbul.

Ayverdi, İlhan (2010), **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.

Cantay, Tanju (1991), "Atmeydanı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 4 (82-83), TDV Yayınları, İstanbul.

Cebecioğlu, Ethem (2005), **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul.

Çağbayır, Yaşar (2007a), **Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük C. II**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

——————— (2007b), **Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük C. III**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

——————— (2007c), **Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük C. IV**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

——————— (2017), **Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Çalka, Mehmet Sait (2017), "Nüktedan Şair Hamâmîzâde İhsan ve Divanındaki Mizahi Manzumeleri", **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, 14 (53), 189-204.

Çatıkkaş, M. Ata (2009), **Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü 3.Cilt**, Sütun Yayınları, İstanbul.

Çiçek, Rahmi (2017), "Çok Partili Hayata Geçişte Trabzon Basını", **Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 3 (3), 129-166.

Dağlı, Yücel ve Üçer Cumhure (1997a), **Tarih Çevirme Kılavuzu C. IV**, TTK Basımevi, Ankara.

——————————— (1997b), **Tarih Çevirme Kılavuzu C. V**, TTK Basımevi, Ankara.

Deveciyan, Karekin (2019), **Türkiye'de Balık ve Balıkçılık**, (Çev. Erol Üyepazarcı), 7. Baskı, Aras Yayıncılık, İstanbul.

Devellioğlu, Ferit (2007), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 24. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

Dilçin, Cem (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2020a), **Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir III**, 7. Baskı, DİB Yayınları, Ankara.

——————————— (2020b), **Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir IV**, 7. Baskı, DİB Yayınları, Ankara.

Doğan, Mehmet (2001), **Doğan Büyük Türkçe Sözlük**, Vadi Yayınları, Ankara.

Emiroğlu, Kudret (2012), **Trabzon Vilayeti Salnameleri Yer ve Kişi Adları Dizini 1869-1904 / 1-22. Ciltler**, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Yayınları, Ankara.

Erdemir, Avni (1999), **Anadolu Sahası Musikişinas Divan Şairleri**, Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı Yayınları, Ankara.

Etik, Arif (1968), **Farsça-Türkçe Lûgat**, Salâh Bilici Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Evliya Çelebi (1314), **Seyahatname 2. Cilt**, İkdam Matbaası, İstanbul.

Eyice, Semavi (1991), "Arap Camii", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 3 (326-327), TDV Yayınları, İstanbul.

Gezgin, Hakkı Süha (1997), **Edebî Portreler**, Beşir Ayvazoğlu (Haz.), Timaş Yayınları, İstanbul.

Gülensoy, Tuncer (2007), **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

Hacıeminoğlu, Necmettin (1992), **Türk Dilinde Edatlar**, MEB Yayınları, İstanbul.

Hamamioğlu, Orhan (1972), **Hamsi-name**, Yaylacık Matbaası, İstanbul.

Hamâmîzâde İhsan (1928), **Hamsinâme**, Sebat Matbaası, İstanbul.

——————— (1949), **Lâf Olsun Diye**, Ege Matbaası İstanbul.

Harman, Ömer Faruk (2001), "İsrâil (Benî İsrâil)", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 23 (193-195), TDV Yayınları, İstanbul.

——————— (2004), "Men ve selva", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 29 (107-108), TDV Yayınları, Ankara.

——————— (2013), "Yûnus", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 43 (597-599), TDV Yayınları, İstanbul.

Hatiboğlu, Vecihe (1981), **Türk Dilinde İkileme**, 2. Baskı, TDK Yayınları, Ankara.

Işık, İhsan (2006a), "Köprülü, M. Fuat", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Fikir Adamları Ansiklopedisi** *içinde,* 6 (2270-2275), Elvan Yayınları, Ankara.

———— (2006b), "Hammamîzade Mehmet İhsan", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi,** *içinde, 4* (1675-1676), Elvan Yayınları, Ankara.

İnal, Mahmud Kemal (1969), **Son Asır Türk Şairleri C: II**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

——————— (1970), **Son Asır Türk Şairleri C: X**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

İsen, Mustafa ve Canım, Rıdvan (2019), **Hamâmîzâde İhsân Dîvânı**, T.C. KTB Yayınları, Ankara, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/64194,hamamizade-ihsan-divanipdf.pdf?0 (30.12.2022).

Kahya, Esin (1998), "Hipokrat", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 18 (119-121), TDV Yayınları, İstanbul.

Kaya, Mahmut (1991), "Aristo", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 3 (375-378), TDV Yayınları, İstanbul.

——————— (2009), "Sokrat", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 37 (352-354), TDV Yayınları, İstanbul.

Korkmaz, Zeynep (2009), **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, 3. Baskı, TDK Yayınları, Ankara.

Kut, Günay (1988), "Acâibü'l-mahlûkât", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 1 (315-317), TDV Yayınları, İstanbul.

Mazıoğlu, Hasibe (1957), **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik**, TTK Basımevi, Ankara.

Mengi, Mine (2000), **Divan Şiiri Yazıları**, 1. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

————— (2004), **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, 10. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Mermer, Ahmet ve Koç Keskin, Neslihan (2016), **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, 3. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Muallim Naci (1995), **Lûgat-ı Nâci**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Mutçalı, Serdar (1995), **Arapça-Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul.

Özdemir, Emin (1989), **Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Özek, Ali vd. (1993), **Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli**, TDV Yayınları, Ankara.

Özer, Fatih (2018), "Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü Sistemi (TEBDİZ)", **Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, (86), 219-221.

Özön, Mustafa Nihat (1971), **Osmanlıca Türkçe Sözlük**, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Özserdar, A. Şeyda (2021), **Hamâmîzâde Mehmet İhsan Bey Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztoprak, Nihat (2019), **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Metin Şerhi (14-16. Yüzyıllar)**, İdeal Kültür Yayınları, İstanbul.

Öztuna, Yılmaz (2000), **Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi**, AKM Yayınları, Ankara.

Öztürk, Furkan (2007), **Baki Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pakalın, Mehmet Zeki (1983), **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri C. 3**, MEB Basımevi, İstanbul.

Pala, İskender (2004), **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul.

Parlatır, İsmail (2008), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II**, Yargı Yayınevi, Ankara.

——————— (2011), **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Yargı Yayınevi, Ankara.

Püsküllüoğlu, Ali (1977), **Osmanlı Türkçe Sözlük**, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Redhouse, Sir James (1975) **Redhouse İngilizce-Türkçe Sözlük**, Robert Avery vd. (Ed.), Redhouse Yayınevi, İstanbul.

Saraç, M. A. Yekta (2014), **Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, Gökkubbe Yayınları, İstanbul.

Sayılır, Burhan ve Babuçoğlu, Murat (2007), **Hamsinâme Küçük Balığın Büyük Öyküsü**, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Şemseddin Sami (1904), **Kâmûs-ı Fransevî**, Mihrân Matbaası, İstanbul.

——————— (2016), **Kâmûs-i Türkî**, Raşit Gündoğdu ve Ebul Faruk Önal (Haz.), Nadir Eserler Kitaplığı, İstanbul.

Şenödeyici, Özer (2011), **Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Toven, Mehmet Bahaettin (2004), **Yeni Türkçe Lügat**, Abdülkadir Hayber (Haz.), TDK Yayınları, Ankara.

Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı (2002), **Trabzon Vilayeti Salnâmesi 1888**, Kudret Emiroğlu (Haz.), C. 13, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Yayınları, Ankara.

Türk Dil Kurumu (1993a), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I – A**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (1993b), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü II – B**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (1993c), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü III – C-Ç**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (1993ç), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü IV – D**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (1993d), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü V – E-F**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (1993e), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VII – H-İ**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (1993f), **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VIII – K**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

——————— (2011), **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, TDK Yayınları, Ankara.

Türkmenoğlu, Mehmet Ali (2016), **XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Trabzon**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uludağ, Süleyman (1996), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yayınları, İstanbul.

Unat, Yavuz (2007), "Ömer Hayyam", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 34 (66-68), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

URL, "Tebdiz Hakkında" (t.y.), http://www.tebdiz.com/index.php?sayfa=hakkimizda (17.01.2023).

Uzun, Mustafa İsmet (1992), "Halil Nihat Boztepe", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 6 (322-323), TDV Yayınları, İstanbul.

——————— (1997a), "Halil Hâlid Bey", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 15 (313-316), TDV Yayınları, İstanbul.

——————————— (1997b), "Hamâmîzâde Mehmed İhsan", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 15 (435-436), TDV Yayınları, İstanbul.

Vardar, Berke (2007), **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, 2. Baskı, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.

Vural, Hanifi ve Böler, Tuncay (2015), **Ses ve Şekil Bilgisi**, Kesit Yayınları, İstanbul.

Waardenburg, Jacques (2004), "Mesîh", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** *içinde,* 29 (306-309), TDV Yayınları, Ankara.

Yeğin, Abdullah (1975), **İslamî, İlmî, Edebî, Felsefî Yeni Lûgat C. III**, Yeni Asya Yayınları, İstanbul.

Yeğin, Abdullah vd. (1981a), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat C. I**, Türdav Ofset Tesisleri, İstanbul.

——————————— (1981b), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat C. II**, Türdav Ofset Tesisleri, İstanbul.

Yıldırım, Rıfat Vedat (2011), **Türkiye'de Adli Tıp Eğitiminin Öncüleri ve Gelişimi (1846-1933)**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi – Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yüksel, Murat (2000), **Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri C. I**, Yunus Dergisi Yayınları, İstanbul.

ÖZ GEÇMİŞ

2010 yılında Arsin Atatürk İlköğretim Okulunu; 2014 yılında Arsin Lisesini; 2018 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi – Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisans programına başladı. 2022 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı. Halen Manisa Celal Bayar Üniversitesi – Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

ÖZBAKIR, bekar olup İngilizce bilmektedir.